HVNC · LIBRVM

INTER · ALIOS

GOLDWINO · SMITH

QVI · CARMINE · HEXAMETRO

PRAEMIVM

SEXTAE · CLASSI

ET · QVINTAE · CLASSIS

PRIMO · ORDINI

PROPOSITVM

REPORTAVIT

D · D

SCHOL · REGAL · ETONENS

MAGISTRI

ET

AVXILIARES

E · C · HAWTREY · R · OKES

E · COLERIDGE · G · G · COOKESLEY

E · H · PICKERING · H · DVPVIS

C · O · GOODFORD · C · J · ABRAHAM

G · A · CARTER · F · E · DVRNFORD

E · BALSTON · C · LVXMOORE

G · L · ELIOT · I · E · YONGE

A · D · M · DCCC · XL · I

I: D. Philippin geb: Sysangin sc.

PLVTARCHI

CHAERONENSIS,

QVAE SVPERSVNT, OMNIA,

GRAECE ET LATINE.

PRINCIPIBVS EX EDITIONIBVS CASTIGAVIT, VIRORVMQVE DOCTORVM SVISQVE ANNOTATIONIBVS INSTRVXIT

IO. IACOBVS REISKE.

[Vol. I]

LIPSIAE,

IMPENSIS GOTTH. THEOPH. GEORGI.

CIↃ IↃCCLXXIV.

PLVTARCHI

VITARVM PARALLELARVM

VOLVMEN PRIMVM,

THESEVM, ROMVLVM, LYCVRGVM,

NVMAM, SOLONEM, POPLICOLAM,

THEMISTOCLEM, CAMILLVM,

PERICLEM, FABIVM MAXIMVM

TENENS.

STVDIOSO PLVTARCHI
LECTORI
S. P. D.
IO. IAC. REISKE.

Quamquam faſtidium et ſupercilium vereor iniquiorum, qui in me Plutarchi reliquias qualicunque mea lima expolitas in publicum prodentem coorituri, aliaque ex aliis, vanitatem et leuitatem quandam meam, gloriolaeque cupiditatem, ingenii mediocritatem, copiolarum mearum ieiunitatem, affectationem induſtriae vltra modum in affecta aetate contendentis, neſcio quae alia criminaturi videntur; praeſtat tamen hanc procellam quietum exſpectare, quam ipſum ciere ante tempus eique occurrere. Quare, nondum accuſatus, erecta fronte, fidens totam hanc defenſionem hoc tempore tantiſper ſeponam, donec ea defungi neceſſe fuerit; quam defenſionem ſine multorum graui offenſione expediri non poſſe cernam. Quod mihi nunc ſatis eſt, id lectores quoque, ni fallor, aequi quidem, ſatis habebunt, vt edam, quid nouorum ornamentorum ad hanc nouam editionem contulerim, in eaque curanda quam viam inſtiterim.

Priorem Plutarchi ſcriptorum partem, h. e. Vitas, nunc edens, ſeu potius edere incipiens, in hac ad eas cunctas praefatione ſolummodo de iis agam, velimque teneri, a me Plutarchum appellante, vitas has deſignari; de altera parte, ſeu de opuſculis argumenti varii, pluribus tum diſputabitur, quum fata nobis conceſſerint eorum quoque editionem exordiri.

 Ver-

Vertente anno ſuperiori 1773. Georgius, librarius, cuius induſtriae praeter alios complures ſimiles auctores meliores, Plutarchum hunc quoque debes, Lector, de libris mecum agens, quos noua recenſione dignos cenſerem, et in tabernis deſiderari noſſem, cum inter alios complures Plutarchum quoque a me appellatum audiſſet, poſtulabat exemplum eius ſibi monſtrari, quo molem operis oculis aeſtimare poſſet. Monſtrabam editionem Frankfurtanam cunctorum operum, et Londinenſem vitarum. Vt vidit, ita ſtatim exarſit ſtudio huius auctoris, tot volumina impleturi (nam ſpiſſitas imprimis delectabat) atque precibus et obteſtationibus vt editionis ſuae gubernacula capeſſerem, ita me adortus eſt, vt tandem inuitum et reluctantem expugnaret. Ita condixi, ſtultus, et in fraudem meam facilis nimium atque flexilis, operam immemor negotii, cuius mihi profecto, non parum, quod alii largirer, ſed prorſus nihil ſupereſſet, in concinnando Apparatu Demoſthenico et recenſendo Dionyſio Halicarnaſſenſe ita diſtricto et obruto, vt vix reſpirare liceret; et corpuſculo ita fracto et labante, vt ſomno me dans noctem quamque mihi nouiſſimam inſtare, et ſurgens diem quemque venire poſtremum metuerem. Adde, quod cum fateri piget pudetque, tum diſſimulari nequit, crimen atrox, operaeque durum obſtaculum. Opuſcula Plutarchi varia cum non indiligenter iuuenis lectitaſſem, tam fueram fungus, vt Vitas legere nil curarem, opus aureum, diurna manu nocturnaque verſandum. Sed nimis ſaepe ſcilicet Phryx fui, ſero didici ſapere, et nunc quidem ingratiis meis, coactu alieno. Nam ad Vitarum lectionem, quae iam cum ineunte aetate fuerat inchoanda, nuper demum acceſſi, in ora tumuli iam altero pede vacil-

vacillans. Non ſatis hoc fuit inclementiae fati mei. Ita mihi mens laeua fuit, vt errorem admitterem, nunc irreparabilem, cuius ita me pudet taedetque, vt aegritudo paene me ſtrangulet. Habui penes me plures per annos Monachio miſſum codicem graecum bombycinum, ſeculo ferme XII. aut XIII. exaratum, cum toto Demoſthene, magnam Vitarum quoque partem tenentem. Codicem hunc cum diutius retinere puderet, minusque indies atque minus cernens otium ſe mihi velle dare, Plutarchum ad exemplum excuſum exigendi, praeſertim languentibus et hebeſcentibus oculis ad minutiſſimas literas et pallidiſſimum et paene euanidum atramentum, remiſi ad dominum, nulla Plutarchi vſura percepta, quam nunc magni redimam. Eſto tamen hoc documento, quam tota mea vita ab ipſa ſpe abfuerim Plutarchi aliquando a me edendi. Nunquam enim mihi tam bellam oportunitatem elabi paſſus eſſem, ſi vel per ſomnium ſuſpicatus eſſem, fore aliquando vt ad hoc neceſſitatis adigerer, ad quod obtorto paene collo pertractus ſum. Sed neceſſitatem, ais, ecquis admouit? Pertinacia nimirum et contentio et cupiditas eius, qui niſi nundinis his vernis primum Plutarchi volumen extudiſſet, irreparabilem ſibi videretur rei familiaris iacturam facturus, et pro ſapientia iſtius familiae perſuaſum ſibi haberet, ad recudendos libros vetuſtos vtriusque linguae nihil aliud requiri, quam burſam numis diſtentam, chartas mundas et candidas, typos nitidos, operas typographicas nauas et artis ſuae callentes, vetuſtum aliquod exemplum paucis numulis redemtum, cui operae verbatim inhaereſcant, denique ſic dictum correctorem, genus famuli typographici, qui ſedulus in id incumbat, vt vetuſti exempli

 men-

mendae fideliter propagentur, nouis innumeris mendis exaggeratae: hic igitur ardor librarii, obſtinati praedam ſemel luſtro excuſſam non mittere, metum mihi iniiciebat, ne homo, praeter quaeſtus ſui rationes praeſentiſſimas nil vlterius proſpiciens, hanc prouinciam me detrectante ad alium aliquem deferret, (et delaturus erat certo certius, atque cito quoque locatorem inuenturus) cui mercedulae maior, quam boni publici, ſuiue cura eſſet decoris. Ecquem latentem vnquam facinoris puduit? Nam correctoribus adhuc venia negata fuit in elogiis librorum nomina ſua iactandi; et qui nuper id auſus eſt, is meritas vanitatis poenas dedit. Plutarchus ergo ne prodiret, non modo nulla noua corolla auctior et comtior, quod leue fuerat atque ferendum, ſed praeter vetuſtas maculas etiam nouis coopertus, ſedulo mihi id praecauendum duxi, exiſtimans, ſi victus, ſiue pudoris, ſiue timiditatis intemperantia, committerem, vt Plutarchoque, et fama Lipſiae, et dignitate corporis florentiſſimi librariorum indigna prodiret, per annos certe proximos quinquaginta aliam meliorem ſufflaminatura, me piaculum eo eſſe contracturum, nulla excuſatione, neque ad deum, neque ad bonos et probos, neque ad meammetipſius conſcientiam expiabile. Fidens ergo deo, honeſta conſilia ſaepe in aſperrimis difficultatibus ſecundante, et aequitate bonorum, rem quamque non praerupte et ſeuere, ſed benigne humaniterque ex temporum rationibus ſpectantium, acceſſi ad opus hoc capeſſendum; rebusque poſthabitis aliis omnibus, huius hyemis, nunc peractae, quicquid a muneris publici functionibus ſuperfuit, id omne in lectione vitarum Plutarchi, et collatione exempli Londinenſis cum Iuntino

tino et Aldino, et emendatione graecae orationis, (vulgo vſurpant, texti Plutarchei) et conſcriptione mearum animaduerſionum ad has vitas, et emaculatione foliorum a prelo muſteorum conſumſi; tuſſi moleſta et contumaci, in tabem degenerante, corpus interim miſerabiliter carpente, animumque frangente.

Sui cuique ſunt mores. Interpretes auctorum alii hoc agunt inprimis vt locos e memoriis rerum geſtarum aut geographia declarandos illuminent. Quorum ego ſtudium vehementer laudo. Alii in rationibus linguae et dictionum abſtruſiorum ſignificationibus enucleandis contendunt. Quam ego contentionem vt contemnam, modum ſeruantem, atque ineptias deuitantem, tantum abſum, vt animaduerſionum mearum pars non contemnenda prorſus idem ſaxum voluat. Prima tamen haec mihi propoſita fuit meta, vt Plutarchi orationem, ſeu textum graecum, editio haec noſtra Lipſienſis multo daret emendatiorem, quam editionum ſuperiorum omnium vlla alia dediſſet. Neque deſpero hac in re eo me profeciſſe, quo licebat in iſta feſtinatione, in iſtaque criticorum adminiculorum tenuitate. Bonae notae manuſcriptis Plutarchi codicibus carebam. Farrago illa quisquiliarum, quam editionum recentiorum pleraeque, ceu caudam moleſtam turpemque trahunt, elogio variantium lectionum inſcriptam, parum bonae frugis praeſtabat. Editione Baſileenſi carebam poſteriore, quae Stephanicam decennio ferme anteceſſit. Quae res dubium ſaepe me reliquit de lectionibus, ſi quas in iunioribus libris inuenirem a vetuſtioribus diſcrepantes, a quonam illae lectiones profectae eſſent, Grynaeone, qui Baſileenſem illam curaſſe fertur, an a Xylandro, an a Stephano. Inte-

rim omnes has dubiae lectiones auctoritatis tantisper imputaui Stephano, donec hac de re mihi certius constiterit. Patrum nostraque memoria fuerunt in Belgio, Britannia, domique nostrae, viri egregii, bene multi, de literis graecis latinisque optime meriti; quos dubio vacat non pauca suis scriptis inspersisse, ad Plutarchi illuminationem facientia. Sed illorum scriptorum pars maxima deerat, et quorum esset copia, ea excutere et scrutari et exscribere, per otii angustias non licebat, homini difficili, cui soli agenda sint omnia, aut parum satisfecerit alius, si cui agenda mandarit. Erat ergo meo mihi penu victitandum, iisque solis vtendum, quae Bryanus et Solanus appararant; quae, vt saepe lauta et opipara, ita rursus haud raro ieiuna et macra sunt, tuamque famem ludunt. Quod saepe queror, cum de britannicis huiusmodi librorum editionibus sermo incidit, aegerrime facio vt idem hic quoque ingeminem. Splendent et oculos feriunt, atque arrident veluti, chartae typique Bryanei Plutarchi, minusque, quam alii huius ordinis, mendis typographicis obsitus est; verum tamen vel sic quoque iis non caret. Exemplum Parisinum Bryanus antequam operis suis in manus daret, prius perlustrare, mendasque, quibus scatet, eluere nil curarat. Quae est pudenda, et venia maior ignauia. Sic factum est, vt Londinensem hanc ad alias exigens, modo singula vocabula, modo bina, modo terna desiderarem. Quid? quod est locus in tomo quinto in vita Artaxerxis, p. 294. 1. ed. Lond. vbi versus quatuor ad quinque desunt. In vita Periclis T. I. p. 617. 7. addidi duo vocabula καὶ κυβερνῆται quae e Londinensi exciderant. Pari modo IV. 55. 4. deest εἰκόνα. et talium multo maior ibi est numerus,

nunc

nunc memoriae non ſuccurrentium. Sed ſedulo in annotationibus omnes illos locos annotaui, vnde repetet, cui haec pauca documenta minus ſatisfecerint. Me quidem hae mendae non potuerunt effugere, has indagines pangentem. Correctores, ſic dicti, librorum, typographici puta, ſaepiſſime, hanc in foveam incidunt, vt voculas verſusue praeteruideant. His auctor ſim, vt ſocium ſibi adſciſcant, qui exemplum recudendum ipſis praelegat, folia a prelo muſtea relegentibus. Sic ego factito, et in hoc Plutarcho feci. Ad perluſtrandam editionem Bryani, noſtroque prelo accommodandam accedens, mandabam vxori, vt Iuntinam mihi praelegeret, exemplum Londinenſe vna relegenti, et ſi quid diſcrepantiae in lectionibus occurreret, in ſchedula ſeorſim annotanti. Hoc facto, rurſus ego tacitus, eaque, qua par eſt, diligentia et meditationis contentione relegebam in exemplo Londinenſi eadem penſa, lectiones Iuntinas Aldinasque cum vulgatis componebam, ponderabam, ſenatum interpretum cogebam, ſententias interrogabam, iudicium ipſe meum explorabam, et ſi quid vulgata, h. e. Stephanica, lectione melius ſiue Iunta, ſiue Aldus, ſiue virorum doctorum ſagacitas, ſiue meae opinationis mediocritas ſuggereret, id protinus in orationem Plutarchi inferebam. Ita natus eſt (liceto mihi cum vulgo breuitatis gratia loqui) textus Plutarchi is, qui nunc in hoc noſtrae editionis Lipſienſis primordio prodire incipit, et porro prodibit in reliquis voluminibus mox inſecuturis, niſi me caſus haud praeuiſus ab eius moderamine auocarit. Exemplum Londinenſe a me ſic caſtigatum et ad animi mei ſententiam compoſitum ad typographeum mittebam; vnde folia quaeque recens excuſa primum

primum ad Heslerum, iuuenem doctum et industrium, ibant, qui maculas inde crassiores elueret. illis elutis eadem folia ad me migrabant, si quid mendarum superesset, penitius expurgaturum. Sed ea fuit eius perspicacia, vigilantia, fidesque, vt quod sublegerem spicilegium mendarum raro superesset. Ego tum in lustrandis foliis e typographeo ad me delatis hunc tenebam morem, vt intuens in schedas perlustrandas verba graeca Plutarchi auribus exciperem ex ore vxoris Aldinam, (non iam Iuntinam) praelegentis. Sic Aldinae quoque varietates venabar, eoque pacto non modo cognoscebam quid dissidii vetustis editionibus secumque, vt Iuntinae cum Aldina, et cum recentioribus, hoc est Stephanica eiusque propaginibus intercederet, sed etiam deprehendebam, si quid vocularum operae nostrae omisissent.

Deueni ad locum praefationis meae capitalem, quem ita decuerat a nullo non editore Plutarchi penitus dari enucleatum, vt mirum dictu sit, quam sit ab omnibus intactus praeteritus. Docendum mihi nempe video esse, per quot et quas tractationis, et, si fas est dicere, liquationis vices Plutarchus ad hoc, quod nunc adeptus est, munditiei puritatisque enisus sit. Quo in loco tametsi notitiarum necessariis copiis destitutus, copiosus atque subtilis esse non potero, sed necessario non pauca indicta relinquam, iis supplenda, quorum in potestate amplius atque instructius erit armarium librarium: confido tamen, trium Plutarchi editionum, (nam omnino tres sunt hoc nomine dignae,) me fructum cepisse eum, vt summam rei saltim explanatam dare penes me sit.

Paulo

Paulo ante negabam Basileensis editionis posterioris, a Grynaeo A. 1560. curatae, copiam mihi fuisse. Quae editio si a priore nil discrepat, de quo neutram in partem pronuntiare datum mihi est, Plutarchi vitae sunt omnino ter editae. Editiones enim nihil nouarum atque propriarum laudum tenentes, mera cum sint vetusta exempla recocta, penes me in editionum numero non habentur. Primus Plutarchi vitas edidit, quisquis fuit, nomen enim dissimulauit, qui Florentiae A. 1517. e Iuntae officina emisit. Quaeram in continenti paulo diligentius, quis huic editioni praefuerit, videorque mihi in vestigium institisse. Nam interest literarum, et gloriae virorum de iis bene meritorum, vt ad posteros constet, quae quibus debeant. Biennio post prodiit ex officina Aldi idem hoc opus, non verbatim e Iuntina recusum, sed a viro docto, qui Marcus Musurus fuisse videtur, e codicibus mstis, Venetis nempe, castigatum. Inde recuderunt hanc Aldinam (non vtique Iuntinam) Basileenses: nam aliorum exemplarium tituli caduceum Frobenii, alii palmam Bebelii, forte aliorum tituli alia nomina praeferunt, procul dubio quod librariorum Basileensium principes vniuersam massam exemplarium excusorum inter se diriberent, vnoquoque suam ratam distrahere conante. Basileensis haec merum est Aldinae imitamentum. nam pauca sunt neque admodum insignia eius κατορθώματα, de quibus paulo post pluribus dicetur. Postremus Stephanus Plutarcho formam eam circumposuit, quam a Stephani aetate inde ad hoc diei Chaeronensis gessit, per duas annorum centurias et vltra. Quotquot enim postmodum Plutarchum prelo subiecere, in exemplo Stephanico ita acquieuerunt, vt latum

latum vnguem ab eo non auderent diſcedere; cautiores profecto futuri, ſi hominem ſub centone ſpectaſſent. Stephanum haud paucas e Plutarcho labes eluiſſe, dubio vacat. Verum certabant in iſto viro vanitas et arrogantia, temeritas, vafrities et mala fides, et obtrectandi libido, vt ſaepe locorum plus mali Plutarcho dederit, quam profuerit. Perſaepe fiducia naſi ſui deceptus, eius dictionem corrupit; complures ſunt huiusmodi loci, quorum nunc vnum et alterum memoriae occurrentem commemorabo. T. I. p. 720. vlt. ed. noſtrae Lipſ. lectioni optimae et ab omnibus libris traditae confirmataeque κεκομισμένων Stephanus commentum ſuum κεκοσμημένων ſubiecerat. T. V. (ed. Londin.) p. 309. 3. pro dictione probatiſſima atque vſitatiſſima δικαστὰς καθίσας cum dictione Graeciae ignota δ. καθιστὰς commutauit. Iudices *ſedere*, et iudicium, quod cogitur, a praetore conſeſſum ire iuberi, res nota eſt. Conf. III. 445. vlt. 446. 1. ed. London. Parco pluribus exemplis. Ipſe Bryanus interdum Stephani temeritatem improbat, vt in annotat. ad p. 429. 7. T. III. ed. Lond. Modo bona fide ſemper egiſſet, atque indicaſſet, quid e codd. mſtis adſciuiſſet, et quid ex ingenio ſuo procudiſſet. Sed haud raro aut coniecturas ſuas tacite, clam et furtim ingeſſit (vt T. IV. 140. 14. ed. Lond) aut inuenta ſua pro lectionibus codicum mſtorum venditat, non indicans qui eſſent illi codices, et vnde habuiſſet, et vbi proſtent.

Haec vniuerſe de tribus hiſce primariis editionibus, Iuntina puta, et Aldina, Stephanicaque cenſemus. Caeterarum minorum editionum commemoratio noſtram ad rem parum facit, qui Fabricium non

non compilamus. Nunc de ſingulis illis paulo diligentius atque copioſius agemus. Iuntinae itaque praemiſſum aut additum, vnde de rationibus et fortunis eius conſtet, aliud nihil eſt, quam epiſtola dedicatoria, mox a me verbatim recitanda, ad Marcellnm Vergilium, reip. Florentinae a ſecretis, ſcripta; quae quamquam eſſe ieiuna videtur, vt ſunt pleraeque omnes epiſtolae huiuſmodi, libris praemiſſae illo ſeculo XVI. ineunte proditis, videor mihi tamen ex ea rem diſcere, adhuc a nemine obſeruatam, non contemnendam tamen in ea parte hiſtoriae literariae, quae ſtudia geſtasque res Italorum, tum temporis, atque de literis graecis merita, et, vt ad minutiora deſcendam, fata editionum Plutarchi declarat. Nullus equidem dubito, Marcellum illum Vergilium, virum graece latineque iſta aetate doctum, cuius interpretatio latina Dioſcoridis nota eſt, non Iuntis modo auctorem fuiſſe Plutarchi edendi, neque ſolummodo codicem ſuum operis Iuntinis in manus dediſſe, quem formulis ſuis exprimerent, ſed etiam partes easdem functum eſſe in curanda Iuntina, quas poſt modum Marcus Muſurus in Aldina functus eſt, et ego nunc in hac Lipſienſi fungor; hoc eſt Marcellum Vitgilium Iuntinae gubernatorem fuiſſe. Faciam vt lectores, a me velut in rem praeſentem manu ducti, ſecum ipſi poſſint arbitrari, quam multum a vero coniectura mea aberrarit; ipſa ſubiecturus epiſtolae verba, quae haec ſunt.

Marcello Virgilio Reip. Florentinae a ſecretis Philippus Iunta S.

Non poſſum, clariſſime Marcelle, non publice tibi gratias agere, cum et priuatim egerim, quod, cum iamdudum aliquorum ſuaſu, qui plurimum grae-

 cis

cis literis incumbunt, Plutarchi Chaeronei vitas in nostrà officina excudere cogitauerim, essetque mihi impedimento, quod optimo exemplari carerem, tu ob egregium tuum in literas amorem (desideras enim vt auctores tum graeci, tum Romani quam emendatissime ad manus hominum perueniant) codicem tuum ad communem studiosorum vtilitatem, castigatissimum nobis commodasti. Quarum lectio quantum vtilitatis legentibus afferre possit, non facile dixerim. hoc tamen ausim affirmare, cuius rei te auctorem habeo, qui has Plutarchi vitas nuper excusas legerit, scatebant enim ante plurimis mendis, et ideo multis locis non poterat verus sensus elici, propter infinita tot illustrium romanorum graecorumque virorum exempla, quae in illis passim inueniuntur, optimum vitae suae institutum esse acquisiturum. Has igitur more nostro, qui cum aliter nostram in amicos et nostri amantissimos beneuolentiam ostendere non possimus, hoc epistolarum genere, et debere nos illis, et non esse immemores ipsorum in nos officiorum publice non solum aetatis nostrae studiosis, sed si haec victura sunt vel posteris testemur, tuo felici nomine in manus hominum emittimus. Eae enim sunt hae nostrae epistolae, quae in fronte librorum nostra cura excusorum praeponuntur, vt etsi ad priuatum aliquem scribi videntur, publice tamen eruditis omnibus, ad quorum manus peruenerint, legendae scribantur. Et cui melius nuncupare poteram, quam illi, qui vere Plutarchum in vitam restituit? Sanauimus enim tuo exemplari tot vulnera, vt si ipse Plutarchus reuiuiscat, non aliter se scripsisse fateatur. Praetereo quod iam viginti annos Florentiae profiteris, omitto eloquium, doctrinam, incredibile

dibile ingenium ad res gerendas, morum integritatem, fidem ſummam, humanitatem ſingularem, quibus omnibus ad promerendum hominum gratiam frequentiſſime vteris. adeo vt non immerito tot iam annos ſummo omnium conſenſu primum a ſecretis locum Florentiae tenueris. Maiori namque praeconio quam hoc laudes tuae decantandae eſſent. Suſcipe itaque hilari fronte munus hoc noſtrum et quam primum potes Dioſcoridem tuum, tuum in re appello, a te ſcilicet latinitate donatum mittere, velis, vt re ipſa tuorum ciuium, imo totius Italiae de te exſpectationi ſatisfacias. Vale longumque nobis et caeteris amicis tuis literiſque viue.

Haec eſt illa Philippi Iuntae ad Marcellum Virgilium epiſtola dedicatoria, cuius vt alii ſunt aliquot loci non planiſſimi, ſed hiulci et parum latini, et barbariei finitimi, (ſed Aldi quoque ſimiles huic ſunt epiſtolae) ita in primis illa ſententia *hoc tamen auſim affirmare* cum inſequentibus, mihi quidem plane eſt imperuia. Nullum eſt dubium, a lectione Plutarchi, tot inſignia virtutumque vitiorumque documenta in illuſtri loco proponentis, mores egregie poſſe expoliri. Verum quid oportebat illud huc ingeri de exemplaribus ſeu editionibus Plutarchi nuper, h. e. paulo ante editum Iuntinum, vulgatis perquam vitioſis? Et quae tandem illae ſunt editiones Plutarchi Iuntina vetuſtiores? Ecquis fando vnquam inaudiuit de editione vetuſtiore? quis oculis vſurpauit? Dubio vacat Iuntinam Plutarchi vitarum eſſe principem. Ergo Iuntae verba non de graecis editionibus, ſed de latinis tantum interpretationibus accipienda ſunt, et ſic omnia prona atque plana ſunt. Ordo porro, quo vitas ſtructas exhibet Iuntina, multum differt ab or-

 dine

dine illo, qui in vulgatis regnat. Qua de re quo melius conſtet, proponam primum tabellam nominum, vt in vulgatis vitarum editionibus, hoc eſt Wechelana et poſt inſecutis, inter ſe ſuccedunt.

1. Theſeus. 2. Romulus. 3. Lycurgus. 4. Numa. 5. Solo. 6. Poplicola. 7. Themiſtocles. 8. Camillus. 9. Pericles. 10. Fabius Maximus. 11. Alcibiades. 12. Coriolanus. 13. Timoleon. 14. Aemilius Paulus. 15. Pelopidas. 16. Marcellus. 17. Ariſtides. 18. Cato maior. 19. Philopoemen. 20. T. Quintius Flamininus. 21. Pyrrhus. 22. Marius. 23. Lyſander. 24. Sulla. 25. Cimon. 26. Lucullus. 27. Nicias. 28. Craſſus. 29. Eumenes. 30. Sertorius. 31. Ageſilaus. 32. Pompeius. 33. Alexander. 34. Iulius Caeſar. 35. Phocio. 36. Cato minor, ſeu Vticenſis. 37. Agis et Cleomenes. 38. Ti. et C. Gracchi. 39. Demoſthenes. 40. Cicero. 41. Demetrius Poliorcetes. 42. Antonius. 43. Dio. 44. Brutus. 45. Artaxerxes. 46. Aratus. 47. Galba. 48. Otho.

Hunc ordinem tenent, quod dixi, Wechelana cum iunioribus. Vetuſtiorum autem nulli prorſus cum reliquis hac in re conuenit, ſed editioni cuique qui praefuit, ei ſuus ordo placuit; prout ſtatim videbimus. Nullus dubito vitas in Marcelli Virgilii Codice, vnde Iuntina manauit, eo fuiſſe collocatas, quo in Iuntina exhibentur, et qui hic eſt. Numeri Romani deſignant numeros Iuntinae, arabici Wechelanae. E. c. XLV. eſt vita in Iuntina numero quadrageſima quinta, eadem cum 31. ſeu Ageſilao, et ſic de reliquis. I. 1. II. 2. III. 5. IV. 6. V. 7. VI. 8. VII. 17. VIII. 18. IX. 25. X. 26. XI. 9. XII. 10. XIII. 27. XIV. 28. XV. 12. XVI. 11. XVII. 39. XVIII. 40. XIX. 41. XX. 42. XXI. 21. XXII. 22. XXIII. 46. XXIV. 45.

XXV.

XXV. 37. XXVI. 38. XXVII. 3. XXVIII. 4. XXIX. 23. XXX. 24. XXXI. 35. XXXII. 36. XXXIII. 43. XXXIV. 44. XXXV. 14. XXXVI. 13. XXXVII. 30. XXXVIII. 29. XXXIX. 19. XL. 20. XLI. 15. XLII. 16. XLIII. 33. XLIV. 34. XLV. 31. XLVI. 32. XLVII. 47. XLVIII. 46.

Ergo in hac Iuntina nonnunquam Romanus pari ſuo graeco antiſtat, iunior ſeniorem antecedit, quod idem in aliis quoque factum videmus editionibus. Fundus fuit hic Iuntinus liber noſtri critici ad has vitas periculi. Pro codice mſto eum habui, et merentur quidem editiones omnes principes, vt e mſtis ductae, hoc loco haberi. Quamquam mendis obſita eſt Iuntina, quarum partem Muſurus, aliam Stephanus poſtmodum ſuſtulere, rurſus tamen haud paucas exhibet eadem lectiones praeſtantiſſimas, praeter fas et meritum a Muſuro cum aliis deterioribus mutatas; quas illinc reuocaui, cum in hoc, quod iam prodit, volumine primo, tum in reliquis quatuor voluminibus, quae iam impreſſioni comparata et annotationibus inſtructa habeo, ſuo tempore, deo volente, prodendis. Bryanus quoque paſſim locorum ad hanc editionem prouocauit; ſed non pari vsquequaque diligentiae conſtantia.

Iuntinam Aldina biennio poſt eſt conſecuta; vniuerſe illa quidem, quam Iuntina eſt, emendatior atque plenior, deprehendi tamen eum, quem Aldini heredes ei moderatorem impoſuiſſent, ſiue is Marcus Muſurus, ſiue alius quicunque fuit, non vbique locorum recto vſum iudicio, commiſiſſe vt lectiones Aldinae Iuntinis de praeſtantia concedant. Quo fit, vt ſuſpicer, Muſurum, vt ſit plerumque fideliter auctoritatem codicum Venetorum ſecutus, interdum

 tamen

tamen ingenio ſuo nonnihil dediſſe, atque coniectu-
rarum ſuarum lubricitates auctoritatibus membrana-
rum furtim ingeſſiſſe. De quo nobis neceſſe nunc
eſt iudicium ſuſpendere. Duram nobis profecto cru-
cem fixit heroum illorum, qui primi libros graecos
formarum ſtannearum miniſterio inuulgarunt, ſiue
imprudentia, ſiue minutiarum faſtidium, qui tanti
non facerent, certiores nos facere, vnde lectio quae-
que ducta eſſet, bonone an triobolari e codice, an ex
ingenio procuſa. Nobis quidem ab antiquis illis tra-
dita omnia caſta, ſancta, intemerata habenda atque
amplectenda ſunt, quia negatum nobis nunc eſt malae
fraudis eos arguere. Per ego tamen vereor, ne nos
ſaepe nubem pro Iunone, coniecturas alicuius typo-
graphici correctoris pro fide atque veritate lectionum
ab antiquitate traditarum, amplectamur. Aldinam
Iuntina correctiorem eſſe, et iam admonui, et vel
tacente me, per ſe facile exiſtimatu eſt. Sed hoc
documentis planum me facere oportet, lectiones
Iuntinas interdum Aldinis praeſtare. Quibus docu-
mentis paucis et vltro occurrentibus defungar. p. 64.
4. huius noſtrae editionis reſtitui e Iuntina ἀλλήλοις,
vbi Aldina, et ex ea vulgatae, vitioſe dant ἀλλήλους.
Pag. 79. a. c. fin. ed. Baſil. [nam ad huius paginas
editionis hos locos in ſchedula quadam annotaueram,
neque nunc vacat in aliis edd. quaerere] in Vita Co-
riolani vergente recte dat Iuntina πάντες εἵποντο τὴν
ἀρετὴν μᾶλλον θαυμάζοντες, vbi Aldina vitioſe μὲν
loco articuli dat. P. 81. b. 17. αὐτῷ dat Aldina,
αὐτὸν recte Iuntina. 84. a. 34. δυσπρόμαχοι Aldina,
Iuntina melius δυσπρόσμαχοι. 86. a. 20. Aldina συν-
τιθέντος, Iuntina συνδεθέντος. Ordinem vitarum in
hodiernis editionibus regnantem prima induxit Al-
dina,

dina, cuius curator ſeriem temporum ſecutus eſt in iis digerendis. eſt tamen vbi turpiter laberetur. N. 18. noſtris in vulgatis recte legitur vita Catonis maioris, eius, qui Catonum gentis Romae ſator atque conditor fuit, cum Ariſtidis vita copulata; minoris autem Catonis, ſeu Vticenſis, vita poſt Phocionis legitur. Aldina contra, peruerſo ordine cum Ariſtide Vticenſem, cum Phocione Maiorem copulauit. Quem foedum errorem ſeu ſponte ſua, ſeu a Iuntina admonitus, correxit inſpector editionis Baſileenſis. In calce voluminis Aldini Antonium excipit Artaxerxes, hunc Dio cum Bruto, hos Aratus, agmen claudunt Galba et Otho.

Praefatio Aldino Plutarcho praemiſſa ſic habet. Franciſcus Aſulanus Petro Bembo Leonis X. Pont. Max. a Secretis Sal. p. d. Quoties in memoriam reuoco, praeſtantiſſime vir, Petre Bembe, quae mihi nuper circa aduentum tuum in hanc vrbem contigere: ita cum animo meo conſtituo: vt exiſtimem fieri quandoque ſolere, vt virtus etiam e neceſſitate proueniat. Etenim cum tu ſepoſitis parumper laborioſiſſimis illis vrbis Romae negotiis, quae propemodum infinita virum Summi Pontificis a ſecretis premant neceſſe eſt: tum valetudinis curandae, tum patriae duodecimum circiter poſt annum videndae cauſa Venetias perueniſſes, me ingenti quadam ac pene incredibili difficultate obrutum eſſe cognoui. Quippe iam ita pridem in more poſitum fuiſſe animaduertebam, vt illuſtrium virorum aedes perinde ac deorum immortalium templa non ſine munere quiſquam rite adeat. — Eſt autem mihi iam inde vſque a puero cum in familiam tuam, quam inter patricias honeſtiſſimam eſſe intelligo: tum vero in te ipſum ob eximias iſtas

 virtu-

virtutes, quibus te cum primis admiror: ſingulare quoddam animi ſtudium: adeo vt quemadmodum nihil impenſius cupio quam te officio aliquo promereri: ita nullum mihi muneris genus ad declarandam meam voluntatem ſatis eſſe videatur. illud vero me maxime angebat, quod nihil nouum et non antehac inuulgatum e noſtra officina educi in praeſentia poterat, quod tuo nomini dedicarem. ſolent enim id genus quaſi primitiae multo eſſe gratiſſimae. atque vt ab agricolis poma, ſic a librariis volumina iure donantur. quare in ea animi perturbatione: quod mihi prae manibus erat arripui. ac ne omnino te ſine munere adirem, hoc Plutarchi opus mecum afferre decreui. Sunt autem quas vitas appellant, non certe omnes quotcunque ille olim conſcripſit. quin neque omnes illius. nam et Euagoras Iſocratis eſt, et Ageſilaus Xenophontis. Sed quae paulo ante Florentiae nullo ordine velut tumultuaria opera in lucem exiuerunt. equidem vt plures numero inuenire non potui: ita multum et ſcripturae caſtigatione, et ordine hoc, quem a Plutarcho etiam ſeruatum fuiſſe contenderim propter ſeriem temporum Romanorum: libri totius pulchritudini afferre conatus ſum. ſuſtuliſſem profecto Ageſilaum atque Euagoram: niſi ita iam obtinuiſſet conſuetudo, vt quae poſterius imprimantur, non diminuta, ſed auctiora, ſi fieri poſſit, exiſtant. Factum eſt itaque neceſſitate potius, quam conſilio, vt prudens admodum in hoc munere dando viderer. quando nullum magis te dignum tota officina, vt arbitror, reperire potuiſſem: Quid enim homini et graece et latine eruditiſſimo magis conueniat? quam ſcripta eius auctoris, qui ob multiplicem eruditionem graecis pariter et latinis fuerit admirationi? idque

per-

perinde vt auream ſtatuam Romae aliquanto meruerit. quid tibi praeterea gratius libro hoc eſſe debeat, quem pater tuus vir vndique ornatiſſimus tunc etiam, cum aetatis annum prope octogeſimum ageret, ſolitus ſit magna cum voluptate perlegere? etc.

Non hoc nunc attingam quod eſt tralatitium, ne hic quidem a ſuo more deſciſcere Aldinos, quorum praefationes cenſurae ſunt operum a Iuntinis editorum. Hi duo principes, qui tum erant, rei typographicae artifices perpetua inter ſe bella gerebant, mutuis obtrectationibus graſſantes. In hoc inſiſtam quod de Euagora et Ageſilao admonet Aſulanus. Legitur nempe in Iuntina Euagoras inter reliquas Plutarchi vitas, quamquam non eius eſt, ſed Iſocratis. Cur eum ſecernendum haud duxiſſet, purgat Aſulanus. Sed addit pari de cauſa ſeruatum e Iuntina Ageſilaum quoque fuiſſe, qui pari de cauſa eliminandus fuiſſet, quippe qui non Plutarchi, ſed Xenophontis eſſet. In quo vehementer falſus fuit, ſiue Aſulanus, ſiue quicunque iſta Aſulani nomine exarauit, non ſcientia certa fretus, neque re explorata, neque in codicem Iuntinum intuens, ſed opinans, aut ſomnians, aut ſperans futurum, vt Iuntarum bonam fidem manifeſta obrueret calumnia, quae nulla opera a nemine non, ambos Ageſilaos, Xenophonteum cum Plutarcheo, comparante coargui queat. Quem Ageſilaum Iunta pro Plutarcheo primus ediderat, a quo acceptum officina Aldina reddidit, is a Xenophonteo rebus omnibus diſcrepat, vereque Plutarchi eſt. Inſpice modo calcem opuſculi Plutarchei, vbi narrantur exceſſu Xenophontis duobus paene ſeculis poſteriora. Nolim itaque hanc Aſulani ſeu temeritatem, ſeu calumniam quemquam morari.

Sed incidit hic locus quaerendi idemne Plutarcho Aldino quoque euenerit, quod Demoſtheni euenisse in praefatione planum teſtatumque feci, vt ex eadem officina eodem anno eiuſdem Plutarchi geminae inter ſe diuerſae prodirent editiones. Neque profecto nulla mihi eſt huius ſuſpicionis cauſa; quanquam res eſt in ſe abhorrens et paene incredibilis. Vitarum editionem Aldinam aliam oculis vſurpaui nullam, praeter exemplum id, quod olim a Schwarzio Altorfino ad Ludwigium, Cancellarium Hallenſem, ab hoc ad Baumgartenium, Theologum Hallenſem, inde ad me deuolutum, paulo poſt in iure atque poteſtate neſcio cuius erit. Cuius itaque rei exquirendae atque ad liquidum perducendae oportunitate careo, eam aliis expediendam relinquo. Cauſae vero dubitandi hae mihi ſunt. Bryanus ex Aldina lectiones profert, quas in meo exemplo nullas, ſed multum diuerſas reperio. Non mouerer hoc, cuius pondus eleuant labes duae literatis cognatae, deliquia memoriae, per trepidationem alia pro aliis ſubiicientis, calamique lapſus. Sed accedit adhuc aliud impeditius argumentum a libro Vulcobiano repetitum. T. I. p. 554. 3. ed. Lipſ. nota n. 40 ſignata Bryanus negat ἐν, neque in Iuntina, neque in Aldina legi. ego in ambabus cerno. T. II. p. 578. negat idem v. μηχανήματος in vtraque legi. In Aldina equidem cerno, in loco illo Marcelli, vbi de Archimede polyſpaſtum mouente, T. II. p. 259. Idem ibidem p. 578. ait in Aldina τις ἐκκλησία legi in eadem Marcelli vita p. 267. ego non τις ibi inuenio, ſed τήν. P. 581. b. ait Bryanus p. 294. in vita Ariſtidis in Aldina eſſe τῶν δέκα καθεςώτων. In mea quidem Aldina cerno vulgatam τῶν δὲ καθεςτ. Solanus ad T. V. p. 256. 12. ſuſpicatur Bryanum in Aldi-

Aldina πάσχειν reperiſſe, at in mea παρασχεῖν eſt. Br. ad T. V. 257. 8. ait vitioſum ἀλλ' ὂν, duobus vocabulis, quod in omnibus eſſet editionibus, a ſe correctum eſſe in ἄλλον, auctoribus Flor. et Ald. atqui in ambabus item vitioſa eſt lectio, vt in caeteris. idem euenit in annot. ad T. V. 259. 18. de voce κράνη, quae non eſt in Aldina, ſed Iuntina. T. V. p. 277. 10 ait Br. in ed. Flor. legi Ὀάρσης, non ὁ ἄρσης, quod Vulcobius inde ad Aldinae marginem attulerat. Ego vero aio Vulcobium recte retuliſſe, Bryanum aut a memoriae aut a ſchedarum ſuarum mendacio deceptum eſſe. Perſuaſum porro mihi ad hoc diei habui, Vulcobium annotatiunculas ſuas Aldinae marginibus inſcripſiſſe. Quod ſi eſt, neceſſe item eſt Aldinam eius ab Aldina mea diuerſam eſſe. Nam lectiones ab eo annotatae iam in texto Aldinae meae leguntur. Ecquis autem homo ſanus pro variante idem in margine annotet, quod videat iam in texto claris literis expreſſum? Sed accidit tale quid p. 114. vlt. T. I. ed. Lipſ. in σκηπτρούχων et p. 248. vlt. eiuſdem editionis noſtrae, vbi quod e Vulcob. refertur ἐπιβουλεῦσθαι tam in Iuntina, quam in Aldina legitur. Saepe refert Vulcobius Iuntinae lectiones. quod idem hic quoque hoc in v. ἐπιβουλεῦσθαι videtur voluiſſe facere. Ergo aliam lectionem in Aldina ſua habuit. Ergo duae ſunt diuerſae Aldinae. Et talium locorum numerus occurrit infinitus in iſtis Vulcobianis.

His a me, velut opinante tantum atque ſuſpicante, iam ſcriptis, acceſſit euidentia certi et luculenti teſtimonii, in quod praeter exſpectationem incido annotationes Britannorum ad Galbam et Othonem, quae ſunt in vitis Plutarchi poſtremae, legens. Ibi Bryanus, mirum dictu, qui nuſquam locorum antehac

hac duarum diuerſarum Aldinarum mentionem feciſſet, Aldinam primam atque ſecundam planis verbis laudat, non ſemel, neque iterum, ſed octies. Referam hic cunctos illos locos, quo et res planiſſime demonſtrata detur, et notae in promtu ſint, e quibus Aldinam ſuam dignoſcat, vtra ſit, prior, an poſterior, ſi penes quem Aldinae alterutrius exemplum eſt. Ego equidem his e locis didici, penes me iuniorem Aldinam eſſe, et vetuſtiorem cum Iuntina magis conuenire, quum iuniorem, in qua loci complures aliter conſtituti leguntur, quam aut in Iuntina, aut in Aldina prima.

Ad T. V. ed. Londin. p. 374. 15. ſic annotauit Bryanus. Ὀβίννιος Τίτος] Florent. editio et Aldina I. Ουτιτος. Aldina II. ὁ Τίτος. Ad p. 382. 8. Τερτυλιανὸς] Fl. et Ald. I. Τερπυλιανὸς. hic et infra. Ad 384. 18. παραιτυμένυς] Aldina II. et Xylander recte παραιτυμένυ. Ad p. 386. 4. ὐκ ἄξιος] Praue. optimeque factum eſt ab interpretibus qui illud ὐκ in εἰ mutantes, *ſi dignus eſt* reddiderunt. Bodlei. codex et editiones Florent. et Aldina I. non agnoſcunt ὐκ. Aldina II. et Baſil. εἰ habent. Ad p. 390. 17. Κρητίωνος] Flor. Aldina vtraque et Baſil. Κριτίωνος. Ad p. 392. 17. τῆς Τιβερίυ] inter has voces lacuna eſt in Flor. et Aldina I. nihil tamen illic excidiſſe — Ad p. 397. 18. ὑπερειδόμενος] imo, vt optime legitur in Bodlei. et edd. Flor. Aldina vtraque et Baſil. ὑπερειπόμενος. Ad p. 416. pen. Βριξιάλῳ] ita ſcribitur et — in Flor. Ald. I. Baſil.

Haec ſunt Bryani de veritate vtriuſque Aldinae teſtimonia. Num porro in numeris annorum, paginarumue, verſuumue, typiſue, aliiſque talibus externis notae inſint diuerſitatem prodentes, melius arbitrabuntur

trabuntur hi, ſi quibus vtriuſque exempli ſecum comparandi copia ſit. Haec hactenus.

Vulgatae noſtrae Plutarcheae orationis fons eſt Aldina, non Iuntina. quod ſic euenit. Stephanus obtinuit, vt ſua Plutarchi editio optima haberetur, et inſtar omnium poſt inſecutarum eſſet. Sed Stephanus operis ſuis recudendum dabat exemplum Baſileenſe, a ſe caſtigatum. Sed Baſileenſe ex Aldino, non e Iuntino, expreſſum eſt, gemina de cauſa; cum quod Aldinum recentius Iuntino eſſet, et typographi atque librarii recentiſſima quaeque vetuſtioribus praeferunt perfectiora habentes. Tum, quia Baſileenſibus propius erat, eoque minus ſumtoſum, cum Venetis, quam cum Florentinis commercium, eo fiebat vt librorum Venetiis excuſorum et facilior eſſet copia Baſileae, ſalubriuſque pretium, quam a Iuntis proditorum. Quicquid eſt, nimis multis atque luculentis conſtat argumentis Baſileenſem ex Aldina emanaſſe. Sunt tamen loci, quamquam non multos eos in Bebeliana quidem obſeruaui, vbi corrector ab exemplo Aldino diſceſſit, ſiue quod meliorem lectionem in Iuntina reperiret, ſi eam inſpexit, de quo dubito; ſiue ex ingenio ſuo. E. c. vitas vtriuſque Catonis in Aldina mirifico errore traiectas, in verum reduxit ordinem. Vitam Coriolani ſubiecit vitae Ariſtidis, quod in Iuntina Aldinaque contra eſt. Adhuc alia quaedam minuta in ordine vitarum mouit. Tam levicula quoque, atque χρεῖρας eſt pro χεῖρας, correxit paſſim locorum inſpector operarum Baſileenſium, ſiue is Eraſmus, ſiue Oporinus, ſiue quicunque alius fuit. Verum idoneum equidem arbitrum laudum editionis Baſileenſis ferre me haud auſim, non ſatis diligenter, neque aſſidue a me tritae, ſed raro et obiter inſpectae.

Iam

Iam ſupra dubitaui, qui poſteriorem Baſileenſem curauit, Anno 1560 proditam, qua careo, num is eam priori fideliter conformarit, an nonnulla nouarit; et ſi nouarit, num eius rei auctoribus vſus ſit codicibus mſtis, an ingenio ſuo. Quae res cum mihi neceſſario ſit in medio relinquenda. procedo ad exemplum Stephanicum, anno 1572. Geneuae proditum, et per tredecim volumina minoris formae extractum, hac diſtributione, vt ſena volumina graeca oratio, totidem alia latina interpretatio, poſtremum denique praefationes et annotationes et indices, et neſcio quae aliae reculae impleant. Rurſus priora terna volumina tenent vitas, poſteriora terna varii diſputatiunculas argumenti. Huic editioni et formae habilitas, et typorum elegantia, et fama Stephani, tantum fauorem tantamque conciliauit auctoritatem, vt orationem Plutarcho a Stephano contributam omnes pro lege ſanctiſſima venerarentur, quam migrare piaculum eſſet. Regnat hodie inter nos textus Stephanicus, h. e. Aldinus, non ex ipſo Aldino fonte hauſtus, neque purus redditus, ſed per riuum Baſileenſem, eumque tempore poſteriorem, in nos deriuatus. Non detraham de fronte Stephani corollam decore haerentem; aio quoque Plutarchi locos haud paucos ab eo egregie ſanatos eſſe. Sed afflarat eum quodammodo iactata prouerbio ſors catillariorum, quos aiunt, ſingulas rimas ſarcientes, binas inuicem pertundere. Infatigabili viri doctiſſimi induſtriae, laborum, quos exantlauit ingentes, multitudini, meritorumque de literis graecis magnitudini, quae tanta eſt, vt orationi facile non ſit eam exaequare, facilis condonem lubensque, quicquid ſiue in Plutarcho, ſiue vſquam alias delirarit, dummodo bona fide atque ſimplicitate,

tate viri honeſti rem gerere maluiſſet, quam fraude nos incautos circumuenire, et praeſtigiis iactantiae ludificari. Mutandum ſi quid cenſeres, Henrice, cur non aperte teſtabaris te id mutaſſe temet auctore? quo facto licuiſſet admonito cuique in partes ire, ſiue tecum facere, ſiue ad vulgatum reuerti. Cur adimebas nobis quaerendi, inter ſe momenta librandi, libere iudicandi poteſtatem, ſiue tacite furtimque tua ingerendo, ſiue pro lectionibus codicum vetuſtorum venditando. Auſus quidem Bryanus interdum eſt hiſcere, taciteque aurem lectori vellere, ſubiiciens, cerni hic illic in Iuntina Aldinaue lectiones Stephanicis meliores. ipſe tamen auſus non eſt iugum a Stephano impoſitum excutere. Denique retinuerunt omnes, veluti reuerentia numinis Stephanici conſtricti et faſcinati, propagaruntque certatim exemplum Stephanicum, quod ipſi vitiatum, et ab ipſo Stephano vitiatum agnoſcerent atque confiterentur. Cui vitio quodcunque conuenire nomen cuique videbitur, id ei imponat per me licebit. Cur autem tolerarunt errores a Stephano immiſſos et poſtmodum ab ipſo improbatos? T. I. p. 507. vlt. παρȣσία ſubiecerat in locum vetuſtae bonae lectionis παῤῥησία. In annotatione ad h. l. ipſum facti poenitet. et nihilominus manſit παρȣσία in editionibus Stephanica iunioribus. P. 684. vlt. quomodo venit in Stephanicam, et ſic in vulgatam, αὐτοῖς, quod Stephanus improbat, cum αὐτῆς, quod ipſe probat, in Aldina et Bebeliana legatur? Num Grynaeus e Iuntina in ſuam Baſileenſem poſteriorem αὐτοῖς retraxerat? et num ſic in noſtram vulgatam irrepſit? Viderint quibus Grynaeanae copia eſt. T. III. p. 428. 1. in vita Pompeii Iuntina et Aldina recte dant τὸν, Bebeliana τό. et ſic Stephanica

phanica perinde, Stephano occlamante et veram lectionem e coniectura subiiciente. Vnde constat eum aut nunquam, aut perraro, in Aldinam et Iuntinam inspexisse. Rursus non intelligo qui factum sit, vt, cum constet exemplaria nostra vulgaria e Stephanico, et hoc per Grynaeanum ex Aldino, non e Iuntino promanasse, tamen Stephanus, aut eo posteriores, a melioribus Aldinae lectionibus ad deteriores Iuntinae reuoluerentur; quam Iuntinam constat ab Aldi inde aetate paene a nemine oculis vsurpatam, paene omnibus ignotam fuisse. P. 195. 7. ed. Lips. recte dederat Aldina, ex eaque Bebeliana, αὐτοῖς. cur Stephanus e Iuntina vitiosum αὐτῆς reuocauit? T. II. p. 478. 2. ed. Steph. in vita Aemilii Pauli legitur secundum Iuntinam ἀναδύει, Bebeliana vero melius ex Aldina ἀναπιδύει reddiderat. Cur ab hoc discessum est? et quis primus discessit? P. 525. 10. ed. Lips. retinuerunt, auctore Stephano, recentiores e Iuntina φθόνον. in Bebeliana secundum Aldinam est φθόγον. T. IV. p. 189. 7. in Aldina est δυναμένοις, in Stephanica, secundum Iuntinam, δυνάμενοι. Documento hi loci sunto, quamquam vniuerse Aldinam imitati sunt posteriores, ea tamen delectus libertate vsos esse, vt saepe ad Iuntiuam propenderent. In ordine vitarum quoque Stephanus neutri diligenter adhaesit exemplo, neque Aldino, neque Basileensi, sed ad Iuntinam deflexit, vt in Sertorio et Eumene. In Aldina et Bebel. praecedit graecus, sequitur Romanus, contra in Iuntina et Stephanica.

Recusa saepe numero fuit haec Plutarchi editio a Stephano profecta, vt Franckfurti apud Wechelos bis, si titulis sat tuto fiditur, annorum diuersitatem praeferentibus. dudum enim male audit librariorum calliditas, libros frigentes nouis titulis conuestiens.

Quae

Quae fraus num in hoc quoque Plutarcho Wechelano exercitata ſit, ad rem nil attinet quaerere. Franckfurtanam hanc Pariſini A. 1625 renouarunt ea diligentia, vt illius paginas verſuſque ſuis paginis verſibuſque verbatim exprimerent. praeterea nullum eſt huic Pariſinae proprium nouumque decus, praeter Rualdi animaduerſiones.

Plena interceſſit vacua Plutarcheis ſtudiis annorum centuria (ſeculum vulgo, ſed inſcienter appellant) ad Bryanum, qui Londinenſi vitarum editioni A. 1726. immortuus eſt. qua de editione in continenti pluribus dicetur. Nuper admodum Wyttenbachius, V. C. Bernas, apud Amſtelodamenſes bonarum literarum profeſſor, adoleſcens egregie doctus, edendo libello de ſera numinis vindicta, publice profeſſus eſt conſilium ſe cepiſſe totum ſyntagma diſputatiuncularum Plutarchearum curis ſuis expolitum edendi. Quod conſilium ipſi cum congratulor, illudque ſpecimen exquiſita refertum aio literatura, tum rurſus vereor, ne illa ipſa vbertas coepto ſit obſtaculo futura. Neque enim editori ipſi facile ſit totum Plutarchum hac veluti rerum bonarum prodigentia obruere, neque lectorum patientia eam ferat. Et quantam, quam enormem ad molem exceſſurus ſit Plutarchus ita paſtus? qui foruli eum capient? Sed mittemus nunc hunc quidem, quo ad Bryanum redire liceat.

Londinenſis Vitarum editio quinque voluminibus in quarto maiori diſtributa eſt, quorum ſingula cum oratione graeca Plutarchi ſubſtratam ei latinam interpretationem, quae a Cruſerio profecta eſt, et annotationes, cum Rualdi, tum Bryano proprias, tum ab eo e Stephano et Xylandro excerptas tenet. Haec cuncta cum Bryanus ſe ſuperſtite typis Londi-

nenſibus excuſa vidiſſet, praeter annotationes ſuas ad volumina tria poſteriora, rebus humanis exceſſit. Telam ab illo affectam relictam pertexuit Moſes Solanus, qui in annotationibus ad III. IV. et V. volumina quo ſuas a Bryaneis diſtingueret, has nota nominis carentes reliquit, ſuas literis M. D. S. hoc eſt Moſes Du Soul ſignauit. Primis duobus voluminibus annotationum Solani prorſus nihil ineſt; ſed omnes ſunt Bryani, niſi ſi quas ille aliunde mutuatus, auctorum nomina in calce cuiuſque annotationis ſubiecit. Quaecunque igitur annotationes in hac quoque noſtra Lipſienſi recuſione nomine carent, has Bryani eſſe teneri velim. Nam mearum equidem annotationum ego Bryaneis aut nihil, aut ita parum immiſcui, vt diſtinctione indignum eſſet, admonitionis fortaſſe quid de lectione Iuntinae Aldinaeue. Calci vt huius voluminis ſubiectae ſunt meae, ad hoc volumen referendae, ita reliquorum quoque voluminum cuiuſque calx meas ſeorſim exhibebit. Quae noua decora ſuam ad editionem Britanni contulerint, de eo pluribus praefatio Solani exponit huic meae incontinenti ſubiicienda. Editionis huius, a multis certatim collaudatae, (vt fieri ſolet in libris vltra mare peruectis, quorum in ſplendore externo oculi adhaereſcunt, rari ſunt, qui ſublato centone, ſubtus poſita luſtrent) laudes veras atque conuenientes, ita non ſum iniquus vt obſcuratum obtrectatumue eam. Inſunt Bryani pariter atque Solani obſeruatis et coniecturis nae non pauca ſolerter excogitata, quibus ad emaculandum Plutarchum fidenter vſus ſum; rurſus tamen ſorte ipſi quoque vſi humano cuncto generi communi, et labuntur in coniectando; quas eorum coniecturas inuita Minerua natas, penes me ſi fuiſſet, et aequitas ſi

ſiſſet,

ſiſſet, quo ipſorum dignitati conſulerem, expungere atque obliterare haud eſſem cunctatus; et nodos relinquunt bene multos non enodatos, lectorum exſpectationem deſtituentes. Labem ſuperiorum editionum foedam, neque ferendam, a ſua remouere nil curauit Bryanus, indicem variantium, ineptiſſimam farraginem, quam cum e Pariſina repetiſſet ſeorſim in extento, vt vulgo vſurpant, tum lectiones ex eo excerptas meliores, nonnunquam vitioſas quoque, in annotationibus repetiit. Cui bono? Quid attinebat eadem bis legi, quae ſemel proponi ſatis poterat eſſe? Nos mendas illas tollere ſtudebimus. Lectiones codicis S. Germanenſis, quas ad Britannos ſero miſſas negatum ipſis fuit ſuis quaſque locis inſerere, ad loculos referri curabo. Monſtra lectionum et purgamenta libri Vulcobiani eliminabo; quod vt in hoc iam primo volumine fieret, paene e manibus nobis excuſſo, cum feſtinatio noſtra, tum ignoratio rei, paſſa non eſt. Accedens enim ad hoc opus tractandum, magni faciebam libri Vulcobiani auctoritatem, quae nunc, poſteaquam familiarius eum noſcitare coepi, penes me euiluit. Quo partem laborum compendifacerem Heslero meo mandabam, vt lectiones e libris A. V. SG. excerptas, quarum index in calce Londinenſis editionis ſeorſim eſt poſitus, ſtatim locis ſuis adſcriberet. Fideliter ille mandata exſecutus, fecit quod eius perſonam decebat. Me vero decuerat, prius lectiones illas ſecernere, et typis chartiſque indignas cancellare. Nulla illius, ſed omnis mea haec eſt culpa. Nondum ſcilicet ineptias illius indicis vſu meo didiceram aſpernari, quas paulo poſt probe coepi intelligere. Quare in voluminibus quatuor harum vitarum, quae proxima ſequentur, operam ipſe dabo,

ſaex illa Vulcobiana, aut penitus extergatur, aut parum certe eius ſtilum noſtrum effugiat.

Sed ille Vulcobianus liber, ſcire voles, lector, qui ſit, toties ille a me dictus, tot ſtigmatibus inuſtus. Iacobus Vulcobius, vel Du Vulcob, qui fuerit, haud teneo. Sed fuit penes eum Aldina Plutarchi, cuius marginibus ſiue ille ipſe, ſiue neſcio qui tandem alius, lectiones varias vndecunque corraſas, illeuerat. Cuius modi exemplum Demoſthenis Aldinum ab eodem Vulcobio, ſiue iuſſu eius ab alio quocunque, notatum hodie ſupereſt in bibliotheca ducali Weimarienſi; vnde vſuram eius ad paucos dies habui: quo de exemplo pluribus egi in praefatione ad Demoſthenem. quamquam in illo exemplo Weimarienſi viſus mihi ſum magis nomen Du Valcob, quam du Vulcob cernere Exemplum hoc Plutarchi Vulcobianum peruenit, neſcio qui, ad manus eius, qui editionem Francfurtanam curabat. Is transſcriptas e libri Vulcobiani marginibus varias lectiones in calce Francfurtanae retulit, miſeram et pudendam farraginem, cuius magna pars cum purgamentis ad ſterquilinium deferenda ſit. Ἄτοπος πανσπερμία, mixta et confuſa ibi omnia inter ſe, nullisque notis diſtincta; lectiones e Iuntina; coniecturae haud conſtat cuius quorumue; lectiones e codd. mſtis, tacitis notis vnde dignoſcantur. Quibus in codicibus neceſſe eſt fuiſſe aut quendam, aut quoſdam, a librariis exaratos portentoſum incredibilemque in modum aut oſcitantibus, aut indoctis rerumque omnium ignaris. Cum non mirer beſtiam fuiſſe humana forma indutam, quae mendarum iſta monſtra in chartas euomeret, tum miror Vulcobium, ſeu quiſquis alius fuit, ita fuiſſe ſtomachi validum, vt iſta lamberet; et editores miror, qui a Francfurtanis accepta

per

per Parisios, per Londinum circumgestata, tandem tantos post circuitus, et orbe ducentorum paene annorum peracto, Lipsiam quoque pertulerunt. Exemplo defungar vno, quo doceam, cuia sit illa farrago Vulcobiana. Solent graeci romana praenomina nominibus postponere. E. c. pro M. Lucullo dicunt Λεύκουλλον Μάρκον. Ex hoc nomine librarius ille, cuius calamus codicem exarauit, vnde tot mendarum plaustra Vulcobiana sedulitas, male quidem illa feriata, conuexit, Λεύκουλλον μάρτυρα effecit. Habete vobis, vos Bollandistae, nouum hunc sanctum, nouum martyrem Lucullum, ἀγαθῇ τυχῇ, adscribite choro vestro, in Acta eius inquirite. V. edit. Londinensis Plutarchi T. IV. p. 103. 3. Relatae quoque a Vulcobio fuerant lectiones e codicibus Parisinis, quibus ante eum vsi fuerant Amiotus, et Stephanus; item coniecturae Aurati. Quo factum est vt multorum codicum auctoritatibus ludamur, et turba testium velut opprimamur, quae, ad lucem spectata, non sit, nisi vna simplex auctoritas. Citantur ad eandem lectionem confirmandam vna et A. et H. Stephani codices, et Vulcob. et SGerman. Nos stupentes nubem testium, nescimus, mimum ludi, testem eundem modo sub larua A. modo sub larua St. modo sub Vulc. modo sub SGerm. prodire. Eiusmodi turbelas et perplexitates et hic et alias conciuit nobis maiorum indiligentia in demonstrandis sedibus earum lectionum, quas vndecunque referrent. Cum trepidus, cum rudis ad res accedis tractandas, quarum de rationibus nondum tibi satis neque vsu tuo, neque ex aliena doctrina constet, fieri non potest, quin multa praeteruideas, de multis ne suspiceris quidem, quorum te crebrior atque diuturnior vsus tandem certiorem faciat. Idem

mihi in Plutatcho Vulcobiano euenit, quo imposterum vtar cautius.

Saepe quoque illis in indicibus recursitat litera A. quae quomodo sit interpretanda, dubitatur, Amiotine, an Aurati, an Anonymi. Plerumque operae nostrae, iussu meo, hoc A. cum Anonym. permutarunt. Sed anonymum auctorem citans quanto plus proficias, quam nullum citans, haud intelligo. Sunt tamen illa ex A. relata plerumque bonae notae, sed diuersi generis. e codicibus mstis num relata ibi quaedam sint, in dubio relinquam. nunc certe haec scribenti memoria certum huius rei testimonium nullum suggerit; sed multae insunt, de quo certo constat, coniecturae, Aurati, ni fallor. Cuius Aurati pallium, h. e. praelectiones in optimos quosque auctores graecos publice Parisiis tum habitas, dicuntur, (meum haud est quaerere quo iure, quaue iniuria,) Scaliger, Muretus, Canterus, Stephanus, alii, dilaniasse. Quae ex exemplo Plutarchi litera A. signato referuntur lectiones, eaedem paene sunt cum iis, quae repertae a Doruillio sunt in exemplo, quod in bibliotheca publica Leidana nunc seruatur, olim penes M. Antonium Muretum fuisse dicitur. Mirifica versatur in fide illorum librorum Parisiensium ambiguitas, vt nescias, quae e codd. mstis petita sint, et quae a coniecturis profecta, et cuius, Auratine, an Amioti, an Stephani, an Mureti: Estne is pudor? estne ea modestia? an est supinitas? an contemtus posteritatis? an vanitas? an cupiditas etiam, captans eorum gloriam inuentionis, quorum auctorem dissimulet? Mihi fides atque diligentia in hoc quoque genere commercii placet.

Codices Bodleianos Bryanus vsurpauit, sed tertius

tius eorum, qnem creberrime citat, quibûſdam in vitis Scholiorum aſſumentis interpolatus eſt. partim cum Iuntina conſentit, vt videatur, illa iam prodita, demum exaratus eſſe. Multum quidem attuliſſe ad Plutarchi elimationem mihi nondum viſi ſunt illi codices Britannici.

Vniuerſe qui codices mſti Plutarchi a viris doctis inſpecti fuerunt, parum ex illis ad nitorem priſtinum Chaeronenſi reddendum profecimus; vt verear, ne praeter eos codices, quos Iunta et Aldini ad editiones ſuas adornandas vſurparunt, alii bonae notae codices nulli exſtent. Monachienſem codicem fruſtra nunc deſidero, poſtquam elabi e manibus paſſus ſum imprudens. neque repoſcere nunc aut vacat, aut iuuat. obſtant multa; ſpatia viarum, morae longitudo, breuitas otii mei, taedium denique, quod aduerſus conferendi laborem concepi, e quo moleſtiae plus, quam velis, fructus multo minus, quam ſperes, plerumque referas.

Subſtiti ergo intra terminos, quibus a preli feſtinatione, rerumque mearum neceſſitatibus concludebar. Materia, a Britannis comparata, eaque, quam mihi licebat trepidanti comparare, neceſſario contentus, ita ſum vſus, vt Plutarchi orationem tolerabiliter emendatam dare licuerit. In quo ſumma rei verſatur. Emendatus enim textus optimi commentarii vicem gerit. Emendatum nempe appello eum, e quo diligenter elutae fuerint, non mendae illae ſolum vulgares, typographicae, verum, et magis etiam, librariorum mendae, quae e codd. mſtis in primas editiones inductae, ex his poſtmodum per omnia exemplaria promanarunt. Vt typographicis quoque a mendis purgata prodiret noſtra editio, cum Heslero com-

munem operam dedi. Ab illo elimata folia pueri typographi ad me deferebant, ſi quid limi ſupereſſet, id porro detracturum. Tum ego, praelegente Aldinam vxore, muſtea folia relegens, conſecutus hoc mihi videor eſſe, vt ab editione noſtra mendae, grauiores quidem, atque pudendae ſupinitatis et obliuioſitatis argumenta, abſint. Praeter graecam orationem, et annotationes, ego nihil duxi ad curam meam pertinere. confido tamen caeteris quoque Hesleri diligentiam ſatis prouidiſſe, atque dedecus cauiſſe.

In annotationibus a me Plutarcho additis, raptim illis quidem effuſis, rebus his ſtudui, 1) vt vbi a vulgata diſceſſiſſem (vulgatam appello in Vitis eam, quam editio Londinenſis dat,) id indicarem cum cauſa facti. 2) ſi quid mearum coniecturarum in ipſam protinus orationem immiſiſſem, id locis quibuſque fideliter aperirem, proponens ſimul vulgatam, ante me in libris verſatam; quo integrum cuique ſit arbitrari et penſitare, et ſiue amplecti recens oblata, ſiue vetuſtis honorem debitum rurſus aſſerere. 3) coniecturas, quibus in textum iniiciendis nimium mihi viderer eſſe periclitaturus, reſeruaui annotationibus. 4) dictionum locorumue obſcuriorum ſententias conatus ſum declarare. Latiuagae lectionis iactationem, vt tota vita exoſus fui, ita hic vſurpare, ſi vel libuiſſet, non licebat tamen. Hoc idem erit filum annotationum reliquarum calci cuiuſque voluminis Plutarchei a me addendarum, quaecunque volumina deinceps ex officina Saalbachia exibunt, quoad nempe fata me huic operae praeeſſe ſinent. Annotationes Stephani, Cruſerii, Xylandri, Palmerii, ſic mutilatas reddi, vt Bryanea dat editio, conſultum haud duxi; curaui potius integras et plenas reddi. Bryanus et Solanus in annotatio-

tationibus paginas editionis ſuae Londinenſis citant. id quod illis eo facile factu fuit, quod antequam annotationes ſuas typographeo committerent, vniuerſa graeca Plutarchi oratio dudum ante prelo Londinenſi abſoluta eſſet. Illi numeri neque tolli ex annotationibus eorum, neque mutari poterant, quia in annotationibus ad volumen primum haud raro prouocatur ad locos ſecundi, tertii et inſequentium voluminum, quae noſtra prela nondum ſubiere. Quo igitur illi numeri Londinenſes haud eſſent noſtratibus, editione Londinenſi carentibus, inutiles, pueris typographi in mandatis dedi, vt in paginae cuiuſque noſtratis ſummo interiore margine ſignificarent, cuius paginae Londinenſis cui verſui reſponderet, qui in editionis noſtrae quaque pagina primus quisque verſus eſt. In calce voluminis quinti, ſeu poſtremi harum vitarum, proponetur tabella demonſtratura conſenſum paginarum editionum nobiliorum, h. e. Stephanicae et Francfurtanae, (cum qua Francfurtana Pariſinae paginae verſuſque penitiſſime conſentiunt) cum paginis et verſibus editionis noſtrae. Quod ſi ſecunda fors illuc nobis ſpiritumque vireſque produxerit, addemus quinque his vitarum voluminibus ſextum, cui conſecrabimus indicem dictionis graecae, qua Plutarchus in his vitis vſus eſt. De rationibus, quibus tractare varia Plutarchi opuſcula decreuimus, diſputandi locus erit in praefatione illis praemittenda, ſi iis quoque praefandi facultatem fata indulſerint. Faxit deus feliciter. Scripſi d. 24. Martii 1774.

MOSES DU SOUL
LECTORIS.

Prodit tandem in lucem elegans Vitarum Plutarchi Editio noua; forma, mole non incommoda; characteribus, vel seni conspicuis; cultuque reliquo splendido, insignis: quam adornarunt, Viri de bonis literis bene merentes, Iac. Tonson et Ioh. Watts; curauit autem et recensuit Vir Doctissimus AVGVSTINVS BRYANVS, operi iam affecto immortuus.

In qua quid praestitum sit, cum ab Editore ipso, qui operae in ea elaboranda positae, modum, rationes, consilium, atque inde reditura ad omnes commoda, aperire et enarrare maxime erat idoneus, audire non liceat; a nobis accipe, qui quod infectum ab eo relictum est, quam accommodatissime ad eius mentem potuimus, suppleuimus.

I. *Graeca Plutarchi* habes, iisdem plerumque verbis cum iis, quae in Editione Parisiensi a. MDCXXIV. exstant. Interdum tamen ab ea recessit Clar. Editor. Vtinam saepius! quotiesque ex ipsius et aliorum Notis et Emendationibus tuto et necessario, aliter quam in vulgata legitur, scribendum fuisse, patet; siue id ex aliarum Editionum, MSS. ve Codicum, auctoritate constet; siue ex certis et indubitatis rationibus, a Viris Doctis prolatis demonstratum sit! Quanto enim cum fructu, quanta cum voluptate, Scriptores veteres sua lingua nos tanto post interuallo etiamnum alloquentes, audire et intelligere nobis licet, cum ab innumeris illis mendis repurgata eorum verba sunt, quae, tot labentibus seculis, aut Librariorum incuria alleuit, aut sciolorum peior adhuc sedulitas inuexit, et ita confirmauit, vt nunc labore non leui opus sit, quo deprehendantur et feliciter in integrum restituantur.

Contulit ea de causa diligentissimus Editor veteres pleras-

plerafque omnes, alicuius nominis, Editiones: praefertim autem omnium Principem Florentinam; ex qua non paucas Emendationes haufit. Adhibuit etiam MSS. Codicum fubfidia; Appianique, et aliorum, vbi opus fuit, collationes; de quibns tertio loco nobis erit dicendum.

Pauciffima in Graeco huius Editionis textu operarum errata deprehendes. Corrupta, aut manca, quomodo ex Codd. auctoritate, aut ex Doctorum fententia, fuppleri aut emendari debeant, nifi quid aut diligentiam noftram fugerit, aut vires fuperarit, in Notis videbis.

II. *Latina Verfio* hic exhibita, ea eft quam praefert Parifienfis Editio, nifi quod aliquando ad Graeca ab Editore melius eft accommodata: quod fero a me intellectum eft, Graecis vnice intento, nec morem illum Latina cum Graecis edendi admodum probante, quo fit vt tam fupine et negligenter a noftri aeui hominibus Graeca ipfa legantur. Huic tamen malo aliquatenus in hac confulitur, et aliis aliquot nuperis Graecorum Auctorum in Anglia noftra Editionibus, quod Verfio, non in laterali columna, fed in inferiore paginae parte collocata eft, vbi confuli quidem, cum lubitum eft, fine moleftia, poteft, fed non tam procliue eft ad eam, ftatim ac perlecta Graeca funt, decurri.

III. Volumini cuique ad calcem addita funt quae ad enarrandum aut emendandum Plutarchi textum maxime facere vifa funt.

Ac primum quidem locum ibi obtinent RVALDI *Animaduerfiones*; in quibus, fi quid a Plutarcho alicubi grauius eft peccatum, Vir doctiffimus nos cum eo errare non patitur; fed ex aliis fcriptoribus, ea in re accuratioribus, quid verius traditum fit, fufe exponit et enarrat.

Secundo loco, *Variae Lectiones* exhibentur; non eae tantum, quae in Parifienfi exftabant, fed et Nouae, quotquot ex MSS. Angliae colligi potuerunt: eaeque non vt abfurde in Parifienfi factum eft, ad incertas alterius Editionis lineas concinnatae, quo fit vt fumma cum moleftia confulantur; fed ad huius ipfius Londinenfis lineas,

anno-

annotato accurate cuiuſque initio: quo certo iam, et minus laborioſe, vti, ſi lubeat, poſſis. Data quidem eſt ſedulo a Cl. Editore in duobus prioribus Voluminibus opera, et a me in tribus poſterioribus, vt nonniſi raro admodum eo iam labore tibi opus ſit: cum in Notis vbique diligenter obſeruatum ſit a nobis, quicquid ex iis ſubſidii ad emaculandum reſtituendumue Scriptorem noſtrum facere nobis viſum eſt. Sed, vti nos eorum induſtriae qui praeceſſerant aliquid addidiſſe confidimus, ita aequum eſt vt poſteriores etiam, ſi quid nos fugerit, vnde ſua ſtabiliant, in promptu habeant.

Codicum autem, ex quibus Variae illae Lectiones deſumptae ſunt, VII. tantum nominantur. Duo priores, ex quibus Pariſienſes conflatae; *Vulcobianus* et *Anonymus*. Quorum prior, nihil niſi ipſius Codicis ſcripturam habet: poſterior, multorum, vt Cl. Editori et mihi videtur, collationes exhibet; aliquando etiam, Doctorum virorum, non admodum veterum, Emendationes et coniecturas. De *Mureti Annotationibus* idem dictum puta; quae cum ſerius ad Editorem peruenerint, in Notis tantum reperientur: in quibus etiam alii aliquot Codices a Stephano, Dacerio et Editore ipſo interdum adducuntur, de quibus cum qui iis vſi ſunt Viri docti Lectorem obiter tantum moneant, quid dicam non habeo.

Noui Codices Oxonienſes, ex quibus acceſſio non ſpernenda nunc primum conflata eſt, quinque ſunt. De quibus ita Editor ipſe.

„*Primus*, *Baroccianus*, Liber MS. in Folio, pulcherrimus, Num. 226. ſic incipit. Τῆς *καθόλȣ πραγματείας τῶν παραλλήλων τȣ̃ Πλȣτάρχȣ, εἰς τρία διῃρημένης βιβλία, ἐνταῦθα ὁ τῆς πρώτης μόνον Βίβλȣ πίναξ ἔςιν.* Theſeus, Romulus; Solon, Publicola; Themiſtocles, Camillus; Ariſtides, Cato; Cimon, Lucullus; Pericles, Fabius Maximus; Nicias, Craſſus; Alcibiades, Coriolanus; Demoſthenes, Cicero. Deſinit tamen mutilus circa initium Themiſtoclis.„

Secun-

„*Secundus*, Bibl. Barocc. Num. 200. Liber MS. in Folio continet, praeter Herodoti pleraque, Plutarchi Theſeum, Romulum; Solonem, Publicolam (niſi quod hiet circa finem Solonis et initium Publicolae); et deſinit mutilus circa initium Themiſtoclis. Sub hoc titulo citat Catalogus MSS. *Vitarum pars, manu Andreae Doni*. Mihi quidem videtur eiuſdem manus eſſe cum Codice Primo. Characteres nempe plane congruunt: eaedemque gloſſae, notaeque marginales, adſcribuntur. In Solone notantur haec ſub paginam. Γράφοντος μὲν τὴν παροῦσαν βίβλον, καὶ φθάσαντος ἐνταῦθα, γέγονεν ἔκλειψις σελήνης, οὔσης τετάρτης καὶ δεκαταίης. ἐν ἔτει ατῷ φτῷ ιετῷ τῇ κε—ῃ τοῦ Ἰουλλ. ἡμέρᾳ δ', ὥρᾳ πρώτῃ τῆς νυκτός.„

„*Tertius*, Bibl. Barocc. Num. 137. Lib. MS. in Quarto. Chartaceus (vti reliqui) charactere minutiori et ineleganti. Continet Vitas XVIII. et Tres Libros Arriani de Expeditione Alexandri.„

„*Quartus*, Bibl. Barocc. Num. 114. Lib. MS. Chart. in Quarto. Manu recenti valde et minuta. Continet Sertorium et Eumenem; (ſed hunc imperfectum) cum plurimis Herodoti.„

„*Quintus* denique. Bibl. Laud. Lib MS. in Folio. Chartaceus. Manu elegantiore, ſed recenti. Continet Othonem et Galbam, binoſque Gracchos.„

Horum Codicum, quatuor priores ab ipſo Editore cum Stephaniana Editione collati fuere. Quintum cum Pariſienſi contulit — *Wiſe* iunior, Collegii S. Trinit. Oxon. vti ex Schedis Cl. Editoris colligere eſt. Mureti Annotationes, ex Codice Voſſiano, qui in Bibliotheca Leidenſi aſſeruatur, deſcripſit Iac. Phil. d'Orville.

Tertio loco, ad calcem cuiuſque Voluminis additae ſunt *Notae et Emendationes* Doctorum virorum; quibus potiſſimum vera et genuina Plutarchi ſcriptura aſſeritur aut poſtliminio vindicatur. Non Xylandri tantum, Cruſerii, et Stephani, quae iam in Editione Pariſienſi prodierant; ſed Palmerii et Dacerii, quae poſtea editae ſunt.

Qui-

Quibus acceſſere et Cl. Editoris permultae. In his loca innumera reſtituuntur: quaedam ex ſola meliorum Codicum Scriptura: alia ex aliis eiuſdem Scriptoris locis; nonnulla ex reconditiore eruditionis penu, aliorumque Scriptorum libris, magno labore, curaque non vulgari, conſultis et excuſſis.

Suas tamen ad finem vſque operis Viro Clariſſimo perducere non licuit; impreſſis enim Vitis, vna cum Notis, quas ad duo priora volumina concinnarat, e viuis die VI. Aprilis anni praeteriti ereptus eſt, relictis tantum ad paginas Voluminis tertii priores XVII. Notis, et in reliqua breuiſſimis ad oram Stephanianae, qua vtebatur, Editionis, Notulis.

Conquirere itaque coeperunt Typographi, huius Operis redemptores, quos dixi, Londinenſes, qni eodem conſilio quod deerat perſiceret; vt quam minima Eruditi Orbis iactura, edi tandem aliquando diu elaboratum et ante quinquennium inchoatum opus poſſet. Ad me, ruri in otio literario degentem, ventum eſt; aliis quidem ſtudiis, longeque diuerſo Operi intentum; ſed huic fauentem, ex quo tot Reipublicae Literariae, omniumque adeo ordinum hominibus, reditura videbam commoda; cum nouas identidem eximii huiuſce Plutarchi Operis in vernaculas linguas concinnatum iri Verſiones, trium iam ſeculorum experientia ſponderet; ex nouiſque Emendationibus in hac Editione indicatis, longe praeſtituras poſteriores prioribus, augurari tuto liceret. Accepi itaque prouinciam, a Viro graui et docto in primis oblatam, cui ſi ipſi rem in ſe ſuſcipere per grauiora negotia licuiſſet, non ſenſiſſet Reſp. Literaria detrimenti quicquam Editoris morte ad ſe hac in Editione perueniſſe. Ego vero, re intellecta, publicis commodis hac in parte non deeſſe, officii mei eſſe duxi: miſſiſque ad tempus aliis omnibus, totum me huc accinxi.

Perlectis ſedulo trium, quae reſtabant, Voluminum Vitis; animaduerſaque in prioribus Editoris ratione; methodoque eius rite inſpecta; tum demum horum etiam Volu-

Volumiuum Notas et Emendationes, aut iam editas a Viris quos dixi doctis, eligere; aut ope Notularum Cl. Editoris contexere; aut denique ex mei ipsius obseruatione, vbi quid aliorum diligentiam fugisse animaduertebam, nouas conscribere coepi. Quas Tu nunc, cum caeteris accipe; si non quales ab eo expectari possent, qui Operi edendo tantum temporis, cnm non mediocri qua pollebat eruditione, insumpserat; at non indignas tamen, vti spero, quae supplementi vicem obtineant; quamuis raptim, re ita postulante, a me scriptae sint; ne diutius Editione vtilissima careret Resp. Literaria.

Haec itaque omnibus Voluminibus communia insunt.

Vltimo vero additus est, *Index duplex* accuratus; Prior rerum in toto Opere memorabilium, ex Parisiensi quidem Editione desumptus, sed non tenui Editoris labore ad hanc, numeris mutatis, accommodatus: Posterior, Scriptorum a Plutarcho laudatorum.

Primo autem Tomo, praemissa quaedam sunt toti Operi inseruientia. 1. *Chronologia Daceriana*, ab Editore Latine versa. 2. *De Plutarcho*, ex Fabricio aliisque, scitu digna; *Catalogusque Vitarum* ab eo conscriptarum, a Lampria filio editus. 3. Plutarchi *Elogia*, ex veteribus praesertim excerpta; quae in Editione Parisiensi non exstant.

Haec sunt, candide Lector, quae te scire intererat, vt quid emolumenti afferat haec Editio intelligas. Quae si verbis minime fucatis, et ita nude, a nobis exposita sunt; eam scias fuisse Clar. Bryani modestiam, si Viri ingenium ex vno aut altero colloquio et scriptis norim, vt haud aliter ipse dicturus fuerit.

Tuae partes erunt, si operam bene collocatam senties, memoriam Viri de te bene meriti colere; fruique laboribus. Si autem ex Plutarchi lectione ad Virtutem Prudentiamque, hisce adiutus, profeceris; laboribus huiusmodi faueas aequum est: vt bona ingenia alacrius ad eximios quosque Veteres Scriptores emaculandos et illustrandos excitentur, ex quibus non exigua Bonarum omnium Artium incrementa sperare merito possimus.

Hinc

Hinc certe miris modis, longeque quam ex Hiſtoria melius, Virorum ſua fere cuiuſque aetate praeſtantiſſimorum virtutes et vitia intime perſpicienda, aeternitatique a Plutarcho conſecrata, intueri nobis licet. Hic, quid in iis imitandum, quid cauendum fugiendumue, optime, ſummaque cum voluptate et vtilitate, videns: immorando, verſando, et ſaepius repetendo, efficere potes, vt et te ipſe tibi, animum regendo, moreſque tuos ad eandem normam conformando, et Reip. vtilem per eaſdem artes praebeas, quas Viri illi Patriae amantiſſimi excoluerunt: ambitionem, luxum, peſtes reliquas fugias, quae alios, Reſque eorum publicas, peſſum dederunt.

Poſſunt quidem haec ex vernaculis etiam Verſionibus aliquatenus peti; nec inuidendum in ſubſidium indoctorum eiuſmodi procurari Verſiones quas legere et intelligere poſſint. Quin laudandi potius qui in eorum gratiam laborem iſtum ſuſcipiunt. Sed cauendum ſedulo ne Iuuenes, poſt tot annos in Scholis Academiiſque exactos, ſegniores facti, verſionibuſque illis contenti, a Scriptorum ipſorum Originalium lectione abſtineant: quod, in Graecis praeſertim, admitti a nimis multis conſtat.

Non abs re erit itaque his paucis, Qui factum ſit, inquirere, vt cum tertio ab hoc ſeculo tot non modo Viri, ſed et Foeminae principes et illuſtres, fuerint, quae Graeca et intelligerent probe et nocturna verſarent manu, verſarent diurna; nunc tam pauci inter doctos ipſos reperiantur, qui Graecos fontes adeant; et, Quid ei malo mederi poſſit, circumſpicere.

Cauſas mali huius Tres praecipuas inuenio; quas indicare hic ſufficiet, ne longius progrediatur oratio.

I. Lexicorum, quorum ope addiſcenda Lingua Graeca eſt, abſurda ratio a Stephano inuecta; in quibus ad Themata, ſeu Radices, referuntur inquirendae voces; prima huius mali cauſa mihi ſemper viſa eſt: cum danda fuerit opera, vt ſtatim, ordine ſuo alphabetico poſita, vox quaeſita inueniri poſſet. Vt enim moleſtiam inutilem mittam, quam inuehit Thematis primo inuentio, variarum

rum deinde ſub illo Claſſium peragratio, antequam ad id, quod vnice quaeritur, perueniri poſſit; quid abſurdius excogitari poteſt, quam ab adoleſcente, linguae prorſus, ſi rudimenta excipias, ignaro, id flagitare, vt, ad quod Thema referenda vox quaeque ſit, ſciat? Sunt quaedam, fateor, ita apertae, vt vel mediocriter in Graecis verſatus haerere non poſſit: at rurſus multae ſunt, quae vel doctis ipſis moleſtiam creent. Redeundum itaque fuit ad veterem, et, ante Stephanum, receptum, Ordinem alphabeticum; quem Conſtantini Lexicon obſeruat. Cuius ideo nouam Editionem non eſſe procuratam miror, additamentis locupletatam, quae ex Stephani Theſauro aliiſque non difficili labore a quouis peti poterant, ſi nulla ex priuato obſeruationum penu acceſſio in promtu eſſet.

II. Dolendum etiam, quod Lexica nulla exſtent, quae, in iuniorum ſaltem gratiam, Graecas voces vernaculis reddant. Abſurdum enim eſt, ope Latinae Linguae Graecam ab iis ediſci; tum quia Latinam ii nondum ſatis norunt, tum quod ipſi Lexicon ſcribenti magis familiaris ſua eſt, meliuſque perſpecta, expreſſiuſque adeo et ſignantius, ſi eam vel leuiter excoluerit, vim verborum phraſiumque reddere poterit. Qua de re aliquanto fuſius in Epiſtola Gallica dixi, quae ante aliquot annos in Tomo XI. libelli prodiit, cui titulus, *Nouvelles Litteraires.*

III. Mos, qui per duo fere iam ſecula obtinuit, quo Latina cum Graecis ad latus poſita eduntur, ſtudioſorum ſegnitiem alit, interque Cauſas, cur Graeca iaceant, non numerari tantum, ſed locum praecipuum obtinere, merito cenſendus eſt. Lectis enim leuiter fere Graecis, ſtatim, ſi haereant, Latina, quae ad manum ſunt et ſub oculis, adeunt; quibus lectis, vlterius inquirere plerique negligunt. Vnde fit, vt prauum ſaepe, pro vero, ſenſum accipiant; Interpretiſque mentem, pro Scriptoris ipſius ſibi obtrudi patiantur; Linguae certe penetralia nunquam adeant.

Haec Impedimenta, donec, rebus mutatis, ſublata ſint, moreſque ſaniores in Rem literariam inuecti, Iuue-

nibus noſtris ſtrenuis auctor ſim, vt Lexicon ſibi Conſtantini comparent: Graecas Editiones veteres in manus ſumant, in quibus Latini nihil eſt; has cum optimis recentioribus prius a ſe collatas, notatiſque variis lectionibus, ſedulo legant: Omnia ipſi per ſe, quantum, poſſunt ope Lexici, intelligere nitantur: In Margine Lexici, quae moleſtiam crearunt annotent; Perlectum ſic accurate Librum aliquem eximium, repetitis lectionibus ſibi familiarem reddant: ad alios tum demum Scriptores, eadem cura, labore certe iam longe leuiore, progrediantur. Spondeoque, paucis annis futurum, vt magna cum voluptate, magnoque cum fructu, quoſcunque opus fuerit, euoluere et intelligere Libros Graecos poſſint: qua ex re quid commodi ad eos, quid ad Rempublicam, Eccleſiamue, rediturum ſit emolumenti, huius loci non eſt enarrare. *Vale.* Calendis Maii, Anno MDCCXXVII.

LECTORI.

LECTORI.

His ſcriptis, cum Bibliopolae de Codice MS. inſigni inaudiuiſſent, qui in Coenobio Sancti Germani in pratis aſſeruatur, nollentque ſuam Editionem abſque ea Collatione prodire, decimo tandem poſt menſe ad eos peruenit illa Collatio; quam ſeorſim edendam, et primo volumini poſt Elogia inſerendam totam, ne diſtrahendo peccarent bibliopegi, curarunt.

Codex ille manuſcriptus optimae notae, Decimo ſeculo exaratus a Doctis exiſtimatur, qui ex notis indiciis aetatem ſcriptorum librorum ſatis feliciter et tuto aſſignare ſolent.

Membranaceus eſt; eleganti manu ſcriptus; (eadem quidem, ad Numae in eo Vitam vſque; deinde autem alia, ſed eiuſdem antiquitatis;) digniſſimuſque Clar. Editori merito in Schedis viſus, qui cum Edito conferretur. Delibatam eſſe hanc Collationem a Dacerio, in Notis videbis: ſed ex integra, quam nunc exhibemus, quanti ſit pretii melius patebit.

Continet autem (foliis 170.) Vitas Plutarchi XV. ſequentes; hoc ordine: 1. Antonii extrema tantum. 2. et 3. Pyrrhum et Marium. 4. Aratum 5. Artaxerxem. 6. et 7. Agidem et Cleomenem. 8. et 9. Tib. et C. Gracchos. 10. Lycurgum, fine mutilum. 11. Numam, initio imperfectum. 12. Lyſandrum. 13. Syllam. 14. Ageſilaum. 15. Pompeium.

Noſtro autem ordine, vt eo te labore leuem, ſic.

Lycurgum et Numam; Pyrrhum et Marium; Lyſandrum et Syllam; Ageſilaum et Pompeium; Agidem, Cleomenem, Tiberium Caiumque Gracchos; Antonii extrema; Artaxerxem; Aratum.

Collationem nos integram, a Viro Docto nobis incognito, dum Coislinianus adhuc Codex audiret, factam,

exhibemus; nisi quod inutilia haec omisimus; 1. Varias Lectiones in ea adnotatas, quibus ansam praebuerant mera typographica menda Editionis Stephanianae aut Parisiensis, ad quas alternis adornata est: 2. Notas vocum ita euanidarum, vt vix legi possent: 3. Scholia marginalia paucula, quae ipse Collator, dum describeret, leuissimi esse momenti obseruauit.

Reliqua omnia publici iuris facienda duximus. Quamvis enim non omnia eiusdem pretii sint; nonnulla etiam aperte mendosa; multa leuissima; ne haec quidem Viris Doctis prorsus inutilia censenda sunt; cum Librariorum solemnes lapsus, aetatumque variarum consuetudines prauas in scribendis Graecis obseruare, et in promtu habere, non minima sit felicis Critices instrumenti pars.

Optandum quidem foret, vt qui Varias eiusmodi Lectiones, tanto suo labore, concinnant, probas a mendosis et palam reiiciendis, aut asterisco, aut literulis aliquot, distinguerent. Idque ego, speciminis causa, in his saltem praestare moliebar, quae in tribus posterioribus Voluminibus exstant; sed temporis ratio, ne festinantes operas detinerem, prohibuit. Hoc vnum praestiti; cum per se edantur, Quaenam harum in prioribus Collationibus eaedem aut diuersae reperiantur, Quaeque in Notis sint adductae, aut ex coniectura praereptae, monere curaui, cum ad Varias Lectiones Te aut Notas illic amando. *Vale iterum.* Nonis April. MDCCXXVIII.

CHRONO-

CHRONOLOGIA DACERIANA
PLVTARCHI VITIS ACCOMMODATA.

Ann. Mund.	Ann. ante primam Olympiadem.		Ann. ante Romam conditam.	Ann. Ante I. C.
2437	737	Diluuium, quod Deucalionis vocatur, quia sub regno eius euenit; nempe 15 seu 16 anno ante exitum Israelitarum ab Aegypto.	761	1511
2547	627	Minos primus, filius Iouis et Europae, regnauit Cretae 110 anno post Diluuium. Fuit Rex iustissimus.	651	1401
2698	486	Minos secundus, filius Lycastes, nepos primi, successit patri. Fuit Tyrannus.	500	1250
		THESEVS.		
2720	454	Expeditio Argonautarum fuit circiter A. M. 2720. Non dubium est, quin Theseus tunc vixerit. Fuit enim cum Iasone, filiusque eius Demophon ad bellum Troianum iuit, quod euenit 40 ann. post illam expeditionem.	478	1228
2768	406	Troia capta. Tunc Iephtha iudicabat Israel.	430	1180
2847	327	Reditus Heraclidarum in Peloponnesum 80 ann. post Troiam captam.	351	1101
2880	294	Primum bellum Atheniensium contra Spartam, quo Codrus, Rex Atheniensium, se pro patria deuouebat. Saul, primus Rex Israel.	318	1068
2894	288	Helotae subacti ab Agide Rege Spartae.	304	1055
2908	266	Migratio Ionica, 140 ann. post Troiam captam.	290	1040

A. M.	Olymp.	LYCVRGVS.	A.V.C.	Ante I. C.
3045	129	Vixit tempore Prophetae Elisaei. Thales Musicus eodem tempore floruit.	153	904
3174	I	*PRIMA OLYMPIAS.*	25	774
		ROMVLVS.	Ann. ab Vrbe condita.	
	Ann. Olymp.			
3198	VII. I.	Roma condita anno primo Olymp. septimae.		
3201	VII. 4.	Raptus Sabinarum.	4	747
3235	XVI. I.	Mors Romuli.	38	713
		NVMA.		
3236	XVI. 3.	Rex electus	39	712
3279	XXVII. 2.	Mortuus.	82	669
		SOLON.		
3350	XLV. I.	Non dubium est, quo tempore Solon floruit, quum vixit sub Pisistrato, qui Athenas domuit Olymp. 50. Solon illo senior fuit 25 seu 30 ann.	153	598
		Coniuratio Cylonis.		
3354	XLVI. I.	Epimenides adiit Athenas. Septem Sapientes, Aesopus, Anacharsis Scytha.	157	594
3356	XLVI. 3.	Solon, Archon.	159	592
		Croesus, Rex Lydiae.		
3370	L. I.	Pythagoras in Italiam venit.	173	578
3391	LV. 2.	Cyrus, Rex Persiae.	194	557
3401	LVII. 4.	Croesus captus.	204	547
		VALERIVS PVBLICOLA.		
3442	LXVIII. I.	Consul effectus in locum Collatini.	245	506
		Pugna Bruti et Aruntis filii natu maioris Tarquinii. Vterque caesus.		
3444	LXVIII. 3.	Publicola ter Consul. Hora-	247	504

tius

A. M.	Olymp.		A.V.C.	Ante I. C.
		tius Puluillus collega eius dedicat Templum Iouis Capitolini.		
		Horatius Cocles Pontem ſublicium defendit contra Tuſcos.		
3448	LXIX. 3.	Mors Publicolae.	251	500
3459	LXXII. 1.	Hoc anno ponitur pugna Marathonia, qua vicit Darium Hyſtaſpis Miltiades Dux Athenienſis. Sed reuera duobus annis poſtea, nempe Ol. 72. 3. ibi proeliatum eſt. Interfuerunt Themiſtocles et Ariſtides.	262	489
		CORIOLANVS.		
3460	LXXII. 2.	In exilium abiit, quod frumentum Sicilia aduectum vetuit plebi diſtribui. Ad Volſcos receſſit.	263	488
3462	LXXIII. 1.	Naſcitur Herodotus.	265	486
3463	LXXIII. 2.	Coriolanus Romam obſidet. Matris et vxoris precibus exoratus recedit. A Volſcis obruitur lapidibus.	266	485
		ARISTIDES.		
3467	LXXIV. 2.	Ariſtides Oſtraciſmo pulſus in exilium, et poſt tres annos reuocatus.	270	481
		THEMISTOCLES.		
3470	LXXV. 1.	Pugna Salaminia, qua victus Xerxes a Themiſtocle, Duce Athenienſium, et Eurybiade, Duce Lacedaemoniorum.	273	478
3471	LXXV. 2.	Pugna Plataeenſis, qua Mardonius victus ab Ariſtide et Pauſania.	274	477
3474	LXXVI. 1.	Naſcitur Thucydides.	277	474
3479	LXXVII. 2.	Themiſtocles Oſtraciſmo pulſus.	282	469

A. M.	Olymp.		A.V.C.	Ante I. C.
		CIMON,		
3480	LXXVII. 3.	Filius Miltiadis, paulo iunior Themiſtocle, vixit eodem tempore. In Aſiam legatus Perſas terra marique vicit.	283	468
3481	LXXVII. 4.	Socrates naſcitur. Vixit 71 annos.	284	467
3500	LXXXII. 3.	Cimon moritur. Eodem anno naſcitur Alcibiades. Floruerunt Herodotus et Thucydides. Hic illo iunior 12 ſeu 13 ann.	303	448
		PERICLES,		
3519	LXXXVII. 2.	Filius Xanthippi, mouit bellum Peloponneſiacum, quod vocatur etiam bellum Archidami; quoniam Archidamus tunc Spartae regnabat. Bellum hoc durauit 27 ann. Pericles tutor fuit Alcibiadis. Iuuenis admodum fuit, quum Decemuiri Solonis leges Athenis petebant.	322	429
3521	LXXXVII. 4.	Moritur Pericles.	324	427
3522	LXXXVIII. I.	Naſcitur Plato.	325	426
		Xerxes ab Artabano interfectus.		
		NICIAS.		
3535	XCI. 2.	Athenienſes bellum in Sicilia ſuſcipiunt ſuadente Alcibiade, cui fruſtra ſe oppoſuit Nicias.	338	413
3537	XCI. 4.	Nicias in Sicilia victus, captus et morte multatus.	340	411
		ALCIBIADES.		
3538	XCII. I.	Iunior fuit Nicia, quocum diu in Republ. contendit. Spartam conceſſit anno, quo bellum auſpicati ſunt in Sicilia. Inde de vitae periculo certior factus	341	410

ad

A. M.	Olymp.		A. V. C.	Ante I. C.
		ad Tisaphernem, Darii Praefectum, confugit.		
3539	XCII. 2.	Dionysius senior tyrannidem Syracusarum occupat.	342	409
		LYSANDER		
3545	XCIII. 4.	Bellum Peloponnesiacum finiit, cum 27 ann. durauerat. Triginta Tyrannos Athenis constituit. Xenophon floruit eodem tempore cum Thucydide, licet aetate inferior. Historiam auspicatur, vnde Thucydides suam concludit. Sic isti tres Historici se inuicem sequuntur, totamque Graecam Historiam complectuntur.	348	403
3546	XCIV. I.	Alcibiades mandato Pharnabazi occisus.	349	402
		ARTAXERXES Mnemon,		
3549	XCIV. 4.	Filius Darii, et frater Cyri iunioris. Regnare coepit, quando Lysander Athenis potitus est. Insigni proelio Cyrum fratrem vicit.	352	399
3550	XCV. I.	Socrates moritur.	353	398
		AGESILAVS.		
3553	XCV. 4.	Iunior Lysandro, qui illum deperibat. Spartae regnauit post mortem fratris Agidis.	356	395
3554	XCVI. I.	Lysander in Hellespontum missus ab Agesilao.	357	394
3555	XCVI. 2.	Agesilaus Equitatum Persarum fudit. Lysander diem obiit.	358	393
3561	XCVII. 4.	Romani apud Alliam fusi.	364	387
		CAMILLVS.		
3562	XCVIII. I.	Ardeam recedit.	365	386
3566	XCIX. I.	Nascitur Aristoteles.	369	382

A. M.	Olymp.		A.V.C.	Ante I. C.
3569	XCIX. 4.	Naſcitur Demoſthenes.	372	379
3574	CI. I.	Chabrias Lacedaemonios fudit.	377	374
3579	CII. 2.	Pax inter Athenienſes et Lacedaemonios.	382	369
		Eodem anno inſignis pugna Leuctrica, qua Lacedaemonii ſub Cleombroto a Thebanis ſub Epaminonda victi. Cleombrotus ibi occubuit.		
		PELOPIDAS.		
3580	CII. 3.	Dux Thebanus, praefuit Sacrae Turmae proelio ad Leuctram.	383	368
3582	CIII. I.	Dionyſius ſenior, Siciliae Tyrannus, moritur. Succedit filius eius, Dionyſius Iunior.	385	366
3584	CIII. 3.	Iſocrates floruit, aetate Platonis multo inferior.	387	364
		TIMOLEON.		
3585	CIII. 4.	Occidit fratrem Timophanem, qui tyrannidem Corinthi affectabat.	388	363
3586	CIV. I.	Pelopidas Alexandrum Pheraeum in Theſſalia fudit. Ipſe tamen in proelio cecidit.	389	362
3587	CIV. 2.	Celebris ad Mantineam pugna, qua vicit Epaminondas, a filio Xenophontis Hiſtorici caeſus.	390	361
3588	CIV. 3.	Mors Camilli.	391	360
3589	CIV. 4.	Mors Artaxerxis, eodemque anno Ageſilai.	392	359
		D I O N.		
3593	CV. 4.	Dionyſium Tyrannum Sicilia expellit.	396	355
3594	CVI. I.	Naſcitur Alexander Magnus.	397	354
3596	CVI. 3.	Dion a Callippo interficitur.	399	352

DEMO-

A. M.	Olymp.		A.V.C.	Ante I. C.
		DEMOSTHENES		
3598	CVII. I.	Incipit perorare contra Philippum.	401	350
3602	CVIII. I.	Mors Platonis.	405	346
3605	CVIII. 4.	Timoleon in Siciliam miſſus ad opitulandum Syracuſanis.	408	343
3607	CIX. 2.	Dionyſius Iunior Corinthum miſſus.	410	341
3609	CIX. 4.	Naſcitur Epicurus.	412	339
3610	CX. I.	Timoleon magno proelio Carthaginenſes fudit.	413	338
3612	CX. 3.	Inſignis ad Chaeroneam pugna, qua Athenienſes et Thebani a Philippo victi. Alexander filius eius vnum cornu duxit.	415	336
3613	CX. 4.	Mors Timoleontis.	416	335
		ALEXANDER MAGNVS		
3614	CXI. I.	Totius Graeciae dux declaratus contra Perſas poſt obitum patris Philippi.	417	334
3616	CXI. 3.	Pugna ad Granicum.	419	332
3619	CXII. 2.	Pugna ad Arbelam.	422	329
3623	CXIII. 2.	Porus ſuperatus.	426	325
3627	CXIV. I.	Mors Alexandri.	430	321
		PHOCION		
3632	CXV. 3.	Ad Polyperchontem fugit, a quo per proditionem Athenienſibus deditus interficitur.	435	316
		EVMENES,		
3634	CXVI. I.	Inter Alexandri Duces fere primus. Militauerat ſub Philippo. Proditione traditus Antigono, et occiſus.	437	314
		DEMETRIVS,		
3636	CXVI. 3.	Cognomine Poliorceta, filius Antigoni. Relictus Dux	439	312

cum

A. M.	Olymp.		A.V.C.	Ante I. C.
		cum exercitu in Syria nondum 22 annos natus.		
3643	CXVIII. 2.	Athenae ab eo liberatae.	446	305
		PYRRHVS,		
3670	CXXV. I.	Rex Epiri, cum Demetrio vixit. In Italiam transuectus Consulem Laeuinum superauit.	473	278
3685	CXXVIII. 4.	Primum bellum Punicum per 24 ann. gestum.	488	263
3696	CXXXI. 3.	Nascitur Philopoemen.	499	252
		ARATVS.		
3699	CXXXII. I.	Sicyonius liberauit Patriam a tyrannide Nicoclis.	502	249
		AGIS et CLEOMENES.		
3723	CXXXVIII. 2.	Eodem tempore cum Arato vixerunt, quippe Aratum vicit Cleomenes.	526	225
		PHILOPOEMEN.		
3727	CXXXIX. 2.	Triginta annos natus, quum Cleomenes Megalopolin cepit. Sub idem tempus vixerunt Hannibal, Marcellus, Fabius Maximus, Scipio Africanus.	530	221
3731	CXL. 2.	Secundum bellum Punicum per 18 annos gestum.	534	217
3733	CXL. 4.	Hannibal ad lacum Thrasymenum Flaminium Consulem vicit.	536	215
3734	CXLI. I.	Et Varronem et Aemilium Coss. ad Cannas.	537	214
3736	CXLI. 3.	Victus ad Nolam a Marcello.	539	212
3738	CXLII. I.	Marcellus cepit Syracusas.	541	210
3741	CXLII. 4.	Fabius Maximus Tarentum occupat.	544	207
3747	CXLIV. 2.	Mors Fabii Maximi.	550	201
3749	CXLIV. 4.	Scipio ob deuictam Africam triumphat.	552	199

T. QVIN-

A. M.	Olymp.	T. QVINTIVS FLAMININVS,	A.V.C.	Ante I. C.
3752	CXLV. 3.	Consul factus nondum triginta annos natus.	555	196
		CATO CENSOR		
		Eodem tempore vixit. Comitatus est enim Fabium Maximum, quum Tarentum cepit, non plus 21 seu 22 ann. natus.		
3754	CXLVI. 1.	Tota Graecia liberata a T. Q. Flaminio.	557	194
3755	CXLVI. 2.	De Hispania triumphat.	558	193
3766	CXLIX. 1.	Mors Scipionis Africani.	569	182
3767	CXLIX. 2.	Mors Philopoemenis. Eodem anno primum consul	570	181
		AEMILIVS PAVLVS;		
		Filius Lucii Aemilii ab Hannibale ad Cannas superati.		
3782	CLIII. 1.	Secundum Consul Regem Perseum vicit et captiuum duxit. Hoc tempore vixit Iudas Macabaeus.	585	166
		Floruit item Terentius.		
3790	CLV. 1.	Mors Pauli Aemilii.	593	158
3794	CLVI. 1.	Nascitur Marius.	597	154
3801	CLVII. 4.	Tertium bellum Punicum per 4 annos gestum.	604	147
		Mors Catonis Censoris.		
3804	CLVIII. 3.	Scipio iunior, Pauli Aemilii filius, diruit Carthaginem.	607	144
		TIB. et C. GRACCHI.		
3827	CLXIV. 2.	Leges Caii Gracchi.	630	121
		M A R I V S.		
3843	CLXVIII. 2.	Numidiam proficiscitur contra Iugurtham.	646	105
		Nascitur Cicero.		
3844	CLXVIII. 3.	Nascitur Pompeius.	647	104

Marius

A. M.	Olymp.		A.V.C.	Ante I. C.
3846	CLXIX. I.	Marius secundum Consul missus contra Cimbros.	649	102
3850	CLXX. I.	Nascitur Iulius Caesar sub sexto Consulatu Marii.	653	98
		SYLLA.		
3855	CLXXI. 2.	Missus post Praeturam in Cappadociam.	658	93
3862	CLXXIII. I.	Romam occupat.	665	86
3863	CLXXIII. 2.	Athenas capit. Eodem anno Marius obiit.	666	85
		SERTORIVS.		
3867	CLXXIV. 2.	Missus in Hispaniam.	670	81
3868	CLXXIV. 3.	Marius iunior a Sylla victus, qui postea Pontium Telesinum sub portas Romae fudit. Vrbem ingressus, fit Dictator, et omnimodam saeuitiam exercet.	671	80
		MARCVS CRASSVS.		
		Proscriptionibus Syllanis fit diues. Pompeio senior.		
		POMPEIVS.		
3869	CLXXIV. 4.	Natus 25 ann. missus in Africam Domitium vicit.	672	79
		CATO VTICENSIS.		
		Fuit Pompeio iunior: quippe 14 tantum annos habuit, quum Sylla summa crudelitate saeuiit.		
		CICERO.		
3870	CLXXV. I.	Roscium defendit, quem Sylla clam opprimere voluit.	673	78
3871	CLXXV. 2.	Sylla Dictaturam abdicat, et insequenti anno moritur.	674	77
3874	CLXXVI. I.	Pompeius in Hispania contra Sertorium militat.	677	74

A. M.	Olymp.	LVCVLLVS.	A. V. C.	Ante I. C.
3877	CLXXVI. 4.	Missus post Consulatum contra Mithridatem.	680	71
3879	CLXXVII. 2.	Sertorius in Hispania trucidatus. Crassus cum Pompeio Consul.	682	69
3881	CLXXVII. 4.	Tigranes a Lucullo victus.	684	67
3887	CLXXIX. 2.	Mors Mithridatis. Pompeius expugnat Templum Hierosolymitanum. Nascitur Augustus.	690	61
		IVLIVS CAESAR.		
3891	CLXXX. 2.	Consul cum Bibulo Illyrium obtinet duasque Gallias cum 4 legionibus. Locat filiam Iuliam Pompeio.	694	57
3897	CLXXXI. 4.	Crassus a Parthis captus et occisus.	700	51
3902	CLXXXIII. 1.	Caesar Pompeium ad Pharsaliam superat. Is in Aegyptum fugiens occiditur.	705	46
3903	CLXXXIII. 2.	Caesar Alexandria potitus Aegyptum subiugat: inde Syriam profectus Pharnacem Ponti Regem vincit.	706	45
3904	CLXXXIII. 3.	Vincit Iubam, Scipionem et Petreium in Africa, et quater triumphat. Cato se interimit.	707	44
3905	CLXXXIII. 4.	Vincit Pompeii filios ad Mundam in Hispania. Cnaeus Pompeius proelio occidit, Sextus in Siciliam fugit. Caesar quintum agit Triumphum.	708	43
		BRVTVS.		
3906	CLXXXIV. 1.	Caesar a Bruto et Cassio interficitur.	709	42
3907	CLXXXIV. 2.	Brutus in Macedoniam transit.	710	41
		M. ANTONIVS.		
		Victus ab Augusto ad Mutinam eodem anno.		

Ad

A. M.	Olymp.		A.V.C.	Ante I. C.
		Ad Lepidum confugit Triumuiratus Augusti, Lepidi et Antonii, qui Imperium inter se diuidunt.		
3908	CLXXXIV. 3.	Proelium ad Philippos, quo Brutus et Cassius ab Augusto et Antonio pulsi sibi manus intulerunt.	711	40
3909	CLXXXIV. 4.	Antonius foedus init cum Sexto Pompeio contra Augustum.	712	39
3910	CLXXXV. I.	Augustus et Antonius amicitiam renouant post mortem Fuluiae, vxoris Antonii, qui Octauiam Augusti sororem desponsauit.	713	38
3918	CLXXXVII. I.	Noua occasio belli inter Augustum et Antonium.	721	30
3919	CLXXXVII. 2.	Proelium Actiense, quo Antonius ab Augusto victus cum Cleopatra in Aegyptum confugit.	722	29
3920	CLXXXVII. 3.	Augustus potitur Alexandria. Antonius et Cleopatra mortem sibi consciscunt.	723	28
				Ann. post I. C.
		GALBA.		
3947	CXCIV. 2.	Galba natus eodem anno cum Iesu Christo.	750	I
3981	CCII. 4.	Otho nascitur.	784	34
3982	CCIII. I.	Galba fit Consul.	785	35
4018	CCXI. 4.	Defectio Vindicis. Nero occiditur. Galba Imperator nominatur.	820	70
		OTHO		
4019	CCXII. I.	A Galba desciscit, quo occiso Imperium occupat. Tres post menses a Vitellio victus seipsum interficit.	821	71

DE

DE PLVTARCHO ELOGIA.

Taurus, apud Gellium lib. I. *cap.* XXVI.

Quid Plutarchus noſter, vir doctiſſimus ac prudentiſſimus ſenſerit, non abs re eſt, vt id audias.

A. Gellius lib. IV. *cap.* XI.

Plutarchus homo in diſciplinis graui autoritate.

Origenes lib. v. ſub finem, contra Celſum.

Παράδοξα δὲ πράγματα τοῖς ἀνθρώποις ἐπιφαίνεσθαί ποτε, καὶ τῶν Ἑλλήνων ἱςόρησαν ȣ̓ μόνον οἱ ὑπονοηθέντες ἂν ὡς μυθοποιȣ̃ντες, ἀλλὰ καὶ οἷον πολὺ ἐπιδειξάμενοι γνησίως φιλοσοφεῖν, καὶ φιλαλήθως ἐκτίθεσθαι τὰ εἰς αὐτȣ̀ς φθάσαντα. τοιαῦτα δὲ ἀνέγνωμεν παρά τισι τῶν νεωτέρων, καὶ χθὲς καὶ πρώην γεγενημένων, ὥσπερ παρὰ τῷ Χαιρωνεῖ Πλȣτάρχῳ ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς.

Euſebius Praeparationis libro III. ſtatim initio.

Ἐμοὶ δὲ ἐξαρκεῖ τὰς ἀποδείξεις ἀπὸ τῶν μάλιςα διαφανῶν, καὶ πᾶσι τοῖς φιλοσόφοις γνωρίμων, κλέος τε ȣ̓ μικρὸν φιλοσοφίας παρ᾽ Ἕλλησιν ἀπενηνεγμένων, παρασχεῖν. ὧν πρῶτον λαβὼν, ἀνάγνωθι τȣ̃ Χαιρωνέως Πλȣτάρχȣ, etc.

Himerius Sophiſta Ethnicus, Bithynus, in funebri laudatione, quam in filium Rufinum habuit.

Θρηνῶ νῦν ὃν δεινότερον ἤλπιζα Μινȣκιανȣ̃ φθέγξασθαι, σεμνότερον δὲ Νικαγόρȣ, Πλȣτάρχȣ δὲ εὐγλωττότερον, Μȣσωνίȣ δὲ φιλοσοφώτερον, Σέξτȣ καρτερικώτερον, πάντων δὲ ὁμȣ̃ τῶν προγόνων λαμπρότερόν τε καὶ κρείττονα.

Eunapius Sardianus in praefatione libri de Vitis Sophiſtarum et Philoſophorum.

Πλȣ́ταρχος ὁ θειότατος.

Idem ibidem mox.

Πλȣ́ταρχός τε αὐτὸς ἡ φιλοσοφίας ἁπάσης Ἀφροδίτη καὶ λύρα.

Ibidem poſt paulo.

Τȣ́των δὲ σαφεῖς μὲν καὶ ἀκριβεῖς ȣ̓κ ἦν ἀνευρεῖν τȣ̀ς βίȣς, ἅτε μηδενὸς ἐγγεγραφότος, ὅσα γε ἡμᾶς εἰδέναι, ἱκανοὶ δὲ αὐτῶν ἦσάν τε καὶ

καὶ εἰσὶ βίοι τὰ γράμματα τοσαύτης ἀνάμεστα παιδείας καὶ θεωρίας, εἴς τε ἠθικὴν ἀρετὴν, καὶ ὅση πρὸς τὴν τῶν ὄντων διήρατο καὶ ἀνέβλεψε φύσιν, τὴν ἄγνοιαν τῶν δυναμένων ἀκολουθεῖν, ὡς ἀχλύν τινα σκεδάσασα. αὐτίκα οὖν ὁ θεσπέσιος Πλούταρχος, τόν τε ἑαυτοῦ βίον ἀναγράφει τοῖς βιβλίοις ἐνδιεσπαρμένως, καὶ τὸν τοῦ διδασκάλου.

Cyrillus Alexandriae Archiepiſcopus, libro I. contra Iulianum.

Γεγράφασι δὲ περὶ τούτων, Πλούταρχός τε καὶ ἕτεροι τῶν παρ' αὐτοῖς (Ἕλλησι) λογάδων.

Idem libro II. aduerſus eundem.

Ἔφη γάρ που περὶ αὐτῶν ἰσχνὸς ὢν ἄγαν ὁ Πλούταρχος ἐν πρώτῳ βιβλίῳ φυσικῶν δογμάτων Συναγωγῆς.

Theodoretus Cyri Syriae Epiſcopus, lib. x. qui eſt De Oraculis.

Μαρτυρεῖ δὲ διαῤῥήδην καὶ Πλούταρχος ὁ Χαιρωνεὺς, ἀνὴρ οὐχ Ἑβραῖος, ἀλλ' Ἕλλην καὶ τὸ γένος, καὶ τὴν γλῶτταν, καὶ μέντοι καὶ ταῖς Ἑλληνικαῖς δόξαις δεδουλωμένος, καὶ τὸν τῶν χρηστηρίων ἀκριβῶς ἐπιστάμενος πλάνον. οὗτος πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ξυνέγραψε. Πολυμαθὴς γὰρ ὁ ἀνὴρ καὶ μάλα πολύπειρος.

Ibidem.

Ταῦτα οὐ προφήτης ἡμέτερος, οὐδ' ἀπόστολος εἴρηκεν, οὐδέ τις ἄλλος τῶν ἐκείνοις πεπιστευκότων, καὶ τὰ ἐκείνων δοξάζειν ἐσπουδακότων, ἀλλ' ἀνὴρ πᾶσαν μὲν ἠσκημένος παιδείαν, τῇ δὲ παλαιᾷ τῶν φιλοσόφων ἐξαπάτῃ δουλεύων οὕτως ἔφη.

Suidas.

Πλούταρχος Χαιρωνεὺς τῆς Βοιωτίας, γεγονὼς ἐπὶ τῶν Τραϊανοῦ Καίσαρος χρόνων, καὶ ἔτι πρόσθεν. μεταδοὺς δὲ αὐτῷ Τραϊανὸς τῆς τῶν ὑπάτων ἀξίας, προσέταξε μηδένα τῶν κατὰ τὴν Ἰλλυρίδα ἀρχόντων πάρεξ τῆς αὐτοῦ γνώμης τὶ διαπράττεσθαι. ἔγραψε δὲ πολλά.

Agathias Smyrnaeus Scholaſticus.

Σεῖο πολυκλήεντα τύπον στήσαντο Χερωνεῦ
  Πλούταρχε, κρατερῶν υἷες Αὐσονίων.
Ὅττι παραλλήλοισι βίοις Ἕλληνας ἀρίστους
  Ῥώμης εὐπολέμοις ἥρμοσας ἐνναέταις,
Ἀλλὰ τεοῦ βιότοιο παράλληλον βίον ἄλλον
  Οὐδὲ σύ γ' ἂν γράψαις· οὐ γὰρ ὅμοιον ἔχεις.

Photius

Photius Patriarcha Conſtantinopolitanus in Myriobiblo ſiue Bibliotheca, Cod. CCLV.

Ἀνεγνώσθησαν ἐκ τῶν Πλουτάρχου Παραλλήλων διάφοροι λόγοι, ὧν ἡ ἔκδοσις κατὰ σύνοψιν ἐκλέγεται διάφορον χρηστομαθίαν.

Ioan. Xiphilinus Trapezuntius, Patriarcha Conſtantinopolitanus, Epitomes lib. XLIV.

Βουλομένου δὲ αὐτοῦ (Καίσαρος) καὶ παρασκευαζομένου στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Πάρθους, οἱ περὶ τὸν Βροῦτον τὸν Μάρκον, καὶ τὸν Κάσσιον τὸν Γάϊον, ἐπεβούλευσαν αὐτῷ, καὶ ἀπέκτειναν, ὡς μὲν ὁ συγγραφεὺς λέγει, δι' ἀλιτηριώδη τινὰ οἶστρον, τοὺς Καίσαρας δεδιώς πω, etc. ὡς δὲ τὸ ἀληθὲς ἔχει, καὶ ὁ Πλούταρχος ἐν τοῖς παραλλήλοις διδάσκει, διὰ φρονήματος ἀξίωμα φιλελεύθερον, καὶ προαιρέσεως εὐγένειαν ἥκιστα ἐθελόδουλον.

Ioan. Salisberienſis vel Sarisberienſis, Carnutum Epiſcopus, lib. IV. cap. VIII. Polycratici.

De Magiſtratuum moderatione librum fertur ſcripſiſſe Plutarchus, qui inſcribitur Archigrammaton, et magiſtratum ſuae vrbis ad patientiam et iuſtitiae cultum verbis inſtituiſſe dicitur et exemplis.

Idem in Praefatione lib. v.

Modeſta ergo breuitate in inſpiciendo corpore eius Reipublicae immoremur, et quid ſuper hoc Plutarchus cenſeat, audiatur. Nam deducta ſuperſtitione gentilium, fidelis eſt in ſententiis, in verbis luculentus, et in ſacrario morum tantus arbiter, vt facile praeceptorem Traiani poſſis agnoſcere. Si quid autem apud eum a fide diſſentit aut moribus, tempori potius, quam viro, adſcribatur. Si enim Virgilio licuit aurum ſapientiae in luto Ennii quaerere, quae inuidia eſt, quae ad eruditionem noſtram a gentilibus ſcripta ſunt, noſtris commemorare?

Libri eiuſdem cap. IV.

Ego in hoc, ſicut et in plurimis, Plutarchum cenſeo audiendum, qui Deam coecam colendam eſſe negat, aſſerens eam niſi a coecis coli non poſſe. Multa quoque proponit exempla, quibus liquet omnes coecae Deae cultores coecatos, et praecipitatos tandem in foueam exterminii.

Ibidem.

Nam in doctrina morum luculentiſſimus eſt Plutarchus.

Idem Prologo libri VI.

Dum Plutarchi vestigia in Traiani institutione familiarius sequor, meipsum hac imagine arbitror compellari, eroque ludibrio omnium, nisi diligentius persequar quod incoepi. Me enim in praesenti clientem eius esse professus sum. Sequor ergo eum, et a capite Reipub. cum eo vsque ad pedes descendam.

Franciscus Petrarcha, Florentinus, Apologia contra Gallum, tribus, quatuor paginis ante finem.

Et cum Tullio Senecam pono, de quo Plutarchus magnus vir et Graecus vltro fatetur, nullum in Graecia fuisse, qui sibi in Moralibus possit comparari.

Idem epistola ad Senecam, quae tertia est epistolarum illius ad Viros quosdam ex Veteribus illustrioribus.

Inter omnes quidem, queis clara nomina, tuum Seneca nomen annuemrandum esse non sum nescius: idque si aliunde nescirem, magno quodam et externo teste cognoui. Plutarchus siquidem Graecus homo et Traiani principis magister, suos claros viros nostris conferens, cum Platoni et Aristoteli (quorum primum diuinum, secundum Daemonium Graeci vocant) M. Varronem, Homero autem Virgilium, Demostheni M. Tullium obiecisset, ausus est ad postremum et Ducum controuersiam mouere.

Petrus Victorius Variarum lib. X. cap. III.

Plutarchus magnae auctoritatis vir, et quo nemo aequalium plura sciuit.

Iustus Lipsius notis ad I. lib. suorum Politicorum.

Inter Graecos medios Plutarchus est, qui non historiam proprie, sed particulas Historiae scripsit et ablegit, Illustrium virorum vitas. Sed dignus tamen, si quis alius, Principe scriptor, qui iudicium mirifice format, et diffusa ac plana quadam scribendi via ad virtutem vbique et prudentiam ducit, sed ad illam magis: et, nisi fallor, melior omnino, quam acutior doctor.

ΠΛΟΥ-

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ,
Η ΒΙΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ.

PLVTARCHI PARALLELA,
SEV VITAE PARALLELAE.

ΘΗΣΕΥΣ [a] [1].

Ὥσπερ ἐν ταῖς γεωγραφίαις [2], ὦ Σόσσιε Σενεκίων, οἱ ἱστορικοὶ τὰ διαφεύγοντα τὴν γνῶ-

Quod faciunt in situ orbis describendo, Sossi Senecio, historici, qui, si quae cognitionem suam fugiant, ea extremis

a post Θησεὺς addunt καὶ Ῥώμυλος Παράλληλον πρῶτον Bodl. 1.2.

1 Ita titulus se habet in Bodl. 1. 2. Θησεὺς καὶ Ῥώμυλος Παράλληλον πρῶτον. Non recte πρῶτον, quia has Vitas non primas scripsit Plutarchus, vt patet ex Lycurgo et Numa p. 2. ex Demosthene p. 27. ex Hercule (vita iam perdita) p. 28. et ex Cimone p. 35. citatis. Immo vero ex Demosthenis vita memorata constat adeo, non primum ad Thesei et Romuli Vitas conscribendas accessisse, vt non nisi post decem alias ad minimum id fecerit. Quod colligitur ex prooemio Demosthenis, Vol. IV. p. 409. διὸ καὶ γράφοντες ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, τῶν παραλλήλων βίων ὄντι πέμπτῳ, περὶ Δημοσθένους καὶ Κικέρωνος etc. Nec tamen has vltimas aggressum cum Rualdo censeo, quoniam in Camillo p. 323. lectorem ad Romuli vitam, vt ante scriptam, disertis verbis ablegat. Sufficiat igitur hic semel obseruasse, Plutarchum in Vitis conficiendis nullum accuratum ordinem seruasse, nullam saltem temporum rationem habuisse, sed potius prout per otium liceret, vel collectanea sua suppeditarent, vel amici, praesertim Senecio, rogarent, huius vel illius Ducis, Philosophi, Politici, Graeci vel Romani facta celebrasse; atque has Vitarum quasi bigas, modo βιβλία, vt loco Demosthenis supra notato, et Pericle p. 338. modo λόγους inscripsisse, vt apparet ex p. 2. τὸν περὶ Λυκούργου τοῦ νομοθέτου, καὶ Νομᾶ τοῦ βασιλέως λόγον ἐκδόντες.

2 Ὥσπερ ἐν ταῖς γεωγραφίαις] Vtile est admodum, scire, qua quis aetate, quibus temporibus vixerit, quorum hominum fuerit aequalis. Id quamuis de Theseo

σιν [b] αὐτῶν [3] τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι τῶν πινάκων πιέζοντες, ἐνίοις [c] παραγράφουσιν [4], ὅτι τὰ δ' ἐπέκεινα, θῖνες ἄνυδροι

extremis tabularum partibus supprimentes, in margine alicubi annotant, vlteriores regiones arena et siccitate squalidas

Theseo indicare difficilius est, quia ante Olympiadas fuit: tamen quum Helena puella sit ab ipso rapta, quum filii eius in Troiano bello fuerint, quum ipse Herculis amicitiam coluerit, colligi ex iis, quae apud Clementem Alexandrinum lib. στρωματ. apud Dionysium Halicarnass. lib. I. de antiquitate Romana, apud alios multos historiarum et annalium scriptores demonstrantur, potest, a Romulo et Roma ad Aeneam vsque et Troiam tempora repetentibus nobis, Theseum annis circiter ante Romam conditam CCCCL floruisse. (Nam nos quidem initio Romae pro meta quasi et scopo vtemur, ad quem dirigamus omnes alias historias, et ad hos quasi carceres reuocemus: quando neque de annis a creato mundo elapsis certum et firmum quicquam adhuc traditum est: et si quis ad natales Christi referre tempora velit, nullo id negotio facere possit, quum constet fere, anno ab V. C. DCCLI Christum natum) Plutarchus quidem auctor in vita Cimonis est, ossa Thesei CCCC. circiter post exsilium eius annis Athenas a Cimone reportata fuisse. Id autem apparet circa annum Romae CCLXXX factum fuisse: vt vix CL annis, aut ad summum CC ante Romam conditam viguisse Theseum inde iudicari possit. Sed et is locus (vt multi alii) mendosus haud iniuria, opinor, censeri potest: et, si hoc non sit, aliam a nostra et recepta supputationem sequi Plutarchus potuit: quando non vnam, sed plures, ipse Dionysius refert. Caeterum Sossius iste Senecio, cuius tam nobilis est in Plutarchianis lucubrationibus mentio, quatuor sub Traiano gessit consulatus, vt ex annalibus patet. Fuisse eum in summo apud imperatorem honore, Xiphilinus scribit ex Dione. *Xylander.*

b τήν τε ὄψιν καὶ γνῶσιν Bodl. I. 2.

3 Τὴν γνῶσιν αὐτῶν] Placet lectio Bodl. I. 2. τήν τε ὄψιν καὶ γνῶσιν αὐτῶν, quia plenior, et satis ad rem: cum celeberrimi Historici non tantum ex fama vel commentariis aliorum regiones describere solerent, sed diuturnis peregrinationibus oculorum suorum testimonium adhibere; quod de Strabone et Diodoro Siculo memoriae proditum est.

c αἰτίας Vulcob.

4 Ἐνίοις παραγράφουσιν] In quibusdam codd. αἰτίας παραγράφουσιν. Vtraque lectio stare potest: sed retinendo ἐνίοις, restringetur, quod alioqui generaliter dictum

καὶ θηριώδεις, ἢ πηλὸς ἀϊδνὴς [5], ἢ Σκυθικὸν κρύος [d] [6], ἢ πέλαγος πεπηγός· οὕτως ἐμοὶ περὶ τὴν τῶν βίων τῶν παραλλήλων συγγραφὴν [e], τὸν ἐφικτὸν εἰκότι λόγῳ καὶ

lidas ferasque esse, aut insuperabilem limum, aut Scythica iuga, aut mare conglaciatum: id mihi, qui in vitarum Parallelarum commentatione tempus percurri, quatenus aspirare verisimilis oratio et conse-

dictum videri possit, legendo αἰτίας. vt videlicet dicat ἐνίοις πίναξιν solitos esse eos talia παραγράφειν. Xylander vertit, *Aliquando adscribere solent*, ac si non ἐνίοις, sed ἐνίοτε scriptum esset. Cruserius, *In margine alicubi annotant*, quasi ἐνιαχοῦ Plutarchus scripsisset. Gallicus autem Interpres illam ex vet. cod. petitam lectionem αἰτίας secutus est. *H. Steph.*

5 Πηλὸς ἀϊδνὴς] Ita vett. codd. at Hesychius habet πηλὸς ἀϊδνὸς, et (quod annotatu dignissimum est) certi cuiusdam loci appellationem esse vult. *H. Steph.* Ex Poëta quodam desumpta videntur, (quod nostro vsitatissimum est) et claudere versum: ἀϊδνὴς enim vox poëtica. Nisi tamen Hesychius obstaret, qui vtramque vocem iunctim citat, legerem hic, ἀειδὴς, eodem sensu. Turbant hoc loco Interpretes. Xylander vertit, *Caenoue obsita*, tanquam ad θῖνας ἀνύδρους, *littora aquis destituta*, referat; Cruserius, *insuperabilem limum*: cur non nigrum, obscurum? Hesychius, Ἀϊδνὸν, μέλαν, ἀφανιστικόν. λέγουσι δὲ καὶ τὸν ὠκεανὸν πηλὸν ἀϊδνόν. Palmerius corrigit τὸν ὠκεανοῦ πηλὸν: legerem potius τόπον ὠκεανοῦ, quia in Πηλὸς ἀϊδνὸς (sic enim legendum sine distinctione) sequitur, περὶ τὴν Λιβύην ἐστὶ τόπος καὶ (siue κατὰ) τὸν ὁρίζοντα ὠκεανόν.

d ὄρος Bodl. I. 2.

6 Σκυθικὸν κρύος] Reponendo κρύος pro ὄρος aliquot vett. codd. secutus sum, quos et Gallicus interpres sequi maluit. Magis autem mihi placet κρύος, quod quum Plutarchum Scythiae ob eius deserta meminisse verisimile sit, simul et causam voluisse declarare videri possit, dicendo κρύος. Sic certe Virgil. *Scythiae niues*, Naso *Scythiam niuosam*, Flaccus *gelidum Scythen* dixit. Itidem vero Scythiae deserta in prouerbium Graecorum abiere, vocantium Σκυθῶν ἐρημίαν: vt videmus apud Aeschylum initio Promethei vincti, et Aristoph. in Acharn. *H. Steph.* Retineo ὄρος, tum ob autoritatem editionis primariae Florentinae, item Aldinae, et veteris Interpretis, Philelphi, nec non Xylandri et Cruserii, tum praecipue ob similem locum in Pyrrho, Vol. II. 446. οἷς γὰρ οὐ πέλαγος, οὐκ ὄρος, οὐκ ἀοίκητος ἐρημία πέρας ἐστὶ τῆς πλεονεξίας. Vbi πέλαγος et ὄρος pariter iunguntur, nec quicquam ibi variant codd. Mss. vel impressi.

e ἀναγραφὴν Vulcob.

 f καλῶς

βάσιμον ἱϛορίᾳ πραγμάτων ἐχομένῃ χρόνον διελθόντι περὶ τῶν ἀνωτέρω καλῶς εἶχεν εἰπεῖν [f] τὰ δ᾽ ἐπέκεινα, τερατώδη καὶ τραγικὰ [g], ποιηταὶ καὶ μυθογράφοι νέμονται, καὶ ὀκέτ᾽ ἔχει πίϛιν ὀδὲ σαφήνειαν. ἐπεὶ δὲ τὸν περὶ [7] Λυκόργυ τῦ νομοθέτυ, καὶ Νομᾶ τῦ βασιλέως λόγον ἐκδόντες, ἐδοκῦμεν ὀκ ἂν ἀλόγως τῷ Ῥωμύλῳ προσαναβῆναι, πλησίον τῶν χρόνων αὐτῦ τῇ ἱϛορίᾳ γεγονότες. σκοπῦντι δέ μοι,

—τοιῷδε φωτὶ [8] (κατ᾽ Αἰσχύλον [9]) τίς ξυμβήσεται;
Τίν᾽ ἀντιτάξω τῷδε; τίς φερέγγυος;

consequens veritati potuit historia, liceat de superioribus dicere, vlteriora, monstrosa et tragica poëtae et fabularum scriptores habitant, neque vltra fidem obtinent vel certitudinem. Verum quando Lycurgi legislatoris et Numae regis vulgauimus historiam, videmur non abs re ad Romulum ascendisse, quum tempora illius historia attigerimus. Sed pensanti mihi,

Tali viro (vt Aeschyli verbis vtar) *num quis erit comes?*
Quem comparem? quis inuenitur similis?

f καλῶς εἶχεν εἰπεῖν περὶ τῶν ἀνωτέρω Bodl. I. 2.

g τραγικὰ ὄντα Bodl. I. 2.

7 Ἐπεὶ δὲ τὸν περὶ] Hic ἐπεὶ, et in aliis Plutarchi locis peculiarem vsum habet. Nemo enim est, qui ἐπεὶ hoc in loco ita accipiens, vt accipi passim solet, aut imperfectam sententiam esse, aut pro ἐκδόντες reponi debere ἐξέδομεν, non existimet: quum potius ἐπεὶ δὲ ἐκδόντες non secus accipiendum sit, ac si dictum esset ἀλλὰ ἐκδόντες. Sic initio vitae Poplicolae p. 213. ἐπεὶ δὲ Ταρκύνιον μισῶν ὁ δῆμος ἔλαβε, idem valet, quod ἀλλὰ Ταρκύνιον μισῶν ὁ δῆμος ἔλαβε. Alium apud hunc scriptorem vsum huius particulae ἐπεὶ, adiungere operae pretium esse iudico: nempe alicubi fungi vice τῦ ἔπειτα. Vt Vol. II. 107. ἐπεὶ δ᾽ οἱ Κορίνθιοι etc. sed et Vol. I. 72. ἐπεὶ δὲ τῦ πάππυ Νομήτορος etc. Sunt certe et alii loci, in quibus euidens est hic τῦ ἐπεὶ vsus: sed eos lectoribus a me admonitis obseruandos relinquo. *H. Steph.*

8 Τοιῷδε φωτὶ] Quidam codd. habent τοσῷδε pro τοιῷδε: sed τοιῷδε legitur apud ipsum Aeschylum. At in posteriore loco recte τῷδε pro τοιῷδε repositum fuit, metri etiam lege id postulante. Collegit autem haec Plutarchus ex Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις: sed ex tribus diuersis locis, quorum in vno non ξυμβήσεται, sed ξυϛήσεται scriptum est. *H. Steph.* Hae tres citationes ex Aeschylo, quae quasi vna tantum in impressis apparent, recte distinguuntur

ἐφαίνετο τὸν τῶν καλῶν καὶ ἀοιδίμων οἰκιστὴν Ἀθηνῶν ἀντιστῆσαι καὶ παραβαλεῖν τῷ πατρὶ τῆς ἀνικήτου καὶ μεγαλοδόξου Ῥώμης. εἴη μὲν οὖν ἡμῖν ἐκκαθαιρόμενον λόγῳ τὸ μυθῶδες ὑπακοῦσαι καὶ λαβεῖν ἱστορίας ὄψιν· ὅπου δ' ἂν αὐθαδῶς τοῦ πιθανοῦ περιφρονῇ, καὶ μὴ δέχηται τὴν πρὸς τὸ εἰκὸς μίξιν, εὐγνωμόνων ἀκροατῶν δεησόμεθα, καὶ πρᾴως τὴν ἀρχαιολογίαν προσδεχομένων.

II. Ἐδόκει δ' οὖν ὁ Θησεὺς τῷ Ῥωμύλῳ κατὰ πολλὰς ἐναρμόττειν [h] ὁμοιότητας· ἄμφω μὲν γὰρ ἀνεγγύω [i] [10] καὶ σκοτίω γενόμενοι, δόξαν ἔσχον ἐκ Θεῶν γεγονέναι·

Ἄμφω δ' αἰχμητὰ [11], (τό γε δὴ καὶ ἴδμεν ἅπαντες) καὶ μεταξὺ [k] [12] τοῦ δυνατοῦ τὸ συνετὸν ἔχοντες. πόλεων

visum est, illum, qui praeclaras et decantatas ciuibus frequentauit Athenas, parenti inuictae et inclytae Romae opponere et comparare. Optandum igitur nobis, vt repurgata oratione fabula obtemperet, et historiae accipiat imaginem. Vbi vero praefracte probabile contemnet, neque consortium accipiet verisimilitudinis, ibi candidis mihi opus sit auditoribus, qui placide antiquitates accipiant.

Atqui Romulo videbatur Theseus multis nominibus congruere. Ambo enim incerta orti, nec iusta stirpe, fidem acceperunt natalium diuinorum:

Pugnaces ambo, quod certe nouimus omnes:

et coniuncta cum viribus corporis praediti fuerunt prudentia. Vrbes

guuntur in Bodl. 1. 2. hoc modo: — τοιῷδε φωτὶ (κατ' Αἰσχύλον) τίς ξυμβήσεται; Καὶ, τίν' ἀντιτάξω τῷδε; καὶ, τίς φερέγγυος; Malim hic legere ξυστήσεται, vt in poëta, quoniam sequitur, οἰκιστὴν Ἀθηνῶν ἀντιστῆσαι.

9 Κατ' Αἰσχύλον] Versus sunt de tragoedia, cui titulus, ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις. *Xylander.*

h ἐναρμόττειν τῷ Ῥωμύλῳ Bodl. 1. 2.

i γὰρ ἐνεγγύω. Vulcob.

10 Ἄμφω μὲν ἀνεγγύω] Pro μὲν legitur etiam γάρ. *H. Steph.* Sic Var. Lect. et rectius.

11 ἄμφω δ' αἰχμητὰ] Versus est Homericus Iliad. 7. Idaei praeconis ad Hectorem et Aiacem. *Xylander.*

k Μετὰ τοῦ. Vulcob.

12 Μεταξὺ τοῦ δυνατοῦ] Legendum μετὰ, vt Var. Lect. et p. 5. μετὰ νοῦ καὶ συνέσεως. In Bodl. 1. 2. desunt μεταξὺ τοῦ δυνατοῦ τὸ συνετὸν ἔχοντες.

δὲ τῶν ἐπιφανεστάτων, ὁ μὲν ἔκτισε τὴν Ῥώμην [l.] ὁ δὲ συνῴκισε τὰς Ἀθήνας. ἁρπαγὴ δὲ γυναικῶν ἑκατέρῳ πρόσεστιν. οὐδέτερος δὲ δυστυχίαν περὶ τὰ οἰκεῖα καὶ νέμεσιν ἐγγενῆ διέφυγεν· ἀλλὰ καὶ τελευτῶντες ἀμφότεροι λέγονται τοῖς ἑαυτῶν προσκροῦσαι πολίταις, εἴ τι τῶν ἥκιστα [13] τραγικῶς εἰρῆσθαι δοκούντων ὄφελός ἐστι πρὸς ἀλήθειαν.

III. Θησέως τὸ μὲν πατρῷον γένος [m] εἰς Ἐρεχθέα καὶ τοὺς πρώτους [n 14] αὐτόχθονας ἀνήκει· τῷ δὲ μητρῴῳ Πελοπίδης ἦν. Πέλοψ γὰρ οὐ χρημάτων πλήθει μᾶλλον, ἢ παίδων, μέγιστον ἴσχυσε τῶν ἐν Πελοποννήσῳ βασιλέων, πολλὰς μὲν ἐκδόμενος θυγατέρας τοῖς ἀρίστοις, πολλοὺς δὲ ταῖς πολιτείαις υἱοὺς [o p 15] ἐγκατασπείρας ἄρχοντας· ὧν εἷς γενόμενος Πιτθεὺς ὁ Θησέως

bes clariſſimas, ille Romam condidit, hic cultoribus frequentauit Athenas. Raptor vterque foeminarum. Neuter domeſtica incommoda vel inuidiam declinauit familiarem: immo vero ſub exitum vitae offendiſſe vterque ciues ſuos fertur: ſi, quae minime tragice dicta videntur, quidpiam ad veritatem faciunt.

Theſei genus paternum ad Erechthea et primos indigenas, maternum ad Pelopem refertur. Pelops enim, non pecuniae magis vi, quam liberorum, plurimum inter Peloponneſios pollebat reges, quod multas filias ſummis viris collocaſſet, et filios, quos habuit multos, principes inſeruiſſet ciuitatibus: ex quibus vnus Pittheus, Theſei auus,

l Ῥώμην ἔκτισεν. Vulcob.

13 Εἴ τι τῶν ἥκιστα] Lapus haec verba ad ea, quae de natalibus Theſei ſequuntur, retulit. Ego ſecutus ſum diſtinctionem Graeci codicis. Videtur enim Plutarchus haec dixiſſe fabulae cauſa remouendae, quae de Romulo in coelum rapto fertur. *Xylander.* Recte, ſi per Graecum codicem, Florentinam editionem intelligit; in qua ne minima diſtinctio ponitur inter πολίταις et εἴ τι.

m γένος τὸ πατρῷον. Bodl. 1. 2.

n πρώτως. Vulcob.

14 Πρώτους αὐτόχθονας] Inuenitur et πρώτως pro πρώτους. *H. Steph.* Sic etiam V. L.

o τοῖς πολίταις Bodl. 1. 2. deeſt υἱοὺς Bodl. 1. 2. 3.

p ταῖς πόλεσιν υἱοὺς. Vulcob.

15 Υἱοὺς ἐγκατασπείρας] Hoc nomen υἱοὺς ex plurium codicum conſenſu inſerui, quorum quidam habent πόλεσιν pro πολιτείαις. *H. Steph.* Vide Var. Lect.

16 ὁ δ'

πάππος, πόλιν μὲν ἐ μεγάλην τὴν Τροιζηνίων ᾤκισε, δόξαν δὲ μάλιςα πάντων, ὡς ἀνὴρ λόγιος ἐν τοῖς τότε καὶ σοφώτατος, ἔσχεν. ἦν δὲ τῆς σοφίας ἐκείνης τοιαύτη τις, ὡς ἔοικεν, ἰδέα καὶ δύναμις, οἵᾳ χρησάμενος Ἡσίοδος εὐδοκίμει μάλιςα περὶ τὰς ἐν τοῖς Ἔργοις γνωμολογίας. καὶ μίαν γε τέτων ἐκείνην λέγεσι Πιτθέως εἶναι,

Μισθὸς δ' ἀνδρὶ φίλῳ εἰρημένος ἄρκιος ἔςω.

τῦτο μὲν ἦν καὶ Ἀριςοτέλης ὁ φιλόσοφος εἴρηκεν. ὁ δ' Εὐριπίδης[16], τὸν Ἱππόλυτον ἁγνῦ Πιτθέως παίδευμα[17] προσειπὼν, ἐμφαίνει τὴν περὶ τὸν Πιτθέα δόξαν. Αἰγεῖ δὲ παίδων δεομένῳ τὴν Πυθίαν ἀνελεῖν λέγεσι τὸν θρυλλέμενον χρησμὸν q[18], διακελευομένην μηδεμιᾷ γυναικὶ συγγενέσθαι, πρὶν ἐλθεῖν εἰς Ἀθήνας· ἐ πάνυ δὲ τῦτο φράζειν εὐδήλως δοκῦσαν· ὅθεν εἰς Τροιζῆνα παρελθὼν ἀνεκοινῦτο Πιτθεῖ τὴν τῦ Θεῦ φωνὴν ὗτως ἔχυσαν·

auus, oppidum non amplum Troezeniorum incolis auxit, habuitque prae omnibus illius feculi nomen docti viri et fapientiffimi. Erat fapientiae illius ea fane fpecies et vis, qua Hefiodus vfus commendatur, praecipue ex fententiis in libro, quem Opera appellat. Vnam harum illam ferunt Pitthei fuiffe,

Sufficiat merces quae decernatur amico.

Atque hoc Ariftoteles philofophus quoque tradit. Euripides vero, dum Hippolytum facri Pitthei appellat alumnum, celebrem repraefentat Pitthei exiftimationem. At Aegeo, quum fobolem defideraret, Pythiam perhibent celebratum oraculum edidiffe, quae praecepit, ne vllam mulierem prius attingeret, quam appuliffet Athenas. Verum quum id praefcribere non admodum liquide videretur, Troezenem profectus, retulit Pittheo Apollinis fortes: quarum haec funt verba,

Vtre

16 ὁ δ' Εὐριπίδης] Initio Hippolyti coronati. *Xylander.*

17 Ἁγνῦ Πιτθέως παίδευμα] Eurip. Hippol. v. 11. Ἱππόλυτος, ἁγνῦ Πιτθέως παιδεύματα· atque ita forfan hic legendum.

q ἐκεῖνον χρησμὸν Bodl. 1.2.

18 Θρυλλέμενον χρησμὸν] Inferenda videtur vox ἐκεῖνον ex Bodl. 1.2. et forte legendum διακελευομένην μὲν μηδεμιᾷ, quod intercidere poterat ob fimilitudinem vltimae fyllabae vocis praecedentis: fequitur enim, ἐ πάνυ δὲ.

Ἀσκοῦ τὸν προὔχοντα πόδα, μέγα φέρτατε [r] λαῶν,
Μὴ λύσῃς, πρὶν δῆμον Ἀθηνῶν [s] εἰσαφικέσθαι[19].

Δῆλον οὖν ὅτι [t][20] νοήσας ὁ Πιτθεὺς ἔπεισεν αὐτὸν, ἢ διηπάτησε τῇ Αἴθρᾳ συγγενέσθαι. συνελθὼν δὲ καὶ γνοὺς ἐκεῖνος, ὅτι τῇ [u] Πιτθέως θυγατρὶ συγγέγονε, καὶ [x] κύειν

Vtre pedem extantem (quo non praestantior alter
In populo) ne solue prius, quam prosper Athenas
Ingressus fueris.

Non liquet vero, qua mente Pittheus induxerit eum, aut circumuenerit, vt se iungeret Aethrae: cuius ille vsus consuetudine, et certior factus concubitum sibi cum Pithei filia intercessisse, suspicatusque

r ἄρ' φέρτατε. Bodl. 1.2.

s Ἀθηναίων. Bodl. 3.

19 πρὶν δῆμον Ἀθηνῶν εἰσαφικέσθαι] In Graeco est δῆμον Ἀθηναίων εἰσαφικέσθαι. legendum esse ἀφικέσθαι, ratio carminis docet. Iisdem fere verbis recitat hoc Oraculum Aegeus Medeae apud Euripidem. Isacius in Lycophr. eadem copiose exponit, et ipsum oraculum hoc modo: quam quidem genuinam lectionem esse puto: Ἀσκοῦ τὸν προὔχοντα ποδάονα, φέρτατε λαῶν, Μὴ λύσῃς, πρὶν ἐς ἄκρον Ἀθηναίων ἀφίκηαι. *Xyl.* Reponendo Ἀθηνῶν pro Ἀθηναίων ex vet. cod. εἰσαφικέσθαι in ἀφικέσθαι mutare non necesse fuerit. *H. Steph.* Multum variatur in hoc Oraculo. Muretus, Var. Lect. l. 3. c. 14. legit: Τὸν προὔχοντ' ἀσκοῦ ποδεῶν', ὦ φίλτατε λαῶν, Μὴ λῦσαι, πρὶν γουνὸν etc. Alii πόδα μέγα φίλτατε. Vide Apollodorum et Pauli Leopardi Emend. l. 7. c. 13. Quocunque modo legeris, salua sententia est: elegantius tamen est, Μὴ λῦσαι, quam lectionem seruant Euripides, ipsiusque Scholiastes in Medeam, v. 679.

t ἃ δηλονότι. V. desunt ad συνελθὼν Bodl. 1.2.

20 Ἄδηλον οὖν ὅ, τι] ἃ δηλονότι, Vulc. quod amplector cum Philelpho et Amioto interpretibus, licet hic a Meziriaco vapulet, quod isto sensu verterit. Quomodo enim dici potest incertum fuisse, quare Aegeum ad filiam suam adamandam illexerit Pittheus, cum satis constet, illum id fecisse ex oraculo statim intellecto, qua scientia maxime clarus habebatur? Σοφὸς γὰρ ἀνὴρ, καὶ τρίβων τὰ τοιάδε, inquit Medea apud Euripidem, v. 686. Et Scholiastes eiusdem in Hippol. v. 11. ἦν δὲ ὁ Πιτθεὺς σοφὸς καὶ χρησμολόγος καὶ ἱερὸς θεοῖς, ὃς καὶ ἔλυσε τὸν χρησμὸν τῷ Αἰγεῖ, καὶ τὴν θυγατέρα ἔδωκεν, εἰδὼς τῇ σοφίᾳ οἷος ἔσται ὁ τεχθησόμενος. Non igitur ἄδηλον, ὅ, τι νοήσας ὁ Πιτθεὺς ἔπεισεν αὐτὸν ἢ διηπάτησε τῇ Αἴθρᾳ συγγενέσθαι.

u δὲ ἐκεῖνος ἐκεῖ τῇ. Bodl. 1.2.

x γνοὺς δὲ καὶ Bodl. 1.2.

21 Κρύ-

αὐτὴν ὑπονοήσας, ἀπέλιπε ξίφος καὶ πέδιλα, κρύψας ὑπὸ πέτραν μεγάλην [21], ἐντὸς ἔχουσαν κοιλότητα συμμέτρως ἐμπεριλαμβάνουσαν τὰ κείμενα· Φράσας δὲ πρὸς μόνην ἐκείνην, καὶ διακελευσάμενος, ἂν υἱὸς ἐξ αὐτοῦ γένηται y [22], καὶ λαβὼν ἀνδρὸς ἡλικίαν, δυνατὸς ᾖ τὴν πέτραν ἀναστῆσαι καὶ ὑφελεῖν τὰ καταλειφθέντα, πέμπειν πρὸς αὐτὸν ἔχοντα ταῦτα, μηδενὸς εἰδότος, ἀλλ' ὡς ἔνεστι μάλιστα λανθάνοντα πάντας, (ἰσχυρῶς γὰρ ἐδεδοίκει τοὺς Παλλαντίδας ἐπιβουλεύοντας αὐτῷ, καὶ διὰ τὴν ἀπαιδίαν καταφρονοῦντας· ἦσαν δὲ πεντήκοντα παῖδες ἐκ Πάλλαντος γεγονότες) ἀπῄει.

IV. Τεκούσης δὲ τῆς Αἴθρας υἱὸν, οἱ μὲν εὐθὺς ὀνομασθῆναι Θησέα λέγουσι διὰ τὴν τῶν γνωρισμάτων θέσιν· οἱ δὲ ὕστερον Ἀθήνησι z, παῖδα θεμένου τοῦ Αἰγέως αὐτόν [23].

catusque praegnantem, ensem reliquit ei et calceos, sub ingenti abditos saxo, quod sinum habebat ad complectenda deposita congruentem. Id soli illi quum indicasset, praecepissetque, si filium ex se edidisset, et in aetatem virilem adultus saxum valeret attollere et auferre relicta, eum ad se, vt conscio nemine, sed quoad eius fieri posset, maxime clam omnibus, mitteret cum depositis, (quippe formidabat magnopere Pallantidas, qui insidiis ipsum appetebant, despiciebantque propter orbitatem: erant autem Pallantis filii quinquaginta) discessit.

Edito ab Aethra filio, alii statim inditum nomen Thesea, ex illorum indiciorum positione referunt: alii, postquam Aegeus eum Athenis

21 Κρύψας ὑπὸ πέτραν μεγάλην] Esse in via ab Hermione Troezenem euntibus, ait et describit Pausanias lib. 2.

y αὐτῆς γένηται. Bodl. I. 2.

22 Ἐξ αὐτοῦ γένηται] Lectio Bodl. I. 2. αὐτῆς, confirmatur a Scholiaste ad Lycophr. v. 494, τῇ δὲ Αἴθρᾳ ἐντέλλεται, ἐὰν υἱὸς ἐξ αὐτῆς γεννηθῇ. vnde etiam hic forsan legendum γεννηθῇ.

z Ἀθήνησιν ὕστερον ταῦτα. V.

23 Παῖδα θεμένου τοῦ Αἰγέως αὐτόν] Quod τίθεσθαι Graece dicitur. Xylander ibi perspicuitatis causa de suo addidit, vtrobique vi Graeci vocabuli adstipulante. nam (inquit in Annot.) υἱὸς θετὸς adoptitius dicitur παρὰ τὸ τιθέναι. ac θέσις, adoptio. et quum τίθημι sit pono, a monumentis istis repositis dici potuit Θησεύς. *Stephan.*

τρεφόμενον δὲ ὑπὸ τȣ̃ Πιτθέως, ἐπιϛάτην ἔχειν [a] καὶ παιδαγωγὸν, ὄνομα Κοννίδαν, ᾧ μέχρι νῦν Ἀθηναῖοι μιᾷ πρότερον ἡμέρα τῶν Θησείων κριὸν ἐναγίζȣσι μεμνημένοι καὶ τιμῶντες πολὺ δικαιότερον, ἢ Σιλανίωνα τιμῶσι καὶ Παῤῥάσιον, εἰκόνων Θησέως γραφεῖς καὶ πλάϛας γενομένȣς.

V. Ἔθȣς δὲ ὄντος ἔτι τότε τȣ̀ς μεταβαίνοντας ἐκ παίδων, ἐλθόντας εἰς Δελφȣ̀ς ἀπάρχεσθαι τῷ Θεῷ τῆς κόμης, ἦλθε μὲν εἰς Δελφȣ̀ς ὁ Θησεὺς, καὶ τόπον ἀπ' αὐτȣ̃ τὴν Θησείαν ἔτι νῦν ὀνομάζεσθαι λέγȣσιν. ἐκείρατο δὲ τῆς κεφαλῆς τὰ πρόσθεν μόνον, ὥσπερ Ὅμηρος ἔφη τȣ̀ς Ἄβαντας [24]· καὶ τȣ̃το τῆς κȣρᾶς τὸ γένος Θησηῒς ὠνομάσθη δι' ἐκεῖνον. οἱ δὲ Ἄβαντες ἐκείραντο πρῶτοι τὸν τρόπον [b] τȣ̃τον, ȣ̓χ ὑπ' Ἀράβων διδαχθέντες [25], ὡς ἔνιοι

Athenis adoptauit. Quum educaretur a Pittheo, rectorem eum habuiſſe et paedagogum nomine Connidam, cui ad hoc vſque aeuum pridie Theſeorum arietem immolant, memoriam eius celebrantes et honorantes iuſtius, quam Silanionem venerantur et Parrhaſium, Theſei imaginum pictores et plaſtas.

Quum ſolenne etiam tum eſſet, vt ex pueris qui excedebant, profecti Delphos comae primitias Apollini ſacrarent, adiit Delphos Theſeus, et locum ab eo hac quoque memoria dici Theſeam autumant. Tonſum fuit autem ſinciput eius ſolum, vt de Abantibus memorat Homerus: atque eſt hoc genus tonſurae Theſeis ab illo nominatum. Abantes autem hunc in modum primi tonſi fuerunt, non ab Arabibus, vt quorundam fert

a ἔχειν λέγȣσι. Bodl. I. 2.

24 Ὥσπερ Ὅμηρος ἔφη τȣ̀ς Ἄβαντας] In Boeotia vocans eos ὄπιθεν κομόωντας crinito occipite. Caeterum de more comam deo nuncupandi et conſecrandi Pauſanias haec: τὸ δὲ ἕτερον ἀνάθημα κειρομένȣ τὴν κόμην παιδὸς οἱ ἐπὶ τῷ Κηφισσῷ. καθεϛάναι δὲ ἐκ παλαιȣ̃ νὴ τοῖς πᾶσι τȣ̃το Ἕλλησι, τῇ Ὁμήρȣ τις ἂν τεκμαίροιτο ποιήσει, ὃς τὸν Πηλέα εὔξασθαί φησι τῷ Σπερχειῷ κȣρεῖν ἀνασωθέντος ἐκ Τροίας Ἀχιλλέως τὴν κόμην. Atticis. Locus Homeri eſt Iliad. ψ. *Xyl.*

b τὸν πρῶτον. V.

25 Ὑπ' Ἀράβων διδαχθέντες] Quomodo ab Arabibus vel Myſis hunc tonſurae morem diſcere potuerunt hi Abantes, Euboeae incolae, quibuſcum nulla tunc exercuerunt commercia? Haec obiicit Plutarcho doctiſſimus Dacerius. Verum quoad Arabas difficultatem ſoluit Strabo, Lib. 10. p. 447. vbi recenſentur

νομίζουσιν, οὐδὲ Μυσοὺς ζηλώσαντες, ἀλλ' ὄντες πολεμικοὶ καὶ ἀγχέμαχοι, καὶ μάλιστα δὴ πάντων εἰς χεῖρας ὠθεῖσθαι τοῖς ἐναντίοις μεμαθηκότες, ὡς μαρτυρεῖ καὶ Ἀρχίλοχος ἐν τούτοις·

Οὔ τοι πόλλ' ἐπὶ τόξα τανύσσεται, οὐδὲ θαμειαὶ
Σφενδόναι, εὖτ' ἂν δὴ μῶλον Ἄρης συνάγῃ
Ἐν πεδίῳ· ξιφέων δὲ πολύστονον ἔσσεται ἔργον.
Ταύτης γὰρ κεῖνοι δαήμονες c [26] εἰσὶ μάχης
Δεσπόται Εὐβοίας δουρικλυτοί.

Ὅπως οὖν μὴ παρέχοιεν d ἐκ τῶν τριχῶν ἀντίληψιν τοῖς πολεμίοις, ἀπεκείραντο. τοῦτο δὲ ἀμέλει καὶ Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα ἐννοήσαντα φασὶ προστάξαι τοῖς στρατη-

fert opinio, docti, neque aemulantes Mysos: sed quod bellatores essent, cominusque pugnarent, et praeter caeteros conserere manus didicissent cum hostibus, vt hisce versibus testatur Archilochus,

Nec multos sinuant arcus, nec verbera fundae
Torta volant crebro, quum fera bella furens
Scilicet in campo Mauors contraxit aperto:
At strictis gladiis flebile fiet opus.
Huius enim doctos constat certaminis illos,
Quos Euboea viros fortis in arma tulit.

Ne igitur nexum hostibus capillorum praeberent, tonsi fuere. Nempe id Alexandrum quoque Macedonem animaduertentem, edixisse

tur inter veteres incolas insulae καὶ Ἄραβες οἱ Κάδμῳ συνδιαβάντες.

c δαίμονες. Anonym. Bodl. I. 2.

26 Δαήμονες εἰσὶ] Ne dubitem reponere δαίμονες, (quod versus postulat) facit significatio verbi δαίω apud Herodotum: quum composito κατεδέδαιτο, quod inde est, vtatur pro *Cognita erat* seu *comperta*. Locus est in Polymnia p. 288. meae editionis, ἔκ τε τόσου δὴ κατεδέδαιτο ἐοῦσα οὐδὲν χρηστὴ Μηλιεῦσι. Ita enim scribendum est absque interpunctione ante ἐοῦσα: sic accipiendo verbum κατεδέδαιτο. Facit porro pro lectione illa δαίμονες, et quod quidam grammaticus annotat δαίμονας esse dictos quasi δαήμονες: licet alioqui nominis huius aliud quoque etymum afferatur. Neque vero pro δαήμονες facere potest ταρπηΐα, quod infra p. 39. legitur trisyllabum. Facilius enim η et ι in vnam syllabam coalescere possunt, quam α et η. *H. Steph.* δαίμονες, Anonym. et Bodl. I. 2. dubitat vero Dacerius, an vspiam δαίμονες eodem sensu, quo ἔμπειροι, vsurpetur.

d παρέσχοιεν, V.

e ἡ Αἴθρα.

γοῖς ξυρεῖν τὰ γένεια τῶν Μακεδόνων, ὡς λαβὴν ταύτην ἐν ταῖς μάχαις ἔσαν προχειροτάτην.

VI. Τὸν μὲν ἦν ἄλλον χρόνον ἔκρυπτεν Αἴθρα [e] [27] τὴν ἀληθινὴν τῆ Θησέως γένεσιν· ἦν δὲ λόγος ὑπὸ τῆ Πιτθέως διαδοθεὶς, ὡς ἐκ Ποσειδῶνος τεκνωθείη. Ποσειδῶνα γὰρ Τροιζήνιοι [f] σέβȣσι διαφερόντως, καὶ Θεός ἦτός ἐστιν αὐτοῖς πολιȣ̃χος, ᾧ καὶ καρπῶν ἀπάρχονται, καὶ τρίαιναν ἐπίσημον ἔχȣσι τῆ νομίσματος. ἐπεὶ δὲ μειράκιον ὢν, ἅμα τῇ τῆ σώματος ῥώμῃ διέφαινεν ἀλκὴν καὶ φρόνημα μετὰ νȣ̃ καὶ συνέσεως βέβαιον, ἦτως αὐτὸν ἡ Αἴθρα πρὸς τὴν πέτραν προσαγαγȣ̃σα, καὶ φράσασα περὶ τῆς γενέσεως τἀληθὲς [g] [28], ἐκέλευσεν ὑφελεῖν τὰ πατρῷα σύμβολα, καὶ πλεῖν εἰς Ἀθήνας. ὁ δὲ [h] τὴν μὲν πέτραν

edixiſſe aiunt ducibus ſuis, vt barbas Macedonum raderent; quod anſa ſit haec in proeliis promptiſſima.

Porro ſuppreſſit alias veram Theſei originem Aethra. Rumor autem fuit per Pitthea vulgatus, eſſe eum ex Neptuno prognatum: ſiquidem colunt eximie Troezenii Neptunum; atque eſt hic tutelaris iis Deus, cui primitias frugum libant, et tridentem nummi habent notam. Poſtquam vero adoleuit, et praeter corporis robur eluxit in eo fortitudo, animuſque ſolidus cum ſapientia et prudentia coniunctus; ibi Aethra eum ad ſaxum duxit, doctoque ortus ſui veritatem, auferre iuſſit paterna inſignia, atque Athenas nauigare. Qui ſaxum ſubiit,

e ἡ Αἴθρα. Bodl. 1. 2.

27 Ἔκρυπτεν Αἴθρα] Lege ἡ Αἴθρα, ex Bodl. 1. 2. ſic infra, ἡ Αἴθρα πρὸς τὴν πέτραν.

f δὲ Τροιζήνιοι. V.

g deeſt τἀληθὲς Bodl. 1. 2. 3.

28 Φράσασα περὶ τῆς γενέσεως τἀληθὲς] Ex vet. cod. τἀληθὲς additum fuit: quod optime loco conuenit. At paulo poſt pro ὑπέδυ repoſitum non fuit ὑπέστη, vt habet quidam alius: quod hoc verbum accuſatiuo πέτραν minime quadret. *H. Steph.* Mihi quidem videtur τἀληθὲς gloſſema ſapere, cum φράσασα per ſe ſatis ſententiam explicet, cumque paulo ſupra praeceſſerit, ἔκρυπτεν ἡ Αἴθρα τὴν ἀληθινὴν τῆ Θησέως γένεσιν. Quod igitur tunc celauit, iam expoſuit, nec neceſſe eſt τἀληθὲς addere: praeſertim cum deſit in Bodl. 1. 2. 3. editt. Flor. et Ald. et vetere interprete, Philelpho.

h ὁ δὲ Θησεὺς. Bodl. 1. 2.

i πέτραν ὑπέστη. V.

k καὶ

ὑπέδυ [i], καὶ ῥαδίως ἀνέωσε, πλεῖν δὲ ἀπέγνω, καίπερ οὔσης ἀσφαλείας, καὶ δεομένων [k] τοῦ τε πάππου καὶ τῆς μητρός. χαλεπὸν γὰρ ἦν πεζῇ [l] πορεύεσθαι τὴν εἰς Ἀθήνας ὁδὸν, οὐδὲν μέρος καθαρὸν οὐδὲ ἀκίνδυνον ὑπὸ λῃστῶν καὶ κακούργων ἔχουσαν. ὁ γὰρ δὴ χρόνος [29] ἐκεῖνος ἤνεγκεν ἀνθρώπους, χειρῶν μὲν ἔργοις καὶ ποδῶν τάχεσι καὶ σωμάτων ῥώμαις, ὡς ἔοικεν, ὑπερφυεῖς καὶ ἀκαμάτους, πρὸς οὐδὲν δὲ τῇ φύσει χρωμένους ἐπιεικὲς, οὐδὲ ὠφέλιμον, ἀλλ' ὕβρει τε χαίροντας ὑπερηφάνῳ, καὶ ἀπολαύοντας τῆς δυνάμεως ὠμότητι καὶ πικρίᾳ, καὶ τῷ κρατεῖν, βιάζεσθαί τι [30] καὶ διαφθείρειν [m] τὸ παραπίπτον· αἰδῶ δὲ καὶ δικαιοσύνην, καὶ τὸ ἴσον καὶ τὸ φιλάνθρωπον, (ὡς ἀτολμίᾳ τοῦ ἀδικεῖν, καὶ φόβῳ τοῦ ἀδικεῖσθαι, τοὺς πολλοὺς ἐπαινοῦντας) οὐδὲν οἰομένους προσήκειν τοῖς πλέον ἔχειν δυναμένοις. τούτων Ἡρακλῆς τοὺς μὲν ἐξέκοπτε καὶ ἀνῄρει

ſubiit, et facile aperuit: verum nauigare abnuit, quamuis eſſent tuta omnia, auus inſuper et mater inſtarent. Arduum erat enim itinere terreſtri commeare Athenas, quod intutum vndequaque infeſtumque latronibus et facinoroſis eſſet. Nam ſeculum illud homines edidit manuum ſtrenuiſtrenuitate, pedum pernicitate, et viribus corporum ſane eximios atque inuictos, ſed qui haſce naturae dotes nullam ad rem bonam aut vtilem conuerterent, immo arroganti improbitate gauderent, fruerenturque lacertis ad violandum opprimendumque ſaeuitia, feritate, et virium praeſtantia, quicquid in manus eorum incidebat: pudorem, iuſtitiam, aequitatem, humanitatem, quaſi has timiditate alicuius laedendi, et ne laederentur, formidine plerique homines laudent, nihil attinere ducebant ad eos, qui plus poſſent. Horum Hercules peragrans regiones exſcindebat et ſuſtollebat partem,

k καὶ δεόμενον. V.

l deeſt πεζῇ. Bodl. 1. 2.

29 ὅ γὰρ δὴ χρόνος] Thucydides quoque lib. 1. p. 2. teſtatur Theſei aetatem fuiſſe latrociniis infeſtam. *Cruſerius.*

30 Κρατεῖν βιάζεσθαί τι] Delent τι et inſerunt καὶ Bodl. 1. 2. 3. et Vulc. βιάζεσθαί τε, Anon. vnde lego καταβιάζεσθαί τε. nam καὶ et κατὰ ſaepiſſime confunduntur in Mſſ.

m καὶ βιάζεσθαι καὶ διαφθείρειν. Vulc. Bodl. 1. 2. βιάζεσθαί τε. Anonym.

n οὐδενὸς

περιιὼν, οἱ δὲ λανθάνοντες ἐκείνου παριόντος ἔπτησσον καὶ ἀνεδύοντο, καὶ παρημελοῦντο ταπεινὰ πράττοντες. ἐπεὶ δὲ Ἡρακλῆς ἐχρήσατο συμφορᾷ, καὶ κτείνας Ἴφιτον, εἰς Λυδίαν ἀπῆρε, καὶ συχνὸν ἐκεῖ χρόνον ἐδούλευε παρ' Ὀμφάλῃ, δίκην τοῦ φόνου ταύτην ἐπιθεὶς αὐτῷ, τότε τὰ μὲν Λυδῶν πράγματα πολλὴν ἔσχεν εἰρήνην καὶ ἄδειαν. ἐν δὲ τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις αὖθις ἐξήνθησαν αἱ κακίαι καὶ ἀνεῤῥάγησαν, οὐδενὸς [n] πιεζοῦντος, οὐδὲ κατείργοντος [o]. ἦν οὖν ὀλέθριος ἡ πορεία τοῖς Ἀθήναζε πεζῇ βαδίζουσιν ἐκ Πελοποννήσου· καὶ τῶν λῃστῶν καὶ κακούργων ἐξηγούμενος ἕκαστον ὁ Πιτθεὺς ὁποῖος εἴη, καὶ ὁποῖα δρῴη περὶ τοὺς ξένους, ἔπεισε [p] τὸν Θησέα κομίζεσθαι διὰ θαλάττης. Τὸν δὲ πάλαι μὲν, ὡς ἔοικε, λεληθότως διέκαιεν ἡ δόξα τῆς [q] Ἡρακλέους ἀρετῆς, καὶ πλεῖστον ἐκείνου λόγον εἶχε, καὶ προθυμότατος ἀκροατὴς ἐγίνετο τῶν διηγουμένων ἐκεῖνον, οἷος εἴη, μάλιστα δὲ τῶν αὐτὸν ἑωρακότων, καὶ πράττοντι καὶ λέγοντι προστετυχηκότων. τότε δὲ παντάπασιν ἦν φανερὸς πεπονθὼς, ὅπερ ὕστερον

partem, alii delitescentes eo praesente trepidabant latitabantque, et abiecti despiciebantur. Verum postquam in calamitatem Hercules incidit, et Iphito caeso recessit in Lydiam, vbi in diuturna haesit seruitute apud Omphalen, quam poenam ipse sibi caedis iniunxerat, res tunc quidem Lydorum magna in quiete erant et securitate. Circa Graeciam vero suppullulabant et erumpebant de integro scelera, quod qui ea reprimeret vel coërceret, esset nemo. Erat igitur iter ex Peloponneso terra commeantibus Athenas infestum, latronesque et improbos Pittheus singulos qui essent exponens, et quid patrarent in peregrinos, autor erat Theseo, mari vt pergeret. At hunc nimirum iampridem virtutis clam gloria incenderat Herculis, eumque faciebat plurimi, et promptissime aures praebebat, qualis esset ille, commemorantibus, praecipue iis, qui viderant eum, et eius factis dictisque interfuerant. At tunc omnino palam tenebatur eodem ardore, qui multis aetatibus

n οὐδενὸς ἀνδρός. Bodl. I. 2.
o ἢ κατείργοντος. V.
p ἔπειθε. V. Anon.
q τῆς τοῦ. Bodl. I. 2.
r ἢ Αἴθρα.

χρόνοις πολλοῖς Θεμιστοκλῆς ἔπαθε, καὶ εἶπεν, ὡς καθεύδειν αὐτὸν οὐκ ἐῴη τὸ Μιλτιάδου τρόπαιον· οὕτως ἐκείνῳ τοῦ Ἡρακλέους θαυμάζοντι τὴν ἀρετὴν, καὶ νύκτωρ ὄνειρος ἦσαν αἱ πράξεις, καὶ μεθ' ἡμέραν ἐξῆγεν αὐτὸν ὁ ζῆλος, καὶ ἀνηρέθιζε ταυτὰ πράττειν διανοούμενον.

VII. Ἐτύγχανον δὲ καὶ γένους κοινωνοῦντες, ἐξ ἀνεψιῶν ὄντες. Αἴθρα [r] μὲν γὰρ ἦν Πιτθέως θυγάτηρ· Ἀλκμήνη δὲ [s] Λυσιδίκης· Λυσιδίκη δὲ καὶ Πιτθεὺς, ἀδελφοὶ, γεγονότες ἐξ Ἱπποδαμείας καὶ Πέλοπος. Δεινὸν οὖν ἐποιεῖτο καὶ οὐκ ἀνεκτὸν, ἐκεῖνον μὲν ἐπὶ τοὺς πανταχοῦ πονηροὺς [31] βαδίζοντα, καθαίρειν γῆν καὶ θάλατταν, αὐτὸν δὲ τοὺς ἐν ποσὶν [t] [32] ἄθλους ἀποδιδράσκειν· τὸν μὲν δόξῃ καὶ λόγῳ πατέρα καταισχύνων, διὰ θαλάττης φυγῇ κομιζόμενος, τῷ δὲ ὄντι προσφέρων γνωρίσματα,

tibus post tenuit Themistoclem, qui dixit somnum sibi adimere Miltiadis tropaeum: ita illi Herculis stupenti virtutem, et noctu in somniis gesta eius occurrebant, et interdiu concitabat aemulatio, stimulabatque edere paria cogitantem.

Erant autem genere quoque propinqui, ex consobrinis nati. Quippe erat Pitthei Aethra filia, Alcmena vero Lysidices: Lysidice et Pittheus ex Hippodamia et Pelope germani. Turpe igitur ducebat, neque ferendum, illum in omnes vbique improbos pergentem terram mareque purgare, si ipse offerentia se certamina defugeret, parentem opinione et nomine habitum dehonestans, qui per mare fugitans veheretur: et vero patri notas ferens,

calceos

r ἡ Αἴθρα. Bodl. 1. 2.

s ἡ Ἀλκμήνη δὲ τῆς. Bodl. 1. 2.

31 Ἐπὶ τοὺς πανταχοῦ πονηροὺς βαδίζοντα] Legebam olim πόνους, vt clarius opponatur ἐπὶ τοὺς πόνους βαδίζειν sequenti sententiae τοὺς ἄθλους ἀποδιδράσκειν. Verum Plutarchus ipse veterem lectionem tuetur p. 79. de hac ipsa re loquens, ὥρμησεν ἐπὶ τοὺς πονηρούς.

t τοὺς ἐμποδῶν. Bodl. 1. 2. 3.

32 Τοὺς ἐν ποσὶν] Ita reposui ex vet. cod. pro ἐμποδών. Significat alioqui ἐμποδὼν idem nonnunquam, quod ἐν ποσὶν, sed interdum etiam de eo dicitur, quod impedimento est, quasi quoddam pedibus obiectum obstaculum. *H. Steph.* ἐμποδὼν habent editt. Flor. et Ald. et Bodl. 1. 2. 3.

33 Ξίφος

πέδιλα καὶ ξίφος ἀναίμακτον[33], οὐκ[u] ἔργοις[34] εὐθὺς ἀγαθοῖς καὶ πράξεσι παρέχων ἐμφανῆ χαρακτῆρα τῆς εὐγενείας. τοιούτῳ φρονήματι καὶ τοιούτοις λογισμοῖς ἐξώρμησεν, ὡς ἀδικήσων μὲν οὐδένα, τοὺς δὲ ὑπάρχοντας βίας ἀμυνούμενος.

VIII. Καὶ πρῶτον μὲν ἐν τῇ Ἐπιδαυρίᾳ Περιφήτην[35], ὅπλῳ χρώμενον κορύνῃ, καὶ διὰ τοῦτο Κορυνήτην[x] ἐπικαλούμενον, ἁπτόμενον αὐτοῦ καὶ κωλύοντα προάγειν, συμβαλὼν ἀπέκτεινεν· ἡσθεὶς δὲ τῇ κορύνῃ, λαβὼν, ὅπλον ἐποιήσατο, καὶ διετέλει χρώμενος, ὥσπερ ὁ Ἡρακλῆς τῷ δέρματι τοῦ λέοντος. ἐκείνῳ μὲν οὖν ἐπίδειξις ἦν φορούμενον[36], ἡλίκου τὸ μέγεθος θηρίου κρατήσειεν· οὗτος δὲ τὴν κορύνην ἐπεδείκνυεν ἡττημένην μὲν ὑπ' αὐτοῦ, μετ' αὐτοῦ[37] δὲ ἀήττητον οὖσαν. Ἐν δ'[y] Ἰσθμῷ Σίννιν[38] τὸν πιτυοκάμπτην,

calceos et gladium incruentum, non ſtatim egregiis operibus factiſque claram imaginem proferret nobilitatis ſuae. His animis atque his conſiliis erupit, ſtatuitque laedere neminem, ſed vim inferentes vlciſci.

Ac primum in finibus Epidauri Peripheten, qui pro armis vtebatur claua, ideoque Corynetes appellabatur, apprehendentem ipſum et vetantem progredi, congreſſus cum eo, interfecit. Oblectatus claua, cepit eam pro armis: qua deinceps eſt vſus, vt pelle leonis Hercules. Atqui illi id erat tegumen, quam immanem belluam ſuperaſſet, argumentum: hic clauam ab ſe oſtentabat victam, ſecum inuictam eſſe. In Iſthmo Sinnin Pityocampten, quo

33 ξίφος ἀναίμακτον] Eadem voce vtitur de Pompeio in Apophtheg. p. 358. οὐκ ἔφη δίχα λαφύρων οὐδὲ ἀναίμακτον ἐπιδείξειν τῷ αὐτοκράτορι τὴν δύναμιν.

u οὐκ ἦν. et deeſt ἀγαθοῖς. Bodl. 1. 2.

34 Οὐκ ἔργοις] Οὐκ ἦν ἔργοις Bodl. 1. 2. f. ἐν ἔργοις. ſic in tractatu de Romanorum Fortuna, de Romulo et Remo agens, iisdem fere verbis, p. 571. ἐν αὐτοῖς τοῖς κατορθώμασι, γνωρίσματα τῆς εὐγενείας τὴν ἀρετὴν παρέχοντες.

35 Περιφήτην] Suidas Periphanem vocat. Vide Diod. Sic. lib. 5. *Cruſ.*

x Κορυνίτην. Bodl. 1. 2.

36 Ἐπίδειξις ἦν φορούμενον] Forte τὸ φορούμενον.

37 Eſt μετ' αὐτοῦ pro μεθ' αὐτοῦ accipiendum: niſi potius ita ſit ſcribendum. *Steph.*

y ἐν δὲ τῷ. Bodl. 1. 2.

38 Σίννιν τὸν πιτυοκάμπτην] Scribendum

ᾧ τρόπῳ πολλοὺς ἀνῄρει, τούτω διέφθειρεν αὐτὸς[39], οὐ μεμελετηκὼς, οὐδ᾽ εἰθισμένος, ἐπιδείξας δὲ τὴν ἀρετὴν, ὅτι καὶ τέχνης περίεστι καὶ μελέτης ἁπάσης. Ἦν δὲ τῷ Σίννιδι καλλίστη καὶ μεγίστη θυγάτηρ, ὄνομα[40] Περιγούνη· ταύτην τοῦ πατρὸς ἀνῃρημένου φυγοῦσαν ἐζήτει περιιὼν ὁ Θησεύς· ἡ δ᾽ εἰς τόπον ἀπελθοῦσα λόχμην ἔχοντα πολλὴν, στοιβήν τε πλείστην καὶ ἀσφάραγον[41], ἀκάκως πάνυ καὶ παιδικῶς, ὥσπερ αἰσθανομένων, δεομένη, προσηύχετο μεθ᾽ ὅρκων, ἂν σώσωσιν αὐτὴν καὶ ἀποκρύψωσι, μηδέποτε λυμανεῖσθαι, μηδὲ καύσειν. ἀνακαλουμένου δὲ τοῦ Θησέως, καὶ πίστιν διδόντος, ὡς ἐπιμελήσεται[42] καλῶς αὐτῆς, καὶ οὐδὲν

quo modo multos ille peremerat, eodem eum ſuſtulit: non meditatus neque aſſuetus, ſed virtutem demonſtrans cuiuis arti et exercitationi excellere. Erat Sinnidi excellentiſſimae formae et ſtaturae filia, Perigune nomine: hanc perempto patre Theſeus fugientem circumquaque requirebat. Ea in locum ſeceſſerat frequentibus virgultis, multaque ſtoebe et aſparagis obſitum. Haec illa admodum ſimpliciter et pueriliter precata velut ſentientia, vota cum iureiurando nuncupauit, ſi ſeruarent et tegerent ſe, nunquam laeſuram ſe ea, nec crematuram. Quam quum reuocaret Theſeus, fidemque daret egregiam, ſe eius geſturum curam, neque re vlla viola-

bendum potius Sinin, vt et apud Pauſaniam, et Ouid. Metam. l. VII. quem vide: nam et ipſe eleganter haec Theſei facinora recenſet, inter alia de hoc Sinide Pityocampte canens: *Occidit ille Sinis magnis male viribus vſus, qui poterat curuare trabes, et agebat ab alto ad terram late ſparſuras corpora pinus.* Perperam enim ibi Scinis ſcriptum eſſe vel ex metro patet. Apud Ariſtotelem Rhetor. legitur Σκίρων σίννις ἀνήρ. *Xyl.* Sinis apud Propertium: *Arboreaſque cruces Sinis, et non hoſpita Graiis Saxa, et curuatas in ſua fata trabes.*

39 Διέφθειρεν αὐτὸς] Melius αὐτὸν, *ipſum*; vt ad Sinnim referatur.

40 τοὔνομα Bodl. 1. 2.

41 στοιβήν τε πλείστην καὶ ἀσφάραγον] Xylander vertit: *Stoebaque herba et ſpinis denſis obſitum.* Cur autem (inquit in Annot.) ἀσφάραγον verterim ſpinam, Suidas docebit. Et Euſtathius ait in Iliadis 21. eſſe τὸ ἐκ τῶν ἀκανθῶν ἀναφυόμενον. Stoebam ex ſpinoſarum herbarum numero eſſe, apparet ex Plin. 21, 16.

42 ὡς μεληθήσεται Vulcob.

ἀδικήσει, προῆλθε· καὶ τῷ μὲν Θησεῖ συγγενομένη, Μελάνιππον [43] ἔτεκε· Δηϊονεῖ δὲ τῷ Εὐρύτου τοῦ Οἰχαλιέως [44] ὕστερον συνῴκησε, Θησέως δόντος. ἐκ δὲ Μελανίππου τοῦ [45] Θησέως γενόμενος Ἴωξος, Ὀρνύτῳ τῆς εἰς Καρίαν ἀποικίας μετέσχεν· ὅθεν Ἰωξίδαις καὶ Ἰωξίσι [46] [47] πάτριον κατέστη, μήτε ἄκανθαν ἀσφαράγου, μήτε στοιβὴν καίειν, ἀλλὰ σέβεσθαι καὶ τιμᾶν.

IX. Ἡ δὲ Κρομμυωνία [48] σῦς, ἣν Φαιὰν προσωνόμαζον, οὐ φαῦλον ἦν θηρίον, ἀλλὰ μάχιμον καὶ χαλεπὸν κρατηθῆναι. ταύτην, ὁδοῦ πάρεργον, ὡς μὴ δοκοίη πάντα πρὸς ἀνάγκην ποιεῖν [49], ὑποστὰς ἀνεῖλε· καὶ ἅμα, τῶν μὲν ἀνθρώπων τοῖς πονηροῖς ἀμυνόμενον οἰόμενος δεῖν

violaturum, prodiit, atque ex Thefei complexu edidit Melanippum. Ea poft Deioneo Euryti Oechalienfis filio, Thefeo elocante, nupfit. Melanippo Thefei genitus Ioxus Ornyti focius in deducenda in Cariam colonia fuit, vnde originem ducunt Ioxides. Hinc folenne Ioxidibus eft, neque fpinam afparagi, neque ftoeben comburere, fed honorare haec et venerari.

Crommyonia fus, quam Phaeam cognomine dicebant, fera erat non contemnenda, fed pugnax, et haudquaquam facilis fuperatu. Hanc obiter (ne omnia videretur neceffitate agere) exceptam occidit, exiftimans, iuxta decere fortem virum, homines improbos

43 Μελάνιππον ἔτεκε] Ita Paufanias, non Menalippum; vt habent Philelphus, et Gallici Interpretes, Amiotus et Dacerius: quo nomine notatur a Meziriaco Amiotus.

44 τοῦ Σκαλέου Vulcob.

45 τοῦ υἱοῦ Θησέως Bodl. 1. 2.

46 τοῖς Ἰωξίδαις καὶ ταῖς Ἰωξίσι Bodl. 1. 2. Ἰωξίδαις καὶ Ἰωξίσι Bodl. 3.

47 ὅθεν Ἰωξίδες] Legendum ὅθεν Ἰωξίδαις καὶ Ἰωξίσι πάτριον κατέστη, cum Bodl. 3. vel ὅθεν τοῖς Ἰωξίδαις καὶ ταῖς Ἰωξίσι. Atque ita fuiffe in Philelphi codice videtur ex verfione: *Vnde pofteriores, tam mares, quam foeminae, patrio more inftituerunt.*

48 Ἡ δὲ Κρομμυωνία σῦς.] Ouid. Metam. Cromyona fcribit: *Quodque fuam fecurus arat Cromyona colonus, Munus opufque tuum eft, Thefeu.* Apud Paufan. in Atticis legitur ὗς τῆς Κορινθίας ἐν Κρομμυῶνι: Sed rurfus initio Corinth. Κρωμύων ἀπὸ τοῦ Κρώμου τοῦ Ποσειδῶνος. Stephano eft Κρεμμύων, vt et apud Ouid. quidam codices habent Cremyona. Strabo l. VIII. Κρομυών. *Xyl.*

49 Πρὸς ἀνάγκην ποιεῖν] Legitur etiam πονεῖν. *H. Steph.*

50 Προ-

τὸν ἀγαθὸν προσφέρεσθαι, τῶν δὲ θηρίων καὶ προεπιχειροῦντα [50] τοῖς γενναίοις μάχεσθαι καὶ διακινδυνεύειν. ἔνιοι δέ φασι τὴν Φαιὰν λῃστρίδα [51] γενέσθαι γυναῖκα, φονικὴν καὶ ἀκόλαστον, αὐτόθι κατοικοῦσαν ἐν Κρομμυῶνι, Σῦν δὲ ἐπονομασθεῖσαν διὰ τὸ ἦθος καὶ τὸν βίον, εἶτα ὑπὸ Θησέως ἀποθανεῖν.

X. Σκίρωνα [52] [53] δὲ πρὸ τῆς Μεγαρικῆς ἀνεῖλε, ῥίψας κατὰ τῶν πετρῶν, ὡς μὲν ὁ πολὺς λόγος, λῃστεύοντα τοὺς παριόντας· ὡς δ' ἔνιοι λέγουσιν, ὕβρει καὶ τρυφῇ προτείνοντα τὼ πόδε τοῖς ξένοις, καὶ κελεύοντα νίπτειν, εἶτα λακτίζοντα καὶ ἀπωθοῦντα νίπτοντας [54] εἰς τὴν θά-

improbos vt ad vindicandum ſe aggrediatur, et feras generoſas pugna laceſſat, et cum iis depugnet. Sunt, Phaeam qui mulierem latronem fuiſſe cruentam et laſciuam referant, quae ibidem habitabat in Crommyone, Suem appellatam ex moribus et vita, quae fuerit inde a Theſeo trucidata.

Scironem pro finibus Megaricis ſuſtulit, praecipitauitque de ſaxo: qui (vt frequens fama obtinet) latrocinatione vtebatur in viatores, et (vt alii aiunt) ex delicata quadam improbitate pedes porrigebat peregrinis iuſſis eos abluere, mox impellebat hos calcibus inter lauandum, et deturbabat in pelagum.

50 Προεπιχειροῦντα] Antea legebatur προσεπιχειροῦντα (ita Flor. et Ald.) ſed προεπιχειροῦντα potius locum hic habet: quoniam qui non expectat, dum oporteat ἀμυνόμενον προσφέρεσθαι καὶ ἐπιχειρεῖν, is dicendus eſt προεπιχειρεῖν, non προσεπιχειρεῖν. *H. Steph.* Sic p. 10. de Hercule, ἀμυνόμενος τοὺς προεπιχειροῦντας, et de eodem in Nicia, p. 240. ἀμυνόμενον καὶ προεπιχειρούμενον.

51 Φαιὰν λῃστρίδα] *Phaeam mulierem latronem:* lego enim non λῃστρίδω, ſed λῃστρίδα. alioqui fuit vertendum, *ſunt, qui Phaeam vxorem Leſtridis fuiſſe perhibeant:* quod non admitto. *Xyl.* Flor. et Ald. habent λῃστρίδω.

52 Σκείρωνα Bodl. 1. 2. 3.

53 Σκίρωνα] Σκίῤῥωνα, Flor. et Ald. σκείρωνα, Bodl. 1. 2. 3. et Strabo l. IX. p. 391. Sic meminit Σκειρωνίδων πετρῶν, et ventorum, qui ab hoc Scirone vocantur Σκείρωνες Ζέφυροι l. I. p. 28.

54 Ἀπωθοῦντα νίπτοντας] Ex conſenſu veterum codicum repoſitum fuit pro ῥίπτειν. Magis autem conuenit hoc participium νίπτοντας, quam prima facie convenire videatur, hoc modo, κελεύοντα νίπτειν, καὶ ἀπωθοῦντα εἰς τὴν θάλασσαν νίπτοντας, id eſt, ἐν τῷ

λασσαν. οἱ δὲ Μεγαρόθεν συγγραφεῖς, ὁμόσε τῇ Φήμῃ βαδίζοντες, καὶ τῷ πολλῷ χρόνῳ, κατὰ Σιμωνίδην, πολεμοῦντες, οὔτε λῃστὴν, οὔτε ὑβριστὴν γεγονέναι τὸν Σκίρωνα φασὶν, ἀλλὰ λῃστῶν μὲν κολαστὴν, ἀγαθῶν δὲ καὶ δικαίων οἰκεῖον ἀνδρῶν καὶ φίλον. Αἰακόν τε γὰρ Ἑλλήνων ὁσιώτατον νομίζεσθαι, καὶ Κυχρέα τιμὰς Θεῶν ἔχειν Ἀθήνησι τὸν Σαλαμίνιον, τὴν δὲ Πηλέως καὶ Τελαμῶνος ἀρετὴν ὑπ' οὐδενὸς ἀγνοεῖσθαι. Σκίρωνα τοίνυν [55], Κυχρέως μὲν γενέσθαι γαμβρὸν, Αἰακοῦ δὲ πενθερὸν, Πηλέως δὲ καὶ Τελαμῶνος πάππον, ἐξ Ἐνδηΐδος γεγονότων, τῆς Σκίρωνος καὶ Χαρικλοῦς θυγατρός. οὔκουν εἰκὸς εἶναι τῷ κακίστῳ τοὺς ἀρίστους εἰς κοινωνίαν τοῦ [56] γένους ἐλθεῖν, τὰ μέγιστα καὶ τιμιώτατα λαμβάνοντας [57] καὶ διδόντας. ἀλλὰ Θησέα φασὶν, οὐχ ὅτε τὸ πρῶτον ἐβάδιζεν εἰς Ἀθήνας, ἀλλ' ὕστερον, Ἐλευσῖνά τε λαβεῖν, Μεγαρέων

gum. Scriptores vero Megarenſes cum fama pedem conferentes, et cum diuturnitate (vt Simonides ait) pugnantes, neque latronem fuiſſe, neque flagitioſum contendunt Scironem, immo latronum vindicem, virorumque familiarem atque amicum bonorum et rectorum. Namque Graecorum numerari Aeacum ſanctiſſimum, et Cychrea Salaminium diuinis honoribus coli apud Atbenienſes: item Pelei et Telamonis nulli eſſe obſcuram virtutem: Atqui fuiſſe Scironem Cychrei generum, Aeaci ſocerum, Pelei autem Telamoniſque auum ex Endeide progenitorum, Scironis et Chariclis filia: Neque ergo cum deterrimo probabile eſſe optimos viros ſocietatem coiſſe generis, vel maxima chariſſimaque pignora accepiſſe et dediſſe. Verum Theſeum narrant, non quum primum Athenas contenderet, ſed poſt, tum Eleuſina cepiſſe de Megarenſibus,

τῷ νίπτειν, *dum ipſum lauarent.* Alioqui certe, praeterquam quod pro ἀπωθοῦντα ῥίπτειν ſatis eſſe poterat ἀπωθεῖν, per infinitiuum itidem dicendum fuiſſet προτείνειν et κελεύειν, non προτείνοντα, et κελεύοντα. *H. Steph.*

55 Σκίρωνα τοίνυν Κυχρέως] Diſſenſus Megarenſium ſcriptorum de Scirone ab errore nominis fluxiſſe videtur, quo illum pro Chirone ſumpſerunt: quod ita eſſe in ſe probandum ſuſcipit Meziriacus in notis ad Epiſtolas Ouidianas.

56 deeſt τοῦ Bodl. 1. 2. 3. item Iuntinae.

57 καὶ λαμβάνοντας. Vulcob.

58 Δαμά-

ἐχόντων, παρακρουσάμενον Διοκλέα τὸν ἄρχοντα, καὶ Σκίρωνα ἀποκτεῖναι. ταῦτα μὲν οὖν ἔχει τοιαύτας ἀντιλογίας.

XI. Ἐν δὲ Ἐλευσῖνι Κερκύονα τὸν ἐξ Ἀρκαδίας καταπαλαίσας ἀνεῖλε· καὶ μικρὸν προελθὼν, Δαμάστην [58] ἐν Ἑρμιόνι [59] [60] τὸν Προκρούστην, ἀναγκάσας αὐτὸν

rensibus, Diocle, qui in summo magistratu ibi erat, fraude circumuento, tum Scironem interfecisse. Atque in his ea est dissensio.

Eleusine Cercyona Arcadem lucta victum interfecit: paulumque progressus, Hermione Damasten Procrustem dictum, compellens eum

58 Δαμάστην] Lapus cum verterit, *cum domuisset Procrustem*, dubitasse mihi de voce δαμάστην videtur, aut legisse ἐδάμασεν: etsi verbo nihil est opus, cum a superioribus haec pendeant, alias et ipse dubitarem, nisi articulus τὸν ostenderet Damasten nomen, Procrustem cognomentum esse. cum nemo scriptorum, quod ego sciam, Procrusten nomine Damastae affecerit. Pausanias Atticis: πρὸς τούτῳ τῷ Κηφισσῷ λῃστὴν Πολυπήμονα ὄνομα, Προκρούστην δὲ ἐπίκλησιν, Θησεὺς ἀπέκτεινεν. Ouid. *Vidit et immanem Cephisias ora Procrusten.* Neque haec verba, ἀπισοῦν τοῖς κλιντῆρσι sunt admodum euidentia: ideoque, vt arbitror, a Lapo praeterita. Videntur mihi hoc significare, latronem illum hospites in lectum aut culcitram collocasse, et eorum artus tantisper extendisse, dum luxatis membris longitudinem lecti implerent, atque ea vi iis mortem attulisse: quod sit προκρούειν. Quod idem fere traditum a Diodoro Siculo lib. V. inueni. Certe auctor argumenti Ἰσθμίων Pindari, (siue is est Triclinius) Procrustae cognomentum Sinidi tribuit: cum quo tamen reliqui dissentiunt. *Xyl.* Oblitus est Hesychii Xylander, qui voce Δαμαστὴς, οὕτως ὁ Προκρούστης ἐκαλεῖτο. Proprium fuisse nomen apud Graecos patet ex Plinio, qui Damasten quendam scriptorem bis citat l. VII. et Noster in Camillo, p. 305.

59 ἐν Ἑρμιόνῃ Bodl. 1. 2. 3.

60 Ἐν Ἑρμιόνι] Locum significat in Isthmo, vt apparet ex Plinii Lib. IV. c. 51. et Strabonis Lib. VIII. et Pausania, et aliis. *Xyl.* Iste non est locus a Plutarcho memoratus: patet enim ex itinere hic accurate satis descripto, Theseum iam Isthmum transiisse, perque Megaridem profectum inter Eleusinem et Cephisum fluuium, Procrustem domuisse. Hoc recte vidit Meziriacus, adeoque legit ἐν Ἐρινεῷ, fretus autoritate Pausaniae in Atticis, vbi sic scribit: Ῥεῖ δὲ

 Κήφισσος

ἀπιστῶν τοῖς κλιντῆρσιν, ὥσπερ τοὺς ξένους ἐκεῖνος. ἔπραττε δὲ ταῦτα μιμούμενος τὸν Ἡρακλέα. καὶ γὰρ ἐκεῖνος, οἷς ἐπεβουλεύετο τρόποις, ἀμυνόμενος τοὺς προεπιχειροῦντας, ἔθυσε τὸν Βούσιριν, καὶ κατεπάλαισε τὸν Ἀνταῖον, καὶ τὸν Κύκνον κατεμονομάχησε, καὶ τὸν Τέρμερον συῤῥήξαντα[61] τὴν κεφαλὴν[62] [63] ἀπέκτεινεν. ἀφ' οὗ δὴ καὶ τὸ Τερμέρειον

eum, vt lectis se adaequaret, sicut hospites ille. His operibus insistebat Herculis vestigiis. Etenim ille quibus ipse petebatur insidiis, iisdem poenas expetens ab inuasoribus, immolauit Busirim, Antaeum lucta oppressit, Cygnum, quocum prouocatus conseruit manus, obtriuit, Termerum capite incurrentem confecit, a quo Termerium malum

Κήφισσος πρὸς Ἐλευσῖνι βιαιότερον παρεχόμενος τοῦ προτέρου ῥεῦμα, καὶ παρ' αὐτῷ καλοῦσιν Ἐρινεόν. Πρὸς τούτῳ τῷ Κηφίσσῳ λῃστὴν Πολυπήμονα ὄνομα, Προκρούστην δὲ ἐπίκλησιν Θησεὺς ἀπέκτεινεν. Pulchre quidem conuenit hic Erineus quoad situm, cum Plutarchiano nostro, mihi vero videtur perpensis Pausaniae verbis non tam loci, siue viculi nomen esse, quam alia Cephissi fluminis appellatio, qua rapidiore fluctu Eleusinem alluit. Quocirca si hic Theseus Procrusti occurrisset, scribendum esset non ἐν, sed κατ', vel παρ' Ἐρινεόν. Legerem igitur leuicula mutatione, ἐν Ἑρμείῳ, cuius loci ipse Plutarchus meminit in Phocione, de Pythonicis Arpali amasiae sepulchro verba faciens, p. 197. διαμένει γὰρ ἔτι νῦν ἐν Ἑρμείῳ, ᾗ βαδίζομεν ἐξ ἄστεος εἰς Ἐλευσῖνα. Codd. Bodl. habent ἐν Ἑρμιόνῃ, et Philelphus vertit, in Ermione; quod idem est cum Ἑρμίονι: nempe eadem vox Ἑρμιὼν et Ἑρμιόνη, varie licet inflexa. Dacerius legit, in *Erione*, testans, Pausaniam in Atticis ita locum appellare, prope quem Theseus Procrustem interfecit. Suspicor autem, hoc erratum esse Typographi pro Erineo: nusquam enim Erione occurrit in libro citato.

61 συῤῥάξας Anon.

62 τὰς κεφαλὰς Bodl. I. 2.

63 Συῤῥήξαντα τὴν κεφαλὴν] Dacerius omnino negat hic stare posse συῤῥήξαντα; adeoque reponit ex Ms. συῤῥήξας. Mea quidem sententia, vtrumque stare potest, cum nihil interesse videatur, an Theseus ipse συῤῥήξας τὴν κεφαλὴν Termerum, vel ipsum Termerum συῤῥήξαντα τὴν κεφαλὴν occiderit: eadem certaminis ratio, idem victoriae instrumentum tum hoc, tum illo, denotatur. Legi etiam potest cum Anon. συῤῥάξας (vel συῤῥάξαντα) et Vulcob. τῇ κεφαλῇ, *cum impetu corruens* vel *corruentem capite:* sic postea explicatur παίων κεφαλῇ, et in Pelopida, p. 217. οἱ πολέμαρχοι συῤῥάξαντες ἔπεσον. Sed veterem lectionem tueri videtur locus in Timol. p. 141. πρός τι τῶν βάθρων συνέῤῥηξε τὴν κεφαλήν.

64 Τερμέ-

κακὸν [64] ὀνομασθῆναι λέγουσι. παίων γὰρ, ὡς ἔοικε, κεφαλῇ [65] τοὺς ἐντυγχάνοντας ὁ Τέρμερος ἀπώλλυεν. οὕτω δὴ καὶ Θησεὺς κολάζων τοὺς πονηροὺς ἐπεξῆλθεν, οἷς μὲν ἐβιάζοντο τοὺς ἄλλους, ὑπ' ἐκείνου [66] καταβιαζομένους, ἐν δὲ τοῖς τρόποις τῆς ἑαυτῶν [67] [68] ἀδικίας [69] τὰ δίκαια πάσχοντας.

XII. Προϊόντι δὲ αὐτῷ καὶ γενομένῳ κατὰ τὸν Κηφισὸν ἄνδρες ἐκ τοῦ [70] Φυταλιδῶν γένους ἀπαντήσαντες ἠσπάσαντο πρῶτοι [71] [72], καὶ δεομένου καθαρθῆναι, τοῖς νενομισμένοις ἁγνίσαντες, καὶ μειλίχια [73] θύσαντες, εἱστίασαν οἴκοι, μηδενὸς πρότερον αὐτῷ φιλανθρώπου καθ' ὁδὸν ἐντυχόντος. ἡμέρα μὲν οὖν ὀγδόῃ λέγεται Κρο-

malum ferunt dictum: quippe feriens capite obuios Termerus necabat. Itidem puniebat Theseus improbos, vlciscebaturque eos eadem vi, qua alios illi, opprimens, ad modum suae improbitatis iustas poenas pendentes.

Quum progressus Cephisum attigisset, certi ex Phytalidarum stirpe occurrentes, salutauerunt eum primi. Quos quum oraret, vt expiarent se, illi lustrarunt eum solenni more, hostiisque ad placandos Deos immolatis inuitauerunt domum; quum nihil ante humaniter aut hospitaliter in itinere ei contigisset. Octauo tandem die fertur mensis Cronii,

64 Τερμέρειον κακὸν] Potius cum Iuliano, orat. contra Cynicos, et Paroemiographis τερμέριον; qui duplicem huius prouerbii originem afferunt, vtrumque ab hoc loco prorsus discrepantem. Extat Glossa in Bodl. 1. quae post voces ὀνομασθῆναι λέγουσι habet ὑπ' ἰατρῶν; tanquam ita medici capitis aliquem morbum siue fracturam vocarent.

65 τῇ κεφαλῇ Vulcob.

66 ὑπ' ἐκείνων Vulcob.

67 τῆς ἑαυτῶν Vulcob. Anon. Bodl. 1. 2. 3.

68 Τοῖς ἑαυτῶν] Lege cum omnibus codd. et Steph. τῆς ἑαυτῶν.

69 Post ἀδικίας recte sublata fuit interpunctio, quam superiores editiones habent. *H. Steph.*

70 τοῦ τῶν Bodl. 1. 2.

71 πρῶτοι Vulcob.

72 Ἠσπάσαντο πρῶτον] Lege πρῶτοι cum Vulcob. et Steph.

73 Μειλίχια θύσαντες] Forte Μειλιχίῳ, nempe Ioui; quia testatur Pausanias in Atticis ad Cephisum fuisse vetustam Διὸς Μειλιχίου aram, vbi Theseus a Phytalidarum stirpe lustrabatur.

 74 Ἑκατομ-

νίου μηνὸς, ὃν νῦν Ἑκατομβαιῶνα [74] [75] καλοῦσι [76], κατελθεῖν· κατελθὼν δὲ εἰς τὴν πόλιν, εὗρε [77] τά τε κοινὰ ταραχῆς μεστὰ καὶ διχοφροσύνης, καὶ τὰ περὶ τὸν Αἰγέα καὶ τὸν οἶκον ἰδίᾳ νοσοῦντα. Μήδεια γὰρ ἐκ Κορίνθου φυγοῦσα, φαρμάκοις ὑποσχομένη τῆς ἀτεκνίας ἀπαλλάξειν Αἰγέα, συνῆν αὐτῷ. προαισθομένη δὲ περὶ τοῦ Θησέως αὕτη, τοῦ μὲν Αἰγέως ἀγνοοῦντος, ὄντος δὲ πρεσβυτέρου καὶ φοβουμένου πάντα διὰ τὴν στάσιν, ἔπεισεν αὐτὸν, ὡς ξένον ἑστιῶντα, φαρμάκοις ἀνελεῖν. ἐλθὼν οὖν ὁ Θησεὺς ἐπὶ τὸ ἄριστον, οὐκ ἐδοκίμαζε φράζειν αὐτὸν, ὅστις εἴη, πρότερος, ἐκείνῳ δὲ βουλόμενος ἀρχὴν ἀνευρέσεως παρασχεῖν, κρεῶν παρακειμένων, σπασάμενος τὴν μάχαιραν [78], ὡς ταῦτα

Cronii, quem nunc Hecatombaeona dicunt, in patriam venisse. Vrbem ingressus rempublicam offendit tumultu et seditione plenam, res etiam Aegei domi priuatim aegras. Nam Medea Corintho profuga, medicamentis Aegea se orbitate pollicita liberaturam, in contubernio eius agebat. Quae de Theseo quum praesensisset, imprudentem Aegea, aetate grauem, omniaque propter seditionem timentem perpulit, vt illum, tanquam hospitem, inuitatum ad conuiuium, tolleret medicamentis. Theseus, quum ad prandium accessisset, non putauit faciendum, vt ipse qui esset, declararet se prior, sed illi volens initium sui cognoscendi praebere, districtum cultrum, quasi carnes, quae appositae erant,

74 Ἑκατομβαιῶνα Bodl. 1. 2. 3.

75 Ἑκατομβεῶνα] Omnes Ἑκατομβαιῶνα. Tota sententia multo concinnior ita legitur in Ms. Regiae Bibliothecae Paris. ἡμέρᾳ μὲν οὖν ὀγδόῃ λέγεται Κρονίου μηνὸς, ὃν νῦν Ἑκατομβαιῶνα καλοῦσι, κατελθεῖν εἰς τὴν πόλιν, εὗρε δὲ τά τε κοινὰ etc. Etiam Vulcob. habet εὗρε δὲ.

76 ὃν νῦν Ἑκατομβεῶνα καλοῦσι] *quem nunc Hecatombaeona dicunt.* Quia parum constat, quo modo Graeci, et Attici praesertim, menses Latinis nostris respondeant, et neque interpretibus ea de re cum aliis, neque secum fere ipsis conuenit, malui nomen Graecum relinquere. Dicam sub finem totius operis hac de re quaedam. *Xylander.*

77 εὗρε δὲ Vulcob.

78 Τὴν μάχαιραν] Lapus *gladium* vertit, quod est in Graeco μάχαιραν: satis inconuenienter, ne dicam imperite. Capulo gladii agnitum Theseum facile concedo, sicut est apud Ouidium: *Quum pater in capulo gladii cognouit eburno signa sui generis.*

τέμνων, ἐδείκνυεν ἐκείνῳ [79]. ταχὺ δὲ καταμαθὼν ὁ Αἰγεὺς, τὴν μὲν κύλικα τᾶ φαρμάκȣ κατέβαλε, τὸν δὲ υἱὸν ἀνακρίνας, ἠσπάζετο, καὶ συναγαγὼν τὰς πολίτας, ἐγνώριζεν, ἡδέως αὐτὸν δεχομένοις [80] διὰ τὴν ἀνδραγαθίαν. λέγεται δὲ, τῆς κύλικος πεσȣ́σης, ἐκχυθῆναι τὸ φάρμακον, ὅπȣ νῦν ἐν Δελφινίῳ τὸ περίφρακτόν [81] ἐστιν [82]. ἐνταῦ-

erant, diſſecturus oſtendit ei. Quo Aegeus ſtatim animaduerſo veneni calicem proiecit, filiumque, quum eum interrogaſſet, ſalutauit, et aduocata ciuium concione, agnouit; quem propter fortitudinem illi receperunt libenter. Prolapſo poculo venenum effuſum dicitur, vbi nunc in Delphinio ſepta ſunt. Illic enim

generis. Eum ergo vt oſtentaret Theſeus, educendi cultri gratia protulit. Animaduerti etiam, apud Homerum μάχαιραν eſſe cultrum, ξίφος gladium. Locum adſcribam ex Iliad. γ. Ἀτρείδης δὲ ἐρυσσάμενος χείρεσσι μάχαιραν, ἥ οἱ πὰρ ξίφεος μέγα κȣλεὸν αἰὲν ἄωρτο, ἀρνῶν ἐκ κεφαλέων τάμνε τρίχας. Scholion: μάχαιραν νῦν τὸ παρὰ τὸ ξίφος μικρὸν μαχαίριον λέγει. Eſt et apud Herodotum lib. 2. ȣ̓δὲ κρέως καθαρȣ̃ βοὸς διατετμημένȣ Ἑλληνικῇ μαχαίρῃ γεύσεται Αἰγύπτιος: id eſt cultro, haud quidem dubie, ne dicam, Halicarnaſſeum Dionyſium lib. II. non ſemel ſcribere, Verginiam, quum vindiciae eſſent ab Appio Claudio ab libertate decretae, a patre ſuo cultro lanii confoſſam: μαγειρικῇ μαχαίρᾳ. Et noſtrates ſane homines, qui vulgari et impolito vtuntur ſermone, etiam gladios *Meſſer* nominant: quum culter ſic Germanice dicatur, voce a Graeco μάχαιρα deducta, vti apparet. Et quidem ipſe Plutarchus, quum loquitur de gladio hoc, qui eſſet γνώρισμα Theſei, non μάχαιραν dicit, ſed ξίφος. *Xylander.*

79 Σπασάμενος τὴν μάχαιραν ὡς ταῦτα τέμνων, ἐδείκνυεν ἐκείνῳ] Mallem τεμῶν, et delerem ἐκείνῳ, quod onerat ſententiam, et ex priore illo ἐκείνῳ videtur irrepſiſſe, nec agnoſcit Philelphus. Dacerius inſerit ξίφος, ſic legendo, ἐδείκνυεν ξίφος ἐκείνῳ. Sed non opus eſt, cum μάχαιρα et ξίφος ſaepiſſime promiſcue vſurpantur, licet apud Homerum diſtinguantur. Itaque hic μάχαιρα denotat illud γνώρισμα Theſei, quod ſupra p. 4. ξίφος vocatur.

80 ἐγνώριζεν αὐτὸν ἡδέως δεχομένȣς Vulcob. deeſt αὐτὸν Bodl. 1. 2. 3.

81 Περίφρακτον] Ita recte legunt Xyl. et Steph. pro περίφρατον, quod Aldinam et Florentinam editt. occupat. Gloſſa Bodl. 1. exponit τείχισμα.

82 ὅπȣ νῦν ἐν Δελφινίῳ τὸ περίφρακτόν ἐστιν] περίφρατον: lego περίφρακτον. Delphinium autem templum Athenis erat, Apollini dedicatum. Suidas, et mox ipſe

θα γὰρ ὁ Αἰγεὺς ᾤκει· καὶ τὸν Ἑρμῆν [83], τὸν πρὸς ἕω τοῦ ἱεροῦ, καλοῦσιν ἐπ' Αἰγέως πύλαις.

XIII. Οἱ δὲ Παλλαντίδαι πρότερον μὲν [84] ἤλπιζον αὐτοὶ τὴν βασιλείαν καθέξειν, Αἰγέως ἀτέκνου τελευτήσαντος· ἐπεὶ δὲ Θησεὺς [85] [86] ἀπεδείχθη διάδοχος, χαλεπῶς φέροντες, εἰ βασιλεύει μὲν Αἰγεὺς, θετὸς γενόμενος Πανδίονι [87], καὶ μηδὲν Ἐρεχθείδαις προσήκων, βασιλεύσει δ' ὁ Θησεὺς, πάλιν ἔπηλυς ὢν καὶ ξένος, εἰς πόλεμον καθίσταντο· καὶ διελόντες ἑαυτοὺς, οἱ μὲν ἐμφανῶς Σφηττόθεν ἐχώρουν ἐπὶ τὸ ἄστυ μετὰ τοῦ πατρὸς, οἱ δὲ Γαργηττοῖ [88] κρύψαντες ἑαυτοὺς, ἐνήδρευον, ὡς διχόθεν ἐπιθησόμενοι τοῖς ὑπεναντίοις. ἦν δὲ κῆρυξ μετ' αὐτῶν ἀνὴρ Ἀγνούσιος, ὄνομα Λεώς. οὗτος ἐξήγγειλε τῷ Θησεῖ τὰ βε-

enim habebat domicilium Aegeus, atque Mercurium, qui ad orientem eſt fani poſitus, vocant ad Aegei portas.

At Pallantidae, qui ante ſperauerant, regnum ſe, orbo defuncto Aegeo, occupaturos, vt declaratus Theſeus ſucceſſor eius eſt, iniquo animo id ferentes regnare adoptatum a Pandione Aegea, neque vlla contingentem Erechthidas cognatione, nunc autem iterum aduenam Theſeum et hoſpitem regnaturum, bellum mouerunt. Partiti copias, alii aperte ex Sphetta vrbem cum parente petierunt, pars in Gargetto in inſidiis occulti conſederunt, vt vtrinque in inimicos cooriturі. Erat caduceator in coetu illorum Agnuſius, Leus nomine. Hic detulit ad Theſeum conſilia

Plutarchus Apollinis Delphinii meminit, et Euſtath. in φ. Iliad. δικαστήριον fuiſſe Athenis eo nomine ſcribit, vbi de caedibus iudicaretur. *Xylander.*

83 τὸν Ἑρμῆν] Ἑρμῆς frequenter ſtatuam Mercurialem ſignificat: vnde illa Ἑρμῶν περικοπὴ ex Thucydide infra in Alcibiade, et Hermae Pentelici apud Ciceronem ad Atticum. Lapus templi partem reddiderat. *Xylander.*

84 πρῶτον μὲν Vulcob.

85 ὁ Θησεὺς Bodl. I. 2.

86 Ἐπεὶ δὲ Θησεὺς] Lege ὁ Θησεὺς cum Bodl. I. 2.

87 θετὸς γενόμενος Πανδίονι] Hoc per ſe ſignificat *adoptatum a Pandione*, ſine adiectione vocum παῖς aut υἱός. Hinc delendum p. 4. παῖδα, et legendum cum Mſ. Par. Bibl. Reg. Ἀθήνησι θεμένου τοῦ Αἰγέως αὐτόν.

88 Σφηττόθεν — οἱ δὲ Γαργηττοῖ] Sphetta et Gargetto pagi ſunt apud Athenas, de quibus in Stephano dicemus. *Xylander.*

89 ἐκ

βϰλευμένα τοῖς Παλλαντίδαις. ὁ δὲ ἐξαίφνης ἐπιπεσὼν τοῖς ἐνεδρεύϰσι, πάντας διέφθειρεν· οἱ δὲ μετὰ τϰ̃ Πάλλαντος πυθόμενοι, διεσπάρησαν. ἐκ τϰ́τϰ [89] φασὶ τῷ Παλληναίων δήμῳ πρὸς τὸν [90] Ἀγνϰσίων [91] ἐπιγαμίαν μὴ εἶναι, μηδὲ κηρύττεσθαι τϰ̓πιχώριον παρ᾽ αὐτοῖς Ἀκϰ́ετε λεώς [92] [93]. μισϰ̃σι γὰρ τϰ̓́νομα διὰ τὴν προδοσίαν τϰ̃ ἀνδρός.

XIV. Ὁ δὲ Θησεὺς ἐνεργὸς εἶναι βϰλόμενος, ἅμα δὲ καὶ δημαγωγῶν, ἐξῆλθεν ἐπὶ τὸν Μαραθώνιον ταῦρον, ϰ̓κ ὀλίγα πράγματα τοῖς οἰκϰ̃σι τὴν Τετράπολιν [94]

consilia Pallantidarum, qui repente insidiatores adortus, cunctos oppressit. Ea re nunciata Pallantis cohors dissipata est. Inde aiunt Pallenaeorum tribui cum Agnusiis connubium non esse, neque pronunciari ex illorum more, *Audite Leus:* nam ob illius proditionem est nomen hoc iis execrabile.

Porro Theseus ne torpesceret otio, simul auram popularem captans, perrexit in taurum Marathonium, qui non parum negocii Tetrapolim

89 ἐκ τϰ́των Vulcob.

90 πρὸς τῶν Bodl. 3.

91 τῷ Παλληναίων δήμῳ πρὸς τὸν Ἀγνϰσίων] Nomina sunt curiarum Atticarum: quod non intellexit corrector iste Latinae versionis, qui pro Παλληναίων reponendum arbitratur Παλλαντιδῶν: quasi vero curia non ab his nomen habuerit. Idem pro Ἑκαλήνην, quod est ab Hecale diminutiuum, mallet Ἑκαλίσκην: quasi vero ὑποκοριστικὸν aliter non potuerit, quam trito illo modo, formari. *Xylander.*

92 λεῴ Vulcob. Anon. Bodl. 1. 2. 3.

93 Ἀκϰ́ετε λεώς] In vet. est λεῴ: sed λεώς legitur, vt hic, apud Stobaeum in isto versu, Ἀκϰ́ετε λεώς· Σϰσαρίων λέγει τάδε. *H. Steph.* Omnes scripti, et impressi Flor. et Ald. habent λεῴ. Sic p. 23. λεῴ, et Aristoph. in Pace, v. 550. Ἀκϰ́ετε λεῴ, et in Auibus, v. 448. nec satis liquet apud Stobaeum legi debere λεώς, cum sigma incipiat vocem sequentem.

94 τὴν Τετράπολιν] Hoc est Atticam, quam quatuor vrbibus habebant Oenoa, Probalintho, Tricorytho, Marathone, vt refert Stephanus. Sex. Pompeius Festus aliter: Quadrurbem, inquit, Athenas Accius appellauit, quod scilicet ex quatuor vrbibus in vnum domicilia tulere, Braurone, Eleusine, Sunio, Piraeo. Sed haec alias. Hinc apud Euripidem populus Atheniensis τετράπτολις ξύνοικος λαὸς dicitur, Ἡρακλείδαις: quippe quum ex quatuor vnum Theseus composuisset,

παρέχοντα· καὶ χειρωσάμενος ἐπεδείξατο ζῶντα, διὰ τοῦ ἄστεος ἐλάσας, εἶτα τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Δελφινίῳ κατέθυσεν. ἡ δὲ Ἑκάλη, καὶ τὸ περὶ αὐτὴν μυθολόγημα τοῦ ξενισμοῦ καὶ τῆς ὑποδοχῆς, ἔοικε μὴ πάσης ἀμοιρεῖν ἀληθείας. ἔθυον γὰρ Ἑκαλήσιον οἱ πέριξ δῆμοι συνιόντες Ἑκάλῳ Διῒ, καὶ τὴν Ἑκάλην ἐτίμων, Ἑκαλήνην ὑποκοριζόμενοι [95] [96], διὰ τὸ κἀκείνην νέον ὄντα κομιδῇ τὸν Θησέα ξενίζουσαν ἀσπάσασθαι πρεσβυτικῶς, καὶ φιλοφρονεῖσθαι τοιούτοις ὑποκορισμοῖς. ἐπεὶ δὲ ηὔξατο μὲν ὑπὲρ αὐτοῦ τῷ Διῒ, βαδίζοντος ἐπὶ τὴν μάχην [97], εἰ σῶς παραγένοιτο, θύσειν, ἀπέθανε δὲ, πρὶν ἐκεῖνον ἐπανελθεῖν, ἔσχε τὰς εἰρημένας ἀμοιβὰς τῆς φιλοξενίας, τοῦ Θησέως κελεύσαντος, ὡς Φιλόχορος ἱστόρηκεν.

trapolim incolentibus praebebat. Hunc captum exhibuit, viuumque egit per vrbem: inde eum Apollini Delphinio immolauit. Hecale, et quae de illa fabula hoſpitii et conuiuii commemoratur, non omnino apparet veri expers eſſe. Sacrum enim Hecaleſium circumiecti populi coeuntes Ioui Hecalo faciebant, et Hecalen colebant, diminutiuo nomine Hecalenen appellantes: quod illa quoque iuuenem admodum hoſpitio excipiens Theſeum, ſenum more ſalutaſſet et blandita fuiſſet ei diminutis nominibus. Quae quia pro eo ad pugnam progrediente, ſi ſoſpes reuertiſſet, Ioui vouerat hoſtias, diem autem ſuum ante illius reditum obierat, haec retulit hoſpitalitatis Theſei iuſſu praemia, vt Philochorus tradidit.

Paullo

ſuiſſet, vt ſequetur apud Plutarchum. Caeterum Strabo, grauis auctor, Tetrapolim vnam e duodecim ciuitatibus facit, in quas Atticam hominum turbam digeſſerit Cecrops, et quas in vnam deinde Theſeus redegerit, lib. 9. *Xylander.*

95 λέγοντες ὑποκοριζόμενοι Vulc.

96 Ἑκαλήνην ὑποκοριζόμενοι] Legitur etiam λέγοντες ὑποκοριζόμενοι: ſed nihil illo participio opus eſt, cum in ὑποκοριζόμενοι includatur, vtpote ſignificante λέγοντες ὑποκοριστικῶς, ſiue λέγοντες κατὰ ὑποκορισμόν. *H. Steph.* Sic Vit. Arati p. 351. ἐπάγεσθαι δεσπότας ταῖς πόλεσι, συμμάχους ὑποκοριζόμενοι.

97 βαδίζοντος ἐπὶ τὴν μάχην] Delet haec vt ſuperuacanea MS. Par. Reg.

98 ὅτι

XV. Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον ἧκον ἐκ Κρήτης τὸ τρίτον οἱ τὸν δασμὸν ἀπάξοντες. Ὅτι μὲν οὖν Ἀνδρόγεω περὶ[98] [99] τὴν Ἀττικὴν ἀποθανεῖν δόλῳ δόξαντος[100], ὅ τε Μίνως[101] πολλὰ κακὰ πολεμῶν εἰργάζετο τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὸ δαιμόνιον ἔφθειρε τὴν χώραν· ἀφορία τε γὰρ καὶ νόσος ἐπέσκηψε πολλὴ, καὶ ἀνέδυσαν οἱ ποταμοί· καὶ τοῦ Θεοῦ προστάξαντος ἱλασαμένοις τὸν Μίνω καὶ διαλλαγεῖσι, λωφήσειν τὸ μήνιμα, καὶ τῶν κακῶν ἔσεσθαι παῦλαν, ἐπικηρυκευσάμενοι καὶ δεηθέντες, ἐποιήσαντο συνθήκας, ὥστε πέμπειν δι' ἐννέα ἐτῶν δασμὸν, ἠϊθέους ἑπτὰ καὶ παρθένους τοσαύτας, ὁμολογοῦσιν[102] οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων. τοὺς δὲ παῖδας εἰς Κρήτην κομιζομένους ὁ μὲν τραγικώτατος μῦθος ἀποφαίνει τὸν Μινώταυρον ἐν τῷ Λαβυρίνθῳ διαφθείρειν, ἢ πλανωμένους αὐτοὺς, καὶ τυχεῖν ἐξό-

Paulo poſt aderant tertio ex Creta, qui vectigal accepturi erant. Cum enim Androgeus in Attica dolo diceretur peremptus, tum Minos multas clades bello intulit incolis, tum Dii regionem foedarunt: ſterilitas enim et morbus paſſim incubuerunt, ac flumina exaruerunt. Cum autem praecepiſſet Apollo, ſi Minoa placaſſent et fuiſſent cum eo reconciliati, diuinam iram ceſſaturam, requiemque fore malorum: hi miſſis legatis cum precibus foedus fecerunt, vt tributum nouem annis mitterent ſeptenos impuberes adoleſcentes, totidemque virgines. Id fere conuenit inter ſcriptores. Pueros in Cretam deportatos fama (ea, quae maxime tragica eſt) refert in Labyrintho Minotaurum peremiſſe, vel vagantes, nec inuenire valentes exitum,

98 ὅτι μὲν οὖν Ἀνδρόγεω περὶ Vulcob. Bodl. 1. 2. 3.

99 Ἀνδρόγεω γὰρ περὶ] Sequendo hanc lectionem, reponendum eſſet in fine ſententiae, ὡς ὁμολογοῦσιν. In vet. cod. tamen, qui illam lectionem habebat, erat ὁμολογοῦσιν, non praefixa illa particula. Quare ita medendum eſſe huic loco exiſtimo, vt alteram lectionem ſequentes, ὅτι μὲν οὖν Ἀνδρόγεω etc. includamus parentheſi, quaecunque ſunt inter nomen χώραν et verbum ὁμολογοῦσιν. *H. Steph.*

100 Diodor. lib. 5. circa Thebas ſublatum ait. *Cruſer.*

101 ὅ γε Μίνως Bodl. 1. 2.

102 ὡς ὁμολογοῦσιν Anon.

103 ὁ Εὐρ.

δȣ μὴ δυναμένȣς, ἐκεῖ καταθνήσκειν, τὸν δὲ Μινώταυρον, ὥσπερ Εὐριπίδης [103] φησὶ,

Σύμμικτον εἶδος κἀποφώλιον [104] βρέφος

γεγονέναι, καὶ

Ταύρȣ μεμίχθαι [105] καὶ βροτȣ̃ διπλῇ φύσει.

XVI. Φιλόχορος δέ φησιν ȣ̓ ταῦτα συγχωρεῖν Κρῆτας, ἀλλὰ λέγειν, ὅτι φρȣρὰ μὲν ἦν ὁ Λαβύρινθος, ȣ̓θὲν ἔχων κακὸν ἀλλ᾽ ἢ τὸ μὴ διαφυγεῖν τȣ̀ς φυλαττομένȣς. ἀγῶνα δὲ ὁ Μίνως ἐπ᾽ Ἀνδρόγεῳ γυμνικὸν ἐποίει, καὶ τȣ̀ς παῖδας ἆθλα τοῖς νικῶσιν ἐδίδȣ, τέως ἐν τῷ Λαβυρίνθῳ φυλαττομένȣς. ἐνίκα δὲ τȣ̀ς προτέρȣς [106] [107] ἀγῶνας ὁ μέγιστον παρ᾽ αὐτῷ δυνάμενος τότε καὶ στρατηγῶν, ὄνομα Ταῦρος, ἀνὴρ ȣ̓κ ἐπιεικὴς καὶ ἥμερος τὸν τρόπον, ἀλλὰ καὶ τοῖς παισὶ τῶν Ἀθηναίων ὑπερηφάνως καὶ χαλεπῶς προσφερόμενος. Ἀριστοτέλης δὲ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ [108] Βοττιαίων πολιτείᾳ [109] δῆλός ἐστιν ȣ̓ νομίζων ἀναιρεῖσθαι τȣ̀ς

tum, ibidem mortuos: Minotaurum, vt ait Euripides, fuiſſe

Mixtum genus prolemque monſtroſam ſimul

fuiſſe, et

Gemina ex natura hominiſque taurique editum.

Sed Cretenſes Philochorus autor eſt haec inficias ire, ac dicere, cuſtodiam Labyrinthum fuiſſe, quae nihil mali, niſi quod non valerent inde effugere cuſtoditi, haberet: Minoa, in Androgei memoriam ludos gymnicos feciſſe, victoribuſque praemio dediſſe pueros, hactenus in Labyrintho aſſeruatos. Viciſſe prioribus ludis eum, cuius erat id temporis prima apud illum autoritas, et ducem belli, nomine Taurum, feris et duris hominem moribus, qui pueros Athenienſium ſuperbe et crudeliter haberet. Ipſe quoque in Bottiaeorum republica Ariſtoteles fatetur a Minoe non arbitrari ſe inter-

103 ὁ Εὐριπίδης Bodl. 1. 2.

104 Κἀποφώλιον βρέφος] Quidam codex habet ἀπόφημον, ſed ἀποφώλιον malo: praeſertim quum iuxta etymum, quod huic vocabulo tribuitur, aptiſſime περὶ τȣ̃ βρέφȣς dicatur. *H. Steph.* Noſter Περὶ πολυπραγμοσύνης, p. 923. citat ἀποφώλιον τέρας; quod rectius videtur.

105 Ταύρȣ μεμίχθαι] Potius μέμικται, vt in fragmentis Euripidis extat.

106 τȣ̀ς πρότερον Vulcob.

107 Legitur etiam πρότερον. *H. Steph.*

108 ἐν τῇ τῶν Bodl. 1. 2.

109 De Bottiaeis Plin. l. 4. c. 2. *Cruſer.*

110 Καὶ

παῖδας ὑπὸ τοῦ Μίνω, ἀλλὰ θητεύοντας ἐν τῇ Κρήτῃ καταγηράσκειν· καί ποτε Κρῆτας [110], εὐχὴν παλαιὰν ἀποδιδόντας, ἀνθρώπων ἀπαρχὴν εἰς Δελφοὺς ἀποστέλλειν· τοῖς δὲ πεμπομένοις ἀναμιχθέντας ἐκγόνους ἐκείνων συνεξελθεῖν· ὡς δὲ οὐκ ἦσαν ἱκανοὶ τρέφειν ἑαυτοὺς [111] αὐτόθι, πρῶτον μὲν εἰς Ἰταλίαν διαπεράσαι, κἀκεῖ κατοικεῖν περὶ τὴν Ἰαπυγίαν· ἐκεῖθεν δὲ αὖθις εἰς Θρᾴκην κομισθῆναι, καὶ κληθῆναι Βοττιαίους· διὸ τὰς κόρας τῶν Βοττιαίων θυσίαν τινὰ τελούσας ἐπᾴδειν, Ἴωμεν εἰς Ἀθήνας. Ἔοικε γὰρ ὄντως χαλεπὸν εἶναι φωνὴν ἐχούσῃ πόλει καὶ μοῦσαν ἀπεχθάνεσθαι. καὶ γὰρ ὁ Μίνως αἰεὶ διετέλει κακῶς ἀκούων καὶ λοιδορούμενος ἐν τοῖς Ἀττικοῖς θεάτροις. καὶ οὔτε Ἡσίοδος αὐτὸν ὤνησε, βασιλεύτατον, οὔτε Ὅμηρος, ὀαριστὴν Διὸς προσαγορεύσας [112], ἀλλ' ἐπικρατήσαντες οἱ τραγικοὶ, πολλὴν ἀπὸ τοῦ λογείου καὶ τῆς σκηνῆς ἀδοξίαν αὐτοῦ κατεσκέδασαν, ὡς χαλεποῦ καὶ βιαίου γενομένου·

ſe interfectos fuiſſe pueros, ſed mercenariam vitam agentes in Creta conſenuiſſe: ac Cretenſes aliquando ad vetera perſoluenda vota hominum miſiſſe primitias Delphos, atque cum his qui mittebantur, miſtam illorum ſobolem vna emigraſſe. Qui cum victum ibi quaerere non valerent, in Italiam tranſmiſiſſe primum, atque illic ſedes circa Iapygiam collocaſſe: inde rurſus delatos in Thraciam et dictos Bottiaeos. Quapropter Bottiaeorum virgines per certa ſacra accinere ſolent: *Pergamus Athenas.* Et reuera graue videtur, exercere cum ciuitate, quae linguam habet et literas, inimicitias. Etenim audivit perpetuo male Minos, et in theatris Atticis proſciſſus eſt: neque ei vel Heſiodus profuit, ſummum Regem, vel Homerus, Iouis appellans colloquio vſum: verum praeualentes tragici, magna eum ex pulpito et ſcena macula vt trucem et ferum aſperſere: quamuis

110 Καί ποτε Κρῆτας] Addit Gloſſa Bodl. 1. φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης: quaſi ſequentia ex ipſo verbatim exſcripſerit noſter. Eandem narratiunculam habes in Κεφ. Ἑλλ. κατάγρ. p. 532.

111 τρέφειν αὐτοὺς Vulcob.

112 οὔτε Ὅμηρος, ὀαριστὴν Διὸς προσαγορεύσας] Locus eſt Vlyſſeae 19. vbi Διὸς ὀαριστὴν vocat. Horat. 1. Carm. oda 28. ſic vertit: *Et Iouis arcanis Minos admiſſus.* Eſt autem ὀαρίζειν, colloqui cum aliquo, non nugas, ſed ſeria,

καίτοι φασὶ τὸν μὲν Μίνω [113] βασιλέα καὶ νομοθέτην· δικαστὴν δὲ τὸν Ῥαδάμανθυν εἶναι καὶ φύλακα τῶν ὡρισμένων ὑπ' ἐκείνου δικαίων.

XVII. Ἐπεὶ δ' οὖν καθῆκεν ὁ χρόνος τοῦ τρίτου δασμοῦ, καὶ παρέχειν ἔδει τοὺς πατέρας ἐπὶ τὸν κλῆρον [114], οἷς ἦσαν ἠΐθεοι παῖδες, αὖθις ἀνεφύοντο τῷ Αἰγεῖ διαβολαὶ πρὸς τοὺς πολίτας, ὀδυρομένους καὶ ἀγανακτοῦντας, ὅτι πάντων αἴτιος ὢν ἐκεῖνος [115], οὐδὲν μέρος μετέχει τῆς [116] κολάσεως μόνος, ἀλλ' ἐπὶ νόθῳ καὶ ξένῳ παιδὶ τὴν ἀρχὴν πεποιημένος, αὐτοὺς περιορᾷ [117] γνησίων ἐρήμους καὶ ἄπαιδας ἀπολειπομένους. ταῦτ' ἠνία τὸν Θησέα, καὶ δικαιῶν μὴ ἀμελεῖν, ἀλλὰ κοινωνεῖν τῆς τύχης τοῖς πολίταις, ἐπέ-

quamuis Minoa ferant regem et legislatorem, iudicem Rhadamanthum fuiſſe, et iuris ab eo ſanciti cuſtodem.

Vt ergo tempus tertii tributi adfuit, et vocandi in ſortem erant patres, qui impuberes liberos habebant, recruduerunt denuo querelae in Aegeum, ciuium lugentium atque indignantium illum totius mali autorem ſolum non participem eſſe poenarum: ſed qui regnum in nothum tranſtuliſſet et hoſpitem filium, ipſos pateretur in iuſtorum ſolitudine liberorum et orbitate relinqui. Angebant haec Theſeum, qui vt aequum bonum agnoſceret et in conſortium veniret fortunae publicae, ſemetipſum obtulit,

ſeria, et res arcanas tractandi cauſa: quod et hinc apparet, et ex eo, quod Graeci ob hoc vxores ὀάρους vocant: quo vocabulo et Homerus ita vſus eſt libro Iliad. nono: ἀνδράσι μαρναμένοις ὀάρων ἕνεκα σφετεράων. *Xylander.*

113 τὸν Μίνω Bodl. 1.2.

114 πρῶτον τὸν κλῆρον Vulcob.

115 πάντων αἴτιος ὢν ἐκεῖνος] Diodorus lib. IV. (quintum alii citant, quod alteram primo libri partem pro ſecundo libro hunc pro tertio accipiunt) ait, Androgeon, ab Aegeo metuente, ne is cum Pallantis filiis ſocietatem ſui regno pellendi coiret, apud Oenoem poſitis inſidiis occiſum. Corrector iſte annotauit, Diodorum ſcribere, id apud Thebas factum. *Xyl.*

116 ἔχει τῆς Vulcob.

117 Αὐτοὺς περιορᾷ] Libri vet. ex quibus περιορᾷ pro ὑπερορᾷ repoſitum, habebant etiam ἔχει. Sed minus neceſſe fuit hoc in loco eos ſequi, quam in illo: quoniam et μετέχειν μέρος interdum dicitur, at περιορᾷν τινα ἀπολειπόμενον (vel cum alio participio infinitiui vſum praeſtante) potius, quam ὑπερορᾷν, dicitur. *H. Steph.*

118 τό γε

δωκεν ἑαυτὸν ἄνευ κλήρου προσελθών. καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις τό τε φρόνημα[118] θαυμαστὸν ἐφάνη, καὶ τὸ δημοτικὸν ἠγάπησαν· ὁ δὲ Αἰγεύς, ἐπεὶ δεόμενος καὶ καθικετεύων ἀμετάπειστον ἑώρα[119] καὶ ἀμετάτρεπτον, ἀπεκλήρωσε τοὺς ἄλλους παῖδας. Ἑλλάνικος δέ φησιν οὐ τοὺς λαχόντας ἀπὸ κλήρου καὶ τὰς λαχούσας ἐκπέμπειν τὴν πόλιν, αὐτὸν δὲ τὸν Μίνω παραγενόμενον ἐκλέγεσθαι, καὶ τὸν Θησέα πάντων ἑλέσθαι πρῶτον ἐπὶ τοῖς ὁρισθεῖσιν· ὡρισμένον δ' εἶναι, τὴν μὲν ναῦν Ἀθηναίους παρέχειν, ἐμβάντας δὲ πλεῖν σὺν αὐτῷ τοὺς ἠϊθέους, μηδὲν ὅπλον ἀρήϊον ἐπιφερομένους· ἀπολομένου δὲ τοῦ Μινωταύρου, πέρας ἔχειν τὴν ποινήν. πρότερον μὲν οὖν οὐδεμία σωτηρίας ἐλπὶς ὑπέκειτο· διὸ καὶ μέλαν ἱστίον ἔχουσαν, ὡς ἐπὶ συμφορᾷ προδήλῳ, τὴν ναῦν ἔπεμπον. τότε δὲ τοῦ Θησέως τὸν πατέρα[120] θαῤῥύνοντος καὶ μεγαληγοροῦντος, ὡς χειρώσεται τὸν Μινώταυρον, ἔδωκεν ἕτερον ἱστίον λευκὸν τῷ κυβερνήτῃ, κελεύσας[121] ὑποστρέφοντα σωζομένου τοῦ Θησέως ἐπάρασθαι τὸ λευκόν[122]· εἰ δὲ μή, τῷ μέλανι πλεῖν, καὶ ἀπο-

obtulit, extra ſortem ſe adiungens. Ac caeteri quidem ſpiritus eius obſtupuerunt et commendauerunt ciuilitatem. Aegeus vero cum precibus et obſecrationibus vrgens immotum videret et inflexibilem, reliquos pueros ſorte duxit. Hellanicus refert, non ſorte ductos pueros puellaſque ciuitatem miſiſſe, ſed Minoa delegiſſe praeſentem, ac Theſeum omnium cepiſſe primum praefinita lege. Praefinitum autem fuiſſe, vt nauem praeberent Athenienſes, et impoſiti impuberes nulla ſecum ferentes arma bellica cum illo nauigarent, ſublatoque Minotauro finem fore poenae. Ac prius quidem nulla ſpes ſuberat ſalutis. Hinc nauem cum atro velo vt in certam perniciem mittebant. Tunc vero cum parentem Theſeus confirmaret, et domiturum ſe iactaret Minotaurum: aliud velum gubernatori Aegeus candidum dedit cum praecepto, vt in reditu ſoſpite Theſeo attolleret candidum, alias nauigaret cum atro et ſignum

118 τό γε φρόνημα Bodl. 1. 2.
119 ἑώρα τὸν Θησέα Bodl. 1. 2.
120 πατέρα αὐτοῦ Bodl. 1. 2.
121 κελεύσας αὐτὸν Bodl. 1. 2.
122 ἐπάρασθαι τὸ λευκὸν] Catull. de nuptiis Pelei: *Candidaque intorti ſuſtollant vela rudentes*. Vide locum. *Cruſer.*

σημαίνειν τὸ πάθος. ὁ δὲ Σιμωνίδης οὐ λευκόν φησιν εἶναι τὸ δοθὲν ὑπὸ τοῦ Αἰγέως, ἀλλὰ φοινίκεον ἱστίον ὑγρῷ πεφυρμένον[123] πρινὸς ἄνθει[124] [125] ἐριθάλλου· καὶ τοῦτο τῆς σωτηρίας αὐτῶν[126] ποιήσασθαι σημεῖον. ἐκυβέρνα δὲ τὴν ναῦν Ἀμαρσυάδας Φέρεκλος, ὥς φησι Σιμωνίδης· Φιλόχορος δὲ παρὰ Σκίρου φησὶν ἐκ Σαλαμῖνος τὸν Θησέα λαβεῖν κυβερνήτην μὲν Ναυσίθοον[127] [128], πρωρέα δὲ Φαίακα, μηδέπω τότε τῶν Ἀθηναίων προσεχόντων τῇ θαλάσσῃ· καὶ γὰρ εἶναι τῶν ἠϊθέων ἕνα Μενέσθην Σκίρου θυγατριδοῦν. μαρτυρεῖ δὲ τούτοις ἡρῷα Ναυσιθόου καὶ Φαίακος, εἱσαμένου[129] Θησέως Φαληροῖ[130] πρὸς τῷ τοῦ Σκίρου[131] [132] ἱερῷ, καὶ τὴν ἑορτὴν τὰ κυβερνήσια φησὶν ἐκείνοις τελεῖσθαι.

ſignum cladis ederet. Simonides negat candidum ab Aegeo datum, ſed puniceum velum ilicis eximiae vireſcentis flore tinctum liquido: atque id inſigne dediſſe eorum ſalutis. Nauis gubernator Amarſyadas erat Phereclus, vt refert Simonides. Philochorus ab Sciro ait ex Salamine Theſeum gubernatorem Nauſitheum accepiſſe, et Phaeacem prorae rectorem, quod nondum Athenienſes rem maritimam tractarent: etenim fuiſſe vnum ex impuberibus Meneſthea Sciri ex filia nepotem. His aſtipulantur Nauſithei et Phaeacis poſita in Phalero a Theſeo apud Scironis fanum monumenta. Ac ſolennia Cyberneſia in honorem horum tradit agi.

Sorte

123 πεφυρμένον ὑγρῷ Bodl. 1. 2.

124 τρυγὸς ἄνθει Anon.

125 Πεφυρμένον πρινὸς ἄνθει] Legendum eſſe πρίνου viderunt Meziriacus et Dacerius, aliique.

126 τοῦτο σωτηρίας αὐτὸν Bodl. 1. 2.

127 Ναυσίθοον Vulc. Bodl. 1. 2. 3.

128 Ναυσίθεον] Rectius ſcripſeris Ναυσίθοον. *H. Steph.* Ita omnes codices, vt infra Ναυσιθόου.

129 ἱσαμένου Vulcob.

130 Portus eſt Atticae, vnde Demetrio Phalerei cognomentum. *Xylander.*

131 τοῦ Σκύρου Vulcob. Bodl. 1. 2. 3.

132 Σκίρωνος ἱερῷ] Et Mſſ. et vetus Interpres Σκίρου: quod probat Dacerius, et ipſa ſententia poſtulat, vt eiuſdem ſit ἱερὸν hic memoratum, a quo Philochorus paullo ſupra Theſeum ſocios nauales accepiſſe tradit.

133 εἰς

XVIII. Γενομένου δὲ τοῦ κλήρου, παραλαβὼν τοὺς λαχόντας ὁ Θησεὺς ἐκ τοῦ πρυτανείου, καὶ παρελθὼν εἰς Δελφίνιον, ἔθηκεν ὑπὲρ αὐτῶν τῷ Ἀπόλλωνι τὴν ἱκετηρίαν. ἦν δὲ κλάδος ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἐλαίας ἐρίῳ λευκῷ κατεστεμμένος. εὐξάμενος δὲ κατέβαινεν ἕκτῃ μηνὸς ἐπὶ θάλασσαν ἱσταμένου Μουνυχιῶνος, ᾗ καὶ νῦν ἔτι τὰς κόρας πέμπουσιν ἱλασομένας εἰς Δελφίνιον[133]. λέγεται δὲ αὐτῷ τὸν μὲν ἐν Δελφοῖς ἀνελεῖν Θεὸν, Ἀφροδίτην καθηγεμόνα ποιεῖσθαι καὶ παρακαλεῖν συνέμπορον· θύοντι δὲ πρὸς θαλάσσῃ τὴν αἶγα θήλειαν οὖσαν, αὐτομάτως τράγον γενέσθαι· διὸ καὶ καλεῖσθαι τὴν Θεὸν Ἐπιτραγίαν.

XIX. Ἐπεὶ δὲ κατέπλευσεν εἰς Κρήτην, ὡς μὲν οἱ πολλοὶ γράφουσι καὶ ᾄδουσι, παρὰ τῆς Ἀριάδνης ἐρασθείσης τὸ λίνον λαβὼν, καὶ διδαχθεὶς, ὡς ἔστι τοῦ λαβυρίνθου τοὺς ἑλιγμοὺς διεξελθεῖν, ἀπέκτεινε τὸν Μινώταυρον, καὶ ἀπέπλευσε τὴν Ἀριάδνην ἀναλαβὼν καὶ τοὺς ἠϊθέους. Φερεκύδης δὲ καὶ τὰ ἐδάφη τῶν Κρητικῶν νεῶν φησιν ἐκκόψαι τὸν Θησέα, τὴν δίωξιν ἀφαιρούμενον. Δήμων[134] δὲ

Sorte ducta cum accepiſſet ex Prytaneo Theſeus eos, quorum nomina exierant, profectus in Delphinium ſupplicia Apollini pro iis poſuit. Ea ramus erant ſacrae oleae candida reuinctus lana. Votis nuncupatis ſexto die menſis Munychionis, quo die adhuc virgines Delphinium mittunt ad placandos Deos, deſcendit ad mare. Fama eſt, Apollinem Delphicum ei mandaſſe, vt ducem Venerem caperet, inuocaretque itineris ſociam: atque ſacrificanti in littore capram ſubito hircum euaſiſſe, inde Deam hanc Epitragiam nuncupatam.

Poſtquam Cretam appulit, (vt plures ſcriptores et poëtae tradunt canuntque) accepto ab amante Ariadna filo, doctus, quemadmodum euoluere ſe Labyrinthi ambagibus valeret, Minotaurum occidit, ſoluitque inde, Ariadnam et impuberes ſecum aſportans. Pherecydes funda etiam a Theſeo Creticarum nauium prodit, ne inſequi poſſent, exciſa. Demon quoque inter-

133 εἰς Δελφούς. Vulcob.
134 Δήμων] Diog. Laërtius citat Damonem Cyrenaeum de Philoſophis, et Athenaeus Damonem de Byzantio. Sed in his ſcriptis vix quicquam reperire

καὶ τὸν Ταῦρον ἀναιρεθῆναί φησι τὸν τοῦ Μίνω στρατηγὸν, ἐν τῷ λιμένι διαναυμαχοῦντα, τοῦ Θησέως ἐκπλέοντος. ὡς δὲ Φιλόχορος ἱστόρηκε, τὸν ἀγῶνα τοῦ Μίνω συντελοῦντος, ἐπίδοξος ὢν ἅπαντας πάλιν νικήσειν [135] [136] ὁ Ταῦρος ἐφθονεῖτο. καὶ γὰρ ἡ δύναμις αὐτοῦ διὰ τὸν τρόπον ἦν ἐπαχθὴς, καὶ διαβολὴν εἶχεν, ὡς τῇ Πασιφάῃ πλησιάζων. διὸ καὶ τοῦ Θησέως ἀξιοῦντος ἀγωνίσασθαι, συνεχώρησεν ὁ Μίνως. ἔθους δὲ ὄντος ἐν Κρήτῃ θεᾶσθαι καὶ τὰς γυναῖκας, Ἀριάδνη παροῦσα πρός τε τὴν ὄψιν ἐξεπλάγη τοῦ Θησέως, καὶ τὴν ἄθλησιν ἐθαύμασε πάντων κρατήσαντος. ἡσθεὶς δὲ καὶ ὁ Μίνως, μάλιστα τοῦ Ταύρου κα-

interfectum Taurum ait, Minois ducem, contracto cum Theseo, dum enauigabat, in portu proelio nauali. Vt vero Philochorus scriptum reliquit, ludos edente Minoe, Taurus, quod putaretur iterum omnes victurus, inuidia flagrabat: Quippe potentia eius ob mores molesta erat, et crimen ei impingebatur, quod consuetudinem haberet cum Pasiphae. Vnde quum peteret certamen Theseus, admisit Minos. Solenne quum esset apud Cretenses, vt spectaculis interessent foeminae, praesens conspectu obstupuit Ariadna Thesei, et virtutem in certando admirata est omnes superantis. Laetus Minos quoque victo lucta Tauro contumelia-

que

rire potuit Plutarchus de Theseo et rebus Atticis. Alia vero scripsisse Damonem quendam (nec forsan ab hoc diuersum) patet ex Aristophanis Scholiaste et Hesychio: ab illo ter, ab hoc semel allegatur Δάμων, siue Δήμων; ab vtroque semper ad explicandas prouerbiales quasdam sententias: vnde videtur de Originibus siue Antiquitatibus rerum et gentium commentarios edidisse.

135 ἐν τῇ πάλῃ νικήσειν Bodl. 1.2.

136 Πάλιν νικήσειν] Bodl.1.2. ἐν τῇ πάλῃ νικήσειν, vnde quis non refingeret vnica tantum mutata littera πάλην νικήσειν? Lucta enim certabant Taurus et Theseus, adeoque dicitur infra, Ταύρου καταπαλαισθέντος: Theseus etiam hoc certaminis genere praestabat. Hinc p.10. κατεπάλαισε τὸν Ἀνταῖον; immo et inuentor fuisse traditur a Pausania in Atticis: παλαιστικὴν γὰρ εὗρε τέχνην Θησεὺς πρῶτον, καὶ πάλης κατέστη ὕστερον ἀπ' ἐκείνου διδασκαλεῖα. Verum non audeo, tam facilem, tam speciosis innixam argumentis emendationem amplecti, cum videam illud πάλιν manifeste referri ad p. 13. ἐνίκα τοὺς προτέρους ἀγῶνας ὁ Ταῦρος, adeoque iam exspectabatur ἅπαντας πάλιν νικήσειν.

137 Κλεί-

ταπαλαισθέντος καὶ προπηλακισθέντος, ἀπέδωκε τῷ Θησεῖ τὰς παῖδας, καὶ ἀνῆκε τῇ πόλει τὸν δασμόν. ἰδίως δέ πως καὶ περιττῶς ὁ Κλείδημος [137] ἀπήγγειλε περὶ τούτων, ἄνωθέν ποθεν ἀρξάμενος· ὅτι δόγμα κοινὸν ἦν Ἑλλήνων μηδεμίαν ἐκπλεῖν τριήρη μηδαμόθεν ἀνδρῶν πέντε πλείονας δεχομένην· τὸν δὲ ἄρχοντα τῆς Ἀργοῦς Ἰάσονα μόνον περιπλεῖν [138], ἐξείργοντα τῆς θαλάσσης τὰ ληστήρια. Δαιδάλου δὲ πλοίῳ φυγόντος εἰς [139] Ἀθήνας,

que affecto, restituit Theseo pueros, et ciuitati Atheniensi tributum remisit. Peculiari vero modo et diffuse de his Clidemus disseruit, alte repetens, Decretum fuisse Graecorum commune, ne quo nauigaret triremis vlla, quae plus quinque viros caperet, sed solus nauis Argus dux circumueheretur Iason ad latrocinia mari summouenda: Quum Daedalus autem nauigio perfugisset Athenas, Minoa,

137 Κλείδημος] Meursius legit Κλειτόδημος: scriptor nempe antiquissimus rerum Atticarum. Verum citatur Κλείδημος a Plutarcho et postea p. 26. et in Themist. p. 258. et in Aristide, p. 315. vbique de re Attica scribente. Clidemi etiam meminit Athenaeus vt Autoris libri, cui titulus Ἀτθὶς: quanquam apud Hesychium est, Κλειτόδημος ἐν τῇ Ἀτθίδι, et Schol. Eurip. citat Κλειτόδημον, et noster inter Historicos Graecos recenset Clinodemum Op. Moral. 615. Vnde tria ista nomina non vane quis coniecerit eiusdem viri fuisse, cum idem denotent.

138 Μόνον περιπλεῖν] Dicit decretum fuisse Graecorum commune, ne quo nauigaret triremis vlla, quae plus quinque viros caperet, sed licuit Argus Duci Iasoni περιπλεῖν, quod vertitur, *circumuehi* ad latrocinia mari summouenda. Immo nec aliis triremibus hoc decreto vetitum est circumuehi, modo ne numerum quinque nautarum excederent: nihil igitur hac lectione Iasoni datum, quod aliis negatum. Verum Glossa Bodl. 1. ad vocem περιπλεῖν haec annotat: τριήρει πλήρει ἀνδρῶν ἱκανῶν; quod cum sententiae optime respondeat, nec tamen liqueat mihi περιπλεῖν isto sensu vnquam vsurpari, tanquam μετὰ πλειόνων vel μετὰ πλήθους πλεῖν, cogitabam reponendam esse vocem πλήρει ex Glossa ista, et legendum μόνον πλήρει πλεῖν, scil. νηΐ: Iasoni nempe soli licuisse cum iusto nautarum numero nauigare ad amouenda latrocinia, quod reliquis communi decreto vetabatur.

139 φυγόντος Κρητῆθεν εἰς Bodl. 1. 2. 3.

Μίνως παρὰ τὰ δόγματα μακραῖς ναυσὶ διώκων, ὑπὸ χειμῶνος εἰς Σικελίαν ἀπηνέχθη, κἀκεῖ κατέστρεψε τὸν βίον. ἐπεὶ δὲ Δευκαλίων ὁ υἱὸς αὐτοῦ πολεμικῶς ἔχων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἔπεμψεν ἐκδιδόναι Δαίδαλον αὐτῷ κελεύων, ἢ τοὺς παῖδας ἀποκτενεῖν ἀπειλῶν, οὓς ἔλαβεν ὁμήρους ὁ Μίνως· τούτῳ μὲν ἀπεκρίνατο [140] [141] πρᾴως ὁ Θησεὺς [142], παραιτούμενος ἀνεψιὸν ὄντα Δαίδαλον, κἀκείνῳ κατὰ γένος προσήκοντα, μητρὸς ὄντα Μερόπης τῆς Ἐρεχθέως, αὐτὸς δὲ [143] [144] ναυπηγίᾳ ἐπεβάλλετο [145], τῇ μὲν ἐν Θυμοιταδῶν [146] [147] αὐτόθι, μακρὰν τῆς ξενικῆς ὁδοῦ, τῇ δὲ διὰ Πιτθέως ἐν Τροιζῆνι, βουλόμενος λανθάνειν. γενο-

Minoa, qui praeter decreta perſequebatur eum longis nauibus, in Siciliam tempeſtate eiectum, vitae ibi finem feciſſe. Poſtquam vero filius eius Deucalion infenſus Athenienſibus, per legatos dedi ſibi depoſcit Daedalum, alioqui quos acceperat obſides Minos pueros interfecturum ſe denuntians, leniter ei reſpondiſſe Theſeum, excuſantem conſobrinum ſuum eſſe Daedalum et ſanguine iunctum, cuius eſſet mater Erechthei filia Merope: mox aedificare inſtituiſſe claſſem: Hinc inter Thymaetadas ibidem procul via publica, hinc per Pittheum Troezene (quo rem occultam

140 ἀπεκρίναντο Anon.

141 Τούτῳ μὲν ἀπεκρίνατο etc.] Vt ſenſus conſtet, ſic legendum eſt, τούτῳ μὲν ἀπεκρίνατο πρᾴως ὁ Θησεὺς, παραιτούμενος etc. *Xyl.* Quum Θησεὺς nominatiuum eſſe conſtet verbi ἀπεκρίνατο, non dubitarim ita hunc locum reponere: τούτῳ μὲν ἀπεκρίνατο πρᾴως ὁ Θησεύς. *H. Steph.* Et delent quidem δὲ ante Θησεὺς Bodl. 1. 2.

142 ὁ Θησεὺς Bodl. 1. 2.

143 αὐτὸς δὲ Bodl. 1. 2. 3.

144 Αὐτὸς ναυπηγίαν] Legendum αὐτὸς δὲ. *H. Steph.* Ita Ald. Flor. et Mſſ.

145 ἐπεβάλλετο, βουλόμενος τὴν μὲν ἐκ Θυμαιταδῶν vel εὐθὺ μεταδῶν αὐτόθι μακρὰν τῆς ξενικῆς ὁδοῦ, καὶ τὴν ἐν Τροιζῆνι διὰ Πιτθέως λανθάνειν συμπλεῖν πείσας, καὶ γενομένων ἑτοίμων Vulcob.

146 εὐθυμαιταδῶν Bodl. 3. εὐθυμεταδῶν Bodl. 1. 2.

147 Ἐν Θυμαιταδῶν] Elliptice. Amiotus ſupplet *Oppido*, ceu, *Caſtello*; vt appareat, eam fuiſſe familiam Atticam Theſeo coniunctam neceſſitate. Ariſtoph. Veſp. v. 1134. meminit σισύρας Θυμαιτίδος, quam Schol. denominatam ſcribit ἀπὸ δήμου τῆς Ἱπποθοωντίδος φυλῆς, hanc autem ἀπὸ Θυμοίτου ἥρωος. Itidem Suidas. Pauſanias lib. II. vltimum Theſeidarum Regum Athenis nomen Thymoetae geſſiſſe ſcribit. *Xyl.* Haec annotat gloſſa Bodl. 1. κατασκευάζων ἦν ἐν Ἀθήναις.

148 In

μένων δὲ[148] ἑτοίμων[149][150], ἐξέπλευσε, τόν τε Δαίδαλον ἔχων καὶ Φυγάδας ἐκ Κρήτης καθηγεμόνας, ὀυδενὸς δὲ προειδότος, ἀλλὰ ναῦς Φιλίας οἰομένων τῶν Κρητῶν προσΦέρεσθαι, τοῦ λιμένος κρατήσας καὶ ἀποβὰς ἔΦθασεν εἰς τὴν Κνωσσὸν παρελθὼν, καὶ μάχην ἐν πύλαις τοῦ Λαβυρίνθου συνάψας, ἀπέκτεινε τὸν Δευκαλίωνα καὶ τοὺς δορυΦόρους. ἐν δὲ τοῖς πράγμασι τῆς Ἀριάδνης γενομένης, σπεισάμενος πρὸς αὐτὴν, τούς τε ἠϊθέους ἀνέλαβε, καὶ Φιλίαν ἐποιήσατο τοῖς Ἀθηναίοις πρὸς τοὺς Κρῆτας, ὀμόσαντας μηδέποτε πολέμου κατάρξειν.

XX. Πολλοὶ δὲ λόγοι καὶ περὶ τούτων ἔτι λέγονται, καὶ περὶ τῆς Ἀριάδνης, οὐδὲν ὁμολογούμενον ἔχοντες. οἱ μὲν γὰρ ἀπάγξασθαι Φασὶν αὐτὴν ἀπολειΦθεῖσαν[151] ὑπὸ τοῦ Θησέως, οἱ δὲ εἰς Νάξον[152] ὑπὸ ναυτῶν κομισθεῖσαν, Ὠνάρῳ[153][154] τῷ ἱερεῖ τοῦ Διονύσου συνοικεῖν, ἀπολειΦθῆναι δὲ τοῦ Θησέως ἐρῶντος ἑτέρας·

Δεινὸς γάρ μιν ἔτειρεν ἔρως Πανοπηΐδος Αἴγλης.

cultam haberet) omnibus comparatis soluisse, Daedalumque et exules Cretenses secum traxisse duces, expectante nemine, sed naues socias arbitrantibus aduenire Cretensibus portum occupauisse, et descensione facta contendisse cursu Gnossum, proelioque in porta Labyrinthi conserto, Deucalionem cum satellitibus confecisse: Quum vero regni procurationem suscepisset Ariadne, foedere cum ea icto, impuberes recepisse, amicitiaque Atheniensibus Cretenses conglutinasse, iuratos nunquam iis mouere bellum.

Iam vero multae praeterea de his et de Ariadna referuntur fabulae, quae nihil habent certi. Alii enim laqueo periisse a Theseo destitutam aiunt, alii Naxum a nautis deportatam, sacerdoti Bacchi Onaro nupsisse: relictam autem a Theseo, quod aliam amaret:

Dirus eum vexabat amor Panopeidis Aegles.

Nam

148 In quodam exempl. ita scriptum erat, Λανθάνειν, συμπλεῖν πείσας. Καὶ γενομένων ἑτοίμων etc. *H. Steph.*

149 ἑτοίμων τῶν νηῶν Bodl. 1.2.

150 Γενομένων δὲ ἑτοίμων] Supple ex Bodl. 1. 2. τῶν νηῶν.

151 τὴν ἀπολειφθεῖσαν Vulcob.

152 Νάξον τὴν νῆσον Bodl. 1.2.

153 Οἰνάρῳ Vulcob.

154 Ὠνάρῳ] Legitur etiam Αἰνάρῳ. *H. Steph.*

τῦτο γὰρ[155] τὸ ἔπος ἐκ τῶν[156] Ἡσιόδυ Πεισίστρατον ἐξελεῖν φησιν Ἡρέας ὁ Μεγαρεύς· ὥσπερ αὖ πάλιν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ὁμήρυ νεκυίαν[157] τὸ·

Θησέα, Πειρίθοόν τε, θεῶν ἀριδείκετα τέκνα,

χαριζόμενον Ἀθηναίοις. ἔνιοι δὲ καὶ τεκεῖν[158] ἐκ Θησέως Ἀριάδνην Οἰνοπίονα[159] καὶ Στάφυλον· ὧν καὶ ὁ Χῖος Ἴων ἐςὶ, περὶ τῆς ἑαυτῦ πατρίδος λέγων·

Τήν ποτε Θησείδης ἔκτισεν Οἰνοπίων.

ἃ δ' ἐςὶν εὐφημότατα μυθολογυμένων, πάντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, διὰ ςόματος ἔχυσιν[160][161]. ἴδιον δέ τινα περὶ τύτων λόγον ἐκδέδωκε Παίων ὁ Ἀμαθύσιος. τὸν γὰρ Θησέα φησὶν ὑπὸ χειμῶνος εἰς Κύπρον ἐξενεχθέντα, καὶ τὴν Ἀριάδνην ἔγκυον ἔχοντα[162], φαύλως δὲ διακειμένην ὑπὸ τῦ σάλυ, καὶ δυσφορῦσαν, ἐκβιβάσαι μόνην· αὐτὸν δὲ τῷ πλοίῳ βοηθῦντα, πάλιν εἰς τὸ πέλαγος ἀπὸ τῆς γῆς φέρεσθαι. τὰς ὖν ἐγχωρίυς γυναῖκας τὴν Ἀριάδνην ἀνα-

Nam hunc verſum ex Heſiodo Piſiſtratum ſubduxiſſe Hereas Megarenſis autumat: ſic vt contra in Homeri Nekyiam, hunc,

Theſea Pirithoumque illuſtria pignora diuum.

in gratiam Athenienſium inſerciſſe. Alii peperiſſe quoque ex Theſeo Ariadnam Oenopionem et Staphylum, in quibus Chius eſt Ion, qui de patria ſua refert,

Quondam hanc Theſeides condidit Oenopion.

Quae vero in fabulis ſunt maxime decantata, omnes pene in ore habent. At librum de his edidit Paeon Amathuſius diverſo modo ſcriptum. Nam Theſeum ait tempeſtate Cyprum delatum, quum grauidam ſecum haberet Ariadnam, maleque ex iactatione affectam et languentem ſolam expoſuiſſet, ad ſuccurrendum nauigio in pelagus rurſus a terra ablatum: foeminas autem indigenas excepiſſe Ariadnam, moeſtam-

155 τῦτο δὲ Vulcob.

156 ἐκ τῶν τῦ Bodl. 1. 2.

157 εἰς τὴν Ὁμήρυ νεκυίαν] hoc eſt librum Vlyſſeae vndecimum: Sic autem cum alii, tum Cicero 1. Tuſc. quaeſt. nominat hunc librum, quod Vlyſſis ad manes deſcenſum exponat. *Xylander.*

158 δέ φασι τεκεῖν Bodl. 1. 2.

159 τὸν Οἰνοπίονα Bodl. 1. 2. Οἰνοπίωνα Vulc. Οἰνονίωνα Anon.

160 διὰ ςόματος ᾄδυσιν Vulc.

161 Διὰ ςόματος ἔχυσιν] Scriptum eſt etiam ᾄδυσιν: ſed hoc melius. *H. Steph.*

162 ἔγκυον φέροντα Bodl. 1. 2.

163 ἐπανελ-

λαβεῖν καὶ περιέπειν ἀθυμῦσαν ἐπὶ τῇ μονώσει, καὶ γράμματα πλαςὰ προσφέρειν, ὡς τῦ Θησέως γράφοντος αὐτῇ, καὶ περὶ τὴν ὠδῖνα συμπονεῖν καὶ βοηθεῖν· ἀποθανῦσαν δὲ θάψαι, μὴ τεκῦσαν. ἐπανελθόντα[163][164] δὲ τὸν Θησέα καὶ περίλυπον γενόμενον, τοῖς μὲν ἐγχωρίοις ἀπολιπεῖν χρήματα, συντάξαντα θύειν τῇ Ἀριάδνῃ· δύο δὲ μικρὺς ἀνδριαντίσκυς[165][166] ἱδρύσασθαι, τὸν μὲν ἀργυρῦν, τὸν δὲ χαλκῦν. ἐν δὲ τῇ θυσίᾳ τῦ Γορπιαίυ[167] μηνὸς[168] ἱςαμένυ δευτέρα, κατακλινόμενόν τινα τῶν νεανίσκων φθέγγεσθαι καὶ ποιεῖν, ἅπερ[169] ὠδίνυσαι γυναῖκες· καλεῖν δὲ[170] τὸ ἄλσος Ἀμαθυσίυς, ἐν ᾧ τὸν τάφον δεικνύυσιν, Ἀριάδνης Ἀφροδίτης. καὶ Ναξίων δέ τινες ἰδίως ἱςορῦσι δύο Μίνωας γενέσθαι καὶ δύο Ἀριάδνας, ὧν τὴν μὲν Διονύσῳ γαμηθῆναι φασὶν ἐν Νάξῳ, καὶ τὺς περὶ Στάφυλον τεκεῖν· τὴν δὲ νεωτέραν,

moeſtamque, quod relicta eſſet ſola, fouiſſe, ac literas obtuliſſe ei fictas, velut a Theſeo ad eam miſſas, adiuuiſſe etiam et praeſto fuiſſe in partu, atque defunctam non edito partu, funeraſſe: ſuperuenientem Theſeum et dolore confectum indigenis argentum reliquiſſe, inſtituiſſeque, vt ſacra facerent Ariadnae. Duo aiunt ei exigua ſimulacra poſuiſſe, argenteum vnum, alterum aeneum: In ſacris altero die menſis Gorpiaei decumbentem quendam adoleſcentem voce et geſtu foeminas parturientes exprimere: Appellare Amathuſios lucum, in quo tumulum oſtendunt, Ariadnae Veneris. Iam vero Naxii quidam aliter atque alii duos Minoas, duaſque ſcribunt fuiſſe Ariadnas: quarum alteram coniugium tenuiſſe Bacchi in Naxo, et Staphylum memorant peperiſſe: minorem raptam

163 ἐπανέλθόντα Bodl. 1. 2.

164 Ἐπελθόντα] Melius Bodl. 1. 2. ἐπανελθόντα.

165 ἀνδριάντας Vulcob.

166 Μικρὺς ἀνδριαντίσκυς] In quodam exemplari ἀνδριάντας. *H. Steph.* Rectius ἀνδριάντας cum Vulcob. quia praeceſſit μικρὺς.

167 τῦ Σεπτεμβρίυ, ἴσως Γορδιαίυ Vulcob.

168 τῦ Γορπιαίυ μηνὸς] Hunc fere Septembrem interpretantur. Suidas γορδιαῖον ait eſſe τὸν σεπτέμβριον, κατὰ τὺς Μακεδόνας: Gordiaeum. Sed et Heſychius in voce Ἀβ, γορπιαῖον perhibet: et rectius: nam apud Suidam quoque manuſcriptus cod. habet Γορπιαῖος. *Xylander.*

169 ἅπερ φθέγγονται καὶ ποιῦσι Bodl. 1. 2.

170 δὲ λέγυσι Bodl. 1. 2.

ἁρπασθεῖσαν ὑπὸ τῦ Θησέως, καὶ ἀπολειφθεῖσαν, εἰς Νάξον ἐλθεῖν· καὶ τροφὸν μετ' αὐτῆς ὄνομα[171] Κορκύνην, ἧς δείκνυσθαι τάφον. ἀποθανεῖν δὲ καὶ τὴν Ἀριάδνην αὐτόθι, καὶ τιμὰς ἔχειν ὐχ ὁμοίως τῇ προτέρᾳ. τῇ μὲν γὰρ ἡδομένυς καὶ παίζοντας ἑορτάζειν, τὰς δὲ ταύτῃ δρωμένας θυσίας εἶναι πένθει τινὶ καὶ συγνότητι μεμιγμένας.

XXI. Ἐκ δὲ τῆς Κρήτης ἀποπλέων εἰς Δῆλον κατέσχε, καὶ τῷ Θεῷ θύσας, καὶ ἀναθεὶς τὸ Ἀφροδίσιον, ὃ παρὰ τῆς Ἀριάδνης ἔλαβεν, ἐχόρευσε μετὰ τῶν ἠϊθέων χορείαν, ἣν[172] ἔτι νῦν ἐπιτελεῖν Δηλίυς λέγυσι, μίμημα τῶν ἐν τῷ Λαβυρίνθῳ περιόδων καὶ διεξόδων[173], ἔν τινι ῥυθμῷ παραλλάξεις καὶ ἀνελίξεις[174] ἔχοντι, γιγνομένην. καλεῖται δὲ τὸ γένος τῦτο τῆς χορείας ὑπὸ Δηλίων γέρανος, ὡς ἱστορεῖ Δικαίαρχος. ἐχόρευσε δὲ περὶ τὸν

raptam a Theſeo, deſertamque in Naxum delatam, nutricemque vna Corcynem nomine, cuius extare ſepulcrum: Ariadnam fuiſſe illic defunctam, et diſpares ſuperiori obtinere honores. Priori enim hilares et ludibundos feſtum diem celebrare: quae vero huic agitant ſacra, luctu confuſa et moeſtitia eſſe.

Soluens ex Creta Delum appulit, vbi rem diuinam fecit Apollini, dedicatoque Veneris ſigno, quod ab Ariadna acceperat, tripudium ſaltauit cum impuberibus, quod hac etiam memoria ferunt Delios ſeruare: Quod in imitationem anfractuum Labyrinthi, et egreſſuum ad certos modos variis et inuolutis peragitur gyris. Hoc genus ſaltatus dicitur a Deliis (vt memoriae prodidit Dicaearchus) Grus. Saltauit circum aram Cerato-

171 τὔνομα Bodl. I. 2.

172 τινα ἣν Bodl. I. 2.

173 Pro ἐξόδων magis placuit διεξόδων, vt in vet. *H. Steph.*

174 Παραλλάξεις καὶ ἀνελίξεις] Cur non παρελίξεις ſeu περιελίξεις? Sic paulo ante περιόδων καὶ διεξόδων: et p. 16. λαβυρίνθυ τὺς ἑλιγμοὺς διεξελθεῖν. Sic Noſter piſcium ἑλίξεις memorat Op. Mor. p. 1797. ſi modo locum recte legeris, qui nunc mendoſe ſic extat: καθεζομένυς ἐπ' ἰχθύσιν, ὥσπερ οἰωνοῖς διαμαντεύεσθαι τέχνῃ τινὶ, καὶ λόγων λέξεις, καὶ φυγὰς καὶ διώξεις αὐτῶν ἐπισκοπῦντας: vbi procul dubio emendandum, τέχνῃ τινὶ καὶ λόγῳ ἑλίξεις.

175 Περὶ

Κερατῶνα [175], βωμὸν ἐκ [176] κεράτων συνηρμοσμένον [177] εὐωνύμων [178] ἁπάντων. ποιῆσαι δὲ καὶ ἀγῶνα φασὶν αὐτὸν ἐν Δήλῳ, καὶ τοῖς νικῶσι τότε πρῶτον ὑπ' ἐκείνου φοίνικα δοθῆναι.

XXII. Τῇ δὲ Ἀττικῇ προσφερομένων, ἐκλαθέσθαι μὲν αὐτὸν, ἐκλαθέσθαι δὲ καὶ τὸν κυβερνήτην ὑπὸ χαρᾶς, ἐπάρασθαι τὸ ἱςίον, ᾧ τὴν [179] σωτηρίαν αὐτῶν ἔδει γνώριμον τῷ Αἰγεῖ γενέσθαι· τὸν δὲ, ἀπογνόντα, ῥίψαι κατὰ τῆς πέτρας ἑαυτὸν, καὶ διαφθαρῆναι. καταπλεύσας δὲ ὁ Θησεὺς, ἔθυε μὲν αὐτὸς, ἃς ἐκπλέων θυσίας [180] ηὔξατο τοῖς Θεοῖς, Φαληροῖ, κήρυκα δὲ ἀπέςειλε τῆς

Ceratonem, quae ex cornibus erat omnibus finiſtris compacta. Ludos quoque edidiſſe eum aiunt in Delo, ac victores ab illo tunc primum palmae ramis donatos.

Quum Atticae appropinquarent, memoriae ceſſiſſe ei, ceſſiſſe item gubernatori ex gaudio, vt velum, quod erat ſalutem eorum ſignificaturum Aegeo, in altum darent: vnde deſpondentem animum de rupe ſe illum praecipitauiſſe et extinctum fuiſſe. Inuectus portum Theſeus ſacra fecit, quae Diis, quum ſolueret, vouerat in Phalero, nuntiumque incolumitatis miſit

175 Περὶ τὸν κερατῶνα βωμὸν] Affertur κερατῶντα: quam lectionem nihil magis admitto, ſed eam tamen germanae lectionis habere veſtigia puto: quam eſſe dico κερατοῦντα. Mihi enim fit veriſimile κερατοῦντα βωμὸν (cornibus frequentem aram, vt dixit Martialis) eodem modo dictum fuiſſe ἀπὸ τῶν κεράτων, quo κερασοῦντα vrbem ἀπὸ τῶν κεράσων,: id eſt eadem paronomaſiae forma, ita enim loquuntur grammatici, qua κερασοῦντα παρονομάζεσθαι ἀπὸ τῶν κεράσων. *H. Steph.* Correctionem hanc non neceſſariam putat Dacerius. κεράτινον βωμὸν vocat Noſter Op. Mor. p. 1810. et ex dextris cornibus ſolis conſtructum, quum hic ex ſiniſtris omnibus. Κεράτινον item Diog. Laer. L. VIII. S. 13. Lege poſtea cum Bodl. 1.2. τὸν ἐκ κεράτων συνηρμοσμένον καὶ εὐωνύμων ἁπάντων. καὶ enim ſuam emphaſin habet: mirandum nempe fuit altare, tum quod ex cornibus, tum quod ex iis ſiniſtris ſolis erigebatur.

176 τὸν ἐκ Bodl. 1.2.

177 Aptius eſſe συνηρμοσμένον, quam συνηρμοσμένων, manifeſtum eſt. *H. Steph.*

178 καὶ εὐωνύμων Bodl. 1.2.

179 ὧν τὴν Vulcob.

180 ἅςινας θυσίας ἐκπλέων Bodl. 1.2.

181 καὶ

σωτηρίας ἄγγελον εἰς ἄστυ. οὗτος ἐνέτυχεν ὀδυρομένοις τε πολλοῖς τὴν τοῦ βασιλέως τελευτὴν, καὶ αὖ χαίρουσιν[181][182], ὡς εἰκὸς, ἑτέροις, καὶ φιλοφρονεῖσθαι καὶ στεφανοῦν αὐτὸν ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ προθύμοις οὖσιν. τοὺς μὲν οὖν στεφάνους δεχόμενος, τὸ κηρύκειον ἀνέστεφεν· ἐπανελθὼν δὲ ἐπὶ[183] θάλασσαν, οὔπω πεποιημένου σπονδὰς τοῦ Θησέως, ἔξω περιέμεινε, μὴ βουλόμενος τὴν θυσίαν ταράξαι. γενομένων δὲ τῶν σπονδῶν, ἀπήγγειλε τὴν τοῦ Αἰγέως τελευτήν. οἱ δὲ σὺν κλαυθμῷ καὶ θορύβῳ σπεύδοντες[184] ἀνέβαινον εἰς τὴν πόλιν. ὅθεν καὶ νῦν ἐν τοῖς ὠσχοφορίοις στεφανοῦσθαι μὲν οὐ τὸν κήρυκα λέγουσιν, ἀλλὰ τὸ κηρύκειον· ἐπιφωνεῖν δὲ ταῖς[185] σπονδαῖς ἐλελεῦ, ἰοὺ, ἰοὺ, τοὺς παρόντας. ὧν τὸ μὲν σπεύδοντες ἀναφωνεῖν καὶ παιωνίζοντες εἰώθασι, τὸ δὲ ἐκπλήξεως καὶ ταραχῆς ἐστι. θάψας δὲ τὸν πατέρα, τῷ Ἀπόλλωνι τὴν εὐχὴν ἀπεδίδου τῇ ἑβδόμῃ[186] τοῦ Πυανεψιῶνος[187] μηνὸς ἱσταμένου· ταύτῃ γὰρ ἀνέβησαν εἰς ἄστυ

misit in vrbem caduceatorem. Hic in multos incidit, regis fatis illacrymantes, et exultantes (vt probabile est) alios, promptosque ad laete eum, quod incolumis adesset, excipiendum et coronis ornandum. Coronas accepit, quibus adornauit caduceum. Regressus ad mare, nondum re diuina a Theseo perpetrata, ne sacrificium turbaret, restitit foris. Quo peracto, renunciauit Aegei mortem. Ita illi cum gemitu et animo commoto in vrbem citato gradu ascenderunt. Vnde nunc quoque in Oschophoriis coronari non caduceatorem aiunt, sed caduceum, et acclamare inter libamina praesentes, *Eia, heu, heu:* quorum solent illud festinantes et ouantes exclamare, hoc consternationis est et trepidationis. Elato patre, Apollini vota reddidit die septimo mensis Pyanepsionis. Eo enim sospites vrbem iniere.

181 καὶ αὖ χαίρουσιν Bodl. 1. 2.

182 Καὶ χαίρουσιν] Rectius καὶ αὖ χαίρουσιν, vt Bodl. 1. 2.

183 εἰς τὴν Vulcob.

184 σπένδοντες Anon.

185 ἐν ταῖς Vulc. Bodl. 1. 2. 3.

186 Τῇ ἑβδόμῃ] Dicitur p. 35. ὀγδόῃ Πυανεψιῶνος, ἐν ᾗ μετὰ τῶν ἠϊθέων ἐκ Κρήτης ἐπανῆλθεν. Vbi Theseus et ταῖς ἄλλαις ὀγδόαις coli traditur; vnde patet hic ὀγδόῃ scribendum.

187 πανεψιῶνος Vulcob.

188 deest

σωθέντες. ἡ μὲν οὖν ἕψησις τῶν ὀσπρίων λέγεται γενέσθαι διὰ τὸ σωθέντας αὐτοὺς εἰς ταυτὸ συμμίξαι τὰ περιόντα τῶν σιτίων, καὶ μίαν χύτραν κοινὴν ἑψήσαντας συνεστιαθῆναι, καὶ συγκαταφαγεῖν ἀλλήλοις. τὴν δὲ εἰρεσιώνην ἐκφέρουσι, κλάδον ἐλαίας[188] ἐρίῳ μὲν ἀνεστεμμένον, ὥσπερ τότε τὴν ἱκετηρίαν, παντοδαπῶν δὲ ἀνάπλεων καταργμάτων, διὰ τὸ λῆξαι τὴν ἀφορίαν, ἐπᾴδοντες·

Εἰρεσιώνη[189] σῦκα φέρειν[190] καὶ πίονας ἄρτους,

iniere. Ac leguminum elixatio inde orta dicitur, quod incolumes cibariorum reliquias in vnum confuderint, vnaque coctas communi olla, epulati simul inter se manducauerint. Eiresionem vero proferunt, oleae nempe ramum lana obuolutum (quemadmodum tunc erant supplicia) variis fructuum primitiis onustum, quia desierat tunc sterilitas, accinentes,

Eiresione fers ficus et pinguia farra,

Et

188 deest ἐλαίας Bodl. I.

189 Εἰρεσιώνη etc.] Hi versus alibi aliter leguntur. Nam et in primo φέρει malo, quod est apud Eustathium, (quem legent studiosi huius rei cognoscendae, sub finem Commentariorum in XX. Iliadis) Varinum, Suidam et Clementem Alex. initio quarti Stromatων, quam φέρειν. et quum hic atque apud Clementem sit ἀναψήσασθαι, apud Suidam ἀποψήσασθαι, apud Varinum ὑποψήσασθαι, atque etiam ἐπικρήσασθαι, ex Eustathio hoc legitur. Deinde ibidem κύλικ' legitur; et ὅπως atque ἵνα, pro ὡς. Ego sensum obseruaui. Exstat de Eiresiona etiam Homeri carmen in vita eius apud Herodotum (si quidem is est auctor) et Suid. Cur vero εἰρεσιώνην verterim *frondem lemniscatam*, facile intelligunt eruditi. *Xylander*. Rectius scribetur φέρει, vt legitur apud Clementem Alexandrinum, Eustathium, Suidam, qui hos versus afferunt, vt Xylander indicauit. Afferuntur et ab enarratore Aristophanis, qui itidem habet φέρει. Sed quum caeteri legant καὶ μέλι ἐν κοτύλῃ, vt hic scriptum est, Eustathius (vel potius Pausanias apud Eustathium) legit, καὶ μέλιτος κοτύλην: item ἐπικρήσασθαι pro ἀναψήσασθαι, quod verbum Clemens agnoscit: at Schol. Aristoph. pro eo scribit ὑποψήσασθαι: perperam, vt opinor: quamuis Varinus in hac lectione sequi eum maluerit. Quin etiam ἀνεψήσασθαι, quod in alio eiusdem enarratoris loco habemus, licet et ipsum mendosum, illud ἀναψήσασθαι confirmat. In tertio autem versu rectius scribemus ὅπως ex Suida, quam vel ἵνα, (vt Eustathius habet) vel ὡς ἄν, vt hic et apud Schol. illum scriptum

Καὶ μέλι ἐν κοτύλῃ, καὶ ἔλαιον ἀναψήσασθαι[191],
Καὶ κύλικ᾽[192] εὔζωρον, ὡς ἂν[193] μεθύουσα καθεύδῃ.
καίτοι ταῦτά τινες ἐπὶ τοῖς Ἡρακλείδαις γενέσθαι λέγουσιν, οὕτως διατρεφομένοις ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων· οἱ δὲ πλείονες, ὡς προείρηται.

XXIII. Τὸ δὲ πλοῖον[194], ἐν ᾧ μετὰ τῶν ἠϊθέων ἔπλευσε, καὶ πάλιν ἐσώθη, τὴν[195] τριακόντορον, ἄχρι τῶν Δημητρίου τοῦ Φαληρέως χρόνων διεφύλαττον οἱ Ἀθη-

Et pateram mellis, cum fructu dulcis oliuae
Foecundum calicem, sopiaris vt ebria somno.

Quamuis haec quidam in memoriam facta ferant Heraclidarum, qui ita ab Atheniensibus aliti fuerunt: sed maior pars adstipulatur ante dictis.

Nauigium, quo cum impuberibus nauigauit et saluus rediit, agebatur remis triginta. Hoc vsque ad Demetrii Phalerei aetatem Athenienses

ptum est. Idem vno in loco καθεύδῃ legit, in altero καθεύδῃς, sicut et Suidas, quam lectionem alteri praefero: licet apud Eustath. sicut et hic, exstanti. Dure enim ipsa εἰρεσιώνη dici videtur μεθύουσα καθεύδειν. Sed legendo καθεύδῃς fuerit ἀποστροφή. Hoc quoque sciendum est, κύλικα εὔζωρον apud Eustathium scriptum esse, non κύλικ᾽ εὔζωρον. Vtrouis autem modo legatur, mendum in quantitate syllabica erit. Hanc enim lectionem sequendo male producetur υ in illo substantiuo: at illam si sequamur, male in eodem produci α necesse erit. Verum in huiusmodi versibus talia ad seuerum examen vocanda non sunt. *H. Steph.* Varie hi tres versus leguntur apud Clementem Alexandr. Eustathium, Suidam, Scholiastem Aristoph. Phauorinum et Etymologicum magnum. In primo φέρει praeferunt *Xyl.* et *H. Steph.* forte φέροι: in secundo μέλιτος κοτύλην Dacerius post Steph. ex Eustathio: deinde scribitur et ἀποψήσασθαι et ὑποψήσασθαι et ἐπικρήσασθαι et ἀνεψήσασθαι. If. Vossius ad Melam legit ἅμ᾽ ὀψήσασθαι; mallem ἅμ᾽ ἑψήσασθαι, vt supra, χύτραν κοινὴν ἑψήσαντας. In tertio idem legit εὐζώρου, quod metrum seruat: postea καθεύδῃς ex Schol. Aristoph. probat Steph. vt dicatur per ἀποστροφήν. Dure enim ipsa εἰρεσιώνη dici videtur μεθύουσα καθεύδειν.

190 σῦκα φέρειν τῇ εἰρεσιώνῃ Bodl. 1. 2. φέρει Vulcob.

191 ἀνεψήσασθαι vel ἀποψήσασθαι Vulcob.

192 κύλικα Bodl. 1. 2. 3.

193 ὅπως ἂν Vulcob.

194 πλοῖον ἐκεῖνο Bodl. 1. 2.

195 φημὶ δὴ τὴν Bodl. 1. 2.

196 αὐξο-

ναῖοι, τὰ μὲν παλαιὰ τῶν ξύλων ὑφαιροῦντες, ἄλλα δὲ ἐμβάλλοντες ἰσχυρὰ καὶ συμπηγνύντες, οὕτως ὥστε καὶ τοῖς φιλοσόφοις εἰς τὸν αὐξόμενον[196][197] λόγον ἀμφιδοξούμενον παράδειγμα τὸ πλοῖον εἶναι, τῶν μὲν, ὡς τὸ αὐτὸ, τῶν δὲ, ὡς οὐ τὸ αὐτὸ διαμένει[198][199], λεγόντων. ἄγουσι δὲ καὶ τὴν τῶν ὠσχοφορίων ἑορτὴν, Θησέως καταστήσαντος[200]. οὐ γὰρ ἁπάσας αὐτὸν ἐξαγαγεῖν τὰς λαχούσας τότε παρθένους, ἀλλὰ τῶν συνήθων νεανίσκων δύο θηλυφανεῖς μὲν ὀφθῆναι καὶ νεαροὺς, ἀνδρώδεις δὲ ταῖς ψυχαῖς[201] καὶ προθύμους, λουτροῖς τε θερμοῖς καὶ σκιατροφίαις, καὶ ταῖς περὶ τὴν κόμην καὶ λειότητα καὶ χροιὰν ἀλοιφαῖς καὶ κοσμήσεσιν ὡς ἔστιν ἐξαλλάξαντα[202] κομιδῇ, καὶ διδάξαντα φωνὴν καὶ σχῆμα καὶ βάδισιν ὡς ἔνι μάλιστα παρθένοις ὁμοιοῦσθαι, καὶ μηδὲν φαίνεσθαι δια-

nienſes conſeruauerunt, veteri materiae integram aliam ſufficientes, itaque coagmentantes, vt philoſophis in diſputatione de iis, quae augentur, ambiguitatis exemplum haec nauis praebuerit, quod alii eandem manere, alii non eandem, contenderint. Solenne celebrant Oſchophoriorum ex Theſei inſtituto: neque enim omnes eum ſorte lectas virgines ferunt eduxiſſe, ſed familiares ſibi adoleſcentes duos: quorum, quum muliebri quidem vultu et florente, ſed virilibus forent pectoribus et impigri, thermis, vmbratili vita, comae laeuoris coloriſque cauſſa vnctionibus, atque comptu, impenſe inflexerat et finxerat vocem, geſtum et inceſſum, vt quam maxime virgines repraeſentarent, neque vſquam videren-

196 αὐξομένων Vulcob.

197 Εἰς τὸν αὐξόμενον λόγον] Male corrigit Dacerius τῶν αὐξομένων. Eodem enim modo dicitur Eubulides Mileſius inueniſſe πολλοὺς ἐν Διαλεκτικῇ λόγους, τόν τε ψευδόμενον, καὶ τὸν διαλανθάνοντα etc. Diog. Laërt. l. II. S. 108. Et Philo hunc ipſum ratiocinandi modum memorat p. 653. Χρύσιππος περὶ αὐξανομένου τερατεύεται τι τοιοῦτον. Confirmat vero lectionem hanc praecipue noſter Op. Mor. 991. ἐξ ὧν ὁ αὐξόμενος ἀνέφυ τοῖς σοφισταῖς λόγος; vbi rem ipſam explicat.

198 διαμένοι Vulcob. Bodl. I. 2. 3.

199 Διαμένει] Potius διαμένοι cum Vulcob. et Bodl. I. 2. 3.

200 καταστήσαντος ταύτην Bodl. I. 2.

201 τὰς ψυχὰς Vulcob.

202 ἐναλλάξαντα Vulcob.

203 τοὺς

φέροντας, ἐμβαλεῖν εἰς τὸν τῶν παρθένων ἀριθμὸν, καὶ διαλαθεῖν ἅπαντας· ἐπεὶ δὲ ἐπανῆλθεν, αὐτόν τε πομπεῦσαι καὶ τοὺς νεανίσκους οὕτως ἀμπεχομένους, ὡς νῦν ἀμπέχονται τοὺς ὀσχοὺς [203] [204] φέροντες. Φέρουσι δὲ, Διονύσῳ καὶ Ἀριάδνῃ χαριζόμενοι, διὰ τὸν μῦθον· ἢ μᾶλλον, ὅτι συγκομιζομένης ὀπώρας ἐπανῆλθον· αἱ δὲ δειπνοφόροι παραλαμβάνονται, καὶ κοινωνοῦσι τῆς θυσίας, ἀπομιμούμεναι τὰς μητέρας [205] ἐκείνων τῶν λαχόντων. ἐπεφοίτων γὰρ αὐτοῖς ὄψα καὶ σιτία κομίζουσαι· καὶ μῦθοι λέγονται, διὰ τὸ κἀκείνας εὐθυμίας ἕνεκεν καὶ παρηγορίας μύθους διεξιέναι τοῖς παισίν. ταῦτα μὲν οὖν καὶ Δήμων ἱςόρηκεν. ἐξῃρέθη δὲ καὶ τέμενος αὐτῷ, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν παρασχόντων τὸν δασμὸν οἴκων [206] ἔταξεν εἰς θυσίαν αὐτῷ τελεῖν [207] ἀποφοράς. καὶ τῆς θυσίας ἐπεμελοῦντο Φυταλίδαι, Θησέως ἀποδόντος αὐτοῖς ἀμοιβὴν τῆς φιλοξενίας.

XXIV. Μετὰ δὲ τὴν Αἰγέως τελευτὴν, μέγα καὶ θαυμαςὸν ἔργον εἰς νοῦν βαλόμενος, συνῴκισε τοὺς τὴν Ἀτ-

viderentur ab iis difcrepare: Hos inferuiffe in virginum numerum, atque omnes fefelliffe. Poftquam redux fuit, et illum et adolefcentes illos pompam duxiffe eo, quo nunc amiciuntur, cultu, qui palmites cum racemis ferunt. Hos ferunt in Bacchi et Ariadnae honorem, propter fabulam: aut potius quod ea tempeftate rediiffent, qua colliguntur fructus. Foeminae vero, Deipnophorae dictae, adfiftunt et adhibentur facrificio, illorumque fortitorum matres imitantur: portauerunt enim iis obfonia et epulas. Fabulae autem narrantur, eo quod et illae leniendi liberos et erigendi caufa, fabulas iis recenfuerint. Atque haec Demon quoque prodidit. Delubrum etiam ei erectum eft, et illis familiis, quae tributum pependerant, impofuit, vt ad facrificium inferrent vectigal. Sacrificio Phytalidae praeerant: qua re Thefeus hofpitalitatem eorum remunerauit.

Ab Aegei exceffu grande et mirificum opus agitans animo, collegit Atticae cultores in vnam vrbem, vniusque vrbis

203 τοὺς ὠἰσχοὺς Anon.

204 Τοὺς οἰσχοὺς] Legendum vel ὀσχοὺς vel ὠσχοὺς, et paulo fupra, αὐτόν τε pro αὐτόν τε.

205 ἀμπεχόμενοι τὰς μήτρας Vulcob.

206 οἴκους ἔταξεν Bodl. 1. 2.

207 ἀποτελεῖν Vulcob.

208 τοὺς

τικὴν κατοικȣ̃ντας εἰς ἓν ἄςυ, καὶ μιᾶς πόλεως ἕνα δῆμον ἀπέφηνε, τέως[208] [209] σποράδας ὄντας καὶ δυσανακλήτȣς πρὸς τὸ κοινὸν πάντων συμφέρον[210]. ἔςι δ' ὅτε καὶ διαφερομένȣς ἀλλήλοις καὶ πολεμȣ̃ντας, ἐπιὼν ἀνέπειθε κατὰ δήμȣς καὶ γένη· τῶν μὲν [211] ἰδιωτῶν καὶ πενήτων ἐνδεχομένων ταχὺ τὴν παράκλησιν αὐτȣ̃· τοῖς δὲ δυνατοῖς ἀβασίλευτον πολιτείαν προτείνων καὶ δημοκρατίαν, αὐτῷ μόνον[212] ἄρχοντι πολέμȣ καὶ νόμων φύλακι χρησομένην[213], τῶν δὲ ἄλλων παρέξȣσαν ἅπασιν ἰσομοιρίαν. τȣ̀ς μὲν ταῦτα ἔπειθεν[214]· οἱ δὲ τὴν δύναμιν αὐτȣ̃ δεδιότες, μεγάλην ȣ̃σαν ἤδη, καὶ τὴν τόλμαν, ἐβȣ́λοντο πειθόμενοι μᾶλλον, ἢ βιαζόμενοι, ταῦτα συγχωρεῖν. καταλύσας ȣ̃ν τὰ παρ' ἑκάςοις πρυτανεῖα καὶ βȣλευτήρια καὶ ἀρχὰς, ἓν δὲ ποιήσας ἅπασι κοινὸν ἐνταῦθα πρυτανεῖον καὶ βȣλευτήριον, ὅπȣ νῦν ἵδρυται[215] τὸ ἄςυ, τήν τε πόλιν Ἀθήνας προσηγόρευσε[216], καὶ Παναθήναια[217] θυ-

vrbis vnum reddidit populum, qui tunc erant paſſim ſparſi, et aegre ad agendum in communi de republica conciri poterant: nonnunquam etiam diſſidebant mutuo, belloque certabant. Hos adiit, propoſuitque eam rem ſingulis populis et familiis. Cuius conſilium priuati et inopes cito acceperunt. Opulentis et potentibus quum rempublicam rege fore liberam proponeret, in qua omnis penes populum eſſet futura poteſtas, ipſe vero moderator tantum belli, et legum foret cuſtos, caetera paria omnibus, partim eos perpulit: alii potentiam eius veriti iam magnam, atque audaciam, malebant ſponte his, quam vi compulſi, aſſentiri. Igitur diſſoluit vicatim prytanea et curias et magiſtratus, vnoque ſtatuto omnibus communi illic prytaneo et curia, vbi hoc tempore conſpiciuntur, Aſtu et vrbem Athenas appellauit, et Panathenaea ſacri-

208 τȣ̀ς τέως Bodl. I. 2.
209 τέως σποράδας] Placet τȣ̀ς τέως, vt Bodl. I. 2.
210 πᾶσι συμφέρον Vulcob.
211 καὶ τῶν μὲν Bodl. I. 2.
212 αὐτῷ δὲ μόνον Bodl. I. 2.
213 χρωμένην Vulcob.
214 μὲν κατὰ ἔπειθεν ταῦτα Bodl. I. 2.
215 νῦν ἵδρυσαι Vulcob.
216 τὸ ἄςυ τήν τε πόλιν Ἀθήνας προσηγόρευσε] Sic Cicero II. de legibus, *Atticos Theſeus migrare ex agris, et in aſtu quod appellatur*

σίαν ἐποίησε κοινήν. ἔθυσε δὲ καὶ μετοίκια[218] τῇ ἕκτῃ ἐπὶ δέκα τοῦ Ἑκατομβαιῶνος, ἣν ἔτι νῦν θύουσι. καὶ τὴν βασιλείαν ἀφεὶς, ὥσπερ ὡμολόγησε, διεκόσμει τὴν πολιτείαν, ἀπὸ Θεῶν ἀρχόμενος· ἧκε γὰρ αὐτῷ χρησμὸς ἐκ Δελφῶν μαντευομένῳ περὶ τῆς πόλεως·

Αἰγείδη Θησεῦ Πιτθηΐδος ἔκγονε κούρης,
Πολλαῖς τοι πολίεσσι πατὴρ ἐμὸς ἐγκατέθηκε[219]
Τέρματα καὶ κλωστῆρας ἐν ὑμετέρῳ πτολιέθρῳ[220].
Ἀλλὰ σὺ μή τι λίην πεπονημένος ἔνδοθι θυμὸν
Βουλεύειν· ἀσκὸς γὰρ ἐν οἴδματι ποντοπορεύσῃ[221] [222].

ſacrificium inſtituit commune. Celebrauit etiam metoecia, id eſt feſtum demigrationis, ſexto decimo die menſis Hecatombaeonis, quem etiam nunc feſtum agunt: depoſitoque (vt receperat) regno, rempublicam digeſſit ab Diis auſpicatus. Nam conſulenti Deum de ea vrbe, ſortes Delphis allatae ſunt hae,

Aegida Theſeu, Pittheidis edite partu,
Fata patèr multis meus et finem vrbibus olim
Conſtituit, voluitque hac in veſtra vrbe teneri.
Tuque inuicte malis animo ne cede labori,
Vter vt inſanis pelagi iactaberis vndis.

Hoc

tur omnes ſe conferre iuſſit. Et Terentius in Eunucho: *An ille in aſtu venit?* de Chaerea, qui ex Piraeeo ſe in vrbem contuliſſet. *Xylander.*

217 τὰ Παναθήναια Bodl. 1. 2.

218 Ἔθυσε δὲ καὶ μετοίκια] Meziriacus emendat συνοίκια: Feſtum nempe inſtitutum a Theſeo: quod συνῴκισε τοὺς τὴν Ἀττικὴν κατοικοῦντας εἰς ἓν ἄστυ. Sic Stephanus Byzant. φησὶ Χάραξ, ὅτι Θησεὺς τὰς ἕνδεκα πόλεις τὰς ἐν τῇ Ἀττικῇ συνοικίσας εἰς Ἀθήνας, συνοίκια ἑορτὴν κατεστήσατο. eodem modo Thucydides, quem Noſter de hac re paene verbatim exſcripſit. Item Scholiaſtes Ariſtoph. in Pacem meminit τῆς τῶν συνοικιῶν ἑορτῆς ἑκατομβαιῶνος μηνὸς ἕκτῃ ἐπὶ δέκα. Verum vtroque forſan nomine gaudebat hoc feſtum, cum vtrumque cauſam illud celebrandi ſatis apte exprimat. Commemorabant enim Athenienſes, non modo quod in vnam ſedem confluxerant, quod eſt συνοικεῖν, ſed etiam quod ex variis locis illuc migrauerant, ſedibus priſtinis mutatis, quod eſt μετοικεῖν.

219 ἐγκατέθεικε Vulcob.

220 πολιέθρῳ Vulcob.

221 ποντοπορεύσει vel ῥεύσεις Vulcob. ποντοπορεύσει Bodl. 3.

222 Ποντοπορεύσῃ] Vel ποντοπορεύσεις vel ποντοπορεύσει in tertia perſona ſcribendum potius videtur. *H. Steph.* Ita Vulcob.

223 τοῖς

τοῦτο δὲ καὶ Σιβύλλαν ὕστερον ἀποστοματίσαι πρὸς τὴν πόλιν ἱστοροῦσιν [223] [224] ἀναφθεγξαμένην·

Ἀσκὸς βαπτίζῃ [225], δῦναι δέ τοι οὐ θέμις ἐστίν.

XXV. Ἔτι δὲ μᾶλλον αὐξῆσαι τὴν πόλιν βουλόμενος, ἐκάλει πάντας ἐπὶ τοῖς ἴσοις, καὶ τὸ Δεῦρ' ἴτε πάντες λεῴ, κήρυγμα Θησέως γενέσθαι φασὶ, πανδημίαν τινὰ καθιστάντος. οὐ μὴν ἄτακτον, οὐδὲ μεμιγμένην περιεῖδεν ὑπὸ πλήθους ἐπιχυθέντος ἀκρίτου γενομένην τὴν δημοκρατίαν, ἀλλὰ πρῶτος [226] ἀποκρίνας χωρὶς [227] εὐπατρίδας καὶ γεωμόρους καὶ δημιουργοὺς, εὐπατρίδαις μὲν [228] γινώσκειν τὰ θεῖα, καὶ παρέχειν ἄρχοντας ἀποδοὺς, καὶ νόμων διδασκάλους εἶναι, καὶ ὁσίων καὶ ἱερῶν ἐξηγητάς· τοῖς ἄλλοις δὲ [229] πολίταις [230] ὥσπερ εἰς ἴσον κατέστησε, δόξῃ μὲν εὐπατριδῶν, χρείᾳ δὲ γεωμόρων, πλήθει δὲ τῶν δημιουργῶν ὑπερέχειν δοκούντων. ὅτι δὲ πρῶτος ἀπέ-

Hoc oraculum post ciuitati Athenienſi repetiiſſe ſcribunt Sibyllam, hoc verſu,

Immergi poteris, ſed ſubmergi tibi non fas.

Quo autem magis ciuitatem amplificaret, inuitauit omnes pari propoſito iure: et edictum, *Huc pergite omnes populi*, Theſei autumant fuiſſe, concilium quoddam populorum conſtituentis commune. Non permiſit tamen, vt reſpublica popularis, ab affluente et indiſcreta colluuie incondita euaderet et confuſa, ſed primus diſcreuit ſeorſum patricios, agricolas, et opifices. Patriciis curam ſacrorum, et magiſtratuum ex ordine ſuo dandorum permiſit ius, legumque diſciplinam et interpretationem ſacrorum rituum. De caetero ciues adaequauit, quod dignitate patricii, vtilitate agricolae, artifices numero viderentur praecellere. Nam eum primum

223 τοῖς ἱστοροῦσιν Bodl. I. 2.
224 ἱστοροῦσιν] Inſerunt τοῖς Bodl. I. 2. forte legendum τινὲς ἱστοροῦσιν.
225 Ἀσκὸς βαπτίζῃ] Dele iota ſubſcriptum.
226 πρῶτου Bodl. I. 2.
227 χωρὶς τοὺς Bodl. I. 2.
228 δὲ γινώσκειν Bodl. I. 2. 3.
229 deeſt δὲ Bodl. I. 2. 3.
230 Τοῖς ἄλλοις δὲ πολίταις] Omnino ſcribendum πολίτας, hoc ſenſu: Patriciis priuilegia certe quaedam conceſſit, in reliquis omnes ciues adaequauit, εἰς ἴσον κατέστησεν.

κλινε πρὸς τὸν ὄχλον, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶ, καὶ ἀφῆκε τὸ μοναρχεῖν, ἔοικε μαρτυρεῖν καὶ Ὅμηρος ἐν νεῶν καταλόγῳ, μόνους Ἀθηναίους[231 232] δῆμον προσαγορεύσας. ἔκοψε δὲ καὶ νόμισμα, βοῦν ἐγχαράξας, ἢ διὰ τὸν Μαραθώνιον ταῦρον, ἢ διὰ τὸν Μίνω στρατηγὸν, ἢ πρὸς γεωργίαν τοὺς πολίτας παρακαλῶν. ἀπ' ἐκείνου δέ φασι τὸ ἑκατόμβοιον[233] καὶ τὸ δεκάβοιον ὀνομασθῆναι. προσκτησάμενος δὲ τῇ Ἀττικῇ τὴν Μεγαρικὴν βεβαίως, τὴν θρυλλουμένην ἐν Ἰσθμῷ στήλην ἔστησεν, ἐπιγράψας τὸ διορίζον ἐπίγραμμα τὴν χώραν δυσὶ τριμέτροις, ὧν ἔφραζε τὸ μὲν[234 235] πρὸς ἕω·

Τάδ' οὐχὶ Πελοπόννησος, ἀλλ' Ἰωνία.

τὸ δὲ πρὸς ἑσπέραν·

Τάδ' ἐστὶ Πελοπόννησος, οὐκ Ἰωνία.

mum fuiſſe in plebem (vt autor eſt Ariſtoteles) propenſum, et dominatum depoſuiſſe teſtari Homerum quoque in Nauium Catalogo apparet, qui ſolum populum Athenienſem vocat. Signavit etiam nummum inciſo boue, vel ob taurum Marathonium, vel ob Minois ducem, vel ad agriculturam ciues incitans. Hinc ferunt Hecatomboeon et Decaboeon dictum. Quum agro Attico ſolido Megaricum adiunxiſſet, celebrem illam collocauit in Iſthmo columnam, inſcripſitque ad determinandum agrum epigramma duobus trimetris: quorum id, quod orientem ſpectabat, ita habebat,

Haec non ſunt Peloponneſus, aſt Ionia.

Quod vero ad occidentem, huiuſmodi erat,

Sunt iſta Peloponneſus, haud Ionia.

Ac

231 Ἀθηναίους Vulcob. Anon. Bodl. 1.2.3.

232 Ἀθηναίων] Magis placet altera lectio, Ἀθηναίους. *H. Steph.* et *Dacer.*

233 ἑκατομβοίων Vulcob.

234 ὧν ἔφραζεν ὁ μὲν πρὸς ἕω Anon. δι' ὧν ἔφραζε Bodl. 1.2.

235 ὧν ἔφραζε, τὰ μὲν πρὸς ἕω] Lego cum Anon. ὧν ἔφραζεν, ὁ μὲν πρὸς ἕω; et poſtea ὁ δὲ πρὸς ἑσπέραν, quod non annotat Anon. Peſſime in editis haec verba τὰ μὲν πρὸς ἕω et τὰ δὲ πρὸς ἑσπέραν collocantur, tanquam trimetros inciperent. Vide Strabonem L. IX. p. 392.

236 ἐγὼν

καὶ τὸν ἀγῶνα πρῶτος ἔθηκε κατὰ ζῆλον Ἡρακλέους, ὡς δι᾽ ἐκεῖνον Ὀλύμπια τῷ Διῒ, καὶ δι᾽ αὐτὸν Ἴσθμια τῷ Ποσειδῶνι φιλοτιμηθεὶς ἄγειν τοὺς Ἕλληνας. ὁ γὰρ ἐπὶ Μελικέρτῃ τεθεὶς[236] αὐτόθι, νυκτὸς ἐδρᾶτο, τελετῆς ἔχων μᾶλλον, ἢ θέας καὶ πανηγυρισμοῦ, τάξιν. ἔνιοι δέ φασιν ἐπὶ Σκίρωνι τὰ Ἴσθμια τεθῆναι, τοῦ Θησέως ἀφοσιουμένου τὸν φόνον διὰ τὴν συγγένειαν· Σκίρωνα γὰρ υἱὸν εἶναι Κανήθου καὶ Ἡνιόχης[237][238] τῆς Πιτθέως. οἱ δὲ Σίννιν,[239] οὐχὶ Σκίρωνα· καὶ τὸν ἀγῶνα τεθῆναι διὰ τοῦτον[240] ὑπὸ Θησέως, οὐ δι᾽ ἐκεῖνον. ἔταξεν οὖν καὶ διωρίσατο πρὸς τοὺς Κορινθίους, Ἀθηναίων τοῖς ἀφικνουμένοις ἐπὶ τὰ Ἴσθμια παρέχειν προεδρίαν, ὅσον ἂν τόπον ἐπίσχῃ καταπετασθὲν τὸ τῆς θεωρίδος[241] νεὼς[242] ἱστίον, ὡς Ἑλλάνικος καὶ Ἄνδρων ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ἱστορήκασιν.

Ac ludos Herculis imitatione primus ſtatuit, ambiens, vt ſicut in illius memoriam Ioui Olympia, ita Iſthmia Neptuno Graeci in honorem ſuum agerent. Quod enim in Melicertes honorem inſtitutum nocte illic peragebatur, initiatoria caeremonia potius, quam ſpectaculum et celebritas publica, cenſebatur. Sunt tamen, qui dicant Scironi Iſthmia dicata, vt ob propinquitatem expiaret illius caedem Theſeus: Scironem enim filium Canethi fuiſſe et Heniochēs Pitthei filiae. Alii Sinnin, non Scironem, atque huius gratia ludos, non illius, a Theſeo ſtatutos. Conſtituit certe et conuenit ei cum Corinthiis, vt Athenienſibus, qui ad Iſthmia veniſſent, attribuerent prima ſubſellia tanto ſpacio, quantum nauis theoridis expanſum humi velum occupaſſet: quod Hellanicus et Andron Halicarnaſſeus ſcriptum reliquerunt.

236 ἀγὼν τεθεὶς Bodl. 1.2.

237 Κανήθης καὶ Ἡνιόχου Vulg.

238 Κανήθου καὶ Ἡνιόχης] Legitur etiam Κανήθης καὶ Ἡνιόχου. *H. Steph.*

239 οἱ δὲ Σίνιν Bodl. 1. 2.

240 δι᾽ αὐτὸν Bodl. 1. 2.

241 δωρίδος Bodl. 1. 2.

242 τῆς θεωρίδος νεὼς] Θεωρίδος νεὼς ego hic quaſi ad verbum verti, *nauis, qua ſpectatum venirent.* Eſt autem Theoris nauis publica Athenienſium, vt Paralus, vt Salaminia, de quibus alibi. Haec autem quotannis ſolebant Delphos mittere ex voto Theſei, qui ea in Cretam vectus reuectuſque fuerat: eaque miſſa, dum rediret, quaſi iuſtitium Athenis erat; de qua re legatur initium Phaedonis Platonici, Suidas, interpres Aeſchyli

XXVI. Εἰς δὲ τὸν πόντον ἔπλευσε τὸν Εὔξεινον, ὡς μὲν Φιλόχορος καί τινες ἄλλοι λέγουσι, μεθ' Ἡρακλέους ἐπὶ τὰς Ἀμαζόνας συστρατεύσας, καὶ γέρας ἀριστεῖον Ἀντιόπην ἔλαβεν· οἱ δὲ πλείους, ὧν ἐστὶ καὶ Φερεκύδης καὶ Ἑλλάνικος καὶ Ἡρόδωρος, ὕστερον φασὶν Ἡρακλέους ἰδιόστολον πλεῦσαι τὸν Θησέα, καὶ τὴν Ἀμαζόνα λαβεῖν αἰχμάλωτον· πιθανώτερα[243] λέγοντες. οὐδεὶς γὰρ ἄλλος ἱστόρηται τῶν μετ' αὐτοῦ[244] στρατευσάντων Ἀμαζόνα λαβεῖν αἰχμάλωτον. Βίων δὲ, καὶ ταύτην παρακρουσάμενον οἴχεσθαι λαβόντα· φύσει γὰρ οὔσας τὰς Ἀμαζόνας φιλάνδρους, οὔτε φυγεῖν τὸν Θησέα προσβάλλοντα τῇ χώρᾳ, ἀλλὰ καὶ ξένια πέμπειν· τὸν δὲ, τὴν κομίζουσαν ἐμβῆναι παρακαλεῖν εἰς τὸ πλοῖον· ἐμβάσης δὲ, ἀναχθῆναι. Μενεκράτης δέ τις ἱστορίαν περὶ Νικαίας τῆς ἐν Βιθυνίᾳ πόλεως ἐκδεδωκὼς, Θησέα φησὶ τὴν Ἀντιόπην ἔχοντα διατρίψαι περὶ τούτους τοὺς τόπους· τυγχάνειν δὲ

In pontum Euxinum nauigauit, (vt Philochorus et nonnulli alii referunt) Herculem ad bellum aduerſus Amazonas ſequutus, et praemium virtutis ergo accepit Antiopam. At maior pars (in quibus eſt Pherecydes, Hellanicus et Herodorus) poſt Herculem aiunt cum propria claſſe nauigaſſe Theſeum, et captiuam duxiſſe hanc Amazonem, quod quidem eſt probabilius. Nemo enim alius proditur illius commilitonum Amazonem captiuam duxiſſe: Bion etiam hac dolo capta, ſe recepiſſe. Quippe cupidas virorum Amazonas, neque refugiſſe delatum ad oram illam Theſeum, immo et munera ei miſiſſe: illum vero inuitaſſe eam, quae hoſpitalia munera afferebat, vt nauigium conſcenderet, et poſtquam illa conſcendit, ſoluiſſe. Sed Menecrates quidam, qui hiſtoriam Nicaeae vrbis Bithyniae edidit, Theſeum memorat, quum Antiopam teneret, demoratum aliquamdiu illis in oris: habuiſſe autem eum

ſchyli ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας, alii. Inde videtur dictus θεωρὸς, qua voce in Camillo eſt et Demetrio et alibi vſus Plutarchus. Caeterum ex hoc loco apparet, nauim theorida non Delphos modo, ſed et alio publice ad ſpectacula et ſacrificia mitti conſueuiſſe. *Xylander.*

243 πιθανώτερον Bodl. I. 2.

244 μετ' αὐτῷ Vulcob.

245 ἀλλή-

συςρατεύοντας αὐτῷ τρεῖς νεανίσκȣς ἐξ Ἀθηνῶν, ἀδελφȣ̀ς ἀλλήλων[245], Εὔνεων καὶ Θόαντα καὶ Σολόοντα[246]. τȣ̃τον ȣ̓̃ν ἐρῶντα τῆς Ἀντιόπης, καὶ λανθάνοντα τȣ̀ς ἄλλȣς, ἐξειπεῖν πρὸς ἕνα τῶν συνήθων· ἐκείνȣ δὲ[247] περὶ τȣ́των ἐντυχόντος τῇ Ἀντιόπῃ, τὴν μὲν τὴν πεῖραν ἰσχυρῶς ἀποτρίψασθαι, τὸ δὲ πρᾶγμα σωφρόνως ἅμα καὶ πράως ἐνεγκεῖν, καὶ πρὸς τὸν Θησέα μὴ κατηγορῆσαι· τȣ̃ δὲ Σολόοντος, ὡς ἀπέγνω, ῥίψαντος ἑαυτὸν εἰς ποταμόν τινα καὶ διαφθαρέντος, ᾐσθημένον τότε τὴν αἰτίαν καὶ τὸ πάθος τȣ̃ νεανίσκȣ τὸν Θησέα, βαρέως ἐνεγκεῖν· καὶ δυσφορȣ̃ντα, λόγιόν τι πυθόχρηςον ἀνενεγκεῖν πρὸς ἑαυτόν· εἶναι γὰρ αὐτῷ προστεταγμένον ἐν Δελφοῖς ὑπὸ τῆς Πυθίας, ὅταν ἐπὶ ξένης ἀνιαθῇ μάλιςα καὶ περίλυπος γένηται, πόλιν ἐκεῖ κτίσαι, καὶ τῶν ἀμφ᾽ αὐτὸν τινὰς ἡγεμόνας καταλιπεῖν. ἐκ δὲ τȣ́τȣ, τὴν μὲν πόλιν, ἣν ἔκτισεν, ἀπὸ τȣ̃ Θεȣ̃ Πυθόπολιν προσαγορεῦσαι· Σολόοντα δὲ, τὸν πλησίον ποταμὸν, ἐπὶ τιμῇ τȣ̃ νεανίσκȣ. καταλιπεῖν δὲ καὶ τȣ̀ς ἀδελφȣ̀ς αὐτȣ̃ οἷον ἐπιςάτας καὶ νομο-

eum ſecum commilitones, tres Athenienſes iuuenes fratres inter ſe, Euneum, Thoanta, et Soloonta: Hunc Antiopae amore inflammatum, quum ardorem ſuum celaret alios, vni ex familiaribus detexiſſe: Vt Antiopam ille hac de re appellauit, eam attentationem huius repuliſſe acriter: prudenter id et leniter tamen tuliſſe, neque ad Theſeum detuliſſe: Vbi Soloon, abſciſſa ſpe, in amnem quendam ſe abiecit, et interiit, explorata tunc cauſa et adoleſcentis amore, tuliſſe Theſeum rem grauiter, diſcruciatumque oraculum quoddam Apollinis ad ſe applicaſſe. Nam a Pythia ſibi Delphis praeceptum, quum peregre grauiſſime angeretur et eſſet pertriſtis, vrbem ibi vt conderet, et aliquos de ſuis relinqueret rectores: Hinc vrbem, quam condidit, a Dei nomine Pythopolin nuncupaſſe: atque in honorem adoleſcentis, propinquum flumen, Soloonta: reliquiſſe etiam illius fratres velut rectores et legislatores

245 ἀλλήλȣς Vulcob.
246 Σολόεντα Vulcob. Bodl. I. 2. 3. et ſic infra. vulgo Σολόοντα. verum tamen paulo poſt etiam Florentina dat Σολόοντος et Σολόοντα.
247 ἐκείνȣ δὲ εἰπεῖν Bodl. I. 2.

 248 ἐρμȣ̃]

θέτας, καὶ σὺν αὐτοῖς Ἕρμον, ἄνδρα τῶν Ἀθήνησιν εὐπατριδῶν· ἀφ' οὗ καὶ τόπον Ἑρμοῦ[248] καλεῖν οἰκίαν[249] τοὺς Πυθοπολίτας· οὐκ ὀρθῶς τὴν δευτέραν συλλαβὴν περισπῶντας, καὶ τὴν δόξαν ἐπὶ Θεὸν ἀπὸ ἥρωος μετατιθέντας.

XXVII. Πρόφασιν μὲν οὖν ταύτην ὁ τῶν Ἀμαζόνων πόλεμος ἔσχε. φαίνεται δὲ μὴ φαῦλον αὐτοῦ, μηδὲ γυναικεῖον γενέσθαι τὸ ἔργον. οὐ γὰρ ἂν ἐν ἄστει κατεστρατοπέδευσαν, οὐδὲ τὴν μάχην συνῆψαν ἐν χρῷ περὶ τὴν Πνύκα καὶ τὸ Μουσεῖον[250], εἰ μὴ[251] κρατοῦσαι τῆς χώρας, ἀδεῶς τῇ πόλει προσέμιξαν. εἰ μὲν οὖν, ὡς Ἑλλάνικος ἱστόρηκε, τῷ Κιμμερικῷ Βοσπόρῳ παγέντι διαβᾶσαι περιῆλθον, ἔργον ἐστὶ πιστεῦσαι. τὸ δὲ ἐν τῇ πόλει σχεδὸν αὐτὰς ἐνστρατοπεδεῦσαι, μαρτυρεῖται καὶ τοῖς ὀνόμασι τῶν τόπων, καὶ ταῖς θήκαις τῶν πεσόντων. πολὺν δὲ χρόνον ὄκνος ἦν καὶ μέλλησις ἀμφοτέροις τῆς ἐπιχειρήσεως· τέλος δὲ Θησεὺς κατά τι λόγιον τῷ Φόβῳ[252] σφαγιασάμενος, συνῆψεν

latores, cum iisque Hermum nobilem Athenienſem: a quo locum quendam Hermou oeciam (id eſt, Hermi aedes) dicere Pythopolitas: qui parum recte contrahant ſecundam ſyllabam, honoremque ad Deum Mercurium ab heroe traducant.

Hinc traxit bellum Amazonicum originem. Apparet autem, earum non leue, neque muliebre factum fuiſſe. Neque enim in Aſtu metatae caſtra fuiſſent, neque ſigna contuliſſent in loco circa Pnyca et Muſeum, niſi regione in poteſtatem redacta, mouiſſent ad vrbem intrepide. Porro tam longe veniſſe, vt Boſporum Cimmericum congelatum (quod ſcriptum reliquit Hellanicus) permeauerint, id difficile creditu eſt. Sed in ipſa pene vrbe caſtra eas habuiſſe comprobatur, et locorum vocabulis et tumulis earum, quae ceciderunt. Perdiu dubitauit et cunctata vtraque eſt acies ſigna conferre. Tandem ex quodam oraculo Theſeus, quum ſacrificaſſet Pauori, congreſſus cum illis

248 Ἑρμοῦ] Recte Ἑρμοῦ repoſitum fuit pro Ἕρμου: alioqui enim non recte dixiſſet Plutarchus, illos ſecundam ſyllabam circumflectere. *H. Steph.*

249 Deeſt Bodl. 1.2.

250 Μουσεῖον] Adde cum Bodl. 1.2. πότε, vt conſtruatur cum praecedente οὐδέ.

251 πότε εἰ μὴ Bodl. 1.2.

252 τῷ Φοίβῳ Bodl. 1.2. Ex vet.

αὐταῖς. ἡ μὲν ἐν μάχη Βοηδρομιῶνος ἐγένετο μηνὸς, ἐφ' ἧ τὰ βοηδρόμια μέχρι νῦν Ἀθηναῖοι θύουσιν. ἱστορεῖ δὲ Κλείδημος[253], ἐξακριβοῦν τὰ καθ' ἕκαστα βουλόμενος, τὸ μὲν εὐώνυμον τῶν Ἀμαζόνων κέρας ἐπιστρέφειν πρὸς τὸ νῦν καλούμενον Ἀμαζόνειον, τῷ δὲ δεξιῷ πρὸς τὴν Πνύκα κατὰ τὴν Χρυσᾶν Νίκην· μάχεσθαι δὲ πρὸς τοῦτο τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τοῦ Μουσείου ταῖς Ἀμαζόσι συμπεσόντας· καὶ τάφους τῶν πεσόντων περὶ τὴν πλατεῖαν εἶναι τὴν φέρουσαν ἐπὶ τὰς πύλας, παρὰ τὸ Χαλκώδοντος ἡρῷον, ἃς νῦν Πειραϊκὰς ὀνομάζουσι. καὶ ταύτῃ μὲν ἐκβιασθῆναι μέχρι καὶ[254] τῶν Εὐμενίδων, καὶ ὑποχωρῆσαι ταῖς γυναιξίν· ἀπὸ δὲ Παλλαδίου καὶ Ἀρδηττοῦ καὶ Λυκίου προσβαλόντας, ὤσασθαι τὸ δεξιὸν αὐτῶν ἄχρι τοῦ στρατοπέδου, καὶ πολλὰς καταβαλεῖν. τετάρτῳ δὲ μηνὶ συνθήκας γε-

illis eſt. Pugnatum eſt menſe Boëdromione, quo die Boëdromia hactenus celebrant Athenienſes. Scribit Clidemus, ſingula exequi ad vnguem laborans, ſiniſtrum Amazonum cornu ad Amazonion (vt nunc vocatur) declinaſſe, dextro ſecundum Chryſam ad Pnyca pertinuiſſe: Conflixiſſe aduerſus hoc Athenienſes a Muſeo concurrentes cum Amazonibus: Sepulchra eſſe caeſarum in platea, quae fert ad portam ſecundum Chalcodontis fanum, quam Pyraicam nunc nominant: qua pulſos fuiſſe vſque ad Eumenidas, et terga foeminis dediſſe: Sed a Palladio, Ardetto, et Lyceo aggreſſos pepuliſſe dextrum earum cornu vſque ad caſtra, multaſque ſtrauiſſe: Quarto menſe ictum Hippolyta

vet. codicum conſenſu φόβῳ pro φοίβῳ repoſui, leui ſcripturae mutatione, ſed magna, quod ad ſignificationem attinet. Recte autem et Cruſerius hanc lectionem ſecutus non vertit, *quum ſacrificaſſet Apollini*, ſed *quum ſacrificaſſet Pauori.* Solebant enim veteres iis, quae ſibi aduerſabantur, et remorabantur, quo minus rem aliquam aggrederentur, ſacrificare. Ideoque hic, quum metu ab aggredienda re iſta deterreretur, illi ſacrificandum putauit. Sic Xenophon in ſuae ἀναβάσεως libris σφαγιάζεται ποταμῷ, nec non ἀνέμῳ. *H. Steph.*

253 Ἱστορεῖ δὲ Κλείδημος] Lege καὶ Κλείδημος cum Bodl. 1. 2. Sic p. 21. ταῦτα μὲν οὖν καὶ Δήμων ἱστόρηκεν.

254 Καὶ μέχρι τῶν Εὐμενίδων] Dele καὶ cum Bodl. 1. 2. 3.

νέσθαι διὰ τῆς Ἱππολύτης· Ἱππολύτην γὰρ οὗτος ὀνομάζει τὴν τῷ Θησεῖ συνοικοῦσαν, οὐκ Ἀντιόπην. ἔνιοι δέ φασι μετὰ τοῦ Θησέως μαχομένην πεσεῖν τὴν ἄνθρωπον, ὑπὸ Μολπαδίας[255] ἀκοντισθεῖσαν, καὶ τὴν στήλην τὴν παρὰ τὸ[256] τῆς γῆς τῆς Ὀλυμπίας ἱερὸν[257], ἐπὶ ταύτῃ κεῖσθαι. καὶ θαυμαστὸν οὐκ ἔστιν ἐπὶ πράγμασιν οὕτω παλαιοῖς πλανᾶσθαι τὴν ἱστορίαν· ἐπεὶ καὶ τὰς τετρωμένας φασὶ τῶν Ἀμαζόνων ὑπ' Ἀντιόπης εἰς Χαλκίδα λάθρα διαπεμφθείσας, τυγχάνειν ἐπιμελείας, καὶ ταφῆναι τινὰς ἐκεῖ περὶ τὸ νῦν Ἀμαζόνειον καλούμενον. ἀλλὰ τοῦ γε τὸν πόλεμον εἰς σπονδὰς τελευτῆσαι, μαρτύριόν ἐστιν ἥτε τοῦ τόπου κλῆσις τοῦ παρὰ τὸ Θησεῖον, ὅνπερ Ὁρκωμόσιον καλοῦσιν, ἥτε γινομένη πάλαι θυσία ταῖς Ἀμαζόσι πρὸ τῶν Θησείων. δεικνύουσι δὲ καὶ Μεγαρεῖς Ἀμαζόνων θήκην παρ' αὐτοῖς, ἐπὶ τὸν καλούμενον Ῥοῦν βαδίζουσιν[258] ἐξ ἀγορᾶς, ὅπου τὸ ῥομβοειδές[259]. λέγεται δὲ καὶ περὶ Χαι-

polyta interprete foedus: Hippolytam enim hic eam, quae in Thesei contubernio erat, non Antiopam appellat. Alii volunt, illam a Thesei parte praeliantem cecidisse, cum iaculo fuisset a Molpadia icta, et pilam propter Telluris Olympiae aedem super hanc positam fuisse. Neque est mirandum, in antiquitate tanta vagari historiam: quando etiam saucias tradunt Amazonas Chalcidem ab Antiopa occulte dimissas curationem nactas fuisse, et sepultas nonnullas ibi apud Amazonion nunc appellatum. Caeterum fuisse diremptum pace bellum testatur tam loci iuxta templum Thesei appellatio, quod vocant Horcomosion a iureiurando, quam vetus sacrificium, quod ante Thesea fit Amazonibus. Commonstrant et Megarenses apud se Amazonum monumentum, qua ad locum, quem Rhun dicunt, ex foro itur, vbi est Rhomboides. Fama est, prope Chaeroneam

255 Μαλπαδίας Vulcob.
256 περὶ τὸ Vulcob.
257 ἱερὸν οὖσαν Bodl. I. 2.
258 Ἐπὶ τὸν καλούμενον Ῥοῦν βαδίζουσιν] Vulcob. habet καὶ βαδίζουσιν, ex quo legerem καταβαδίζουσιν. Vide not. p. 6.

259 ὅπου τὸ ῥομβοειδὲς] Figura est, parallelis, sed non omnibus aequalibus lineis, angulisque non rectis contenta quadrilatera. Sed cuius rei figura sit, sepulcrine, an alius, an vero proprium hic sit nomen, in Graeco

ρώνειαν ἑτέρας ἀποθανεῖν, καὶ ταφῆναι παρὰ τὸ ῥευμάτιον, ὃ πάλαι μὲν, ὡς ἔοικε[260], Θερμώδων, Αἵμων δὲ νῦν καλεῖται· περὶ ὧν ἐν τῷ Δημοσθένους βίῳ γέγραπται. Φαίνονται δὲ μηδὲ Θεσσαλίαν ἀπραγμόνως αἱ Ἀμαζόνες διελθοῦσαι. τάφοι γὰρ αὐτῶν ἔτι καὶ νῦν δείκνυνται περὶ τὴν Σκοτουσσαίαν καὶ τὰς Κυνὸς κεφαλάς.

XXVIII. Ταῦτα μὲν οὖν ἄξια μνήμης περὶ[261] τῶν Ἀμαζόνων. ἣν γὰρ ὁ τῆς Θησηΐδος[262] ποιητὴς Ἀμαζόνων ἐπανάστασιν γέγραφε, Θησεῖ γαμοῦντι Φαίδραν τῆς Ἀντιόπης ἐπιθεμένης, καὶ τῶν μετ' αὐτῆς Ἀμαζόνων ἀμυνομένων, καὶ κτείνοντος αὐτὰς Ἡρακλέους, περιφανῶς ἔοικε μύθῳ καὶ πλάσματι. τῆς δὲ Ἀντιόπης ἀποθανούσης[263], ἔγημε Φαίδραν, ἔχων υἱὸν Ἱππόλυτον ἐξ Ἀντιόπης· ὡς δὲ Πίνδαρός φησι, Δημοφῶντα. τὰς δὲ περὶ ταύτην καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ δυστυχίας, ἐπεὶ μηδὲν ἀντιπίπτει παρὰ τῶν

roneam quoque occubuiſſe alias, conditaſque fuiſſe ſecundum riuulum, qui olim (vt putant) Thermodon, Haemon nunc vocatur, de quibus in vita Demoſthenis verba fecimus. Nec vero Theſſaliam apparet peragraſſe Amazonas ſine ſanguine: quippe tumuli earum vel hac memoria iuxta Scotuſſaeam et Cynocephalas extant.

Haec memoratu digna de Amazonibus fuere. Nam quem poëta Theſeidis autor, motum Amazonum deſcripſit, quod quum iungeret ſibi matrimonio Phaedram, adorta ſit Theſeum Antiopa, et ſequentes eam Amazones poenas ab illo expetiuerint, Hercules autem eas fuderit, habent plane fabulae effigiem et commenti. Defuncta Antiopa Phaedram duxit, quum ſuſtuliſſet filium ex Antiopa Hippolytum, vt vero Pindarus ait, Demophontem. Calamitates, quae Theſeo ex hac et ex filio ſuo acciderunt, quia nihil hic diſcrepant a tragi-

Graeco non exprimitur. itaque ſic reliquimus. *Xylander.*

260 ἔοικε, ἐκαλεῖτο Bodl. 1. 2.

261 καὶ περὶ Bodl. 1. 2.

262 τῆς Θησηΐδος] Poëma de Theſeo. *Xylander.*

263 Ἀντιόπης ἀποθανούσης] Noſter Theſeum duxiſſe Phaedram poſt mortem Antiopae teſtatur: contra Athenaeus, μετὰ δὲ τὴν Ἱππολύτην Φαίδραν ἔσχεν. Hic itaque ſcriberem Ἱππολύτης, niſi abunde conſtaret priſcos ſcriptores in his rebus multum variaſſe:

ἱςορικῶν τοῖς τραγικοῖς, ὕτως ἔχειν θετέον, ὡς ἐκεῖνοι πεποιήκασιν ἅπαντες.

XXIX. Εἰσὶ μέντοι λόγοι περὶ γάμων Θησέως καὶ ἕτεροι, τὴν σκηνὴν διαπεφευγότες, ὕτε ἀρχὰς εὐγνώμονας, ὕτε εὐτυχεῖς τελευτὰς ἔχοντες. καὶ γὰρ Ἀναξώ τινα Τροιζηνίαν [264] ἁρπάσαι λέγεται, καὶ Σίννιν [265] ἀποκτείνας καὶ Κερκυόνα, συγγενέσθαι βίᾳ ταῖς θυγατράσιν αὐτῶν· γῆμαι δὲ καὶ Περίβοιαν τὴν Αἴαντος μητέρα, καὶ Φερέβοιαν αὖθις, καὶ Ἰόπην τὴν Ἰφικλέυς [266]· καὶ διὰ τὸν Αἴγλης ἔρωτα τῆς Πανοπέως, ὥσπερ εἴρηται, τὴν Ἀριάδνης ἀπόλειψιν αἰτιῶνται μὴ καλὴν γενέσθαι, μηδὲ πρέπυσαν· ἐπὶ πᾶσι δὲ τὴν Ἑλένης ἁρπαγὴν, πολέμυ μὲν ἐμπλῆσαι τὴν Ἀττικὴν, αὐτῷ δὲ εἰς φυγὴν καὶ ὄλεθρον τελευτῆσαι· περὶ ὧν ὀλίγον ὕςερον εἰρήσεται. πολλῶν δὲ τότε τοῖς ἀρίςοις ἄθλων γενομένων, Ἡρόδωρος

a tragicis hiſtorici, vt omnes illi ſcripſere, ita eueniſſe ſtatuendum eſt.

Sunt tamen famae de Theſei nuptiis aliae, quae in ſcenam non venerunt: quae neque rudimenta honeſta, neque fauſtos habuerunt exitus. Etenim Anaxo quandam fertur Troezeniam rapuiſſe, Sinnideque et Cercyone peremptis, vi conſtupraſſe filias eorum, duxiſſe etiam Periboeam Aiacis matrem: item Phereboeam, et Iphiclis filiam Iopam: praeterea ob Aegles Panopei filiae amorem (vt ſupra diximus) Ariadnam exprobrant parum eum recte vel honeſte repudiauiſſe: Helenae denique raptum impleuiſſe bello terram Atticam, atque in exilium eius euaſiſſe et exitium, de quibus infra verba faciemus. At quum multa clariſſimi quique viri certamina ea tempeſtate obirent, exiſtimat Herodo-

riaſſe: vti de Clidemo patet ex noſtro p. 26. qui Ἱππολύτην ὀνομάζει τὴν τῷ Θησεῖ συνοικῦσαν, ὐκ Ἀντιόπην.

264 Ἀναξώ τινα Τροιζηνίαν] Hinc recte legit apud Athenaeum Meziriacus, ἐκ Τροιζῆνος ἥρπασεν Ἀναξὼ, non ἐκ Τροίας.

265 Σίννιον Bodl. 1. 2.

266 Ἰόπην τὴν Ἰφικλέυς] Ἵππην, Athenaeus. Vtra melior lectio dubitat Mezir. cum nuſquam alias de hac Iphiclis filia fiat mentio. Callimachus cuiuſdam Amazonis Hippus meminit Hymn. in Dian. v. 239. τέλεσεν δέ τοι ἱερὸν Ἱππώ. Eadem forſan haec fuit, cum plures inter Amazonas amaſias habuiſſe Theſeus dicatur.

267 γενέσθαι

μὲν ὀδενὸς οἴεται τὸν Θησέα μετασχεῖν, ἀλλὰ μόνοις Λαπίθαις τῆς κενταυρομαχίας· ἕτεροι δὲ καὶ μετὰ Ἰάσονος ἐν Κόλχοις γενέσθαι [267], καὶ Μελεάγρῳ συνεξελεῖν τὸν κάπρον· καὶ διὰ τοῦτο παροιμίαν εἶναι τὴν, Οὐκ ἄνευ Θησέως· αὐτὸν μέντοι μηδενὸς συμμάχου δεηθέντα, πολλοὺς καὶ καλοὺς ἄθλους κατεργάσασθαι [268]· καὶ τὸν, Ἄλλος οὗτος Ἡρακλῆς, λόγον ἐπ' ἐκείνου κρατῆσαι. συνέπραξε δὲ καὶ Ἀδράστῳ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ὑπὸ τῇ Καδμείᾳ [269] πεσόντων, οὐχ ὡς Εὐριπίδης ἐποίησεν ἐν τραγῳδίᾳ, μάχῃ τῶν Θηβαίων κρατήσας, ἀλλὰ πείσας [270] καὶ σπεισάμενος· οὕτω γὰρ οἱ πλεῖστοι λέγουσι· Φιλόχορος δὲ καὶ σπονδὰς περὶ νεκρῶν ἀναιρέσεως γενέσθαι πρώτας ἐκεί-

Herodorus nullius Theſeum, niſi ſolis aduerſus Centauros depugnantibus Lapithis, fuiſſe conſortem conflictus: Alii Iaſonis eum fuiſſe in Colchis ſocium, et expugnauiſſe cum Meleagro aprum, atque hinc in prouerbio eſſe, Non ſine Theſeo: Illum vero nullo ſocio crebras patraſſe et egregias dimicationes, atque hoc dictum, Alter hic Hercules, de eo obtinuiſſe. Ad haec adiutor Adraſto fuit ad recuperanda illorum corpora, qui ſub Cadmea ceciderant: non vt cecinit in tragoedia Euripides, fuſis Thebanis, ſed ad inducias faciendas perſuaſione inductis: nam ita maxima pars tradunt: Philochorus etiam inducias de tollendis caeſis illas fuiſſe primas. Verum

267 γενέσθαι Θησέα Bodl. 1. 2.

268 ἀπεργάσασθαι Vulcob.

269 ὑπὸ τῇ Καδμείᾳ] Id eſt, arce Thebana: quod ſatis eſt notum, cum ex aliis, tum ex Aemil. Probo. *Xylander.*

270 Legitur etiam σπείσας [ſcil. in Bodl. 1. 2. 3.] quod admitti non poſſe arbitror. At vero cum πείσας Θηβαίους feciſſe dicetur, quod non inuitis Thebanis, ſed cum bona eorum venia fecerit: qui participii πείσας vſus eſt frequentiſſimus. Sic dicit Xenophon ἀναβάσεως l. II. meae editionis, εἰ δὲ πείσας βούλεται λαβεῖν. Videntur tamen poſteriores Interpretes legiſſe σπείσας καὶ σπεισάμενος. Vnus enim vertit *datis acceptisque hinc inde induciis*: alter *mutuo foedere icto.* Sed talis geminationis vocabuli illius et ita diſtinctae in actiua et media voce ſignificationis exemplum deſidero. *H. Steph.* In hac voce ſic variare ſolent codices; vt p. 62. Bodl. 1. 2. habent ἐπείσθησαν pro ἐσπείσθησαν.

271 πρώτας

νας[271]. ὅτι δὲ Ἡρακλῆς πρῶτος ἀπέδωκε νεκροὺς τοῖς πολεμίοις, ἐν τοῖς περὶ Ἡρακλέους γέγραπται. ταφαὶ δὲ τῶν μὲν πολλῶν ἐν Ἐλευθεραῖς[272] δείκνυνται, τῶν δὲ ἡγεμόνων, περὶ Ἐλευσῖνα, καὶ τοῦτο Θησέως Ἀδράστῳ χαρισαμένου. καταμαρτυροῦσι δὲ τῶν Εὐριπίδου Ἱκετίδων[273] οἱ Αἰσχύλου Ἐλευσίνιοι, ἐν οἷς καὶ ταῦτα λέγων ὁ Θησεὺς πεποίηται.

XXX. Τὴν δὲ πρὸς Πειρίθουν φιλίαν τοῦτον τὸν τρόπον αὐτῷ γενέσθαι λέγουσι. δόξαν εἶχεν ἐπὶ ῥώμῃ καὶ ἀνδρείᾳ μεγίστην· βουλόμενος οὖν ὁ Πειρίθους ἐξελέγξαι καὶ λαβεῖν διάπειραν, ἠλάσατο[274] βοῦς ἐκ Μαραθῶνος αὐτοῦ· καὶ πυθόμενος διώκειν μετὰ τῶν ὅπλων ἐκεῖνον, οὐκ ἔφυγεν, ἀλλ' ἀναστρέψας ἀπήντησε. ὡς δὲ εἶδεν ἅτερος τὸν ἕτερον, καὶ τὸ κάλλος ἐθαύμασε καὶ τὴν τόλμαν ἠγά-

Verum Herculem hostibus primum mortuorum cadauera concessisse, in vita Herculis inuenies. At vulgi Eleutheris sepulchra extant, ducum apud Eleusina: id quod etiam gratiae dedit Theseus Adrasti. Premunt autem suo testimonio Euripidis Supplices Eleusinii Aeschyli, in quibus haec commemorare ipse canitur Theseus.

Amicitiam cum Pirithoo eum contraxisse hoc modo referunt. Celebratissimum erat eius robur et virtus: Pirithous vero cupidine captus explorandi et tentandi, abegit boues eius ex Marathone, allatoque nuntio insequi armis illum, non consuluit fugae, sed regressus obuium se ei obiecit. Vt alter alterum conspexit, speciem admiratus est, et obstupuit audaciam,

a pugna

271 πρώτους ἐκείνους γενέσθαι φησὶ Vulcob.

272 ἐν Ἐλευθεραῖς] Oppidum est Atticae, quod versus Boeotiam pro limite aliquando fuit. Pausan. Atticis. *Xylander.*

273 Καταμαρτυροῦσι] Plane contrariam sententiam habet altera haec lectio, καὶ μαρτυροῦσι δὲ ταῖς Εὐριπίδου Ἱκέτισιν. Sonant enim haec verba: suo testimonio assentiuntur Euripidis tragoediae. sed ab altera lectione non discedendum esse censeo. *H. Steph.* Si veterem lectionem sequaris, tum aliquid deesse videtur ex Aeschyli Eleusiniis, vbi ταῦτα λέγων ὁ Θησεὺς πεποίηται: si alteram malis, cum vetere Interprete legendum τὰ αὐτὰ λέγων.

274 ἀπήλασε Vulcob.

275 Μάχης

σθη, μάχης μὲν ἔσχοντο[275], Πειρίθους δὲ πρότερος τὴν δεξιὰν προτείνας, ἐκέλευσεν αὐτὸν γενέσθαι δικαστὴν τὸν Θησέα τῆς βοηλασίας· ἑκὼν γὰρ ὑφέξειν ἣν ἂν ὁρίσῃ δίκην ἐκεῖνος. Θησεὺς δὲ καὶ τὴν δίκην ἀφῆκεν αὐτῷ, καὶ προὐκαλεῖτο[276] φίλον εἶναι καὶ σύμμαχον. ἐποιήσαντο δὲ τὴν φιλίαν ἔνορκον. ἐκ δὲ τούτου γαμῶν[277] ὁ Πειρίθους Δηϊδάμειαν, ἐδεήθη τοῦ Θησέως ἐλθεῖν, καὶ τὴν χώραν ἱστορῆσαι, καὶ συγγενέσθαι τοῖς Λαπίθαις. ἐτύγχανε δὲ καὶ τοὺς Κενταύρους κεκληκὼς ἐπὶ τὸ δεῖπνον. ὡς δὲ ἠσέλγαινον ὕβρει, καὶ μεθύοντες οὐκ ἀπείχοντο τῶν γυναικῶν, ἐτράποντο πρὸς ἄμυναν οἱ Λαπίθαι· καὶ τοὺς μὲν ἔκτειναν αὐτῶν, τοὺς δὲ, πολέμῳ κρατήσαντες, ὕστερον ἐξέβαλον ἐκ τῆς χώρας, τοῦ Θησέως αὐτοῖς συμμαχομένου καὶ συμπολεμοῦντος. Ἡρόδωρος δὲ ταῦτα πραχθῆναι φησὶν οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τοῦ πολέμου συνεστῶτος ἤδη, τὸν Θησέα βοηθοῦντα τοῖς Λαπίθαις παραγενέσθαι, καὶ τότε πρῶτον ὄψει γνωρίσαι τὸν Ἡρακλέα, ποιησάμενον ἔργον ἐντυχεῖν αὐτῷ περὶ Τραχῖνα πεπαυμένῳ[278] πλάνης ἤδη

a pugna temperarunt, ac prior porrecta dextra Pirithous ipsum voluit Theseum de abactis bobus arbitrum esse: vltro enim se, quas ille definisset, subiturum poenas. Theseus vero et mulctam ei condonauit, ad ineundamque secum societatem et amicitiam inuitauit. Ita amicitiam iuramento sanxere. Inde ducens vxorem Pirithous Deidamiam, Theseum rogauit, vt veniret ad regionem visendam et ad contrahendam cum Lapithis consuetudinem. Forte inuitauerat Centauros quoque ad caenam: qui vt in procacitatem et insolentiam eruperunt, et vino incalescentes non temperauerunt a mulieribus, verterunt se Lapithae ad vltionem, atque alios eorum obtruncauerunt, alios bello inde victos, socio Theseo et suppetias ferente, regione exegerunt. Herodorus negat haec ita gesta, sed bello iam commisso, tulisse opem Theseum Lapithis, atque tunc primum in conspectum venisse Herculis, quum appellare cuperet eum circa Trachina, postquam errores iam et certamina depo-

275 Μάχης μὲν ἔσχοντο] Rectius ἴσχοντο cum Bodl. 1. 2.
276 προσεκαλεῖτο Vulcob.
277 γήμας Bodl. 1. 2.
278 πεπαυμένον Vulcob.

279 ἀλλή-

καὶ ἄθλων· γενέσθαι δὲ μετὰ τιμῆς καὶ φιλοφροσύνης καὶ πολλῶν ἐπαίνων ἀμφοτέροις τὴν ἔντευξιν. ȣ̓ μὴν ἀλλὰ μᾶλλον ἄν τις πρόσχοι τοῖς πολλάκις ἐντυχεῖν αὐτȣ̀ς ἀλλήλοις[279] ἱϛορȣ̃σι· καὶ τὴν μύησιν Ἡρακλεῖ γενέσθαι, Θησέως σπȣδάσαντος, καὶ τὸν πρὸ τῆς μυήσεως καθαρμὸν ὡς δεομένῳ διά τινας πράξεις ἀβȣλήτȣς.

XXXI. Ἤδη δὲ πεντήκοντα ἔτη γεγονὼς, ὥς φησιν Ἑλλάνικος, ἔπραξε τὰ περὶ τὴν Ἑλένην, ȣ̓ καθ' ὥραν[280]. ὅθεν ὡς δὴ μέγιϛον ἐπανορθȣ́μενοι τȣ̃το τῶν ἐγκλημάτων ἔνιοι, λέγȣσιν ȣ̓κ αὐτὸν ἁρπάσαι τὴν Ἑλένην, ἀλλὰ Ἴδα καὶ Λυγγέως ἁρπασάντων[281], παρακαταθήκην λαβόντα τηρεῖν, καὶ μὴ προΐεσθαι τοῖς Διοσκόροις[282] ἀπαιτȣ̃σιν· ἢ νὴ Δία Τυνδάρεω παραδόντος αὐτῷ, φοβηθέντος Ἐνάρσφορον[283] τὸν Ἱπποκόωντος, ἔτι νηπίαν ȣ̓̃σαν βιαζόμενον τὴν Ἑλένην λαβεῖν[284]. τὰ δὲ εἰκότα καὶ πλεῖϛȣς ἔχοντα μάρτυρας, τοιαῦτά ἐϛιν. ἦλθον μὲν εἰς Σπάρτην ἀμφό-

depoſuiſſet. Congreſſum autem eorum honorificum fuiſſe cum mutua comitate et laudibus. Verum iis potius aſſentiendum, qui crebro congreſſos inter ſe memoriae tradiderunt, atque initiatum Herculem faciente cum eo Theſeo, et ante initiationem luſtratum, vt ei, ob certa facta ſua, quae inconſulte admiſerat, opus erat.

Annos iam natus (vt Hellanicus refert) quinquaginta, Helenam rapuit nondum maturam. Vnde ad ſubleuandum hoc, quaſi grauiſſimum crimen, abnuunt nonnulli Helenam illum rapuiſſe, ſed raptam ab Ida et Lynceo fuiſſe, atque apud ſe ſervaſſe depoſitam, neque repoſcentibus Caſtori et Polluci reſtituiſſe: vel ſane traditam ei illam ab ipſo fuiſſe Tyndaro, quod Enarſphorum timeret Hippocoontis filium, qui paruulam adhuc capere Helenam vi inſtabat. At vero propiora et pluribus nixa teſtibus hoc modo ſe habent. Venerunt ambo Theſeus et Pirithous Spartam, puella-

279 ἀλλήλȣς] Lege ἀλλήλοις cum Mſſ. Bodl. 1. 2. 3. et Anonym.

280 ὥραν ἡλικίας Bodl. 1. 2.

281 ἁρπασάντων αὐτὴν Bodl. 1. 2.

282 Διοσκȣ́ροις Vulcob. Διοσȣ́ροις Anonym.

283 Ἐνάρσφορον] Nomen incertum, cum Apollodoro ſit Ἐμάρσφορος, Pauſaniae Ἐναραίφορος.

284 deeſt λαβεῖν Bodl. 1. 2.

285 Ἦλθον

τεροι [285], καὶ τὴν κόρην ἐν ἱερῷ Ἀρτέμιδος Ὀρθίας χορεύουσαν ἁρπάσαντες, ἔφυγον. τῶν δὲ πεμφθέντων ἐπὶ τὴν δίωξιν, οὐ πορρωτέρω Τεγέας ἐπακολουθησάντων, ἐν ἀδείᾳ γενόμενοι, καὶ διελθόντες τὴν Πελοπόννησον, ἐποιήσαντο συνθήκας, τὸν μὲν λαχόντα κλήρῳ τὴν Ἑλένην ἔχειν γυναῖκα, συμπράττειν δὲ θατέρῳ γάμον ἄλλον. ἐπὶ ταύταις δὲ κληρουμένων ταῖς ὁμολογίαις, ἔλαχε Θησεύς· καὶ παραλαβὼν τὴν παρθένον, οὔπω γάμων ὥραν ἔχουσαν, εἰς Ἀφίδνας ἐκόμισε· καὶ τὴν μητέρα καταστήσας μετ᾽ αὐτῆς, Ἀφίδνῳ παρέδωκεν, ὄντι φίλῳ, διακελευσάμενος φυλάττειν καὶ λανθάνειν τοὺς ἄλλους. αὐτὸς δὲ Πειρίθῳ τὴν ὑπουργίαν ἀποδιδοὺς, εἰς Ἤπειρον συναπεδήμησεν ἐπὶ τὴν Ἀϊδωνέως θυγατέρα, τοῦ Μολοσσῶν βασιλέως· ὃς τῇ γυναικὶ Περσεφόνην ὄνομα θέμενος [286], Κόρην δὲ τῇ θυγα-

puellaque, quae in templo Dianae Orthiae saltabat rapta, fugam cepere. Quum missi ad insectandos illos non ultra Tegaeam essent progressi, et illi peruenissent in tutum, atque Peloponnesum transmisissent, pacti sunt inter se, vt cui sors obtigisset, Helenam haberet vxorem, et alteri ad nuptias quaerendas alias praesto esset. His legibus missa sorte obuenit illa Theseo, ac virginem nondum nubilem Aphidnas deportauit, matremque ei adiunctam amico suo tradidit Aphidno, praecipiens, eas vt seruaret, et rem celaret alios. Inde ad praestandum Pirithoo officium suum, profectus in Epirum cum eo est ad Aidonei filiam Molossorum regis, qui vxori Persephonem nomen indiderat, filiae Coren, cani

285 Ἦλθον μὲν εἰς Σπάρτην ἀμφότεροι] Videntur quaedam hic deesse: nulla enim Pirithoi et Thesei praecessit mentio; de quibus tamen autorem loqui sententia indicat. *Xyl.*

286 ὃν τῇ γυναικὶ Περσεφόνην ὄνομα θέμενος] In Graeco ita omnino est, vt ego reddidi. Lapus tritam (vt opinor) fabulam potius sequendam ratus, reginam Cereris nomine filiam Proserpinam edidit: idemque est apud Amiotum. Alioquin *Aidoneus* Pluto Graecis est, cui non Cererem, sed huius filiam Proserpinam, raptam ab eo, coniugem fuisse, fabulae loquuntur. Atque de hoc etiam illis conuenit, Pirithoum non ad filiam Proserpinam, sed ipsammet Plutonis coniugem rapiendam auxiliatore Theseo profectum. Plutarchus ergo alios auctores, qui mythologiam tradiderint, secutus videtur. Res non

τρὶ, τῷ δὲ κυνὶ Κέρβερον, ἐκέλευε τούτῳ διαμάχεσθαι τοὺς μνωμένους τὴν παῖδα, καὶ λαβεῖν τὸν κρατήσαντα. τοὺς μέντοι περὶ τὸν Πειρίθουν, οὐ μνηστῆρας ἥκειν, ἀλλ' ἁρπασομένους πυνθανόμενος, συνέλαβε, καὶ τὸν μὲν Πειρίθουν εὐθὺς ἠφάνισε διὰ τοῦ κυνὸς, τὸν δὲ Θησέα καθείρξας ἐφύλαττεν.

XXXII. Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ Μενεσθεὺς ὁ Πετεὺς [287], τοῦ Ὀρνέως, τοῦ Ἐρεχθέως, πρῶτος, ὥς φασιν, ἀνθρώπων ἐπιθέμενος τῷ δημαγωγεῖν, καὶ πρὸς χάριν ὄχλῳ διαλέγεσθαι, τούς τε [288] δυνατοὺς συνίστη καὶ παρώξυνε, πάλαι βαρυνομένους τὸν Θησέα, καὶ νομίζοντας ἀρχὴν καὶ βασιλείαν ἀφῃρημένον ἑκάστου τῶν κατὰ δῆμον εὐπατριδῶν, εἰς ἓν ἄστυ συνείρξαντα πάντας, ὑπηκόοις χρῆσθαι καὶ δούλοις· τούς τε πολλοὺς διετάραττε καὶ διέβαλλεν, ὡς ὄναρ ἐλευθερίας [289] ὁρῶντας, ἔργῳ δὲ ἀπεστερημένους πατρίδων καὶ ἱερῶν, ὅπως ἀντὶ πολλῶν καὶ

cani Cerberum: ac cum hoc pugnare iussit procos puellae, promittens eam victori. Verum quum Pirithoum non procatum venisse, sed raptum intellexisset, corripuit eos, ac Pirithoum extemplo interimit per canem, Theseum in vinculis seruauit.

Interea Menestheus Petei, qui filius fuit Ornei et nepos Erechthei, primus (vt fama est) inter mortales auram popularem captare aggressus et blandiri plebi, hinc primores solicitavit, et incendit iam pridem pertaesos Thesei, atque existimantes illum imperio et regno singulis per populos nobilitate praecellentibus extorto, in vnam ipsos conclusos vrbem pro subiectis prorsus et seruis habere: hinc vulgus concitauit exprobrauitque, libertatis obiecto somnio, reuera patria et sacris spoliatos esse, vt multorum

bonorum

non est summi momenti: fuit tamen notanda. *Xylander*.

287 Μενεσθεὺς ὁ Πετεὺς] Πετεῶ omnes codices et *H. Steph.* Πετεῶο *Xyl.* ex Homero et Pausania. Palmerii in Exercit. p. 185. haec sunt verba. [Lege ὁ Πετέω. est enim nomen atticae inclinationis, ὁ Πετέως, τοῦ Πετέω. quod conuenit viro atticae originis.]

288 Τούς τε δυνατοὺς] Praefero τοὺς τότε ex Bodl. 1.2.

289 Ὄναρ ἐλευθερίας ὁρῶντας] Receptior loquendi mos, ὄναρ ἐλευθερίαν ὁρῶντας.

290 Legi-

ἀγαθῶν καὶ γνησίων βασιλέων πρὸς ἕνα δεσπότην ἔπηλυν καὶ ξένον ἀποβλέπωσι. ταῦτα δὲ αὐτοῦ πραγματευομένου, μεγάλην ῥοπὴν ὁ πόλεμος τῷ νεωτερισμῷ [290] προσέθηκε τῶν Τυνδαριδῶν ἐπελθόντων· οἱ δὲ καὶ ὅλως φασὶν ὑπὸ τούτου πεισθέντας ἐπελθεῖν. τὸ μὲν οὖν πρῶτον οὐδὲν ἠδίκουν, ἀλλ' ἀπῄτουν τὴν ἀδελφήν. ἀποκριναμένων δὲ τῶν ἐν ἄστει μήτε ἔχειν, μήτε γινώσκειν, ὅπου καταλέλειπται, πρὸς πόλεμον ἐτράποντο. φράζει δὲ αὐτοῖς Ἀκάδημος, ᾐσθημένος ᾧ δή τινι [291] τρόπῳ, τὴν ἐν Ἀφίδναις κρύψιν αὐτῆς. ὅθεν ἐκείνῳ τε τιμαὶ ζῶντι παρὰ τῶν Τυνδαριδῶν ἐγένοντο, καὶ πολλάκις ὕστερον ἐμβαλόντες εἰς τὴν Ἀττικὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ πᾶσαν ὁμοῦ τὴν χώραν τέμνοντες, τῆς Ἀκαδημίας ἀπείχοντο διὰ τὸν Ἀκάδημον. ὁ δὲ Δικαίαρχος, Ἐχεδήμου [292] φησὶ καὶ Μαράθου συστρατευσάντων τότε τοῖς Τυνδαρίδαις ἐξ Ἀρκαδίας, ἀφ' οὗ μὲν Ἐχεδημίαν προσαγορευθῆναι τὴν νῦν Ἀκαδημίαν, ἀφ' οὗ δὲ Μαραθῶνα τὸν [293] δῆμον, ἐπιδόν-

bonorum loco et iuſtorum regum, vnum reſpicerent aduenam et hoſpitem dominum. Haec illo moliente; magnum momentum bellum ſeditioni, Tyndaridis ingruentibus, adiecit. Sunt qui plane dicant ab illo eos inuitatos, bellum mouiſſe. Ac primum iniuria abſtinuerunt, tantum repetierunt ſororem. Quum reſpondiſſent ciues, neque penes ſe eſſe illam, neque vbi eſſet relicta, ſe ſcire, ad bellum conuerſi ſunt. Verum aperit eis Academus, (haud ſcio, qua ratione odoratus) Aphidnis eam abdi. Vnde cum illi honores viuo habiti ſunt a Tyndaridis, tum Lacedaemonii, qui ſaepius poſtmodum incurſauerunt Atticam, vniverſoſque fines perpopulati ſunt, Academia abſtinuerunt, Academi cauſa. Dicaearchus vero tradit, quum Echedemus et Marathus Tyndaridas ex Arcadia eſſent ad bellum illud ſequuti, nomen ab illo quaeſiſſe Echedemiam, quae nunc appellatur Academia: ab hoc pagum Marathonem, quod vltro ſe ex quodam

290 Legitur etiam τῶν νεωτερισμῶν. *H. Steph.*

291 Rectius ſcribetur ᾧδήτινι. *H. Steph.*

292 Ἐχέμου] Ἐχεδήμου, Anon. vt nempe facilius inde deriuetur nomen loci, Ἐχεδημία. L. Holſtenius vero retenta lectione priore legit poſtea Ἐχεμηδίαν.

293 τὸν τόπον καὶ τὸν Bodl. 1. 2.

τος ἑαυτὸν ἑκουσίως κατά τι λόγιον σφαγιάσασθαι πρὸ τῆς παρατάξεως. ἐλθόντες οὖν ἐπὶ τὰς Ἀφίδνας, καὶ μάχῃ κρατήσαντες, ἐξεῖλον τὸ χωρίον. ἐνταῦθα φασὶ καὶ Ἄλυκον πεσεῖν τὸν Σκίρωνος υἱὸν, συστρατευόμενον τότε τοῖς Διοσκουρίδαις [294]. ἀφ' οὗ καὶ τόπον τῆς Μεγαρικῆς Ἄλυκον καλεῖσθαι, τοῦ σώματος ἐνταφέντος [295]. Ἡρέας δ' ὑπὸ Θησέως αὐτοῦ περὶ Ἀφίδνας ἀποθανεῖν τὸν Ἄλυκον ἱστόρηκε· καὶ μαρτύρια ταυτὶ τὰ ἔπη παρέχεται περὶ τοῦ Ἀλύκου·

> τὸν ἐν εὐρυχώρῳ ποτ' Ἀφίδνῃ
> Μαρνάμενον Θησεὺς Ἑλένης ἕνεκ' ἠϋκόμοιο
> Κτεῖνεν·

οὐ μὴν εἰκὸς, αὐτοῦ Θησέως παρόντος, ἁλῶναι τήν τε μητέρα καὶ τὰς Ἀφίδνας [296].

XXXIII. Ἐχομένων δ' [297] οὖν τῶν Ἀφιδνῶν, καὶ τῶν

dam oraculo obtuliſſet ante aciem immolandum. Quum moviſſent Aphidnas et victores eſſent proelio, expugnauerunt oppidum. Ibi Alycum quoque ferunt Scironis filium, commilitonem id temporis Caſtoris et Pollucis, occubuiſſe: a quo locum quendam agri Megarici, quod corpus eius ibi ſit humatum, Alycum nominatum fuiſſe. Hereas ab ipſo Theſeo prodidit ad Aphidnas caeſum Alycum, et in teſtimonium haec de Alyco producit carmina,

> *Hunc Helenae cauſa formoſae proelia quondam*
> *Miſcentem Theſeus ſpatioſa ſtrauit Aphidna.*

Haud conſonum ſit tamen veritati, praeſente Theſeo fuiſſe matrem eius et Aphidnas captas.

Occupatis Aphidnis, et Athenienſibus trepidantibus ſuaſit

294 Τοῖς Διοσκουρίδαις] Noſter hac voce vult Caſtorem et Pollucem, Helenae fratres, qui paſſim hic Τυνδαρίδαι appellantur. Hi autem erant Διοσκοῦροι, non Διοσκουρίδαι: ſic enim illorum proles proprie dicerentur. Mallem itaque hic legere τοῖς Διοσκούροις. Sic Strabo de eadem re, nempe Aphidna direpta, verba faciens, memorat τὴν Διοσκούρων ἐκπόρθησιν αὐτῆς.

295 Σώματος ἐνταφέντος] Recte Bodl. 1. 2. ἐκεῖ ταφέντος.

296 Καὶ τὰς Ἀθήνας] Omnino legendum Ἀφίδνας cum Anon. quod viderunt Xyl. et H. Steph.

297 Ἐχομένων δ' οὖν] Dele δ' cum Bodl. 1. 2.

298 ἄλλο

ἐν ἄστει δεδιότων, ἔπεισε τὸν δῆμον ὁ Μενεσθεὺς δέχεσθαι τῇ πόλει καὶ φιλοφρονεῖσθαι τοὺς Τυνδαρίδας, ὡς μόνῳ Θησεῖ βίας ὑπάρξαντι πολεμοῦντας, τῶν δὲ ἄλλων εὐεργέτας ὄντας ἀνθρώπων καὶ σωτῆρας. ἐμαρτύρει δὲ αὐτῷ καὶ τὰ παρ' ἐκείνων· οὐδὲν γὰρ ἠξίωσαν [298], ἁπάντων κρατοῦντες, ἀλλ' ἢ μυηθῆναι, μηδὲν ἧττον Ἡρακλέους τῇ πόλει προσήκοντες· καὶ τοῦτο οὖν ὑπῆρξεν αὐτοῖς, Ἀφίδνου ποιησαμένου παῖδας [299], ὡς Πύλιος Ἡρακλέα· καὶ τιμὰς ἰσοθέους ἔσχον, Ἄνακες προσαγορευθέντες [300], ἢ διὰ τὰς γενομένας ἀνοχὰς, ἢ διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ κηδεμονίαν τοῦ μηδένα κακῶς παθεῖν, στρατιᾶς [301] τοσαύτης ἔνδον οὔσης. ἀνακῶς γὰρ ἔχειν φαμὲν [302] τοὺς ἐπιμελομένους ἢ φυλάττοντας ὁτιοῦν· καὶ τοὺς βασιλεῖς ἴσως Ἄνακτας διὰ τοῦτο καλοῦσιν. εἰσὶ δὲ οἱ λέγοντες διὰ τὴν τῶν ἀστέρων ἐπιφάνειαν Ἄνακας ὀνομάζεσθαι· τὸ γὰρ ἄνω τοὺς Ἀττικοὺς ἀνέκας ὀνομάζειν, καὶ ἀνέκαθεν, τὸ ἄνωθεν.

ſuaſit populo Meneſtheus, vt admitterent in vrbem, et acciperent benigne Tyndaridas: vt qui vni Theſeo iniuriae autori arma inferrent, in caeteros mortales benefici eſſent et eorum ſervatores. Hoc ipſum euentus comprobauit. Nihil enim omnino victores, quam vt initiarentur, poſtulauerunt: quod non minus, quam Herculi, propinquitas ipſis cum ciuitate intercederet: quam obtinuerunt ab Aphidno adoptati, vt a Pylio Hercules: atque honores aſſequuti diuinos ſunt, Anaces dicti, vel ob factas inducias, vel ob curam et ſolicitudinem, ne cui malum offerretur, quum eſſet intra muros tantus exercitus. Nam ἀνακῶς ἔχειν dicunt eos, quibus cura vel tuitio alicuius incumbat, et reges appellant fortaſſis inde ἄνακτας. Sunt qui ob ſtellarum eorum apparitionem ferant Anacas appellari: quod τὸ ἄνω Attici ἀνέκας, id eſt ſupra, et ἀνέκαθεν τὸ ἄνωθεν, id eſt ſuperne, vocent.

Porro

298 ἄλλο ἠξίωσαν Bodl. 1. 2.

299 παῖδας αὐτοὺς Bodl. 1. 2.

300 Ἄνακες προσαγορευθέντες] vide Cic. lib. III. de nat. deor. *Cruſerius.*

301 Στρατείας τοσαύτης] Legendum στρατιᾶς, *exercitu tanto.* Saepiſſime peccant codices in hac voce, quod in noſtro, cum ad loca peruenero, notabo.

302 Ἀνακῶς γὰρ ἔχειν] Adderem φαμὲν, quod vulgatis deeſt, ex Bodl. 1. 2. quod neceſſarium videtur.

XXXIV. Αἴθραν δὲ τὴν Θησέως μητέρα, γενομένην αἰχμάλωτον, ἀπαχθῆναι λέγουσιν εἰς Λακεδαίμονα, κἀκεῖθεν εἰς Τροίαν μετὰ Ἑλένης· καὶ μαρτυρεῖν Ὅμηρον ἕπεσθαι τῇ Ἑλένῃ φάμενον·

Αἴθρην Πιτθῆος θύγατρα Κλυμένην τε βοῶπιν [303].

οἱ δὲ καὶ τοῦτο τὸ ἔπος διαβάλλουσι, καὶ τὴν περὶ Μουνύχου [304] μυθολογίαν, ὃν ἐκ Δημοφῶντος Λαοδίκης κρύφα τεκούσης ἐν Ἰλίῳ συνεκθρέψαι τὴν Αἴθραν λέγουσιν. ἴδιον δέ τινα καὶ παρηλλαγμένον ὅλως λόγον ὁ Ἴστρος ἐν τῇ τρισκαιδεκάτῃ τῶν Ἀττικῶν ἀναφέρει περὶ Αἴθρας, ὡς ἐνίων λεγόντων, Ἀλέξανδρον μὲν, τὸν ἐν Θεσσαλίᾳ Πάριν, ὑπ' Ἀχιλλέως καὶ Πατρόκλου μάχῃ κρατηθῆναι παρὰ τὸν Σπερχειὸν, Ἕκτορα δὲ τὴν Τροιζηνίων πόλιν λαβόντα διαρπάσαι, καὶ τὴν Αἴθραν ἀπάγειν ἐκεῖ καταλειφθεῖσαν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἔχει πολλὴν ἀλογίαν.

Porro Thefei matrem captiuam Aethram perhibent Lacedaemonem abftractam, inde cum Helena Troiam; ac fequutam eam Helenam teftari hifce verfibus Homerum,

Aethram Pitthei gnatam Clymenenque venuftam.

Alii hunc verfum reiiciunt et Munychi fabulam, quem ex Demophoonte a Laodice clam editum Ilii creuiffe fub Aethra memorant. Peculiarem vero et diuerfam plane hiftoriam refert de Aethra Iftrus in tertio decimo libro rerum Atticarum, prodi a certis, Alexandrum, Parin in Theffalia appellatum, ab Achille et Patroclo pugna ad Sperchium amnem fufum fuiffe, Hectorem Troezeniorum oppidum expugnatum diripuiffe, et Aethram illic depofitam abduxiffe. Verum id fane quam eft abfonum.

Quum

303 Locus eft Iliad. 3. Vide quae ibi annotauit Scholiaftes, et Calabrum lib. 14. *Xylander.*

304 Περὶ Μουνύχου] De Munito multa funt apud Lycophronem: nam Munitum ille vocat Μούνιτον. Quo loco quam et arroganter et ftulte (vt faepenumero) doctiffimum poëtam interpres Tzetzes, nefcio, quarum argutiarum oftentandarum gratia, infectetur, fuique oblitum nugetur, oftendam (Deo volente) in variis meis aliquando lectionibus. *Xylander.* Legendum monent Μουνίτου Dacer. et Meziriacus ex Parthenio et Lycophrone et Tzetze. Ego vero in profa oratione, vt apud Noftrum, legerem Μονίτου, quia fic obferuat Euftathius, Μόνιτος Ἰωνικῶς μετὰ τοῦ ῡ προφέρει ὁ Λυκόφρων.

305 αὐτὰ

XXXV. Ἀϊδωνέως δὲ τοῦ Μολοσσοῦ ξενίζοντος Ἡρακλέα, καὶ τῶν περὶ τὸν Θησέα καὶ Πειρίθουν κατὰ τύχην μνησθέντος ἅ τε πράξοντες ἦλθον, καὶ ἃ φωραθέντες ἔπαθον, βαρέως ἤνεγκεν ὁ Ἡρακλῆς, τοῦ μὲν ἀπολωλότος ἀδόξως, τοῦ δὲ ἀπολλυμένου. καὶ περὶ Πειρίθου μὲν οὐδὲν ᾤετο ποιήσειν πλέον ἐγκαλῶν, τὸν δὲ Θησέα παρῃτεῖτο, καὶ χάριν ἠξίου ταύτην αὐτῷ δοθῆναι. συγχωρήσαντος δὲ τοῦ Ἀϊδωνέως, λυθεὶς ὁ Θησεὺς ἐπανῆλθε μὲν εἰς τὰς Ἀθήνας, οὐδέπω παντάπασι τῶν φίλων αὐτοῦ κεκρατημένων· καὶ ὅσα ὑπῆρχε τεμένη πρότερον αὐτῷ, τῆς πόλεως ἐξελούσης, ἅπαντα καθιέρωσεν Ἡρακλεῖ, καὶ προσηγόρευσεν ἀντὶ [305] Θησείων, Ἡράκλεια, πλὴν τεσσάρων, ὡς Φιλόχορος ἱστόρηκεν. εὐθὺς δὲ βουλόμενος, ὡς πρότερον, ἄρχειν καὶ καθηγεῖσθαι τοῦ πολιτεύματος, εἰς στάσεις ἐνέπεσε καὶ ταραχάς, οὓς μὲν ἀπέλιπε μισοῦντας αὐτόν, εὑρίσκων τὸ μὴ φοβεῖσθαι τῷ μισεῖν [306] προσειληφότας, ἐν

Quum vero Aïdoneus Molossus Herculem hospitio cepisset, et sermonem forte intulisset de Theseo et Pirithoo, quae suscepissent facinora, et detecti, quid essent passi, tulit grauiter Hercules alterius turpem exitum, et alterius periculum. Ac de Pirithoo quidem non putauit operae pretium se facturum expostulando, verum hoc postulauit beneficii, vt concederet sibi Theseum. Annuente Aïdoneo liberatus Theseus vinculis, Athenas est regressus, nondum prorsus amicis eius oppressis. Ac quaecunque delubra ante sibi fuerant a ciuitate assignata, cuncta Herculi, quatuor demtis, sacrauit, dixitque pro Theseis Herculea, vt autor Philochorus est. Sed quum mox pristino more intenderet imperare et praeesse reipublicae, in seditiones incurrit et motus. Quos vero infensos sibi reliquerat, quum comperisset eos, praeterquam quod se odissent, insuper timorem abiecisse

305 αὐτὰ ἀντὶ Bodl. 1. 2.

306 Τὸ μὴ φοβεῖσθαι τῷ μισεῖν] τῷ μὴ φοβεῖσθαι τὸ μισεῖν Bodl. 1. 2. 3. In Graeco legitur, οὓς μὲν ἀπέλιπε μισοῦντας αὐτόν, εὑρίσκων τῷ μὴ φοβεῖσθαι τὸ μισεῖν προσειληφότας. Lapus ita vertit, vt haud dubie legerit, οὓς μὲν ἀπέλιπε, μισοῦντας αὐτὸν εὑρίσκων, τῷ μὴ φοβεῖσθαι etc. Neutram lectionem cur probem, aperiam. Lapus eo locum non habet, quod neque omnes, quos reliquerat Athenis Theseus, ipsum oderant: et qui ante odissent, tum demum adducto in

δὲ τῷ δήμῳ πολὺ τὸ διεφθαρμένον ὁρῶν καὶ θεραπεύεσθαι βουλόμενον, ἀντὶ τοῦ ποιεῖν σιωπῇ τὸ προστασσόμενον. ἐπιχειρῶν οὖν βιάζεσθαι, κατεδημαγωγεῖτο καὶ κατεστασιάζετο· καὶ τέλος ἀπογνοὺς τὰ πράγματα, τοὺς μὲν παῖδας[307] εἰς Εὔβοιαν ὑπεξέπεμψε πρὸς Ἐλεφήνορα τὸν Χαλκώδοντος, αὐτὸς δὲ Γαργηττοῖ κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἀρὰς θέμενος, οὗ νῦν ἐστι τὸ καλούμενον Ἀρατήριον[308], εἰς Σκῦρον ἐξέπλευσεν, οὔσης αὐτῷ πρὸς τοὺς ἐκεῖ φιλίας, ὡς ᾤετο, καὶ χωρίων ἐν τῇ νήσῳ πατρῴων. ἐβασίλευε δὲ τότε Λυκομήδης τῶν Σκυρίων. πρὸς τοῦτον οὖν ἀφικόμενος, ἐζήτει[309] τοὺς ἀγροὺς ἀπολαβεῖν, ὡς αὐτόθι κατοικήσων. ἔνιοι δέ φασι παρακαλεῖν[310] αὐτὸν βοηθεῖν ἐπὶ

abiecisse sui, et populum magna ex parte animaduerteret peruersum, neque iam sine strepitu parentem, sed blande postulantem agi secum, conatus vim adhibere, factionibus est et seditionibus repressus. Demum rebus deploratis liberos in Euboeam clam ad Elephenora Chalcodontis misit Mox in Gargetto devotis Atheniensium capitibus, vbi nunc Araterion (quod vocant) est, in Scyrum nauigauit: quod amicitia ei cum incolis (vt arbitrabatur) et praedia paterna in illa essent insula. Obtinebat ea tempestate regnum in Scyrios Lycomedes. Ad hunc postquam se contulit, postulauit agros reddi sibi, quasi illic commoraturus. Aliqui eum referunt auxilium ab illo contra Athenienses flagitasse.

in contemtum Theseo, etiam non metuebant. Tacitum enim odium contemtui aperto anteire et manifesta inimicitia solet: non contra. Quare non nostri quidem codicis lectio constat: sed ita est emendanda, οὓς μὲν ἀπέλιπε μισοῦντας αὐτὸν, εὑρίσκων τὸ μὴ φοβεῖσθαι τῷ μισεῖν προσειληφότας. Hoc vt ita esse intelligas, considera vocem illam tyrannorum, *oderint, dum metuant.* Estque sapienter dictum a Diodoro Siculo lib. XVIII. τὸ γὰρ ἐν ταῖς εὐτυχίαις σιωπώμενον μῖσος, ὅταν ἐκ μεταβολῆς ἐν ταῖς ἀτυχίαις ἐκραγῇ ταῖς ὀργαῖς, ἀποθηριοῦται πρὸς τοὺς μισουμένους. Qui, inquit, rebus vtentem secundis aliquem tacite oderunt: si, eius fortuna in aduersam mutata, indignatio haec erumpat, plane aduersum eos, qui odio sunt ipsis, efferantur. Sed haec satis. *Xyl.*

307 παῖδας αὐτοῦ Bodl. I. 2.

308 Ἀρατήριον] Etymologicum magnum vocat hunc locum ἀρητήσιον, citans Philochorum in Atthide. *Meziriac.*

309 ἐζήτει Vulcob.

310 ὡς παρακαλεῖν Bodl. I. 2.

311 τοῦ

τοὺς Ἀθηναίους· ὁ δὲ Λυκομήδης, εἴτε δείσας τὴν δόξαν τοῦ ἀνδρὸς, εἴτε τῷ Μενεσθεῖ χαριζόμενος, ἐπὶ τὰ ἄκρα τῆς χώρας ἀναγαγὼν αὐτὸν, ὡς ἐκεῖθεν ἐπιδείξων τοὺς ἀγροὺς, ὦσε κατὰ τῶν πετρῶν, καὶ διέφθειρεν. ἔνιοι δ' ἀφ' ἑαυτοῦ πεσεῖν φασι σφαλέντα, μετὰ δεῖπνον, ὥσπερ εἰώθει, περιπατοῦντα. καὶ παραυτίκα μὲν οὐδεὶς ἔσχεν αὐτοῦ λόγον οὐδένα τεθνηκότος· ἀλλὰ τῶν μὲν Ἀθηναίων ἐβασίλευσε Μενεσθεὺς, οἱ δὲ παῖδες [311] ἰδιωτεύοντες Ἐλεφήνορι συνεστράτευσαν εἰς Ἴλιον. ἐκεῖ δὲ Μενεσθέως ἀποθανόντος, ἐπανελθόντες αὐτοὶ τὴν βασιλείαν ἀνεκομίσαντο [312]. χρόνοις δ' ὕστερον Ἀθηναίους ἄλλα τε παρέστησεν ὡς ἥρωα τιμᾶν Θησέα, καὶ τῶν ἐν Μαραθῶνι πρὸς Μήδους μαχομένων ἔδοξαν οὐκ ὀλίγοι φάσμα Θησέως ἐν ὅπλοις καθορᾶν πρὸ αὐτῶν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους φερόμενον.

XXXVI. Μετὰ δὲ τὰ Μηδικὰ, Φαίδωνος [313] ἄρχοντος μαντευομένοις τοῖς Ἀθηναίοις ἀνεῖλεν ἡ Πυθία τὰ Θη-

flagitasse. At Lycomedes, siue quod gloriam tanti viri vereretur, siue vt studium suum probaret Menestheo, eduxit in rupem eius agri Theseum, tanquam inde praedia ei monstraturus, et de saxo praecipitatum interemit. Nonnulli sua sponte ferunt prolapsum, cum a coena in deambulando pro more suo offensasset. Atque in praesentia quidem nemo vllam habuit mortui rationem, sed regnauit Athenis Menestheus. Filii eius priuatam vitam agentes, Elephenora ad bellum Troianum secuti sunt. Defuncto illic Menestheo, reuersi regnum resumpsere. Posterioribus seculis visum Atheniensibus est, cum aliis ex causis, honorem, vt heroi, Theseo tribuere, tum quod milites, qui in acie Marathonia adversus Medos steterunt, non pauci visi sint speciem in armis Thesei ante signa conspicere in barbaros ruentem.

Post bellum Medicum, Phaedone Archonte, consulentibus Apollinem Atheniensibus, respondit Pythia, vt ossa Thesei

311 τοῦ Θησέως παῖδες Bodl. I. 2.

312 βασιλείαν ἀνεκομίσαντο] ἀνεκαλήσαντο Bodl. I. 2. forte, ἀνεκτήσαντο.

313 Φαίδωνος ἄρχοντος] ἐπὶ Φαίδωνος Bodl. I. 2. Bentleius legit Ἀφεψίωνος; cuius emendationis rationes vide in eruditissima eius dissertatione anglice scripta de Phalaridis epistolis.

 314 Δολό-

σέως ἀναλαβεῖν ὀστᾶ, καὶ θεμένους ἐντίμως παρ' αὐτοῖς φυλάττειν. ἦν δὲ καὶ λαβεῖν ἀπορία, καὶ γνῶναι τὸν τάφον, ἀμιξία καὶ χαλεπότητι τῶν ἐνοικούντων βαρβάρων [314]. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ [315] Κίμων ἑλὼν τὴν νῆσον, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται, καὶ φιλοτιμούμενος ἐξανευρεῖν [316], ἀετοῦ τινα τόπον βουνοειδῆ κόπτοντος, ὥς φασι, τῷ στόματι καὶ διαστέλλοντος τοῖς ὄνυξι, θείᾳ τινὶ τύχῃ συμφρονήσας, ἀνέσκαψεν. εὑρέθη δὲ [317] θήκη τε μεγάλου [318] σώματος, αἰχμή τε παρακειμένη χαλκῆ, καὶ ξίφος. κομισθέντων δὲ τούτων ὑπὸ Κίμωνος ἐπὶ τῆς τριήρους, ἡσθέντες οἱ Ἀθηναῖοι πομπαῖς τε λαμπραῖς ἐδέξαντο καὶ θυσίαις, ὥσπερ αὐτὸν [319] ἐπανερχόμενον εἰς τὸ ἄστυ. καὶ κεῖται μὲν ἐν μέσῃ τῇ πόλει παρὰ τὸ νῦν γυμνάσιον· ἔστι δὲ φύξιον οἰκέταις [320] καὶ πᾶσι τοῖς ταπεινοτέροις καὶ δεδιόσι κρείττονας, ὡς καὶ τοῦ Θησέως προστατικοῦ τινος καὶ βοηθητικοῦ γενομένου, καὶ προσδεχομένου φιλανθρώπως

sei colligerent, et collocata apud se seruarent honorifice. Erat vero et auferre illa et nosse conditorium res difficilis, propter inhospitalitatem et feritatem incolentium barbarorum. Nihilominus tamen Cimon, cum ei capta hac insula, vt in vita eius recensuimus, cupido incessisset eruendi ossa illius, et aquila locum cliuosum ore (vti fama est) tundente, et fodiente vnguibus, diuina quadam sorte rem animo pensitaret, aperuit locum. Reperti sunt magni corporis loculi, adiacensque hasta aenea cum ense. Haec a Cimone in triremi sua deportata, ouantes Athenienses, eximia celebritate et sacrificiis, sicut ipsum reducem ad vrbem exceperunt; ac media conditus est vrbe prope gymnasium, quod nunc est. Est id perfugium inuiolabile seruis et omnibus demissioribus, timentibusque potentiores: quippe quod tutelaris Theseus atque auxiliaris fuisset, et benigne abiectorum acce-

314 Δολόπων Vulcob. Anon. Bodl. 1. 2. 3.

315 Ἀλλὰ καὶ Κίμων] Redundat καὶ, quod ex priore syllaba τοῦ Κίμων irrepsisse videtur.

316 ἐξανευρεῖν τὰ Θησέως ὀστᾶ Bodl. 1. 2.

317 εὑρέθη τε Bodl. 3.

318 θήκη μεγάλου Bodl. 1. 2. 3.

319 αὐτὸν τὸν Θησέα Bodl. 1. 2.

320 τοῖς οἰκέταις Bodl. 1. 2.

321 νομί.

τὰς τῶν ταπεινοτέρων δεήσεις. Θυσίαν δὲ ποιοῦσιν αὐτῷ τὴν μεγίστην ὀγδόῃ Πυανεψιῶνος, ἐν ᾗ μετὰ τῶν ἠϊθέων ἐκ Κρήτης ἐπανῆλθεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄλλαις ὀγδόαις τιμῶσιν αὐτὸν, ἢ διὰ τὸ πρῶτον ἐκ Τροιζῆνος ἀφικέσθαι τῇ ὀγδόῃ τοῦ Ἑκατομβαιῶνος, ὡς ἱστόρηκε Διόδωρος ὁ περιηγητής· ἢ νομίζοντες[321] ἑτέρου μᾶλλον ἐκείνῳ προσήκειν τὸν ἀριθμὸν τοῦτον, ἐκ Ποσειδῶνος γεγονέναι λεγομένῳ. καὶ γὰρ Ποσειδῶνα ταῖς ὀγδόαις τιμῶσιν. ἡ γὰρ ὀγδοὰς, κύβος ἀπ᾽ ἀρτίου πρῶτος οὖσα, καὶ τοῦ πρώτου τετραγώνου διπλασία, τὸ μόνιμον καὶ δυσκίνητον οἰκεῖον ἔχει τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως, ὃν Ἀσφάλιον καὶ Γαιήοχον προσονομάζομεν.

accepiſſet preces. Sacrum maximum ei exhibent octauo die menſis Pyanepſionis, quo ex Creta rediit cum impuberibus. Attamen et aliorum menſium octauo quoque die colunt eum: vel quod primum ex Troezene octauo Hecatombaeonis (vt memoriae tradidit Diodorus Periegetes) appuliſſet, vel quod illi praecipue hic numerus, qui ortus diceretur ex Neptuno, attribuendus eſſet: etenim Neptunum octauis celebrant. Numerus enim octonarius, qui cubus ex pari primus eſt, et primi quadrati geminus, propriam repraeſentat ſtabilitatem et ſoliditatem virtutis illius Dei, quem Aſphalium et Gaieochum appellamus.

321 νομίζοντος Bodl. I. 2.

Ad p. 21. pen. Si quis attente conſiderare velit totius itineris Theſei rationem et ſeriem, mecum (vt puto) non dubitabit aſſerere nomen Ἑρμίονι in mendo cubare. Theſeus Troezene profectus Athenas verſus in Epidauro Periphetem claua pugnantem occidit: vltra progreſſus in Iſthmo Sinnin Pityocamptem iuſto affecit ſupplicio: vlterius procedens Crommyone Suem mactauit, Megaris Scironem, Eleuſine Cercyona, Hermione (ſi diis placet) Damaſten interemit, et paucis poſt haec lineis προϊόντι δὲ αὐτῷ καὶ γενομένῳ κατὰ τὸν Κήφισον, etc. id eſt, vlterius tendenti ei et cum ad Cephiſum perueniſſet. Hermione vrbs eſt ad mare ſita in Argolico ſinu, per quam ſi feciſſet iter Theſeus, non verſus Athenas, ſed Argos iuiſſet. At ex itineris ordine Hermione, de qua hic, debuit eſſe inter Eleuſinen et Cephiſum. Sed nulla ibi fuit Hermione, ideo notius et celebre nomen pro ignoto poſuit ſcriba, vt ſemper fit. Idem Plutarchus infra in Phocione

ΡΩΜΥΛΟΣ.

Τὸ μέγα τῆς Ῥώμης ὄνομα, καὶ δόξῃ διὰ πάντων ἀνθρώπων κεχωρηκὸς, ἀφ' ὅτου καὶ δι' ἣν αἰτίαν τῇ πόλει γέγονεν, οὐχ ὡμολόγηται παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν. ἀλλ' οἱ μὲν [1], Πελασγοὺς ἐπὶ πλεῖστα τῆς οἰκουμένης πλανηθέντας, ἀνθρώπων τε πλείστων κρατήσαντας, αὐτόθι κατοικῆσαι, καὶ διὰ τὴν ἐν τοῖς ὅπλοις ῥώμην, οὕτως ὀνομάσαι τὴν πόλιν· οἱ δὲ, Τροίας ἁλισκομένης, διαφυγόντας ἐνίους καὶ πλοίων ἐπιτυχόντας, ὑπὸ πνευμάτων τῇ Τυῤῥηνίᾳ προσπεσεῖν φερομένους, καὶ περὶ τὸν Θύμβριν ποταμὸν ὁρμίσασθαι. ταῖς δὲ γυναιξὶν αὐτῶν ἀπορουμέ-

Ingens Romae nomen, quod gloria eſt apud omnes gentes peruagatum, haud conuenit inter ſcriptores, a quo vrbs et qua de cauſa inuenerit. Sed Pelaſgos, quum maiorem partem percuſſaſſent orbis, plurimaſque deuiciſſent nationes, eam oram quidam auctores ſunt tenuiſſe, atque ex ſuo in armis robore, vrbem Romam dixiſſe. Alii, capta Troia, nonnullos profugos, quum naues eſſent nacti, ad Hetruriam vi ventorum expulſos, circa Tyberim amnem ancoras ieciſſe: vbi vxoribus eorum fatiſcentibus,

cione eandem hiſtoriam narrans habet ἐν Ἑρμείῳ, quod magis accedit ad verum nomen. Ergo lege audacter et meo periculo, ἐν Ἑρμεῖ. Nam τὸ Ἑρμὸς [ſic] fuit Demus Acamantidis tribus in Attica, teſtibus Harpocratione, Heſychio, Stephano, et Suida, et ex hoc loco, quo fuerit ſitu, colligitur. Diodorus lib. IV. hunc Damaſten Corydalum in Attica habitaſſe ait. fuit autem Corydalus mons Atticae inter Eleuſinem et Athenas in eo tractu. *Palmer.*

Ad p. 53. 9. Οἱ δὲ Σίννιν, οὐχὶ Σκίρωνα] Melius credo, qui Sinnin dixerunt eſſe Canethi et Henioches. Nam Sciron aliter deducitur, ſcilicet a Pyla rege Megarenſium, cuius fuit filius Sciron, ſi fides Pauſaniae in Atticis. Heſychius tamen in Σκιρεῖ eum Neptuni filium facit. Sed nihil mirum. *Palmer.*

1 Οἱ μὲν Πελασγοὺς] Inſerem φασὶ, cum Bodl. 1. 2. niſi moris eſſe noſtro viderem tales voces, in citandis aliorum ſententiis omittere, quas Bodleiani iſti codices conſtanter interpretamenti loco ſuppient.

2 ἥτις

ναις ἤδη καὶ δυσανασχετούσαις πρὸς τὴν θάλασσαν, ὑποθέσθαι μίαν, ἣ καὶ [2] γένει προὔχειν καὶ φρονεῖν ἐδόκει μάλιστα, Ῥώμην ὄνομα, καταπρῆσαι τὰ πλοῖα· πραχθέντος δὲ τούτου, πρῶτον μὲν ἀγανακτεῖν τοὺς ἄνδρας, ἔπειτα δι' ἀνάγκην ἱδρυνθέντας περὶ τὸ Παλλάντιον, ὡς [3] ὀλίγῳ χρόνῳ κρεῖττον ἐλπίδος ἔπραττον, ἀγαθῆς τε πειρώμενοι [4] χώρας, καὶ δεχομένων αὐτοὺς τῶν προσοίκων, ἄλλην [5] τε τιμὴν ἀπονέμειν τῇ Ῥώμῃ, καὶ τὴν πόλιν ἀπ' αὐτῆς, ὡς αἰτίας, προσαγορεύειν. ἐξ ἐκείνου τε παραμένειν λέγουσι τὸ τοὺς συγγενεῖς τὰς γυναῖκας καὶ οἰκείους ἄνδρας ἀσπάζεσθαι τοῖς στόμασι· καὶ γὰρ ἐκείνας, ὅτε τὰ πλοῖα κατέπρησαν, οὕτως ἀσπάζεσθαι καὶ φιλοφρονεῖσθαι τοὺς ἄνδρας, δεομένας αὐτῶν καὶ παραιτουμένας τὴν ὀργήν.

II. Ἄλλοι δὲ Ῥώμην, Ἰταλοῦ θυγατέρα καὶ Λευκαρίας [6], οἱ δὲ, Τηλέφου [7] τοῦ Ἡρακλέους, Αἰνείᾳ γαμηθεῖσαν· οἱ δ' Ἀσκανίου, τοῦ Αἰνείου [8], λέγουσι τοὔνομα θέσθαι

tibus, pelagique pertaesis iactationis, vnam, quae et genere clarior caeteris esse et praecellere mente videbatur, Romam nomine, vt classem incenderent suggessisse: id viros primum aegre tulisse: Deinde cum necessario sedes circa Palatium posuissent, et breui supra spem succederent omnia: quod agri fertilitatem miram sentirent, reciperent etiam ipsos accolae: cum alios Romae honores tribuisse, tum vero eius, vt autoris, vrbi nomen indidisse. Inde posteris quoque morem perhibent traditum, vt propinquos foeminae et viros suos salutent osculo, quod illae post classem inflammatam deprecantes viros et iram eorum mulcentes, ita eos salutauissent et amplexi essent.

Sunt qui Itali et Leucariae filiam Romam, sunt qui Telephi Herculis filii filiam Aeneae nuptam, alii Ascanii Aeneae filiam vrbi aiunt nomen

2 ἥτις καὶ Bodl. 1. 2.
3 καὶ ὡς Bodl. 1. 2.
4 τε πειρώμενοι Bodl. 1. 2.
5 μεγάλην Bodl. 1. 2.
6 Λευκανίας Bodl. 3.
7 Τηλέφου υἱοῦ Bodl. 1. 2.
8 Οἱ δ' Ἀσκανίου τοῦ Αἰνείου] Si ita legas, tum Roma secundum quosdam Ascanii erat filia: verum istud dubium, cuiusnam esset filia, videtur in priore parte sententiae exponi, ἄλλοι δὲ Ῥώμην Ἰταλοῦ θυγατέρα καὶ Λευκαρίας, οἱ δὲ, Τηλέφου τοῦ Ἡρακλέους; deinde

τῇ πόλει· οἱ δὲ, Ῥωμανὸν [9], Ὀδυσσέως παῖδα καὶ Κίρκης, οἰκίσαι τὴν πόλιν· οἱ δὲ, Ῥῶμον [10] ἐκ Τροίας ὑπὸ Διομήδους ἀποσαλέντα τὸν Ἠμαθίωνος· οἱ δὲ, Ῥῶμον Λατίνων τύραννον, ἐκβαλόντα Τυῤῥηνοὺς, τοὺς εἰς Λυδίαν μὲν ἐκ Θετταλίας, ἐκ δὲ Λυδίας εἰς Ἰταλίαν παραγενομένους. οὐ μὴν οὐδ' οἱ Ῥωμύλον τῷ δικαιοτάτῳ τῶν λόγων ἀποφαίνοντες ἐπώνυμον τῆς πόλεως, ὁμολογοῦσι περὶ τοῦ γένους αὐτοῦ. οἱ μὲν γὰρ [11] Αἰνείου καὶ Δεξιθέας τῆς Φόρβαντος υἱὸν ὄντα νήπιον εἰς Ἰταλίαν κομισθῆναι, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ῥῶμον· ἐν δὲ τῷ ποταμῷ πλημμύραντι τῶν ἄλλων σκαφῶν διαφθαρέντων, ἐν ᾧ δὲ ἦσαν [12] οἱ παῖδες, εἰς μαλακὴν ἀποκλινθέντος ὄχθην ἀτρέμα, σωθέντας [13] ἀπροσδοκήτως, ὀνομασθῆναι [14] Ῥώμην [15]. οἱ

nomen dediſſe: alii Vlyſſis et Circes filium Romanum vrbem condidiſſe: alii Remum Eemathionis filium ab Diomede ex Troia miſſum: alii Remum Latinorum tyrannum, cum eieciſſet Hetruſcos, qui in Lydiam ex Theſſalia, ex Lydia commigrauerant in Italiam. Immo nec inter eos, qui probatiſſima adferunt, Romulum nempe contendentes vrbi nomen poſuiſſe, de origine eius conuenit. Hi Aeneae ex Dexithea gnata Phorbantis filium cum fratre Remo infantem admodum deportatum in Italiam fuiſſe: Cum autem ſcaphae reliquae periſſent amne effuſo, illa vero, in qua pueri erant, ad ripam placide delata mollem eſſet, praeter ſpem ſaluos fuiſſe, atque ita eum locum Romam fuiſſe appellatum. Illi

deinde ad aliam rem tranſit, nempe cuiuſnam eſſet vxor: Αἰνείᾳ γαμηθεῖσαν, inquiunt nonnulli, οἱ δ' Ἀσκανίῳ. ſic enim lego: hoc eſt, vt de Romae parentibus, ita de coniuge etiam dubitabatur, alii Aeneae, alii Aſcanio eius filio nuptam tradunt. ἀπ' Ἀσκανίου Vulcob.

9 Οἱ δὲ Ῥωμανὸν] Legendum Ῥῶμον: Sic enim appellat Xenagoras Hiſtoricus apud Thucydidem L. I. *Dacer.*

10 Οἱ δὲ Ῥῶμον] Omnes Bodl. et veteres impreſſi Ῥῶμιν, quod ni recipias, idem prorſus erit nomen cum priore.

11 γὰρ λέγουσιν Bodl. I. 2.

12 ἐκείνου δὲ τοῦ σκάφους, ἐν ᾧ ἦσαν Bodl. I. 2.

13 σωθέντος. Supple τὴν ὄχθην. Anonym.

14 Ὀνομασθῆναι Ῥώμην] Doctiſſimus Petauius ad Themiſtium corrigit ὄνομα θῆναι. *Dacer.*

15 τὸν τόπον Ῥώμην Bodl. I. 2.

16 Τηλε-

δὲ, Ῥώμην θυγατέρα τῆς Τρωάδος ἐκείνης Λατίνῳ τῷ Τηλεμάχȣ [16] γαμηθεῖσαν, τεκεῖν τὸν Ῥωμύλον· οἱ δὲ, Αἰμυλίαν [17] τὴν Αἰνείȣ καὶ Λαβινίας, Ἄρει συγγενομένην· οἱ δὲ μυθώδη παντάπασι περὶ τῆς γενέσεως διεξίασι. Ταρχετίῳ γὰρ Ἀλβανῶν βασιλεῖ παρανομωτάτῳ καὶ ὠμοτάτῳ φάσμα δαιμόνιον οἴκοι γενέσθαι· φαλλὸν γὰρ ἐκ τῆς ἑστίας ἀνασχεῖν, καὶ διαμένειν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας· εἶναι δὲ Τηθύος ἐν Τυῤῥηνίᾳ χρηστήριον [18], ἀφ' ȣ̔ κομισθῆναι τῷ Ταρχετίῳ χρησμὸν, ὥστε συμμίξαι τῷ φάσματι παρθένον· ἔσεσθαι γὰρ ἐξ αὐτῆς παῖδα κλεινότατον, ἀρετῇ καὶ τύχῃ καὶ ῥώμῃ διαφέροντα. Φράσαντος ȣ̓ν τὸ μάντευμα τȣ̃ Ταρχετίȣ μιᾷ τῶν θυγατέρων, καὶ συγγενέσθαι τῷ φαλλῷ προστάξαντος, αὐτὴν μὲν ἀπαξιῶσαι [19], θεράπαιναν δὲ εἰσπέμψαι. τὸν δὲ Ταρχέτιον, ὡς ἔγνω, χαλεπῶς φέροντα, συλλαβεῖν μὲν ἀμφοτέρας ἐπὶ θανάτῳ· τὴν δ' Ἑστίαν ἰδόντα κατὰ τȣ̀ς ὕπνȣς ἀπαγορεύȣσαν αὐτῷ τὸν φόνον, ἱστόν τινα παρεγγυῆσαι ταῖς

Illi Romam foeminae illius Troianae filiam, quae Telemachi filio nupta Latino fuit, Romuli matrem fuiſſe: Aemiliam alii Aeneae et Lauiniae filiam ex Marte concepiſſe. Alii fabuloſa plane de eius ortu referunt, ſpectrum Tarchetio Albanorum regi, homini teterrimo et ſaeuiſſimo, diuinum domi oblatum: Genitale ex foco eius maſculini ſexus extitiſſe, per multoſque dies comparuiſſe, atque oraculo, quod in Hetruria Tethydis erat, reſponſum: vt virgo cum ſpectro coiret, ex qua filium virtute clariſſimum, fortunaque et robore oriturum inſignem. Hoc reſponſum Tarchetius cum vni ex filiabus expoſuiſſet, iuſſiſſetque, cum genitali illo vt iungeret ſe: eam, quod aſpernaretur, ſummiſiſſe ancillam: Tarchetium, vt reſciuit, grauiter offenſum ambas in vincula conieciſſe, morte vindicaturum. Sed cum Veſta illi in ſomnio oblata, deterruiſſet eum a caede, telam in vinculis texere puellas

16 Τηλεμάχῳ Bodl. 1. 2. 3.

17 Αἰμυλίαν] Legitur etiam Λαβινίαν. *H. Steph.*

18 Τηθύος ἐν Τυῤῥηνίᾳ χρηστήριον] Nunquam audiui quidquam de oraculo Tethyis. aut nomen corruptum eſt, aut Plutarchus in nomine deceptus. Nempe fuit oraculum Themidis: ea Carmenta Romanorum fuit, mater Euandri. *Dacer.*

19 ἀπαξιῶσαι λέγȣσι Bodl. 1. 2.

20 Ὡς

κόραις ὑφαίνειν δεδεμέναις, ὡς ὅταν [20] ἐξυφήνωσι, τότε δοθησομένας πρὸς γάμον. ἐκείνας μὲν οὖν δι' ἡμέρας ὑφαίνειν, ἑτέρας δὲ νύκτωρ, τοῦ Ταρχετίου κελεύοντος, ἀναλύειν τὸν ἱστόν. ἐκ δὲ τοῦ Φαλλοῦ τῆς θεραπαινίδος τεκούσης δίδυμα, δοῦναί τινι Τερατίῳ τὸν Ταρχέτιον ἀνελεῖν κελεύσαντα. τὸν δὲ θεῖναι φέροντα τοῦ ποταμοῦ πλησίον, εἶτα λύκαιναν μὲν ἐπιφοιτᾶν μαστὸν διδοῦσαν [21], ὄρνιθας δὲ παντοδαποὺς ψωμίσματα κομίζοντας, ἐντιθέναι τοῖς βρέφεσιν· ἄχρις οὗ [22] βουκόλον ἰδόντα καὶ θαυμάσαντα, τολμῆσαι προσελθεῖν, καὶ ἀνελέσθαι τὰ παιδία· τοιαύτης δὲ τῆς σωτηρίας αὐτοῖς γενομένης, ἐκτραφέντας ἐπιθέσθαι τῷ Ταρχετίῳ καὶ κρατῆσαι. ταῦτα μὲν οὖν Προμαθίων τις, ἱστορίαν Ἰταλικὴν συντεταγμένος, εἴρηκε.

III. Τοῦ δὲ πίστιν ἔχοντος λόγου μάλιστα καὶ πλείστους μάρτυρας, τὰ μὲν κυριώτατα πρῶτος εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐξέδωκε Διοκλῆς ὁ Πεπαρήθιος, ᾧ καὶ Φάβιος Πίκτωρ [23] ἐν τοῖς πλείστοις ἐπηκολούθησε. γεγόνασι δὲ καὶ περὶ τούτων ἕτεραι διαφοραί· τύπῳ δὲ εἰπεῖν, τοιοῦτός ἐστι τῶν

puellas iuſſiſſe, ea lege, vt ea detexta in nuptias darentur: atque illas texuiſſe interdiu, nocte mandato Tarchetii alias retexere telam ſolitas: Cum ancilla ex genitali illo geminos eſſet enixa, Teratio cuidam Tarchetium necandos tradidiſſe. Illum ad fluuii ripam eos expoſuiſſe, lupam inde accurrentem lactaſſe, auesque diuerſi generis alimenta minuta ori indidiſſe: bubulcum tandem re cum admiratione conſpecta accedere auſum, infantes ſuſtuliſſe: Ad hunc modum ſaluos eductos inuaſiſſe eos Tarchetium, et ſuperaſſe. Haec Promathion quidam in hiſtoria, quam ſcripſit de rebus Italicis, retulit.

Caeterum receptiſſimae hiſtoriae et a plurimis approbatae, Peparethius Diocles praecipua quaeque primus apud Graecos edidit, quae in pleriſque Fabius Pictor ſequitur. Et quanquam hic quoque varient, vt breuiter tamen abſoluam, narrratio huius-

20 Ὡς ὅταν] Addunt δὲ Bodl. 1. 2. forte δή.

21 μαστὸν ἐνδιδοῦσαν Bodl. 1. 2. 3.

22 ἄχρις οὖν Bodl. 1. 2. 3.

23 Οὐίκτωρ Bodl 1. 2. 3. Fabii Pictoris exſtat fragmentum, et Catonis. Vide etiam Dionyſ. Halicarn. et T. Liuium. *Cruſer.*

24 Τῇ

ἀπ' Αἰνείου γεγονότων ἐν Ἄλβῃ βασιλέων εἰς ἀδελφοὺς δύο, Νομήτορα καὶ Ἀμούλιον, ἡ διαδοχὴ καθῆκεν. Ἀμουλίου δὲ νείμαντος τὰ πάντα δίχα, τῇ [24] βασιλείᾳ τὰ χρήματα καὶ τὸν ἐκ Τροίας κομισθέντα χρυσὸν ἀντιτιθέντος, εἵλετο τὴν βασιλείαν ὁ Νομήτωρ. ἔχων οὖν ὁ Ἀμούλιος τὰ χρήματα, καὶ πλέον ἀπ' αὐτῶν δυνάμενος τοῦ Νομήτορος [25], τήν τε βασιλείαν ἀφείλετο ῥαδίως, καὶ φοβούμενος ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ γενέσθαι παῖδας, ἱέρειαν τῆς Ἑστίας ἀπέδειξεν, ἄγαμον καὶ παρθένον ἀεὶ βιωσομένην. ταύτην οἱ μὲν Ἰλίαν, οἱ δὲ Ῥέαν, οἱ δὲ Σιλουΐαν [26] ὀνομάζουσι. φωρᾶται δὲ [27] μετ' οὐ πολὺν χρόνον κυοῦσα [28] παρὰ τὸν καθεστῶτα ταῖς Ἑστιάσι νόμον. καὶ τὸ μὲν ἀνήκεστα μὴ παθεῖν αὐτὴν, ἡ τοῦ βασιλέως θυγάτηρ Ἀνθὼ παρῃτήσατο, δεηθεῖσα τοῦ πατρός· εἵρχθη δὲ, καὶ δίαιταν εἶχεν ἀνεπίμικτον, ὅπως μὴ λάθῃ τεκοῦσα τὸν

huiuſcemodi eſt. Ex Aeneae poſteris, qui Albae regnarunt, ad duos fratres regnum deuenit, Numitorem et Amulium. Vniverſo patrimonio ab Amulio in ſortes diuiſo duas, regnoque cum pecunia et aduecto Troia auro comparato, ſumpſit regnum Numitor. Amulii cum eſſent ex diuitiis, quam Numitoris, ampliores opes, facile eum regno exuit: eiuſque filiam, ne prolem haberet, veritus, Veſtae ſacerdotem conſtituit, vt in perpetuo caelibatu et virginitate viueret: quam Iliam alii vocant, alii Ream: ſunt et qui Syluiam. Non multo poſt deprehenditur contra Virginum Veſtalium legem praegnans. Ne vltimo ſupplicio afficeretur, regis filia a patre precibus Antho obtinuit: in cuſtodiam tamen, ne inſcio Amulio pareret, data eſt, et remota ab hominum conſortio.

24 Τῇ βασιλείᾳ] Lege cum Bodl. 3. τῇ τε βασιλείᾳ. Bodl. 1. 2. τῇ δὲ exhibent.

25 τοῦ Νομήτορος deſunt Bodl. 1. 2.

26 Σιλουΐαν] Sic in Parallelis Graecis et Romanis inter Op. moralia, quod vix magno Chaeronenſi aſcriberem, Ἀμούλιος πρὸς Νομίτορα τὸν ἀδελφὸν τυραννικῶς διακείμενον (l. διακείμενος) τὴν θυγατέρα Σιλουΐαν ἐν Ἰουλίᾳ τῆς Ἥρας ἱέρειαν ἐποιήσατο: quiſnam iſte locus ἐν Ἰουλίᾳ, non conſtat. forte legendum ἢ Ἰλίαν, tanquam auctor de nomine virginis dubitaret, vti hic factum legimus.

27 δὲ αὐτὴ Bodl. 1. 2.

28 οὐ πολὺ κυοῦσα Bodl. 3.

Ἀμȣ́λιον. ἔτεκε δὲ δύο παῖδας ὑπερφυεῖς μεγέθει καὶ κάλλει. δι᾽ ὃ καὶ μᾶλλον ὁ Ἀμȣ́λιος φοβηθεὶς ἐκέλευσεν αὐτȣ̀ς ὑπηρέτην λαβόντα ῥίψαι. τȣ̃τον [29] ἔνιοι Φαυςύλον [30] ὀνομάζεσθαι λέγȣσιν, οἱ δ᾽ ȣ̓ τȣ̃τον, ἀλλὰ τὸν ἀνελόμενον. ἐνθέμενος ȣ̃ν εἰς σκάφην τὰ βρέφη, κατέβη μὲν ἐπὶ τὸν ποταμὸν, ὡς ῥίψων, ἰδὼν δὲ κατιόντα πολλῷ ῥεύματι καὶ τραχυνόμενον, ἔδεισε προσελθεῖν· ἐγγὺς δὲ τῆς ὄχθης καταθεὶς, ἀπηλλάσσετο. τȣ̃ δὲ ποταμȣ̃ κατακλύζοντος, ἡ πλημμύρα τὴν σκάφην ὑπολαβȣ̃σα καὶ μετεωρίσασα πρᾴως, κατήνεγκεν εἰς χωρίον ἐπιεικῶς μαλθακὸν, ὃ νῦν [31] Κερμανὸν [32] καλȣ̃σι, πάλαι δὲ Γερμανὸν, ὡς ἔοικεν, ὅτι καὶ τȣ̀ς ἀδελφȣ̀ς, Γερμανȣ́ς ὀνομάζȣσιν.

IV. Ἦν δὲ πλησίον ἐρινεὸς, ὃν Ῥωμινάλιον [33] ἐκάλȣν, ἢ διὰ τὸν Ῥωμύλον, ὡς οἱ πολλοὶ νομίζȣσιν, ἢ διὰ

conſortio. Illa gemellos edidit mira corporis proceritate et ſpecie. Qua re magis Amulius commotus imperat miniſtro, vt eos exponat. Huic Fauſtulo quidam nomen: alii autem non huic, verum ei, qui hos ſuſtulit, fuiſſe tradunt: Miniſter igitur infantes impoſuit alueo, atque expoſiturus eos deſcendit ad fluuium: quem inflatum cum cerneret et rapidum, non eſt auſus accedere, ſed ad proxima ripae expoſitis, receſſit. Fluuio euagato, ſuſcipiens alueum alluuies, et leniter ſubuehens in locum detulit ſatis mollem; Cermanum vocant nunc, quondam, vt videtur, Germanum, quoniam fratres Germanos appellant.

Erat iuxta ficus, quam Ruminalem dicebant, vt multorum eſt opinio, a Romulo: vel quia pecora ruminantia illic propter vmbram

29 τȣ̃τον δὲ Bodl. 1. 2.

30 Φαιςύλον] Omnino recte habet Anonym. Φαυςύλον. Sic Liuius, adeoque in Parallelis ſupra citatis Φαυςύλος ponendum pro Φαῦςος. Op. Moral. 560.

31 ὅπερ νῦν Bodl. 1. 2.

32 Κερμανὸν καλȣ̃σι, πάλαι δὲ Γερμανὸν] Apud Varronem et Feſtum Cermalus legitur: quos vide. *Xyl.* et ita etiam Anon. Quod vero Cermanus nunc vocetur locus, qui olim Germanus, plane contradicit obſeruationi, quae occurrit in Quaeſtionibus Romanis p. 495. ὀψὲ γὰρ ἐχρήσαντο τῷ γ῀, Καρβιλίȣ Σπορίȣ προσεξευρόντος, hoc eſt, A. V. 230.

33 Ῥωμινάλιον] Dicitur rectius Ῥȣμινάλιν,

τὸ τὰ μηρυκώμενα τῶν θρεμμάτων ἐκεῖ διὰ τὴν σκιὰν ἐνδιάζειν[34], ἢ μάλιστα διὰ τὸν τῶν βρεφῶν θηλασμόν· ὅτι τήν τε θηλὴν ῥοῦμαν ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ, καὶ Θεόν τινα τῆς ἐκτροφῆς τῶν νηπίων ἐπιμελεῖσθαι δοκοῦσαν ὀνομάζουσι Ῥουμιλίαν[35], καὶ θύουσιν αὐτῇ νηφάλια, καὶ γάλα τοῖς ἱεροῖς ἐπισπένδουσιν. ἐνταῦθα δὲ τοῖς βρέφεσι κειμένοις τήν τε λύκαιναν ἱστοροῦσι θηλαζομένην, καὶ δρυοκολάπτην[36] τινὰ παρεῖναι συνεκτρέφοντα καὶ φυλάττοντα. νομίζεται δ' Ἄρεος ἱερὰ τὰ ζῶα· τὸν δὲ δρυοκολάπτην καὶ διαφερόντως Λατῖνοι σέβονται καὶ τιμῶσιν· ὅθεν οὐχ ἥκιστα πίστιν ἔσχεν ἡ τεκοῦσα τὰ βρέφη, τεκεῖν ἐξ Ἄρεος φάσκουσα. καίτοι τοῦτο παθεῖν αὐτὴν ἐξαπατηθεῖσαν λέγουσιν, ὑπὸ τοῦ Ἀμουλίου διαπαρθενευθεῖσαν, ἐν ὅπλοις ἐπιφανέντος αὐτῇ καὶ συναρπάσαντος. οἱ δὲ, τοὔνομα τῆς τροφοῦ δι' ἀμφιβολίαν ἐπὶ τὸ μυθῶδες ἐκτροπὴν

vmbram meridiantur, vel, quod maxime probatur, propter puerorum lactationem. Mammam enim vocabant Rumam prisci, et Deam quandam infantium educationis praesidem Rumiliam dicunt, eique sacrificium faciunt absque vino, in quo lac libant. Ad pueros ibi iacentes lupam tradunt lactantem cursum flexisse, et picum Martium nutriendis et seruandis praesto fuisse. Marti ea animalia sacra habentur. Picum Martium praecipuo honore venerantur Latini: vnde puerperae maior habita fides ex Marte peperisse se asseueranti. Quamuis in hoc eam deceptam ferant ab Amulio, qui armatus eam stuprauerat, in eam opinionem venisse. Sunt qui ferant, nutricis nomen ex vocis ambiguitate fabulae

Ῥουμινάλιν, Quaest. Rom. p. 496. vbi supplendum συκῆν, ex Tractat. de Romanorum fortuna, p. 571. τὸν μὲν οὖν ἐρινεὸν Ῥουμινάλιν ὠνόμασαν.

34 Ἐνδιάζειν] Non ἐνδιαζόντων. [vt habet Bodl. 3.] Est autem proprie *meridiari*, aut *interdiu dormire*, seu *quieti se dare*. Sic in Lucullo, μεσημβρίας οὔσης, καὶ τῶν στρατιωτῶν ἐνδιαζόντων καὶ ἀναπαυομένων. Eustathius ad Odyss. 4. ad versum de Proteo, ἔνδιος δ' ὁ γέρων, ait ἔνδια vocari ab Oppiano διατριβὰς ἐναερίους, nimirum diatribas sub dio. *Xyl.*

35 Ῥωμυλίαν] Certe Ῥουμυλίαν scribendum cum omnibus Bodl. et vetustis impressis, quod origo vocis ῥοῦμα *mamma* ostendit. Varro Ruminam vocat.

36 δρυωκλάπτειν Vulcob.

τῇ Φήμῃ παρασχεῖν. λούπας γὰρ ἐκάλουν οἱ Λατῖνοι τῶν τε θηρίων τὰς λυκαίνας, καὶ τῶν γυναικῶν τὰς ἑταιρούσας· εἶναι δὲ[37] τοιαύτην τὴν Φαυστύλου γυναῖκα τοῦ τὰ βρέφη θρέψαντος, Ἄκκαν Λαρεντίαν[38] ὄνομα. ταύτῃ δὲ καὶ θύουσι Ῥωμαῖοι, καὶ χοὰς ἐπιφέρει τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς αὐτῇ ὁ τοῦ Ἄρεος ἱερεύς, καὶ Λαρεντίαν[39] καλοῦσι τὴν ἑορτήν.

V. Ἑτέραν δὲ τιμῶσι Λαρεντίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης· ὁ νεωκόρος τοῦ Ἡρακλέους ἀλύων, ὡς ἔοικεν, ὑπὸ σχολῆς προὔθετο πρὸς τὸν Θεὸν διακυβεύειν, ὑπειπών, ὅτι νικήσας μὲν αὐτός, ἕξει τι παρὰ τοῦ Θεοῦ χρηστόν· ἡττηθεὶς δὲ τῷ Θεῷ τράπεζαν ἄφθονον παρέξει, καὶ γυναῖκα καλὴν συναναπαυσομένην. ἐπὶ τούτοις, τὰς μὲν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ τιθείς, τὰς δ' ὑπὲρ αὐτοῦ ψήφους, ἀνεφάνη νικώμενος. εὐσυνθετεῖν δὲ βουλόμενος, καὶ δικαιῶν ἐμμένειν τοῖς ὁρισθεῖσι, δεῖπνόν τε τῷ Θεῷ παρεσκεύασε, καὶ τὴν Λαρεντίαν οὖσαν ὡραίαν, οὔπω δὲ ἐπιφανῆ[40] μισθωσάμενος, εἱστίασεν ἐν τῷ ἱερῷ κλίνην ὑποστορέσας· καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον

bulae locum dediſſe. Lupas enim Latini praeter notam ſignificationem etiam vocabant eas, quae corpus vulgabant: cuiuſcemodi Fauſtuli vxorem puerorum nutritii fuiſſe Accam Larentiam nomine. Huic etiam ſacra Romani faciunt, et menſe Aprili flamen Martialis libat, et Larentialia vocant feſtum.

Alteram item colunt Larentiam ex cauſa huiuſcemodi. Herculis aedituus forte otii fallendi cauſa, cum Deo talis ludere ſtatuit hac lege, ſi viciſſet, vt ille quippiam ſibi conferret boni: victus, vt Deo ipſe lautum epulum et concubitum praeberet formoſae mulieris. In hanc legem, iacit pro Deo, inde pro ſe. Victus cum ſtare pactis, et conditioni vellet conuentae ſatisfacere, coenam Deo inſtruxit, Larentiamque formoſam puellam nondum famoſam mercede conductam lecto ſtrato conuiuio excepit in templo; vbi poſt coenam

conclufit

37 δὲ λέγουσι βρέφη ἀνελόντος Bodl. 1. 2.

38 Ἀκκαλαρεντίαν Vulc. Bodl. 1. 2. 3.

39 καὶ Ἀκκαλαρεντίαν Vulcob.

40 Οὔπω δὲ ἐπιφανῆ] Immo vero Quaeſt. Rom. p. 487. dicit eam ἐμφανῶς ἑταιροῦσαν. Haec ſunt contraria: ſed particula οὐκ ante ἐμφανῶς poſita litem dirimet.

41 οὗτος

συνεῖρξεν, ὡς δὴ τῦ Θεῦ ἕξοντος αὐτήν. καὶ μέντοι καὶ τὸν Θεὸν ἐντυχεῖν λέγεται τῇ γυναικὶ, καὶ κελεῦσαι βαδίζειν ἕωθεν ἐπὶ τὴν ἀγορὰν, καὶ τὸν ἀπαντήσαντα πρῶτον, ἀσπασαμένην ποιεῖσθαι φίλον. ἀπήντησεν ἦν αὐτῇ τῶν πολιτῶν ἀνὴρ ἡλικίας τε πόῤῥω ἥκων, καὶ συνειλοχὼς ἐσίαν ἱκανήν· ἄπαις δὲ καὶ βεβιωκὼς ἄνευ γυναικὸς, ὄνομα Ταῤῥύτιος. ἦτος ἔγνω[41] τὴν Λαρεντίαν, καὶ ἠγάπησε, καὶ τελευτῶν ἀπέλιπε κληρονόμον ἐπὶ πολλοῖς καὶ καλοῖς κτήμασιν, ὧν ἐκείνη τὰ πλεῖστα τῷ δήμῳ κατὰ διαθήκας ἔδωκε. λέγεται δὲ αὐτὴν ἔνδοξον ἦσαν ἤδη, καὶ θεοφιλῆ νομιζομένην, ἀφανῆ γενέσθαι περὶ τῦτον τὸν τόπον, ἐν ᾧ καὶ τὴν προτέραν ἐκείνην Λαρεντίαν κεῖσθαι. καλεῖται δὲ νῦν ὁ τόπος Βήλαυρον, ὅτι τῦ ποταμῦ πολ-

conclusit eam, vt Deus ipsa frueretur. Fama tenet Herculem cum puella congressum, iussisse ei ad forum mane se conferret, et in quem incidisset primum, eum osculo dato amicitia sibi iungeret. Occurrit ei quidam ex ciuibus magnus natu et opulentus, liberis orbus, qui hactenus aetatem in caelibatu egerat, nomine Tarrutius. Hic Larentiam complexus est ac dilexit, multorumque et lautorum praediorum reliquit moriens haeredem, quae illa pleraque populo legauit. Haec cum iam celebri nomine esset, atque a Deo dilecta, traditur ex hominum ablata conspectu, quo loco prior Larentia humata est. Velabrum nunc vocant ex eo, quod in crebris fluuii

41 ἦτος ἔγνω τὴν Λαρεντίαν] Verbum γινώσκειν pro *rem habere*, seu *corpus miscere*, sumitur, quemadmodum et in sacris literis. Sic Plutarchus saepe loquitur: vt in Pompeio, παλλακίδας Μιθριδάτυ ὐκ ἔγνω. et in Bruto, τὴν Σερβιλίαν ἐγνώκει Καῖσαρ. et de mulierum virtutibus, γύναιον ἐγνωσμένον ἀφ᾽ ὥρας ζῶντι τῷ Γαλάτῃ. et initio Eumenis, de Barsina ab Alexandro habita. et in Galba, de matre Nymphidii. Latini eodem modo vsurparunt verbum *cognoscere*. Ouid. lib. IV. Metamorph. de Cadmo: *ille suae lambebat coniugis ora, inque sinus caros, veluti cognosceret, ibat.* Et Iulius Caesar simili modo locutus est de Germanis lib. VI. Comment. Belli Gallici: *intra annum vigesimum foeminae notitiam habuisse, in turpissimis habent rebus.* Caeterum Larentiae eadem historia est apud Plutarchum. Quaest. Rom. 35. et apud Macrob. lib. I. Saturnal. *Xylander.*

λάκις ὑπερχεομένου, διεπεραιοῦντο πορθμείοις [42] κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον εἰς ἀγοράν. τὴν δὲ πορθμείαν [43], βηλατούραν καλοῦσιν [44]. ἔνιοι δὲ λέγουσι τὴν εἰς τὸν ἱππόδρομον φέρουσαν ἐξ ἀγορᾶς πάροδον ἱστίοις καταπεταννύναι τοὺς τὴν θέαν παρέχοντας, ἐντεῦθεν ἀρχομένους. Ῥωμαϊστὶ δὲ τὸ ἱστίον βῆλον ὀνομάζουσι. διὰ ταῦτα μὲν ἔχει τιμὰς ἡ δευτέρα Λαρεντία παρὰ Ῥωμαίοις.

VI. Τὰ δὲ βρέφη Φαυστύλος Ἀμουλίου συφορβὸς ἀνείλετο λαθὼν ἅπαντας· ὡς δ' ἔνιοι φασὶ τῶν εἰκότων ἐχόμενοι μᾶλλον, εἰδότος τοῦ Νομήτορος καὶ συγχορηγοῦντος τροφὰς κρύφα τοῖς τρέφουσι [45]. καὶ γράμματα λέγονται καὶ τἄλλα μανθάνειν οἱ παῖδες εἰς Γαβίους κομισθέντες, ὅσα χρὴ τοὺς εὖ γεγονότας. κληθῆναι δὲ καὶ τούτους ἀπὸ τῆς θηλῆς ἱστοροῦσι Ῥωμύλον καὶ Ῥῶμον, ὅτι θηλάζοντες ὤφθησαν τὸ θηρίον. ἡ μὲν οὖν ἐν τοῖς σώμασιν εὐγένεια, καὶ νηπίων ὄντων, εὐθὺς ἐξέφαινε μεγέθει καὶ ἰδέᾳ τὴν φύσιν. αὐξόμενοι δὲ, θυμοειδεῖς ἦσαν ἀμφότεροι καὶ ἀνδρώδεις, καὶ φρονήματα πρὸς τὰ φαινόμε-

fluuii exundationibus traiectus eo loco in forum esset. Traiectum velaturam vocant. Alii deducunt a velo: quod qui munus populo exhibent, inde velis viam, quae a foro fert in circum maximum, adumbrent. Hac de causa Larentia altera apud Romanos colitur.

Faustulus infantes, Amulii subulcus, clam omnibus sustulit. Alii veritati consona magis referunt, conscio Numitore, et alimenta suppeditante secreto nutritiis, pueros literis omnique liberali disciplina Gabiis institutos: qui tradunt praeterea, quia sugentes visi essent lupam, a papilla Romulum et Remum vocatos. Horum illico in prima etiam aetate corporis praestantia indolem ex proceritate et forma ostendit: et quum adolescerent, acres ambo et fortes, atque ad obiecta pericula magnanimi fuerunt,

42 πορθμίοις] πορθμείοις Anon. Vulcob.

43 πορθμείαν Anon. Vulcob. Bodl. 1. 2. 3. vulgo πορθμίαν.

44 βηλατούραν καλοῦσιν] *Velaturam facere* dicuntur, qui mercede vehunt: et *velabrum*, quod ibi vehantur lintribus. ex Varronis lib. IV. de lingu. Lat. De velabro vide et Liu. Dec. 3. l. 7 *Xylander*.

45 τοῖς βρέφεσι Bodl. 1. 2.

46 τὴν

να δεινὰ, καὶ τόλμαν ὅλως ἀνέκπληκτον ἔχοντες· ὁ δὲ Ῥωμύλος γνώμῃ τε χρῆσθαι μᾶλλον ἐδόκει, καὶ πολιτικὴν ἔχειν σύνεσιν, ἐν ταῖς περὶ νομὰς καὶ κυνηγίας πρὸς τοὺς γειτνιῶντας ἐπιμιξίαις πολλὴν ἑαυτοῦ παρέχων κατανόησιν ἡγεμονικοῦ μᾶλλον, ἢ πειθαρχικοῦ φύσει γεγονότος. διὸ τοῖς μὲν ὁμοφύλοις, ἢ ταπεινοτέροις προσφιλεῖς ἦσαν, ἐπιστάτας δὲ καὶ διόπους βασιλικοὺς καὶ ἀγελάρχας, ὡς μηδὲν αὐτῶν ἀρετῇ διαφέροντας, ὑπερφρονοῦντες, οὔτ' ἀπειλῆς ἐφρόντιζον, οὔτε ὀργῆς. ἐχρῶντο δὲ διατριβαῖς καὶ διαίταις ἐλευθερίοις, οὐ τὴν σχολὴν ἐλευθέριον ἡγούμενοι καὶ τὴν ἀπονίαν [46], ἀλλὰ γυμνάσια καὶ θήρας καὶ δρόμους, καὶ τὸ λῃστὰς ἀλέξασθαι [47], καὶ κλῶπας ἑλεῖν, καὶ βίας ἐξελέσθαι τοὺς ἀδικουμένους. ἦσαν δὴ διὰ ταῦτα περιβόητοι.

VII. Γενομένης δέ τινος πρὸς τοὺς Νομήτορος βουκόλους τοῖς Ἀμουλίου διαφορᾶς, καὶ βοσκημάτων ἐλάσεως, οὐκ ἀνασχόμενοι, συγκόπτουσι μὲν αὐτοὺς καὶ τρέπονται, ἀποτέμνονται δὲ τῆς λείας συχνήν. ἀγανακτοῦντος δὲ τοῦ

runt, planeque intrepidi. Romulus tamen praecellentior confilio, et ciuili prudentia habebatur, in pafcendo venandoque, vicinis quibufcum haberet commercium, magnam de fe opinionem praebens, ad imperandum fe, quam ad parendum, natum potius effe. Itaque popularibus et humilioribus grati effe, villicos regios, procuratores et pecoris magiftros, vt nihilo fe praecellentiores contemnere, nec minis eorum moueri, vel ira: in exercitiis et ftudiis liberalibus frequentes effe, ab otio et inertia, vt re fordida, abhorrentes: amplecti autem labores, venationem, curfus: latrones propulfare, fures prehendere, et afflictos ab iniuria vindicare. Hinc adolefcentibus magnum nomen.

Exorta aliquando inter Numitoris et Amulii paftores contentione, pecoribufque abactis a Numitoris bubulcis, non tulerunt eam iniuriam, fed ceciderunt eos et in fugam verterunt, exueruntque magna ex parte praeda, nihil Numitoris

46 τὴν ἀπόνοιαν Vulcob.

47 ἀμύνασθαι vel ἀλύξασθαι Vulcob.

Νομήτορος, ὠλιγόρου· συνῆγον δὲ καὶ προσεδέχοντο πολλοὺς μὲν ἀπόρους, πολλοὺς δὲ δούλους, θράσους ἀποστατικοῦ καὶ φρονήματος ἀρχὰς ἐνδιδόντες. τοῦ δὲ Ῥωμύλου πρός τινα θυσίαν ἀποτραπομένου, καὶ γὰρ ἦν φιλοθύτης καὶ μαντικὸς, οἱ τοῦ Νομήτορος βοτῆρες τῷ Ῥώμῳ, μετ' ὀλίγων [48] βαδίζοντι προστυχόντες ἐμάχοντο. καὶ γενομένων πληγῶν καὶ τραυμάτων ἐν ἀμφοτέροις, ἐκράτησαν οἱ τοῦ Νομήτορος, καὶ συνέλαβον ζῶντα τὸν Ῥῶμον. ἀναχθέντος οὖν αὐτοῦ πρὸς τὸν Νομήτορα, καὶ κατηγορηθέντος, αὐτὸς μὲν οὐκ ἐκόλασε, χαλεπὸν ὄντα δεδιὼς τὸν ἀδελφὸν, ἐλθὼν δὲ προς ἐκεῖνον, ἐδεῖτο τυχεῖν δίκης, ἀδελφὸς ὢν καὶ καθυβρισμένος ὑπ' οἰκετῶν ἐκείνου βασιλέως ὄντος. συναγανακτούντων δὲ τῶν ἐν Ἄλβῃ, καὶ δεινὰ πάσχειν οἰομένων τὸν ἄνδρα παρ' ἀξίαν, κινηθεὶς ὁ Ἀμούλιος αὐτῷ παραδίδωσι τῷ Νομήτορι τὸν Ῥῶμον ὅ τι βούλοιτο χρήσασθαι. παραλαβὼν δ' ἐκεῖνος, ὡς ἧκεν οἴκαδε, θαυμάζων μὲν [49] ἀπὸ τοῦ σώματος τὸν νεανίσκον, ὑπερφέροντα μεγέθει καὶ ῥώμῃ πάντας, ἐνορῶν

Numitoris morati indignationem. Gregem inde inopum et ſervorum cogunt recipiuntque, vt res iis autoribus ſpectare ad defectionem et audax facinus videretur. Quum eſſet autem ſacrificandi et augurandi Romulus ſtudioſus, eo forte in ſacrificio occupato, inuadunt Numitoris paſtores iter cum paruo comitatu facientem Remum. Dum ictus et vulnera vtrinque inferuntur, vincunt Numitoris paſtores, ac Remum capiunt. Raptum ad ſe et accuſatum Numitor, quia iram verebatur fratris, ipſe non puniuit, ſed profectus ad illum, vltionem poſtulauit, qui frater eſſet regis, violatus ab ipſius famulis. Rei indignitas quum etiam Albanos motos eius dignitate afficeret, adductus eſt Amulius, vt Remum fratri ad ſupplicium quoduis dederet. Adoleſcente domum ducto, corporis eximiam praeter caeteros ſpeciem et robur miratus, ſimul animad-

48 Μετ' ὀλίγον] Rectiſſime omnes habent ὀλίγων. Sic emendat Dacerius. [Quinam hi *omnes* ſint, mallem indicaſſet Brianus. In Iuntina certe, et Aldina, et Cratandreana eſt μετ' ὀλίγον, in accuſat. ſing.]

49 μὲν ἦν Bodl. 1.2.

50 Ἀπλ-

δὲ τῷ προσώπῳ τὸ θαῤῥαλέον καὶ ἰταμὸν τῆς ψυχῆς, ἀδούλωτον καὶ ἀπαθὲς ὑπὸ τῶν παρόντων, ἔργα δὲ αὐτοῦ καὶ πράξεις ὅμοια τοῖς βλεπομένοις ἀκούων, τὸ δὲ μέγιστον, ὡς ἔοικε, Θεοῦ συμπαρόντος καὶ συνεπευθύνοντος ἀρχὰς μεγάλων πραγμάτων, ἀπτόμενος ἐπινοίᾳ [50], καὶ τύχῃ τῆς ἀληθείας, ἀνέκρινεν, ὅστις εἴη καὶ ὅπως γένοιτο, φωνῇ τε πρᾳείᾳ καὶ φιλανθρώπῳ βλέμματι πίστιν αὐτῷ μετ' ἐλπίδος ἐνδιδούς. ὁ δὲ θαῤῥῶν ἔλεγεν· Ἀλλ' οὐδὲν ἀποκρύψομαί σε. καὶ γὰρ εἶναι δοκεῖς Ἀμουλίου βασιλικώτερος. ἀκούεις γὰρ καὶ ἀνακρίνεις, πρὶν ἢ κολάζειν, ὁ δ' ἀκρίτους ἐκδίδωσι. πρότερον μὲν ἑαυτοὺς οἰκετῶν βασιλέως Φαυστύλου καὶ Λαρεντίας ἠπιστάμεθα παῖδας [51]· ἐσμὲν δὲ δίδυμοι. γενόμενοι δὲ ἐν αἰτίᾳ πρός σε, καὶ διαβολαῖς, καὶ τοῖς περὶ ψυχῆς ἀγῶσιν, ἀκούομεν μεγάλα περὶ ἑαυτῶν· εἰ δὲ πιστά, κρίνειν ἔοικε νῦν ὁ κίνδυνος. γοναὶ μὲν γὰρ ἡμῶν ἀπόῤῥητοι λέγονται, τροφαὶ δὲ καὶ

animaduerſa in vultu audacia et confidentia animi, imperterrita et inuicta praeſenti periculo: facta deinde et geſta eius audiens, quae congrua eſſent cum corpore et animo; praecipue vero, Deo ſcilicet praeſente, et commonſtrante magnarum rerum origines, fortuita quadam ſagacitate veritatem aſſecutus interrogauit, quiſnam ſit, quaeue eius origo, comique alloquio et humano intuitu ſpem cum fiducia dat. Ille intrepide, Nihil (inquit) te celabo: namque regio animo magis mihi videris, quam Amulius, eſſe, qui ante audias et quaeras, quam damnes: ille tradidit inauditos. Primum regis miniſtrorum Fauſtuli et Larentiae filios credidimus nos: gemini autem ſumus. Verum vt accuſati apud te ſumus et calumnia circumuenti, de vita vt pericliteмur, mira de nobis intelligimus. Certane ſint, praeſens videtur periculum decreturum. Partus enim noſtros ſecretos accipimus, incunabula et lactatio-

50 Ἀπτόμενος ἐπινοίᾳ καὶ τύχῃ τῆς ἀληθείας] ἐπινοίᾳ τύχῃ Vulc. Lubentius legerim ὑπονοίᾳ: vt infra dicit, ἔτυχεν ὑπονοίᾳ τοῦ ὄντος. *H. Steph.* [vti et Anon. habet] Dacerius praefert ex Mſ. ἐπιπνοίᾳ, per *afflatum* ſiue *inſpirationem*, quoniam praecedit Θεοῦ συμπαρόντος. Ego vero nihil in recepta lectione culpandum reperio, quae cum tota clauſula optime vertitur a Cruſerio, *fortuita quadam ſagacitate veritatem aſſecutus.*

51 εἶναι παῖδας Bodl. 1. 2.

 52 Σώζε-

τιθηνήσεις ἀτοπώτεραι νεογνῶν, οἷς ἐῤῥίφημεν οἰωνοῖς καὶ θηρίοις, ὑπὸ τούτων τρεφόμενοι, μαστῷ λυκαίνης καὶ δρυοκολάπτου ψωμίσμασιν, ἐν σκάφῃ τινὶ κείμενοι παρὰ τὸν μέγαν ποταμόν. ἔστι δ' ἡ σκάφη, καὶ σώζεται [52], χαλκοῖς ὑποζώσμασι γραμμάτων ἀμυδρῶν ἐγκεχαραγμένων· ἃ γένοιτ' ἂν ὕστερον ἴσως ἀνωφελῆ γνωρίσματα τοῖς τοκεῦσιν ἡμῶν ἀπολομένων. Ὁ μὲν οὖν Νομήτωρ, ἔκ τε τῶν λόγων τούτων, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν εἰκάζων τὸν χρόνον, οὐκ ἔφυγε τὴν ἐλπίδα σαίνουσαν, ἀλλ' ἐφρόντιζεν, ὅπως τῇ θυγατρὶ περὶ τούτων κρύφα συγγενόμενος φράσειεν· ἐφρουρεῖτο γὰρ ἔτι καρτερῶς.

VIII. Ὁ δὲ Φαυστύλος ἀκούσας τήν τε σύλληψιν τοῦ Ῥώμου καὶ τὴν παράδοσιν, τὸν μὲν Ῥωμύλον ἠξίου βοηθεῖν, τότε σαφῶς διδάξας περὶ τῆς γενέσεως· πρότερον δὲ ὑπῃνίττετο, καὶ παρεδήλου τοσοῦτον, ὅσον προσέχοντας [53] μὴ μικρὸν φρονεῖν. αὐτὸς δὲ τὴν σκάφην κομίζων ἐχώρει πρὸς τὸν Νομήτορα, σπουδῆς καὶ δέους μεστὸς ὢν διὰ τὸν καιρόν. ὑποψίαν οὖν τοῖς περὶ τὰς πύλας φρουροῖς τοῦ

lactationem infantium etiam maxime inſolitam. Aues enim et ferae, quibus obiecti eramus, inprimis lupa et picus Martius, quum ad magnum fluuium in alueo iaceremus, vberibus et minutis cibariis nos nutrierunt. Exſtat alueus et ſaluus eſt, aeneis vinculis circumductus, literis inſcriptus exoleſcentibus, quae parentibus eſſent olim interitus noſtri inutilia indicia. Numitoris ad verba et aetatem ex facie elucentem, tempus reputantis blanda ſpes animum tetigit, ſubiitque cura, quemadmodum cum filia, quae in arcta adhuc detinebatur cuſtodia, remotis arbitris de his ageret.

At Fauſtulus, vt captum Remum et deditum accepit, Romuli implorat opem, eique tandem veram originem ipſius aperit, quam obſcure ante et obiter hactenus indicauerat, quatenus illis (ſi animum aduerterent) animos facere poſſet. Simul temporis neceſſitate feſtinabundus et perculſus, cum alueo contendit ad Numitorem. Venit autem in ſuſpicionem regiae ad

portam

52 Σώζεται] Placet lectio Anonym. ἔζωσται. Philelphus, *accincta vinculis.*

53 Προσέχοντας] Rectius προσέχοντα, quia modo de Romulo ſolo loquitur.

54 παιδία

βασιλέως παρέχων, καὶ ὑφορώμενος ὑπ' αὐτῶν, καὶ ταραττόμενος πρὸς τὰς ἀνακρίσεις, οὐκ ἔλαθε τὴν σκάφην τῷ χλαμυδίῳ περικαλύπτων. ἦν δέ τις ἐν αὐτοῖς ἀπὸ τύχης τῶν τὰ παιδάρια[54] ῥίψαι λαβόντων, καὶ γεγονότων περὶ τὴν ἔκθεσιν. οὗτος ἰδὼν τὴν σκάφην τότε, καὶ γνωρίσας τῇ κατασκευῇ καὶ τοῖς γράμμασιν, ἔτυχεν ὑπονοίᾳ τοῦ ὄντος· καὶ οὐ παρημέλησεν, ἀλλὰ φράσας τὸ πρᾶγμα τῷ βασιλεῖ, κατέστησεν εἰς ἔλεγχον. ἐν δὲ πολλαῖς καὶ μεγάλαις ἀνάγκαις ὁ Φαυστύλος οὔτ' ἀήττητον ἑαυτὸν διαφυλάξας, οὔτε παντάπασιν ἐκβιασθεὶς, σώζεσθαι μὲν ὡμολόγησε τοὺς παῖδας, εἶναι δ' ἄποθεν τῆς Ἄλβης ἔφη νέμοντας· αὐτὸς δὲ τοῦτο[55] πρὸς τὴν Ἰλίαν φέρων βαδίζειν, πολλάκις ἰδεῖν καὶ θιγεῖν ἐπ' ἐλπίδι βεβαιοτέρᾳ τῶν τέκνων ποθήσασαν. ὅπερ οὖν οἱ ταραττόμενοι καὶ μετὰ δέους ἢ πρὸς ὀργὴν πράττοντες ὁτιοῦν ἐπιεικῶς πάσχουσι, συνέπεσε παθεῖν τὸν Ἀμούλιον. ἄνδρα γὰρ ἄλλῃ τε[56] χρηστὸν καὶ τοῦ Νομήτορος φίλον ὑπὸ σπουδῆς ἔπεμψε, διαπυθέσθαι τοῦ Νομήτορος κελεύσας, εἴ τις ἥκοι

portam ſtationi: et quum oculos in eum intenderent, atque ille trepidaret ad interrogata, detectus eſt, quem pallio operuerat, alveus. Erat forte inter eos quidam ex illis, qui proiiciendos acceperant pueros, et exponendis interſuerant. Hic vt alueum aſpexit, agnovit eum ex forma et literis, remque ſuſpicione attigit, quam non neglexit, ſed aperuit regi, et ad quaeſtionem vocauit. Tantis et tam multis circumuentus periculis, non omnino Fauſtulus infractus ſtetit, neque omnia tamen expreſſa ei fuere. Pueros ergo eſſe fatetur ſuperſtites, ſed procul Alba paſcere. Alueum ſe ad Iliam ferre, quae et certiorem de liberis ſpem videre, et contrectare eum ſaepe cupierat. Id quod vſu venire perplexis ſolet, et illis, qui metum vel iram in conſilium adhibent, accidit Amulio. Quendam enim et probum virum et Numitoris amicum prae feſtinatione ad eum mittit quaeſitum, ecquid

54 παιδία Vulcob.

55 τοῦτο] Satis ex ipſo ſenſu liquet, neutrius generis demonſtratiuum pronomen, abſolute poſitum τὴν σκάφην *alueum* indicare: vt cogitare non habeam, quid Lapo, quum haec peruerteret, in mentem venerit. *Xylander.*

56 Ἄλλῃ τε χρηστὸν] Lege ἄλλα τε.

57 δὲ

λόγος ὡς αὐτὸν ὑπὲρ τῶν παίδων, ὡς περιγενομένων. ἀφικόμενος ȣ̓͂ν ὁ ἄνθρωπος, καὶ θεασάμενος ὅσον ȣ̓́πω τὸν Ῥῶμον ἐν περιβολαῖς καὶ φιλοφροσύναις τȣ͂ Νομήτορος, τήν τε πίςιν ἰσχυρὰν ἐποίησε τῆς ἐλπίδος, καὶ παρεκελεύσατο τῶν πραγμάτων ὀξέως ἀντιλαμβάνεσθαι· καὶ συνῆν αὐτοῖς ἤδη καὶ συνέπραττεν. ὁ δὲ καιρὸς ȣ̓δὲ βȣλομένοις ὀκνεῖν παρεῖχεν. ὁ γὰρ Ῥωμύλος ἐγγὺς ἦν ἤδη, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐξέθεον ȣ̓κ ὀλίγοι τῶν πολιτῶν μίσει καὶ φόβῳ τȣ͂ Ἀμȣλίȣ. πολλὴν δὲ καὶ σὺν [57] αὐτῷ δύναμιν ἦγε συλλελοχισμένην εἰς ἑκατοςύας· ἑκάςης δὲ ἀνὴρ ἀφηγεῖτο, χόρτȣ καὶ ὕλης ἀγκαλίδα κοντῷ περικειμένην ἀνέχων. μανίπλα ταῦτα [58] Λατῖνοι καλȣ͂σιν. ἀπ᾽ ἐκείνȣ δὲ καὶ νῦν ἐν τοῖς ςρατεύμασι τȣ́τȣς μανιπλαρίȣς ὀνομάζȣσιν. ἅμα [59] δὴ τȣ͂ μὲν Ῥώμȣ τȣ̀ς ἐντὸς ἀφιςάντος, τȣ͂ δὲ Ῥωμύλȣ προσάγοντος ἔξωθεν, ȣ̓́τε πράξας ȣ̓δὲν ὁ τύραννος, ȣ̓́τε βȣλεύσας σωτήριον ἑαυτῷ, διὰ τὸ ἀπορεῖν καὶ ταράττεσθαι, καταληφθεὶς ἀπέθανεν. ὧν τὰ πλεῖςα καὶ Φαβίȣ [60] λέγοντος καὶ τȣ͂ Πεπαρηθίȣ

ecquid de incolumitate puerorum intellexiſſet. Ille accedens, vt pene haerentem iam Remum in complexibus et oſculis Numitoris vidit, et ſpem eius confirmauit, et vt rem gnaviter aggrederetur, autor fuit, ſimulque ſe illis adiunxit, et rem adiuuit. Nec tempus vllam concedebat vel volentibus prolatationem: nam Romulus iam aderat, ad quem odio et metu Amulii globus ſe effuderat ciuium. Manum etiam non contemnendam ipſe adducebat in centurias diſtributam. Singulas vnus ducebat, graminis et fruticum manipulum conto alligatum ferens. Manipulos Latini vocant: Inde manet in hodiernum diem, vt in exercitu hos manipulares appellent. At Remus, quum ciues ad ſe traheret, Romulus vero adoriretur foris, torpidus tyrannus et attonitus, nihil eſt contra molitus, nec quicquam ſalubris conſilii cepit: itaque deprehenſus obtruncatur. Haec fere quamquam et Fabius referat et Peparethius Diocles

57 δὲ σὺν Bodl. 1. 2.

58 Μανίπλα ταῦτα] Omnes Bodl. ταύτας, id eſt, ἀγκαλίδας.

59 Ἀλλὰ δὴ] Iidem ἅμα, rectiſſime.

60 τȣ͂ Φαβίȣ Vulcob.

61 Δι'

Διοκλέους, ὃς δοκεῖ πρῶτος ἐκδοῦναι Ῥώμης κτίσιν, ὕποπτον μὲν ἐνίοις ἐστὶ τὸ δραματικὸν καὶ πλασματῶδες· οὐ δεῖ δὲ ἀπιστεῖν, τὴν τύχην ὁρῶντας, οἵων ποιημάτων δημιουργός ἐστι, καὶ τὰ Ῥωμαίων πράγματα λογιζομένους, ὡς οὐκ ἂν ἐνταῦθα προὔβη δυνάμεως, μὴ θείαν τινὰ ἀρχὴν λαβόντα, καὶ μηδὲν μέγα μηδὲ παράδοξον ἔχουσαν.

IX. Ἀμουλίου δὲ ἀποθανόντος, καὶ τῶν πραγμάτων καταστάντων, Ἄλβην μὲν οὔτ' οἰκεῖν μὴ ἄρχοντες, οὔτ' ἄρχειν ἐβούλοντο, τοῦ μητροπάτορος ζῶντος· ἀποδόντες δὲ τὴν ἡγεμονίαν ἐκείνῳ, καὶ τῇ μητρὶ τιμὰς πρεπούσας, ἔγνωσαν οἰκεῖν καθ' ἑαυτοὺς, πόλιν, ἐν οἷς χωρίοις ἐξ ἀρχῆς ἐνετράφησαν, κτίσαντες· αὕτη γὰρ εὐπρεπεστάτη τῶν αἰτιῶν ἐστιν. ἦν δ' ἴσως ἀναγκαῖον, οἰκετῶν καὶ ἀποστατῶν πολλῶν ἠθροισμένων πρὸς αὐτοὺς, ἢ καταλυθῆναι παντάπασι, τούτων διασπαρέντων, ἢ συνοικεῖν νὴ Δία μετ' αὐτῶν. ὅτι γὰρ οὐκ ἠξίουν οἱ τὴν Ἄλβην οἰκοῦντες ἀναμιγνῦναι τοὺς ἀποστάτας ἑαυτοῖς, οὐδὲ προσδέχεσθαι πολίτας, ἐδήλωσε πρῶτον μὲν τὸ περὶ τὰς γυναῖκας ἔργον, οὐχ ὕβρει τολμηθὲν, ἀλλὰ δι' ἀνάγκην, ἑκουσίων [61]

Diocles (quem puto de condita Roma primum memoriae mandasse) suspecta quidam habent vt fabulosa et commentitia: nos, quum cernamus, quanta vis sit fortunae, non debemus ei fidem derogare, reputantes animo, rem Romanam sine diuino aliquo auspicio et magno miraculo non fuisse eo potentiae progressuram.

Amulio interfecto rebusque compositis, neque Albae habitare sine imperio, neque viuo regnare auo induxerunt in animum. Quare permisso illi regno, matrique debito habito honore, ipsis consilium fuit seorsum vrbis, vbi primum fuerant educati, condendae: nam haec mihi causa honestissima videtur. Fortassis autem quum iam serui atque exules confluxissent frequentes ad ipsos, reliquum erat, vt aut res illorum plane corruerent, si dissipati hi essent, aut vt separatim cum iis coniungerent domicilium. Nam abnuisse Albanos in corpus suum et ciuitatem recipere fugitiuos illos et exules, constat primum ex mulierum raptu non ex libidine instituto, sed ob connubiorum difficultatem

tatem

61 Δι' ἀνάγκην ἑκουσίως] Anon. praecesserit δι' ἀνάγκην: lege ἀκουσίως, quod ταυτόλογον est, cum ἑκουσίων, nempe γάμων.

62 Κυη-

ἀπορίᾳ γάμων· ἐτίμησαν γὰρ αὐτὰς ἁρπάσαντες περιττῶς. ἔπειτα τῆς πόλεως τὴν πρώτην ἵδρυσιν λαμβανούσης, ἱερόν τι φύξιμον τοῖς ἀφισαμένοις κατασκευάσαντες, ὃ Θεοῦ Ἀσυλαίου προσηγόρευον, ἐδέχοντο πάντας, οὔτε δεσπόταις δοῦλον, οὔτε θῆτα χρήσταις, οὔτ' ἄρχουσιν ἀνδροφόνον ἐκδιδόντες, ἀλλὰ μαντεύματι πυθοχρήστῳ πᾶσι βεβαιοῦν τὴν ἀσυλίαν φάσκοντες· ὥστε πληθῦσαι ταχὺ τὴν πόλιν. ἐπεὶ τάς γε πρώτας ἑστίας λέγουσι τῶν χιλίων μὴ πλείονας γενέσθαι. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον. ὁρμήσασι δὲ πρὸς τὸν συνοικισμὸν αὐτοῖς, εὐθὺς ἦν διαφορὰ περὶ τοῦ τόπου. Ῥωμύλος μὲν οὖν τὴν καλουμένην Ῥώμην Κουαδράτην [62], ὅπερ ἐστὶ τετράγωνον, ἔκτισε, καὶ ἐκεῖνον ἐβούλετο πολίζειν τὸν τόπον· Ῥῶμος [63] δὲ, χωρίον τι τοῦ Ἀβεντίνου καρτερὸν [64], ὃ δι' ἐκεῖνον μὲν ὠνομάσθη Ῥεμώνιον [65], νῦν δὲ Ῥιγνάριον καλεῖται. συνθεμένων δὲ τὴν ἔριν ὄρνισιν αἰσίοις βραβεῦσαι, καὶ καθεζομένων χωρὶς, ἓξ φασὶ τῷ Ῥώμῳ, διπλασίους δὲ τῷ Ῥωμύλῳ προφανῆναι γῦπας. οἱ δὲ τὸν μὲν Ῥῶμον ἀληθῶς ἰδεῖν·

tatem necessario facinore: coluerunt enim supra modum raptas. Mox iactis vrbis fundamentis asylum aperuerunt profugis et fugitiuis, quod Dei Asylaei appellauerunt; omnesque recipiebant, neque seruum dominis, nec creditoribus nexum, nec magistratibus dedebant homicidam, verum inuiolatum locum ex oraculo Apollinis praestare se asserebant. Ita vrbs est breui frequentata. Nam prima aedificia non amplius fuisse mille volunt. Verum de his infra. Intentis condendae vrbi illico de loco discordia interuenit. Romulus quadratam, vt vocatur, Romam condidit, atque eo in loco statuere voluit vrbem. Auentini Remus munitiorem designauit partem, quod ab eo est Remonium dictum, nunc Rignarium vocitatur. Itaque litem augurio committunt. Quum diuersa loca cepissent, sex vultures Remo tradunt, Romulo bis totidem se ostendisse. Quidam Remum vere sex vidisse, Romu-

62 Κουαδράτον Vulcob.
63 Ῥέμος vbique Vulcob.
64 καρτερὸν ἔκτισεν Bodl. 1. 2.
65 Ῥεμώνιον] Ῥωμώνιον Bodl. 1. 2. Ῥεμωρία Dacerius ex Ms. Sic Anon. Ῥεμώριον doctissimus Dauisius in notis ad Ciceronis Diuinationem. Vide Festum.

66 Ἡρά-

ψεύσασθαι δὲ τὸν Ῥωμύλον. ἐλθόντος δὲ τοῦ Ῥώμου, τότε τοὺς δώδεκα τῷ Ῥωμύλῳ φανῆναι· διὸ καὶ νῦν μάλιστα χρῆσθαι γυψὶ Ῥωμαίους οἰωνιζομένους. Ἡρόδωρος δὲ ὁ Ποντικὸς[66] ἱστορεῖ καὶ τὸν Ἡρακλέα χαίρειν γυπὸς ἐπὶ πράξει φανέντος. ἔστι μὲν γὰρ ἀβλαβέστατον ζώων ἀπάντων, μηδὲν, ὧν σπείρουσιν, ἢ φυτεύουσιν, ἢ νέμουσιν ἄνθρωποι, σινόμενον. τρέφεται δὲ ἀπὸ νεκρῶν σωμάτων· ἀποκτίννυσι δ' οὐδὲν, οὐδὲ λυμαίνεται ψυχὴν[67] ἔχον, πτηνοῖς δὲ διὰ συγγένειαν οὐδὲ νεκροῖς πρόσεισιν. ἀετοὶ δὲ καὶ γλαῦκες καὶ ἱέρακες ζῶντα κόπτουσι τὰ ὁμόφυλα καὶ φονεύουσι. καίτοι κατ' Αἰσχύλον·

Ὄρνιθος ὄρνις πῶς ἂν ἁγνεύοι φαγών;

ἔτι τἄλλα μὲν ἐν ὀφθαλμοῖς, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀναστρέφεται, καὶ παρέχει διὰ παντὸς αἴσθησιν ἑαυτῶν· ὁ δὲ γὺψ σπάνιόν ἐστι θέαμα, καὶ νεοσσοῖς γυπὸς οὐ ῥαδίως ἴσμεν ἐντετυχηκότες· ἀλλὰ καὶ παρέσχεν ἐνίοις ἄτοπον ὑπόνοιαν, ἔξωθεν αὐτοὺς ἀφ' ἑτέρας τινὸς γῆς καταίρειν

Romulum mentitum: ſed quum acceſſiſſet ad eum Remus, tunc duodecim Romulo viſos: quapropter manſiſſe, vt in augurio capiendo Romani habeant vultures praecipuos. Herodorus Ponticus Herculi laetum augurium tradit fuiſſe, ſi vultur ſe obtuliſſet ei in re agenda. Eſt enim hoc animal praeter caetera innocentiſſimum, nec ſatis, vel plantis, vel pecori noxium. Cadaueribus tantum veſcitur: nihil, quod viuit, perimit, neque ei nocet. Volucribus ob cognationem abſtinet etiam mortuis: cum aquilae, noctuae et accipitres ſui generis aues inuadant et interimant vel viuas: licet, vt Aeſchylus ait,

Immunda auis ſit, ſi qua auem depaſcitur.

Praeterea volucres aliae fere oculis noſtris obuerſantur. Vulturis rarum eſt ſpectaculum, neque quenquam temere, qui pullos vulturinos conſpexerit, inuenias: ſed raritas eorum nonnullis et inſolentia opinionem inuexit nouam, ex alio orbe huc

66 Ἡρόδωρος δὲ ὁ Ποντικὸς] In Graeco eſt Ἡρόδοτος. quod vitium ſecutus vterque interpres Herodotum extulit: quum ſit Herodorus, cuius etiam in Theſeo mentio facta eſt, Ἡρόδωρος. Fuit autem ex Pontica Heraclea: vnde apud Athenaeum lib. XI. Heracleotes citatur. Quin et apud Plutarchum in Rom. quaeſt. XCIII. vbi iiſdem haec fere verbis referuntur, Ἡρόδωρος recte legitur. *Xylander.*

67 τὸ ψυχὴν Bodl. 1. 2.

68 Κέλωρος;

ἐνταῦθα, τὸ σπάνιον καὶ μὴ συνεχές. οἷον οἱ μάντεις ἀξιοῦσιν εἶναι τὸ μὴ κατὰ φύσιν, μηδ᾽ ἀφ᾽ αὑτοῦ, πομπῇ δὲ θεία φαινόμενον.

X. Ἐπεὶ δ᾽ ἔγνω τὴν ἀπάτην ὁ Ῥῶμος, ἐχαλέπαινε, καὶ τοῦ Ῥωμύλου τάφρον ὀρύττοντος, ᾗ τὸ τεῖχος ἔμελλε κυκλοῦσθαι, τὰ μὲν ἐχλεύαζε τῶν ἔργων, τοῖς δ᾽ ἐμποδὼν ἐγίνετο. τέλος δὲ διαλλόμενον αὐτὸν, οἱ μὲν, αὐτοῦ Ῥωμύλου πατάξαντος, οἱ δὲ, τῶν ἑταίρων τινὸς Κέλερος [68], ἐνταῦθα πεσεῖν λέγουσιν. ἔπεσε δὲ καὶ Φαυστύλος ἐν τῇ μάχῃ καὶ Πλειστῖνος· ὃν ἀδελφὸν ὄντα Φαυστύλου συνεκθρέψαι τοὺς περὶ τὸν Ῥωμύλον ἱστοροῦσιν. ὁ μὲν οὖν Κέλερ εἰς Τυῤῥηνίαν μετέστη, καὶ ἀπ᾽ ἐκείνου τοὺς ταχεῖς οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ὀξεῖς Κέλερας ὀνομάζουσι· καὶ Κόϊντον Μέτελλον, ὅτι τοῦ πατρὸς ἀποθανόντος ἀγῶνα μονομάχων ἡμέραις ὀλίγαις ἐποίησε, θαυμάσαντες τὸ τάχος τῆς παρασκευῆς, Κέλερα προσηγόρευσαν. ὁ δὲ Ῥωμύλος ἐν τῇ Ῥεμονίᾳ [69] θάψας τὸν Ῥῶμον ὁμοῦ καὶ τοὺς τροφεῖς, ᾤκιζε τὴν πόλιν, ἐκ Τυῤῥηνίας μεταπεμψάμενος ἄνδρας ἱεροῖς τισι θεσμοῖς καὶ γράμμασιν ὑφηγουμένους ἕκαστα

huc eos commigrare: cuiuſcemodi vates contendunt id eſſe, quod non natura duce, nec ſponte ſe profert ſua, ſed mittitur diuinitus.

Detecta fraude, Remus dolore motus; Romuli, cum foſſam duceret, qua muro amplecti vrbem ſtatuerat, deſignationem partim ludibrio habuit, partim interpellauit. Poſtremo cum eam tranſiliret, caeſum eo loco eſſe, autores ſunt quidam, Romuli manu, alii Celeris, qui ſodalis erat Romuli. Eo in certamine Fauſtulus quoque, et Pliſtinus Fauſtuli frater, quem ſocium in educando Romulo Fauſtulum habuiſſe ſcribunt, cecidere. Celer in Hetruriam exulatum iuit. Ab eo veloces vocant Romani Celeres; et Q. Metellum, quod patre defuncto munus gladiatorium populo dediſſet, paucis diebus in apparatu poſitis, velocitatis admiratione, Celerem appellauere. Romulus poſtquam Remum vna cum nutritiis ſuis in Remonia ſepeliuit, condidit vrbem: ad quod acciuit Hetruſcos, qui velut in myſteriis, vt quidque faciendum erat, ceremoniis quibuſdam et ſcriptis praeſcripſerunt,

68 Κέλωρος, et infra Κέλωρ Bodl. 1. 2.

69 Ῥεμορίᾳ Vulcob. Anon.

70 ἄλλον

καὶ διδάσκοντας, ὥσπερ ἐν τελετῇ. βόθρος γὰρ ὠρύγη περὶ τὸ νῦν Κομίτιον κυκλοτερὴς, ἀπαρχαί τε πάντων, ὅσοις νόμῳ μὲν ὡς καλοῖς ἐχρῶντο, φύσει δ' ὡς ἀναγκαίοις, ἀπετέθησαν ἐνταῦθα. καὶ τέλος, ἐξ ἧς ἀφῖκτο γῆς ἕκαστος, ὀλίγην κομίζων μοῖραν, ἔβαλον εἰς [70] ταῦτα καὶ συνεμίγνυον. καλοῦσι δὲ βόθρον τοῦτον, ᾧ καὶ τὸν ὄλυμπον, ὀνόματι, μοῦνδον. εἶτα, ὥσπερ κύκλον κέντρῳ, περιέγραψαν τὴν πόλιν. ὁ δ' οἰκιστὴς ἐμβαλὼν ἀρότρῳ χαλκῆν ὕννιν, ὑποζεύξας δὲ βοῦν ἄῤῥενα καὶ θήλειαν, αὐτὸς μὲν ἐπάγει περιελαύνων αὔλακα βαθεῖαν [71] τοῖς τέρμασι [72], τῶν δ' ἑπομένων ἔργον ἐστὶν, ἃς ἀνίστησι βώλους τὸ ἄροτρον, καταστρέφειν εἴσω, καὶ μηδεμίαν ἔξω περιορᾶν ἐκτρεπομένην. τῇ μὲν οὖν γραμμῇ τὸ τεῖχος ἀφορίζουσι, καὶ καλεῖται κατὰ συγκοπὴν πωμήριον, οἷον ὄπισθεν τείχους, ἢ μετὰ τεῖχος. ὅπου δὲ πύλην ἐμβαλεῖν διανοοῦνται, τὴν ὕννιν ἐξελόντες καὶ τὸ ἄροτρον ὑπερθέντες, διάλειμμα ποιοῦσιν. ὅθεν ἅπαν τὸ τεῖχος ἱερὸν, πλὴν τῶν πυλῶν, νομίζουσι· τὰς δὲ πύλας ἱερὰς νομίζοντας, οὐκ [73] ἦν ἄνευ δεισιδαιμονίας τὰ μὲν δέχεσθαι, τὰ

runt, docueruntque. Namque comitio foſſa eſt rotunda circumducta. In eam primitias detulerunt omnium, quae de more vt bonis, natura vtebantur vt neceſſariis. Poſtremo ex qua quiſque aduenerat regione, eius terrae portiunculam collatam eo coniecerunt et commiſcuerunt. Foſſam hanc eodem, quo coelum, nomine, vocauerunt Mundum. Hinc vrbem ſicut circulum a centro circumſcripſere. Ipſe conditor aratro aereum vomerem adiungit, iunctiſque bobus mare et foemina, ipſe circum lineamenta profundum inducit ſulcum. Sequentium munus eſt, vt excitatas ab aratro glebas intro vertant, nec vllam ſinant extra ferri. Ita moenia linea definiunt, idque eliſis aliquot literis, Pomerium dicitur, quaſi poſt vel pone moenia. Vbi portam deſignare viſum eſt, vomere exempto atque aratro ſublato, ſpatium relinquunt. Vnde totum habent murum praeter portas ſacrum. Nam eas ſi ducerent ſacras, religioſum

70 ἔβαλλον Vulcob.
71 deeſt βαθεῖαν Bodl. 1.2.
72 τοῖς τέλμασι Bodl. 1.2.
73 ὀνομάζουσιν. οἱ δὲ τὰς πύλας ἱερὰς

δ' ἀποπέμπειν τῶν τε ἀναγκαίων καὶ τῶν μὴ καθαρῶν.

XII. Ὅτι μὲν οὖν ἡ κτίσις ἡμέρᾳ γένοιτο τῇ πρὸ ἕνδεκα [74] καλανδῶν Μαΐων, ὁμολογεῖται· καὶ τὴν ἡμέραν ταύτην ἑορτάζουσι Ῥωμαῖοι, γενέθλιον τῆς πατρίδος ὀνομάζοντες. ἐν ἀρχῇ δ', ὥς φασιν, οὐδὲν ἔμψυχον ἔθυον, ἀλλὰ καθαρὰν καὶ ἀναίμακτον ᾤοντο δεῖν τῇ πατρίδι τὴν ἐπώνυμον τῆς γενέσεως ἑορτὴν φυλάττειν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς κτίσεως βοτηρική τις ἦν αὐτοῖς ἑορτὴ κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν, καὶ Παλήλια [75] προσηγόρευον αὐτήν. νῦν μὲν οὖν οὐδὲν αἱ Ῥωμαϊκαὶ νουμηνίαι πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς [76] ὁμολογούμενον ἔχουσιν· ἐκείνην δὲ τὴν ἡμέραν, ᾗ τὴν πόλιν ὁ Ῥωμύλος ἔκτιζεν, ἀτρεκῆ τριακάδα [77] τυχεῖν λέγουσι καὶ σύνοδον ἐκλειπτικὴν [78] ἐν αὐτῇ γενέσθαι σελήνης πρὸς ἥλιον, ἣν εἰδέναι καὶ Ἀντίμαχον οἴονται, τὸν Τήϊον ἐποποιὸν, ἔτει τρίτῳ τῆς ἕκτης ὀλυμ-

ligiosum esset necessaria et impura in vrbem recipere, et exportare.

Conditam vrbem in confesso est vndecimo Calend. Maias, quem diem Romani patriae Natalem appellant, habentque festum. Initio, vt fama est, nihil immolabant animatum. Purum censebant et incruentum decere Natalibus patriae solenne consecratum conseruare. Eundem diem illi et ante vrbem conditam, festo pastorali habebant sacrum, et Palilia vocabant. Caeterum Nouilunia hac tempestate apud Romanos nihil quadrant cum Graecis. At diem illum, quo condidit vrbem Romulus, plane in trigesimum mensis apud Graecos tradunt incidisse, quo subiens solis orbem luna defecit, quem defectum Antimachum vidisse Teium poëtam lyricum arbitrantur, quum incurreret in tertium sextae Olympia-

ἱερὰς νομίζοντες, φασὶν, ὅτι οὐκ Bodl. 1. 2.

74 πρὸς ἕνδεκα Bodl. 1. 2.

75 Παλήλια] παρήλια Vulcob. Horum, sicut et rituum condendae vrbis, est venustissima descriptio apud Ouid. IV. Fast. et Propertium lib. IV. elegia prima et quarta. Certe Dion. Halicarn. Παρεντάλια appellare videtur sub finem primi Libri. *Xyl.*

76 τοὺς Ἕλληνας Vulcob.

77 Ἀτρεκῆ τριακάδα] Petitus Miscell. l. IX. c. 2. legit εἰκάδα.

78 Vid. Ruald.

79 Βάῤῥωνα

πιάδος συμπεσοῦσαν. ἐν δὲ τοῖς κατὰ Οὐάῤῥωνα [79] τὸν φιλόσοφον χρόνοις, ἄνδρα Ῥωμαίων ἐν ἱστορίᾳ βιβλιακώτατον, ἦν Ταρούτιος ἑταῖρος αὐτοῦ [80], φιλόσοφος μὲν ἄλλως καὶ μαθηματικὸς, ἁπτόμενος δὲ τῆς περὶ τὸν πίνακα μεθόδου, θεωρίας ἕνεκα, καὶ δοκῶν ἐν αὐτῇ περιττὸς εἶναι. τούτῳ προὔβαλλεν ὁ Οὐάῤῥων ἀναγαγεῖν τὴν Ῥωμύλου γένεσιν εἰς ἡμέραν καὶ ὥραν, ἐκ τῶν λεγομένων ἀποτελεσμάτων περὶ τὸν ἄνδρα ποιησάμενον τὸν συλλογισμὸν, ὥσπερ αἱ τῶν γεωμετρικῶν ὑφηγοῦνται προβλημάτων ἀναλύσεις. τῆς γὰρ αὐτῆς θεωρίας εἶναι, χρόνον τε λαβόντας ἀνθρώπου γενέσεως, βίον προειπεῖν, καὶ βίῳ δοθέντι θηρεῦσαι χρόνον. ἐποίησεν οὖν τὸ προσταχθὲν ὁ Ταρούτιος, καὶ τά τε πάθη καὶ τὰ ἔργα τοῦ ἀνδρὸς ἐπιδὼν, καὶ χρόνον ζωῆς καὶ τρόπον τελευτῆς, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα συνθεὶς, εὖ μάλα τεθαῤῥηκότως καὶ ἀνδρείως ἀπεφήνατο τὴν μὲν ἐν τῇ μητρὶ τοῦ Ῥωμύλου γεγονέναι σύλληψιν ἔτει πρώτῳ τῆς δευτέρας ὀλυμπιάδος, ἐν μηνὶ κατ' Αἰγυπτίους Χοιὰκ, τρίτῃ καὶ εἰκάδι, τρίτης ὥρας, καθ' ἣν ὁ ἥλιος ἐξέλιπε παντελῶς· τὴν

Olympiadis annum. Varroni philoſopho, qui Romanorum plurimae fuit in hiſtoria lectionis, familiaris erat Tarutius, philoſophus ille quidem et mathematicus, atque etiam genethliacus: cui ſcientiae ita ſe ſpeculandi gratia dederat, vt in ea videretur excellere. Huic propoſuit Varro, vt Romuli natalem diem, immo horam deſignaret, ex euentis eius ducens rationes, ſicut quaeſtionum geometricarum docent Analyſes. Eiuſdem eſſe enim diſciplinae, quum diem natalem acceperis, vitam cuiuſpiam praenuntiare, ac vita propoſita exquirere natalem. Suſcepit prouinciam Tarutius, poſitiſque ob oculos Romuli caſibus, factiſque, ac vitae ſpatio et mortis genere, atque huiuſmodi comparatis omnibus, confidenter et intrepide conceptum a matre pronuntiauit anno ſecundae Olympiadis primo, menſis, quem vocant Aegyptii Choeac, tertio et viceſimo die ad tertiam horam, qua ſol omni ex parte defecit: In

79 Βάῤῥωνα Vulc. Bodl. 1. 2. et infra.

80 Ταρούτιος ἑταῖρος αὐτοῦ] Cicero 2. de diuinatione, *L. quidem Tarutius Firmanus, familiaris noſter,* etc. Vide locum. *Xylander.*

δ' ἐμφανῆ γένεσιν, ἐν μηνὶ Θὼθ [81], ἡμέρᾳ πρώτῃ μετ' εἰκάδα περὶ ἡλίου ἀνατολάς. κτισθῆναι δὲ τὴν Ῥώμην ὑπ' αὐτοῦ [82] τῇ ἐνάτῃ [83] Φαρμουθὶ [84] μηνὸς ἱσταμένου, μεταξὺ δευτέρας ὥρας καὶ τρίτης· ἐπεὶ καὶ πόλεως τύχην, ὥσπερ ἀνθρώπου, κύριον ἔχειν οἴονται χρόνον, ἐκ τῆς πρώτης γενέσεως πρὸς τὰς τῶν ἀστέρων ἐποχὰς θεωρούμενον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως καὶ τὰ τοιαῦτα οὐ τῷ ξένῳ καὶ περιττῷ προσάξεται μᾶλλον, ἢ διὰ τὸ μυθῶδες ἐνοχλήσει τοὺς ἐντυγχάνοντας αὐτοῖς.

XIII. Κτισθείσης δὲ τῆς πόλεως, πρῶτον μὲν ὅσον ἦν ἐν ἡλικίᾳ πλῆθος, εἰς συντάγματα στρατιωτικὰ διεῖλεν· ἕκαστον δὲ σύνταγμα πεζῶν τρισχιλίων ἦν, καὶ τριακοσίων ἱππέων. ἐκλήθη δὲ λεγεών, τῷ λογάδας εἶναι τοὺς μαχίμους ἐκ πάντων. ἔπειτα τοῖς μὲν ἄλλοις ἐχρῆτο δήμῳ, καὶ ποπούλους ὠνομάσθη τὸ πλῆθος· ἑκατὸν δὲ τοὺς ἀρίστους ἀπέδειξε βουλευτάς, καὶ αὐτοὺς μὲν πατρικίους, τὸ δὲ σύστημα, σενάτον προσηγόρευσεν. ὁ μὲν οὖν σενάτος ἀτρεκῶς γερουσίαν σημαίνει· πατρικίους δὲ τοὺς βουλευτὰς κληθῆναι λέγουσιν, οἱ μέν, ὅτι παίδων γνησίων

In lucem editum menſis Thoth viceſimo primo, circa ſolis ortum: die nono menſis Pharmuthi vrbis incunabula fuiſſe inter ſecundam et tertiam horam. Siquidem non minus vrbis, quam hominis fortunae certum eſt tempus, quod ex primis incunabulis ad ſtellarum capitur poſitiones. Verum haec fortaſſis et ſimilia non tam erunt lectori odioſa, quia fabuloſa ſunt, quam nouitate et curioſitate ducent.

Vrbe iam condita iuuentutem adultam in militares ordines diſtribuit. Singuli ordines peditum habebant terna millia, tricenos equites. Quia vero ex omnibus bellicoſi lecti erant, Legio dicta. Hinc reliquum coetum habuit et dixit populum. Centum praeſtantiſſimos delegit in conſilium, quos Patricios vocauit, collegium, Senatum. Per Senatum coetus Seniorum intelligitur: Senatores vero Patricios dictos ferunt hi, quod liberorum

81 Θωὺθ Vulc.

82 ὑπ' αὐτῇ Vulcob.

83 Ἐνάτῃ Φαρμουθὶ] Petitus legit loco ſupra citato πρώτῃ.

84 Φαωφὶ Vulcob.

πατέρες ἦσαν, οἱ δὲ μᾶλλον, ὡς αὐτοὺς ἔχοντας ἑαυτῶν ἀποδεῖξαι πατέρας, ὅπερ οὐ πολλοῖς ὑπῆρξε τῶν πρώτων εἰς τὴν πόλιν συῤῥεόντων· οἱ δὲ ἀπὸ τῆς πατρωνείας. οὕτω γὰρ ἐκάλουν τὴν προστασίαν, καὶ καλοῦσιν ἄχρι νῦν, οἰόμενοι Πάτρωνά τινα τῶν σὺν Εὐάνδρῳ παραγενομένων, κηδεμονικὸν τῶν ὑποδεεστέρων ὄντα καὶ βοηθητικὸν, ἀφ' αὐτοῦ τῷ πράγματι ταύτην τὴν προσηγορίαν ἀπολιπεῖν. μάλιστα δ' ἂν τις τυγχάνοι τοῦ εἰκότος, εἰ νομίζοι, τὸν Ῥωμύλον, ἀξιοῦντα τοὺς πρώτους καὶ δυνατωτάτους πατρικῇ κηδεμονίᾳ καὶ φροντίδι προσήκειν ἐπιμελεῖσθαι τῶν ταπεινοτέρων, ἅμα δὲ τοὺς ἄλλους διδάσκοντα μὴ δεδιέναι, μηδ' ἄχθεσθαι ταῖς τῶν κρειττόνων τιμαῖς, ἀλλὰ χρῆσθαι μετ' εὐνοίας, καὶ νομίζοντας, καὶ προσαγορεύοντας πατέρας, οὕτως ὀνομάσαι. καὶ γὰρ ἄχρι νῦν τοὺς ἐν συγκλήτῳ τελοῦντας [85], οἱ μὲν ἔξωθεν ἄνδρας ἡγεμόνας καλοῦσιν· αὐτοὶ δὲ Ῥωμαῖοι πατέρας συγγεγραμμένους, τῷ μέγιστον μὲν ἀξίωμα καὶ τιμὴν, ἥκιστα δὲ φθόνον ἔχοντι χρώμενοι [86] τῶν ὀνομάτων. ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν πατέρας αὐτοὺς μόνον, ὕστερον δὲ πλειόνων προσαναλαμβανομένων, πατέρας συγγεγραμμένους προσηγόρευσεν.

rum ingenuorum essent parentes: alii, quod parentes suos laudare possent, quod ex colluuie illa ciuitatis prima licebat paucis. Sunt qui a patrocinio; Patronem quendam, qui sequutus fuerat Euandrum, aduenam, defensorem inopum et vindicem, huic rei nomen arbitrantes tribuisse. Verius videatur, Romulum principum et potentissimorum censentem partes esse, vt paterna cura et sollicitudine complecterentur demissiores, simulque docentem plebem, ne timerent praestantiores, neue inuiderent honoribus eorum, sed vterentur iis cum beneuolentia, ac ducerent patres appellarentque, id nomen his dedisse. Nam nunc quoque senatores, exterae nationes, Dominos Ducesque, ipsi Romani cum amplissimo et honoratissimo, tum minime inuidioso nomine Patres Conscriptos vocant. Principio Patres tantum, post pluribus adscitis, Patres conscriptos appellauere. Atque

85 τῶν ἐν συγκλήτῳ τελούντων Bodl. 1. 2. 3.

86 deest χρώμενοι Bodl. 1. 2.

καὶ τῦτο μὲν ἦν ὄνομα σεμνότερον αὐτῷ τῆς πρὸς τὸ δημοτικὸν τῦ βυλευτικῦ διαφορᾶς· ἑτέροις[87] δὲ τὺς δυνατὺς ἀπὸ τῶν πολλῶν διήρει, πάτρωνας ὀνομάζων, ὅπερ ἐςὶ προςάτας, ἐκείνυς δὲ κλίεντας, ὅπερ ἐςὶ πελάτας· ἅμα δὲ πρὸς ἀλλήλυς θαυμαςὴν εὔνοιαν αὐτοῖς καὶ μεγάλων δικαίων ὑπάρξυσαν ἐνεποίησεν. ὗτοι μὲν γὰρ ἐξηγητάς τε τῶν νομίμων καὶ προςάτας δικαζομένοις, συμβύλυς τε πάντων καὶ κηδεμόνας ἑαυτὺς παρεῖχον. ἐκεῖνοι δὲ τύτυς ἐθεράπευον, ὐ μόνον τιμῶντες, ἀλλὰ καὶ πενομένοις θυγατέρας συνεκδιδόντες, καὶ χρέα συνεκτιννύοντες·[88] καταμαρτυρεῖν τε πελάτυ[89] προςάτην, ἢ προςάτυ πελάτην, ὔτε νόμος ὐδεὶς, ὔτε ἄρχων ἠνάγκαζεν. ὕςερον δὲ τῶν ἄλλων δικαίων μενόντων, τὸ λαμβάνειν χρήματα τὺς δυνατὺς παρὰ τῶν ταπεινοτέρων, αἰσχρὸν ἐνομίσθη καὶ ἀγεννές. ταῦτα μὲν ὖν περὶ τύτων.

XIV. Τετάρτῳ δὲ μηνὶ μετὰ τὴν κτίσιν, ὡς Φάβιος

Atque eo tam venerando vocabulo populum a ſenatu diſtinxit. Caeteros deinde potentiores ſecreuit a plebe, appellauitque Patronos illos, hos Clientes. Ex quo fonte mirifice eos inter ſe beneuolentiae neceſſitudiniſque copulauit iure, quum litigantibus patroni de iure reſponderent, atque aduocati adeſſent in iudicio, omnibuſque item in rebus conſilio eos et ſtudio fouerent: hos contra colerent clientes, non honorando modo, verum dote etiam tenuiorum filiabus conferenda, et aere alieno ſoluendo. Teſtimonii aduerſus patronum clienti, vel patrono aduerſus clientem dicendi nulla regis, nulla magiſtratus coactio erat. Poſtea reliquis officiis nihil imminutis, ſi mercedem accepiſſent potentiores a demiſſioribus, turpe haberi coepit et ſordidum. Sed hactenus de his.

Ab vrbe condita quarto menſe raptum deſignatum Sabinarum

87 Ἑτέρυς δὲ (vt olim fuit pro ἑτέροις)] Repone ἑτέρως: alio modo potentiores a plebe diſtinxit.

88 συνεκτίνοντες Vulc. Bodl. 1. 2.

89 καταμαρτυρεῖν τε πελάτυ etc.] Vide hac de re iudicium C. Marii in praetura ambitus rei, ab ipſo Plutarcho in eius vita deſcriptum. *Xylander*.

90 Ἡμερω-

ἱστορεῖ, τὸ περὶ τὴν ἁρπαγὴν ἐτολμήθη τῶν γυναικῶν. καὶ
λέγουσι μὲν ἔνιοι τὸν Ῥωμύλον αὐτὸν, τῇ φύσει φιλοπό-
λεμον ὄντα, καὶ πεπεισμένον ἔκ τινων ἄρα λογίων, ὅτι
τὴν Ῥώμην πέπρωται πολέμοις τρεφομένην καὶ αὐξομέ-
νην γενέσθαι μεγίστην, βίας ὑπάρξαι πρὸς τοὺς Σαβίνους·
οὐδὲ γὰρ πολλὰς, ἀλλὰ τριάκοντα μόνας παρθένους
λαβεῖν αὐτὸν, ἅτε δὴ πολέμου μᾶλλον, ἢ γάμων δεό-
μενον. τοῦτο δὲ οὐκ εἰκός· ἀλλὰ τὴν μὲν πόλιν ὁρῶν
ἐποίκων εὐθὺς ἐμπιπλαμένην, ὧν ὀλίγοι γυναῖκας εἶχον,
οἱ δὲ πολλοὶ μιγάδες ἐξ ἀπόρων καὶ ἀφανῶν ὄντες
ὑπερεωρῶντο καὶ προσεδοκῶντο μὴ συμμενεῖν βεβαίως·
ἐλπίζων δὲ πρὸς τοὺς Σαβίνους τρόπον τινὰ συγκράσεως
καὶ κοινωνίας ἀρχὴν τὸ ἀδίκημα ποιήσειν αὐτοὺς ἡμερω-
σαμένους τὰς γυναῖκας [90], ἐπεχείρησε τῷ ἔργῳ τόνδε

binarum tradit Fabius. Romulum ipſum quidam autores ſunt ad
arma natum, atque certis ſcilicet adductum oraculis, in fatis eſſe,
vt Roma re militari enutrita et aucta in immenſum creſceret, Sa-
binos vi prius inuaſiſſe, neque ſane multas, ſed rapuiſſe triginta
dumtaxat, vt qui non tam connubia, quam bellum quaereret: at-
qui id parum congruit. Verum vrbem quum ſtatim videret re-
fertam aduenis, quorum haberent pauci coniuges, reliqui ex
egenis conflati et obſcuris contemnerentur, neque putarentur
diu cum ipſo manſuri: ſperaret autem ex hac iniuria vin-
culum aliquod ſuis, vbi mulieres demulſiſſent, cum Sabinis
et commercium naſciturum, rem ad hunc modum aggreſſus
eſt.

90 Ἡμερωσαμένοις (ſic olim) τὰς γυναῖκας] Sententia eſt: ſperabat (Romulus) ex hac iniuria vinculum aliquod ſuis, *vbi mulieres demulſiſſent*, cum Sabinis et commercium naſciturum: Vana quidem ſpes et tenui nimis innixa fundamento: nempe Sabinos, qui πολλοὶ ἦσαν καὶ πολεμικοὶ p. 55. tantam iniuriam raptarum filiarum in amicitiam verſuros, ea de cauſa ſcilicet, quod Romani eas demulgerent. Lege autem ὁμηρευσαμένοις, et fateberis Romulum non fruſtra ſibi pollicitum eſſe futurum aliquando cum Sabinis commercium, quando virgines tanquam obſides acceptas ſecum haberet. Atque euentus exſpectationi reſpondit: nam Sabini ὁρῶντες αὐτοὺς ἐνδεδεμένους μεγάλοις ὁμηρεύμασι, καὶ δεδιότες περὶ τῶν θυγατέρων p. 56. legatos de foedere ineundo mittebant. Sic in vita Sertorii, Dux ille ἐξωμηρεύσατο filios Iberorum

 rorum

τὸν τρόπον. διεδόθη λόγος ὑπ' αὐτȣ͂ πρῶτον, ὡς Θεȣ͂ τινος ἀνευρήκοι[91] βωμὸν ὑπὸ γῆς κεκρυμμένον. ὠνόμαζον δὲ τὸν Θεὸν Κῶνσον· εἴτε βȣλαῖον ὄντα, κωνσίλιυν γὰρ ἔτι νῦν τὸ συμβȣ́λιον καλȣ͂σι, καὶ τȣ̀ς ὑπάτȣς, κωνσȣ́λας[92], οἷον προβȣ́λȣς· εἴτε ἵππειον Ποσειδῶ[93]. καὶ γὰρ ὁ βωμὸς ἐν τῷ μείζονι τῶν ἱπποδρόμων ἐστὶν ἀφανὴς τὸν ἄλλον χρόνον, ἐν δὲ τοῖς[94] ἱππικοῖς ἀγῶσιν ἀνακαλυπτόμενος. οἱ δὲ καὶ ὅλως φασὶ τȣ͂ βȣλεύματος ἀποῤῥήτȣ καὶ ἀφανȣ͂ς ὄντος, ὑπόγειον[95] ȣ̓κ ἀλόγως τῷ Θεῷ βωμὸν γενέσθαι καὶ κεκρυμμένον. ὡς δ' ἀνεφάνη, θυσίαν τε λαμπρὰν ἐπ' αὐτῷ καὶ ἀγῶνα καὶ θέαν ἐκ καταγγελίας ἐπετέλει πανηγυρικήν. καὶ πολλοὶ μὲν ἄνθρωποι συνῆλθον, αὐτὸς δὲ προȣ̈κάθητο μετὰ τῶν ἀρίστων ἁλȣργίδι κεκοσμημένος. ἦν δὲ τȣ͂ καιρȣ͂ τῆς ἐπιχειρήσεως σύμβολον, ἐξαναστάντα τὴν ἁλȣργίδα πτύξαι, καὶ περιβαλέσθαι πάλιν. ἔχοντες ȣ̓͂ν ξίφη πολλοὶ προσεῖχον αὐτῷ, καὶ τȣ͂ σημείȣ γενομένȣ, σπασάμενοι τὰ ξίφη, καὶ μετὰ βοῆς ὁρμήσαντες, ἥρπαζον τὰς θυγατέρας τῶν Σαβίνων, αὐτȣ̀ς δὲ

est. Primum diuulgauit Dei cuiuspiam defossam se sub terra aram reperisse. Consum vocabant Deum, siue consiliorum ille praeses a consilio vel consulibus dictus, siue Neptunus equestris fuit. Ara enim in circo maximo est, alias operta, ludis Circensibus aperitur. Alii dictitant, quia plane arcanum debeat esse et tectum consilium, recte Deo aram, quae sub terra esset abdita, sacratam fuisse. Ob eam inuentam magnificum sacrificium, ludos et spectaculum solemne finitimis indixit et concelebrauit. Multi mortales convenere. Ille cum principibus trabea amictus praesedit. Signum dederat adoriendi, quum ipse exsurgens complicasset trabeam rursusque indueret. Multi gladiis accincti oculos tenebant in eum intentos. Dato signo stringunt enses, et magno clamore ad capiendas Sabinarum filias discurrunt. Fugientes omiserunt Sabinos,

rorum, vt eos tanquam pignora paternae fidei seruaret. Et in Camillo, ἐξωμήρευσιν εἶναι.

91 τινος εὑρήκοι Bodl. 1. 2.

92 κωνσȣ́λȣς Bodl. 1. 2.

93 Ποσειδῶνα Bodl. 1. 2.

94 μόνον δὲ ἐν τοῖς Bodl. 1. 2.

95 ἵππιον Vulcob.

96 φρα-

φεύγοντας εἴων καὶ παρίεσαν. ἁρπασθῆναι δέ φασιν, οἱ μὲν, τριάκοντα μόνας, ἀφ᾽ ὧν καὶ τὰς φατρίας [96] ὀνομασθῆναι· Οὐαλέριος δὲ Ἀντίας, ἑπτὰ καὶ εἴκοσι καὶ πεντακοσίας· Ἰόβας δὲ, τρεῖς καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑξακοσίας παρθένους. ὃ μέγιστον ἦν ἀπολόγημα τῷ Ῥωμύλῳ· γυναῖκα γὰρ οὐ λαβεῖν ἀλλ᾽ ἢ μίαν Ἑρσιλίαν, διαλαθοῦσαν [97] αὐτοὺς, ἅτε δὴ μὴ μεθ᾽ ὕβρεως, μηδ᾽ ἀδικίας ἐλθόντας ἐπὶ τὴν ἁρπαγὴν, ἀλλὰ συμμίξαι καὶ συναγαγεῖν εἰς ταυτὸ τὰ γένη ταῖς μεγίσταις ἀνάγκαις διανοηθέντας. τὴν δ᾽ Ἑρσιλίαν οἱ μὲν Ὁστίλιον γῆμαι λέγουσιν, ἄνδρα Ῥωμαίων ἐπιφανέστατον· οἱ δὲ αὐτὸν Ῥωμύλον, καὶ γενέσθαι καὶ παῖδας αὐτῷ, μίαν μὲν θυγατέρα Πρίμαν [98], τῇ τάξει τῆς γενέσεως οὕτω προσαγορευθεῖσαν, ἕνα δ᾽ υἱὸν μόνον, ὃν Ἀόλλιον μὲν ἐκεῖνος ἀπὸ τῆς γενομένης ἀθροίσεως ὑπ᾽ αὐτοῦ τῶν πολιτῶν ὠνόμασεν, οἱ δ᾽ ὕστερον, Ἀβίλλιον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἱστορῶν Ζηνόδοτος ὁ Τροιζήνιος πολλοὺς ἔχει τοὺς ἀντιλέγοντας.

Sabinos, neque ſunt eos ſequuti. Raptas aiunt hi triginta tantum, et ab eis nominatas Curias; Valerius Antias quingentas viginti ſeptem: Iuba octoginta tres ſupra ſexcentas virgines. Id Romulum excuſauit potiſſimum, quod matronam niſi vnam non rapuiſſent Herſiliam, idque imprudentes: quippe quos non libido, non iniuria ad rapiendum inſtigauiſſet, ſed vt commiſcerent coniungerentque vtramque gentem arctiſſimis vinculis. Herſiliam nupſiſſe Hoſtilio quidam tradunt, viro inter Romanos nobiliſſimo: alii ipſi Romulo, cui etiam illam liberos peperiſſe, filiam Primam, ex ordine naſcendi ita nuncupatam: vnicum praeterea filium, quem ab concurſu ſub ſe ciuium Aollium ille vocauit, poſteri Abillium. Haec Troezenius ſcribit Zenodotus, quae tamen multi refellunt.

Inter

96 φρατρίας Vulcob.

97 Διαλλάττουσαν (ſic olim) αὐτοὺς] Scribendum omnino διαλαθοῦσαν cum Bodl. 1. 2. [nec non Vulcob. et Anon.] et edit. Flor. quod viderunt etiam interpretes. [Ipſa Aldina, quae prima vitium extulit, et inſecutis editionibus ſubiecit, tacite tamen de vitio admonet per inſolentiam accentus, exhibens διαλλαττοῦσαν.]

98 Πρίμναν Vulcob.

XV. Ἐν δὲ τοῖς ἁρπάζουσι τὰς παρθένους τότε τυχεῖν λέγουσι τῶν οὐκ ἐπιφανῶν τινας ἄγοντας κόρην τῷ τε κάλλει πολὺ [99] καὶ τῷ μεγέθει διαφέρουσαν. ἐπεὶ δὲ ἀπαντῶντες ἔνιοι τῶν κρειττόνων ἐπεχείρουν ἀφαιρεῖσθαι, βοᾷν τοὺς ἄγοντας ὡς Ταλασίῳ κομίζοιεν αὐτὴν, ἀνδρὶ νέῳ μὲν, εὐδοκίμῳ δὲ καὶ χρηστῷ· τοῦτ' οὖν ἀκούσαντας εὐφημεῖν καὶ κροτεῖν ἐπαινοῦντας, ἐνίους δὲ καὶ παρακολουθεῖν ἀναστρέψαντας εὐνοίᾳ καὶ χάριτι τοῦ Ταλασίου μετὰ βοῆς τοὔνομα φθεγγομένους. ἀφ' οὗ δὴ τὸν Ταλάσιον ἄχρι νῦν, ὡς Ἕλληνες τὸν Ὑμέναιον, ἐπᾴδουσι Ῥωμαῖοι τοῖς γάμοις· καὶ γὰρ εὐτυχίᾳ φασὶ χρήσασθαι περὶ τὴν γυναῖκα τὸν Ταλάσιον. Σέξτιος δὲ Σύλλας ὁ Καρχηδόνιος, οὔτε μουσῶν οὔτε χαρίτων ἐπιδεὴς ἀνὴρ, ἔλεγεν ἡμῖν, ὅτι τῆς ἁρπαγῆς σύνθημα τὴν φωνὴν ἔδωκε ταύτην ὁ Ῥωμύλος. ἅπαντες οὖν ἐβόων τὸν Ταλάσιον οἱ τὰς παρθένους κομίζοντες, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς γάμοις παραμένειν τὸ [100] ἔθος. οἱ δὲ πλεῖστοι νομίζουσιν, ὧν καὶ ὁ [1] Ἰόβας ἐστὶ, παράκλησιν εἶναι καὶ παρακέλευσιν εἰς φιλεργίαν

Inter virginum raptores fuiſſe aiunt plebeiorum globum, qui puellam longe ante alias inſignem ſpecie et ſtatura ducebant: quam quum quidam obuii ex primoribus eripere conarentur, Talaſio ferri illi clamitauerunt, iuueni claro proboque. Quo audito, gratulatione et plauſu eos collaudaſſe: fuiſſe etiam qui regreſſi comitarentur gratia et fauore Talaſii nomen conclamantes. Inde Romanis in hunc vſque diem vox nuptialis facta, vt Hymenaeus Graecis. Nam proſpere Talaſio ceſſiſſe hoc matrimonium aiunt. Sextius Sylla Carthaginenſis retulit nobis, vir et doctus et feſtiuus, eam vocem pro ſigno dediſſe Romulum ad raptum. Itaque qui virgines abducebant, conclamabant omnes Talaſio: atque hinc relictum hunc morem nuptiis. Plerique (inter quos eſt Iuba) adhortationem et incitationem ad laboris ſedulitatem et lanificium, quod Graeci ταλασίαν dicunt, cenſent,

99 κατὰ πολὺ Bodl. 1. 2.

100 λέγουσι τὸ Bodl. 1. 2.

1 Ὧν καὶ ὁ Ἰόβας] Bodl. 1. 2. ὧν εἷς ὁ Ἰόβας: ſic Philelphus, *quorum vnus* Iobas.

2 ουτω

καὶ ταλασίαν, ὅπω τότε [2] τοῖς Ἑλληνικοῖς ὀνόμασι τῶν Ἰταλικῶν ἐπικεχυμένων. εἰ δὲ τοῦτο μὴ λέγεται κακῶς, ἀλλ' ἐχρῶντο Ῥωμαῖοι τότε τῷ ὀνόματι τῆς ταλασίας, καθάπερ ἡμεῖς, ἑτέραν ἄν τις αἰτίαν εἰκάσειε πιθανωτέραν. ἐπεὶ γὰρ οἱ Σαβῖνοι πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πολεμήσαντες διηλλάγησαν, ἐγένοντο συνθῆκαι περὶ τῶν γυναικῶν, ὅπως μηδὲν ἄλλο ἔργον τοῖς ἀνδράσιν, ἢ τὰ περὶ τὴν ταλασίαν ὑπουργῶσι. παρέμεινέ γ' οὖν καὶ τοῖς αὖθις γαμοῦσι, τοὺς διδόντας, ἢ παραπέμποντας, ἢ ὅλως παρόντας, ἀναφωνεῖν τὸν Ταλάσιον μετὰ παιδιᾶς, μαρτυρομένους, ὡς ἐπ' οὐδὲν ἄλλο ὑπούργημα τῆς γυναικὸς, ἢ ταλασίαν, εἰσαγομένης. διαμένει δὲ μέχρι νῦν, τὸ τὴν νύμφην αὐτὴν [3] ἀφ' ἑαυτῆς [4] μὴ ὑπερβαίνειν τὸν οὐδὸν εἰς τὸ δωμάτιον, ἀλλ' αἰρομένην εἰσφέρεσθαι, διὰ τὸ καὶ τότε κομισθῆναι βιασθείσας, μὴ εἰσελθεῖν [5]. ἔνιοι δὲ λέγουσι καὶ τὸ τὴν κόμην τῆς γαμουμένης αἰχμῇ διακρίνεσθαι δορατίου, σύμβολον εἶναι τοῦ μετὰ μάχης καὶ πολεμικῶς τὸν πρῶτον γάμον γενέσθαι· περὶ ὧν ἐπιπλέον ἐν τοῖς αἰτίοις [6] εἰρήκαμεν. ἐτολμήθη μὲν οὖν ἡ ἁρπαγὴ

ſent, nondum id temporis Italicis verbis cum Graecis confuſis. Quod ſi hoc placet, et Romani tum Talaſii vocabulum nobiſcum vſurpabant, aliam coniicias magis probabilem rationem. Nam in foedere, quod Sabini poſt bellum pepigerunt cum Romanis, conuenit, ne aliam operam viris, quam circa lanificium, praeſtarent vxores: qui mos ſequutis nuptiis permanſit, vt qui elocarent puellas, vel deducerent, vel praeſentes eſſent, omnino Talaſio acclamarent per luſum, teſtantes, ad nullum aliud munus, quam lanificium, ſponſam adduci. Seruatur hinc etiam hodie, ne limen ſponſa ipſa tranſcendat in cubiculum, ſed ſublata inferatur, quod vi tunc illatae, non ingreſſae eſſent. Addunt quidam, quando ſponſae capillos haſtae diſcriminent cuſpide, primas nuptias denotare vi et hoſtiliter contractas: de quibus prolixius in Quaeſtionibus diximus. Admiſſus hic raptus eſt octauo-

2 οὔπω τότε Anonym.
3 νύμφην καινὴν Vulcob.
4 ὑφ' αὑτῆς Bodl. 1. 2.
5 Μὴ εἰσελθεῖν] Bodl. 1. addit ſupra lineam θελούσας, quo ſententia plenior et clarior.
6 Ἐν τοῖς αἰτίοις] Librum Plutarchi intelligo, qui adhuc extat

περὶ τὴν ὀκτωκαιδεκάτην ἡμέραν τοῦ τότε Σεξτιλίου μηνὸς, Αὐγούστου δὲ νῦν[7], ἐν ᾗ τὴν τῶν Κωνσαλίων[8] ἑορτὴν ἄγουσιν.

XVI. Οἱ δὲ Σαβῖνοι, πολλοὶ μὲν ἦσαν καὶ πολεμικοὶ, κώμας δὲ ᾤκουν ἀτειχίστους, ὡς προσῆκον αὐτοῖς μέγα φρονεῖν, καὶ μὴ φοβεῖσθαι, Λακεδαιμονίων ἀποίκοις οὖσιν. οὐ μὴν ἀλλ' ὁρῶντες αὐτοὺς ἐνδεδεμένους μεγάλοις ὁμηρεύμασι, καὶ δεδιότες περὶ τῶν θυγατέρων, πρέσβεις ἀπέστειλαν, ἐπιεικῆ καὶ μέτρια προκαλούμενοι, τὸν Ῥωμύλον ἀποδιδόντα τὰς κόρας αὐτοῖς καὶ λύσαντα τὸ τῆς βίας ἔργον, εἶτα πειθοῖ καὶ νόμῳ πράττειν τοῖς γένεσι φιλίαν καὶ οἰκειότητα. τοῦ δὲ Ῥωμύλου τὰς μὲν κόρας μὴ προϊεμένου, παρακαλοῦντος δὲ τὴν κοινωνίαν δέχεσθαι τοὺς Σαβίνους, οἱ μὲν ἄλλοι βουλευόμενοι καὶ παρασκευαζόμε-

octauodecimo die Sextilis, quem nunc vocant Augustum, quo Consualia celebrant.

Sabinorum magna gens quidem et bello bona erat, sed vicatim habitabant sine moenibus: scilicet quos fortes esse, nihilque timere decuerit, quum coloni essent Lacedaemoniorum. At quia magnis se pignoribus cernebant adstrictos, timentes de filiabus, legatos miserunt ad Romulum cum aequis et moderatis postulatis: redderet sibi puellas, et vim illatam resolueret, tum cum bona gratia et lege amicitiam et affinitatem inter vtramque gentem contraheret. Verum quum non remitteret Romulus puellas, hortaretur autem Sabinos, vt hanc necessitudinem comprobarent, alii in deliberando et apparatu lente

extat sub titulo Κεφαλαίων καταγραφή, quo explicatio problematum siue quaestionum continetur. Ibi in Romanis quaestionibus et haec et alia id genus multa pertractantur. Faciunt haec plurimum ad intelligendos cum alios, tum Lucani locum libro II. de Catonis et Marciae posterioribus nuptiis, hoc initio: *Turritaque premens frontem matrona corona, translata vetuit contingere limina planta. Xyl.* Huic scripto et nomine et materia similia erant Αἴτια Callimachi.

7 νῦν καλουμένου Bodl. 1. 2.

8 Τῶν Κωνσαλίων] Male imprimitur in Quaest. Rom. p. 492. Κωνσαλίων, cum a Κῶνσος (ita numen illud vocabant) deriuetur. Vide p. 53.

9 Ἀκρων

νοι διέτριβον· Ἄκρων δὲ βασιλεὺς Κενινητῶν [9], ἀνὴρ θυμοειδὴς καὶ δεινὸς ἐν τοῖς πολεμικοῖς, τά τε πρῶτα τολμήματα τοῦ Ῥωμύλου δι' ὑποψίας εἶχε, καὶ τῷ πραχθέντι [10] περὶ τὰς γυναῖκας ἤδη φοβερὸν ἡγούμενος πᾶσιν εἶναι, καὶ οὐκ ἀνεκτὸν, εἰ μὴ κολασθείη, προεξανέστη τῷ πολέμῳ, καὶ μετὰ πολλῆς ἐχώρει δυνάμεως ἐπ' αὐτόν· καὶ ὁ Ῥωμύλος ἐπ' ἐκεῖνον. γενόμενοι δ' ἐν ὄψει, καὶ κατιδόντες ἀλλήλους, προὐκαλοῦντο μάχεσθαι, τῶν στρατευμάτων ἐν [11] ὅπλοις ἀτρεμούντων. εὐξάμενος οὖν ὁ Ῥωμύλος, εἰ κρατήσειε καὶ καταβάλοι, τῷ Διῒ φέρων ἀναθήσειν αὐτὸς τὰ ὅπλα τοῦ ἀνδρὸς, αὐτόν τε καταβάλλει κρατήσας, καὶ τρέπεται τὸ στράτευμα μάχης γενομένης. αἱρεῖ δὲ καὶ τὴν πόλιν· οὐ μὴν ἠδίκησε τοὺς ἐγκαταληφθέντας [12], ἀλλ' ἢ τὰς οἰκίας ἐκέλευσε καθελόντας ἀκολουθεῖν εἰς Ῥώμην, ὡς πολίτας ἐπὶ τοῖς ἴσοις ἐσομένους.

lente agebant: Ceninenſium rex Acron, magno vir animo et bellator inſignis, qui iamdudum Romuli coepta habebat ſuſpecta, et hoc facinore in mulieres auſo formidandum cunctis exiſtimans, neque tolerabilem, ſi ferret impune, primus bellum intulit, magniſque copiis mouit in Romulum, et in illum Romulus. Quum iam in conſpectu eſſent, et viciſſim ſe contuerentur, prouocauerunt ſe mutuo ad pugnam, copiis in acie quieſcentibus. Ibi Ioui Romulus, ſi hoſtem viciſſet fudiſſetque, vouit arma illius ſemetipſum ei dedicaturum. Acronem ſuperat et occidit, exercitum eius ſignis collatis profligat. Eodem impetu oppidum eorum capit, nec violat tamen eos, qui illic ſubſtiterant: niſi quod demoliri aedificia iuſſos Romam attrahit, in ciuitatem aequo iure recipiendos. Neque

9 Ἄκρων δὲ βασιλεὺς Κενινητῶν] Magna eſt varietas in pleriſque propriis vocabulis Graecis et Latinis. In Marcello Καινινητῶν legitur. Et Stephanum noui Καινίνην ſcribere, itemque Plinium: vt et Propertius lib. IV. primam producit, hanc ipſam hiſtoriam deſcribens: *Acron Herculeus Cenina ductor ab arce.* Liuiani libri variant. Apud Dionyſium lib. II. perperam ſcribitur Καινῖται, pro Καινινῆται. Apud Suidam etiam Κενινήτης per ε. *Xyl.*

10 τὸ πραχθὲν Bodl. 1. 2.

11 ἐν τοῖς Vulcob.

12 Ἐγκαταλειφθέντας (ſic olim)] Potius ἐγκαταληφθέντας, vt Anonym. et Bodl. 1. 2.

13 ἦν

τούτου μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ὅ τι [13] μᾶλλον ηὔξησε τὴν Ῥώμην, ἀεὶ προσποιοῦσαν ἑαυτῇ καὶ συννέμουσαν ὧν κρατήσειεν [14]. ὁ δὲ Ῥωμύλος ὡς ἂν μάλιστα τὴν εὐχὴν τῷ τε Διῒ κεχαρισμένην, καὶ τοῖς πολίταις ἰδεῖν ἐπιτερπῆ παράσχοι, σκεψάμενος ἐπὶ στρατοπέδου, δρῦν ἔτεμεν ὑπερμεγέθη, καὶ διεμόρφωσεν ὥσπερ τρόπαιον, καὶ τῶν ὅπλων τοῦ Ἄκρωνος ἕκαστον ἐν τάξει περιήρμοσε καὶ κατήρτισεν [15]. αὐτὸς δὲ τὴν μὲν ἐσθῆτα περιεζώσατο, δάφνῃ δὲ ἐστέψατο τὴν κεφαλὴν κομῶσαν. ὑπολαβὼν δὲ τῷ δεξιῷ τὸ τρόπαιον ὤμῳ προσερειδόμενον ὀρθὸν, ἐβάδιζεν ἐξάρχων ἐπινικίου παιᾶνος ἐν ὅπλοις ἑπομένῃ τῇ στρατιᾷ, δεχομένων τῶν πολιτῶν μετὰ χαρᾶς καὶ θαύματος. ἡ μὲν οὖν πομπὴ τῶν αὖθις θριάμβων ἀρχὴν καὶ ζῆλον παρέσχεν· τὸ δὲ τρόπαιον, ἀνάθημα Φερετρίου Διὸς ἐπωνομάσθη. τὸ γὰρ πλῆξαι, φερῖρε [16] Ῥωμαῖοι καλοῦσιν· εὔξατο [17] δὲ πλῆξαι τὸν ἄνδρα καὶ καταβαλεῖν. ὀπίμια δὲ τὰ σκῦλα, φησὶν [18] Οὐάῤῥων, καθότι καὶ τὴν περιουσίαν ὄπεμ

Neque res alia vlla perinde amplificauit ciuitatem Romanam, quam quod connecteret ſibi et in corpus ſuum contribueret victos. Romulus, vt votum Ioui redderet quam gratiſſimum et oculis ciuium ſpecioſiſſimum, quercum, quam in caſtris vidit, mirae proceritatis, recidit et inſtar adornauit tropaei, Acronis armis apte ſuſpenſis ex ea adaptatiſque: veſte ipſe incincta, et capite fluente coma, laurea coronatus, feretrum dextro innixum humero directum gerens inceſſit, carmen victoriale exercitui praecinens in armis ſequenti, ciuibus cum gratulatione et laudibus eum excipientibus. Triumphorum fuit haec celebritas in poſterum origo et exemplum. Feretrum Iouis Feretrii donum appellatum eſt a feriendo. Precatus enim Deum fuerat, vt Acronem feriret et caederet. Opima ſpolia dicta ſunt, autore Varrone, quod diuitias opes appel-

13 ἦν ὅπερ Bodl. 1. 2.

14 Κρατήσειε (ſic olim)] Lege cum Bodl. 1. 2. κρατήσειεν, ob ſequentem vocalem.

15 Κατήρτισεν] Recte Vulcob. κατήρτησεν. Sic in Marcello, κατήρτησεν τὰ λάφυρα, et Liuius, *Spolia ducis hoſtium caeſi ſuſpenſa.* Philelphus, *ſuſpendens.*

16 φέρι Vulcob.

17 ἦ εὔξατο Vulcob.

18 λέγει Bodl. 1. 2.

19 Αὐτυρ-

λέγουσι. πιθανώτερον δ' ἄν τις εἴποι διὰ τὴν πρᾶξιν· ὅπους γὰρ ὀνομάζεται τὸ ἔργον. αὐτουργῷ δὲ [19] ἀριστείας στρατηγῷ στρατηγὸν ἀνελόντι δίδοται [20] καθιέρωσις ὀπιμίων. καὶ τρισὶ μόνοις τούτου τυχεῖν ὑπῆρξε Ῥωμαίοις ἡγεμόσι, πρώτῳ, Ῥωμύλῳ κτείναντι τὸν Κενινήτην Ἄκρωνα· δευτέρῳ, Κορνηλίῳ Κόσσῳ Τυῤῥηνὸν ἀνελόντι Τολούμνιον· ἐπὶ πᾶσι δὲ, Κλαυδίῳ Μαρκέλλῳ Βριτομάρτου κρατήσαντι Γαλατῶν βασιλέως. Κόσσος μὲν [21] οὖν καὶ Μάρκελλος ἤδη τεθρίπποις εἰσήλαυνον, οὐκ αὐτοὶ τὰ τρόπαια φέροντες. Ῥωμύλον δ' οὐκ ὀρθῶς φησὶν ἅρματι χρήσασθαι Διονύσιος [22]. Ταρκύνιον γὰρ ἱστοροῦσι τὸν Δημαράτου τῶν [23] βασιλέων πρῶτον εἰς τοῦτο τὸ σχῆμα καὶ τὸν ὄγκον ἐξᾶραι τοὺς θριάμβους· ἕτεροι δὲ [24] πρῶτον ἐφ' ἅρματος θριαμβεῦσαι Ποπλικόλαν. τοῦ δὲ Ῥωμύλου τὰς εἰκόνας ὁρᾶν ἐστιν ἐν Ῥώμῃ τὰς τροπαιοφόρους πεζὰς ἁπάσας.

appellent. Rectius mihi videtur ab opere: Nam quum manu ſua dux ducem interfecerit, ipſi virtutis ergo permittitur opima ſpolia conſecrare. Ac tribus modo Romanis imperatoribus hic honos contigit: primo, Romulo, interfecto Ceninenſi Acrone: ſecundo, Cornelio Coſſo, qui Tolumnium Tuſcorum ducem occidit: poſtremo Claudio Marcello, a quo Gallorum rex caeſus eſt Viridomarus. Coſſus et Marcellus curru demum inuecti ſunt, quum ipſi opima ſpolia ferrent. Romulum fallitur Dionyſius, qui vſum dicit curru. Siquidem Tarquinium Demarati filium, proditum memoriae eſt regum primum, eam in ſpeciem et faſtum euexiſſe triumphos. Poplicolam ſcribunt alii primum curru triumphantem inuectum. Sed Romuli ſtatuas triumphales videre eſt omnes pedeſtres.

Deuictis

19 Αὐτουργῷ δὲ] Praefero γὰρ, quod ſupra lineam habet Bodl. 1. Rationem reddit, cur opima ſpolia ab *opus* deduci putet, quod Graece ἔργον ὀνομάζεται.

20 δέδοται Bodl. 1. 2.

21 deeſt μὲν Bodl. 1. 2.

22 Ῥωμύλον δ' οὐκ ὀρθῶς φησὶν ἅρματι χρήσασθαι Διονύσιος] Halicarnaſſeum notat Dionyſium, cuius haec ſunt verba lib. Ῥωμ. ἀρχαιολ. ſecundo: τελευταῖος δὲ τῆς πομπῆς αὐτὸς (Romulus) ἐπορεύετο ἐσθῆτα μὲν ἠμφιεσμένος ἁλουργῆ, δάφνῃ δὲ κατεστεμμένος τὰς κόμας, καὶ, ἵνα τὸ βασίλειον ἀξίωμα σώζῃ τεθρίππῳ παρεμβεβηκώς. *Xylander*.

23 τὸν τῶν Bodl. 1. 2.

24 δέ φασι Bodl. 1. 2.

25 Αὐτοὺς

XVII. Μετὰ δὲ τὴν τῶν Κενινητῶν ἅλωσιν, ἔτι τῶν ἄλλων Σαβίνων ἐν παρασκευαῖς ὄντων, συνέστησαν οἱ Φιδήνην καὶ Κρουστουμέριον καὶ Ἀντέμναν οἰκοῦντες ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους· καὶ μάχης γενομένης ἡττηθέντες ὁμοίως, τάς τε πόλεις Ῥωμύλῳ παρῆκαν ἑλεῖν, καὶ τὴν χώραν δάσασθαι, καὶ μετοικίσαι σφᾶς αὐτοὺς εἰς Ῥώμην. ὁ δὲ Ῥωμύλος τὴν μὲν ἄλλην κατένειμε χώραν τοῖς πολίταις, ὅσην δ' εἶχον οἱ τῶν ἡρπασμένων παρθένων πατέρες, αὐτοὺς ἔχειν [25] ἐκείνους εἴασεν. ἐπὶ τούτοις βαρέως φέροντες οἱ λοιποὶ Σαβῖνοι, Τάτιον ἀποδείξαντες στρατηγὸν, ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐστράτευσαν· ἦν δὲ δυσπρόσοδος ἡ πόλις, ἔχουσα πρόβλημα τὸ νῦν Καπιτώλιον, ἐν ᾧ φρουρὰ καθειστήκει, καὶ Ταρπήϊος ἡγεμὼν αὐτῆς, οὐχὶ [26] Ταρπηΐα [27] παρθένος, ὡς ἔνιοι λέγουσιν, εὐήθη τὸν Ῥωμύλον ἀποδεικνύοντες· ἀλλὰ θυγάτηρ ἡ Ταρπηΐα τοῦ ἄρχοντος οὖσα προὔδωκε τοῖς Σαβίνοις, ἐπιθυμήσασα τῶν χρυσῶν βραχιονιστήρων, οὓς εἶδε περικειμένους, καὶ ᾔτησε μισθὸν τῆς προδοσίας, ἃ φοροῖεν ἐν ταῖς ἀριστεραῖς χερσί. συνθεμένου δὲ τοῦ

Deuictis Ceninensibus, dum reliqui Sabini tempus in apparatu terunt, Fidenates, Crustumini, et Antemnates coierunt contra Romanos. Qui item acie fusi, oppida sua capi, agrosque diuidi, ac se Romam passi sunt transferri. Romulus reliquum agri partitus populo, raptarum tantum parentibus, quod eorum fuisset, concessit. Molesta haec caeteris erant Sabinis. Itaque imperatore creato Tatio infestum agmen Romam mouerunt. Haud expeditus erat ad vrbem accessus: quod is collis, vbi nunc Capitolium est, propugnaculum iis esset cum praesidio, cui praeerat Tarpeius, non Tarpeia virgo (vt nonnulli tradunt, qui stultum faciunt Romulum) verum filia praefecti Tarpeia, quae cupidine capta aurearum armillarum, quas gerentes videbat Sabinos, prodidit iis arcem, pacta proditionis mercedem, quae laeuis manibus ferrent. Hac conditione Tatio

25 Αὐτοὺς ἔχειν, ἐκείνους εἴασεν] Forte αὐτοῖς ἔχειν *sibi habere iis permisit.*

26 Οὐχὶ Ταρπηΐα] Malim οὐχὶ δὲ Ταρπηΐα. *H. Steph.*

27 Ταρπηΐα] Hinc corrige locum in Parallelis Graecis et Romanis, vbi iam legitur Ταρπησία.

28 μόνον

Τατίου, νύκτωρ ἀνοίξασα πύλην μίαν, ἐδέξατο τοὺς Σαβίνους. οὐ μόνος[28] οὖν, ὡς ἔοικεν, Ἀντίγονος ἔφη προδιδόντας[29] μὲν φιλεῖν, προδεδωκότας δὲ μισεῖν· οὐδὲ[30] Καῖσαρ, εἰπὼν ἐπὶ τοῦ Θρᾳκὸς Ῥυμιτάλκου[31], φιλεῖν μὲν προδοσίαν, προδότην δὲ μισεῖν· ἀλλὰ κοινόν τι τοῦτο πάθος ἐστὶ πρὸς τοὺς πονηροὺς τοῖς δεομένοις αὐτῶν, ὥσπερ ἰοῦ[32] καὶ χολῆς ἐνίων θηρίων δέονται· τὴν γὰρ χρείαν ὅτε λαμβάνουσιν, ἀγαπῶντες, ἐχθαίρουσι τὴν κακίαν, ὅταν τύχωσι. τοῦτο καὶ[33] πρὸς τὴν Ταρπηΐαν τότε παθὼν ὁ Τάτιος ἐκέλευσε μεμνημένους τῶν ὁμολογιῶν τοὺς Σαβίνους μηδενὸς αὐτῇ φθονεῖν, ὧν ἐν ταῖς ἀριστεραῖς ἔχουσι. καὶ πρῶτος ἅμα τὸν βραχιονιστῆρα τῆς χειρὸς περιελὼν, καὶ τὸν θυρεὸν ἐπέῤῥιψε. πάντων δὲ τὸ αὐτὸ ποιούντων βαλλομένη τε τῷ χρυσῷ καὶ καταχωσθεῖσα τοῖς θυρεοῖς, ὑπὸ πλήθους καὶ βάρους ἀπέθανεν. ἑάλω δὲ καὶ Ταρ-

Tatio vnam noctu reſerat portam, qua recipit Sabinos. Verum enimuero non vnus ſane dixit Antigonus, Prodentes amare ſe, odiſſe quum prodiderint: neque de Rhymitalce Thrace Caeſar: Amare ſe proditionem, proditorem odiſſe: ſed communi hoc in ſceleratos animo ſunt illi, qui eorum operam requirunt, vt veneno et felle quarundam maleficarum beſtiarum qui opus habent. Quippe operam eorum, dum ex vſu eſt, amplectuntur, execrantur ſcelus, vbi voto potiti ſunt. Perinde tum Tatius Tarpeiae fecit: iuſſis ſuis, vt conuentorum memores, quae ſiniſtris ferrent, omnia congererent in illam. Ipſe ante alios detraxit manu armillam, vnaque cum hac ſcutum ei iniecit. Quum idem facerent omnes, auro illa iniecto ſcutiſque obruta eſt: itaque numero et pondere oppreſſa periit. Damnatus eſt

28 μόνον Bodl. I. 2.

29 προδοσίας μὲν forte. *Bryanus*.

30 οὐδὲ ὡς ὁ Bodl. I. 2.

31 οὐδὲ Καῖσαρ, εἰπὼν ἐπὶ τοῦ Θρᾳκὸς Ῥυμιτάλκου] Auguſtum intellige. Vide Plutarchum ſub finem Apophth. Porro varie is Rhymitalces Graecis et Latinis ſcribitur: non ſummo tamen hiſtoriae momento. *Xylander*.

32 Ὥσπερ ἰοῦ] Deeſt aliquid: forte οἱ ἰοῦ, vel ἰατροὶ ἰοῦ. Sic Op. mor. p. 149. Χολαῖς καὶ πιτύαις (l. πυτίαις) ἰατρευόμενοι: item p. 980. ὥσπερ ὑαίνης χολὴ, καὶ φώκης πυτία ἔχουσί τι πρὸς τὰς νόσους χρήσιμον etc. et rurſus p. 1956. ἰὸς ὄφεως et χολὴ ὑαίνης recenſentur inter res medicas.

33 Τοῦτο καὶ] Inſerunt τοίνυν Bodl. I. 2. quod ſaltem non otioſum eſt.

πήϊος προδοσίας, ὑπὸ Ῥωμύλου διωχθεὶς, ὡς Ἰόβας φησὶ Γάλβαν Σουλπίκιον ἱστορεῖν. τῶν δ' ἄλλα περὶ Ταρπηΐας λεγόντων, ἀπίθανοι μὲν εἰσιν [34] οἱ Τατίου θυγατέρα τοῦ ἡγεμόνος τῶν Σαβίνων οὖσαν αὐτὴν, Ῥωμύλῳ δὲ βίᾳ συνοικοῦσαν, ἱστοροῦντες ταῦτα ποιῆσαι καὶ παθεῖν ὑπὸ τοῦ πατρός· ὧν καὶ [35] Ἀντίγονός ἐστι. Σίμυλος δ' ὁ ποιητὴς καὶ παντάπασι ληρεῖ, μὴ Σαβίνοις οἰόμενος, ἀλλὰ Κελτοῖς τὴν Ταρπηΐαν προδοῦναι τὸ Καπιτώλιον, ἐρασθεῖσαν αὐτῶν τοῦ [36] βασιλέως. λέγει δὲ ταῦτα·

Ἡ δ' [37] ἀγχοῦ Ταρπηΐα [38] παρὰ [39] Καπιτώλιον αἶπος [40]
Ναίουσα, Ῥώμης ἔπλετο τειχολέτις [41]·
Κελτῶν ἣ [42] στέρξασα γαμήλια λέκτρα γενέσθαι [43]
Σκηπτούχῳ [44], πατέρων οὐκ ἐφύλαξε δόμους.

eſt ab Romulo et Tarpeius proditionis, vt Iuba autor eſt Sulpitium Galbam in hiſtoria prodere. Inter reliquos, qui Tarpeiae meminerunt, abſurdi ſunt, qui tradunt ducis Sabinorum eam filiam Tatii fuiſſe: et quum inuita eſſet cum Romulo, hoc perpetraſſe, atque ita fuiſſe a patre multatam: Ex his eſt Antigonus. Poëta vero Simulus plane delirat, qui non Sabinis Tarpeiam, ſed Gallis putat Capitolium prodidiſſe, quum eſſet regis eorum capta amore. Is ita ſcribit:

At Capitolinam cuſtos Tarpeia tenebat
Arcem, quae muris non bene fida fuit.
Gallica dum demens ſequitur connubia: patrum,
Qui orbis ſceptra gerunt, prodidit illa lares.

Mox

34 παντελῶς ἀπίθανοί εἰσιν Bodl. I. 2.

35 ὧν εἷς καὶ Bodl. I. 2.

36 αὐτοῦ τοῦ Bodl. I. 2.

37 Οἱ δ' ἀγχοῦ Muret. Anon.

38 Ταρπεία Anonym.

39 Παρὰ Καπιτώλιον] Lege παραὶ verſus cauſa. Sic Homerus, παραὶ Διὸς, et παραὶ ποσὶ.

40 παρ Καπιτώλιον ὡς ἔπος Bodl. I.

41 τειχολέτης Bodl. I. 2. Iunt. Ald.

42 Κελτῶν ἣ] Diſtichum ita lege et diſtingue, Κελτῶν ἣ στέρξασα γαμήλια λέκτρα λαβέσθαι σκηπτούχου, πατέρων οὐκ ἐφύλαξε δόμους. Si admittas Dacerii οἱ στέρξασα, quod in Mſ. reperit, tum vulgata lectio γενέσθαι retineri poteſt; ſed mihi videtur ἣ ad ſententiam neceſſarium. Repoſui Σκηπτούχου, quia non omnes Celtas, ſed Regem ſolum adamaſſe dicitur, vt ſupra, ἐρασθεῖσαν αὐτῶν τοῦ βασιλέως.

43 γένος τε Anon. λαβέσθαι Bodl. I. 2.

44 Σκηπτρούχων Vulc. Iunt. Ald. Σκηπτούχου Anonym.

45 ἂρ

καὶ μετ' ὀλίγα περὶ τῆς τελευτῆς·

Τὴνδ' ὗτ' ἂρ Βοΐοί τε[45] καὶ ἔθνεα μυρία Κελτῶν
Κειράμενοι[46], ῥείθρων ἐντὸς ἔθεντο Πάδου[47].
Ὅπλα δ' ἐπιπροβαλόντες ἀρειμανέων ἀπὸ χειρῶν[48]
Κούρῃ ἐπὶ στυγερῇ, κόσμον ἔθεντο φόνου.

XVIII. Τῆς μέντοι Ταρπηΐας ἐκεῖ ταφείσης, ὁ λόφος ὠνομάζετο Ταρπήϊος, ἄχρις οὗ Ταρκυνίου βασιλέως Διῒ τὸν τόπον[49] καθιεροῦντος, ἅμα τε τὰ λείψανα μετηνέχθη, καὶ τοὔνομα τῆς Ταρπηΐας ἐξέλιπε. πλὴν πέτραν ἔτι νῦν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ Ταρπηΐαν καλοῦσιν, ἀφ' ἧς ἐῤῥίπτουν τοὺς κακούργους. ἐχομένης δὲ τῆς ἄκρας ὑπὸ τῶν Σαβίνων, ὅ τε Ῥωμύλος ὑπ' ὀργῆς εἰς μάχην αὐτοὺς προὐκαλεῖτο, καὶ ὁ Τάτιος ἐθάῤῥει, καρτερὰν, εἰ βιασθεῖεν,

Mox de eius morte:

Iſtam non Boii, non gentes mille puellam
Gallorum ad gelidum corripuere Padum:
At ſibi nudatis ſplendentia dona lacertis
Iniiciunt miſerae, condecorantque necem.

Caeterum a Tarpeia illic ſepulta collis ille vocatus Tarpeius fuit, donec locum eum Tarquinius rex Ioui conſecrauit: quo tempore oſſa eius alio fuerunt delata, nomenque exoleuit Tarpeiae, excepto ſaxo, quod vocant etiam nunc Tarpeium, ex quo praecipitare ſceleratos ſolebant. Arcem Sabinos inſidentes ira ſtimulante prouocauit ad pugnam Romulus: nec Tatius, munitum, ſi vrgeretur, ſuis

45 ἂρ Βοΐοί τε] Sic ſcribendum eſt, non Ἀρβοιοί τε. Boios enim Gallos fuiſſe nemo fere ignorat: Arboeos Gallos inuenio nullos. *Xylander.*

46 Χηράμενοι (ſic olim)] Xylander malit Χηραμένην, ſed quid iſta vox denotet, non declarat. Bodl. 1.2. χειράμενοι, vnde reponi poſſit κειράμενοι, vt de tonſis capillis, tanquam ritu quodam luctus ſiue ſepulturae apud Celtas vſitato, intelligatur. Verum cum nihil conſtet de tali more apud iſtam gentem, nec quidquam ad ſcopum ſiue acumen huius epigrammatis pertinere videatur; libenter legerem κτεινάμενοι, vt haec ſit ſententia: Celtae occiſam Tarpeiam non intus Padum, nempe in patriam aſportatam ſepelierunt, ſed in ipſo caedis loco clypeis iniectis obruerunt.

47 πέδου Bodl. 1.2.

48 ὑπὸ χειρῶν Vulcob.

49 τόπον ἐκεῖνον Bodl. 1.2.

ἀναχώρησιν ὁρῶν αὐτοῖς ὑπάρχουσαν. ὁ γὰρ μεταξὺ τόπος, ἐν ᾧ συμπίπτειν ἔμελλον [50], ὑπὸ πολλῶν λόφων περιεχόμενος, ἀγῶνα μὲν ὀξὺν ἐδόκει καὶ χαλεπὸν ὑπὸ δυσχωρίας ἀμφοτέροις παρέξειν, φυγὰς δὲ καὶ διώξεις ἐν στενῷ βραχείας. ἔτυχε δὲ, τοῦ ποταμοῦ λιμνάσαντος οὐ πολλαῖς πρότερον ἡμέραις, ἐγκαταλελεῖφθαι τέλμα βαθὺ καὶ τυφλὸν ἐν τόποις ἐπιπέδοις, κατὰ τὴν νῦν οὖσαν ἀγοράν. ὅθεν οὐκ ἦν ὄψει πρόδηλον, οὐδ' εὐφύλακτον, ἄλλως δὲ χαλεπὸν καὶ ὕπουλον. ἐπὶ τοῦτο τοῖς Σαβίνοις ἀπειρίᾳ φερομένοις εὐτύχημα γίγνεται. Κούρτιος γὰρ ἀνὴρ ἐπιφανὴς, δόξῃ καὶ φρονήματι γαῦρος, ἵππον ἔχων, πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων ἐχώρει· δεξαμένου δὲ τοῦ βαράθρου τὸν ἵππον, ἄχρι μέν τινος ἐπειρᾶτο πληγῇ καὶ παρακελεύσει χρώμενος ἐξελαύνειν· ὡς δ' ἦν ἀμήχανον, ἐάσας τὸν ἵππον, ἑαυτὸν ἔσωζεν. ὁ μὲν οὖν τόπος δι' ἐκεῖνον ἔτι νῦν [51] Κούρτιος λάκκος ὀνομάζεται. φυλαξάμενοι δὲ τὸν κίνδυνον οἱ Σαβῖνοι, μάχην καρτερὰν ἐμαχέσαντο, κρίσιν οὐ λαβοῦσαν· καίτοι πολλῶν πεσόντων, ἐν οἷς ἦν καὶ Ὁστίλλιος. τοῦτον Ἑρσιλίας [52] ἄνδρα, καὶ πάπ-

ſuis receptum videns, detrectauit. Quod enim inter frequentes colles planiciei eſt, vbi concurſurae acies erant, ob loci difficultatem vtriſque acrem videbatur et grauem dimicationem praebiturum: fugam vero et inſectationem in arcto breuem. Forte paucis ante diebus limus ex fluminis eluuie altus et caecus reſtiterat in locis planis, quo loco nunc forum eſt: ita cum tectus erat et euitatu difficilis, tum moleſtus et in imo mollis. Quo quum ferrentur imperitia Sabini, fortuna adfuit iis. Nam Curtius celſo vir animo et clarus nomine, equo longe ante ſigna euectus eſt. Quum equus eius in voraginem demergeretur, conatus eſt eum aliquamdiu caedendo et excitando expedire: vbi id parum procedit, omiſſo equo ipſe euadit. Locus ab eo etiam hodie Lacus Curtius dicitur. Periculo Sabini vitato acriter capeſſunt pugnam: in qua neutri inclinauit victoria, licet multis cadentibus; inter quos erat Hoſtilius. Hunc Herſiliae virum et auum Hoſtilii,

50 συμπίπτειν ἔμελλεν (ſic olim)] Potius ἔμελλον, cum modo de vtroque Romulo et Tatio verba fecerit. Sic Anonym.

51 deeſt νῦν Bodl. 1. 2.

52 Ἑρσιλίας Vulcob.

53 ὀλίγον

που Ὁστιλλίου τοῦ μετὰ Νομᾶν βασιλεύσαντος γενέσθαι λέγουσιν. αὖθις δὲ πολλῶν ἀγώνων ἐν βραχεῖ συνισταμένων, ὡς εἰκὸς, ἑνὸς μάλιστα τοῦ τελευταίου μνημονεύουσιν· ἐν ᾧ Ῥωμύλου τὴν κεφαλὴν πληγέντος λίθῳ, καὶ πεσεῖν ὀλίγου [53] δεήσαντος, τοῦ τ' ἀντέχειν ὑφεμένου τοῖς Σαβίνοις, ἐνέδωκαν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ φυγῇ πρὸς τὸ Παλάντιον ἐχώρουν ἐξωθούμενοι τῶν ἐπιπέδων. ἤδη δὲ ὁ Ῥωμύλος ἐκ τῆς πληγῆς ἀναφέρων, ἐβούλετο μὲν, εἰς τὰ ὅπλα, χωρεῖν τοῖς φεύγουσιν ἐναντίως, καὶ μέγα βοῶν ἵστασθαι καὶ μάχεσθαι παρεκάλει. πολλῆς δὲ τῆς φυγῆς αὐτῷ περιχεομένης, καὶ μηδενὸς ἀναστρέφειν τολμῶντος, ἀνατείνας εἰς οὐρανὸν τὰς χεῖρας, ηὔξατο τῷ Διῒ στῆσαι τὸ στράτευμα, καὶ τὰ Ῥωμαίων πράγματα πεσόντα μὴ περιϊδεῖν, ἀλλ' ὀρθῶσαι. γενομένης δὲ τῆς εὐχῆς, αἰδώς τε τοῦ βασιλέως ἔσχε πολλοὺς, καὶ θάρσος ἐκ μεταβολῆς παρέστη τοῖς φεύγουσιν. ἔστησαν οὖν πρῶτον, οὗ νῦν ὁ τοῦ Διὸς τοῦ Στάτορος ἵδρυται νεὼς, ὃν ἐπιστάσιον ἄν τις ἑρμηνεύσειεν. εἶτα συνασπίσαντες πάλιν, ἔωσαν ὀπίσω τοὺς Σαβίνους ἐπὶ τὴν νῦν Ῥήγειαν προσαγορευομένην καὶ τὸ τῆς Ἑστίας ἱερόν.

Hostilii, qui post Numam regnauit, perhibent fuisse. Quum autem certamina de integro multa (vt verisimile est) breui tempore fierent, vnius potissimum meminerunt nouissimi: quo quum in capite esset Romulus saxo ictus, vt pene in terram prolaberetur, et resistere Sabinis iam desineret, pedem retulerunt Romani, motique campo, et fuga delati ad Palatium sunt. Interea Romulus ex vulnere aliquantum recreatus occurrit fugientibus, ac repetere pugnam, reprimereque eos atque in hostem conabatur reducere, altaque voce vt resisterent, adhortabatur, certamenque ciebat. Quum vero effusa fuga circa eum fieret, neque quisquam reuerti sustineret, tensis ad coelum manibus precatus Iouem est, fugam vt sisteret, ac rem Romanam ruentem sustineret, restitueretque. Haec orantis multos regis repressit verecundia, animumque, ablato timore, denuo addidit fugientibus. Restiterunt primum, vbi nunc Iouis Statoris templum est. Tum collatis iterum armis impulerunt Sabinos ad Regiam, quam nunc vocant, et Vestae aedem. Hi

53 ὀλίγον Bodl. 1.2.

54 ἀπέσχε

XIX. Ἐνταῦθα δὴ αὐτοὺς ὥσπερ ἐξ ὑπαρχῆς μάχεσθαι παρασκευαζομένους, ἐπέσχε [54] δεινὸν ἰδεῖν θέαμα καὶ λόγου κρείττων ὄψις. αἱ γὰρ ἡρπασμέναι θυγατέρες τῶν Σαβίνων ὤφθησαν ἀλλαχόθεν ἄλλαι μετὰ βοῆς [55] καὶ ἀλαλαγμοῦ διὰ τῶν ὅπλων φερόμεναι καὶ τῶν νεκρῶν, ὥσπερ ἐκ Θεοῦ κάτοχοι, πρός τε τοὺς ἄνδρας αὐτῶν καὶ τοὺς πατέρας· αἱ μὲν, παιδία κομίζουσαι νήπια πρὸς ταῖς ἀγκάλαις, αἱ δὲ, τὴν κόμην προϊσχόμεναι λελυμένην· πᾶσαι δὲ ἀνακαλούμεναι τοῖς φιλτάτοις ὀνόμασι, ποτὲ μὲν τοὺς Σαβίνους,. ποτὲ δὲ τοὺς Ῥωμαίους. ἐπεκλάσθησαν οὖν ἀμφότεροι, καὶ διέσχον αὐταῖς ἐν μέσῳ καταστῆναι τῆς παρατάξεως· καὶ κλαυθμὸς ἅμα διὰ πάντων ἐχώρει, καὶ πολὺς οἶκτος ἦν πρός τε τὴν ὄψιν καὶ τοὺς λόγους ἔτι μᾶλλον, εἰς ἱκεσίαν καὶ δέησιν ἐκ δικαιολογίας καὶ παῤῥησίας τελευτῶντας. Τί γὰρ, ἔφασαν, ὑμᾶς [56] δεινὸν ἢ λυπηρὸν ἐργασάμεναι, τὰ μὲν ἤδη πεπόνθαμεν, τὰ δὲ πάσχομεν τῶν σχετλίων κακῶν; ἡρπάσθημεν [57] ὑπὸ τῶν νῦν ἐχόντων βίᾳ καὶ παρανόμως· ἁρπασθεῖσαι δ' ἠμελήθημεν ὑπ' ἀδελφῶν καὶ πατέρων,

Hic eos iterare pugnam molientes, terribile viſu et inauditum cohibuit ſpectaculum. Sabinorum filiae, quae raptae fuerant, ex diuerſis locis accurrere. Hae per infeſta arma et cadavera cum clamore et vlulatu tanquam numine quodam correptae ad viros et patres intulerunt ſe, partim infantes in vlnis geſtantes, partim crinibus reſolutis, omnes tamen blandiſſimis nominibus, hinc Sabinos, hinc Romanos appellantes. Confeſtim flectebantur vtrinque, atque inter vtramque aciem datus eſt iis locus. Iam eiulatus ab omnibus pariter perceptus eſt, ſpeciesque commouit eos: multo maxime oratio in obſecrationem et precationem ex diſceptatione et querimonia deſinens. Quo noſtro (inquiunt) merito in miſerias tantas, et nuper et hoc tempore incidimus? vi ſumus et iniuria ab illis, qui nunc habent, raptae, iniuria noſtra a fratribus, parentibus, propinquis

haſtenus

54 ἀπέσχε Vulcob.
55 μετὰ φωνῆς καὶ βοῆς Bodl. 1.2.
56 εἰς ὑμᾶς Bodl. 1.2.
57 Ἡρπάσθημεν ὑπὸ] Excidiſſe videtur μὲν ante ὑπὸ: ſequitur enim, ἁρπασθεῖσαι δ'.

58 Δεδιέναι

καὶ οἰκείων χρόνον τοσοῦτον, ὅσος ἡμᾶς πρὸς τὰ ἔχθιστα κεράσας ταῖς μεγίσταις ἀνάγκαις, πεποίηκε νῦν ὑπὲρ τῶν βιασαμένων καὶ παρανομησάντων δεδιέναι μαχομένων, καὶ κλαίειν θνησκόντων [58]. οὐ γὰρ ἤλθετε τιμωρήσοντες ἡμῖν παρθένοις οὔσαις ἐπὶ τοὺς ἀδικοῦντας, ἀλλὰ νῦν ἀνδρῶν ἀποσπᾶτε γαμετὰς καὶ τέκνων μητέρας, οἰκτροτέραν βοήθειαν ἐκείνης τῆς ἀμελείας καὶ προδοσίας βοηθοῦντες ἡμῖν ταῖς ἀθλίαις. τοιαῦτα μὲν ἠγαπήθημεν ὑπὸ τούτων, τοιαῦτα δὲ ὑφ' ὑμῶν ἐλεούμεθα. καὶ γὰρ εἰ δι' ἄλλην αἰτίαν ἐμάχεσθε [59], παύσασθαι, δι' ἡμᾶς πενθεροὺς γεγονότας καὶ πάππους, πρὸς οἰκείους ὄντας ἐχρῆν. εἰ δ' ὑπὲρ ἡμῶν ὁ πόλεμός ἐστι, κομίσασθε ἡμᾶς μετὰ γαμβρῶν καὶ τέκνων, καὶ ἀπόδοτε ἡμῖν πατέρας καὶ οἰκείους, μηδὲ ἀφέλησθε παῖδας καὶ ἄνδρας, ἱκετεύομεν ὑμᾶς, μὴ [60] πάλιν αἰχμάλωτοι γενέσθαι. Τοιαῦτα πολλὰ τῆς Ἑρσιλίας προσαγορευούσης, καὶ τῶν ἄλλων δεομένων, ἐσπείσθησαν ἀνοχαί, καὶ συνῆλθον [61] εἰς λόγους οἱ ἡγεμόνες. αἱ δὲ γυναῖκες ἐν τούτῳ τοῖς πατράσι

hactenus neglecta, dum vinculis cum inimicissimis conglutinatae arctissimis, timere raptoribus et violatoribus cogamur praeliantibus, et lugere cadentes. Neque enim vindicatum nos, dum virgines fuimus, aduolastis a violatoribus, sed nunc a viris auellitis coniuges, et a liberis matres, qui miseris nobis tristius auxilium, quam neglectus ille fuit et proditio, fertis: ita horum amore, ita vestra miseratione affecti. Nam si alia belli causa esset, dandum hoc erat nobis, quae vos soceros, auos atque affines effecimus, arma vt poneretis: sin nos in causa sumus, abducite nos quaesumus cum generis et liberis, ac reddite nobis parentes cognatosque: abstrahere a prole atque viris omittite, ne iterum captiuae reddamur. Quum talia multa Hersilia diceret, orarentque caeterae, induciis factis procedunt ad colloquium duces. Interea mulieres ad parentes et fra-

58 Δεδιέναι] Facilior et minus affectatus verborum ordo in Bodl. 1. 2. δεδιέναι καὶ κλαίειν μαχομένων καὶ θνησκόντων.

59 ἐμάχεσθε Vulcob. Anon. Bodl. 1. 2. 3. vulgo legitur in aliis μάχεσθαι, in aliis μάχεσθε.

60 ἵνα μὴ Bodl. 1. 2.

61 ἐπείσθησαν καὶ συνῆλθον Bodl. 1. 2.

καὶ τοῖς ἀδελφοῖς τὰς ἄνδρας προσῆγον καὶ τὰ τέκνα, προσέφερόν τε τροφὴν καὶ ποτὸν τοῖς δεομένοις, καὶ τὰς τετρωμένας ἐθεράπευον οἴκαδε κομίζασαι· καὶ παρεῖχον ὁρᾶν ἀρχάσας μὲν αὐτὰς τᾶ οἴκα, προσέχοντας δὲ τὰς ἄνδρας αὐταῖς, καὶ μετ᾽ εὐνοίας τιμὴν ἅπασαν νέμοντας. ἐκ τάτα συντίθενται τῶν μὲν γυναικῶν τὰς βαλομένας συνοικεῖν τοῖς ἔχασιν, ὥσπερ εἴρηται, παντὸς ἔργα καὶ πάσης λατρείας, πλὴν ταλασίας, ἀφειμένας· οἰκεῖν δὲ κοινῇ τὴν πόλιν Ῥωμαίας καὶ Σαβίνας· καὶ καλεῖσθαι μὲν Ῥώμην ἐπὶ Ῥωμύλῳ τὴν πόλιν, Κυρίτας δὲ, Ῥωμαίας ἅπαντας ἐπὶ τῇ Τατία πατρίδι· βασιλεύειν δὲ κοινῇ καὶ ϛρατηγεῖν ἀμφοτέρας. ὅπα δὲ ταῦτα συνέθεντο, μέχρι νῦν Κομίτιον καλεῖται· κομίρε γὰρ Ῥωμαῖοι τὸ συνελθεῖν καλᾶσι.

XX. Διπλασιασθείσης δὲ τῆς πόλεως [62], ἑκατὸν μὲν ἐκ Σαβίνων πατρίκιοι προσκατελέχθησαν [63], αἱ δὲ λεγεῶνες ἐγένοντο πεζῶν μὲν ἑξακισχιλίων, ἱππέων δὲ ἑξακοσίων. Φυλὰς δὲ τρεῖς καταϛήσαντες, ὠνόμασαν τὰς μὲν ἀπὸ Ῥωμύλα, Ῥαμνήνσης· τὰς δὲ ἀπὸ Τατία,

et fratres adducere viros liberosque, reficere cibo et potu eos, qui quaererent, saucios domum deportatos curare, ostendere domi se praeesse, quanta viri in se indulgentia essent, quantaque charitate et honore prosequerentur. Ita pax fit, vt quae vellent mulieres, manerent apud eos, a quibus tenebantur, ab omni opere, et obsequio, praeterquam lanificio, immunes: communem haberent Romani et Sabini vrbem, Roma vrbs a Romulo, Romani omnes Quirites a Tatii patria vocarentur, regnum domi militiaeque consociaretur. Locus, vbi foedus ictum fuit, hodie quoque a coëundo Comitium vocatur.

Geminata vrbe, centum ex Sabinis senatores allecti, legiones constitutae ex peditibus senis millibus, equitibus sexcenis. Tribus tres factae nominantur Ramnenses a Romulo, a Tatio Tatien-

62 vid. Ruald. 63 κατελήχθησαν Bodl. 1. 2. 3.

64 Λακερ-

Τατιήνσης· τρίτους δὲ, Λουκερήνσης [64] διὰ τὸ ἄλσος, εἰς ὃ πολλοὶ καταφυγόντες ἀσυλίας διδομένης [65], τοῦ πολιτεύματος μετέσχον· τὰ δ' ἄλση λούκους ὀνομάζουσιν. ὅτι δ' ἦσαν αἱ φυλαὶ τοσαῦται, τοὔνομα μαρτυρεῖ· τρίβους γὰρ ἔτι νῦν τὰς φυλὰς καλοῦσι, καὶ τριβούνους τοὺς φυλάρχους. ἑκάστη δὲ φυλὴ δέκα φατρίας [66] εἶχεν, ἃς ἔνιοι λέγουσιν ἐπωνύμους εἶναι ἐκείνων τῶν γυναικῶν. τοῦτο δὲ δοκεῖ ψεῦδος εἶναι· πολλαὶ γὰρ ἔχουσιν ἀπὸ χωρίων τὰς προσηγορίας. ἄλλα μέντοι πολλὰ ταῖς γυναιξὶν εἰς τιμὴν ἀπέδωκαν, ὧν καὶ ταῦτά ἐστιν· ἐξίστασθαι [67] μὲν ὁδοῦ βαδιζούσαις, αἰσχρὸν δὲ μηδένα μηδὲν εἰπεῖν παρούσης γυναικὸς, μηδ' ὀφθῆναι γυμνὸν, ἢ δίκην φεύγειν παρὰ τοῖς ἐπὶ τῶν φονικῶν καθεστῶσι, φορεῖν δὲ καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν τὴν καλουμένην βοῦλλαν, ἀπὸ τοῦ σχήματος ὅμοιον πομφόλυγι περιδέῤῥαιόν τι, καὶ περιπόρφυρον. ἐβουλεύοντο δὲ οἱ βασιλεῖς οὐκ εὐθὺς ἐν κοινῷ μετ' ἀλλήλων, ἀλλ' ἑκάτερος πρότερον ἰδίᾳ μετὰ τῶν ἑκατὸν, εἶτα οὕτως εἰς ταυτὸν [68] ἅπαντας συνῆγον. ᾤκει δὲ Τάτιος μὲν, ὅπου νῦν ὁ τῆς Μονήτης ναός ἐστι, Ῥωμύλος

Tatienſes, Luceres a luco, quo in aſylum multi qui confugerant, inuiolati in ciuitatem recepti erant: quippe tres fuiſſe, et nomina tribus et tribuni declarant. Singulae denis conſtabant curiis, quibus Sabinarum impoſita nomina autumant quidam fuiſſe. Verum id, quia a regionibus cognomina complures habent, falſum videtur: quamuis multa conſtituerint in honorem foeminarum, ex quibus haec ſunt: Decedere illis via, ab omni obſcoeno dicto praeſente muliere abſtinere, non conſpici nudum, aut apud iudices rerum capitalium illas cauſam dicere, earum liberos geſtare bullam ex figura et ſimilitudine ita dictam, colli quoddam ornamentum, et praetextam. Concilia non ſtatim vocabant reges in vnum, ſed ſeparata primo cum ſuis vterque centenis habebant, inde in vnum conuocabant omnes. Tatius habitabat, vbi aedes nunc Monetae eſt, Romulus ad

64 Λουκερήνσης] Rectius Λουκερένσης. Lucerenſes, Feſtus. Λουκερήνσοις Vulcob.

65 δειδομένης Vulcob.

66 φρατρίας Vulcob.

67 τὸ ἐξίστασθαι Bodl. 1. 3.

68 εἰς ταυτὸ Bodl. 1. 2.

δὲ, παρὰ τὰς λεγομένας βαθμὰς καλῆς ἀκτῆς. ὗτοι δέ εἰσι περὶ τὴν εἰς τὸν ἱππόδρομον τὸν μέγαν ἐκ Παλαντίυ [69] κατάβασιν. ἐνταῦθα δὲ καὶ τὴν κράνειαν ἔφασαν τὴν ἱερὰν γεγονέναι, μυθολογῦντες, ὅτι πειρώμενος ὁ Ῥωμύλος αὑτῦ, λόγχην ἀκοντίσειεν ἀπὸ τῦ Ἀυεντίνυ [70], τὸ ξυςὸν ἐχῦσαν κρανείας· καταδύσης δὲ τῆς αἰχμῆς εἰς βάθος, ἀνασπάσαι μὲν ὑδεὶς, πειρωμένων πολλῶν, ἴσχυσε· τὸ δὲ ξύλον ἔςεξεν [71] ἡ γῆ ζώφυτος ὖσα, καὶ βλαςὺς ἀνῆκε, καὶ ςέλεχος ευμέγεθες κρανείας ἔθρεψε. τῦτο δ' οἱ μετὰ Ῥωμύλον, ὡς ὄν τι τῶν ἁγιωτάτων ἱερῶν φυλάττοντες καὶ σεβόμενοι, περιετείχισαν. ὅτῳ δὲ προσιόντι δόξειε μὴ θαλερὸν εἶναι, μηδὲ χλωρὸν, ἀλλ' οἷον ἀτροφεῖν καὶ φθίνειν [72], ὁ μὲν εὐθὺς ἔφραζε κραυγῇ τοῖς προστυγχάνυσιν· οἱ δ' ὥσπερ ἐμπρησμῷ βοηθῦντες, ἐβόων ὕδωρ [73], καὶ συνέτρεχον πανταχόθεν, ἀγγεῖα

ad pulchri littoris, quos vocant gradus, circa deſcenſum ex Palatio in Circum maximum. Quo loco referunt ſacram cornum fuiſſe, et fabulam attexunt, exercentem ſe Romulum torſiſſe ex Auentino lanceam, cuius erat corneum haſtile. Alte defixam cuſpidem conuellere quum multi niterentur, neminem valuiſſe, luxuriantem autem, quae lignum erat amplexa, humum, ramos emiſiſſe et ſtipitem corni eximia nutriuiſſe proceritate. Eam poſteri, vt rem ſanctiſſimam magna religione venerantes, muro cinxerunt. Quae ſi cui viſa eſſet minus frondeſcere vel vireſcere, ſed marceſcere et exareſcere, id clamore ille illico ſignificabat obuiis quibuſque: qui ſicut ad reſtinguendum incendium aquam conclamabant, ſimul concurſus fiebat vndique vaſa plena

eo

69 ἐκ παλατίυ Vulcob.

70 Λοεντίνυ (ſic olim)] Ἀυεντίνυ Vulc. Ἀβεντίνυ Bodl. I. 2. Λυεντίνυ Bodl. 3. Annotator in verſione Lapi appoſuit, *Puto ab Auentino:* hoc videtur ſecutus Amiotus; iudicent periti. *Xyl.* Romulus captato augurio haſtam de *Auentino* monte in Palatium iecit, quae fixa refronduit. *Seruius.* Philelphus, *ab Aduentino.*

71 Ἔςεξεν ἡ γῆ] Omnino legendum cum omnibus Bodl. ἔςερξεν, et poſtea, ἔθρεψε. [vulgo enim legitur ἔτρεψε per tau.] Terra quamuis ſterilis, corpus poteſt ςέγειν, ſiue tegere, haec vero ζώφυτος ὖσα ἔςερξεν, genuino humore fouit, amplexa eſt.

72 φθίρειν Bodl. I. 2.

73 Ἐβόων ὕδωρ] Repetunt Bodl.

πλήρη κομίζοντες ἐπὶ τὸν τόπον. Γαΐȣ δὲ Καίσαρος, ὥς φασι, τὰς ἀναβάσεις ἐπισκευάζοντος, καὶ τῶν τεχνιτῶν περιορυττόντων τὰ πλησίον, ἔλαθον αἱ ῥίζαι κακωθεῖσαι παντάπασι, καὶ τὸ φυτὸν ἐμαράνθη.

XXI. Μῆνας μὲν ȣ̓ν οἱ Σαβῖνοι τȣ̀ς Ῥωμαίων ἐδέξαντο, καὶ περὶ αὐτῶν ὅσα καλῶς εἶχεν, ἐν τῷ Νȣμᾶ βίῳ γέγραπται. θυρεοῖς δὲ [74] τοῖς ἐκείνων ὁ Ῥωμύλος ἐχρήσατο, καὶ μετέβαλε τὸν ὁπλισμὸν ἑαυτȣ̃ τε καὶ τῶν Ῥωμαίων, Ἀργολικὰς πρότερον ἀσπίδας φορȣ́ντων. ἑορτῶν δὲ καὶ θυσιῶν ἀλλήλοις μετεῖχον, ἃς μὲν ἦγε [75] τὰ γένη πρότερον ȣ̓κ ἀνελόντες, ἑτέρας δὲ θέμενοι καινὰς, ὧν ἥ τε τῶν Ματρωναλίων ἐστὶ, δοθεῖσα ταῖς γυναιξὶν ἐπὶ τῇ τȣ̃ πολέμȣ καταλύσει, καὶ ἡ τῶν Καρμενταλίων. τὴν δὲ Καρμένταν οἴονταί τινες μοῖραν εἶναι, κυρίαν ἀνθρώ-

eo aquae portantium. Caio autem Caesare gradus instaurante, quum opifices tellurem adhaerentem arbori circumfoderent, imprudentes plane corruperunt radices, ac contabuit arbor.

Menses acceperunt Sabini Romanorum, in quibus quicquid probatu dignum sit, in vita Numae retulimus. Romulus ab illis est scuta mutuatus, suaque ac Romanorum, qui ferre ante parmas Argolicas solebant, arma mutauit. Festos dies et sacra inter se promiscua habuere: quae adferret vtraque gens, non antiquarunt, instituerunt insuper noua, ex quibus Matronalia sunt, ob bellum diremptum, concessa foeminis, itemque Carmentalia. Carmentam aiunt quidam Parcam esse, hominum generationis praesi-

Bodl. 1. 2. ὕδωρ ὕδωρ: quod festinantius est.

74 θυρεοῖς δὲ] Videtur θυρεὸς, quod verti *scutum*, maior esse, quam sit ἀσπὶς, quod *clypeum* verti: hoc est scuto clypeus minor. Itaque scutum vsurpabant postea temporis, qui loricam non ferebant. Argolicum sane clypeum non fuisse magnum, ex Virgilio apparet, qui oculum Cyclopis ei comparat. 3. Aeneidos: *Argolici clypei aut Phoebeae lampadis instar.* Quod posterius est ex opinione vulgi dictum, et eorum, qui solem sesquipedalem putarunt. Caeterum Liuius lib. I. de armatura secundae classis loquens scutum ait eis pro clypeo datum. Dionys. lib. IV. hoc ipsum describens, ἀντὶ τῶν ἀσπίδων ἀνέδωκε θυρεȣ́ς. His ex verbis eorum, quae dixi, ratio constat. *Xylander.*

75 ἦγον Bodl. 1. 2.

76 ἐπονο-

πων γενέσεως· διὸ καὶ τιμῶσιν αὐτὴν αἱ μητέρες. οἱ δὲ, τὴν τοῦ Εὐάνδρου τοῦ Ἀρκάδος γυναῖκα, μαντικήν τινα καὶ Φοιβαστικὴν ἐμμέτρων χρησμῶν γενομένην, Καρμένταν ἐπονομασθῆναι [76]· τὰ γὰρ ἔπη κάρμινα καλοῦσι, Νικοστράτη δὲ ἦν ὄνομα κύριον αὐτῇ. καὶ τοῦτο μὲν ὁμολογεῖται· τὴν δὲ Καρμένταν ἔνιοι πιθανώτερον ἀφερμηνεύουσιν, οἷον ἐστερημένην νοῦ, διὰ τὰς ἐν τοῖς ἐνθουσιασμοῖς παραφροσύνας. τὸ μὲν γὰρ στέρεσθαι, κάρηρε, μέντεμ [77] δὲ, τὸν νοῦν ὀνομάζουσι. περὶ δὲ τῶν Παληλίων προείρηται. τὰ δὲ Λουπερκάλια, τῷ μὲν χρόνῳ δόξειεν ἂν εἶναι καθάρσια· δρᾶται γὰρ ἐν ἡμέραις ἀποφράσι τοῦ Φευρουαρίου μηνὸς, ὃν καθάρσιον ἄν τις ἑρμηνεύσειε, καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τοπαλαιὸν ἐκάλουν Φευράτην [78]· τοὔνομα δὲ τῆς ἑορτῆς ἑλληνιστὶ σημαίνει λύκαια, καὶ δοκεῖ διὰ τοῦτο παμπάλαιος ἀπ' Ἀρκάδων εἶναι τῶν περὶ Εὔανδρον [79]. ἀλλὰ τοῦτο μὲν κενόν ἐστι· δύναται γὰρ ἀπὸ τῆς λυκαίνης γεγονέναι τοὔνομα. καὶ γὰρ ἀρχομένους τῆς περιδρομῆς τοὺς Λουπέρκους ὁρῶμεν ἐντεῦθεν, ὅπου τὸν Ῥωμύλον ἐκτεθῆναι λέγουσι. τὰ δὲ δρώμενα τὴν αἰτίαν ποιεῖ δυστόπα-

praesidem. Vnde colitur a matribus familias. Alii Arcadis Euandri memorant coniugem fuisse fatidicam, et versibus oracula solitam reddere: propterea a carminibus dictam Carmentam, quum Nicostrata verum nomen esset: quod quidem omnibus in confesso est. Alii vero probabilius Carmentam interpretantur, quasi mente carentem, ex furore fanatico: hoc enim istae voces Latine denotant. De Paliliis supra est dictum. Lupercalia ex tempore dicas lustralia esse, quia diebus nefastis aguntur mensis Februarii, quem interpreteris lustralem. Diem veteres februatam vocabant. Nomen vero festi Graece sonat Lupercalia; ideoque admodum vetusta, ab Arcadibus Euandri comitibus accepta videtur. Caeterum haec vulgata est fama: nam deduci nomen potuit a lupa: quod inde Luperci, vnde educatum Romulum ferunt, auspicari cernamus cursum per vrbem. Verum quae aguntur, causam praebent coniectu

76 ἐπονομασθῆναι φασὶ Bodl. 1. 2.
77 μέντε δὲ Bodl. 1. 2. 3. Iunt.
78 Φεβράτην Bodl. 1. 2.
79 περὶ Εὔανδρον Anon. παρ' Εὐάνδρου Bodl. 1. 2. vulgo legitur παρ' Εὔανδρον.

80 Ἐν

ςον· σφάττουσι γὰρ αἶγας, εἶτα μειρακίων δυοῖν ἀπὸ γένους προσαχθέντων αὐτοῖς, οἱ μὲν ᾑμαγμένῃ μαχαίρᾳ τοῦ μετώπου θιγγάνουσιν, ἕτεροι δὲ ἀπομάττουσιν εὐθὺς, ἔριον βεβρεγμένον γάλακτι προσφέροντες. γελᾷν δὲ δεῖ τὰ μειράκια μετὰ τὴν ἀπόμαξιν. ἐκ δὲ τούτου τὰ δέρματα τῶν αἰγῶν κατατεμόντες, διαθέουσιν ἐν περιζώματι [80] γυμνοὶ, τοῖς σκύτεσι τὸν ἐμποδὼν παίοντες. αἱ δ' ἐν ἡλικίᾳ γυναῖκες οὐ φεύγουσι τὸ παίεσθαι, νομίζουσαι πρὸς εὐτοκίαν καὶ κύησιν συνεργεῖν. ἴδιον δὲ τῆς ἑορτῆς τὸ καὶ κύνα θύειν τοὺς Λουπέρκους. Βούτας δέ τις αἰτίας μυθώδεις ἐν ἐλεγείοις περὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀναγράφων, φησὶ, τοῦ Ἀμουλίου τοὺς περὶ τὸν Ῥωμύλον κρατήσαντας, ἐλθεῖν δρόμῳ μετὰ χαρᾶς ἐπὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ νηπίοις οὖσιν αὐτοῖς ἡ λύκαινα θηλὴν ὑπέσχε· καὶ μίμημα τοῦ τότε [81] δρόμου τὴν ἑορτὴν ἄγεσθαι, καὶ τρέχειν τοὺς ἀπὸ γένους, τοὺς

Ἐμποδίους τύπτοντας [82], ὅπως τότε φάσγαν' ἔχοντες
Ἐξ Ἄλβης ἔθεον Ῥωμύλος ἠδὲ Ῥέμος.

iectu difficilem. Iugulant capras, inde nobilibus duobus adolescentibus adductis, alii gladio cruento frontem tingunt, alii statim imbuta lacte lana detergunt eam: post detersionem ridere adolescentes oportet. Hinc tergoribus dissectis caprarum, in subligaculo discurrunt nudi, obuium quemque scuticis caedentes. Mulieres adultae non declinant verbera, proficere ea ad conceptionem et partum ratae. Celebritas ea hoc quoque habet peculiare, canem quod immolent Luperci. Butas quidam, qui causas fabulosas in Elegiis rerum Romanarum tradidit, ait Romulum deuicto Amulio cursu se exultantem contulisse in locum eum, vbi lupa infantibus ipsis summiserat mammam, atque hac solemnitate eum cursum referri, nobilesque in cursu adolescentes,

Pulsare oblatos strictis velut ensibus Alba
Tunc sese extulerant Romulus atque Remus.

Ensem

80 Ἐν περιζώματι γυμνοὶ] Lege περιζώμασι cum omnibus Bodl. [vt Vulcob.] sic in Quaest. Roman. p. 499. γυμνοὶ διαθέοντες ἐν περιζώμασι.

81 Τοῦ τε δρόμου] Reponendum puto, τοῦ τότε δρόμου *H. Steph.* Sic. Anonym.

82 Ἐμποδίους τύπτοντας etc.] Versus sunt Butae: quod miror neutrum

καὶ τὸ μὲν ξίφος ἡμαγμένον προσφέρεσθαι τῷ μετώπῳ, τοῦ τότε φόνου καὶ κινδύνου σύμβολον, τὴν δὲ διὰ τοῦ γάλακτος ἀποκάθαρσιν, ὑπόμνημα τῆς τροφῆς αὐτῶν εἶναι [83]. Γάϊος δὲ Ἀκίλιος ἱστορεῖ, πρὸ τῆς κτίσεως τὰ θρέμματα τῶν περὶ τὸν Ῥωμύλον ἀφανῆ γενέσθαι· τοὺς δὲ, τῷ Φαύνῳ προσευξαμένους ἐκδραμεῖν γυμνοὺς ἐπὶ τὴν ζήτησιν, ὅπως ὑπὸ τοῦ ἱδρῶτος μὴ ἐνοχλοῖντο· καὶ διὰ τοῦτο γυμνοὺς περιτρέχειν τοὺς Λουπέρκους. τὸν δὲ κύνα φαίη τις ἂν, εἰ μὲν ἡ θυσία καθαρμός ἐστι, θύεσθαι, καθαρσίῳ χρωμένων αὐτῷ· καὶ γὰρ Ἕλληνες ἔν τε τοῖς καθαρσίοις σκύλακας ἐκφέρουσι [84], καὶ πολλαχοῦ χρῶνται τοῖς λεγομένοις περισκυλακισμοῖς· εἰ δὲ τῇ λυκαίνῃ χαριστήρια ταῦτα, καὶ τροφεῖα καὶ σωτήρια Ῥωμύλου [85] τελοῦσιν, οὐκ ἀτόπως ὁ κύων σφάττεται· λύκοις γάρ ἐστι πολέμιος. εἰ μὴ νὴ Δία κολάζεται τὸ ζῶον ὡς παρενοχλοῦν τοὺς Λουπέρκους, ὅταν περιθέωσι.

XXII. Λέγεται δὲ [86] καὶ τὴν περὶ τὸ πῦρ ἁγιστείαν Ῥωμύλον καταστῆσαι πρῶτον, ἀποδείξαντα παρθένους ἱερὰς, ἑστιάδας προσαγορευομένας. οἱ δὲ [87] τοῦτο μὲν εἰς

Enſem vero cruentum fronti admotum caedis illius notam eſſe et periculi: Abſterſionem per lac ipſorum monumentum nutrimentorum. C. Acilius ante conditam vrbem autor eſt Romuli et Remi pecus amiſſum fuiſſe, quos Fauno voto facto nudos, ne moleſtus iis ſudor foret, ad requirendum id, excurriſſe: Hinc nudos diſcurrere Lupercos. Canem arbitror, ſi luſtratio id ſacrum eſt, immolari, quod eo vtantur inter luſtrandum. Etenim Graeci in ſacris luſtralibus catulos efferunt quibus ſaepius vtuntur, quam ceremoniam vocant περισκυλακισμόν. Quod ſi lupae gratitudinis cauſa ſacrum faciunt, ob eductum et ſeruatum Romulum, non abſurde canem iugulant, quia lupis inimicus eſt. Niſi ſane hoc animal, quod interpellet in diſcurrendo Lupercos, punitur.

Fama eſt, Romulum etiam ignem primum conſecraſſe, virgineſque legiſſe, quas Veſtales vocant. Alii tribuunt id Numae.

neutrum interpretum ſenſiſſe, eoque elegantiam loci ab iis interuerſam. *Xylander.*

83 εἶναι λέγουσι Bodl. 1. 2.

84 ἐκδέρουσι Anonym.

85 Ῥωμύλῳ Vulcob.

86 δ᾽ ἔτι Bodl. 1. 2.

87 ἄλλοι δὲ Bodl. 1. 2.

88 φυλαττό-

Νȣμᾶν ἀναφέρȣσι, τὰ δ' ἄλλα τὸν Ῥωμύλον διαφερόντως θεοσεβῆ, ἔτι δὲ μαντικὸν ἱςορȣ̃σι γενέσθαι, καὶ φορεῖν ἐπὶ μαντικῇ τὸ καλȣ́μενον λίτυον. ἔςι δὲ καμπύλη ῥάβδος, ᾗ τὰ πλινθία καθεζομένȣς ἐπ' οἰωνῶν δεῖ διαγράφειν. τȣ̃το δ' ἐν Παλαντίῳ φυλαττόμενον [88] ἀφανισθῆναι περὶ [89] τὰ Κελτικὰ τῆς πόλεως ἁλȣ́σης· εἶτα μέντοι τῶν βαρβάρων ἐκπεσόντων, εὑρεθῆναι κατὰ τέφρας βαθείας, ἀπαθὲς ὑπὸ τȣ̃ πυρὸς, ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἀπολωλόσι καὶ διεφθαρμένοις. ἔθηκε δὲ καὶ νόμȣς τινὰς, ὧν σφοδρὸς μέν ἐςιν ὁ γυναικὶ μὴ διδȣ̀ς ἀπολείπειν ἄνδρα, γυναῖκα δὲ διδȣ̀ς ἐκβαλεῖν ἐπὶ φαρμακείᾳ, καὶ τέκνων, ἢ κλειδῶν ὑποβολῇ [90], καὶ μοιχευθεῖσαν· εἰ δ' ἄλλως τις ἀποπέμψαιτο, τῆς ȣ̓σίας αὐτȣ̃ τὸ μὲν τῆς γυναικὸς εἶναι, τὸ δὲ τῆς Δήμητρος ἱερὸν κελεύων· τὸν

Numae. Mire alioqui Romulum fuiſſe tradunt religioſum, augurandique peritum, atque eam ob ſcientiam lituum geſtaſſe. Eſt lituus bacillum incuruum, quo qui auſpicantur, regiones coeli definiunt. Hunc in Capitolio ferunt ſeruari ſolitum, ſed capta a Gallis vrbe perditum, mox eiectis illis inter caetera incenſa omnia et corrupta, multo obrutum cinere inuentum fuiſſe, ab igne intactum. Leges Romulus nonnullas tulit, ex quibus illa dura eſt, quae mulieri a viro vetat diuertere, at viro permittit illam, veneficio ſublatis liberis, vel ſubdito partu, vel adulterio admiſſo repudiare. Sin alia de cauſa domo exegerit eam, partem bonorum viri attribuit mulieri, partem Cereri conſecrauit. Qui repudiaſſet

88 φυλαττόμενον λέγȣσι Bodl. I. 2.

89 περὶ Anonym. vulgo παρὰ.

90 Ἐπὶ φαρμακείᾳ τέκνων, (ſic olim) ἢ κλειδῶν ὑποβολῇ] Pro κλειδῶν Xylander παίδων legendum cenſet, eo maxime ductus argumento, non eſſe ſimile vero, in legibus de matrimonio latis, de falſis aut occultis clauibus agi, praeſertim ita vt inter veneficium et adulterium id crimen medio loco referretur. Certe βρέφη ὑποβολιμαῖα vocari ſubdititios liberos ſatis eſt notum. Stephanus hanc emendationem nullius veteris codicis autoritate niti obſeruat. Ego quidem Xylandri παίδων hanc ſaltem ob cauſam reiicio, quia τέκνων tam proxime praecedit, nec muto quidquam, niſi magis placeat interpunctionem poſt φαρμακείᾳ poni, vt repudium vxoris permitteretur ob crimen veneficii in genere, ob falſationem liberorum

δ' ἀποδόμενον γυναῖκα θύεσθαι[91] χθονίοις Θεοῖς. ἴδιον δὲ, τὸ μηδεμίαν δίκην κατὰ πατροκτόνων ὁρίσαντα[92], πᾶσαν ἀνδροφονίαν, πατροκτονίαν προσειπεῖν· ὡς τούτου μὲν ὄντος ἐναγοῦς, ἐκείνου δὲ ἀδυνάτου. καὶ μέχρι χρόνων πολλῶν ἔδοξεν ὀρθῶς ἀπογνῶναι τὴν τοιαύτην ἀδικίαν· οὐδεὶς γὰρ ἔδρασε τοιοῦτον οὐδὲν ἐν Ῥώμῃ σχεδὸν ἐτῶν ἑξακοσίων διαγενομένων· ἀλλὰ πρῶτος μετὰ τὸν Ἀννιβαϊκὸν[93] πόλεμον ἱστορεῖται Λεύκιος Ὄστιος πατροκτόνος γενέσθαι. Ταῦτα μὲν οὖν ἱκανὰ περὶ τούτων.

XXIII. Ἔτει δὲ πέμπτῳ τῆς Τατίου βασιλείας, οἰκεῖοί τινες αὐτοῦ καὶ συγγενεῖς πρέσβεσιν ἀπὸ Λαυρέντου βαδίζουσιν εἰς Ῥώμην ἐντυχόντες, καθ' ὁδὸν ἐπεχείρουν ἀφαιρεῖσθαι τὰ χρήματα βίᾳ, καὶ μὴ προϊεμένους, ἀλλ' ἀμυνομένους ἀνεῖλον. ἔργου δὲ δεινοῦ τολμηθέντος, ὁ μὲν Ῥωμύλος εὐθὺς δεῖν ᾤετο κολάζεσθαι τοὺς ἀδικήσαντας, ὁ δὲ Τάτιος ἐξέκρουε, καὶ παρῆγε. καὶ τοῦτο μόνον αὐτοῖς ὑπῆρξεν αἴτιον ἐμφανοῦς διαφορᾶς, τὰ δ' ἄλλα κατα-

repudiasset vxorem, Deos manes placaret. Singulare est, quod qui poenam in eos, qui parentes necauerunt, nullam sanxerit, quoduis homicidium parricidii designauerit nomine, tanquam hoc nefario facinore, illo inaudito. Ac multis quidem seculis post visus est merito sane id scelus censuisse non extiturum. Nam annis prope totis sexcentis, nemo Romae se isti facinori obligavit: sed patrem interemisse L. Ostius a secundo bello Punico primus fertur. Hactenus de illis satis.

Porro familiares quidam Tatii et propinqui, anno eius regni quinto, Laurentum legatos, in quos proficiscentes Romam inciderant in itinere, spoliare sunt aggressi: quos repugnantes et defendentes obtruncauerunt. Romulus facinore perpetrato tam atroci, confestim supplicio afficiendos censebat autores: Tatius rem reiiciebat ac dissimulabat. Atque hinc solum aperta est inter eos dissensio exorta, quum alioqui summa modera-

liberorum vel clauium, et ob adulterium. Nec vero falsis vti clauibus ita leue videatur, cum si vxor vel merum biberit, a marito esset punienda.

91 Γυναῖκα θύεσθαι] Bodl. 1.2. καὶ θύεσθαι: vnde lego καταθύεσθαι.

92 θεῖναι ἀλλ' ὁρίσαντα Bodl. 1. 2.

93 Ἀννιβιακὸν Bodl. tres, Iunt. Ald.

94 ἐν

κοσμȣ̃ντες ἑαυτȣ̀ς ὡς ἔνι μάλιϛα, κοινῶς ἐχρῶντο καὶ μεθ' ὁμονοίας τοῖς πράγμασιν. οἱ δὲ τῶν ἀνῃρημένων οἰκεῖοι, πάσης ἐξειργόμενοι δίκης νομίμȣ διὰ τὸν Τάτιον, ἀποκτιννύȣσιν αὐτὸν ἐν Λαβινίῳ [94], θύοντα μετὰ Ῥωμύλȣ, προσπεσόντες. τὸν δὲ Ῥωμύλον, ὡς δίκαιον ἄνδρα, προὔπεμψαν εὐφημȣ̃ντες. ὁ δὲ, τὸ μὲν σῶμα τȣ̃ Τατίȣ κομίσας ἐντίμως ἔθαψε, καὶ κεῖται περὶ τὸ καλȣ́μενον Ἀρμιλȣ́ϛριον ἐν Ἀβεντίνῳ, τῆς δὲ δίκης τȣ̃ φόνȣ παντάπασιν ἠμέλησεν. ἔνιοι δὲ τῶν συγγραφέων ἱϛορȣ̃σι, τὴν μὲν πόλιν τῶν Λαυρεντίων φοβηθεῖσαν ἐκδιδόναι τȣ̀ς αὐτόχειρας Τατίȣ, τὸν δὲ Ῥωμύλον ἀφεῖναι, φήσαντα φόνον φόνῳ λελύσθαι· τȣ̃το δὲ λόγον μέν τινα παρέσχε καὶ ὑποψίαν, ὡς ἀσμένῳ γέγονεν αὐτῷ τὸ τȣ̃ συνάρχοντος ἀπαλλαγῆναι. τῶν δὲ [95] πραγμάτων ȣ̓δὲν διετάραξεν, ȣ̓δὲ διεϛασίασε τȣ̀ς Σαβίνȣς, ἀλλ' οἱ μὲν εὐνοίᾳ τῇ πρὸς αὐτὸν, οἱ δὲ φόβῳ τῆς δυνάμεως, οἱ δ' ὡς θεῷ χρώμενοι, εἰς πᾶσαν εὔνοιαν θαυμάζοντες διετέλȣν. ἐθαύμαζον δὲ πολλοὶ καὶ τῶν ἐκτὸς ἀνθρώπων τὸν Ῥωμύλον· οἱ δὲ προγενέϛεροι Λατῖνοι πέμψαντες αὐτῷ φιλίαν ἐποιή-

moderatione et concordia regnum adminiſtrarent communiter. Caeſorum vero neceſſarii, quum poenas iure gentium per Tatium non conſequerentur, ſacrificantem cum Romulo Lauinii adorti interfecere: Romulum vt virum iuſtum honorifice ſunt cum fauore proſequuti. Ille corpus Tatii magno honore Romam delatum tumulauit in Auentino ad Armiluſtrium, caedis vltionem tamen plane neglexit perſequi. Sunt qui ſcribant metu perculſos Laurentes Tatii percuſſores dediſſe, ſed Romulum caede penſatam caedem praefatum, eos noxa ſoluiſſe. Ideo ſermonibus iactitatum et habitum, vt a regni ſocio liberaretur, accidiſſe id eo non inuito. Verum nihil hinc tumultus, nihil ſeditionis ortum ab Sabinis eſt, ſed partim fauore in illum, partim metu potentiae, alii pro Deo eum habentes, vno et conſtanti animo illum coluere. Multae etiam exterae nationes ſuſpiciebant Romulum. Priſci Latini miſſis legatis amicitiam cum eo et ſocietatem iunxere.

94 ἐν Λειβίνῳ Vulcob.

95 Τῶν δὲ πραγμάτων] Malim τȣ́των δὲ, vel τῶνδε δέ.

σαντο καὶ συμμαχίαν. Φιδήνας [96] δὲ εἷλεν, ἀστυγείτονα τῆς Ῥώμης πόλιν, ὡς μὲν ἔνιοι φασὶν, ἐξαίφνης τοὺς ἱππέας πέμψας, καὶ κελεύσας ὑποτεμεῖν τῶν πυλῶν τοὺς στρόφιγγας, εἶτα ἐπιφανεὶς αὐτὸς [97] ἀπροσδοκήτως· ἕτεροι δὲ λέγουσι, προτέρους ἐκείνους ἐμβαλόντας ἐλάσασθαί τε λείαν, καὶ καθυβρίσαι πολλὰ τὴν χώραν καὶ τὸ προάστειον· ἐνέδρας δὲ τὸν Ῥωμύλον θέμενον αὐτοῖς, καὶ διαφθείραντα πολλοὺς, λαβεῖν τὴν πόλιν. οὐ μὴν ἀνεῖλεν, οὐδὲ κατέσκαψεν, ἀλλὰ Ῥωμαίων ἐποίησεν ἀποικίαν, δισχιλίους καὶ πεντακοσίους ἀποστείλας οἰκήτορας, εἰδοῖς Ἀπριλλίαις.

XXIV. Ἐκ τούτου λοιμὸς ἐμπίπτει, θανάτους μὲν [98] αἰφνιδίους ἀνθρώποις ἄνευ νόσων ἐπιφέρων, ἅπτόμενος [99] δὲ καὶ καρπῶν εὐφορίας, καὶ θρεμμάτων εὐγονίας. ὕσθη δὲ καὶ σταγόσιν αἵματος ἡ πόλις, ὥστε πολλὴν προσγενέσθαι τοῖς ἀναγκαίοις πάθεσι δεισιδαιμονίαν. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῖς τὸ [200] Λαυρεντὸν οἰκοῦσιν ὅμοια συνέβαινεν, ἤδη

xere. Fidenas cepit, vicinam Romae vrbem, (vt quidam autores ſunt) ex improuiſo immiſſo equitatu: quibus in mandatis dederat, vt cardines exſcinderent portarum, mox oppreſſit nec opinantes. Alii tradunt, quum occoepiſſent illi inuadere fines Romanos, populabundique agrum et ſuburbium foede vaſtaſſent, inſidiis Romulum circumuentos plurimos occidiſſe, atque vrbe eorum potitum eſſe. Non excidit eam tamen, neque ſolo aequauit, ſed coloniam Romanam illuc, miſſis ad eam incolendam duobus millibus quingentis ciuibus, Idus Apriles deduxit.

Inde peſtilentia ingruit, quae mortem ſubitam inferens non trahebat morbum. Vulgabatur et in fruges pecudeſque, inde magna ſterilitas orta. Sanguine quoque pluit. Vnde praeter fatales calamitates inceſſit animis grauis ſuperſtitio. Enimuero vbi eadem Laurentes infeſtarunt, tum pro certo habitum, ob necem

96 Φυδήλας Vulcob.

97 Ἐπιφανεὶς αὐτοῖς] Melius omnes Bodl. αὐτός: apparuit ipſe, qui antea equites praemiſerat, ἱππέας πέμψας.

98 deeſt μὲν Bodl. 1. 2.

99 Ἁπτόμενος etc.] Lego, ἁπτόμενος δὲ καὶ καρπῶν ἀφορίᾳ, καὶ θρεμμάτων ἀγονίᾳ. Peſtis nempe inuaſit fruges et pecudes ſterilitate.

200 Τὸν (ſic vulg.) Λαυρεντὸν] Potius

παντάπασιν ἐδόκει τῶν ἐπὶ Τατίῳ συγκεχυμένων δικαίων, ἐπί τε τοῖς πρέσβεσι φονευθεῖσι, μήνιμα δαιμόνιον ἀμφοτέρας ἐλαύνειν τὰς πόλεις. ἐκδοθέντων δὲ τῶν φονέων καὶ κολασθέντων παρ' ἀμφοτέροις, ἐλώφησεν ἐπιδήλως τὰ δεινά· καὶ καθαρμοῖς ὁ Ῥωμύλος ἥγνισε τὰς πόλεις, ὃς ἔτι νῦν ἱστοροῦσιν ἐπὶ τῆς Φερεντίνης πύλης συντελεῖσθαι. πρὶν δὲ λῆξαι τὸν λοιμὸν, ἐπέθεντο Καμέριοι [1] Ῥωμαίοις, καὶ κατέδραμον τὴν χώραν ὡς ἀδυνάτων [2] ἀμύνεσθαι διὰ τὸ πάθος. εὐθὺς οὖν ὁ Ῥωμύλος ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ μάχῃ κρατήσας, ἑξακισχιλίους ἀπέκτεινε· καὶ τὴν πόλιν ἑλὼν, τοὺς μὲν ἡμίσεις τῶν περιγενομένων εἰς Ῥώμην ἐξῴκισε, τῶν δ' ὑπομενόντων διπλασίους ἐκ Ῥώμης κατῴκισεν εἰς τὴν Καμερίαν, Σεξτιλίαις καλάνδαις. τοσοῦτον αὐτῷ περιῆν πολιτῶν, ἑκκαίδεκα ἔτη σχεδὸν οἰκοῦντι τὴν Ῥώμην. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις λαφύροις, καὶ χαλκοῦν ἐκόμισε τέθριππον ἐκ Καμερίας· τοῦτο δὲ ἀνέστησεν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἡφαίστου, ποιησάμενος ἑαυτὸν ὑπὸ Νίκης στεφανούμενον.

necem tam Tatii, quam legatorum iure non vindicatam, vltionem diuinam vtramque persequi ciuitatem. Deditis post homicidiis et supplicio vtrinque affectis perspicue malum est mitigatum, lustrauitque Romulus vrbes expiationibus, quas hodie quoque tradunt ad portam Ferentinam celebrari. Pestilentia etiamnum grassante, Camerii fecerunt in fines Romanos incursionem, quasi peste Romanis ad vim propulsandam impeditis. At Romulus infesto exercitu mouit, ac proelio iis fusis, occidit sex millia, expugnatoque eorum oppido, dimidium eius quod bellum reliquum fecerat, Romam habitatum traduxit, Camerium colonos Romanos bis totidem, quam ibi relicti fuerant, Calendis Sextilibus scripsit. Tantum illi sedecim prope annis a condita vrbe supererat ciuium. Inter caeteram praedam ex Camerio aeneum attulit currum, atque eum in templo Vulcani dedicauit, cui imposuit statuam suam a Victoria coronatam.

Ita

Potius τὸ Λαυρεντὸν, vt Ed. Flor. Ald. et Bodl. 1. 2.

1 Καμέριοι Vulcob. Anonym. Bodl. 1. 2. 3. vulgo Καμάριοι.
2 ἀδυνάτοις Bodl. 1. 2.

3 αὐξήσει

XXV. Οὕτω δὲ ῥωννυμένοις τοῖς πράγμασιν, οἱ μὲν ἀσθενέστεροι τῶν προσοίκων ὑπεδύοντο, καὶ τυγχάνοντες ἀδείας ἠγάπων· οἱ δὲ δυνατοὶ, δεδιότες καὶ φθονοῦντες, οὐκ ᾤοντο δεῖν περιορᾶν, ἀλλ' ἐνίστασθαι τῇ αὐξήσει, καὶ κολούειν [3] τὸν Ῥωμύλον. πρῶτοι δὲ Τυῤῥηνῶν Οὐήϊοι χώραν κεκτημένοι πολλὴν, καὶ μεγάλην πόλιν οἰκοῦντες, ἀρχὴν ἐποιήσαντο πολέμου, Φιδήνας ἀπαιτεῖν, ὡς προσήκουσαν αὐτοῖς. τὸ δ' οὐκ ἄδικον ἦν μόνον, ἀλλὰ καὶ γελοῖον, ὅτι κινδυνεύουσι τότε καὶ πολεμουμένοις οὐ προσαμύναντες [4], ἀλλ' ἐάσαντες ἀπολέσθαι τοὺς ἄνδρας, οἰκίας καὶ γῆν ἀπαιτοῖεν, ἄλλων ἐχόντων. καθυβρισθέντες οὖν ὑπὸ τοῦ Ῥωμύλου ἐν ταῖς ἀποκρίσεσι, δίχα διεῖλον ἑαυτοὺς, καὶ τῷ μὲν, ἐπέκειντο τῷ Φιδηνῶν στρατεύματι, τῷ δὲ, πρὸς Ῥωμύλον ἀπήντων. πρὸς μὲν οὖν Φιδήναις [5] δισχιλίους Ῥωμαίων κρατήσαντες ἀπέκτειναν· ὑπὸ Ῥωμύλου δὲ νικηθέντες, ὑπὲρ ὀκτακισχιλίους ἀπέβαλον. αὖθις δὲ περὶ Φιδήνην [6] ἐμαχέσαντο, καὶ τὸ μὲν πλεῖστον ἔργον αὐτοῦ Ῥωμύλου [7] γενέσθαι, τέχνην τε μετὰ τόλμης πᾶσαν ἐπι-

Ita conualescente Romana re, imbecilliores accolae obseruabant Romanos, contenti securitate. Validiores partim metu, partim inuidia non negligendum, sed occurrendum ducebant incremento eorum, Romulumque reprimendum. Veientes, qui latum agrum et amplam colebant vrbem inter Hetruscos, occupant principes bellum facere Fidenis repetitis, quas afferebant pro suis. Id vero non modo iniquum, sed erat ridiculum etiam: qui laborantibus et bello pressis auxilium non tulissent, sed opprimi siuissent homines, vt tecta nunc et agrum ab aliis reposcerent dominis. Itaque a Romulo cum contumelioso responso dimissi, bipertito exercitu hinc adorti sunt Fidenatium copias, hinc Romulo occurrerunt. Apud Fidenas victores interemerunt duo millia ciuium Romanorum: a Romulo fusi amplius octo millia desiderauere. Iterum ad Fidenas conflixerunt, vbi victoriam praecipue virtute partam Romuli fuisse, cuius consilium cum pari audacia

3 αὐξήσει ταύτῃ καὶ κωλύειν Bodl. 1.2.

4 προσήμυναν Bodl. 1.2.

5 Φιδήναις Anon. vulgo legitur Φιδήνας.

6 Φιδηνῶν Anonym.

7 Ῥωμύλου φασὶ Bodl. 1.2.

8 κατα-

δεξαμένου, ῥώμῃ τε καὶ ποδωκείᾳ πολὺ [8] δόξαντος ἀνθρωπίνης κρείττονι κεχρῆσθαι [9], πάντες ὁμολογοῦσι· τὸ δ' ὑπ' ἐνίων λεγόμενον, κομιδῇ μυθῶδές ἐστι, μᾶλλον δὲ ὅλως ἄπιστον, ὅτι μυρίων καὶ τετρακισχιλίων πεσόντων, ὑπερημίσεις ἦσαν, οὓς αὐτὸς ἰδίᾳ χειρὶ Ῥωμύλος ἔκτεινεν. ὅπου [10] καὶ Μεσσήνιοι κόμπῳ χρήσασθαι δοκοῦσιν, περὶ Ἀριστομένους λέγοντες, ὡς τρὶς ἑκατομφόνια θύσειεν ἀπὸ Λακεδαιμονίων. γενομένης δὲ τῆς τροπῆς, ἀφεὶς φεύγειν τοὺς περιόντας ὁ Ῥωμύλος, ἐπ' αὐτὴν ἐχώρει τὴν πόλιν· οἱ δ' οὐκ ἠνέσχοντο μεγάλης συμφορᾶς γενομένης, ἀλλὰ δεηθέντες, ὁμολογίαν ἐποιήσαντο καὶ φιλίαν εἰς ἔτη ἑκατὸν, χώραν τε πολλὴν προέμενοι τῆς ἑαυτῶν, ἣν Σεπτεμπάγιον [11] καλοῦσιν, ὅπερ ἐστὶν [12] ἑπταμόριον [13], καὶ τῶν παρὰ τὸν ποταμὸν ἐκστάντες ἁλοπηγίων, καὶ πεν-

dacia eluxit, roburque et pernicitas pluſquam humana, omnes fatentur. Quod autem iactitant nonnulli, ſane quam eſt fabuloſum, atque adeo a fide abhorrens prorſus, quatuordecim millium caeſorum, ſuamet manu amplius dimidium interfeciſſe Romulum. Nam ſimile commentum iactant de Ariſtomene Meſſenii, centum eum victimas ter mactaſſe, ob totidem ter caeſos Lacedaemonios. Terga dantes non eſt Romulus inſequutus eos, qui ſuperſtites erant, ſed infeſtum exercitum vrbi eorum admouit. Illi vbi tanta fracti calamitate fuerunt, ad preces conuerſi, foedus et pacem in centum annos fecere. Mulctati ſunt magna agri portione, quod ſeptimagium, id eſt, ſeptimam portionem, vocant, et quae iuxta fluuium erant ſalinis. Obſides tradiderunt ex primo-

8 καταπολὺ Bodl. 1.2.

9 κεχρῆσθαι, ὃ καὶ Bodl. 1.2.

10 Ὅπου κ. τ.] Lege ὁποίῳ καὶ Μεσσήνιοι κόμπῳ χρήσασθαι δοκοῦσιν.

11 Σεπτεμάγιον (ſic olim)] Σεπτεμπάγιον, Anon. Dionyſius rectius videtur τοὺς καλουμένους ἑπτὰ πάγους dicere, ſeptem pagos, vel ſeptempagium, quos et Porſena Etruſcus repoſcebat, vt lib. V. Dionyſius perſpicue docet. Caeterum quod apud Dionyſium ſequitur, καὶ τῶν ἄλλων ἀποστῆναι τῶν παρὰ ταῖς ἐμβολαῖς τοῦ ποταμοῦ (libet enim hoc obiter monere) ex hoc loco Plutarchi vitioſum eſſe intellexi, emaculari que locum poſſe, ſi legatur καὶ τῶν ἁλῶν etc. Plutarchus ἁλοπηγίων expreſſius habet. Error librarii is fuit, vt facile admitti potuerit. *Xylander.*

12 ἑλληνιστὶ λέγεται Bodl. 1.2.

13 ἑπταχώριον Anonym.

τήκοντα τῶν ἀρίστων ὁμήρους ἐγχειρίσαντες [14]. ἐθριάμβευσε δὲ καὶ ἀπὸ τούτων εἰδοῖς Ὀκτωβρίαις, ἄλλους τε πολλοὺς αἰχμαλώτους [15] ἔχων, καὶ τὸν ἡγεμόνα τῶν Οὐηΐων, ἄνδρα πρεσβύτην, ἀφρόνως δόξαντα καὶ παρ᾽ ἡλικίαν ἀπείρως τοῖς πράγμασι κεχρῆσθαι. διὸ καὶ νῦν ἔτι θύοντες ἐπινίκια, γέροντα μὲν ἄγουσι δι᾽ ἀγορᾶς εἰς Καπιτώλιον ἐν περιπορφύρῳ, βοῦλλαν αὐτῷ παιδικὴν ἄψαντες [16]· κηρύττει δ᾽ ὁ κήρυξ Σαρδιανοὺς ὠνίους. Τυῤῥηνοὶ γὰρ ἄποικοι Σαρδιανῶν λέγονται· Τυῤῥηνικὴ δὲ [17] πόλις οἱ Οὐήϊοι.

XXVI. Τοῦτον [18] ἔσχατον πόλεμον ὁ Ῥωμύλος ἐπολέμησεν. εἶθ᾽, ὃ πολλοὶ, μᾶλλον δὲ πλὴν ὀλίγων πάσχουσι πάντες οἱ μεγάλαις καὶ παραλόγοις ἀρθέντες εὐτυχίαις εἰς δύναμιν καὶ ὄγκον, οὐδ᾽ αὐτὸς διέφυγε παθεῖν, ἀλλ᾽ ἐκτεθαῤῥηκὼς τοῖς πράγμασι, καὶ βαρυτέρῳ φρονήματι χρώμενος, ἐξίστατο τοῦ δημοτικοῦ, καὶ παρήλλαττεν

primoribus quinquaginta. Ob hanc quoque victoriam triumphauit Idus Octobres: duxit in eo cum alios multos captiuos, tum Veientium ducem iam senem, qui imprudenter visus fuerat et praeter aetatem imperite res gessisse. Vnde mansit, quum ob partam victoriam sacrificant, vt senem per forum ad Capitolium traducant praetextatum, cui bullam puerilem addunt, et proclamat praeco, Sardianos venales: nam Sardianorum fama est Hetruscos colonos esse. Sunt autem vrbs Veii Hetruriae.

Hoc nouissimum, quod gessit Romulus, bellum fuit. Inde id, quod multi, adeoque praeter pauca exempla fecerunt omnes, qui magno et mirabili fortunae successu ad amplas aspirauerunt opes et fastigium, nec ille declinauit: verum rebus gestis elatus animoque insolescens reliquis comitatem illam popularem, quam odioso

14 Ἐγχειρήσαντες (sic olim)] Sine dubio legendum ἐγχειρίσαντες, cum omnibus Bodl.

15 τῶν αἰχμαλώτων Bodl. 1. 2.

16 Παιδικὴν ἄψαντες] Περιάψαντες Anonym. propius vero receptae lectioni ἐνάψαντες, quod de eadem re vsurpatur Quaest. Rom. p. 494. παιδικὸν ἐναψάμενος περιδέῤῥαιον.

17 Τυῤῥηνικὴ γὰρ (sic olim)] Potius δὲ, quia praecessit, τυῤῥηνοὶ γάρ. Sic Bodl. 1. 2. [vti etiam Vulcob.]

18 Τοῦτον ἔσχατον] Insere οὖν cum Bodl. 1. 2.

19 Κατεσχη-

εἰς μοναρχίαν ἐπαχθῆ, καὶ λυπῦσαν ἀπὸ τῦ σχήματος πρῶτον, ᾧ κατεσχημάτιζεν [19] ἑαυτόν. ἁλυργῆ μὲν γὰρ ἐνεδύετο χιτῶνα, καὶ τήβεννον ἐφόρει περιπόρφυρον· ἐν θρόνῳ δ' ἀνακλίτῳ καθήμενος ἐχρημάτιζεν. ἦσαν δὲ περὶ αὐτὸν ἀεὶ τῶν νέων οἱ καλύμενοι Κέλερες, ἀπὸ τῆς περὶ τὰς ὑπυργίας ὀξύτητος. ἐβάδιζον δὲ πρόσθεν ἕτεροι βακτηρίαις ἀνείργοντες τὸν ὄχλον, ὑπεζωσμένοι δὲ ἱμάντας, ὥστε συνδεῖν εὐθὺς, ὓς προστάξειε. τὸ δὲ δῆσαι Λατῖνοι πάλαι μὲν λιγᾶρε [20], νῦν δὲ ἀλλιγᾶρε καλῦσιν· ὅθεν οἵ τε ῥαβδῦχοι, λικτώρεις, αἵ τε ῥάβδοι, βάκυλα καλῦνται, διὰ τὸ χρῆσθαι τότε βακτηρίαις. εἰκὸς δὲ λικτώρεις, ἐντιθεμένυ τῦ κάππα, νῦν ὀνομάζεσθαι. πρότερον γὰρ λιτώρεις [21], Ἑλληνιστὶ δὲ λειτυργὺς ὄντας [22]. λήϊτον γὰρ τὸν δῆμον [23] ἔτι καὶ νῦν Ἕλληνες, καὶ λαὸν [24] τὸ πλῆθος ὀνομάζυσιν.

XXVII. Ἐπεὶ δὲ τῦ πάππυ Νομήτορος ἐν Ἄλβῃ τελευτήσαντος, αὐτῷ βασιλεύειν προσῆκον, εἰς μέσον ἔθηκε τὴν πολιτείαν δημαγωγῶν, καὶ κατ' ἐνιαυτὸν ἀπε-

odioſo commutauit dominatu, atque ex habitu, quo ornauit ſe, pupugit ciues. Siquidem tunica veſtiebatur purpurea ac toga praetexta. Reſponſa dabat ex ſolio recliui. Stipabat eum perpetuo globus iuuenum, qui a miniſterii velocitate dicti Celeres fuere. Praecedebant alii, qui baculis turbam ſummouebant, loris item ſuccincti, vt illico vincirent eos, quos ille iuberet: vnde Lictores dicti, et virgae, quas geſtabant, faſces. Potuit fortaſſe vox Lictores, interpoſita nunc litera c dici, quum olim litores dicerentur, quaſi λειτυργοὶ, id eſt, miniſtri publici: λήϊτον vocant etiam hodie Graeci populum, et λαὸν plebem.

At quum auo Albae defuncto Numitore, licet regnum ad ipſum pertineret, rempublicam in populi gratiam iuſſiſſet liberam eſſe, ac magi-

19 Κατεσχημάτιζεν] Forte, μετεσχημάτιζεν, quod habitus mutationem denotat.

20 Πάλαι μὲν λιγᾶρε] Aliter ſtatuit Quaeſt. Rom. p. 499. δεσμεύειν ἀλλιγᾶρε λέγυσι οἱ πολλοὶ Ῥωμαίων, οἱ δὲ καθαρεύοντες ἐν τῷ διαλέγεσθαι λιγᾶρε.

21 ὅτι πρότερον λιτώρεις Bodl. 1. 2.

22 deeſt ὄντας Bodl. 1. 2.

23 δημόσιον Anonym.

24 Ἕλληνες λαὸν Vulcob.

 25 Τοῖς

δείκνυεν ἄρχοντα τοῖς Σαβίνοις [25]. ἐδίδαξε καὶ τοὺς ἐν Ῥώμῃ δυνατοὺς ἀβασίλευτον ζητεῖν καὶ αὐτόνομον πολιτείαν, ἀρχομένους ἐν μέρει καὶ ἄρχοντας. οὐδὲ γὰρ οἱ καλούμενοι πατρίκιοι πραγμάτων μετεῖχον, ἀλλ᾽ ὄνομα καὶ σχῆμα περιῆν ἔντιμον αὐτοῖς, ἔθους ἕνεκα μᾶλλον, ἢ γνώμης ἀθροιζομένοις εἰς τὸ βουλευτήριον. εἶτα σιγῇ προστάττοντος ἠκροῶντο· καὶ τῷ πρότεροι [26] τὸ πεπραγμένον ἐκείνου πυθέσθαι [27], τῶν [28] πολλῶν πλέον ἔχοντες, ἀπηλλάττοντο. καὶ τἆλλα μὲν ἦν ἐλάττονα, τῆς δὲ γῆς τὴν [29] δορύκτητον αὐτὸς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ δασάμενος τοῖς στρατιώταις, καὶ τοὺς ὁμήρους τοῖς Οὐηΐοις ἀποδοὺς, οὔτε πεισθέντων, οὔτε βουλομένων ἐκείνων, ἔδοξε κομιδῇ τὴν γερουσίαν προπηλακίζειν. ὅθεν εἰς ὑποψίαν καὶ διαβολὴν ἐνέπεσε, παραλόγως ἀφανισθέντος αὐτοῦ μετ᾽ ὀλίγον χρόνον. ἠφανίσθη δὲ νόναις [30] Ἰουλίαις, ὡς νῦν ὀνομάζουσιν,

magiſtratum ſupremum Albanis quotannis crearet: docuit eadem opera primus Romanos liberae et ſui iuris oculos adiicere reipublicae, in qua viciſſim imperarent parerentque. Neque enim adhibebantur ad rempublicam gerendam ſenatores, ſed nomen modo et ſpeciem obtinebant honorificam; ac de more potius, quam ſententiae dicendae cauſa, cogebantur in ſenatum: vbi iubenti auſcultabant, neque vlla re alia praelati vulgo, quam quod priores acta audientes, diſcedebant. Ac caetera quidem minus angebant eos: quum vero captum de hoſtibus agrum militibus diuiſit ſolus, Veientibuſque obſides reddidit. patribus non probantibus, neque autoribus, tum profecto inſigni contumelia viſus eſt afficere ſenatum. Quamobrem quum non multo poſt raptus ille ex oculis de improuiſo eſſet, non caruit ſenatus ſuſpicione et calumnia. Exceſſit rebus humanis Nonis Iuliis, vt nunc appellant, tunc

25 Τοῖς Σαβίνοις] Ἀλβανοῖς, *Xyl.* et *H. Steph.*

26 προτέρους Bodl. 1.2. πρότεροι Vulcob. Anonym. Bodl. 3.

27 Τὸ (ſic vulg.) πρότερον τὸ πεπραγμένον ἐκείνους πυθέσθαι] Praefero τῷ πρότερον ex Ed. Flor. deinde ex coniectura lego ἐκείνου, vt ad Romulum referatur: vnde pendeat illud ἐκείνους, plane neſcio. Sententiam itaque ſic verto, *in eo, quod prius res geſtas ab eo audiebant.*

28 ὡς τῶν Bodl. 1.2.

29 τὸ δορύκλητον Bodl. 1.2.

30 Νόναις Ἰουλίαις] νώναις Vulcob. Varie ſcribitur haec vox, νόναι.

ὡς δὲ τότε, Κυντιλίαις· ὐδὲν εἰπεῖν βέβαιον ὐδὲ ὁμολογύμενον πυθέσθαι περὶ τῆς τελευτῆς ἀπολιπὼν, ἀλλ' ἢ τὸν χρόνον, ὡς προείρηται. δρᾶται γὰρ ἔτι νῦν ὅμοια τῷ τότε πάθει πολλὰ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν τὴν ἀσάφειαν, ὅπυ [31] καὶ Σκηπίωνος Ἀφρικανῦ μετὰ δεῖπνον οἴκοι τελευτήσαντος, ὐκ ἔσχε πίστιν, ὐδ' ἔλεγχον ὁ τρόπος τῆς τελευτῆς, ἀλλ' οἱ μὲν αὐτομάτως, ὄντα φύσει νοσώδη, καμεῖν λέγυσιν, οἱ δ' αὐτὸν ὑφ' ἑαυτῦ φαρμάκοις ἀποθανεῖν· οἱ δὲ, τὺς ἐχθρὺς τὴν ἀναπνοὴν ἀπολαβεῖν αὐτῦ, νύκτωρ παρεισπεσόντας. καίτοι Σκηπίων ἔκειτο νεκρὸς ἐμφανὴς ἰδεῖν πᾶσι, καὶ τὸ σῶμα παρεῖχε πᾶσιν ὁρώμενον ὑποψίαν τινὰ τῦ πάθυς καὶ κατανόησιν. Ῥωμύλυ δὲ ἄφνω μεταλλάξαντος, ὔτε μέρος ὤφθη σώματος, ὔτε λείψανον ἐσθῆτος, ἀλλ' οἱ μὲν εἴκαζον ἐν τῷ ἱερῷ τῦ Ἡφαίστυ τὺς βυλευτὰς ἐπαναστάντας αὐτῷ καὶ διαφθείραντας, νείμαντας τὸ σῶμα [32], καὶ μέρος ἕκαστον ἐνθέμενον εἰς τὸν κόλπον ἐξενεγκεῖν· ἕτεροι δ' οἴονται, μήτε ἐν τῷ ἱερῷ τῦ Ἡφαίστυ, μήτε μόνων [33]

tunc Quintilibus, nihil dictu certum et conftans de obitu fuo praeter tempus, vt modo diximus, relinquens. Eo die multa, hac quoque memoria, celebrantur in illius commemorationem cafus. Neque vero haec miranda incertitudo fit: quum Scipionis Africani, qui a coena domi extinctus eft, ratio mortis neque certa fuerit, neque explorata, fed quidam, quum effet fua fponte valetudinarius, fine vlla externa vi referant eum obiiffe mortem, alii veneno mortem fibimet ipfum obtuliffe, alii irruptione in domum noctu facta inimicos fpiritum eius interclufiffe. Et quidem Scipionis Africani cadauer oculis fuit omnium expofitum, praebuitque corpus afpicientibus facti fufpicionem et fenfum: Romuli, quum fubito deceffiffet, veftigium nullum corporis comparuit, nec veftium. Vnde fufpicio fuit aliquorum, in templo Vulcani fenatum illi manus attuliffe, diffectoque interfecti corpore partem quemque in finu extuliffe. Aliorum opinio eft, neque in Vulcani, neque patribus tantum

νόνοι, νόννοι, et νῶνοι. quod femel monuiffe fufficiat.

31 Ὅπυ] Melius ὅπυ καὶ Bodl. 1. 2. [nam olim καὶ deerat.]

32 τὸ δὲ σῶμα νείμαντας Bodl. 1. 2.

33 μόνον Bodl. 1. 2. Iunt.

τῶν βουλευτῶν παρόντων γενέσθαι τὸν ἀφανισμὸν, ἀλλὰ τυχεῖν μὲν ἔξω περὶ τὸ καλούμενον αἰγὸς ἢ ζορκὸς ἕλος ἐκκλησίαν ἄγοντα τὸν Ῥωμύλον, ἄφνω δὲ θαυμαστὰ καὶ κρείττονα λόγου περὶ τὸν ἀέρα πάθη γενέσθαι καὶ μεταβολὰς ἀπίστους· τοῦ μὲν γὰρ ἡλίου τὸ φῶς ἐπιλιπεῖν, νύκτα δὲ κατασχεῖν, οὐ πρᾳεῖαν, οὐδὲ ἥσυχον, ἀλλὰ βροντάς τε δεινὰς, καὶ πνοὰς ἀνέμων ζάλην ἐλαυνόντων, πανταχόθεν ἔχουσαν. ἐν δὲ τούτῳ, τὸν μὲν πολὺν ὄχλον σκεδασθέντα φυγεῖν, τοὺς δὲ δυνατοὺς συστραφῆναι μετ' ἀλλήλων. ἐπεὶ δ' ἔληξεν ἡ ταραχὴ, καὶ τὸ φῶς ἐξέλαμψε, καὶ τῶν πολλῶν εἰς ταυτὸ πάλιν συνερχομένων, ζήτησις ἦν τοῦ βασιλέως καὶ πόθος, οὐκ ἐᾶν [34] τοὺς δυνατοὺς ἐξετάζειν [35], οὐδὲ πολυπραγμονεῖν, ἀλλὰ τιμᾶν παρακελεύεσθαι πᾶσι καὶ σέβεσθαι Ῥωμύλον, ὡς ἀνηρπασμένον εἰς θεοὺς, καὶ θεὸν εὐμενῆ γενησόμενον αὐτοῖς ἐκ χρηστοῦ βασιλέως. τοὺς μὲν οὖν πολλοὺς ταῦτα πειθομένους καὶ χαίροντας ἀπαλλάττεσθαι, μετ' ἐλπίδων ἀγαθῶν προσκυνοῦντας· εἶναι δέ τινας, οἳ τὸ πρᾶγμα πικρῶς καὶ δυσμενῶς ἐξελέγχοντες, ἐτάραττον τοὺς πατρικίους καὶ διέβαλλον,

tantum praesentibus fuisse ablatum, sed quum extra vrbem forte Romulus concionem ad Caprae paludem haberet, stupendam subito coortam et atrocem tempestatem, coelique miram conversionem, solis obscuratam lucem, noctem ingruisse non placidam neque quietam, sed cum vehementibus tonitruis, ventoque et procella vndique incumbente. Ibi multitudinem effusam fugisse, primores se collegisse in globum. Postquam ex tam turbido coelo lux rediit, et plebe in concionem reuersa rex requisitus et desideratus est, non permisisse principes, de eo vt inquirerent curiosius, sed vt omnes colerent Romulum iussisse venerarenturque, vt ad superos raptum, qui ex bono rege volens propitiusque ipsos sospitaret: vulgus, eo audito, perfusum gaudio et bona spe, adoratione facta, domum se recepisse. Fuisse autem nonnullos, qui factum in disquisitionem vocarent acerbe et inuidiose, patresque percellerent et infamia aspergerent, quasi

34 ἐᾶν δὲ Vulcob.

35 Ἐξετάζειν] Ex vet. cod. addidit hoc vocabulum H. Steph. vt et paulo infra, ταραττομένων. ambo enim vocabula desunt vetustioribus editionibus.

36 deest

ὡς ἀβέλτερα τὸν δῆμον ἀναπείθοντας, αὐτοὺς δὲ τοῦ βασιλέως αὐτόχειρας ὄντας.

XXVIII. Οὕτως οὖν ταραττομένων [36], ἄνδρα [37] τῶν πατρικίων, γένει πρῶτον, ἤθει τε δοκιμώτατον, αὐτῷ τε Ῥωμύλῳ πιστὸν καὶ συνήθη, τῶν ἀπ' Ἄλβης ἐποίκων, Ἰούλιον [38] Πρόκλον, εἰς ἀγορὰν προελθόντα, καὶ τῶν ἁγιωτάτων ἔνορκον ἱερῶν ἁψάμενον, εἰπεῖν ἐν πᾶσιν, ὡς ὁδὸν αὐτῷ βαδίζοντι Ῥωμύλος ἐξ ἐναντίας προσιὼν φανείη, καλὸς μὲν ὀφθῆναι καὶ μέγας, ὡς οὔποτε πρόσθεν, ὅπλοις δὲ λαμπροῖς καὶ φλέγουσι κεκοσμημένος. αὐτὸς μὲν οὖν ἐκπλαγεὶς πρὸς τὴν ὄψιν, ὦ βασιλεῦ, φάναι, τί δὴ παθὼν, ἢ τί διανοηθεὶς, ἡμᾶς μὲν ἐν αἰτίαις [39] ἀδίκοις καὶ πονηραῖς, πᾶσαν δὲ τὴν πόλιν ὀρφανὴν ἐν μυρίῳ πένθει προλέλοιπας; ἐκεῖνον δὲ ἀποκρίνασθαι· Θεοῖς ἔδοξεν, ὦ Πρόκλε, τοσοῦτον ἡμᾶς γενέσθαι μετ' ἀνθρώπων χρόνον, ἐκεῖθεν ὄντας [40], καὶ πόλιν ἐπ' ἀρχῇ καὶ δόξῃ μεγίστῃ [41].

quasi ridicula illi populo persuaderent, quum regem ipsi sustulissent.

Inter hunc tumultum memorant virum inter Patres nobilissimum et sanctissimum, Romuloque fidum ac familiarem, ex iis, qui ex Alba cum eo commigrauerant Romam, progressum in forum, Iulium Proculum, et tactis sacris in concione iuratum dixisse, Romulum iter facienti sibi augusta specie et humana maiore, armis fulgentibus et coruscantibus ornatum, obuium se dedisse: ad aspectum se horrore perfusum, dixisse, Quo nostro merito, Rex, quaue de causa iniustis nos et grauibus calumniis subiecisti, totamque ciuitatem in immenso destituisti luctu? Respondisse illum, Diis visum est, Procule, postquam tam diu inter mortales viximus, atque vrbem ad summam spem condidimus imperii et gloriae, vt

36 deest ταραττομένων Bodl. 1. 2.

37 Ἄνδρα φασὶ (sic olim)] Delent φασὶ impressi et Bodl. omnes, quod moris est nostro tales voculas negligere, cum narrationem rei cuiuspiam aliunde contexat.

38 Ἰούλιον Πρόκλον] τοὔνομα Ἰουλίου Bodl. 1. 2. Vocatur perperam Αἴτιος Πρόκλος in Parallelis p. 558.

39 Αἰτίαις ἀδίκοις] Recte Vulcob. et Anonym. ἐν αἰτίαις, vt postea, ἐν μυρίῳ πένθει.

40 Ἐκεῖθεν ὄντας] Transfert has voces Dacerius ex autoritate Mss. in proxime sequentem lineam, post οὐρανόν.

41 μεγίστῃ Vulc. vulgo μεγίστην.

42 post

κλίσαντας, αὖθις οἰκεῖν οὐρανόν [42]. ἀλλὰ χαῖρε, καὶ φράζε Ῥωμαίοις, ὅτι σωφροσύνην μετ' ἀνδρείας ἀσκοῦντες, ἐπὶ πλεῖστον ἀνθρωπίνης ἀφίξονται δυνάμεως. ἐγὼ δ' ὑμῖν εὐμενὴς ἔσομαι δαίμων Κυρῖνος. Ταῦτα πιστὰ μὲν εἶναι τοῖς Ῥωμαίοις ἐδόκει, διὰ τὸν τρόπον τοῦ λέγοντος καὶ τὸν ὅρκον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ δαιμόνιόν τι συνεφάψασθαι πάθος ὅμοιον ἐνθουσιασμῷ· μηδένα γὰρ ἀντειπεῖν, ἀλλὰ πᾶσαν ὑπόνοιαν καὶ διαβολὴν ἀφέντας, εὔχεσθαι Κυρίνῳ, καὶ θεοκλυτεῖν ἐκεῖνον. ἔοικε μὲν οὖν ταῦτα τοῖς ὑφ' Ἑλλήνων περί τε [43] Ἀριστέου τοῦ Προκοννησίου [44] καὶ Κλεομήδους [45] τοῦ Ἀστυπαλαιέως μυθολογουμένοις. Ἀριστέαν μὲν γὰρ ἔν τινι κναφείῳ τελευτῆσαι φασὶ, καὶ τὸ σῶμα μετιόντων αὐτοῦ τῶν φίλων ἀφανὲς οἴχεσθαι· λέγειν δέ τινας εὐθὺς ἐξ ἀποδημίας ἥκοντας, ἐντυχεῖν Ἀρι-

vt inter coeleſtes, ex quibus eramus, reciperemur. Vale itaque, et nuntia Romanis, vt temperantiam et rem militarem colant, iis artibus ad ſummam inter mortales potentiam euaſuros. Ego vobis propitius Deus adero Quirinus. Haec nuntianti propter vitae innocentiam et iuſiurandum apud Romanos fides fuit. At enim ſimul diuinum quendam quaſi furorem animos vulgi ferunt corripuiſſe, neminem negaſſe, ſed ſuſpicione depoſita omni et calumniis, pacem Quirini precibus expoſciſſe, Deumque eum conſalutauiſſe. Germana haec profecto cum fabulis videntur apud Graecos de Ariſtea Proconneſio, et Cleomede Aſtypalenſi. Ariſteam in fullonis taberna vitam perhibent finiſſe, corpuſque eius, quum neceſſarii adeſſent ad id auferendum, ex conſpectu raptum: ac quoſdam, qui modo peregre veniebant, affirmaſſe Ariſteae

42 poſt οὐρανὸν ſupple ἐκεῖθεν ὄντας. Anonym.

43 περὶ τοῦ Bodl. I. 2.

44 περί τε Ἀριστέου τοῦ Προκοννησίου] Inſula eſt Propontidis Proconneſus. Lapus Ariſteum protulit, ſecutus (vt opinor) mendoſam Plinii lectionem, qui huius ſimilem rem de eo narrat lib. VII. Hiſtor. natur. cap. 52. Vide Herodotum in Thalia, ex quo Plutarchus hiſtoriam hanc videtur decerpſiſſe, (ibi quoque Ἀριστέης Προκοννήσιος dicitur) et Suidam. Meminit Gellius lib. IX. 4. *Xylander*.

45 Κλεομήδους] De Cleomede lege Eliacorum poſteriorem apud Pauſaniam. Fabula eius de Samſone ſacro videtur, vt multae aliae, imitata. *Xylander*.

46 εἶτα

ςέα τὴν ἐπὶ Κρότωνος πορευομένῳ. Κλεομήδη δὲ, ῥώμῃ καὶ μεγέθει σώματος ὑπερφυᾶ γενόμενον, ἔμπληκτόν τε τῷ τρόπῳ καὶ μανικὸν ὄντα, πολλὰ δρᾷν βίαια, καὶ τέλος ἔν τινι διδασκαλείῳ παίδων τὸν ὑπερείδοντα τὴν ὀροφὴν κίονα πατάξαντα τῇ χειρὶ κλάσαι μέσον, καὶ τὴν ςέγην καταβαλεῖν. ἀπολομένων δὲ τῶν παίδων διωκόμενον [46], εἰς κιβωτὸν καταφυγεῖν μεγάλην, καὶ τὸ πῶμα κατακλείσαντα συνέχειν ἐντὸς, ὥςε ἀποσπάσαι μὴ δύνασθαι πολλοὺς ὁμοῦ βιαζομένους· κατασχίσαντας δὲ τὴν κιβωτὸν, οὔτε ζῶντα τὸν ἄνθρωπον εὑρεῖν, οὔτε νεκρόν· ἐκπλαγέντας οὖν ἀποςεῖλαι θεοπρόπους εἰς Δελφούς· οἷς τὴν Πυθίαν εἰπεῖν·

Ἔσχατος ἡρώων Κλεομήδης Ἀςυπαλαιεύς.

Λέγεται δὲ καὶ τὸν Ἀλκμήνης ἐκκομιζομένης νεκρὸν ἄδηλον γενέσθαι· λίθον δὲ φανῆναι κείμενον ἐπὶ τῆς κλίνης. καὶ ὅλως πολλὰ τοιαῦτα μυθολογοῦσι παρὰ τὸ εἰκὸς, ἐκθειάζοντες τὰ θνητὰ τῆς φύσεως ἅμα τοῖς Θεοῖς [47]. ἀπογνῶναι μὲν οὖν παντάπασι τὴν θειότητα τῆς ἀρετῆς,

Aristeae se occurrisse Crotonem tendenti. Cleomedem, quum robore et proceritate corporis plusquam immensa esset, sed stolidus et insanus, multa vi perpetrasse: postremo in ludo literario columnam, quae culmen aedium sustinuit, manu percussisse et mediam fregisse, itaque tectum proruisse. Obtritis pueris quum ciues hominem insectarentur, in arcam se magnam coniecisse, atque operculum conclusum intus ita retinuisse, vt reuellere multi summa vi connixi non valerent. Post vbi arcam dissecuerunt, neque viuum inuenisse, neque mortuum. Attonitos ad consulendum Apollinem Delphos misisse, quibus respondisse vatem,

Vltimus Heroum Cleomedes Astypalensis.

Fama est, Alcmenae quoque corpus, quum efferretur, ex oculis subductum, et lapidem in lecto fuisse inuentum. Huiuscemodi multa fabulantur commentitia, ea, quae natura mortalia sunt, inter coelestia referentes. Atqui adimere semel virtuti diuinitatem nefas

46 εἶτα διωκόμενον ἀπολομένων τῶν παίδων Bodl. I. 2.

47 Τοῖς Θεοῖς] Potius τοῖς θείοις.

48 ἀνόσιον

ἀνόσιον [48] καὶ ἀγεννές· οὐρανῷ δὲ μιγνύειν γῆν, ἀβέλτερον. λεκτέον οὖν ἐχομένοις [49] τῆς ἀσφαλείας, κατὰ Πίνδαρον, ὡς σῶμα μὲν πάντων [50] ἕπεται θανάτῳ περισθενεῖ, ζωὸν δ' ἔτι [51] λείπεται δι' αἰῶνος εἴδωλον. τὸ γάρ ἐστι μόνον ἐκ Θεῶν. ἥκει γὰρ ἐκεῖθεν, ἐκεῖ δ' ἄνεισιν· οὐ μετὰ σώματος, ἀλλ' ἐὰν [52] ὅτι μάλιστα σώματος ἀπαλλαγῇ, καὶ διακριθῇ, καὶ γένηται καθαρὸν παντά-

nefas et illiberale; rurſus miſcere coelo terram, ſtultum ſit. Relinquendae igitur fabulae, quum rem ipſam teneamus; nempe vt ait Pindarus, quod *corpus omnium potenti morti obſequitur, ſalua vero ſupereſt quaedam aeternitatis effigies.* Ea enim ex Diis eſt ſola, inde eius ortus, eodem eſt et reditus, non quidem comitante corpore, verum vbi plane a corpore ſecreta ſit et ſeiuncta, euaſeritque iam vndequaque pura, carne

48 ἀνόσιόν ἐστι Bodl. I. 2.

49 Ἐχομένης (ſic olim) τῆς ἀσφαλείας] Lubenter repoſuerim ἐχομένους. [vti etiam Bodl. I. 2. habent.] Erit autem ἐχομένους τῆς ἀσφαλείας, quod vulgo dicimus, *Nous tenans au plus ſeur. H. Steph.* Mutatione nihil opus eſt, cum ſit ἐχομένης τῆς ἀσφαλείας, *y ayant une ſeureté entiere. Dacer.* Mihi quidem placet ἐχομένοις, ex Bodl. 3. [nec non Vulcob. et Anonym.] quod cum praecedente λεκτέον melius congruit, ſubaudito ἡμῖν. hoc ſenſu; *miſſa igitur haec facienda ſunt nobis, retinentibus tutiorem ſententiam.* ita enim verto ἀσφαλείας. quanquam vix reprimo me, quin legam ἀληθείας, quae voces ſaepiſſime ponuntur inuicem. Sic p. 76. οὐ νόμῳ πόλεως, ἀλλ' ἀληθείᾳ.

50 Σῶμα μὲν πάντων] Locus hic Pindari non exſtat in iis, quas hodie eius habemus reliquiis. Ipſe trochaicis verſibus trimetris hypercatalecticis expreſſi illos verſus. Non ſum adeo inſcius eorum, quae ad conſiderandos Graecos verſus attinent: ſcio, quae ab Hephaeſtione et Triclinio, aliisque ad eam rem tractandam ſint ſubminiſtrata adiumenta. Sed quod verſus in Graeco textu non ſunt diſtincti, et varie poſſunt cum diſtingui, tum ſcandi, et aliud ſubinde atque aliud genus carminis prae ſe ferant: curioſo et (fere dixerim) inutili labori ſuperſedere volui, cum hic, tum alibi, et mea vti libertate. Lectoris eſt, gratiam nobis huius vel licentiae, vel (ſi ita vult vocare) ignauiae facere, alioquin ſatis magno laboris pondere grauatis. *Xylander.* Haec Pindari citantur etiam in Conſolatorio ad Apolloninum, p. 209. ſed mendoſe admodum: quanquam hinc facile poſſunt emendari.

51 ζωὸν δέ τι Vulcob. Anon.

52 ἀλλ' ἂν Bodl. I.

53 Αὕτη

πᾶσι καὶ ἄσαρκον καὶ ἁγνόν. αὔη γὰρ ψυχὴ [53], ἀρίστη, καθ' Ἡράκλειτον, ὥσπερ ἀστραπὴ νέφους, διαπτaμένη τοῦ σώματος. ἡ δὲ σώματι πεφυρμένη καὶ περίπλεως σώματος, οἷον ἀναθυμίασις ἐμβριθὴς καὶ ὁμιχλώδης, δυσέξαπτός ἐστι καὶ δυσανακόμιστος. οὐδὲν οὖν δεῖ τὰ σώματα τῶν ἀγαθῶν συναναπέμπειν παρὰ φύσιν εἰς οὐρανὸν, ἀλλὰ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς ψυχὰς παντάπασιν οἴεσθαι κατὰ φύσιν καὶ δίκην θείαν, ἐκ μὲν ἀνθρώπων, εἰς ἥρωας, ἐκ δ' ἡρώων, εἰς δαίμονας, ἐκ δὲ δαιμόνων, ἂν τέλεον ὥσπερ ἐν τελετῇ καθαρθῶσι καὶ ὁσιωθῶσιν, ἅπαν ἀπο-

carne exuta et munda. Aridus enim hic animus eſt, vt vult Heraclitus, praeſtantiſſimus, qui ex corpore, vt e nube fulgur, exilit: commixtus vero corpori et implicitus, velut vapor grauis nebuloſusque aegre accenditur aegreque eleuatur. Non ſunt ergo bonorum corpora contra legem naturae vna cum animo in coelo collocanda: ſed virtutes atque animae natura et iuſtitia diuina ex hominibus inter heroas, ex heroibus inter daemonas, ex daemonibus, ſi penitus ſicut in initiationibus luſtratae ſint et purgatae, omni depoſita

53 Αὔτη (ſic olim) γὰρ ψυχὴ] Bis hoc Heracliti dictum de anima occurrit alibi apud noſtrum: primo de defectu oraculorum, p. 768. αὔτη γὰρ ξηρὰ ψυχή. deinde de eſu carnis, p. 1832. αὐγῇ ξηρῇ (l. αὐγὴ ξηρὴ) ψυχὴ σοφωτάτη. Ex poſteriore loco prorſus emendandum in reliquis, αὐγή, pro otioſo illo αὔτη, quod nihili eſt. Heraclitus enim non hanc vel illam, ſed animam in genere definit. Priorem quidem locum Turnebus et Hieron. Mercurialis ita emendarunt ex autoritate Galeni de temperatura, quibus fruſtra aduerſatur Xylander. Ex memoratis iſtis locis etiam ordinem verborum hic mutandum cenſeo, αὐγὴ γὰρ ξηρὴ, ψυχὴ ἀρίστη. Notare liceat, in hac voce alibi ſimiliter erratum eſſe, cum τ et γ vel perſpicacem librarium nonnunquam poſſint fallere. Sic in Sympoſ. p. 1211. πολυκίνητος ἡ ὄψις οὖσα, μετὰ πνεύματος αὐτὴν (l. αὐγὴν) ἀφιέντος πυρώδη θαυμαστήν τινα διασπείρει δύναμιν. Et in Tract. contra Epicurum, p. 2023. ποιεῖ φρόνημα καὶ χαρὰν, οἷον αὐτὴν (l. αὐγὴν) ἐπιγελῶσαν τοῖς ἀγαθοῖς. Certiſſimam eſſe hanc emendationem probant ſequentia: vt enim hic anima corpore libera ſub imagine ξηρᾶς αὐγῆς puri luminis repraeſentatur, ita poſtea corpori commixtus et implicitus dicitur οἷον ἀναθυμίασις ἐμβριθὴς καὶ ὁμιχλώδης, vapor grauis et nebuloſus.

54 Οἱ

φυγȣ̃σαι τὸ θνητὸν καὶ παθητικὸν, ȣ̓ νόμῳ πόλεως, ἀλλ' ἀληθείᾳ, καὶ κατὰ τὸν εἰκότα λόγον, εἰς Θεȣ̀ς ἀναφέρεσθαι, τὸ κάλλιστον καὶ μακαριώτατον τέλος ἀπολαβȣ̂σας.

XXIX. Τὴν δὲ γενομένην ἐπωνυμίαν τῷ Ῥωμύλῳ τὸν Κυρῖνον, οἱ μὲν Ἐνυάλιον προσαγορεύȣσιν, οἱ δ' ὅτι [54] καὶ τȣ̀ς πολίτας Κυρίτας ὠνόμαζον· οἱ δὲ, τὴν αἰχμὴν, ἢ τὸ δόρυ [55] τȣ̀ς παλαιȣ̀ς Κῦριν [56] ὀνομάζειν, καὶ Κυρίτιδος Ἥρας ἄγαλμα καλεῖν ἐπ' [57] αἰχμῆς ἱδρυμένον· ἐν δὲ τῇ Ῥηγίᾳ δόρυ καθιδρυμένον, Ἄρεα προσαγορεύειν, καὶ δόρατι τȣ̀ς ἐν πολέμοις ἀριστεύοντας γεραίρειν. ὡς ȣ̂ν ἀρήϊόν τινα τὸν Ῥωμύλον, ἢ αἰχμητὴν Θεὸν, ὀνομασθῆναι Κυρῖνον. ἱερὸν μὲν ȣ̂ν αὐτȣ̃ ἐστὶ κατεσκευασμένον ἐν τῷ λόφῳ τῷ Κυρινείῳ [58] προσαγορευομένῳ δι' ἐκεῖνον. ἡ δ' ἡμέρα, ῇ μετήλλαξεν, ὄχλȣ φυγὴ καλεῖται καὶ νόνναι [59] Καπρατῖναι, διὰ τὸ θύειν [60] εἰς τὸ τῆς αἰγὸς ἕλος ἐκ πόλεως κατιόντας· τὴν γὰρ αἶγα, κάπραν ὀνομάζȣσιν. ἐξιόν-

depoſita conditione mortali et dolore, non publica lege, ſed reipſa et conſentanea ratione in numerum referendae ſunt Deorum, optimum et beatiſſimum finem adeptae.

At Quirinum dictum Romulum quidam quaſi Martem putant: alii, quod ciues Romani etiam Quirites dicerentur: alii a quiri; ita ſpiculum vel haſtam veteres vocaſſe: et Quiritidis Iunonis ſignum ſpiculo impoſitum, atque in Regia collocatam haſtam, Martem appellaſſe: eoſque, qui bello ſtrenuam operam nauaſſent, donari ſolitos haſta. Ergo quaſi Martialem Romulum, aut haſtatum Deum nomen inueniſſe Quirini. Aedes ei in colle conſecrata, quem ab illo nominant Quirinalem. Dies, quo vita exceſſit, Plebis fuga vocatur, et Nonae Capratinae: quod ſacra extra vrbem ad Caprae paludem deſcendentes faciant. Quum ad

54 οἱ δ' ὅτι] Vox πολίτην, quam inſerunt Bodl. 1. 2. ſententiae neceſſaria videtur. Vt enim hi Quirinum Ἐνυάλιον appellarunt, ita alii πολίτην, ſiue ciuem, quod et ciues Quirites nominarent.

55 δόρυ φασὶ Bodl. 1. 2.

56 Κυρῖνον (ſic olim) ὀνομάζειν] Dacerius legit κῦριν, quam emendationem extra dubium ponit locus Quaeſt. Rom. p. 509. τὸ δόρυ κȣ̃ριν (l. κῦριν) ἐκάλȣν οἱ παλαιοί.

57 μετ' αἰχμῆς Anonym.

58 τῷ Κυρίνȣ Vulcob. Κυρινάλȣ Anonym.

59 νῶναι Bodl. 1. 2.

60 διὰ τὸ θεῖν Anonym.

61 Μαρ-

τες δὲ πρὸς τὴν θυσίαν, πολλὰ τῶν ἐπιχωρίων ὀνομάτων φθέγγονται μετὰ βοῆς, οἷον Μάρκε, Λούκιε, Γαΐε [61], μιμούμενοι τὴν τότε τροπὴν καὶ ἀνάκλησιν ἀλλήλων μετὰ δέους καὶ ταραχῆς. ἔνιοι μέντοι τὸ μίμημα τοῦτο φασὶ μὴ φυγῆς, ἀλλ᾽ ἐπείξεως εἶναι καὶ σπουδῆς, εἰς αἰτίαν τοιαύτην ἀναφέροντες τὸν λόγον. ἐπεὶ Κελτοὶ τὴν Ῥώμην καταλαβόντες ἐξεκρούσθησαν ὑπὸ Καμίλλου, καὶ δι᾽ ἀσθένειαν ἡ πόλις οὐκέτι ῥαδίως ἑαυτὴν ἀνελάμβανεν [62], ἐστράτευσαν ἐπ᾽ αὐτὴν πολλοὶ τῶν Λατίνων, ἄρχοντα Λίβιον Ποστούμιον ἔχοντες. οὗτος δὲ καθίσας τὸν στρατὸν οὐ πρόσω τῆς Ῥώμης, ἔπεμπε κήρυκα, βούλεσθαι λέγων τοὺς Λατίνους ἐκλιποῦσαν ἤδη τὴν παλαιὰν οἰκειότητα καὶ συγγένειαν ἐκζωπυρῆσαι, καιναῖς αὖθις ἀνακραθέντων ἐπιγα-

ad ſacrificium pergunt, nomina multa patria proclamant, vt Marcellum, Caium: referentes, quemadmodum fugerent, et ſe mutuo appellarent in metu illo et tumultu. Hoc ſimulacrum, alia fama eſt, non metus, ſed feſtinationis eſſe et properantiae, atque hinc originem deducunt. Quum vrbe capta eiecti Galli a Camillo eſſent, neque ſe facile ciuitas ita accisis viribus colligeret, multi nominis Latini, duce Liuio Poſthumio, vrbem infeſti bello petiere. Hic caſtra in conſpectu vrbis metatus, per caduceatorem ſignificauit Latinos in animo habere exoleſcentem iam veterem neceſſitudinem et propinquitatem inſtaurare, vtraque gente nouis denuo conglutinata

61 Μαρκέλλου καὶ Γαΐου (sic olim)] *Marcelli* eſt in Graeco, apud Lapum et Amiotum. Sed mihi nequaquam placuit, qui intelligerem hic praenomina intelligi, quae omnium ſunt apud vulgus, et in huiuſmodi praeſertim concurſu viitatiſſima. Neque vero tam multi erant Marcelli, quam Marci, nedum iſto tempore, ſed ne alias quidem. Verum in re aperta quid verba facio? Si cui tamen Marcelli pertinaciter placebunt, (nam incuria, non conſilio, retentos ab interpretibus iudico) non impedio, quin ſuum ſequatur ingenium: modo meminerit, in vita Camilli, vbi ea, quae de Tutola ſequitur, fabula repetitur, Marcos rectiſſime legi, cum Caiis et Luciis. Hiſtoria haec refertur etiam in Saturnal. Macrobii lib. I. cap. 11. *Xylander.* Ita etiam [Scil. Μάρκου] Dacer. ex Mſ. Quid ſi legamus, Μάρκου, Λουκίου καὶ Γαΐου, vt in Camillo, p. 323. βοῇ φθέγγονται Γαΐον, Μάρκον, Λούκιον?

62 ἀνέλαβεν Bodl. 1. 2.

μίαις τῶν γενῶν. ἂν οὖν πέμψωσι παρθένους τε συχνὰς, καὶ γυναικῶν τὰς ἀνάνδρους, εἰρήνην ἔσεσθαι καὶ φιλίαν αὐτοῖς, ὡς ὑπῆρξε πρότερον πρὸς Σαβίνους ἐκ τῶν ὁμοίων. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ῥωμαῖοι τόν τε πόλεμον ἐφοβοῦντο, καὶ τὴν παράδοσιν τῶν γυναικῶν οὐδὲν αἰχμαλωσίας ἐπιεικέστερον ἔχειν ἐνόμιζον. ἀποροῦσι δὲ αὐτοῖς θεράπαινα Φιλωτὶς, ὡς δ' ἔνιοι λέγουσι, Τουτόλα καλουμένη, συνεβούλευε μηδέτερα ποιεῖν, ἀλλὰ χρησαμένους δόλῳ διαφυγεῖν ἅμα τὸν [63] πόλεμον καὶ τὴν ἐξομήρευσιν. ἦν δ' ὁ δόλος, αὐτήν τε τὴν Φιλωτίδα, καὶ σὺν αὐτῇ [64] θεραπαινίδας εὐπρεπεῖς, κοσμήσαντας ὡς ἐλευθέρας, ἀποστεῖλαι πρὸς τοὺς πολεμίους. εἶτα νύκτωρ τὴν Φιλωτίδα πυρσὸν ἆραι, τοὺς δὲ Ῥωμαίους ἐπελθεῖν μετὰ τῶν ὅπλων, καὶ χρήσασθαι κοιμωμένοις τοῖς πολεμίοις. ταῦτα δ' ἐδρᾶτο πεισθέντων τῶν Λατίνων· καὶ τὸν πυρσὸν ἀνέσχεν ἡ Φιλωτὶς ἔκ τινος ἐρινεοῦ περισχοῦσα προκαλύμμασι [65] καὶ παραπετάσμασιν ὄπισθεν, ὥστε τοῖς πολεμίοις ἀόρατον εἶναι τὸ φῶς, τοῖς δὲ Ῥωμαίοις κατάδηλον. ὡς οὖν ἐπεῖδον, εὐθὺς ἐξῄεσαν [66] ἐπειγόμενοι, καὶ διὰ τὴν ἔπειξιν ἀλλήλους περὶ τὰς πύλας ἀνακαλοῦντες πολλάκις.

glutinata nuptiis. Si igitur bonum numerum mitterent virginum viduarumque, pacem et amicitiam habituros, vti ſimili ex cauſa habuiſſent cum Sabinis. His auditis Romani, etſi a bello abhorrerent, fonminarum deditionem tamen nihilo ducebant captiuitate potiorem. Haeſitantibus ancilla Philotis, vel, vt alii volunt, Tutola nomine, vtrumque diſſuaſit: ſuggeſſit autem dolum, vt ſimul et bellum declinarent, nec darent obſides. Eius hoc fuit commentum, vt ipſam vnaque praeſtantes forma ancillas ad hoſtes bene cultas mitterent pro ingenuis. Inde ſi ſignum ipſa face daret, Romani adorirentur armati ſopitos, trucidarentque. Ita actum eſt deceptis Latinis: Facem Philotis extulit ex caprifico, ſtragulis et tapetibus a tergo, vt falleret lumen hoſtem, et Romanis conſpicuum eſſet, obiectis. Vt ſignum conſpexerunt, citato gradu confeſtim exierunt, maturandi cauſa ad portas ſe mutuo cohortantes ſubinde. Ita

63 τόν τε Bodl. 1. 2.
64 αὐτῇ ἄλλας Bodl. 1. 2.
65 προκαλύμματι Bodl. 1. 2. 3.
66 ἐξῄεσαν Vulc. vulgo ἐξίεσαν.
67 Καπρό-

ἐμπεσόντες δὲ τοῖς πολεμίοις ἀπροσδοκήτως, καὶ κρατήσαντες, ἐπινίκιον ἄγουσι τὴν ἑορτήν. καὶ Καπρατῖναι μὲν αἱ νόνναι καλοῦνται, διὰ τὸν ἐρινεὸν καπρίφικον [67] ὑπὸ Ῥωμαίων ὀνομαζόμενον. ἑστιῶσι δὲ τὰς γυναῖκας ἔξω, συκῆς κλάδοις σκιαζομένας. αἱ δὲ θεραπαινίδες ἀγείρουσι περιϊοῦσαι καὶ παίζουσιν, εἶτα πληγαῖς καὶ βολαῖς λίθων χρῶνται πρὸς ἀλλήλας, ὡς καὶ τότε τοῖς Ῥωμαίοις παραγενόμεναι καὶ συναγωνισάμεναι μαχομένοις. ταῦτ᾽ οὐ πολλοὶ προσίενται τῶν συγγραφέων. ἀλλὰ καὶ τὸ μεθ᾽ ἡμέραν χρῆσθαι τῇ ἀνακλήσει τῶν ὀνομάτων, καὶ τὸ πρὸς τὸ ἕλος τὸ τῆς αἰγὸς [68] ὡς ἐπὶ θάλατταν [69] βαδίζοντας, ἔοικε τῷ προτέρῳ λόγῳ προστίθεσθαι μᾶλλον. εἰ μὴ νὴ Δία τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐν χρόνοις ἑτέροις ἀμφότερα τὰ πάθη συνέτυχε γενέσθαι. λέγεται δὲ Ῥωμύλος [270] τέσσαρα μὲν ἔτη καὶ πεντήκοντα γεγονὼς, ὄγδοον δὲ βασιλεύων ἐκεῖνο καὶ τριακοστὸν, ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι.

Ita hoſtes adorti nec opinantes fuderunt eos. In cuius victoriae memoriam feſtum celebrant, ac Capratinae vocantur Nonae, a caprifico. Inuitant foeminas extra vrbem fici ramis inumbratas. Coactae ancillae circumcurrunt luduntque, mox verberibus et lapidibus inter ſe proeliantur: vt quae in certamine etiam praeſto pugnantibus Romanis et auxilio fuerint. Haec a paucis autoribus recipiuntur. At quod interdiu ita nominibus ſe mutuo appellent, et ad Caprae paludem tanquam ad mare pergant, conuenire magis ei, quod ſupra memoratum eſt, videtur: niſi ſane diuerſis tempeſtatibus geſtum vtrumque in eundem incidit diem. Romulum fama eſt quatuor et quinquaginta annos natum, regni illius trigeſimo octauo, inter homines non vltra viſum.

67 Καπρόφικον (ſic vulg.)] Rectius in Camillo p. 323. καπρίφικον.

68 Τὸ τῆς αἶγος] Deeſt verbum infinitiui modi: Bodl. 1. 2. ſupplent ἔρχεσθαι.

69 Pro ἐπὶ θάλατταν Xylander et Dacerius et Cruſerius legunt ἐπὶ θυσίαν, quia ſupra dicitur p. 76. ἐξιόντες δὲ πρὸς τὴν θυσίαν. [Verba Xylandri haec ſunt: ὡς ἐπὶ θάλατταν. Quid hoc ſibi velit, ſane (vt fatear verum) excogitare nondum potui. ὡς ἐπὶ θυσίᾳ ſi fuiſſet, habuiſſem, quae dicerem. Iudicent hoc acutiores. Amiotus haec verba accepit, quaſi Caprae palus verſus mare ſita intelligatur; quod an ſenſum dignum auctore exprimat, neſcio.] Caeterum Anonym. dat ὥσπερ ἀλαλάζειν βαδίζοντας.

270 vid. Ruald.

COMPARATIO THESEI CVM ROMVLO.

Ἃ μὲν οὖν ἄξια μνήμης πυθέσθαι περὶ Ῥωμύλου καὶ Θησέως συμβέβηκεν ἡμῖν, ταῦτ' ἐστι. Φαίνεται δὲ πρῶτον ὁ μὲν ἐκ προαιρέσεως, οὐδενὸς ἀναγκάζοντος, ἀλλ' ἐξὸν ἀδεῶς ἐν Τροιζῆνι βασιλεύειν διαδεξάμενον [1] ἀρχὴν οὐκ ἄδοξον, αὐτὸς ἐφ' [2] ἑαυτοῦ μεγάλων ὀρεχθείς· ὁ δὲ δουλείας φυγῇ παρούσης, καὶ τιμωρίας ἐπιφερομένης, ἐκεῖνο τὸ τοῦ Πλάτωνος [3], ἀτεχνῶς ὑπὸ δέους ἀνδρεῖος γενόμενος, καὶ φόβῳ τοῦ τὰ ἔσχατα παθεῖν, ἐπὶ τὸ δρᾶν μεγάλα δι' ἀνάγκην παραγενόμενος. ἔπειτα τούτου μὲν ἔργον ἐστὶ τὸ μέγιστον, ἀνελεῖν ἕνα τὸν Ἄλβης [4] τύραννον· ἐκείνου δὲ πάρεργα καὶ προαγῶνες ἦσαν, ὁ Σκίρων [5], ὁ Σίνις, ὁ Προκρούστης, ὁ Κορυνήτης· οὓς ἀναιρῶν καὶ κολάζων, ἀπήλλαττε τὴν Ἑλλάδα δεινῶν τυράννων, πρὶν, ὅστις ἐστὶ, γινώσκειν τοὺς ὑφ' ἑαυτοῦ [6] σωζομένους. καὶ τῷ μὲν παρῆν

Habes, quae de Romulo et Theseo nobis ad memoriam insignia oblata sunt. Primum apparet, consulto hunc, non coactum, quum regnare in otio ei Troezene liceret, regno accepto non obscuro, res magnas vltro affectasse: illum, quo praesentem seruitutem et impendentem ceruicibus declinaret poenam, secundum illud Platonis, reuera fortem per metum euasisse, formidineque extremi supplicii per necessitatem ad res perpetrandas arduas. Deinde, factum huius est summum, vnum, quod sustulerit Albanum tyrannum: illius accessoria fuerunt et praeludia Sciron, Sinnis, Procrustes, Corynetes: quos interimens et coërcens, Graeciam ante a violentis eripuit tyrannis, quam ii, quos seruabat, qui esset, cognoscerent. Iam Theseo integrum erat

1 Διαδεξάμενος (sic vulg.)] Rectius Vulc. et Anonym. διαδεξάμενον.

2 Ἐφ' ἑαυτοῦ] Lego ἀφ' ἑαυτοῦ, *sponte, vltro.*

3 ἐκεῖνο τὸ τοῦ Πλάτωνος] Locus eit in Phaedonis secundae paginae fine, vbi Socrates Simmiae ostendit, metu malorum omnes homines, exceptis philosophis, fortes esse. *Xylander.*

4 τῶν τῆς Ἄλβης Bodl. 1. 2.

5 ὁ Σκλίρων Vulcob.

6 ὑπ' αὐτοῦ Anonym.

ἀπραγμόνως κομίζεσθαι διὰ θαλάττης, ἀδικουμένῳ μηδὲν ὑπὸ τῶν λῃστῶν· Ῥωμύλῳ δ' οὐ παρῆν μὴ πράγματα ἔχειν, Ἀμουλίου ζῶντος. μέγα δὲ τούτου τεκμήριον. ὁ μὲν γὰρ, οὐδὲν αὐτὸς ἀδικούμενος, ὥρμησεν ὑπὲρ ἄλλων ἐπὶ τοὺς πονηρούς· οἱ δ' ἐφ' ὅσον [7] αὐτοὶ κακῶς οὐκ ἔπασχον ὑπὸ τοῦ τυράννου, περιεώρων ἀδικοῦντα πάντας. καὶ μὴν εἰ μέγα τὸ τρωθῆναι μαχόμενον Σαβίνοις, καὶ ἀνελεῖν Ἄκρωνα, καὶ πολλῶν μάχῃ κρατῆσαι πολεμίων, τούτοις μέν ἐστι τοῖς ἔργοις Κενταυρομαχίαν καὶ τὰ πρὸς Ἀμαζόνας παραβάλλειν.

Ὃ δ' ἐτόλμησε Θησεὺς περὶ τὸν Κρητικὸν δασμὸν, εἴτε τινὶ θηρίῳ βορὰν, εἴτε πρόσφαγμα τοῖς Ἀνδρόγεω τάφοις, εἴθ', ὃ κουφότατόν ἐστι τῶν λεγομένων, λατρεύειν παρ' ἀνδράσιν ὑβρισταῖς καὶ δυσμενέσιν ἀκλεῆ λατρείαν καὶ ἄτιμον ἐπιδοὺς ἑαυτὸν, ἑκουσίως μετὰ παρθένων πλεῦσαι καὶ παίδων νέων, οὐκ ἂν εἴποι τις, ἡλίκης ἐστὶ τόλμης, ἢ μεγαλοφροσύνης, ἢ δικαιοσύνης περὶ τὸ κοινὸν, ἢ πόθου δόξης καὶ ἀρετῆς. ὥστ' ἔμοιγε φαίνεται [8] μὴ κακῶς ὁρίζεσθαι τοὺς φιλοσόφους τὸν ἔρωτα θεῶν ὑπηρεσίαν πρὸς

erat ſecure mari vehi, iniurias vitanti latronum: Romulo non erat ſolutum negotiis viuo Amulio vacare. Id hinc liquet, quod Theſeus nihil laeſus priuatim, pro aliis bellum indixit improbis: illi, quoad illaeſi ipſi a tyranno fuerunt, opprimentem alios tulerunt leniter. Iam ſi magnificum eſt, vulnus in proelio contra Sabinos accepiſſe, et obtruncaſſe Acronem, multoſque deuiciſſe hoſtes: cum his factis pugnam cum Centauris et Amazonibus commiſſam compares.

Quod vero auſus Theſeus de vectigale fuit Cretico, ſiue ad ferae alicuius eſcam, ſiue ad parentationem apud Androgei tumulum, ſiue, quod leuiſſimum iactatur, ad ſeruiendum apud improbos et infeſtos deformem et foedam ſeruitutem, ſe ipſe vltro obtulit, vt nauigaret cum virginibus et pueris: quis conſequatur dicendo, quantae ſit audaciae vel magnanimitatis, vel iuſtitiae in rempublicam, vel cupiditatis gloriae et virtutis? Vnde mihi quidem haud perperam videntur philoſophi amorem definire deorum miniſterium ad

curam

7 οἱ δ' ὅσον Bodl. 1. 2. 3.

8 ὥστ' ἔμοιγε φαίνεται etc.] Eſt et hoc apud Platonem in Sympoſio. *Xylander*.

9 μηχα-

ἐπιμέλειαν καὶ σωτηρίαν νέων. ὁ γὰρ Ἀριάδνης ἔρως παντὸς μᾶλλον ἔοικεν ἔργον Θεοῦ καὶ μηχάνημα [9] γενέσθαι σωτηρίας ἕνεκα τοῦ ἀνδρός. καὶ οὐκ ἄξιον αἰτιᾶσθαι τὴν ἐρασθεῖσαν, ἀλλὰ θαυμάζειν, εἰ μὴ πάντες οὕτω καὶ πᾶσαι διετέθησαν· εἰ δ' ἐκείνη μόνη τοῦτ' ἔπαθεν, εἰκότως ἔγωγε φαίην ἂν αὐτὴν ἀξιέραστον Θεῷ γεγονέναι, φιλόκαλον καὶ φιλάγαθον καὶ τῶν ἀρίστων ἐρωτικὴν οὖσαν. ἀμφοτέρων τοίνυν τῇ φύσει πολιτικῶν γεγονότων, οὐδέτερος διεφύλαξε τὸν βασιλικὸν τρόπον· ἐξέστη δὲ καὶ μετέβαλε μεταβολήν, ὁ μὲν δημοτικήν, ὁ δὲ τυραννικήν, ταὐτὸν ἀπ' ἐναντίων παθῶν ἁμαρτόντες. δεῖ γὰρ τὸν ἄρχοντα σώζειν πρῶτον αὐτὴν τὴν ἀρχήν· σώζεται δ' οὐχ ἧττον ἀπεχομένη τοῦ μὴ προσήκοντος, ἢ περιεχομένη τοῦ προσήκοντος. ὁ δ' ἐνδιδοὺς, ἢ ἐπιτείνων, οὐ μένει βασιλεὺς, οὐδὲ ἄρχων, ἀλλ' ἢ δημαγωγὸς, ἢ δεσπότης γιγνόμενος, ἐμποιεῖ τὸ μισεῖν, ἢ καταφρονεῖν τοῖς ἀρχομένοις. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν, ἐπιεικείας δοκεῖ καὶ φιλανθρωπίας εἶναι, τοῦτο δὲ, φιλαυτίας ἁμάρτημα καὶ χαλεπότητος.

curam et ſalutem iuuentutis. Quippe Ariadnae amor meo iudicio prorſus diuinum opus et machinamentum ad hunc fuit conſeruandum: neque reprehendenda illa ſit, quod amauerit eum, ſed mirandum, non omnes eodem fuiſſe animo iuuenes et puellas. Si vero vna illa ita permota fuit, equidem merito dignam dicam, quae a Deo amaretur, cui is honeſti et recti optimorumque virorum inerat amor. Porro quum natura politici ambo eſſent, tenorem regium conſeruauit neuter: ſed euagatus eſt et variauit ſe, alter in popularem, alter in tyrannum. Ita eundem in ſcopulum diuerſis ex animi motibus impegere. Debet enim princeps ipſum primum conſeruare imperium; quod conſeruatur non ſecus, ſi abſtineat ab indecoro, quam ſi decorum tueatur. Id qui remittit, vel intendit, non iam rex eſt, neque princeps, ſed aut multitudinis adulator, aut dominus euadit: atque ſic aut in odium ſui populares adducit, aut in contemtum. Atqui lenitatis hoc et humanitatis, illud nimii ſui amoris eſſe et ſaeuitiae peccatum videtur.

Quod

9 μηχάνημα Anonym. vulgo μηχανήν.

Εἰ δὲ δεῖ καὶ τὰ δυστυχηθέντα μὴ παντάπασι ποιεῖσθαι δαίμονος, ἀλλ' ἠθικὰς καὶ παθητικὰς ζητεῖν[10] ἐν αὐτοῖς διαφορὰς[11], θυμοῦ μὲν ἀλογίστου καὶ τάχος ἐχούσης ἄβουλον ὀργῆς, μήτε τις ἐκεῖνον ἐν τοῖς πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἀπολυέτω, μήτε τοῦτον ἐν τοῖς πρὸς τὸν υἱόν. ἡ δὲ κινήσασα τὸν θυμὸν ἀρχὴ μᾶλλον παραιτεῖται τὸν ὑπὸ μείζονος αἰτίας, ὥσπερ ὑπὸ πληγῆς χαλεπωτέρας, ἀνατραπέντα. Ῥωμύλῳ μὲν γὰρ ἐκ βουλῆς καὶ σκέψεως περὶ κοινῶν συμφερόντων διαφορᾶς γενομένης, οὐκ ἂν ἠξίωσέ τις ἄφνω τὴν διάνοιαν ἐν τηλικούτῳ πάθει γενέσθαι[12]· Θησέα δὲ πρὸς τὸν υἱὸν, ἃ πάμπαν ὀλίγοι τῶν ὄντων διαπεφεύγασιν, ἔρως καὶ ζηλοτυπία καὶ διαβολαὶ γυναικὸς ἔσφηλαν. ὃ δὲ μεῖζόν ἐστιν, ὁ μὲν Ῥωμύλου θυμὸς εἰς ἔργον ἐξέπεσε καὶ πρᾶξιν οὐκ εὐτυχὲς ἔχουσαν τέλος· ἡ δὲ Θησέως ὀργὴ μέχρι λόγου καὶ βλασφημίας καὶ κατάρας πρεσβυτικῆς προῆλθε· τὰ δ' ἄλλα φαίνεται τῇ τύχῃ χρήσασθαι τὸ μειράκιον. ὥστε ταύτας μὲν ἄν τις ἀποδοίη τῷ Θησεῖ τὰς ψήφους.

Quod ſi infortunia quoque non vndequaque ſint ſorti attribuenda, ſed diſcrimina in his morum et affectuum ſtatuenda: praeferuida bile et ira cum inconſulto coniuncta impetu, neque illum aduerſus fratrem, neque aduerſus filium hunc liberes. At principium, vnde mota bilis fuit, citius excuſet illum, qui maiore ex cauſa tanquam a grauiore proſtratus ictu fuit. Romulo enim, quum eſſet diſſenſio ex conſilio et deliberatione de bono publico exorta, nemo ignoſcat mentem ei ſubito tantopere fuiſſe commotam. Theſeum vero in filium, quae pauci mortalium deuitarunt, amor, obtrectatio, et querelae impulerunt vxoris. Quod vero grauius eſt, Romuli euaſit in factum flamma et in rem non laetum ſortitam exitum: Theſei indignatio ad verba vſque, conuicia, et deuotiones ſeniles eſt progreſſa. De caetero calamitates videntur iuuenis fortunae tribuendae. Itaque tulerit in his Theſeus ſuffragia.

At

10 ζητεῖν] ita vet. cod. non ποιεῖν. Legitur tamen πολλὴν ποιεῖ διαφορὰν in fine huius vitae. *H. Steph.*

11 διαφθορὰς Vulcob.

12 οὐκ ἂν ἠξίωσέ τις ἄφνω τὴν διάνοιαν ἐν τηλικούτῳ πάθει γενέσθαι] Hunc locum *Lapus* peruertit plane, neque ſenſum et verba ſequentia conſiderauit. *Xyl.*

13 συνοφορ-

Ἐκείνῳ δὲ πρῶτον μὲν ὑπάρχει μέγα, τὸ μικροτάτας λαβεῖν ἀρχὰς ἐπὶ τὰ πράγματα. δοῦλοι γὰρ δὴ καὶ συφορβῶν [13] παῖδες ὀνομαζόμενοι, πρὶν ἐλεύθεροι γενέσθαι, πάντας ὀλίγου δεῖν ἠλευθέρωσαν Λατίνους· ἐνὶ χρόνῳ τῶν καλλίστων ὀνομάτων ἅμα τυχόντες, φονεῖς ἐχθρῶν, καὶ σωτῆρες οἰκείων, καὶ βασιλεῖς ἐθνῶν, καὶ οἰκισταὶ πόλεων, οὐ μετοικισταί [14]· καθάπερ ἦν ὁ Θησεὺς, ἐκ πολλῶν συντιθεὶς καὶ συνοικοδομῶν ἓν οἰκητήριον, ἀναιρῶν δὲ πολλὰς πόλεις, ἐπωνύμους βασιλέων καὶ ἡρώων παλαιῶν. Ῥωμύλος δὲ ταῦτα μὲν ὕστερον ἔδρα, τοὺς πολεμίους ἀναγκάζων τὰ οἰκεῖα καταβάλλοντας καὶ ἀφανίζοντας τοῖς νενικηκόσι προσνέμεσθαι. τὸ δὲ πρῶτον, οὐ μετατιθεὶς, οὐδ' αὔξων τὴν ὑπάρχουσαν, ἀλλὰ ποιῶν ἐξ οὐχ ὑπαρχόντων, καὶ κτώμενος ἑαυτῷ χώραν ὁμοῦ, πατρίδα, βασιλείαν, γένη, γάμους, οἰκειότητας, ἀνῄρει μὲν οὐδένα, οὐδὲ ἀπώλλυεν, εὐεργέτει δὲ τοὺς ἐξ ἀοίκων καὶ ἀνεστίων δῆμον ἐθέλοντας εἶναι καὶ πολίτας. λῃστὰς δὲ καὶ κακούργους οὐκ ἀπέκτεινεν, ἀλλ' ἔθνη προσηγάγετο πολέμῳ,

At illi hoc primum ſuppeditat magnificum, quod tenuiſſima ad res gerendas fundamenta habuerit: ſiquidem, qui ſerui et ſubulcorum dicebantur filii, priuſquam liberi ipſi forent, omnes prope liberos effecerunt Latinos; atque vno tempore praeſtantiſſima nomina ſimul ſunt adepti, extinctores hoſtium, neceſſariorum conſeruatores, reges gentium et conditores vrbium, non translatores dicti: vt Theſeus, ex multis qui vnum conflauit et frequentauit domicilium, ſuſtulitque multa oppida, quae nomina gerebant veterum Regum et Heroum. Romulus quidem egit poſt idem, quum hoſtes compelleret ſua diruere delereque, ac victoribus ſe contribuere. Initio tamen non transtulit, neque amplificauit vrbem iam extantem, verum condidit nullo ſubſidio, comparans ſibi pariter agrum, patriam, regnum, ſobolem, connubia, neceſſitudines. Neminem peremit, vel perdidit, ſed bene meritus eſt de illis, qui ſedium et penatium expertes, populus eſſe et ciues volebant. Latrones et maleficos non confecit, ſed gentes bello ſubegit, vrbes

13 συοφορβῶν Vulcob. 14 μετοικισταί δε — ὁ ἐκ Bodl. 1. 2.
15 Ῥέμου

καὶ πόλεις κατεστρέψατο, καὶ βασιλεῖς ἐθριάμβευσε καὶ ἡγεμόνας.

Καὶ τὸ μὲν Ῥώμου[15] πάθος ἀμφισβητούμενον ἔχει τὸν αὐτόχειρα, καὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἑτέρους[16] τῆς αἰτίας τρέπουσι· τὴν δὲ μητέρα διολλυμένην ἔσωσε περιφανῶς, καὶ τὸν πάππον ἀκλεῶς δουλεύοντα καὶ ἀτίμως εἰς τὸν Αἰνείου θρόνον ἐκάθισε. καὶ πολλὰ μὲν ἑκὼν εὐηργέτησεν, ἔβλαψε δὲ αὐτὸν οὐδὲ ἄκων. τὴν δὲ Θησέως λήθην καὶ ἀμέλειαν τῆς περὶ τὸ ἱστίον ἐντολῆς, μόλις ἂν οἶμαι μακρᾷ[17] τινι παραιτήσει καὶ ἐν ῥαθύμοις δικασταῖς αἰτίαν ἀποφυγεῖν πατροκτονίας· ὃ δὴ καὶ συνιδών τις Ἀττικὸς ἀνὴρ ὡς παγχάλεπόν ἐστι βουλομένοις ἀπολογεῖσθαι, πλάττει τὸν Αἰγέα τῆς νεὼς προσφερομένης ὑπὸ σπουδῆς ἀνατρέχοντα πρὸς τὴν ἀκρόπολιν θέας ἕνεκα, καὶ σφαλλόμενον καταπεσεῖν, ὥσπερ ὀπαδῶν ἔρημον, ἢ τὴν ἐπὶ θάλατταν ὁδὸν σπεύδοντι μὴ παρούσης τινὸς θεραπείας.

Καὶ μὴν τὰ περὶ τὰς ἁρπαγὰς τῶν γυναικῶν ἡμαρτη-

vrbes excidit, reges duceſque in triumphum duxit.

Iam Remi caedes controuerſum habet percuſſorem, ac cauſas fere ad alios auertunt. Matrem certe ab exitio conſeruauit haud dubie, auumque turpiter et foede ſeruientem in Aeneae collocauit ſolio; ac multa in eum de induſtria beneficia contulit, nec laeſit, ne imprudens quidem. Sed Theſei obliuio et incuria praecepti de velo, vix, meo iudicio, quamuis longa excuſatione atque apud ſocordes iudices, parricidii crimine eximatur. Quod ſane aduertens Atticus quiſpiam plane difficilem eſſe vel volentibus defenſionem, Aegea fingit appellente naue, quum propere curreret in arcem ſpeculandi cauſa, et offendiſſet, praecipitem fuiſſe delatum; quaſi comitibus caruiſſet, aut properantem ad mare eſſet nemo ſequutus.

Ad haec, quod in raptu mulierum admiſſum eſt, honeſto caret

15 Ῥέμου Vulcob.

16 Εἰς ἑτέρους] Reſcribendum puto ἑταίρους ex p. 49. οἱ δὲ τῶν ἑταίρων τινὸς Κέλερος (πατάξαντος) ἐνταῦθα πεσεῖν λέγουσιν.

17 Μικρᾷ (ſic vulg.) τινὶ] Omnes Bodl. cum impreſſis Flor. et Ald. rectiſſime habent μακρᾷ.

 18 Ἐρε-

μένα, Θησεῖ μὲν εὐσχήμονος ἐνδεᾶ προφάσεως γέγονε. πρῶτον μὲν, ὅτι πολλάκις· ἥρπασε γὰρ Ἀριάδνην καὶ Ἀντιόπην, καὶ Ἀναξὼ τὴν Τροιζηνίαν· ἐπὶ πάσαις δὲ τὴν Ἑλένην, παρηκμακὼς οὐκ ἀκμάζουσαν, ἀλλὰ νηπίαν καὶ ἄωρον, αὐτὸς ὥραν ἔχων ἤδη γάμων πεπαῦσθαι καὶ νομίμων· ἔπειτα διὰ τὴν αἰτίαν· οὐ γὰρ ἀξιώτεραί γε παιδοποιοὶ τῶν Ἀθήνησιν Ἐρεχθειδῶν[18] καὶ Κεκροπιδῶν, αἱ Τροιζηνίων καὶ Λακώνων καὶ Ἀμαζόνων ἀνέγγυοι θυγατέρες ἦσαν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὑποψίαν ἔχει πρὸς ὕβριν καὶ καθ' ἡδονὴν πεπρᾶχθαι. Ῥωμύλος δὲ πρῶτον μὲν ὀκτακοσίων ὀλίγον ἀριθμῷ δεούσας ἁρπάσας, οὐ πάσας, ἀλλὰ μίαν, ὥς φασιν, Ἑρσιλίαν ἔλαβεν, τὰς δ' ἄλλας διένειμε τοῖς ἀγαθοῖς τῶν πολιτῶν. ἔπειτα τῇ μετὰ ταῦτα τιμῇ καὶ ἀγαπήσει καὶ δικαιοσύνῃ περὶ τὰς γυναῖκας ἀπέδειξε τὴν βίαν ἐκείνην καὶ τὴν ἀδικίαν, κάλλιστον ἔργον καὶ πολιτικώτατον εἰς κοινωνίαν γενομένην. οὕτω συνέμιξεν ἀλλήλοις καὶ συνέπηξε τὰ γένη, καὶ παρέσχε πηγὴν τῆς εἰς αὖθις εὐνοίας, καὶ δυνάμεως τοῖς πράγμασιν[19]. αἰδοῦς δὲ καὶ φιλίας

caret in Theseo praetextu: primum quia saepius: rapuit enim Ariadnam, Antiopam, Anaxo Troezeniam, denique Helenam grandaeuus nondum nubilem, sed paruulam atque immaturam, ea ipse aetate, vt temperandum ei a nuptiis fuerit vel iustis. Deinde propter causam: neque enim Troezeniorum, Laconum, Amazonum filiae, praeterquam quod pactae ei non essent, digniores ad sobolem suscipiendam Atheniensibus puellis Erechtheo et Cecrope prognatis erant: caeterum non carent haec, quin lasciuiae et libidinis causa fuerint perpetrata, suspicione. Romulus vero principio, raptis paulo minus octingentis, non omnes, sed vnam (vt fama est) sumpsit sibi Hersiliam, caeteras inter egregios ciues est partitus. Deinde consequenti honore, caritate, aequitate in foeminas, vim illam et iniuriam, eximium fuisse factum ostendit et prudentissimum ad iungendam societatem: adeo confudit mutuo et conglutinauit eas gentes, fontemque in posterum rebus aperuit beneuolentiae et potentiae. Reuerentiae vero et amoris

et con-

18 Ἐρεχθηΐδῶν Vulcob. vulgo legitur sine ν ephelkystico.
19 πράγμασιν Bodl. 1. 2. 3.

καὶ βεβαιότητος, ἣν εἰργάσατο περὶ τοὺς γάμους, ὁ χρόνος ἐστὶ μάρτυς. ἐν γὰρ ἔτεσι τριάκοντα καὶ διακοσίοις[20] οὔτε ἀνὴρ ἐτόλμησε γυναικὸς, οὔτε γυνὴ κοινωνίαν ἀνδρὸς ἐγκαταλιπεῖν· ἀλλ' ὥσπερ ἐν Ἕλλησιν οἱ σφόδρα περιττοὶ τὸν πρῶτον ἔχουσιν εἰπεῖν πατροκτόνον, ἢ μητροφόνον, οὕτω Ῥωμαῖοι πάντες ἴσασιν, ὅτι Καρβίλιος[21] Σπόριος ἀπεπέμψατο τὴν γυναῖκα πρῶτος, ἀπαιδίαν αἰτιασάμενος. τῷ δὲ τοσούτῳ χρόνῳ συμμαρτυρεῖ καὶ τὰ ἔργα. καὶ γὰρ ἀρχῆς ἐκοινώνησαν οἱ βασιλεῖς, καὶ πολιτείας τὰ γένη, διὰ τὴν ἐπιγαμίαν ἐκείνην· ἀπὸ δὲ τῶν Θη-

et constantiae, quibus deuinxit connubia, perhibet temporis diuturnitas testimonium. Quippe annis triginta et ducentis, neque vir vxoris, neque viri consortium deserere vxor sustinuit. Verum vt apud Graecos valde curiosi, primum nuncupare possunt parricidam, ita cuncti norunt Romani Sp. Caruilium vxori nuntium primum remisisse, sterilem causatum. Nec temporis diuturnitas solum, sed et idem testantur opera, quae consequuta sunt. Etenim ob necessitudinem illam participauerunt Reges inter se regnum, et rempublicam gentes illae. Ex Thesei nuptiis

20 ἐν γὰρ ἔτεσι τριάκοντα καὶ διακοσίοις] Quid de hoc numero statuam, ambigo, nisi forte dissensisse ab aliis plerisque auctoribus Plutarchus est putandus, in re ita illustri atque insigni: quomodo etiam de aetate, qua vixerit Theseus, vt supra retuli. Ne ausim mendum dicere, facit, quod iisdem fere literis in comparatione Numae cum Lycurgo repetitur: et tamen mendum suspicor. Nam Dionysius Halicarnass. grauis et diligentissimus auctor, lib. II. ait hoc factum Olympiade CXXXVII. M. Pomponio, C. Papirio Coss. id est V. C. anno DXXIII. vt nos et alii fere numerant: quem annum Gellius numerans alios nominat Coss. lib. IV. cap. 3. et libro XIX. capite vltimo, alium annum, si non fallit codex. Maximae auctoritatis scriptor Tertullianus περὶ μονογαμίας, et in Apologetico, affirmat, sexcentis prope post Romam conditam annis Sp. Catullium cum vxore diuortium fecisse. Certe trecentis prope annis ab aliis Plutarchi numerus distat. *Xylander.* Valer. Maximus (vt annotat Cruserius) habet *viginti et quingentis.* [Caeterum pro διακοσίοις Anonym. ἑξακοσίοις habet.]

21 Σκαρβίλιος Bodl. 1. 2. Valer. lib. II. cap. 1. habet *Cabillium. Xyl.*

22 Οὐδὲν

σέως γάμων, Ἀθηναίοις φιλικὸν μὲν ἐδὲν, ἐδὲ κοινωνικὸν [22] ὑπῆρξε πρὸς ἐδένα συμβόλαιον, ἔχθραι δὲ καὶ πόλεμοι καὶ φόνοι πολιτῶν· καὶ τέλος Ἀφίδνας ἀπολέσαι, μόλις [23] ὑπ' οἴκτε τῶν πολεμίων προσκυνήσαντας, καὶ θεὲς ἀνειπόντας, παθεῖν, ἃ Τρῶες ἔπαθον δι' Ἀλέξανδρον. ἡ μέντοι μήτηρ ἡ Θησέως ἐκ ἐκινδύνευσεν, ἀλλ' ἔπαθε τὰ τῆς Ἑκάβης, ἐγκαταλιπόντος καὶ προεμένε τε παιδός· εἴγε μὴ πέπλασται τὰ τῆς αἰχμαλωσίας, ὡς ἔδει γε καὶ τἔτο ψεῦδος εἶναι καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἄλλων. ἐπεὶ καὶ τὰ περὶ τε θείε μυθολογέμενα πολλὴν ποιεῖ διαφοράν. Ῥωμύλῳ μὲν γὰρ ἡ σωτηρία μετὰ πολλῆς ὑπῆρξε θεῶν εὐμενείας, ὁ δ' Αἰγεῖ δοθεὶς χρησμὸς ἀπέχεσθαι γυναικὸς ἐπὶ ξένης, ἔοικεν ἀποφαίνειν, παρὰ γνώμην θεῶν γεγονέναι τὴν Θησέως τέκνωσιν.

nuptiis nihil euenit populo Athenienſi ad vllum commercium amicitiae vel communicationis: ſed offenſiones, ſed bella, ſed caedes ciuium, Aphidnarum poſtremo amiſſio: atque aegre deuitauerunt ex miſericordia hoſtium, (quos ſupplices vt deos inuocarunt) quin in eandem inciderent, in quam Paridis cauſa Troiani, calamitatem. Mater certe Theſei non venit in diſcrimen tantum, ſed Hecubae experta eſt fortunam, deſerta a filio atque deſtituta: niſi illud de captiuitate commentum eſt, quod vtinam ſit cum pleriſque aliis mendacium. Iam quae diuinitus accidiſſe circa eos fabulantur, ea magnum habent diſcrimen. Romulus enim incolumitatem, diis admodum propitiis, conſequutus eſt. At editum Aegeo oraculum, vt foeminis abſtineret in peregrina terra, non fuiſſe diis cordi natales Theſei, oſtendere videtur.

22 οὐδὲν κοινωνικὸν (ſic vulg.)] Scripſiſſe Plutarchum credo φιλικὸν μὲν ἐδὲν ἐδὲ κοινωνικόν. *H. Steph.* Omnino legendum ἐδὲν ἐδὲ κοινωνικὸν, vt omnes Bodl. et Vulcob. et Dacerius ex Mſ. ἐδένα ἐδὲ Anonym.

23 Μόλις] καὶ μόλις legunt Vulcob. et Anonym. vt cohaereat cum praecedentibus. Poſtea μὴ παθεῖν, quod ex coniectura emendauerat Xylander, firmat Dacerius ex Mſ. et ita etiam Vulcob.

ΛΥΚΟΥΡ-

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ [1].

Περὶ Λυκούργου τοῦ νομοθέτου καθόλου μὲν οὐδέν ἐστιν εἰπεῖν ἀναμφισβήτητον, οὗ γε καὶ γένος, καὶ ἀποδημία, καὶ τελευτὴ, καὶ πρὸς ἅπασιν ἡ περὶ τοὺς νόμους αὐτοῦ καὶ τὴν πολιτείαν πραγματεία διαφόρους ἔσχεν [2] ἱστορίας. ἥκιστα δὲ οἱ χρόνοι, καθ' οὓς γέγονεν ὁ ἀνὴρ, ὁμολογοῦνται. οἱ μὲν γὰρ Ἰφίτῳ συνακμάσαι καὶ συνδιαθεῖναι τὴν Ὀλυμπιακὴν [3] ἐκεχειρίαν λέγουσιν αὐτόν· ὧν ἐστι καὶ Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος, τεκμήριον προσφέρων τὸν Ὀλυμπιάσι δίσκον [4], ἐν ᾧ τοὔνομα τοῦ Λυκούργου διασώζεται καταγεγραμμένον. οἱ δὲ ταῖς διαδοχαῖς τῶν ἐν Σπάρτῃ βεβασιλευκότων ἀναλεγόμενοι τὸν χρόνον, ὥσπερ Ἐρατοσθένης καὶ Ἀπολλόδωρος, οὐκ ὀλίγοις ἔτεσι πρεσβύτερον ἀποφαίνουσι τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος. Τίμαιος δὲ ὑπονοεῖ, δυοῖν [5] ἐν Σπάρτῃ γεγονότων Λυκούργων οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, τῷ ἑτέρῳ τὰς ἀμφοῖν [6] πράξεις διὰ τὴν δό-

De Lycurgo legiſlatore nihil omnino, quod careat controuerſia, habeo commemorare. Nam et origo, et peregrinatio, et obitus, et ſupra omnia eius circa leges commentatio et circa rempublicam conſtituendam varie proditur ab autoribus. Praecipua eſt, qua aetate vixerit, contentio. Quidam enim Iphiti aequalem et ſocium in digerendis feſtis Olympiacis fuiſſe perhibent; ex quibus Ariſtoteles eſt philoſophus: argumento vſus diſci Olympiaci, qui nominis Lycurgi praefert inſcriptionem. Alii ſupputantes tempora ex ſucceſſione eorum, qui Lacedaemone regnauerunt, vt Eratoſthenes et Apollodorus, non paucis annis eum affirmant primam Olympiadem anteceſſiſſe. Timaeus, quum duo Spartae Lycurgi diuerſis temporibus fuiſſent, in alterum, ob eius claritatem, res geſtas collatas vtriuſque ſuſpicatur

1 Quo tempore vixerit Lycurgus, ſi quis diſputatum et explicatum accuratius legere deſiderat, Clementis Alexandrini primum Stromatων librum conſulat. Huc enim nos transferre, quae copioſe ab eo variis ex auctoribus ſunt collecta, breuitatis ſtudium non ſinebat. *Xylander.*

2 ἔσχηκεν Vulcob. SGerm.

3 Ὀλυμπίαν Vulcob.

4 ὀλυμπιδίσκον Vulcob.

5 δυεῖν SGerm. Sic 147, 3. 154, 16. 156, 3.

6 τὰς αὐτῶν Vulcob. e Iuntina.

7 γεγονέναι

ξαν ἀνακεῖσθαι· καὶ τόν γε πρεσβύτερον οὐ πόῤῥω τῶν Ὁμήρου χρόνων γεγονέναι [7], ἔνιοι δὲ, καὶ κατ' ὄψιν [8] ἐντυχεῖν Ὁμήρῳ. δίδωσι δὲ καὶ Ξενοφῶν [9] ὑπόνοιαν ἀρχαιότητος, ἐν οἷς τὸν ἄνδρα λέγει γεγονέναι κατὰ τοὺς Ἡρακλείδας [10]. γένει μὲν γὰρ Ἡρακλεῖδαι δήπουθεν ἦσαν καὶ οἱ νεώτατοι τῶν ἐν Σπάρτῃ βασιλέων. ὁ δὲ ἔοικε βουλομένῳ τοὺς πρώτους ἐκείνους καὶ σύνεγγυς Ἡρακλέους, ὀνομάζειν Ἡρακλείδας. οὐ μὴν ἀλλὰ καίπερ οὕτω [11] πεπλανημένης τῆς ἱστορίας, πειρασόμεθα τοῖς βραχυτάτας ἔχουσιν ἀντιλογίας, ἢ γνωριμωτάτους μάρτυρας, ἑπόμενοι τῶν γεγραμμένων περὶ τοῦ ἀνδρὸς, ἀποδοῦναι τὴν διήγησιν.

II. Ἐπεὶ καὶ Σιμωνίδης ὁ ποιητὴς οὐκ Εὐνόμου λέγει τὸν Λυκοῦργον πατρὸς, ἀλλὰ Πρυτάνιδος· καὶ τὸν Λυκοῦργον καὶ τὸν Εὔνομον οἱ πλεῖστοι σχεδὸν οὐχ οὕτω γενεαλο-

catur fuiſſe, ac maiorem certe non longe fuiſſe infra Homeri aetatem: nonnulli congreſſum etiam cum eo. Praeterea tribuit ei Xenophon vetuſtatis opinionem, quando eum aequalem Heraclidarum memorat fuiſſe. Nempe fuerunt gente Heraclidae etiam nouiſſimi Lacedaemoniorum reges: ſed videtur ille primos illos et ſuppares Herculi velle Heraclidas appellare. At quamquam adeo vaga et incerta hiſtoria eſt, conabimur tamen ea ſequuti, quae quam minimas ambiguitates et locupletiſſimos habent teſtes, quae de eo memoriae prodita ſunt, exequi.

Nempe poëta Simonides non Eunomum, ſed Prytanidem, Lycurgo patrem tribuit. Iam plerique omnes Lycurgi et Eunomi non ita deducunt originem, ſed ex Patrocle

7 γεγονέναι χρόνων SGerm.

8 κατόψιν SGerm.

9 δίδωσι δὲ καὶ Ξενοφῶν] Locus eſt in libello de Lacedaemoniorum republica. Is libellus lectus multum lucis huic adferet. *Xylander.*

10 κατὰ τοὺς Ἡρακλείδας] De Heraclidis multa ſunt paſſim apud Graecos, apud Pauſaniam in Laconicis, et alibi, atque etiam apud Herodotum non vno loco: inde peti malo, quam huc infarcire: Et Clemens multa atque docta habet eo, quem indicaui, loco. Breuiter autem et luculente res tota eſt a Diodoro Siculo perſcripta atque explicata, lib. IV. Ad eum te remitto. Plutarchus in Solone, ab Hercule vndecimum fuiſſe Lycurgum ſcribit, vt et hic ex Eutychida. *Xyl.*

11 οὕτως SGerm. Sic 90, 14. edit. Lond.

12 Πατρο-

γουσιν, ἀλλὰ Πατροκλέους [12] μὲν τοῦ Ἀριστοδήμου γενέσθαι Σόον· Σόου δὲ, Εὐρυτίωνα· τούτου δὲ, Πρύτανιν· ἐκ τούτου δὲ, Εὔνομον· Εὐνόμου δὲ, Πολυδέκτην ἐκ προτέρας γυναικὸς, Λυκοῦργον δὲ, νεώτερον ἐκ Διανάσσης [13]. ὡς Διευτυχίδας [14] ἱστόρηκεν, ἕκτον μὲν ἀπὸ Πατροκλέους, ἑνδέκατον δὲ ἀφ' Ἡρακλέους. τῶν δὲ προγόνων αὐτοῦ μάλιστα [15] ἐθαυμάσθη Σόος, ἐφ' οὗ καὶ τοὺς εἵλωτας ἐποιήσαντο δούλους οἱ Σπαρτιᾶται, καὶ χώραν προσεκτήσαντο πολλὴν, Ἀρκάδων ἀποτεμόμενοι. λέγεται δὲ τὸν Σόον [16],

cle tradunt Aristodemi filio genitum Soum, ex quo Eurytionem, huius filium Prytanin fuisse, ex hoc ortum Eunomum: Eunomum ex priore vxore tulisse Polydecten, Lycurgum minorem ex Dianassa: vt vero autor Eutychidas est, sextum a Patrocle, et ab Hercule vndecimum. Inter maiores eius clarissimus Sous fuit, sub quo Helotes Lacedaemonii in seruitutem redegerunt, latumque agrum summotis Arcadibus adiecerunt finibus suis. Fama est, Soum, quum

12 Πατροκλέους] Legitur etiam Προκλέους *H. Steph.* [ita est in SGerm.] Palmerius quoque discrimen hic loci geminum notavit in nominibus Patroclis seu Proclis, et Eurytionis, pro quo saepe ait vitiosum Eurypon, Eurypontis, reperiri.

13 Διονάσσης SGerm. et Iunt.

14 Ὡς δὲ Εὐτυχίδας (vulg.)] Nomen huius Scriptoris varie a variis exprimitur. Διευχίδας a Diogene Laertio, Clemente Alex. Stephano Byzantio et Harpocratione; Διραχίδας a Scholiaste Apollonii, et Εὐτυχίας a Schol. Aristophanis. Omnium optime Pindari Scholiastes habet Διευτυχίδας, atque ita hic scribendum censeo. certe illud δὲ iam onerat sententiam, et ex prima syllaba vocis sequentis Διευτυχίδας profluxit. Hoc nomen fusius assertum vide in Palmerii notis ad Aristoph. Vespas, vbi tamen hunc nostri locum omisit, proposito licet suo maxime accommodatum. Scripsit de rebus Megaricis.

15 μάλιστα μὲν ἐθ. SGerm.

16 Λέγεται δὲ τὸν Σόον] Iisdem plane verbis refertur hoc in Apophthegm. Laconicis: sed ibi accusatiuus Σόον, siue Σῶον, vt ibi scriptum est, perperam cum praecedentibus connexus est, vt ex hoc loco satis manifesto apparet. Quae res interpretem quoque Raphaëlem Regium in errorem impulit, virum alioqui doctissimum. Itaque post Soebidae (pro quo scribendum potius Phoebidae, ex Plutarchi Pelopida et Agesilao: quanquam hic reclamante serie alphabetica) illud apophthegma, πολλοῦ τὴν ἡμέραν ἀξίαν εἶναι, δυναμένην τὸν ἀγαθὸν δεῖξαι, interpungendum est,

ἐν χωρίῳ χαλεπῷ καὶ ἀνύδρῳ πολιορκούμενον ὑπὸ Κλιτορίων, ὁμολογῆσαι τὴν δορίκτητον γῆν αὐτοῖς ἀφήσειν, εἰ πίοι καὶ αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ πάντες ἀπὸ τῆς πλησίον πηγῆς. γενομένων δὲ τῶν ὁρκίων καὶ [17] ὁμολογιῶν, συναγαγόντα τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ, διδόναι τῷ μὴ πιόντι τὴν βασιλείαν· οὐδενὸς δὲ καρτερήσαντος, ἀλλὰ πάντων πιόντων, αὐτὸν ἐπὶ πᾶσι καταβάντα, καὶ περιῤῥανάμενον, ἔτι τῶν πολεμίων παρόντων, ἀπελθεῖν καὶ τὴν χώραν κατασχεῖν, ὡς μὴ πάντων πιόντων. ἀλλὰ καίπερ ἐπὶ τούτοις θαυμάζοντες αὐτὸν, οὐκ ἀπὸ τούτου τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ προσηγόρευσαν Εὐρυτιωνίδας [18]· ὅτι δοκεῖ πρῶτος

quum in loco aſpero et arido circumſideretur a Clitoriis, pactum fuiſſe, ſi ipſe totuſque exercitus ſuus ex propinquo fonte bibiſſent, agrum ſe, quem iis ademerat bello, redditurum ipſis. Quum eſſet id foedus iureiurando ſancitum, concione aduocata ſuorum, pronunciaſſe, regnum ſe ei, qui non bibiſſet, dare. Vbi nemo ſe temperare potuit, ſed biberunt omnes, ipſum deſcendiſſe omnium poſtremum: atque, quum conſperſiſſet aqua ſe, hoſtibus adhuc praeſentibus diſceſſiſſe: itaque agrum, quod non potaſſent omnes, retinuiſſe. Quem, etſi ea de re magno in honore haberent, non ab eo tamen familiam, verum a filio eius Eurytionidas appellauere; quod primus videtur ſingularis

eſt, ſpatioque aliquanto interpoſito ſubiungendam hoc nouum Soi apophthegma, Σόον λέγεται etc. Huius generis erratorum, et quidem multo grauiorum, aliquot ſunt in Graeco centuriae, in Plutarchi opuſculis, quae Moralia inſcribuntur et vocantur: interpretum vero oſcitantiae et craſſae ignorantiae, myriades multae. Hic ἀφύσειν erat pro ἀφήσειν.

17 deeſt καὶ ante ὁμολογιῶν SGerm. et Iuntinae.

18 Εὐρυτιωνίδας] Εὐρυτιωντίδας SGerm. Pauſanias accuratus in primis atque fide dignus ſcriptor, libro tertio, qui de rebus Laconicis eſt, vbi vtriusque familiae reges enumerat, Eurypontidas hos vocat, (Εὐρυποντίδας) et filium Soi Euryponta (Εὐρυπῶντα Σόου υἱὸν) atque ita conſtanter legitur. Herodotus quoque in Vrania Leotychidae genus recenſens, eum, de quo quaerimus, Εὐρυφῶντα vocat: ſicque etiam in Aldino eſt libro. Etiam infra in Lyſandro Εὐρυπωντίδαι dicuntur: ſed vitio librarii, vt quidem exiſtimo. Nam mihi Eurytion cum alias magis probatur, in Plutarchi ſaltem loco hoc et aliis: (vt paulo ante in

Εὐρυτίων τὸ ἄγαν μοναρχικὸν ἀνεῖναι τῆς βασιλείας, δημαγωγῶν καὶ χαριζόμενος τοῖς πολλοῖς. ἐκ δὲ τῆς τοιαύτης ἀνέσεως, τοῦ μὲν δήμου θρασυνομένου, τῶν δ' ὕστερον βασιλέων, τὰ μὲν ἀπεχθανομένων τῷ βιάζεσθαι τοὺς πολλοὺς, τὰ δὲ πρὸς χάριν, ἢ δι' ἀσθένειαν ὑποφερομένων, ἀνομία καὶ ἀταξία κατέσχε τὴν Σπάρτην ἐπὶ πολὺν χρόνον· ὑφ' ἧς καὶ τὸν πατέρα τοῦ Λυκούργου βασιλεύοντα συνέβη τελευτῆσαι. διειρύκων γὰρ ἀψιμαχίαν τινὰ, μαγειρικῇ κοπίδι [19] πληγεὶς, ἀπέθανε, τῷ πρεσβυτέρῳ παιδὶ Πολυδέκτῃ καταλιπὼν τὴν βασιλείαν.

III. Ἀποθανόντος δὲ καὶ τούτου μετ' ὀλίγον χρόνον, ἔδει βασιλεύειν, ὡς πάντες ᾤοντο, τὸν Λυκοῦργον· καὶ πρίν γε τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ φανερὰν γενέσθαι κύουσαν, ἐβασίλευεν. ἐπεὶ δὲ τοῦτο τάχιστα ᾔσθετο, τὴν μὲν βασιλείαν ἀπέφηνε τοῦ παιδὸς οὖσαν, ἄνπερ ἄῤῥην γένηται, τὴν δ' ἀρχὴν αὐτὸς ὡς ἐπίτροπος διεῖπε· τοὺς δὲ τῶν ὀρ-

ſingularis imperii rigorem Eurytion ambitione et populari aura ductus relaxaſſe. Ex ea remiſſione quum ferociret populus, et inſequentes reges partim violentius agendo eum offenderent, partim per gratiam, aut fractas iam opes omnino cederent, leges conculcatae et turbata Spartae omnia perdiu fuere: ex qua confuſione pater Lycurgi rex occubuit. Quum enim velitationem quandam dirimeret, cultro coquinario ictus obiit. Regnum maiori filio reliquit Polydectae.

Quo non diu ſuperſtite, regnum redibat (vt erat omnium opinio) ad Lycurgum, ac regnauit, priuſquam vxorem fratris conſtaret eſſe praegnantem. Simulatque id fuit perſpicuum, declarauit regnum ad infantem, ſi filius eſſet, ſpectare: interim regnum tutorio nomine adminiſtrauit. Regum pupillorum tutores

in comparatione Pompeii cum Ageſilao, initio Agidis, etc. Poteſt enim fieri, vt ab iſtis diſſenſerit, aliosque ſecutus ſit auctores) tum ratione declinationis et obliquorum caſuum moueor: dixiſſet enim Εὐρυπῶντα: ſed legitur hic Εὐρυτίωνα, et in Agide eſt Εὐρυτιωνίδης, quum fuiſſet ſcribendum Εὐρυπαντίδης. Alioquin τοῦ τι et π ſcriptio eſt admodum affinis: ſed accentus et vltima ſyllaba vocabuli me mouent. Porro idem (vt hoc lectoris gratia addam) Eunomum Prytanidis F. Eurypontis N. facit. *Xylander.*

19 κοπίδει SGerm.

φανῶν βασιλέων ἐπιτρόπους Λακεδαιμόνιοι προδίκως ὠνόμαζον. ὡς δὲ ἡ γυνὴ προσέπεμπε κρύφα, καὶ λόγους ἐποιεῖτο, βουλομένη διαφθεῖραι τὸ βρέφος, ἐπὶ τῷ συνοικεῖν ἐκείνῳ βασιλεύοντι τῆς Σπάρτης, τὸ μὲν ἦθος αὐτῆς ἐμίσησε, πρὸς δὲ τὸν λόγον αὐτὸν οὐκ ἀντεῖπεν· ἀλλ' ἐπαινεῖν καὶ δέχεσθαι προσποιούμενος, οὐκ ἔφη δεῖν ἀμβλίσκουσαν αὐτὴν καὶ φαρμακευομένην διαλυμαίνεσθαι τὸ σῶμα καὶ κινδυνεύειν· αὐτῷ γὰρ μελήσειν, ὅπως εὐθὺς ἐκποδὼν ἔσται τὸ γεννηθέν. οὕτω δὲ παραγαγὼν ἄχρι τοῦ τόκου τὴν ἄνθρωπον, ὡς ᾔσθετο τίκτουσαν, εἰσέπεμψε παρέδρους ταῖς ὠδῖσιν αὐτῆς καὶ φύλακας, οἷς ἦν προστεταγμένον, ἐὰν μὲν θῆλυ τεχθῇ, παραδοῦναι ταῖς γυναιξίν· ἐὰν δὲ ἄῤῥεν, κομίσαι πρὸς ἑαυτὸν, ὅ τι ἂν τύχῃ πράττων. ἔτυχε δὲ δειπνοῦντος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀρχόντων ἀποκυηθὲν ἄῤῥεν· καὶ παρῆσαν οἱ ὑπηρέται τὸ παιδάριον αὐτῷ κομίζοντες. ὁ δὲ, δεξάμενος [λέγεται [20]] καὶ πρὸς τοὺς παρόντας εἰπών· Βασιλεὺς ἡμῖν [21] γέγονεν, ὦ Σπαρτιᾶται· κατέκλινεν ἐν τῇ βασιλικῇ χώρᾳ, καὶ Χαρί-

tutores vocant Lacedaemonii Prodicos. At mulier summisit ad Lycurgum, offerens se partum abacturam, si obtinens ille Spartae regnum ipsam vellet sibi adiungere matrimonio. Ille enimuero improbitatem mulieris execratus est, postulationem non reiicit tamen: sed probantis et conditionem accipientis specie, negauit faciendum ei esse, vt elidendo medicamentis partu corpus suum laederet et perniciem sibi accerseret; vbi vero editus esset, sibi curae fore, vt confestim tolleretur e medio. Ita ad partum vsque lactauit mulierem. Vt instare sensit puerperium, arbitros enitenti et custodes adhibuit cum mandatis, si puellam edidisset, vt traderent eam foeminis: sin stirpem virilem, ad se, quomodocunque occupatum, vt eam deferrent. Forte coenante eo cum magistratibus, genitus est filius. Illo loco illum adierunt, et obtulerunt ei puerum ministri: quo accepto dixisse fertur ad praesentes, Rex vobis, Lacedaemonii, est natus. Mox puerum in sede regia reposuit. Nomen dedit Charilao,

20 λέγεται] Scribendum videtur, ὡς λέγεται. *H. Steph.* Sic p. 89. βουλόμενος, ὡς λέγεται.

21 Βασιλεὺς (vulg.) ὑμῖν γέγονεν] Popularius et gratiosius erit dictum, si legas ἡμῖν cum Flor. Ald. et Lapo.

22 Χαρί-

λαον [22] ὠνόμασε, διὰ τὸ τοὺς πάντας εἶναι περιχαρεῖς, ἀγαμένους αὐτοῦ τὸ φρόνημα καὶ τὴν δικαιοσύνην. ἐβασίλευσε δὲ μῆνας ὀκτὼ τὸ σύμπαν. ἦν δὲ καὶ τἆλλα περίβλεπτος ὑπὸ τῶν πολιτῶν, καὶ πλείονες ἐγένοντο τῶν ὡς ἐπιτρόπῳ βασιλέως, καὶ βασιλικὴν ἐξουσίαν ἔχοντι πειθομένων, οἱ δι' ἀρετὴν προσέχοντες αὐτῷ καὶ ποιεῖν ἐθέλοντες ἑτοίμως [23] τὸ προσταττόμενον. ἦν δέ τι καὶ τὸ φθονοῦν, καὶ πρὸς τὴν αὔξησιν ὄντι νέῳ πειρώμενον ἐνίστασθαι· μάλιστα μὲν οἱ συγγενεῖς καὶ οἰκεῖοι τῆς τοῦ βασιλέως μητρὸς ὑβρίσθαι δοκούσης· ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτῆς Λεωνίδας καὶ θρασύτερόν ποτε τῷ Λυκούργῳ λοιδορηθεὶς, ὑπεῖπεν, ὡς εἰδείη σαφῶς μέλλοντα βασιλεύειν αὐτόν· ὑπόνοιαν διδοὺς καὶ προκαταλαμβάνων διαβολῇ τὸν Λυκοῦργον, εἴ τι συμβαίη τῷ βασιλεῖ παθεῖν, ὡς ἐπιβεβουλευκότα.

lao, quod omnes ingenti gaudio perfuſi eſſent, magnitudinem animi eius et iuſtitiam collaudantes. Regnauit octo duntaxat menſes. Fuit autem de caetero quoque venerandus ciuibus, ac plures virtutis cauſa erant ei dicto audientes, ſeduloque imperata facere in animum inducebant, quam qui tanquam regis tutori et vim habenti regiam, parerent. Non deerat tamen inuidia, erantque, qui eius incrementis adoleſcentioris molirentur obſiſtere, prae caeteris propinqui et neceſſarii matris regis, quae ludibrio habita videbatur. Cuius frater Leonidas procacius aliquando inceſſens Lycurgum conuicio, certum ſe praedixit eſſe eum regnaturum, ſuſpicione Lycurgum adſpergens et calumnia praeoccupans, quaſi inſidiis eius perempto rege, ſiquid ei humanitus accidiſſet.
Similem

22 Χαρίλαον] Sic et SGerm. in corpore; verum in margine correctum eſt eadem manu, Χαρίλλαον. Herodotus lib. I. eadem indicans, vocat hunc Leoboten, Λεωβότην. Eumque locum citans Pauſanias quo dixi libro, oſtendit Labotam Echeſtrati F. (Λαβόταν τοῦ Ἐχεστράτου) aliis dictum: ſed ipſe diſſentit haud dubie, et Charillum Polydectae filium diſerte poſt paulo nominat, Χάριλλον. Dionyſius Halicarn. lib. II. Antiqu. Roman. ex Sabinorum hiſtoriis Eunomum appellat: καθ' ὃν (inquit) χρόνον ἐπιτροπεύων Εὔνομον τὸν ἀδελφιδοῦν Λυκοῦργος ἔθετο τῇ Σπάρτῃ νόμους. *Xylander.*

23 Ἑτοίμως] In vet. exemplari eſt προθύμως. *H. Steph.* Sic p. 89. ἐγράψατο προθύμως.

 24 Κατ.

τοιοῦτοι δέ τινες λόγοι καὶ παρὰ τῆς γυναικὸς ἐξεφοίτων· ἐφ' οἷς βαρέως φέρων, καὶ δεδοικὼς τὸ ἄδηλον, ἔγνω φυγεῖν ἀποδημίᾳ τὴν ὑπόνοιαν, καὶ πλανηθῆναι, μέχρις ἂν ὁ ἀδελφιδοῦς ἐν ἡλικίᾳ γενόμενος τεκνώσῃ διάδοχον τῆς βασιλείας.

IV. Οὕτως ἀπάρας, πρῶτον μὲν εἰς Κρήτην ἀφίκετο, καὶ τὰς αὐτόθι πολιτείας κατανοήσας, καὶ συγγενόμενος τοῖς πρωτεύουσι κατὰ δόξαν ἀνδράσι, τὰ μὲν ἐζήλωσε καὶ παρέλαβε τῶν νόμων, ὡς οἴκαδε μετοίσων καὶ χρησόμενος, ἔστι δ' ὧν κατεφρόνησεν. ἕνα δὲ τῶν νομιζομένων ἐκεῖ σοφῶν καὶ πολιτικῶν, χάριτι καὶ φιλίᾳ πείσας, ἀπέστειλεν εἰς τὴν Σπάρτην, Θάλητα, ποιητὴν μὲν δοκοῦντα λυρικῶν μελῶν, καὶ πρόσχημα τὴν τέχνην ταύτην πεποιημένον, ἔργῳ δὲ, ἅπερ οἱ κράτιστοι τῶν νομοθετῶν, διαπραττόμενον. λόγοι γὰρ ἦσαν αἱ ᾠδαὶ πρὸς εὐπείθειαν καὶ ὁμόνοιαν ἀνακλητικοὶ διὰ μελῶν ἅμα καὶ ῥυθμῶν, πολὺ τὸ κόσμιον ἐχόντων καὶ καταστατικόν. ὧν ἀκροώμενοι κατεπραΰνοντο [24] λεληθότως τὰ

Similem rumorem illa mulier quoque ſeminabat. Quibus permotus, et veritus incerta caſus, ſtatuit ſuſpicionem declinare peregrinatione, et dum fratris filius adoleuiſſet, regnique genuiſſet ſucceſſorem, vagari.

Ita profectus et delatus primum eſt in Cretam. Cretenſium inſtitutis cognitis, quum vſus conſuetudine eſſet praeſtantiorum dignitate, leges quaſdam eorum approbauit et accepit, domum eas ad vtendum deportaturus: quaſdam etiam reſpuit. Vnum, qui illic inter ſapientes et artium ciuilium peritos numerabatur, comitate et gratia inductum Spartam miſit, Thaletem. Habebatur hic poëta lyricus, atque ſub huius ſpecie artis, reuera praeſtantiſſimorum legislatorum implebat munus. Carmina eius orationes erant, quae ad parendum et conſentiendum incitarent pariter modis et numeris: in quibus multa inerat grauitas et delinimentum; quibus auditores reddebantur ſenſim placidiores, coaleſce-

24 Κατεπραΰνοντο] Vis haec muſicae in ſedandis animorum perturbationibus a noſtro ſaepius celebratur: qui eam ad hunc finem hominibus a diis datam aſſerit ex Platone, in tractatu

ἤθη, καὶ συνῳκειοῦντο τῷ ζήλῳ τῶν καλῶν ἐκ τῆς ἐπιχωριαζούσης τότε πρὸς ἀλλήλους κακοθυμίας· ὥστε τρόπον τινὰ τῷ Λυκούργῳ προοδοποιεῖν τὴν παίδευσιν αὐτῶν ἐκεῖνον. ἀπὸ δὲ [25] τῆς Κρήτης ὁ Λυκοῦργος ἐπ' Ἀσίαν ἔπλευσε [26], βουλόμενος, ὡς λέγεται, ταῖς Κρητικαῖς διαίταις, εὐτελέσιν οὔσαις καὶ αὐστηραῖς, τὰς Ἰωνικὰς πολυτελείας καὶ τρυφὰς, ὥσπερ ἰατρὸς σώμασιν ὑγιεινοῖς ὕπουλα καὶ νοσώδη, παραβαλὼν [27], ἀποθεωρῆσαι [28] τὴν διαφορὰν τῶν βίων καὶ τῶν πολιτειῶν. ἐκεῖ δὲ καὶ τοῖς Ὁμήρου ποιήμασιν ἐντυχὼν πρῶτον, ὡς ἔοικε, παρὰ τοῖς ἐκγόνοις τοῖς Κλεοφύλου [29] διατηρουμένοις, καὶ κατι-

coalefcebantque inter fe ex amore honefti mutua concordia, exuentes, quae tum illic graffabatur, inteftinam fimultatem. Ita ille viam quodammodo Lycurgo ad eos inftituendos muniuit. Ex Creta tranfmifit Lycurgus in Afiam, ea mente, (vt fertur) quo cum Cretica vita, tenui et auftera, luxum et delicias componeret Ionicas, ficut medicus marcida et aegra corpora cum falubribus, difcrimenque difpiceret morum atque inftitutorum publicorum. Ibi quum incidiffet primum (vt arbitror) in verfus Homeri, qui apud Cleophyli pofteros afferuabantur; vbi animadvertit

tractatu περὶ δεισιδαιμονίας, p.290. Locum adfcribam, tum emendandi gratia, tum quod huic fimile fit: μουσικὴν φησιν ὁ Πλάτων, ἐμμελείας καὶ εὐρυθμίας δημιουργὸν, ἀνθρώποις ὑπὸ θεῶν οὐ τρυφῆς ἕνεκα καὶ κνήσεως ὤτων δοθῆναι, ἀλλὰ τὸ (l. τοῦ) τῆς ψυχῆς περιόδων καὶ ἁρμονιῶν ταραχῶδες καὶ πεπλανημένον ἐν σώματι, μούσης τε καὶ χάριτος ἐνδείᾳ πολλαχῇ δι' ἀκολασίαν καὶ πλημμέλειαν ἐξυβρίζον, αὖθις εἰς τάξιν ἀνελίττουσαν οἰκείως καὶ περιάγουσαν παρεῖναι (l. πραΰναι.) Sic dicitur Pythagoras in Numa, p. 140. ἀετὸν πραΰναι φωναῖς τισιν. et p. 165. Νουμᾶ μοῦσα πρὸς εἰρήνην καὶ δικαιοσύνην μεθαρμοσαμένου καὶ καταπραΰναντος ἐξ ἀκράτων καὶ διαπύρων ἐθῶν τοὺς πολίτας. Et in Politicis praeceptis p. 1435. Reges Calliopen inuocare dicuntur, quia illa πραΰνουσα πειθοῖ καὶ καταιδοῦσα τῶν δήμων τὸ αὔθαδες καὶ βίαιον. Et faepe alibi eandem vocem vfurpat.

25 ἐκ δὲ Vulcob.

26 ἔπλευσε SGerm. vulgo ἔπλευσεν.

27 παραλαβὼν idem.

28 ἀποθεωρεῖσθαι Vulcob.

29 Κλεοφύλου] Scribe cum Vulcob. [et SGerm.] Κρεωφύλου. fic Lapus. Hofpitio excepit Homerum hic Creophylus Samius; de quo extat epigramma Callimachi

δῶν ἐν αὐτοῖς ταῖς πρὸς ἡδονὴν καὶ ἀκρασίαν διατριβαῖς τὸ πολιτικὸν καὶ παιδευτικὸν, οὐκ ἐλάττονος ἄξιον σπουδῆς, ἀναμεμιγμένον, ἐγράψατο προθύμως, καὶ συνήγαγεν ὡς δεῦρο κομιῶν. ἦν γάρ τις ἤδη δόξα τῶν ἐπῶν ἀμαυρὰ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν· ἐκέκτηντο δ' οὐ πολλοὶ μέρη τινὰ σποράδην τῆς ποιήσεως ὡς ἔτυχε διαφερομένης· γνωρίμην δὲ αὐτὴν καὶ μάλιστα πρῶτος ἐποίησε Λυκοῦργος. Αἰγύπτιοι δὲ καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀφικέσθαι τὸν Λυκοῦργον οἴονται, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων γενῶν τοῦ μαχίμου διάκρισιν μάλιστα θαυμάσαντα μετενεγκεῖν εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ χωρίσαντα τοὺς βαναύσους καὶ χειροτέχνας, ἀστεῖον ὡς ἀληθῶς τὸ πολίτευμα καὶ καθαρὸν ἀποδεῖξαι. ταῦτα μὲν οὖν Αἰγυπτίοις [30] ἔνιοι καὶ τῶν Ἑλληνικῶν συγγραφέων μαρτυροῦσιν· ὅτι δὲ καὶ Λιβύην καὶ Ἰβηρίαν ἐπῆλθεν ὁ Λυκοῦργος, καὶ περὶ τὴν Ἰνδικὴν πλανηθεὶς τοῖς Γυμνοσοφισταῖς ὡμίλησεν, οὐδένα πλὴν Ἀριστοκράτη τὸν Ἱππάρχου Σπαρτιάτην [31] εἰρηκότα γινώσκομεν.

V. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τὸν Λυκοῦργον ἐπόθουν ἀπόν-

vertit dilperſam in iis non minorem oblectamento illecebrarum et crapulae ciuilem prudentiam eruditionemque, deſcripſit auide, conſarcinauitque eos ad deferendum domum. Iam enim obſcurum quoddam apud Graecos illius poëmatis erat nomen, et pauci fragmenta habebant, quae ſparſim et incondite circumferebantur: primus autem omnium vulgauit ea Lycurgus. Aegyptii item apud ſe arbitrantur Lycurgum fuiſſe, bellatoreſque a reliquis populis diremptos in primis probaſſe, ac traduxiſſe eum morem Lacedaemonem, ſegregatiſque illiberalibus et ſordidioribus operariis, plane elegantem et nitidam rempublicam inſtituiſſe. In hiſce aſtipulantur etiam nonnulli Graeci ſcriptores Aegyptiis. Quod vero luſtrauerit Africam et Hiſpaniam, Indiamque emenſus ſit, atque vſus ei fuerit ibi cum Gymnoſophiſtis, neminem tradere, extra Ariſtocratem Lacedaemonium Hipparchi filium nouimus.

At Lacedaemonii abſentem deſiderauerunt Lycurgum, ac

machi apud Strabonem: eiusdem meminit etiam Clemens Alexandr. et Euſtathius ad Il. β.

30 ἐν Αἰγυπτίοις Vulcob.

31 στρατιώτην SGerm.

32 διαφέρον

τα, καὶ μετεπέμποντο πολλάκις, ὡς τοὺς μὲν βασιλεῖς ὄνομα καὶ τιμὴν, ἄλλο δὲ μηδὲν, ᾧ διαφέρουσι[32] τῶν πολλῶν ἔχοντας· ἐν ἐκείνῳ δὲ φύσιν ἡγεμονικὴν καὶ δύναμιν ἀνθρώπων ἀγωγὸν οὖσαν. οὐ μὴν οὐδὲ τοῖς βασιλεῦσιν ἦν ἀβούλητος ἡ παρουσία τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλ' ἤλπιζον ἐκείνου συμπαρόντος ἧττον ὑβρίζουσι χρῆσθαι τοῖς πολλοῖς. ἐπανελθὼν οὖν πρὸς οὕτω διακειμένους, εὐθὺς ἐπεχείρει τὰ παρόντα κινεῖν, καὶ μεθιστάναι τὴν πολιτείαν, ὡς τῶν κατὰ μέρος νόμων οὐδὲν ἔργον οὐδ' ὄφελος, εἰ μή τις ὥσπερ σώματι πονηρῷ καὶ γέμοντι παντοδαπῶν νοσημάτων τὴν ὑπάρχουσαν ἐκτήξας καὶ μεταβαλὼν[33] κρᾶσιν ὑπὸ φαρμάκων καὶ καθαρμῶν, ἑτέρας ἄρξηται καινῆς διαίτης. διανοηθεὶς δὲ ταῦτα, πρῶτον μὲν ἀπεδήμησεν εἰς Δελφοὺς, καὶ τῷ Θεῷ χρησάμενος καὶ θύσας[34] ἐπανῆλθε, τὸν διαβόητον ἐκεῖνον χρησμὸν[35] κομίζων, ᾧ θεοφιλῆ μὲν αὐτὸν ἡ Πυθία προσεῖπε, καὶ Θεὸν μᾶλλον, ἢ ἄνθρωπον· εὐνομίας δὲ χρῄζοντι διδόναι καὶ καταινεῖν ἔφη τὸν Θεὸν, ἣ πολὺ κρατίστη τῶν ἄλλων ἔσται πολιτειῶν. ἐπαρ-

ac crebro eum accersiuerunt; quod reges putarent nullo insigni, nisi nomine et honore, excellere vulgo, in illo indolem suspicerent ad imperandum et ad homines alliciendos natam. Nec vero reges reditum eius grauabantur, quod sperarent eius praesentia impotentiam plebis repressum iri. Ergo regressus ad ita animatos, aggressus est illico res nouas moliri, et mutare rempublicam quasi leges singulares nullum essent operae pretium facturae, nisi, sicut corporis affecti et diuersis referti morbis, praesentem resoluisset versassetque medicamentis et purgationibus intemperiem, et aliam inde nouam inchoasset vivendi legem. Quum haec haberet deliberata, primum Delphos est profectus, consultoque Deo et sacris peractis, regressus domum est cum celebrato illo oraculo, quo Diis carum eum, et Deum potius, quam hominem, vates appellauit: rectam reipublicae institutionem petenti, concedere et annuere respondit deum, eam, quae longe omnium esset rerumpublicarum futura excellentissima. His erectus,

32 διαφέρον Vulcob.
33 καταβαλὼν idem.
34 θύσας καὶ χρησάμενος SGerm.
35 τὸν διαβόητον ἐκεῖνον χρησμὸν] Ab Herodoto lib. I. refertur ad verbum. *Xylander*.

 36 συμπρα-

θεὶς δὲ τούτοις προσήγετο τοὺς ἀρίστους, καὶ συνεφάπτεσθαι παρεκάλει, κρύφα διαλεγόμενος τοῖς φίλοις πρῶτον, εἶτα οὕτως κατὰ μικρὸν ἀπτόμενος πλειόνων, καὶ συνιστὰς ἐπὶ τὴν πρᾶξιν. ὡς δ' ὁ καιρὸς ἧκε, τριάκοντα τοὺς πρώτους ἐκέλευσε μετὰ τῶν ὅπλων ἕωθεν εἰς ἀγορὰν προελθεῖν, ἐκπλήξεως ἕνεκα καὶ φόβου πρὸς τοὺς ἀντιπράττοντας. ὧν εἴκοσι τοὺς ἐπιφανεστάτους Ἕρμιππος ἀνέγραψε· τὸν δὲ μάλιστα τῶν Λυκούργου ἔργων κοινωνήσαντα πάντων καὶ συμπραγματευσάμενον [36] τὰ περὶ τοὺς νόμους, Ἀρθμιάδαν [37] ὀνομάζουσιν. ἀρχομένης δὲ τῆς ταραχῆς, ὁ βασιλεὺς Χαρίλαος φοβηθεὶς, ὡς ἐπ' αὐτὸν ὅλης τῆς πράξεως [38] συνισταμένης, κατέφυγε πρὸς τὴν Χαλκίοικον [39]. εἶτα πεισθεὶς καὶ λαβὼν ὅρκους, ἀνέστη, καὶ μετεῖχε τῶν πραττομένων, φύσει πρᾶος ὤν· ὥς που καὶ λέγεται συμ-

erectus, conciliauit ibi principes ciuitatis, eosque ad vna capessendam rempublicam excitauit. Primum rem cum amicis occulte communicauit, inde paulatim sollicitatos, plures ad suum consilium consociauit. Vbi res matura fuit, imperat triginta primoribus, vt prima luce cum armis forum occupent ad praestringendos trepidatione et terrendos aduersarios, quorum spectatissimos recenset Hermippus viginti. Omnium consiliorum socium et adiutorem in legibus condendis nominant prae caeteris Arithmiadan. Initio tumultus, ne ista in se pararentur rex veritus Charilaus, confugit ad Chalcioecum. Inde fide sibi iureiurando data, excitatus est, et adiunxit se illis: nam leni fuit ingenio, adeo vt ferant

36 συμπραξάμενον Vulc. Anon.

37 Ἀριθμιάδαν] Potius Ἀρθμιάδαν, vt Flor. [nec non SGerm.] Lapus, *Arthemiadam*. [Prima vitium induxit in vulgatam Aldina.]

38 τῆς πράξεως] Legitur etiam παρατάξεως, sed recte πράξεως, vt paulo ante, συνιστὰς ἐπὶ τὴν πρᾶξιν. *H. Steph.*

39 πρὸς τὴν Χαλκίοικον] Aedem Mineruae fuisse constat. Suidas ita dictam, vel quod aerea (aut verius aerata) esset, vel a Chalcidensibus Euboeensibus condita, scribit. Liuius lib. XXXV. templum esse Mineruae aereum scribit: idemque Pausanias. Mentio eius crebra et nobilis passim: vt et apud Aemilianum Prob. in Pausania: *in aedem Mineruae, quae Chalcioecus vocatur, confugit. Xylander.*

40 Ἀρχι-

βασιλεύοντα τὸν Ἀρχέλαον [40] αὐτῷ πρὸς τοὺς ἐγκωμιάζοντας τὸν νεανίσκον εἰπεῖν· Πῶς δ' ἂν οὐκ εἴη [41] Χαρίλαος ἀνὴρ ἀγαθὸς, ὃς οὐδὲ τοῖς πονηροῖς χαλεπός ἐστι; Πλειόνων δὲ καινοτομουμένων ὑπὸ τοῦ Λυκούργου, πρῶτον ἦν καὶ μέγιστον ἡ κατάστασις τῶν γερόντων· ἥν φησιν ὁ Πλάτων [42] τῇ τῶν βασιλέων ἀρχῇ φλεγμαινούσῃ μιχθεῖσαν, καὶ γενομένην ἰσόψηφον, εἰς τὰ μέγιστα σωτηρίαν ἅμα, καὶ σωφροσύνην παρασχεῖν. αἰωρουμένη γὰρ ἡ πολιτεία καὶ ἀποκλίνουσα νῦν μὲν ὡς τοὺς βασιλεῖς ἐπὶ τυραννίδα, νῦν δὲ ὡς τὸ πλῆθος ἐπὶ δημοκρατίαν, οἷον ἕρμα [43] τὴν τῶν γερόντων ἀρχὴν ἐν μέσῳ θεμένη καὶ ἰσορροπήσασα, τὴν ἀσφαλεστάτην τάξιν ἔσχε καὶ κατάστασιν· ἀεὶ τῶν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι γερόντων τοῖς μὲν βασιλεῦσι προστιθεμέ-

ferant eius collegam in regno Archelaum ad illos, qui adolescentem extollebant, dixisse, Quidni sit vir bonus Charilaus, qui ne aduersus improbos quidem acerbus est? Quum multa ab Lycurgo nouarentur, primum fuit et potissimum institutio senatus: quem ait Plato cum Regum dominatu nimium inflato mixtum, parique potestate praeditum, esse in primis salutarem et moderationis magistrum. Namque suspensa respublica et nunc ad reges in tyrannidem vergens, nunc ad plebem in populare arbitrium, senatus potentia instar obicis interiecta, aequilibrium retinens, tutissimum ordinem et statum seruauit. Quia octo et viginti senes, (ita vocabant senatores) ne conualescerent populi vires,

40 Ἀρχέλαον] Pausanias expresse hunc Agesilaum nominat, Lapus *Archesilaum*. *Xyl.*

41 Πῶς δ' οὐκ ἂν εἴη] In libello, de discrimine amici et adulatoris, contrario sensu hoc de Charilao iudicium legitur; nimirum non dignum eum laude et boni viri titulo esse, qui ne malis quidem durum se praebeat. Atque ita etiam in Laconicis Apophth. nisi quod ibi Archidamidae adscribitur. *Xyl.* Immo et eodem sensu citatur De invidia et odio, p. 954. πῶς χρηστός ἐστι Χάριλλος, ὃς οὐδὲ τοῖς πονηροῖς χαλεπός ἐστι; iure igitur cum Gatakero doctissimo ad Antoninum delendum esse οὐκ censeo.

42 ἥν φησιν ὁ Πλάτων] Locus est lib. III. de legibus. *Xyl.*

43 οἷον ἔρυμα (vulg.)] Huius loci elegantiam nemo animaduertet, qui prius non obseruauerit sumtum esse loquendi genus a nauium saburra, qua naues αἰωρούμεναι onerantur. Saburram autem Graeci ἕρμα vocant. Quare

νων, ὅσον ἀντιβῆναι πρὸς δημοκρατίαν, αὖθις δὲ ὑπὲρ τοῦ μὴ γενέσθαι τυραννίδα, τὸν δῆμον ἀναρρωννύντων. τοσούτους δὲ κατασταθῆναί φησι[44] τοὺς γέροντας Ἀριστοτέλης, ὅτι τριάκοντα τῶν πρώτων μετὰ Λυκούργου γενομένων, δύο τὴν πρᾶξιν ἐγκατέλιπον ἀποδειλιάσαντες. ὁ δὲ Σφαῖρος[45] ἐξ ἀρχῆς φησι τοσούτους γενέσθαι τοὺς τῆς γνώμης μετασχόντας. εἴη δ' ἄν τι καὶ τὸ τοῦ ἀριθμοῦ[46] δι' ἑβδομάδος τετράδι πολλαπλασιασθείσης ἀποτελούμενον, καὶ ὅτι τοῖς αὐτοῦ μέρεσιν ἴσος ὢν μετὰ τὴν ἑξάδα, τέλειός ἐστιν. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ μάλιστα τοσούτους ἀποδεῖξαι τοὺς γέροντας, ὅπως οἱ πάντες εἶεν τριάκοντα, τοῖς ὀκτὼ καὶ εἴκοσι τοῖν δυοῖν βασιλέοιν προστιθεμένοιν.

VI. Οὕτω δὲ περὶ ταύτην ἐσπούδασε τὴν ἀρχὴν ὁ Λυκοῦργος, ὥστε μαντείαν ἐκ Δελφῶν κομίσαι περὶ αὐτῆς, ἣν ῥήτραν καλοῦσιν. ἔχει δὲ οὕτως· Διὸς Συλλανίου καὶ Ἀθηνᾶς Συλλανίας[47] ἱερὸν ἱδρυσάμενον[48], φυλὰς

vires, ad reges se aggregabant: contra ad reprimendum tyrannidem corroborabant populum. Eum numerum definitum Aristoteles senatorum ait, quod ex primis triginta Lycurgi sociis duo prae ignauia coepta deseruerint: Sphaerus autem totidem ab initio autor est consilii eius participes fuisse. Et sane aliquam habeat vim numerus plenus septenarius quaternario multiplicatus, et quod partibus suis paribus secundum senarium plenus sit. Ego vero adducor ideo potissimum tot eum designasse senatores, quo adiunctis ad viginti octo duobus regibus, vniuersi triginta essent.

Tantum vero studii Lycurgus in hunc ordinem posuit, vt petierit de eo Delphis sortes, quas Rhetram vocant; ea est huiuscemodi. Vbi templum extruxeris Ioui Syllanio et Mineruae Syllaniae, populumque

re ἔρμα legendum est, non ἔρυμα. *Casaub.* ad Strabonem l. IX. Ita etiam habet Anonym.

44 φησὶ κατασταθῆναι SGerm.

45 ὁ δὲ Σφαῖρος] Haud scio, isne sit, quem in vita Cleomenis Sphaerum Borystheniten, Zenonis Citiensis discipulum, Cleomenisque in philosophia praeceptorem fuisse scribit. *Xyl.*

46 εἴη δ' ἄν τι καὶ τὸ τοῦ ἀριθμοῦ etc.] Quae ad numeri proprietatem attinent, in Arithmeticis traduntur. *Xylander.*

47 Διὸς Συλλανίου καὶ Ἀθηνᾶς Συλλανίας] Non intelligit haec cogno-

φυλάξαντα, καὶ ὠβὰς ὠβάξαντα τριάκοντα, γερουσίαν σὺν ἀρχαγέταις[49] καταστήσαντα, ὥρας ἐξ ὥρας ἀπελλάζειν μεταξὺ Βαβύκας[50] τε καὶ Κνακιῶνος, οὕτως εἰσφέρειν τε καὶ ἀφίστασθαι γαμωδᾶν γοριᾶν ἢ μὴν καὶ κράτος[51]. Ἐν τούτοις[52], τὸ μὲν φυλὰς φυλάξαι καὶ ὠβὰς ὠβάξαι, διελεῖν[53] ἐστι καὶ κατανεῖμαι τὸ πλῆθος εἰς μερίδας· ὧν τὰς μὲν φυλὰς, τὰς δὲ ὠβὰς προσηγό-

lumque distribueris in tribus, senatum constitues annumeratis regibus triginta virorum: et prout temporum articuli postulabunt, conciones habebis inter Babycam et Cnacionem, vbi agent cum populo senatores, et dimittent concionem, neque ius erit

cognomina Dacerius; quocirca corrigit Σελλασίου et Σελλασίας: quia Sellasia est locus in Laconia ad fluuium Eurotam. Dicendum erat, ad Oenunta fluvium, teste Liuio L. 34. *Quinctius profectus ad Sellasiam super fluuium Oenunta.* Verum haec est mera coniectura, quam ideo solum amplecti, quia receptae lectionis non iam occurrat explicatio, vix necesse videtur. Quod si emendatione opus sit, legerem Διὸς Ἑλλανίου καὶ Ἀθηνᾶς Ἑλλανίας, Dorice pro Ἑλληνίου et Ἑλληνίας, tanquam templum Ioui et Mineruae non huius vel illius loci, sed totius Graeciae praesidibus instauraretur. Hesychius habet Ἐλλεσία, ἡ Ἀθηνᾶ, si quid inde exsculpi possit. An ab Ἑλένη, Helena, Iupiter et Minerua haec cognomenta mutuarunt?

48 Ἱερὸν ἱδρυσάμενος] Constructio requirit ἱδρυσάμενον, vt postea, φυλάξαντα, et ὠβάξαντα.

49 σὺν ἀρχηγέταις Vulcob.

50 Βεβύκας Vulcob.

51 Γαμωδᾶν γοριᾶν ἢ μὴν καὶ κράτος.] Haec Xylander ingenue fatetur se non intellexisse. Dacerius ita legit et vertit. δάμῳ δ' ἂν ἀγορᾶν ἦμην τὸ κράτος, *populo autem concionum potestatem relinquere.* Haec non est Rhetrae mens, qua Lycurgo imperatum est omnes, simul, tum seniores, tum populum, eodem in loco congregare: nihil meminit de concionibus populi seorsim habendis. Rectissime legit Anonym. δάμῳ δ' ἀνωγὰν εἶμεν καὶ κράτος, quod ex Lege Decemuirali apud Romanos ita verto, *iussus populi et suffragia sunto*, siue, *quodcunque postremum populus iussit, id ius ratumque esto.* Atque ita Noster partem hanc Rhetrae exponit: nempe, in concione plebi quidquam rogare non licere, sed τὴν ὑπὸ τῶν γερόντων καὶ τῶν βασιλέων προτεθεῖσαν (γνώμην) ἐπικρῖναι κύριος ἦν ὁ δῆμος.

52 τοσούτοις Vulcob. et Flor. τούτοις prima dedit Aldina.

53 Διέχειν (vulg.)] Melius fortasse cum κατανεῖμαι conueniret διελεῖν. *H. Steph.* Sic Anonym.

54 εἰς

ρευκεν. ἀρχαγέται δὲ οἱ βασιλεῖς λέγονται. τὸ δὲ ἀπελλάζειν, ἐκκλησιάζειν· ὅτι τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς πολιτείας εἰς τὸν Πύθιον ἀνῆψε. τὴν δὲ Βαβύκαν, καὶ τὸν Κνακίωνα, νῦν Οἰνοῦντα[54] προσαγορεύουσιν· Ἀριστοτέλης δὲ τὸν μὲν Κνακίωνα, ποταμὸν, τὴν δὲ Βαβύκαν, γέφυραν. ἐν μέσῳ δὲ τούτων τὰς ἐκκλησίας ἦγον, οὔτε παστάδων οὐσῶν, οὔτ' ἄλλης τινὸς κατασκευῆς. οὐθὲν γὰρ ᾤετο ταῦτα πρὸς εὐβουλίαν εἶναι, μᾶλλον δὲ βλάπτειν, φλυαρώδεις ἀπεργαζόμενα καὶ χαύνους φρονήματι κενῷ τὰς διανοίας τῶν συμπορευομένων, ὅταν εἰς ἀγάλματα καὶ γραφὰς, ἢ προσκήνια θεάτρων, ἢ στέγας βουλευτηρίων ἠσκημένας περιττῶς ἐκκλησιάζοντες ἀποβλέπωσι. τοῦ δὲ πλήθους ἀθροισθέντος εἰπεῖν μὲν οὐδενὶ γνώμην τῶν ἄλλων ἠφεῖτο[55], τὴν δ' ὑπὸ τῶν γερόντων καὶ τῶν βασιλέων προτεθεῖσαν ἐπικρῖναι κύριος ἦν ὁ δῆμος. ὕστερον μέντοι τῶν πολλῶν ἀφαιρέσει καὶ προσθέσει τὰς γνώμας διαστρεφόντων, καὶ παραβιαζομένων, Πολύδωρος καὶ Θεόπομπος οἱ βασιλεῖς τάδε τῇ ῥήτρᾳ παρενέγραψαν. αἰ δὲ[56] σκολιὰν ὁ δᾶμος αἱροῖτο, τοὺς πρεσβυγενέας καὶ ἀρχαγέτας ἀποστατῆρας εἶμεν. τοῦτ' ἔστι,

erit populo verba faciendi. Cnacionem nunc vocant Oenuntem. Ariſtoteles vero Cnacionem amnem, Babycam vero pontem fuiſſe dicit. Inter hos conciones habebant, vbi neque porticus erant, neque alia ſtructura vlla. Nihil enim ea arbitrabatur ad conſilia recte capienda intereſſe; quin potius officere, quod futiles et fluxas inani ſenſu congredientium mentes efficiant, quum in ſigna et tabulas, vel proſcenia theatrorum, vel lacunaria fabrefacta, illi, qui ad concionem veniunt, defigunt oculos. In plebis concilio nemini rogationem ferre de vlla re permiſſum fuit: quam ſenatus et reges promulgaſſent, ius populo erat comprobandi. Poſt quum plebs detrahendo et adiiciendo, peruerterent et adulterarent decreta, Polydorus et Theopompus reges, inſeruerunt haec Rhetrae: Quae praue populus rogaſſit, ab iis Senes et primores recedendi ius habeant: Hoc eſt, non

54 εἰς νοῦν Vulcob.

55 Ὑφεῖτο (vulgo)] Potius, ἐφεῖτο.

56 ἃ δὲ Vulcob. e Iunt.

μὴ κυρῦν, ἀλλ' ὅλως ἀφίςασθαι καὶ διαλύειν τὸν δῆμον, ὡς ἐκτρέποντα καὶ μεταποιῦντα τὴν γνώμην παρὰ τὸ βέλτιςον. ἔπεισαν δὲ καὶ αὐτοὶ τὴν πόλιν, ὡς τῦ Θεῦ ταῦτα προστάσσοντος· ὥς πυ Τυρταῖος ἐπιμέμνηται διὰ τύτων·

Φοίβυ ἀκύσαντες Πυθωνόθεν οἴκαδ' ἔνεικαν[57]
Μαντείας τε Θεῦ καὶ τελέεντ' ἔπεα.
Ἄρχειν μὲν βυλῆς θεοτιμήτυς βασιλῆας,
Οἷσι μέλει Σπάρτας ἱμερόεσσα πόλις,
Πρεσβύτας τε γέροντας, ἔπειτα δὲ δημότας ἄνδρας,
Εὐθείαις ῥήτραις ἀνταπαμειβομένυς.

VII. Οὕτω τὸ πολίτευμα τῦ Λυκύργυ μίξαντος, ὅμως ἄκρατον ἔτι τὴν ὀλιγαρχίαν καὶ ἰσχυρὰν οἱ μετ' αὐτὸν ὁρῶντες σπαργῶσαν καὶ θυμυμένην, ὥς Φησιν ὁ Πλάτων[58], οἷον ψάλιον[59] ἐμβάλλυσιν αὐτῇ, τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν, ἔτεσί πυ μάλιςα τριάκοντα καὶ ἑκατὸν μετὰ Λυκῦργον, πρώτων τῶν περὶ Ἔλατον ἐφόρων κατα-

non rata faciant, sed prorsus summoueant et dimittant populum, quasi inuertentem et deprauantem rogationem. Id illi induxerunt ciuitatem, vt crederet hoc Deum iussisse, vt his versibus memorat Tyrtaeus:

Eximias sortes atque haec oracula vobis,
Vincere si est animus, Phoebus Apollo dedit:
Vrbis consilio sacros reges moderari,
Quos dulcis Spartae sollicitudo tenet.
Maioresque senes natu, populumque frequentem,
Hinc latas leges sciscere si placeant.

Ita temperata per Lycurgum reipublicae procuratione, quum adhuc tamen qui ei successerunt, nimiam et validam paucorum potentiam animaduerterent luxuriari et ferocire, tanquam fraenum (vt ait Plato) iniecerunt ei Ephororum autoritatem, atque post Lycurgum annis circiter triginta supra centum, primum Ephorum designauerunt Elatum, rege Theo-

57 οἱ τάδε νικῶν (vulg.)] Lectio prorsus reiicienda, pro qua lege cum Anonym. οἴκαδ' ἔνεικαν, *domum attulerunt.*

58 ὥς φησιν ὁ Πλάτων] Eo, quem dixi, libro. *Xylander.*

59 ψέλλιον, vel ψάλλιον Vulcob.

60 Χρονια-

ϛαθέντων ἐπὶ Θεοπόμπȣ βασιλεύοντος· ὃν καὶ φασιν ὑπὸ τῆς ἑαυτȣ͂ γυναικὸς ὀνειδιζόμενον ὡς ἐλάττω παραδώσοντα τοῖς παισὶ τὴν βασιλείαν, ἣ παρέλαβε· Μείζω μὲν ȣ͂ν, εἰπεῖν, ὅσῳ χρονιωτέραν[60]. τῷ γὰρ ὄντι τὸ ἄγαν ἀποβαλȣ͂σα, μετὰ τȣ͂ φθόνȣ διέφυγε τὸν κίνδυνον· ὥϛε μὴ παθεῖν, ἃ Μεσσήνιοι[61] καὶ Ἀργεῖοι[62] τȣ̀ς παρ᾽ αὐτοῖς βασιλεῖς ἔδρασαν, μηδὲν ἐνδȣ͂ναι, μηδὲ χαλάσαι τῆς ἐξȣσίας ἐπὶ τὸ δημοτικὸν ἐθελήσαντας[63]. ὃ καὶ μάλιϛα τὴν Λυκȣ́ργȣ σοφίαν καὶ πρόνοιαν ἐποίησε φανερὰν εἰς τὰς Μεσσηνίων καὶ Ἀργείων, συγγενῶν καὶ γειτόνων δήμων, καὶ βασιλέων ϛάσεις καὶ κακοπολιτείας ἀφορῶσιν· οἳ τῶν ἴσων ἀπ᾽ ἀρχῆς τετυχηκότες, ἐν δὲ τῷ κλήρῳ καὶ πλέον ἔχειν ἐκείνων δόξαντες, ȣ̓κ ἐπὶ πολὺν χρόνον εὐδαιμόνησαν, ἀλλ᾽ ὕβρει μὲν τῶν βασιλέων, ȣ̓κ-εὐπειθίᾳ[64] δὲ τῶν ὄχλων, τὰ καθεϛῶτα συνταράξαντες, ἔδειξαν, ὅτι θεῖον ἦν ὡς ἀληθῶς εὐτύχημα τοῖς Σπαρτιάταις ὁ τὴν πολιτείαν

Theopompo. Quem dicunt, quum exprobraret ei vxor, quod regnum filiis minus, quam accepiſſet, eſſet relicturus, reſpondiſſe, Immo eo maius, quo diuturnius. Nimirum abiecta enormitate cum inuidia deuitauit ſcopulum, in quem Meſſeniorum et Argiuorum reges apud ſuos ciues impegerunt, qui fraenum dominatus nihil remittere ad popularitatem voluerunt vel laxare. Quanta autem fuerit Lycurgi ſapientia et prouidentia, liquido perſpicias ex ſeditionibus atque inconditis rebuspublicis Meſſeniorum et Argiuorum, cognatorum vicinorumque populorum, atque regum, qui ab exordio paria aſſequuti, et in ſorte agrorum etiam illis viſi ſuperiores, non diuturnam tenuerunt felicitatem, ſed libidine regum et populi contumacia res nouas molientes, documento fuerunt, diuina felicitate Spartiatis accidiſſe, vt quiſpiam ita apud eos ſtatum publicum

60 χρονιωτέραν] In Op. Mor. p. 1395. eandem rem narrans habet βεβαιοτέραν, et ſupra, ἧς παρέλαβε.

61 Μεσσήνιοι SGerm. Haec vox ſemper ſcripta eſt in hoc cod. cum duplici σσ. vulgatae dant Μεσήνιοι ſimplici σ.

62 καὶ οἱ Ἀργεῖοι Vulcob.

63 ἐθελήσαντος SGerm.

64 εὐπειθείᾳ SGerm.

65 Ἐπι-

ἁρμοσάμενος καὶ κεράσας παρ' αὐτοῖς. ταῦτα μὲν ἦν ὕστερον.

VIII. Δεύτερον δὲ τῶν Λυκούργου πολιτευμάτων καὶ νεανικώτατον, ὁ τῆς γῆς ἀναδασμός ἐστι. δεινῆς γὰρ οὔσης ἀνωμαλίας, καὶ πολλῶν ἀκτημόνων καὶ ἀπόρων ἐπιφερβομένων[65] τῇ πόλει, τοῦ δὲ πλούτου παντάπασιν εἰς ὀλίγους συνερρυηκότος, ὕβριν, καὶ φθόνον, καὶ κακουργίαν, καὶ τρυφήν, καὶ τὰ τούτων ἔτι πρεσβύτερα καὶ μείζω νοσήματα πολιτείας, πλοῦτον καὶ πενίαν ἐξελαύνων, συνέπεισε τὴν χώραν ἅπασαν εἰς μέσον θέντας, ἐξ ἀρχῆς ἀναδάσασθαι, καὶ ζῆν μετ' ἀλλήλων ἅπαντας ὁμαλεῖς καὶ ἰσοκλήρους τοῖς βίοις γενομένους· τὸ δὲ πρωτεῖον ἀρετῇ μετιόντας, ὡς ἄλλης ἑτέρῳ πρὸς ἕτερον οὐκ οὔσης διαφορᾶς, οὐδ' ἀνισότητος, πλὴν ὅσην καὶ[66] αἰσχρῶν ψόγος ὁρίζει καὶ καλῶν ἔπαινος. ἐπάγων δὲ τῷ λόγῳ τὸ ἔργον, διένειμε τὴν[67] μὲν ἄλλην τοῖς περιοίκοις Λακωνικὴν, τρισμυρίους κλήρους, τὴν δ' εἰς τὸ ἄστυ τὴν Σπάρτην[68] συντελοῦσαν, ἐννακισχιλίους· τοσοῦτοι γὰρ ἐγένοντο

cum concinnaret et formaret. Verum haec poſtea ſequuta ſunt.

Alter Lycurgi actus publicus, iſque audaciſſimus, terrae diſtributio fuit. Siquidem quum immenſa eſſet inaequalitas, multique cumularentur in vrbe inopes et egeni, opes vero ad paucos redundarent; quo faſtum, inuidiam, auaritiam, luxum, atque his vetuſtiores et aſperiores morbos republica exterminaret, opulentiam et paupertatem; perpulit ciues, vt poſſeſſiones in medium conferrent, et de integro partirentur, viuerentque omnes compari inter ſe et aequabili fortuna: primas autem per virtutem affectarent, neque aliud inter ſe diſcrimen aut imparitatem ducerent aliam, niſi quam turpitudinis macula definiret, et decus virtutis. Hinc verba rebus exſequutus, diuiſit caeterum agrum Laconicum, circumiectis populis in triginta millia ſortium: quod ad vrbem ipſam Spartam pertinebat, in nouem millia: tot enim ſortes datae

Spartiatis

65 Ἐπιφερομένων] Significantior eſt lectio Anon. ἐπιφορουμένων.

66 deeſt καὶ ante αἰσχρῶν SGerm.

67 τὸ ἔργον ἔνειμε τὴν SGerm.

68 τῆς Σπάρτῃ vel τῆς Σπάρτης Vulc. τῇ Σπάρτῃ SGerm. et Iunt.

69 Λυκούργῳ

κλῆροι Σπαρτιατῶν. ἔνιοι δέ φασι τὸν μὲν Λυκοῦργον ἑξακισχιλίους νεῖμαι, τρισχιλίους δὲ μετὰ ταῦτα προσθεῖναι Πολύδωρον· οἱ δὲ τοὺς μὲν ἡμίσεις τῶν ἐνακισχιλίων τοῦτον, τοὺς δὲ ἡμίσεις, Λυκοῦργον [69]. ὁ δὲ κλῆρος ἦν ἑκάστου τοσοῦτος, ὥστ' ἀποφορὰν φέρειν, ἀνδρὶ μὲν, ἑβδομήκοντα κριθῶν μεδίμνους, γυναικὶ δὲ δώδεκα, καὶ τῶν ὑγρῶν καρπῶν ἀναλόγως τὸ πλῆθος. ἀρκέσειν γὰρ ᾤετο [70] τοσοῦτον [71] αὐτοῖς τῆς τροφῆς, πρὸς εὐεξίαν καὶ ὑγείαν ἱκανὴν ἄλλου [72] μηδενὸς δεησομένοις [73]. λέγεται δ' αὐτὸν ὕστερόν ποτε χρόνῳ τὴν χώραν διεξερχόμενον ἐξ ἀποδημίας ἄρτι τεθερισμένην, ὁρῶντα τοὺς σωροὺς παραλλήλους καὶ ὁμαλεῖς, μειδιάσαι, καὶ εἰπεῖν πρὸς τοὺς παρόντας, ὡς ἡ Λακωνικὴ φαίνεται πᾶσα πολλῶν ἀδελφῶν εἶναι νεωστὶ νενεμημένων.

IX. Ἐπιχειρήσας δὲ καὶ τὰ ἔπιπλα διαιρεῖν [74],

Spartiatis fuere. Sunt qui dicant, Lycurgum ſex millia tantum diuiſiſſe, tria millia poſtmodum adiunxiſſe Polydorum: alii hunc, dimidium nouem millium, dimidium, Lycurgum. Sors erat cuiuſque tanta, vt prouentum redderet, viris ſeptuagenos hordei medimnos, foeminis duodenos, et liquidorum fructuum ſecundum eandem rationem. Tantum iis cibarii putauerunt ad bonum habitum et ad valetudinem tuendam ſatis eſſe, neque re praeterea vlla eſſe opus. Ferunt, eum, quum poſt peregre revertens agrum frugibus modo demeſſis peragraret, conſpiceretque aceruos aequaliter comparatos et pares, arriſiſſe ac comitibus dixiſſe, Quam tota Laconia videtur multorum eſſe fratrum, qui iam nunc eam inter ſe ſint partiti!

Inde adortus res mobiles diuidere, quo omnem excinderet,

69 Λυκούργῳ Vulcob.

70 Ὤοντο (vulg.)] Legendum ᾤετο cum Anonym. quia de Lycurgo potiſſimum loquitur. Ita Lapus, et Steph. [vti etiam Vulcob. et SGerm.]

71 τοσούτους τὸν αὐτ. Vulcob. Anonym.

72 ἄλλου δὲ μ. SGerm.

73 In variis lect. exaratum eſt δεησόμενον, non adiecto nomine codicis.

74 Τὰ ἔπιπλα διαιρεῖν] Eadem narrantur in Apophtheg. Lacon. cum nonnulla phraſium variatione. Sic de hac re dicitur, τὰ κατ' οἶκον ὄντα πάντας (l. πάντα, vel dele) ἐξ ἴσου διαιρεῖν.

75 Προσ-

ὅπως παντάπασιν ἐξέλοι τὸ ἄνισον καὶ ἀνώμαλον, ἐπεὶ χαλεπῶς ἑώρα προσδεχομένους[75] τὴν ἄντικρυς ἀφαίρεσιν, ἑτέρᾳ προσῆλθεν[76] ὁδῷ, καὶ κατεπολιτεύσατο τὴν ἐν τούτοις πλεονεξίαν. πρῶτον μὲν[77] γὰρ ἀκυρώσας πᾶν νόμισμα χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν, μόνῳ χρῆσθαι τῷ σιδηρῷ προσέταξε[78], καὶ τούτῳ δ' ἀπὸ πολλοῦ σταθμοῦ καὶ ὄγκου, δύναμιν ὀλίγην ἔδωκεν[79], ὥστε δέκα μνῶν ἀμοιβὴν ἀποθήκης τε μεγάλης ἐν οἰκίᾳ δεῖσθαι καὶ ζεύγους ἄγοντος. τούτου δ' ἐπιχυθέντος, ἐξέπεσεν ἀδικημάτων γένη πολλὰ τῆς Λακεδαίμονος. τίς γὰρ ἢ κλέπτειν ἔμελλεν, ἢ δωροδοκεῖν, ἢ ἀποστερεῖν, ἢ ἁρπάζειν, ὃ μήτε κατακρύψαι δυνατὸν ἦν, μήτε κεκτῆσθαι ζηλωτὸν, ἀλλὰ μηδὲ κατακόψαι λυσιτελές; ὄξει γὰρ, ὡς λέγεται, διαπύρου σιδήρου τὸ στόμωμα κατασβέσας, ἀφείλετο τὴν εἰς τἄλλα χρείαν καὶ δύναμιν, ἀδρανοῦς καὶ δυσέργου γενομένου. μετὰ δὲ τοῦτο τῶν ἀχρήστων καὶ περισσῶν ἐποιεῖτο τεχνῶν[80]

cinderet inaequalitatem et imparitatem; quum cerneret aegre laturos, ſi extorquerentur ipſis aperte, inſtitit alia ratione illarum rerum ſummouere cupiditatem. Primum monetam omnem auream et argenteam antiquauit, ſoli ferro autoritatem tribuit: eiuſque magno ponderi et moli exiguum aſſignauit pretium, vt occuparet decem minarum ſumma amplum in aedibus armarium, et plauſtrum duorum boum ad vehendum. Hoc fuſo et diſperſo multae ſcelerum formae ſunt Lacedaemone eiectae. Nam quis furari, quis venalis muneribus eſſe, quis defraudare aut rapere ſuſtineret id, quod non poſſet tegi, cuius nemo eſſet poſſeſſione beatior, ſed nec inciſum vllum vſum praeſtaret? Nempe aceto, vt dicitur, candentis aciem ferri reſtinguens, alium eius vſum et momentum reſecauit, reddiditque eneruatum et inhabile. Mox inutiles artes et ſuperfluas expulit finibus.

75 Προσδεχομένους] Melius in Apophth. Lacon. προσδεξομένους.

76 Προσῆλθεν ὁδῷ] In quodam [ſc. in SGerm.] ſcriptum eſt περιῆλθεν, quod magis probo. *H. Steph.*

77 Πρῶτον μὲν] Rectius Vulcob. et SGerm. addunt γάρ.

78 προσέταξε SGerm. vulgo προσέταξεν, cum ν ἐφελκυστικῷ.

79 ἔδωκαν Vulcob.

80 Περισσῶν ἐποιεῖτο τεχνῶν] Hinc

ξενηλασίαν. ἔμελλον δέ που, καὶ μηδενὸς ἐξελαύνοντος, αἱ πολλαὶ τῷ κοινῷ [81] νομίσματι συνεκπεσεῖσθαι, διάθεσιν τῶν ἔργων οὐκ ἐχόντων. τὸ γὰρ σιδηροῦν ἀγώγιμον οὐκ ἦν πρὸς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, οὐδ᾽ εἶχε τιμὴν, καταγελώμενον· ὥστ᾽ οὐδὲ πρίασθαί τι τῶν ξενικῶν καὶ ῥωπικῶν ὑπῆρχεν· οὐδ᾽ εἰσέπλει φόρτος [82] ἐμπορικὸς εἰς τοὺς λιμένας· οὐδ᾽ ἐπέβαινε τῆς Λακωνικῆς οὐ σοφιστὴς λόγων, οὐ μάντις ἀγυρτικὸς, οὐχ ἑταιρῶν τροφεὺς, οὐ χρυσῶν τις, οὐκ ἀργυρῶν καλλωπισμάτων δημιουργὸς, ἅτε δὴ νομίσματος οὐκ ὄντος. ἀλλὰ οὕτως ἀπερημωθεῖσα κατὰ μικρὸν ἡ τρυφὴ τῶν ζωπυρούντων καὶ τρεφόντων αὐτὴν, δι᾽ αὐτῆς ἐμαραίνετο· καὶ πλεῖον οὐδὲν ἦν τοῖς τὰ πολλὰ κεκτημένοις, ὁδὸν οὐκ ἐχούσης εἰς μέσον τῆς εὐπορίας, ἀλλ᾽ ἐγκατῳκοδομημένης καὶ ἀργούσης. δι᾽ ὃ καὶ τὰ πρόχειρα τῶν σκευῶν καὶ ἀναγκαῖα ταῦτα, κλιντῆρες καὶ δίφροι

finibus. Et quidem pleraeque vel nullo exigente erant vna cum publica moneta solum versurae, vendibilia quum non essent opera. Siquidem ferrum nequicquam exportabatur ad alios Graecos, et vt nullius autoritatis deridebatur. Vnde nulla etiam facultas mercandi erat exoticarum et exquisitarum mercium, neque in portubus eorum exonerabant mercatores naues, neque pedem in Laconia ponebat vel verborum architectus, vel praestigiator vates, vel leno, vel monilium aureorum argenteorumue artifex, quod carerent nummis. Verum ita luxus paulatim iis, qui eum excitabant et alebant, destitutus sua sponte emarcuit: neque iis, qui multa adepti essent, plus quicquam commodi aderat, cum opibus locus in publico non esset, sed domi occlusae otiosaeque tenerentur. Quod in causa fuit, vt instrumentum quotidianum et necessarium, velut lecti, sedes,

mensae

Hinc forsan emendandum in Apophth. Lacon. ἁπάντων τεχνῶν (non τῶν) περισσῶν ξενηλασίαν ἐποιήσατο. [Non animaduertebat nempe Bryanus, ἁπάντων tum stare non posse, sed ἁπασῶν saltim esse exarandum. Verum bene habet ille locus.]

81 Κοινῷ νομίσματι] Forte καινῷ, quod pro auro et argento, ferreo nummo vti necesse erat.

82 Φόρτος ἐμπορικὸς] Φόρτος siue *onus* non ita proprie dicitur εἰσπλεῖν εἰς τοὺς λιμένας, potius φορτηγὸς, ipsa *nauis oneraria*: atque huic mutationi fauet varia lectio, φορτικὸς, quam exhibet Vulcob.

83 Κάθω

καὶ τράπεζαι, βέλτιστα παρ' αὐτοῖς ἐδημιουργεῖτο, καὶ κώθων ὁ Λακωνικὸς [83] εὐδοκίμει μάλιστα πρὸς τὰς στρατείας, ὥς φησι Κριτίας [84]. τὰ γὰρ ἀναγκαίως πινόμενα τῶν ὑδάτων καὶ δυσωποῦντα τὴν ὄψιν, ἀπεκρύπτετο τῇ χρόᾳ, καὶ τοῦ θολεροῦ προσκόπτοντος ἐντὸς καὶ προσισχομένου [85] τοῖς ἄμβωσι [86], καθαρώτερον ἐπλησίαζε τῷ στόματι τὸ πινόμενον. αἴτιος δὲ καὶ τούτων ὁ νομοθέτης· ἀπηλλαγμένοι γὰρ οἱ δημιουργοὶ τῶν ἀχρήστων, ἐν τοῖς ἀναγκαίοις ἐπεδείκνυντο τὴν καλλιτεχνίαν.

X. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπιθέσθαι τῇ τρυφῇ καὶ τὸν ζῆλον ἀφελέσθαι τοῦ πλούτου διανοηθεὶς, καὶ τὸ τρίτον πολίτευμα καὶ κάλλιστον ἐπῆγε, τὴν τῶν συσσιτίων κατασκευὴν, ὥστε δειπνεῖν μετ' ἀλλήλων συνιόντας, ἐπὶ

mensae supra modum fabricarentur apud eos concinne, et poculum Laconicum, quod cothon dicebatur, in commendatione esset, maxime ad expeditiones, vt est autor Critias; quod aqua, ad quam potandam vrgebat necessitas, ne offenderet oculos, tegeretur poculi colore: et quia quod turbidi inerat, impingebat intus ac labris cohibebatur, potus accedebat ori purior. In causa et hic legislator fuit; quippe opifices, vbi discesserunt ab inutilibus, expresserunt in necessariis artis elegantiam.

Quo magis autem incursaret luxuriam, et admirationem pecuniae adimeret, tertium, et praestantissimum inuexit institutum, conuiuiorum formam; vna vt coenarent frequentes, communibus

83 Κώθων ὁ Λακωνικὸς] Κώθων poculum figlinum exiguum atque sinuosum. Describitur venuste apud Athenaeum libro II. vbi itidem affertur Critiae testimonium. Aliquando ponitur pro potu et compotatione: quomodo et κωθωνίσαι verbum. Sic κώθωνος vocabulo vsus est auctor noster in Pyrrho, vt ibi admonui: et in Timoleonte est περὶ κώθωνα διατρίβειν, *potare*: et in Anton. *Xylander*.

84 Ὡς φησι Κριτίας] Exstat etiam apud Athenaeum hic Critiae locus, sed paulo alia habens verba, lib. XI. *H. Steph.*

85 Προσκόπτοντος ἐντὸς καὶ προϊσχομένου (vulg.)] Non dubitarim reponere προσισχομένου, at προσκόπτοντος non video in quod vocabulum mutari possit. *H. Steph.* Nec mutari debet, cum loco satis conueniat.

86 Τοῖς ἄμβωσι] Quid ἄμβων sit, ex Aelio Dionysio Eustathius 9. Odysseae docet: ego ita verti, vt congruere maxime huc putaui. *Xylander*.

 87 Ἡ τρα-

κοινοῖς καὶ τεταγμένοις ὄψοις καὶ σιτίοις, οἴκοι δὲ μὴ διαιτᾶσθαι, ἢ ςρωμνὰς[87] πολυτελεῖς καὶ τραπέζας, ἐν χερσὶ δημιουργῶν καὶ μαγείρων, ὑπὸ σκότος, ὥσπερ ἀδηφάγα ζῶα[88], πιαινομένους, καὶ διαφθείροντας ἅμα τοῖς ἤθεσι τὰ σώματα, πρὸς πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἀνειμένα καὶ πλησμονήν, μακρῶν μὲν ὕπνων, θερμῶν δὲ λουτρῶν, πολλῆς δὲ ἡσυχίας, καὶ τρόπον τινὰ νοσηλείας καθημερινῆς δεομένην[89]. μέγα μὲν οὖν καὶ τοῦτο ἦν, μεῖζον δὲ τὸ τὸν πλοῦτον [ἄσυλον, μᾶλλον δ'] ἄζηλον[90], ὡς

nibus et praeſcriptis obſoniis atque epulis; domi ne veſcerentur in ſumtuoſis lectis et menſis, de macellariorum et coquorum manibus, in tenebris velut voraces pecudes ſaginantes ſe, labefactanteſque vna cum moribus corpora in omnem luxuriam proiecta et crapulam: quibus ſunt comitantes prolixi ſomni, calidae balneae, longa quies, et quaſi quotidiana valetudo. Fuit hoc magnum: verum maius illud, quod communi menſa et frugali victu opes ſacroſanctas, immo deſpectas, vt ait

87 Ἢ ςρωμνὰς] Vnde pendeat hic accuſatiuus, non video: lego, ἢ ἐπὶ ςρωμνάς. *aut ſuper ſtrata*, et in Numa p. 165. recenſetur inter exempla Spartanae luxuriae a Lycurgo refrenatae, quod perſuaſit ciuibus ςρωμνὰς ἐκβαλεῖν πολυτελεῖς καὶ τραπέζας.

88 ἀδδήφαγα ζῶα, vel ἀδηφαγία, Vulcob.

89 Δεομένων (vulg.)] Potius δεόμενα vt cum τὰ σώματα congruat. Sic Vulcob. et Anonym.

90 Πλοῦτον ἄσυλον, μᾶλλον δὲ ἄζηλον] Haec Noſter Theophraſto tribuit, et Porphyrius; qui citat hunc locum iiſdem fere verbis: μεῖζον καὶ τοῦτο τὸ, τὸν πλοῦτον ἄζηλον, ὥς φησι Θεόφραςος, καὶ ἄπλουτον ἀπεργάσασθαι. Idem paene repetitur in Op. Mor. p. 935. ἀλλὰ πλοῦτος (adde, ἄπλουτός) ἐςιν (ὥς φησι Θεόφραςος) καὶ ἄζηλος ἀληθῶς. Sic p. 117. et in Apophth. Lacon. ἄζηλον δὲ ποιήσας τὸν πλοῦτον. Nullibi autem πλοῦτος dicitur ἄσυλος in frequenti huius ſententiae citatione; quapropter iſta verba libenter expungerem, ἄσυλον, μᾶλλον δὲ, [vti etiam in cod. SGerm. reuera deſunt] quae hoc modo textum occuparunt. Primo mendoſe ſcriptum fuerat ἄσυλον, deinde ſagacior aliquis librarius in margine correxerat, μᾶλλον δὲ ἄζηλον, demum multo oſcitantior alius vtramque, tum falſam, tum veram lectionem in ſententiam vna compegit. Huiuſmodi interpolationum in Noſtro plura exempla proferam ad p. 125.

91 ἐπὶ

φησι Θεόφραςος, καὶ ἄπλετον ἀπεργάσασθαι τῇ κοινότητι τῶν δείπνων, καὶ τῇ περὶ τὴν δίαιταν εὐτελείᾳ. χρῆσις γὰρ ἐκ ἦν, ἐδ' ἀπόλαυσις, ἐδ' ὄψις ὅλως ἢ ἐπίδειξις τῆς πολλῆς παρασκευῆς, ἐπὶ ταυτὸ [91] δεῖπνον τῷ πένητι τῷ πλεσίε βαδίζοντος· ὥςε δὴ τῦτο τὸ θρυλλέμενον [92] ἐν μόνῃ τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον πόλεων τῇ Σπάρτῃ σώζεσθαι, τυφλὸν ὄντα τὸν πλῦτον, καὶ κείμενον, ὥσπερ γραφὴν, ἄψυχον καὶ ἀκίνητον. ἐδὲ γὰρ οἴκοι προδειπνήσαντας ἐξῆν βαδίζειν ἐπὶ τὰ συσσίτια πεπληρωμένες, ἀλλ' ἐπιμελῶς οἱ λοιποὶ παραφυλάττοντες τὸν μὴ πίνοντα, μηδ' ἐσθίοντα μετ' αὐτῶν, ἐκάκιζον, ὡς ἀκρατῆ καὶ πρὸς τὴν κοινὴν ἀπομαλακιζόμενον δίαιταν.

XI. Διὸ καὶ μάλιςά φασι τῷ Λυκέργῳ πρὸς τῦτο τὸ πολίτευμα χαλεπῶς [93] γενέσθαι τὲς εὐπόρες [94], καὶ συςάντας ἐπ' αὐτὸν ἀθρόες καταβοᾶν καὶ ἀγανακτεῖν, τέλος δὲ βαλλόμενος ὑπὸ πολλῶν, ἐξέπεσε τῆς ἀγορᾶς δρόμῳ. καὶ τὲς μὲν ἄλλες ἔφθασεν εἰς ἱερὸν

ait Theophrastus, et inopes effecerit. Neque enim vsus vllus vel fruitio erat, nec vero omnino conspectus vel ostentatio magnifici splendoris, vbi ad eandem mensam iuxta pauper et diues conuenirent: vt, vulgatissimum illud, vna in ciuitate sub sole Lacedaemone Plutus seruaretur coecus, iaceretque ibi picturae modo inanimis et immotus. Siquidem non licebat praesumta domi coena conuiuia inire expletos, sed obseruabant acriter caeteri, atque eum, qui non biberet cum ipsis, neque vesceretur, proscindebant vt intemperantem, et ad conuictum elanguescentem publicum.

Hoc potissimum instituto, pecuniosos ferunt in Lycurgum exarsisse, eorumque cateruam coitione facta obstrepuisse ei et insectatam fuisse. Qui postremo lapidibus petitus, proripuit se foro: aliis autem elapsus ad sacram aedem confugit.

91 ἐπὶ τὸ αὐτὸ SGerm.

92 τῦτο δὴ τὸ θρυλλέμενον idem.

93 χαλεπῶς γενέσθαι] Scribe χαλεπὲς cum Vulcob. et Anon.

94 τὲς εὐπόρες] Hinc tolle mendum in Apophtheg. Lacon. πρὸς τὰ τοιαῦτα τῶν νομοθετημάτων χαλεπήναντες οἱ ἔφοροι. lege εὔποροι. Ephori non nisi multos post annos constituebantur.

 95 Ὀφθαλ-

καταφυγών· εἷς δέ τις νεανίσκος, ἄλλως μὲν οὐκ ἀφυής, ὀξὺς δὲ καὶ θυμοειδής, Ἄλκανδρος, ἐπικείμενος καὶ διώκων, ἐπιστραφέντος αὐτοῦ τῇ βακτηρίᾳ πατάξας τὸν ὀφθαλμὸν ἐξέκοψεν [95]. ὁ μὲν οὖν Λυκοῦργος, οὐδὲν ἐνδοὺς πρὸς τὸ πάθος, ἀλλὰ στὰς ἐναντίος, ἔδειξε τοῖς πολίταις τὸ πρόσωπον ἡμαγμένον, καὶ διεφθαρμένην τὴν ὄψιν. αἰδὼς δὲ πολλὴ καὶ κατήφεια τοὺς ἰδόντας ἔσχεν, ὥστε παραδοῦναι τὸν Ἄλκανδρον αὐτῷ, καὶ προπέμψαι μέχρι τῆς οἰκίας συναγανακτοῦντας. ὁ δὲ Λυκοῦργος ἐκείνους μὲν ἐπαινέσας ἀφῆκε, τὸν δ᾽ Ἄλκανδρον εἰσαγαγὼν οἴκαδε, κακὸν μὲν οὐδὲν οὔτ᾽ [96] ἐποίησεν, οὔτ᾽ εἶπεν, ἀπαλλάξας δὲ τοὺς συνήθεις [καὶ] θεραπευτῆρας, [ὑπηρέτας [97],] ἐκεῖνον ἐκέλευσεν ὑπηρετεῖν. ὁ δ᾽, οὐκ ὢν ἀγεν-

fugit. Vnus fuit adolescens, ingenio alioqui non malo, sed acris et ardentior, Alcander. Hic fugientis tergo inhaerens, percussit respicientem baculo, oculumque excussit. Lycurgus nihil vulnere deterritus, sed obuersus ad populum ciuibus faciem cruore oppletam, et visum ostendit labefactatum. Ibi tanta verecundia concio perfusa et moestitia fuit, vt dederent ei Alcandrum, et vicem eius dolentes frementesque, domum vsque eum prosequerentur. At Lycurgus hos quidem collaudatos dimisit: Alcandrum vero introductum, nec verbo laesit, nec facto, sed amotis ministris, quibus ad corporis cultum erat vti solitus, iussit eum sibi ministrare. Ille cum ingenuus esset, strenue

95 ὀφθαλμὸν ἀπέκοψεν (vulg.)] Inuenitur et alia scriptura ἐξέκοψεν. [ita in Vulcob.] quam malo. Sic enim apud Aristophanem legitur in Acharnens. ἐκκόψειέ γε τὸν σόν, videlicet ὀφθαλμόν. Apud eundem habemus ἐξεκόπην τὸν ὀφθαλμόν, in Nubibus, circa principium: εἴθ᾽ ἐξεκόπην πρότερον τὸν ὀφθαλμὸν λίθῳ. Sic et apud Demosthenem pro cor. ὀφθαλμὸν ἐκκεκομμένος ὁ Φίλιππος. Sic et apud Lucianum ἐκκεκομμένος τὸν ὀφθαλμόν. Sic denique in alio ipsius Plutarchi loco, qui est in Poplicola, ἐκκοπεὶς ὀμμάτων θάτερον. *H. Steph.* Minus opus est aliorum testimoniis, cum Noster ipse hanc vocem de hac ipsa re vsurpet in Apophth. Lacon. τὸν ὀφθαλμὸν ἐξέκοψεν αὐτοῦ. et in Sertorio, τῶν ὄψεων ἑτέραν ἀπέβαλεν ἐκκοπεῖσαν. item in Caesare; Cassius Scaeua dicitur τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκοπείς.

96 οὔτ᾽ ἐποίησεν SGerm.

97 θεραπευτῆρας ὑπηρέτας] Illud ὑπηρέτας tanquam glossema prioris

νὴς, ἐποίει τὸ προστασσόμενον σιωπῇ, καὶ παραμένων ἅμα τῷ Λυκούργῳ καὶ συνδιαιτώμενος, ἐν τῷ κατανοεῖν τὴν πρᾳότητα καὶ τὸ βάθος αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ περὶ τὴν δίαιταν αὐστηρὸν, καὶ τὸ πρὸς τοὺς πόνους ἀκαμπτον, αὐτός τε δεινῶς διετέθη περὶ τὸν ἄνδρα, καὶ πρὸς τοὺς συνήθεις καὶ φίλους ἔλεγεν, ὡς οὐ σκληρὸς, οὐδ᾽ αὐθάδης ὁ Λυκοῦργος, ἀλλὰ μόνος ἐκεῖνος[98] ἥμερος καὶ πρᾶός ἐστι τοῖς ἄλλοις. οὕτω μὲν οὖν οὗτος ἐκεκόλαστο, καὶ τοιαύτην ὑπεσχήκει[99] δίκην, ἐκ πονηροῦ νέου[100] καὶ αὐθάδους ἐμμελέστατος ἀνὴρ καὶ σωφρονικώτατος γενόμενος. τοῦ δὲ[1] πάθους ὑπόμνημα Λυκοῦργος ἱδρύσατο, τῆς Ἀθηνᾶς ἱερὸν, ἣν Ὀπτιλέτιν προσηγόρευσε· τοὺς γὰρ ὀφθαλμοὺς ὀπτίλους οἱ τῇδε Δωριεῖς καλοῦσιν. ἔνιοι μέντοι τὸν Λυκοῦργον, ὧν καὶ Διοσκορίδης ἐστὶν ὁ συντεταγμένος τὴν Λακωνικὴν πολιτείαν, πληγῆναι μέν φασιν, οὐ τυφλωθῆναι δὲ τὸν ὀφθαλμόν· ἀλλὰ καὶ τὸ ἱερὸν τῇ Θεῷ τῆς ἀκέσεως[2] χαριστήριον ἱδρύσασθαι. τὸ μέντοι

ſtrenue imperata et obedienter fecit; et cum ex conſuetudine et contubernio Lycurgi notaret manſuetudinem et affectum animi eius, vitam aſperam, labores indefatigatos, non modo mirifice coepit eum admirari, ſed apud familiares et neceſſarios praedicauit, non eſſe rigidum Lycurgum, nec praefractum, ſed ſolum erga alios lenem illum et blandum. Ad hunc modum caſtigatus ille fuit, eamque luit poenam, qua ex improbo iuuene et praefracto modeſtiſſimus vir atque temperantiſſimus redditus eſt. Huius caſus Lycurgus monumentum, aedem Mineruae, quam appellauit Optiletin, excitauit: ita enim huius regionis Dores oculos vocant. Alii (inter quos eſt Dioſcorides, qui deſcripſit rempublicam Lacedaemoniorum) vulneratum oculum eius autumant fuiſſe, non autem luſcum factum: templum autem Deae in gratiam curationis poſuiſſe. Poſt id infortu-

prioris vocis delendum cenſeo. Certe vox vtraque ſtare non poteſt. Caeterum SGerm. τοὺς συνήθεις ὑπηρέτας καὶ θεραπευτῆρας exhibet.

98 deeſt ἐκεῖνος SGerm.

99 ὑπεσχήκει idem. vulgo legitur ὑπέσχηκε.

100 Ἐκ πονηροῦ νέου] Placet δὴ νέου, vt edit. Flor. habet. [Aldina vero hoc δὴ recte omiſit.]

1 τοῦ δὴ Vulcob.

2 ἀσκήσεως Vulcob.

3 ἀπέθα-

φέρειν βακτηρίαν ἐκκλησιάζοντες οἱ Σπαρτιᾶται μετὰ τὴν συμφορὰν ἐκείνην ἀπέμαθον [3].

XII. Τὰ δὲ συσσίτια, Κρῆτες μὲν ἄνδρεια, οἱ [4] Λακεδαιμόνιοι δὲ φιδίτια προσαγορεύουσιν, εἴτε ὡς φιλίας καὶ φιλοφροσύνης ὑπαρχόντων, ἀντὶ τοῦ λ τὸ δ λαμβάνοντες [5]· εἴτε ὡς πρὸς εὐτέλειαν καὶ φειδὼ συνεθιζόντων. οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ τὸν πρῶτον ἔξωθεν ἐπικεῖσθαι φθόγγον, ὥσπερ ἔνιοί φασιν, ἐδιτίων παρὰ τὴν δίαιταν καὶ τὴν ἐδωδὴν λεγομένων. συνήρχοντο δ' ἀνὰ πεντεκαίδεκα, καὶ βραχὺ [6] τούτων ἐλάττους, ἢ πλείους. ἔφερε δὲ ἕκαστος κατὰ μῆνα τῶν συσσίτων [7] ἀλφίτων μέδιμνον, οἴνου χόας ὀκτὼ, τυροῦ πέντε μνᾶς, σύκων ἡμίμνεα [8] πέντε· πρὸς δὲ τούτοις εἰς ὀψωνίαν μικρόν τι κομιδῇ νομίσματος. ἄλλως δὲ καὶ θύσας τις ἀπαρχὴν, καὶ θηρεύσας, μέρος ἔπεμψεν [9] εἰς τὸ συσσίτιον. ἐξῆν γὰρ οἴκοι δειπνεῖν, ὁπότε θύσας τις ἢ κυνηγῶν ἐψήσειε [10], τοὺς δ' ἄλλους ἔδει παρεῖναι. καὶ μέχρι γε

infortunium tamen destiterunt Lacedaemonii deferre in concionem baculum.

Conuiuia Cretes Andria, Lacedaemonii Phiditia nominant: vel quod amicitiam et beneuolentiam concilient, ἀπὸ τῆς φιλίας, loco λ, δ reponentes: vel quod ad frugalitatem assuefaciant et ad parsimoniam, a dictione φειδὼ deducentes. Potuit etiam prima litera aliunde adiecta fuisse, vt nonnulli volunt, ac dicta Editia, ab edendo et victu. Coetus quinum denum erant, aut aliquanto his pauciorum vel plurium. Singuli conuictores farinae medimnos mense, vini congios octonos, casei quinas libras, ficuum binas libras et selibras, praeterea obsonii causa parum admodum pecuniae conferebant. Ad haec qui sacrificauerat primitias, vel qui venatus erat, mittebat portionem ad conuiuium. Nam ei qui sacrificasset vel venatus esset, liberum erat domi coenare: reliquos oportebat adesse. Atque hunc conui-

3 ἀπέθανον idem.
4 deest οἱ SGerm.
5 προσλαμβάνοντες SGerm.
6 βραχεῖ SGerm.
7 Τῶν συσσιτίων (vulg.)] Omnino συσσίτων, vt Vulcob. et Anon. sic p. 100. τῶν συσσίτων ἕκαστος.
8 ἡμίμναια Anonym.
9 ἔπεμψεν] Rectius scribetur ἔπεμπεν. quod conueniet cum praecedente ἔφερε. *H. Steph.*
10 Κυνηγῶν ἐψήσειε] Lapus et Amiotus

πολλῦ τὰς συσσιτήσεις[11] ἀκριβῶς διεφύλαττον. Ἄγιδος γῦν[12] τῦ βασιλέως, ὡς ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς στρατείας καταπεπολεμηκὼς Ἀθηναίους, βουλομένου παρὰ τῇ γυναικὶ δειπνεῖν, καὶ μεταπεμπομένου τὰς μερίδας, οὐκ ἔπεμψαν οἱ πολέμαρχοι. τῇ δὲ μεθ' ἡμέραν ὑπ' ὀργῆς[13] μὴ θύσαντος, ἣν ἔδει, θυσίαν, ἐζημίωσαν αὐτόν. εἰς δὲ τὰ συσσίτια καὶ παῖδες ἐφοίτων, ὥσπερ εἰς διδασκαλεῖα σωφροσύνης ἀγόμενοι, καὶ λόγων ἠκροῶντο πολιτικῶν, καὶ παιδευτὰς ἐλευθερίους[14] ἑώρων, αὐτοί τε παίζειν εἰθίζοντο[15] καὶ σκώπτειν ἄνευ βωμολοχίας, καὶ σκωπτόμενοι μὴ δυσχεραίνειν. σφόδρα γὰρ ἐδόκει καὶ τοῦτο Λακωνικὸν εἶναι, σκώμματος ἀνέχεσθαι· μὴ φέροντα δ' ἐξῆν παραιτεῖσθαι, καὶ ὁ σκώπτων πέπαυτο[16]. τῶν δ' εἰσιόντων ἑκάστῳ δείξας ὁ πρεσβύτατος τὰς θύρας, Διὰ τούτων, φησὶν, ἔξω λόγος οὐκ ἐκπορεύεται. δοκιμάζεσθαι δὲ τὸν βουλόμενον τοῦ συσσιτίου μετασχεῖν,

conuiuiorum morem diu retinuerunt accurate. Adeo vt quum bello, quo Athenienſes deuicerat, Rex reuerſus Agis apud vxorem vellet coenare, portionem poſtulanti non miſerint Polemarchi: cui, quia poſtridie ſolemnia ſacra offenſus non fecit, mulctam dixere. Ad conuiuia pueri quoque, ſicut ad ſcholas temperantiae ducti, ventitabant. Ibi ſermones de republica excipiebant, doctores conſpiciebant ingenuos, aſſueſcebantque et ipſi iocari, et dicteria citra ſcurrilitatem iacere, atque aliorum iocos ſine offenſa excipere. Namque hoc videbatur inprimis Laconicum, iocum ſuſtinere. Impatienti vero licebat deprecari, et temperabatur facetiis. Vt quiſque intrabat, natu maximus commonſtratis foribus, His (inquit) verba foras non egrediuntur. Qui admitti deſiderabant ad conuiuium, hoc modo probari aiunt

Amiotus *retardatum* intelligunt; quaſi ſi ὀψίσειε legiſſent: quae ſane vox in Lexicis reperitur, alibi legiſſe non ſuccurrit, ἐψήσειε quidem non quadrat. *Xyl.* ὀψήσειε Vulcob. ὀψίσειεν SGerm.

11 σιτήσεις SGerm.

12 Ἄγιδος γῦν] Lege οὖν, vt in Apophth. Lacon. quod ſuauius ſequitur conſonantem.

13 ὀργὴν Vulcob.

14 Ἐλευθερίους] In quodam codice ἐλευθερίας. *H. Steph.*

15 εἰθίζοντο Anon. In vulg. eſt εἴθιζον.

16 πέπαυται, vel ἐπέπαυτο Vulcob. Anonym.

 17 συσσι-

ὕτω φασί· λαβὼν τῶν συσσίτων[17] ἕκαςος ἀπομαγδαλίαν εἰς τὴν χεῖρα, τῦ διακόνυ φέροντος ἀγγεῖον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἔβαλλε[18] σιωπῇ καθάπερ ψῆφον· ὁ μὲν δοκιμάζων ἁπλῶς, ὁ δ' ἐκκρίνων σφόδρα τῇ χειρὶ πιέσας. ἡ γὰρ πεπιεσμένη τῆς[19] τετρημένης ἔχει δύναμιν. κἂν μίαν εὕρωσι τοιαύτην, ὐ προσδέχονται τὸν ἐπεισιόντα, βυλόμενοι πάντας ἡδομένυς ἀλλήλοις συνεῖναι[20] τὸν δὲ ὕτως ἀποδοκιμασθέντα κεκαδδεῖσθαι[21] λέγυσι· κάδδος γὰρ καλεῖται τὸ ἀγγεῖον, εἰς ὃ τὰς ἀπομαγδαλίας ἐμβάλλυσι. τῶν δ' ὄψων εὐδοκίμει μάλιςα παρ' αὐτοῖς ὁ μέλας ζωμὸς, ὥςε μηδὲ κρεαδίυ δεῖσθαι τὺς πρεσβυτέρυς, ἀλλὰ παραχωρεῖν τοῖς νεανίσκοις, αὐτὺς δὲ τῦ ζωμῦ κάρτα δεομένυς[22] ἑςιᾶσθαι. λέγεται δὲ

aiunt ſolitos. Quiſque conuictor bucceam manu tenebat, id in vas, quod ferebat in capite miniſter, vt calculum iaciebat tacitus: qui probaret, ſimpliciter: qui reprobaret, manu valide compreſſum. Nam compreſſum perforati calculi vim habet, nec ſi vnum tale repererint, recipiunt ingredientem: quippe qui velint omnes inuicem iucunde congredi. Eum, qui ita eſt reiectus κεκαδδεῖσθαι dicunt: κάδδος enim vas nominatur, in quod fruſta illa coniiciunt. Inter cibos prima laus erat iuri nigro: quare carnes non petebant maiores natu, quas iunioribus permittebant: ipſi decuriati iure veſcebantur. Fama eſt, quendam

17 συσσιτίων SGerm.

18 ἔβαλλε idem. vulgatae ſimplex λ exhibent.

19 τὴν τῆς τετρημ. idem.

20 συνεῖναι Anonym. vulgatae dant συνιέναι.

21 Κεκαδδεῖσθαι] [aut κεκαδῆσθαι, vt eſt in Iuntina. nam Aldina prima vulgatam inuexit vt et κάδδος.] Rectius fortaſſe κεκαδδίσθαι. At κεκαδῆσθαι longe aliud ſignificaret, ſequendo ea, quae de actiua eius voce Heſychius et Euſtathius ſcribunt: apud quos, ſicut et apud Suidam, habemus etiam κεκαδησόμεθα. Pro κάδδος inuenitur κάδδιχος, quod apud Heſychium extat. *H. Steph.* Κάδδιχος etiam Vulcob. Flor. et Lapus: [nec non SGerm.] vnde forſan legendum κεκαδδιχίσθαι, a καδδιχίζω; atque ita ſcripſiſſe Stephanum puto. niſi malis ἐκκεκαδδιχίσθαι, *vaſculo eiici.*

22 κατατεταγμένυς] καταχεομένυς Vulcob. SGerm. et Iuntina. vulgatam prima dedit Aldina.

23 τῶν

τινα τῶν Ποντικῶν[23] βασιλέων, ἕνεκα τȣ̃ ζωμȣ̃ καὶ πρίασθαι Λακωνικὸν μάγειρον· εἶτα γευσάμενον, δυσχερᾶναι· καὶ τὸν μάγειρον εἰπεῖν· Ὦ βασιλεῦ, τȣ̃τον δεῖ[24] τὸν ζωμὸν ἐν τῷ Εὐρώτᾳ λελȣμένȣς ἐποψᾶσθαι. πιόντες δὲ μετρίως, ἀπίασι δίχα λαμπάδος. ȣ̓ γὰρ ἔξεστι πρὸς φῶς βαδίζειν, ȣ̓́τε ταύτην, ȣ̓́τ' ἄλλην ὁδὸν, ὅπως ἐθίζωνται σκότȣς καὶ νυκτὸς εὐθαρσῶς καὶ ἀδεῶς ὁδεύειν. τὰ μὲν ȣ̓̃ν συσσίτια τοιαύτην ἔχει τάξιν.

XIII. Νόμȣς δὲ γεγραμμένȣς ὁ Λυκȣ̃ργος ȣ̓κ ἔθηκεν, ἀλλὰ μία τῶν καλȣμένων ῥητρῶν ἐστιν αὕτη. τὰ μὲν ȣ̓̃ν κυριώτατα καὶ μέγιστα πρὸς εὐδαιμονίαν πόλεως καὶ ἀρετὴν, ἐν τοῖς ἤθεσιν ᾤετο καὶ ταῖς ἀγωγαῖς τῶν πολιτῶν ἐγκατεστοιχειωμένα[25] μένειν ἀκίνητα, καὶ βέβαια, ἔχοντα τὴν προαίρεσιν δεσμὸν ἰσχυρότερον[26] τῆς ἀνάγκης, ἣν ἡ παίδευσις[27] ἐμποιεῖ[28] τοῖς νέοις, νομοθέτȣ διάθεσιν[29] ἀπεργαζομένη περὶ ἕκαστον αὐτῶν. τὰ δὲ

quendam regem Ponti, huius iuris gratia coquum Laconicum comparasse, mox gustu offenso subiecisse coquum, Hoc ius gustandum, O Rex, est iis, qui in Eurota lauerunt. Vbi mediocriter biberunt, sine face recipiunt se domum. Non enim permittitur, neque tunc, neque alias, ad lumen incedere, quo discant in tenebris et nocte commeare fidenter et intrepide. Hic ordo fuit conuiuiorum.

Leges non redegit in scripta Lycurgus, sed vna est haec ex rhetris, quas vocant. Nempe praecipua, atque ea, quae maxime referrent ad ciuitatis felicitatem virtutemque, moribus putauit et institutionibus ciuium sicut rudimenta impressa haerere immota, quum stabili nitantur voluntate, validissimo ad compellendum vinculo, et habitu, quo educatio imbuebat iuuentutem, quae in vnoquoque eorum officium efficiebat legislatoris. Minuta et

23 Τῶν Ποντικῶν] Id refert factum a Dionysio tyranno Cicero in 5. Tuscul. Quaest. et Noster in Laconicis institutis: vt in voce ποντικῶν videatur esse mendum. *Xyl.*

24 τȣ̃τον δὴ SGerm. Iunt. Ald.

25 ἐγκαταστοιχειωμένα SGerm.

26 Ἰσχυρότατον (vulg.)] Recte ἰσχυρότερον Vulc. Anon. et SGerm.

27 ἡ παίδευσις Anon.

28 Ἐποιεῖτο (vulg.) τοῖς νέοις] Scriptum est etiam ἐμποιεῖ τοῖς νέοις. *H. Steph.* et Anon.

29 τοῖς νέοις διάθεσιν, νομοθέτȣ δίκην etc. Anonym.

30 τὸ

μικρὰ καὶ χρηματικὰ συμβόλαια, καὶ συμμεταπίπτοντα ταῖς χρείαις ἄλλοτε ἄλλως, βέλτιον ἦν μὴ καταλαμβάνειν ἐγγράφοις ἀνάγκαις, μηδ' ἀκινήτοις ἔθεσιν, ἀλλ' ἐᾶν ἐπὶ τῶν καιρῶν προσθέσεις λαμβάνοντα καὶ ἀφαιρέσεις, ἃς ἂν οἱ πεπαιδευμένοι δοκιμάσωσι. τὸ γὰρ [30] ὅλον καὶ πάσης νομοθεσίας ἔργον εἰς τὴν παιδείαν ἀνῆψε. μία μὲν οὖν τῶν ῥητρῶν ἦν, ὥσπερ εἴρηται, μὴ χρῆσθαι νόμοις ἐγγράφοις· Ἑτέρα δὲ πάλιν κατὰ τῆς πολυτελείας, ὅπως οἰκία πᾶσα τὴν μὲν ὀροφὴν ἀπὸ πελέκεως [31] εἰργασμένην ἔχῃ, τὰς δὲ θύρας ἀπὸ πρίονος [32] μόνου, καὶ μηδενὸς τῶν ἄλλων ἐργαλείων. ὅπερ γὰρ ὕστερον Ἐπαμινώνδαν εἰπεῖν λέγουσιν ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ τραπέζης, ὡς τὸ τοιοῦτον ἄριστον οὐ χωρεῖ προδοσίαν, τοῦτο πρῶτον [33] ἐνόησε Λυκοῦργος, ὡς οἰκία τοιαύτη τρυφὴν οὐ χωρεῖ καὶ πολυτέλειαν [34]. οὐδ' ἔστιν οὐδεὶς οὕτως ἀπειρόκαλος καὶ ἀνόητος, ὥστ' εἰς οἰκίαν ἀφελῆ καὶ δημοτικὴν εἰσφέρειν κλίνας ἀργυρόποδας, καὶ στρωμνὰς ἁλουργεῖς, καὶ χρυσᾶς κύλικας, καὶ τὴν τούτοις ἑπομένην πολυτέλειαν. ἀλλ' ἀνάγ-

et quaeſtuaria commercia, ac quae viciſſitudinem ex vſu alias aliam habent, ſatius erat ſcripta neceſſitate non concludere, vel conſuetudine perpetua: ſed ſinere, vt pro tempore acceſſiones, vel deceſſiones reciperent ex arbitrio bene inſtitutorum. Nempe ſummam et caput omnium legum ferendarum retulit ad educationis diſciplinam. Itaque vna (vt diximus) rhetra erat, ne ſcriptis legibus vterentur. Altera iam aduerſus luxum, vt quaevis domus faſtigium ſecuri haberet fabricatum, fores ſerra ſolum, nec alio quouis inſtrumento. Nam quod dixiſſe poſtmodum de menſa ſua Epaminondam aiunt, tale prandium non capere proditionem; id primum in mentem venit Lycurgo, talem domum deliciarum et lautitiae haud eſſe capacem. Neque tam ſit ineptus, vel amens vllus, vt in penates humiles et vulgares, lectos argenteis inſtructos fulcris, ſtragulas purpureas, aurea pocula, et eum qui, haec comitatur, inferat ſplendorem: ſed neceſ-

ſario

30 τὸ δὲ Vulcob.

31 ἀπὸ πρίονος ἐργ. Anonym.

32 ἀπὸ πελέκεως Anonym.

33 τοῦτο πρῶτον] Repone πρῶτος ex vet. cod. *H. Steph.*

34 τρυφῆς οὐ χωρεῖν πολυτέλειαν Vulcob.

35 συνεξε-

ιη συναρμόζεσθαι καὶ συνεξομοιοῦσθαι [35] τῇ μὲν οἰκίᾳ τὴν κλίνην, τῇ δὲ κλίνῃ τὴν ἐσθῆτα, ταύτῃ δὲ τὴν ἄλλην χορηγίαν καὶ κατασκευήν. ἐκ δὲ ταύτης τῆς συνηθείας φασὶ καὶ Λεωτυχίδην τὸν πρεσβύτερον ἐν Κορίνθῳ δειπνοῦντα, καὶ θεασάμενον τῆς στέγης τοῦ οἴκου τὴν κατασκευὴν πολυτελῆ καὶ φατνωματικὴν, ἐρωτῆσαι τὸν ξένον, εἰ τετράγωνα παρ' αὐτοῖς τὰ ξύλα φύεται. Τρίτην δὲ ῥήτραν διαμνημονεύουσι [36] τοῦ Λυκούργου, τὴν κωλύουσαν ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς πολεμίους [37] στρατεύειν, ἵνα μὴ πολλάκις ἀμύνεσθαι συνεθιζόμενοι, πολεμικοὶ γένωνται. καὶ τοῦτό γε μάλιστα κατηγοροῦσιν Ἀγησιλάου τοῦ βασιλέως ὕστερον, ὡς ταῖς συνεχέσι καὶ πυκναῖς εἰς τὴν Βοιωτίαν ἐμβολαῖς [38] καὶ στρατείαις τοὺς Θηβαίους ἀντιπάλους τοῖς Λακεδαιμονίοις κατασκευάσαντος. διὸ καὶ τετρωμένον αὐτὸν ἰδὼν Ἀνταλκίδας· Καλὰ [39], ἔφη, τὰ διδασκάλια παρὰ Θηβαίων ἀπολαμβάνεις, μὴ βουλομένους αὐτοὺς, μηδ' εἰδότας, μάχεσθαι διδάξας. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα νομοθετήματα ῥήτρας ὠνόμασεν, ὡς παρὰ τοῦ Θεοῦ νομιζόμενα καὶ χρησμοὺς ὄντα.

ario comparandus eſt et aequandus aedificio lectus, lecto veſtis, huic reliquus cultus et ſupellex. Ex hoc more Leotychidam maiorem referunt Corinthi coenantem, quum tectum aedium magnifice ſtructum et laqueatum cerneret, rogaſſe hoſpitem, Num ligna apud eos quadrata naſcerentur. Tertiam rhetram Lycurgi commemorant, quae prohibet, ne bello contra eoſdem militent hoſtes: vt ne ſaepius ſe defendendo exercitati armis exiſtant bellicoſi. Qua in re reprehenderunt inprimis poſtea Ageſilaum, quod excurſionibus crebris aſſiduiſque in Boeotiam expeditionibus, pares bellandi peritia Lacedaemoniis reddidiſſet Thebanos. Vnde quum ſaucium Antalcidas vidiſſet, Praeclaram (inquit) refers a Thebanis doctrinae mercedem, qui inuitos et imperitos dimicare docuiſti. Huiuſmodi leges Rhetras vocauit, quaſi a deo ſancitas et oracula.

Iuuentutis

35 συνεξομοιοῦσθαι Anonym. vulgata συνεξομοιοῦν exhibet.
36 διαμνημονεύουσι Vulcob.
37 πολέμους idem.
38 συμβολαῖς idem.
39 κακῶς idem.

40 ὡς

XIV. Τῆς δὲ παιδείας, ἣν μέγιστον ἡγεῖτο τȣ̃ νομοθέτȣ καὶ κάλλιστον ἔργον εἶναι, πόῤῥωθεν ἀρχόμενος, εὐθὺς ἐπεσκόπει τὰ περὶ τȣ̀ς γάμȣς καὶ τὰς γενέσεις. ȣ̓ γὰρ, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν [40], ἐπιχειρήσας σωφρονίζειν τὰς γυναῖκας, ἐπαύσατο, μὴ κρατῶν τῆς πολλῆς ἀνέσεως καὶ γυναικοκρατείας [41], διὰ τὰς πολλὰς στρατείας τῶν ἀνδρῶν, ἐν αἷς ἠναγκάζοντο κυρίας [42] ἀπολιπεῖν ἐκείνας, καὶ διὰ τȣ̃το μᾶλλον τȣ̃ προσήκοντος αὐτὰς ἐθεράπευον, καὶ δεσποίνας προσηγόρευον· ἀλλὰ καὶ τȣ́των τὴν ἐνδεχομένην ἐπιμέλειαν ἐποιήσατο. τὰ μέντοι [43] σώματα τῶν παρθένων δρόμοις καὶ πάλαις καὶ βολαῖς δίσκων καὶ ἀκοντίων διεπόνησεν, ὡς ἥ τε τῶν γεννωμένων [44] ῥίζωσις ἰσχυρὰν ἐν ἰσχυροῖς σώμασιν ἀρχὴν λαβȣ̃σα βλαστάνοι βέλτιον, αὐταί τε μετὰ ῥώμης τȣ̀ς τόκȣς ὑπομένȣσαι, καλῶς ἅμα καὶ ῥᾳδίως ἀγωνίζοιντο πρὸς τὰς ὠδῖνας. ἀφελὼν δὲ θρύψιν καὶ σκιατροφίαν καὶ θηλύτητα πᾶσαν, ȣ̓δὲν ἧττον εἴθισε τῶν κόρων [45] τὰς κόρας γυμνάς τε πο-

Iuuentutis tyrocinii, quod maximum censebat et pulcherrimum esse legislatoris munus, altius exordium repetens, statim curam egit nuptiarum et liberorum procreandorum. Neque enim (vt vult Aristoteles) quum animum adiecisset componendis mulieribus, destitit prae impotentia refrenandi nimiam earum licentiam et autoritatem, ob frequentes virorum expeditiones: per quas cogebantur liberum arbitrium relinquere illis, adeoque plus satis eas colebant, dominasque appellabant: sed et his, quatenus habebat res facultatem, prospexit. Corpora nempe virginum cursu, lucta, discorum et telorum iactu exercuit, vt et foetus radix validum in valentibus corporibus exordium accipiens germinaret melius, atque illae strenue partus excipientes, bene et facile aduersus puerperii decertarent dolores. Ac remotis deliciis, vmbratili vita, mollitiaque omni foeminea, assuefecit iuxta puellas atque adultos nudos in publico

40 ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν] Polit. 7. c. 17. *Cruserius*.

41 γυναικοκρατίας SGerm.

42 κυρίως Vulcob.

43 μέν γε σώμ. SGerm.

44 Τῶν γενομένων (vulg.)] Rectius γεννωμένων, et βλαστάνῃ, ex Apophth. Lacon. Verum SGerm. dat γινομένων et βλαστάνει.

45 κολύρων Vulcob.

46 Γυμνάς.

λιτεύειν [46], καὶ πρὸς ἱεροῖς τισιν ὀρχεῖσθαι καὶ ᾄδειν, τῶν νέων παρόντων καὶ θεωμένων [47]. ἔστι δὲ ὅτε καὶ σκώμματα λέγουσαι πρὸς ἕκαστον εὐχερῶς ἐπελαμβάνοντο τῶν ἁμαρτανομένων· καὶ πάλιν εἰς τοὺς ἀξίους αὐτῶν ἐγκώμια μετ' ᾠδῆς πεποιημένα διεξιοῦσαι, φιλοτιμίαν πολλὴν καὶ ζῆλον ἐνεποίουν τοῖς νεανίσκοις. ὁ γὰρ ἐγκωμιασθεὶς ἐπ' ἀνδραγαθίαις [48], καὶ κλεινὸς ἐν ταῖς παρθένοις γεγονὼς ἀπῄει μεγαλυνόμενος ὑπὸ τῶν ἐπαίνων· αἱ δὲ μετὰ παιδιᾶς καὶ σκωμμάτων δήξεις οὐδὲν ἀμβλύτεραι τῶν μετὰ σπουδῆς νουθετημάτων ἦσαν· ἅτε δὴ πρὸς τὴν θέαν, ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις πολίταις, καὶ τῶν βασιλέων καὶ τῶν γερόντων συμπορευομένων. ἡ δὲ γύμνωσις τῶν παρθένων οὐδὲν αἰσχρὸν εἶχεν, αἰδοῦς μὲν παρούσης, ἀκρασίας δ' ἀπούσης· ἀλλ' ἐθισμὸν ἀφελῆ καὶ ζῆλον εὐεξίας ἐνειργάζετο, καὶ φρονήματος τὸ θῆλυ παρέγευεν οὐκ ἀγεννοῦς,

blico verſari, certiſque ſolemnibus ſaltare et cantare aſſiſtentibus atque ſpectantibus iuuenibus. Interim ſales in quemque feſtiue apteque iacientes perſtringebant peccantes; contra, laudes in merentes carminibus compoſitas recitantes, magna gloriae et honeſtatis cupiditate iuuenes incendebant. Cuius enim celebrata virtus fuerat, et qui inter virgines habebatur clarus, abibat elatus illis laudibus. Facetiarum aculei et dicteriorum nihilo erant ſeriis caſtigationibus obtuſiores: quod ad id ſpectaculum, ſimul cum caeteris ciuibus, reges et ſenatus conuenirent. Detectioni virginum nihil inerat obſcoeni, cum qua coniunctus rubor erat, aberat libido: ſed ſimplicem aſſuetudinem et ſtudium boni habitus conciliabat, guſtumque foeminis praebebat ſpirituum non inertium,

46 γυμνάς τε πολιτεύειν] Dacerius ex Mſ. et Anonym. legunt πυκτεύειν; doctiſſimus Saluinius παλαίειν ex Florentino codice. vtraque lectio ſatis conuenit, ſed vulgata videtur retinenda, quia p. 167—8, Lacaenae foeminae traduntur non modo in gymnaſiis, ſed ſemper et vbique nudae in publico verſari; vnde Poëtarum iocis occaſionem praebebant. Scribi etiam poterat πομπεύειν, leuiore mutatione, cum meminerit Noſter in Apophth. Lacon. τὴν γύμνωσιν τῶν παρθένων ἐν ταῖς πομπαῖς, et in hac ipſa pagina, πομπὰς τῶν παρθένων.

47 δεομένων Vulcob.

48 ἀνδραγαθίᾳ SGerm.

49 εἶναι

ὡς μηδὲν ἧττον αὐτῷ καὶ ἀρετῆς καὶ φιλοτιμίας μετουσίαν οὖσαν [49]. ὅθεν αὐταῖς καὶ λέγειν ἐπῄει καὶ φρονεῖν, οἷα καὶ περὶ Γοργοῦς ἱστόρηται τῆς Λεωνίδου γυναικός. εἰπούσης γάρ τινος, ὡς ἔοικε, ξένης πρὸς αὐτὴν, ὡς μόναι τῶν ἀνδρῶν ἄρχετε ὑμεῖς αἱ Λάκαιναι· Μόναι γὰρ, ἔφη, τίκτομεν ἄνδρας.

XV. Ἦν μὲν οὖν καὶ ταῦτα παρορμητικὰ πρὸς γάμον· λέγω δὲ τὰς πομπὰς τῶν παρθένων, καὶ τὰς ἀποδύσεις, καὶ τοὺς ἀγῶνας ἐν ὄψει τῶν νέων, ἀγομένων οὐ γεωμετρικαῖς, ἀλλ' ἐρωτικαῖς, ὥς φησιν ὁ Πλάτων [50], ἀνάγκαις· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀτιμίαν τινὰ προσέθηκε τοῖς ἀγάμοις· εἴργοντο γὰρ ἐν ταῖς γυμνοπαιδιαῖς τῆς θέας. τοῦ δὲ χειμῶνος οἱ μὲν ἄρχοντες αὐτοὺς ἐκέλευον ἐν κύκλῳ γυμνοὺς περιϊέναι τὴν ἀγορὰν, οἱ δὲ περιϊόντες ᾖδον εἰς αὐτοὺς ᾠδήν τινα πεποιημένην, ὡς δίκαια πάσχοιεν, ὅτι τοῖς νόμοις ἀπειθοῦσι. τιμῆς δὲ καὶ θεραπείας, ἣν νέοι πρεσβυτέροις παρεῖχον, ἐστέροντο. ὅθεν καὶ τὸ πρὸς Δερ-

tium, quod nec ipſae ſocietate virtutis et gloriae excluderentur. Vnde et dicere et gloriari non dubitabant, quae de Gorgone Leonidae vxore literis prodita ſunt. Quum mulier quaedam, peregrina ſcilicet, diceret ei, Solae vos Lacaenae imperium in viros habetis: Nempe ſolae (inquit) parimus viros.

Et hi quoque ad nuptias erant ſtimuli; pompas dico virginum, veſtium detractionem, certamina, quae inſpectantibus adoleſcentibus peragebant, qui non geometricis, ſed amatoriis (vt ait Plato) vinculis attrahebantur. Inſuper autem et infamia quadam notabat caelibes, qui nudarum certantium ſpectaculo arcebantur. Bruma etiam hi, ex magiſtratuum edicto, cogebantur forum veſtibus ſpoliati obire; et inter obeundum cantilenam in ſe compoſitam concinebant, merito ita puniri ſe, quod non parerent legibus. Praeterea honoris erant et obſeruantiae, quam praeſtabant ſenibus iuuenes, expertes. Quare quod exprobratum Dercyl-

49 εἶναι Vulcob.

50 ὥς φησιν ὁ Πλάτων] lib. V. de republica. Geometrica autem neceſſitas eſt vis illa demonſtrationum, quae in Mathematicis ita ex primis veris neceſſariiſque propoſitionibus conſtruuntur, vt ii recte, non perſuadere, ſed cogere apud Ciceronem dicantur *Xylander*.

51 Ὑπεῖξεν

κυλλίδαν ῥηθὲν οὐδεὶς ἐμέμψατο, καίπερ εὐδόκιμον ὄντα στρατηγόν. ἐπιόντι γὰρ τῶν νεωτέρων τις τῆς ἕδρας οὐχ ὑπεῖξεν αὐτῷ [51], εἰπών· Οὐδὲ γὰρ ἐμοὶ σὺ τὸν ὑπείξοντα [52] γεγέννηκας. ἐγάμουν δὲ δι᾽ ἁρπαγῆς, οὐ μικρὰς, οὐδ᾽ ἀώρους πρὸς γάμον, ἀλλὰ καὶ ἀκμαζούσας καὶ πεπείρους. τὴν δ᾽ ἁρπασθεῖσαν ἡ νυμφεύτρια καλουμένη παραλαβοῦσα, τὴν μὲν κεφαλὴν ἐν χρῷ περιέκειρεν, ἱματίῳ δ᾽ ἀνδρείῳ καὶ ὑποδήμασιν ἐνσκευάσασα, κατέκλινεν ἐπὶ στιβάδα [53] μόνην ἄνευ φωτός. ὁ δὲ νυμφίος, οὐ μεθύων, οὐδὲ θρυπτόμενος, ἀλλὰ νήφων, ὥσπερ ἀεὶ [54], δεδειπνηκὼς [55] ἐν τοῖς φιδιτίοις, παρεισελθὼν ἔλυε τὴν ζώνην, καὶ μετήνεγκεν ἀράμενος ἐπὶ τὴν κλίνην. συνδιατρίψας δὲ χρόνον οὐ πολὺν, ἀπῄει κοσμίως, οὗπερ εἰώθει τὸ πρότερον, καθευδήσων μετὰ τῶν ἄλλων νέων· καὶ τὸ λοιπὸν οὕτως ἔπραττε, τοῖς μὲν ἡλικιώταις συνδιημερεύων καὶ συναναπαυόμενος, πρὸς δὲ τὴν νύμφην μετ᾽ εὐλαβείας [56] φοιτῶν, αἰσχυνόμενος καὶ δεδοικὼς, μή τις αἴσθοιτο τῶν ἔνδον· ἅμα καὶ τῆς νύμφης ἐπι-

Dercyllidae fuit, quantumuis inclyto duci, nemo reprehendit: cui interuenienti non cessit adolescens subsellio, adiiciens, Neque enim tu mihi eum, qui cessurus sit, genuisti. Vxores ducebant raptu, non pusillas aut impuberes, sed adultas et maturas. Raptam abducebat pronuba ita dicta, capillosque eius cute tenus circumtondebat, inde tunica virili et calceamentis indutam, in toro sine lumine solam locabat. Sponsus non vino grauis, nec deliciis confectus, sed sobrius, quum in conuiuio solito coenatus esset, latenter ingressus soluebat sponsae cingulum, eamque in lecto collocabat. Nec longo ibi spatio commoratus, abibat modeste, conferebatque se cubitum, quo ante fuerat solitus, cum caeteris iuuenibus: quem modum deinceps seruabat, ac transigebat cum coaetaneis dies et noctes. Ad sponsam presse commeabat cum pudore et metu, ne quis ex familia perciperet, vna machinante

51 Ὑπεῖξεν αὐτῷ] Dele αὐτῷ, ut Apophth. Lacon. p. 404.

52 ὑπείξαντα SGerm.

53 Ἐπὶ στιβάδα] Rectius forasse στιβάδος. *H. Steph.*

54 Ὥσπερ ἀεὶ δεδειπνηκὼς] Malim ἄρτι δεδειπνηκὼς, *modo coenatus.*

55 δεδειπνικὼς SGerm.

56 ante μετ᾽ εὐλαβείας additur κρύφα in SGerm.

τεχνωμένης καὶ συνευπορούσης, ὅπως ἂν ἐν καιρῷ καὶ λανθάνοντες ἀλλήλοις συμπορεύοιντο. καὶ τοῦτ' ἔπραττον οὐκ ὀλίγον χρόνον, ἀλλ' ὥστε καὶ παῖδας γενέσθαι ἐνίοις, πρὶν ἐς ἡμέραν θεάσασθαι τὰς αὐτῶν[57] γυναῖκας. ἡ δὲ τοιαύτη σύνοδος, οὐ μόνον ἐγκρατείας καὶ σωφροσύνης ἄσκησις ἦν, ἀλλὰ τοῖς τε σώμασι γονίμους[58], καὶ τῷ φιλεῖν ἀεὶ καινοὺς καὶ προσφάτους[59] ἦγεν ἐπὶ τὴν κοινωνίαν, οὐδὲ διακορεῖς, οὐδ' ἐξιτήλους ταῖς ἀνέδην[60] κοινωνίαις, ἀλλ' ἀεί τι λείψανον καὶ ὑπέκκαυμα πόθου καὶ χάριτος ἐναπολείποντας ἀλλήλοις. τοσαύτην δὲ τοῖς γάμοις ἐπιστήσας αἰδῶ καὶ τάξιν, οὐδὲν ἧττον ἐξέβαλε τὴν κενὴν[61] καὶ γυναικώδη ζηλοτυπίαν, ἐν καλῷ καταστήσας, ὕβριν μὲν καὶ ἀταξίαν

nante illa, et opportunitatem ſuppeditante, quo in tempore inſciis aliis congrederentur. Neque vero ad modicum temporis ita agebant, ſed aliqui etiam liberos prius tulerunt, quam viſerent vxores ſuas interdiu. Congreſſus hic non modo temperantiae erat et caſtimoniae exercitatio, verum etiam cum corporibus foecundos, tum perpetuo amore recentes ad concubitum adigebat et integros, non expletos et flaccidos coniunctionibus immodicis: verum ſemper reliquias aliquas et pabulum relinquentes mutui deſiderii et amoris. Poſtquam tantam matrimonio impoſuit verecundiam et temperantiam, nihilo ſecius vanam illam et muliebrem de vxorum pudicitia ſuſpicionem abegit, id honeſtum decernens, petulantiam et confuſionem excludere a coniugio omnem,

57 ἑαυτῶν SGerm.

58 τονίμοις Vulcob.

59 καινοὺς καὶ προσφάτους] Eſt et alia lectio, καινῶς καὶ προσφάτως, [ſcil. in Vulcob.] ſed noſtra praeſtat. *H. Steph.*

60 Ταῖς ἀναίδην κοινωνίαις (vulg.)] Reponendum cenſeo ἀνέδην pro ἀναίδην: quae ſcripturae paruam, ſignificationis magnam differentiam habent. Quod enim in vulgat. lex. Graecol. ſcribitur, ἀνέδην dici pro ἀναίδην, omnino (ſicut alia innumera) falſum eſt. Nam ἀνέδην pro ἀνειμένως ponitur. Facere autem aliquid ἀνέδην, ſiue ἀνειμένως, contrarium eſt ei, quod dixit paulo ante μετ' εὐλαβείας. Quum igitur conceſſae illis non eſſent αἱ ἀνέδην κοινωνίαι, oportebat eos μετ' εὐλαβείας φοιτᾷν πρὸς τὰς νύμφας. Neque vero quod ſequitur περὶ τῆς αἰδοῦς καὶ τάξεως, lectioni iſti refragatur. *H. Steph.* Ita Dacer ex Mſ. Idem exprimitur in Apophth. Lacon. per μετ' εὐλαβείας. Caeterum etiam SGerm. ἀνέδην habet.

61 καινὴν SGerm.

πᾶσαν εἴργειν ἀπὸ τοῦ γάμου, παίδων τε καὶ τεκνώσεως κοινωνεῖν τοῖς ἀξίοις, καταγελῶντας[62] τῶν, ὡς ἄμικτα καὶ ἀκοινώνητα, ταῦτα μετιόντων σφαγαῖς καὶ πολέμοις. ἐξῆν μὲν γὰρ ἀνδρὶ πρεσβυτέρῳ νέας γυναικὸς, εἰ δή τινα τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀσπάσαιτο νέων καὶ δοκιμάσειεν, εἰσαγαγεῖν παρ' αὐτὴν, καὶ πλήσαντα γενναίου σπέρματος, ἴδιον αὐτοῖς[63] ποιήσασθαι τὸ γεννηθέν. ἐξῆν δὲ πάλιν ἀνδρὶ χρηστῷ, τῶν εὐτέκνων τινὰ καὶ σωφρόνων θαυμάσαντι γυναικῶν ἑτέρῳ γεγαμημένην, πεῖσαι τὸν ἄνδρα συνελθεῖν, ὥσπερ ἐν χώρᾳ καλλικάρπῳ φυτεύοντα καὶ ποιούμενον παῖδας ἀγαθοὺς, ἀγαθῶν ὁμαίμους καὶ συγγενεῖς ἐσομένους. πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ ἰδίους ἡγεῖτο τῶν πατέρων τοὺς παῖδας, ἀλλὰ κοινοὺς τῆς πόλεως, ὁ Λυκοῦργος. ὅθεν οὐκ ἐκ τῶν τυχόντων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀρίστων ἐβούλετο γεγονότας εἶναι τοὺς πολίτας. ἔπειτα πολλὴν ἀβελτερίαν[64] καὶ τῦφον ἐνεώρα τοῖς περὶ ταῦτα τῶν ἄλλων νομοθετήμασιν· οἳ κύνας μὲν καὶ ἵπ-

omnem, liberorum autem eorumque procreationis permittere communicationem inter honeſtos: deridens eos, qui haec velut ſecluſa et abſtracta a communi vſu, caedibus et bellis proſequuntur. Nam viro natu grandiori, cui florens aetate erat coniux, ſi quem probum et honeſtum adoleſcentem carum haberet probaretque, ius erat eam huic iungere, et quum impleta eſſet egregio ſemine, ſibi vendicare partum. E diuerſo liberum erat bono viro, ſi qua ei caſta mulier, quae elegantes pueros ederet, alteri nupta cordi eſſet, agere cum viro, vt copiam ſibi eius faceret, atque ita tanquam frugiferum aruum conſerere et gignere liberos probos, qui proborum futuri conſanguinei et propinqui eſſent. Primum enim non duxit liberos parentum proprios Lycurgus, ſed communes ciuitatis: quare noluit ex vulgaribus, ſed ex praeſtantiſſimis generari ciues. Deinde reliquos notauit legislatores ſimul et valde fatuos et vanos fuiſſe, qui canes et equos

62 καταγελῶντας Vulc. SGerm. Iuntina. vulgatae dant καταγελῶν ex Aldina.

63 αὐτοῖς Aldina et SGerm. vulgo legitur αὐτῆς, quae lectio e Iuntina manauit.

64 ἀβελτερίαν idem. vulgo legitur ἀβελτηρίαν.

πȣς ὑπὸ τοῖς κρατίστοις τῶν ὀχείων βιβάζȣσι [65], χάριτι πείθοντες, ἢ μισθῷ, τȣς κυρίȣς· τὰς δὲ γυναῖκας ἐγκλεισάμενοι φρȣρȣσιν, ἐξ αὐτῶν [65] μόνων τίκτειν ἀξιȣντες, κἂν ἄφρονες ὦσι, κἂν παρήλικες, κἂν νοσώδεις· ὡς ȣχὶ πρώτοις τοῖς κεκτημένοις καὶ τρέφȣσι τῶν παίδων γινομένων πονηρῶν, ἐὰν ἐκ πονηρῶν γένωνται, καὶ τȣναντίον χρηστῶν, ἂν τοιαύτης τύχωσι γενέσεως. ταῦτα δὲ ȣτως πραττόμενα φυσικῶς καὶ πολιτικῶς τότε, τοσȣτον ἀπεῖχε τῆς ὕστερον λεγομένης γενέσθαι περὶ τὰς γυναῖκας εὐχερείας, ὥστε ὅλως ἄπιστον εἶναι τὸ τῆς μοιχείας παρ' αὐτοῖς. καὶ λόγος ἀπομνημονεύεται Γεράδα [67] τινὸς Σπαρτιάτȣ τῶν σφόδρα παλαιῶν, ὃς ἐρωτηθεὶς ὑπὸ ξένȣ, τί πάσχȣσιν οἱ μοιχοὶ παρ' αὐτοῖς, εἶπεν· Ὦ ξένε, ȣδεὶς γίνεται μοιχὸς παρ' ἡμῖν. ἐκείνȣ δὲ ὑπολαβόντος, Ἐὰν δ' ȣν [68] γένηται; Ταῦρον, ἔφη [69] ὁ Γεράδας, ἐκτίνει μέγαν, ὃς ὑπερκύψας τὸ Ταΰγετον ἀπὸ τȣ Εὐρώτα πίε-

equos ad optimos admiſſarios agant, idque gratia, vel pretio, contendant a dominis: coniuges vero incluſas ſeruant, quas ex ſolis volunt ipſis parere, ſiue amentes ſint, ſiue decrepiti, ſiue valetudinarii: quaſi vero filii, ſi ex prauis editi ſint, non ipſis praecipue, in quorum ſunt poteſtate, et altoribus ſint praui: et contra probi, talem ſi nacti originem fuerint. Atque haec, quae tam naturae conuenienter id temporis et ciuiliter agebantur, tantum aberant ab illa, quae poſt ſequuta fertur, licentia mulierum, vt adulterium fuerit apud eos inauditum. Et memoratur dictum Geradae cuiuſdam Spartiatae ex antiquiſſimis, qui hoſpiti ſciſcitanti, quae eſſet poena apud ipſos in adulteros conſtituta, reſpondit, Adulter, hoſpes, non inuenitur apud nos: quo ſubiiciente, Quid ſi inuentus ſit? Taurum, inquit Geradas, luit ingentem, qui capite traiecto Taygetum bibat ex Eurota. Obſtupe-

65 τῶν ὀχετῶν βαδίζȣσι Vulc.

66 Ἐξ αὐτῶν μόνων] Lego ἀνδρῶν, *ex maritis ſolis.*

67 Γεράδα] In Apophtheg. Lacon. legitur Γεραδάτα.

68 ἐὰν ȣν Vulcob. SGerm. vulgo legitur ἐὰν δὲ γένηται.

69 Ταῦρον, ἔφη] Hinc lege in Apophth. Lacon. ταῦρον (non ταυτὸν) ἔφη, et ſupple totum apophthegma vſque ad γελάσας ὁ Γεράδας, quod incuria Librarii omittitur.

70 λεύκην

ται. θαυμάσαντος δ' ἐκείνου καὶ φήσαντος· Πῶς δ' ἂν γένοιτο βοῦς τηλικοῦτος; γελάσας ὁ Γεράδας, Πῶς δ' ἄν, ἔφη, ἐν Σπάρτῃ μοιχὸς γένοιτο; ταῦτα μὲν οὖν ἱστόρηται περὶ τῶν γάμων.

XVI. Τὸ δὲ γεννηθὲν οὐκ ἦν κύριος ὁ γεννήσας τρέφειν, ἀλλ' ἔφερε λαβὼν εἰς τόπον τινὰ λέσχην [70] καλούμενον, ἐν ᾧ καθήμενοι τῶν φυλετῶν οἱ πρεσβύτατοι, καταμαθόντες τὸ παιδάριον, εἰ μὲν εὐπαγὲς εἴη καὶ ῥωμαλέον, τρέφειν ἐκέλευον, κλῆρον αὐτῷ τῶν ἐννακισχιλίων προσνείμαντες. εἰ δ' ἀγεννὲς καὶ ἄμορφον, ἀπέπεμπον εἰς τὰς λεγομένας ἀποθέτας, παρὰ Ταΰγετον [τὸν] βαραθρώδη τόπον, ὡς οὔτ' αὐτῷ ζῆν ἄμεινον, οὔτε τῇ πόλει, τὸ μὴ καλῶς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πρὸς εὐεξίαν καὶ ῥώμην πεφυκός. ὅθεν οὐδὲ ὕδατι τὰ βρέφη, ἀλλ' οἴνῳ περιέλουον αἱ γυναῖκες, βάσανόν τινα ποιούμεναι τῆς κράσεως αὐτῶν. λέγεται γὰρ ἐξίστασθαι τὰ ἐπιληπτικὰ καὶ νοσώδη πρὸς τὸν ἄκρατον [71] ἀποσφακελίζοντα· τὰ δ' ὑγιεινὰ μᾶλλον στομοῦσθαι καὶ κρατύνεσθαι τὴν ἕξιν. ἦν δὲ περὶ τὰς τροφοὺς ἐπιμέλειά τις μετὰ τέχνης, ὥστ' ἄνευ σπαργά-

Obſtupeſcente illo, ac dicente, Qui exiſtat bos tantus? ridens Geradas, Qui, inquit, adulter exiſtat Lacedaemone? Haec de coniugiis prodita ſunt.

Arbitrium tollendi partus non erat penes parentem, ſed portabat eum in locum Leſchen nomine, vbi tribulium natu maximi conſidentes, infantem ſpectabant. Qui ſi membris compactis et robuſtis eſſet, tolli iubebant eum, ſortemque ei ex nouem millibus aſſignabant. Debilem et diſtortum amandabant in locum voraginoſum propter Taygetum, quas Apothetas nuncupabant: quaſi nec illi ipſi, nec ciuitati, qui non eſſet a primordio ad bonum habitum et ad robur comparatus, expediret viuere. Ideo non aqua infantes, ſed vino abluebant foeminae, vt eorum habitudinis periculum facerent. Quippe comitiales ferunt et morbidos a mero debilitatos flacceſcere, ſalubres dureſcere et firmari habitu. Iam nutrices curam agebant artificioſam, vt ſine faſciis infantes

70 λεύκην Vulcob. 71 τὸ ἄκρατον SGerm.

 72 Ζώπυρος

νων ἐκτρεφούσας τὰ βρέφη, τοῖς μέλεσι καὶ τοῖς εἴδεσιν ἐλευθέρια ποιεῖν, ἔτι δ' εὔκολα ταῖς διαίταις, καὶ ἄσικχα, καὶ ἀθαμβῆ σκότου, καὶ πρὸς ἐρημίαν ἄφοβα, καὶ ἄπειρα δυσκολίας ἀγεννοῦς καὶ κλαυθμυρισμῶν. διὸ καὶ τῶν ἔξωθεν ἔνιοι τοῖς τέκνοις Λακωνικὰς ἐωνοῦντο τιτθάς· καὶ τήν γε τὸν Ἀθηναῖον Ἀλκιβιάδην τιτθεύσασαν Ἀμύκλαν ἱστοροῦσι γεγονέναι Λάκαιναν. ἀλλὰ τούτῳ μὲν, ὥς Πλάτων φησὶ, Ζώπυρον ἐπέστησε παιδαγωγὸν Περικλῆς [72], οὐδέν τι τῶν ἄλλων διαφέροντα δούλων· τῶν δὲ Σπαρτιατῶν παῖδας οὐκ ἐπ' ὠνητοῖς, οὐδ' ἐμμισθίοις ἐποιήσατο παιδαγωγοῖς ὁ Λυκοῦργος, οὐδ' ἐξῆν ἑκάστῳ τρέφειν, οὐδὲ παιδεύειν, ὡς ἐβούλετο, τὸν υἱὸν, ἀλλὰ πάντας εὐθὺς ἑπταετεῖς γενομένους παραλαμβάνων αὐτὸς, εἰς ἀγέλας κατελόχιζε, καὶ συννόμους ποιῶν καὶ συντρόφους, μετ' ἀλλήλων εἴθιζε συμπαίζειν καὶ συσχολάζειν. ἄρχοντα δ' αὐτοῖς παρίστατο τῆς ἀγέλης, τὸν τῷ φρονεῖν διαφέροντα,

fantes educantes, membra et ſpeciem iis liberalem conciliarent: item vt ad victum faciles, nec delicati eſſent, vtque intrepidi ad tenebras, imperterriti eſſent ad ſolitudinem, neſcii illiberalis moroſitatis et vagitus. Hinc mercabantur liberis nonnulli exteri nutrices Laconicas. Etiam quae Athenienſem nutricata eſt Alcibiadem, Amyclam tradunt Lacaenam fuiſſe. Caeterum huic (vt autor eſt Plato) Zopyrum Pericles moderatorem praeſecit, nihilo aliis mancipiis excellentiorem. Verum Lacedaemoniorum liberis non praepoſuit Lycurgus emtitios aut mercenarios paedagogos, neque poterat quiſquam pro arbitrio ſuo alere et inſtituere filium: ſed omnes vt ſeptimum annum exceſſerunt, centuriauit ipſe in claſſes, eoſque vna ſocios atque contubernales colludere inter ſe et ſtudiis vacare docuit. Horum cohorti praefectum dedit eum, ingenio qui praecelleret, et

72 Ζώπυρον ἐπέστησε παιδαγωγὸν Περικλῆς] Tibi vero, Alcibiade, Pericles ſeruorum deterrimum Zopyrum Thracem paedagogum praefecit: Socrates apud Platonem in Alcibiade priore. *Xylander*. Caeterum quae ſequuntur pone παιδαγωγὸν ad finem vſque vitae Lycurgi, deſiderantur in cod. SGerm. in quo proxime ſequitur vita Numae; cuius etiam initium deeſt. Nam in hac vita incipitur tantum ab his verbis (pag. 140. 13.) καὶ διατριβή. etc.

73 αὐτοῖς

καὶ θυμοειδέστατον ἐν τῷ μάχεσθαι· καὶ πρὸς τοῦτον ἀφεώρων, καὶ προστάττοντος ἠκροῶντο, καὶ κολάζοντος ἐκαρτέρουν, ὥστε τὴν παιδείαν εἶναι μελέτην εὐπειθείας. ἐπεσκόπουν δ' οἱ πρεσβύτεροι παίζοντας αὐτοὺς, καὶ τὰ πολλὰ μάχας τινὰς ἐμβαλόντες ἀεὶ καὶ φιλονεικίας, οὐ παρέργως κατεμάνθανον, ὁποῖός ἐστι τὴν φύσιν ἕκαστος αὐτῶν πρὸς τὸ τολμᾶν, καὶ μὴ φυγομαχεῖν ἐν ταῖς ἁμίλλαις· γράμματα μὲν οὖν ἕνεκα τῆς χρείας ἐμάνθανον· ἡ δ' ἄλλη πᾶσα παιδεία πρὸς τὸ ἄρχεσθαι καλῶς ἐγίνετο, καὶ καρτερεῖν πονοῦντα, καὶ νικᾶν μαχόμενον. διὸ καὶ τῆς ἡλικίας προερχομένης ἐπέτεινον αὐτῶν τὴν ἄσκησιν, ἐν χρῷ τε κείροντες, καὶ βαδίζειν ἀνυποδήτους, παίζειν τε γυμνοὺς ὡς τὰ πολλὰ συνεθίζοντες. γενόμενοι δὲ δωδεκαετεῖς, ἄνευ χιτῶνος ἤδη διετέλουν, ἓν ἱμάτιον εἰς τὸν ἐνιαυτὸν λαμβάνοντες, αὐχμηροὶ τὰ σώματα, καὶ λουτρῶν καὶ ἀλειμμάτων ἄπειροι· πλὴν ὀλίγας ἡμέρας τινὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς τοιαύτης φιλανθρωπίας μετεῖχον. ἐκάθευδον δ' ὁμοῦ κατ' ἴλην καὶ ἀγέλην, ἐπὶ στιβάδων, ἃς αὐτοὶ [73] συνεφόρουν, τοῦ παρὰ τὸν Εὐρώταν πεφυκότος καλάμου τὰ

et in pugnis eſſet animoſiſſimus. Eum intuebantur, et imperanti erant dicto audientes, punientemque ferebant: ita diſciplina eorum erat parendi commentatio. Ludentes ſpectabant maiores natu: qui plerumque contentiones inter eos et certamina ferentes, non defunctorie, quae cuiuſque ad audendum et non cedendum in pugnis eſſet indoles, aduertebant. Literas, quatenus eſſet neceſſe, diſcebant, reliqua diſciplina erat omnis ad obtemperandum, ad labores perferendos, ad victoriam proelio comparandam. Quare aetatis progreſſu exercitationem intendebant. Radebant eos cute tenus, ſine calceis incedere, nudoſque fere conſuefaciebant eos luſitare. Vbi attigerunt annum duodecimum, iam ſine tunica agebant, vnum accipiebant quotannis pallium. Squalidi corpore, balneorum et vnctionum neſcii, tantum paucis diebus per annum guſtabant eas lautitias. Vna quietem turmatim et gregatim capiebant in toris, quos ipſi conſtruebant ex arundine iuxta Eurotam creſcente, cuius ſummitates manibus

73 αὐτοῖς Vulcob.

74 Ακκύ-

ἄκρα ταῖς χερσὶν ἄνευ σιδήρου κατακλάσαντες. ἐν δὲ τῷ χειμῶνι τοὺς λεγομένους λυκόφονας [74] ὑπεβάλλοντο, καὶ κατεμίγνυσαν ταῖς στιβάσι, θερμαντικὸν ἔχειν τι τῆς ὕλης δοκούσης.

XVII. Ἤδη δὲ τοῖς τηλικούτοις ἐρασταὶ τῶν εὐδοκίμων νέων συνανεστρέφοντο καὶ προσεῖχον οἱ πρεσβύτεροι καὶ μᾶλλον [75], ἐπιφοιτῶντες εἰς τὰ γυμνάσια, καὶ μαχομένοις καὶ σκώπτουσιν ἀλλήλους παρατυγχάνοντες, οὐ παρέργως, ἀλλὰ τρόπον τινὰ πάντες οἰόμενοι πάντων καὶ πατέρες εἶναι καὶ παιδαγωγοὶ καὶ ἄρχοντες· ὥστε μήτε καιρὸν ἀπολείπεσθαι, μήτε χωρίον ἔρημον τοῦ νουθετοῦντος [76] τὸν ἁμαρτάνοντα, καὶ κολάζοντος. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ παιδονόμος ἐκ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐτάττετο· καὶ κατ' ἀγέλας αὐτοὶ προΐσταντο τῶν λεγομένων εἰρένων ἀεὶ τὸν σωφρονέστατον καὶ μαχιμώτατον. εἴρενας δὲ καλοῦσι,

bus citra ferrum defringebant. Per brumam lycophonas, quos vocant, ſubſternebant, toriſque miſcebant: quod ea materia vim quandam obtinere excalfactoriam videatur.

Cum autem huius aetatis eſſent, proborum amatores adoleſcentium conuerſabantur, et curam agebant de iis maiorem ſenes. Qui accedebant ad gymnaſia, ſpectabantque non in transcurſu dimicantes, et ſe dicteriis inuicem petentes: verum exiſtimabant ſe quodammodo omnes omnium patres, magiſtros et rectores eſſe. Vnde neque tempus vacuum, neque locus relinquebatur corrigente offendentem atque caſtigante. Immo et magiſtri pueritiae ex probatis viris creabantur, et hi per claſſes praeficiebant eos, qui inter irenas prudentiſſimi et pugnaciſſimi erant. Irenas vocant illos, qui

74 Λυκόφονας] Apud Heſychium et Varinum λυκόφανον accuſandi caſu legitur: aitque ille, lingua Meſſeniorum ita vocari τὸν ἐχινόποδα. Echinopus autem ab hoc exponitur genus ſpinae ſeu cardui. In Inſtitut. Lacon. pro λυκόφονας ſcriptum λυκοφώνας. *Xyl.* λυκοφάνους habet Anon. ſed Vulcob. dat λυκόφρονας.

75 καὶ μᾶλλον Vulcob.

76 Νομοθετοῦντος (vulg.)] Scribendum videtur νουθετοῦντος. Ita ſeniores in Inſtit. Lacon. dicuntur ἐπιπλήττειν iuniores. Et Xenoph. Laced. Reſp. tradit inſtituiſſe Lycurgum τὸν ἀεὶ παρόντα τῶν πολιτῶν κύριον εἶναι καὶ ἐπιτάττειν τοῖς παισὶν, ὅ, τι ἂν ἀγαθὸν δοκοίη εἶναι, καὶ κολάζειν, εἴ τι ἁμαρτάνοιεν.

77 μελλει-

τὰς ἔτος ἤδη δεύτερον ἐκ παίδων γεγονότας· μελλείρενας [77] δὲ, τῶν παίδων τὰς πρεσβυτάτας. ὅτος ὖν ὁ εἴρην, εἴκοσιν ἔτη γεγονὼς, ἄρχει τε τῶν ὑποτεταγμένων ἐν ταῖς μάχαις, καὶ κατ' οἶκον ὑπηρέταις χρῆται πρὸς τὸ δεῖπνον. ἐπιτάσσει δὲ τοῖς μὲν ἁδροῖς [78], ξύλα φέρειν, τοῖς δὲ μικροτέροις, λάχανα. καὶ φέρουσι κλέπτοντες, οἱ μὲν, ἐπὶ τὰς κήπους [79] βαδίζοντες, οἱ δ' εἰς τὰ τῶν ἀνδρῶν συσσίτια παρεισρέοντες εὖ μάλα πανούργως καὶ πεφυλαγμένως· ἂν δ' ἁλῷ, πολλὰς λαμβάνει πληγὰς τῇ μάστιγι, ῥαθύμως δοκῶν κλέπτειν καὶ ἀτέχνως. κλέπτουσι δὲ καὶ τῶν σιτίων ὅ τι ἂν δύνωνται, μανθάνοντες εὐφυῶς ἐπιτίθεσθαι τοῖς καθεύδουσιν, ἢ ῥαθύμως φυλάσσουσι. τῷ δὲ ἁλόντι ζημία πληγαὶ καὶ τὸ πεινῆν. γλίσχρον γὰρ αὐτοῖς ἐστι δεῖπνον, ὅπως δι' αὐτῶν [80] ἀμυνόμενοι τὴν ἔνδειαν, ἀναγκάζωνται τολμᾶν καὶ πανουργεῖν. καὶ τοῦτο μὲν, ἔργον τῆς ὀλιγοσιτίας· πάρεργον δέ φασι τὴν

qui duobus annis ex pueris excesserant; Mellirenas, in pueris maximos. Hic iren, quum annis viginti fuerit maior, ducit cohortem suam in proeliis, eamque habet domi ad coenam sibi ministram: imperat grandioribus, vt ligna adferant, olera minoribus. Ferunt furto partim ex hortis, partim in virorum conuiuia perastute et caute irrepentes. Deprehensus multa verbera flagello accipit, quod negligens in furando et iners videatur. Furantur etiam quaecumque valeant cibaria, insidiari cum solertia dormientibus meditantes, aut solutiorem custodiam agentibus: comperto verbera et fames pro poena sunt. Mensam habent angustam, quo propulsantes industria sua famem, ad audendum concitentur, et ad dolos concinnandum. Atque hic praecipuus est vsus ciborum contractorum; accessoria functio est, quod parent

77 μελλείρενας] μελλείρενες duplici λ legi. παρὰ τὸ μέλω, (sic) tametsi Suidas quoque vno λ videatur scribere: vt Dorice fortassis extritum alterum λ suspicari possimus. Plutarchus in libello *An seni gerenda respublica* scribit, apud Ephesios moris fuisse, vt sacerdos Dianae primo anno μελλιέρη, secundo ἱέρη, tertio παριέρη diceretur: quod institutum ab hoc non valde abludit, vt et Vestalium. *Xyl.*

78 ἀνδροῖς (sic) Vulcob.

79 κόπους Vulcob.

80 Δι' αὐτῶν (vulg.)] Lege αὐτῶν, *suo marte, suis viribus.*

τῶν σωμάτων αὔξησιν. Φέρεται γὰρ [81] εἰς μῆκος, ὅταν τὸ πνεῦμα μὴ πολλὴν σχῇ διατριβὴν καὶ ἀσχολίαν ὑπὸ πλήθους τροφῆς εἰς βάθος καὶ πλάτος πιεζόμενον, ἀλλ' ἄνω βαδίζῃ διὰ κουφότητα, τοῦ σώματος ἐκλύτως καὶ ῥαδίως ἐπιδιδόντος. τὸ δ' αὐτὸ [82] καὶ καλοὺς [83] δοκεῖ ποιεῖν· αἱ γὰρ ἰσχναὶ καὶ διάκενοι μᾶλλον ἕξεις [84] ὑπακούουσι πρὸς τὴν διάρθρωσιν· αἱ δ' ὀγκώδεις καὶ πολύτροφοι, διὰ βάρος ἀντιβαίνουσιν· ὥσπερ ἀμέλει καὶ τῶν ἐν τῷ κύειν καθαιρομένων γυναικῶν ἰσχνὰ μὲν, εὐειδῆ δὲ καὶ γλαφυρὰ γίνεται τὰ βρέφη, διὰ τὴν ἐλαφρότητα τῆς ὕλης κρατουμένης μᾶλλον ὑπὸ τοῦ τυποῦντος. ἀλλὰ γὰρ ἡ μὲν αἰτία τοῦ συμβαίνοντος ἐν μέσῳ προκείσθω σκοπεῖν.

XVIII. Οὕτω δὲ κλέπτουσι πεφροντισμένως οἱ παῖδες, ὥστε λέγεταί τις ἤδη σκύμνον ἀλώπεκος κεκλοφὼς, καὶ τῷ τριβωνίῳ περιστέλλων, σπαρασσόμενος ὑπὸ τοῦ [85]

parent corporibus incrementum. Quippe ſpiritus non multum occupatus, vel diſtrictus circa affluentiam ciborum in profundum et latum ſupprimentium, in longum fertur ac ſurſum repit ob leuitatem, corpore facile et expedite accreſcente. Hinc quoque accedere venuſtas formae videtur; quod teretes et exiles habitus magis ductiles ſint membrorum conformationi, quum obeſi et ſaginati reluctentur ei ſuo pondere. Sicut et mulierum praegnantium, quae purgantur, liberi graciles quidem fiunt, ſed venuſti et arguti ob agilitatem materiae fingenti formae magis cedentis. At cauſa huius euentus in medio relinquatur ſpeculantibus.

Adeo autem praedantur ſolicite, vt perhibeatur quidam, qui modo vulpeculam ſurripuerat, quam inuoluerat amiculo, quum ventrem ſuum

81 Φέρεται γὰρ] Mendoſe admodum haec exſtant in Inſtit. Lacon. Locum apponam, vt hinc emendandum puto: τὴν δ' ἀνοψίαν ἀποφέρειν, καὶ (non τῷ) βρῶμα τὸ τυχὸν προσφέρεσθαι, ᾤοντο ὑγιεινότερα τὰ σώματα ἀπὸ τῆς ἐλλειπούσης ποιεῖν τροφῆς, τῷ μὴ (non καὶ) αὔξειν εἰς βάθος καὶ πλάτος πιεζόμενον, (ἀλλ') ἐπαίρειν εἰς ὕψος τὰ σώματα.

82 τὸ δ' αὐτὸ] Legitur etiam, τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο. *H. Steph.* et ita Vulcob.

83 Καλῶς δοκεῖ] Recte Anon. καλοὺς, vt in inſtitut. Lacon. καὶ καλὰ δὲ ποιεῖν.

84 Μᾶλλον ἕξεις] Potius mutato ordine legendum ἕξεις μᾶλλον ὑπακούουσι.

85 ὑπὸ τῆς τοῦ Vulcob.

86 Ὀρνι-

θηρίου τὴν γαστέρα τοῖς ὄνυξι καὶ τοῖς ὀδοῦσιν, ὑπὲρ τοῦ λαθεῖν ἐγκαρτερῶν ἀποθανεῖν. καὶ τοῦτο μὲν οὐδ᾽ ἀπὸ τῶν νῦν ἐφήβων ἄπιστόν ἐστιν, ὧν πολλοὺς ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ὀρθίας[86] ἑωράκαμεν ἐναποθνήσκοντας[87] ταῖς πληγαῖς. δειπνήσας δὲ ὁ εἴρην κατακείμενος, τῷ μὲν ᾆσαι προσέταξε τῶν παίδων, τῷ δ᾽ ἐρώτημά τι προὔβαλε, πεφροντισμένης δεόμενον ἀποκρίσεως. οἷον, ὅστις ἄριστος ἐν τοῖς ἀνδράσιν, ἢ ποία τις ἡ τοῦδε πρᾶξις. ἐκ τούτου δὲ καὶ κρίνειν τὰ καλὰ καὶ πολυπραγμονεῖν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰθίζοντο περὶ τῶν πολιτῶν. τὸ γὰρ, ἐρωτηθέντα, τίς πολίτης ἀγαθὸς, ἢ τίς οὐκ εὐδόκιμος, ἀπορεῖν τοῦ ἀπο-

ſuum laniaret beſtia vnguibus et dentibus, ne detegeretur, intermori ſuſtinuiſſe. Nec eſt id incredibile vel ex huius memoriae adoleſcentibus, quos in ara Dianae Orthiae frequentes conſpeximus inter plagas exſpirare. A coena recumbens iren ex pueris huic canere iubebat, illi quaeſtionem, ad quam erat reſpondendum accurate, proponebat: velut, qui inter viros eſſet praeſtantiſſimus, aut, quod ei videretur cuiuſpiam factum. Inde et aeſtimare virtutes et ſagaciter indagare ab incunabulis aſſueſcebant de ciuibus. Nam ſi rogatus, qui bonus ciuis eſſet, aut qui improbus, in reſpondendo haeſitaret,

86 Ὀρνιθείας (vulg.)] Lapus vertit *ad aram Augurii*. Eſt enim ſecutus mendum Graeci libri, qui Ὀρνιθείας habet: quum ſit legendum haud dubie Ὀρθίας. De Dianae enim Orthiae loquitur ara, ad quam flagris concidi pueros inſtituto Lycurgi conſueuiſſe, locuples teſtis eſt in Laconicis Pauſanias: ſimulque cauſam eius inſtituti aliam, quam vel Cicero libro II. Tuſcul. Quaeſt. vel Lucianus ad finem Anacharſidis, vel ipſe Plutarchus indicet, refert: quam breuitati ſtudens, ex eo te, ſi lubeat, petere iubeo. Alia etiam in Ariſtidis vita noſter refert. Supra quoque mentio facta eſt huius Orthiae Dianae in Theſeo: necnon in Inſtitut. Lacon. *Xylander*. Reponi debet Ὀρθίας ex quibuſdam ipſius Plutarchi et aliorum locis. *H. Steph.* Ὀρθίας etiam Anon. habet. Idem ſuadet quoque Palmerius.

87 Ἑωράκαμεν ἀποθνήσκοντας (vulg.)] Malim ἐναποθνήσκοντας, *plagis immortuos*, vt in Craſſo, p. 282. ἐναποθνήσκειν τοῖς τραύμασι. Sic apud Athenaeum l. XIII. Leaena Harmodii amica, ab Hippia tyranno cruciata ἐναπέθανε ταῖς βασάνοις. Etiam Anonym. ἐναποθνήσκοντας exhibet.

κρίνασθαι, νωθρᾶς ἐποιȣ̃ντο καὶ πρὸς ἀρετὴν ἀφιλοτίμȣ ψυχῆς σημεῖον. ἔδει δὲ [88] τὴν ἀπόκρισιν καὶ μετ᾽ αἰτίας εἶναι, καὶ ἀποδείξεως εἰς βραχύν τινα συνηγμένης λόγον καὶ σύντομον· ὁ δὲ πλημμελῶς ἐπιμελόμενος [89] ἐκολάζετο, δῆγμα λαμβάνων ὑπὸ τȣ̃ εἴρενος εἰς τὸν ἀντίχειρα. πολλάκις δὲ καὶ πρεσβυτέρων παρόντων καὶ ἀρχόντων, ὁ εἴρην ἐκόλαζε τȣ̀ς παῖδας, ἀπόδειξιν διδȣ̀ς, εἰ μετὰ λόγȣ, καὶ ὡς δεῖ, κολάζει. καὶ κολάζων μὲν, ȣ̓κ ἐκωλύετο· τῶν δὲ παίδων ἀπελθόντων, εὐθύνας ὑπεῖχεν, εἰ τραχύτερον τȣ̃ δέοντος ἐπετίμησεν, ἢ τȣ̓ναντίον ἐκλελυμένως καὶ ἀτόνως. ἐκοινώνȣν δ᾽ οἱ ἐρασαὶ τοῖς παισὶ τῆς δόξης ἐπ᾽ ἀμφότερα· καὶ λέγεταί ποτε παιδὸς ἐν τῷ μάχεσθαι φωνὴν ἀγεννῆ προεμένȣ, ζημιωθῆναι τὸν ἐρασὴν ὑπὸ τῶν ἀρχόντων. ȣ̔́τω δὲ τȣ̃ ἐρᾶν ἐγκεκριμένȣ παρ᾽ αὐτοῖς, ὥςε καὶ τῶν παρθένων ἐρᾶν τὰς καλὰς καὶ ἀγαθὰς γυναῖκας, τὸ ἀντερᾶν ȣ̓κ ἦν· ἀλλὰ μᾶλλον ἀρχὴν ἐποιȣ̃ντο φιλίας πρὸς ἀλλήλȣς οἱ τῶν

haesitaret, id tardi et degeneris ad virtutem ingenii ducebant indicium esse. Muniendum etiam responsum ratione erat et probatione in concisa et compendiosa verba contracta. Si quis negligentius respondisset, pro poena mordendum ireni praebebat pollicem. Subinde coram senioribus et magistratibus iren corrigebat pueros, vt specimen praeberet, quam recte et ordine poenas exigeret. Nec interpellabant mulctantem, verum digressis pueris plectebatur, si asperius, quam oportuisset, aut contra remissius et lenius vindicasset. In societatem amatores puerorum existimationis in vtramque partem veniebant; adeo vt memorent, quum aliquando vocem puer in certando misisset parum generosam, indictam a magistratibus mulctam amatori eius fuisse. Mos apud eos tam honestus amandi erat, vt etiam probatae et egregiae mulieres amarent virgines: Riualium tamen aemulationem non erat fas suscipere: sed potius qui eosdem amabant, ex eo auspicabantur mutuam amicitiam, eoque incum-

88 ἔδει δὲ καὶ Vulcob.

89 ὁ δὲ πλημμελῶς ἀποκρινάμενος] Praecedentes editiones habent πλημμελῶς ἐπιμελόμενος, nullo sensu. *H. Steph.*

90 σπέρμα

αὐτῶν ἐρασθέντες, καὶ διετέλουν κοινῇ σπουδάζοντες, ὅπως ἄριστον ἀπεργάσαιντο τὸν ἐρώμενον.

XIX. Ἐδίδασκον δὲ τοὺς παῖδας καὶ λόγῳ χρῆσθαι πικρίαν ἔχοντι μεμιγμένην χάριτι, καὶ πολλὴν ἀπὸ βραχείας λέξεως ἀναθεώρησιν. τὸ μὲν γὰρ σιδηροῦν νόμισμα μικρὰν ἔχειν ἐποίησεν ἀπὸ πολλοῦ σταθμοῦ δύναμιν ὁ Λυκοῦργος, ὡς εἴρηται. τὸ δὲ τοῦ λόγου νόμισμα τοὐναντίον, ἀπ᾽ εὐτελοῦς καὶ ὀλίγης λέξεως, εἰς πολλὴν καὶ περιττὴν κατεσκεύασε διάνοιαν, τῇ πολλῇ σιωπῇ τοὺς παῖδας ἀποφθεγματικοὺς καὶ πεπαιδευμένους πρὸς τὰς ἀποκρίσεις μηχανώμενος. ὡς γὰρ τὸ σπέρμα τῶν πρὸς [90] τὰς συνουσίας ἀκολάστων ἄγονον ὡς τὰ πολλὰ καὶ ἄκαρπόν ἐστιν, οὕτως ἡ πρὸς τὸ λαλεῖν ἀκρασία κενὸν τὸν λόγον ποιεῖ καὶ ἀνόητον. Ἄγις μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς, σκώπτοντος Ἀττικοῦ τινος τὰς Λακωνικὰς μαχαίρας εἰς τὴν μικρότητα, καὶ λέγοντος, ὅτι ῥαδίως αὐτὰς οἱ θαυματοποιοὶ καταπίνουσιν ἐν τοῖς θεάτροις, Καὶ μὴν μόλις [91], εἶπεν, ἡμεῖς ἐφικνούμεθα τοῖς ἐγ-

incumbebant communi ſtudio, vt redderent quam praeſtantiſſimum eum, quem diligebant.

Ad haec edocebant pueros, vt oratione vterentur, quae fel conditum venuſtate haberet, et multum paucis in verbis ſenſus. Nempe ferreis nummis Lycurgus (vt expoſuimus) ex magno pondere exiguum valorem fecit: ſermonis monetae contra in incultis et contractis verbis copioſam et grauem incluſit ſententiam, multo ſilentio eos ſtrictim vt dicerent et eſſent in reſpondendo acuti, moliens. Siquidem vt ſemen eſt eorum, qui effuſi in venerem ſunt, effoetum plerumque et infoecundum, ita loquentia immoderata ſterilem effundit inſipidumque ſermonem. Rex Agis, quum Athenienſis quidam Laconicorum gladiorum breuitatem derideret, diceretque, circulatores facile eos in theatris hauſturos, Atqui, inquit, hiſce nos gladiolis bene attingimus

90 σπέρμα πρὸς Vulcob.

91 Μόλις, εἶπεν] Haec lectio, contrarium eliciendo ſenſum, totum apophthegma miſere diſperdit. Iocus eſt in Laconicos enſes, qui breuiores erant. Quid reſpondit Agis? certe non, *atqui nos vix his gladiolis hoſtes attin-*

χειριδίοις τῶν πολεμίων. ἐγὼ δὲ καὶ τὸν λόγον ὁρῶ τὸν Λακωνικὸν, βραχὺν μὲν εἶναι δοκοῦντα, μάλιστα δὲ τῶν πραγμάτων ἐφικνούμενον, καὶ τῆς διανοίας ἁπτόμενον τῶν ἀκροωμένων. καὶ γὰρ ὁ Λυκοῦργος αὐτὸς βραχυλόγος τις ἔοικε γενέσθαι καὶ ἀποφθεγματικός· εἰ δεῖ τεκμαίρεσθαι τοῖς ἀπομνημονεύμασιν, οἷόν ἐστι τὸ παρὰ τὰς πολιτείας, πρὸς τὸν ἀξιοῦντα ποιεῖν δημοκρατίαν ἐν τῇ πόλει· Σὺ γὰρ, ἔφη, πρῶτος ἐν τῇ οἰκίᾳ σου ποίησον δημοκρατίαν. καὶ τὸ περὶ [92] τῶν θυσιῶν, πρὸς τὸν πυθόμενον, διὰ τί μικρὰς οὕτω καὶ εὐτελεῖς ἔταξεν [93]· Ἵνα μή ποτ', ἔφη, τιμῶντες τὸ θεῖον διαλίπωμεν. καὶ τὸ [94] περὶ τῶν ἀθλημάτων, ταῦτα μόνα μὴ κωλῦσαι ἀγωνίζεσθαι τοὺς πολίτας, ἐν οἷς χεὶρ οὐκ ἀνατείνεται [95].

gimus hostes. Ego vero orationem Laconicam, etsi videatur esse concisa, in primis assequi rem tamen arbitror et mentem ferire auditorum. Et sane ipsum apparet in dicendo succinctum fuisse Lycurgum et acutum, quatenus ex iis coniicere licet, quae ab eo feruntur dicta, vt illud de republica ad eum, qui censebat regimen populare Lacedaemone constituendum: At tu prius, inquit, erigas regimen domi populare. Illud item de hostiis ad illum, qui percontabatur, quid tam exiguas et viles praescripsisset, Ne vnquam, inquit, Deum intermittamus colere. Iam de certaminibus, quod sola ea ciuibus non vetasset obire, in quibus manus non tollatur.

Similia

attingimus: ita confitentem haberent reum; sed, *his gladiolis nos optime hostes attingimus.* Ita in Apophth. legitur: ναὶ μὴν (ἔφη) μάλιστα οἱ Λακεδαιμόνιοι τῶν πολεμίων τοῖς ξίφεσιν ἐφικνοῦνται. Reponendum itaque hic μάλιστα, [et ita reuera dat Anon.] seu (quam veram esse lectionem vtriusque loci suspicor) μάκιστα, Dorice pro μήκιστα, *longissime, remotissime.*

92 ναὶ περὶ Vulcob.

93 ἔδοξεν, vel ἔδειξεν, Vulcob.

94 deest τὸ Vulcob.

95 ἐν οἷς χεὶρ οὐκ ἀνατείνεται] Obscurum est hoc. Causa in Laconicis apophth. subiungitur: *vt ne quis labori succumbere adsuescat.* Videtur ergo cauisse, ne herbam (quod aiunt) quisquam porrigeret in certando: sed alia ratione certamen dirimeretur. Tale est, quod Lucianus dicto libro refert, de pueris in duas partes diuisis, inque loco aqua circumdato pugnantibus, tantisper dum vna pars alteram vsque in aquam compelleret: eo enim pacto

nullum

φέρονται δ' αὐτοῦ καὶ δι' ἐπιστολῶν ἀποκρίσεις τοιαῦται πρὸς τοὺς πολίτας. Πῶς ἂν πολεμίων ἔφοδον ἀλεξοίμεθα[96]; Ἂν πτωχοὶ μένητε[97], καὶ μὴ μέσδω ἅτερος θατέρω[98] ἐρατένημεν. καὶ πάλιν περὶ τῶν τειχῶν· Οὐκ ἂν εἴη ἀτείχιστος πόλις, ἄν τις ἀνδρείοις[99], καὶ οὐ πλίνθοις ἐστεφάνωται. περὶ μὲν οὖν τούτων καὶ τῶν[200] τοιούτων ἐπιστολῶν οὔτ' ἀπιστῆσαι ῥάδιον, οὔτε πιστεῦσαι.

XX. Τῆς δὲ πρὸς τὰ μήκη τῶν λόγων διαβολῆς, δείγματα τοιαῦτα τῶν ἀποφθεγμάτων ἐστί. Λεωνίδας ὁ βασιλεὺς, ἀκαίρως τινὸς περὶ πραγμάτων οὐκ ἀχρή-

Similia eius referuntur ad ciues per epiſtolas reſponſa. Quomodo hoſtium impreſſionem arceamus? Si inopes manſeritis, et alter non aueat plus poſſidere altero. Iam de muris, non carere muris vrbem, quae viris ſit, non lateribus cincta. Caeterum hae et ſimiles epiſtolae illiuſne fuerint, haud eſt pronum, vel aſſerere, vel infirmare.

Enimuero quod prolixitatem orationis inſectarentur, hae conciſae ſententiae ſunt argumento. Leonidas rex, quum quidam differeret de rebus grauibus intempeſtiue, Re

nullum porro percutere, aut feriri. Latini ſane *manus dare* dicunt, pro eo, quod eſt victum ſe fateri. Cicero etiam *manum tollo* dixit: id quod nos hic χεῖρα ἀνατείνειν dici putamus: in libro de conſolatione, quum morte Tulliolae ſuae a fortuna ſuperatum ſe fatens, *Cedo*, inquit, *en manum tollo.* Locus eſt apud Lactantium lib. III. cap. 28. Similiter Virgil. 12. Aeneid. *viciſti: et victum tendere* (τείνειν hoc quidem eſt) *palmas Auſonii videre.* Neque affirmo, me rem acu tetigiſſe; quod in mentem venit, attuli, καὶ ἐπέχω. *Xylander.*

96 ἀποδεξοίμεθα Vulcob.

97 Πτωχοὶ μένητε] In Apophth. πτωχοὶ ἦτε, vt et hic legi poſſit μὲν ἦτε pro μένητε. [Et profecto Aldina ſic dat πτωχοὶ μὲν ἦτε μένητε. Verum quis non videt, hanc lectionem perinde vitioſam eſſe, atque explodenda eſt Briani coniectura.] Ibidem ἐρεσίνη pro ἐρατένημεν, quorum neutrum quadrat. forſan legendum ἐρατένῃ aut ἐρατίζῃ. apud Heſychium enim reperio, ἐρατίζων, ἐρῶν, ἐπιθυμῶν. niſi forte quis legendum exiſtimet κρατένητε. *Xyl.* ἠρατένητε Anonym.

98 θατέρω genitiuo caſu lego, ι non ſubſcripto. *Xylander.*

99 Ἀνδρείοις] In iiſdem Apophtheg. rectius habetur ἀνδράσι. *Xyl.* ita etiam Anonym.

200 τούτων τῶν Vulcob.

I Χαρίλος

ςων διαλεχθέντος· Ὦ ξένε, εἶπεν, οὐκ ἐν δέοντι χρέῃ τῷ δέοντι. Χαρίλαος [1] δὲ, ὁ ἀδελφιδοῦς τοῦ Λυκούργου, περὶ τῆς ὀλιγότητος αὐτοῦ τῶν νόμων ἐρωτηθεὶς, εἶπεν, ὡς οἱ λόγοις μὴ χρώμενοι πολλοῖς, οὐδὲ νόμων δέονται πολλῶν. Ἀρχιδαμίδας δὲ, μεμφομένων τινῶν [2] Ἑκαταῖον τὸν σοφιςὴν, ὅτι παραληφθεὶς εἰς τὸ συσσίτιον οὐδὲν ἔλεγεν· Ὁ εἰδὼς, ἔφη, λόγον, καὶ καιρὸν οἶδεν. ἃ δὲ τῶν πικρῶν ἔφην ἀπομνημονευμάτων [3] οὐκ ἀμοιρεῖν χάριτος, τοιαῦτ᾽ ἐςί. Δημάρατος, ἀνθρώπου πονηροῦ κόπτοντος [4] αὐτὸν ἀκαίροις ἐρωτήμασι, καὶ δὴ τοῦτο πολλάκις ἐρωτῶντος, τίς ἄριςος Σπαρτιατῶν, ἔφη· Ὁ τὶν ἀνομοιότατος. Ἆγις δ᾽ ἐπαινούντων τινῶν τοὺς Ἠλείους, ὡς καλῶς τὰ Ὀλύμπια καὶ δικαίως ἄγοντας· Καὶ τί μέγα, ἔφη, Ἠλεῖοι ποιοῦντι, δι᾽ ἐτῶν πέντε ἁμέρᾳ μιᾷ χρώμενοι τᾷ δικαιοσύνᾳ; Θεόπομπος δὲ, ξένου τινὸς εὔνοιαν ἐνδεικνυμένου, καὶ φάσκοντος, ὡς παρὰ τοῖς αὐτοῦ πολίταις φιλολάκων καλεῖται· Καλὸν ἦν τοι,

Re opportuna, hoſpes, inquit, parum opportune vteris. Charilaus, Lycurgi fratris filius, interrogatus de paucitate illius legum, reſpondit, Qui verbis non multis vterentur, hos nec multis indigere legibus. Archidamidas, accuſantibus nonnullis ſophiſtam Hecataeum, quod conuiuio adhibitus, omni ſermone abſtinuiſſet; Qui dicere nouit, inquit, et tempus nouit. Dicta illorum amara, quae dixi leporis non eſſe expertia, huiuſcemodi ſunt. Demaratus, quum foedus homo ipſum pungeret importunis interrogationibus, atque hac quaeſtione identidem obtunderet, Quis optimus eſt inter Lacedaemonios? Tui, inquit, diſſimillimus. Agis, Eleos quibuſdam celebrantibus, quod honeſte et iuſte Olympia agerent, Egregiam vero rem, inquit, ſi quinto quoque anno Elei iuſtitiam vno die colant. Theopompus ad peregrinum quendam, qui ſtudium ſuum erga eum oſtentabat, philolaconem ſe, quaſi cupidum Laconum, inter ciues vocitari: Laudabile tibi, inquit,

1 Χαρίλος idem.

2 Μεμφομένων τινῶν] In Apophtheg. ſingulariter effertur, μεμφομένου δέ τινος.

3 ἀποφθεγμάτων Aronym.

4 Σκώπτοντος αὐτὸν] Legitur etiam κόπτοντος, *obtundente*; quod malo. Sic enim in Phocione, κόπτοντος αὐτὸν νεανίσκου ἐρωτήμασί τισι. *H. Steph.* Sic Op. Mor. περὶ Ἀδολεσχίας, p. 893. κοπτόμενος ἀτόποις τισὶ διηγήμασι.

5 Τοὺς

εἶπεν, ὦ ξένε, Φιλοπολίταν καλεῖσθαι. Πλειςώναξ δὲ ὁ Παυσανίου, ῥήτορος Ἀθηναίου τοὺς Λακεδαιμονίους ἀμαθεῖς ἀποκαλοῦντος, Ὀρθῶς, ἔφη, λέγεις· μόνοι γὰρ Ἑλλήνων ἄμμες οὐδὲν κακὸν μεμαθήκαμεν παρ᾽ ὑμῶν. Ἀρχιδαμίδας δὲ πρὸς τὸν πυθόμενον, πόσοι εἰσὶ Σπαρτιάται, Ἱκανοὶ, εἶπεν, ὦ ξένε, τοὺς κακοὺς [5] ἀπερύκειν. Ἔςι δὲ καὶ τοῖς μετὰ παιδιᾶς εἰρημένοις ὑπ᾽ αὐτῶν τεκμήρασθαι τὸν ἐθισμόν. εἰθίζοντο γὰρ μηδέποτε χρῆσθαι τῷ λόγῳ παρέργως, μηδ᾽ ἀφιέναι φωνὴν, ἥτις οὐκ ἁμωσγέπως εἶχε τινὸς [6] θεωρίας ἀξίαν διάνοιαν. ὁ μὲν γὰρ ἀκοῦσαι [7] τοῦ μιμουμένου τὴν ἀηδόνα παρακαλούμενος, Αὐτὰς [8] ἔφη, ἄκουκα τῆνας· ὁ δ᾽ ἀναγνοὺς τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο·

> Σβεννύντας ποτὲ τούσδε τυραννίδα, χάλκεος Ἄρης
> Εἷλε· Σελινοῦντος δ᾽ ἀμφὶ πύλας ἔθανον.

inquit, eſſet cupidum ciuium tuorum vocari. Pliſtonax Pauſaniae, quum orator quidam Athenienſis indoctos Lacedaemonios appellaret, Sane quidem, inquit: ſoli enim Graecorum nihil mali nos a vobis didicimus. Archidamidas ad ſciſcitantem, quot eſſent Lacedaemonij, Satis hoſpes, inquit, ad malos ſummouendum. Diſcas etiam ex facetiis morem eorum: aſſueſcebant enim, vt niſi in tempore non loquerentur, neque vocem emitterent, quin aliquam vtique ſententiam complecteretur notatu dignam. Sic ille, qui ſuadebatur, vt audiret quendam, qui cantum exprimeret luſciniae, Illam, inquit, ipſam audiui. Alius lecto hoc epigrammate,

> *Saeuo qui quondam extinxere Tyrannida diram*
> *Ante Selinuntis moenia marte cadunt,*

Merito,

5 Τοὺς κακοὺς] In Apophth. eſt ἐχθροὺς, et dictum hoc non Archidamidae, ſed Ariſtoni tribuitur.

6 Ἔχει τινὸς] Aptius ſcriberetur ἔχοι. *H. Steph.*

7 ὁ μὲν γὰρ ἀκοῦσαι etc.] Ageſilao in vita eius Plutarchus hoc tribuit: proximum Arigeo in Apophth. Laconicis. *Xyl.*

8 Αὐτὸς, ἔφη] Recte Flor. αὐτᾶς, vt in Apophth. *illam ipſam audiui.* αὐτᾶς τήνας Dorice pro αὐτῆς ἐκείνης. ita etiam Anonym. [Non αὐτᾶς eſt in Iuntina, neque τήνας, ſed αὐτὰς et τῆνας, et ſic quoque Aldina et Cratandr.]

Δικαίως[9], εἶπε, τεθνάκαντι τοὶ ἄνδρες· ἔδει γὰρ ἀφέμεν ὅλαν αὐτὰν κατακαῆμεν[10]. νεανίσκος δὲ πρὸς τὸν ἐπαγγελλόμενον αὐτῷ δώσειν ἀλεκτρυόνας θνήσκοντας[11] ἐν τῷ μάχεσθαι· Μὴ σύγε, εἶπεν, ἀλλὰ δός μοι τῶν ἀποκτεινόντων ἐν τῷ μάχεσθαι. Ἕτερος δέ τις ἰδὼν θακεύοντας ἐν ἀποχωρήσει ἐπὶ δίφρων ἀνθρώπους· Μὴ γένοιτο, εἶπεν, ἐνταῦθα καθίσαι, ὅθεν οὐκ ἔστιν ὑπεξαναστῆναι πρεσβυτέρῳ. Τὸ μὲν οὖν τῶν ἀποφθεγμάτων εἶδος ἦν τοιοῦτον, ὥστε λέγειν τινὰς οὐκ ἀτόπως, ὅτι μᾶλλόν ἐστι τὸ φιλοσοφεῖν, ἢ τὸ φιλογυμναστεῖν, λακωνίζειν.

XXI. Ἡ δὲ περὶ τὰς ᾠδὰς καὶ τὰ μέλη παίδευσις οὐχ ἧττον ἐσπουδάζετο τῆς ἐν τοῖς λόγοις εὐζηλίας[12] καὶ καθαριότητος· ἀλλὰ καὶ τὰ μέλη κέντρον εἶχεν ἐγερ-

Merito, inquit, perierunt isti: Permittendum enim fuerat, vt tota conflagraret. Adolescens ad illum, qui daturum ei se promitteret gallos gallinaceos, qui pugnando interirent, Minime, inquit, sed eos da mihi, qui dimicando occidunt. Alius sellis sedentes in discessu nonnullos videns, Absit, inquit, hic vt considearn, vnde assurgere nequeam seni. Atque hoc quidem contortorum dictorum genus eiuscemodi erat. Quare non absurde dixerunt quidam, sapientiam colendo magis, quam gymnicum certamen sectando, agas Laconem.

Porro elegantiam cantilenarum et carminum non secus atque orationis cultum et puritatem affectabant: sed inerat et carminibus aculeus, qui excitaret animos atque inflammaret

9 Δικαίως —] Haec Dorica verba male excepta sunt ab interprete, qui sic ea reddidit: Merito (inquit) perierunt isti: permittendum enim erat, vt totum conflagraret oppidum. Tamquam si de Selinunte oppido intelligi deberet ea conflagratio: quam longe a Laconis mente, cuius notandus non fuisset sermo, qui nihil salis aut acuminis in sensu habuisset. At multo acutius ille Lacon, qui σβεννύντας τυραννίδα morte dignos iudicat, quare? quia oportebat totam eam Tyrannidem igne absumi permittere. Caeterum, vt Laconismus bene procedat, pro τοὶ ἄνδρες legendum foret τ' ὤνδρες. *Palmer.*

10 κατακαᾶμεν Vulcob.

11 ἀποθνήσκοντας idem.

12 ἀζηλίας idem.

13 Πραγμα-

τικὸν θυμοῦ, καὶ παραστατικὸν ὁρμῆς ἐνθουσιώδους καὶ πραγματικῆς[13]. καὶ ἡ λέξις ἦν ἀφελὴς καὶ ἄθρυπτος ἐπὶ πράγμασι[14] σεμνοῖς καὶ ἠθοποιοῖς. ἔπαινοι γὰρ ἦσαν ὡς τὰ πολλὰ τῶν τεθνηκότων ὑπὲρ τῆς Σπάρτης, εὐδαιμονιζομένων· καὶ ψόγοι τῶν τρεσάντων, ὡς ἀλγεινὸν καὶ κακοδαίμονα βιούντων βίον, ἐπαγγελία τε καὶ μεγαλαυχία πρὸς ἀρετὴν, πρέπουσα ταῖς ἡλικίαις· ὧν, ἕνεκα δείγματος, οὐ χεῖρόν ἐστιν ἕν τι προσενέγκασθαι. τριῶν γὰρ χορῶν κατὰ τὰς τρεῖς ἡλικίας συνισταμένων ἐν ταῖς ἑορταῖς, ὁ μὲν τῶν γερόντων ἀρχόμενος ᾖδεν·

Ἄμμες πόκ' ἦμες ἄλκιμοι νεανίαι.

ὁ δὲ τῶν ἀκμαζόντων ἀμειβόμενος ἔλεγεν·

Ἄμμες δέ γ' εἰμέν[15]· αἰ δὲ λῇς, πεῖραν λάβε[16].

ὁ δὲ τρίτος, ὁ τῶν παίδων·

Ἄμμες δέ γ' ἐσσόμεθα πολλῷ κάῤῥονες[17].

ὅλως δ' ἄν τις ἐπιστήσας τοῖς Λακωνικοῖς ποιήμασιν,

maret quasi motu fanatico et strenuo. Dictio nuda erat et virilis de rebus grauibus et ad mores spectantibus. Laudes erant fere, quibus immortalitati commendabant eos, qui pro Sparta occubuerant; et probra metu certamen deuitantium, quod acerbam et infelicem ducerent vitam: professio item et gloriatio de virtute congruens aetatibus. Quorum vnum libet exempli gratia exprimere. Tres erant in solennibus per tres aetates instituti chori. Chorus senum exorsus canebat:

Nos quondam eramus inclyti bello viri.

Iuuenum chorus respondebat:

Nos ii sumus: fac, si velis, periculum.

Tertius puerorum:

Nos fortitudine plurimum praestabimus.

Plane si carminibus Laconicis, quorum etiam hac memoria extant

13 Πραγματικῆς] Malim πρακτικῆς, vt in Instit. Lacon.

14 γράμμασι Vulcob.

15 εἰμὲς Anonym.

16 Πεῖραν λάβε] Vera lectio est, αὐγάσδεο, *experire*. vt extat in Instit. Lacon. et alibi Op. Mor. p. 966. Sunt etiam aliae minutiores variationes, quas quiuis loca inuicem conferendo facile diiudicabit.

17 κρείσσονες Vulcob.

ὧν ἔτι καθ' ἡμᾶς ἔνια διεσώζετο, καὶ τοὺς ἐμβατηρίους ῥυθμοὺς [18] ἀναλαβὼν, οἷς ἐχρῶντο πρὸς τὸν αὐλὸν ἐπάγοντες τοῖς πολεμίοις, οὐ κακῶς ἡγήσαιτο καὶ τὸν Τέρπανδρον καὶ τὸν Πίνδαρον τὴν ἀνδρείαν τῇ μουσικῇ συνάπτειν. ὁ μὲν γὰρ οὕτως πεποίηκε περὶ τῶν Λακεδαιμονίων·

> Ἔνθ' αἰχμά τε νέων θάλλει καὶ μοῦσα λίγεια,
> Καὶ δίκα εὐρυάγυια.

Πίνδαρος δέ φησιν·

> Ἔνθα βουλαὶ γερόντων, καὶ νέων ἀνδρῶν ἀριστευόντων αἰχμαὶ, καὶ χοροὶ καὶ μοῦσαι καὶ ἀγλαΐα.

Μουσικωτάτους γὰρ ἅμα καὶ πολεμικωτάτους ἀποφαίνουσιν αὐτούς.

> Ἕρπει [19] γὰρ ἄντα τῷ σιδάρῳ [20] τὸ καλῶς κιθαρίσδειν,

ὡς ὁ Λακωνικὸς ποιητὴς εἴρηκε. καὶ γὰρ ἐν ταῖς μάχαις προεθύετο ταῖς Μούσαις ὁ βασιλεὺς, ἀναμιμνήσκων, ὡς ἔοικε, τῆς παιδείας [21] καὶ τῶν κρίσεων, ἵνα ὦσι [22] πρό-

extant quaedam, adhibeas animum, et numeros classicos assequaris, quibus vtebantur ad tibiam, quum hostes inuaderent, iure Terpandrum dicas et Pindarum consociare musicae fortitudinem. Ille ad hunc modum cecinit de Lacedaemoniis:

> *Hic iuuenum cuspis viret et dulcissima Musa,*
> *Iudiciumque patens.*

Pindarus ait:

> *Vbi consilia senum, et iuuenum praestantium*
> *Hastae, chori, cantus, suauiores deliciae.*

Insignes enim musicos pariter et bellatores faciunt eos.

> *In ferrum enim serpit citharam pulsare perite,*

vt Laconicus poëta dixit. Etenim ante pugnam Rex Musis sacrificabat, admonens (vt reor) disciplinae eorum, et iudiciorum: vt in

18 τοὺς ἐμβατηρίους ῥυθμοὺς] Rhythmi embaterii meminit Iliad. ο. Eustathius. *Xylander.*

19 Ἕρπει γὰρ] Ῥέπει legendum monet acutissimus Ios. Scaliger in notis ad Varronem de re Rustica: quo interprete Alcmanis versum ita exponimus: *Ferro praeponderat, egregie fidibus canere.* [et ita etiam Anonym.] Ita hac voce vtitur Noster περὶ παίδων ἀγωγῆς p. 19. τῇδε κἀκεῖσε κλίνων, ὡς ἐπὶ πλάστιγγος, πρὸς οὐδέτερον ῥέψαι δύναμαι.

20 σιδήρῳ Anonym.

21 ποιήσεως Vulcob.

22 Ὡς πρόχειροι] Plane scribendum cum Vulcob. ὦσι πρόχειροι.

χειροι παρὰ τὰ δεινά, καὶ λόγȣ τινος ἀξίας παρέχωσι τὰς πράξεις τῶν μαχομένων.

XXII. Τότε δὲ [23] καὶ τοῖς νέοις τὰ σκληρότατα τῆς ἀγωγῆς ἐπανιέντες, ȣ̓κ ἐκώλυον καλλωπίζεσθαι περὶ κόμην, καὶ κόσμον ὅπλων καὶ ἱματίων, χαίροντες, ὥσπερ ἵπποις, γαυριῶσι καὶ φρυαττομένοις πρὸς τȣ̀ς ἀγῶνας. διὸ κομῶντες εὐθὺς ἐκ τῆς τῶν ἐφήβων ἡλικίας, μάλιστα περὶ τȣ̀ς κινδύνȣς ἐθεράπευον τὴν κόμην, λιπαράν τε φαίνεσθαι καὶ διακεκριμένην· ἀπομνημονεύοντές τινα καὶ Λυκȣ́ργȣ λόγον περὶ τῆς κόμης, ὅτι τȣ̀ς μὲν καλȣ̀ς εὐπρεπεστέρȣς ποιεῖ, τȣ̀ς δ' αἰσχρȣ̀ς φοβερωτέρȣς. ἐχρῶντο δὲ καὶ γυμνασίοις μαλακωτέροις παρὰ τὰς στρατείας· καὶ τὴν ἄλλην δίαιταν ȣ̓χ ȣ̔́τω κεκολασμένην, ȣ̓δ' ὑπεύθυνον τοῖς νέοις παρεῖχον, ὥστε μόνοις ἀνθρώπων ἐκείνοις τῆς εἰς τὸν πόλεμον ἀσκήσεως ἀνάπαυσιν εἶναι τὸν πόλεμον. ἤδη δὲ συντεταγμένης ἅμα τῆς φάλαγγος αὐτῶν, καὶ τῶν πολεμίων παρόντων [24], ὁ βασιλεὺς ἅμα τήν τε χίμαιραν

in periculis offerrent ſe, et ſucceſſum ad res memorabiles edendas darent pugnantibus.

Interdum diſciplinae rigorem laxabant iuuenibus, nec prohibebant excolere comam, armaque et veſtes ornare: ac delectabantur iis, velut equis, ad certamen exultantibus et ferocientibus. Itaque quamuis comam, vbi adulti erant, alerent, potiſſimum imminente pugna concinnabant eam, vt nitida appareret et diſcriminata: in memoriam reuocantes Lycurgi de coma dictum, formoſos eam venuſtiores reddere, deformes horridiores. Exercitationibus quoque vtebantur per bellum mollioribus, et reliquum quoque victum minus adſtrictum et caſtigatum indulgebant iuuentuti. Ita ſolis illis inter mortales meditationis ad bellum erat bellum reſpiratio. Iam inſtructa eorum acie, cum adeſſet hoſtis, Rex ſimul capellam immo-

χειροι. Sequitur enim καὶ παρέχωσι.

23 Ποτὲ δὲ] Hoc non interdum, ſed ſemper moris fuiſſe proelio ingruente, bene obſervat Dacer. ex Xenoph. Laced. Rep. adeoque Plutarchum ſcripſiſſe τότε δὲ coniicit.

24 Πολεμίων παρόντων] Legitur etiam ὁρώντων. [Scil. in Vulcob.] Sic Xenoph. Laced. Reſp. ὅταν ὁρώντων ἤδη τῶν πολεμίων χίμαιρα σφαγιάζηται.

ἐσφαγιάζετο, καὶ στεφανοῦσθαι παρήγγελλε πᾶσι, καὶ τοὺς αὐλητὰς αὐλεῖν ἐκέλευε τὸ Καστόρειον μέλος· ἅμα δ' ἐξῆρχεν ἐμβατηρίου παιᾶνος. ὥστε σεμνὴν ἅμα καὶ καταπληκτικὴν τὴν ὄψιν εἶναι, ῥυθμῷ τε πρὸς τὸν αὐλὸν ἐπιβαινόντων [25], καὶ μήτε διάσπασμα ποιούντων ἐν τῇ φάλαγγι, μήτε ταῖς ψυχαῖς θορυβουμένων, ἀλλὰ πράως καὶ ἱλαρῶς ὑπὸ τοῦ μέλους ἀγομένων ἐπὶ τὸν κίνδυνον. οὔτε γὰρ φόβον, οὔτε θυμὸν ἐγγίνεσθαι πλεονάζοντα τοῖς οὕτω διακειμένοις εἰκός ἐστιν, ἀλλ' εὐσταθὲς φρόνημα μετ' ἐλπίδος καὶ θράσους, ὡς τοῦ Θεοῦ συμπαρόντος. ἐχώρει δ' ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ στεφανίτην ἀγῶνα νενικηκότα. καὶ φασί γέ τινα, χρημάτων πολλῶν ἐν Ὀλυμπίοις διδομένων αὐτῷ, μὴ δεξάμενον, ἀλλὰ πολλῷ πόνῳ καταπαλαίσαντα τὸν ἀνταγωνιστὴν, ὡς [26] τις εἶπεν αὐτῷ, Τί σοι πλέον, ὦ Λάκων, γέγονεν ἀπὸ τῆς νίκης; φάναι μειδιάσαντα, Πρὸ τοῦ βασιλέως τεταγμένος μαχοῦμαι τοῖς πολεμίοις. τρεψάμενοι δὲ καὶ νικήσαντες ἐδίωκον, ὅσον ἐκβεβαιώσασθαι τὸ νίκημα τῇ

immolabat, edicebatque, vt omnes coronas ſumerent, et vt tibicines canerent iubebat Caſtoris carmen. Simul etiam ordiebatur ipſe carmen, quod embaterium dicitur. Quae res ſeueram ſimul atque horribilem edebat ſpeciem, numeris ad tibiam incedentium, neque turbantium aciem, neque animis fluctuantium, ſed modeſte et hilariter ad modos euntium in diſcrimen. Neque enim nimia percelli trepidatione probabile eſt ita comparatos, aut plus ſatis ferocire: ſed animum cum fiducia et audacia ſuſcipere ſtabilem, quaſi Dei praeſente fauore. Ibat in hoſtem Rex comitem trahens coronatum hominem, qui certamine victor extitiſſet. Ac referunt, quendam, quum offerretur ei Olympiis grandis pecunia, non accepiſſe eam: ſed vt magno labore ſuperavit aduerſarium lucta, et quiſpiam diceret ei, Quo tibi haec, Lacon, victoria? reſpondiſſe ſubridentem; Ante regem in acie conſiſtens cum hoſtibus decertabo. Fuſos fugatoſque hoſtes hactenus conſectabantur, dum fuga eorum confirmaſſent victoriam, mox receptui canebant:

25 Ἐπιβαινόντων] Rectius Anonym. ἐμβαινόντων, quia rhythmus ipſe ἐμβατήριος dicitur.

26 ὥστε Vulcob. e Iunt.

27 Στρα-

φυγῇ τῶν πολεμίων, εἶτ' εὐθὺς ἀνεχώρουν, οὔτε γενναῖον, οὔτε Ἑλληνικὸν ἡγούμενοι, κόπτειν καὶ φονεύειν ἀπολεγομένους καὶ παρακεχωρηκότας. ἦν δ' οὐ μόνον καλὸν τοῦτο καὶ μεγαλόψυχον, ἀλλὰ καὶ χρήσιμον. εἰδότες γὰρ οἱ μαχόμενοι πρὸς αὐτοὺς, ὅτι τοὺς ὑφισταμένους ἀναιροῦσι, φείδονται δὲ τῶν ἐνδιδόντων, τοῦ μένειν τὸ φεύγειν ἡγοῦντο λυσιτελέστερον.

XXIII. Αὐτὸν δὲ τὸν Λυκοῦργον Ἱππίας μὲν ὁ σοφιστὴς πολεμικώτατόν φησι γενέσθαι, καὶ πολλῶν ἔμπειρον στρατηγιῶν [27]. Φιλοστέφανος δὲ καὶ τὴν κατ' οὐλαμοὺς τῶν ἱππέων διανομὴν Λυκούργῳ προστίθησιν· εἶναι δὲ τὸν οὐλαμὸν, ὡς ἐκεῖνος συνέστησεν, ἱππέων πεντήκοντα τὸ πλῆθος ἐν τετραγώνῳ σχήματι τεταγμένων. ὁ δὲ Φαληρεὺς Δημήτριος, οὐδεμιᾶς ἁψάμενον πολεμικῆς πράξεως, ἐν εἰρήνῃ καταστήσασθαι τὴν πολιτείαν. ἔοικε δὲ καὶ τῆς Ὀλυμπιακῆς ἐκεχειρίας ἡ ἐπίνοια, πράου καὶ πρὸς εἰρήνην ἔχοντος οἰκείως ἀνδρὸς εἶναι. καίτοι φασί τινες, ὡς Ἕρμιππος μνημονεύει, τὸν Λυκοῦργον οὐ προσέχειν, οὐδὲ κοινωνεῖν ἐν ἀρχῇ τοῖς περὶ τὸν Ἴφιτον, ἀλλὰ τυγχάνειν ἄλλως

canebant: caedere et contrucidare fractos et manus dantes, neque generoſum rati, neque Graecis dignum. Erat id non praeciarum modo et celſi animi, ſed vtile quoque. Namque certi qui manus cum iis conſerebant, occidere eos, ſi qui ſubſiſterent, terga vertentibus parcere; fugam capeſſere, quam in acie manere, ducebant commodius.

Ipſum Lycurgum Hippias ſophiſta inſignem bello virum oſtendit fuiſſe, multiſque interfuiſſe expeditionibus. Philoſtephanus etiam equitum in vlamos contributionem adſcribit Lycurgo. Vlamum autem eſſe (vt ille deſcripſit) quinquagenum equitum quadrata acie inſtructam turmam. Demetrius vero Phalereus tradit nullam prorſus rem bellicam attigiſſe, ſed pacatam conſtituiſſe rempublicam. Sane videtur feriarum Olympiacarum inuentum placidi et quieti ingenio viri fuiſſe. Atqui dictitant nonnulli, (vt Hermippus meminit) non incubuiſſe initio in eam illum rem, neque eo in conſilio ſocium fuiſſe Iphiti, ſed quum caſu eo

27 Στρατιῶν] Aptius diceretur στρατειῶν.

28 πράττειν

ἐπιδημοῦντα καὶ θεώμενον· ἀκοῦσαι δὲ φωνὴν ὥσπερ ἀνθρώπου τινὸς ἐξόπισθεν ἐπιτιμῶντος αὐτῷ, καὶ θαυμάζοντος, ὅτι τοὺς πολίτας οὐ προτρέπεται κοινωνεῖν τῆς πανηγύρεως· ὡς δὲ μεταστραφέντος, οὐδαμοῦ φανερὸς ὁ φθεγξάμενος ἦν, θεῖον ἡγησάμενον, οὕτω πρὸς τὸν Ἴφιτον τραπέσθαι, καὶ συνδιακοσμήσαντα τὴν ἑορτὴν, ἐνδοξοτέραν καὶ βεβαιοτέραν καταστῆσαι.

XXIV. Ἡ δὲ παιδεία μέχρι τῶν ἐνηλίκων διέτεινεν. οὐδεὶς γὰρ ἦν ἀφειμένος ὡς ἐβούλετο ζῆν, ἀλλ᾽, οἷον ἐν στρατοπέδῳ, τῇ πόλει, καὶ δίαιταν ἔχοντες ὡρισμένην, καὶ διατριβὴν περὶ τὰ κοινὰ, καὶ ὅλως νομίζοντες οὐχ αὐτῶν, ἀλλὰ τῆς πατρίδος εἶναι, διετέλουν· εἰ μή τι πράττειν εἴη ἕτερον [28] προστεταγμένον, ἐπισκοποῦντες τοὺς παῖδας, καὶ διδάσκοντές τι τῶν χρησίμων, ἢ μανθάνοντες αὐτοὶ παρὰ τῶν πρεσβυτέρων. καὶ γὰρ ἕν τι τοῦτο [29] τῶν καλῶν ἦν καὶ μακαρίων, ἃ παρεσκεύακε [30] τοῖς ἑαυτοῦ πολίταις ὁ Λυκοῦργος, ἀφθονία [31] σχολῆς, οἷς τέχνης μὲν ἅψασθαι βαναύσου τὸ παράπαν οὐκ ἐφίετο· χρηματι-

eo veniſſet et eſſet ſpectator, vocem ibi a tergo velut hominis ei accidiſſe increpantis eum, et mirantis, cur ciues ſuos ad concelebrandum illud ſolemne non excitaret: conuerſum, vbi nuſquam comparuit, qui fuerat loquutus, diuinam vocem eſſe ratum: itaque ad Iphitum ſe aggregaſſe, ſociumque concinnandi feſti clarius id et ſtabilius effeciſſe.

Diſciplina eo vſque pertinebat, dum adulti eſſent. Nemini enim licebat pro arbitrio ſuo viuere, ſed in vrbe ſicut caſtris ſtata erat vitae lex, et in republica occupatio: prorſuſque in animum induxerant, patriae ſe, non ſibi, ipſos eſſe natos. Itaque perpetuo, ni aliud eſſet iniunctum, inſpectabant pueritiam, aut docebant, quod ex vſu foret, aut diſcebant ipſi a maioribus. Siquidem inter caetera bona et commoditates, quae ciuibus ſuis parauit Lycurgus, vnum fuit copia otii, quibus ſordidis artibus erat prorſus interdictum. Pecuniam

28 πράττειν ἕτερον εἴη Vulcob.

29 τούτων idem.

30 ἃν παρεσκεύακεν Anonym.

31 Ἀφθονίαν σχολῆς] Malim ἀφθονία, vt ſit, ἀφθονία ἕν τι τῶν καλῶν ἦν. *H. Steph.* et ita etiam dat Anonym.

32 Πραγμα-

σμȣ̃ δὲ συναγωγὴν ἔχοντος ἐργώδη καὶ πραγματείαν [32], ȣ̓δ᾽ ὁτιȣ̃ν ἔδει, διὰ τὸ κομιδῇ τὸν πλȣ̃τον ἄζηλον γεγονέναι καὶ ἄτιμον. οἱ δ᾽ εἵλωτες αὐτοῖς εἰργάζοντο τὴν γῆν, ἀποφορὰν τὴν εἰρημένην τελȣ̃ντες [33]. ἐπιδημῶν δέ τις Ἀθήνησι, δικαστηρίων ὄντων, καὶ πυθόμενός τινα δίκην ἀργίας ὠφληκότα βαδίζειν ἀθυμȣ̃ντα, καὶ προπεμπόμενον [34] ὑπὸ τῶν φίλων συναχθομένων καὶ βαρέως φερόντων, ἐδεῖτο δεῖξαι τȣ̀ς συμπαρόντας αὐτῷ, τίς ἐστιν ὁ τὴν ἐλευθερίας [35] ἑαλωκὼς δίκην. ȣ̓́τω δȣλοπρεπὲς ἡγȣ̃ντο τὴν περὶ τὰς τέχνας καὶ τὸν χρηματισμὸν ἀδολεσχίαν [36]. δίκαι δ᾽, ὡς εἰκὸς, ἐξέλιπον ἅμα τῷ νομίσματι, μήτε πλεονεξίας, μήτ᾽ ἀπορίας αὐτοῖς παρȣ́σης, ἰσότητος δ᾽ ἐν εὐπορίᾳ, καὶ ῥᾳστώνης δι᾽ εὐτέλειαν γεγενημένης. χοροὶ δὲ καὶ θαλίαι καὶ εὐωχίαι, καὶ διατριβαὶ περί τε θή-

niam quaerere, quae magno labore et negotio accumulatur, quod iacerent plane ſordeſcerentque diuitiae, non operae erat. Ilotes colebant iis agrum, vectigal ſtatum penſitantes. Intererat quidam Athenis, quum iudicia agerentur: hic quum intellexiſſet, quempiam otii damnatum moeſtum diſcedere, et neceſſarios, qui eum proſequebantur, vicem eius dolere et grauiter angi, rogauit eos, qui vna aderant, vt ſibi oſtenderent quiſnam ille eſſet, qui liberalem ſubiiſſet mulctam: adeo ſeruilem habebant ineptam in artificiis et quaeſtu occupationem. Iudicia nimirum vna emigrauerant cum nummis: quia neque affluentia inter eos, neque indigentia erat, ſed omnia aequalia in copia, et parabilia habebant ex rerum vilitate. Tripudia, feſti dies, epulae, commorationes in venationibus,

32 Πραγματείαν] Vel legerem πραγματείας, iungendo cum χρηματισμȣ̃, vt habetur in Inſtit. Lacon. vel πραγματικὴν, vt ſit, ἐργώδη καὶ πραγματικὴν συναγωγήν.

33 Εἰρημένην τελȣ̃ντες] Mendoſe legitur in Inſtit. Lacon. ita, ἀποφορὰν τὴν ἄνωθεν ἑσταμένην, ſine verbo: quod vel hinc ſupplendum, ſic legendo, εἰρημένην τελȣ̃ντες, vel ἑσταμένην refingendum in ἱστάμενοι, *pendentes*.

34 προπεμπόμενος Vulcob.

35 Τὴν ἐλευθερίαν] Potius τῆς ἐλευθερίας ἑαλωκὼς δίκην, vt ſupra δίκην ἀργίας ὠφληκότα.

36 Ἀδολεσχίαν] Repone ἀσχολίαν ex veterum codicum conſenſu. *H. Steph.* Sic Anonym.

 37 Τὸ

ρας καὶ γυμνάσια καὶ λέσχας, τὸν ἅπαντα χρόνον ἐπεχωρίαζον, ὅτε μὴ στρατευόμενοι τύχοιεν.

XXV. Οἱ μέν γε νεώτεροι τριάκοντα ἐτῶν τὸ παράπαν ȣ̓ κατέβαινον εἰς ἀγορὰν, ἀλλὰ διὰ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν ἐραστῶν ἐποιȣ̃ντο τὰς ἀναγκαίας οἰκονομίας. τοῖς δὲ πρεσβυτέροις αἰσχρὸν ἦν συνεχῶς ὁρᾶσθαι περὶ ταῦτα διατρίβȣσιν, ἀλλὰ τὸ μὲν πλεῖστον [37] τῆς ἡμέρας περὶ τὰ γυμνάσια καὶ τὰς καλȣμένας λέσχας ἀναστρέφεσθαι. καὶ γὰρ εἰς ταύτας συνιόντες ἐπιεικῶς ἐσχόλαζον μετ' ἀλλήλων, ȣ̓δενὸς μεμνημένοι τῶν πρὸς χρηματισμὸν ἢ χρείαν ἀγοραῖον συντελȣ́ντων· ἀλλὰ τὸ [38] πλεῖστον ἦν τῆς τοιαύτης διατριβῆς ἔργον, ἐπαινεῖν τι τῶν καλῶν, ἢ τῶν αἰσχρῶν ψέγειν, μετὰ παιδιᾶς καὶ γέλωτος ἐλαφρῶς ὑποφέροντος εἰς νȣθεσίαν καὶ διόρθωσιν. ȣ̓δὲ γὰρ αὐτὸς ἦν ἀκράτως [39] αὐστηρὸς ὁ Λυκȣ̃ργος· ἀλλὰ καὶ τὸ τȣ̃ γέλωτος ἀγαλμάτιον ἐκεῖνον ἱδρύσασθαι Σωσίβιος ἱστορεῖ, τὴν παιδιὰν ὥσπερ ἥδυσμα τȣ̃ πόνȣ καὶ τῆς διαίτης, ἐμβα-

tionibus, in gymnaſiis, et ad leſchas, perpetua apud illos erant, niſi quum ad bellum proficiſcebantur.

Atque inferiores quidem triginta annis haudquaquam procedebant in forum, verum tranſigebant ea, quae pertinebant ad negotia neceſſaria, per propinquos et amatores. Maioribus natu probroſum erat, aſſidue ibi volutari, et non partem diei maximam in gymnaſiis et leſchis, quas vocabant, verſari. Ibi enim coibant fere, atque tempus inter ſe traducebant, nullius prorſus memores compendii faciendi, vel forenſium tractandorum negotiorum. Sed illius conſuetudinis potiſſima occupatio erat, vt aliquam virtutem laudarent, vel reprehenderent probrum cum ioco et riſu, qui comiter ad correptionem emendationemque deduceret. Neque ſane ipſe fuit praefracte auſterus Lycurgus: immo illum riſus ſigillum autor eſt Soſibius poſuiſſe, vrbanitate, tanquam laboris et victus condimento,

37 Τὸ μὴ πλεῖστον] Rectius Anonym. μὴ τὸ πλεῖστον.

38 ἀλλὰ μὴ τὸ Vulcob.

39 Ἀκρατῶς] Tan. Faber corrigit ἀκράτως, vt et Anonym. hoc valet, *prorſus*, *admodum*, *ſine vlla mixtura*; illud vero, *incontinenter*, *intemperanter*: hoc a κεράω *miſceo*, illud a κρατέω *cohibeo* deriuatur.

40 Πεισι-

λόντα κατὰ καιρὸν εἰς τὰ συμπόσια καὶ τὰς τοιαύτας διατριβάς. τὸ δ' ὅλον, εἴθιζε τὺς πολίτας μὴ βὺλεσθαι, μήτ' ἐπίςασθαι κατ' ἰδίαν ζῆν, ἀλλ' ὥσπερ τὰς μελίττας, τῷ κοινῷ συμφυεῖς ὄντας ἀεὶ, καὶ μετ' ἀλλήλων εἰλυμένυς περὶ τὸν ἄρχοντα, μικρῦ δεῖν ἐξεςῶτας ἑαυτῶν ὑπ' ἐνθυσιασμῦ καὶ φιλοτιμίας, ὅλυς εἶναι τῆς πατρίδος. ὡς ἔςι καὶ φωναῖς τισιν αὐτῶν ἀποθεωρῆσαι τὴν διάνοιαν. ὁ μὲν γὰρ Παιδάρητος, ὐκ ἐγκριθεὶς εἰς τὺς τριακοσίυς, ἀπῄει μάλα φαιδρῶς, ὥσπερ χαίρων, ὅτι βελτίονας αὐτῦ τριακοσίυς ἡ πόλις ἔχει. Πεισιςρατίδας [40] δὲ ὁ πρεσβεύων πρὸς τὺς βασιλέως [41] ςρατηγὺς μεθ' ἑτέρων, ἐρομένων αὐτῶν. πότερον ἰδίᾳ πάρεισιν, ἢ δημοσίᾳ πεμφθέντες, εἶπεν, Αἴκα [42] τύχωμεν [43], δημοσίᾳ· αἴκα ἀποτύχωμεν [44], ἰδίᾳ. ἡ δὲ Βρασίδυ μήτηρ Ἀργιλεωνὶς, ὡς ἀφικόμενοί τινες εἰς Λακεδαίμονα τῶν ἐξ Ἀμφιπόλεως εἰσῆλθον πρὸς αὐτὴν, ἠρώτησεν, εἰ καλῶς ὁ Βρασίδας ἀπέθανε, καὶ τᾶς Σπάρτας ἀξίως· μεγαλυνόντων δ' ἐκείνων τὸν

mento, tempeſtiue conuiuia et huiuſmodi congreſſus interpolantem. In ſumma, aſſuefecit ciues, ne vellent, neu ſcirent priuatim viuere: verum vt apum more ad rempublicam conglobati ſemper, et inter ſe circa principem volutati, afflatuque quodam diuino atque gloriae ſiti tantum non mente alienati, patriae eſſent toti. Quam affectionem ex quibuſdam eorum dictis colligas licet. Siquidem Paedaretus, non allectus inter trecentos, perquam alacris diſceſſit, veluti geſtiens, quod trecenti in ciuitate eſſent ſe praeſtantiores. Piſiſtratidas legatus ad regis praefectos inter alios miſſus, iis rogantibus, priuatim an publice miſſi eſſent, reſpondit, Si compotes voti fuerimus, publice: ſin tulerimus repulſam, priuatim. Braſidae mater Argileonis, quum Amphipolitani quidam, qui commeauerant Lacedaemonem, illam inuiſerent; an Braſidas, requiſiuit, honeſte et digne Sparta cecidiſſet: quibus illum extollentibus,

40 Πεισιςρατίδας] Hoc ex vet. cod. repoſitum fuit pro Πολυςρατίδας. *H. Steph.* Dictum hoc in Apophth. Lacon. refertur ſub nomine Πολυκρατίδυ.

41 βασιλέων Vulcob.

42 αἴτε idem.

43 τύχωμες Anonym.

44 ἀποτύχωμες idem.

45 ἔχει

ἄνδρα, καὶ λεγόντων, ὡς οὐκ ἔχει τοιοῦτον ἄλλον ἡ Σπάρτη· Μὴ λέγετε, εἶπεν, ὦ ξένοι· καλὸς μὲν γὰρ ἦν καὶ ἀγαθὸς ὁ Βρασίδας· πολλοὺς δ' ἄνδρας Λακεδαίμων ἔχει τήνου κάῤῥονας [45].

XXVI. Τοὺς δὲ γέροντας αὐτὸς μὲν, ὡς εἴρηται, κατέστησε τὸ πρῶτον ἐκ τῶν μετασχόντων τοῦ βουλεύματος· ὕστερον δ', ἀντὶ τοῦ τελευτῶντος, ἔταξε καθιστάναι τὸν ἄριστον ἀρετῇ κριθέντα τῶν ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη γεγονότων. καὶ μέγιστος ἐδόκει τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγώνων οὗτος εἶναι, καὶ περιμαχητότατος. οὐ γὰρ ἐν ταχέσι τάχιστον, οὐδ' ἐν ἰσχυροῖς [46] ἰσχυρότατον, ἀλλ' ἐν ἀγαθοῖς καὶ σώφροσιν ἄριστον καὶ σωφρονέστατον ἔδει κριθέντα, νικητήριον ἔχειν τῆς ἀρετῆς διὰ βίου τὸ σύμπαν, ὡς εἰπεῖν, κράτος ἐν τῇ πολιτείᾳ, κύριον ὄντα καὶ θανάτου καὶ ἀτιμίας, καὶ ὅλως τῶν μεγίστων. ἐγίνετο δ' ἡ κρίσις τόνδε τὸν τρόπον· ἐκκλησίας ἀθροισθείσης, ἄνδρες αἱρετοὶ καθείργνυντο πλησίον εἰς οἴκημα, τὴν ὄψιν μὲν [47] οὐχ ὁρῶντες, οὐδ' ὁρώμενοι, τὴν δὲ κραυγὴν μόνον ἀκουόν-

bus, adiicientibusque, parem Spartae non esse alium, Absit, hospites; (inquit) fuit enim honestus et egregius vir Brasidas, sed habet multos Sparta illo excellentiores.

Senes ipse (vt diximus) Lycurgus primum eos, qui coepti sui fuerant participes, designauit, deinde in locum demortui sufsici iussit eum, virtute qui esset praestantissimus iudicatus, sexaginta annis maior. Quod quidem prae humanis omnibus certamen maximum esse et contentionis summae videbatur. Quippe non qui ex pernicibus, pernicissimus, nec qui ex robustis, robustissimus; sed qui inter bonos et temperantes optimus et temperantissimus esset iudicatus, huic praemium cedebat victoriae in virtute per totam vitam vniuersa pene potestas in republica, quod arbitrium haberet necis, ignominiae, et in summa maximorum. Electio autem agebatur ad hunc modum. Concione aduocata, delecti viri includebantur propinqua domo, hi neminem videbant, neque ipsi conspecti, strepitum tantum exaudiebant

45 ἔχει ἐκείνου κρείττονας Vulc. οὐδ' ἐν ἰσχυροῖς.
46 Οὐδὲ ἰσχυροῖς] Recte Anon. 47 τὴν μὲν ὄψιν Vulcob.

τες ἐκκλησιαζόντων. βοῇ γὰρ, ὡς τἆλλα, καὶ τοὺς ἁμιλλωμένους ἔκρινον, οὐχ ὁμοῦ πάντων, ἀλλ᾽ ἑκάστου κατὰ κλῆρον εἰσαγομένου, καὶ σιωπῇ διαπορευομένου τὴν ἐκκλησίαν. ἔχοντες οὖν οἱ κατάκλειστοι γραμματεῖα, καθ᾽ ἕκαστον ἐπεσημαίνοντο τῆς κραυγῆς τὸ μέγεθος, οὐκ εἰδότες, ὅτῳ γένοιτο, πλὴν ὅτι πρῶτος, ἢ δεύτερος, ἢ τρίτος, ἢ ὁποστοσοῦν εἴη τῶν εἰσαγομένων. ὅτῳ δὲ πλείστη γένοιτο καὶ μεγίστη, τοῦτον ἀνηγόρευον. ὁ δὲ στεφανωσάμενος περιῄει τοὺς θεούς· εἵποντο δὲ πολλοὶ νέοι, ζηλοῦντες τὸν ἄνδρα καὶ μεγαλύνοντες, πολλαί τε γυναῖκες ἐγκωμιάζουσαι δι᾽ ᾠδῆς τὴν ἀρετὴν, καὶ τὸν βίον εὐδαιμονίζουσαι. τῶν δ᾽ ἐπιτηδείων ἕκαστος αὐτῷ δεῖπνον παρατιθεὶς ἔλεγεν, ὅτι ταύτῃ ἡ πόλις τιμᾷ [48] τῇ τραπέζῃ. περιελθὼν δ᾽, εἰς τὸ συσσίτιον ἀπῄει, καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἐγίνετο συνήθως· δευτέρας δὲ μερίδος αὐτῷ παρατεθείσης, ἐφύλαττεν ἀράμενος· καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον, ἐπὶ ταῖς θύραις τοῦ φιδιτίου τῶν οἰκείων παρουσῶν γυναικῶν, ἣν μάλιστα τυγχάνοι τιμῶν, προσεκαλεῖτο· καὶ διδοὺς τὴν μοῖραν ἔλεγεν, ὅτι ταύτην αὐτὸς λαβὼν ἀριστεῖον, ἐκείνῃ

bant concionis: nam acclamatione cum alia tum competitores probabant. Nec ſimul omnes, ſed ſinguli introducebantur per ſortem, tacitique per concionem tranſibant. Qui igitur concluſi eſſent, tabulas habebant, in quas referebant ſigillatim plauſus magnitudinem, neſcii, cui facta eſſet, tantum primum eſſe, vel ſecundum, vel tertium, aut quotusquiſque fuiſſet introductus. Cui eſſet plurimus et maximus factus, hunc renuntiabant. Ille coronatus ad omnia templa circumibat. Sequebatur hinc grex iuuenum collaudantium eum et extollentium, hinc caterua mulierum carmine virtutem celebrantium, et vitam eius in coelum ferentium. Neceſſariorum quiſque coenam ei apponens dicebat, Hac te menſa ciuitas honorat. Quum eos circumiſſet, tranſibat ad ſolitum conuiuium, vbi caetera de more agebantur, niſi quod ſecundam portionem, vbi eſſet appoſita, tollebat et ſeruabat. A coena conueniebant ad ianuam triclinii mulieres familiares eius. Ibi eam, quae eſſet apud ſe maxima in exiſtimatione, acciebat, cui partem eam donabat, addens, praemium ſe, quo fuiſſet decoratus, ei conferre.

48 ἡ πόλις σὲ τιμᾷ Anonym.

δίδωσιν, ὥστε κἀκείνην ζηλουμένην ὑπὸ τῶν ἄλλων προπέμπεσθαι γυναικῶν.

XXVII. Καὶ μὴν καὶ τὰ περὶ τὰς ταφὰς ἄριστα διεκόσμησεν αὐτοῖς[49]. πρῶτον μὲν γὰρ ἀνελὼν δεισιδαιμονίαν ἅπασαν, ἐν τῇ πόλει θάπτειν τοὺς νεκροὺς, καὶ πλησίον ἔχειν τὰ μνήματα τῶν ἱερῶν οὐκ ἐκώλυσε, συντρόφους ποιῶν ταῖς τοιαύταις ὄψεσι καὶ συνήθεις τοὺς νέους[50], ὥστε μὴ ταράττεσθαι, μηδ' ὀῤῥωδεῖν τὸν θάνατον, ὡς μιαίνοντα τοὺς ἁψαμένους νεκροῦ σώματος, ἢ διὰ τάφων διελθόντας. ἔπειτα συνθάπτειν οὐδὲν εἴασεν, ἀλλὰ ἐν[51] φοινικίδι καὶ φύλλοις ἐλαίας θέντες τὸ σῶμα, περιέστελλον. ἐπιγράψαι δὲ τοὔνομα θάψαντας οὐκ ἐξῆν τοῦ νεκροῦ, πλὴν ἀνδρὸς ἐν πολέμῳ, καὶ γυναικὸς, τῶν ἱερῶς[52] ἀποθανόντων. χρόνον δὲ πένθους ὀλίγον προσώρισεν, ἡμέρας ἕνδεκα· τῇ δὲ δωδεκάτῃ θύσαντας ἔδει Δήμητρι λύειν τὸ πένθος. οὐδὲν γὰρ ἦν ἀργὸν, οὐδ' ἀφειμένον, ἀλλὰ πᾶσι κατεμιγνύετο τοῖς ἀναγκαίοις ἀρε-

conferre. Vnde illa quoque magno honore a caeteris matronis deducebatur.

Sepeliendi quoque ritum ille dispensauit optime. Primum enim omnem eximens superstitionem, funerare in vrbe extinctos, et locare iuxta templa mortuorum monumenta non interdixit; quod innutriri vellet talibus spectaculis, et assuescere iuuentutem, ne trepidarent vel horrerent mortem: quasi eos, qui feralia attrectant, aut commeant per sepulcra, polluat. Deinde prohibuit quicquam cum corpore condi, sed puniceo amiculo et foliis oleaginis cadauer inuolutum deponebant. Conditorio inscribere non licebat nomen mortui, praeterquam viri, qui in bello, et mulieris, quae sancte fato concesserat. Luctum modico definiuit tempore, vndecim diebus: duodecimo sacrificare oportebat Cereri, et desinere luctum. Nihil erat enim otiosum aut neglectum, sed omnibus rebus necessariis attexebat, vel aliquod virtutis

tis

49 Διεκόσμησεν αὐτὸς] Forte αὐτοῖς, nempe Spartanis.

50 νεκροὺς Vulcob.

51 ἐν deest Iuntinae. prima dedit Aldina.

52 Γυναικὸς ἱερῶς] Anonym. habet ἱερᾶς, forte ἱερείας.

53 Πολιτευ-

τῆς τινα ζῆλον, ἢ κακίας διαβολήν. καὶ κατεπύκνȣ παραδειγμάτων πλήθει τὴν πόλιν, οἷς ἀναγκαῖον ἦν ἐντυγχάνοντας ἀεὶ καὶ συντρεφομένȣς, ἄγεσθαι καὶ κατασχηματίζεσθαι ἰόντας πρὸς τὸ καλόν. ὅθεν ȣ̓δ' ἀποδημεῖν ἔδωκε τοῖς βȣλομένοις καὶ πλανᾶσθαι, ξενικὰ συνάγοντας ἤθη, καὶ μιμήματα βίων ἀπαιδεύτων, καὶ πολιτευμάτων διαφοράς[53]. ἀλλὰ καὶ τȣ̀ς ἀθροιζομένȣς ἐπ' ȣ̓δενὶ χρησίμῳ, καὶ παρεισρέοντας εἰς τὴν πόλιν ἀπήλαυνεν, ȣ̓χ, ὡς Θȣκυδίδης φησὶ, δεδιὼς, μὴ τῆς πολιτείας μιμηταὶ γένωνται, καὶ πρὸς ἀρετήν τι χρήσιμον ἐκμάθωσιν, ἀλλὰ μᾶλλον, ὅπως μὴ διδάσκαλοι κακȣ̃ τινος ὑπάρξωσιν. ἅμα γὰρ ξένοις σώμασιν ἀνάγκη καὶ λόγȣς ἐπεισιέναι ξένȣς· λόγοι δὲ καινοὶ κρίσεις καινὰς ἐπιφέρȣσιν· ἐξ ὧν ἀνάγκη πάθη πολλὰ φύεσθαι, καὶ προαιρέσεις ἀπαδȣ́σας πρὸς τὴν καθεςῶσαν πολιτείαν, ὥσπερ ἁρμονίαν. διὸ μᾶλλον ᾤετο χρῆναι φυλάττειν τὴν πόλιν, ὅπως ἠθῶν ȣ̓κ ἀναπλησθήσεται πονηρῶν, ἢ σωμάτων νοσερῶν ἔξωθεν ἐπεισιόντων.

tis praeconium, vel insectationem improbitatis, omnesque angulos ciuitatis referciebat exemplis. In quae quum incurrerent quotidie, eaque ante oculos spectarent, non poterant ad honestum non trahi et conformari. Quae causa fuit, cur non reliquerit liberum peregre proficisci et vagari, ne externos mores adducerent secum, vel ritus male formatos et diuersa instituta. Sed et aduenas nulla de causa vtili irrepentes in vrbem abegit, non (vt Thucydides autumat) veritus, ne instituta sua effingerent, et aliquem haurirent ad virtutem profectum: quin potius ne doctores alicuius noxae forent. Quippe externa corpora externos necesse est aduehant sermones: nouorum sermonum noua iudicia sunt comitantia, ex quibus fieri non potest, quin multi affectus scaturiant et libidines a constituta republica velut concentu dissonae. Quo magis prouidendum putauit, ne ciuitas perniciosis compleretur moribus, quam ne corpora aliunde immigrarent infecta.

Atque

53 Πολιτευμάτων διαφοράν] Melius διαφόρων, *differentium.*

54 ἤθος

XXVIII. Ἐν μὲν οὖν τούτοις οὐδέν ἐστιν ἀδικίας ἴχνος[54] οὐδὲ πλεονεξίας, ἣν ἐγκαλοῦσιν ἔνιοι τοῖς Λυκούργου νόμοις, ὡς ἱκανῶς ἔχουσι πρὸς ἀνδρείαν, ἐνδεῶς δὲ πρὸς δικαιοσύνην. ἡ δὲ καλουμένη κρυπτία παρ' αὐτοῖς, εἴγε δὴ καὶ τοῦτο τῶν Λυκούργου πολιτευμάτων ἕν ἐστιν, ὡς Ἀριστοτέλης ἱστόρηκε, ταύτην ἂν εἴη καὶ τῷ Πλάτωνι περὶ τῆς πολιτείας καὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐνειργασμένη δόξαν. ἦν δὲ τοιαύτη· τῶν νέων οἱ ἄρχοντες διὰ χρόνου τοὺς μάλιστα νοῦν ἔχειν δοκοῦντας εἰς τὴν χώραν ἄλλως ἐξέπεμπον[55], ἔχοντας ἐγχειρίδια καὶ τροφὴν ἀναγκαίαν, ἄλλο δ' οὐδέν· οἱ δὲ μεθ' ἡμέραν μὲν εἰς ἀσυνδήλους διασπειρόμενοι τόπους, ἀπέκρυπτον ἑαυτοὺς καὶ ἀνεπαύοντο, νύκτωρ δὲ κατιόντες εἰς τὰς ὁδοὺς, τῶν εἱλώτων τὸν ἁλισκόμενον ἀπέσφαττον. πολλάκις δὲ καὶ τοῖς ἀγροῖς ἐπιπορευόμενοι, τοὺς ῥωμαλεωτάτους καὶ κρατίστους αὐτῶν ἀνῄρουν. ὥσπερ καὶ Θουκυδίδης ἐν τοῖς Πελοποννησιακοῖς ἱστορεῖ, τοὺς ἐπ' ἀνδρείᾳ προκριθέντας ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, στεφανώσασθαι μὲν ὡς ἐλευθέρους γεγονότας, καὶ περιελθεῖν τὰ τῶν Θεῶν ἱερὰ, μικρὸν δὲ ὕστερον

Atque in his quidem nullum extat iniuriae vestigium, nullum iniquitatis, quam legibus Lycurgi impingunt quidam, quasi satis ad fortitudinem, parum ad iustitiam compositis. Illa nempe, quae apud eos vocabatur Cryptia, (si modo et ea ex institutis est Lycurgi, vt scripsit Aristoteles) talem nimirum opinionem Platoni quoque de republica, et de illo impressit. Ea erat huiuscemodi: Magistratus solertissimos ex iuuentute certis temporis interuallis per agros nulla certa de causa mittebant, cum pugionibus et necessariis cibariis, nulla re praeterea alia. Hi interdiu per latebras dispersi recondebant se et quieti dabant: noctu insidentes itinera, Ilotas, si qui in ipsos incidissent, perimebant. Nonnunquam interdiu in agros profecti occidebant robustissimos et valentissimos inter eos. Similiter tradit in historia belli Peloponnesiaci Thucydides, quos virtute praecellentissimos delegerant Lacedaemonii, solitos quasi libertatem adeptos coronari, et circumire templa Deorum, paulo post nusquam apparuisse,

54 ἦθος Vulcob.

55 Ἄλλως ἐξέπεμπον] Rectius Anonym. ἄλλον ἄλλοσε.

56 Ὥστε

ἅπαντας ἀφανεῖς γενέσθαι, πλείονας ἢ δισχιλίους ὄντας· ὡς μήτε παραχρῆμα, μήτε ὕστερον ἔχειν τινὰ λέγειν τῷ τρόπῳ διεφθάρησαν. Ἀριστοτέλης δὲ μάλιστά φησι καὶ τοὺς Ἐφόρους, ὅταν εἰς τὴν ἀρχὴν καταστῶσι, πρῶτον τοῖς εἵλωσι καταγγέλλειν πόλεμον, ὅπως εὐαγὲς ᾖ τὸ ἀνελεῖν. καὶ τἄλλα δὲ τραχέως προσεφέροντο καὶ σκληρῶς αὐτοῖς· ὥστε καὶ πίνειν[56] ἀναγκάσαντες πολὺν ἄκρατον, εἰς τὰ συσσίτια παρεισῆγον, ἐπιδεικνύμενοι τὸ μεθύειν οἷόν ἐστι τοῖς νέοις. καὶ ᾠδὰς ἐκέλευον ᾄδειν, καὶ χορείας χορεύειν ἀγεννεῖς καὶ καταγελάστους, ἀπέχεσθαι δὲ τῶν ἐλευθέρων[57]. διὸ καί φασιν ὕστερον ἐν τῇ Θηβαίων εἰς τὴν Λακωνικὴν στρατείᾳ[58] τοὺς ἁλισκομένους εἵλωτας, κελευομένους ᾄδειν τὰ Τερπάνδρου καὶ Ἀλκμᾶνος καὶ Σπένδοντος[59] τοῦ Λάκωνος, παραιτεῖσθαι, φάσκοντας οὐκ ἐθέλειν τὰς δεσποσύνας[60]. ὥστε τοὺς λέγοντας,

ruisse, cum omnes amplius bis mille essent: neque in praesentia, vel post, quid factum iis esset, dicere quemquam habuisse. Aristoteles inprimis autor est, Ephoros inito magistratu primum Ilotis bellum denunciare, ne piaculum sit eos peremisse. Et vero caetera quoque agebant cum iis aspere et saeue, atque multum meri coactos haurire introducebant in conuiuia, ostendentes iuuenibus quam esset foeda res ebrietas. Cantilenas etiam compellebant eos canere, et choreas saltare enerues ridiculasque, abstinere autem ingenuis. Vnde referunt postea in expeditione in Laconiam Thebanorum, Ilotas, qui capti fuerant, psallere iussos Terpandri, Alcmanis, et Spendontis Laconis carmina, recusasse dicendo, prohibere id dominos. Quare qui aiunt liberum

56 Ὥστε καὶ πίνειν] Aptius cohaerebit sententia, legendo ὥστε.

57 Ἐλευθέρων] Forte ἐλευθερίων, vt p. 100. παιδευτὰς ἐλευθερίους.

58 Στρατιᾷ] Potius στρατείᾳ.

59 *Speudontis* habet Lapus. Ἑρχοντος Vulcob. Σπέντος est in Iuntina. Σπένδοντος in Aldina.

60 Τὰς δεσποσύνας] Verto *Dominos*, vt dominium pro domino positum μετωνυμικῶς intelligatur, sicut φιλότης apud Lucianum et alios pro amico dicitur. Domini autem heilotibus interdixerant carminum Terpandri et aliorum vsu, re maxime apud illos habita liberali. Erasmus in Apophth. Lacenarum δεσποσύνας *filias beriles* vertit, captiuas

ἐν Λακεδαίμονι καὶ τὸν ἐλεύθερον, μάλιστα ἐλεύθερον εἶναι, καὶ τὸν δοῦλον, μάλιστα δοῦλον, οὐ φαύλως τεθεωρηκέναι τὴν διαφοράν. τὰς μὲν οὖν τοιαύτας χαλεπότητας ὕστερον ἐγγενέσθαι τοῖς Σπαρτιάταις νομίζω, μάλιστα μετὰ τὸν μέγαν σεισμὸν[61], ᾧ[62] συνεπιθέσθαι τοὺς εἵλωτας μετὰ Μεσσηνίων ἱστοροῦσι, καὶ πλεῖστα κακὰ τὴν χώραν εἰργάσθαι, καὶ μέγιστον τῇ πόλει περιστῆσαι κίνδυνον[63]. οὐ γὰρ ἂν ἔγωγε[64] προσθείην Λυκούργῳ μιαρὸν οὕτω τὸ τῆς κρυπτίας ἔργον· ἀπὸ τῆς ἄλλης αὐτοῦ πρᾳότητος καὶ δικαιοσύνης τεκμαιρόμενος τὸν τρόπον, ᾧ καὶ τὸ δαιμόνιον ἐπεμαρτύρησε.

liberum Lacedaemone maxime liberum esse, et seruum maxime seruum, non male considerauerant discrimen. Enimuero eas atrocitates ego sequutis temporibus existimo apud Lacedaemonios extitisse, praesertim secundum magnum illum terrae motum, quo simul inuasisse cum Messeniis produnt Ilotas, atque ingenti clade oram afflixisse, periculumque creasse vrbi maximum. Neque enim Lycurgo possum, ex reliqua illius moderatione et iustitia de moribus eius existimans, cui perhibuit vel Deus testimonium, tam execrabile istius Cryptiae opus tribuere.

Postquam

captiuas scilicet, quarum illi auctoritatem pluris, quam iussum victoris, fecerint. Quod commentum non cum vocabulo modo (nam δεσπόσυνος verna est, seu domi heri sui educatus seruus, teste Eustath. in Iliad. λ. vnde foemininum δεσποσύνη fuerit serua, non filia herilis: tametsi idem Iliad. ν. adiectiua poni hoc modo neget) sed et sententia Plutarchi pugnat, ostendentis, musica, re apprime liberali, interdictum seruis fuisse. Ideo capti non poterant eos versus cantare, quos vt discerent, a dominis eis non fuerat concessum. Caeterum locus, qui de Heilotibus necatis paulo ante ex Thucydide citatur, exstat libro quarto, vbi de Brasida in Chalcidicam emisso disserit. *Xylander*. τοὺς δεσποσύνους Vulcob.

61 μετὰ τὸν μέγαν σεισμὸν] Hunc, et bellum ab Heilotibus vna cum Messeniis contra Lacedaemonios gestum, describit Diodorus Siculus lib. XI. vide et Plutarchum in Cimone. *Xyl.*

62 ᾧ συνεπιθέσθαι] Lege ἐν ᾧ. Praepositio enim necessaria est, et absorpta fuit in syllaba finali praecedentis vocis σεισμόν.

63 In quodam cod. [scil. in Vulcob.] post κίνδυνον scriptum est: ἐν μὲν οὖν τούτοις οὐδέν ἐστιν ἀδικίας ἴχνος, sed haec habentur non multo ante, p. 121. *H. Steph.*

64 οὐ γὰρ ἂν ἔγωγε Anon. vulgatis deest ἄν.

65 δὲ

XXIX. Κατειλημμένων δὲ τοῖς [65] ἐθισμοῖς ἤδη τῶν κυριωτάτων ὑπ' αὐτοῦ, καὶ τῆς πολιτείας ἐκτεθραμμένης ἱκανῶς, καὶ δυναμένης φέρειν ἑαυτὴν καὶ σώζειν δι' ἑαυτῆς, ὥσπερ ὁ Πλάτων φησὶν, ἐπὶ τῷ κόσμῳ γενομένῳ καὶ κινηθέντι τὴν πρώτην κίνησιν εὐφρανθῆναι τὸν Θεὸν, οὕτως ἀγασθεὶς καὶ ἀγαπήσας τὸ τῆς νομοθεσίας κάλλος καὶ μέγεθος ἐν ἔργῳ γενομένης καὶ ὁδῷ βαδιζούσης, ἐπεθύμησεν, ὡς ἀνυστὸν ἐξ ἀνθρωπίνης προνοίας, ἀθάνατον αὐτὴν ἀπολιπεῖν, καὶ ἀκίνητον εἰς τὸ μέλλον. συναγαγὼν οὖν ἅπαντας εἰς ἐκκλησίαν, τὰ μὲν ἄλλα μετρίως ἔχειν ἔφη καὶ ἱκανῶς πρὸς εὐδαιμονίαν καὶ ἀρετὴν τῆς πόλεως· ὃ δὲ κυριώτατόν ἐστι καὶ μέγιστον, οὐκ ἂν ἐξενεγκεῖν πρότερον πρὸς αὐτοὺς, ἢ χρήσασθαι τῷ Θεῷ. δεῖν οὖν ἐκείνους ἐμμένειν τοῖς καθεστῶσι νόμοις, καὶ μηδὲν ἀλλάσσειν, μήτε μετακινεῖν, ἕως ἐπάνεισιν ἐκ Δελφῶν αὐτός· ἐπανελθὼν γὰρ ὅ τι ἂν τῷ Θεῷ δοκῇ ποιήσειν. ὁμολογούντων δὲ πάντων καὶ κελευόντων βαδίζειν, ὅρκους λαβὼν παρὰ τῶν βασιλέων καὶ τῶν γερόντων, ἔπειτα παρὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν, ἐμμενεῖν καὶ χρήσεσθαι τῇ καθεστώσῃ πολιτείᾳ,

Poſtquam praecipua eius praecepta moribus iam fuerunt ſub ipſo expreſſa, et ſatis adoleuiſſet reſpublica, ſeque tueri ipſa per ſe et ſeruare valuit, ſicut fabricato mundo et primum edente motum, Plato memorat exhilaratum Deum: ita laetus et acquieſcens ſpecie et maieſtate legum ſuarum, quae iam eductae in opus erant et progrediebantur, ſtuduit, quatenus effici humana prouidentia poſſet, immortales eas et ſtabiles relinquere in futurum. Igitur accitis in concionem omnibus, caeteris partibus rempublicam ſatis recte demonſtrauit ad felicitatem et virtutem comparatam: potiſſimum vero et antiquiſſimum caput, priusquam conſuluiſſet oraculum, non editurum ſe iis. Darent itaque operam, vt praeſentibus legibus inhaererent, neque variarent, vel inflecterent quicquam, dum eſſet ipſe Delphis regreſſus: quum recepiſſet ſe, quod Deus iuſſiſſet, id ſe acturum. Spondentibus cunctis, atque eum ad ſuſcipiendum cohortantibus iter, vbi iureiurando adegit reges et ſenatum, deinceps reliquos ciues, obſeruaturos ſe et vſurpaturos, donec

65 δὲ ἤδη τοῖς ἐθ. Vulcob.

 66 τὴν

μέχρις ἂν ἐπανέλθῃ ὁ Λυκοῦργος, ἀπῆρεν εἰς Δελφούς. παραγενόμενος δὲ πρὸς τὸ μαντεῖον, καὶ τῷ Θεῷ θύσας, ἠρώτησεν, εἰ καλῶς οἱ νόμοι καὶ ἱκανῶς πρὸς εὐδαιμονίαν καὶ ἀρετὴν πόλεως κείμενοι τυγχάνουσιν. ἀποκριναμένου δὲ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς νόμους καλῶς κεῖσθαι, καὶ τὴν πόλιν[66] ἐνδοξοτάτην διαμενεῖν[67] τῇ Λυκούργου χρωμένην πολιτείᾳ, τὸ μάντευμα γραψάμενος, εἰς Σπάρτην ἀπέστειλεν. αὐτὸς δὲ τῷ Θεῷ πάλιν θύσας, καὶ τοὺς φίλους ἀσπασάμενος καὶ τὸν υἱὸν, ἔγνω μηκέτι τοῖς πολίταις ἀφεῖναι τὸν ὅρκον, αὐτοῦ δὲ καταλῦσαι τὸν βίον ἑκουσίως, ἡλικίας γεγονὼς, ἐν ᾗ καὶ βιοῦν ἔτι καὶ πεπαῦσθαι βουλομένοις ὡραῖόν ἐστι, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἱκανῶς πρὸς εὐδαιμονίαν ἔχειν δοκούντων. ἐτελεύτησεν οὖν ἀποκαρτερήσας, ἡγούμενος χρῆναι τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν μηδὲ τὸν θάνατον ἀπολίτευτον εἶναι, μηδ᾽ ἀργὸν τὸ τοῦ βίου τέλος, ἀλλ᾽ ἐν ἀρετῆς μερίδι καὶ πράξεως γενόμενον. αὐτῷ τε γὰρ, ἐξειργασμένῳ τὰ κάλλιστα, τὴν τελευτὴν ὡς ἀληθῶς ἐπιτελείωσιν εἶναι τῆς εὐδαιμονίας, καὶ τοῖς πολίταις, ὧν διὰ τοῦ βίου παρεσκεύασε[68] καλῶν καὶ ἀγαθῶν, φύλακα τὸν θάνατον ἀπολεί-

donec remeaſſet Lycurgus, formam illam reipublicae, contendit Delphos. Vt venit ad oraculum, ſacris Apollini factis, conſuluit eum, ſatiſne leges recte, vt feliciter et cum virtute viueret ciuitas ſua, eſſent latae. Reſponſo a Deo accepto, praeclare leges latas eſſe, et ciuitatem, quouſque Lycurgi legibus viueret, permanſuram clariſſimam: ſortes deſcriptas Spartam miſit. Inſtauratis autem deo hoſtiis, amicos et filium complexus, ſtatuit ciues nunquam religione ſoluere ſacramenti, et conciliare ſibi mortem ibi voluntariam, id aetatis tum aſſecutus, qua neque viuere, neque vitam poeniteret deponere, et quum res ſuae abunde proſperae viderentur. Igitur mortem ſibi inedia conſciuit, ratus virorum rempublicam tractantium, nec mortem otioſam, nec inertem vitae exitum, ſed eum quoque participem virtutis et actionis eſſe debere. Sibi enim perpetratis pulcherrimis rebus interitum fore conſummationem felicitatis: ac ciuibus, qui adiurauerant, legibus ſe eius, dum rediiſſet, vſuros, bonorum ſe, quae paraverat

66 τὴν πολιτείαν Vulcob.

67 Διαμένειν] Rectius ſcribetur διαμενεῖν. H. Steph.

68 παρασκευάσασι Vulcob.

69 χρόνῳ

ψειν, ὀμωμοκόσι χρῆσθαι τῇ πολιτείᾳ, μέχρις ἂν ἐκεῖνος ἐπανέλθῃ. καὶ οὐ διεψεύσθη τῶν λογισμῶν. τοσοῦτον γὰρ ἐπρώτευσεν ἡ πόλις τῆς Ἑλλάδος εὐνομίᾳ καὶ δόξῃ, χρόνῳ [69] ἐτῶν πεντακοσίων τοῖς Λυκούργου χρωμένη νόμοις, οὓς δεκατεσσάρων βασιλέων, μετ' ἐκεῖνον εἰς Ἆγιν τὸν Ἀρχιδάμου [70] γενομένων, οὐδεὶς ἐκίνησεν. ἡ γὰρ τῶν Ἐφόρων κατάστασις, οὐκ ἄνεσις ἦν, ἀλλ' ἐπίτασις τῆς πολιτείας, καὶ δοκοῦσα πρὸς τοῦ δήμου γεγονέναι, σφοδροτέραν ἐποίησε τὴν ἀριστοκρατίαν.

XXX. Ἄγιδος δὲ βασιλεύοντος, εἰσερρύη νόμισμα πρῶτον εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ μετὰ τοῦ νομίσματος, πλεονεξία καὶ πλούτου ζῆλος ἐπέβη [71], διὰ Λύσανδρον· ὃς αὐ-

verat per vitam, mortem relicturum asseruatricem: nec falsus opinione fuit. Vsque enim eo ciuitas illa disciplina publica et gloria principatum tenuit Graeciae quingentorum spatio annorum, vtendo Lycurgi legibus, quas ex quatuordecim regibus, qui eum sunt vsque ad Agin Archidami filium insequuti, nemo mouit: Nam Ephororum creatio, non remissio ciuilis institutionis, sed contentio fuit: quae quamquam popularis appareret, optimatium vim amplificauit tamen.

Agide vero regnante primum pecunia influxit in Spartam, eomesque pecuniae, habendi cupido et diuitiarum admiratio inuasit per Alexandrum, vel potius Lysandrum: qui inuictus

69 χρόνῳ ἐτῶν] Praefero χρόνον, vt est in Instit. Lac. Vulcob. habet χρόνοις, vel χρόνων.

70 εἰς Ἆγιν τὸν Ἀρχιδάμου] Is cum Pausania rex fuit, quo tempore Lysander, Atheniensibus victis, eos ad pacis duras conditiones accipiendas compulit, et bellum Peloponnesiacum confecit. Vide vitam Lysandri, et Pausaniam. Alius fuit Agis, cuius vitam Plutarchus scripsit. *Xylander.*

71 Δι' Ἀλέξανδρον, μᾶλλον δὲ διὰ Λύσανδρον] Xylander de Alexandro dubitans, hoc de Cleandride dici coniicit, qui se a Pericle corrumpi passus est. Sed vana coniectura est, cum pateat ex Graecis Historicis et Instit. Lac. luxuriam primo Spartam inuasisse per Lysandrum solum, qui ἑλὼν Ἀθηναίους (potius Ἀθήνας) πολὺν χρυσὸν καὶ ἄργυρον εἰσήγαγε. Dele igitur δι' Ἀλέξανδρον, μᾶλλον δὲ, quae a manu correctoris adnotata, sensim in textum irrepserunt. Idem euenisse monui ad p. 97. pollicitus hic alia loca eodem vitio laborantia

τὸς ὢν ἀνάλωτος [72] ὑπὸ χρημάτων, ἐνέπλησε τὴν πατρίδα φιλοπλουτίας καὶ τρυφῆς, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἐκ τοῦ πολέμου καταγαγὼν, καὶ τοὺς Λυκούργου καταπολιτευσάμενος νόμους. ὧν ἐπικρατούντων πρότερον, οὐ πόλεως ἡ Σπάρτη πολιτείαν, ἀλλ' ἀνδρὸς ἀσκητοῦ καὶ σοφοῦ βίον ἔχουσα, μᾶλλον δ', ὥσπερ οἱ ποιηταὶ τὸν Ἡρακλέα μυθολογοῦσι δέρμα καὶ ξύλον ἔχοντα τὴν οἰκουμένην ἐπιπορεύεσθαι, κολάζοντα τοὺς παρανόμους καὶ θηριώδεις τυράννους, οὕτως ἡ πόλις ἀπὸ σκυτάλης μιᾶς καὶ τρίβωνος ἄρχουσα τῆς Ἑλλάδος ἑκούσης καὶ βουλομένης, κατέλυε τὰς

ctus ipſe a pecunia, patriam impleuit opulentiae cupiditate et luxu, deportatoque ex praeda auro et argento, Lycurgi conuulſit leges. Quibus ante vigentibus, non ciuitatis Sparta republica, ſed viri religioſi et ſapientis vita praedita: imo ſicut Herculem fingunt poëtae cum pelle et claua orbem terrae peragraſſe, vlciſcentem ſceleratos et feros tyrannos, ita haec ciuitas ex vna ſcytala et pallio dominans in Graeciam volentem et lubentem, obtriuit iniuſtas

rantia monſtrare. Et quidem ſi editores codicem Vulcobianum ſecuti fuiſſent p. 127. mendoſe admodum legeretur ibi, τοῦ Ἱππάρχου τελευτήσαντος, μᾶλλον δὲ τοῦ Λυκούργου, ſed recte viderunt omnia prorſus delenda, praeter τοῦ Λυκούργου. quamquam alibi non ita perſpicaces ſe probarunt. Nempe in Κεφ. Ἑλλ. καταγρ. p. 527. εἰς Φερὰς πρὸς Ἄκαστον ἢ Ἄδραστον ἐλθεῖν, delendum reſtat ἢ Ἄδραστον. in Sympoſ. p. 1214. Αἰγιέων, ἢ Μεγαρέων, ἀριθμὸς οὐδεὶς οὐδὲ λόγος, dele Αἰγιέων ἤ, cum de Megarenſibus prouerbium illud dici liqueat, de Aegienſibus non ita. Inſignis vero locus extat in Praeceptis Polit. p. 1472. ſine tali remedio inſanabilis: vbi inter alias boni Politici deſcriptiones, ob hoc etiam laudatur, vt οὐ μικρὸν ἡμέρας μέρος ἐπὶ τοῦ βήματος ἢ τοῦ λογίου πολιτευόμενος, ἢ τὰ μὴ παρὰ τῶν ἄλλων, εἶτα ἤδη πάντα τὸν ἄλλον βίον ἕλκων ἐφ' ἑαυτὸν, ὥστε καικίας νέφη, τὰς χρείας καὶ τὰς οἰκονομίας πανταχόθεν, ἀλλὰ δημοσιεύων ἀεὶ ταῖς φροντίσι etc. Quis non videt protinus eiicienda eſſe iſta perperam repetita verba ἢ τὰ μὴ παρὰ τῶν ἄλλων? et deinceps forſan legendum, εἶτα δὴ παρὰ τὸν ἄλλον βίον ἕλκων ἐφ' ἑαυτὸν, ὡς ὁ καικίας, etc.

72 Αὐτὸς ὢν ἀνάλωτος] Anon. corrigit εὐάλωτος, quod ne cuiquam nimis placeat, monendum eſt, nunquam a Noſtro dici potuiſſe, qui integritatem Lyſandri in vita eius prope finem indubitato Theopompi teſtimonio vindicat. ἀναλώματος Vulc.

73 εἰπεῖν

ἀδίκους δυναστείας καὶ τυραννίδας ἐν τοῖς πολιτεύμασι, καὶ πολέμους ἐβράβευε, καὶ στάσεις κατέπαυε, πολλάκις οὐδ' ἀσπίδα κινήσασα μίαν, ἀλλ' ἕνα πέμψασα πρεσβευτὴν, ᾧ πάντες εὐθὺς ἐποίουν τὸ προστασσόμενον, ὥσπερ αἱ μέλισσαι φανέντος ἡγεμόνος, συντρέχοντες καὶ κατακοσμούμενον. τοσοῦτον περιῆν εὐνομίας τῇ πόλει καὶ δικαιοσύνης. ὅθεν ἔγωγε θαυμάζω τῶν λεγόντων, ὡς ἄρχεσθαι μὲν ᾔδεσαν, ἄρχειν δ' οὐκ ἠπίσταντο Λακεδαιμόνιοι. καὶ τὸν Θεοπόμπου τοῦ βασιλέως οὐκ ἐπαινούντων λόγον, ὅς, εἰπόντος τινὸς, σώζεσθαι τὴν Σπάρτην διὰ τοὺς βασιλεῖς ἀρχικοὺς γεγονότας, Μᾶλλον, εἶπε [73], διὰ τοὺς πολίτας πειθαρχικοὺς ὄντας. οὐ γὰρ ἀκούειν ὑπομένουσι τῶν προστατεῖν μὴ δυναμένων· ἀλλ' ἡ πειθαρχία μάθημα μέν ἐστιν ἄρχοντος. ἐμποιεῖ γὰρ ὁ καλῶς ἄγων, τὸ καλῶς ἕπεσθαι. καὶ καθάπερ ἱππικῆς τέχνης ἀποτέλεσμα, πρᾶον ἵππον καὶ πειθήνιον παρασχεῖν, οὕτω βασιλικῆς ἐπιστήμης ἔργον, εὐπείθειαν ἐργάσασθαι [74]. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ εὐπείθειαν, ἀλλ' ἐπιθυμίαν ἐνειργάζοντο τοῖς ἄλλοις τοῦ ἄρχεσθαι καὶ ὑπακούειν αὐτοῖς. ᾔτουν γὰρ

iniuſtas in rebuspublicis poteſtates et tyrannidas, bellorum arbitrium habuit, ſeditiones compreſſit, crebro ne vno quidem moto clypeo, vno tantum legato miſſo, quem illico omnes audiebant, apum more ſuperueniente duce concurrentes et ſeſe componentes. Tanta effulſit diſciplina et iuſtitia illius ciuitatis. Quo magis miror illos qui dictitant, obedire noſſe, non noſſe imperare Lacedaemonios: et qui Theopompi regis dictum laudant, qui, quum diceret quidam, per reges ſtare Lacedaemonem imperandi gnaros, Imo (inquit) per ciues principibus obtemperare doctos. Neque enim ſuſtinent parere iis, qui neſciunt praeeſſe, ſed imperantis eſt obedientiam docere: ſiquidem efficit, qui bene ducit, vt bene ſequaris. Atque vt artis eſt equeſtris finis, placidum equum et obſequentem reddere, ita eſt regiae ſcientiae munus efficere obedientiam. Lacedaemonii vero non obedientiam ſolum, ſed deſiderium infundebant aliis ipſos ſequendi et obtemperandi. Nempe poſtula-

73 εἰπεῖν Vulcob.

74 Εὐπείθειαν ἐργάσασθαι] Malim ἐνεργάσασθαι, vt ſupra, ἐμποιεῖ, et in continenti ἐνειργάζοντο.

 75 Ὀνομά-

οὐ ναῦς, οὔτε χρήματα παρ' αὐτῶν, οὐδ' ὁπλίτας, πέμποντες, ἀλλὰ ἕνα Σπαρτιάτην ἡγεμόνα· καὶ λαβόντες ἐχρῶντο μετὰ τιμῆς καὶ δέους· ὥσπερ Γυλίππῳ Σικελιῶται, καὶ Βρασίδᾳ Χαλκιδεῖς, Λυσάνδρῳ δὲ, καὶ Καλλικρατίδᾳ καὶ Ἀγησιλάῳ, πάντες οἱ τὴν Ἀσίαν οἰκοῦντες· τοὺς μὲν ἄνδρας, ἁρμοστὰς καὶ σωφρονιστὰς τῶν ἑκασταχοῦ δήμων καὶ ἀρχόντων ὀνομάζοντες [75], πρὸς δὲ σύμπασαν τὴν τῶν Σπαρτιατῶν πόλιν, ὥσπερ παιδαγωγὸν, ἢ διδάσκαλον εὐσχήμονος βίου καὶ τεταγμένης πολιτείας, ἀποβλέποντες. εἰς ὃ καὶ Στρατόνικος ἐπισκῶψαι δοκεῖ μετὰ παιδιᾶς νομοθετῶν καὶ κελεύων, Ἀθηναίους ἄγειν μυστήρια καὶ πομπὰς, Ἠλείους δ' ἀγωνοθετεῖν, ὡς κάλλιστα τοῦτο ποιοῦντας· Λακεδαιμονίους δ', ἂν ἁμαρτάνωσιν οὗτοι, δέρεσθαι. καὶ τοῦτο μὲν εἴρηται χάριν τοῦ γελοίου· Ἀντισθένης δὲ ὁ Σωκρατικὸς ἀπὸ τῆς ἐν Λεύκτροις μάχης ὁρῶν τοὺς Θηβαίους μέγα φρονοῦντας, οὐδὲν αὐτοὺς ἔφη διαφέρειν παιδαρίων ἐπὶ τῷ συγκόψαι τὸν παιδαγωγὸν γαυριώντων.

postulabant hi per legatos ab iis non classem, non pecuniam, non copias, sed vnum Spartiatam ducem. Quem nacti, vtebantur eo cum honore et metu: ita Gylippo Siculi, Brasida Chalcidenses, Lysandro, Callicratida, Agesilao omnes, qui Asiam incolunt. Atque hos quidem rectores moderatoresque populorum et magistratuum, illi, ad quoscunque missi erant, nominabant: dum ciuitatem ipsam Lacedaemoniorum ceu magistram, vel praeceptricem honestae vitae et compositae reipublicae respiciebant. Quo etiam vrbane cauillatum Stratonicum apparet, ioco legem ferentem et iubentem, vt Athenienses mysteria et pompas agerent, Elienses ludos ederent, quod hoc facerent scientissime: Lacedaemonii vero, vbi peccauerint hi, eos verberarent. At fuit id dictum ridicule. Socraticus vero Antiphanes, Thebanos cernens ob Leuctricam pugnam animos attollere, nihil inter eos et pueros dixit interesse, quod ceciderint praeceptorem, exsultantes. Atqui

75 Ὀνομάζοντες] Libentius legerem νομίζοντες, quia Spartanos Duces vel legatos ἁρμοστὰς et σωφρονιστὰς a Graecis ὀνομάζεσθαι non constat. ita p. 89. Noster Thaletem vocat ἕνα τῶν νομιζομένων ἐκεῖ σοφῶν καὶ πολιτικῶν.

76 εἰσενεγ-

XXXI. Οὐ μὴν τοῦτό γε τῷ Λυκούργῳ κεφάλαιον ἦν τότε, πλείστων ἡγουμένην ἀπολιπεῖν τὴν πόλιν· ἀλλ' ὥσπερ ἑνὸς ἀνδρὸς βίῳ καὶ πόλεως ὅλης νομίζων εὐδαιμονίαν ἀπ' ἀρετῆς ἐγγίνεσθαι καὶ ὁμονοίας τῆς πρὸς αὑτήν, πρὸς τοῦτο συνέταξε καὶ συνήρμοσεν, ὅπως ἐλευθέριοι καὶ αὐτάρκεις γενόμενοι καὶ σωφρονοῦντες ἐπὶ πλεῖστον χρόνον διατελῶσι. ταύτην καὶ Πλάτων ἔλαβε τῆς πολιτείας ὑπόθεσιν, καὶ Διογένης, καὶ Ζήνων, καὶ πάντες, ὅσοι τι περὶ τούτων ἐπιχειρήσαντες εἰπεῖν ἐπαινοῦνται, γράμματα καὶ λόγους ἀπολιπόντες μόνον. ὁ δ' οὐ γράμμασι καὶ λόγοις, ἀλλ' ἔργῳ πολιτείαν ἀμίμητον εἰς φῶς προενεγκάμενος [76], καὶ τοῖς ἀνύπαρκτον εἶναι τὴν λεγομένην περὶ τὸν σοφὸν διάθεσιν [77] ὑπολαμβάνουσιν, ἐπιδείξας ὅλην τὴν πόλιν φιλοσοφοῦσαν, εἰκότως ὑπερῆρε τῇ δόξῃ τοὺς πώποτε πολιτευσαμένους ἐν τοῖς Ἕλλησι. δι' ὅπερ [78] Ἀριστοτέλης ἐλάττονας σχεῖν φησι τιμάς, ἢ προσῆκον ἦν αὐτὸν ἔχειν ἐν Λακεδαίμονι, καίπερ ἔχοντα τὰς μεγίστας. ἱερόν τε γάρ ἐστιν αὐτοῦ, καὶ θύουσι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν

Atqui id caput eo tempore non erat Lycurgo, vt multis imperantem relinqueret vrbem ſuam, ſed totam ciuitatem ceu vnum hominem cenſens beatam vitam ex virtute et ciuili trahere concordia, id ſpectans machinatus eſt et concinnauit, vt ingenui et frugi redditi et continentes, quam diutiſſime durarent. Hoc fundamentum Plato reipublicae ſumpſit, Diogenes item ac Zeno, omneſque, quotquot commentati de his in coelum feruntur, quum praeter ſcripta et verba relinquerent nihil. Hic, qui non ſcripta, non verba, ſed re in lucem edidit rempublicam, quam imitari nemo queat, et illis, qui ſapientem, qualis inſtitui deſcribique ſolet, nunquam exiſtere poſſe credunt, ob oculos poſuit totam philoſophantem ciuitatem; optimo iure, quicunque vnquam respublica in Graecia inſtituerunt, antecelluit omnes gloria. Quamobrem illum Ariſtoteles non ſatis amplos pro merito honores, quamuis habebat ampliſſimos, habere ait Lacedaemone. Exſtat enim ibi templum, vbi vt Deo anniuerſaria ſacra ei faciunt.

76 εἰσενεγκάμενος Vulcob.
77 σοφὸν διάλυσιν καὶ διάθεσιν id.
78 ὁ δὲ Ἀρισ. idem.

 79 ἃ αὐτῷ

ὡς Θεῷ. λέγεται δὲ, καὶ τῶν λειψάνων αὐτοῦ κομισθέντων οἴκαδε, κεραυνὸν εἰς τὸν τάφον κατασκῆψαι. τοῦτο δ' οὐ ῥαδίως ἑτέρῳ τινὶ τῶν ἐπιφανῶν, πλὴν Εὐριπίδῃ συμπεσεῖν ὕστερον, τελευτήσαντι, καὶ ταφέντι τῆς Μακεδονίας περὶ Ἀρέθουσαν. ὥστ' ἀπολόγημα καὶ μαρτύριον μέγα εἶναι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Εὐριπίδην, τὸ μόνῳ συμπεσεῖν αὐτῷ μετὰ τελευτὴν, καὶ γενέσθαι, ἃ τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ ὁσιωτάτῳ [79] πρότερον συνέπεσε. τελευτῆσαι δὲ τὸν Λυκοῦργον οἱ μὲν [80] ἐν Κίῤῥα λέγουσιν· Ἀπολλόθεμις δ', εἰς Ἦλιν κομισθέντα· Τίμαιος δὲ καὶ Ἀριστόξενος, ἐν Κρήτῃ καταβιώσαντα· καὶ τάφον Ἀριστόξενος αὐτοῦ δείκνυσθαί φησιν ὑπὸ Κρητῶν τῆς Περγαμίας περὶ τὴν ξενικὴν ὁδόν [81]. υἱὸν δὲ λέγεται μονογενῆ καταλιπεῖν Ἀντίωρον· οὗ τελευτήσαντος ἀτέκνου, τὸ γένος ἐξέλιπεν. οἱ δ' ἑταῖροι καὶ οἰκεῖοι διαδοχήν τινα καὶ σύνοδον ἐπὶ πολλοὺς χρόνους διαμείνασαν κατέστησαν, καὶ τὰς ἡμέρας, ἐν αἷς συνήρχοντο, Λυκουργίδας προσηγόρευσαν. Ἀριστο-

faciunt. Fama eſt, quum reliquiae eius in patriam relatae eſſent, tumulum de coelo fuiſſe tactum; idque, ſi Euripidem exceperis, qui poſtmodum defunctus eſt, et in Macedonia prope Arethuſam humatus, haud temere contigiſſe cuiquam alii inter claros viros. Hoc quidem ſuppetit magnum argumentum et teſtimonium ſtudioſis Euripidis, quod ſoli ei poſt fata euenerit et delatum fuerit illud, quod Diis gratiſſimo et ſanctiſſimo viro ante euenerat. Extinctum Lycurgum alii Cirrae affirmant, Apollothemis deportatum Elim, Timaeus et Ariſtoxenus in Creta vitam finiſſe, et ſepulcrum eius oſtendi Ariſtoxenus ait a Cretenſibus in Pergamia iuxta viam regiam. Filium tradunt eum vnicum reliquiſſe Antiorum: quo ſine prole defuncto familia eius exoleuit. Amici eius et familiares anniuerſaria et conuentum, qui longo tempore manſit, inſtituerunt: ac dies, quibus conuentum celebrabant, Lycurgidas appellauere. Ariſtocrates

79 ἃ αὐτῷ τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ θειοτάτῳ [vt videtur] idem.

80 δὲ αὐτὸν οἱ μὲν idem.

81 ξενικὴν ὁδὸν] Dacer. notat ξένην legi in Mſ. Florent. atque ita legiſſe videtur Lapus: ſed perperam, cum in Theſeo occurrat p. 17. μακρὰν τῆς ξενικῆς ὁδοῦ.

282 τοῦ

κράτης δὲ ὁ Ἱππάρχȣ φησὶ τȣ̀ς ξένȣς τȣ̃ Λυκȣ́ργȣ τελευτήσαντος[282] ἐν Κρήτῃ καῦσαι τὸ σῶμα καὶ διασπεῖραι τὴν τέφραν εἰς τὴν θάλασσαν, αὐτȣ̃ δεηθέντος, καὶ φυλαξαμένȣ, μή ποτε ἄρα τῶν λειψάνων εἰς Λακεδαίμονα κομισθέντων, ὡς ἐπανήκοντος αὐτȣ̃, καὶ τῶν ὅρκων λελυμένων, μεταβάλλωσι τὴν πολιτείαν. ταῦτα μὲν ȣ̓̃ν περὶ τȣ̃ Λυκȣ́ργȣ.

crates Hipparchi filius hoſpites Lycurgi memorat, quum in Creta moreretur, rogatu eius corpus combuſſiſſe, cinereſque diſſipaſſe in pelagus: quo caueret, ne, ſi quando reliquiae ſuae eſſent Lacedaemonem delatae, tanquam ipſe reuertiſſet, et ſoluti eſſent iureiurando, rempublicam immutarent. Haec accepimus de Lycurgo.

Ν Ο Υ Μ Α Σ.

ΕΣΤΙ δὲ καὶ περὶ τῶν Νȣμᾶ τȣ̃ βασιλέως χρόνων, καθ' ȣ̓̃ς γέγονε, νεανικὴ διαφορά, καίπερ ἐξ ἀρχῆς εἰς τȣ̃τον κατάγεσθαι τῶν στεμμάτων ἀκριβῶς δοκȣ́ντων. ἀλλὰ [1] Κλώδιός τις ἐν ἐλέγχῳ χρόνων, ȣ̓́τω γάρ πως ἐπιγέγραπται τὸ βιβλίον, ἰσχυρίζεται, τὰς μὲν ἀρχαίας ἐκείνας ἀναγραφὰς ἐν τοῖς Κελτικοῖς πάθεσι τῆς πόλεως ἠφανίσθαι· τὰς δὲ νῦν φαινομένας, ȣ̓κ ἀληθῶς συγκεῖσθαι, δι' ἀνδρῶν χαριζομένων τισὶν, εἰς τὰ πρῶτα γένη καὶ τȣ̀ς ἐπιφανεστάτȣς οἴκȣς ἐξ ȣ̓ προσηκόντων εἰσβιαζομένοις. λεγομένȣ δ' ȣ̓̃ν ὡς Νȣμᾶς[2] γένοιτο Πυ-

Eſt etiam de rege Numa, quo tempore vixerit, ſtrenua concertatio: tametſi eius familiae ſtemmata ad hunc vſque ſatis accurate deduci videantur. Verum Clodius quidam in libro, cui titulum fecit Indicem temporum, vetuſta illa acta, quum exſcinderent Galli vrbem, abolita contendit fuiſſe; quae vero nunc in manibus feruntur, eſſe a nonnullis in gratiam certorum hominum in nobiliſſimas familias et gentes, a quibus alieniſſimi ſint, penetrantium, falſo conſcripta. Quum autem fama obtineat, Pythagorae Numam

282 τȣ̃ Ἱππάρχȣ τελευτήσαντος, μᾶλλον δὲ τȣ̃ Λυκȣ́ργȣ Vulcob. Flor. et Ald. nec eae quidem temere.

1 Καὶ Κλώδιος] Delent καὶ

2 Νομᾶς Vulcob.

3 λεγομένω

θαγόρȣ συνήθης[3], οἱ μὲν ὅλως ἀξιȣ̃σι μηδὲν Ἑλληνικῆς παιδεύσεως Νȣμᾶ μετεῖναι, καθάπερ ἢ φύσει δυνατὸν καὶ αὐτάρκη γενέσθαι πρὸς ἀρετὴν, ἢ βελτίονι Πυθαγόρȣ βαρβάρῳ τινὶ τὴν τȣ̃ βασιλέως ἀποδȣ̃ναι παίδευσιν· οἱ δὲ Πυθαγόραν μὲν ὀψὲ γενέσθαι, καὶ τῶν Νȣμᾶ χρόνων ὁμȣ̃ τι πέντε γενεαῖς ἀπολειπόμενον· Πυθαγόραν δὲ τὸν Σπαρτιάτην, Ὀλύμπια νενικηκότα στάδιον

mam auditorem fuiſſe, partim eum Graecas literas plane negant attigiſſe; quaſi aut ſua indole et per ſe adſpirare ad virtutem quiuerit, aut praeſtantiori Pythagora tribui barbaro, neſcio cui, inſtitutio poſſit regis: partim Pythagoram dictitant diu poſt ſequutum, atque ab Numae ſeculo quinque ferme remotum aetatibus: ſed Spartiatem Pythagoram, qui Olympiis curſu victor fuit

3 λεγομένȣ δ' ȣ̃ν, ὡς Νȣμᾶς γένοιτο Πυθαγόρȣ συνήθης] Pythagoram philoſophum Numa permultis annis poſteriorem fuiſſe, duobusque adeo prope ſeculis, (hoc eſt, annis ducentis) teſtatur libro II. de oratore Tullius: idemque in praefatione quarti libri Tuſc. quaeſt. ait, Pythagoram in Italia tum fuiſſe, quum L. Brutus reges profligauit: quod non diſſentit ab eo, quod Pythagoram Liuius ait regnante Seruio Tullo primum in Italiam veniſſe. Dionyſius hoc idem ratione Olympiadum demonſtrans lib. II. quatuor aetatibus eum Numa poſteriorem fuiſſe, non rotundo tamen numero, colligit. Plutarchus hic quinque aetates facit, πέντε γενεαῖς inquiens. Videtur autem innuere, id quod inter regni Numae initium, et aduentum in Italiam Pythagorae, qui ſub Seruio Tullo fuit, tempus intercidit, annorum circiter CL. vt aetas (γενεὰ) triginta annorum intelligatur, quomodo non Homerici tantum Neſtoris tres illae γενεαὶ lib. I. Iliadis a Graecis interpretibus exponuntur: atque adeo ab ipſo noſtro etiam Plutarcho in Catone Cenſorio; vbi de accuſationibus eius refert: (nam Ouidius lib. XII. Metamorph. fabulam ſectatus eſt: vbi haec Neſtor — *vixi annos bis centum, iam tertia viuitur aetas*) ſed et apud Plutarchum in libro *Cur oracula deſierint* oſtenditur, triginta annos de Heracliti ſententia γενεὰν (aetatem) eſſe viri ἡβῶντος, hoc eſt, *vigentis, et iam etiam gignentis*: et quidem huiusmodi τριακονταετȣ̃ς γενεᾶς meminit etiam Diodorus Siculus prope finem lib. XI. Vnde Herodotus non ineleganter centum annos complexam hominis aetatem τρεῖς γενεὰς, *tres aetates*, appellauit: βραχύ τι παρεκτείνων τὴν τριακονταετῆ γενεὰν, vt ait Euſtathius. Quid autem apud Dionyſium γενεὰ ſit, non eſt facile affirmare:

ἐπὶ τῆς ἑκκαιδεκάτης Ὀλυμπιάδος, ἧς ἔτει τρίτῳ Νουμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν κατέστη, πλανηθέντα περὶ τὴν Ἰταλίαν, συγγενέσθαι τῷ Νουμᾷ, καὶ συνδιακοσμῆσαι τὴν βασιλείαν [4]. ὅθεν οὐκ ὀλίγα τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ἐπιτηδεύμασι τῶν Λακωνικῶν ἀναμεμίχθαι, Πυθαγόρου διδάξαντος. ἄλλως δὲ Νουμᾶς, γένος μὲν ἦν ἐκ Σαβίνων· Σαβῖνοι δὲ βούλονται Λακεδαιμονίων ἑαυτοὺς ἀποίκους γεγονέναι. τοὺς μὲν οὖν χρόνους ἐξακριβῶσαι χαλεπόν ἐστι, καὶ μάλιστα τοὺς ἐκ τῶν Ὀλυμπιονίκων [5] ἀναγομένους· ὧν τὴν ἀναγραφὴν ὀψὲ φασὶν Ἱππίαν ἐκδοῦναι τὸν Ἠλεῖον [6], ἀπ' οὐδενὸς ὁρμώμενον ἀναγκαίου πρὸς πίστιν. ἃ δὲ παρειλήφαμεν ἄξια λόγου ἡμεῖς περὶ Νουμᾶ δίεξιμεν, ἀρχὴν οἰκείαν λαβόντες.

fuit circa ſextam decimam Olympiadem, (cuius anno tertio eſt regnum Numa adeptus) quum peragraret Italiam, conſuetudinem habuiſſe cum Numa, atque in conſtituendo regno conſiliorum ei fuiſſe adiutorem. Quare ex praeceptis huius Pythagorae non pauca eſſe inſtituta Lacedaemoniorum admixta Romanis. Alias vero ortus fuit Numa ex Sabinis: Sabini colonos ferunt ſe Lacedaemoniorum. Caeterum aetates ad amuſſim exigere haud promptum ſit, maxime ſi reducantur ad Olympionicas: quorum ſero breuiarium Eleum Hippiam ferunt nullis certis fultum argumentis edidiſſe. Nos quae memoratu digna de Numa comperimus, exponemus, exordio hoc ſumpto conuenienti

Annus

re: arbitror tamen annos eum XXV pro eo intelligere. Nam profecto eius, quem dixi, libri initio, Romam a Latinis conditam dicens, decima ſexta poſt excidium Troiae aetate, ἑκκαιδεκάτῃ γενεᾷ, mox ait, eam anno ab euerſo Ilio quadringenteſimo ſecundo exſtructam. Sed haec ſatis. *Xylander.* vide etiam Ruald.

4 τὴν βασιλείαν] Legitur etiam τὴν πολιτείαν. [ita Vulcob.] Fortaſſis autem alter accuſatiuus ex proxime praecedente verſu irrepſerit: qui tamen tolerari etiam poteſt. *H. Steph.*

5 ἐκ τῶν Ὀλυμπιονίκων] Rectius ſcribetur Ὀλυμπιονικῶν. *H. Steph.*

6 τὸν Ἠλεῖον] Meziriacus corrigit Δήλιον, quia illuſtris ille Sophiſta, Hippias Elienſis, Socrati coaetaneus fuit, adeoque Plutarchum plus 500 annis praeceſſit: non itaque veriſimile eſſe, Noſtrum de hoc affirmare, *quod ſero Olympionicarum catalogum compoſuerit.* Hippias vero Delius

2. Ἕβδομον ἐνιαυτὸν ἡ Ῥώμη καὶ τριακοστὸν ἤδη, Ῥωμύλου βασιλεύοντος, ᾤκεῖτο· πέμπτῃ[7] δὲ ἱσταμένου μηνὸς, ἣν νῦν ἡμέραν Νόννας Καπρατίνας καλοῦσι, θυσίαν τινὰ δημοτελῆ πρὸ τῆς πόλεως ὁ Ῥωμύλος ἔθυε περὶ τὸ καλούμενον Αἰγὸς ἕλος, καὶ παρῆν ἥ τε βουλὴ καὶ τοῦ δήμου τὸ πλεῖστον. ἐξαίφνης δὲ μεγάλης περὶ τὸν[8] ἀέρα τροπῆς[9] γενομένης, καὶ νέφους ἐπὶ τὴν γῆν ἐρείσαντος ἅμα πνεύματι καὶ ζάλῃ, τὸν μὲν ἄλλον ὅμιλον ἐκπλαγέντα συνέβη φυγεῖν καὶ σκεδασθῆναι, τὸν δὲ Ῥωμύλον ἀφανῆ γενέσθαι, καὶ μήτ' αὐτὸν ἔτι, μήτε σῶμα τεθνηκότος εὑρεθῆναι· χαλεπὴν δέ τιν' ὑπόνοιαν ἅψασθαι τῶν πατρικίων, καὶ ῥυῆναι λόγον ἐν τῷ δήμῳ κατ' αὐτῶν, ὡς πάλαι βαρυνόμενοι τῷ βασιλεύεσθαι, καὶ μεταστῆσαι τὸ κράτος εἰς ἑαυτοὺς θέλοντες, ἀνέλοιεν τὸν βασιλέα. καὶ γὰρ ἐδόκει τραχύτερον ἤδη προσφέρεσθαι καὶ μοναρχικώτερον αὐτοῖς. ἀλλὰ

Annus a condita Roma ſeptimus et trigeſimus agebatur, regnante Romulo, quum quinto die menſis Iulii, quem nunc Nonas Capratinas vocant, ſacrificium Romulus publicum extra vrbem ad Caprae paludem, quam vocant, faciebat. Aderant ſenatus et frequens populus. Ibi atrox ſubito coorta tempeſtas, nimbuſque cum procella et fragore ex aëre in terram delatus, caeteram turbam perculſam in fugam disiecit. Romulus autem eſt ex oculis elapſus, nec deinceps vel ipſe, vel corpus eſt defuncti viſum. Vnde atroci ſuſpicione patres contacti, ac manavit vulgo fama, eos iampridem regnum exoſos, quo eius poteſtatem ſui iuris facerent, regem interemiſſe: iam enim aſperius cum iis atque imperioſius videbatur egiſſe. At eam opinionem

lius citatur ab Apollonii Schol. ἐν ἐθνῶν ὀνομασίαις, et ſcriptor multo recentior fuiſſe videtur.

7 Πέμπτῃ δὲ] Corrigit Meziriacus ἑβδόμῃ δὲ πέμπτου, quia Nonae Capratinae in Romulo dicuntur eaedem eſſe cum Nonis Quintilibus, ſiue Iuliis: hae autem ſemper in ſeptimum diem iſtius menſis inciderunt.

8 περὶ τὴν Vulcob.

9 Τροπῆς γενομένης] Legitur in quibuſdam ταραχῆς. *H. Steph.* Sic in Romulo, p. 73. ἐπεὶ δ' ἔληξεν ἡ ταραχή.

10 Αὐτὸν

ταύτην μὲν τὴν ὑποψίαν ἐθεράπευον, εἰς Θεῶν τιμὰς ἀνάγοντες ὡς οὐ τεθνηκότα τὸν Ῥωμύλον, ἀλλὰ κρείττονος ὄντα μοίρας. καὶ Πρόκλος, ἀνὴρ ἐπιφανής, διωμόσατο Ῥωμύλον ἰδεῖν εἰς οὐρανὸν σὺν τοῖς ὅπλοις ἀναφερόμενον, καὶ φωνῆς ἀκοῦσαι κελεύοντος αὐτὸν [10] ὀνομάζεσθαι Κυρῖνον· ἑτέρα δὲ ταραχὴ καὶ στάσις κατελάμβανε τὴν πόλιν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος ἀποδειχθήσεσθαι βασιλέως, οὔπω τῶν ἐπηλύδων κομιδῇ τοῖς πρώτοις συγκεκραμένων πολίταις, ἀλλ᾽ ἔτι τοῦ τε δήμου πολλὰ κυμαίνοντος ἐν ἑαυτῷ, καὶ τῶν πατρικίων ἐν ὑποψίαις ἐκ τοῦ διαφόρου πρὸς ἀλλήλους ὄντων. οὐ μὴν ἀλλὰ βασιλεύεσθαι μὲν ἐδόκει πᾶσιν· ἤρισαν δὲ [11] καὶ διέστησαν οὐχ ὑπὲρ ἀνδρὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ γένους, ὁπότερον παρέξει τὸν ἡγεμόνα. καὶ γὰρ οἱ μετὰ Ῥωμύλου πρῶτοι συνοικίσαντες τὴν πόλιν, οὐκ ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο πόλεως καὶ χώρας τοὺς Σαβίνους μεταλαβόντας, ἄρχειν βιάζεσθαι τῶν ἐπὶ ταῦτα δεξαμένων· καὶ τοῖς Σαβίνοις ἦν τις εὐγνώμων λόγος, ἐπεὶ Τατίου τοῦ βασιλέως αὐτῶν ἀποθανόντος οὐκ ἐστασίασαν πρὸς Ῥωμύλον, ἀλλ᾽ εἴασαν ἄρ-

opinionem decretis ei diuinis honoribus diſcuſſerunt, quaſi non mortuus Romulus, ſed ſupra ſortem humanam foret. Proculus autem nobilis vir vidiſſe ſublimem ſe cum armis raptum Romulum adiurauit, vocemque audiuiſſe, Quirinum appellari ſe iubentis. Mox alius de creando rege motus et fluctus nondum ſatis coalitis inter peregrinos et Romanos veteres animis, verſauit ciuitatem. Nam populus inter ſe grauiter adhuc aeſtuabat: et patres inuicem ſuſpecti diffidebant. Eſſe igitur regem omnibus placebat, ſed certabatur contendebaturque non de viro tantum, ſed et vtra gens principem daret. Neque enim hi, qui vrbem cum Romulo condiderant, in animum inducebant concedere, vt recepti in ciuitatem et agrum Sabini imperare molirentur iis, qui receperant. Contra, Sabinorum plena aequitatis erat ratio: quia extincto rege ſuo Tatio non inſurrexiſſent aduerſus Romulum, ſed regnare

vnum

10 Αὐτὸν ὀνομάζεσθαι] Scribe αὐτόν.

11 Ἤρισάν τε] Legendum ἤρισαν δὲ, et poſtea μόνον cum Vulcob. non μόνου.

12 πεντή-

χειν μόνον, αὖθις ἀξιούντων τὸν ἄρχοντα γενέσθαι παρ' αὐτῶν. οὔτε γὰρ ἐκ ταπεινοτέρων κρείττοσι προσγενέσθαι, καὶ προσγενόμενοι πλήθει τε ῥῶσαι καὶ προαγαγεῖν εἰς ἀξίωμα πόλεως ἐκείνους μεθ' ἑαυτῶν. ὑπὲρ μὲν οὖν τούτων ἐστασίαζον. ὅπως δὲ μὴ σύγχυσιν ἐκ τῆς ἀναρχίας ἡ στάσις ἀπεργάσηται, μετεώρου τοῦ πολιτεύματος ὄντος, ἔταξαν οἱ πατρίκιοι, πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὄντων αὐτῶν [12], ἐν μέρει ἕκαστον [13] τοῖς βασιλικοῖς παρασήμοις κοσμούμενον, θύειν τε τοῖς Θεοῖς τὰ νενομισμένα καὶ χρηματίζειν, ἓξ μὲν ὥρας τῆς νυκτὸς, ἓξ δὲ τῆς ἡμέρας Κυρίνῳ [14] καὶ Τατίῳ. καὶ γὰρ ἡ διανομὴ τῶν

vnum permisissent, nunc vicissim regem ex corpore suo postulabant creari. Nam nec humiliores se praestantioribus Romanis coniunxisse, et hac conglutinatione vires addidisse ex frequentia sua, corpusque illorum cum suo coniunctum ad dignationem ciuitatis prouexisse. Atque hoc semen erat seditionis. Ne autem suspensa sine imperio republica discordia omnia misceret, constituunt inter se centum quinquaginta patres, vt loco Quirini singuli vicissim cum insignibus imperii solemnia sacra obirent, et ius dicerent senis horis nocturnis et senis diurnis. Haec temporis vtriusque

12 πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὄντων αὐτῶν] Equidem non video, vt hoc verum sit, atque consentiat cum eo, quod in Romulo dictum est, centum patres de Sabinis centum prioribus istis adscriptos fuisse: quod idem est apud Dionysium: nam Liuius interregnum penes centum patres fuisse tradit, vt qui Sabinos istos non agnosceret. Dionysius autem ducentis patribus diserte tribuit: quod et hic malim: non enim CL. sed CC. fuerunt etiam ex Plutarchi, vt diximus, sententia. *Xylander*.

13 ἐν μέρει ἕκαστον etc.] Hic de modo interregni cum aliis non consentit, neque satis credo, verba non esse deprauata. *Xylander*.

14 Κυρίνῳ] Delet hanc vocem Salmasius in notis ad Vopiscum: [vti etiam Vulcob.] I. Auratus legit κύριον ὄντα, atque ita Amiotus, [et Anonym.] siue κυριεύοντα, quibus consentiunt Dacer. et Mezir. Lapus locum sic reddit: *sex horas noctis, et sex diei Quirino, tantundem vero Tatio distribuentes*: vnde mihi suspicio incidit, non delendum esse Κυρίνῳ, sed supplendum καὶ Τατίῳ, vt diuisum imperium exerceretur sub vtriusque et Romuli et Tatii auspiciis. Quod sequitur, rem extra dubium ponere videtur: καὶ γὰρ

καιρῶν ἑκατέρε πρὸς ἰσότητα καλῶς ἔχειν ἐδόκει τοῖς ἄρχεσι, καὶ πρὸς τὸν δῆμον ἡ μεταβολὴ τῆς ἐξεσίας ἀφαιρεῖν τὸν φθόνον, ὁρῶντα τῆς αὐτῆς ἡμέρας καὶ νυκτὸς τὸν αὐτὸν ἰδιώτην ἐκ βασιλέως γενόμενον. τὸ δὲ σχῆμα τἕτο τῆς ἀρχῆς μεσοβασιλείαν [15] Ῥωμαῖοι καλἕσιν.

3. Ἀλλὰ καίπερ ἕτω πολιτικῶς καὶ ἀνεπαχθῶς ἀφηγεῖσθαι δοκἕντες, ὑπονοίαις [16] καὶ θορύβοις περιέπιπτον, ὡς μεθιςάντες εἰς ὀλιγαρχίαν τὰ πράγματα, καὶ διαπαιδαγωγἕντες ἐν σφίσιν αὐτοῖς τὴν πολιτείαν, βασιλεύεσθαι δ' ἐκ ἐθέλοιεν. ἐκ τἕτε συνέβησαν ἀμφότεραι πρὸς ἀλλήλας αἱ ςάσεις, ὥςε τὴν ἑτέραν ἐκ τῆς ἑτέρας ἀποδεῖξαι βασιλέα. μάλιςα γὰρ ἂν ἕτως ἔν τε τῷ παρόντι παύσασθαι τὴν φιλονεικίαν, καὶ τὸν ἀποδειχθέντα πρὸς ἀμφοτέρες ἴσον γενέσθαι, τὲς μὲν ὡς ἑλομένες ἀγαπῶντα, τοῖς δ' εὔνεν ὄντα διὰ συγγένειαν. ἐπιτρεψάντων δὲ προτέροις τοῖς Ῥωμαίοις τῶν Σαβίνων τὴν

vtriusque distributio et ad aequalitatem recte comparata magistratibus videbatur, et vicissitudo summi imperii, ne id in oculos plebis incurreret, efficere: quum eundem conspicerent eodem die et nocte priuatum ex rege factum. Forma ea imperii apud Romanos Interregnum appellata.

Quamquam autem eos apparet ita populariter et moderate praeesse, non potuerunt tamen obtrectationem et murmur populi vitare, tanquam summam rerum ad paucorum arbitrium trahentes, et rempublicam ad nutum suum conuertentes, regem nollent. Conuenit inde inter vtramque factionem, vt altera regem ex alterius corpore legeret. Ita posse existimarunt potissimum tolli praesens certamen, eumque, qui creatus esset, fore aequabilem vtrisque, quod iis, qui ipsum creassent, esset ob beneficium deuinctus, et illis faueret ob necessitudinem. Quum permitterent prioribus Romanis Sabini lectionem,

γὰρ ἡ διανομὴ τῶν καιρῶν ἑκατέρε, *etenim haec temporum diuisio aeque in vtrumque distributa* etc. Quo enim referes illud ἑκατέρε, nisi ad Quirinum et Tatium modo memoratos? Lege itaque Κυρίνῳ καὶ Τατίῳ.

15 Μεσοβασιλείαν] Alii μεσοβασίλειον, forma adiectiui, ac si cum σχῆμα iungeretur: sed altera lectio magis placet. *H. Steph.*

16 ὑπονοίαις] Datiuus ὑπονοίαις pro ἀπονοίαις ex vet. cod. repositus fuit. *H. Steph.*

αἵρεσιν, ἔδοξε μᾶλλον ἑλέσθαι Σαβῖνον αὐτοὺς ἀποδείξαντας, ἢ παρασχεῖν Ῥωμαῖον ἐκείνων ἑλομένων. καὶ βουλευσάμενοι καθ' ἑαυτοὺς ἀποδεικνύουσιν ἐκ Σαβίνων Νουμᾶν Πομπίλιον [17], ἄνδρα τῶν μὲν εἰς Ῥώμην ἀπῳκισμένων οὐ γενόμενον, γνώριμον δ' οὕτω δι' ἀρετὴν ὄντα πᾶσιν, ὥστε τῶν ἑλομένων προθυμότερον, ὀνομασθέντος αὐτοῦ, δέξασθαι τοὺς Σαβίνους. Φράσαντες οὖν τῷ δήμῳ τὰ δεδογμένα, πρέσβεις ἐκπέμπουσι πρὸς τὸν ἄνδρα κοινῇ τοὺς πρωτεύοντας ἀπ' ἀμφοτέρων, ἥκειν δεησομένους, καὶ παραλαβεῖν τὴν βασιλείαν. ἦν δὲ πόλεως μὲν ὁ Νουμᾶς ἐπιφανοῦς ἐν Σαβίνοις τῆς Κυριτῶν [18], ἀφ' ἧς Κυρίτας Ῥωμαῖοι σφᾶς αὐτοὺς ἅμα τοῖς ἀνακηρυχθεῖσι [19] Σαβίνοις προσηγόρευσαν, υἱὸς δὲ Πομπωνίου [20], ἀνδρὸς εὐδοκίμου, τεσ-

lectionem, maluerunt ipsi regnum Sabino deferre, quam accipere regem ex illorum suffragiis Romanum. Ita re inter se deliberata, ex Sabinis creant Numam Pompilium, virum, qui Romam non commigrauerat: verum adeo erat inclyta apud omnes illius virtus, vt audito eius nomine, maiore plausu eum Sabini, quam illi, qui detulerant regnum, acciperent. Vbi renuntiauerunt in concione quem dixissent regem, primores vtriusque factionis ad eum oratum, vt ad regnum suscipiendum veniret, pariter mittunt. Curibus autem Numa celebri Sabinorum vrbe habitabat, a quibus Quirites se Romani vna cum receptis Sabinis nominauere. Filius fuit Pomponii, illustris viri, ex quatuor

17 Πομπίλιον] Legitur et Πόμπιον. *H. Steph.* Πομπήιον Vulcob.

18 Ἐν Σαβίνοις τῆς Κυριτῶν] Rectius Anonym. τῆς Κύρεων, vt Liuius, Curibus Sabinis.

19 Ἀνακηρυχθεῖσι,] Auratus ex coniectura, ἀνακραθεῖσι, coalitis: [et ita etiam Anonym.] sic p. 131. οὔπω τῶν ἐπηλύδων συγκεκραμένων πολίταις.

20 Υἱὸς δὲ Πομπωνίου] Liuius lib. XL. de lapideis Numae arcis repertis: *in altera Numam Pomponium Pomponis F. regem Rom. sepultum esse.* Dionysius Halicarn. υἱὸν Πομπιλίου Πόμπωνος, κατ' ὄνομα Νομᾶν vocat: *Pompilii Pomponis F. nomine Numam.* Pomponem Numae F. infra refert Plutarchus. *Xylander.* Legitur et Πομπίου, [vti etiam H. Steph. annotat] cui fauet Val. Maximus, qui Numae patrem Pompilium Pompium nominat. Dion. Halic. υἱὸς Πομπιλίου Πόμπωνος. Vulcob. Ῥομπωνίου habet.

21 πρὸ

σάρων ἀδελφῶν νεώτατος· ἡμέρᾳ δὲ γεγονὼς, κατά δή τινα θείαν τύχην, ἐν ᾗ τὴν Ῥώμην ἔκτισαν οἱ περὶ Ῥωμύλον· αὕτη δέ ἐστι πρὸ δεκαμιᾶς[21] καλανδῶν Μαΐων. Φύσει δὲ πρὸς[22] πᾶσαν ἀρετὴν εὖ κεκραμένος τὸ ἦθος, ἔτι μᾶλλον αὐτὸν[23] ἐξημέρωσε διὰ παιδείας καὶ κακοπαθείας καὶ φιλοσοφίας· οὐ μόνον τὰ λοιδορούμενα πάθη τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν εὐδοκιμοῦσαν ἐν τοῖς βαρβάροις βίαν καὶ πλεονεξίαν ἐκποδὼν ποιησάμενος, ἀνδρείαν δ' ἀληθῆ, τὴν ὑπὸ λόγου τῶν ἐπιθυμιῶν ἐν αὐτῷ κάθειρξιν[24] ἡγούμενος. ἐκ δὲ τούτου, πᾶσαν οἴκοθεν ἅμα τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν ἐξελαύνων, παντὶ δὲ πολίτῃ καὶ ξένῳ χρῆσθαι παρέχων ἑαυτὸν ἄμεμπτον δικαστὴν καὶ σύμβουλον, αὐτὸς δ' ἑαυτῷ σχολάζοντι χρώμενος οὐδὲν πρὸς ἡδυπαθείας καὶ πορισμοὺς, ἀλλὰ θεραπείαν Θεῶν καὶ θεωρίαν διὰ λόγου φύσεώς τ' αὐτῶν καὶ δυνάμεως, ὄνομα μέγα καὶ δόξαν εἶχεν, ὥστε καὶ Τάτιον τὸν ἐν Ῥώμῃ συμβασι-

tuor fratribus minimus, diuino quodam caſu eadem genitus die, qua Romulus condiderat Romam: ea eſt vndecimo Calend. Maias. Hic temperatum ſua ſponte ad omnem virtutem animum magis etiam doctrina, tolerantia et ſapientiae ſtudio excoluerat. Quarum praeſidio artium, non modo motus animi illos infames, verum etiam honoratam apud barbaros violentiam et fraudulentiam exſtirpauerat: eam demum veram fortitudinem exiſtimans. quae cupiditatibus animi ſui imponeret rationis frenos. Ita dum ſimul omnem luxum domo et delicias exigit, omnibus ciuibus et peregrinis integrum ſe in iudicando et conſilio dando praebet, otium ſuum non in luſtris et quaeſtibus ponit, ſed in religione Deorum immortalium, et in contemplanda per rationem eorum natura et poteſtate: ingenti nomine fuit et gloria, vt ille, quem conſortem regni habebat Romulus, Tatius,

21 πρὸ δεκαμιᾶς] Non video, quid ſecutus ſit Lapus, XIV. cal. ſcribens. Quod enim hic πρὸ δεκαμιᾶς dicitur, in Romulo planius eſt ſcriptum πρὸ ἕνδεκα. Eſt autem non XX. vt Amiotus putauit, ſed XXI. dies Aprilis. in Romulo XIX. extulit idem. *Xylander.* δεκατριῶν Vulcob. e Iunt.

22 εἰς Vulcob.

23 Αὐτὸν ἐξημέρωσε] Lege αὑτὸν, et poſtea, ἐν αὑτῷ.

24 Κάθειρξιν] Flor. et Vulc. καθέξειν, forte κάθεξιν.

 25 ὑπέμενεν

λεύσαντα Ῥωμύλῳ, μιᾶς αὐτῷ θυγατρὸς οὔσης Τατίας, ποιήσασθαι γαμβρὸν ἐκεῖνον. οὐ μὴν ἐπήρθη γε τῷ γάμῳ μετοικίσασθαι πρὸς τὸν πενθερὸν, ἀλλ᾽ αὐτοῦ περιέπων πατέρα γηραιὸν ἐν Σαβίνοις ἐπέμενεν[25], ἅμα καὶ τῆς Τατίας ἑλομένης τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἰδιώτου ὄντος ἡσυχίαν πρὸ τῆς ἐν Ῥώμῃ διὰ τὸν πατέρα τιμῆς καὶ δόξης. αὕτη μὲν οὖν λέγεται τρίτῳ καὶ δεκάτῳ μετὰ τὸν γάμον ἔτει τελευτῆσαι.

4 Ὁ δὲ Νουμᾶς ἐκλιπὼν τὰς ἐν ἄστει διατριβὰς, ἀγραυλεῖν τὰ πολλὰ καὶ πλανᾶσθαι μόνος ἤθελεν ἐν ἄλσεσι Θεῶν, καὶ λειμῶσιν ἱεροῖς, καὶ τόποις ἐρήμοις ποιούμενος τὴν δίαιταν. ὅθεν οὐχ ἥκιστα τὴν ἀρχὴν ὁ περὶ τῆς Θεᾶς ἔλαβε λόγος, ὡς ἄρα Νουμᾶς ἐκεῖνος οὐκ ἀδημονίᾳ τινὶ ψυχῆς καὶ πλάνῃ τὸν μετ᾽ ἀνθρώπων ἀπολέλοιπε[26] βίον, ἀλλὰ σεμνοτέρας γεγευμένος ὁμιλίας, καὶ γάμων θείων ἠξιωμένος, Ἠγερίᾳ[27] δαίμονι συνὼν ἐρώσῃ καὶ συνδιαιτώμενος, εὐδαίμων ἀνὴρ καὶ τὰ θεῖα πεπνυμένος γέγονεν. ὅτι μὲν οὖν ταῦτα πολλοῖς τῶν πάνυ

Tatius, vnicam filiam ei Tatiam nuptum daret. Nec tamen hae nuptiae ei tantos ſpiritus fecerunt, vt ad ſocerum migraret, ſed ibidem commoratus in Sabinis eſt, ſenilem tuens patrem: ſimulque Tatia viri priuati otium honoribus et ſplendori, quibus potuit per parentem frui Romae, praetulit. Caeterum hanc ferunt, poſtquam in Numae matrimonio tredecim annos fuiſſet, deceſſiſſe.

Hinc Numa, relicta vrbana vita, plerumque ruſticari et errare ſolus voluit, egitque in lucis Deorum ſacriſque pratis ac ſolitudinibus. Vnde potiſſimum nata eſt de Dea fama, nullo Numam illum moerore aut perturbatione mentis hominum ſocietatem vitaſſe, ſed ſublimioris guſtu contubernii et coeleſtibus nuptiis potitum, ex Deae Egeriae ipſius amore flagrantis congreſſu atque conſuetudine vitam beatam eſſe adeptum, et rerum diuinarum ſcientiam hauſiſſe. Haud obſcurum eſt, haec multas reſipi-

25 ὑπέμενεν Vulcob.
26 ἀπολελοίπει Vulcob.
27 Ἠγερίδῃ, vel Ἠγερίδει Vulc.

28 περὶ

παλαιῶν μύθων ἔοικεν, ὃς οἱ Φρύγες τε περὶ Ἄττεω [28], καὶ Βιθυνοὶ περὶ Ἡροδότου, καὶ περὶ Ἐνδυμίωνος Ἀρκάδες [29], ἄλλων τε πολλῶν εὐδαιμόνων δή τινων καὶ θεοφιλῶν γενέσθαι δοκούντων, παραλαβόντες ἠγάπησαν, οὐκ ἄδηλόν ἐστι. καί πως λόγος ἔχει τὸν Θεὸν, οὐ φίλιππον, οὐδὲ φίλορνιν, ἀλλὰ φιλάνθρωπον ὄντα, τοῖς διαφερόντως ἀγαθοῖς ἐθέλειν συνεῖναι, καὶ μὴ δυσχεραίνειν, μηδ᾽ ἀτιμάζειν ἀνδρὸς θείου [30] καὶ σώφρονος ὁμιλίαν. ὡς δὲ καὶ σώματος ἀνθρωπίνου καὶ ὥρας ἐστί τις Θεῷ καὶ δαίμονι κοινωνία καὶ χάρις, ἔργον ἤδη καὶ τοῦτο πεισθῆναι. καίτοι δοκοῦσιν οὐκ ἀπιθάνως Αἰγύπτιοι διαιρεῖν, ὡς γυναικὶ μὲν οὐκ ἀδύνατον πνεῦμα πλησιάσαι Θεοῦ, καί τινας ἐντεκεῖν ἀρχὰς γενέσεως, ἀνδρὶ δ᾽ οὐκ ἔστι σύμμιξις πρὸς Θεὸν, οὐδ᾽ ὁμιλία σώματος. ἀγνοοῦσι δὲ [31], ὅτι τὸ μιγνύμενον,

resipiscere veteres fabulas, quas Phryges de Atte, Bithyni de Herodoto, et Endymione Arcades, deque aliis compluribus, quos beatos ducebant et Diis gratos, a maioribus acceptas probauerunt. Et sane non mirum est, quum non equorum vel auium Deus, sed hominum amore teneatur, cum iis, qui virtutibus excellunt, cupere eum vna esse, neque respuere, aut spernere hominis diuini et sapientis familiaritatem. At corporis quoque humani et formae Deum Geniumque trahi consuetudine et gratia, id vero est difficile creditu. Quamquam non absurde videntur distinguere Aegyptii, nihil prohibere, quin Spiritus Dei appulsus mulieri principia infundat generationis, sed viro nullum cum Deo patere congressum, vel corporis consuetudinem. Verum ignorant hi, parem inuicem reddere

28 περὶ Ἄττεω] Atys hic alias, apud Suid. Attis. Ἄττις. Apud Lucianum de dea Syria scribitur Ἄττης, vnde hic gignendi casu Ἄττεω. Ex Ouidio, Catullo, aliis, et hoc Luciani libello, satis de amore eius et Cybeles constat. Notus etiam Endymionis et Lunae amor est. De Herodoto Bithynorum nihil succurrit. *Xylander.*

29 Κᾶρες Anonym.

30 θείου] Legitur etiam ὁσίου. H. Steph.

31 Ἀγνοοῦσι δὲ etc.] Paene eadem ratio opponitur huic Aegyptiorum opinioni de appulsu spiritus Dei mortali mulieri, Sympos. l. VIII. c. 1. τοῦ γὰρ θείου δέδια μὴ δόξῃ τῷ φθαρτῷ (l. ἀφθάρτῳ) μάχεσθαι τὸ γεννῶν, οὐχ ἧττον, ἢ τὸ γεννώμενον· μεταβολὴ γάρ τις καὶ αὐτὴ καὶ πάθος. vbi etiam quaestio haec plenius discutitur.

 32 θεῷ

ᾧ μίγνυται, τὴν ἴσην ἀνταποδίδωσι κοινωνίαν. οὐ μὴν ἀλλὰ φιλίαν γε πρὸς ἄνθρωπον εἶναι θεῶν [32], καὶ τὸν ἐπὶ ταύτῃ λεγόμενον ἔρωτα, καὶ φυόμενον εἰς ἐπιμέλειαν ἤθους καὶ ἀρετῆς, πρέπον ἂν εἴη. καὶ οὐ πλημμελοῦσιν οἱ τὸν Φόρβαντα καὶ τὸν Ὑάκινθον καὶ τὸν Ἄδμητον ἐρωμένους Ἀπόλλωνος γεγονέναι μυθολογοῦντες, ὥσπερ αὖ καὶ τὸν Σικυώνιον Ἱππόλυτον, ὃς δὴ [33] καί, φασιν, ὁσάκις τύχοι διαπλέων εἰς Κίῤῥαν ἐκ Σικυῶνος, αὐτῷ χρᾶν τὴν Πυθίαν, οἷον αἰσθανομένου τοῦ θεοῦ, καὶ χαίροντος ἀποθεσπίζειν [34] τόδε τὸ ἡρῷον·

Καὶ δ᾽ [35] αὖθ᾽ Ἱππολύτοιο φίλον κάρα εἰς ἅλα βαίνει.

Πινδάρου δὲ καὶ τῶν μελῶν ἐραστὴν [36] γενέσθαι τὸν Πᾶνα μυθολογοῦσιν. ἀπέδωκε δέ τινα τιμὴν καὶ Ἀρχιλόχῳ καὶ Ἡσιόδῳ τελευτήσασι διὰ τὰς Μούσας τὸ δαιμόνιον. Σοφοκλεῖ δὲ καὶ ζῶντι τὸν Ἀσκληπιὸν ἐπιξενωθῆναι λόγος ἐστὶ, πολλὰ μέχρι δεῦρο διασώζων τεκμήρια· καὶ τε-

reddere commixta communicationem. Atqui esse Diis carum hominem, atque hinc amorem illum, quem aiunt, gigni ad morum virtutisque curam, decorum id certe fuerit. Neque errent illi, qui Phorbantem, Hyacinthum, Admetum, ab Apolline fabulantur adamatos, sicut etiam Sicyonium Hippolytum; cui aiunt, quoties a Sicyone transmitteret Cirrham, sortes Pythiam, quasi sentiente Deo et exultante, dedisse, vaticinarique hunc versum solitam:

Iamque iterum Hippolyti carum caput aequora sulcat.

Iam Pindari quoque eiusque carminum Pana desiderio captum fuisse est in fabulis. Ad haec Archilocho et Hesiodo carminum gratia fato functis habitus a Deo honor. Sophoclis etiam viui Aesculapium hospitio vsum fama est, quae multa ad hanc vsque memoriam vestigia retinet: et de-

functo

32 θεῷ Vulcob.

33 Οὗ δὴ] Scribendum videtur περὶ οὗ δή. *H. Steph.* ᾧ δὴ legit Vulcob. et sequenti linea delet αὐτῷ. Probo ᾧ δὴ, et forte pro αὐτῷ legendum αὐτόθι, *confestim respondisse Pythiam.*

34 Ἀποθεσπίζειν] Potius ἀποθεσπίζουσαν, vt ad Πυθίαν referatur.

35 Καὶ δ᾽ αὖθ᾽] Lege καδδ᾽ αὖθ᾽ pro κατὰ δὲ, vt iungatur cum βαίνει.

36 μελῶν αὐτοῦ ἐραστὴν Anon.

37 ἄλλος

λευτήσαντι τυχεῖν ταφῆς ἄλλος Θεὸς [37], ὡς λέγεται, παρέσχεν. ἆρα ἂν ἄξιόν ἐστι, ταῦτα συγχωροῦντας ἐπὶ τούτων, ἀπιστεῖν, εἰ Ζαλεύκῳ, καὶ Μίνῳ, καὶ Ζωροάστρῃ, καὶ Νουμᾷ, καὶ Λυκούργῳ, βασιλείας κυβερνῶσι, καὶ πολιτείας διακοσμοῦσιν, εἰς τὸ αὐτὸ ἐφοίτα τὸ δαιμόνιον; ἢ τούτοις μὲν εἰκός ἐστι καὶ σπουδάζοντας Θεοὺς ὁμιλεῖν, ἐπὶ διδασκαλίᾳ καὶ παραινέσει τῶν βελτίστων· ποιηταῖς δὲ καὶ λυρικοῖς μινυρίζουσιν, εἴπερ ἄρα, χρῆσθαι παίζοντας [38]; εἰ δὲ λέγει τις ἄλλως, κατὰ Βακχυλίδην [39], Πλατεῖα κέλευθος. οὐδὲ γὰρ ἅτερος λόγος ἔχει τι φαῦλον, ὃν περὶ Λυκούργου καὶ Νουμᾶ καὶ τοιούτων ἄλλων ἀνδρῶν λέγουσιν, ὡς δυσκάθεκτα καὶ δυσάρεστα πλήθη χειρούμενοι, καὶ μεγάλας ἐπιφέροντες ταῖς πολιτείαις καινοτομίας, προσεποιήσαντο τὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ δόξαν, αὐτοῖς ἐκείνοις, πρὸς οὓς ἐσχηματίζοντο, σωτήριον οὖσαν.

5. Ἀλλὰ γὰρ ἔτος ἤδη διατελοῦντι τῷ Νουμᾷ τεσσαρακοστὸν, ἧκον ἀπὸ Ῥώμης οἱ πρέσβεις παρακαλοῦντες ἐπὶ τὴν βασιλείαν. τοὺς δὲ λόγους ἐποιήσατο Πρόκλος καὶ

functo alium Deum ſepulturam perhibent curaſſe. Sed quum his fidem habeamus, quid? num abnuemus Zaleuco, Minoë, Zoroaſtre, Numa, Lycurgo, regna moderantibus et conſtituentibus reſpublicas, Deum vſum familiariter? An vero potius cum his Deos dicemus, vt recta ſuggerant iis et moneant, eſſe ſerio congreſſos: poëtis vero et lyricis vibriſſantibus, ſi tamen vnqnam, per luſum frui? Si cui videatur aliter, lata eſt via, vt verbis Bacchylidis vtar. Sed nec altera fama, quae de Lycurgo, Numa et ſimilibus viris refertur, quicquam habet abſurdi, quum ferocem multitudinem et difficilem tractarent, multaque in ciuitatibus ſuis nouarent, commentos fuiſſe, vt autoritatem diuinam adhiberent, illis ipſis, ad quos iſta ſimulabant, ſalutarem.

Porro Numam annum agentem quadrageſimum legati Romani acciuerunt ad accipiendum regnum. Verba fecerunt Proculus et Veleſus,

37 ἄλλος θεὸς] Bacchus nimirum, qui Lacedaemoniorum ducem Athenas obſidentem iuſſit honorifice funus facere nouae Sireni, hoc eſt Sophocli. Auctor in Atticis Pauſan. Meminit et Plin. 7. 29. *Xylander*.

38 Παίζοντας] Dele interrogationis notam cum Flor. et Ald.

39 Βραγχυλλίδην Vulcob.

 39 Βραγχυλ-

Οὐέλεσος, ὧν πρότερον ἐπίδοξος ἦν ὁ δῆμος αἱρήσεσθαι τὸν ἕτερον βασιλέα· Πρόκλῳ μὲν τῶν Ῥωμύλου λαῶν, Οὐελέσῳ δὲ τῶν Τατίου μάλιστα προσεχόντων. οὗτοι μὲν οὖν βραχέα διελέχθησαν, οἰόμενοι τῷ Νουμᾷ τὴν συντυχίαν ἀσπαζομένῳ γεγονέναι· ἦν δ' οὐ μικρὸν, ὡς ἔοικεν, ἔργον, ἀλλὰ καὶ λόγων πολλῶν καὶ δεήσεως, τὸ πεῖσαι καὶ μεταστῆσαι γνώμην ἀνδρὸς ἡσυχίᾳ [40] καὶ εἰρήνῃ βεβιωκότος εἰς ἀρχὴν πόλεως τρόπον τινὰ γεγενημένης [41] πολέμῳ καὶ συνηυξημένης. ἔλεγεν οὖν τοῦ τε πατρὸς αὐτοῦ παρόντος, καὶ Μαρκίου, τῶν συγγενῶν ἑνὸς, ὡς Πᾶσα μὲν ἀνθρωπίνου βίου μεταβολὴ, σφαλερόν· ᾧ δὲ μήτ' ἄπεστί τι τῶν ἱκανῶν, μήτε μεμπτόν [42] ἐστί τι τῶν παρόντων, τοῦτον οὐδὲν ἄλλο, πλὴν ἄνοια, μετακοσμεῖ καὶ μεθίστησιν ἐκ τῶν συνήθων· οἷς κἂν εἰ μηδὲν ἕτερον προσείη, τῷ βεβαιοτέρῳ διαφέρει τῶν ἀδήλων. ἀλλ' οὐδ' ἄδηλα τὰ τῆς βασιλείας τοῖς Ῥωμύλου τεκμαιρομένῳ παθήμασιν, ὡς πονηρὰν μὲν αὐτὸς ἔλαβε δόξαν, ἐπιβουλεῦσαι [43] τῷ συνάρχοντι Τα-

Velesus, quorum alterutrum populus ante videbatur ad regnum prouecturus. Proculi veteres Romani, Tatii factio fuerat Velesi studiosa. Breuis fuit oratio eorum, fortunam delatam rati Numae gratissimam fore. Atqui non parui negotii sane fuit, sed multae persuasionis et contentionis inducere eum et flectere sententiam eius, vt ex tranquilla et quieta vita imperium reciperet ciuitatis in bello quasi natae et adultae. Igitur patre et Marcio propinquo adhibitis, respondit: Omnem vitae mutationem lubricam homini esse; cui vero ad vitam tolerandam nihil absit, et cui res suae satis debeant placere, eum nihil praeter dementiam ex assuetis auferre et traducere, quae si nulla re alia, quod stabiliora certe sint, praecellant incertis. Sed nec incerta sit regnandi conditio, si quis ex Romuli fortuna coniecerit; quanta nempe suspicione aspersus insidiarum structarum collegae Tatio fuerit,

40 Ἡσυχίᾳ] Rectius scribitur ἐν ἡσυχίᾳ. *H. Steph.*

41 Τρόπον τινὰ γεγενημένης] Malim ἐγγεγενημένης. Simile mendum corrupit locum Philonis contra Flaccum p. 665. ed. Turn. διὰ τὴν παλαιὰν καὶ τρόπον τινὰ γεγενημένην (l. ἐγγεγενημένην) πρὸς Ἰουδαίους ἀπέχθειαν.

42 Μήτε μεμπτὸν] Forte μήτε τι μεμπτόν.

43 Ἐπιβουλεῦσαι] Vulcob. ἐπιβουλεῦσθαι,

τίῳ, πονηρὰν δὲ τοῖς ὁμοτίμοις περιεποίησεν, ὡς ἀνῃρημένος ὑπ' αὐτῶν. καὶ [44] Ῥωμύλον μὲν ἔτοι παῖδα Θεῶν ὑμνᾶσι φήμαις, καὶ τροφήν τινα δαιμόνιον αὐτᾶ καὶ σωτηρίαν ἄπιστον ἔτι νηπία λέγᾶσιν. ἐμοὶ δὲ καὶ γένος θνητόν ἐστι, καὶ τροφὴ καὶ παίδευσις ὑπ' ἀνθρώπων, ὧν ἐκ ἀγνοεῖτε, γεγενημένη. τὰ δ' ἐπαινέμενα τᾶ τρόπα, πόῤῥω βασιλεύειν μέλλοντος ἀνδρὸς, ἡσυχία τε πολλὴ καὶ διατριβὴ περὶ λόγας ἀπράγμονας, καὶ ὁ [45] δεινὸς ἔτος καὶ σύντροφος εἰρήνης ἔρως καὶ πραγμάτων ἀπολέμων, καὶ ἀνθρώπων ἐπὶ τιμῇ Θεῶν καὶ φιλοφροσύναις εἰς τὸ αὐτὸ συνιόντων, τὰ δ' ἄλλα καθ' ἑαυτὰς γεωργέντων, ἢ νεμόντων. ὑμῖν δ', ὦ Ῥωμαῖοι, πολλὰς μὲν ἴσως ἀβαλήτας ἀπολέλοιπε πολέμας Ῥωμύλος, οἷς ἀντερείδοντος ἡ πόλις ἐμπύρα δεῖται βασιλέως καὶ ἀκμάζοντος· πολλὴ δὲ καὶ συνήθεια καὶ προθυμία δι' εὐτυχίαν ἐγγέγονε τῷ δήμῳ, καὶ ἐδένα λέληθεν αὔξεσθαι καὶ κρατεῖν ἑτέρων βαλόμενος· ὥστε καὶ γέλως ἂν εἴη τἀμὰ, θεραπεύοντος

rit, quanta etiam ſenatum, quaſi necatus ab eo, preſſerit. Atqui Romulum hi vulgo (inquit) celebrant Diis ſatum, diuinaque ei incunabula tribuunt, et ſeruatum infantem incredibili modo autumant. Nobis mortale genus, nutrimenta et rudimenta ſub hominibus, quos cognoſcitis. Laus vero morum meorum aliena eſt a regnaturo, multa quies et otioſae philoſophiae ſtudium. Ingens etiam mihi eſt et inueteratus pacis amor rerumque quietarum, et hominum coetus ad Deorum honorem, et ad ſe mutuo inuitandos celebrantium, caetera ſeorſum agros colentium, aut paſcentium. Vobis, Romani, multa bella Romulus inuitus fortaſſe reliquit. Ad ea ſuſtinenda ciuitas ardentem deſiderat et viuidum regem. Iam multum aſſüetus populus eſt armis, et ob ſecundum rerum curſum alacris: neque quemquam latet, tendere ad maiora eum et libidine flagrare in alios dominandi, vt plane deſpectui ſit futurus is, qui veneretur Deos,

βαλεῦσθαι, forte, ἐπιβεβαλεῦσθαι. Anonym. ἐπιβαλεύεσθαι.

44 Καὶ Ῥωμύλον] In quodam cod. καίτοι. *H. Steph.*

45 Ὁ δὲ δεινὸς] Recte Anon. ὅ, τε δεινὸς, vt continuet ſententiam Numa in enumerandis ſuis dotibus imperio inidoneis.

 46 θερα-

Θεὺς [46] καὶ δίκην τιμᾷν, βίαν δὲ καὶ πόλεμον ἐχθραίνειν [47] διδάσκοντος πόλιν, στρατηλάτου μᾶλλον, ἢ βασιλέως δεομένην.

6. Τοιούτοις λόγοις [48] ἀφοσιουμένου τὴν βασιλείαν τοῦ ἀνδρὸς, οἵ τε Ῥωμαῖοι πᾶσαν ἐποιοῦντο σπουδὴν ἀντιβολοῦντες, καὶ δεόμενοι μὴ σφᾶς αὖθις εἰς στάσιν ἐμβαλεῖν καὶ πόλεμον ἐμφύλιον, οὐκ ὄντος ἑτέρου, πρὸς ὃν ἀμφότεραι συννεύσουσιν αἱ στάσεις· ὅ τε πατὴρ καὶ ὁ Μάρκιος, ἐκείνων μεταστάντων, ἰδίᾳ προσκείμενοι τὸν Νουμᾶν ἔπειθον δέχεσθαι μέγα καὶ θεῖον δῶρον. Εἰ δ' αὐτὸς οὔτε πλούτου δέῃ δι' αὐτάρκειαν, οὔτε δόξαν ἀπ' ἀρχῆς καὶ δυναστείας [49] ἐζήλωκας, κρείσσονα τὴν ἀπ' ἀρετῆς ἔχων, ἀλλ' ὑπηρεσίαν γε Θεοῦ τὸ βασιλεύειν ἡγούμενος, ὅς γ' ἀνίστησι καὶ οὐκ ἐᾷ κεῖσθαι καὶ ἀργεῖν τὴν ἐν σοὶ τοσαύτην δικαιοσύνην, μὴ φεῦγε, μηδ' ἀποδίδρασκε τὴν ἀρχὴν, ἀνδρὶ φρονίμῳ πράξεων καλῶν καὶ μεγάλων οὖσαν χώραν· ἐν ᾗ καὶ θεραπεῖαι Θεῶν μεγαλοπρεπεῖς εἰσι, καὶ πρὸς εὐσέβειαν ἀνθρώπων ἡμερώσεις ῥᾷστα καὶ τάχιστα μετακοσμου-

Deos, et colere iuſtitiam, rapinam atque bellum odiſſe doceat ciuitatem, quae ducem potius ad bellandum, quam quaerat regem.

His verbis repudiantem regnum Romani maiorem in modum obteſtari et orare, ne iterum ipſos in ſeditionem et bellum ciuile coniiceret, quum alium, in quem conſenſura vtraque factio eſſet, non haberent. Iam etiam parens et Marcius, ſummotis illis, ſuadere et vrgere ſeorſum eum ad recipiendum ingens et coeleſte donum. Siue diuitias, tua contentus ſorte, (inquiunt) non deſideras, neque ſplendorem imperii et potentiae ſectaris, quoniam meliorem a virtute poſſideas; ſaltem regni adminiſtrationem miniſterium exiſtima Dei, qui excitat, neque obſoleſcere et torpere iſtam patitur tantam iuſtitiam. Noli itaque declinare et defugere imperium, quod ſapienti viro egregiorum et magnorum factorum eſt ſtadium, in quo et Deos colere magnifice, et ad pietatem mollire liceat homines, qui facillime et promtiſſime ad principis

46 θεραπεύειν τοὺς θεοὺς Anon.
47 ἐχθαίρειν Vulcob.
48 λογισμοῖς Vulcob.
49 δυναστείαν Vulcob.

μένων ὑπὸ τȣ͂ κρατȣ͂ντος. ȣ͂τοι καὶ [50] Τάτιον ἔστερξαν ἔπηλυν ἡγεμόνα, καὶ τὴν Ῥωμύλȣ μνήμην ἀποθεȣ͂σι ταῖς τιμαῖς. τίς δ' οἶδεν εἰ καὶ νικῶντι δήμῳ πολέμȣ κόρος ἔσαι, καὶ μεστοὶ θριάμβων καὶ λαφύρων γεγονότες, ἡγεμόνα πρᾶον καὶ δίκης εταῖρον ἐπ' εὐνομίᾳ καὶ εἰρήνῃ ποθȣ͂σιν; εἰ δὲ δὴ καὶ παντάπασιν ἀκρατῶς ἔχȣσι καὶ μανικῶς πρὸς πόλεμον, ἆρ' ȣ͂χὶ βέλτιον ἀλλαχόσε τὴν ὁρμὴν αὐτῶν τρέπειν, διὰ χειρὸς ἔχοντα [51] τὰς ἡνίας, τῇ δὲ πατρίδι καὶ παντὶ τῷ Σαβίνων ἔθνει σύνδεσμον εὐνοίας καὶ φιλίας πρὸς πόλιν ἀκμάζȣσαν καὶ δυνατὴν γενέσθαι; Τȣ́τοις προσῆν [52], ὡς λέγεται, σημεῖά τε χρηστὰ, καὶ σπȣδὴ τῶν πολιτῶν, καὶ ζῆλος, ὡς ἐπύθοντο τὴν πρεσβείαν, δεομένων βαδίζειν καὶ παραλαμβάνειν τὴν βασιλείαν ἐπὶ κοινωνίᾳ καὶ συγκράσει τῶν πολιτῶν.

7. Ὡς ȣ͂ν ἐδέδοκτο, θύσας τοῖς Θεοῖς, προῆγεν εἰς τὴν Ῥώμην. ἀπήντα δ' ἡ βȣλὴ καὶ ὁ δῆμος, ἔρωτι θαυμαστῷ τȣ͂ ἀνδρὸς, εὐφημίαι τε πρέπȣσαι γυναικῶν ἐγίνον-

principis ſe mores conformant. Hi etiam Tatium dilexerunt aduenam principem, et Romuli memoriam honoribus diuinis conſecrauerunt. Quid ſi victorem populum iam ſatietas capiet belli, triumphiſque expletus et manubiis, ſedatum principem et iuſtitiae cultorem ad ciuitatem legibus et pace temperandam exoptat? Qui ſi vel immodico et inſano bellandi ardeat ſtudio, nonne ſatius ſit habenas tenentem alio diuertere feruorem eius, patriaeque atque vniuerſae Sabinorum genti florentem ciuitatem et opulentam neceſſitudine et amicitia copulare? His acceſſerunt (vt fertur) fauſta prodigia, contentioque ciuium eius et ſtudium, vt diuulgatum eſt, quid adferrent legati, rogantium iret, atque regnum capeſſeret ad vnanimitatem et concordiam inter ciues conciliandam.

Vt in eam ſententiam deſcendit, re diuina facta Romam profectus eſt. Prodiit ei obuiam incredibili deſiderio ſenatus populuſque. Foeminae eum feſtis acclamationibus exceperunt. Ad

50 ȣ͂τοι καὶ] Eſt et alia lectio, αὖθις δὲ καὶ, pro ȣ͂τοι καὶ. *H. Steph.*

51 Διὰ χειρὸς ἔχοντας] Malim ἔχοντα, nempe Numam. [Et ſic eſt in Iunt. Ald. Crat. vnde reuocaui.]

52 Τȣ́τοις προσῆν] Scriptum etiam

το καὶ θυσίαι πρὸς ἱεροῖς, καὶ χαρὰ πάντων, ὥσπερ οὐ βασιλέα τῆς πόλεως, ἀλλὰ βασιλείαν δεχομένης. ἐπεὶ δ' εἰς τὴν ἀγορὰν κατέστησαν, ὁ μὲν ταῖς ὥραις ἐκείναις συνειληχὼς μεσοβασιλεὺς Σπόριος Οὐέττιος ψῆφον ἐπέδωκε [53] τοῖς πολίταις, καὶ πάντες ἤνεγκαν· προσφερομένων δ' αὐτῷ τῶν βασιλικῶν παρασήμων [54], ἐπισχεῖν κελεύσας, ἔφη δεῖσθαι καὶ Θεοῦ τὴν βασιλείαν ἐμπεδοῦντος αὐτῷ. παραλαβὼν δὲ μάντεις καὶ ἱερεῖς, ἀνέβαινεν εἰς τὸ Καπιτώλιον· Ταρπήϊον αὐτὸ λόφον οἱ τότε Ῥωμαῖοι προσηγόρευον. ἐνταῦθα τῶν μάντεων ὁ πρωτεύων, τὸν μὲν εἰς μεσημβρίαν τρέψας [55] ἐγκεκαλυμμένον [56], αὐτὸς δὲ παραστὰς ἐξόπισθεν, καὶ τῇ δεξιᾷ τῆς κεφαλῆς ἐφαπτόμενος αὐτοῦ, κατηύξατο [57], καὶ περιεσκόπει τὰ παρὰ τῶν Θεῶν οἰωνοῖς [58], ἢ συμβόλοις προφαινόμενα, πανταχόσε τὰς ὄψεις προσφέρων [59]. σιγὴ δ' ἄπιστος ἐν πλήθει

Ad ſacras aedes hoſtiae caeſae, tantaque omnium fuit laetitia, quaſi non regem, ſed exciperet ciuitas regnum. Vt in forum deſcenderunt, Spurius Vettius, qui per eas horas erat interrex, miſit Quirites in ſuffragia; omneſque ſuffragiis illum regem dixere. Cui quum inſignia regni deferrentur, ſuſtinere iuſſit, ſibi inſuper Deo opus eſſe, qui regnum confirmaret. Ita vna cum auguribus et ſacerdotibus in Capitolium aſcendit: Tarpeium collem appellabant tunc Romani. Ibi princeps augurum eum capite velato ad meridiem conuertit, atque a tergo adſiſtens, dextra in capite Numae impoſita, precatus eſt, et in omnem partem circumlatis oculis, ſi qua auſpicia vel oſtenta Dii darent, obſeruauit. Mirum interea tantae multitudinis in foro ſtantis

etiam eſt, τούτοις προσεπιλέγεται σημεῖά τε etc. *H. Steph.*

53 ὑπέδωκε Vulcob.

54 παρασήμων] In aliis ἐπισήμων. *H. Steph.* ita Vulcob.

55 τρίψας Vulcob.

56 Ἐγκεκαλυμμένον] Dacerius Plutarchum falli putat, cum ex Liuio conſtet, non Numam, ſed augurem velato capite fuiſſe: Robortellus autem teſtatur, in antiquo cod. ita ſcriptum eſſe, ἐγκεκαλυμμένος αὐτὸς, καὶ παραστὰς ἐξόπισθεν. Sic quidem tollitur diſcrepantia inter Noſtrum et Liuium; ſed ego cum Dacerio mutationem iſtam vix admitti poſſe cenſeo.

57 κατηύχετο Vulcob.

58 ἐν οἰωνοῖς Vulcob.

59 παραφέρων Anonym.

60 καὶ

τοσούτῳ τὴν ἀγορὰν κατεῖχε, καραδοκούντων καὶ συναιωρουμένων τῷ μέλλοντι, μέχρις οὗ προὐφάνησαν ὄρνιθες ἀγαθοὶ καὶ δεξιοὶ ἐπέτρεψαν [60]. οὕτω δὲ τὴν βασιλικὴν ἀναλαβὼν ἐσθῆτα κατέβαινε Νουμᾶς εἰς τὸ πλῆθος ἀπὸ τῆς ἄκρας. τότε δὲ καὶ φωναὶ [61] καὶ δεξιώσεις ἦσαν ὡς εὐσεβέστατον καὶ θεοφιλέστατον δεχομένων. παραλαβὼν δὲ τὴν ἀρχὴν, πρῶτον μὲν τὸ τῶν τριακοσίων [δορυφόρων] [62] σύστημα διέλυσεν [63], οὓς Ῥωμύλος ἔχων ἀεὶ περὶ τὸ σῶμα Κέλερας προσηγόρευσεν, ὅπερ ἐστὶ ταχεῖς· οὔτε γὰρ ἀπιστεῖν πιστεύουσιν, οὔτε βασιλεύειν ἀπιστούντων ἠξίου. δεύτερον δὲ, τοῖς οὖσιν ἱερεῦσι Διὸς καὶ Ἄρεος τρίτον Ῥωμύλου προσκατέστησεν, ὃν Φλαμίνα Κυρινάλιον ὠνόμασεν. ἐκάλουν δὲ καὶ τοὺς προγενεστέρους Φλαμίνας, ἀπὸ τῶν περικρανίων πίλων, οὓς περὶ ταῖς κεφαλαῖς φοροῦσι, πιλαμένας τινὰς ὄντας, ὡς ἱστοροῦσι, τῶν Ἑλληνικῶν ὀνομάτων τότε μᾶλλον, ἢ νῦν, τοῖς Λατίνοις ἀνακεκραμένων. καὶ γὰρ ἃς ἐφόρουν οἱ βασιλεῖς [64] λαίνας, ὁ Ἰόβας χλαίνας φησὶν εἶναι, καὶ

ſtantis ſilentium erat, exſpectantis et in euentum ſuſpenſae, quovſque ſecundae et fauſtae aues conſpectae a dextra vertebantur. Tum Numa veſte regia indutus ex arce ad populum deſcendit, exceptuſque eſt, vt vir religioſiſſimus et ſanctiſſimus, plauſu et complexu. Inito regno protinus cohortem trecentorum, quibus ſtipatus Romulus ſemper fuerat, quos appellauerat Celeres, exauctorauit: neque enim diffidere fidem ſibi habentibus, neque imperare diffidentibus in animum induxit. Inde duobus flaminibus, Diali et Martiali, tertium Romuli addidit, quem vocauit Quirinalem. Nam et priſcos flamines nominabant a pileis, quibus caput tegebant, quaſi pilamines, (vt proditum memoriae eſt) Graecis dictionibus tunc plus, quam hoc ſeculo, Latinae linguae immixtis. Quas enim ferebant laenas reges, Iuba vult χλαίνας eſſe, et miniſtrum

60 καὶ ἐπέτρεψεν Vulcob.

61 φωνὰς idem.

62 Δορυφόρων] Ex vet. additum fuit: quod abeſſe tamen poteſt. *H. Steph.* et abeſt in Flor. et Ald.

63 Διέλυσεν] Legitur et διέστησεν. *H. Steph.*

64 Οἱ βασιλεῖς] Scriptum eſt etiam, οἱ τρεῖς βασιλεῖς. Et ſtatim poſt καὶ τὸν ὑπηρετοῦντα παῖδα τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς λέγεσθαι κάμιλλον. *H. Steph.*

65 Ἱερῷ

τὸν ὑπηρετοῦντα τῷ ἱερῷ [65] τοῦ Διὸς ἀμφιθαλῆ παῖδα, λέγεσθαι Κάμιλλον [66], ὡς καὶ τὸν Ἑρμῆν οὕτως ἔνιοι τῶν Ἑλλήνων Κάμιλλον [67] ἀπὸ τῆς διακονίας προσηγόρευον.

8. Ταῦτα δ' ὁ Νουμᾶς ἐπ' εὐνοίᾳ καὶ χάριτι τοῦ δήμου πολιτευσάμενος, εὐθὺς ἐπεχείρει τὴν πόλιν, ὥσπερ σίδηρον, ἐκ σκληρᾶς καὶ πολεμικῆς, μαλακωτέραν ποιῆσαι καὶ δικαιοτέραν. ἀτεχνῶς γὰρ, ἣν Πλάτων ἀποκαλεῖ Φλεγμαίνουσαν πόλιν [68], ἐκείνη τότ' ἦν [69], συστᾶσα μὲν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τόλμῃ τινὶ καὶ παραβόλῳ θρασύτητι τῶν θρασυτάτων καὶ μαχιμωτάτων ἐκεῖ πανταχόθεν ὠσαμένων, ταῖς δὲ πολλαῖς στρατείαις καὶ τοῖς συνεχέσι πολέμοις, τροφῇ χρησαμένη [70] καὶ αὐξήσει τῆς δυνάμεως, καὶ, καθάπερ τὰ καταπηγνύμενα [71] τῷ σείεσθαι μᾶλλον ἑδράζεται [72], ῥώννυσθαι δοκοῦσα διὰ τῶν κινδύ-

ministrum in aede Iouis pubescentem puerum dici Camillum, quo nomine Mercurium nonnulli Graeci a ministerio appellauere.

Quum haec instituisset Numa ad conciliandam sibi beneuolentiam et gratiam populi, illico ciuitatem ferri modo rigidam et bellis efferatam, ad humanitatem parat et iustitiam mollire. Et reuera illa tunc erat, quam vocat aestuantem ciuitatem Plato. Nam ab origine audacissimi quique et pugnacissimi, quos ferocitas et proiecta conglobauerat temeritas, illuc vndique confluxerant, crebrisque expeditionibus et bellis perpetuis aluerat illa ciuitas et propagauerat vires, ac sicut, quae altius defixa sunt, magis ipsa agitatione firmantur, ita inualuisse ex periculis videbatur.

65 Ἱερῷ τοῦ Διὸς] Lege cum Anonym. ἱερεῖ, *sacerdoti Iouis*, et delendum puto secundum illud Κάμιλλον, quod redundare videtur ob praecedentem vocem, οὕτως.

66 τὸν ὑπηρετοῦντα τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς ἀμφιθαλῆ παῖδα λέγεσθαι Κάμιλλον] Idem est apud Dionysium lib. II. et apud Festum in voce *Cumera*, atque lib. VI. in *Flaminius Camillus. Xylander.*

67 Κασμίλον Anonym.

68 ἣν Πλάτων ἀποκαλεῖ φλεγμαίνουσαν πόλιν] lib. de republ. 2. *Xylander.*

69 Ἐκείνη τοῦτ' ἦν] Lego τότ' ἦν, vt Lapus, *tunc.*

70 Χρησαμένην] Constructio sententiae monet, legendum esse χρησαμένη, et postea, δοκοῦσα, vt habet Vulcob.

71 καταρηγνύμενα Vulcob.

72 ἑδράζονται idem.

73 τοῦ

νων. οὕτω δὲ μετέωρον καὶ τετραχυμένον δῆμον οὐ μικρᾶς, οὐδὲ φαύλης οἰόμενος εἶναι πραγματείας μεταχειρίσασθαι καὶ μετακοσμῆσαι πρὸς εἰρήνην, ἐπηγάγετο τὴν ἀπὸ τῶν Θεῶν βοήθειαν, τὰ μὲν πολλὰ θυσίαις καὶ πομπαῖς καὶ χορείαις, ἃς αὐτὸς ὤργιασε καὶ κατέστησεν, ἅμα σεμνότητι διαγωγὴν ἐπίχαριν καὶ φιλάνθρωπον ἡδονὴν ἐχούσαις, δημαγωγῶν καὶ τιθασσεύων τὸ θυμοειδὲς καὶ φιλοπόλεμον. ἔστι δ' ὅτε καὶ φόβους τινὰς ἀπαγγέλλων παρὰ τοῦ Θεοῦ [73], καὶ φάσματα δαιμόνων ἀλλόκοτα καὶ φωνὰς οὐκ εὐμενεῖς, ἐδούλου καὶ ταπεινὴν ἐποίει τὴν διάνοιαν αὐτῶν ὑπὸ δεισιδαιμονίας. ἐξ ὧν καὶ μάλιστα λόγον ἔσχεν ἡ σοφία καὶ ἡ παίδευσις τοῦ ἀνδρὸς, ὡς Πυθαγόρᾳ συγγεγονότος. μέγα γὰρ ἦν μέρος, ὡς ἐκείνῳ τῆς φιλοσοφίας, καὶ τούτῳ τῆς πολιτείας ἡ πρὸς τὸ θεῖον ἀγχιστεία [74] καὶ διατριβή. λέγεται δὲ καὶ τὸν ἔξωθεν ὄγκον καὶ σχηματισμὸν ἀπὸ τῆς αὐτῆς Πυθαγόρᾳ διανοίας περιβαλέσθαι. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἀετόν τε δοκεῖ πραΰναι φωναῖς τισιν ἐπιστήσας καὶ καταγαγὼν ὑπεριπτάμενον, τόν τε μηρὸν ἀποφῆναι [75]

debatur. Tam elatum et ferocem populum non vulgaris, nec mediocris artis eſſe ratus tractare et reflectere ad pacem, a religione conſilium mutuauit. Sacrificiis plurimum et ſupplicationibus atque choreis, quae ipſe obibat diſpenſabatque, coniunctam venerandam grauitatem cum ſuaui oblectamento et feſtiuo habentibus, mulcens ac pertractans feruidos et martiales animos; interdum metum Deorum iniiciens, et ſpectra daemonum horrenda triſteſque voces nuntians, domabat atque deprimebat ſpiritus eorum ſuperſtitione. Vnde percrebuit, praecipue ſapientiam hanc et eruditionem ex Pythagora hauſiſſe Numam. Magna enim ex parte hic reipublicae ſuae inſtitutionem, philoſophiam ille in Numinis ſtudio et congreſſu poſuit. Exteriorem faſtum quoque et cultum eadem ac Pythagoras mente dicitur ſumſiſſe. Fertur enim ille ita manſuefeciſſe aquilam, vt certis vocibus ſiſteret et deuocaret ſuperuolantem: item in con-

73 τοῦ Θεοῦ] Potius θείου, vt poſtea, τὸ θεῖον.

74 Περὶ τὸ θεῖον ἀγχιστεία] Haec lectio ferri poteſt, ſed mallem ἁγιστεία, vt p. 66. τὴν περὶ τὸ πῦρ ἁγιστείαν. et p. 141. Πυθαγορικῆς ἁγιστείας, et p. 145. μεγίσταις καθιερωμένων ἁγιστείαις.

75 Ἀποφῆναι] Legitur et ὑποφῆναι, quod magis conuenire videtur.

χρυσοῦν Ὀλυμπιάσι διαπορευόμενος τὴν πανήγυριν. ἄλλας τε τερατώδεις μηχανὰς αὐτοῦ καὶ πράξεις ἀναγγέλλουσιν· ἐφ᾽ αἷς καὶ Τίμων ὁ Φλιάσιος ἔγραψε·

Πυθαγόρην δὲ γόητας [76] ἀποκλίνοντ᾽ ἐπὶ δόξας,
Θήρη [77] ἐπ᾽ ἀνθρώπων, σεμνηγορίης ὀαριστήν.

τῷ δὲ Νουμᾷ δρᾶμα Θεᾶς [78] τινος, ἢ νύμφης ὀρείας ἔρως ἦν, καὶ συνουσία πρὸς αὐτὸν ἀπόρρητος, ὥσπερ εἴρηται, καὶ κοιναὶ μετὰ Μουσῶν διατριβαί. τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν μαντευμάτων εἰς Μούσας ἀνῆγε, καὶ μίαν Μοῦσαν ἰδίως καὶ διαφερόντως ἐδίδαξε σέβεσθαι τοὺς Ῥωμαίους, Τακίταν προσαγορεύσας, οἷον σιωπηλὴν, ἢ ἐνεάν [79]· ὅπερ εἶναι δο-

in conuentu Olympiaco transeuntem femur aureum protulisse, aliasque commemorant monstrificas eius artes et facta. Quare scripsit Timon Phliasius:

Pythagoram technis captantem nominis auram
Vita et mulcentem blandis sermonibus aures.

Sed Numae fabula Deae cuiuspiam, aut nymphae montanae amor, et arcanum cum ipso contubernium, vt supra diximus, erat, mutuaque cum Musis consuetudo. Plerasque autem diuinationes suas contulit in Musas. Vnam peculiariter atque eximie venerari praecepit Romanis, Tacitam eam nominauit: quod viri videtur esse

videtur. *H. Steph.* ita Vulcob. ὑποφυῆναι SGerm.

76 Γόητα] Hi versus occurrunt apud Diog. Laërt. in vita Pythagorae, vbi iampridem emendarunt Docti, γόητος. γόητας Vulcob. Anon. et SGerm.

77 Θήρη] Lapus videtur τήρει legisse: sed lectionem nostram malo. *Xylander.*

78 Νομᾶ δρᾶμα· Θεᾶς SGerm.

79 Ἢ νέαν] νέαν puto esse mendosum, et ἐνεὰν legendum, hoc est *mutam*. Nihil enim hic νέα, id est, *iuuenis*, aut *recens*. *Xylander.* Pro νέαν non dubito quin ἐνεὰν, siue ἐννεὰν, reponi debeat: praesertim quum meminerim loci cuiusdam Xenophontis, in quo eundem errorem, primum ex coniectura, deinde et ex veterum codicum auctoritate emendaui. Is exstat ἀναβ. lib. IV. p. 196. meae editionis, κατελάμβανον καὶ ἐκείνους σκηνοῦντας, ἐστεφανωμένους τοῦ ξηροῦ χιλοῦ στεφάνους, καὶ διακονοῦντας Ἀρμενίους παῖδας σὺν ταῖς βαρβαρικαῖς στολαῖς. τοῖς δὲ παισὶν ἐδείκνυσαν ὥσπερ ἐνεοῖς, ὅ τι δέοι ποιεῖν. Siquidem quemadmodum in illo Plutarchi loco νέαν pro ἐνεὰν legitur, ita in isto Xenophontis νέοις pro ἐνεοῖς habent, cum aliae editiones, quae meam praecesserunt, tum vero Aldina et Florentina.

Neque

κεῖ τὴν Πυθαγόρειον ἀπομνημονεύοντος [80] ἐχεμυθίαν καὶ τιμῶντος. ἔστι δὲ καὶ τὰ περὶ τῶν ἀφιδρυμάτων νομοθετήματα παντάπασιν ἀδελφὰ τῶν Πυθαγόρου δογμάτων.

esse Pythagoreum silentium commemorantis et honorantis. Iam huius de statuis scita, vndequaque Pythagorae placitorum sunt germana.

Neque hunc tantum errorem animaduertit Romulus Amasaeus, (ideo, vt opinor, quod vox ἐννεοῖς tam rara sit, vt non facile cuiuis in memoriam venire possit) quippe qui ita locum illum reddiderit: *Illic etiam milites sub pellibus offenderunt foeno aut stipula coronatos: quibus Armenii pueri barbaricis amicti stolis, ministrabant. Illis Graeci, tanquam adolescentibus, quid facto opus esset, monstrabant.* Quum debuisset vertere, *tanquam surdis.* Nec dubito, quin ante monstratam lectionem illam germanam tantum torserit plerosque hic locus, quanta est inter haec duo vocabula, *adolescentibus* et *surdis*, differentia. Quum tamen illam lectionem nactus esset vetus interpres Gallicus, (vel potius is, qui illi in ista interpretatione praeibat) ne ipse quidem fideliter locum istum reddidit: haec enim sunt eius verba: *Pource qu'ils estoyent esbahis et estonnez.* Nam significationem quidem, quae hic datur nomini ἐννεοῖς, testimonio Suidae (quamuis alioqui vox ἐξεστηκὼς, qua inter alias vtitur ad exponendum ἐννεὸς, aliquid amplius, quam illae Gallicae voces, significet) confirmari posse, fateor: sed eam vllo modo huic loco conuenire nego. Cur enim quis apud homines ἐξεστηκότας non voce, sed signis vtatur? Contra vero manuum gestu, aut quibuslibet aliis signis, quid facto esset opus, merito ostendebant, quoniam quum linguam Graecam illi non callerent, perinde erat, ac si Graeci surdis locuti fuissent. Non calluisse autem eos linguam Graecam, ideoque intelligere non potuisse, si quid hi dixissent, liquet ex iis, quae mox sequuntur, verbis, ἀνηρώτων διὰ τοῦ περσίζοντος ἑρμηνέως. Ideo autem paulo longior in differendo de hoc loco fui, quod Hermogenes quoque aliam nescio quam vocabulo ἐννεοῖς significationem dare videatur; quippe qui ἀφέλειαν inesse stylo Xenophontis docens ita scribat: τοιοῦτος δὲ ὁ Ξενοφῶν κἀν τοῖς ἱστορικοῖς, οἷος κἀν τοῖς ἄλλοις· οἷον, ὅτι χιλὸν ἐστέψαντο, ὅταν λέγῃ, καὶ ὅτι τοῖς παισὶν ὡς ἐννεοῖς διαλέγονται, καὶ ὅτι πίνειν, etc. Si enim ἐννεοὺς significare surdos voluisset, cur διαλέγονται ὡς ἐννεοῖς dixisset, perinde ac si a Xenophonte tale quid dictum esset, aut etiam tale quid dici posset? Sed quid, quum ita scriberet, cogitarit Hermogenes, aliis cogitandum relin-

οὔτε γὰρ ἐκεῖνος αἰσθητὸν, ἢ παθητὸν, ἀόρατον δὲ καὶ ἀκήρατον καὶ νοητὸν [81] ὑπελάμβανεν εἶναι τὸ πρῶτον, καὶ οὗτος [82] διεκώλυσεν ἀνθρωποειδῆ καὶ ζωόμορφον εἰκόνα Θεοῦ Ῥωμαίους νομίζειν. οὐδ' ἦν παρ' αὐτοῖς οὔτε γραπτὸν, οὔτε πλαστὸν εἶδος Θεοῦ πρότερον, ἀλλ' ἐν ἑκατὸν [83] ἑβδομήκοντα τοῖς πρώτοις ἔτεσι ναοὺς μὲν οἰκοδομούμενοι, καὶ καλιάδας ἱερὰς ἱστῶντες [84], ἄγαλμα δ' οὐδὲν ἔμμορφον

mana. Neque enim ille ſenſui, aut vlli dolori expoſitum rerum principium eſſe, ſed inuiſibile, incorruptum, ſola mente exiſtimavit apprehenſibile. Hic etiam vetuit Romanis, hominis, vel beſtiae formam tribuere Deo; neque fuit vlla apud eos ante vel picta, vel ficta imago Dei, ſed primos centum ſeptuaginta annos templa exſtruxerunt et cellas Diis, ſimulacrum per id temporis nullum

relinquo. Obiter autem et hoc addo, operae pretium eſſe conſiderare in hac locorum Plutarchi et Xenophontis collatione, quomodo ſaepe apud auctores vocabulis, quorum rarus, aut ſaltem non vulgaris eſt vſus, ideoque ſignificationem paucis notam habent, vſu veniſſe veriſimile ſit, vt in alia, vicina quidem, quod ad ſcripturam attinet, ſed ſignificationem longe remotam habentia, mutarentur. Sed hac de re plura in meo de mendorum origine libro. Vt autem ad Plutarchi locum redeam, quin et hic pro νέαν reponendum ſit ἐνεὰν, ſiue ἐννεὰν, minime dubito, (vti ſupra dixi) ſed an *tacitam* interpretari potuerit ἐννεὰν, dubitare me fateor. Aliud enim eſt *tacita*, quam *muta:* quod etiam ſignificatur voce illa interdum; quin et de mutis pariter ac ſurdis dicta fuit. *H. Steph.* Omnino ſequendi Xylander et Steph. qui ἢ ἐνεὰν, *mutam*, correxerunt; quod ex Mſ. confirmat Dacer. et ita etiam Anonym.

80 Ἀπομνημονεύοντος] Sententiae videtur aptior vox, ἀπομιμοῦντος: Pythagorae ſilentium imitando comprobauit. Sic ἀπομιμούμενος οὐ τὸ σχῆμα etc. [μιμεῖν in actiuo non vſurpatur, ſed tantum in medio μιμεῖσθαι.]

81 καὶ ἄκτιστον νοητὸν SGerm. et Iuntina.

82 Οὗτος δὲ] Inſerit καὶ Flor. ante οὗτος, deinde lege cum Vulcob. et Anonym. Ῥωμαίους, quod probat Steph. et ita etiam SGerm. pro vulgari Ῥωμαίοις.

83 Ἀλλ' ἑκατὸν] Potius ἐν ἑκατὸν, vt Flor. et Ald. [nec non SGerm.] et delendum prius διετέλουν cum iiſdem; quod abeſſe etiam in Mſ. Sti Germani in pratis teſtatur Dacerius.

84 διετέλουν ᾠδὰς ἱερὰς ἱστάντες Vulcob.

85 ἐφάψα-

ποιούμενοι διετέλουν· ὡς οὔτε ὅσιον ἀφομοιοῦν τὰ βελτίονα τοῖς χείροσιν, οὔτ' ἐφάπτεσθαι [85] Θεοῦ δυνατὸν ἄλλως, ἢ νοήσει. κομιδῇ δὲ καὶ τὰ τῶν θυσιῶν ἔχεται τῆς Πυθαγορικῆς ἁγιστείας· ἀναίμακτοι γὰρ ἦσαν, αἵγε πολλαὶ δι' ἀλφίτου καὶ σπονδῆς καὶ τῶν εὐτελεστάτων πεποιημέναι [86]. χωρὶς δὲ τούτων, ἑτέροις ἔξωθεν ἐπαγωνίζονται τεκμηρίοις οἱ τὸν [87] ἄνδρα τῷ ἀνδρὶ συνοικειοῦντες. ὧν ἓν μέν ἐστιν, ὅτι Πυθαγόραν τῇ πολιτείᾳ Ῥωμαῖοι [88] προσέγραψαν, ὡς ἱστόρηκεν Ἐπίχαρμος ὁ κωμικὸς ἔν τινι λόγῳ πρὸς Ἀντήνορα γεγραμμένῳ, παλαιὸς ἀνὴρ, καὶ τῆς Πυθαγορικῆς διατριβῆς μετεσχηκώς. ἕτερον δὲ [89], ὅτι τεσσάρων υἱῶν βασιλεῖ Νουμᾷ [90] γενομένων, ἕνα Μάμερκον ἐπὶ τῷ Πυθαγόρου παιδὶ προσηγόρευσεν. ἀπ' ἐκείνου δὲ [91] καὶ τὸν Αἰμυλίων [92] οἶκον ἀναμιχθέντα τοῖς πατρι-

nullum habuerunt; nefas putantes augustiora exprimere humilioribus, neque concipi aliter Deum, quam mente, posse. Ad haec, sacra respondent plane cultui et ritibus Pythagoricis: incruenta enim erant, ac fere farina, libaminibus ex vino et rebus simplicissimis parabantur. Aliis praeterea argumentis vrgent exterioribus horum contubernium. Quorum vnum est, quod donauerunt Pythagoram Romani ciuitate, vt autor est in libro quodam Antenori dicato comicus Epicharmus, vir antiquus et ex schola Pythagorica. Alii quod vnum Numa ex quatuor filiis suis nomine Pythagorae filii appellauerit Mamercum. Ab illo Aemiliam quoque gentem patriciis

85 ἐφάψασθαι idem.
86 πεπορευομένη idem.
87 τὸν ἄνδρα] Vulcob. habet οἱ τὸν, quod probo: et Lapus ita legit.
88 Ῥωμαῖοι τῇ πολιτείᾳ πρ. SGerm.
89 Ἕτεροι δὲ] Lege ἕτερον δέ. ad aliud procedit argumentum: supra dixerat, ἓν μέν ἐστιν.
90 Νομᾷ SGerm. et ita semper in hoc cod. scribitur.
91 ἀπ' ἐκείνου δὲ etc.] Nimirum, vt Mamerci Aemilii diceretur. Sane apud Liuium lib. IV. mentio fit Mamerci Aemilii; cuius tres ibi dictaturae referuntur. Et apud Suetonium in Iulio Mamercus Aemilius eius propinquus nominatur. Ita initio libri septimi apud Liuium L. Aemilius consul nominatur, cognomento Mamercus. Alii Mamercinum (vt et alibi) legunt: quod probo. Est et apud Diodorum F. Aemilius Mamercus: aut potius Mamercinus. *Xylander.*
92 Αἰμιλίων SGerm.

κίοις ὀνομασθῆναί φασιν, οὕτως ὑποκοριζομένου τοῦ βασιλέως τὴν ἐν τοῖς λόγοις τοῦ ἀνδρὸς αἱμυλίαν καὶ χάριν. αὐτοὶ δ᾽ ἀκηκόαμεν πολλῶν ἐν Ῥώμῃ διεξιόντων, ὅτι Ῥωμαίοις ποτὲ χρησμοῦ [93] *γενομένου τὸν φρονιμώτατον καὶ τὸν ἀνδρειότατον Ἑλλήνων ἱδρύσασθαι παρ᾽ αὐτοῖς, ἔστησαν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς εἰκόνας χαλκᾶς δύο, τὴν μὲν Ἀλκιβιάδου, τὴν δὲ Πυθαγόρου. ταῦτα μὲν οὖν ἀμφισβητήσεις ἔχοντα πολλάς, καὶ τὸ κινεῖν διὰ μακροτέρων, καὶ τὸ πιστεύεσθαι, μειρακιώδους ἐστὶ φιλονεικίας.*

9. *Νουμᾶ δὲ καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων, οὓς Ποντίφικας καλοῦσι, διάταξιν καὶ κατάστασιν ἀποδιδόασι* [94], *καὶ φασιν αὐτὸν ἕνα τούτων τὸν πρῶτον γεγονέναι. κεκλῆσθαι δὲ τοὺς Ποντίφικας, οἱ μὲν ὅτι τοὺς θεοὺς θεραπεύουσι* [95], *δυνατοὺς καὶ κυρίους ἁπάντων ὄντας. ὁ γὰρ δυνατὸς ὑπὸ Ῥωμαίων ὀνομάζεται ποτήνς* [96]· *ἕτεροι δέ φασι πρὸς ὑπεξαίρεσιν γεγονέναι τοὔνομα τῶν δυνατῶν* [97], *ὡς τοῦ νομοθέ-*

ciis inſertam nomen referunt traxiſſe, regemque blando eo nomine expreſſiſſe illius in dicendo lepores et venuſtatem. Nos etiam Romae ex multis accepimus, quum narrarent ex oraculo, quod olim iuſſerat Romanis, vt ſapientiſſimo et fortiſſimo inter Graecos ſtatuas apud ſe locarent, duas aeneas in foro poſuiſſe, vnam Alcibiadis, alteram Pythagorae. Verum haec ambiguitatis ſunt plena, quae certe ſtultae ſit pertinaciae prolixius agitare, vel adſtruere.

Iam etiam ſacerdotum, quos pontifices vocant, adſcribunt ordines et primordium Numae, aiuntque ipſum inter eos pontificem maximum fuiſſe: inde ducto vocabulo, (vt nonnulli volunt) quod Deos curent, qui poteſtatem et arbitrium habent omnium rerum. Sunt qui a dictione, Poſſe deducant, exemptis quibuſdam literis, praecipiente ſacerdotibus legislatore, ſacrificia

93 *ὅτι ποτὲ Ῥωμαίους χρησμοῦ* Vulcob. *ὅτι χρησμοῦ ποτε Ῥωμαίοις γεν.* SGerm.

94 *ἀποδιδόασιν* SGerm. *ἀποδιδοῦσι* Vulcob.

95 *θεραπεύουσι* SGerm. nam in vulgatis *ν* additum legitur.

96 *ποντ* (ſic) idem.

97 *Τῶν δυνατῶν*] Haec mens loci: Pontifices inde nomen ſumſiſſe, quod res ſolum quae in poteſtate ipſorum eſſent, peragere tenerentur. Legendum itaque videtur, *πρὸς ὑπεξαίρεσιν*

τȣ τὰς δυνατὰς ἐπιτελεῖν ἱερȣργίας τȣ̃ς ἱερεῖς κελεύοντος· ἂν δ' ᾖ τι κώλυμα μεῖζον, ȣ̓ συκοφαντȣ̃ντος. οἱ δὲ πλεῖστοι μάλιστα καὶ τὸ γελώμενον τῶν ὀνομάτων δοκιμάζȣσιν [98], ὡς ȣ̓δὲν ἀλλ' ἢ γεφυροποιȣ̀ς τȣ̀ς ἄνδρας ἐπικληθέντας ἀπὸ τῶν ποιȣμένων περὶ [99] τὴν γέφυραν ἱερῶν, ἁγιοτάτων καὶ παλαιοτάτων ὄντων· Ποντὲμ γὰρ οἱ Λατῖνοι τὴν γέφυραν ὀνομάζȣσιν. εἶναι μέντοι καὶ τὴν τήρησιν αὐτὴν [100] καὶ τὴν ἐπισκευήν, ὥσπερ ἄλλο τι τῶν ἀκινήτων καὶ πατρίων ἱερῶν, προσήκȣσαν τοῖς ἱερεῦσιν. ȣ̓ γὰρ θεμιτόν, ἀλλ' ἐπάρατον ἡγεῖσθαι Ῥωμαίȣς τὴν κατάλυσιν τῆς ξυλίνης γεφύρας. λέγεται δὲ καὶ τὸ πάμπαν ἄνευ σιδήρȣ κατὰ δή τι λόγιον συγγεγομφῶσθαι διὰ τῶν ξύλων. ἡ δὲ λιθίνη πολλοῖς ὕστερον ἐξειργάσθη χρόνοις ὑπ' Αἰμυλίȣ [1] ταμιεύοντος. ȣ̓ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ξυλίνην τῶν Νȣμᾶ χρόνων ἀπολείπεσθαι λέγȣσιν ὑπὸ Μαρκίȣ τȣ̃ Νȣ-

ſacrificia facere, quae poſſent, nec, ſi quod interuenerit maius impedimentum, iis vitio vertente. Maxima pars nomen omnium abſurdiſſimum approbant, neque aliunde, quam a ſacris, quae peragebantur in pontibus, ſanctiſſimis et antiquiſſimis hos cognomen inueniſſe: quorum tuendorum et reficiendorum, vt caeterorum perpetuorum et ſolemnium ſacrorum, ad hos ſacerdotes cura pertineat: neque enim licitum eſſe, ſed nefas putare Romanos pontem ſublicium ſoluere. Dicunt enim, hunc ex oraculo quodam totum abſque ferro fuiſſe clauis ligneis iunctum: lapideus multis ſeculis poſt aedificatus ab Aemilio quaeſtore eſt. Immo ſublicium quoque referunt Numa recentiorem ab rege Anco Martio Numae ex filia

ἐξαίρεσιν γεγονέναι τȣ̓̃νομα τῶν ἀδυνάτων, vel ȣ̓ δυνατῶν. Sic in Κεφ. καταγ. Ῥωμ. p. 507. pro δυνατὸν, reponendum eſt ex cod. Petau. ȣ̓ δυνατόν.

98 οἱ δὲ πλεῖστοι μάλιστα καὶ τὸ γελώμενον τῶν ὀνομάτων δοκιμάζȣσιν] Etiam Varronem notat, apud quem hoc eſt lib. IV. de lingu. Lat. Lucanus lib. I. a *poſſe* et *facere* dictos Pontifices, innuiſſe videtur hoc verſu: *Pontifices, ſacri quibus eſt permiſſa poteſtas. Xylander.*

99 περὶ Vulcob. SGerm. vulgatae dant ἐπὶ.

100 αὐτῆς Anonym. αὐτὴν SGerm. Iuntina, Aldina. vulgo legitur αὐτῶν.

1 Αἰμιλίȣ SGerm.

μᾶ θυγατριδοῦ βασιλεύοντος [2] ἀποτελεσθεῖσαν. ὁ δὲ μέγιστος τῶν Ποντιφίκων, οἷον ἐξηγητοῦ καὶ προφήτου, μᾶλλον δὲ ἱεροφάντου τάξιν ἐπέχει [3], οὐ μόνον [4] τῶν δημοσίᾳ δρωμένων ἐπιμελούμενος [5], ἀλλὰ καὶ τοὺς ἰδίᾳ θύοντας ἐπισκοπῶν, καὶ κωλύων παρεκβαίνειν τὰ νενομισμένα, καὶ διδάσκων, ὅτου τις δέοιτο πρὸς Θεῶν τιμὴν, ἢ παραίτησιν. ἦν δὲ καὶ τῶν ἱερῶν παρθένων ἐπίσκοπος, ἃς Ἑστιάδας προσαγορεύουσιν. Νουμᾶ γὰρ δὴ καὶ τὴν τῶν ἑστιάδων παρθένων καθιέρωσιν, καὶ ὅλως [6] τὴν περὶ τὸ πῦρ τὸ ἀθάνατον, ὃ φυλάττουσιν αὗται, θεραπείαν τε καὶ τιμὴν ἀποδιδόασιν, εἴτε ὡς καθαρὰν καὶ ἄφθαρτον τὴν τοῦ πυρὸς οὐσίαν ἀκηράτοις καὶ ἀμιάντοις παρατιθεμένου [7] σώμασιν, εἴτε τὸ ἄκαρπον καὶ ἄγονον τῇ παρθενίᾳ συνοικειοῦντος. ἐπεί τοι τῆς Ἑλλάδος, ὅπου πῦρ ἄσβεστόν ἐστιν, ὡς Πυθοῖ καὶ Ἀθήνησιν, οὐ παρθένοι, γυναῖκες δὲ πεπαυμέναι γάμων ἔχουσι τὴν ἐπιμέλειαν. ἐὰν δ' ὑπὸ τύχης τινὸς ἐκλί-

filia nepote fuiſſe excitatum. Pontifex maximus inſtar eſt interpretis et vatis, vel potius ſacrorum antiſtitis, qui non tantum publicarum ceremoniarum agit curam, verum etiam ſacrificia priuata obſeruat, et vetat ſolemnia excedere, docetque, quibus hoſtiis Dii colendi, vel placandi ſint. Inſuper virginum Veſtalium cuſtos erat, quarum item conſecrationem et perpetui ignis, quem aſſeruant hae, curam et religionem aſſignant Numae: ſiue puram et incorruptam ignis naturam integris et impollutis credidit corporibus, ſiue infoecunditatem et ſterilitatem aſſimilauit virginitati. Siquidem in Graecia quoque, ſicubi ſeruetur aeternus ignis, ſicut Delphis et Athenis, viduae extra aetatem poſitae nuptiarum, non virgines praeſunt ei. Qui ſi forte extinctus fuerit,

2 ὑπὸ Μαρκίου τοῦ Νουμᾶ θυγατριδοῦ βασιλεύοντος] Ancum Marcium intelligit, quartum regem Romanorum. *Xylander.*

3 Τάξιν ἐπέχει] In aliis τάξιν εἴληχεν. *H. Steph.* ἐπείληχεν Vulcob. ἔχει SGerm.

4 μόνων SGerm.

5 ἐπιμελῶ μόνον Vulcob. f. ἐπιμελώμενον.

6 ὅπως SGerm.

7 Παρατιθεμένους] Vel legendum παρατιθέμενοι, vt ad ἀποδιδόασιν referatur, vel παρατιθεμένου, ſubaudita Νουμᾶ. Si hoc malis, tum poſtea συνοικειοῦντος, legi neceſſe eſt cum Anonym. pro vulgari συνοικειοῦντες. παρατιθέμενος Vulcob.

8 ἐπὶ

πη, καθάπερ Ἀθήνησι μὲν, ἐπὶ τῆς Ἀριστίωνος λέγεται τυραννίδος [8] ἀποσβεσθῆναι τὸν ἱερὸν λύχνον, ἐν Δελφοῖς δὲ, τοῦ ναοῦ καταπρησθέντος ὑπὸ τῶν [9] Μήδων, περὶ δὲ τὰ Μιθριδατικὰ καὶ τὸν ἐμφύλιον Ῥωμαίων πόλεμον, ἅμα τῷ βωμῷ καὶ τὸ πῦρ ἠφανίσθη· ὅ φασι [10] μὴ δεῖν ἀπὸ ἑτέρου πυρὸς ἐναύεσθαι, καινὸν δὲ ποιεῖν καὶ νέον, ἀνάπτοντας [11] ἀπὸ τοῦ ἡλίου φλόγα [12] καθαρὰν καὶ ἀμίαντον. ἐξάπτουσι δὲ μάλιστα τοῖς σκαφείοις [13], ἃ κατασκευάζεται μὲν ἀπὸ πλευρᾶς ἰσοσκελοῦς ὀρθογωνίου τριγώνου κοιλαινόμενα, συννεύει δ᾽ εἰς ἓν ἐκ τῆς περιφερείας κέντρον. ὅταν οὖν θέσιν ἐναντίαν λάβῃ πρὸς τὸν ἥλιον, ὥστε τὰς αὐγὰς [14] πανταχόθεν ἀνακοπτομένας ἀθροίζεσθαι καὶ συμπλέκεσθαι πρὸς τὸ κέντρον, αὐτόν τε διακρίνει τὸν

rit, vt Aristionis tyrannide sacra lucerna Athenis, et Delphis, templo a Medis incenso, belloque Mithridatico atque Romanorum ciuili vna cum ara fuit deletus ignis; negant eum fas esse ex alio accendi igne, sed nouum et recentem parandum, eliciendamque puram ac liquidam ex sole flammam. Succendunt eam scaphiis cauatis in aequalia latera orthogonia trigonalia, quae ex circumferentia in vnum centrum sunt deuexa. His soli obuersi radiis vndique flagrantes coguntur et contrahuntur ad centrum. Ita quum ipsum aërem

8 ἐπὶ τῆς Ἀριστίωνος λέγεται τυραννίδος] Fuit hoc bello Mithridatico, vt cum aliunde, tum ex Sylla Plutarchi intelligitur. Quod autem sequitur mentio eiusdem belli, ea mihi ad Vestalem ignem referenda videtur. *Xylander.*

9 τῶν deest SGerm.

10 Ὃ φασι] Dele ὅ, quod impedit sententiam.

11 ἀνάπτοντας Anonym. vulgo ἀνάπτοντα legitur.

12 Ἡλίου φλόγα] Legitur etiam ἡλίου φῶς, καὶ φλόγα. *H. Steph.*

13 ἐξάπτουσι δὲ μάλιστα τοῖς σκαφείοις, etc.] Xylander vertit: *Eam ad rem instrumentis vtuntur, quae σκαφεῖα nominant: sunt autem excauata in modum turbinis rectanguli.* Atque in hunc locum sic annotat: Meminit Vitruuius lib. IX. cap. 9. horologii scaphii, quod est hemisphaerium excauatum: quod genus hodie etiam vsurpatur. Idem cap. 1. lib.VIII. scapheῖon pro vase aliquo rotundo et cauo posuit. Caeterum turbinis siue coni rectanguli, quae est apud Euclidem lib. XI. definitio, occasionem mihi dedit hunc locum ita vertendi; nam Lapus neque perspicue, neque vere extulerat.

14 Αὐγὰς]

ἀέρα λεπτυνόμενον, καὶ τὰ κουφότατα καὶ ξηρότατα τῶν προστιθεμένων ὀξέως ἀνάπτει [15] κατὰ τὴν ἀντέρεισιν, σῶμα καὶ πληγὴν πυρώδη τῆς αὐγῆς λαμβανούσης. ἔνιοι μὲν οὖν οὐδὲν ὑπὸ τῶν ἱερῶν παρθένων ἀλλ' ἢ τὸ ἄσβεστον ἐκεῖνο φρουρεῖσθαι πῦρ νομίζουσιν· ἔνιοι [16] δ' εἶναί τινα φασὶν ἀθέατα τοῖς ἄλλοις ἱερὰ κρυπτόμενα, περὶ ὧν ὅσα καὶ πυθέσθαι καὶ φράσαι θεμιτὸν, ἐν τῷ Καμίλλου βίῳ γέγραπται.

10 Πρώτον μὲν οὖν ὑπὸ Νουμᾶ καθιερωθῆναι λέγουσι Γεγανίαν [17] καὶ Βερηνίαν [18], δεύτερον δὲ Κανουληΐαν [19], καὶ Ταρπηΐαν· ὕστερον δὲ Σερβίου δύο προσθέντος ἄλλας τῷ ἀριθμῷ, διατηρῆσαι [20] μέχρι τῶν χρόνων τούτων τὸ πλῆθος. ὡρίσθη δὲ ταῖς ἱεραῖς παρθένοις ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἁγνεία [21] τριακονταέτις, ἐν ᾗ τὴν μὲν πρώτην δεκαετίαν, ἃ χρὴ δρᾶν μανθάνουσι· τὴν δὲ μέσην, ἃ

aërem diuidunt attenuatum, tum leuissimum quodque atque aridissimum appositum fomentum inflammant extemplo, quod accipiant reflexione radii corpus et ictum igneum. Ac nonnulli apud virgines Vestales praeter ignem illum aeternum depositum nihil arbitrantur: alii sacra quaedam nulli conspecta alii condita ibi esse. De quibus quatenus audire et dicere fas est, differuimus in vita Camilli.

Primas a Numa sacratas Geganiam et Vereniam perhibent, inde Canuleiam et Tarpeiam, post adiecisse duas prioribus Servium: hunc numerum ad nostrum aeuum retentum. His Vestalibus virginitas a rege tricennalis praescripta. Eius primo decennio, quae ad ceremonias pertinent, discunt, medio funguntur

14 Αὐγὰς] Hoc repositum fuit pro αὐτὰς, et ita magnum mendum leui mutatione sublatum. In versu autem proxime sequenti pro πρὸς legitur etiam περὶ, [scil. in SGerm.] et aliquanto post λαβούσης [scil. in eodem cod. SGerm. pro λαμβανούσης.] *H. Steph.* vide not. ad pag. 75.

15 ἀνάπτειν SGerm. Iunt.

16 ἔνια idem.

17 Γεταvίαν Vulcob.

18 Βεραννίαν Anonym.

19 Κανουλίαν SGerm. Iunt.

20 Διατηρῆσαι] Lego διατετηρῆσθαι, vt a λέγουσιν pendeat.

21 Ἄγνοια] Rectissime habent Flor. et Ald. ἁγνεία, quibus suffragantur codd. Florent. et Bibl. S. Germani in Pratis.

22 ἀποτρα-

μεμαθήκασι δρῶσι· τὴν δὲ τρίτην, ἑτέρας αὐταὶ διδάσκουσιν. εἶτ' ἀνεῖται τῇ βουλομένῃ μετὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἤδη καὶ γάμου μεταλαμβάνειν, καὶ πρὸς ἕτερον τραπέσθαι [22] βίον, ἀπαλλαγείσῃ τῆς ἱερουργίας. λέγονται δ' οὐ πολλαὶ ταύτην ἀσπάσασθαι τὴν ἄδειαν, οὐδ' ἀσπασαμέναις χρηστὰ πράγματα [23] συντυχεῖν, ἀλλὰ μετανοίᾳ καὶ κατηφείᾳ συνοῦσαι τὸν λοιπὸν βίον, ἐμβαλεῖν τὰς ἄλλας εἰς δεισιδαιμονίαν, ὥστε μέχρι γήρως καὶ θανάτου διατελεῖν ἐγκαρτερούσας καὶ παρθενευομένας. τιμὰς δὲ μεγάλας ἀπέδωκεν αὐταῖς [24], ὧν ἐστι καὶ τὸ διαθέσθαι ζῶντος ἐξεῖναι πατρὸς, καὶ τἄλλα πράττειν ἄνευ προστάτου διαγούσας [25], ὥσπερ αἱ τρίπαιδες. ῥαβδουχοῦνται δὲ προϊοῦσαι [26]· κἂν ἀγομένῳ τινὶ πρὸς θάνατον αὐτομάτως συντύχωσιν, οὐκ ἀναιρεῖται. δεῖ δ' ἀπομόσαι τὴν παρθένον, ἀκούσιον καὶ τυχαίαν γεγονέναι, καὶ οὐκ ἐξεπίτηδες [27] τὴν ἀπάντησιν. ὁ δ' ὑπελθὼν κομιζομένων ὑπὸ τὸ φορεῖον ἀποθνήσκει. κόλασις δὲ τῶν

tur ſacerdotio, tertio alias inſtituunt: quo exacto ſpatio liberum iis eſt nubere, et relicto ſacerdotio aliam inſtituere vitam. Quam facultatem paucas aiunt amplexas, neque fuiſſe ſequutis laetam, ſed poenitentiae et moerori per reliquum vitae implicatas, caeteris religionem incuſſiſſe, vt ad ſenectutem vſque et mortem in virginitate perſiſterent. Tribuit his ingentes praerogatiuas, inter quas teſtamenta vel ſuperſtite patre nuncupandi ius, et ſine tutore vel curatore liberum rerum ſuarum arbitrium, vt quibus tres ſunt liberi. Prodeuntibus in publicum lictores apparent. Si cui forte occurrerint ad ſupplicium rapto, is mortis poena eximitur. Iusiurandum autem exigitur a virgine, fortuitum fuiſſe et inconſultum, nec praemeditatum occurſum. Is, qui ſellam curulem earum ſubit, dum vehuntur, necatur. Ob alia peccata virgines

22 ἀποτραπέσθαι Vulcob.

23 χρηστὰ τὰ πράγματα idem.

24 vid. Ruald.

25 διαγούσαις Vulcob.

26 Προϊοῦσαι] Scriptum eſt et προάγουσαι, [ita Vulcob.] vt p.138, προῆγεν εἰς τὴν Ῥώμην. pro quo perperam antea legebatur προσῆγεν. *H. Steph.*

27 Γεγονέναι] Melior eſt ordo verborum apud Flor. et Ald. οὐκ ἐξεπίτηδες γεγονέναι τὴν ἀπάντησιν. in SGerm. γεγονέναι, καὶ deſunt.

μὲν ἄλλων ἁμαρτημάτων, πληγαὶ ταῖς παρθένοις, τȣ̃ μεγίςȣ Ποντίφικος κολάζοντος ἔςιν ὅτε καὶ γυμνὴν τὴν πλημμελήσασαν, ὀθόνης ἐν παλισκίῳ [28] παρατεινομένης. ἡ δὲ τὴν παρθενίαν καταισχύνασα, ζῶσα κατορύτ]εται παρὰ τὴν Κολλίνην λεγομένην πύλην. ἐν ᾗ ἐςί τις ἐντὸς τῆς πόλεως ὀφρὺς γεώδης, παρατείνȣσα πόῤῥω· καλεῖται δὲ χῶμα διαλέκτῳ τῇ Λατίνων· ἐνταῦθα κατασκευάζεται κατάγειος οἶκος ȣ̓ μέγας, ἔχων ἄνωθεν κατάβασιν. κεῖται δ' ἐν αὐτῷ κλίνη τε ὑπεςρωμένη, καὶ λύχνος καιόμενος, ἀπαρχαί τε τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων βραχεῖαί τινες· οἷον ἄρτος, ὕδωρ, ἐν ἀγγείῳ γάλα, ἔλαιον· ὥσπερ ἀφοσιȣμένων [29] τὸ μὴ λιμῷ διαφθείρειν σῶμα

virgines Veſtales caeduntur a pontifice maximo. Interdum nudam, quae deliquit, loco obſcuro et obtenſo velo caſtigat. Stupri vero comperta, iuxta portam, quae dicitur Collina, viua defoditur. Tumulus ibi intra muros terreus eſt, in longum porrectus (agger Latino ſermone vocatur) in eo aedicula ſubterranea exſtruitur modica, gradus habet, quibus deſcenditur ſuperne. In ea lectus ponitur ſtratus et lucerna accenſa, eorum quoque, quae ad victum ſunt neceſſaria, primitiae quaedam minutae, vt panis, aqua in ampulla, lac, oleum; quaſi corpus abominentur maximis conſecra-

28 παλινσκίῳ Vulcob.

29 ἀφοσιȣμένων] In quodam codice ἐξοσιȣμένων. Sed altera lectio magis mihi placet, exponenti tamen hunc locum ſecus, quam interpretes: quorum vnus (de duobus poſterioribus loquor) ita vertit: *Quaſi corpus abominentur maximis conſecratum ceremoniis fame conficere.* Alter hoc modo: *Tanquam nefas putent fore, ſi corpus ſummis conſecratum ceremoniis fame pereat.* Lapus autem ante illos ita locum hunc reddiderat: *Quaſi caueat ipſa domus, ne fame eius corpus intereat, quae maximis expiationibus dedicata ſit.* At ego hunc locum (cuius alioqui difficilem Latino ſermone interpretationem eſſe fateor) ita potius reddendum exiſtimo: *Perinde ac ſi in ſemetipſos religionem non recipiant, vtpote conficientes fame corpus.* Vel: *Perinde ac ſi religio ſibi non iniiciatur.* Vel: *Perinde ac ſi religione ſe non obſtringant.* His enim loquendi generibus hac in re Liuius vtitur, ni fallor. Quin etiam *exſoluere religione* ab eodem plerumque dici ſcio: et vulgo ἀφοσιȣ̃μαι reddi *religione animum ſoluo.* Verum ſi ita vertam:

ταῖς μεγίςαις καθιερωμένον [30] ἁγιςείαις [31]. αὐτὴν δὲ τὴν κολαζομένην εἰς φορεῖον ἐνθέμενοι, καὶ καταςεγάσαντες ἔξωθεν, καὶ καταλαβόντες ἱμᾶσιν, ὡς μηδὲ φωνὴν ἐξάκεςον γενέσθαι, κομίζεσι δι᾽ ἀγορᾶς. ἐξίςανται δὲ πάντες σιωπῇ, καὶ παραπέμπεσιν ἄφθογγοι μετά τινος δεινῆς κατηφείας· ἐδ᾽ ἔςιν ἕτερον θέαμα φρικτότερον, ἐδ᾽ ἡμέραν ἡ πόλις ἄλλην ἄγει ςυγνοτέραν ἐκείνης. ὅταν δὲ πρὸς τὸν τόπον κομισθῇ τὸ φορεῖον, οἱ μὲν ὑπηρέται τὲς δεσμὲς ἐξέλυσαν, ὁ δὲ τῶν ἱερέων [32]

consecratum ceremoniis fame conficere. Damnatam lecticae indunt, atque vndique obnubunt eam, vinciuntque loris, vt ne vocem quidem mittere illa, quae valeat exaudiri, queat. Ita eam per forum deuehunt. Decedunt autem via omnes taciti, prosequuunturque sine voce, atque ingenti cum moestitia. Neque est spectaculum illic vllum magis horrendum, nec tristior facies ciuitatis vlla alia est die. Vbi ad locum illum est lectica delata, apparitores ei vincula demunt, pontifex maximus ante supplicium

tam: *perinde ac si religione se exsoluerent:* hoc dicetur tanquam de iis, qui iam religione se obstrinxerint, seu obligarint; vt apud eundem illum historicum legimus: *exsoluamus religione populum, si qua obligauimus.* Fateor alioqui Plutarchum novam quandam huic verbo ἀφοσιεμένων constructionem dare: adeo vt aliquando crediderim eum scripsisse τῷ, vt ἀφοσιεμένων τῷ μὴ διαφθείρειν esset pro διὰ τὲ μὴ διαφθείρειν. Verum tunc ἀφοσιεμένων aliter interpretandum esset: neque illud verum comperirietur, μὴ διαφθείρειν λιμῷ. Quod vero ad illam interpretum expositionem attinet, magis etiam noue Plutarchus in illa significatione negatiuam particulam addidisset. Quamuis enim cum verbis quibusdam πλεονάζειν hanc particulam sciamus, non tamen cum quolibet vsitatum fuisse eius pleonasmum putandum est. Caeterum quin reponi debeat καθιερωμένων, minime dubium est. Alioqui scribendum potius esset τῶν ταῖς μεγίςαις καθιερωμένων ἁγιςείαις. Hoc autem nomen ἁγιςείαις (vt obiter et de hoc dicam) ex Caesare et Liuio verti posset de *religionibus*, nisi haec ipsa religionis appellatio praecedentis verbi interpretationi adhiberetur in alia quidem certe significatione. *H. Steph.*

30 Καθιερωμένων] Praefero lectionem Anonym. καθιερωμένον. [quae etiam in Iuntina est.]

31 al. ἁγιςίαις.

32 Τῶν ἱερῶν] Legitur etiam τῶν

ἔξαρχος εὐχάς τινας ἀποῤῥήτους ποιησάμενος, καὶ χεῖρας ἀνατείνας Θεοῖς πρὸ τῆς ἀνάγκης [33], ἐξάγει συγκεκαλυμμένην, καὶ καθίστησιν ἐπὶ κλίμακος εἰς τὸ οἴκημα κάτω φερούσης· εἶτ' αὐτὸς μὲν ἀποτρέπεται μετὰ τῶν ἄλλων ἱερέων, τῆς [34] δὲ καταβάσης, ἥ τε κλίμαξ ἀναιρεῖται, καὶ κατακρύπτεται τὸ οἴκημα, γῆς πολλῆς ἄνωθεν ἐπιφερομένης, ὥστ' ἰσόπεδον τῷ λοιπῷ χώματι γενέσθαι τὸν τόπον. οὕτω μὲν αἱ προέμεναι τὴν ἱερὰν παρθενίαν κολάζονται.

11. Νουμᾶς δὲ λέγεται καὶ τὸ τῆς Ἑστίας ἱερὸν ἐγκύκλιον περιβαλέσθαι τῷ ἀσβέστῳ πυρὶ φρουράν· ἀπομιμούμενος οὐ τὸ σχῆμα τῆς γῆς ὡς Ἑστίας οὔσης, ἀλλὰ τοῦ σύμπαντος κόσμου, οὗ μέσον οἱ Πυθαγορικοὶ τὸ πῦρ ἱδρῦσθαι νομίζουσι, καὶ τοῦτο Ἑστίαν καλοῦσι καὶ μονάδα· τὴν δὲ γῆν, οὔτ' ἀκίνητον, οὔτ' ἐν μέσῳ τῆς περιφορᾶς οὖσαν, ἀλλὰ κύκλῳ περὶ τὸ πῦρ αἰωρουμένην, οὔτε [35] τῶν τιμιωτάτων οὐδὲν, οὔτε τῶν πρώτων τοῦ κόσμου μορίων

cium preces quasdam arcanas tensis ad coelum manibus peragit. Inde educit obuolutam, atque in scalis, qua descensus est in domunculam, constituit, tum auertit se cum aliis sacerdotibus. Postquam illa descendit, retrahuntur scalae, et aedicula multa iniecta desuper humo contegitur, donec complanatum solum aggeris sit. Ad eum modum plectuntur, quae sacram virginitatem imminuerunt.

Ferunt Numam aedem quoque Vestae sacro igni orbicularem circumiecisse, vt ibi asseruaretur, adumbrans non effigiem terrae, quasi ea Vesta sit, sed vniuersi mundi, cuius in medio ignis sedem locant Pythagorei, eamque Vestam nominant et Vnitatem. Terram vero non putant immobilem, neque mediam tenere regionem globi, sed esse in gyrum circum ignem suspensam, neque numerari inter elementa mundi praecipua

τῶν ἱερέων. *H. Steph.* Is nempe denotatur, qui p. 143. ἱεροφάντου τάξιν ἐπέχει: sic infra dicitur auertere se μετὰ τῶν ἄλλων ἱερέων.

33 πρὸ τῆς ἀνωγῆς Vulcob. et SGerm.

34 αὐτῆς δὲ Anonym.

35 οὐ τῶν τιμ. SGerm.

36 ταῦτα

ὑπάρχειν. ταῦτα[36] δὲ καὶ Πλάτωνα φασὶ πρεσβύτην γενόμενον διανενοῆσθαι περὶ τῆς γῆς ὡς ἐν ἑτέρᾳ[37] χώρᾳ καθεστώσης, τὴν δὲ μέσην καὶ κυριωτάτην ἑτέρῳ τινὶ κρείττονι προσήκουσαν.

12. Οἱ δὲ Ποντίφικες καὶ τὰ περὶ τὰς ταφὰς πάτρια τοῖς χρῄζουσιν ἀφηγοῦνται, Νουμᾶ διδάξαντος μηδὲν ἡγεῖσθαι μίασμα τῶν τοιούτων, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκεῖ Θεοὺς σέβεσθαι τοῖς νενομισμένοις, ὡς τὰ κυριώτατα τῶν ἡμετέρων ὑποδεχομένους· ἐξαιρέτως δὲ τὴν προσαγορευομένην Λιβίτιναν[38], ἐπίσκοπον τῶν περὶ τοὺς θνήσκοντας ὁσίων Θεὸν οὖσαν, εἴτε Περσεφόνην, εἴτε μᾶλλον, ὡς οἱ λογιώτατοι Ῥωμαίων ὑπολαμβάνουσιν, Ἀφροδίτην· οὐ κακῶς εἰς μιᾶς δύναμιν Θεοῦ τὰ περὶ τὰς γενέσεις καὶ τὰς τελευτὰς ἀνάπτοντες. αὐτὸς δὲ καὶ τὰ πένθη καθ' ἡλικίας καὶ χρόνους ἔταξεν· οἷον, παῖδα μὴ πενθεῖν νεώτερον τριετοῦς, μηδὲ πρεσβύτερον πλείονας μῆνας

praecipua et prima. Eadem Platonem volunt iam ſenem de terra ſenſiſſe, alio eam loco reponentem, medium vero domicilium alteri cuipiam attribuiſſe praecellentiori.

Pontifices praeterea iuſta funebria, quibus opus eſt, praeſcribunt, quos edocuit Numa, nihil vt eorum polluere arbitrarentur, ſed vt Deos inferos quoque colerent, qui praeſtantiſſimam noſtri partem recipiant; prae caeteris eam, quam appellauit Libitinam, Deam praeſidem eorum, quae defunctis ſunt feralia peragenda, ſiue ea Perſephone, ſiue potius (vt arbitrantur Quiritium eruditiſſimi) Venus ſit; haud male vni virtuti numinis rationem ortus et obitus adſcribentes. Idem luctus certis aetatibus et temporibus finiuit: vt puerum trimulo minorem ne quis lugeat, maiorem, ne plures menſes, quam ille annos

36 Ταῦτα δὲ] Forte, ταὐτὰ δέ.

37 Ἐν ἑτέρᾳ] Non placet hoc: quiſnam enim hic alius, ſiue alter locus, in quo terram ſtatuit Plato? Tentabam, ἐν νερτέρᾳ, in inferiore loco; quod a ſequentibus illuſtratur, quibus opponitur, τὴν δὲ μέσην καὶ κυριωτάτην.

38 Λιβίτιναν] Mirum eſt, pro Λιβίτιναν non in vno exemplari, ſed in pluribus, ſcriptum eſſe Λιβίδιναν, quum infiniti auctorum loci de illo vocabulo nos dubitare non ſinant. *H. Steph.* Λιβίδιναν, vel Οὐβίδιναν Vulcob. Οὐβίδιναν habet etiam SGerm.

39 Τῶν

ὧν ἐβίωσεν ἐνιαυτῶν, μέχρι τῶν δέκα[39], καὶ περαιτέρω μηδεμίαν ἡλικίαν. ἀλλὰ τοῦ μακροτάτου πένθους χρόνον εἶναι δεκαμηνιαῖον, ἐφ' ὅσον καὶ χηρεύουσιν αἱ τῶν ἀποθανόντων γυναῖκες. ἡ δὲ πρότερον γαμηθεῖσα βοῦν ἐγκύμονα κατέθυσεν[40], ἐκείνου νομοθετήσαντος. πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας Νουμᾶ διδάξαντος[41] ἱερωσύνας, ἔτι δυοῖν μνησθήσομαι, τῆς τε Σαλίων, καὶ τῆς τῶν Φιτιαλίων, αἳ μάλιστα τὴν εὐσέβειαν τοῦ ἀνδρὸς ἐμφαίνουσιν. οἱ μὲν γὰρ Φιτιάλιοι[42], εἰρηνοφύλακές[43] τινες ὄντες, ὡς δ' ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ τοὔνομα λαβόντες ἀπὸ τῆς πράξεως, λόγῳ

annos vixit, vſque ad duodecim: nec quemquam vllius aetatis vltra. Longiſſimam luctus diem decem menſibus terminauit, quod ſpatium viduis quoque abſtinendi a morte viri praefinitum eſt a ſecundis nuptiis. Quae ante nupſiſſet, ea bouem foetam illius lege immolabat. Multorum quoque Numa aliorum ſacerdotiorum fuit autor. Eorum duo commemorabo, ex quibus elucet in primis illius religio, Saliorum et Fecialium: ſiquidem pacis Feciales arbitri fuerunt, qui mea quidem opinione, nomen ex officio ſuo trahentes, diſceptatione comprimebant certa-

39 τῶν δώδεκα] Omnes legunt δέκα, quod tum ex iis, quae ſequuntur, tum ex aliis autoribus abunde probatur: praecipue in Coriolano, p. 97. vbi Noſter hunc ipſum reſpicit locum, vt euincat decem menſes longiſſimi luctus terminum fuiſſe.

40 κατέθυεν Anon. SGerm.

41 Διδάξαντος] Legitur etiam, καταδείξαντος. *H. Steph.* et ita SGerm. et Vulcob. quamquam de hoc dubie annotatur, vtrum ita, an καταδιδάξαντος exhibeat.

42 οἱ μὲν γὰρ Φιτιάλιοι] Vellem ſane Plutarchum edidiſſe nobis rationem huius nominis: parum enim de ea conſtat, praeſertim in tanta ſcriptionis diverſitate. Hic Φιτιάλιοι vocantur, in Camillo Φητιάλεις. in Problematis autem, quaeſt. 62. Φιδιάλιοι leguntur, haud dubia menda. Apud Dionyſium Φετιάλεις ſunt. Latini codices fere *Foeciales*, *oe* diphthongo, habent. Varro a *fide* et *faciendo* dictos teſtatur: a *feriendo* Feſtus, quod pacis faciendae eſſent auctores. Itaque *Feciales* ſine diphthongo ſcribo. Cum Plutarcho facit Dionyſius: nam Liuius ſub Tullo demum Fecialium miniſterium retulit. Verba autem, quibus vſus fuerit Fecialis in indicendo hoſti bello, habes apud Gell. lib. XVI. cap. 4. *Xylander.*

43 εἰρήνης φύλακες SGerm. Iunt.

44 deeſt

τὰ νείκη κατέπαυον, ἐκ ἐῶντες ϛρατεύειν πρότερον, ἢ πᾶσαν ἐλπίδα δίκης ἀποκοπῆναι. καὶ γὰρ εἰρήνην Ἕλληνες καλᾶσιν, ὅταν λόγῳ, μὴ βίᾳ, πρὸς ἀλλήλες χρώμενοι, λύσωσι τὰς διαφοράς. οἱ δὲ Ῥωμαίων Φιτιαλεῖς πολλάκις μὲν ἐβάδιζον ὡς τὲς ἀδικᾶντας, αὐτοὶ πείθοντες εὐγνωμονεῖν· ἀγνωμονέντων δὲ, μαρτυράμενοι Θεὲς καὶ [44] κατευξάμενοι πολλὰ καὶ δεινὰ καθ' αὐτῶν αὐτοὶ καὶ τῆς πατρίδος, εἰ μὴ δικαίως ἐπεξίασιν, ἔτω κατήγγελλον αὐτοῖς τὸν πόλεμον. κωλυόντων δὲ τέτων, ἢ μὴ συναινέντων, ἔτε ϛρατιώτῃ θεμιτὸν, ἔτε βασιλεῖ Ῥωμαίων ὅπλα κινεῖν· ἀλλὰ παρὰ τέτων ἔδει τὴν ἀρχὴν τᾶ πολέμε δεξάμενον, ὡς δικαίαν [45], τὸν ἄρχοντα, τότε σκοπεῖν περὶ τᾶ συμφέροντος. λέγεται δὲ καὶ τὸ Κελτικὸν [46] ἐκεῖνο πάθος τῇ πόλει γενέσθαι τέτων τῶν ἱερῶν παρανομηθέντων. ἔτυχον μὲν γὰρ [47] οἱ βάρβαροι Κλεσίνες πολιορκᾶντες· ἐπέμφθη δὲ πρεσβευτὴς Φάβιος Ἄμβεϛος εἰς τὸ ϛρατόπεδον, διαλύσεις πράξων [48] ὑπὲρ τῶν πολιορκεμένων. λαβὼν δὲ ἀποκρίσεις

certamina, neque prius, quam abſciſſa omni iuris obtinendi ſpe, ad arma iri ſinebant. Pacem enim Graeci vocant, quum verbis, non vi, mutuas controuerſias diremerunt. Feciales Romani frequenter commeabant ad eos, qui iniuriam inferrent, poſcebantque, vt beneuole ſe gererent. Si non acquieſcerent, Deos teſtari multa, diraque ſibi ipſi ac patriae ſuae, ni iuſte iniuriam vindicatum irent, imprecabantur: ita indicebant illis bellum. Intercedentibus his, aut improbantibus, neque militi licebat, neque regi Romano arma mouere, ſed ab his auſpicandum ei bellum, vt iuſto duci, erat, inde quid expediret, expendendum. Ac cladem quidem illam Gallicam his violatis ceremoniis inuectam vrbi, fama eſt. Nam quum obſiderent Cluſinos barbari, Fabius Ambuſtus in caſtra miſſus legatus fuit ad impetrandam obſeſſis pacem. Qui duriore accepto reſponſo,

44 deeſt καὶ SGerm.

45 Ὡς δίκαιον] Recte Anon. δικαίε, nempe πολέμε.

46 λέγεται δὲ καὶ τὸ Κελτικὸν etc.] Liu. lib. V. *Cruſerius.*

47 μὲν ἔν Vulcob.

48 πράξειων idem.

49 πρὸ

οὐκ ἐπιεικεῖς, καὶ πέρας σχεῖν αὐτῷ τὴν πρεσβείαν οἰόμενος, ἐνεανιεύσατο ὑπὲρ [49] τῶν Κλουσίνων ὅπλα λαβὼν, προκαλέσασθαι τὸν ἀριστεύοντα τῶν βαρβάρων. τὰ μὲν οὖν τῆς μάχης εὐτυχεῖτο, καὶ καταβαλὼν ἐσκύλευσε τὸν ἄνδρα· γνωρίσαντες δ' οἱ Κελτοὶ, πέμπουσιν εἰς Ῥώμην κήρυκα, τοῦ Φαβίου κατηγοροῦντες ὡς ἔκσπονδον καὶ ἄσπειστον καὶ ἀκατάγγελτον ἐξενηνοχότος πρὸς αὐτοὺς πόλεμον. ἐνταῦθα τὴν μὲν σύγκλητον οἱ Φιτιαλεῖς ἔπειθον ἐκδιδόναι τὸν ἄνδρα τοῖς Κελτοῖς· καταφυγὼν δ' ἐκεῖνος εἰς τοὺς πολλοὺς, καὶ τῷ δήμῳ σπουδάζοντι χρησάμενος, διεκρούσατο τὴν δίκην. μετ' ὀλίγον δ' ἐπελθόντες οἱ Κελτοὶ τὴν Ῥώμην πλὴν τοῦ Καπιτωλίου διεπόρθησαν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς περὶ Καμίλλου μᾶλλον ἀκριβοῦται.

13. Τοὺς δὲ Σαλίους ἱερεῖς ἐκ τῆς τοιαύτης λέγεται συστήσασθαι προφάσεως· ἔτος ὄγδοον αὐτοῦ βασιλεύοντος, λοιμώδης νόσος περιϊοῦσα τὴν Ἰταλίαν ἐστρόβησε καὶ τὴν Ῥώμην. ἀθυμούντων δὲ τῶν ἀνθρώπων, ἱστορεῖται [50] χαλκῆν πέλτην ἐξ οὐρανοῦ καταφερομένην εἰς τὰς Νουμᾶ πεσεῖν χεῖρας· ἐπὶ δ' αὐτῇ θαυμάσιόν τινα λόγον λέγεσθαι ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὃν [51] Ἠγερίας τε καὶ τῶν Μουσῶν

reſponſo, defunctum ſe munere ratus legationis, praeceps arma induit pro Cluſinis, ac bellicoſiſſimum inter barbaros ad pugnam prouocauit. Obtinuit quidem victoriam oppreſſo Gallo: verum legentem ſpolia vbi Galli agnouerunt, miſſo Romam caduceatore vocauerunt Fabium in crimen, quod bello non indicto, praeter foedera, praeter fidem arma in ipſos tuliſſet. Ibi agentibus in ſenatu Fecialibus, vt Gallis dederetur, confugit ad populum Fabius, ſtudioque plebis perrupit periculum. Mox Gallorum agmen Romam rapuerunt, vrbemque excepto Capitolio deleuere. Caeterum haec in hiſtoria Camilli explicantur fuſius.

Saliorum vero ab hac cauſa proditur origo. Octauo anno regni Numae, peſtilentia, quae per Italiam vulgabatur, vrbem quoque vaſtabat. Perculſis ciuibus, tradunt peltam aeneam in manus Numae coelitus delapſam; de hac mira praedicaſſe regem ex Egeria ſe et Camoenis accepiſſe,

49 πρὸ SGerm.
50 ἱστορεῖ SGerm.
51 deeſt ὃν SGerm.

52 ἥκει

πυθέσθαι. τὸ μὲν γὰρ ὅπλον ἥκειν [52] ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς πόλεως, καὶ δεῖν αὐτὸ φρερεῖσθαι, γενομένων ἄλλων ἕνδεκα [53] καὶ σχῆμα καὶ μέγεθος καὶ μορφὴν ἐκείνῳ παραπλησίων, ὅπως ἄπορον εἴη τῷ κλέπτῃ δι' ὁμοιότητα τοῦ διοπετοῦς ἐπιτυχεῖν· ἔτι δὲ χρῆναι Μούσαις καθιερῶσαι τὸ χωρίον ἐκεῖνο, καὶ τοὺς περὶ αὐτὸ λειμῶνας, ὅπου τὰ πολλὰ φοιτῶσαι συνδιατρίβουσιν αὐτῷ· τὴν δὲ πηγήν, ἣ κατάρδει τὸ χωρίον [54], ὕδωρ ἱερὸν ἀποδεῖξαι ταῖς ἑστιάσι παρθένοις, ὅπως λαμβάνουσαι καθ' ἡμέραν, ἁγνίζωσι καὶ ῥαίνωσι τὸ ἀνάκτορον. τούτοις μὲν οὖν μαρτυρῆσαι λέγουσι καὶ τὰ τῆς νόσου παραχρῆμα [55] παυσάμενα. τὴν δὲ πέλτην προθέντος αὐτοῦ, καὶ κελεύσαντος ἁμιλλᾶσθαι τοὺς τεχνίτας ὑπὲρ τῆς ὁμοιότητος, τοὺς μὲν ἄλλους ἀπειπεῖν, Βετούριον δὲ Μαμούριον, ἕνα τῶν ἄκρων δημιουργῶν, οὕτως ἐφικέσθαι τῆς ἐμφερείας, καὶ κατασκευάσαι πάσας ὁμοίας, ὥστε μηδ' αὐτὸν ἔτι τὸν Νουμᾶν διαγινώσκειν. τούτων οὖν φύλακας καὶ ἀμφιπόλους ἀπέδειξε [56] τοὺς Σαλίους ἱερεῖς. Σάλιοι δ' ἐκλήθησαν, οὐχ ὡς ἔνιοι μυθολογοῦσι, Σαμό-

accepiſſe, eſſe ea arma ad ſalutem vrbis miſſa, et ſeruanda cum vndecim aliis, quae pari figura, amplitudine, et forma facienda erant, ne quis fur commode propter ſimilitudinem interuertere coeleſtem illam valeret. Camoenis item eum conſecrandum campum et circumiecta prata, vbi plerumque cum ipſo congrediebantur: fontem, quo irrigatur campus, ſacrandum virginibus Veſtalibus, cuius aqua luſtrarent et aſpergerent quotidie penetralia. His fidem factam narrant ex eo, quod morbus ſtatim conquieuerit. Eam itaque peltam obtulit Numa artificibus, excitavitque eos ſimiles ad effingendas. Torpentibus caeteris Veturium Mamurium inſignem opificem ita expreſſiſſe effigiem, atque adeo ſimiles omnes repraeſentaſſe, vt ne ipſe quidem dignoſcere vltra Numa poſſet. Horum igitur cuſtodes et miniſtros Salios conſtituit. Dicti autem Salii ſunt, non (vt nonnulli fabulantur) ex

52 ἥκει idem.

53 in eodem codice vox ἕνδεκα deleta eſt, perinde ac ἄλλων, quae praecedit.

54 τὴν γῆν Vulcob.

55 παραυτίκα idem.

56 ἀπέδειξε] Scriptum eſt et κατέστησε. H. Steph. ſic Vulcob.

57 Σαλίους]

Θρᾳκὸς ἀνδρὸς, ἢ Μαντινέως, ὄνομα Σαλίου [57], τὴν ἐνόπλιον ἐκδιδάξαντος ὄρχησιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ τῆς ὀρχήσεως αὐτῆς ἀλτικῆς [58] οὔσης, ἣν ὑπορχοῦνται διαπορευόμενοι τὴν πόλιν, ὅταν τὰς ἱερὰς πέλτας ἀναλάβωσιν ἐν τῷ Μαρτίῳ μηνὶ, φοινικοῦς μὲν ἐνδεδυμένοι χιτωνίσκους, μίτραις δὲ χαλκαῖς ὑπεζωσμένοι πλατείαις, καὶ κράνη χαλκᾶ φοροῦντες, ἐγχειριδίοις δὲ μικροῖς τὰ ὅπλα κρούοντες. ἡ δ' ἀκμὴ τῆς ὀρχήσεως, ποδῶν ἔργον ἐστί. κινοῦνται γὰρ ἐπιτερπῶς, ἑλιγμούς τινας [59] καὶ μεταβολὰς ἐν ῥυθμῷ τάχος ἔχοντι καὶ πυκνότητα μετὰ ῥώμης καὶ κουφότητος ἀποδιδόντες. αὐτὰς δὲ τὰς πέλτας ἀγκύλια καλοῦσι διὰ τὸ σχῆμα [60]. κύκλος γὰρ οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἀποδίδωσιν, ὡς πέλτη, τὴν περιφέρειαν, ἀλλ' ἐκτομὴν ἔχει γραμμῆς ἑλικοειδοῦς, ἧς αἱ κεραῖαι καμπὰς ἔχουσαι, καὶ συνεπιστρέφουσαι τῇ πυκνότητι πρὸς ἀλλήλας, ἀγκύλον τὸ σχῆμα ποιοῦσιν· ἢ διὰ τὸν ἀγκῶνα [61], περὶ ὃν περιφέρονται.

ex nomine Salii viri Samothracis, vel Mantinaei, qui armatum tripudium tradidit: verum ab ipſo potius tripudio, quod ſaltando obeunt, quum menſe Martio ſacras peltas per vrbem ferunt trabeati, balteis latis ſuccincti aeneis, galeaſque aeneas in capite gerentes, ac minutis pugionibus ad peltas concrepantes. Reliquum vero ſaltationis, pedum eſt opus: motus enim edunt in gyrum haud inconcinnos et varios, modulis citatis et frequentibus cum robore et agilitate. Eas peltas ancilia ex figura vocant. Neque enim circulus eſt, neque, vt pelta, circumferentiam reddit, ſed habent inciſuram lineae tortuoſae, cuius apices curuaturas habentes, et denſitate in ſe concurrentes curuam figuram reddunt; aut a voce Graeca cubitum denotante, quo geſtant ancilia.

Haec

57 Σαλίου] Poſt Σαλίου habetur πρώτου in aliquot exemplaribus: ſed ſi non addatur, ſubaudiendum fuerit. *H. Steph.* additur πρώτου in Vulcob. et SGerm.

58 ἀλγικῆς SGerm.

59 deeſt τινας SGerm. Iunt.

60 αὐτὰς δὲ τὰς πέλτας ἀγκύλια καλοῦσι διὰ τὸ σχῆμα] Ouid. Faſt. lib. III. *ancile vocat*, (ſeu ſcutum, quod leui verſatum leniter aura deciderat) *quod ab omni parte reciſum eſt, quemque notes oculis, angulus omnis abeſt. Cruſerius.*

61 Τὸν ἀγῶνα] Legitur etiam ἀγκῶνα, quod reponi plane debet. *H. Steph.* ſic Anon. [nec non SGerm.]

62 καθὸ

ταῦτα γὰρ ὁ Ἰόβας εἴρηκε, γλιχόμενος ἐξελληνίσαι τοὔνομα. δύναιτο δ' ἂν τῆς ἀνέκαθεν φορᾶς πρῶτον ἐπώνυμον γεγονέναι, καὶ τῆς ἀκέσεως τῶν νοσούντων, καὶ τῆς τῶν αὐχμῶν λύσεως, ἔτι δὲ τῆς τῶν δεινῶν ἀνασχέσεως. καθ' ὃ [62] καὶ τοὺς Διοσκούρους, Ἄνακας Ἀθηναῖοι προσηγόρευσαν· εἴγε δεῖ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον ἐξάγειν τοὔνομα. τῷ δὲ Μαμουρίῳ λέγουσι μισθὸν γενέσθαι τῆς τέχνης ἐκείνης, μνήμην τινὰ δι' ᾠδῆς ὑπὸ τῶν Σαλίων ἅμα τῇ πυῤῥίχῃ διαπεραινομένης. οἱ δὲ [63] Οὐετούριον Μαμούριον εἶναί φασι τὸν ᾀδόμενον, ἄλλοι Οὐετέρεμ μεμορίαμ, ὅπερ ἐστὶ, παλαιὰν μνήμην.

14. Ἐπεὶ δὲ διεκόσμησε τὰς ἱερωσύνας, ἐδείματο πλησίον τοῦ τῆς Ἑστίας ἱεροῦ τὴν καλουμένην Ῥηγίαν, οἷόν τι βασίλειον οἴκημα· καὶ τὸ πλεῖστον αὐτόθι τοῦ χρόνου διέτριβεν, ἱερουργῶν, ἢ διδάσκων τοὺς ἱερεῖς, ἢ πρὸς ἐννοίᾳ [64] τινὶ τῶν θείων πρὸς αὐτοὺς σχολάζων. οἰκίαν [65] δ' εἶχεν ἑτέραν περὶ τὸν Κυρίνου λόφον, ἧς ἔτι νῦν τὸν τόπον ἐπι-

Haec Iuba, affectans a Graecis hoc nomen deriuare, praedicat. Poteſt etiam ἀπὸ τῆς ἀνέκαθεν φορᾶς, quod ſuperne demiſſum fuiſſet, nomen eſſe inditum, vel ab aegrorum medela, quam ἄκεσιν Graeci, vel a ſiccitatis liberatione, αὐχμοὺς nominant, vel a malorum depulſione, quae ἀνάσχεσις dicitur. Vnde Caſtorem et Pollucem Athenienſes Ἄνακας appellant: ſi vtique eſt ad ſermonem Graecum deflectendum. Praemium artis Mamurio tributum autumant fuiſſe carmen quoddam, quod in illius memoriam Salii tripudio illo peragunt. Sunt qui Veturium Mamurium eſſe aiunt, qui celebratur: Veterem alii memoriam.

Sacerdotiis ita conſtitutis, regiam (quae etiam hodie ita dicitur) iuxta aedem Veſtae aedificauit; vbi plurimum egit, res diuinas perpetrans, aut inſtruens ſacerdotes, aut cum iis ex ardore religionis tempus tranſigens. Alteram habuit domum in colle Quirinali, cuius adhuc

62 καθὸ SGerm.

63 οἱ δὲ Οὐετούριον] Vulcob. habet οὐκ Οὐετούριον. forſan ſcripſit Noſter, οὐ Βετούριον, (ita enim vocatur praecedente pagina) quae poſt coaluerunt in Οὐετούριον. paulo poſt legendum ἀλλὰ Οὐετέρεμ. Sic Vulcob. et Anon.

64 Πρὸς εὐνοίᾳ] Recte Vulcob. et Anon. ἐννοίᾳ. Sic Lapus vertit, *ſpeculationi vacans.*

65 οἰκείαν SGerm.

δεικνύουσιν. ἐν δὲ ταῖς προπομπαῖς, καὶ ὅλως τῶν ἱερέων [66] ταῖς πομπαῖς προηγοῦντο κήρυκες ἀνὰ τὴν πόλιν, ἐλινύειν κελεύοντες, καὶ τὰ ἔργα καταπαύοντες. ὡς γάρ φασι τοὺς Πυθαγορικοὺς οὐκ ἐᾶν ἐκ παρόδου [67] προσκυνεῖν καὶ προσεύχεσθαι τοῖς Θεοῖς, ἀλλ᾽ οἴκοθεν εὐθὺς ἐπὶ τοῦτο γνώμῃ παρασκευασαμένους βαδίζειν· οὕτως ᾤετο ὁ [68] Νουμᾶς χρῆναι τοὺς πολίτας μήτ᾽ ἀκούειν τι τῶν θείων [69], μήτε ὁρᾶν ἐν παρέργῳ καὶ ἀμελῶς, ἀλλὰ σχολὴν ἄγοντας ἀπὸ τῶν ἄλλων, καὶ προσέχοντας τὴν διάνοιαν ὡς πράξει μεγίστῃ τῇ περὶ τὴν εὐσέβειαν, ψόφων τε καὶ πατάγων καὶ στεναγμῶν, καὶ ὅσα τοιαῦτα τοῖς ἀναγκαίοις καὶ βαναύσοις πόνοις ἕπεται, καθαρὰς τὰς ὁδοὺς ταῖς ἱερουργίαις παρέχοντας. ὧν ἴχνος τι μέχρι νῦν διασώζοντες, ὅταν ἄρχων πρὸς ὄρνισιν ἢ θυσίαις διατρίβῃ, βοῶσιν· Ὃκ ἄγε· σημαίνει δὲ ἡ φωνή· Τοῦτο πρᾶσσε, συνεπιστρέφουσα καὶ κατακοσμοῦσα τοὺς προστυγχάνοντας. ἦν δὲ καὶ τῶν [ἄλλων] [70] παραγγελμάτων αὐτοῦ πολλὰ τοῖς Πυθα-

adhuc locum oſtendunt. In pompis et omnibus in ſupplicationibus ſacerdotum antecedebant per vrbem praecones, feriaſque et iuſtitium indicebant. Siquidem, vt Pythagoreos aiunt non permittere, vt obiter quis adoret et ſupplicet Diis, verum vt domo ſtatim mente ad id meditatus accedat, ita cenſuit Numa decere, nihil vt ciues rei diuinae audirent, vel viderent perfunctorie, vel ſolute, ſed vacui curis aliis, velut ſummo negotio religionis aduerterent animum, viaſque a ſtrepitu, crepitu, gemitu, et omnibus, quae comitantur neceſſarias et vulgares operas, ad ſacras praeſtarent puras: quorum veſtigium nonnullum vel hoc aeuo manet Romae. Quum nempe conſul auſpicatur, vel immolat, Hoc age, proclamant. Qua voce eos, qui aſſiſtunt, admonent, vt componant ſe ad id, quod agitur. Reliqua etiam huius edicta magna ex parte praeceptorum Pythagorico-

66 τῶν ἱερῶν Anonym.

67 Ἐκ παρόδου] Legitur et ἐκ παραλόγου. *H. Steph.*.

68 deeſt ὁ SGerm. in Iunt. eſt οὕτως ὥς᾽ ὁ νουμᾶς. quod prodit etiam ab ea articulum abeſſe.

69 τῶν θεῶν Vulcob.

70 ἄλλων] Ex vet. cod. additus fuit hic genitiuus. *H. Steph.* A SGerm. deeſt, item a Iuntina et Aldina.

71 Σκα-

γορικοῖς ἐοικότα. ὡς γὰρ ἐκεῖνοι παρῄνουν ἐπὶ χοίνικος μὴ καθῆσθαι, καὶ μαχαίρᾳ πῦρ μὴ σκαλεύειν [71], καὶ βαδίζοντας εἰς ἀποδημίας μὴ μεταστρέφεσθαι, καὶ τοῖς μὲν οὐρανίοις περιττὰ θύειν, ἄρτια δὲ τοῖς χθονίοις, ὧν ἑκάστου τὴν διάνοιαν ἀπεκρύπτοντο πρὸς τοὺς πολλούς [72]· οὕτως ἔνια τῶν Νουμᾶ πατρίων ἀπόρρητον ἔχει τὸν λόγον· οἷον, τὸ μὴ σπένδειν Θεοῖς ἐξ ἀμπέλων ἀτμήτων, μηδὲ θύειν ἄτερ ἀλφίτων· καὶ τὸ προσκυνεῖν περιστρεφομένους, καὶ τὸ καθῆσθαι προσκυνήσαντας. τὰ μὲν οὖν πρῶτα δύο τὴν γῆς [73] ἐξημέρωσιν ἔοικε διδάσκειν, ὡς μόριον εὐσεβείας οὖσαν· ἡ δὲ περιστροφὴ τῶν προσκυνούντων, λέγεται μὲν ἀπομίμησις εἶναι τῆς τοῦ κόσμου περιφορᾶς· δόξῃ [74] δ' ἂν μᾶλλον ὁ προσκυνῶν, ἐπεὶ [75] πρὸς ἕω τῶν ἱερῶν βλεπόντων ἀπέστραπται τὰς [76] ἀνατολὰς, μεταβάλλειν ἑαυτὸν ἐνταῦθα καὶ περιστρέφειν ἐπὶ τὸν Θεὸν, κύκλον ποιῶν καὶ συνάπτων τὴν ἐπιτελείωσιν τῆς εὐχῆς [77] δι' ἀμφοῖν. εἰ

goricorum fuerunt aemula. Sicut illi praecipiebant, Super choenicem ne ſedeas, Gladio ignem ne verſes, Peregre proficiſcens ne te conuertas, Diis ſuperis imparia immoles, inferis paria; quorum cuiuſque ſenſum tegunt ad vulgus. Eodem modo Numae quaedam inſtituta rationem habent inuolutam; vt ſunt illa, Ne libes Diis ex vite non putata, Ne ſacrifices ſine farre, Circumagas te, dum Deos adoras, ſedeas, quum adoraueris. Quorum duo prima terrae culturam praecipere, vt pietatis partem, videntur. Conuerſio adorantium ſimulacrum rotationis mundi dicitur eſſe. Quin magis videatur, qui adorat Deos, quando orientem ſpectantibus templis auerſus eſt ab ortu, eo ſe flectere, et mox conuertere ad Deum, orbem conficiens et committens ex ambobus conſummationem precum. Niſi quid

71 Σκαλεύειν] Legitur etiam σαλεύειν. ſed altera lectio multos teſtes habet. *Id.*

72 Πρὸς πολλοὺς] Omnino recte Anonym πρὸς τοὺς πολλούς. Phraſis vſitatiſſima Noſtro, οἱ πολλοὶ, qui in hac et in aliis quam plurimis cum ſtylo Noui foederis mire concordat.

73 γῆς] Deerat hic quoque genitiuus. *H. Steph.* deeſt in SGerm. Iuntina et Aldina.

74 δόξεις Anonym.

75 ἐπειδὴ Vulcob.

76 Τὰς ἀνατολὰς] Anonym. habet πρὸς τὰς, ego malim πρὸς ſine τάς.

77 ἀρχῆς Vulcob.

 78 ἀρχῆς

μὴ νὴ Δία τοῖς Αἰγυπτίοις τροχοῖς αἰνίττεταί τι καὶ διδάσκει παραπλήσιον ἡ μεταβολὴ τοῦ σχήματος, ὡς οὐδενὸς ἑστῶτος τῶν ἀνθρωπίνων, ἀλλ' ὅπως ἂν στρέφῃ καὶ ἀνελίττῃ τὸν βίον ἡμῶν ὁ Θεὸς, ἀγαπᾶν καὶ δέχεσθαι προσῆκον. τὸ δὲ καθέζεσθαι προσκυνήσαντας, οἰωνισμὸν εἶναι λέγουσι τοῦ βεβαιότητα ταῖς εὐχαῖς καὶ διαμονὴν τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιγίνεσθαι. λέγουσι δὲ καὶ πράξεων διορισμὸν εἶναι τὴν ἀνάπαυσιν· ὡς οὖν τῇ προτέρᾳ πράξει πέρας ἐπιτιθέντας καθέζεσθαι παρὰ τοῖς Θεοῖς, ἵνα ἑτέρας πάλιν ἀρχὴν [78] παρ' ἐκείνων λάβωσι. δύναται δὲ καὶ τοῦτο τοῖς εἰρημένοις ὁμολογεῖν, ἐθίζοντος ἡμᾶς τοῦ νομοθέτου μὴ ποιεῖσθαι τὰς πρὸς τὸ θεῖον ἐντεύξεις ἐν ἀσχολίᾳ καὶ παρέργως, οἷον σπεύδοντας, ἀλλ' ὅταν χρόνον ἔχωμεν καὶ σχολὴν ἄγωμεν.

15. Ἐκ δὲ τῆς τοιαύτης παιδαγωγίας πρὸς τὸ θεῖον, οὕτως ἡ πόλις ἐγεγόνει [79] χειροήθης καὶ κατατεθαμβημένη τὴν τοῦ Νουμᾶ δύναμιν, ὥστε μύθοις ἐοικότας τὴν ἀτοπίαν λόγους παραδέχεσθαι, καὶ νομίζειν μηδὲν ἄπιστον [80] εἶναι, μηδ' ἀμήχανον, ἐκείνου βουληθέντος. λέγε-

quid hercle simile Aegyptiis rotis innuit, et significat haec figurae mutatio, nihil esse in rebus humanis stabile, sed quo verterit et voluerit vitam nostram Deus, contentos esse nos et boni debere consulere. Considere vero ab adoratione, omen esse dictitant ratarum precum, et felicitatis in posterum durabilis. Aiunt etiam quietem diuisionem esse negotiorum, quasi actionibus prioribus fine posito considеant coram Diis, vt auspicentur ab iisdem alias. Nec vero impedit quicquam, quin hoc cum superioribus congruat, assuefaciente nos legislatore, ne pacem Deum occupati, vel in transcursu velut properantes poscamus, sed vbi vacat et otium est.

Ex huiusсemodi disciplina ad religionem ita placida ciuitas euasit, ita expauit Numae virtutem, multa vt noua reciperet non abhorrentia a fabulis, nihil rata absonum aut impossibile, quod ille susciperet. Fertur

78 ἀρχῆς Vulcob.

79 ἐγένετο Vulcob.

80 Ἄπιστον] Est et alia lectio ἄτοπον, sed illud magis huic loco quadrat. *H. Steph.* Praecedit enim vox ἀτοπίαν. [Illa lectio, Stephano minus probata, est in Iuntina et Aldina.]

81 Ἰκοι.

ται γῦν ποτε καλέσας ἐπὶ τὴν τράπεζαν ἐκ ὀλίγες τῶν πολιτῶν, σκεύη τε Φαῦλα καὶ δεῖπνον εὐτελὲς πάνυ προθέσθαι καὶ δημοτικόν· ἀρξαμένων δὲ δειπνεῖν, ἐμβαλὼν λόγον, ὡς ἡ Θεὸς, ᾗ σύνεςιν, ἥκοι [81] πρὸς αὐτὸν, αἰφνίδιον ἐπιδεῖξαι τόν τ' οἶκον ἐκπωμάτων πλήρη πολυτελῶν, καὶ τὰς τραπέζας ὄψων τε παντοδαπῶν καὶ παρασκευῆς δαψιλῦς γεμύσας. πᾶσαν δ' ὑπερβέβληκεν ἀτοπίαν τὸ ὑπὲρ τῆς τῦ Διὸς ὁμιλίας ἱςορύμενον. μυθολογῦσι γὰρ, εἰς τὸν Ἀβεντῖνον λόφον, ὕπω μέρος ὄντα τῆς πόλεως, ὐδὲ συνοικύμενον, ἀλλ' ἔχοντα πηγάς τε δαψιλεῖς ἐν αὐτῷ [82] καὶ νάπας σκιερὰς, φοιτᾷν δύο δαίμονας, Πῖκον [83] καὶ Φαῦνον· ὓς τὰ μὲν ἄλλα Σατύρων ἄν τις ἢ Τιτάνων [84] γένει προσεικάσειε [85], δυνάμει δὲ φαρμάκων καὶ δεινότητι τῆς περὶ τὰ θεῖα [86] γοητείας, λέγονται ταὐτὰ τοῖς ὑφ' Ἑλλήνων προσαγορευθεῖσιν Ἰδαίοις Δακτύλοις σοφιζόμενοι, περιϊέναι τὴν Ἰταλίαν. τύτυς φασὶ χειρώσασθαι τὸν Νυμᾶν, οἴνῳ καὶ μέλιτι κεράσαντα τὴν κρήνην, ἀφ' ἧς ἐπι-

Fertur ille aliquando frequentes ciues inuitaſſe ad epulum, ſordidaque vaſa et coenam plane frugalem plebeiamque appoſuiſſe. Coepta coena intuliſſe ſermonem, Deam ſibi familiarem adeſſe, ac repente domum oſtendiſſe poculis inſtructiſſimam pretioſiſſimis, menſaſque epulis variis atque apparatu magnifico affluentes. Omnem vero exceſſit fidem, quod de eius cum Ioue proditum eſt colloquio. Fabulantur enim, duos lares, Picum et Faunum, in montem Auentinum, quum nondum comprehenſus muris eſſet vel habitaretur, fontibus autem largis ſcateret et lucos haberet opacos, commeare ſolitos. Hos caetera Satyris aut Titanum genti comparaueris: at medicamentorum ſcientia, praeſtigiarumque magicarum technis ſimilia dicuntur Idaeis dactylis, vt Graeci vocant, commentos peragraſſe Italiam. Eos Numam autumant comprehendiſſe, quum fontem, ex quo potare ſolebant, vino miſcuiſſet

81 ἴκοι SGerm. οἴκοι Iunt.
82 αὐτῷ idem.
83 Πῖκνον idem.
84 Τιτάνων γένει] Anonym. Πάνων γένει, quod Dacerius ex Mſ. confirmat.

85 προσεικάσειεν SGerm. vulgatae ν ephelk. addunt.

86 περὶ τὰ θεῖα] Inuenitur etiam ſcriptum περὶ τὸ θεῖον. *H. Steph.* ita Vulcob.

νον συνήθως· ληφθέντας δὲ πολλὰς μὲν ἰδέας τρέπεσθαι, καὶ μετεκδύεσθαι τὴν αὐτῶν φύσιν, ἀλλόκοτα φάσματα καὶ φοβερὰ τῆς ὄψεως προβαλλομένους. ἐπεὶ δ᾽ ἔγνωσαν ἑαλωκότες ἰσχυρὰν καὶ ἄφυκτον ἅλωσιν, ἄλλα τε προθεσπίσαι πολλὰ τῶν μελλόντων, καὶ τὸν ἐπὶ τοῖς κεραυνοῖς ἐκδιδάξαι καθαρμὸν, ὃς ποιεῖται μέχρι νῦν διὰ κρομμύων [87], καὶ τριχῶν, καὶ μαινίδων. ἔνιοι δ᾽ οὐ τοὺς δαίμονας φασὶν ὑποθέσθαι τὸν καθαρμὸν, ἀλλ᾽ ἐκείνους μὲν καταγαγεῖν τὸν Δία μαγεύσαντας· τὸν δὲ Θεὸν ὀργιζόμενον τῷ Νουμᾷ, προστάσσειν, ὡς χρὴ γενέσθαι τὸν καθαρμὸν κεφαλαῖς. ὑπολαβόντος δὲ τοῦ Νουμᾶ, κρομμύων [88]; εἰπεῖν, ἀνθρώπων· τὸν δὲ αὖθις ἐκτρέποντα τὸ τοῦ προστάγματος δεινὸν, ἐπέρεσθαι, θριξίν; ἀποκριναμένου δὲ τοῦ Διὸς ἐμψύχοις, ἐπαγαγεῖν τὸν Νουμᾶν μαινίσι· ταῦτα λέγειν ὑπὸ τῆς Ἠγερίας [89] δεδιδαγμένοι. καὶ τὸν μὲν Θεὸν ἀπελθεῖν ἵλεω γενόμενον, τὸν δὲ τόπον, ἰλίκιον [90] ἀπ᾽ ἐκείνου προσαγορευθῆναι [91], καὶ τὸν καθαρμὸν

miſcuiſſet et melle. Captos in varias ſe vertiſſe formas, effigiem ſuam depoſuiſſe, nouaſque ob oculos obieciſſe et horrendas imagines. Verum vbi teneri ſe valido nexu et inenodabili ſenſerunt, cum alia multa praecinuiſſe futura, tum fulgurum procurationem edocuiſſe, quae in hanc diem cepis, crinibus et maenis peragitur, monſtraſſe. Alii negant illos lares prodidiſſe ei hanc procurationem, ſed eos Iouem coelo deuocaſſe incantamentis, itque hunc infenſum praecepiſſe Numae, vt capitibus procuraret. Quum exciperet Numa, Ceparumne? dixiſſe eum, Hominum: Numam autem denuo praecepti diritatem auertentem interrogaſſe, Crinibuſne? At quum reſpondiſſet Iupiter, Animatis: tum Numam addidiſſe, Maenis: haec inſtructum ab Egeria dixiſſe: ac diſceſſiſſe Iouem propitium: Locum vero inde appellatum Ilicium: Atque procurationem ad eum modum

87 κρομύων SGerm. ſic et infra.

88 Κρομμύων] Poſt hanc vocem apte ponetur interrogationis nota, itidemque poſt θριξίν. *H. Steph.*

89 ἡγεμονίας Vulcob.

90 ἠλίκιον Anonym.

91 τὸν δὲ τόπον ἰλίκιον ἀπ᾽ ἐκείνου προσαγορευθῆναι] Xylander vertit: *Loco nomen inde Ilicium fuiſſe impoſitum:* Annotatque: Nempe

ὕτω συντελεῖσθαι. ταῦτα μὲν ὖν μυθώδη καὶ γελοῖα τὴν τῶν τότε ἀνθρώπων ἐπιδείκνυται διάθεσιν πρὸς τὸ θεῖον, ἣν ὁ ἐθισμὸς αὐτοῖς ἐνεποίησεν. αὐτὸν δὲ τὸν Νυμᾶν ὕτω φασὶν εἰς τὸ θεῖον ἀνηρτῆσθαι ταῖς ἐλπίσιν, ὥστε καὶ προσαγγελίας αὐτῷ ποτε γενομένης, ὡς ἐπέρχονται πολέμιοι, μειδιάσαι, καὶ εἰπεῖν· Ἐγὼ δὲ θύω.

16. Πρῶτον δέ φασι καὶ Πίστεως καὶ Τέρμονος ἱερὸν ἱδρύσασθαι, καὶ τὴν μὲν Πίστιν ὅρκον ἀποδεῖξαι Ῥωμαίοις μέγιστον· ᾧ χρώμενοι μέχρι νῦν διατελῦσιν. ὁ δὲ Τέρμων, ὅρος ἄν τις εἴη, καὶ θύυσιν αὐτῷ δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὺς τῶν ἀγρῶν περιορισμὺς, νῦν μὲν ἔμψυχα, τὸ παλαιὸν δ᾽ ἀναίμακτος ἦν ἡ θυσία, Νυμᾶ φιλοσοφήσαντος, ὡς χρὴ τὸν ὅριον Θεὸν, εἰρήνης φύλακα καὶ δικαιοσύνης μάρτυν ὄντα, φόνυ καθαρὸν εἶναι. δοκεῖ δὲ καὶ ὅλως αὐτὸς ὁρίσαι τὴν χώραν ὁ βασιλεὺς, Ῥωμύλυ μὴ βυληθέντος ἐξομολογήσασθαι τῷ μέτρῳ τῦ οἰκείυ τὴν ἀφαίρεσιν τῦ ἀλλοτρίυ· δεσμὸν γὰρ εἶναι τῆς δυνάμεως τὸν ὅρον, ἂν φυλάττηται [92], μὴ φυλαττόμενον δὲ, τῆς ἀδικίας ἔλεγ-

modum peragi. Fabulosa haec et ridicula hominum illius seculi studium religionis, quod excitabat assuetudo, indicant. Ipse Numa (vt ferunt) adeo fuit diuina fiducia fretus, vt quum ei aliquando adesse hostes annuntiatum esset, arridens dixerit, Ego vero sacra facio.

Hunc memorant primum Fidei et Termini templa excitauisse. Fidem autem constituisse Romanis maximum iusiurandum, quod etiamnum obseruant. Termino publice et priuatim in finibus agrorum immolant hoc tempore animalia, olim vero hostia erat inanima: Numa sapienter docente eos debere Deum Terminalem, quum pacis sit praeses et arbiter iustitiae, caede purum esse. Videtur vero plane hic rex agrum Romanum terminasse, quum noluisset Romulus mensura proprii prodere rapinam alieni: siquidem vinculum terminos esse, si seruarentur, virium, et iniuriae indicium, si non seruarentur.

Nempe παρὰ τὸ ἵλεως, quod est propitius. Sane *Elicium Iouem* multo aliter Liuius exponit. Et Ouidius Fast. 3. *Eliciunt* (inquit) *coelo te, Iupiter: vnde minores nunc quoque te celebrant, Eliciumque vocant.*

92 δεσμὸν γὰρ εἶναι τῆς δυνά-

μεως

χον. ὐ μὴν ὐδ' ἦν δαψιλὴς χώρα τῇ πόλει κατ' ἀρχὰς [93], ἀλλὰ τὴν πολλὴν αἰχμῇ προσεκτήσατο Ῥωμύλος· καὶ ταύτην πᾶσαν ὁ Νυμᾶς διένειμε τοῖς ἀπόροις τῶν πολιτῶν, ὡς ἀνάγκην ἀδικίας [94] ἀφαιρῶν τὴν ἀπορίαν, καὶ τρέπων ἐπὶ γεωργίαν τὸν δῆμον ἅμα τῇ χώρᾳ συνεξημερύμενον. ὐδὲν γὰρ ἄλλο τῶν ἐπιτηδευμάτων ὕτως ἔρωτα δριμὺν εἰρήνης ἐνεργάζεται καὶ ταχὺν, ὡς ὁ ἀπὸ γῆς βίος, ἐν ᾧ καὶ τῆς πολεμικῆς εὐτολμίας τὸ μὲν ὑπερμαχητικὸν τῦ οἰκείυ διαμένει καὶ πάρεστι, τὸ δ' εἰς ἀδικίαν καὶ πλεονεξίαν ἀνειμένον ἐκκέκοπται. διὸ καὶ τὴν γεωργίαν ὁ Νυμᾶς οἷον εἰρήνης φίλτρον ἐμμίξας [95] τοῖς πολίταις, καὶ μᾶλλον ὡς ἠθοποιὸν, ἢ πλυτοποιὸν, ἀγαπήσας τέχνην, εἰς μέρη τὴν χώραν διεῖλεν, ἃ Πάγυς προσηγόρευσε, καὶ καθ' ἕκαστον ἐπισκόπυς ἔταξε καὶ περιπόλυς. ἔστι δ' ὅτε καὶ αὐτὸς ἐφορῶν καὶ τεκμαιρόμενος ἀπὸ τῶν ἔργων τὺς

rentur. Neque ſane latus initio ager fuit Romanus, ſed eum magna ex parte comparauit Romulus bello, quem diuiſit totum Numa egenae plebi, quo et neceſſitatem, quae inferendae iniuriae cauſa ſit, tolleret, ac populum ipſum ad agriculturam verteret: ſic enim is vna cum ſolo manſuefieret. Quippe inſtitutum aliud nullum tam acrem amorem et celerem inducit pacis, quam vita ruſticana; quae audaciae bellicae quantum propugnatio poſtulat proprii, retinet, libidinem vero violentiae et rapiendi reſecat. Quamobrem agriculturae Numa et quietis illecebris implicans ciues, atque hanc vt morum magiſtram potius, quam opulentiae conciliatricem amplectens, diſtribuit agrum in partes, quas pagos vocauit, ſingulisque cuſtodes praefecit et arbitros. Interim inſpexit ipſe eos, atque ex operibus coniecturam capiens de moribus

μεως τὸν ὅρον, ἂν φυλάττηται] Xylander vertit: *Nam intelligebat, ſi quidem a limitum vſu ſibi caveret, facturum hoc ad ſuam potentiam firmandam:* et annotat: Lapus perperam, *ſi obſervaret*, vt et reliqua. Non venit ei in mentem, φυλάττεσθαι media voce eſſe *vitare, cauere.*

93 κατὰ ἀρχὰς SGerm.

94 τῆς ἀδικίας idem.

95 Ἐνεμίξατο] Dacerius praefert ἐμμίξας, quia ſequitur ἀγαπήσας, atque ita teſtatur eſſe in Mſſ. Flor. et Seguieriano, iam in Bibliotheca Sancti Germani in pratis aſſeruato. Sic etiam exſtat in Fl. et Ald.

96 ὡς

τρόπους τῶν πολιτῶν, τοὺς μὲν εἰς τιμὰς καὶ πίστεις ἀνῆγε, τοὺς δὲ ῥαθύμους καὶ ἀμελεῖς ψέγων καὶ κακίζων, ἐσωφρόνιζε.

17. Τῶν δ' ἄλλων αὐτοῦ πολιτευμάτων ἡ κατὰ τέχνας διανομὴ τοῦ πλήθους μάλιστα θαυμάζεται. τῆς γὰρ πόλεως ἐκ δυοῖν γενῶν, ὥσπερ [96] εἴρηται, συνεστάναι δοκούσης, διεστώσης δὲ μᾶλλον, καὶ μηδενὶ τρόπῳ μιᾶς γενέσθαι βουλομένης, μηδ' οἷον ἐξαλεῖψαι τὴν ἑτερότητα καὶ διαφορὰν, ἀλλὰ συγκρούσεις ἀπαύστους καὶ φιλονεικίας τῶν μερῶν ἐχούσης, διανοηθεὶς, ὅτι καὶ τῶν σωμάτων τὰ φύσει δύσμικτα καὶ σκληρὰ καταθραύοντες, καὶ διαιροῦντες ἀναμιγνύουσιν, ὑπὸ σμικρότητος [97] ἀλλήλοις συμβαίνοντα μᾶλλον, ἔγνω κατατεμεῖν εἰς τομὰς πλείονας τὸ σύμπαν πλῆθος· ἐκ δὲ τούτων, εἰς ἑτέρας ἐμβαλὼν διαφορὰς, τὴν πρώτην ἐκείνην καὶ μεγάλην ἀφανίσαι, ταῖς [98] ἐλάττοσιν ἐνδιασπαρεῖσαν. ἦν δ' ἡ διανομὴ κατὰ τὰς τέχνας, αὐλητῶν, χρυσοχόων, τεκτόνων, βαφέων, σκυτοτόμων, σκυτοδεψῶν, χαλκέων, κεραμέων. τὰς δὲ λοιπὰς τέχνας εἰς ταυτὸ συναγαγὼν [99], ἓν αὐτὸ ἐκ πασῶν

moribus ciuium, alios ad honores et autoritatem prouehebat, ſocordes et ignauos caſtigabat probris et conuiciis.

Prae caeteris eius inſtitutis commendatur populi per artificia centuriatio. Nam ciuitas quum ex duabus conſtare gentibus (ſicut diximus) videretur, vel diſtaret potius, neque vllo modo coaleſcere in vnum ſuſtineret, nec quaſi eluere illas factiones et diſcrimen, ſed certaminibus aſſiduis partium et contentionibus conflictaretur; reputans corpora rigida, et quae per ſe commiſcentur aegre, temperari mutuo comminuta et conciſa, atque exiguis portionibus coire; intereſſe putauit, vt multitudinem in plures diſſecaret partes, vtque coniiceret ex his in alia diſcrimina, atque ita primum ingens illud diſſidium obliteraret diſtractum et diſſeminatum in minuta. Diuiſit autem ciuitatem per artes tibicinum, aurificum, fabrorum, tinctorum, ſutorum, coriariorum, aerariorum, figulorum: reliquas artes in vnum coëgit, fecitque ex omnibus corpus

96 ὡς Vulcob.

97 μικρότητος SGerm. σκληρότητος Vulcob.

98 τοῖς Vulcob.

99 συνενεγκὼν idem.

200 Ὑπερ-

ἀπέδειξε σύστημα. κοινωνίας δὲ καὶ συνόδους καὶ Θεῶν τιμὰς ἀποδοὺς ἑκάστῳ γένει πρεπούσας, τότε πρῶτον ἐκ τῆς πόλεως ἀνεῖλε τὸ λέγεσθαι καὶ νομίζεσθαι τοὺς μὲν Σαβίνους, τοὺς δὲ Ῥωμαίους· καὶ τοὺς μὲν Τατίου, τοὺς δὲ Ῥωμύλου πολίτας· ὥστε τὴν διαίρεσιν εὐαρμοστίαν καὶ ἀνάμιξιν πάντων γενέσθαι πρὸς πάντας. ἐπαινεῖται δὲ τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ καὶ τὸ περὶ τὸν νόμον διόρθωμα, τὸν διδόντα τοῖς πατράσι τοὺς παῖδας πιπράσκειν, ὑπεξελομένου[200] τοὺς γεγαμηκότας, εἰ τοῦ πατρὸς ἐπαινοῦντος καὶ κελεύοντος ὁ γάμος γένοιτο. δεινὸν γὰρ ἡγεῖτο τὴν ὡς ἐλευθέρῳ γεγαμημένην γυναῖκα, δούλῳ συνοικεῖν.

18. Ἥψατο δὲ καὶ τῆς περὶ τὸν οὐρανὸν[1] πραγμα-

corpus vnum, collegiaque et concilia atque ſacra cuique ſectae decentia attribuit. Ita primum ſuſtulit ex vrbe factiones, ne hi Sabini, illi Romani; hi Tatii, illi haberentur et vocarentur Romuli ciues. Atque haec diſtractio conſenſus et temperamentum eſt cum omnibus omnium facta. Laudatur item inter acta eius publica correctio legis, qua patri ius erat liberos diſtrahendi, a qua excepit eos, qui in matrimonio eſſent, ſi contraxiſſent patris conſenſu et iuſſu nuptias. Durum enim exiſtimauit tanquam libero collocatam matrimonium tenere ſerui.

Libauit et rerum coeleſtium ſtudium, non conſummate quidem,

200 Ὑπεξελομένους] Senſum perturbat menda ὑπεξελομένους, quod ad patres referri debebat vtique: et Lapus eo deceptus obſcure et nullo ſenſu vertit: *Patribus illos interuertentibus*, etc. et ne indicium quidem factae a Numa correctionis reliquit. Fuit autem a Plutarcho ſcriptum ὑπεξελομένου, [et ita Vulcob.] isque genitiuus ad Numam refertur, quidque is correxerit, indicat. Et vero ὑπεξαίρεσις, *exceptio*, ſupra etiam dicebatur de pontificibus: vt ὑπεξελέσθαι ſit *eximium habere*, ſeu *excipere:* nihil minus, quam *interuertere:* qua de re etiam in Antonino noſtro monueram. Atque ipſe Plutarchus in Catone philoſopho, de tribunatu pl. eius loquens, perſpicue ita vſus eſt: ἵνα Σιλανὸν ὑπεξελόμενος δι' οἰκειότητα. et in Artaxerxe de eius cum Paryſatide luſione, qua Meſabatam eunuchum illa ad caedem traxit. *Xyl.* Non dubium eſt, quin ὑπεξελομένου ſcribi debeat, quum ad ipſum Numam referatur. *H. Steph.* Ego malim ὑπεξελόμενον, vt ad διόρθωμα referatur, quod vicinius eſt.

1 Οὐρανὸν] Scriptum inuenitur

τείας, ὔτ' ἀκριβῶς, ὔτε παντάπασιν ἀθεωρήτως. Ῥωμύλυ γὰρ βασιλεύοντος [2], ἀλόγως ἐχρῶντο τοῖς μησὶ καὶ ἀτάκτως, τὺς μὲν ὐδ' εἴκοσιν ἡμερῶν, τὺς δὲ πέντε καὶ τριάκοντα, τὺς δὲ πλειόνων λογιζόμενοι· τῆς δὲ γινομένης ἀνωμαλίας περὶ τὴν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον ἔννοιαν ὐκ ἔχοντες, ἀλλ' ἓν φυλάττοντες μόνον, ὅπως ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων ἡμερῶν ὁ ἐνιαυτὸς ἔςαι. Νυμᾶς δὲ τὸ παράλλαγμα τῆς | ἀνωμαλίας ἡμερῶν ἕνδεκα γίνεσθαι λογιζόμενος, ὡς τῦ μὲν σεληνιακῦ τριακοσίας πεντήκοντα τέσσαρας ἡμέρας ἔχοντος [3], τῦ δὲ ἡλιακῦ τριακοσίας ἑξήκοντα πέντε, τὰς ἕνδεκα ταύτας ἡμέρας διπλασιάζων, ἐπήγαγε παρ' ἐνιαυτὸν ἐπὶ τῷ Φεβρυαρίῳ [4] μηνὶ τὸν ἐμβόλιμον, ὑπὸ Ῥωμαίων Μερκιδῖνον [5] καλύμενον, εἴκοσι καὶ δυοῖν ἡμερῶν ὄντα. καὶ τῦτο μὲν αὐτῷ τὸ ἴαμα τῆς ἀνωμαλίας μειζόνων ἔμελλεν ἰαμάτων δεήσεσθαι. μετεκίνησε δὲ καὶ τὴν τάξιν τῶν μηνῶν· τὸν γὰρ Μάρτιον πρῶτον ὄντα, τρίτον ἔταξε, πρῶτον δὲ τὸν Ἰανυάριον, ὃς ἦν ἑνδέκατος ἐπὶ Ῥωμύλυ, δωδέκατος δὲ καὶ τελευταῖος,

quidem, nec pingui tamen Minerua. Nam Romuli regno menſes habuerunt temere confuſos, quum partim nec viginti dierum, partim quinque et triginta, alios plurium computarent; rudesque diſcrepantis curſus lunae et ſolis vnum hoc tenerent, vt eſſet annus CCCLX dierum: Numa inaequalitatis variationem vndecim diebus animaduertens diſcrepare, quod lunaris trecentis quinquaginta quatuor diebus conſtet, ſolaris vero expleat CCCLXV, geminatis vndecim hiſce diebus, menſem intercalarem duorum et viginti dierum, quem Mercidinum vocant Romani, menſi Februario altero quoque anno inſeruit. Caeterum hoc eius remedium imparitatis opem requirebat maiorem. Ordinem etiam retexuit menſium; ac Martium, qui erat primus, tertio loco poſuit. Primum locauit eum, qui fuerat ſub Romulo vndecimus, Ianuarium. Duodecimus et vltimus tunc Februarius erat,

tur et ἐνιαυτόν. *H. Steph.* Sic Vulcob. et Anonym.

2 vid. Ruald.

3 ἔχοντος ἡμέρας SGerm.

4 Φευρυαρίῳ SGerm. ſic et infra.

5 Μερκιδῖνον] Lapus Μερκηδῖνον videtur legiſſe. [et ita SGerm.] Infra in Caeſaris vita vocatur *Mercedonius*, Μερκηδόνιος: quae lectio videtur verior. Sane Feſtus

ὁ Φεβρουάριος, ᾧ νῦν δευτέρῳ χρῶνται. πολλοὶ δέ εἰσιν [6], οἳ καὶ προστεθῆναι τούτους ὑπὸ Νουμᾶ τοὺς μῆνας λέγουσι, τόν τε Ἰανουάριον καὶ τὸν Φεβρουάριον, ἐξ ἀρχῆς δὲ χρῆσθαι δέκα μόνον [7] εἰς τὸν ἐνιαυτόν· ὡς ἔνιοι τῶν βαρβάρων τρισὶ, καὶ τῶν Ἑλλήνων Ἀρκάδες μὲν τέσσαρσιν [8], ἓξ δ᾽ Ἀκαρνᾶνες [9]· Αἰγυπτίοις δὲ μηνιαῖος [10] ἦν ὁ ἐνιαυτὸς, εἶτα τετράμηνος, ὥς φασι. διὸ καὶ νεωτάτην χώραν [11] οἰκοῦντες, ἀρχαιότατοι [12] δοκοῦσιν εἶναι, καὶ πλῆθος ἀμήχανον ἐτῶν ἐπὶ ταῖς γενεαλογίαις καταφέρουσιν [13], ἅτε δὴ τοὺς μῆνας εἰς ἐτῶν ἀριθμὸν τιθέμενοι.

19. Ῥωμαῖοι δὲ ὅτι μὲν δέκα μῆνας εἰς τὸν ἐνιαυτὸν ἔταττον, οὐ δώδεκα, τεκμήριον ἡ τοῦ τελευταίου προσηγορία. δέκατον γὰρ αὐτὸν ἄχρι νῦν καλοῦσιν. ὅτι δὲ τὸν [14] Μάρτιον πρῶτον, ἡ τάξις ἐκδηλοῖ· τὸν γὰρ ἀπ᾽ ἐκείνου πέμπτον, ἐκάλουν πέμπτον· ἕκτον δὲ τὸν ἕκτον, καὶ τῶν

erat, quem nunc habent ſecundum. Plerique tamen adiunctos quoque ab Numa hos contendunt, Ianuarium et Februarium; ab exordio vero conſtitiſſe decem menſibus annum, vt apud nonnullos barbaros tribus, et in Graecia apud Arcadas quatuor, ſex in Acarnania, Aegyptiis menſtruus annus fuit, mox quadrimeſtris, vt ferunt. Qui idcirco quamuis regionem colant maxime nouitiam, habentur vetuſtiſſimi, et numerum annorum in annalibus ſuis infinitum ſupputant, menſibus ſcilicet inter annos annumeratis.

Romanos vero in menſes decem, non duodecim, annum deſcripſiſſe, docet poſtremi vocabulum, quem nominant Decembrem. Martium ordine primum dictum fuiſſe ex eo liquet, quod eum, qui eſt ab hoc quintus, Quintilem appellent, ſextum quoque Sextilem, et ita

ſtus quoque annotauit, *Mercedonios* dici a ſoluenda mercede. *Xylander.*

6 vid. Ruald.

7 δεκάμηνον Vulcob. SGerm. e Iuntina.

8 τέσσαρσιν] Vel falſus eſt Plutarchus, vel corrigendum τρισὶν, quia trimeſtribus annis vſos fuiſſe Arcadas ex Plinio, Solino, Cenſorino, aliiſque abunde conſtat. *Mezir.*

9 Ἀκαρνάνες SGerm.

10 μηναῖος idem.

11 νεώτατοι τὴν χώραν Anon.

12 ἀρχαιότατοι] Legitur etiam ἀρχαιοτάτην. *H. Steph.*

13 διαφέρουσιν Vulcob. e Iunt. Anon. SGerm.

14 ὅτι δὲ τὸν Μ. SGerm.

15 ἑξῆς

ἄλλων ἐφεξῆς [15] ὁμοίως ἕκαστον. ἐπεὶ τὸν Ἰανουάριον [καὶ τὸν Φεβρουάριον] πρὸ τοῦ Μαρτίου τιθεμένοις [16] συνέβαινεν αὐτοῖς τὸν εἰρημένον μῆνα, πέμπτον μὲν ὀνομάζειν, ἕβδομον δ᾽ ἀριθμεῖν. ἄλλως δὲ καὶ λόγον εἶχε, τὸν Μάρτιον Ἄρει καθιερωμένον ὑπὸ τοῦ Ῥωμύλου πρῶτον ὀνομάζεσθαι· δεύτερον δὲ τὸν Ἀπρίλλιον, ἐπώνυμον ὄντα τῆς Ἀφροδίτης, ἐν ᾧ θύουσί τε τῇ Θεῷ, καὶ ταῖς καλάνδαις ἐστεφανωμέναι αἱ γυναῖκες μυρσίνῃ λοῦνται. τινὲς δ᾽ οὐ δι᾽ Ἀφροδίτην [17] τὸν Ἀπρίλλιον φασὶν [18], ἀλλ᾽ ὥσπερ ἔχει τοὔνομα ψιλὸν, Ἀπρίλλιον κεκλῆσθαι τὸν μῆνα, τῆς ἐαρινῆς ὥρας ἀκμαζούσης, ἀνοίγοντα καὶ ἀνακαλύπτοντα [19] τοὺς βλαστοὺς τῶν φυτῶν· τοῦτο γὰρ ἡ γλῶσσα [20] σημαίνει. τῶν δ᾽ ἐφεξῆς τὸν μὲν Μάϊον καλοῦσιν ἀπὸ Μαίας· Ἑρμῇ [21] γὰρ ἀφιέρωται [22]. τὸν δὲ Ἰούνιον ἀπὸ τῆς Ἥρας [23]. εἰσὶ δέ τινες οἱ τούτους ἡλικίας [24] ἐπωνύμους εἶναι

ita deinceps reliquos. Si vero Martio Ianuarium et Februarium praetexuiſſent, contigiſſet ante dictum menſem Quintilem nominari, ſed ſeptimum numerari. Et quidem veriſimile ſit, dicatum Marti a Romulo Martium, dictum ab eo primum fuiſſe; ſecundum Aprilem, qui nomen a Venere, quam Ἀφροδίτην nominant Graeci, traxit: quo menſe faciunt huic Deae ſacrum, muliereſque calendis redimitae myrteis coronis lauant. Quidam non a Venere nomen ſortitum, ſed quemadmodum ſimplex ſe nomen habet, ideo Aprilem ferunt denominatum hunc menſem, quod vere tunc adulto, plantarum germina aperiat et explicet. Id linguae Romanae conſentiens eſt. Proximum dicunt a Maia Maium: Mercurio enim ſacer eſt. Iunium a tempore anni. Sunt nonnulli, qui ab aetatibus indita his duobus nomina

15 ἑξῆς idem.

16 τιθέμενοι Vulcob.

17 διὰ τὴν Ἀφροδίτην Vulcob.

18 οὐ διὰ τὸν Ἀπρίλλιον φασὶν Ἀφροδίτην, ἀλλ᾽ SGerm.

19 Pro ἀνοίγουσα repoſui ἀνοίγοντα καὶ ἀνακαλύπτοντα, ex vet. codicibus. *H. Steph.* καὶ ἀνακαλύπτοντα deſunt SGerm. [in quo neſcio quoque an fuerit idem, quod Iuntina et Aldina dant, ἀνοίγουσα. a quibus iiſdem abſunt quoque illa duo vocabula ab H. Stephano addita.]

20 γλῶττα SGerm.

21 Ἑρμεῖ idem.

22 ἀνιέρωται Vulcob.

23 Τῆς ὥρας] Xylander vertit: *Iunium a Iunone*. ſicque annotat: ἀπὸ τῆς ὥρας: Lapus pulchre,

λέγοντες, πρεσβυτέρας καὶ νεωτέρας. Μαϊώρης[25] γὰρ οἱ πρεσβύτεροι παρ' αὐτοῖς, Ἰουνιώρης δὲ οἱ νεώτεροι καλοῦνται. τῶν δὲ λοιπῶν ἕκαστον ἀπὸ τῆς τάξεως, ὥσπερ ἀριθμοῦντες, ὠνόμαζον, πέμπτον, ἕκτον, ἕβδομον, ὄγδοον, ἔννατον, δέκατον· εἶτα ὁ πέμπτος ἀπὸ Καίσαρος τοῦ καταγωνισαμένου Πομπήϊον, Ἰούλιος· ὁ ἕκτος δ' Αὔγουστος, ἀπὸ τοῦ δευτέρου μὲν ἄρξαντος, Σεβαστοῦ δ' ἐπικληθέντος, ὠνομάσθη. τοὺς δ' ἐφεξῆς[26] δύο Δομετιανὸς εἰσεποίησε ταῖς αὐτοῦ ἐπωνυμίαις[27] οὐ πολὺν χρόνον. ἀλλὰ τὰς αὐτῶν ἀναλαβόντες πάλιν, ἐκείνου σφαγέντος, ὁ μὲν ἕβδομος, ὁ δ' ὄγδοος, καλοῦνται. μόνοι δ' οἱ τελευταῖοι δύο τὴν ἀπὸ τῆς τάξεως κλῆσιν, ὥσπερ ἔσχον ἐξ ἀρχῆς, διεφύλαξαν. τῶν δὲ ὑπὸ Νουμᾶ προστεθέντων, ἢ μετατεθέν-

mina ferant: dicuntur enim qui grauiore aetate ſunt, maiores: iuniores, qui minores. Reſiduorum menſium quemque ab ordine ſicut numerauerunt, ita nominarunt, Quintilem, Sextilem, Septembrem, Octobrem, Nouembrem, Decembrem. Poſt Quintilis a Caeſare, qui deuicit Pompeium, Iulius: Sextilis a ſecundo principe, cui cognomen fuit Auguſto, vocabulum habuit. Succedentes appellationibus ſuis tranſnominauit Domitianus, verum haud id diu. Quo trucidato receperunt ſuas, atque alter September, alter vocatur October. Nouiſſimi ſoli, quod a primo nomen habuerunt ex ordine ſeruauere. Illi autem, qui adiecti a Numa, vel traducti fuerunt,

chre, *ab anni tempore.* Maium a maioribus dictum, Iunium a iunioribus, venuſte refert Ouid. initio 5. et 6. Faſtorum: ne alios auctores adducam. Itaque ſtaret lectio ὥρας, quod eſt *iuventute* aut *iuuenibus:* niſi Iunoni cum Hebe de origine menſis diſceptanti videretur auctor accedere. Itaque recte pro ὥρας legas Ἥρας: [et ita Anon.] praeſertim, quum Maium a Maia dictum audieris, et aetatum nomina ſimul ipſe ſeorſim adducat. Hactenus *Xylander.* Lubenter aſſentior iis, qui Ἥρας hic pro ὥρας reponendum eſſe cenſent. *H. Steph.* Omnino legendum τῆς Ἥρας, quod confirmat Noſter in Κεφ. καταγρ. Ῥωμ. p. 503, et 508. Hoc etiam vidit Mezir.

24 deeſt ἡλικίας SGerm.

25 μαϊώρεις idem.

26 Τοὺς δὲ ἐφεξῆς] Neceſſario inſerendum videtur vox δύο, vt ſit τοὺς δὲ δύο ἐφεξῆς, aliter hoc de quatuor menſibus (tot enim reſtant) intelligendum erit: quod nec verum eſt, nec cum ſequentibus concordat.

27 προσωνυμίαις SGerm.

28 Τοῖς

των, ὁ μὲν Φεβρυάριος, οἷον καθάρσιος ἄν τις εἴη· καὶ γὰρ ἡ λέξις ἔγγιστα τοῦτο σημαίνει, καὶ τοῖς Φυτοῖς [28] ἐναγίζουσι τότε, καὶ τὴν τῶν Λουπερκαλίων ἑορτὴν εἰς τὰ πολλὰ καθαρμῷ προσεοικυῖαν τελοῦσιν. ὁ δὲ πρῶτος Ἰανουάριος, ἀπὸ τοῦ Ἰανοῦ. δοκεῖ δέ μοι τὸν Μάρτιον ὁ Νουμᾶς, ἐπώνυμον ὄντα τοῦ Ἄρεος, ἐκ τῆς προεδρίας μεταστῆσαι, βουλόμενος ἐν παντὶ τῆς πολεμικῆς [29] δυνάμεως προτιμᾶσθαι τὴν πολιτικήν. ὁ γὰρ Ἰανὸς [30] ἐν τοῖς παλαιοῖς πάνυ, εἴτε δαίμων, εἴτε βασιλεὺς γενόμενος, πολιτικὸς καὶ κοινωνικὸς, ἐκ τοῦ θηριώδους καὶ ἀγρίου λέγεται μεταβαλεῖν τὴν δίαιταν. καὶ διὰ τοῦτο πλάττουσιν αὐτὸν ἀμφιπρόσωπον, ὡς ἑτέραν ἐξ ἑτέρας τῷ βίῳ περιποιήσαντα τὴν μορφὴν καὶ διάθεσιν.

20. Ἔστι δ᾽ [31] αὐτοῦ καὶ νεὼς ἐν Ῥώμῃ δίθυρος, ὃν πολέμου πύλην καλοῦσι. νομίζεται γὰρ, ἀνεῷχθαι [32] μὲν αὐτὸν, ὅταν ᾖ πόλεμος, κεκλεῖσθαι δ᾽, εἰρήνης γενομέ-

fuerunt, Februarius, quasi lustralis sit. Februo enim Purgo significat: plantasque expiant eo tempore, et Lupercalia (quod solemne lustrationis paene est aemulum) celebrant. Primus ab Iano dictus est Ianuarius. Me quidem tenet opinio, Numam Martium a Marte appellatum primo loco mouisse, quod artes ciuiles studeret in omni re praeferre bellicis. Nam Ianus inter vetustissimos illos, siue Genius, siue Rex, ciuilium artium fuit cultor, vitamque feram atque immitem dicitur immutauisse. Vnde bifrontem fingunt eum, quod aliam ex alia faciem rationemque accommodauerit vitae.

Est eius templum Romae bifore, quod belli ianuam vocant. Hoc aperiri bello, et claudi pace composita, solemne est: quod certe

28 Τοῖς φυτοῖς] Xylander vertit, *mortuis parentant*, legendum ducens θνητοῖς pro φυτοῖς: non enim (inquit) aut plantis vtebantur isto quidem in sacrificio, aut in honorem plantarum quicquam fiebat: quorum alterum Lapo, alterum Amioto placuisse miror. Haec Xylander. Rectius φθιτοῖς, quod probat Mezir. et Dacer. ex Mſ. profert. [ita etiam Vulcob. et Anonym.] Sic Noster Κεφ. καταγ. Ῥωμ. p. 478. de Februario, ἐν ᾧ τοῖς φθιμένοις ἐναγίζουσι.

29 πολιτικῆς SGerm.

30 Ἰανὸς idem. vulg. Ἰαννός.

31 ἔστιν δὲ idem. sic paulo post καλοῦσιν.

32 vid. Ruald.

νης. ὃ δὴ χαλεπὸν, ἢ καὶ σπανίως γινόμενον, ἀεί τινι συνηρτημένης πολέμῳ τῆς ἡγεμονίας, διὰ μέγεθος τοῖς κύκλῳ περικεχυμένοις [33] γένεσι βαρβάροις ἀντερειδούσης. πλὴν ἐπί γε τοῦ Σεβαστοῦ Καίσαρος ἐκλείσθη, καθελόντος Ἀντώνιον· καὶ πρότερον, ὑπατευόντων Μάρκου Ἀτιλίου [34] καὶ Τίτου Μαλλίου χρόνον οὐ πολύν· εἶτ' εὐθὺς ἀνεῴχθη πολέμου συῤῥαγέντος. ἀλλ' ἐπί γε τῆς Νουμᾶ βασιλείας οὐδεμίαν ἡμέραν ἀνεωγμένος ὤφθη, τρία δὲ καὶ τεσσαράκοντα [35] ἔτη συνεχῶς ἔμεινε κεκλεισμένος. οὕτως ἐξῄρητο παντελῶς τὰ τοῦ πολέμου, καὶ πανταχόθεν. οὐ γὰρ μόνον ὁ Ῥωμαίων ἡμέρωτο καὶ κατακεκήλητο [36] τῇ δικαιοσύνῃ καὶ πρᾳότητι τοῦ βασιλέως δῆμος, ἀλλὰ καὶ τὰς κύκλῳ πόλεις, ὥσπερ αὔρας τινὸς ἐκεῖθεν ἢ πνεύματος ὑγιεινοῦ φέροντος, ἀρχὴ μεταβολῆς ἔλαβε, καὶ πόθος εἰσεῤῥύη

certe difficile, aut etiam raro factum est: quia perpetuo ob latitudinem implicatum est imperium bello, dum cum circumfusis vndique barbaris nationibus colluctatur. Tantum Caesaris Augusti aeuo, oppresso Antonio, fuit clausum; et ante non diu M. Attilio et Tito Manlio consulibus, sed mox fuit armis motis reseratum. Numa vero regnante ne vnum diem quidem visum est patuisse, sed tres et quadraginta continuos annos mansit occlusum: ita res bellica prorsus et vndiquaque tollebatur. Non solum enim cicuratus et demulcitus populus Romanus iustitia et placiditate regis fuerat: sed et circumiectae ciuitates quasi aura quadam et vento salubri illinc afflatae, coeperunt inuertere se, ac desiderio fuerunt capti omnes

33 περικεχυμένης SGerm.

34 Μάρκου Ἀτιλίου] Alii C. Atilium Bulbum vocant. Fuit hoc anno V. C. DXVIII. post perfectum primum Punicum bellum. Liuius meminit lib. I. Velleius lib. II. Orosius lib. IV. cap. 12. (qui toto anno clausum Ianum fuisse dicit: Varro lib. IV. de lingua Lat. eodem anno et clausum et patefactum) Eutrop. initio tertii, Augustum bis clausisse Ianum, nempe anno DCCXXV. confecto bello Actiaco, et iterum V. C. anno DCCXXIX. subactis Hispanicis et Gallicis populis, propter quos reseratus fuerat, Dion. lib. LI. et LIII. docet. *Xylander*. Scribendum esse Γαΐου omnes viderunt, et Noster sic habet Op. Mor. p. 574. Γαΐου Ἀτιλίου καὶ Τίτου ὑπάτων.

35 τετταράκοντα SGerm.

36 κατεκεκήλητο idem.

37 παραλ-

πάντας εὐνομίας καὶ εἰρήνης, καὶ γῆν φυτεύειν, καὶ τέκνα τρέφειν ἐν ἡσυχίᾳ, καὶ σέβεσθαι Θεούς. ἑορταὶ δὲ καὶ θαλίαι, καὶ παρ' ἀλλήλους [37] ἀδεῶς ἰόντων καὶ ἀναμιγνυμένων ὑποδοχαὶ καὶ φιλοφροσύναι τὴν Ἰταλίαν κατεῖχον, οἷον ἐκ πηγῆς τῆς Νουμᾶ σοφίας τῶν καλῶν καὶ δικαίων ἐπεισρεόντων εἰς ἅπαντας, καὶ διαδεχομένης [38] τῆς περὶ ἐκεῖνον [39] γαλήνης. ὥστε καὶ τὰς ποιητικὰς ὑπερβολὰς ἐνδεῖν πρὸς τὴν τότε κατάστασιν λέγουσιν· Ἐν δὲ σιδαροδέτοις πόρπαξιν [40] αἰθᾶν δ' [41] ἀραχνᾶν ἔργα, καὶ εὐρὼς δάμναται [42], ἔγχεά τε λογχωτὰ, ξίφεά τ' ἀμφήκεα, χαλκέων [43] δ' οὐκέτι σαλπίγγων κτύπος, οὐδὲ συλᾶται μελίφρων ὕπνος ἀπὸ βλεφάρων. οὔτε γὰρ πόλεμος, οὔτε στάσις, οὔτε νεωτερισμὸς περὶ πολιτείαν ἱστόρηται, Νουμᾶ βα-

omnes iuſtitiae, pacis, agrorum colendorum, liberorum in otio educandorum, et venerandorum Deorum: feſti dies, ludi, conuiuia, inuitationeſque tuto inter ſe commeantium, et conuerſantium Italiam tenebant, omni virtute et aequitate tanquam ex fonte Numae ſapientiae ad omnes permeante, et vndique permanante illius tranquillitate: vt nec grandiloquentiae poëticae conſurgere ad illorum temporum conditionem valuerint, qui canunt:

Haſtae vbi praelongae, et durorum acies gladiorum
Foeda ſitu nimio, obducta et rubigine ſquallent,
Nec tuba dat ſonitum, inque aurem dormitur vtramque
Secure.

Neque enim bellum, vel ſeditio vlla, neque nouatio in republica, Numa

37 παραλλήλους idem.

38 Διαδεχομένης] Magis placeret διαχεομένης. Lapus, *illius animi ſerenitas in omnes diffunderetur*. Magis etiam conuenit cum praecedentibus, ἐπεισρεόντων εἰς ἅπαντας.

39 ἐκείνων SGerm.

40 πορπάξειν cum adiecto colo idem. πορπάζειν Iunt.

41 Αἰθᾶν δ'] Malim αἰθᾶν abſque δὲ, pro quo αἰθᾶν perperam in praecedentibus editionibus ſcriptum eſt ἔνθα. *H. Steph.* [ita etiam habet SGerm. ſed Vulcob. ἐνθάδ'] Totum canticum, cuius particulam citat Noſter, Bacchylidis eſt, et exſtat apud Stobaeum in capite, de pace. [id quod pariter H. Steph. annotauit.]

42 Δάμναται] Dele punctum poſt hanc vocem, deinde lege χαλκεῖαν, vt antea αἰθᾶν ἀραχνᾶν, poſtea οὐκέτι cum Flor. et Ald. non οὐκ ἔτι.

43 χαλκαίαν Vulcob.

σιλεύοντος. ὐ μὴν ὐδ᾽ ἐπ᾽ αὐτὸν ἐκεῖνον ἔχθρα τις, ἢ φθόνος, ἢ δι᾽ ἔρωτα βασιλείας ἐπιβουλὴ καὶ σύστασις ἀνδρῶν. ἀλλ᾽ εἴτε φόβος Θεῶν προκήδεσθαι δοκούντων τοῦ ἀνδρὸς, εἴτε τῆς ἀρετῆς αἰδὼς, εἴτε δαιμόνιος [44] τύχη πάσης κακίας ἄθικτον ἐπ᾽ ἐκείνου καὶ καθαρὸν διαφυλάττουσα τὸν βίον, ἐναργὲς ἐξήνεγκε παράδειγμα καὶ τεκμήριον τῆς Πλατωνικῆς φωνῆς, ἣν ὕστερος [45] ἐκεῖνος οὐκ ὀλίγοις χρόνοις γενόμενος ἐτόλμησεν ἀφεῖναι περὶ πολιτείας [46], ὡς μία κακῶν παῦλα καὶ λύσις ἀνθρώποις ἐστὶν, ἔκ τινος τύχης θείας εἰς ταυτὸ διανοίᾳ φιλοσόφῳ βασιλικὴν συμπεσοῦσαν δύναμιν, ἐγκρατῆ καὶ ὑπερδέξιον τῆς κακίας τὴν ἀρετὴν καταστῆσαι. μακάριος μὲν γὰρ αὐτὸς ὁ σώφρων ὡς ἀληθῶς, μακάριοι δ᾽ οἱ συνήκοοι τῶν ἐκ τοῦ σωφρονοῦντος στόματος ἰόντων λόγων. τάχα γὰρ οὐδ᾽ ἀνάγκης τινὸς δεῖ πρὸς τοὺς πολλοὺς, οὐδ᾽ ἀπειλῆς· αὐτοὶ δὲ τὴν ἀρετὴν ἐν εὐδήλῳ παραδείγματι καὶ λαμπρῷ τῷ βίῳ τοῦ ἄρχοντος ὁρῶντες, ἑκουσίως σωφρονοῦσι, καὶ συσχη-

Numa regnante exſtitiſſe refertur, immo nec aduerſus illum ipſum odium vllum, vel liuor, vel ex affectatione regni inſidiae, vel conſpiratio hominum. Caeterum ſiue Deorum metus pro eo (vt putabatur) excubantium, ſiue virtutis reuerentia, ſiue fortuna ſecunda vitam hominum ab omni labe ſeruans ſub eius regno immunem et integram, clarum dedit exemplum et teſtimonium voci Platonis, quam ille non paucis ſeculis poſt non dubitauit de republica proferre, Tunc demum ſolutos malis mortales et liberatos fore, ſi forte diuinitus regia potentia cum mente copulata philoſophica, valentiorem improbitate virtutem et ſuperiorem reddidiſſet. Etenim ipſe beatus reuera eſt vir ſapiens. Beati etiam auditores ſermonum, qui ex ore promanant ſapientis. Fere enim nec vi opus ibi ſit, nec minis ad multitudinem; immo ipſi virtutem quum in illuſtri et claro exemplo vita imperantis cernunt, euadunt ſponte ſapientes, ſeque ad innocentem, et beatam vitam,

44 Δαίμονος τύχη] Legerem δαιμόνιος τύχη, vel δαίμονός τινος τύχη, vt infra, ἔκ τινος τύχης θείας.
45 ὕστερον Vulcob. SGerm.

46 περὶ πολιτείας] Locus Platonis eſt lib. VI. *de republic.* cuius et lib. I. epiſt. I. ad Qu. fratrem meminit Cicero. *Xyl.*

47 Συσχη-

ματίζονται [47] πρὸς τὸν ἐν φιλίᾳ καὶ ὁμονοίᾳ τῇ πρὸς αὐτὲς, μετὰ δικαιοσύνης καὶ μετριότητος, ἀμύμονα [48] καὶ μακάριον βίον, ἐν ᾧ τὸ κάλλιςον ἁπάσης βοηθείας [49] τέλος ἐςί [50]· καὶ βασιλικώτατος ἁπάντων ὁ τȣ̃τον τὸν βίον καὶ ταύτην τὴν διάθεσιν τοῖς ὑπηκόοις ἐνεργάσασθαι δυνάμενος. ταῦτα μὲν ȣ̃ν Νȣμᾶς παντὸς μᾶλλον φαίνεται συνεωρακώς.

21. Περὶ δὲ παίδων αὐτȣ̃ καὶ γάμων ἀντιλογίαι γεγόνασι τοῖς ἱςορικοῖς. οἱ μὲν γὰρ ὔτε γάμον ἄλλον, ἢ τὸν Τατίας λαβεῖν αὐτὸν, ὔτε παιδὸς ἑτέρȣ γενέσθαι πατέρα, πλὴν μιᾶς θυγατρὸς Πομπιλίας, λέγȣσιν· οἱ δὲ πρὸς ταύτῃ [51] τέσσαρας υἱὲς ἀναγράφȣσιν αὐτȣ̃, Πόμπωνα, Πῖνον, Κάλπον, Μάμερκον. ὧν ἕκαςον οἴκȣ διαδοχὴν καὶ γένȣς ἐντίμȣ καταλιπεῖν· εἶναι γὰρ ἀπὸ μὲν τȣ̃ Πόμπωνος τὲς Πομπωνίȣς, ἀπὸ δὲ Πίνȣ τὲς Πιναρίȣς, ἀπὸ δὲ Κάλπȣ τὲς Καλπȣρνίȣς [52], ἀπὸ δὲ Μα-

vitam, in amicitia et temperantia componunt, in qua optimus eſt omnibus praeſidii finis, et digniſſimus omnium ille regno ſit, qui ad eam vitam et ſtatum deducere valet populares. Haec prae caeteris videtur Numa perſpexiſſe.

De liberis eius et vxoribus in diuerſum trahunt autores. Alii coniugem eum praeter Tatiam non habuiſſe, neque liberos extra vnam filiam Pompiliam dicunt ſuſtuliſſe. Alii praeter hanc quatuor habuiſſe filios edunt, Pomponem, Pinum, Calpum, et Mamercum, quorum vnumquemque proſapiam et clarae ſucceſſionem gentis reliquiſſe. Pomponis enim eſſe Pomponios ſobolem, Pini Pinarios, Calpi Calpurnios, Mamerci Mamer-

47 Συσχηματίζονται] Ex mendoſo συματασχηματίζονται [quod eſt in Vulcob.] recte coniecit aliquis legendum συμμετασχηματίζονται. Tum lege πρὸς αὐτὲς.

48 deeſt ἀμύμονα SGerm.

49 Ἁπάσης βοηθείας] Vix ſenſum ſatis plenum exprimit vox βοηθείας per ſe poſita, niſi ſupplere fas eſſet, πολιτικῆς βοηθείας. Saluinius corrigit βασιλείας, quam vt felicem admodum, et veriſſimam coniecturam amplectitur Dacer. Anon. habet πολιτείας aut εὐπειθείας.

50 ἐςὶν SGerm.

51 ταὐτὸν Vulcob.

52 τὲς Καλπωνίȣς idem.

μέρκȣ τȣ̀ς Μαμερκίȣς· οἷς διὰ τȣ̃το [53] καὶ Ῥῆγας γενέσθαι παρωνύμιον, ὅπερ ἐςὶ βασιλέας. τρίτοι δέ εἰσιν οἱ τȣ́των μὲν κατηγορȣ̃ντες, ὡς χαριζομένων τοῖς γένεσι [54], καὶ προστιθέντων [55] ȣ̓κ ἀληθῆ ςέμματα τῆς ἀπὸ Νȣμᾶ διαδοχῆς· τὴν δὲ Πομπιλίαν ȣ̓κ ἐκ Τατίας γεγονέναι λέγοντες, ἀλλ᾽ ἐξ ἑτέρας γυναικὸς, ἣν ἤδη βασιλεύων ἔγημε, Λȣκρητίας. πάντες δ᾽ ȣ̓̃ν ὁμολογȣ̃σι, τὴν Πομπιλίαν Μαρκίῳ γαμηθῆναι. παῖς δ᾽ ἦν ὁ Μάρκιος ἐκείνȣ Μαρκίȣ τȣ̃ Νȣμᾶν παρορμήσαντος ἐπὶ τὴν βασιλείαν. καὶ γὰρ συμμετῴκησεν εἰς Ῥώμην αὐτῷ, καὶ τῆς συγκλήτȣ μετ-

Mamercios: quibus etiam ex illo cognomen Regibus ſit inditum. Tertii hos, quod gratiae id harum familiarum dederint, et imagines ab Numae ſucceſſione iis condonauerint falſas, inſectantur, Pompiliamque reclamant ex Tatia editam, ſed ex alia fuiſſe vxore, quam poſt regnum adeptum duxerit, Lucretia. Omnes certe Pompiliam conſentiunt Martio nupſiſſe. Martius hic filius fuit illius Martii, qui ad regnum ſuſcipiendum Numam impulit. Is enim ſimul cum eo commigrauit Romam, et honoris cauſa allectus

53 Διὰ τȣ̃το] Legerem διὰ τȣ̃τον, nempe Μάμερκον, ab illo enim poſteros eius Reges vocari tradit Noſter: an recte, cum Xyl. doctioribus relinquo. [Xylandri verba haec ſunt: Quod ſequitur de Regum cognomento, facit locum ſuſpectum et obſcurum. De Mamercis Aemiliis ſupra auditum eſt. Sed Mamerciam gentem, et quidem cognomento Regum, nullam etiamnum legi. Marcios Reges fuiſſe Romae nobiles ſcio: an vero hic legendum ſit Μαρκίȣς pro Μαμερκίȣς, Marcios, non Mamercios, non ſatis ſcio: non enim in promtu dicere eſt, cur a Mamercio ſtatim nomen in Marcia familia mutatum fuerit, quum alioquin tam diu in Aemiliis durauerit. Sane Suetonius ab Anco Marcio genus Marciorum repetit in Caeſare, cap. (vt numerant) 6. Sed et huius ipſius Anci genus Plutarchus hic et initio Coriolani a Numa repetit: ita tamen, vt huic loco id parum videatur mederi. Haec ego doctioribus relinquo. Profecto quod ſtatim de Marcii cum Pompilia nuptiis ſequitur, huic videtur refragari ſententiae, quam de Mamerciis in Marcios mutandis protuli: quum quidem id in confeſſo eſſe dicat Plutarchus].

54 τοῖς γένεσιν SGerm.

55 τοῖς γένεσι προστιθέντων δὲ Vulcob.

56 μετὰ

ἔσχε τιμώμενος, καὶ μετὰ τὴν Νȣμᾶ τελευτὴν Ὀςιλλίῳ περὶ τῆς βασιλείας εἰς ἀγῶνα καταςὰς καὶ ἡττηθεὶς ἀπεκαρτέρησεν. ὁ δ' υἱὸς αὐτȣ Μάρκιος, ἔχων τὴν Πομπιλίαν, κατέμεινεν ἐν Ῥώμῃ, καὶ Μάρκιον Ἄγκον ἐγέννησεν, ὃς μετὰ Τύλλον [56] Ὀςίλλιον [57] ἐβασίλευσε. τȣτον, ὡς λέγεται, πενταετῆ καταλιπὼν ὁ Νȣμᾶς ἐτελεύτησεν, ȣ ταχείας, ȣδ' αἰφνιδίȣ γενομένης αὐτῷ τῆς τελευτῆς, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ὑπὸ γήρως καὶ νόσȣ μαλακῆς ἀπομαραινόμενος, ὡς ἱςόρηκε Πείσων. ἐτελεύτησε δὲ χρόνον ȣ πολὺν τοῖς ὀγδοήκοντα προσβιώσας.

22. Ζηλωτὸν δ' αὐτȣ καὶ τῷ τάφῳ τὸν βίον ἐποίησαν οἵ τε σύμμαχοι καὶ φίλοι δῆμοι, συνελθόντες ἐπὶ τὰς ταφὰς, ἅμα δημοσίαις ἐπιφοραῖς καὶ ςεφάνοις, οἵ τε πατρίκιοι τὸ λέχος ἀράμενοι, καὶ συμπαρόντες οἱ τῶν Θεῶν ἱερεῖς καὶ παραπέμποντες· ὁ δ' ἄλλος ὅμιλος, ἀναμεμιγμένων γυναικῶν καὶ παιδίων [58], ȣχ ὡς βασιλέως ταφαῖς γηραιȣ παρόντες, ἀλλ' ὥς τινα τῶν φιλτάτων ἕκαςος ἐν ἀκμῇ βίȣ ποθȣμενον θάπτων, μετ' οἰμω-

ctus in senatum fuit. Post obitum Numae, Tulli Hostilii competitor regni quum repulsam tulisset, consciuit sibi ipse mortem. Cuius filius Martius, qui in matrimonio Pompiliam habebat, haesit Romae, et Ancum Martium, qui Tullo Hostilio in regno successit, procreauit. Hunc moriens Numa (vt traditur) quinque natum annos reliquit. Fuit excessus eius non celer, neque repentinus, sed senio et lenta aegritudine pedetentim contabuit, vt scripsit Piso. Decessit non multo plus, quam octogenarius.

Vitam eius socii et amici populi, qui ad exequias eius conuenerunt, etiam funere cohonestauerunt, allatis publice donis et coronis. Senatores lectum subierunt, ac sacerdotes Deorum praesentes eum sunt prosequuti. Reliqua multitudo immixtis foeminis et pueris, non tanquam iustis assisterent senis regis, sed quasi efferret quisque ex carissimis vnum in flore aetatis sublatum, cuius desiderio teneretur, ita cum eiulatu et planctu

56 μετὰ Τυλτȣλίωνος Τύλλιον Vulcob.

57 Ὀςίλιον SGerm. sic infra.

58 καὶ γυναικῶν καὶ παίδων Vulcob. παίδων etiam SGerm. exhibet, pro παιδίων.

59 περὶ

γῆς καὶ κλαυθμῶν ἑπόμενοι. οἱ πυρὶ μὲν [59] οὐκ ἔδοσαν τὸν νεκρὸν, αὐτοῦ κωλύσαντος, ὡς λέγεται· δύο δὲ ποιησάμενοι λιθίνας σορὰς, ὑπὸ τὸν [60] Ἰάνοκλον ἔθηκαν, τὴν μὲν ἑτέραν ἔχουσαν τὸ σῶμα, τὴν δ' ἑτέραν τὰς ἱερὰς βίβλους, ἃς ἐγράψατο μὲν αὐτὸς, ὥσπερ οἱ τῶν Ἑλλήνων νομοθέται τοὺς κύρβεις, ἐκδιδάξας δὲ τοὺς ἱερεῖς ἔτι ζῶν τὰ γεγραμμένα, καὶ πάντων ἕξιν τε καὶ γνώμην ἐνεργασάμενος αὐτοῖς, ἐκέλευσε τὰς ἱερὰς βίβλους [61] συνταφῆναι μετὰ τοῦ σώματος, ὡς οὐ καλῶς ἐν ἀψύχοις

et planctu sequuti sunt. Corpus ex praecepto eius, (vt fama est) non cremauerunt, verum duas arcas lapideas fecerunt, quas condiderunt sub Ianiculo. Quarum in vna cadauer eius positum fuit, in altera libri sacri, quos ipse, vt in Graecia legum scriptores tabulas, quas Cyrbas vocant, conscripserat. Cum autem adhuc viuus sacerdotes, quae scripserat, edocuisset, et iis omnium habitum mentemque impressisset; sacras tabulas vna cum corpore iusserat humari, censens non tuto arcana mortuis

59 πυρὶ μὲν] Ante πυρὶ particula quaepiam desiderari videri possit: aut certe pro μὲν legendum esse μὲν οὖν. Verum et alios obseruaui apud hunc scriptorem locos, et quidem in hoc ipso opere, vbi eadem sermonis forma vtitur. *H. Steph.*

60 τὸ Vulc. SGerm. Iuntina.

61 Ἱερὰς βίβλους] Alii κύρβεις. [ita SGerm.] illud vero recte praefert Steph. quoniam, vt notat Mezir. Plinius hos Numae libros chartaceos fuisse asserit. [H. Steph. haec annotat: Pro τὰς ἱερὰς κύρβεις reposui τὰς ἱερὰς βίβλους, quaedam ex nostris exemplaribus secutus. Neque vero quod praecedat hoc ipsum vocabulum κύρβεις, ideo fuisse et hic retinendam istam lectionem putandum est: quoniam illic κύρβεις tribuit Graecorum legislatoribus: at hic de illis non loquitur. Adde, quod masculino genere illic effert istud nomen, hic foeminino: qua mutatione illum in tam vicinis vsurum fuisse minime credibile est. Alioqui quod ad nominis huius attinet genus, ex meo Thesauro graecae linguae disces, Aristophanem, Apollodorum, Aristotelem, Pollucem, Harpocrationem et alios quosdam masculino genere dicere τοὺς κύρβεις, at Suidam et scholiastem Aristophanis τὰς κύρβεις. Verum vtriusque istorum testimonium pro vnico habendum fuerit, quum vnum ex altero sumsisse plurimis ex locis manifestum sit. Sed de his vocibus ἄξονες et κύρβεις dicam et infra, afferens, quae margini vnius exemplaris harum vitarum adscripta inueni.]

62 Φορυ-

γράμμασι φρουρουμένων [62] τῶν ἀποῤῥήτων. ᾧ λογισμῷ φασὶ μηδὲ τοὺς Πυθαγορικοὺς εἰς γραφὴν κατατίθεσθαι τὰ συντάγματα, μνήμην δὲ καὶ παίδευσιν αὐτῶν ἄγραφον ἐμποιεῖν τοῖς ἀξίοις. καὶ τάς γε [63] περιττὰς [64] καὶ ἀπόρους καὶ ἀῤῥήτους λεγομένας ἐν γεωμετρίᾳ μεθόδους καὶ πραγματείας πρός τινα τῶν ἀναξίων [65] ἐκδοθείσας ἔφασαν ἐπισημαίνειν τὸ δαιμόνιον, μεγάλῳ τινὶ καὶ κοινῷ κακῷ τὴν γεγενημένην παρανομίαν καὶ ἀσέβειαν ἐπερχόμενον. ὥστε συγγνώμην ἔχειν πολλὴν τοῖς [66] εἰς τὸ αὐτὸ Πυθαγόρᾳ Νουμᾶν φιλοτιμουμένοις συναγαγεῖν [67] ἐν [68] τοσαύταις ὁμοιότησιν. οἱ δὲ περὶ Ἀντίαν ἱστοροῦσι δώδεκα μὲν εἶναι βίβλους [69] ἱεροφαντικὰς, δώδεκα δ' ἄλλας Ἑλληνικὰς φιλοσόφους εἰς [70] τὴν σορὸν συντεθείσας. τετρακοσίων [71] δέ που διαγενομένων ἐτῶν, ὕπατοι μὲν ἦσαν Πόπλιος Κορνήλιος καὶ Μάρκος Βαίβιος, ὄμβρων δὲ με-

mortuis committi literis. Eadem ductos ratione nec Pythagoreos memorant praecepta sua scripto mandare, sed memoriam et disciplinam earum sine scriptis idoneis viris instillare. Ac quum perplexae illae et arcanae, quas vocant, in geometria rationes et commentationes essent indigno cuipiam diuulgatae, denuntiare Deos contenderunt, magna aliqua et inusitata clade se admissum illud sceius persequuturos; vt merito sit ignoscendum iis, qui tam multis concurrentibus affinitatibus familiaritatem Numae conciliare nituntur cum Pythagora. Valerius Antias scriptum reliquit, duodecim volumina de rebus sacris, duodecim item Graeca alia de studio sapientiae in ea arca condita fuisse. Quadringentis fere annis post P. Cornelio, M. Bebio coss. magnis imbribus

62 φορουμένων] Melius Vulc. et Anonym. φρουρουμένων. [et ita etiam SGerm.]

63 τάς τε περὶ τὰς etc.] τῆς τε Vulcob. SGerm. Ita lego totam clausulam: τῆς γε περὶ τὰς ἀπόρους καὶ ἀῤῥήτους λεγομένας ἐν γεωμετρίᾳ μεθώδεις πραγματείας πρός τινα τῶν ἀναξίων ἐκδοθείσης, ἔφασαν ἐπισημαίνειν τὸ δαιμόνιον. deinde praefero κοινῷ cum Flor. et Lapo; [vti etiam SGerm. habet] et ἐπεξερχόμενον cum Vulc.

64 pro περὶ τὰς Anonym. περιττὰς exhibet.

65 ἀξίων SGerm. et Iuntina.

66 τῆς SGerm.

67 συνάγειν idem.

68 ἐπὶ Vulcob.

69 βύβλους SGerm. sic infra.

70 τὰς εἰς τὴν Vulc. SGerm.

71 Τετρακοσίων] Ex fide Liuii et

γάλων ἐπιπεσόντων, καὶ χώματος περιῤῥαγέντος, ἐξέωσε τὰς σορὰς τὸ ῥεῦμα, καὶ τῶν ἐπιθημάτων ἀποπεσόντων, ἡ μὲν ἑτέρα κενὴ παντάπασιν ὤφθη, καὶ μέρος ἐδὲν, ἐδὲ λείψανον ἔχουσα τοῦ σώματος· ἐν δὲ τῇ ἑτέρᾳ τῶν γραμμάτων εὑρεθέντων; ἀναγνῶναι μὲν αὐτὰ λέγεται Πετίλιος στρατηγῶν τότε, πρὸς δὲ τὴν σύγκλητον ὁρμῆσαι [72] μὴ δοκεῖν αὐτῷ θεμιτὸν εἶναι μηδ' ὅσιον ἔκπυστα τοῖς [73] πολλοῖς τὰ γεγραμμένα γενέσθαι· διὸ καὶ κομισθείσας εἰς τὸ κομίτιον τὰς βίβλους κατακαῆναι. Πᾶσι μὲν ἦν ἕπεται τοῖς δικαίοις καὶ ἀγαθοῖς ἀνδράσι μείζων ὢν [74] κατόπιν ὁ μετὰ τελευτὴν [75] ἔπαινος, τοῦ φθόνου πολὺν χρόνον ἐκ ἐπιζῶντος, ἐνίων δὲ καὶ προαποθνήσκοντος.

imbribus quum tumulus perruptus eſſet, eruit arcas illas eluuies. Earum opercula defluxerant, atque altera prorſus inuenta inanis ſine vllis reliquiis, aut veſtigio corporis humani. In altera commentarii reperti, quos dicitur legiſſe, qui tum praetor erat Petilius, et in ſenatu iuraſſe, non videri ſibi ius vel fas eſſe, vt ea ſcripta in vulgus ederentur; quare delati in comitium libri cremati fuiſſe. Ita omnes bonos et probos viros laus etiam fato functos a tergo grandior inſequitur, quum breui poſt emarceſcat inuidia, cuius anteuertat quorumdam etiam fata exſtinctio. At

et Plinii, et aliorum corrigunt πεντακοσίων Xyl. et Mezir. Res enim incidit in annum V. C. 573. [Verba Xylandri ſic habent: Hiſtoria eſt apud Liuium lib. XL. copioſius deſcripta. Incidit in annum V. C. DLXXIII. Numam autem anno Romae octogeſimo primo mortuum conſtat: quibus ſi addas quadringentos annos a Valerio Antiate numeratos, prope centum annis adhuc a ſumma temporum noſtra aberis: vt vel Antiatis calculus (quod vix crediderim) falſiſſimus ſit, vel hic pro τετρακοσίων, *quadringentis*, πεντακοσίων *quingentis*, legendum videatur: idque vero propius puto. Nam et apud Plin. lib. XIII. cap. 13. ſcriptum eſt, libros eos inuentos P. Cornelio L. F. Cethego, M. Bebio Q. F. Tamphilo Coſſ. ad quos a regno Numae colliguntur anni DXXXV.]

72 Ὁρμῆσαι] Mezir. culpat Amiotum, quod non animaduerterat reponi debere ὀρκῆσαι, cum melius legatur ὀμνῦσαι, vt Anonym.

73 deeſt τοῖς SGerm.

74 Μείζων ὢν] Hanc lectionem praefero: μείζων ὢν ὁ κατόπιν καὶ μετὰ etc. *H. Steph.*

75 ὁ μετὰ τὴν τελευτὴν SGerm.

76 Ὀτίλλιος

οὐ μὴν ἀλλ' ἐκείνου γε τὴν δόξαν αἱ τῶν ὕστερον βασιλέων τύχαι λαμπροτέραν ἐποίησαν. πέντε γὰρ γενομένων μετ' αὐτὸν, ὁ μὲν ἔσχατος ἐκπεσὼν τῆς ἀρχῆς ἐν Φυγῇ κατεγήρασε· τῶν δὲ τεσσάρων οὐδεὶς κατὰ Φύσιν ἐτελεύτησεν, ἀλλ' οἱ μὲν τρεῖς ἐπιβουλευθέντες ἐσΦάγησαν· Ὀστίλλιος δὲ Τύλλος [76], ὃς μετὰ [77] Νουμᾶν ἐβασίλευσε, καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἐκείνου καλῶν, ἐν δὲ πρώτοις καὶ μάλιστα [78], τὴν περὶ τὸ θεῖον εὐλάβειαν ἐπιχλευάσας, καὶ καθυβρίσας, ὡς ἀργοποιὸν καὶ γυναικῶδη, πρὸς πόλεμον ἔτρεψε τοὺς πολίτας, οὐδ' αὐτὸς μὲν οὖν ἐνέμεινε τοῖς νεανιεύμασι τούτοις, ἀλλ' ὑπὸ νόσου χαλεπῆς καὶ πολυτρόπου τὴν γνώμην ἀλλασσόμενος, εἰς δεισιδαιμονίαν ἐνέδωκεν, οὐδέν τι τῇ κατὰ Νουμᾶν εὐσεβείᾳ προσήκουσαν· ἔτι δὲ μᾶλλον [79] ἐνεποίησε [280] τοῖς ἄλλοις τὸ τοιοῦτον πάθος, ὡς λέγεται, καταΦλεχθεὶς ὑπὸ κεραυνῶν.

At vero illius gloriam sequutorum regum fecerunt fortunae illustriorem. Quinque fuerunt, horum nouissimus pulsus regno in exilio consenuit: reliquorum quatuor absumtus naturali morte est nemo, sed tres insidiis circumuenti occubuere. Qui proxime Numam regnauit Tullus Hostilius, quum plurimas illius virtutes, praecipue et supra caeteras religionem ludibrio habuisset, atque eum lacerasset, vt inertiae autorem et effoeminatum, conuertit ciues ad bellum. Atqui ne ipse quidem ferociae inhaesit suae, sed ex morbo graui et vario mutauit sententiam, ac superstitioni succubuit longe a pietate Numae remotae. Quo etiam superstitionis morbo magis ac magis alios infecit, vt fama est, fulmine ictus.

76 Ὀστίλλιος δὲ Τύλλος, etc.] Vide Valer. Max. lib. III. cap. 4. et lib. IX. cap. 12. Vide et Virgil. Aeneid. 6. *Cruserius.*

77 ὁ μετ' (sic) Anonym.

78 μάλιστα] pro hac voce legitur etiam κάλλιστα. *H. Steph.*

79 ἔτι δὲ μᾶλλον etc.] Xylander vertit: *Confirmauitque eo magis istam de se opinionem, siquidem traditur fulmine percussus conflagrasse:* annotatque, locum in Graeco esse suspectum et ad diuinandum propositum ob defectum vocabuli alicuius.

280 ἐνεποίησε] Repositum fuit hoc compositum pro simplici ἐποίησε ex vet. cod. Idem autem error et in aliis locis emendatus fuit. *H. Steph.* [Scil. in Iuntina, Aldina, aliisque vetustioribus, h. l. non compositum, sed simplex verbum legitur.]

COMPA.

COMPARATIO LYCVRGI CVM NVMA.

ΑΛΛ' ἐπεὶ τὸν Νȣμᾶ καὶ Λυκȣ́ργȣ διεληλύθαμεν βίον, ἐκκειμένων ἀμφοῖν, εἰ καὶ χαλεπὸν ἔργον, ȣ̓κ ἀποκνητέον συναγαγεῖν τὰς διαφοράς. αἱ μὲν γὰρ κοινότητες ἐπιφαίνονται ταῖς πράξεσιν, οἷον ἡ σωφροσύνη τῶν ἀνδρῶν, ἡ εὐσέβεια, τὸ πολιτικὸν, τὸ παιδευτικὸν, τὸ μίαν ἀρχὴν παρὰ τῶν Θεῶν ἀμφοτέρȣς λαβεῖν τῆς νομοθεσίας· τῶν δ' ἰδίᾳ ἑκατέρȣ καλῶν πρῶτόν ἐςι Νȣμᾷ μὲν, ἡ παράληψις τῆς βασιλείας, Λυκȣ́ργῳ δ' ἡ παράδοσις. ὁ μὲν γὰρ ȣ̓κ αἰτῶν ἔλαβεν, ὁ δ' ἔχων ἀπέδωκε [1]. καὶ τὸν μὲν κύριον ἕτεροι [2] αὐτῶν κατέςησαν, ἰδιώτην καὶ ξένον ὄντα [3]· ὁ δ' αὐτὸν [4] ἰδιώτην ἐκ βασιλέως ἐποίησε [5]. καλὸν μὲν ȣ̓ν [6] τὸ κτήσασθαι δικαιοσύνῃ τὴν βασιλείαν, κάλλιον [7] δὲ τὸ προτιμῆσαι τὴν δικαιοσύ-

Quando Numae et Lycurgi vitam contexuimus, illorum, quae de vtroque in medio ponuntur, non praetermittemus (etsi operosum sit) colligere discrimina. Nam quatenus conueniant, liquet ex actibus, in quibus sunt moderatio eorum, religio, artes ciuiles, facultas erudiendi, et quod rudimentum condendarum legum petierit vterque solum a Deo. Quibus autem priuatim bonis vterque praestiterit, primum in Numa est regni adeptio, in Lycurgo traditio. Hic enim, quum id obtineret, reddidit, ille, quod non ambierat, accepit: huic dominatum in se priuato et alienigenae dedere, alter ex rege se priuatum fecit. Pulchrum est certe comparasse innocentia regnum: pulchrum item regno antiquiorem duxisse

1 ἀπέδωκεν SGerm.

2 ἕτεροι κύριον SGerm.

3 ἰδιώτην ὄντα καὶ ξένον Vulc.

4 ὁ δὲ αὐτὸν] Malim scribere αὐτὸς αὐτὸν, (sic) vt in quodam ex vet. legitur: hoc enim significantius dicitur, vtpote vim addente orationi priore illo pronomine. Legitur autem et ἕτερον pro ἕτεροι: [scil. paulo ante] sed quae iniri huius lectionis ratio possit, non video: At αὐτῶν illic et αὐτὸν pro ἑαυτῶν et ἑαυτὸν scribendum fuisse, (vt in mea editione repositum fuit) manifestum est. *H. Steph.* αὐτὸς ἑαυτὸν Vulc. αὐτὸς ἑαυτὸν Anon. αὐτὸς αὐτὸν SGerm.

5 ἐποίησεν SGerm.

6 ȣ̓ν deest SGerm.

7 Καλὸν δὲ] Vulcob. vitiose μᾶλλον, quod tamen verae lectioni

νην τῆς βασιλείας. ἡ γὰρ ἀρετὴ τὸν μὲν οὕτως ἔνδοξον κατέστησεν, ὥστε βασιλείας ἀξιωθῆναι, τὸν δ' οὕτω μέγαν ἐποίησεν, ὥστε βασιλείας καταφρονῆσαι. δεύτερον τοίνυν, ἐπεὶ καθάπερ ἁρμονικοὶ [8] λύρας, ὁ μὲν ἐκλελυμένην καὶ τρυφῶσαν ἐπέτεινε τὴν περὶ [9] Σπάρτην· ὁ δὲ τῆς Ῥώμης τὸ σφοδρὸν ἀνῆκε καὶ σύντονον, ἡ μὲν [γὰρ] χαλεπότης [10] τοῦ ἔργου τῷ Λυκούργῳ πρόσεστιν. οὐ γὰρ θώρακας ἐκδῦναι καὶ ξίφη τοὺς πολίτας καταθέσθαι ἔπειθεν, ἀλλὰ χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἀφεῖναι, καὶ στρωμνὰς ἐκβαλεῖν πολυτελεῖς καὶ τραπέζας· οὐδὲ παυσαμένους πολέμων ἑορτάζειν καὶ θύειν, ἀλλὰ δεῖπνα καὶ πότους ἐάσαντας, ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ ταῖς παλαίστραις διαπονεῖσθαι καὶ ἀσκεῖν. ὅθεν ὁ μὲν, δι' εὐνοίας καὶ τιμῆς ἅπαντα πείθων ἔπραξεν, ὁ δὲ κιν-

duxiſſe innocentiam. Quippe hunc ita conſpicuum, vt dignus regno videretur, virtus reddidit: alterum ita euexit, vt repudiaret regnum. Deinde, quomodo muſici lyras, laxam hic et luxu diffluentem intendit Spartam: ille Romam ferocem et intentam laxauit. At plus negotii fuit Lycurgo. Non enim loricam exuere, neque ponere docuit ciues ferrum, ſed aurum et argentum remouere, lectoſque et menſas eiicere ſumptuoſas; neque omiſſis armis feſtos dies agitare et ſacra facere, ſed repudiatis coenis et comeſſationibus in armis et palaeſtris deſudare et meditari. Vnde ille beneuolentia et reuerentia ſui dicendo ciuibus omnia perſuaſit,

hic

ctioni viam aperit, nempe κάλλιον. pulchrum eſt, inquit, regnum innocentia comparaſſe: pulchrius autem regno innocentiam praetuliſſe. in hoc primas Lycurgo tradit.

8 Ἁρμονίαν] Ita repoſui ex vet. cod. pro ἁρμονικοὶ: quod tamen non omnino repudiandum cenſeo. *H. Steph.* ἁρμονικοὶ dant Anonym. et SGerm.

9 Περὶ τὴν] Nonnulli cod. καὶ δὴ περὶ τὴν. quarum vocularum aliquod eſt pondus. *Id.* ita Vulc.

10 ἡ μὲν γὰρ χαλεπότης] Hic duorum alterum nobis eligendum eſt, vt vel γὰρ tollamus poſt μὲν, [et ſane deeſt a Vulcob. et SGerm.] vel ἐπεὶ, quod paulo ante habetur, non tollamus quidem, ſed pro ſuperuacaneo habeamus, ſequendo ea, quae in principio harum annotationum a me dicta de illo vocabulo fuerunt. Nemo enim non videat, orationis curſum liberum (vt ita loquar) non fore, niſi haec verba, ἡ μὲν χαλεπότης πρόσεστιν, ferantur ad illa ἐπεὶ ἐπέτεινε. *H. Steph.*

11 μόγις

δυνεύων καὶ βαλλόμενος, μόλις [11] ἐπεκράτησεν. ἥμερος μέντοι καὶ φιλάνθρωπος ἡ τοῦ Νουμᾶ Μοῦσα, πρὸς εἰρήνην καὶ δικαιοσύνην μεθαρμοσαμένου καὶ καταπραΰναντος ἐξ ἀκράτων [12] καὶ διαπύρων ἠθῶν τοὺς πολίτας. εἰ δὲ καὶ τὸ περὶ τοὺς Εἵλωτας ἀναγκάσει τις ἡμᾶς εἰς τὴν Λυκούργου θέσθαι πολιτείαν, ὠμότατον ἔργον καὶ παρανομώτατον, μακρῷ τινι τὸν Νουμᾶν ἑλληνικώτερον γεγονέναι νομοθέτην φήσομεν, ὅς γε καὶ τοὺς ὡμολογημένους δούλους [13] ἔγευσε τιμῆς, ἐλευθέρους ἐν τοῖς Κρονίοις ἑστιᾶσθαι μετὰ τῶν δεσποτῶν ἀναμεμιγμένους ἐθίσας. καὶ γὰρ τοῦτο τῶν Νουμᾶ πατρίων ἓν εἶναι λέγουσιν, ἐπὶ τὰς τῶν ἐτησίων ἀπολαύσεις [14] καρπῶν τοὺς συνεργοὺς παραλαμβάνοντος. ἔνιοι δὲ τοῦτο ὑπόμνημα τῆς Κρονικῆς ἐκείνης ἰσονομίας ἀποσώζεσθαι μυθολογοῦσιν, ὡς μηδενὸς δούλου, μηδὲ δεσπότου, πάντων δὲ συγγενῶν καὶ ἰσοτίμων νομιζομένων.

Ὅλως δὲ φαίνονται πρὸς τὴν αὐτάρκειαν ἀμφότεροι

hic periculis et vulneribus aegre euasit superior. Lenes tamen Numae et blandi modi, qui ex impotentibus et flagrantibus moribus ad quietem populares et iustitiam inflexit, deliniuitque. Quod si illud aduersus Ilotas institutum compellamur inter acta Lycurgi referre, atrocissimum facinus et teterrimum, longe moderatiorem et humaniorem fuisse legislatorem Numam dixeris: Quippe ipsis quoque seruis, more introducto, vt Saturnalibus vna cum dominis eadem epularentur mensa, libertatis gustum praebuit. Nam institutum hoc quoque ferunt a Numa, qui voluit, vt, qui in colendo iuuissent, partem hi ferrent anniuersariorum fructuum. Aliqui id fabulantur illius, quae fuit aeuo Saturni, aequabilitatis durare vestigium, quo tempore nemo seruus aut dominus, omnes vero propinqui et pares habebantur.

In summa videtur vterque pariter ad continentiam populum et ad

11 μόγις SGerm.

12 Ἀκράτων] Potius ἀκρατῶν, ab ἀκρατής. vide not. ad p. 118. quanquam praetulerim ἀκράτως, p. 166.

13 ὅς γε καὶ τοὺς ὡμολογημένους δούλους etc.] Elegans eius rei mentio est apud Horatium, satyra septima libri secundi, et infra in vita Syllae. Explicatur autem copiose a Macrobio lib. I. Saturn. *Xylander.*

14 ἀπολαύσεις] pro hac voce legitur etiam ἀπαρχάς. *H. Steph.*

15 Antea

καὶ σωφροσύνην ὁμοίως ἄγοντες τὰ πλήθη· τῶν δ' ἄλλων ἀρετῶν, ὁ μὲν τὴν ἀνδρείαν μᾶλλον, ὁ δὲ τὴν δικαιοσύνην ἠγαπηκώς. εἰ μὴ νὴ Δία πρὸς τὴν [15] ὑποκειμένην τῶν πολιτευμάτων ἑκατέρȣ φύσιν ἢ συνήθειαν, ȣ̓χ ὁμοίαν ȣ̓͂σαν, ὁμοίας ἔδει παρασκευῆς. ȣ̓́τε γὰρ Νȣμᾶς διὰ δειλίαν κατέλυσε τὸ πολεμεῖν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ [16] μὴ ἀδικεῖν· ȣ̓́τε Λυκȣ̄ργος εἰς ἀδικίαν κατεσκεύασε πολεμικȣ̀ς, ἀλλ' ὑπὲρ τȣ̃ μὴ ἀδικεῖσθαι. τὰς ὑπερβολὰς ἀφαιρȣ̃ντες ἀμφότεροι, καὶ τὰς ἐνδείας ἀναπληρȣ̃ντες τῶν ὑπαρχόντων περὶ τȣ̀ς πολίτας, ἠναγκάζοντο μεγάλαις χρῆσθαι μεταβολαῖς. καὶ μὴν, τῆς τε διατάξεως καὶ τῆς διαιρέσεως τῶν πολιτευμάτων, ὀχλικὴ μὲν ἀκράτως ἡ τȣ̃ Νȣμᾶ καὶ θεραπευτικὴ τȣ̃ πλήθȣς, ἐκ χρυσοχόων [17] καὶ αὐλητῶν καὶ σκυτοτόμων συμμιγῆ τινα καὶ παμποίκιλον ἀποφαίνοντος δῆμον· αὐστηρὰ δ' ἡ Λυκȣ́ργειος [18] καὶ ἀριστοκρατική, τὰς μὲν βαναύσȣς [19] ἀποκαθαίρȣσα τέχνας εἰς οἰκετῶν καὶ μετοίκων χεῖρας· αὐτȣ̀ς δὲ τȣ̀ς πολίτας εἰς τὴν ἀσπί-

et ad frugalitatem compoſuiſſe; caeterarum virtutum, ille fortitudinem magis, iuſtitiam hic ſectatus. Niſi ſane ex deſtinata adminiſtrationem vtriuſque natura et vſu, quae diuerſa fuerunt, diſſimili quoque ſtudio opus eſſet. Neque enim compeſcuit arma ob ignauiam Numa, ſed innocentiae cauſa: neque ad nocendum Lycurgus, ſed ne opportuni eſſent iniuriis, bellatores ciues effecit. Itaque quum quod luxuriaret in ciuitate, vterque exſecaret, et expleret, quod abeſſet, neceſſario magnas inuexerunt rerum mutationes. Iam deſcriptio et digeſtio reipublicae plane plebeia Numae et popularis, ex aurificibus, tibicinibus et ſutoribus confuſum quendam et varium admodum conflantis populum: tetrica vero Lycurgi, et res ad optimates trahens, ſordidas artes euertit in ſeruorum et inquilinorum manus; ipſos vero ciues ſcuto et haſtae

15 Antea legebatur εἰ μὴ διὰ τὴν ὑποκειμένην etc. Quod autem in quodam exemplari ſcriptum eſt εἰ μὴ νὴ Δία τὴν ſine praepoſitione πρὸς, admitti non poteſt. *H. Steph.* εἰ μὴ νὴ Δία διὰ τὴν ὑποκ. Vulcob. et SGerm.

16 τὸ SGerm.

17 ἐχρυσόων Vulcob.

18 Λυκȣ́ργιος SGerm.

19 βαναύσας Vulcob.

20 κατεστό-

δα καὶ τὸ δόρυ συνάγουσα, πολέμου χειροτέχνας καὶ θεράποντας Ἄρεος ὄντας, ἄλλο δ' οὐδὲν εἰδότας, οὐδὲ μελετῶντας, ἢ πείθεσθαι τοῖς ἄρχουσι, καὶ κρατεῖν τῶν πολεμίων. οὐδὲ γὰρ χρηματίζεσθαι τοῖς ἐλευθέροις ἐξῆν, ἵνα ἐλεύθεροι παντελῶς καὶ καθάπαξ ὦσιν, ἀλλ' ἦν ἡ περὶ τὰ χρήματα κατασκευὴ δεδομένη δούλοις καὶ Εἵλωσιν, ὥσπερ ἡ περὶ τὸ δεῖπνον καὶ ὄψον διακονία. Νουμᾶς δ' οὐδὲν διέκρινε τοιοῦτον, ἀλλὰ τὰς μὲν στρατιωτικὰς ἔπαυσε πλεονεξίας, τὸν δ' ἄλλον οὐκ ἐκώλυσε χρηματισμόν· οὐδὲ τὴν τοιαύτην κατεστόρεσεν [20] ἀνωμαλίαν, ἀλλὰ καὶ πλούτῳ προϊέναι μέχρι παντὸς ἀφῆκε [21], καὶ πενίας πολλῆς ἀθροιζομένης καὶ ὑποῤῥεούσης εἰς τὴν πόλιν ἠμέλησε· δέον εὐθὺς ἐν ἀρχῇ, μηδέπω [22] πολλῆς, μηδὲ μεγάλης ἀνισότητος οὔσης τοῖς βίοις, ἀλλ' ἔτι ὁμαλῶν [23] καὶ παραπλησίων ὄντων, ἐνστῆναι πρὸς τὴν πλεονεξίαν, ὥσπερ ὁ [24] Λυκοῦργος, καὶ φυλάξασθαι τὰς ἀπ' αὐτῆς βλάβας, οὐ μικρὰς γενομένας, ἀλλὰ τῶν πλείστων καὶ μεγίστων κακῶν, ὅσα συνηνέχθη, σπέρμα καὶ ἀρχὴν παρασχούσας.

et haſtae alligauit, vt bellorum artifices et famuli eſſent Martis, nihil aliud docti nec commentantes, praeterquam vt audientes ducibus eſſent, et ſuperarent hoſtes. Liberis enim (vt ſemel vere eſſent liberi) omnis interdictus quaeſtus fuit. Curam quaerendae pecuniae, vt ciborum et coenarum miniſterium, ſeruis delegauerat et Ilotis. Nullum Numa talem delectum habuit, tantum militarem repreſſit rapacitatem. Reliqua compendia non conſtrinxit, nec iſtam emouit inaequalitatem, verum accumulandi opes in immenſum ius fecit, gliſcentis et irrepentis effuſe in vrbem inopiae ſecurus. Obſiſtendum vero initio ſtatim erat auaritiae, quum nec magna diſparitas, ſed aequalis eſſet et indiſcreta omnium ſors, vt fecit Lycurgus: declinandaeque illius noxae, quae non leues fuerunt, ſed infinitorum et grauiſſimorum malorum, quaecunque acciderunt, fontem et originem praebuere.

Iam

20 κατεστόρεσεν] pro hac voce legitur etiam κατέστησεν. H.Steph.

21 Ἀφῆκε] Rectius Vulcob. ἐφῆκε. [et ita etiam SGerm.]

22 μηδὲ SGerm.

23 οὔσης· ἀλλὰ τοῖς βίοις ὁμαλῶν idem.

24 deeſt ὁ SGerm.

25 οὐδὲ

ὁ δὲ τῆς γῆς ἀναδασμὸς οὔτε [25] τὸν Λυκοῦργον ποιεῖ [26] ψεκτὸν γενόμενος, οὔτε τὸν Νουμᾶν μὴ γενόμενος. τῷ μὲν γὰρ ἕδραν καὶ κρηπῖδα τῆς πολιτείας ἡ ἰσότης αὕτη παρέσχε, τὸν δὲ [27], προσφάτου τῆς κληρουχίας οὔσης, οὐδὲν ἤπειγεν ἄλλον ἐμβαλεῖν ἀναδασμὸν, οὐδὲ κινεῖν τὴν πρώτην νέμησιν, ὡς εἰκός ἐστι, κατὰ χώραν μένουσαν.

Τῆς δὲ περὶ τοὺς γάμους καὶ τὰς τεκνοτροφίας [28] κοινωνίας τὸ ἀζηλότυπον ὀρθῶς καὶ πολιτικῶς ἐμποιοῦντες ἀμφότεροι τοῖς ἀνδράσιν, οὐ κατὰ πᾶν εἰς τοῦτο [29] συνήχθησαν [30]· ἀλλ' ὁ Ῥωμαῖος μὲν ἀνὴρ, ἱκανῶς ἔχων παιδοτροφίας, ὑφ' ἑτέρου δὲ πεισθεὶς δεομένου τέκνων, ἐξίστατο τῆς γυναικὸς, ἐκδόσθαι καὶ μετεκδόσθαι κύριος ὑπάρχων. ὁ δὲ Λάκων, οἴκοι τῆς γυναικὸς οὔσης παρ' αὐτῷ, καὶ τοῦ γάμου μένοντος ἐπὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς δικαίων, μετεδίδου τῷ πείσαντι τῆς κοινωνίας εἰς τέκνωσιν. πολλοὶ δ', ὥσπερ

Iam lex agraria, neque Lycurgum ſuggillauit inuecta, neque omiſſa Numam. Illi enim baſin et fundamentum conſtituendae reipublicae commodauit ea aequalitas: hic, quia nuper diuiſus ager fuerat, non putauit aliam moliendam partitionem, nec mouendam priorem adhuc (vt videtur) inconcuſſam.

Quod attinet ad nuptiarum et ſtirpis augendae communicationem, qua omnem aemulationem e republica vterque recte atque prudenter ſuſtulit, non concinunt vndequaque. Sed Romanus, quum eſſet ei copia liberorum, exoratus ab alio, qui ſobolem quaereret, permittebat ei vxorem, quum dimittendi eam prorſus commodandique alteri, atque inde recipiendi eam arbitrium haberet: Lacedaemonius retinens domi vxorem priore manente foedere coniugii, vſum vxoris permittebat ad ſtirpem propagandam exoranti. Multi etiam (ſicut diximus)

25 οὐδὲ Vulcob.

26 τὸν Λυκοῦργον ποιεῖ] Inter Λυκοῦργον et ποιεῖ interiecta ſunt παρενθετικῶς haec duo verba ἐμοὶ δοκεῖν. *H. Steph.* ita Vulcob. et SGerm.

27 Ἡ δὲ] Lego τὸν δὲ, et ſic verto: *illum vero (Numam) nihil impulit*, etc. [ita SGerm.]

28 τὰς τεκνώσεις] Repoſui τεκνώσεις pro τεκνοτροφίας, quod omnes noſtri codices in illa lectione conſentirent: alioqui ne hanc quidem reiicio. *H. Steph.* τεκνοτροφίας SGerm. Iunt. Ald.

29 Εἰς τοῦτο] Potius ταὐτό. Sic Lapus, *in eandem rem.*

30 συνηνέχθησαν Vulc. Anon.

 31 ἢ ταυ-

εἴρηται, καὶ παρακαλοῦντες εἰσῆγον ἐξ ὧν ἂν ἐδόκουν μάλιστα παῖδας εὐειδεῖς καὶ ἀγαθοὺς γενέσθαι. τίς οὖν ἡ διάκρισις τῶν ἐθισμῶν; ἢ ταῦτα [31] μὲν [32] ἰσχυρὰ καὶ ἄκρατος ἀπάθεια πρὸς γαμετὴν ἐκταράττοντα καὶ κατακαίοντα [ζῆν λύπαις καὶ] ζηλοτυπίαις τοὺς πολλούς· ἐκεῖνα δ' ὥσπερ αἰσχυνομένη ἀτυφία τις, παρακάλυμμα τὴν ἐγγύην ἐφελκομένη, καὶ τὸ δυσκαρτέρητον ἐξομολογουμένη τῆς κοινωνίας. ἔτι δὲ μᾶλλον ἡ περὶ τὰς παρθένους φυλακὴ κατέσταλται τῷ Νουμᾷ πρὸς τὸ θῆλυ καὶ κόσμιον· ἡ δὲ τοῦ Λυκούργου, παντάπασιν ἀναπεπταμένη καὶ ἄθηλυς [33] οὖσα, τοῖς ποιηταῖς λόγον παρέσχηκε. Φαινομη-

diximus) domum inuitabant alios, ex quibus putabant potissimum venustos et probos filios posse procreari. Quid igitur interest inter haec instituta? nisi quod vehemens haec et effusa sit erga coniugem aequanimitas in iis, quae perturbant ita plerosque et vrunt, vt moestam per aemulationem vitam traducant: illa verecundam quandam habent simplicitatem, quae nuptias praetexit, adeoque intolerantiam confitetur commodandae coniugis. Praeterea curam puellarum restrinxit ad pudorem muliebrem et verecundiam Numa arctius: Lycurgi soluta prorsus et fluxa in iocos incurrit poëtarum: Φαινομηρίδας enim

31 ἢ ταῦτα] Legitur etiam ἢ εἰς ταῦτα. [ita Vulcob.] Verum si huic pronomini ταῦτα praepositio ista praefigeretur, itidem sequens pronomen ἐκεῖνα illam sibi praefigi postularet. Neutri autem loco conuenire hanc existimo: sed pro ἐθισμῶν reponendum arbitror ἐθισμάτων, vt haec pronomina ταῦτα et ἐκεῖνα cum illo conuenire possint. Hoc etiam addo, lectorem interpunctionis nota post ταῦτα μὲν iuuari potuisse. *H. Steph.*

32 Ταῦτα μὲν etc.] Xylandro locus duriusculus videtur et subobscurus, si modo bene habet, quod minime credit: forsan clarior et expeditior euadet ita legendo: ταῦτα μὲν ἰσχυρὰ καὶ ἄκρατος ἀπάθεια πρὸς γαμετὴν (καὶ τὰ) ἐκταράττοντα καὶ καταναγκάζοντα ζῆν (ἐν) λύπαις καὶ ζηλοτυπίαις τοὺς πολλούς. Quod si cuiuis placeat lectio Anon. ξὺν λύπαις, stare potest receptum illud κατακαίοντα. mihi quidem non placet, [a SGerm. ζῆν plane deest.]

33 Θῆλυς οὖσα] Omnino ἄθηλυς, vt Xyl. et Anon. opponitur enim priori θῆλυ καὶ κόσμιον. Eadem voce vtitur noster Κεφ. καταγ. Ῥωμ. p. 509. ἄθρυπτον καὶ ἄθηλυν προσίεσθαι καλλωπισμόν.

34 Ἴυγκος

ρίδας τε γὰρ αὐτὰς ἀποκαλοῦσιν, ὡς Ἴβυκος [34], καὶ ἀνδρομανεῖς ἱστοροῦσιν [35], ὡς Εὐριπίδης, λέγων·

Αἳ σὺν νέοισιν [36] ἐξερημοῦσιν δόμους,
Γυμνοῖσι μηροῖς καὶ πέπλοις ἀνειμένοις.

τῷ γὰρ ὄντι τοῦ παρθενικοῦ χιτῶνος αἱ πτέρυγες οὐκ ἦσαν συνεῤῥαμμέναι [37] κάτωθεν, ἀλλ' ἀνεπτύσσοντο καὶ συνανεγύμνουν ὅλον ἐν τῷ [38] βαδίζειν τὸν μηρόν. καὶ σαφέστατα τὸ γινόμενον εἴρηκε [39] Σοφοκλῆς [40] ἐν τούτοις· Καὶ τὰν [41] νεοργὸν ἄσετ' ἄστολος χιτὼν θυραῖον ἀμφὶ μηρὸν, πτύσσε-

enim vocant eas, velut Ibycus, quod inceſſu coxas retegerent: et ἀνδρομανεῖς, quaſi viroſas et in viros inſano ardentes amore, vt Euripides, qui ait:

Quae cum choro iuuenum ſuas vaſtant domos
Coxis apertis et peplis fluentibus.

Nempe virginum tunicae imae non habebant pinnas conſutas, ſed explicabantur, et totum inceſſu aperiebant femur: id quod clariſſime hiſce verſibus oſtendit Sophocles:

Stola caret, tunicam induens Hermione
Dilabidam retegit femur iuuencula.

Vnde

34 Ἴυνκος Vulcob.

35 λοιδοροῦσιν] Antea legebatur ἱστοροῦσιν, [ita SGerm. et Iuntina, cum Aldina] non λοιδοροῦσιν: quod accipi poteſt pro λοιδοροῦντες ἱστοροῦσιν. *H. Steph.*

36 Αἳ σὺν] Verſus ſunt ex Andromache tragoedia: verba Pelei, in Menelaum et Helenam, vxorem eius, Lacedaemoniam, notae impudicitiae grauiter et ſtomachoſe inuehentis. Lapus ἐξερημοῦν *euertere* vertit, quum ſit *relinquere*: ſic et reliqua. Sophoclis verſus aſteriſco notaui: exponam et emendabo, vbi invenero integros. Credo, locum totum mutilum eſſe. Supra vbi eſt ἀναπεπταμένη καὶ θῆλυς, facile cuiuis appareat, legendum ἄθηλυς. *Xylander.* Sic exſtat apud Euripidem in Andromache, V. 597. αἳ ξὺν νέοισιν ἐξερημοῦσαι δόμους. [in SGerm. pro νέοισιν eſt νέουσιν.]

37 ἀνεῤῥαμμέναι] Legitur etiam συνεῤῥαμμέναι: item περιεγύμνουν. *H. Steph.* vtraque lectio in Vulc. reperitur.

38 pro ἐν τῷ dat ἑαυτῷ SGerm.

39 εἴρηκε idem. vulgo εἴρηκεν.

40 ὁ Σοφοκλῆς Anonym.

41 Καὶ τὰν] Hos verſus Auratus digerit et emendat hoc modo: Καὶ τὰν νεοργὸν, Ἃς ἔτ' ἄστολος χιτὼν Θυραῖον ἀμφὶ μηρὸν πτύσσεται Ἑρμιόναν. addo tantum, cum Interpretes vno conſenſu τὰν νεοργὸν vertant *iuuenculam*, vix reprimo me, quin emendem τὰν νεογνὸν: ſin autem illud retineas,

ται[42] Ἑρμιόναν. διὸ καὶ θρασύτεραι λέγονται γίνεσθαι, καὶ πρὸς αὐτοὺς πρῶτον ἀνδρώδεις τοὺς ἄνδρας, ἅτε δὴ τῶν μὲν οἴκων ἄρχουσαι κατὰ κράτος, ἐν δὲ τοῖς δημοσίοις πράγμασι, καὶ γνώμης μεταλαμβάνουσαι καὶ παῤῥησίας περὶ τῶν μεγίστων. ὁ δὲ Νουμᾶς ταῖς γαμεταῖς τὸ μὲν ἀξίωμα καὶ τὴν τιμὴν ἐτήρησε πρὸς τοὺς ἄνδρας, ἣν εἶχον ὑπὸ[43] Ῥωμύλου θεραπευόμεναι διὰ τὴν ἁρπαγήν· αἰδῶ δὲ πολλὴν ἐπέστησεν αὐταῖς, καὶ πολυπραγμοσύνην ἀφεῖλε, καὶ νήφειν ἐδίδαξε, καὶ σιωπᾶν εἴθισεν, οἴνου μὲν ἀπεχομένας τὸ πάμπαν, λόγῳ δὲ μηδὲ ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων ἀνδρὸς ἄνευ χρωμένας. λέγεται γοῦν ποτε γυναικὸς εἰπούσης δίκην ἰδίαν ἐν ἀγορᾷ, πέμψαι τὴν σύγκλητον εἰς Θεοῦ[44], πυνθανομένην, τίνος ἄρα τῇ πόλει σημεῖον εἴη τὸ γεγενημένον. καὶ τῆς ἄλλης[45] εὐπειθείας καὶ πρᾳότητος αὐτῶν μέγα τεκμήριον ἡ μνήμη τῶν χειρό-

Vnde procaciores dicuntur fuiſſe, et primum aduerſus ipſos viros viriles. Quippe domi omne imperium habebant, publice vero de rebus maximis et dicebant et libere conſultabant. Numa autem matronis dignationem apud viros et honorem, quem, vt raptas placarent, indulſerant iis regnante Romulo, conſeruauit: caeterum magna verecundia ſepſit eas, curioſitatem detraxit, ſobrietatem docuit, ſilentium tenere aſſuefecit, vino prorſus interdixit, dicere ne de rebus quidem neceſſariis permiſit ſine viro. Ac quum foemina aliquando cauſam in foro pro ſeipſa dixiſſet, fama eſt, ſenatum deum conſuluiſſe, ecquid hoc exemplum vrbi portenderet. Quam autem obedientes et modeſtas praebuerint ſe, exempla docent improbarum.

reddendum puto, *iuuenum appetentem, auidam*; ab ὀργάω. quamquam vox eſt plane noua, nec in lexicis facile reperienda.

42 πτόσεται SGerm. Iunt. Ald.

43 ἀπὸ SGerm.

44 εἰς Θεοῦ] ita repoſui pro εἰς Θεοὺς, ex veterum codicum autoritate: nec dubito, quin lectio illa pro hac reponi debeat, vt εἰς Θεοῦ dicatur pro εἰς Ἀπόλλωνος, vtendo nimirum ellipſi Attica, quae cum hac praepoſitione vſitata Graecis eſt, et ad Latinos quoque tranſiit. Interpretes tamen Θεοὺς retinentes verterunt, *Deos conſuluiſſe.* Non dubium eſt equidem, quin εἰς Θεοῦ mutatum fuerit in εἰς Θεοὺς ab aliquo, cui Atticum illud genus loquendi ἐλλειπτικὸν ignotum eſſet. *H. Steph.*

45 Τῆς τε ἄλλης] Delent τε Flor. et Ald. ego malim τῆς γε ἄλλης.

46 μνημό-

νων. ὡς γὰρ παρ' ἡμῖν οἱ ἱστορικοὶ γράφουσι τοὺς πρώτους ἢ φόνον ἐμφύλιον ἐργασαμένους, ἢ πολεμήσαντας ἀδελφοῖς, ἢ πατρὸς αὐτόχειρας ἢ μητρὸς γενομένους, οὕτω Ῥωμαῖοι μνημονεύουσιν [46], ὅτι πρῶτος μὲν ἀπεπέμψατο γυναῖκα Σπόριος Καρβίλιος [47], μετὰ τὴν Ῥώμης κτίσιν ἔτεσι [48] τριάκοντα καὶ διακοσίοις οὐδενὸς τοιούτου γεγονότος· πρώτη δὲ γυνὴ Πιναρίου Θαλαία τοὔνομα διηνέχθη πρὸς ἑκυρὰν αὐτῆς Γεγανίαν, Ταρκυνίου [49] Σουπέρβου βασιλεύοντος. οὕτω καλῶς καὶ κοσμίως τεταγμένα τὰ [50] τῶν γάμων ἦν ὑπὸ τοῦ νομοθέτου.

Τῇ δ' ἄλλῃ τῶν παρθένων ἀγωγῇ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐκδόσεις ὁμολογεῖ τοῦ μὲν Λυκούργου πεπείρους καὶ ὀργώσας νυμφεύοντος, ὅπως ἥ τε ὁμιλία δεομένης ἤδη τῆς φύσεως, χάριτος ᾖ [51] καὶ φιλίας [52] ἀρχὴ μᾶλλον ἢ μίσους, καὶ φόβων παρὰ φύσιν βιαζομένων· καὶ τὰ σώματα ῥώμην

rum. Sicut enim apud nos memoriae mandant hiſtorici, qui primi ſanguinem ciuilem fuderint, aut arma fratribus intulerint, aut exſtiterint parricidae, ita recenſent Romani primum nuntium vxori nullo exemplo Spurium Caruilium remiſiſſe, anno ab vrbe condita trigeſimo ducenteſimo; primam vero Pinarii vxorem, Thalaeam nomine, iurgia habuiſſe cum ſocru Gegania, Tarquinio regnante Superbo. Vſque adeo honeſte ac decore temperatae leges erant coniugales a legislatore.

Iam caeterae virginum inſtitutioni etiam leges de nuptiarum tempore conueniunt. Lycurgus maturas et viri appetentes elocat, quo ea conſociatio, impellente iam natura, beneuolentiae et amoris potius, quam odii et timoris contra naturam coactarum eſſet occaſio, corporaque firmiora eſſent

46 μνημόνευσιν SGerm.

47 Καρβίνιος Vulcob. Καρουίνιος SGerm. Iunt.

48 Κτίσιν ἔτεσι] Forte ἐν ἔτεσι, vt p. 83. vbi eadem res narratur, ἐν γὰρ ἔτεσι.

49 Γεγανίαν Ταρκυνίου SGerm.

50 deeſt τὰ SGerm.

51 Ἡ καὶ φιλίας] Lege ᾖ cum Flor. et Ald. adeo nihil opus eſt, vt inſeratur poſt μᾶλλον, quod Steph. voluit. [Stephanus ita: Reponendum cenſeo μᾶλλον ᾖ ἢ μίσους. Sic alibi obſeruaui, verbum illud ſubſtantiuum ſequente hac particula omiſſum.]

52 φιλίαν Anonym.

ἔχῃ [53] πρὸς τὸ τὰς κυήσεις ἀναφέρειν [54] καὶ τὰς ὠδῖνας, ὡς ἐπ᾽ οὐδὲν ἄλλο γαμουμένων, ἢ τὸ τῆς τεκνώσεως ἔργον· τῶν δὲ Ῥωμαίων δωδεκαετεῖς καὶ νεωτέρας ἐκδιδόντων· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ ἦθος καθαρὸν καὶ ἄθικτον ἐπὶ τῷ γαμοῦντι γενέσθαι. δῆλον οὖν, ὅτι τὰ [55] μὲν φυσικώτερον πρὸς τέκνωσιν, τὰ δ᾽ ἠθικώτερον πρὸς συμβίωσιν. ἀλλὰ μὴν ἐπιστασίαις τε παίδων καὶ [56] συναγελασμοῖς, καὶ παιδαγωγίαις καὶ κοινωνίαις, περί τε δεῖπνα καὶ γυμνάσια καὶ παιδιὰς αὐτῶν ἐμμελείαις καὶ διακοσμήσεσιν, οὐδέν τι τοῦ προστυχόντος νομοθέτου βελτίονα τὸν Νουμᾶν ὁ Λυκοῦργος [57] ἀποδείκνυσιν, ἐπὶ ταῖς τῶν πατέρων ποιησάμενον [58] ἐπιθυμίαις ἢ χρείαις τὰς τῶν νέων ἀγωγάς, εἴτε τις ἐργάτην γῆς βούλοιτο ποιεῖν τὸν υἱὸν, εἴτε ναυπηγὸν, ἢ χαλκέα διδάσκειν, ἢ αὐλητήν, ὥσπερ οὐ πρὸς ἓν τέλος ὀφείλοντας ἐξ ἀρχῆς ἄγεσθαι, καὶ συνεπιστρέφεσθαι τοῖς ἤθεσιν, ἀλλ᾽ οἷον εἰς

eſſent ad vterum ferendum atque enitendum; velut ad nihil nuberent, quam ad pariendum. Romani natas duodecim annos et minores iungunt nuptiis; ita potiſſimum corpus et mores puros illibatoſque in manum viri cenſentes peruenturos. Sunt autem ſuperiora (vt patet) ad liberorum procreationem magis naturae conſentanea, haec ad vitam coniugalem aptandis moribus accommodatiora. At vero in regendis pueris, eorum coetibus habendis, inſtituendis, conſociandiſque, ad coenaſque et exercitationes et ludum componendis atque poliendis, nihilo Numam vulgari legislatori arguit Lycurgus praeſtare; quum ille parentis, vel libidini, vel vſui permittat adoleſcentium diſciplinam, ſiue quis agricultorem reddere filium, ſiue fabrum lignarium, ſiue aerarium, ſiue tibicinem voluerit. Quaſi non ad eundem finem formari a prima aetate et flecti moribus debeant, ſed ſicut vectores,

53 ἔχει SGerm.

54 ἀναφέρειν] ἀναφέρειν viſum eſt aptius, quam ἐπιφέρειν, [quod SGerm. exhibet] imo vero hoc ἐπιφέρειν nullo modo ferri poſſe exiſtimaui: et ἀναφέρειν raro quidem, ſed aliquando tamen, talem ſignificationem habet. *H. Steph.*

55 τὸ μὲν Anonym. et ita etiam ſtatim poſt τὸ δὲ.

56 ἐπιστατίαις τε παίδων καὶ γυμνάσια καὶ συναγ. Vulcob.

57 τὸν νόμον ὁ Νουμᾶς ἀποδ. Vulcob.

58 ποιησάμενος idem.

59 φόβου

ναῦν ἐπιβάτας ἕτερον ἐξ ἑτέρας ἥκοντα χρείας καὶ προαιρέσεως ἐν τοῖς κινδύνοις μόνον ἐκ φόβου [59] τοῦ ἰδίου συνίστασθαι πρὸς τὸ κοινὸν, ἄλλως δὲ τὸ καθ' αὑτὸν σκοπεῖν ἕκαστον. καὶ τοῖς μὲν πολλοῖς οὐκ ἄξιον ἐγκαλεῖν νομοθέταις τοῖς ἐλλείπουσιν ἢ δι' ἄγνοιαν, ἢ δι' ἀσθένειαν· ἀνδρὶ δὲ σοφῷ βασιλείαν παραλαβόντι δήμου νεωστὶ συνισταμένου καὶ πρὸς μηδὲν ἀντιτείνοντος [60], περὶ τί πρῶτον ἦν σπουδάσαι προσῆκον, ἢ παίδων ἐκτροφὴν, καὶ νέων ἄσκησιν, ὅπως μὴ διάφοροι, μηδὲ ταραχώδεις γένοιντο τοῖς ἤθεσιν, ἀλλ' εἰς ἕν τι κοινὸν ἀρετῆς ἴχνος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πλαττόμενοι καὶ τυπούμενοι συμβαίνοιεν ἀλλήλοις; ὃ δὴ πρός τε τἄλλα [61] καὶ σωτηρίαν νόμων ὠφέλησε τὸν Λυκοῦργον. μικρὸς γὰρ ἂν ἦν [62] ὁ τῶν ὅρκων φόβος, εἰ μὴ διὰ τῆς παιδείας καὶ τῆς ἀγωγῆς οἷον ἀνέδευσε τοῖς ἤθεσι τῶν παίδων τοὺς νόμους, καὶ συνῳκείωσε τῇ τροφῇ τὸν ζῆλον τῆς πολιτείας· ὥστε πεντακοσίων ἐτῶν πλείω χρόνον τὰ [63] κυριώτατα καὶ

vectores, qui nauem alius alia de re et consilio conscendunt, vrgentibus periculis metu rerum propriarum in medium consulere, alioqui respectum agere vnumquemque rerum priuatarum. Ac vulgares quidem legislatores minus culpandi, quod vel scientia, vel potentia deficiant. At vero sapienti ad regnum accito populi nuper collecti et nihil repugnantis, vbi prius elaborandum erat, quam in puerorum disciplina et iuuentute subigenda, ne diffidentes, neue turbulenti euaderent moribus, sed mox ab incunabulis ad vnum figurati et conformati scopum virtutis contendant inter se? Id quod Lycurgo profuit cum ad alia multa, tum ad legum conseruationem. Nam parui fuisset momenti iurisiurandi religio, nisi per disciplinam et institutionem leges puerorum moribus quasi tinxisset, et nutrimenta ardenti studio imbuisset institutorum suórum. Vnde praecipua et prima eius legum capita amplius quingentos annos, tanquam acri et valida infecta

59 φόβου τοῦ] Steph. praefert φόβῳ, forte ἐκ φόβου, quod melius conuenit cum τοῦ ἰδίου. [φόβῳ dant Anonym. et SGerm. quorum prior etiam pro praecedente μόνον legit μόνου.]

60 καὶ μηδὲν ἀντιλέγοντος Vulc.

61 τὰ ἄλλα SGerm.

62 Μικρὸς γὰρ ἦν] Multo elegantius, μικρὸς γὰρ ἂν ἦν.

63 pro τὰ legit ὄντα Vulc.

 64 συνεξέ-

μέγιστα διαμεῖναι τῆς νομοθεσίας, ὥσπερ βαφῆς ἀκράτου καὶ ἰσχυρᾶς καθαψαμένης. Νουμᾶ δ' ὅπερ ἦν τέλος τῆς πολιτείας, ἐν εἰρήνῃ καὶ φιλίᾳ τὴν Ῥώμην ὑπάρχειν, εὐθὺς συνεξέλιπε [64] καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν ἐκείνου τὸν ἀμφίθυρον οἶκον, ὃν κεκλεισμένον [65] αὐτὸς συνεῖχεν, ὥσπερ ὄντως [66] ἐν αὐτῷ τιθασσεύων καθειργμένον τὸν πόλεμον, ἐξ ἀμφοτέρων ἀναπετάσαντες, αἵματος καὶ νεκρῶν τὴν Ἰταλίαν ἐνέπλησαν· καὶ οὐδ' ὀλίγον χρόνον ἡ καλλίστη καὶ δικαιοτάτη κατάστασις ἔμεινεν, ἅτε δὴ καὶ τὸ συνδετικὸν ἐν αὐτῇ, τὴν παιδείαν, οὐκ ἔχουσα. τί οὖν, φήσει τις, οὐκ ἐπὶ τὸ βέλτιον προῆλθεν ἡ Ῥώμη [67] τοῖς πολεμικοῖς; ἐρωτῶν ἐρώτημα μακρᾶς ἀποκρίσεως δεόμενον, πρὸς ἀνθρώπους τὸ βέλτιον ἐν πλούτῳ καὶ τρυφῇ καὶ ἡγεμονίᾳ μᾶλλον, ἢ σωτηρίᾳ καὶ πρᾳότητι καὶ τῇ μετὰ δικαιοσύνης αὐταρκείᾳ [68] τιθεμένους. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτο Λυκούργῳ που δόξει βοηθεῖν, τὸ Ῥωμαίους μὲν τὴν ἐπὶ Νουμᾶ κατάστασιν ἐξαλλάξαντας ἐπιδοῦναι τοῖς πράγμασι τοσοῦτον· Λακε-

infecta tinctura, viguerunt. Sed quo praecipue destinauerat Numa actiones suas, vt in otio et tranquillitate ageret Roma, protinus cum ipso exspirauit, et ab excessu eius biforem aedem, quam clausam tenuerat ipse, quasi reuera ibi constrictum domans bellum, vtrinque aperuerunt, caedibusque ac sanguine inundaverunt Italiam. Ita elegantissimus ille et aequissimus status ne modico quidem tempore durauit: quippe vinculo deficiebatur institutionis. Quid ergo, roges, nonne in melius fecit re militari Roma progressum? Quaestio haec apud homines, qui progressum in pecunia et luxu et imperio potius, quam in securitate, tranquillitate et continentia cum innocentia coniunctis collocant, longum flagitet responsum. Et quidem id ipsum pro Lycurgo dicas facere, quod Romani, vbi a Numae disciplina discesserunt, tanta incrementa imperii sumserunt: contra Lacedaemo-

64 συνεξέλειπε SGerm.
65 κεκλειμένον idem.
66 ὄντας Vulcob.
67 ἡ Ῥώμη προῆλθεν SGerm.
68 In quibusdam codd. haec ita leguntur: σωτηρίᾳ καὶ εἰρήνῃ τῇ μετὰ δικαιοσύνης καὶ αὐταρκείας. In qua lectione mihi placet potissimum datiuus εἰρήνῃ. *H. Steph.* καὶ εἰρήνῃ τῇ μετὰ δικ. habet etiam Vulcob.

69 τὰ

δαιμονίᴕς δ' ἅμα τῷ [69] πρῶτον ἐκβῆναι τὴν Λυκέργᴕ διάταξιν, ἐκ μεγίςων ταπεινοτάτᴕς γενέσθαι, καὶ τὴν τῶν Ἑλλήνων ἡγεμονίαν ἀποβαλόντας κινδυνεῦσαι περὶ ἀναςάσεως. ἐκεῖνο μέντοι τῷ [70] Νᴕμᾷ μέγα καὶ θεῖον ὡς ἀληθῶς ὑπάρχει, τὸ ξένῳ [71] μεταπέμπτῳ γενέσθαι, καὶ πάντα πειθοῖ μεταβαλεῖν, καὶ κρατῆσαι πόλεως ᴕ̓́πω συμπεπνευκυίας [72], μήτε ὅπλων δεηθέντα, μήτε βίας τινὸς, ὡς Λυκᴕ̃ργος ἐπὶ τὸν δῆμον ἦγε [73] τᴕ̀ς ἀρίςᴕς, ἀλλὰ σοφίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ πάντας ᴕ̓́τω καλῶς συναγαγόμενον [74] καὶ συναρμόσαντα.

daemonii, ſimul atque inſtituta deſeruerunt Lycurgi, ex ſummo potentiae apice ad infimam reciderint ſortem, amiſſoque Graeciae imperio, fuerint in periculum excidii adducti. Illam tamen haud dubie praerogatiuam habet Numa inſignem et diuinam, quod hoſpes ad regnum vocatus cum fuerit, omnia cum beneuolentia mutauerit, et moderatus ſit ciuitati nondum conſentienti, nullis ad id armis vſus vel vi, quomodo aduerſus populum optimates duxit Lycurgus, ſed ſapientia et iuſtitia ſolum omnes conglutinauerit et colligauerit.

Σ Ο Λ Ω Ν [1].

ΔΙΔΥΜΟΣ ὁ γραμματικὸς, ἐν τῇ περὶ τῶν ἀξόνων τῶν Σόλωνος ἀντιγραφῇ πρὸς Ἀσκληπιάδην, Φιλο-

Didymus grammaticus in tabularum Solonis commentario, quod contra Aſclepiadem ſcripſit, teſtimonium citat Philoclis cuiuſdam,

69 τὸ SGerm.

70 τὸ idem.

71 τῷ ξένῳ idem.

72 Συμπεπνευκυίας] Non damno hanc lectionem, quia ſenſum non prorſus ineptum praeſtat; multo autem aptior et vſitatior Noſtro vox συμπεπηγυίας. Sic Romulus p. 83. συνέπηξε τὰ γένη. in Camillo, p. 320. λείψανα συμπηγνῦναι τῆς πόλεως.

73 pro ἦγε habet εἶτε Vulc.

74 προσαγαγόμενον] Antea legebatur συναγόμενον: quod mutandum ſaltem fuiſſet in συναγαγόμενον, vt cum συναρμόσαντα conuenire poſſet. *H. Steph.*

1 Qua aetate Solon vixerit, non eſt obſcurum, quum eum cum Croeſo collocutum, et noſter, et Herodotus lib. I. et alii oſtendant. Croeſum autem a Cyro, qui regnum Perſarum conſtituit, debellatum, nemo fere

κλέȣς [2] τινὸς τέθεικε λέξιν, ἐν ᾗ τὸν Σόλωνα πατρὸς Εὐφορίωνος ἀποφαίνει, παρὰ τὴν τῶν ἄλλων δόξαν, ὅσοι μεμνηνται Σόλωνος. Ἐξηκεςίδȣ [3] γὰρ αὐτὸν ἅπαντες ὁμαλῶς γεγονέναι λέγȣσιν, ἀνδρὸς ȣσίᾳ μὲν, ὥς φασι, καὶ δυνάμει μέσȣ τῶν πολιτῶν, οἰκίας δὲ πρώτης κατὰ γένος· ἦν γὰρ Κοδρείδης ἀνέκαθεν. τὴν δὲ μητέρα τȣ̃ Σόλωνος Ἡρακλείδης ὁ Ποντικὸς ἱςορεῖ τῆς Πεισιςράτȣ μητρὸς ἀνεψιὰν γενέσθαι. καὶ φιλία τὸ πρῶτον ἦν αὐτοῖς πολλὴ μὲν διὰ τὴν συγγένειαν, πολλὴ δὲ διὰ τὴν εὐφυΐαν καὶ ὥραν, ὡς ἔνιοί φασιν, ἐρωτικῶς τὸν Πεισίςρατον

cuiusdam, quo praeter opinionem aliorum, qui Solonis meminerunt, asserit filium eum Euphorionis fuisse. Omnes enim vno ore ab Execestide memorant genitum, viro (vti ferunt) inter ciues mediocrium facultatum, sed genere primae familiae. Duxit enim a Codro originem. Matrem Solonis Heraclides Ponticus matris Pisistrati fuisse consobrinam tradit. Fuitque initio inter eos necessitudo ex propinquitate magna, item ex indole et forma, quod captus Pisistrati amore, vt nonnulli perhibent,

fere nesciat. Id autem Olympiade LVIII. euenisse satis ex temporum rationibus constat, et meminit Solinus cap. 7. Polyhistoris. Eodem tempore Romae Seruius Tullus regnabat, quod ex Annalibus liquet. Itaque et Cicero, cui in his rebus plurimum tribui debet, viguisse Solonem Seruio Tullo regnante, in Bruto memoriae prodidit, et post eum Gellius 17, 21. Sane floruisse Solonem Olympiade XLVI. Clemens Alexandrinus lib. I. Stromat. demonstrat. Apparet autem, iam aetate prouectiorem cum Croeso collocutum, vt iuuentus eius a Clemente indicari intelligatur. Itaque quum Suidas vixisse eum XLVII. et aliorum sententia LVI. Olympiade dicat, vtrumque commode acceptum cum veritate consentit. *Xylander.*

2 Φιλοκλέȣς] In quodam exemplari est Ἀμφικλέȣς pro Asclepiade (sic). *H. Steph.* Nescio, quare Amphiclem verterit Amiotus: huius quidem opus, Historiographum vocatum, citat Athenaeus. *Dacer.* Fefellit virum Dalechampius, qui ex perturbatis loci istius vocibus (quod obseruarat Casaubonus in animadu.) fabulam ἱςοριόγραφον Amphicli tribuit, cum ad Dioxippum pertineat, paullo ante citatum in Ἀντιπορνοβοσκῷ.

3 Ἐξηκεςίδȣ] sic in Graeco est, et apud Suid. Quod moneo propter Lapum, qui (si codex non fallit,) diuise *ex Ecestide* legit.

Tota

ἀσπαζομένȣ τȣ̃ Σόλωνος. ὅθεν ὕϛερον, ὡς ἔοικεν, εἰς διαφορὰν αὐτῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ καταϛάντων, ȣ̓δὲν ἤνεγκεν ἡ ἔχθρα σκληρὸν ȣ̓δ᾽ ἄγριον πάθος, ἀλλὰ παρέμεινεν ἐκεῖνα τὰ δίκαια ταῖς ψυχαῖς, καὶ παρεφύλαξε τυφομένην ἀδρȣ̃ πυρὸς ἔτι ζῶσαν φλόγα τὴν ἐρωτικὴν μνήμην καὶ χάριν. ὅτι δὲ πρὸς τȣ̀ς καλȣ̀ς ȣ̓κ ἦν ἐχυρὸς ὁ Σόλων, ȣ̓δ᾽ ἔρωτι θαῤῥαλέος ἀντανασῆναι, πύκτης ὅπως [4] ἐς χεῖρας, ἔκ τε τῶν ποιημάτων αὐτȣ̃ λαβεῖν ἐϛι, καὶ νόμȣ, ὃν ἔγραψε [5] διαγορεύοντα δȣ̃λον μὴ ξηραλοιφεῖν, μηδὲ παιδεραϛεῖν, εἰς τὴν τῶν καλῶν μερίδα καὶ σεμνῶν ἐπιτηδευμάτων τιθέμενος τὸ πρᾶγμα, καὶ τρόπον τινὰ τȣ̀ς ἀξίȣς προκαλȣ́μενος, ὧν τȣ̀ς ἀναξίȣς ἀπήλαυνε. λέγεται δὲ καὶ Πεισίϛρατος ἐραϛὴς Χάρμȣ γενέσθαι, καὶ τὸ ἄγαλμα τȣ̃ Ἔρωτος ἐν Ἀκαδημίᾳ καθιερῶσαι, ὅπȣ τὸ πῦρ ἀνάπτȣσιν οἱ τὴν ἱερὰν λαμπάδα διαθέοντες.

2. Ὁ δ᾽ ȣ̂ν Σόλων, τὴν ȣ̓σίαν τȣ̃ πατρὸς ἐλαττώ-

bent, esset Solon. Vnde (ni fallor) exorta post ciuili inter eos dissensione simultas illa nullam in acerbitatem aut atrocitatem excessit, sed constituerunt eorum animis vetera iura, ardentemque magni. ignis viuam adhuc flammam conseruarunt, memoriam et gratiam amatoriam. Nam aduersus formosos non fuisse Solonem munitum, neque satis animi habuisse, vt quasi pugil congrederetur cum amore comminus, id cum ex versibus eius cognoscas, tum ex eo, quod scripsit legem, quae diserte vetabat, ne se serui vngerent, aut pueros amarent, quod id annumeraret inter res probatas et honesta studia, et ad ea quodam modo dignos invitaret, a quibus arceret indignos. Fertur Pisistratus quoque amatorem Charmi fuisse, et signum Cupidinis in Academia, vbi ignem accendunt illi, qui sacram facem decurrunt, sacrasse.

Igitur Solon, quum facultates suas pater eius munificentia (vt ait

Tota quoque periodus de amoribus Solonis et Pisistrati ab eo est omissa. *Xylander.*

4 deest ὅπως Vulcob.

5 Νόμον ἔγραψε] Haec lex in oratione Aeschinis in Timarchum eodem modo et allegatur et explicatur. *Xylander.* νόμον ἔγραψε. Sic scripsisse Plutarchum puto: vt accipiatur pro ἐκ τȣ̃ νόμȣ, ὃν ἔγραψε. sic enim et alibi hanc orationis structuram apud eum inuenisse mihi videor. *H. Steph.*

6 Γηρά-

σαντος εἰς φιλανθρωπίας τινὰς, ὥς φησιν Ἕρμιππος, καὶ χάριτας, ἐκ ἂν ἀπορήσας τῶν βελομένων ἐπαρκεῖν, αἰδέμενος δὲ λαμβάνειν παρ᾽ ἑτέρων, ἐξ οἰκίας γεγονὼς εἰθισμένης ἑτέροις βοηθεῖν, ὥρμησε νέος ὢν ἔτι πρὸς ἐμπορίαν. καίτοι φασὶν ἔνιοι, πολυπειρίας ἕνεκα μᾶλλον καὶ ἱςορίας, ἢ χρηματισμὲ, πλανηθῆναι τὸν Σόλωνα. σοφίας μὲν γὰρ ἦν ὁμολογεμένως ἐραςὴς, ὅς γε καὶ πρεσβύτερος ὢν ἔλεγε γηράσκειν ἀεὶ [6] πολλὰ διδασκόμενος. πλῦτον δ᾽ ἐκ ἐθαύμαζεν [7], ἀλλὰ καί φησιν ὁμοίως πλετεῖν,

ᾧ τε [8] πολὺς [9] ἄργυρός ἐςι
Καὶ χρυσὸς, καὶ γῆς πυροφόρε πεδία,
Ἵπποι θ᾽ ἡμίονοί τε, καὶ ᾧ μόνα ταῦτα πάρεςι,
Γαςρί τε καὶ πλευρῇ καὶ ποσὶν ἁβρὰ παθεῖν.
Παιδός τ᾽ ἠδὲ γυναικὸς ἐπὴν καὶ ταῦτ᾽ ἀφίκηται [10],
Ἥβη σὺν δ᾽ ὥρῃ γίνεται ἁρμονία.

(vt ait Hermippus) et largitionibus attriuiſſet, nec deeſſent, qui vellent ſuppeditare ei neceſſaria, erubeſcens tamen accipere ab aliis, quod ex ea eſſet natus domo, quae ſuccurrere conſueuiſſet aliis, contulit ſe etiamnum adoleſcens ad mercaturam. Quamvis alii dicant, multarum rerum vſus et cognitionis potius gratia Solonem, quam quaeſtus, vagatum per orbem fuiſſe. Erat enim ſapientiae ex profeſſo amator. Quippe qui vel grauis aetate iam ſeneſcere ſe diceret multa in dies addiſcentem. Diuitias non nimium ſectatus eſt, aitque:

Haud magis eſt diues, cui argenti atque affluit auri
Copia, tum frugum fertilis arua ſoli,
Grex quoque equum, mulique, atque haec cui ſola ſuperſunt,
Vt valeat venter, cum pedibuſque latus.
Huc ſi natorum florens acceſſerit aetas,
Et decor vxoris, rite beatus erit.

Et

6 Γηράσκειν ἀεὶ] Recte Vulcob. αἰεὶ. eſt enim verſus pentameter. Sic p. 211.

7 ἐθαύμαζεν Bodl. 1. 2. 3. vulgares ν omittunt.

8 Ὧ τε πολὺς] Lego, ᾧ κεν πολὺς, metri cauſa. Sic κεν κρατήσας, pag. 188.

9 ᾧ τε πολὺς etc.] Hi verſus habent ſententiam haud obſcuram, quam et Horatius expreſſit: *Si ventri bene, ſi lateri eſt, pedibusque tuis, nil diuitiae poterunt regales addere maius.* Poſtremum diſtichon eſt obſcurum, et ſi rem acu non tetigi, veniam oro.

ἀλλ᾽ ἑτέρωθι λέγει·

Χρήματα δ᾽ ἱμείρω μὲν ἔχειν, ἀδίκως δὲ πεπᾶσθαι
Οὐκ ἐθέλω· πάντως ὕστερον ἦλθε δίκη.

κωλύει δ᾽ οὐδὲν τὸν ἀγαθὸν καὶ πολιτικὸν ἄνδρα μήτε τῶν περιττῶν τὴν κτῆσιν ἐν σπουδῇ τίθεσθαι, μήτε τῆς χρείας τῶν ἀναγκαίων καὶ ἱκανῶν καταφρονεῖν. ἐν δὲ τοῖς τότε χρόνοις, καθ᾽ Ἡσίοδον [11], ἔργον οὐδὲν ἦν ὄνειδος, οὐδὲ τέχνη διαφορὰν ἔφερεν· ἐμπορία δὲ καὶ δόξαν εἶχεν οἰκειουμένη τὰ βαρβαρικὰ, καὶ προξενοῦσα φιλίας βασιλέων, καὶ πραγμάτων ἐμπείρους ποιοῦσα πολλῶν. ἔνιοι δὲ καὶ πόλεων οἰκισταὶ γεγόνασι μεγάλων, ὡς καὶ ὁ Μασσαλίας Πρῶτος [12] ὑπὸ Κελτῶν τῶν περὶ τὸν Ῥοδανὸν ἀγαπη-

Et alio loco ait:

Non sperno nummos, si sit possessio iusta.
At nolo iniustos: vltio nam sequitur.

Quid autem causae est, quin boni et politici viri nec solicitentur illorum parandorum cura superuacaneorum, nec rerum vtilium et commodarum respuant vsum? Enimuero illo seculo (vt ait Hesiodus) nullum opus vitio vertebatur, neque adferebat ars discrimen. Mercatura etiam in dignatione erat, quae commoda ex regionibus barbaris adscisceret, amicitias cum regibus conciliaret, et multarum rerum conferret peritiam. Aliqui insuper mercatores magnarum conditores vrbium fuerunt, vt qui Massiliam condidit primus, quem Galli Rhodani accolae cupide amplexi sunt. Ad

oro. Nam Lapo etiam ignoscendum hic arbitror. *Xylander.*

10 Ἀφίκηται] Melius Anon. ἐφίκηται, *consequatur:* et versu sequenti ἥβης Vulcob. et Anon. nisi legas ἁρμοδία, *congrua.*

11 Καθ᾽ Ἡσίοδον] Dictum Hesiodi, cuius hic meminit, celebratissimum est ex ἃ ἔργων: Ἔργον δ᾽ οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ᾽ ὄνειδος: id est: *Non est turpe laborare: est ignauia turpis. Xyl.*

12 Μασσαλίας πρῶτος] Xylander vertit: *vt Massalias Massiliae auctor.* Sicque in hunc locum annotat: Quod in Graeco est ἀγαπηθὴς, Lapus ἀγαπηθεὶς legit, et *obseruatus* reddidit. Idem ego sum secutus, et Massaliam proprium nomen reliqui. De Massilia autem vrbe eum loqui, ne dubium quidem est. Venit in mentem, ἀγαπηθὴς fortassis illud proprium esse nomen: sed nihil habeo certi. Massiliae originem copiose Strabo lib. IV. exponit: et a Phocaeensibus ortam eam vrbem in Archidamo

θείς [13]. καὶ Θαλῆν δέ φασιν ἐμπορίᾳ χρήσασθαι, καὶ Ἱπποκράτην τὸν μαθηματικὸν, καὶ Πλάτωνι τῆς ἀποδημίας ἐφόδιον, ἐλαίου τινὸς ἐν Αἰγύπτῳ διάθεσιν γενέσθαι [14].

3. Τὸ δ' οὖν εὐδάπανον τῷ Σόλωνι καὶ ὑγρὸν πρὸς τὴν δίαιταν, καὶ τὸ φορτικώτερον, ἢ φιλοσοφώτερον, ἐν τοῖς ποιήμασι διαλέγεσθαι περὶ τῶν ἡδονῶν, τὸν ἐμπορικὸν οἴονται βίον προστετρίφθαι· πολλοὺς γὰρ ἔχοντα κινδύνους καὶ μεγάλους, ἀνταπαιτεῖν πάλιν εὐπαθείας τινὰς καὶ ἀπολαύσεις. ὅτι δ' αὑτὸν ἐν τῇ τῶν πενήτων μερίδι μᾶλλον, ἢ τῇ τῶν πλουσίων ἔταττε, δῆλόν ἐστιν ἐκ τούτων·

Πολλοὶ γὰρ πλουτεῦσι κακοὶ, ἀγαθοὶ δὲ πένονται.
'Αλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα
Τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον· ἐπεὶ τὸ μὲν ἔμπεδόν ἐστι [15],
Χρήματα δ' ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος ἔχει.

τῇ δὲ ποιήσει κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς οὐδὲν ἄξιον σπουδῆς, ἀλλὰ παίζων πως ἔοικε [16] προσχρήσασθαι, καὶ περιά-

Ad haec Thalem memorant mercaturis faciendis operam dedisse, Hippocratem quoque mathematicum, Platoni item viaticum fuisse peregrinationis, olei in Aegypto distractionem.

Caeterum quod fuerit profusior Solon et vita mollior, atque in versibus licentiore vsus sit, quam pro philosopho de voluptatibus oratione, id ex vita mercatoria putant ei haesisse. Siquidem pro multis et grauibus, in quibus versatur, periculis, lautitias aliquas et delicias eam postulare. Quod autem in pauperum se potius numero, quam opulentorum reponeret, ex hisce liquet:

Diues enim plerumque malus, sed rectus egenus:
At virtutis opes non nisi rectus habet.
His non cedo malis, quarum est possessio firma: ast
Esse potest locuples improbus, atque probus.

Poëtica ab initio non vllam ad rem grauem, verum ludibundus videtur temporis per otium fallendi gratia vsus obiter, atque in ea

mo Isocrates diserte dicit. Hactenus *Xylander*. Protus proprium nomen viri, vt obseruat Dacer. ex Iustino, l. XLIII. Hinc Aristoteles apud Athenaeum l. XIII. tradit esse γένος ἐν Μασσαλίᾳ μέχρι νῦν Πρωτιάδαι καλούμενον.

13 ἀγαπήνωρ Anonym.

14 φασὶ γενέσθαι Bodl. 3.

15 Ἔμπεδόν ἐστι] Scriptum est etiam ἔμπεδον αἰεί. *H. Steph.*

16 'Αλλὰ παίζων, ὡς ἔοικε] Vel ὡς

γων [17] ἑαυτὸν ἐν τῷ σχολάζειν· ὕστερον δὲ, καὶ γνώμας ἐνέτεινε φιλοσόφους, καὶ τῶν πολιτικῶν πολλὰ συγκατέπλεκε τοῖς ποιήμασιν, οὐχ ἱστορίας ἕνεκεν καὶ μνήμης, ἀλλ' ἀπολογισμούς τε τῶν πεπραγμένων ἔχοντα, καὶ προτροπὰς ἐνιαχοῦ [18] καὶ νουθεσίας, καὶ ἐπιπλήξεις πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. ἔνιοι δέ φασιν, ὅτι καὶ τοὺς νόμους ἐπεχείρησεν ἐντείνας εἰς ἔπος ἐξενεγκεῖν, καὶ διαμνημονεύουσι τὴν ἀρχὴν οὕτως ἔχουσαν·

Πρῶτα μὲν εὐχώμεσθα Διῒ Κρονίδῃ βασιλῆϊ,
Θεσμοῖς τοῖσδε τύχην ἀγαθὴν καὶ κῦδος ὀπάσσαι.

φιλοσοφίας δὲ τοῦ ἠθικοῦ μάλιστα τὸ πολιτικὸν, ὥσπερ οἱ πλεῖστοι τῶν τότε [19] σοφῶν, ἠγάπησεν. ἐν δὲ τοῖς φυσικοῖς ἁπλοῦς ἐστι λίαν καὶ ἀρχαῖος, ὡς [20] δῆλον ἐκ τούτων·

Ἐκ νεφέλης πέλεται [21] χιόνος μένος ἠδὲ χαλάζης·
Βροντὴ δ' ἐκ λαμπρᾶς γίγνεται [22] ἀστεροπῆς.

in ea se exercuiſſe. Poſt et ſententias incluſit verſibus philoſophicas, et ex iis, quae geſſerat in republica, intexuit multa, non ſcribendi hiſtoriam, vel memoriae cauſa, ſed ad defendendas actiones ſuas, interdum ad excitandos caſtigandoſque et obiurgandos Athenienſes. Tradunt aliqui, et leges ſuas aggreſſum carmine illigare, ac principium recenſent huiuſcemodi:

Oramus primum, rex vt Saturnius hiſce
Legibus aſpiret, velit et concedere laudem.

Eam autem moralis Philoſophiae partem, qua ciuilis ratio ac diſciplina continetur, ſicut plerique ſapientum, eſt ſectatus: in phyſicis mire eſt ſimplex et antiquarius, vt ex his patet:

Nube niues tenues et grando gignitur atra,
Et tonitrus alta fulgur ab arce ciet.

Flatibus

ὡς ante ἔοικε expungendum, vel προσχρήσασθαι in προσεχρήσατο mutandum fuerit. *H. Steph.* Si diſtinguas, ἀλλὰ παίζων ὡς, ἔοικε προσχρήσασθαι, et nec delendum ὡς, nec mutandum προσχρήσασθαι in προσεχρήσατο putabis cum Stephano.

17 Περιάγων] Probo παράγων, vt Anonym. ſic idem Solon dicitur μουσικῇ παραπέμπων ἑαυτὸν, et Sympoſ. l. III. c. 6. νὺξ παράγει καὶ κατευνάζει τὴν φύσιν.

18 ἐνισχοῦν Vulcob.

19 deeſt τότε Bodl. 1. 2. 3.

20 Ὡς δῆλον] Bodl. 1. 2. καὶ, forte vtrumque admittendum, ὡς καὶ δῆλον.

21 Πέλεται] Diog. Laërtius in Solone, habet φέρεται.

22 γίνεται

Ἐξ ἀνέμων δὲ θάλασσα ταράσσεται· ἢν δέ τις αὐτὴν
Μὴ κινῇ, πάντων ἐστὶ δικαιοτάτη.

καὶ ὅλως ἔοικεν ἡ Θάλεω μόνον [23] σοφία τότε περαιτέρω τῆς χρείας ἐξικέσθαι τῇ θεωρίᾳ, τοῖς δ' ἄλλοις ἀπὸ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς τοὔνομα τῆς σοφίας ὑπῆρξε.

4. Γενέσθαι δὲ μετ' [24] ἀλλήλων ἔν τε Δελφοῖς ὁμοῦ λέγονται, καὶ πάλιν ἐν Κορίνθῳ, Περιάνδρου σύλλογόν τινα κοινὸν αὐτῶν καὶ συμπόσιον κατασκευάσαντος. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰς ἀξίωμα καὶ δόξαν αὐτοὺς κατέστησεν ἡ τοῦ τρίποδος περίοδος, καὶ διὰ πάντων ἀνακύκλησις καὶ ἀνθύπειξις μετ' εὐμενείας [25] φιλοτίμου γινομένη. Κώων γὰρ, ὥς φασι, καταγόντων σαγήνην, καὶ ξένων ἐκ Μιλήτου πριαμένων τὸν βόλον οὔπω φανερὸν ὄντα, χρυσοῦς ἐφάνη τρίπους ἑλκόμενος, ὃν λέγουσιν Ἑλένην πλέουσαν ἐκ Τροίας αὐτόθι καθεῖναι, χρησμοῦ τινος ἀναμνησθεῖσαν παλαιοῦ. γενομένης δὲ τοῖς ξένοις πρῶτον ἀντιλογίας πρὸς τοὺς ἁλιέας περὶ τοῦ τρίποδος, εἶτα τῶν πόλεων ἀναδεξαμένων τὴν διαφορὰν ἄχρι πολέμου προελθοῦσαν, ἀνεῖλεν

Flatibus aſſiduis miſcentur et aequora: ſi quis
Non moueat, quicquam iuſtius eſſe nequit.

Atque omnino ſola tunc videtur Thaletis ſapientia vſum exceſſiſſe ſpeculatione; reliqui ciuilibus ab artibus nomen inuenerunt ſapientiae.

Fuiſſe vna perhibentur et Delphis, et poſt Corinthi, vbi communem quendam conuentum eorum et conuiuium Periander inſtruxerat. Maiorem autem autoritatem iis et gloriam tripodis circumdatio, et per omnes circulatio, mutuaque inter ipſos cum honorifica modeſtia conceſſio conciliauit. Nam quum Coi (vt fama eſt) verriculum traherent, cuius iactum adhuc incertum hoſpites emerant Mileſii, auream menſam conſpexerunt extractam, quam fuiſſe ab Helena aiunt a Troia remeante, quum veteris oraculi reminiſceretur, deiectam. Concertatione de menſa inter hoſpites et piſcatores exorta, excipientibus inde ciuitatibus contentionem, quae in bellum vſque erupit, reſponſum vtriſque ab

22 γίνεται Vulcob.
23 Θάλεω μόνον] Bodl.et Anon. μόνου. rectiſſime.
24 δὲ καὶ μετ' Bodl. 1. 2.
25 εὐνοίας Bodl. 3.

26 ἐπ'

ἀμφοτέροις ἡ Πυθία, τῷ σοφωτάτῳ τὸν τρίποδα ἀποδοῦναι. καὶ πρῶτον μὲν ἀπεστάλη πρὸς Θαλῆν εἰς Μίλητον, ἑκουσίων Κῴων ἑνὶ δωρουμένων ἐκείνῳ, περὶ οὗ πρὸς ἅπαντας ὁμοῦ Μιλησίους ἐπολέμησαν. Θάλεω δὲ Βίαντα σοφώτερον ἀποφαίνοντος αὐτοῦ, πρὸς ἐκεῖνον ἧκεν. ἀπ'[26] ἐκείνου δ' αὖθις ἀπεστάλη πρὸς ἄλλον ὡς σοφώτερον. εἶτα περιϊὼν καὶ ἀναπεμπόμενος οὕτως ἐπὶ Θαλῆν τὸ δεύτερον ἀφίκετο· καὶ τέλος εἰς Θήβας ἐκ Μιλήτου κομισθεὶς, τῷ Ἰσμηνίῳ Ἀπόλλωνι καθιερώθη. Θεόφραστος δέ φησι, πρῶτον μὲν εἰς Πριήνην Βίαντι τὸν τρίποδα πεμφθῆναι, δεύτερον δ' εἰς Μίλητον Θαλῇ Βίαντος ἀποπέμψαντος· οὕτω δὲ διὰ πάντων πάλιν εἰς Βίαντα περιελθεῖν, τέλος δ' εἰς Δελφοὺς ἀποσταλῆναι. ταῦτα μὲν οὖν ὑπὸ πλειόνων τεθρύλληται, πλὴν ὅτι τὸ δῶρον ἀντὶ τοῦ τρίποδος οἱ μὲν φιάλην ὑπὸ Κροίσου πεμφθεῖσαν, οἱ δὲ ποτήριον Βαθυκλέους ἀπολιπόντος [εἶναι] λέγουσιν.

5. Ἰδίᾳ δὲ Ἀναχάρσεώς τε πρὸς Σόλωνα, καὶ πάλιν Θάλεω συνουσίαν τινὰ καὶ λόγους ἀναγράφουσι τοιούτους. Ἀνάχαρσιν μὲν εἰς Ἀθήνας φασὶν ἐπὶ τὴν Σόλωνος οἰκίαν

ab oraculo Delphico eſt, vt ſapientiſſimo menſam donarent. Ita primum Miletum eſt ad Thalem miſſa, Cois vni illi id, de quo cum vniuerſis Mileſiis arma contulerant, vltro dono dantibus: Thale Biantem ſe ſapientiorem aſſerente, ad illum peruenit, ab illo rurſus ad alium miſſa eſt tanquam ſapientiorem. Inde ita circulans et remiſſa rediit iterum ad Thalem. Ad vltimum ex Mileto Thebas deportata, et Apollini Iſmenio eſt ſacrata. Theophraſtus vero autor eſt, Prienem eam primum ad Biantem fuiſſe miſſam, deinde ad Thalem remittente eam Miletum Biante: ita ambitu omnium confecto rediſſe ad Biantem, ad extremum Delphos deportatam. Haec fama eſt a pleriſque vulgata, niſi quod donum pro menſa, alii phialam a Croeſo miſſam, alii relictum a Bathycle poculum prodant.

At priuatam conſuetudinem et colloquia cum Solone Anacharſis atque etiam Thalis tradunt huiuſcemodi. Anacharſim autumant, quum ad aedes Solonis commeaſſet, fores pulſaſſe,

26 ὑπ' Anonym.

ἐλθόντα, κόπτειν, καὶ λέγειν, ὡς ξένος ὢν ἀφῖκται φιλίαν ποιησόμενος καὶ ξενίαν πρὸς αὐτόν. ἀποκρινομένου δὲ τοῦ Σόλωνος, Οἴκοι βέλτιόν ἐστι ποιεῖσθαι φιλίας· Οὐκοῦν, φάναι τὸν Ἀνάχαρσιν, αὐτὸς ὢν οἴκοι σὺ ποίησαι φιλίαν καὶ ξενίαν πρὸς ἡμᾶς. οὕτω δὴ θαυμάσαντα τὴν ἀγχίνοιαν τοῦ ἀνδρὸς τὸν Σόλωνα δέξασθαι φιλοφρόνως, καὶ χρόνον τινὰ σχεῖν [27] παρ' αὐτῷ, ἤδη τὰ δημόσια πράττοντα καὶ συνταττόμενον [28] τοὺς νόμους. τὸν οὖν Ἀνάχαρσιν πυθόμενον καταγελᾶν τῆς πραγματείας τοῦ Σόλωνος, οἰομένου [29] γράμμασιν ἐφέξειν [30] τὰς ἀδικίας καὶ πλεονεξίας τῶν πολιτῶν, ἃ μηδὲν τῶν ἀραχνίων διαφέρειν, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνα, τοὺς μὲν ἀσθενεῖς καὶ λεπτοὺς τῶν ἁλισκομένων καθέξειν, ὑπὸ δὲ τῶν δυνατῶν καὶ πλουσίων διαρραγήσεσθαι. τὸν δὲ Σόλωνα πρὸς ταῦτα φασὶν εἰπεῖν, ὅτι καὶ συνθήκας ἄνθρωποι φυλάττουσιν, ἃς οὐδετέρῳ λυσιτελές ἐστι [31] παραβαίνειν τῶν θεμένων· καὶ τοὺς νόμους αὐτὸς οὕτως ἁρμόζεται τοῖς πολίταις, ὥστε πᾶσι τοῦ παρανομεῖν

pulſaſſe, atque edidiſſe, aduenam ſe eſſe, qui ad contrahendam cum eo amicitiam et ius hoſpitii eo acceſſiſſet. Reſponſum reddente Solone, Praeſtat domi amicitias conciliare: Quin tu igitur, ſubieciſſe Anacharſim, qui domi es, iungis nobiſcum amicitiam et hoſpitium? Eam illius ſagacitatem quum ſtuperet Solon, hominem excepiſſe benigne, atque aliquamdiu apud ſe detinuiſſe, quum iam publica negotia tractaret, et leges conſcriberet. Qua re intellecta deriſiſſe Anacharſim impenſam Solonis operam et ſtudium, qui ciuium ſe iniurias et cupiditates putaret refrenaturum ſcriptura, quae nihil a telis araneorum differret, ſed ſicut illae, imbecillos tenueſque, quos comprehendiſſet, retentura: validos vero et pecunioſos eſſet tranſmiſſura. Quibus Solonem ferunt occurriſſe, ſtare homines etiam pactis conuentis, quae neutri parti expediat violare, ac leges ita ſe temperare ciuibus, omnibus vt futurum perſpi-

27 Σχεῖν] Legitur etiam κατασχεῖν. *H. Steph.*

28 Πράττοντα καὶ συνταττόμενον] Melius Bodl. 1. 2. πράττοντι καὶ συνταττομένῳ, vt congruant cum αὐτῷ.

29 οἰόμενον Vulcob.

30 ἐφέξειν] Legitur etiam ἀφέλξειν: ſed ἐφέξειν magis mihi placet. *H. Steph.*

31 λυσιτελές τι Bodl. 1. 2. 3. item Iunt. et Ald.

32 τὸν

βέλτιον ἐπιδεῖξαι τὸ δικαιοπραγεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς Ἀνάχαρσις εἴκαζεν ἀπέβη μᾶλλον, ἢ κατ' ἐλπίδα τοῦ Σόλωνος. ἔφη δὲ κἀκεῖνο θαυμάζειν ὁ Ἀνάχαρσις ἐκκλησίᾳ παραγενόμενος, ὅτι λέγουσι μὲν οἱ σοφοὶ παρ' Ἕλλησι, κρίνουσι δ' οἱ ἀμαθεῖς.

6. Πρὸς Θαλῆν δ' εἰς Μίλητον ἐλθόντα τὸν Σόλωνα, θαυμάζειν, ὅτι γάμου καὶ παιδοποιΐας τὸ παράπαν ἠμέληκε. καὶ τὸν Θαλῆν [32] τότε μὲν σιωπῆσαι, διαλιπόντα δ' ὀλίγας ἡμέρας, ἄνδρα παρασκευάσαι ξένον, ἀρτίως ἥκειν φάσκοντα δεκαταῖον ἐξ Ἀθηνῶν. πυθομένου δὲ τοῦ Σόλωνος, εἰ ἴδη τι καινὸν ἐν ταῖς Ἀθήναις, δεδιδαγμένον ἃ χρὴ λέγειν τὸν ἄνθρωπον, οὐδὲν εἰπεῖν ἕτερον, εἰ μὴ νὴ Δία νεανίσκου τινὸς ἦν ἐκφορὰ, καὶ προὔπεμπεν ἡ πόλις. ἦν γὰρ υἱὸς, ὡς ἔφασαν, ἀνδρὸς ἐνδόξου καὶ πρωτεύοντος ἀρετῇ τῶν πολιτῶν· οὐ παρῆν δὲ, ἀλλ' ἀποδημεῖν ἔφασαν αὐτὸν ἤδη [33] πολὺν χρόνον. Ὡς [34] δυστυχὴς ἐκεῖνος, φάναι τὸν Σόλωνα. Τίνα δ' ὠνόμαζον αὐτόν; Ἤκουσα,

perſpicuum eſſet, antiquius eſſe colere iuſtitiam, quam ius violare. Verum horum quidem euentus Anacharſis coniecturae potius, quam ſpei reſpondit Solonis. Iam hoc quoque dixit ſe mirari Anacharſis, quum concioni interfuiſſet, quod dicerent apud Graecos ſapientes, ſtulti iudicarent.

Quum profectus eſſet Miletum ad Thalem Solon, aiunt, mirum ſibi eum dixiſſe videri, quod nuptias et ſobolis procreationem omnino negligeret. Thalem autem in praeſentia quidem tacuiſſe, aliquot vero dierum interuallo ſubornaſſe peregrinum quendam, qui modo decimo die ab Athenis profectum ſe diceret. Quaerente Solone, num quid Athenis noui, hominem quae diceret edoctum, Nihil, reſpondiſſe, aliud, niſi ſane quod adoleſcens efferretur, et proſequeretur funus tota ciuitas. Nam erat, vt ferebatur, (inquit) clari viri filius et virtute inter ciues primi: nec aderat ille, ſed longo iam ſpatio dixerunt eum peregre eſſe. O hominem infortunatum, dixiſſe Solonem. Quodnam ferebant eius nomen? Audiui equidem, inquit,

32 τὸν μὲν Θαλῆν Bodl. 1. 2.
33 deeſt ἤδη Bodl. 1. 2.
34 Ὡς δυστυχὴς] Inuenitur et ὢ δυστυχής. H. Steph.

φάναι, τοὔνομα, τὸν ἄνθρωπον [35]. ἀλλ' οὐ μνημονεύω· πλὴν ὅτι πολὺς λόγος ἦν αὐτοῦ σοφίας καὶ δικαιοσύνης. οὕτω δὴ καθ' ἑκάστην ἀπόκρισιν τῷ φόβῳ προσαγόμενον τὸν Σόλωνα, καὶ τέλος ἤδη συντεταραγμένον, αὐτὸν ὑποβαλεῖν τοὔνομα τῷ ξένῳ, πυνθανόμενον, μὴ Σόλωνος ὁ τεθνηκὼς υἱὸς ὠνομάζετο. Φήσαντος δὲ τἀνθρώπου [36], τὸν μὲν ὁρμῆσαι παίειν τὴν κεφαλὴν, καὶ τἄλλα ποιεῖν καὶ λέγειν, ἃ συμβαίνει τοῖς περιπαθοῦσι. τὸν δὲ Θαλῆν ἐπιλαβόμενον αὐτοῦ, καὶ γελάσαντα· Ταῦτά τοι, φάναι, ὦ Σόλων, ἐμὲ γάμου καὶ παιδοποιΐας ἀφίστησιν, ἃ καί σε κατερείπει τὸν ἐῤῥωμενέστατον. ἀλλὰ θάῤῥει τῶν λόγων ἕνεκα τούτων· οὐ γάρ εἰσιν ἀληθεῖς. Ταῦτα μὲν οὖν Ἕρμιππος ἱστορεῖν φησι Πάταικον, ὃς ἔφασκε τὴν Αἰσώπου ψυχὴν ἔχειν.

7. Ἄτοπος δὲ καὶ ἀγεννὴς ὁ τῷ φόβῳ τῆς ἀποβολῆς τὴν κτῆσιν ὧν χρὴ προϊέμενος. οὕτω γὰρ ἄν τις οὐ

inquit, nomen, ſed excidit mihi, tantum memini multam habitam mentionem eius ſapientiae et iuſtitiae. Ita ſcilicet creſcente ad ſingulas interrogationes metu, Solonem iam tandem commotum ipſum hoſpiti ſuggeſſiſſe nomen, ac requiſiſſe, Soloniſne ille filius. Quo annuente, coepiſſe illum caput caedere, aliaque et facere et dicere, quae moerore oppreſſi aſſolent. Tum Thalem prehenſo Solone ridentem dixiſſe, At haec me, Solon, a connubio deterruerunt, et a liberis tollendis, quae te etiam infringunt virum conſtantiſſimum. Te vero nihil hic nuntius moueat: haec enim ficta ſunt. Atque haec quidem Hermippus Pataecum, qui Aeſopi ſe ferebat animam habere, ſcribere refert.

Atqui ineptus et ignauus ſit, qui formidine amiſſionis res comparare neceſſarias negligat. Eadem enim ratione neque

35 ἤκουσα, φάναι, τοὔνομα, τὸν ἄνθρωπον] Haec verba ita interpungenda fuerunt, ſingulis hypoſtigmen poſtponendo, ne implicita haec ſtructura lectori imponeret, quum ἤκουσα, φάναι, τοὔνομα, τὸν ἄνθρωπον, dictum ſit pro φάναι τὸν ἄνθρωπον, ἤκουσα τοὔνομα. Tantum abeſt autem, vt huiusmodi collocatio verborum reprehendi debeat, vt potius tanquam ex Atticis ſcriptoribus ſumta laudanda ſit. *H. Steph.*

36 Φήσαντος δὲ ἀνθρώπου] Multo rectius Bodl. 1. 2. Φήσαντος δὲ καὶ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ enim ſententiae

πλοῦτον, οὐ δόξαν, οὐ σοφίαν ἀγαπήσειε παραγενομένην, δεδιὼς στέρεσθαι. καὶ γὰρ ἀρετήν, ἧς κτῆμα μεῖζον οὐδὲν, οὐδ' ἥδιον, ἐξισταμένην ὑπὸ νόσων καὶ φαρμάκων ὁρῶμεν. αὐτῷ τε Θαλῇ μὴ γήμαντι πλέον οὐδὲν εἰς ἀφοβίαν, εἰ μὴ καὶ φίλων κτῆσιν ἔφυγε καὶ οἰκείων καὶ πατρίδος. ἀλλὰ καὶ παῖδα θετὸν ἔσχε ποιησάμενος αὐτὸς τὸν τῆς ἀδελφῆς, ὥς φασι, Κύβισθον. ἐχούσης γάρ τι τῆς ψυχῆς ἀγαπητικὸν ἐν ἑαυτῇ [37], καὶ πεφυκυίας, ὥσπερ αἰσθάνεσθαι καὶ διανοεῖσθαι καὶ μνημονεύειν, οὕτω καὶ φιλεῖν, ἐνδύεταί τι τούτῳ καὶ προσφύεται τῶν ἐκτὸς, οἷς οἰκεῖον οὐδέν ἐστι· καὶ καθάπερ οἶκον καὶ χώραν γνησίων ἔρημον διαδόχων, τὸν φιλόστοργον [38] ἀλλότριοι καὶ νόθοι, ἢ θεράποντες [39] εἰσοικισάμενοι καὶ καταλαβόντες, ἅμα τῷ φιλεῖν τὸ φροντίζειν καὶ δεδιέναι περὶ αὐτῶν ἐνεποίησαν. ὥστ' ἴδοις ἂν ἀνθρώπους στερροτέρᾳ τῇ φύσει περὶ

neque opes, neque gloriam, neque ſapientiam partam prae metu amittendi amplectaris. Etenim virtutem, cuius nihil fructu praeſtantius vel iucundius, ex morbis cernimus et venenis labefactari. Atque ipſe Thales nihilo magis a terrore ſecurior per caelibatum erat, niſi ſane amicos, familiares, patriam refugit habere. Immo vero filium etiam ipſe habuit adoptiuum ex ſorore natum, vt aiunt, Cybiſthum. Nam quum animo quidam inſiti ſint igniculi amatorii, natuſque ille ſit, ſicut ad ſentiendum, cogitandum, reminiſcendum, ita ad diligendum; arrepit et adhaereſcit quid externi iis, quos deficit proprium. Quum velut domum et praedium legitimis orbum ſucceſſoribus, alieni et non iuſti filii animum affectu plenum captant obſequiis; cui ſimulatque inſinuaverint ſe, et occupauerint eum, infundunt vna cum amore curam ſui ac ſolicitudinem. Adeoque cernas eos, qui natura duriores de nuptiis

tiae neceſſarium eſt, et bis in hac narratione occurrit τὸν ἄνθρωπον cum articulo.

37 ἐχούσης γάρ τι τῆς ψυχῆς ἀγαπητικὸν ἐν ἑαυτῇ] Haec inepte Lapus ad ſolum Thaletem retulit, quum ſint in genere dicta de ſtorgis (vt vocamus) naturalibus. *Xylander.*

38 Τὸν φιλόστοργον] Omnino legendum τὸ φιλόστοργον cum omnibus Bodl. quod paulo ſupra vocatur τῆς ψυχῆς ἀγαπητικόν.

39 Θεραπεύοντες] Rectius θεράποντες Fl. Bodl. 1. 2. et Vulc.

40 Δια-

γάμου καὶ γενέσεως παίδων διαλεγομένους [40], εἶτα τοὺς αὐτοὺς ἐπὶ παισὶν οἰκοτρίβων, ἢ θρέμμασι παλλακῶν νοσοῦσι καὶ θνήσκουσι παρατεινομένους πόθῳ, καὶ φωνὰς ἀγεννεῖς ἀφιέντας. ἔνιοι δὲ καὶ κυνῶν θανάτῳ καὶ ἵππων αἰσχρῶς καὶ ἀβιώτως ὑπὸ λύπης [41] διετέθησαν. ἀλλ' ἕτεροί γε παῖδας ἀγαθοὺς ἀποβαλόντες [42], οὐδὲν ἔπαθον δεινὸν, οὐδ' ἐποίησαν αἰσχρὸν, ἀλλὰ καὶ χρώμενοι τῷ λοιπῷ βίῳ κατὰ λόγον διετέλεσαν. ἀσθένεια γὰρ, οὐκ εὔνοια, λύπας ἀπεράντους ἐπάγεται [43] καὶ φόβους ἀνθρώποις ἀνασκήτοις ὑπὸ λόγου πρὸς τύχην, οἷς οὐδ' ἀπόλαυσις ἐγγίνεται τοῦ ποθουμένου παρόντος, τοῦ μέλλοντος ὠδῖνας ἀεὶ καὶ τρόμους καὶ ἀγῶνας, εἰ στερήσονται, παρέχοντος αὐτοῖς. δεῖ δὲ μήτε πενίᾳ πρὸς χρημάτων πεπαιδεῦσθαι [44] στέρησιν, μήτ' ἀφιλίᾳ πρὸς φίλων ἀποβολὴν, μήτ' ἀπαι-

nuptiis et ſuſcipiendis liberis verba faciunt, mox eoſdem ex vernarum filiis et alumnis pellicum aegrotantibus et morientibus confectos deſiderio, et in voces erumpentes abiectas. Immo ſunt, qui canum et equorum interitum foede et perdite luxerunt, quum alii certe filiis orbati bonis, neque afflixerint ſeſe, neque turpes praebuerint, immo etiam vitam reliquam ſapienter transegerint. Imbecillitas enim, non caritas, affert hominibus, qui ratione ad fortunam non occalluerunt, aegritudines immenſas et trepidationes, quibus nec frui praeſentia rei optatae licet, quod exſpectatio, ne ſpolientur, dolores et tremores et anxietates his offundat perpetuas. Non oportet autem ab egeſtate conſilium mutuari ad pecuniae ereptionem, neque ad amicorum amiſſionem ab eorundem ſolitudine, neque ab orbitate ad

40 Διαλεγομένους] In quibusdam eſt διαμαχομένους. *H. Steph.* Illud praeferendum, quia de philoſophis, ſicut Thalete, res agitur, qui de huiuſmodi argumentis diſſerere ſolebant.

41 ὑπὸ λύπης] Scriptum eſt etiam ὑπ' ὀδύνης. *H. Steph.*

42 ἀποβαλόντες] Scriptum eſt etiam ἀπολέσαντες. *H. Steph.*

43 ἐπάγεται] Scriptum eſt etiam παρέχεται. *H. Steph.*

44 Πρὸς χρημάτων πεπαῦσθαι στέρησιν] Tres hic ſunt lectiones, πεπαῦσθαι, πεπρᾶχθαι et τεταράχθαι, ſed hanc tertiam poſſe recipi ſolam arbitror. *H. Steph.* Vox πεπαῦσθαι ſuſpecta, variis coniecturis agitata eſt. πεπεῖσθαι, I. Rutgerſius; πείθεσθαι, Baudius; Cruſerius

δία πρὸς τέκνων θάνατον, ἀλλὰ τῷ λογισμῷ πρὸς πάντα. καὶ ταῦτα μὲν, ὡς ἐν τῷ παρόντι, πλείονα τῶν ἱκανῶν.

8. Ἐπεὶ δὲ μακρόν τινα καὶ δυσχερῆ πόλεμον οἱ ἐν ἄστει περὶ τῆς Σαλαμινίων νήσου Μεγαρεῦσι πολεμοῦντες ἐξέκαμον, καὶ νόμον ἔθεντο, μήτε γράψαι τινὰ, μήτ' εἰπεῖν αὖθις, ὡς χρὴ τὴν πόλιν ἀντιποιεῖσθαι τῆς Σαλαμῖνος, ἢ θανάτῳ ζημιοῦσθαι, βαρέως φέρων τὴν ἀδοξίαν ὁ Σόλων, καὶ τῶν νέων ὁρῶν πολλοὺς δεομένους ἀρχῆς ἐπὶ τὸν πόλεμον, αὐτοὺς δὲ μὴ θαῤῥοῦντας ἄρξασθαι διὰ τὸν νόμον, ἐσκήψατο μὲν ἔκστασιν τῶν λογισμῶν, καὶ λόγος εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῆς οἰκίας διεδόθη παρακινητικῶς ἔχειν αὐτόν. ἐλεγεῖα δὲ κρύφα συνθεὶς, καὶ μελετήσας, ὥστε

ad liberorum mortem, verum ex ratione ad omnia. Caeterum de his, vt hoc loco, plus ſatis.

Quum autem Athenienſes diuturno bello et graui de Salaminiorum inſula cum Megarenſibus geſto fatiſcentes ſanxiſſent lege poenam capitalem, ſi quis rogationem ferret, vel referret iterum ad ciues de aſſerenda Salamine; eam infamiam Solon grauiter ferens, quum videret, iuuentutem magna ex parte occaſionem quaerere arma mouendi, neque eos tamen metu legis audere id incoeptare, ſimulauit dementiam, rumorque per vrbem ex domo eius percrebuit, eſſe eum furore correptum. Compoſuerat autem clam elegos, quos meditatus, vt memoriter

Cruſerius vertit, *conſilium mutuari*: forte legit πεπνῦσθαι, vt Socrates dicitur περὶ τοῦ Σωκρ. Δαιμ. p. 1029. φιλοσοφίαν εὖ μάλα βεβακχευμένην πεπνῦσθαι. Dacerius ex Mſ. παρατετάχθαι probat: [ita Vulcob.] quam quidem vocem ſimili ſenſu vſurpare videtur noſter in Ὑγιειν. Παραγγ. p. 215. ἐνταῦθα δεῖ παρατετάχθαι πρὸς τὴν μέγα σινομένην ἄνδρας αἰδῶ· Nec tamen omnia occupata ſunt: locus eſt et pluribus coniecturis. aut enim πεπαιδεῦσθαι legi poſſit, vt Op. Mor. 1023. πεπαιδεῦσθαι πρὸς ἀρετήν: aut πεφράχθαι, quod ſenſu convenit cum παρατετάχθαι, ſed ad receptam lectionem propius accedit, et ex var. lect. πεπράχθαι vnica mutata litera oriri poterat. Quod ſi πεπαῦσθαι reddatur, *quietum eſſe, ſedatum, non perturbatum*, non neceſſe eſt, vt mutetur: cui fauere videtur locus in Pyrrho, p. 457. ἀπειρηκὼς πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ πεπαυμένος.

λέγειν ἀπὸ στόματος, ἐξεπήδησεν εἰς τὴν ἀγορὰν ἄφνω πιλίον [45] περιθέμενος. ὄχλου δὲ πολλοῦ συνδραμόντος, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν τοῦ κήρυκος λίθον, ἐν ᾠδῇ διεξῆλθε τὴν ἐλεγείαν, ἧς ἐστιν ἀρχή·

Αὐτὸς κῆρυξ ἦλθον ἀφ' ἱμερτῆς Σαλαμῖνος
Κόσμον ἐπέων [46] ᾠδὴν ἀντ' ἀγορῆς θέμενος.

τοῦτο τὸ ποίημα Σαλαμὶς ἐπιγέγραπται, καὶ στίχων ἑκατόν ἐστι χαριέντως πάνυ πεποιημένον [47]. τότε δὲ ᾀσθέντος [48] αὐτοῦ, καὶ τῶν φίλων τοῦ Σόλωνος ἀρξαμένων ἐπαινεῖν, μάλιστα δὲ τοῦ Πεισιστράτου τοῖς πολίταις ἐγκελευομένου καὶ παρορμῶντος πεισθῆναι τῷ λέγοντι, λύσαντες τὸν νόμον, αὖθις ἥπτοντο τοῦ πολέμου, προστησάμενοι τὸν Σόλωνα· τὰ μὲν οὖν δημώδη τῶν λεγομένων, τοιαῦτ' ἐστὶν, ὅτι πλεύσας ἐπὶ Κωλιάδα [49] μετὰ τοῦ Πεισιστράτου, καὶ καταλαβὼν αὐτόθι πάσας τὰς γυναῖκας τῇ Δήμητρι τὴν πάτριον θυσίαν ἐπιτελούσας, ἔπεμψεν ἄνδρα πιστὸν εἰς

memoriter recitare poſſet, pileatus proſiliit repente in forum. Ingenti concurſu facto, ſuggeſtum praeconis conſcendit, et cantu eos verſus pronuntiauit, quorum hoc eſt exordium:

Adſum praeclarae praeco Salaminis ab ora,
In coetum veſtrum dulce poëma ferens.

Huius poëmatis inſcriptio Salamis eſt, et verſus continet centum ſane quam venuſte ſcriptos. Quos vbi cantauit, et amici eius coeperunt laudare, praecipue autem adhortatus Piſiſtratus ciues eſt, et inflammauit ad parendum dicenti, ſoluerunt legem, bellumque de integro ſuſceperunt, rebus gerendis praefecto Solone. Ac fama quidem vulgatior eſt huiuſcemodi: Quod ad Coliadem nauigauit cum Piſiſtrato. Ibi quum omnes foeminas offendiſſet ſolemnia ſacra Cereri facientes, hominem fidum transfugae ſpecie miſit

45 Πιλίον περιθέμενος] *pileatus.* Lapus *coeno foedatus*, vt ſi πηλὸν legiſſet. Sed nihil eſt. *Xylander.* Demoſthenes de Falſa Legat. hanc ipſam hiſtoriam tangens πιλίδιον habet, quod quidem mendoſa lectio πλινθίον [quam exhibent Vulc. et Bodl. 1. 2. 3.] hic ſuggerere videtur.

46 ἐπῶν Bodl. 1. 2.

47 πεποιημένων Bodl. 1. 2. 3.

48 ἀγασθέντος Bodl. 1. 2.

49 ἐπὶ Κωλιάδα] Atticae promontorium eſt, viginti a Piraeeo ſtadiis. Pauſan. initio Atticorum: et Strabo lib. IX. Idem Pauſan. de Scirade promontorio ibidem. *Xylander.*

τὴν Σαλαμῖνα, προσποιούμενον αὐτόμολον εἶναι, κελεύσοντα τοὺς Μεγαρεῖς, εἰ βούλονται τῶν Ἀθηναίων τὰς πρώτας λαβεῖν γυναῖκας, ἐπὶ Κωλιάδα μετ' αὐτοῦ πλεῖν τὴν ταχίστην. ὡς δὲ πεισθέντες οἱ Μεγαρεῖς ἄνδρας ἐξέπεμψαν ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ κατεῖδεν ὁ Σόλων τὸ πλοῖον ἐλαυνόμενον ἀπὸ τῆς νήσου, τὰς μὲν γυναῖκας ἐκποδὼν ἀπελθεῖν ἐκέλευσε, τῶν δὲ νεωτέρων τοὺς μήδεπω γενειῶντας ἐνδύμασι καὶ μίτραις καὶ ὑποδήμασι τοῖς ἐκείνων σκευασαμένους, καὶ λαβόντας ἐγχειρίδια κρυπτὰ, παίζειν καὶ χορεύειν προσέταξε πρὸς τῇ θαλάσσῃ, μέχρις ἂν ἀποβῶσιν οἱ πολέμιοι, καὶ γένηται τὸ πλοῖον ὑποχείριον. οὕτω δὴ τούτων πραττομένων, ὑπαχθέντες οἱ Μεγαρεῖς τῇ ὄψει, καὶ προσμίξαντες ἐγγὺς, ἐξεπήδων ὡς ἐπὶ γυναῖκας ἁμιλλώμενοι πρὸς ἀλλήλους· ὥστε μηδένα διαφυγεῖν, ἀλλὰ πάντας ἀπολέσθαι, καὶ τὴν νῆσον ἐπιπλεύσαντας εὐθὺς ἔχειν τοὺς Ἀθηναίους.

9. Ἄλλοι δέ φασιν, οὐ τοῦτον τὸν τρόπον γενέσθαι τὴν κατάληψιν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν αὐτῷ τὸν ἐν Δελφοῖς θεὸν χρῆσαι [50].

Ἀρχηγοὺς χώρας θυσίαις ἥρωας ἐνοίκους

misit Salamina, qui moneret, si primarias Athenienses matronas redigere cuperent in potestatem suam, secum vt quam ocyssime nauigarent ad Coliada. Postquam pellecti Megarenses viros aliquot naui impositos miserunt, ac Solon eam aduertit ex insula aduehi, imperauit, vt mulieres facesserent domum, adolescentes autem adhuc imberbes earum stolis, mitris, et calceis ornati, pugionibusque sub veste abditis muniti lusitarent et saltarent in littore, dum hostis descendisset, et ipsi capiendi nauigii facultatem haberent. Dum haec ad eum modum aguntur, Megarenses aspectu decepti, quum prope applicuissent, effuderunt certatim se, velut foeminas capturi. Ita nemo effugit, sed occubuerunt omnes, et profecti Athenienses in insulam, illico sunt ea potiti.

Alii negant eo modo occupatam, verum primum Apollinem Delphicum ei sortes hasce dedisse:

Heroas terrae proceres venerabere sacris,

Quos

50 χρῆσαι ταῦτα Bodl. I. 2.

51 κόλπος

Ἵλασο, τοὺς κόλπος[51] Ἀσωπιὸς[52] ἀμφικαλύπτει,
Οἳ φθίμενοι δέρκονται ἐς ἠέλιον δύνοντα.

τὸν δὲ Σόλωνα διαπλεύσαντα νυκτὸς εἰς τὴν νῆσον, ἐντεμεῖν σφάγια Περιφήμῳ καὶ Κυχρεῖ[53] τοῖς ἥρωσιν. εἶτα παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἐθελοντὰς λαβεῖν πεντακοσίους, δόγματος γενομένου, τούτους, ἂν κατάσχωσι τὴν νῆσον, κυρίους εἶναι τοῦ πολιτεύματος. ἀναχθέντα δὲ συχναῖς ἁλιάσιν ἅμα τριακοντόρου συμπαραπλεούσης, ὑφορμίσασθαι τῇ Σαλαμῖνι κατὰ χηλήν τινα πρὸς τὴν Εὔβοιαν ἀποβλέπουσαν. πυθομένους δὲ τοὺς ἐν Σαλαμῖνι Μεγαρεῖς ἔκ τινος φήμης οὐδὲν βέβαιον, αὐτοὺς μὲν εἰς τὰ ὅπλα θορυβουμένους βαδίζειν, ναῦν δ' ἀποστεῖλαι κατασκεψομένην τὰ τῶν πολεμίων[54]· ἧς ἐγγὺς ἐλθούσης[55], κρατῆσαι τὸν Σόλωνα καὶ καθεῖρξαι τοὺς Μεγαρεῖς. ἐμβιβάσαι δὲ τῶν Ἀθηναίων τοὺς κρατίστους, κελεύσαντα πλεῖν ἐπὶ τὴν πόλιν, ὡς ἂν ἐνδέχηται μά-

Quos ager Aſopi gremio complexus amoeno
Condit, vbi occidui proſpectant lumina ſolis.

Solonem autem, quum in inſulam nocte tranſmiſiſſet, immolaſſe Periphemo et Cichri heroibus victimas. Inde ab Athenienſibus quingentos accepiſſe voluntarios, cum decreto, ſi obtinuiſſent inſulam, vt hi arbitrium haberent reipublicae ibi moderandae. Nauigiis deductis multis piſcatoriis comitante vna naue, quae triginta remis agebatur, ieciſſe eum ancoras prope Salamina ad crepidinem quandam Euboeae obiectam. Megarenſes, qui Salamine erant, eo nuntio allato, ſed incerto, tumultuarii ad arma concurriſſe, et nauem ſpeculatum, quid agerent hoſtes, miſiſſe. Qua oppreſſa quum propius mouiſſet, et in vincula coniectis Megarenſibus, impoſuiſſe naui huic Solonem delectos quoſque Athenienſes: quibus iuſſit, vrbem peterent, ac ſe, quatenus fieri

51 κόλπος γε Bodl. I. 2.

52 Ἀσάπιος Vulcob. Ἀσωπιὰς Bodl. I. 2. 3. et Iuntina. Ἀσοπιὰς Aldina.

53 Κιχρεῖ] Lege Κυχρεῖ, vt omn. Bodl. et Fl. ſic p. 9. Κυχρέα τὸν Σαλαμίνιον.

54 Τῶν πολεμίων] Forte τὰ τῶν πολεμίων, *quid hoſtes agerent.*

55 ἧς ἐγγὺς ἐλθούσης etc.] Hic locus legitur et ita: ἧς ἐγγὺς ἐλθούσης, κατεῖρξαι τοὺς Μεγαρεῖς τὸν Σόλωνα ταύτης κρατήσαντα, ἐμβιβάσαι δὲ etc. *H. Steph.*

56 προσ-

λιςα κρύπ]οντας ἑαυτȣ̀ς. ἅμα δὲ τȣ̀ς ἄλλȣς Ἀθηναίȣς ἀναλαβόντα πεζῇ συμφέρεσθαι τοῖς Μεγαρεῦσι· καὶ τῆς μάχης ἔτι συνεςώσης, φθάσαι τȣ̀ς ἀπὸ τῆς νεὼς καταλαβόντας τὴν πόλιν. ἔοικε δὲ καὶ τῷ λόγῳ τȣ́τῳ τὰ δρώμενα μαρτυρεῖν. ναῦς γάρ τις Ἀτ]ικὴ προσέπλει σιωπῇ τὸ πρῶτον, εἶτα κραυγῇ καὶ ἀλαλαγμῷ προσφερομένων, εἷς ἀνὴρ ἔνοπλος ἐξαλλόμενος μετὰ βοῆς ἔθει πρὸς ἄκρον τὸ Σκιράδιον ἐκ γῆς προσφερομένοις [56]. πλησίον δὲ τȣ̃ Ἐνυαλίȣ τὸ ἱερόν ἐςιν ἱδρυσαμένȣ Σόλωνος. ἐνίκησε γὰρ τȣ̀ς Μεγαρέας, καὶ ὅσοι μὴ διεφθάρησαν ἐν τῇ μάχῃ, πάντας ὑποσπόνδȣς ἀφῆκεν.

10. Οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν Μεγαρέων ἐπιμενόντων, πολλὰ κακὰ καὶ δρῶντες ἐν τῷ πολέμῳ καὶ πάσχοντες ἐποιήσαντο Λακεδαιμονίȣς διαλλακ]ὰς καὶ δικαςάς. οἱ μὲν ȣ̃ν πολλοὶ τῷ Σόλωνι συναγωνίσασθαι λέγȣσι τὴν Ὁμήρȣ δόξαν· ἐμβαλόντα γὰρ αὐτὸν ἔπος εἰς νεῶν κατάλογον, ἐπὶ τῆς δίκης ἀναγνῶναι·

fieri poſſet, tegerent: ſimul caeteris aſſumtis Athenienſibus pugnam terreſtrem cum Megarenſibus commiſiſſe; dum decernitur proelio, illos, qui in naue erant, oblata occaſione vrbem cepiſſe. Videntur vero huic famae ea, quae obſeruantur, adſtipulari. Siquidem nauis quaedam Attica ſilentio primum appellebat: inde illis cum clamore et fremitu aduolantibus, vir vnus armatus exſiliebat, atque ad promontorium Sciradion terra venientibus vociferans currebat. Prope autem eſt Martis ſacellum, quod aedificauit Solon: ſuperauit enim Megarenſes, et quoſcunque proelii calamitas reliquos fecerat, datis induciis omnes miſſos fecit.

Verum enimuero Megarenſibus in pertinacia perſiſtentibus, multiſque cladibus vltro citroque allatis, arbitros et iudices Lacedaemonios ſumſere. Ac Homeri autoritatem plerique tradunt fuiſſe Soloni ſuffragatam. Nam verſum quum in recenſu nauium interieciſſet, in iudicio eum recitaſſe haec carmina:

Bis

56 προσφερομένοις] Scriptum eſt etiam προσαγομένοις. *H. Steph.*

57 Αἴας

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος [57] ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας,
Στῆσε δ' ἄγων ἵν' Ἀθηναίων ἵσαντο φάλαγγες.

αὐτοὶ δ' Ἀθηναῖοι ταῦτα μὲν οἴονται φλυαρίαν εἶναι, τὸν δὲ Σόλωνά φασιν ἀποδεῖξαι τοῖς δικασταῖς, ὅτι Φιλαῖος καὶ Εὐρυσάκης, Αἴαντος υἱοὶ, τῆς Ἀθήνησι πολιτείας μεταλαβόντες, παρέδοσαν τὴν νῆσον αὐτοῖς, καὶ κατῴκησαν, ὁ μὲν [58] ἐν Βραυρῶνι τῆς Ἀττικῆς, ὁ δ' ἐν Μελίτῃ· καὶ δῆμον ἐπώνυμον Φιλαίου τὸν τῶν Φιλαϊδῶν ἔχουσιν, ὅθεν ἦν Πεισίστρατος. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐξελέγξαι τοὺς Μεγαρέας βουλόμενον, ἰσχυρίσασθαι περὶ τῶν νεκρῶν, ὡς οὐχ ὃν τρόπον ἐκεῖνοι θάπτουσι κεκηδευμένων, ἀλλ' ὃν αὐτοί. θάπτουσι δὲ Μεγαρεῖς πρὸς ἕω τοὺς νεκροὺς στρέφοντες [59], Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς ἑσπέραν. Ἡρέας δ' ὁ Μεγαρεὺς ἐνιστάμενος λέγει καὶ Μεγαρεῖς πρὸς ἑσπέραν τετραμμένα τὰ σώματα τῶν νεκρῶν τιθέναι· καὶ μεῖ-

Bis senis Salamine Aiax cum nauibus ibat,
Cecropidum quo castra loco posuere phalanges.

Caeterum ipsi ducunt haec Athenienses pro vanis; Solonem vero planum fecisse aiunt iudicibus, Philaeum et Eurysacem Aiacis filios ciuitate ab Atheniensibus donatos ipsis insulam hanc tradidisse, habitauisseque hunc in Braurone Atticae, illum in Melite, trahereque curiam Philaidarum, vnde erat Pisistratus, ex Philaeo nomen. Quo autem magis Megarenses reuinceret, asseruisse de defunctis, quod non ita, vt illi, sed vt ipsi humarentur. Mortuos autem Megarenses condunt ad orientem obuersos, ad occasum Athenienses. Cui reclamans Megarensis Hereas ait, Megarenses quoque cadauera in occasum versa collocare. Et eo iam

57 Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος etc.] Versus sunt libro Iliadis secundo. Herodotus in vita Homeri in Atheniensium honorem ab Homero gratias eis agente factos dicit. Meminerunt et alii, et Aristot. lib. I. Rhetor. cap. 15. et Fabius lib. I. cap. de exemplis. *Xylander.*

58 οἱ μὲν Vulcob. ita et statim post οἱ δέ.

59 στρέφοντες] Legitur etiam βλέποντας, eodem sensu: sed mortuis tribuere τὸ βλέπειν durum videri queat. Possit tamen id molliri huiusmodi interpretatione, *oculis ad orientem versis. H. Steph.*

60 Ἰκονίαν

ζον ἔτι τούτου, μίαν ἕκαστον Ἀθηναίων ἔχειν θήκην, Μεγαρέων δὲ καὶ τρεῖς καὶ τέσσαρας ἐν μιᾷ κεῖσθαι. τῷ μέντοι Σόλωνι καὶ Πυθικούς τινας βοηθῆσαι λέγουσι χρησμούς, ἐν οἷς ὁ Θεὸς Ἰωνίαν[60] τὴν Σαλαμῖνα προσηγόρευσε. ταύτην τὴν δίκην ἐδίκασαν Σπαρτιατῶν πέντε ἄνδρες, Κριτολαΐδας, Ἀμομφάρετος, Ὑψηχίδας, Ἀναξίλας, Κλεομένης.

11. Ἤδη μὲν οὖν καὶ ἀπὸ τούτων ἔνδοξος ἦν ὁ Σόλων καὶ μέγας. ἐθαυμάσθη δὲ καὶ διεβοήθη μᾶλλον ἐν τοῖς Ἕλλησιν, εἰπὼν ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ[61] τοῦ ἐν Δελφοῖς, ὡς χρὴ βοηθεῖν καὶ μὴ περιορᾶν Κιῤῥαίους ὑβρίζοντας εἰς τὸ μαντεῖον, ἀλλὰ προσαμύνειν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ Δελφοῖς. πεισθέντες γὰρ ὑπ' ἐκείνου πρὸς τὸν πόλεμον ὥρμησαν οἱ Ἀμφικτύονες, ὡς ἄλλοι τε μαρτυροῦσι[62] καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ τῶν Πυθιονίκων ἀναγραφῇ, Σόλωνι τὴν γνώμην ἀνατιθείς. οὐ μέντοι στρατηγὸς ἐπὶ τοῦτον ἀπεδείχθη τὸν πόλεμον, ὡς λέγειν φησὶν Ἕρμιππος Εὐάνθη τὸν Σάμιον. οὔτε γὰρ Αἰσχίνης ὁ ῥήτωρ τοῦτ' εἴρη-

iam maius inſuper indicium, ſingulos loculos habere Athenienſes, Megarenſes ternos et quaternos ſingulis loculis condi. At Soloni etiam oracula quaedam Apollinis, quibus Salamina ille Deus Ioniam appellauit, dicuntur ſuffragata. Hanc cauſam diſceptauerunt quinque Spartiatae, Critolaidas, Amompharetus, Hypſechidas, Anaxilas, Cleomenes.

Erat iam vel hinc celebris Solon et inclytus; maius tamen nomen et clarius apud Graecos parauit, quum cauſam defendit templi Delphici, eſſe ei ſuccurrendum, nec permittendum, vt Cirrhaei profanarent oraculum, ſed cauſa Apollinis eſſe Delphis ſubueniendum. Ab illo inducti iuerunt ad arma Amphictyones, vt teſtantur cum alii, tum in Pythionicarum libro Ariſtoteles, traditque, eius ſententiae Solonem autorem fuiſſe. Non fuit ille tamen ad bellum hoc deſignatus dux, vt tradere Samium Euanthem Hermippus ait. Neque enim id orator prodidit Aeſchines,

et in

60 Ἰαονίαν Bodl. 1. 2. 3.

61 Ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ] Melius Bodl. 1. 2. περὶ, quia ſequitur ὑπὲρ τοῦ θεοῦ.

62 ὡς ἄλλοι τε μαρτυροῦσι] In quibusdam codd. ὡς ἄλλοι τε πολλοὶ μαρτυροῦσι. *H. Steph.*

63 οὔτε

κεν[63], ἔν τε τοῖς τῶν Δελφῶν ὑπομνήμασιν Ἀλκμαίων, ȣ̓[64] Σόλων, Ἀθηναίων ϛρατηγὸς ἀναγέγραπται.

12. Τὸ δὲ Κυλώνειον ἄγος[65] ἤδη μὲν ἐκ πολλȣ͂ διετάραττε τὴν πόλιν, ἐξ ȣ͂ τȣ̀ς συνωμότας τȣ͂ Κύλωνος ἱκετεύοντας τὴν Θεὸν Μεγακλῆς ὁ ἄρχων[66] ἐπὶ δίκῃ κατελθεῖν ἔπεισεν· ἐξάψαντας δὲ τȣ͂ ἕδȣς κρόκην[67] κλωϛὴν, καὶ ταύτης ἐχομένȣς, ὡς ἐγένοντο περὶ τὰς σεμνὰς Θεὰς καταβαίνοντες, αὐτομάτως τῆς κρόκης ῥαγείσης, ὥρμησε συλλαμβάνειν ὁ Μεγακλῆς καὶ οἱ συνάρχοντες, ὡς τῆς Θεȣ͂ τὴν ἱκεσίαν ἀπολεγομένης. καὶ τȣ̀ς μὲν ἔξω κατέλευσαν, οἱ δὲ τοῖς βωμοῖς προσφυγόντες ἀπεσφάγησαν· μόνοι δ' ἀφείθησαν οἱ τὰς γυναῖκας αὐτῶν ἱκετεύσαντες. ἐκ τȣ́τȣ δὲ κληθέντες ἐναγεῖς ἐμισȣ͂ντο· καὶ τῶν Κυλωνείων οἱ περιγενόμενοι πάλιν ἦσαν

et in Delphorum monumentis Alcmaeon, non Solon, eſt Athenienſium dux relatus.

Porro Cylonium ſcelus iam peragitabat diu ciuitatem, ex quo conſortes coniurationis Cyloniae ſupplices Mineruae domum redire Archon Megacles ad cauſam dicendam impulit. Hos annexum ſimulacro filum tenentes, vbi in deſcenſu appropinquauerunt venerandis Deabus, rupto ſua ſponte filo Megacles cum collegis inſtiterunt, quaſi reiiciente ſupplices Dea, corripere. Atque eos, qui extra templum erant, ſaxis obruerunt, qui vero ad aras recurrerunt, hos iugulauerunt. Solos miſſos fecerunt illos, qui ad vxores ipſorum manus tetendiſſent. Hinc vocati piaculares, deteſtabiles habebantur. Qui vero Cyloniorum ſupererant, denuo

63 ȣ̓́τε γὰρ Αἰσχίνης ὁ ῥήτωρ τȣ͂τ' εἴρηκεν] Locus in oratione in Cteſiphontem exſtat: vbi quidem conſultorem et auctorem huius aduerſus Cirrhaeos et Acragallidas belli Solonem, non tamen ducem, refert: hiſtoriam vero ſatis dilucide ibi exponit. Eadem eſt in Phocicis Pauſaniae enarrata, (ex quo Suid. in Solone eam indicauit) qui Cliſthenem belli ducem nominat. *Xylander.*

64 ἀλλ' ȣ̓ Bodl. 1. 2.

65 τὸ δὲ Κυλώνειον ἄγος] De hoc Thucyd. lib. I. et Herod. lib. V. et Cic. de legibus. *Cruſer.*

66 Μεγακλῆς ὁ ἄρχων] Vide infra in Pericle. *Xylander.*

67 Κρόκην] Lapus *ſimulacri veſtem:* quaſi κρόκη hoc ſignificet. *Xylander.*

68 deſunt

ἰσχυροὶ[68], καὶ στασιάζοντες ἀεὶ διετέλουν πρὸς τοὺς ἀπὸ τοῦ Μεγακλέους. ἐν δὲ τῷ τότε χρόνῳ τῆς στάσεως ἀκμὴν λαβούσης μάλιστα, καὶ τοῦ δήμου διαστάντος, ἤδη δόξαν ἔχων ὁ Σόλων παρῆλθεν εἰς μέσον[69], ἅμα τοῖς ἀρίστοις τῶν Ἀθηναίων, καὶ δεόμενος καὶ διδάσκων ἔπεισε τοὺς ἐναγεῖς λεγομένους δίκην ὑποσχεῖν καὶ κριθῆναι, τριακοσίων ἀριστίνδην δικαζόντων. Μύρωνος δὲ τοῦ Φλυέως[70] κατηγοροῦντος, ἑάλωσαν οἱ ἄνδρες, καὶ μετέστησαν οἱ ζῶντες· τῶν δ᾽ ἀποθανόντων τοὺς νεκροὺς ἀνορύξαντες, ἐξέῤῥιψαν ὑπὲρ τοὺς ὅρους. ταύταις δὲ ταῖς ταραχαῖς καὶ Μεγαρέων συνεπιθεμένων, ἀπέβαλόν τε Νισαίαν οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ Σαλαμῖνος ἐξέπεσον αὖθις. καὶ φόβοι τινὲς ἐκ δεισιδαιμονίας ἅμα καὶ φάσματα κατεῖχε τὴν πόλιν· οἵ τε μάντεις ἄγη καὶ μιασμοὺς δεομένους καθαρμῶν προφαίνεσθαι[71] διὰ τῶν ἱερῶν ἠγόρευον. οὕτω δὲ

denuo opibus pollebant, ac perpetuas cum genere Megaclis exercebant discordias. Quo autem tempore maxime flagrabat seditio, et discesserat in partes populus, iam in autoritate erat Solon, qui principibus adhibitis Atheniensium intercessit, rogandoque et monendo induxit illos, qui piaculares dicebantur, causam vt dicerent et iudicium subirent apud trecentos delectos ex primoribus iudices. Myrone autem accusante Phlyensi, damnati, et in exilium, qui supererant, acti sunt, defunctorum cadauera effossa trans fines proiecere. Inter hos motus inuadentibus etiam Megarensibus, amiserunt Athenienses Nisaeam, Salamisque iis est iterum elapsa. Iam terrores ex superstitione, pariterque ciuitati oblata spectra, ac vates piacula quaedam noxasque, quae expianda essent, significari denuntiarunt extis. Eam ob cau-

68 desunt haec verba ab ἰσχυροὶ vsque ad ἐν δὲ Bodl. 1. 2.

69 Εἰς τὸ μέσον] Recte delent τὸ Fl. Al. et omn. Bodl.

70 τοῦ Φλυέως] Φλυεῖς curia est Cecropidis tribus, apud Athenienses: quod et ex initio Plutarchiani Themistoclis et aliunde patet, et Stephanus admonuit. Quod annotaui, quia vterque interpretum lapsus hic est, Lapus *Phliei F.* vertens, Amiotus *Phliasium*, quum id sit a Phliunte Achaiae oppido. *Xylander.* Φυλέως Bodl. 1. 2. Iunt.

71 Προσφαίνεσθαι] Scribendum arbitror προφαίνεσθαι. *H. Steph.*

72 deest

μετάπεμπτος αὐτοῖς ἧκεν ἐκ Κρήτης Ἐπιμενίδης ὁ Φαίστιος, ὃν ἕβδομον ἐν τοῖς σοφοῖς καταριθμοῦσιν ἔνιοι τῶν οὐ προσιεμένων τὸν Περίανδρον. ἐδόκει δέ τις εἶναι θεοφιλὴς καὶ σοφὸς [περὶ [72] τὰ θεῖα] τὴν ἐνθουσιαστικὴν καὶ τελεστικὴν σοφίαν. διὸ καὶ παῖδα νύμφης ὄνομα Βάλτης [73], καὶ Κούρητα νέον [74] αὐτὸν οἱ τότε ἄνθρωποι προσηγόρευον. ἐλθὼν δὲ, καὶ τῷ Σόλωνι χρησάμενος φίλῳ, πολλὰ προσυπειργάσατο καὶ προωδοποίησεν αὐτῷ τῆς νομοθεσίας. καὶ γὰρ εὐσταλεῖς ἐποίησε τὰς ἱερουργίας [75], καὶ περὶ τὰ πένθη πραοτέρους, θυσίας τινὰς εὐθὺς ἀναμίξας πρὸς τὰ κήδη, καὶ τὸ σκληρὸν ἀφελὼν καὶ τὸ βαρβαρικὸν, ᾧ συνείχοντο πρότερον αἱ πλεῖσται γυναῖκες. τὸ δὲ μέγιστον, ἱλασμοῖς τισι καὶ καθαρμοῖς καὶ ἱδρύσεσι κατοργιάσας καὶ καθοσιώσας

ob cauſam accitus ex Creta venit Epimenides Phaeſtius, quem in numero ſapientum quidam, reiicientes Periandrum, recenſent ſeptimum. Habebatur is vir religioſus, in rebuſque ſacris ea ſapientia praecellens, quae afflatu Numinis et myſteriis concipitur. Vnde nymphae filium Baltae nomine, ac nouum Cureta eum illius aetatis homines dicebant. Qui vbi adfuit, et vſus eſt familiariter Solone, multa ei clam praeſtruxit, et viam praemuniit ad leges conſcribendas. Nam res diuinas reddidit minoris impenſae, ciueſque ad luctum manſuetiores, ſacrificia quaedam ſtatim exequiis adiiciens, detracta aſperitate barbarica, qua deuinctae ante mulieres fuerant: et, quod caput erat, propitiationibus, procurationibus, ac ſignis dedicandis, luſtrans vrbem atque

72 deeſt περὶ Bodl. 1. 2.

73 Ὄνομα Βάλτης] Suidas, Βλάστας.

74 Κούρητα νέον] Curetes Iovem enutriuiſſe in Creta, ibique humaſſe mortuum ferebantur: iidemque ſacrorum et rerum diuinarum peritiſſimi. Quidam eosdem cum Corybantibus faciunt, a quibus Pauſanias in Arcadicis diſſentire videtur. Sed quid his opus? Lege potius Lactant. lib. I. cap. 21. atque etiam 11. Erat autem Epimenides Phaeſto Cretae oppido ortus: itaque ob rerum diuinarum (quam putabant) peritiam pro nouo Curete habebatur. *Xylander.*

75 ταῖς ἱερουργίαις] Antea legebatur τὰς ἱερουργίας. *H. Steph.* ita Bodl. 1. 2. 3. Iunt. Ald.

76 θαλλὸν

τὴν πόλιν, ὑπήκοον τȢ͂ δικαίȢ καὶ μᾶλλον εὐπειθῆ πρὸς ὁμόνοιαν κατέςησε. λέγεται δὲ, τὴν ΜȢνυχίαν ἰδὼν καὶ καταμαθὼν πολὺν χρόνον, εἰπεῖν πρὸς τȢ̀ς παρόντας, ὡς τυφλόν ἐςι τȢ͂ μέλλοντος ἄνθρωπος· ἐκφαγεῖν γὰρ ἈθηναίȢς τοῖς αὐτῶν ὀδȢ͂σιν, εἰ προῄδεσαν, ὅσα τὴν πόλιν ἀνιάσει τὸ χωρίον. ὅμοιον δέ τι καὶ Θαλῆν εἰκάσαι λέγȢσι· κελεῦσαι γὰρ αὐτὸν ἔν τινι τόπῳ τῆς Μιλησίας φαύλῳ καὶ παρορωμένῳ τελευτήσαντα θεῖναι, προειπὼν, ὡς ἀγορά ποτε τȢ͂το Μιλησίων ἔςαι τὸ χωρίον. Ἐπιμενίδης μὲν Ȣ͂ν μάλιςα θαυμασθεὶς, καὶ χρήματα διδόντων πολλὰ, καὶ τιμὰς μεγάλας τῶν Ἀθηναίων, Ȣ̓δὲν ἢ θαλλὸν [76] ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἐλαίας αἰτησάμενος, καὶ λαβὼν, ἀπῆλθεν.

13. Αἱ δ' Ἀθῆναι [77] τῆς ΚυλωνείȢ πεπαυμένης [78] ταραχῆς, καὶ μεθεςώτων, ὥσπερ εἴρηται, τῶν ἐναγῶν, τὴν παλαιὰν αὖθις ςάσιν ὑπὲρ τῆς πολιτείας ἐςασίαζον, ὅσας ἡ χώρα διαφορὰς εἶχεν, εἰς τοσαῦτα [79] μέρη τῆς

atque expians, parentes iuſtitiae magiſque ſequaces ciues reddidit ad vnitatem. Fertur hic, quum Munychiam vidiſſet diuque conſideraſſet, dixiſſe ad coronam: Quam coecutit ad futura homo! Suis ipſorum dentibus pereſuri hunc locum Athenienſes ſint, ſi praeuiderent, quantum is fatigaturus ſit ciuitatem. Simile quid diuinaſſe aiunt Thalem. Iuſſiſſe enim loco certo ſe agri Mileſii vili et contemto tumulari fato functum, praedicens, fore, vt is locus aliquando forum eſſet Mileſiorum. Ac Epimenides quidem ſummis laudibus atque ingentibus honoratus donis a populo Athenienſe, praeter ſurculum ex ſacra olea, nulla re petita aut accepta diſceſſit.

Porro Athenienſes Cylonio ſopito tumultu, et exterminatis (vt dictum eſt) iis, qui eo ſcelere fuerunt contacti, de integro ſunt in veterem relapſi de republica ſeditionem, atque in tot partes eſt ciuitas, quot diſcrimina regio habebat, diſtracta.

76 θαλλὸν Bodl. 3. vulg. ſimplici cum λ editur.

77 οἱ δὲ Ἀθηναῖοι Vulcob.

78 Πεπαυμένης] Vide, an malis διαπεπαυμέναι, vt quidam cod. habent. *H. Steph.*

79 τοσαῦτα] Neceſſe puto εἰς praefigi, vt quidam cod. habent;

πόλεως διαστάσης. ἦν γὰρ τὸ μὲν τῶν Διακρίων [80] γένος δημοκρατικώτατον, ὀλιγαρχικώτατον δὲ τὸ τῶν Πεδιέων· τρίτοι δ' οἱ Πάραλοι μέσον τινὰ καὶ μεμιγμένον αἱρούμενοι πολιτείας τρόπον, ἐμποδὼν ἦσαν καὶ διεκώλυον τοὺς ἑτέρους κρατῆσαι. τότε δὲ τῆς τῶν πενήτων πρὸς τοὺς πλουσίους ἀνωμαλίας ὥσπερ ἀκμὴν λαβούσης, παντάπασιν ἐπισφαλῶς ἡ πόλις διέκειτο, καὶ μόνως [81] ἂν ἐδόκει καταστῆναι καὶ παύσασθαι ταραττομένη τυραννίδος γενομένης· ἅπας μὲν γὰρ ὁ δῆμος ἦν ὑπόχρεως τῶν πλουσίων. ἢ γὰρ ἐγεώργουν ἐκείνοις ἕκτα τῶν γινομένων τελοῦντες, ἑκτημόριοι προσαγορευόμενοι καὶ θῆτες· ἢ χρέα λαμβάνοντες ἐπὶ τοῖς σώμασιν, ἀγώγιμοι τοῖς δανείζουσιν ἦσαν, οἱ μὲν αὐτοῦ δουλεύσοντες, οἱ δ' ἐπὶ τῇ ξένῃ [82], πιπρασκόμενοι. πολλοὶ δὲ καὶ παῖδας ἰδίους ἠναγκάζοντο πωλεῖν·

distracta. Siquidem Diacriorum (qui montani erant) familia erat inprimis popularis: Pediaei (campestres erant hi) paucorum potentum studiosissima: medium quendam et mistum reipublicae tenorem tertii Parali (maris erant accolae) sequentes obstabant, et vtrosque remorabantur a dominatu. Quia vero flagrabat eadem tempestate pauperum cum diuitibus ex inaequalitate dissensio, ciuitas prorsus in lubrico versabatur. Vna autem superesse ratio videbatur ad salutem et quietem, si res delatae ad vnius dominatum essent. Totus erat enim populus aere alieno oppressus a diuitibus. Nam aut illis arabant, sextantem fructuum pensitantes, vnde sextantuli et mercenarii fuerunt vocati: aut versuram facientes, corporis nexu duci a creditoribus poterant, quorum partim seruiebant ibi, partim extra patriam venundabantur. Multi etiam liberos suos distrahere compellebantur, (neque

bent; in quibus etiam est διεστώσης pro διαστάσης. *Id.*

80 διακρίων] διακριέων Vulcob. Herodot. κλειοῖ eandem rem narrans Ὑπερακρίους vocat: idemque Pediaeos (sic enim infra habetur Πεδιαίων, non Πεδιέων) τοὺς ἐκ τοῦ Πεδίου, quasi Campestres. Suidas in Πάραλοι, Πεδιακοὺς nominat: Aristoteles, lib.V. cap. 5. Πολιτικῶν, Πεδιακούς. *Xylander.*

81 μόλις Bodl. 2.

82 Ἐπὶ τῇ ξένῃ] Praefero lectionem, ἐπὶ τὴν ξένην: quod istam constructionem alibi quoque obseruarim. Dicuntur autem πιπράσκεσθαι ἐπὶ, vel εἰς τὴν ξένην, etiamsi in ea non vendantur: quia nimirum vendun-tur

ὐδεὶς γὰρ νόμος ἐκώλυε· καὶ τὴν πόλιν φεύγειν διὰ χαλεπότητα τῶν δανειστῶν. οἱ δὲ πλεῖστοι καὶ ῥωμαλεώτατοι συνίσταντο καὶ παρεκάλουν ἀλλήλους μὴ περιορᾷν, ἀλλ' ἑλομένους ἕνα προστάτην, ἄνδρα πιστὸν, ἀφελέσθαι τοὺς ὑπερημέρους, καὶ γῆν ἀναδάσασθαι, καὶ ὅλως μεταστῆσαι τὴν πολιτείαν.

14. Ἐνταῦθα δὴ τῶν Ἀθηναίων οἱ φρονιμώτατοι, συνορῶντες τὸν Σόλωνα μόνον μάλιστα τῶν ἁμαρτημάτων ἐκτὸς ὄντα, καὶ μήτε τοῖς πλουσίοις κοινωνοῦντα τῆς ἀδικίας, μήτε ταῖς τῶν πενήτων ἀνάγκαις ἐνεχόμενον, ἐδέοντο τοῖς κοινοῖς προσελθεῖν, καὶ καταπαῦσαι τὰς διαφοράς. καίτοι Φανίας ὁ Λέσβιος αὐτὸν ἱστορεῖ τὸν Σόλωνα χρησάμενον ἀπάτῃ πρὸς ἀμφοτέρους ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς πόλεως, ὑποσχέσθαι κρύφα τοῖς μὲν ἀπόροις τὴν νέμησιν, τοῖς δὲ χρηματικοῖς βεβαίωσιν τῶν συμβολαίων. ἀλλ' αὐτὸς ὁ Σόλων, ὀκνῶν, φησὶ, τὸ πρῶτον [83] ἅψασθαι τῆς πολιτείας, καὶ δεδοικὼς τῶν μὲν τὴν φιλοχρηματίαν, τῶν δὲ τὴν ὑπερηφανίαν. ᾑρέθη δ' ἄρχων μετὰ Φιλόμβροτον

(neque vetabat lex) et vrbem propter foeneratorum crudelitatem deserere. Verum maxima et validiſſima pars coitione facta ſeſe mutuo cohortati ſunt, ne ea tolerarent, ſed vnum caperent ducem virum fidum, eoſque, qui intra diem iudicatum non feciſſent, eximerent, agrum diuiderent, atque totum reipublicae ſtatum inuerterent.

Tunc qui inter Athenienſes maxime ſani erant, aduertentes, Solonem praecipue vacare crimine, neque opulentorum in iniuria ſocium eſſe, neque neceſſitatibus implicatum inopum, orauerunt eum, vt rempublicam capeſſeret et componeret controuerſias ciuium. Atqui Phanias Lesbius ipſum dicit Solonem ad ſeruandam rempublicam dolo vtramque partem circumueniſſe, atque promiſiſſe occulte egenis legem agrariam, pactorum firmitudinem pecunioſis. Verum ait, primo Solonem dubitauiſſe rerum adminiſtrationem ſuſcipere, deterritum horum auaritia, illorum inſolentia. Creatus fuit ſecundum Philombrotum archon, ſimul-

tur ἀχθησόμενοι ſeu ἀπαχθησόμενοι εἰς τὴν ξένην. *H. Steph.*

83 Τὸ πρῶτος] Recte τὸ πρῶτον, omnes Bodl. et Iuntina. vitioſum πρῶτος prima dedit Aldina.

 84 γεγο-

ὁμοῦ καὶ διαλλακτὴς καὶ νομοθέτης· δεξαμένων προθύμως αὐτὸν, ὡς μὲν εὔπορον, τῶν πλουσίων, ὡς δὲ χρηστὸν, τῶν πενήτων. λέγεται δὲ καὶ φωνή τις αὐτοῦ, περιφερομένη πρότερον, εἰπόντος, ὡς τὸ ἴσον πόλεμον οὐ ποιεῖ, καὶ τοῖς κτηματικοῖς ἀρέσκει καὶ τοῖς ἀκτήμοσι, τῶν μὲν ἀξίᾳ καὶ ἀρετῇ, τῶν δὲ μέτρῳ καὶ ἀριθμῷ τὸ ἴσον ἕξειν προσδοκώντων· ὅθεν ἐπ' ἐλπίδος ἑκατέρων μεγάλης γενομένων [84], οἱ προϊστάμενοι προσέκειντο τῷ Σόλωνι, τυραννίδα προξενοῦντες, καὶ ἀναπείθοντες εὐτολμότερον ἅψασθαι τῆς πόλεως ἐγκρατῆ γενόμενον. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν διὰ μέσου πολιτῶν τὴν ὑπὸ λόγου καὶ νόμου μεταβολὴν ὁρῶντες ἐργώδη καὶ χαλεπὴν οὖσαν, οὐκ ἔφυγον ἕνα τὸν δικαιότατον καὶ φρονιμώτατον ἐπιστῆσαι τοῖς πράγμασιν. ἔνιοι δέ φασι καὶ μαντείαν γενέσθαι τῷ Σόλωνι Πυθοῖ τοιαύτην·

Ἧσο μέσην κατὰ νῆα κυβερνητήριον ἔργον
Εὐθύνων· πολλοί τοι Ἀθηναίων ἐπίκουροι.

μάλιστα δ' οἱ συνήθεις ἐκάκιζον, εἰ διὰ τοὔνομα δυσωπεῖται τὴν μοναρχίαν, ὥσπερ οὐκ ἀρετῇ τοῦ λαβόντος εὐθὺς ἂν

ſimulque concordiae arbiter et legislator. Fuit autem pergratus diuitibus, vt locuples, vt probus, pauperibus. Vox etiam dicitur eius, quam antea miſerat, in ore populi fuiſſe, aequalitatem minime bellum efficere, eaque tam locupletibus placuiſſe, quam inopibus: quod aequalitatem hi menſura et numero aſſequuturos ſe confiderent, illi dignitate ac virtute. Vnde in ſpem erecta magnam vtraque factione, principes inſtabant Soloni, tyrannidemque polliciti, ſuadentes, vt audentius res ciuitatis capeſſeret, facultate potiundi oblata, incendebant eum, qui haberet in arbitrio ſuo ciuitatem, ad rem maiore mole capeſſendam. Medii etiam ciues, quia videbant mutationem ex ratione et lege laborioſam eſſe et arduam, non abhorrebant ab vno creando principe iuſtiſſimo et prudentiſſimo. Sunt qui dicant, Soloni ſortes quoque has ab Apolline datas:

Ad puppim reſidens moderator dirige curſum,
Multus Athenarum populus tua ſigna ſequetur.

Praeter caeteros inſectabantur eum amici, quod nomine deterreretur tyrannidis, quaſi non virtute eſſet eam ſuſcipientis mox verſura

84 γενομένης μεγάλης ἑκατέρων γενομένων Vulcob.

85 Γενο-

βασιλείαν γενομένην [85]. καὶ γεγενημένην πρότερον μὲν Εὐβοεῦσι Τυννώνδαν [86], νῦν δὲ Μιτυληναίοις Πιττακὸν ᾑρημένοις τύραννον. τούτων δ' οὐδὲν ἐξέκρουσε τὸν Σόλωνα τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως, ἀλλὰ πρὸς μὲν τοὺς φίλους εἶπεν, ὡς λέγεται, καλὸν μὲν εἶναι τὴν τυραννίδα χωρίον, οὐκ ἔχειν δ' ἀπόβασιν. πρὸς δὲ Φῶκον ἐν τοῖς ποιήμασι γράφων [87].

εἰ δὲ γῆς [88] (φησὶν [89]) ἐφεισάμην
Πατρίδος, (τυραννίδος γὰρ καὶ βίης ἀμειλίχου
Οὐ καθηψάμην,) μιᾶναι καὶ [90] καταισχῦναι κλέος,
Οὐδὲν αἰδοῦμαι. πλέον γὰρ ὧδε νικήσειν δοκέω
Πάντας ἀνθρώπους.

ὅθεν εὔδηλον, ὅτι καὶ πρὸ τῆς νομοθεσίας μεγάλην δόξαν εἶχεν. ἃ δὲ φυγόντος αὐτοῦ τὴν τυραννίδα πολλοὶ καταγελῶντες ἔλεγον, γέγραφεν οὕτως·

Οὐκ ἔφυ Σόλων βαθύφρων [91], οὐδὲ βουλήεις ἀνήρ.

versura in regnum. Id accidisse quondam Euboicis, qui Tynnondam, in praesenti Mitylenaeis, qui tyrannum creauerant Pittacum. Horum nihil Solonem de sententia mouit, sed dixit (vt fertur) ad amicos, praeclarum fundum tyrannidem esse, sed non habere exitum. Ad Phocum autem versibus scribens:

Quod solum, inquit, *natale conseruaui,*
Tyrannidem vero et cruentam vim ferox
Non attigi, nec pollui foedans suauem gloriam,
Haud me pudet. Nam hoc modo praestare longe conspicor
Hominibus cunctis.

Vnde patet, eum, et priusquam leges scriberet, in maxima autoritate fuisse. Quae vero in refugientis tyrannidem iactauerunt opprobrium, hisce carminibus scripsit:

Neque cordatus Solon est, neque vir est consilii,

Quando

85 Γενομένην] Malim γενησομένην.

86 Τυννώνδαν] Lapus, Tymonidem; quis sit, ignoratur.

87 γράφων φησὶν Bodl. 1. 2.

88 εἰ δὲ γῆς etc.] Versus sunt trochaici tetrametri catalectici in Graeco, idque genus carminis retinui. Idemque etiam in sequentibus proximis feci. *Xyl.*

89 deest φησὶν Bodl. 1.

90 deest καὶ Bodl. 1.2.3.Iunt.

91 οὐκ ἔφυ Σόλων βαθύφρων etc.] In his versibus ἔφη, ἔσπασε,

Ἐσθλὰ γὰρ Θεοῦ διδόντος, αὐτὸς οὐκ ἐδέξατο.
Περιβαλὼν δ' ἄγραν, ἀγασθεὶς οὐκ ἔσπασε[92] μέγα δίκτυον,

Quando non admisit ipse quod bonum confert Deus:
Capta quamuis praeda paret, non tamen traxit rete,

Animum

σε, ἤθελε, καὶ ἐπιτετρίφθαι, cur in ἔφυ, ἀνέσπασε, ἤθελον, et κἀπιτετρίφθαι commutarim, ratio metri et sensus docent. Haec quum iam olim scripsissem, oblata est mihi occasio variarum lectionum M. Antonini Mureti, viri longe doctissimi, inspiciendarum. Is lib. I. cap. 13. Petrum Victorium reprehendit, quod idem fere hoc de loco sensisset, quod ego mihi video placuisse. Quid de hoc loco alii sentirent, non indagaram, neque opus esse admodum putassem. Sane meum non est, vel excusare Victorium, (non enim caret errore) vel reprehendere Muretum: cum quibus si comparer, puer profecto sum. Sed tamen illud mei fuit officii, cur ab huius horum versuum lectione dissentirem, indicare: ne quid mihi eius auctoritas obesset. Sentio enim, illos Solonis reprehensores non id dixisse, debuisse Solonem vel acceptis, quae hic proponuntur, conditionibus tyrannidem capessere, (quis enim tam impudens sit, vt hoc alteri consulat, tametsi ipse ita perdite sentiat?) sed a sese sumto exemplo per comparationem innuisse stultitiam Solonis, qui vltro et honeste oblatam tyrannidem respueret: quum non deessent, qui certa proposita pernicie eam essent amplexuri. ἤθελον enim prima persona legendum est, non tertia ἤθελε: et sunt verba de se, non de Solone loquentis: id quod ratio versus trochaici euidenter demonstrat: nisi friuolum aliquid afferre (qualia sunt alicubi apud Graecos grammatistas a nobis annotata, suoque tempore exigentur) velis, quod λε ante γὰρ produci contendas. Quamuis ne cum iis quidem magnopere contenderim, qui existimant, malorum hominum eam sententiam fuisse, debuisse Solonem certo proposito exitio tyrannidem adire: nisi metri ratio meam opinionem assereret, alteram euerteret. Non enim insolentes sunt huiusmodi quasi hyperbolicae locutiones, vt illa apud Homerum (libet enim obiter, quia ad animum accidit, rudiorum caussa monere) Anchisae ad Venerem: βουλοίμην κεν ἔπειτα, γύναι εἰκυῖα θεῇσι, σῆς εὐνῆς ἐπιβὰς δῦναι δόμον Ἄϊδος εἴσω. Et quale tandem illud est Theognidis consilium: χρὴ πενίην φεύγοντα καὶ εἰς μεγακήτεα πόντον βάλλειν, καὶ πετρῶν, Κύρνε, κατ' ἠλιβάτων. Nemo enim hoc simpliciter, sed ad exaggerandam rem inflatius dictum ac figurate omnes sentiunt. Quo loco qui βάλλειν pro *seminare* exponunt, litus vere arant. Sed haec hactenus. *Xylander.*

92 οὐκ ἔσπασε μέγα] ἔπαυσε vel

Θυμȣ̃ δ' ἁμαρτὼν [93], καὶ φρενῶν ἀποσφαλείς.
Ἤθελε [94] γάρ κεν κρατήσας πλȣ̃τον ἄφθονον λαβὼν [95]
Καὶ τυραννεύσας Ἀθηνῶν μȣ̃νον ἡμέραν μίαν,
Αὐτὸς [96] ὕστερον δεδάρθαι καὶ ἐπιτετρίφθαι [97] γένος.

15. Ταῦτα τȣ̀ς πολλȣ̀ς καὶ φαύλȣς περὶ αὐτȣ̃ πεποίηκε λέγοντας. ȣ̓ μὴν ἀπωσάμενός γε τὴν τυραννίδα, τὸν πρᾳότατον ἐχρήσατο τρόπον τοῖς πράγμασιν, ȣ̓δὲ μαλακῶς, ȣ̓δ' ὑπείκων τοῖς δυναμένοις, ȣ̓δὲ πρὸς ἡδονὴν τῶν ἑλομένων ἔθετο τȣ̀ς νόμȣς· ἀλλ' ᾗ μὲν ἄριστον [98] ἦν, ȣ̓κ ἐπήγαγεν [99] ἰατρείαν, ȣ̓δὲ καινοτομίαν, φοβηθεὶς, μὴ συγχέας παντάπασι καὶ ταράξας τὴν πόλιν, ἀσθενέστερος γένηται τȣ̃ καταστῆσαι πάλιν καὶ συναρμόσασθαι πρὸς τὸ ἄριστον. ἃ δὲ καὶ λέγων ἤλπιζε πειθομένοις, καὶ

Animum miser liquit, nec est compos sui.
Optandum vbi fuisset imperium bonum nactus,
Et tyrannidis vel vnicum diem potens fuisset,
Instar vtris vt flagellaretur, simul genus interiret.

Hos multitudinis et improborum de se sermones introduxit. Nec tamen repulso dominatu rempublicam nimium molliter gessit, nec dissolute, vel ad gratiam potentium, nec in obsequium eorum, qui rebus ipsum imposuerant, tulit leges. Verum vbi res tolerabilis erat, ibi nihil correxit vel mouit, veritus, ne, si rempublicam vndequaque miscuisset et confudisset, viribus impar esset ad eam denuo stabiliendam, et optima ratione temperandam. Ad quae suadendo sperabat se apud obsecundantes et vim

vel ὑπέσπασε Vulcob. ἀνέσπασε Anonym. ἔπαυσε Bodl. 3. ἔχασε Bodl. 1. 2. legendum ȣ̓κ ἀνέσπασεν μέγα, et versus sequens a δίκτυον ordiendus.

93 Θυμȣ̃ δ' ἁμαρτὼν] Omn. Bodl. ἁμαρτῆ, quod verum puto: Hesychius, Ἁμαρτῆ, ἅμα καὶ ἐπακολȣ́θως, ὡς Ὅμηρος χρῆται. ita igitur versum reddo, *Animorum simul et mentis expers.* Postea praefero cum iisdem τυραννίσας, vt sit purus trochaeus in secundo loco: deinde κἀπιτετρίφθαι, vt Xylandro et cuiuis obuium.

94 Ἤθελε] Si de Solone accipias, certe ἤθελεν legendum metri causa.

95 λαβεῖν Auratus, Anon.

96 αὐτὸς Vulcob. e Iuntina, Bodl. 1. 2. 3.

97 κἀπιτετρίφθαι Anonym.

98 Ἄριστον ἦν] Pulchre coniecit Anonym. ἀνεκτὸν ἦν, *quicquid tolerari poterat.*

99 ἐπανήγαγεν Vulcob.

 100 πρῶτȣ

προσάγων ἀνάγκην ὑπομένουσι χρήσασθαι, ταῦτ' ἔπραττεν, ὥς φησιν αὐτὸς, ὁμοῦ βίην τε καὶ δίκην συναρμόσας. ὅθεν ὕστερον ἐρωτηθεὶς, εἰ τοὺς ἀρίστους Ἀθηναίοις νόμους ἔγραψεν· Ὧν ἂν, ἔφη, προσεδέξαντο τοὺς ἀρίστους. ἃ δ' οὖν οἱ νεώτεροι τοὺς Ἀθηναίους λέγουσι τὰς τῶν πραγμάτων δυσχερείας ὀνόμασι χρηστοῖς καὶ φιλανθρώποις ἐπικαλύπτοντας ἀστείως ὑποκορίζεσθαι, τὰς μὲν πόρνας, ἑταίρας, τοὺς δὲ φόρους, συντάξεις, φυλακὰς δὲ τὰς φρουρὰς τῶν πόλεων, οἴκημα δὲ τὸ δεσμωτήριον καλοῦντας, πρώτου [100] Σόλωνος ἦν, ὡς ἔοικε, σόφισμα, τὴν τῶν χρεῶν ἀποκοπὴν σεισάχθειαν ὀνομάσαντος. τοῦτο γὰρ ἐποιήσατο πρῶτον πολίτευμα, γράψας τὰ μὲν ὑπάρχοντα τῶν χρεῶν ἀνεῖσθαι, πρὸς δὲ τὸ λοιπὸν ἐπὶ τοῖς σώμασι μηδένα δανείζειν. καίτοι τινὲς ἔγραψαν, ὧν ἐστιν Ἀνδροτίων, οὐκ ἀποκοπῇ χρεῶν, ἀλλὰ τόκων μετριότητι κουφισθέντας ἀγαπῆσαι τοὺς πένητας, καὶ σεισάχθειαν ὀνομάσαι τὸ φιλανθρώπευμα τοῦτο, καὶ τὴν ἅμα τούτῳ γενομένην τῶν τε μέτρων ἐπαύξησιν, καὶ τοῦ νομίσματος ἐς τιμήν. ἑκατὸν γὰρ ἐποίησε δραχμῶν τὴν μνᾶν, πρότερον ἑβδο-

vim adhibendo obtenturum apud tolerantes, ea (vt ipſe refert) egit, vna vim et iuſtitiam copulans. Quare rogatus poſt, ecquid optimas leges populo Athenienſi ſcripſiſſet, Optimas, inquit, quas accepturi illi erant. Quod autem recentiores aiunt Athenienſes aſperitatem rerum benignis et blandis vocabulis contegentes, inuidia nominis vrbane emollita ſcorta appellare amicas, tributa contributiones, cuſtodias praeſidia ciuitatum, carcerem domum, id primum commentum, ni fallor, fuit Solonis, qui aeris alieni remiſſionem, onerum leuationem appellauit. Hoc fuit enim in actis eius primum. Siquidem tulit, vt reliqua debita remitterentur, et ne quis foeneraret deinceps in corpus. Quamquam haud deſunt autores, in quibus Androtion eſt, non condonatione aeris alieni, ſed vſurarum alleuatos moderatione acquieuiſſe pauperes, atque hoc beneficium onerum leuationem nominaſſe, gratumque fuiſſe, ſimulque huic quae adiuncta fuerunt, menſurarum augmentum et monetae pretium. Quippe minam, quae fuerat ante ſeptuaginta et trium, centum

100 πρώτου Bodl. 1. 2. 3. Iunt. Ald. vulgo πρῶτον legitur.

μήκοντα καὶ τριῶν ὄσαν· ὥστ' ἀριθμῷ μὲν ἴσον, δυνάμει δ' ἔλαττον ἀποδιδόντων, ὠφελεῖσθαι μὲν τοὺς ἐκτίνοντας μεγάλα, μηδὲν δὲ βλάπτεσθαι τοὺς κομιζομένους. οἱ δὲ πλεῖστοι πάντων ὁμοῦ φασὶ τῶν συμβολαίων ἀναίρεσιν γενέσθαι τὴν σεισάχθειαν, καὶ τούτοις συνάδει [1] μᾶλλον τὰ ποιήματα. σεμνύνεται γὰρ Σόλων ἐν τούτοις, ὅτι τῆς τε προϋποκειμένης γῆς Ὅρους ἀνεῖλε πανταχῇ [2] πεπηγότας, Πρόσθεν δὲ δουλεύουσα, νῦν ἐλευθέρα [3]· καὶ τῶν ἀγωγίμων [4] πρὸς ἀργύριον γεγονότων πολιτῶν, τοὺς μὲν ἀπήγαγεν [5] ἀπὸ ξένης, γλῶσσαν οὐκ Ἀττικὴν ἱέντας, ὡς ἂν

centum fecit drachmarum. Itaque quum numero parem summam, valore minorem praestarent, multum accessit commodi magnum aes dissoluentibus, nihil creditoribus tamen detrimenti. Plerique autem onerum leuationem aiunt fuisse pacta conuenta vniuersa semel abolita: quibus consonare potius carmina Solonis. Gloriatur enim in his, agri se ante pignori nexi fixos passim terminos remouisse, quae pridem seruiebant, nunc libera esse, et ciuium ob aes alienum in nexum adductorum, partim in patriam reduxisse, linguae Atticae iam, vt qui per

1 Συνᾴδειν] Potius συνᾴδει. ex sua enim cognitione, non aliorum sententia loquitur.

2 πανταχῇ] Antea legebatur πολλαχῇ. *H. Steph.* ita Bodl. 1.2.3. Iuntina, Aldina.

3 Δουλεύουσαν et ἐλευθέραν] Recte δουλεύουσα et ἐλευθέρα, vt Fl. Al. et omn. Bodl.

4 τῶν ἀγωγίμων] Etiam absque reliqua fuissent, tamen ἀγώγιμος infinitis locis, apud Plutarchum adeo ipsum, ne dicam alios auctores, eum significat, in quem ius prehensionis est, et qui in vincula abduci ab aliquo impune potest. Ita in Lysandri vita lex Spartanorum memoratur, quae exsules Atheniensium ἀγωγίμους esse iuberet. Idemque noster auctor in Catone Minore de Marcello quaesturae collega loquens, obnoxio ob verecundiam animi, ita vt quibusuis precibus vinceretur, et petitionem recusare vereretur vllam, ἀγώγιμον ὑπ' αἰδοῦς τοῖς δεομένοις eleganter dixit. Lapus noster monstrose perspicuum sane locum hunc peruertit, nescio quos ciues exportandis pecuniis constitutos, ab eoque officio eos, quod Attice loqui nescirent, remotos somnians. Idem (quod minoris, non tamen nullius, est oscitantiae) non animaduertit, vbi versus Solonis, vbi verba Plutarchi essent: quod idem in Amioto desidero. *Xyl.* vid. etiam Ruald. de hoc loco.

5 ἀπήγαγεν] quidam ἐπανήγαγεν. *H. Steph.*

πολλαχῆ πλανωμένους, τοὺς δ' ἐνθάδ' αὐτοῦ δουλοσύνην ἀεικέα ἔχοντας, ἐλευθέρους φησὶ ποιῆσαι. πρᾶγμα δ' αὐτῷ συμπεσεῖν [6] λέγεται πάντων ἀνιαρώτατον ἀπὸ τῆς πράξεως ἐκείνης. ὡς γὰρ ὥρμησεν ἀνιέναι τὰ χρέα, καὶ λόγους ἁρμόττοντας ἐζήτει καὶ πρέπουσαν ἀρχὴν, ἐκοινώσατο τῶν φίλων, οἷς μάλιστα πιστεύων καὶ χρώμενος ἐτύγχανε, τοῖς περὶ Κόνωνα καὶ Κλεινίαν καὶ Ἱππόνικον· ὅτι γῆν μὲν οὐ μέλλει κινεῖν, χρεῶν δὲ ποιεῖν ἀποκοπὰς ἔγνωκεν. οἱ δὲ, προλαβόντες εὐθὺς καὶ φθάσαντες, ἐδανείσαντο συχνὸν ἀργύριον παρὰ τῶν πλουσίων, καὶ μεγάλας συνεωνήσαντο χώρας. εἶτα τοῦ δόγματος ἐξενεχθέντος [7], τὰ μὲν κτήματα καρπούμενοι, τὰ δὲ χρήματα τοῖς δανείσασιν οὐκ ἀποδιδόντες, εἰς αἰτίαν τὸν Σόλωνα μεγάλην καὶ διαβολὴν, ὥσπερ οὐ συναδικούμενον, ἀλλὰ συναδικοῦντα, κατέστησαν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν εὐθὺς ἐλύθη τὸ ἔγκλημα τοῖς πέντε ταλάντοις· τοσαῦτα γὰρ εὑρέθη δανείζων, καὶ ταῦτα πρῶτος ἀφῆκε κατὰ τὸν νόμον. ἔνιοι δὲ πεντεκαίδεκα λέγουσιν, ὧν καὶ Πολύζηλος

per varia loca errauerint, oblitorum, partim dura ibidem oppressos seruitute in libertatem asseruisse. Euenisse vero rem ei ex hac actione memorant omnium acerbissimam. Namque vt institit iam aeris alieni gratiam facere, et quum orationem rei congruentem, et honestum quaereret exordium, ad amicos, quibus maximam fidem habebat, quibusque inprimis vtebatur, Conona, Cliniam, et Hipponicum, agros retulit se non moturum, sed in animo habere aes alienum inducere. Hi praeuenientes illico et praeuertentes, foenerati sunt a diuitibus ingentem pecuniam, qua latos agros comparauere. Proposito inde decreto, quum hi possessionibus fruerentur; nec redderent argentum creditoribus, foedo crimine Solonem et calumnia, non quasi defraudaretur vna cum aliis, sed socius esset fraudatorum, inuoluerunt. Verum hoc crimen mox dilutum est quinque talentis: ea enim summa foenus exercebat, quam ex lege expunxit primus: alii (in quibus Polyzelus est

6 ἐμπεσεῖν Bodl. 1. 2. 3. Iuntina, Aldina.

7 Δόγματος ἐξενεχθέντος] Idem narratur in Polit. Praec. p. 1445. vbi corrige νόμου προαχθέντος, non παραχθέντος.

8 Ὑπηρε-

ὁ Ῥόδιός ἐςι. τὰς μέντοι φίλους αὐτοῦ χρεωκοπίδας καλοῦντες διετέλεσαν.

16. Ἤρεσε δ' οὐδετέροις, ἀλλ' ἐλύπησε καὶ τοὺς πλουσίους ἀνελὼν τὰ συμβόλαια, καὶ μᾶλλον ἔτι τοὺς πένητας, ὅτι γῆς ἀναδασμὸν οὐκ ἐποίησεν ἐλπίσασιν αὐτοῖς, οὐδὲ παντάπασιν, ὥσπερ ὁ Λυκοῦργος, ὁμαλοὺς τοῖς βίοις καὶ ἴσους κατέςησεν. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἑνδέκατος ὢν ἀφ' Ἡρακλέους, καὶ βεβασιλευκὼς ἔτη πολλὰ τῆς Λακεδαίμονος, ἀξίωμα μέγα καὶ φίλους καὶ δύναμιν οἷς ἔγνω καλῶς περὶ τῆς πολιτείας, ὑπηρετοῦσαν [8] εἶχε, καὶ βίᾳ μᾶλλον, ἢ πειθοῖ, χρησάμενος, ὥςε καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκοπῆναι, κατειργάσατο τὸ μέγιςον εἰς σωτηρίαν πόλεως καὶ ὁμόνοιαν, μηδένα πένητα μηδὲ πλούσιον εἶναι τῶν πολιτῶν· Σόλων δὲ τούτου μὲν οὐκ ἐφίκετο [9] τῇ πολιτείᾳ, δημοτικὸς ὢν καὶ μέσος, ἐνδεέςερον δὲ τῆς ὑπαρχούσης δυνάμεως οὐδὲν ἔπραξεν, ὁρμώμενος ἐκ μόνου τοῦ βουλεύεσθαι [10], καὶ πιςεύειν αὐτῷ τοὺς πολίτας. ὅτι δ' οὖν προσέκρουσε τοῖς

est Rhodius) quindecim tradunt fuisse. Amicos eius tamen perpetuo appellauerunt decoctores.

Atqui partium neutrarum tenuit gratiam, sed incurrit in diuites, quod contractus antiquasset: et plus in pauperes, quod legem agrariam, quam spe deuorauerant, non tulisset, neque exemplo Lycurgi omnium vndequaque fecisset pares, et adaequasset fortunas. At vero ille quod vndecimus esset ab Hercule, et annos complures Lacedaemone regnasset, magna autoritate, amicis, opibus, per quae in opus educere sua de republica consilia valebat, erat succinctus, vique potius, quam persuadendo, vt etiam excuteretur ei oculus, rem maximam ad salutem ciuitatis suae et concordiam perfecit, vt nemo aliquis vel diues, vel pauper esset inter ciues: Solon vero, qui popularis erat et sortis mediae, suis institutis eo quidem non aspirauit, sed nihil tamen infra potestatem fecit suam, quae solo consilio et fide, quam ei habebant ciues, nitebatur. Quod autem multos offenderit

8 Ὑπηρετοῦσαν] Forte συνυπηρετοῦσαν.

9 ἐφίετο Vulcob.

10 τοῦ βουλεύεσθαι] Legitur et βούλεσθαι. *H. Steph.* Sic Vulcob. et Lapus, *voluntate.*

11 Ἕτερα]

πλείστοις ἕτερα [11] προσδοκήσασιν, αὐτὸς εἴρηκε περὶ αὐτῶν, ὡς

Χαῦνα [12] μὲν τότ' ἐφράσαντο, νῦν δέ μοι χολούμενοι
Λοξὸν ὀφθαλμοῖς ὁρῶσι πάντες ὥστε δήϊοι.

καίτοι φησὶν ὡς εἴ τις ἄλλος ἔσχε τὴν αὐτὴν δύναμιν,

Οὔτ' ἂν κατέσχε δῆμον, οὔτ' ἐπαύσατο,
Πρὶν ἂν ταράξας, πῖον ἐξέλῃ γάλα.

ταχὺ μέντοι τοῦ συμφέροντος αἰσθόμενοι, καὶ τὰς ἰδίας αὐτῶν μέμψεις ἀφέντες, ἔθυσάν τε κοινῇ, Σεισάχθειαν τὴν θυσίαν ὀνομάσαντες, καὶ τὸν Σόλωνα τῆς πολιτείας διορθωτὴν καὶ νομοθέτην ἀπέδειξαν. οὐ τὰ μὲν, τὰ δ' οὐχὶ, πάντα δ' ὁμαλῶς ἐπιτρέψαντες, ἀρχὰς, ἐκκλησίας, δικαστήρια, βουλάς· καὶ τίμημα τούτων ἑκάστου, καὶ ἀριθμὸν καὶ καιρὸν ὁρίσαντα, λύοντα καὶ φυλάττοντα τῶν ὑπαρχόντων καὶ καθεστώτων ὅ τι δοκοίη.

derit longe alia exſpectantes, ipſe hiſce verſibus declarauit:

Tunc candidi merum crepabant gaudium, nunc inuidi
Luminibus intuentur obliquis, amaro animo.

Quamquam ſi quiſpiam alius eandem poteſtatem habuiſſet,

Non deſtitiſſet omnibus ruentibus,
Exſugeret dum pingue lac famelicus.

Cito tamen huius decreti animaduerſa commoditate, querelas deponentes ſuas priuatas, publice ſacrificauerunt, idque ſacrificium appellauerunt Siſachthiam. Inſuper reipublicae emendatorem ac legislatorem deſignauerunt Solonem. Nec vero poteſtatem ei vllis circumſcriptam cancellis, ſed permiſerunt ſemel vniverſa, magiſtratus, conciones, iudicia, curiam, vt horum cuiuſque cenſum, numerum et tempus definiret, praeſentia inſtituta pro arbitrio, vel abrogaret, vel confirmaret.

11 Ἕτερα] Addit δὲ Fl. forte δὴ, *ſcilicet.*

12 χαῦνα] Sic lubenter repoſui pro χάρμα, ex meorum exemplarium conſenſu: quod legiſſem alibi apud Solonem, χαῦνον ἔχουσι νόον, in fine cuiusdam pentametri. *H. Steph.* [Tenendum nempe, in Aldina eamque ſecutis legi ὡς χάρμα. vera autem lectio ὡς χαῦνα, quam Stephanus a ſe repoſitam gloriatur ita, vt pene ſignificare velle videatur, ex ingenio ſuo ſe repoſuiſſe, legitur in Iuntina.]

17. Πρῶτον μὲν ὖν τὺς Δράκοντος νόμυς ἀνεῖλε πλὴν τῶν φονικῶν ἅπαντας, διὰ τὴν χαλεπότητα καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἐπιτιμίων. μία γὰρ ὀλίγυ δεῖν ἅπασιν ὥριςο τοῖς ἁμαρτάνυσι ζημία, θάνατος· ὥςε καὶ τὺς ἀργίας[13] ἁλόντας ἀποθνήσκειν, καὶ τὺς λάχανα κλέψαντας ἢ ὀπώραν, ὁμοίως κολάζεσθαι τοῖς ἱεροσύλοις καὶ ἀνδροφόνοις. διὸ Δημάδης ὕςερον εὐδοκίμησεν, εἰπὼν, ὅτι δι' αἵματος, ὐ διὰ μέλανος, τὺς νόμυς ὁ Δράκων ἔγραψεν. αὐτὸς δ' ἐκεῖνος, ὥς φασιν, ἐρωτώμενος, διὰ τί τοῖς πλείςοις ἀδικήμασι ζημίαν ἔταξε θάνατον, ἀπεκρίνατο, τὰ μὲν μικρὰ ταύτης ἄξια νομίζειν, τοῖς δὲ μεγάλοις ὐκ ἔχειν μείζονα.

18. Δεύτερον δὲ Σόλων τὰς μὲν ἀρχὰς ἁπάσας, ὥσπερ ἦσαν, τοῖς εὐπόροις ἀπολιπεῖν βυλόμενος, τὴν δ' ἄλλην μίξαι πολιτείαν, ἧς[14] ὁ δῆμος ὐ μετεῖχεν, ἔλαβε τὰ τιμήματα τῶν πολιτῶν, καὶ τὺς μὲν ἐν ξηροῖς ὁμῦ καὶ ὑγροῖς μέτρα πεντακόσια ποιῦντας, πρώτυς ἔταξε, καὶ Πεντακοσιομεδίμνυς προσηγόρευε· δευτέρυς δὲ τὺς ἵππον τρέφειν δυναμένυς, ἢ μέτρα ποιεῖν τρια-

Ac primum leges Draconis ob aſperitatem et poenarum atrocitatem cunctas reſcidit, praeterquam latas de ſicariis. Noxas enim perſequutus eſt ille pene omnes capitali ſupplicio, vt et otii damnati morte mulctarentur, ac qui olus ſurripuerant vel poma, in hos non ſecus, atque in ſacrilegos, animaduerteretur. Vnde poſtmodum lepide ait Demades, ſanguine Draconem, non atramento, ſcripſiſſe leges. Ille ipſe (vt perhibent) rogatus, quid pleriſque fraudibus poenam capitalem irrogaſſet, reſpondit, exiguas ſe mereri eam exiſtimare, ad magnas non habere maiorem.

Deinde Solon quum magiſtratus omnes penes locupletes, vt ante, ſtatueret relinquere, reliqua autem munia reipublicae, quorum plebs exors erat, facere promiſcua, cenſum ciuium egit. Ac quorum facultates aridorum ſimul et liquidorum fructuum menſuras quingentas redderent, hos primae claſſis fecit, vocauitque Pentacoſiomedimnos. Secundae claſſis eos, qui equum alere aut trecentas valerent

13 ἀργίυς Vulcob. 14 οἷς Bodl. 1.

15 Τριακο-

κόσια· καὶ τούτους ἱππάδα τελοῦντας ἐκάλουν· Ζευγῖται δ' οἱ τοῦ τρίτου τιμήματος ὠνομάσθησαν, οἷς μέτρον ἦν συναμφοτέρων τριακοσίων[15]. οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἐκαλοῦντο Θῆτες, οἷς οὐδεμίαν ἀρχὴν ἔδωκεν ἄρχειν, ἀλλὰ τῷ συνεκκλησιάζειν[16] καὶ δικάζειν μόνον μετεῖχον τῆς πολιτείας. ὃ κατ' ἀρχὰς μὲν οὐδέν, ὕστερον δὲ παμμέγεθες ἐφάνη· τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν διαφορῶν ἐνέπιπτεν εἰς τοὺς δικαστάς. καὶ γὰρ ὅσα ταῖς ἀρχαῖς ἔταξε κρίνειν, ὁμοίως καὶ περὶ ἐκείνων εἰς τὸ δικαστήριον ἐφέσεις ἔδωκε τοῖς βουλομένοις. λέγεται δὲ καὶ τοὺς νόμους ἀσαφέστερον γράψας, καὶ πολλὰς ἀντιλήψεις ἔχοντας, αὐξῆσαι τὴν τῶν δικαστηρίων ἰσχύν[17]. μὴ δυναμένους γὰρ ὑπὸ τῶν νόμων διαλυθῆναι περὶ ὧν διεφέροντο, συνέβαινεν ἀεὶ δεῖσθαι δικαστῶν, καὶ πᾶν ἄγειν ἀμφισβήτημα πρὸς ἐκείνους, τῶν νόμων τρόπον τινὰ κυριεύσοντας[18]. ἐπισημαίνεται δ' αὐτὸς αὐτῷ τὴν ἐξίσωσιν[19] οὕτως·

valerent efficere: atque hos ordinem equeſtrem nuncupauerunt. Zeugitae, quaſi opifices tertiae claſſis ciues dicti, quibus modus vtriuſque generis ſimul erat ducentarum. Reliqui omnes appellati Thetes, ſiue mercenarii. His nullum magiſtratum permiſit, caeterum hactenus in ſocietatem veniebant hi reipublicae, vt ſuffragium in concione et calculum haberent in iudiciis; quod initio nihil eſſe viſum, tractu apparuit ingens. Quippe magna controuerſiarum pars recidit ad iudices. Quorum enim magiſtratibus cognitionem delegauerat, perinde de illis ad forum conceſſit cuilibet prouocationem. Dicitur praeterea legibus ſcribendis implicatioribus multaſque cauillandi anſas praebentibus vim amplificaſſe ſubſelliorum. Quum enim decidi per leges non poſſent lites, euenit, vt nunquam non opus haberent iudicibus, ad quos ſicut legum quodammodo dominos controuerſias omnes deferrent. De hac exaequatione ſibi ipſe hiſce verſibus atteſtatur:

Nam

15 Τριακοσίων] Error eſt in numero: debet enim eſſe διακοσίων, aut eiuſdem cenſus erit haec ciuium claſſis cum priori. et ſic legi in quibuſdam notat Steph. [ita Vulcob.]

16 τῷ ἐκκλησιάζειν Bodl. I. 2.

17 ἰσχὺν] Legitur etiam ἀρχήν. *H. Steph.* ita Vulcob.

18 Κυριεύοντας] Omn. Bodl. et Fl. et Al. κυριεύσοντας, vnde recte Anonym. κυρίους ὄντας.

19 Ἐξίσωσιν] Lectionem alteram ἀξίωσιν praefert Steph. quod

Δήμῳ μὲν γὰρ ἔδωκα τόσον κράτος, ὅσσον ἐπαρκεῖ[20],
Τιμῆς οὔτ' ἀφελὼν, οὔτ' ἐπορεξάμενος.
Οἳ δ' εἶχον δύναμιν, καὶ χρήμασιν ἦσαν ἀγητοὶ,
Καὶ τοῖς ἐφρασάμην μηδὲν[21] ἀεικὲς ἔχειν.
Ἔστην δ' ἀμφιβαλὼν κρατερὸν σάκος ἀμφοτέροισι·
Νικᾷν δ' οὐκ εἴασ' οὐδετέρους ἀδίκως.

ἔτι μέντοι μᾶλλον οἰόμενος δεῖν ἐπαρκεῖν τῇ τῶν πολλῶν ἀσθενείᾳ, παντὶ λαβεῖν δίκην[22] ὑπὲρ τοῦ κακῶς πεπονθότος ἔδωκε. καὶ γὰρ πληγέντος ἑτέρου, καὶ βλαβέντος[23], καὶ βιασθέντος, ἐξῆν τῷ δυναμένῳ καὶ βουλομένῳ γράφεσθαι τὸν ἀδικοῦντα καὶ διώκειν· ὀρθῶς ἐθίζοντος τοῦ νομοθέτου τοὺς πολίτας, ὥσπερ ἑνὸς μέρους[24], συναισθάνεσθαι καὶ συναλγεῖν ἀλλήλοις. τούτῳ δὲ τῷ νόμῳ συμφωνοῦντα λόγον αὐτοῦ διαμνημονεύουσιν. ἐρωτηθεὶς γὰρ, ὡς ἔοικεν, ἥτις οἰκεῖται κάλλιστα τῶν πόλεων· Ἐκείνη,

Nam vires populo tribui, quantae satis essent:
Non detractus ei, aut amplificatus honos.
Sed neque diuitiis et opum splendore superbis
Tunc plus permisi, quam satis esse rebar.
Vtraque praeualidis muniui pectora scutis:
At paribus gaudens vincere neutra tuli.

Atqui impensius ratus plebis subueniendum infirmitati, cuilibet dedit de illata cuiuis iniuria actionem, siquidem altero pulsato, vel laeso, vel violato, cuique ius erat, cui facultas suppetebat et voluntas, autorem iniuriae postulare et reum facere. Et recte assuefecit legislator ciues mutuo inter se, alterum alterius, vt si vnum sit corporis sui membrum, sensu et dolore tangi. Huic legi vocem eius concinentem commemorant. Quum esset enim ex eo quaesitum, quae esset optime comparata ciuitas, Illa (inquit)

quod ad κυρίους ὄντας pertineat: ego vero ἐξίσωσιν verissimum puto, quod ad omnia illa praecedentia referat, in quibus aequalem illam potestatis distributionem a Solone factam inter omnes omnium ordinum ciues Noster descripserat. idem censet Dacerius.

20 Ἐπαρκεῖ] Forte melius, ἐπαρκεῖν.

21 οὐδὲν Vulcob.

22 Λαβεῖν δίκην] Salmasius ad Inscript. Attic. et Her. corrigit, λαχεῖν δίκην, sic p. 379. δίκην προσέλαχε.

23 βλαβέντος] Legitur βιασθέντος ἢ βλαβέντος. *H. Steph.*

24 ἑνὸς σώματος μέρη Anon.

25 τοῖς

εἶπεν, ἐν ᾗ τῶν ἀδικουμένων οὐχ ἧττον οἱ μὴ ἀδικούμενοι προβάλλονται καὶ κολάζουσι τοὺς ἀδικοῦντας.

19. Συστησάμενος δὲ τὴν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴν ἐκ τῶν κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἀρχόντων, ἧς διὰ τὸ ἄρξαι καὶ αὐτὸς μετεῖχεν, ἔτι δ᾽ ὁρῶν τὸν δῆμον οἰδοῦντα καὶ θρασυνόμενον τῇ τῶν χρεῶν ἀφέσει, δευτέραν προσκατένειμε βουλὴν, ἀπὸ φυλῆς ἑκάστης, τεττάρων οὐσῶν, ἑκατὸν ἄνδρας ἐπιλεξάμενος, οὓς προβουλεύειν ἔταξε τοῦ δήμου, καὶ μηδὲν ἐᾶν ἀπροβούλευτον εἰς ἐκκλησίαν εἰσφέρεσθαι. τὴν δ᾽ ἄνω βουλὴν, ἐπίσκοπον πάντων καὶ φύλακα τῶν νόμων ἐκάθισεν. οἰόμενος ἐπὶ δυσὶ βουλαῖς, ὥσπερ ἀγκύραις ὁρμοῦσαν, ἧττον ἐν σάλῳ τὴν πόλιν ἔσεσθαι, καὶ μᾶλλον ἀτρεμοῦντα τὸν δῆμον παρέξειν. οἱ μὲν οὖν πλεῖστοι τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν, ὥσπερ εἴρηται, Σόλωνα συστήσασθαι φασὶ, καὶ μαρτυρεῖν αὐτοῖς μάλιστα δοκεῖ τὸ μηδαμοῦ τὸν Δράκοντα λέγειν, μηδ᾽ ὀνομάζειν Ἀρειοπαγίτας, ἀλλὰ τοῖς Ἐφέταις ἀεὶ διαλέγεσθαι περὶ τῶν φονικῶν[25].

(inquit) in qua illaesi perinde ac laesi insectantur et vindicant maleficia.

Porro concilium Areopagitarum quum ex annuis magistratibus constituisset, in quo erat ipse quoque, quod Archon fuisset, et populum nihilominus videret ex aeris alieni remissione inflatum ferocientemque, alteram insuper curiam conscripsit, legitque ex singulis quatuor tribubus centenos viros, qui vt decretum facerent ante concionem, sanxit, neque quicquam nisi ex senatusconsulto populus rogaretur. Supremum senatum omnium arbitrum et custodem constituit legum, arbitratus, quasi in ancoris curiis duabus stantem minus fluctuaturam ciuitatem, plebemque mansuram tranquilliorem. Plurimi igitur Areopagitarum curiam ad Solonem (vti diximus) referunt autorem. Quibus adstipulari videtur, quod nusquam meminerit Draco Areopagitarum, vel eos appellauerit, sed vbique cum Ephetis agat de rebus capitalibus. At

25 τοῖς Ἐφέταις ἀεὶ διαλέγεσθαι περὶ τῶν φονικῶν] Virorum octoginta, quorum nullus quinquagenario minor esset, concilium fuit, qui Athenis in Palladio, Prytaneo, Delphinio et Phreatis de caede iudicabant. Sic dicti, quod ab his prouocari non posset. Haec fere Suidas. Iam quae de Palladio et aliis iudiciis

ὁ δὲ τρισκαιδέκατος ἄξων [26] τοῦ Σόλωνος τὸν ὄγδοον ἔχει [τὸν] νόμον [27] οὕτως αὐτοῖς ὀνόμασι γεγραμμένον· Ἀτίμων ὅσοι ἄτιμοι ἦσαν, πρὶν ἢ Σόλωνα ἄρξαι, ἐπιτίμους εἶναι, πλὴν ὅσοι ἐξ Ἀρείου πάγου, ἢ ὅσοι ἐκ τῶν Ἐφετῶν, ἢ ἐκ Πρυτανείου καταδικασθέντες ὑπὸ τῶν βασιλέων ἐπὶ φόνῳ, ἢ σφαγαῖσιν, ἢ ἐπὶ τυραννίδι ἔφυγον, ὅτε θεσμὸς ἐφάνη ὅδε. ταῦτα δὴ πάλιν ὡς πρὸ τῆς Σόλωνος ἀρχῆς καὶ νομοθεσίας τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν οὖσαν ἐνδείκνυται. τίνες γὰρ ἦσαν οἱ πρὸ Σόλωνος ἐν Ἀρείῳ πάγῳ καταδικασθέντες, εἰ πρῶτος

At tabula Solonis tertia decima octauam legem ita ad verbum habet deſcriptam: Qui ante Solonem archontem notati infamia fuerunt, integra fama ſunto, extra quam qui in Areopago, vel qui apud Ephetas, vel in prytaneo a regibus damnati homicidii, aut latrocinii, aut affectati regni ſolum exilio verterunt, quum lex haec fuit promulgata. Haec vero contra, Areopagitarum conſilium praecurriſſe Solonem archontem eiuſque leges, ſunt argumento. Nam qui tandem fuiſſent illi in Areopago iudicati, ſi primus curiae

iudiciis ſcitu digna habet in Atticis Pauſanias, et quae ex eo et aliis de iſto et Ephetis annotauit lib. I. Vlyſſeae Euſtathius, huc non ita quadrant: ſicut neque is, qui Conſtitut. nouella XCIII. ἐφέτης dicitur, quem Haloander *iudicem appellationis* reddidit. Xylander.

26 ὁ δὲ τρισκαιδέκατος ἄξων] Hic addam obiter, quae de voce ἄξων, quae hic legitur, nec non de voce κύρβεις, margini cuiuſdam exemplaris adſcripta erant, quoniam earum mentio facta et antea fuit. Ἄξονες, ξύλα τετράγωνα ἦσαν· εἰς οὓς οἱ νόμοι ἐγράφησαν πρὸ τῆς τῶν διφθερῶν, ἤτοι δέῤῥεων εὑρέσεως· καὶ ἐν τούτοις μὲν τοῖς ἄξοσιν οἱ πολιτικοὶ νόμοι ἐγράφοντο, οἱ δὲ στρατιωτικοὶ κατάλογοι ἐν ταῖς κύρβεσιν· ὃ τρίγωνον ἦν ξύλον. Quidam tamen ἄξονας non diſtinxerunt ἀπὸ τῶν κύρβεων. Atque adeo ipſe Plutarchus in quodam huius vitae loco, qui exſtat poſtea, ἄξονας appellatos fuiſſe tradit κύρβεις, Ariſtotelis teſtimonio nitens. Sed eum locum poſtquam attulit ſcholiaſtes Ariſtophanis, addit: ἔνιοι δέ φασιν, ἰδίως ἐν οἷς ἱερὰ καὶ θυσίαι περιέχονται, κύρβεις, ἄξονας δὲ τοὺς ἄλλους ὠνομάσθαι. Sed in multis aliis nominibus vſu venit, vt tam leuis in ſignificatione diſcriminis ratio a ſcriptoribus non habeatur, potiuſque grammaticis relinquatur. *H. Steph.*

27 Τὸν νόμον] Aut τὸν dele, vel lege τῶν νόμων. *Id.* Sic omn. Bodl. [ſcil. τῶν νόμων.]

Σόλων ἔδωκε τῇ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῇ τὸ κρίνειν; εἰ μὴ νὴ Δία γέγονέ τις ἀσάφεια τοῦ γράμματος, ἢ ἔκλειψις, ὥστε τοὺς ἡλωκότας ἐπ' αἰτίαις, ἃς κρίνουσιν οἱ Ἀρεοπαγῖται καὶ Ἐφέται, καὶ Πρυτάνεις, ὅτε ὁ θεσμὸς ἐφάνη ὅδε, μένειν ἀτίμους, τῶν ἄλλων ἐπιτίμων γενομένων. ταῦτα μὲν οὖν καὶ αὐτὸς ἐπισκόπει[28].

20. Τῶν δ' ἄλλων αὐτοῦ νόμων, ἴδιος μὲν μάλιστα καὶ παράδοξος ὁ κελεύων ἄτιμον εἶναι τὸν ἐν στάσει μηδετέρας μερίδος γενόμενον. βούλεται δ' ὡς ἔοικε, μὴ ἀπαθῶς, μηδ' ἀναισθήτως ἔχειν πρὸς τὸ κοινὸν, ἐν ἀσφαλεῖ θέμενον τὰ οἰκεῖα, καὶ τῷ μὴ συναλγεῖν, μηδὲ συννοσεῖν τῇ πατρίδι καλλωπιζόμενον· ἀλλ' αὐτόθεν τοῖς τὰ βελτίω καὶ δικαιότερα πράττουσι προσθέμενον, συγκινδυνεύειν καὶ βοηθεῖν μᾶλλον, ἢ περιμένειν ἀκινδύνως τὰ τῶν κρατούντων. ἄτοπος δὲ καὶ γελοῖος δοκεῖ ὁ τῇ ἐπικλήρῳ[29] διδοὺς, ἂν ὁ κρατῶν καὶ κύριος γεγονὼς κατὰ

curiae Areopagitarum dedit Solon cognitionem; Nisi hercle habuit obscuritatem aliquam, aut defectum scriptura, vt conuicti criminum, quae ad cognitionem pertinent Areopagitarum, Ephetarum et Prytanum, quum haec promulgata est lex, manerent infames, quum alii famae restituerentur. Atque ita quidem his ipse prospexit.

Ex caeteris eius legibus est singularis inprimis et admiranda illa, quae eum, in seditione qui fuisset neutram partem sequutus, infamia notat. Vult autem, vti videtur, neminem non permoueri, vel sentire, rebus in tuto collocatis suis, incommoda publica, neque eo se venditare, quod patriae dolore, vel morbo non tangatur; sed vt illico partibus se melioribus et iustioribus associet, cumque his periculo offerat se potius et succurrat iis, quam operiatur ex tuto vnde stet victoria. Absurda autem et ridicula videtur illa lex, quae puellae opulentae orbae gratiam facit, si ille, qui eam vendicauit ex lege et obti-

28 Ἐπεσκόπει] Probo ἐπισκόπει cum Anonym. et Fl. et Aldina imperandi modo, *dispicias*.

29 τῇ ἐπικλήρῳ] *puellae opulentae orbae*. Haec enim simul significare videtur γυνὴ ἐπίκληρος: atque ita exponit Suidas. Apud Aristotelem in Ethicis ad Nicomachum simpliciter pro bene dotata sumitur vxore: ἐνίοτε καὶ ἀρ-

τὸν νόμον, αὐτὸς μὴ δυνατὸς ᾖ πλησιάζειν, ὑπὸ τῶν ἔγγιστα τοῦ ἀνδρὸς ὀπυίεσθαι. καὶ τοῦτο δ' ὀρθῶς ἔχειν τινές φασι πρὸς τοὺς μὴ δυναμένους συνεῖναι[30], χρημάτων δ' ἕνεκα λαμβάνοντας ἐπικλήρους, καὶ τῷ νόμῳ καταβιαζομένους τὴν φύσιν. ὁρῶντες γὰρ, ᾧ βούλεται, τὴν ἐπίκληρον συνοῦσαν, ἢ προήσονται τὸν γάμον, ἢ μετ' αἰσχύνης καθέξουσι, φιλοπλουτίας καὶ ὕβρεως δίκην διδόντες. εὖ δ' ἔχει καὶ τὸ, μὴ πᾶσιν, ἀλλὰ τῶν συγγενῶν τοῦ ἀνδρὸς, ᾧ βούλεται, διαλέγεσθαι τὴν ἐπίκληρον, ὅπως οἰκεῖον ᾖ καὶ μετέχον τοῦ γένους τὸ τικτόμενον. εἰς τοῦτο δὲ συντελεῖ καὶ τὸ τὴν νύμφην τῷ νυμφίῳ συγκαθειρ-

et obtinuit, ad complexum ſit impotens, proximis viri ſe ſubſternere. Atqui aiunt nonnulli, fuiſſe id conſtitutum recte in eos, qui inhabiles ad Venerem quum ſint, pecuniae cauſa tamen diuites illas orbas iungunt ſibi matrimonio, inferuntque ob legis priuilegium vim naturae. Quum enim cernunt, licere puellae orbae, quem libeat, admittere, vel abſtinebunt ab iis nuptiis, vel retinebunt eas cum infamia, auaritiae et improbitatis poenam dantes. Bene eſt etiam, quod non quemlibet, ſed quem velit, ex viri neceſſariis admittat orba, quo proles de familia ſit et de ſtirpe eius. Huc facit item, quod ſponſa cum ſponſo concludatur,

τῇ] ἄρχουσιν αἱ γυναῖκες ἐπίκληροι οὖσαι. lib. VIII. cap. 10. Etenim ἐπίκληρος Athenis dicebatur ea, ad quam ſolam omnis deuoluitur haereditas, ſiue iam mortuis parentibus, ſiue alterius prolis ius haereditatis habentis ſpe ſpoliatis: id eſt, quae omnino ſit μονοκληρονόμος, ſiue iam, ſiue certo futura. Sic Plutarchus etiam de vxore Agidis, filia Gylippi: ἦν οὐσίας μεγάλης ἐπίκληρος. De hac vocabuli notione etiam Euſtathius in VII. Iliadis. Legis περὶ ἐπικλήρων mentio fit apud Ariſtophanis ſcholiaſtem in Auibus: ſed quae ad ſpurios referatur, non huc videatur quadrare. Certe apparet, hunc locum oſtendere, beneficio cuiusdam legis certis hominibus licuiſſe ducere τὰς ἐπικλήρους: ſed quae lex conſtitutione Solonis ſit circumſcripta eatenus, ne naturae repugnaret. Aliae fuerunt ἐπίκληροι, orbae et dotis indigae, quas ducere proximi genere alia lege cogebantur: vnde Terentianus ex Apollodoro transſcriptus Phormio: de quibus alio loco. *Xylander.*

30 συνεῖναι Anonym. vulgo legitur συνιέναι.

γνυσθαι μῆλε κυδωνίε συγκατατραγεσαν, καὶ τὸ τρὶς ἑκάςε μηνὸς ἐντυγχάνειν πάντως τῇ ἐπικλήρῳ τὸν λαβόντα. καὶ γὰρ εἰ μὴ γίγνοιντο παῖδες, ἀλλὰ τιμή τις ἀνδρὸς αὕτη πρὸς σώφρονα γυναῖκα καὶ φιλοφροσύνη, πολλὰ τῶν συλλεγομένων ἑκάςοτε δυσχερῶν[31] ἀφαιρεσα, καὶ ταῖς διαφοραῖς ἐκ ἐῶσα παντάπασιν ἀποςραφῆναι. τῶν δ' ἄλλων γάμων ἀφεῖλε τὰς φερνὰς, ἱμάτια τρία, καὶ σκεύη μικρε νομίσματος[32] ἄξια κελεύσας, ἕτερον δὲ μηδὲν, ἐπιφέρεσθαι τὴν γαμεμένην. ε γὰρ ἐβέλετο μισθοφόρον, ἐδ' ὤνιον εἶναι τὸν γάμον, ἀλλ' ἐπὶ τεκνώσει καὶ χάριτι καὶ φιλότητι γενέσθαι τὸν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνοικισμόν. ὁ μὲν γὰρ Διονύσιος, ἀξιέσης τῆς μητρὸς αὐτε δοθῆναί τινι τῶν πολιτῶν πρὸς γάμον, ἔφη, τὲς μὲν τῆς πόλεως νόμες λελυκέναι τυραννῶν, τὲς δὲ τῆς φύσεως ἐκ εἶναι δυνατὸς βιάζεσθαι, γάμες νυμφαγωγῶν παρ' ἡλικίαν. ἐν δὲ ταῖς πόλεσι τὴν ἀταξίαν ταύτην ἐ δοτέον, ἐδὲ περιοπτέον ἀώρες καὶ ἀχαρίτες ἐπιπλοκὰς, καὶ μηδὲν ἔργον γαμήλιον ἐχε-

datur, et malum cydonium voret cum eo, et quod ter menſe cogatur, vt minimum, orbam is, qui eam duxit, complecti. Nam etſi non generent liberos, honos tamen hic qualiſqualis a marito caſtae mulieri habitus, et beneuolentia multas abſterget vndique collectas acerbitates, nec permittit eam iurgiis plane abalienari. Caeteris coniugiis dotes detraxit, ſponſamque praeter tres ſtolas et ſupellectilem parui pretii afferre quicquam vetuit. Neque enim meritorium, aut venale volebat foedus eſſe nuptiarum, ſed liberorum cauſa, et gratiae atque amicitiae virum et mulierem conſociari. Siquidem Dionyſius, quum poſtularet mater eius ciui cuipiam collocari, Ciuitatis, reſpondit, leges aſſequutum ſe tyrannidem euertiſſe, naturae vero, vt nuptias intempeſtiuas conciliaret, vim afferre non poſſe. At in ciuitatibus non eſt ea admittenda confuſio, neque tolerandae incongruae et ingratae coniunctiones, quae nullum habent opus, nec finem nuptia-

31 Δυσχερῶν] Similis locus in Erotico p. 1369. ἐκ τῶν ἑκάςοτε συλλεγομένων σχημάτων ἐν τῇ φιλοφροσύνῃ: vbi feliciter reponit Gatakerus δυσχερασμάτων, ſed omiſit notare ἐν etiam delendum eſſe.

32 Νομίσματος] In quibuſdam ſcriptum eſt τιμήματος. *H. Steph.*

33 καὶ

σας, μηδὲ τέλος. ἀλλὰ γέροντι νέαν ἀγομένῳ φαίη τις ἂν ἐμμελὴς ἄρχων, ἢ νομοθέτης, τὸ πρὸς τὸν Φιλοκλήτην·

— εὖ γ' ἂν ὡς γαμεῖν ἔχεις τάλας.

καὶ νέον ἐν δωματίῳ[33] πλουσίας πρεσβύτιδος, ὥσπερ οἱ πέρδικες, ἀπὸ[34] συνουσίας παχυνόμενον ἐξανευρὼν, μετοικίσει[35] πρὸς παρθένον νύμφην ἀνδρὸς δεομένην. ταῦτα[36] μὲν οὖν περὶ τούτων.

21. Ἐπαινεῖται δὲ τοῦ Σόλωνος καὶ ὁ κωλύων νόμος τὸν τεθνηκότα κακῶς ἀγορεύειν. καὶ γὰρ ὅσιον τοὺς μεθεστῶτας ἱεροὺς νομίζειν, καὶ δίκαιον ἀπέχεσθαι τῶν οὐχ ὑπαρχόντων, καὶ πολιτικὸν ἀφαιρεῖν τῆς ἔχθρας τὸ

nuptialem; verum seni iuuenculam ducenti prudens magistratus, vel legislator, illud ad Philoctetem dictum obiiciat:

— *quam aptus es ad nuptias, miser!*

Quod si iuuenem repererit in anus cubiculo pecuniosae, ex concubitu perdicum modo pinguescentem, traducet eum ad virginem, quae virum requirat. Sed de his satis.

Commendatur item lex Solonis, quae maledicta vetat in defunctos congerere. Est enim putare eos, qui decesserunt, sanctos, pium: abstinere ab iis, qui non exstant, iustum; et ciuile, odii tollere aeternitatem.

33 καὶ νέον ἐν δωματίῳ etc.] Haec confudit Lapus, interpunctionibus puto falsis Graeci libri seductus. Sane Plinius perdicem inter ea, quae omnino non pinguescant, numerat lib. XI. cap. 37. Quod autem ad praecedentem versiculum attinet, fateor me nonnihil errasse. Is enim totus vna cum antecedente apud poëtam legitur in libello Plutarchi Εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον. Quod mihi tum demum in mentem venit, quum typographo haec traderem. Constat autem ex eo loco, non reprehendentis ob contractas nuptias Philoctetam, sed a contrahendo (vtpote senem) dehortantis verba esse. Leue hoc est, sed nolo esse Naeuius: alii potius iis, quae multa inter tot labores, curas, occupationes, miseriasque peccare potuimus, ignoscant. Reponant loco mei versiculi haec verba, partem (vt est et in Graeco) versus: — *ecquid coniugium appetis, miser! Xylander.*

34 ὑπὸ Anonym.

35 Μετοικίσει] Malim μετοικίσεις, eodem modo, quo supra, φαίη τις ἄν.

36 καὶ ταῦτα Bodl. 1. 2.

ἀΐδιον. ζῶντα δὲ κακῶς λέγειν ἐκώλυσε πρὸς ἱεροῖς καὶ δικαστηρίοις καὶ ἀρχείοις, καὶ θεωρίας οὔσης ἀγώνων· ἢ τρεῖς δραχμὰς τῷ ἰδιώτῃ, δύο δ' ἄλλας ἀποτίνειν εἰς τὸ δημόσιον ἔταξε. τὸ γὰρ μηδαμοῦ κρατεῖν ὀργῆς, ἀπαίδευτον καὶ ἀκόλαστον· τὸ δὲ πανταχοῦ, χαλεπὸν, ἐνίοις δ' ἀδύνατον· δεῖ δὲ πρὸς τὸ δυνατὸν γράφεσθαι τὸν νόμον, εἰ βούλεται χρησίμως ὀλίγους, ἀλλὰ μὴ πολλοὺς ἀχρήστως κολάζειν. εὐδοκίμησε δὲ κἀν τῷ περὶ διαθηκῶν νόμῳ· πρότερον γὰρ οὐκ ἐξῆν, ἀλλ' ἐν τῷ γένει τοῦ τεθνηκότος ἔδει τὰ χρήματα καὶ τὸν οἶκον καταμένειν· ὁ δ' ᾧ βούλεταί τις ἐπιτρέψας, εἰ μὴ παῖδες εἶεν αὐτῷ, δοῦναι τὰ αὑτοῦ, φιλίαν τε συγγενείας ἐτίμησε μᾶλλον, καὶ χάριν ἀνάγκης· καὶ τὰ χρήματα, κτήματα τῶν ἐχόντων ἐποίησεν. οὐ μὴν ἀνέδην γε πάλιν, οὐδ' ἁπλῶς τὰς δόσεις ἐφῆκεν, ἀλλ' εἰ μὴ νόσων ἕνεκεν, ἢ φαρμάκων, ἢ δεσμῶν, ἢ ἀνάγκῃ κατασχεθεὶς, ἢ γυναικὶ πειθόμενος· εὖ πάνυ καὶ προσηκόντως τὸ πεισθῆναι παρὰ τὸ βέλτιστον, οὐδὲν ἡγούμενος τοῦ βιασθῆναι διαφέρειν, ἀλλ' εἰς ταὐτὸ τὴν ἀπάτην τῇ ἀνάγκῃ, καὶ τῷ πόνῳ τὴν ἡδονὴν θέμενος, ὡς οὐχ ἧττον ἐκστῆσαι λογισμὸν

nitatem. In viuum contumelias effundere in sacris iudiciis, curiis, et ludis interdixit. Mulctam pendendam priuato tres drachmas, binas alteras aerario praescripsit. Nam irae nusquam moderari, illiberale putauit et effrene; in omni vero loco arduum, nonnullis etiam impossibile. Debet vero ad id, quod effici potest, lex accommodari, dummodo intendat cum fructu paucos, et non multos incassum punire. Iam probatur lex eius testamentaria. Etenim antea non erat ius testamentum condere, sed familiae defuncti pecunia et haereditas relinquendae erant. Hic liberum fecit, non exstantibus liberis, cui visum esset, sua donandi, amicitiamque propinquitati, et gratiam praetulit necessitati, pecuniamque reuera in potestate habentium locauit. Nec indefinite tamen citra delectum dare indulsit: sed si non per morbum, vel medicamentum, vel vinculis, vel vi adstrictus, vel vxoris inductus esset blanditiis. Recte atque ordine, improbis modis inducaris, an vim patiaris, nihil ratus interesse, sed dolum vi, et voluptatem dolori conferens, quasi aeque de statu mentis deiicere

homines

ἀνθρώπου δυναμένην. ἐπέστησε δὲ καὶ ταῖς ἐξόδοις τῶν γυναικῶν, καὶ τοῖς πένθεσι καὶ ταῖς ἑορταῖς νόμον ἀπείργοντα τὸ ἄτακτον καὶ ἀκόλαστον· ἐξιέναι μὲν ἱματίων τριῶν μὴ πλέον ἔχουσαν[37] κελεύσας, μηδὲ βρωτόν, ἢ ποτόν, πλείονος, ἢ ὀβολοῦ φερομένην, μηδὲ κάνητα πηχυαίου μείζονα, μηδὲ νύκτωρ πορεύεσθαι πλὴν ἁμάξῃ κομιζομένην, λύχνου προφαίνοντος. ἀμυχὰς δὲ κοπτομένων, καὶ τὸ θρηνεῖν πεποιημένα[38], καὶ τὸ κωκύειν ἄλλον ἐν ταφαῖς ἑτέρων ἀφεῖλεν. ἐναγίζειν δὲ βοῦν οὐκ εἴασεν, οὐδὲ συντιθέναι πλέον ἱματίων τριῶν· οὐδ᾽ ἐπ᾽ ἀλλότρια μνήματα βαδίζειν, χωρὶς ἐκκομιδῆς. ὧν τὰ πλεῖστα καὶ τοῖς ἡμετέροις νόμοις ἀπηγόρευται. πρόσκειται δὲ τοῖς ἡμετέροις, ζημιοῦσθαι τοὺς ταῦτα ποιοῦντας ὑπὸ τῶν γυναικονόμων, ὡς ἀνάνδροις καὶ γυναικώδεσι τοῖς περὶ τὰ γένη[39] πάθεσι καὶ ἁμαρτήμασιν ἐνεχομένους.

22. Ὁρῶν δὲ τὸ μὲν ἄστυ πιμπλάμενον ἀνθρώπων

homines valeant. Profectiones quoque mulierum, luctusque et festa lege adstrinxit inconditam licentiam coërcente. Proficiscenti foras tres non amplius stolas permittit habere, neque plus cibi, vel potus, secum efferre, quam obolo emtum, neque calathum cubitali maiorem, nec de nocte nisi curru vectam ad lucernam iter facere. Lacerationes plangentium, ploratum excitantia et eiulatum in alienorum funeribus sustulit. Parentare boue interdixit, vel amplius tres vestes cum mortuo condere: ad aliena monumenta nisi in iustis exsequiarum accedere: quorum sunt etiam nostris legibus vetita pleraque. Adiectum nostris est, vt qui ea admittunt, quasi perturbationibus et erroribus erga propinquos suos mollioribus et effoeminatis aspersi mulctentur a gynaeconomis.

Porro vrbem quum videret hominibus quotidie in Atticam

37 ἐχούσας Bodl. 1. 2. 3. Iunt.

38 θρηνεῖν πεποιημένα] Addit Vulcob. glossae loco, ἤτοι ἔμμετρα διὰ στίχων. Sic in Marcello, p. 250. exercitus sequebatur ᾄδων πεποιημένα μέλη. Plinius in Panegyr. vocat *meditatum carmen*. imperite igitur Lapus vertit, *quae luctum prouocare solent*.

39 περὶ τὰ πένθη] Antea pro πένθη legebatur γένη. *H. Steph.* ita Bodl. 1. 2. 3. Iuntina et Aldina.

ἀεὶ συῤῥεόντων πανταχόθεν ἐπ' ἀδείας εἰς τὴν Ἀττικήν, τὰ δὲ πλεῖστα τῆς χώρας ἀγεννῆ καὶ φαῦλα, τοὺς δὲ χρωμένους τῇ θαλάττῃ μηδὲν εἰωθότας εἰσάγειν τοῖς μηδὲν ἔχουσιν ἀντιδοῦναι, πρὸς τὰς τέχνας ἔτρεψε τοὺς πολίτας· καὶ νόμον ἔγραψεν, υἱῷ τρέφειν τὸν πατέρα μὴ διδαξάμενον τέχνην, ἐπάναγκες μὴ εἶναι. τῷ μὲν γὰρ Λυκούργῳ καὶ πόλιν οἰκοῦντι καθαρὰν ὄχλου ξενικοῦ, καὶ χώραν κεκτημένῳ πολλοῖς πολλήν, δὶς τοσοῖσδε πλείονα, κατ' Εὐριπίδην, καὶ τὸ μέγιστον εἱλωτικοῦ πλήθους, ὃ βέλτιστον[40] ἦν μὴ σχολάζειν, ἀλλὰ τριβόμενον ἀεὶ καὶ πονοῦν ταπεινοῦσθαι[41], περικεχυμένου τῇ Λακεδαίμονι, καλῶς εἶχεν ἀσχολιῶν ἐπιπόνων καὶ βαναύσων ἀπαλλάξαντα τοὺς πολίτας, συνέχειν ἐν τοῖς ὅπλοις, μίαν τέχνην ταύτην ἐκμανθάνοντας καὶ ἀσκοῦντας. Σόλων δὲ τοῖς πράγμασι τοὺς νόμους μᾶλλον, ἢ τὰ πράγματα τοῖς νόμοις προσαρμόζων, καὶ τῆς χώρας τὴν φύσιν ὁρῶν τοῖς γεωργοῦσι γλίσχρως διαρκοῦσαν, ἀργόν τε καὶ σχολαστὴν ὄχλον οὐ δυνα-

ticam vndique propter libertatem et securitatem confluentibus compleri, agrum autem fere infoecundum malignumque; eos vero, qui mare exerceant, nihil solere iis, qui nihil reddere habeant, importare: traduxit ad artificia ciues, tulitque legem, ne filius parentem, qui ipsum non docuisset artem, cogeretur alere. Nam Lycurgo quidem, qui vrbem colebat a turba defaecatam peregrina, agrumque haberet multis multum, qui bis totidem ciuibus (vt ait Euripides) esset alendis, praesertim quia Ilotica multitudo, quam praestabat non marcescere otio, sed perpetuis attritam laboribus esurire, erat Lacedaemoni circumfusa, satius erat odiosis exsolutos et vilibus negotiis ciues armis alligare, vt eam vnam artem arriperent, meditarenturque. At Solon, qui rebus potius leges, quam res applicabat legibus, et considerabat agri indolem vix aratoribus sustentandis esse, neque segnem posse et residem turbam

40 βέλτιστον] Magis placet βέλτιον, quod quaedam exemplaria habent. *H. Steph.*

41 Πονοῦντα ταπεινοῦσθαι] In omnibus Bodl. [et Iuntina] est πονοῦν, rectissime: male nempe distrahebatur illud τα a sequente voce, quae a Nostri manu fuisse puto, τεταπεινῶσθαι. Vide not. p. 225. [Aldinae vitium hoc debetur.]

42 ἀξίωμα]

μένην τρέφειν, ταῖς τέχναις ἀξίωμα [42] περιέθηκε, καὶ τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν ἔταξεν ἐπισκοπεῖν, ὅθεν ἕκαστος ἔχει τὰ ἐπιτήδεια, καὶ τοὺς ἀργοὺς κολάζειν. ἐκεῖνο δ' ἤδη σφοδρότερον, τὸ μηδὲ τοῖς ἐξ ἑταίρας γενομένοις ἐπάναγκες εἶναι τοὺς πατέρας τρέφειν, ὡς Ἡρακλείδης ἱστόρηκεν ὁ Ποντικός. ὁ γὰρ ἐν γάμῳ παρορῶν τὸ καλὸν, οὐ τέκνων ἕνεκα δῆλός ἐστιν, ἀλλ' ἡδονῆς, ἀγόμενος γυναῖκα· τόν τε μισθὸν ἀπέχει, καὶ παῤῥησίαν αὐτῷ πρὸς τοὺς γενομένους οὐκ ἀπολέλοιπεν, οἷς αὐτὸ τὸ γενέσθαι πεποίηκεν ὄνειδος.

23. Ὅλως δὲ πλείστην ἔχειν ἀτοπίαν οἱ περὶ τῶν γυναικῶν νόμοι τῷ Σόλωνι δοκοῦσι. μοιχὸν μὲν γὰρ ἀνελεῖν τῷ λαβόντι δέδωκεν, ἐὰν δ' ἁρπάσῃ τις ἐλευθέραν γυναῖκα καὶ βιάσηται, ζημίαν ἑκατὸν δραχμὰς ἔταξε· κἂν προαγωγεύῃ, δραχμὰς εἴκοσι· πλὴν ὅσαι [43] πεφασμένως πωλοῦνται· λέγων δὴ τὰς ἑταίρας. αὗται γὰρ ἐμφανῶς φοιτῶσι πρὸς τοὺς διδόντας. ἔτι δ' οὔτε θυγατέρας πωλεῖν, οὔτ' ἀδελφὰς δίδωσι, πλὴν ἂν μὴ λάβῃ

turbam tolerare, artibus adiecit dignationem: et curiae praecepit Areopagitarum, quonam ſe quiſque tueretur quaeſtu obſervare, atque in otioſos animaduertere. Illud vero iam durius, quod ad alendos parentes non aſtringerentur (vt autor eſt Ponticus Heraclides) ex meretricibus procreati. Quippe nuptiarum decus qui praetereat, profitetur ſe non liberorum gratia, ſed voluptatis adſciſcere mulierem: habetque mercedem ſuam, neque locum ſibi querelae reliquit de genitis, quibus ipſam reddidit probroſam natiuitatem.

At nihil omnino importunius videtur legibus illis, quas tulit de mulieribus Solon. Nam adulterum interficere deprehendenti permiſit: ſin vero liberam foeminam rapuerit quis, eique vim intulerit, huic centum drachmarum praefiniuit mulctam. Si lenocinetur, viginti drachmarum, exceptis, quae propalam venales ſunt, meretrices dico: hae enim palam adeunt ad eos, qui dant mercedem. Praeterea filias vendere aut ſorores interdicit, extra quam virginem

42 ἀξίωμα] Legitur et ἀξιώματα. *H. Steph.*

43 πλὴν τῶν ὅσαι Bodl. 1. 2.

44 Λυκιδέα

παρθένον ἀνδρὶ συγγεγενημένην. τὸ δ' αὐτὸ πρᾶγμα, ποτὲ μὲν πικρῶς καὶ ἀπαραιτήτως κολάζειν, ποτὲ δὲ εὐκόλως, καὶ παίζοντα, πρόστιμον ζημίαν τὴν τυχοῦσαν ὁρίζοντα, ἄλογόν ἐστι. πλὴν εἰ μὴ σπανίζοντος τότε τοῦ νομίσματος ἐν τῇ πόλει μεγάλας ἐποίει τὰς ἀργυρικὰς ζημίας τὸ δυσπόριστον. εἰς μέν γε τὰ τιμήματα τῶν θυσιῶν λογίζεται πρόβατον καὶ δραχμὴν ἀντὶ μεδίμνου. τῷ δ' Ἴσθμια νικήσαντι, δραχμὰς ἔταξεν ἑκατὸν δίδοσθαι· τῷ δ' Ὀλύμπια, πεντακοσίας. λύκον δὲ τῷ κομίσαντι, πέντε δραχμὰς ἔδωκε· λυκίδα [44] δὲ, μίαν· ὧν [45] φησὶν ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος, τὸ μὲν βοὸς εἶναι, τὸ δὲ, προβάτου τιμήν. ἃς γὰρ ἐν τῷ ἑκκαιδεκάτῳ τῶν ἀξόνων ὁρίζει τιμὰς τῶν ἐκκρίτων ἱερείων, εἰκὸς μὲν εἶναι πολλαπλασίας, ἄλλως δὲ κἀκεῖναι πρὸς τὰς [46] νῦν εὐτελεῖς εἰσιν. ἀρχαῖον δὲ τοῖς Ἀθηναίοις τὸ πολεμεῖν τοῖς λύκοις, βελτίονα νέμειν, ἢ γεωργεῖν, χώραν ἔχουσι. καὶ τὰς φυλὰς εἰσὶν οἱ λέγοντες οὐκ ἀπὸ τῶν Ἴωνος υἱῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν γενῶν, εἰς ἃ διηρέθησαν οἱ βίοι τὸ πρῶτον, ὠνομάσθαι [47],

virginem in ſtupro ab ipſo deprehenſam. Atqui abſurdum eſt, vt idem factum modo aſpere et atrociter vindicet, modo leniter quaſi per ludum mulctam indicat quamcunque pecuniariam. Niſi quia id temporis non abundabant Athenae argento, eius difficultas intendit poenas pecuniarias. Nam in ſumtum victimarum ouem imputat, et pro medimno drachmam. Victori ludis Iſthmiis centum drachmarum praemium aſſignauit, Olympiacis quingentarum. Ei, qui lupum attuliſſet, dedit quinque drachmas, qui lupam, huic vnam: atque hoc Demetrius Phalereus eſt autor pretium ouis eſſe, illud bouis. Nam quas in ſextadecima tabula praeſcribit eximiarum hoſtiarum taxationes, eae erant haud dubio longe maiores. Sunt alioquin illae quoque vt hoc ſeculo tenues. Eſt autem vetuſtum apud Athenienſes, qui agrum habent, pecori, quam aruo, commodiorem, bellum cum lupis gerere. Ac ſunt qui tribus tradant non ab Ionis filiis, ſed a generibus, in quae diſtributa a primordio ſtudia hominum fuerunt, nomina ſortitas: ita

44 Λυκιδέα Anonym.
45 ὡς Bodl. 1. 2. 3. Iunt.
46 τὰ iidem.

47 τὸ πρῶτον ὠνομάσθαι] In quibuſdam vetuſtis exemplaribus non ὠνομάσθαι, ſed ὀνομάσαι legitur,

τὸ μὲν μάχιμον, ὁπλίτας, τὸ δ' ἐργατικὸν, ἐργάδεις· δυεῖν δὲ τῶν λοιπῶν γεδέοντας [48] μὲν, τοὺς γεωργοὺς, αἰγικορεῖς δὲ, τοὺς ἐπὶ νομαῖς καὶ προβατείαις διατρίβοντας. ἐπεὶ δὲ πρὸς ὕδωρ οὔτε ποταμοῖς ἐστιν ἀεννάοις, οὔτε λίμναις τισὶν, οὔτ' ἀφθόνοις πηγαῖς ἡ χώρα διαρκὴς, ἀλλ'

ita bello deditos, appellatos Hoplitas, operi Ergadas: reliquorum duorum agriculturae incumbentes, Teleontes: qui pecuariam faciebant, Aegicoras. Quia vero nec amnes perennes, neque lacus, neque fontes abunde suppeditant regioni, verum puteis

legitur, vt nimirum ad Solonem referatur. Possit quidem certe et ὠνομάσθαι ad eum referri, si cum ὠνομάσθαι subaudiamus ὑπ' αὐτοῦ: multo tamen verisimilius est, ὀνομάσαι dixisse Plutarchum, si de Solone illud intellexit. Sed quia illum haec vocabula altius ab antiquitate repetere arbitror, quum adiungat τὸ πρῶτον, lectionem, quae in textu habetur, retinendam censeo. *H. Steph.*

48 Τελέοντας] Vocabulum istud τελέοντας in editionibus, quae hac priores sunt, aliter scriptum est, nimirum δέοντας, hoc modo τῶν λοιπῶν γε δέοντας. [ita Bodl. 1. 2. 3.] Fortasse autem et in illo τελέοντας peccarunt librarii. Verum et interpretes hic in eo peccarunt, quod vocem hanc (siue recte scripta sit, siue aliquid in ea mutari debeat) non animaduerterunt, esse vnam ex illis obsoletis, quae hic commemorantur, quin potius de voce γεωργοὺς intellexerunt, quod de hac intelligendum erat. Vnus enim ita vertit: *Reliquorum duorum, agriculturae incumbentes, Georgos, qui pecuariam faciebant, Aegicoras.* Alter hoc modo: *Reliquas duas, alteram ab agricultura Georgos, alteram a pecoribus pascendis Aegicores dictos.* Atqui articulus τοὺς, qui est ante γεωργοὺς, sicut ante διατρίβοντας, ostendit, non vocabulum γεωργοὺς, sed τελέοντας pro antiqua illa appellatione habendum esse. Alioqui enim quum ita locutus sit Plutarchus τελέοντας μὲν, τοὺς γεωργοὺς, dicendum contra fuisset, γεωργοὺς μὲν, τοὺς τελέοντας. Sic enim et nominibus reliquis veteribus articulos non praefigit, sed iis, per quae illa exponit. Neque vero talem articulum hisce interpretibus, doctis alioqui (vt res ipsa ostendit) viris, imposuisse miror, quod alios plerosque alibi in tali articuli vsu deceptos esse sciam. Quod etiam fecit, vt eos, qui hasce annotationes legent, huius rei admonendos esse putarem. *H. Steph.* Corrigit Gul. Canterus γελέοντας, quod Γελέων erat vnus ex Ionis filiis: verum Noster haec tribuum nomina non ab Ionis filiis, sed a variis vitae rationibus deducta fuisse refert. ergo

οἱ πλεῖστοι φρέασιν ποιητοῖς ἐχρῶντο, νόμον ἔγραψεν, ὅπου μέν ἐστι δημόσιον φρέαρ ἐντὸς ἱππικοῦ, χρῆσθαι τούτῳ· τὸ δ' ἱππικὸν, διάστημα τεσσάρων ἦν σταδίων· ὅπου δὲ πλεῖον ἀπεῖχε, ζητεῖν ὕδωρ ἴδιον. ἐὰν δ' ὀρύξαντες ὀργυιῶν δέκα βάθος παρ' ἑαυτοῖς, μὴ εὕρωσι, τότε λαμβάνειν παρὰ τοῦ γείτονος, ἑξάχουν ὑδρίαν δὶς ἑκάστης ἡμέρας πληροῦντας· ἀπορίᾳ γὰρ ᾤετο δεῖν βοηθεῖν, οὐκ ἀργίαν ἐφοδιάζειν. ὥρισε δὲ καὶ φυτειῶν μέτρα [49] μάλ' ἐμπείρως, τοὺς μὲν ἄλλο τι φυτεύοντας ἐν ἀγρῷ, πέντε πόδας ἀπέχειν τοῦ γείτονος κελεύσας, τοὺς δὲ συκῆν, ἢ ἐλαίαν, ἐννέα. πορρωτέρω γὰρ ἐξικνεῖται ταῦτα ταῖς ῥίζαις· καὶ οὐ πᾶσι γειτνιᾷ τοῖς φυτοῖς ἀσινῶς, ἀλλὰ καὶ τροφὴν παραιρεῖται, καὶ βλάπτουσαν ἐνίοις ἀποῤῥοὴν ἀφίησι. βόθρους δὲ καὶ τάφρους τὸν βουλόμενον ἐκέλευσεν ὀρύσσειν, ὅσον ἐμβάλοι [50] βάθος, ἀφιστάμενον μῆκος τἀλλοτρίου· καὶ μελισσῶν σμήνη καθιστάμενον, ἀπέχειν τῶν ὑφ' ἑτέρου πρότερον ἱδρυμένων πόδας τριακοσίους.

puteis manu factis vtuntur fere, legem ſcripſit, vbi puteus publicus intra hippicum eſſet, eo vti vt eſſet ius: Hippicum ſpatium quatuor ſtadiorum erat; vt autem priuatam aquam perueſtigarent, vbi maius interueniret interuallum. Quod ſi foſſa decem paſſus in altum depreſſa, aquam in ſuo non inueniſſent, tunc vt ſumerent a vicino, et ſex congiorum hydriam bis die implerent. Inopiae enim ſubueniendum, non alendam exiſtimabat ignauiam. Ad haec modum plantandi digeſſit perquam artificioſe. Aliam quamuis arborem qui in agro ſuo plantaret, eum a vicino abſiſtere pedes quinque imperauit; qui autem ficum, aut oleam, nouem: quod radices agant hae longius, neque ſit omnibus earum innocens vicinia, ſed et alimentum eripiant, et halitum efflent aliquibus infeſtum. Scrobem, aut foſſam, qui ducere velit, eum recedere tam longe iuſſit a fundo alieno, in quantam profunditatem depreſſerit eam. Qui apum aluearia collocat, abſcedere a prius poſitis alienis pedes trecentos.

Ex

ergo retinendum τελέοντας cenſet Dacerius, ab antiquo verbo τελέω, *dare, tribuere*.

49 ὥρισε δὲ καὶ φυτειῶν μέτρα etc.] Vide Digeſt. fin. reg. lib. vltimo. *Cruſer*.

50 ὅσον ἐμβάλοι] Forte ὅσον ἂν ἐμβάλοι. [ἐμβάλλει Vulcob. ἐμβαλεῖ Bodl. 1. 2. 3.]

51 οὐκ

24. Τῶν δὲ γινομένων διάθεσιν πρὸς ξένους ἐλαίου μόνον ἔδωκεν, ἄλλα δ' ἐξάγειν ἐκώλυσε· καὶ κατὰ τῶν ἐξαγόντων, ἀρὰς τὸν ἄρχοντα ποιεῖσθαι προσέταξεν, ἢ ἐκτίνειν αὐτὸν ἑκατὸν δραχμὰς εἰς τὸ δημόσιον. καὶ πρῶτος ἄξων ἐστὶν ὁ τοῦτον περιέχων τὸν νόμον. οὐκ ἂν οὖν τις ἡγήσαιτο παντελῶς ἀπιθάνους [51] τοὺς λέγοντας, ὅτι καὶ σύκων ἐξαγωγὴ τὸ παλαιὸν ἀπείρητο, καὶ τὸ φαίνειν ἐνδεικνύμενον τοὺς ἐξάγοντας, κληθῆναι συκοφαντεῖν [52]. ἔγραψε δὲ καὶ βλάβης τετραπόδων νόμον, ἐν ᾧ καὶ κύνα δακόντα παραδοῦναι κελεύει κλοιῷ τετραπήχει [53] δεδεμένον· τὸ μὲν ἐνθύμημα, χάριεν πρὸς ἀσφάλειαν. παρέχει δ' ἀπορίαν καὶ ὁ τῶν δημοποιήτων νόμος, ὅτι γενέσθαι πολίταις οὐ δίδωσι πλὴν τοῖς φεύγουσιν ἐπ' ἀειφυγίᾳ [54] τὴν ἑαυτῶν, ἢ πανεστίοις Ἀθήναζε μετοικιζομένοις ἐπὶ τέχνῃ. τοῦτο δὲ ποιῆσαι φασὶν αὐτὸν, οὐχ οὕτως ἀπελαύνοντα τοὺς ἄλλους, ὡς κατακαλούμενον Ἀθήναζε τούτους ἐπὶ

Ex fructibus solum oleum dedit peregrinis distrahendi facultatem, aliorum exportationem interdixit: eosque, qui quid euexissent, archontem iussit deuouere, aut ipsum aerario dependere centum drachmas. Prima tabula est, quae hanc legem continet. Vnde non est prorsus illis abroganda fides, qui aiunt, olim etiam ficuum vetitam exportationem fuisse, et delatorem exportantium a delationibus factitandis dictum sycophantam. Legem praeterea scripsit, si quadrupes pauperiem fecerit, in qua canem, qui momorderit, ligatum quatuor cubitorum catena noxae dari praecipit. Hoc quidem commentum scitum est ad securitatem. Lex autem de ciuibus adscriptitiis scrupulum praebet, quia recipi ciuitate vetat, nisi qui sint in perpetuum exilium patria sua exacti, aut cum toto domicilio Athenas artis suae exercendae gratia commigrauerint. Quod statuisse ferunt eum, non tam summouendorum causa alienigenarum, quam inuitandorum Athenas spe

51 οὐκ ἂν οὖν τις ἡγήσαιτο παντελῶς ἀπιθάνους] *vnde non est semel illis fides abroganda.* Apud Lapum est, *nullam esse iis fidem adhibendam:* nisi librarius erravit in eius versione exscribenda: omnino enim falsum est hoc, et verbis Plutarchi pugnat. *Xyl.*

52 Συκοφάντην] Recte Anon. συκοφαντεῖν. idem habet περὶ πολυπρ. p. 928.

53 Τετραπήχει] Scriptum est in quodam τριπήχει. *H. Steph.*

54 πλὴν ἀειφυγίαν Bodl. 1. 2.

55 Κατεγρά-

βεβαίῳ τῷ μεθέξειν τῆς πολιτείας· καὶ ἅμα πιςὰς νομίζοντα, τὰς μὲν ἀποβεβληκότας τὴν ἑαυτῶν, διὰ τὴν ἀνάγκην, τὰς δ᾽ ἀπολελοιπότας, διὰ τὴν γνώμην. ἴδιον δὲ τᾶ Σόλωνος καὶ τὸ περὶ τῆς ἐν δημοσίῳ σιτήσεως, ὅπερ αὐτὸς παρασιτεῖν κέκληκε. τὸν γὰρ αὐτὸν ὰκ ἐᾷ σιτεῖσθαι πολλάκις· ἐὰν δ᾽ ᾧ καθήκῃ μὴ βάληται, κολάζει, τὸ μὲν ἡγάμενος πλεονεξίαν, τὸ δ᾽ ὑπεροψίαν τῶν κοινῶν.

25. Ἰσχὺν δὲ τοῖς νόμοις πᾶσιν εἰς ἑκατὸν ἐνιαυτὰς ἔδωκε, καὶ κατεγράφησαν [55] εἰς ξυλίνας ἄξονας, ἐν πλαισίοις [56] περιέχασι ςρεφομένας· ὧν ἔτι καθ᾽ ἡμᾶς ἐν Πρυτανείῳ λείψανα μικρὰ διεσώζετο, καὶ προσηγορεύθησαν, ὡς Ἀριςοτέλης φησὶ, κύρβεις. καὶ Κρατῖνος ὁ κωμικὸς εἴρηκέ πα·

> Πρὸς τᾶ [57] Σόλωνος καὶ Δράκοντος, οἷσι νῦν
> Φρύγασιν ἤδη τὰς κάχρυς ταῖς κύρβεσιν.

ſpe certa in participationem ſe venturos ciuitatis; ſimul fidos exiſtimans fore hos, quod coacti, illos, quod conſulto patriam ſuam repudiauiſſent. Illud etiam proprium eſt Solonis inſtitutum, epulatio in curia, quod παρασιτεῖν ille appellauit: ſiquidem non permittit eidem illic epulari frequenter: ſin autem ille, cui delatum ſit, contemnat, infligit ei poenam; ratus, hoc honoris publici faſtidium, illud eſſe plus aequo appetentis.

Has leges in centum annos omnes ſanxit. Relatae fuerunt in axes, vel tabulas quadratas ligneas, quas Axonas dicunt, thecis incluſas aliquanto longioribus, quam largioribus, in quibus vertebantur, quarum in Prytaneo adhuc noſtra memoria tenuia exſtiterunt veſtigia. Appellabantur autore Ariſtotele Cyrbes. Hinc Cratinus comicus ait:

> *Teſtor Solonis et Dracontis tabulas,*
> *Quibus iam populus torrent ſua legumina.*

Aliqui

55 Κατεγράφησαν] Scholiaſtes in Ariſtoph. Nubes, v. 447. locum hunc citans legit ἐγκατεγράφησαν.

56 Ἐν πλαισίοις] Ita legit Salmaſius, de modo Vſur. p. 103. ἐν πλαισίοις κνώδαξι vel περόνῃ ςρεφομένοις: quem vide.

57 Πρὸς τᾶ] Hinc idem Scholiaſtes emendandus eſt, (quod Kuſterus non animaduertit) apud quem iam exſtat hoc modo: εἴρηκέ πα περὶ τᾶ Σόλωνος καὶ Δράκοντος, tanquam non eſſet ſenarii particula: nam certe πρὸς, vt habet Noſter, quantivis

ἔνιοι δέ φασιν ἰδίως, ἐν οἷς ἱερὰ καὶ θυσίαι περιέχονται, κύρβεις, ἄξονας δὲ τοὺς ἄλλους ὠνομάσθαι. κοινὸν μὲν οὖν ὤμνυεν ὅρκον ἡ βουλὴ, τοὺς Σόλωνος νόμους ἐμπεδώσειν, ἴδιον δ' ἕκαστος τῶν θεσμοθετῶν ἐν ἀγορᾷ πρὸς τῷ λίθῳ, καταφατίζων, εἴ τι παραβαίη τῶν θεσμῶν, ἀνδριάντα χρυσοῦν ἰσομέτρητον ἀναθήσειν ἐν Δελφοῖς. συνιδὼν δὲ τοῦ μηνὸς τὴν ἀνωμαλίαν, καὶ τὴν κίνησιν τῆς σελήνης, οὔτε δυομένῳ τῷ ἡλίῳ πάντως, οὔτ' ἀνίσχοντι συμφερομένην, ἀλλὰ πολλάκις τῆς αὐτῆς ἡμέρας καὶ καταλαμβάνουσαν καὶ παρερχομένην τὸν ἥλιον, αὐτὴν μὲν ἔταξε ταύτην, ἕνην [58] καὶ νέαν καλεῖσθαι· τὸ μὲν πρὸ συνόδου μόριον αὐτῆς, τῷ παυομένῳ μηνὶ, τὸ δὲ λοιπὸν ἤδη τῷ ἀρχομένῳ προσήκειν ἡγούμενος· πρῶτος, ὡς ἔοικεν, ὀρθῶς ἀκούσας Ὁμήρου λέγοντος·

Τοῦ μὲν φθίνοντος μηνὸς, τοῦ δ' ἱσταμένοιο [59].

τὴν δ' ἐφεξῆς ἡμέραν νουμηνίαν ἐκάλεσε. τὰς δ' ἀπ' εἰ-

Aliqui volunt, eas, in quibus ſacra et ſacrificia ſunt deſcripta, proprie cyrbes, axonas fuiſſe appellatas caeteras. Senatus autem ſtabilituros leges Solonis ſe commune iusiurandum peregerunt, ſinguli autem theſmothetae conceptis verbis peculiare iuxta lapidem in foro, ſi quam violaſſent legem, auream ſtatuam paris ſibi ponderis Delphis ipſos dicaturus. Perſpecta autem menſis varietate, nec curſum lunae vel cum exortu ſolis, vel cum obitu prorſus congruere, verum ſubinde eam ſolem eodem die et aſſequi et praetergredi; hunc ipſum diem ἕνην καὶ νέαν, id eſt nouiſſimam et primam lunam, iuſſit appellari: partem eius, quae coitum cum ſole lunae antecedit, deſinenti menſi, reſiduam inchoanti arbitratus attribuendam. Nempe fuit, vti videtur, primus, qui Homerum percepit canentem:

Hic cum deſierit menſis, tum coeperit ille.

Inſequentem diem nouilunium vocauit. Dies menſis, qui ſucce-

dunt

vis eſt pretii, quo notatur comici iuramenti formula. Male etiam apud eundem eſt κάγχρυς pro κάχρυς. [κάγχρυς dat etiam Bodl. 3.]

58 τὴν αὐτὴν μὲν ἔταξεν ἕνην Anonym.

59 τοῦ μὲν φθίνοντος μηνὸς, τοῦ δ' ἱσταμένοιο] Homerus Vlyſſeae lib. XIV. et alibi. De ratione menſium in fine annotationum aliquid dicam. *Xylander.*

60 Τὴν

κάδος [60] ἐ προστιθεὶς, ἀλλ' ἀφαιρῶν, καὶ ἀναλύων, ὥσπερ τὰ φῶτα τῆς σελήνης ἑώρα, μέχρι τριακάδος ἠρίθμησεν. ἐπεὶ δὲ τῶν νόμων εἰσενεχθέντων, ἔνιοι τῷ Σόλωνι καθ' ἑκάστην προσῄεσαν ἡμέραν, ἐπαινοῦντες, ἢ ψέγοντες, ἢ συμβουλεύοντες ἐμβαλεῖν τοῖς γεγραμμένοις ὅ τι τύχοιεν, ἢ ἀφαιρεῖν· πλεῖστοι δ' ἦσαν οἱ πυνθανόμενοι καὶ ἀνακρίνοντες, καὶ κελεύοντες αὐτὸν, ὅπως ἕκαστον ἔχει, καὶ πρὸς ἣν κεῖται διάνοιαν, ἐπεκδιδάσκειν καὶ σαφηνίζειν· ὁρῶν, ὅτι ταῦτα καὶ τὸ μὴ πράττειν, ἄτοπον, καὶ τὸ πράττειν, ἐπίφθονον, ὅλως δὲ ταῖς ἀπορίαις ὑπεκστῆναι [61] βουλόμενος, καὶ διαφυγεῖν τὸ δυσάρεστον καὶ τὸ φιλαίτιον τῶν πολιτῶν· ἔργμασι γὰρ [62] ἐν μεγάλοις πᾶσιν ἁδεῖν χαλεπὸν, ὡς αὐτὸς εἴρηκε· πρόσχημα τῆς πλάνης τὴν ναυκληρίαν ποιησάμενος, ἐξέπλευσε, δεκαετῆ παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἀποδημίαν αἰτησάμενος. ἤλπιζε γὰρ ἐπὶ τῷ χρόνῳ τούτῳ καὶ τοὺς νόμους αὐτοῖς [63] ἔσεσθαι συνήθεις.

dunt vigefimo, non attexendo, fed detrahendo et retexendo, vt lumen lunae aduertit, vfque ad tricefimum numerauit. Quia vero perlatis legibus, adibant indies aliqui Solonem, qui vel laudarent eas, vel obtererent, vel monerent, vt tabulis intexeret, vel demeret, quod cuique in mentem veniret: plurimi vero quaererent et percunctarentur, peterentque, quemadmodum accipiendum quidque effet, quamque haberet fententiam, vt explanaret et enodaret: confiderans, ni faceret ea, rem infolentem fore, et fi faceret, inuidiofam: atque has difficultates ftatuens omnino declinare, importunitatemque fubterfugere et querimonias ciuium, (nam vt ipfemet ait, in magnis rebus difficile eft omnibus placere) ad fpeciem peregrinationis munus naucleri praetexens, impetrato a populo Athenienfe, vt abeffe fibi decennium liceret, nauem confcendit: interea fore fperans illis leges fuas familiares.

Primum

60 Τὴν δ' ἀπ' εἰκάδος] Hic inuicem opem fert Noftro Scholiaftes ad Nubes, v. 1191. vbi rectius habet τὰς δ', et poftea, σελήνης ἑώρα, omiffe ἧς.

61 ἐκστῆναι Bodl. 1.

62 γὰρ] Haec vox Plutarchi eft, non Solonis. *H. Steph.*

63 Αὐτοὺς ἔσεσθαι] Recte Bodl. 1.3. αὐτοῖς, et ita fufpicatur Plutarchum fcripfiffe Steph. qui notat, in quibufdam legi, τοῖς νόμοις αὐτοὺς ἔσεσθαι συνήθεις. [Verba Stephani haec funt: Quae hic exftat lectio, τοὺς νόμους αὐτοὺς ἔσεσθαι συνήθεις minime mihi probatur:

26. Πρῶτον μὲν οὖν εἰς Αἴγυπτον ἀφίκετο, καὶ διέτριψεν, ὡς καὶ [πρότερον [64]] αὐτός φησι·

Νείλου ἐπὶ προχοῇσι, Κανωβίδος ἐγγύθεν ἀκτῆς.

χρόνον δέ τινα καὶ τοῖς περὶ Ψένωφιν τὸν Ἡλιουπολίτην, καὶ Σῶγχιν τὸν Σαΐτην, λογιωτάτοις οὖσι τῶν ἱερέων, συνεφιλοσόφησε· παρ' ὧν καὶ τὸν Ἀτλαντικὸν ἀκούσας λόγον, ὡς Πλάτων φησὶν [65], ἐπεχείρησε διὰ ποιήματος ἐξενεγκεῖν εἰς τοὺς Ἕλληνας. ἔπειτα πλεύσας εἰς Κύπρον, ἠγαπήθη διαφερόντως ὑπὸ Φιλοκύπρου τινὸς τῶν ἐκεῖ βασιλέων, ὃς εἶχεν οὐ μεγάλην πόλιν ᾠκισμένην ὑπὸ Δημοφῶντος τοῦ Θησέως, περὶ [66] τὸν Κλάριον ποταμὸν, ἐν χωρίοις ὀχυροῖς μὲν, ἄλλως δὲ δυσχερέσι καὶ φαύλοις κειμένην. ἔπεισεν οὖν αὐτὸν ὁ Σόλων, ὑποκειμένου καλοῦ πεδίου, μεταθέντα τὴν πόλιν, ἡδίονα καὶ μείζονα κατασκευάσαι. καὶ παρὼν ἐπεμελήθη τοῦ συν-

Primum in Aegyptum eſt delatus, ibique commoratus, vt ipſe ante dicit:

Faucibus in Nili, qua littora curua Canopi.

Aliquantiſper etiam cum Pſenophe Heliopolita et Sonche Saita inter ſacerdotes literatiſſimis, in contemplanda egit ſapientia: ex quibus audiuit (vt autor Plato eſt) ſermonem Atlanticum, quem verſibus apud Graecos exorſus eſt explicare. Inde in Cyprum nauigauit, vbi in ſumma gratia fuit apud quendam illius regionis regem Philocyprum. Habebat oppidum hic exiguum a Demophonte Theſei filio ad Clarium amnem conditum, munito quidem loco, ſed aſpero et ſterili. Ei igitur Solon, quum eſſet laetus campus ſubiectus, illuc ſuaſit vt vrbem transferret, amoenioremque et ampliorem excitaret. Atque ipſe praeſens, vt frequenta-

probatur: ac certe ſuſpicor ſcripſiſſe Plutarchum, τοὺς νόμους αὐτοῖς ἔσεσθαι συνήθεις. In quibusdam tamen exemplaribus non pronominis, ſed nominis datiuus legitur, τοῖς νόμοις αὐτοὺς ἔσεσθαι συνήθεις. Sed quod ad ſenſum attinet, eodem redire res videtur.]

64 Πρότερον] Redundare videtur: nihil enim habet, quo referatur.

65 ὡς Πλάτων φησὶν] Locus eſt perelegans et prolixus, ſub initium fere Timaei. Ad eum te remitto. *Xylander.*

66 παρὰ Anonym.

οἰκισμȣ̃, καὶ συνδιεκόσμησε πρός τε διαγωγὴν ἄριστα καὶ πρὸς ἀσφάλειαν· ὥστε πολλȣ̀ς μὲν οἰκήτορας τῷ Φιλοκύπρῳ συνελθεῖν, ζηλῶσαι δὲ τȣ̀ς ἄλλȣς βασιλέας. διὸ καὶ τῷ Σόλωνι τιμὴν ἀποδιδȣ̀ς, Αἴπειαν καλȣμένην τὴν πόλιν πρότερον, ἀπ' ἐκείνȣ Σόλȣς [67] προσηγόρευσε. καὶ αὐτὸς δὲ [68] μέμνηται τȣ̃ συνοικισμȣ̃. προσαγορεύσας γὰρ ἐν ταῖς ἐλεγείαις τὸν Φιλόκυπρον·

Νῦν δὲ (φησὶ) σὺ μὲν Σολίοισι πολὺν χρόνον ἐνθάδ' ἀνάσσων,
  Τὴν πόλιν ναίοις καὶ γένος ὑμέτερον·
Αὐτὰρ ἐμὲ ξὺν νηῒ θοῇ κλεινῆς ἀπὸ νήσȣ
  Ἀσκηθῆ πέμποι Κύπρις ἰοστέφανος.
Οἰκισμῷ δ' ἐπὶ τῷδε χάριν καὶ κῦδος ὀπάζοι
  Ἐσθλὸν, καὶ νόστον πατρίδ' ἐς ἡμετέρην.

27. Τὴν δὲ πρὸς Κροῖσον ἔντευξιν αὐτȣ̃ δοκȣ̃σιν ἔνιοι τοῖς χρόνοις ὡς πεπλασμένην ἐλέγχειν. ἐγὼ δὲ λόγον ἔνδοξον ȣ̃τω καὶ τοσȣ́τȣς μάρτυρας ἔχοντα, καὶ, ὃ μεῖζόν ἐστι, πρέποντα τῷ Σόλωνος ἤθει, καὶ τῆς ἐκείνȣ

quentaretur oppidum cultoribus, curam egit, sociusque fuit regis in constituendo eo cum ad vitam, tum ad securitatem commodissime tuendam. Vnde frequentes incolae confluxerunt ad Philocyprum, aemulatique hoc sunt caeteri reges. Quare Soloni honorem habuit, nominata vrbe, quae dicta ante Aepea fuerat, ab huius nomine Solis. Huius enim conditae vrbis ipse meminit, Philocyprum ita in Elegiis appellans:

Atqui rite Solis (inquit) *nunc longo tempore regnans*
  Incolito hanc vrbem, tuque genusque tuum.
Me Venus a Cypro celeri cum puppe remittat
  Incolumem violis frondea serta gerens.
Gratesque atque decus, fuerim quod conditor vrbis,
  Soluat ea, et nostrum dextra secundet iter.

At Solonis cum Croeso congressum temporibus quidam, vt commentitium, refellere se putant posse. Ego vero historiam adeo illustrem et tam multis consignatam testibus, et quod maius est, cum Solonis moribus consentaneam, illiusque magnitudine animi

67 Σολίȣς Anonym.
68 Αὐτὸς δὲ] Potius legerem αὐτὸς δὴ, vt p. 208, καὶ μάλιστα δή.

μεγαλοφροσύνης καὶ σοφίας ἄξιον, οὐ μοι δοκῶ προήσεσθαι χρονικοῖς τισι λεγομένοις κανόσιν, οὓς μυρίοι διορθοῦντες ἄχρι σήμερον εἰς οὐδὲν αὐτοῖς ὁμολογούμενον δύνανται καταστῆσαι τὰς ἀντιλογίας. τὸν δ᾽ οὖν Σόλωνα φασὶν εἰς Σάρδεις δεηθέντι τῷ Κροίσῳ παραγενόμενον, παθεῖν τι παραπλήσιον ἀνδρὶ χερσαίῳ κατιόντι πρῶτον ἐπὶ θάλατταν. ἐκεῖνός τε γὰρ ὁρῶν ἄλλον ἐξ ἄλλου ποταμὸν, ᾤετο τὴν θάλασσαν εἶναι· καὶ τῷ Σόλωνι τὴν αὐλὴν διαπορευομένῳ, καὶ πολλοὺς ὁρῶντι τῶν βασιλικῶν κεκοσμημένους πολυτελῶς, καὶ σοβοῦντας ἐν ὄχλῳ προπομπῶν καὶ δορυφόρων, ἕκαστος ἐδόκει Κροῖσος εἶναι· μέχρι πρὸς αὐτὸν ἤχθη, πᾶν ὅσον ἐν λίθοις, ἐν βαφαῖς ἐσθῆτος, ἐν τέχναις χρυσοῦ περὶ κόσμον ἐκπρεπὲς ἔχειν, ἢ περιττὸν, ἢ ζηλωτὸν ἐδόκει, περικείμενον, ὡς δὴ θέαμα σεμνότατον ὀφθείη καὶ ποικιλώτατον. ἐπεὶ δ᾽ ὁ Σόλων ἄντικρυς καταστὰς οὔτ᾽ ἔπαθεν οὐδὲν, οὔτ᾽ εἶπε πρὸς τὴν ὄψιν, ὧν ὁ Κροῖσος προσεδόκησεν, ἀλλὰ καὶ δῆλος ἦν τοῖς εὖ φρονοῦσι τῆς ἀπειροκαλίας καὶ μικροπρεπείας καταφρονῶν, ἐκέλευσεν αὐτῷ τοὺς θησαυροὺς ἀνοῖξαι τῶν χρη-

mi dignam et ſapientia, non poſſum in animum inducere, vt repudiem ob chronicas quaſdam, quas vocant, regulas, quas ſexcenti corrigentes nihil hactenus conſtituere certi ad repugnantias tollendas valuere. Soloni ergo Sardes aiunt ad Croeſum eius rogatu profecto, ſimile quiddam accidiſſe atque homini terreſtri, qui primum petit mare. Ille enim alium ex alio fluuium quum videt, putat eum aequor eſſe: item Soloni aulam permeanti et multos contemplanti ex aulicis ſplendide cultos, ac pompoſe incedentes cum comitum atque ſtipatorum agmine, vnuſquiſque videbatur Croeſus eſſe; quouſque ad illum ipſum eſt deductus circumiectum omni cultu, qui ex gemmis, colore veſtis, ex auro fabrefacto ad nitoris elegantiam, vel praecellentiam, vel admirationem parari potuiſſe videbatur: quo nimirum ſpectaculum ei praeberet quam auguſtiſſimum ſummaque varietate ornatum. Caeterum vt coram adſtans non modo nihil eſt motus Solon, nec ad eam ſpeciem vocem miſit pro Croeſi exſpectatione, verum etiam clare apparebat ſanis omnibus illius inſolentiae ſe et ineptiarum nullam ducere rationem; iuſſit ei theſauros pecuniae ſuae

 aperiri,

μάτων, καὶ τὴν ἄλλην ἄγοντας ἐπιδεῖξαι μηδὲν δεομένῳ κατασκευὴν καὶ πολυτέλειαν. ἤρκει γὰρ αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ τοῦ τρόπου κατανόησιν παρασχεῖν [69]. ὡς δ' οὖν αὖθις ἤχθη γεγονὼς ἁπάντων θεατὴς, ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Κροῖσος, εἴ τινα εἶδεν ἀνθρώπων αὐτοῦ μακαριώτερον [70]. ἀποφηναμένου δὲ τοῦ Σόλωνος, ὅτι εἶδε [71] Τέλλον αὐτοῦ πολίτην, καὶ διεξελθόντος, ὅτι χρηστὸς ἀνὴρ ὁ Τέλλος γενόμενος, καὶ παῖδας εὐδοκίμους ἀπολιπὼν, καὶ βίον οὐδενὸς ἐνδεᾶ [τῶν ἀναγκαίων [72]] ἐτελεύτησεν ἐνδόξως, ἀριστεύσας ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἤδη μὲν ἀλλόκοτος ἐδόκει εἶναι τῷ Κροίσῳ καὶ ἄγροικος, εἰ μὴ πρὸς ἀργύριον πολὺ, μηδὲ χρυσίον, τῆς εὐδαιμονίας ποιεῖται τὴν ἀναμέτρησιν, ἀλλὰ δημοτικοῦ καὶ ἰδιώτου βίον καὶ θάνατον ἀνθρώπου, μᾶλλον ἢ τοσαύτην ἀγαπῴη δύναμιν καὶ ἀρχήν. οὐ μὴν ἀλλὰ [73] πάλιν ἠρώτησεν αὐτὸν, εἰ μετὰ Τέλλον, ἄλλον ἔγνωκεν ἀνθρώπων εὐδαιμονέστερον. πάλιν δὲ τοῦ Σόλωνος εἰπόντος

aperiri, et vt duces regium omnem ſupellectilem et ſplendorem oſtenderent. At nihil erat iſtis opus Soloni: facile enim ipſe ille poterat in ſemetipſo ingenium et mores ſuos demonſtrare. Vt igitur contemplatus omnia et reductus eſt, num quem hominem, requiſiuit ex eo Croeſus, ſe noſſet beatiorem. Quum dixiſſet Solon, Tellum noſſe ſe ciuem ſuum, recenſuiſſetque bonum virum Tellum fuiſſe, et honeſtis relictis liberis, quum nihil ei in vita abfuiſſet, fortiter pro patria dimicantem cum laude mortem oppetiiſſe; iam Croeſo videbatur ſtupidus plane et inurbanus, quod neque auri, neque argenti vi metiretur beatitudinem, ſed hominis vitam et obitum popularis priuatique tam immenſae potentiae et imperio anteferret. Tandem tamen rogauit eum denuo, ſecundum Tellum num quem cognoſceret beatiorem alium. Verum nominabat iterum Solon Cleobin

69 ἤρκει γὰρ αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ τοῦ τρόπου κατανόησιν παρασχεῖν] Haec dum ad Croeſum retulit Lapus, quum liquido de Solone dicantur, quid cogitarit, non video. Venuſte res haec narratur etiam apud Herodotum lib. I. vt notum eſt. *Xylander.*

70 μακαριώτατον Bodl. I.

71 οἶδε idem.

72 τῶν ἀναγκαίων] Ex vet. cod. additus fuit hic genitiuus. *H. Steph.*

73 pro ἀλλὰ habet καὶ Bodl. I.

74 deeſt

εἰδέναι [74] Κλέοβιν καὶ Βίτωνα, φιλαδέλφȣς καὶ φιλομήτορας διαφερόντως ἄνδρας, οἳ τὴν μητέρα, τῶν βοῶν βραδυνόντων, ὑποδύντες αὐτοὶ τῷ ζυγῷ τῆς ἁμάξης, ἐκόμισαν πρὸς τὸ τῆς Ἥρας ἱερὸν, εὐδαιμονιζομένην ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ χαίρȣσαν, εἶτα θύσαντες καὶ πιόντες, ὐκ ἔτι μεθ' ἡμέραν ἀνέστησαν, ἀλλὰ τεθνηκότες, ἀναλγῆ καὶ ἄλυπον ἐπὶ δόξῃ τοσαύτῃ σχόντες [75] θάνατον ὤφθησαν [76]. Ἡμᾶς δ', εἶπεν ἤδη πρὸς ὀργὴν ὁ Κροῖσος, εἰς ὐδένα τίθης εὐδαιμόνων ἀριθμὸν ἀνθρώπων; καὶ ὁ Σόλων, ὔτε κολακεύειν βȣλόμενος αὐτὸν, ὔτε περαιτέρω παροξύνειν· Ἕλλησιν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ Λυδῶν, πρός τε τἄλλα μετρίως ἔχειν ὁ Θεὸς ἔδωκε, καὶ σοφίας τινὸς εὐθαρσȣ̃ς, ὡς ἔοικε, καὶ δημοτικῆς, ὐ βασιλικῆς, ὐδὲ λαμπρᾶς, ὑπὸ μετριότητος ἡμῖν μέτεστιν, ἣ τύχαις ὁρῶσα παντοδαπαῖς χρώμενον ἀεὶ τὸν βίον, ὐκ ἐᾷ τοῖς παρȣ̃σιν ἀγαθοῖς μέγα φρονεῖν, ὐδὲ θαυμάζειν ἀνδρὸς εὐτυχίαν [77] μεταβολῆς χρόνον ἔχουσαν. ἔπεισι γὰρ ἑκάστῳ

Cleobin et Bitonem singulari et inter se et in matrem pietate viros, qui remorantibus bobus iugum ipsi plaustri subiissent, genitricemque ad Iunonis traxissent delubrum, gratulantibus ei ciuibus exsultantem: inde sacris peractis epulati, non surrexissent postridie, sed in tanta gloria vitam cum morte citra vllum dolorem vel cruciatum reperti essent commutasse. Quid nos? (inquit iam ira incensus Croesus) nullone nos numero inter beatos habes? Cui Solon nolens vel adulari ei, vel vltra asperare, Graecis, (inquit) rex Lydorum, cum mediocria dii dederunt alia, tum sapientiam quandam ex mediocritate meo iudicio constantem plebeiamque, non regiam aut splendidam, quae vitam considerans varietati fortunae expositam, non finit nos praesentibus bonis animos tollere, neque vllius suspicere felicitatem vicissitudini opportunam temporis. Offert enim vnicuique ex

74 deest εἰδέναι Bodl. I. 3.

75 deest σχόντες Bodl. I. 3.

76 Ὤφθησαν] Nisi multum fallor, legendum ἔφθησαν: mortem placidam in tanta gloria praeoccuparunt, (hoc enim est σχόντες ἔφθησαν) priusquam infortunio aliquo succedente corrumperetur.

77 ὐδὲ θαυμάζειν ἀνδρὸς εὐτυχίαν] Aristot. Ethic. lib. I. *Cruf.*

ποικίλον ἐξ ἀδήλου τὸ μέλλον [78]. ᾧ δ' εἰς τέλος ὁ δαίμων ἔθετο τὴν εὐπραξίαν, τοῦτον [79] εὐδαίμονα νομίζομεν. ὁ δὲ ζῶντος ἔτι καὶ κινδυνεύοντος ἐν τῷ βίῳ μακαρισμὸς, ὥσπερ ἀγωνιζομένου κήρυγμα καὶ στέφανός, ἐστιν ἀβέβαιος καὶ ἄκυρος. Ταῦτ' εἰπὼν ὁ Σόλων ἀπηλλάττετο, λυπήσας μὲν, οὐ νουθετήσας δὲ τὸν Κροῖσον.

28. Ὁ δὲ λογοποιὸς Αἴσωπος [80], ἐτύγχανε γὰρ εἰς Σάρδεις γεγονὼς μετάπεμπτος ὑπὸ Κροίσου, καὶ τιμώμενος, ἠχθέσθη τῷ Σόλωνι, μηδεμιᾶς τυχόντι φιλανθρωπίας, καὶ προτρέπων αὐτόν· Ὦ Σόλων, ἔφη, τοῖς βασιλεῦσι δεῖ ὡς ἥκιστα, ἢ ὡς ἥδιστα ὁμιλεῖν. καὶ ὁ Σόλων· Μὰ Δί', εἶπεν, ἀλλ' ὡς ἥκιστα, ἢ ὡς ἄριστα. τότε μὲν οὖν ὁ Κροῖσος οὕτω τοῦ Σόλωνος κατεφρόνησεν. ἐπεὶ δὲ Κύ-

ex improuiſo futurum alias atque alias conuerſiones. Cui vero proſperitatem deus exitu confirmauit, hunc numeramus beatum: at viuentis adhuc et periculis in vita propoſiti beatitudo, ſicut certantis praeconium et corona, fluxa eſt et irrita. Ea fatus Solon digreſſus eſt, et offendit, non correxit Croeſum.

Erat eadem tempeſtate Sardibus fabularum ſcriptor Aeſopus, quem Croeſus accitum in honore habebat. Hic vicem Solonis doluit illiberaliter accepti, monenſque eum, Cum regibus, Solon, (infit) eſt aut nequaquam, aut quam iucundiſſime agendum. Cui Solon, Minime, inquit, immo nequaquam, aut quam optime. Ac tunc quidem Solonem Croeſus tantopere deſpexit. Poſtquam vero acie

78 τὸ τέλος Bodl. I.

79 τοῦτον ἡμεῖς idem.

80 ὁ δὲ λογοποιὸς Αἴσωπος] *fabularum ſcriptor.* Lapus ſubito ex apologorum ſcriptore hiſtoricum redegit. Et vero Aeſopum aetate ſeptem ſapientum vixiſſe, vel aliunde, vel ex Plutarchi conuiuio eorum didiciſſet. Sic apud Lucianum etiam in Icaromenippo ὁ λογοποιὸς citatur Αἴσωπος, Iulianus quoque Apoſtata in epiſtola quadam Herodotum per ignominiam Θούριον λογοποιὸν vocat, nugacem, et fabularum, non hiſtoriae, ſcriptorem. Alioquin haud me latet, Graecos ſua hiſtoriarum volumina etiam λόγους inſcripſiſſe, cuius rei exemplum, praeter caetera, exſtat Polybianum. Sed quid hoc ad Aeſopum? Sane etiam in Paullo noſter λογοποιεῖν poſuit pro *fabulas et falſos rumores ſpargere:* et in Phocione λόγος pro *fabula* ſeu *apologo* ponitur, et in extremo Nicia, is, qui de clade Sicilienſi incerto auctore

ρῳ συμβαλὼν [81] ἐκρατήθη μάχῃ, καὶ τὴν πόλιν ἀπώλεσε, καὶ ζῶν ἁλοὺς αὐτὸς ἔμελλε καταπίμπρασθαι, καὶ γενομένης πυρᾶς, ἀνεβιβάσθη δεδεμένος, θεωμένων Περσῶν ἁπάντων καὶ Κύρου παρόντος, ἐφ' ὅσον ἐξικνεῖτο καὶ δυνατὸς ἦν τῇ φωνῇ φθεγξάμενος ἀνεβόησε τρὶς, Ὦ Σόλων [82]. θαυμάσας οὖν ὁ Κῦρος ἔπεμψε τοὺς ἐρησομένους, ὅστις ἀνθρώπων, ἢ θεῶν, οὗτός ἐστιν ὁ Σόλων, ὃν ἐν τύχαις ἀπόροις μόνον ἀνακαλεῖται. καὶ ὁ Κροῖσος οὐδὲν ἀποκρυψάμενος, εἶπεν, ὅτι τῶν παρ' Ἕλλησι σοφῶν εἷς οὗτος ἦν [83] ἀνὴρ, ὃν ἐγὼ μετεπεμψάμην, οὐκ ἀκοῦσαί τι βουλόμενος, οὐδὲ μαθεῖν, ὧν ἐνδεὴς ἤμην, ἀλλ' ὡς δή μοι θεατὴς γένοιτο, καὶ μάρτυς ἀπίοι [84] τῆς εὐδαιμονίας ἐκείνης, ἣν ἀποβαλεῖν ἄρα μεῖζον ἦν κακὸν, ἢ λαβεῖν ἀγαθόν. λόγος γὰρ ἦν καὶ δόξα τἀγαθὸν παρούσης, αἱ μεταβολαὶ δέ μοι αὐτῆς εἰς πάθη δεινὰ καὶ συμφορὰς ἀνηκέστους ἔργῳ τελευτῶσι. καὶ ταῦτ' ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ ἐκ τῶν τότε τὰ νῦν τεκμαιρόμενος, ἐκέλευε τὸ τέλος τοῦ βίου σκοπεῖν, καὶ

acie fuit a Cyro victus, amiſſaque vrbe, viuus venit in poteſtatem eius, et cremandus fuit, vinctuſque pyrae exſtructae inſpectantibus Perſis omnibus et aſſiſtente Cyro eſt impoſitus, quantum intendere valuit vocem, exclamauit, Solon, Solon, Solon. Id miratus Cyrus miſit quaeſitum ex eo, quiſnam deorum, vel hominum eſſet Solon ille, quem in rebus perditis vnum cieret. Croeſus nihil diſſimulans, Hic vir, inquit, in ſapientibus Graeciae vnus fuit, quem ego accerſiui, non quidem quo quicquam audirem, aut quibus habebam opus diſcerem, verum vt mihi ſcilicet ſpectator eſſet, et illius tantae meae abiret teſtis felicitatis, cuius mihi amiſſio profecto plus attulit mali, quam boni adeptio. Nam verbo fuit et opinione eius bonum praeſentis, ſed inclinatio in calamitates mihi reuera euadit graues et lugubres. Atque vir ille ex ea fortuna praeſentem augurans, finem monuit me vt vitae ſpectarem, neque volubili

auctore nuntium retulerat tonſor, δόξας λογοποιὸς εἶναι, infortunium habuit. *Xylander.*

81 ἐπεὶ δὲ Κύρῳ συμβαλὼν etc.] Vide Val. Max. lib. VII. cap. 2. *Cruſer.*

82 Ὦ Σόλων] Παθητικώτερον repetit Bodl. 1. ὦ Σόλων, Σόλων. Vide not. p. 348.

83 ἐστὶν Bodl. 1.

84 ἀπίῃ Bodl. 1. 3. ἀπήει Iunt. Ald.

μὴ θρασυνόμενον ἀβεβαίοις ὑπονοίαις ὑβρίζειν. Ἐπεὶ δὲ ταῦτ᾽ ἀνηνέχθη πρὸς τὸν Κῦρον, ἅτε δὴ σοφώτερος ὢν τοῦ Κροίσου, καὶ τὸν λόγον τοῦ Σόλωνος ἰσχυρὸν ἐν τῷ παραδείγματι βλέπων, οὐ μόνον ἀφῆκε τὸν Κροῖσον, ἀλλὰ καὶ τιμῶν ἐφ᾽ ὅσον ἔζη διετέλεσε· καὶ δόξαν ἔσχεν ὁ Σόλων, ἑνὶ λόγῳ τὸν μὲν σώσας, τὸν δὲ παιδεύσας τῶν βασιλέων.

29. Οἱ δ᾽ ἐν ἄστει πάντες ἐστασίαζον ἀποδημοῦντος τοῦ Σόλωνος· καὶ προειστήκει τῶν μὲν Πεδιέων Λυκοῦργος, τῶν δὲ Παράλων Μεγακλῆς ὁ Ἀλκμαίωνος, Πεισίστρατος δὲ τῶν Διακρίων· ἐν οἷς ἦν ὁ θητικὸς ὄχλος, καὶ μάλιστα τοῖς πλουσίοις ἀχθόμενος· ὥστε χρῆσθαι μὲν ἔτι τοῖς νόμοις τὴν πόλιν, ἤδη δὲ πράγματα νεώτερα προσδοκᾶν, καὶ ποθεῖν ἅπαντας ἑτέραν κατάστασιν, οὐκ ἴσον ἐλπίζοντας, ἀλλὰ πλέον ἕξειν ἐν τῇ μεταβολῇ, καὶ κρατήσειν παντάπασι τῶν διαφερομένων. οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων ἐχόντων, ὁ Σόλων παραγενόμενος εἰς τὰς Ἀθήνας, αἰδῶ μὲν εἶχε καὶ τιμὴν παρὰ πᾶσιν, ἐν δὲ κοινῷ λέγειν καὶ πράσσειν ὁμοίως οὐκ ἔτ᾽ ἦν δυνατὸς, οὐδὲ πρόθυμος ὑπὸ γήρως, ἀλλ᾽ ἐντυγχάνων ἰδίᾳ τοῖς προεστῶσι τῶν στάσεων ἀνδρά-

volubili elatus fiducia ferocirem. Quibus ad Cyrum relatis, vt qui ſapientior eſſet Croeſo, et exemplo videret confirmatum ſermonem Solonis, non modo liberauit Croeſum, ſed et dum vixit, honore eſt eum proſequutus. Retulit autem eam Solon laudem, quod duorum regum vno dicto alterum ſeruaſſet, alterum erudiuiſſet.

At Athenis omnes per Solonis abſentiam in ſeditionem exarſerant. Dux erat Pediaeorum Lycurgus, Paralorum Megacles Alcmaeonis, Piſiſtratus Diacriorum, in quibus mercenarii erant locupletibus inprimis infeſti. Vigebant quidem etiam tum in ciuitate leges Solonis, ſed ad res nouas ſpectabant, et deſiderabant omnes alium reipublicae ſtatum. Sperabant nempe non quod aequum erat, ſed aliena quoque ſe aſſequuturos in mutatione, et aduerſam partem vndequaque oppreſſuros. In hoc rerum ſtatu regreſſus Solon Athenas, erat quidem in magna apud omnes reuerentia atque honore, caeterum ad dicendum, vel agendum in publico, nec vires aderant ei, praepediente ſenio, nec alacritas: capita vero factionum ſeorſum appellans, tentabat diſcutere diſcor-

σιν, ἐπειρᾶτο διαλύειν καὶ συναρμόττειν, μάλιστα τοῦ Πεισιστράτου προσέχειν δοκοῦντος αὐτῷ. καὶ γὰρ αἱμύλον τι καὶ προσφιλὲς εἶχεν ἐν τῷ διαλέγεσθαι, καὶ βοηθητικὸς ἦν τοῖς πένησι, καὶ πρὸς τὰς ἔχθρας ἐπιεικὴς καὶ μέτριος. ἃ δὲ φύσει μὴ προσῆν αὐτῷ, καὶ ταῦτα μιμούμενος, ἐπιστεύετο μᾶλλον τῶν ἐχόντων, ὡς εὐλαβὴς καὶ κόσμιος ἀνὴρ, καὶ μάλιστα δὴ τὸ ἴσον ἀγαπῶν, καὶ δυσχεραίνων, εἴ τις τὰ παρόντα κινοῖ, ἢ νεωτέρων ὀρέγοιτο. τούτοις γὰρ ἐξηπάτα τοὺς πολλούς. ὁ δὲ Σόλων, ταχὺ τὸ ἦθος ἐφώρασεν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐπιβουλὴν πρῶτος ἐγκατεῖδεν· οὐ μὴν ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐπειρᾶτο πραΰνειν καὶ νουθετεῖν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἔλεγε καὶ πρὸς ἑτέρους, ὡς εἴ τις ἐξέλοι τὸ φιλόπρωτον αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἰάσαιτο [85] τῆς τυραννίδος, οὐκ ἔστιν ἄλλος εὐφυέστερος πρὸς ἀρετὴν, οὐδὲ βελτίων πολίτης. ἀρχομένων δὲ τῶν περὶ Θέσπιν ἤδη τὴν τραγῳδίαν κινεῖν, καὶ διὰ τὴν καινότητα τοὺς πολλοὺς ἄγοντος τοῦ πράγματος, οὔπω δ' εἰς ἅμιλλαν ἐναγώνιον ἐξηγμένου, φύσει φιλήκοος ὢν καὶ φιλομαθὴς ὁ Σόλων,

diſcordias, eoſque reconciliare, praecipue auſcultante ei (vt apparebat) Piſiſtrato. Etenim blandus hic erat, et ſuauis in ſermone, refugium pauperum, in gerendis ſimultatibus facilis moderatuſque. Quum autem etiam ea, quae natura denegaſſet, ſibi adumbraret, maior ei, quam illis, qui ea poſſiderent, fides erat, vt pudenti viro et modeſto, ac inprimis amanti, vt ſi cui alii, aequitatis, grauiterque ferenti, ſi quis praeſentem rerum ſtatum moueret, aut rebus ſtuderet nouis. Quippe his artibus plebi impoſuit. At cito deprehendit ingenium eius Solon, fraudemque primus introſpexit: non ſuſcepit tamen odium eius, verum demulcere nitebatur eum et corrigere, dixitque tum ei, tum aliis, ſi quis principatus cupiditatem elideret ex animo eius, et dominandi mederetur libidini, non eſſe ad virtutem magis factum nec ciuem meliorem alium. Quum iam mouere Theſpis coepiſſet tragoediam, et retineret rei nouitas multitudinem, (necdum autem ad certaminis contentionem euaſerat res) quod audiendi et diſcendi Solon ſtudio teneretur, magiſque in ſenectute in otium ludum-

85 deeſt ἰάσαιτο Bodl. 1.

86 deeſt

ἔτι μᾶλλον ἐν γήρᾳ σχολῇ καὶ παιδιᾷ καὶ νὴ Δία πότοις καὶ μουσικῇ παραπέμπων ἑαυτὸν, ἐθεάσατο τὸν Θέσπιν αὐτὸν ὑποκρινόμενον, ὥσπερ ἔθος ἦν τοῖς παλαιοῖς. μετὰ δὲ τὴν θέαν προσαγορεύσας αὐτὸν, ἠρώτησεν, εἰ τοσούτων ἐναντίον οὐκ αἰσχύνεται τηλικαῦτα ψευδόμενος. Φήσαντος δὲ τοῦ Θέσπιδος, μὴ δεινὸν εἶναι τὸ μετὰ παιδιᾶς λέγειν τὰ [86] τοιαῦτα καὶ πράσσειν, σφόδρα τῇ βακτηρίᾳ τὴν γῆν ὁ Σόλων πατάξας· ταχὺ [87] μέντοι τὴν παιδιὰν, ἔφη, ταύτην [88] ἐπαινοῦντες [89] καὶ τιμῶντες, εὑρήσομεν ἐν τοῖς συμβολαίοις.

30. Ἐπεὶ δὲ κατατρώσας αὐτὸς ἑαυτὸν ὁ Πεισίστρατος ἧκεν εἰς ἀγορὰν ἐπὶ ζεύγους κομιζόμενος, καὶ παρώξυνε τὸν δῆμον ὡς διὰ τὴν πολιτείαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐπιβεβουλευμένος, καὶ πολλοὺς εἶχεν ἀγανακτοῦντας καὶ βοῶντας, προσελθὼν ἐγγὺς ὁ Σόλων καὶ παραστάς· Οὐ καλῶς, εἶπεν, ὦ παῖ Ἱπποκράτους, ὑποκρίνῃ τὸν Ὁμηρικὸν Ὀδυσσέα. ταὐτὰ γὰρ ποιεῖς τοὺς πολίτας παρακρουόμενος, οἷς ἐκεῖνος τοὺς πολεμίους ἐξηπάτησεν αἰκισάμενος ἑαυτόν. Ἐκ τούτου τὸ μὲν πλῆθος ἦν ἕτοιμον ὑπερμαχεῖν τοῦ

ludumque se, et vero etiam in conuiuia atque musicam remitteret, ipsum agentem (vt mos erat veterum) spectauit Thespin. Mox sub ludis conuenit eum, quaesiuitque, ecquid ipsum puderet in tanta corona tanta proferre mendacia. Vt vero respondit Thespis, non esse indignum ea per ludum vel dicere vel facere, Solon terra baculo grauiter percussa, At breui, inquit, qui nunc probamus et amplectimur hunc ludum, reperiemus eum in contractibus et negotiis.

Vt vero semet ipse Pisistratus consauciauit, atque ita rheda in forum delatus, populum, tanquam insidiis inimicorum reipublicae causa esset circumuentus, inflammauit, multique vicem eius indignabantur fremebantque, propius accedens Solon et assistens ei, Parum recte, inquit, agis, fili Hippocratis, Homericum Vlyssem. Eadem enim designas ad fallendum ciues, quibus hostes ille flagris a semetipse mulctatus elusit. Inde praesto plebs fuit ad protegendum Pisistra-

86 deest τὰ Bodl. 1.3. Iunt. Ald. ἔφη deest.
87 ἔφη ταχὺ Bodl. 1.
88 ἔφη ταύτην Bodl. 3. vulgatis Bodl. 1. 3.
89 ἐπαινοῦντες οὕτω καὶ Vulcob.

90 εἰς

Πεισιςράτε, καὶ συνῆλθεν εἰς ἐκκλησίαν ὁ δῆμος· Ἀρίςωνος δὲ γράψαντος, ὅπως δοθῶσι πεντήκοντα κορυνηφόροι τῷ Πεισιςράτῳ, φυλακὴ τε σώματος, ἀντεῖπεν ὁ Σόλων ἀναςὰς, καὶ πολλὰ διεξῆλθεν ὅμοια τέτοις, οἷς διὰ τῶν ποιημάτων γέγραφεν.

Εἰς γὰρ γλῶσσαν ὁρᾶτε [90] καὶ εἰς ἔπη αἱμύλε ἀνδρός.
Ὑμῶν δ' εἷς μὲν ἕκαςος ἀλώπεκος ἴχνεσι βαίνει,
Σύμπασιν δ' ὑμῖν χαῦνος ἔνεςι νόος.

ὁρῶν δὲ τὲς μὲν πένητας ὁρμωμένες χαρίζεσθαι Πεισιςράτῳ, καὶ θορυβᾶντας, τὲς δὲ πλεσίες ἀποδιδράσκοντας καὶ ἀποδειλιῶντας, ἀπῆλθεν, εἰπὼν, ὅτι τῶν μέν ἐςι σοφώτερος, τῶν δ' ἀνδρειότερος· σοφώτερος μὲν τῶν μὴ συνιέντων τὸ πραττόμενον· ἀνδρειότερος δὲ τῶν συνιέντων μὲν, ἐναντιᾶσθαι δὲ τῇ τυραννίδι φοβεμένων. τὸ δὲ ψήφισμα κυρώσας ὁ δῆμος, ἐδὲ περὶ τε πλήθες ἔτι τῶν κορυνηφόρων διεμικρολογεῖτο πρὸς τὸν Πεισίςρατον, ἀλλ'

Pisistratum, et ad concionem venit populus. Vbi quum ferret Aristo, vt quinquaginta stipatores stationarii ei assignarentur, surrexit Solon ad id dissuadendum: multaque commemorauit his similia, quae carminibus mandauit:

Nam vos lingua viri, vos blandimenta morantur. Et:
Vestrum quisque quidem vulpis vestigia figit,
Verum tota cohors pectora coeca gerit.

At quum inopes cerneret studiosos Pisistrati, et tumultum cientes, locupletes vero ob metum fugae consulentes, recessit, dicens, his se fortiorem, illis esse prudentiorem: prudentiorem iis, qui quid agebatur, non intelligerent; fortiorem aliis, qui quum intelligerent id, quod agebatur, obsistere tamen dubitarent tyrannidi. Postquam eam rogationem sciuit plebs, non anxie deinceps de numero satellitum disceptauit cum Pisistrato, verum quot-

90 εἰς γὰρ γλῶσσαν ὁρᾶτε] Pentameter est a Plutarcho omissus, vt et a Clemente, hos ipsos versus 1. Strom. ponente: apposui autem sensus gratia: exstat apud Stob. Εἰς ἔργον δ' ἐδὲν γινόμενον βλέπετε. *Xylander*. Hi versus exstant in Clemente Alex. et Diog. Laërtio, cum variationibus nonnullis nullius momenti. Inseri autem debet in secundo loco integer pentameter, qui Librariorum incuria exclusus videtur: Εἰς ἔργον δ' ἐδὲν γινόμενον βλέπετε.

91 μὴ

ὅσους ἐβούλετο τρέφοντα καὶ συνάγοντα φανερῶς περιεώρα, μέχρι τὴν ἀκρόπολιν κατέσχε. γενομένου δὲ τούτου, καὶ τῆς πόλεως συνταραχθείσης, ὁ μὲν Μεγακλῆς εὐθὺς ἔφυγε μετὰ τῶν ἄλλων Ἀλκμαιωνιδῶν. ὁ δὲ Σόλων, ἤδη μὲν ἦν σφόδρα γέρων, καὶ τοὺς βοηθοῦντας οὐκ εἶχεν, ὅμως δὲ προῆλθεν εἰς ἀγορὰν, καὶ διελέχθη πρὸς τοὺς πολίτας, τὰ μὲν κακίζων τὴν ἀβουλίαν αὐτῶν καὶ μαλακίαν, τὰ δὲ παροξύνων ἔτι καὶ παρακαλῶν μὴ προέσθαι τὴν ἐλευθερίαν. ὅτε καὶ τὸ μνημονευόμενον εἶπεν, ὡς πρώην μὲν ἦν εὐμαρέστερον αὐτοῖς τὸ κωλῦσαι τὴν τυραννίδα συνισταμένην [91], νῦν δὲ μεῖζόν ἐστι καὶ λαμπρότερον ἐκκόψαι καὶ ἀνελεῖν συνεστῶσαν ἤδη καὶ πεφυκυῖαν [92]. οὐδενὸς δὲ προσέχοντος αὐτῷ διὰ τὸν φόβον, ἀπῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἑαυτοῦ, καὶ λαβὼν τὰ ὅπλα, καὶ πρὸ τῶν θυρῶν θέμενος εἰς τὸν στενωπὸν· Ἐμοὶ μὲν, εἶπεν, ὡς δυνατὸν ἦν, βεβοήθηται τῇ πατρίδι καὶ τοῖς νόμοις. καὶ τὸ λοιπὸν ἡσυχίαν ἦγε. καὶ τῶν φίλων φεύγειν παραινούντων, οὐ προσεῖχεν, ἀλλὰ ποιήματα γράφων, ὠνείδιζε τοῖς Ἀθηναίοις·

quotcumque aleret et cogeret, aperte conniuit, dum ille occupavit arcem. Inde tumultuante ciuitate, confestim Megacles cum Alcmaeonidis caeteris profugit. Solon vero, etsi exacta iam aetate esset, neque vllum haberet subsidium, in forum progressus tamen habuit ad ciues concionem, qua partim stultitiam eorum et ignauiam est insectatus, partim accendit et incitauit eos, ne desererent libertatem. Quo tempore etiam hoc celebre dictum commemorauit; Fuisse ante ipsis exorientem reprimere tyrannidem expeditius, nunc grandius esse et illustrius constitutam iam et adultam exscindere et euertere. Vbi vero nemo ob pauorem audiuit eum, domum discessit, sumtisque armis atque pro foribus in vico positis, Ego quidem, inquit, quantum potui, patriae et legibus succurri. Ac deinceps tenuit se in otio, neque amicis vt solum verteret monentibus audiens fuit, verum carminibus scriptis insectatus est Athenienses:

Si

91 μὴ συνισταμένην Bodl. 1.
92 Πεφυκυῖαν] Forte, πεπηγυῖαν. Sic Cato maior p. 359. dicitur πρὸς ῥώμην πεπηγώς. vide not. p. 171.

93 πύξή-

Εἰ δὲ πεπόνθατε λυγρὰ δι' ὑμετέρην κακότητα,
Μή τι Θεοῖς τούτων μῆνιν ἐπαμφέρετε.
Αὐτοὶ γὰρ τούτους ηὐξήσατ' ἐρύματα [93] δόντες,
Καὶ διὰ ταῦτα κακὴν ἔσχετε [94] δουλοσύνην.

31. Ἐπὶ τούτοις δὲ πολλῶν νουθετούντων αὐτὸν ὡς ἀποθανούμενον ὑπὸ τοῦ τυράννου, καὶ πυνθανομένων, τίνι πιστεύων οὕτως ἀπονοεῖται [95]; Τῷ γήρᾳ, εἶπεν. οὐ μὴν ἀλλ' ὁ Πεισίστρατος ἐγκρατὴς γενόμενος τῶν πραγμάτων, οὕτως ἐξεθεράπευσε τὸν Σόλωνα, τιμῶν καὶ φιλοφρονούμενος καὶ μεταπεμπόμενος, ὥστε καὶ σύμβουλον εἶναι, καὶ πολλὰ τῶν πρασσομένων ἐπαινεῖν. καὶ γὰρ ἐφύλαττε τοὺς πλείστους νόμους τοῦ Σόλωνος, ἐμμένων πρῶτος αὐτὸς, καὶ τοὺς φίλους ἀναγκάζων. ὅς γε καὶ φόνου προσκληθεὶς εἰς Ἄρειον πάγον ἤδη τυραννῶν, ἀπήντησε κοσμίως, ἀπολογησόμενος· ὁ δὲ κατήγορος οὐχ ὑπήκουσε. καὶ νόμους

Si vestra fletis culpa tot tristia passi,
Ne velis irasci noxia turba Diis:
Hos auctos ipsi vos euexistis in arcem.
Nunc ergo domini vos iuga ferre decet.

Quamobrem docentibus multis mortem ei impendere a tyranno, rogantibusque, qua re fretus adeo loqueretur temere, Senectute, respondit. Atqui Pisistratus sane potitus rerum, ita Solonem obseruauit, honore et beneuolentia prosequens eum, accersensque, vt hic in consilio illius esset, multaque eius instituta probaret. Namque leges plerasque Solonis retinuit, iisque paruit ipse princeps, et amicos coëgit. Quippe iam in dominatu apud Areopagitas caedis accusatus modeste ad iudicium stetit ad causam dicendam, quam tamen deseruit accusator. Praeterea leges ipse

93 ηὐξήσατ' ἐρύματα] Legitur etiam ηὐξήσατε ῥύματα. Quin et ῥύσια pro ῥύματα scriptum inuenitur. Afferuntur autem hi versus a Diogene quoque, nec non a quibusdam aliis. *H. Steph.*

94 Ἔσχετε δουλοσύνην] Potius ἴσχετε, *iam habetis.*

95 ἀπονοεῖται] Ita notum est, ἀπόνοιαν esse extremam et quasi insanam audaciam, vt *desidiam* a Lapo hic subditam admodum mirer. Sic paulo post πηρωθέντα vertit, *qui oculos amisisset:* quasi vero is sit πηρὸς, et nemo πηρωθεὶς, nisi *excoecatus. Xylander.*

96 ἀν

αὐτὸς ἑτέρους ἔγραψεν, ὧν ἐστι[96] καὶ ὁ τοὺς πηρωθέντας ἐν πολέμῳ δημοσίᾳ τρέφεσθαι κελεύων. τοῦτο δέ φησιν Ἡρακλείδης καὶ πρότερον ἐπὶ Θερσίππῳ πηρωθέντι τοῦ Σόλωνος ψηφισαμένου, μιμήσασθαι τὸν Πεισίστρατον. ὡς δὲ Θεόφραστος ἱστόρηκε, καὶ τὸν τῆς ἀργίας νόμον οὐ Σόλων ἔθηκεν, ἀλλὰ Πεισίστρατος, ᾧ τήν τε χώραν ἐνεργεστέραν καὶ τὴν πόλιν ἠρεμαιοτέραν ἐποίησεν. ὁ δὲ Σόλων ἀψάμενος μεγάλης τῆς περὶ τὸν Ἀτλαντικὸν λόγον[97] ἢ μῦθον πραγματείας, ὃν διήκουσε τῶν περὶ Σάϊν λογίων, προσήκοντα τοῖς Ἀθηναίοις, ἐξέκαμεν, οὐ δι' ἀσχολίαν, ὡς Πλάτων φησὶν, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὸ γήρως, φοβηθεὶς τὸ μέγεθος τῆς γραφῆς. ἐπεὶ σχολῆς γε περιουσίαν αὐτοῦ μηνύουσιν αἱ τοιαῦται φωναί·

Γηράσκω δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος.

Καὶ,

Ἔργα δὲ Κυπρογενοῦς νῦν μοι φίλα καὶ Διονύσου,
Καὶ Μουσέων[98], ἃ τίθησ' ἀνδράσιν εὐφροσύνας.

ipse alias scripsit, inter quas est illa, vt mutilati in bello ex aerario alantur. Caeterum id Heraclides ait, quum ante in Thersippo membris truncato Solon decreuisset, Pisistratum imitatum. Vt autem Theophrastus scriptum reliquit, nec legem de otiosis Solon, sed Pisistratus tulit, qua agrum redderet cultiorem, et pacatiorem vrbem. At Solon quum operosam de Atlantico sermone vel fabula inchoasset commentationem, quam ex Saitarum sapientibus acceperat conuenientem Atheniensibus, elanguit, non propter occupationes, vt Plato vult, sed potius ex senio, operis magnitudine deterritus. Nam otio quidem eum abundasse indicant hae voces:

Addiscens fio nocte dieque senex.

Et:

Sunt Veneris Bacchique mihi nunc munera cordi,
Musarumque, viros quae recreare solent.

Atqui

96 ὧν εἷς ἐστι Bodl. f.

97 περὶ τὸν Ἀτλαντικὸν λόγον] Vide Platonem quo dixi loco: et lege eiusdem librum, qui Critias seu Atlanticus inscribitur. Meminit Plutarchus in libello, quo ostendit, secundum Epicuri doctrinam non licere suauiter viuere: quo loco de historiarum tradit oblectatione, testaturque non esse perfectum eum librum. *Xyl.*

98 Μουσάων Bodl. 1. 3.

99 Ὀλυμ-

32. Ὡς δὲ χώρας καλῆς ἔδαφος ὁ Πλάτων ἔρημον, αὐτῷ δέ πως κατὰ συγγένειαν προσῆκον, ἐξεργάσασθαι καὶ διακοσμῆσαι φιλοτιμούμενος τὴν Ἀτλαντικὴν ὑπόθεσιν, πρόθυρα μὲν μεγάλα, καὶ περιβόλους καὶ αὐλὰς τῇ ἀρχῇ περιέθηκεν, οἷα λόγος οὐδεὶς ἄλλος ἔσχεν, οὐδὲ μῦθος, οὐδὲ ποίησις. ὀψὲ δ' ἀρξάμενος, προκατέλυσε τοῦ ἔργου τὸν βίον, ὅσῳ μᾶλλον εὐφραίνει τὰ γεγραμμένα, τοσούτῳ μᾶλλον τοῖς ἀπολειφθεῖσιν ἀνιάσας. ὡς γὰρ ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων τὸ Ὀλυμπιεῖον [99], οὕτως ἡ Πλάτωνος σοφία τὸν Ἀτλαντικὸν ἐν πολλοῖς καλοῖς μόνον ἔργον ἀτελὲς ἔσχηκεν. ἐπεβίωσε δ' οὖν ὁ Σόλων ἀρξαμένου τοῦ Πεισιστράτου τυραννεῖν, ὡς μὲν Ἡρακλείδης ὁ Ποντικὸς ἱστορεῖ, συχνὸν χρόνον, ὡς δὲ Φανίας ὁ Ἐρέσιος [200] ἐλάττονα δυοῖν ἐτῶν. ἐπὶ Κωμίου μὲν γὰρ ἤρξατο τυραννεῖν Πεισίστρατος· ἐφ' [201] Ἡγεστράτου δὲ Σόλωνα φησὶν ὁ Φανίας ἀποθανεῖν, τοῦ μετὰ Κωμίαν ἄρξαν-

Atqui Plato argumentum Atlanticum praegeſtiens, vt amoeni loci aream deſertam, quae proximitatis iure ad ipſum rediret, excolere et expolire, cinxit ingentibus veſtibulis, ſeptis et atriis, qualia ſcriptum nullum aliud nec fabula nec poëma habuit, eius aditum. Sed quia ſero admouit ei manum, opus leto anteuertit. Et quo magis, quae ſcripta ſunt, oblectant, eo grauius opere angunt non conſummato. Vt enim vrbs Athenienſis templum Iouis Olympii, ita argumentum Atlanticum inter ſcripta multa praeclara ſolum reliquit Platonis ſapientia imperfectum. Porro fuit ſuperſtes Solon, poſtquam occupauit Piſiſtratus tyrannidem, vt memoriae tradidit Ponticus Heraclides, per multos annos; vt Phanias Epheſius, minus duobus annis. Siquidem coepit Piſiſtratus dominari Comia archonte: Hegeſtrato vero archonte, cuius magiſtratus proximus Comiae fuit, Solonem refert Phanias obiiſſe.

99 Ὀλυμπιεῖον] Vide praeter alios Plin. lib. XXXVI. cap. 6. *Xylander*. Fl. Ὀλύμπιον. ita Noſter in Nicia, et Strabo l. IX. ſic citat Diog. Laërt. L. II. S. 65. ſic bis in Themiſtocle citatur Φανίας ὁ Λέσβιος, p. 254. et 262. Miror, maculam tam obuiam codices tamdiu occupaſſe, et a nemine notatam.

200 Φανίας ὁ Ἐφέσιος] Omnino ſcribendum Ἐρέσιος. Notum eſt Phaniam Ereſo, vel Ereſſo Lesbi oppido oriundum fuiſſe;

201 ἐξ Bodl. I.

τος. ἡ δὲ δὴ διασπορὰ κατακαυθέντος αὐτοῦ τῆς τέφρας περὶ τὴν Σαλαμινίων νῆσον, ἔστι μὲν διὰ τὴν ἀτοπίαν ἀπίθανος παντάπασι καὶ μυθώδης· ἀναγέγραπται δ' ὑπό τε ἄλλων ἀνδρῶν ἀξιολόγων, καὶ Ἀριστοτέλους τοῦ φιλοσόφου.

obiisse. At combusti cineres fuisse per Salaminiorum insulam dissipatos, est adeo absurdum, vt absonum plane sit a fide et fabulosum: quod proditum est tamen, cum ab aliis testibus fide dignis, tum ab Aristotele philosopho.

ΠΟΠΛΙΚΟΛΑΣ [1].

ΤΟΙΟΥΤΩι δὲ γενομένῳ τῷ Σόλωνι τὸν Ποπλικόλαν [2] παραβάλλομεν· ᾧ τοῦτο μὲν ὕστερον ὁ Ῥωμαίων δῆμος ἐξεῦρεν ἐπὶ τιμῇ τοὔνομα, πρὸ τοῦ [3] δὲ Πόπλιος Οὐαλέριος [4] ἐκαλεῖτο· Οὐαλερίου δοκῶν ἀπόγονος εἶναι τῶν παλαιῶν ἀνδρὸς αἰτιωτάτου γενομένου Ῥωμαίους καὶ Σαβίνους ἐκ πολεμίων ἕνα γενέσθαι δῆμον. ὁ γὰρ μάλιστα τοὺς βασιλεῖς εἰς ταυτὸ πείσας συνελθεῖν καὶ διαλλάξας [5], ἐκεῖνός ἐστι. τούτῳ δὴ κατὰ γένος προσήκων

Cum Solone tali viro nos comparamus Poplicolam, cui post hoc nomen populus Romanus honoris causa tribuit, ante fuit P. Valerius dictus. Apparet, hunc fuisse ortum ex Valerio, qui apud maiores, vt Romani et Sabini armis depositis in vnum populum coirent, praecipuus fuit autor. Hic enim est ille, qui prae caeteris reges ad colloquium perpulit conciliauitque. Eius ergo Valerius

1 De huius aetate annotare, nihil est necesse: quum notissimum sit tempus, quo, regibus exactis, Romae consules institutum fuit praeesse. *Xylander.*

2 τὸν Ποπλικόλαν] Cur *Poplicolam* potius, quam (vt vulgo legunt) *Publicolam*, scripserim, nihil attinet dicere: estque iam ante a Sigonio demonstratum. De quo autem hic Valerio loquitur Plutarchus, ei Volesus praenomen fuit; et eorum trium Sabinorum, qui totius gentis clarissimi cum Tatio rege Romam commigrarunt, primus nominatur a Dionysio lib. II. De genere Poplicolae vide Liu. lib. I. et Dionys. lib. II. *Xyl.*

3 Πρὸ τούτου] Rectius Anon. et Bodl. 1. 3. [item Iunt. Ald.] πρὸ τοῦ, seu potius vno verbo, προτοῦ.

4 Οὐαλέριος Λεβῖνος Anonym.

5 καὶ συνδιαλλάξαι Bodl. 1.

6 τῷ

Οὐαλέριος, ὥς φασι, βασιλευομένης μὲν ἔτι τῆς Ῥώμης, ἐπιφανὴς ἦν διὰ λόγον καὶ πλȣ̃τον· ὧν τῷ μὲν ὀρθῶς καὶ μετὰ παῤῥησίας ἀεὶ χρώμενος ὑπὲρ τῶν δικαίων, ἀφ' ȣ̃ δὲ [6] τοῖς δεομένοις ἐλευθερίως καὶ φιλανθρώπως ἐπαρκῶν, δῆλος ἦν εὐθὺς, εἰ γένοιτο δημοκρατία, πρωτεύσων. ἐπεὶ δὲ Ταρκύνιον Σȣ́περβον, ȣ̃τε λαβόντα τὴν ἀρχὴν καλῶς, ἀλλ' ἀνοσίως καὶ παρανόμως, ȣ̃τε χρώμενον αὐτῇ βασιλικῶς, ἀλλ' ὑβρίζοντα καὶ τυραννȣ̃ντα, μισῶν ὁ δῆμος καὶ βαρυνόμενος, ἀρχὴν ἀποστάσεως ἔλαβε τὸ Λȣκρητίας πάθος, αὐτὴν ἐπὶ τῷ [7] βιασθῆναι διεργασαμένης· καὶ Λεύκιος Βρȣ̃τος ἁπτόμενος τῶν πραγμάτων τῆς [8] μεταβολῆς, ἐπὶ πρῶτον ἦλθε τὸν Οὐαλέριον [9], καὶ χρησάμενος αὐτῷ προθυμοτάτῳ, συνεξέβαλε τȣ̀ς βασιλεῖς. καὶ μέχρι μὲν ἐπίδοξος ἦν ὁ δῆμος ἕνα χειροτονήσειν ἀντὶ τȣ̃ βασιλέως στρατηγὸν, ἡσυχίαν ἦγεν ὁ Οὐαλέριος, ὡς τῷ Βρȣ́τῳ μᾶλλον ἄρχειν προσῆκον, ἡγεμόνι τῆς δημοκρατίας [10]

Valerius ſtirpe ortus, vt fama eſt, quum adhuc foret ſub regibus Roma, inſignis eloquentia erat et diuitiis: quorum his ad liberalitatem et humanitatem erga inopes exercendam, illa recte et libere pro iuſtitia vtens, magnam ſtatim exſpectationem praebuit, ſi quando res ſub populari dominatione fierent, fore, vt primum locum obtineret. Poſtquam vero Tarquinium Superbum, qui nec bonis artibus regnum, ſed impie et nefarie parauerat, neque regia adminiſtrabat virtute, ſed ſuperbe et tyrannice, populus peroſus et grauatus, caſum Lucretiae, quae ob ſtuprum oblatum ſemetipſa trucidauit, anſam cepit ab eo deſciſcendi; ac L. Brutus moliens nouare res, primum conſilium conſociauit cum Valerio, quo acerrimo adiutore vſus reges expulit: quamdiu putabatur populus vnum regis loco electurus ducem, conquieuit Valerius, imperium exiſtimans ad Brutum, qui auſpicem praebuerat ſe ad libertatem, pertinere

6 τῷ δ' ἀφ' ȣ̃ Bodl. 3.

7 ἐπὶ τὸ Bodl. 1.

8 καὶ τῆς Bodl. 1. 3.

9 ἐπὶ πρῶτον ἦλθε τὸν Οὐαλέριον] Itidem Val. Max. lib. IV. cap. 4. ſcribit, Valerium Bruti in regibus eiiciendis ſocium fuiſſe. *Cruſer.*

10 Δημοκρατίας] Legitur etiam ἐλευθερίας. *H. Steph.* ſic p. 223. πατέρα τῆς ἐλευθερίας.

11 Iun-

γεγενημένῳ· δυσχεραινομένου δὲ τοῦ τῆς μοναρχίας ὀνόματος, καὶ δοκοῦντος ἂν ἀλυπότερον τοῦ δήμου μερισθεῖσαν [11] ὑπομεῖναι τὴν ἀρχὴν, καὶ δύο προβαλλομένου καὶ καλοῦντος, ἐλπίζων μετὰ τοῦ Βρούτου αἱρεθήσεσθαι καὶ συνυπατεύσειν, διήμαρτεν. ᾑρέθη γὰρ ἄκοντι τῷ Βρούτῳ συνάρχων ἀντὶ τοῦ Οὐαλερίου Ταρκύνιος Κολλατῖνος, ὁ Λουκρητίας ἀνὴρ, οὐδὲν ἀρετῇ Οὐαλερίου διαφέρων. ἀλλ' οἱ δυνατοὶ δεδιότες τοὺς βασιλεῖς, ἔτι πολλὰ πειρῶντας ἔξωθεν, καὶ μαλάσσοντας τὴν πόλιν, ἐβούλοντο τὸν ἐντονώτατον αὐτοῖς ἐχθρὸν ἔχειν στρατηγὸν, ὡς οὐχ ὑφησόμενον.

2. Ἀγανακτῶν οὖν ὁ Οὐαλέριος, εἰ μὴ πιστεύεται πάντα πράττειν ἕνεκα τῆς πατρίδος, ὅτι μηδὲν ἰδίᾳ κακὸν ὑπὸ τῶν τυράννων πέπονθε, τῆς τε βουλῆς ἀπέστη, καὶ τὰς συνηγορίας ἀπεῖπε, καὶ τὸ πράττειν τὰ κοινὰ παντελῶς ἐξέλιπεν· ὥστε καὶ λόγον τοῖς πολλοῖς παρασχεῖν καὶ φροντίδα, φοβουμένοις, μὴ δι' ὀργὴν προσθέμενος τοῖς βασιλεῦσιν ἀνατρέψῃ [12] τὰ πράγματα, καὶ τὴν πόλιν ἐπισφαλῶς ἔχουσαν. ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸς ἑτέρους τινὰς ὑποψίαν

pertinere potius. Quia vero auerſus erat populus ab vnius dominatus nomine, atque aequiore animo diſpertitam videbatur ſummam poteſtatem laturus, ideoque duos deſtinaret, poſceretque, ſpe concepta cum Bruto ſe conſulem deſignatum iri, ſpe decidit. Collega enim Bruto datus inuito eſt, pro Valerio Lucretiae vir Tarquinius Collatinus: non ille quidem virtute Valerio praecellentior, ſed primores metu ſuſpenſi multa adhuc foris molientium regum et lenociniis ſolicitantium ciuitatem, ducem quaerebant quam acerrimum et implacabilem eorum hoſtem.

Id indigne ferens Valerius, quod non putaretur omnia pro patria facturum eſſe, quia nulla priuatim ſe pepuliſſet iniuria tyrannorum, abſtinuit curia, foro temperauit, et rerum publicarum ſemel depoſuit procurationem. Quare ſermonem et metum praebuit vulgo, ne offenſione animi cum regibus conſpiraret, remque publicam et ciuitatem adhuc nutantem euerteret. Quum vero ſuſpectaret

Brutus

11 Iuntina, Aldina, et aliae vetuſtiores vitioſe dant μετρισθεῖσαν, et in continenti μετὰ τὸν Βροῦτον cum dediſſet Iuntina, vitium hoc correxit curator Aldinae.

12 ἀναστρέψῃ Bodl. I. 3. Iuntina.

13 Reuo-

ἔχων ὁ Βροῦτος ἐβούλετο διὰ σφαγίων ὁρκῶσαι τὴν βουλήν, καὶ προεῖπεν ἡμέραν, κατέβη μάλα φαιδρὸς εἰς ἀγορὰν ὁ Οὐαλέριος [13], καὶ πρῶτος ὀμόσας μηδὲν ἐνδώσειν, μηδ' ὑφήσεσθαι Ταρκυνίῳ, ἀλλὰ πολεμήσειν κατὰ κράτος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, ἡδονήν τε τῇ βουλῇ καὶ θάρσος ἅμα τοῖς ἄρχουσι παρέσχεν. εὐθὺς δὲ καὶ τὰ ἔργα τὸν ὅρκον ἐβεβαίου [14]. πρέσβεις γὰρ ἧκον ἀπὸ Ταρκυνίου [15] γράμματα κομίζοντες ἐπαγωγὰ τοῦ δήμου, καὶ λόγους ἐπιεικεῖς, οἷς μάλιστα τοὺς πολλοὺς ᾤοντο [16] διαφθείρειν, λεγομένοις [17] παρὰ βασιλέως, ἀφεικέναι τὸ φρόνημα καὶ μετρίων δεῖσθαι δοκοῦντος. τούτους εἰς τὸ πλῆθος οἰομένων δεῖν τῶν ὑπάτων προάγειν, οὐκ εἴασεν ὁ Οὐαλέριος, ἀλλ' ἐνέστη καὶ διεκώλυσεν ἀνθρώποις πένησι, καὶ μᾶλλον βαρυνομένοις τῆς τυραννίδος τὸν πόλεμον, ἀρχὰς καὶ προφάσεις νεωτερισμῶν ἐγγενέσθαι.

3. Μετὰ δὲ ταῦτα πρέσβεις ἧκον ἕτεροι, τῆς τε βα-

Brutus praeterea nonnullos alios, ſtatueretque ſollennibus adhibitis victimis ſtata die ſenatum iureiurando adigere, perquam alacris Valerius deſcendit in forum, iurauitque primus nihil ſe conceſſurum vel indulturum Tarquinio, ſed libertatem pro viribus defenſurum. Vnde magno gaudio ſenatum, ſimul fiducia conſules erexit, et mox iusiurandum factis confirmauit. Legati enim venerunt a Tarquinio cum literis populariter ſcriptis ſermonibuſque modeſtis, quibus plebem inflecti putabat poſſe, quod prae ſe ferrent, ſpiritus illos depoſuiſſe regem, et aequa poſtulare. Quos cum conſules ad populum cenſerent producendos, haud permiſit id Valerius, ſed obſtitit et interceſſit, ne inopi multitudini, quae magis a bello, quam tyrannide abhorreret, ſemina et materiam darent turbandae reipublicae.

Mox alii miſſi legati, qui Tarquinium regno ſe abdicare

13 Reuocaui articulum e Iuntina, omiſſum in Aldina reliquiſque eam inſecutis.

14 ἐβεβαίουν Bodl. I.

15 πρέσβεις γὰρ ἧκον ἀπὸ Ταρκυνίου] Prima Tarquinii legatio de regno recuperando. Liuius lib. II. dec. I. *Cruſer.*

16 ᾤετο, Tarquinius puta, Iunt. Ald.

17 λεγομένους Anon. [quod ſi admittitur, neceſſe erit etiam οὓς legi, ſcil. λόγους.]

 18 Ἀτρε-

σιλείας ἀφίςασθαι, καὶ πολεμοῦντα παύσασθαι τὸν Ταρκύνιον λέγοντες, ἀπαιτεῖν δὲ τὰ χρήματα, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῷ, καὶ φίλοις καὶ οἰκείοις, ἀφ᾽ ὧν διαβιώσονται φεύγοντες. ἐπικλωμένων δὲ πολλῶν, καὶ μάλιςα τοῦ Κολλατίνου συναγορεύοντος, ἄτρεπτος [18] ὢν ἀνὴρ καὶ τραχὺς ὀργὴν ὁ Βροῦτος, ἐξέδραμεν εἰς ἀγορὰν, προδότην ἀποκαλῶν τὸν συνάρχοντα, πολέμου καὶ τυραννίδος ἀφορμὰς χαριζόμενον, οἷς δεινὸν ἦν ὄντως ἐφόδια φυγῆς ψηφίσασθαι. συνελθόντων δὲ τῶν πολιτῶν, πρῶτος [19] ἰδιώτης ἀνὴρ εἶπεν ἐν δήμῳ τότε Γάϊος Μινούκιος, τῷ τε Βρούτῳ διακελευόμενος, καὶ τοῖς Ῥωμαίοις παραινῶν, ὁρᾶν, ὅπως τὰ χρήματα μετ᾽ αὐτῶν ὄντα πολεμοίη πρὸς τοὺς τυράννους μᾶλλον, ἢ μετ᾽ ἐκείνων πρὸς αὐτούς. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἔδοξε τοῖς Ῥωμαίοις, τὴν ἐλευθερίαν ἔχουσιν, ὑπὲρ ἧς ἐπολέμουν, μὴ προέσθαι τὴν εἰρήνην ἕνεκα χρημάτων, ἀλλὰ συνεκβάλλειν καὶ ταῦτα τοῖς τυράννοις. ἦν δ᾽ ἄρα Ταρκυνίῳ λόγος μὲν ἐλάχιςος τῶν χρημάτων, ἡ δ᾽ ἀπαίτησις

care et arma retulerunt pofiturum, bona modo et pecuniam repetere fua, amicorumque et familiarium, vnde in exilio fe tolerarent. Quum inclinarent multi in eam fententiam, et praecipue vrgeret eam Collatinus, Brutus acris vir animi et ad iram afperi, prouolat in forum, proditorem collegam clamitans, qui belli et dominatus fubfidium largiretur iis, quibus vt viaticum exilii decerneretur, nulla effet ratione tolerandum. Ciuibus vero congregatis, ibi pro concione primus C. Minutius, homo priuatus, Brutum monet, et populum hortatur, viderent, vt ea pecunia fe potius aduerfus tyrannos, quam aduerfus ipfos armarent tyrannos. Ad poftremum vicit tamen ea fententia apud populum Romanum, parta libertate, pro qua pugnabant, ne pecuniae caufa profunderent pacem, verum vna cum tyrannis pecuniam exterminarent. Atqui Tarquinius eam in minimis ponebat, fed repetitio illa fpectabat eo, vt fimul et populum

18 Ἄτρεςος] Praefero ἄτρεπτος cum Anonym. et Bodl. 1. 3. deinde Bodl. 1. legit εἰς ὀργήν: vnde forfan et ταχὺς legendum.

19 πρώτως dat Iuntina, quafi haec effet fententia. plebe tum primum in concionem congreffa.

20 Ἀπαί-

ἅμα [20] πεῖρα τοῦ δήμου, καὶ κατασκευὴ προδοσίας. καὶ ταύτην [21] ἔπραττον οἱ πρέσβεις, ὑπομένοντες ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων προφάσει, τὰ μὲν ἀποδίδοσθαι, τὰ δὲ φυλάττειν, τὰ δ' ἀποπέμπειν φάσκοντες, ἄχρις οὗ διέφθειραν οἴκους δύω [22] τῶν καλῶν κἀγαθῶν νομιζομένων, τὸν Ἀκυλίων τρεῖς ἔχοντα βουλευτὰς, καὶ δύο τὸν Οὐϊτελλίων [23]. οὗτοι πάντες ἦσαν ἀπὸ [24] μητέρων ἀδελφιδοὶ [25] Κολλατίνου τοῦ ὑπατεύοντος· ἰδίᾳ δὲ Οὐϊτελλίοις ἑτέρα πρὸς Βροῦτον οἰκειότης ὑπῆρχεν. ἀδελφὴν γὰρ αὐτῶν ὁ Βροῦτος εἶχε, καὶ παῖδας ἐξ αὐτῆς πλείονας· ὧν δύο τοὺς [26] ἐν ἡλικίᾳ, συγγενεῖς ὄντας ἅμα [27] καὶ συνήθεις, οἱ Οὐϊτέλλιοι προσηγάγοντο, καὶ συνέπεισαν ἐν τῇ προδοσίᾳ γενέσθαι, καὶ καταμίξαντας ἑαυτοὺς εἰς γένος μέ-

populum pertentaret, et conſilia ſtrueret proditionis: eamque moliebantur legati, cauſas morae illa bona praetexentes, dum partim diſtrahere, partim ſeruare, alia auehenda curare ſe iactant, quoad corruperunt duas familias, quae magna in aeſtimatione habebantur, Aquiliorum, in qua tres ſenatores, et Vitelliorum, in qua duo erant. Hi omnes erant Collatini Conſulis ſororum filii. Iam alia neceſſitudo cum Bruto Vitelliis peculiaris intercedebat, quod ſororem eorum haberet Brutus in matrimonio, numeroſamque ex ea prolem, ex qua duos iam adoleſcentes propinquos ſuos et familiares Vitellii adſciuerunt, et ad coniurandum impulerunt, quo insererent ſe in inclytam Tarqui-

20 Ἀπαίτησις ἅμα] Bene habet Bodl. 1. ἦν ἅμα.

21 ταῦτ' Bodl. 1. 3.

22 δύο iidem, Iunt.

23 τῶν Ἀκυλίων τρεῖς ἔχοντας βουλευτὰς, καὶ δύο τῶν Οὐϊτελλίων] Xylander vertit: *Aquilliorum et Vitelliorum, ex hac duobus, ex illa tribus conſilii ſociis ſibi adſcitis*: annotatque: Lapus *duas aut tres domos corruptas* habet. Fateor ſane me ambigere: eſt enim in Graeco τρεῖς ἔχοντας βουλευτάς: et ἔχοντας ſtare non poteſt, ἔχοντες vel ἔχοντα poteſt. Poſterius hunc ſenſum dabit: duos in Aquilia, tres in Vitellia ſenatores familia fuiſſe: idque non improbo; nam aliter βουλευτὴς pro conſpirante explicandum eſt, haud ſcio, quam commode: ſed ſenſum vtcunque expreſſi.

24 ὑπὸ Bodl. 1. 3. Iunt. Ald.

25 ἀδελφιδοὶ] ſic recte prima dedit Aldina, vitioſe Iuntina ἀδελφοί.

26 ὧν δὴ τοὺς Bodl. 3.

27 deeſt ἅμα Bodl. 1.

γα τὸ τῶν Ταρκυνίων καὶ βασιλικὰς ἐλπίδας, ἀπαλλαγῆναι τῆς τοῦ πατρὸς ἀβελτερίας καὶ χαλεπότητος. χαλεπότητα μὲν τὸ ἀπαραίτητον αὐτοῦ πρὸς τοὺς πονηροὺς λέγοντες· τῇ δ' ἀβελτερίᾳ προσποιήματι καὶ παρακαλύμματι πολὺν χρόνον, ὡς ἔοικε, χρησάμενος ἀσφαλείας ἕνεκα πρὸς τοὺς τυράννους, οὐδ' ὕστερον ἔφυγεν αὐτῆς τὴν ἐπωνυμίαν.

4. Ὡς δ' οὖν ἐπείσθη [28] τὰ μειράκια, καὶ τοῖς Ἀκυλίοις εἰς λόγους ἦλθεν, ὅρκον ὀμόσαι μέγαν ἔδοξε πᾶσι καὶ δεινὸν, ἀνθρώπου σφαγέντος ἐπισπείσαντας [29] αἷμα, καὶ τῶν σπλάγχνων θιγόντας. ἐπὶ τούτοις εἰς τὴν Ἀκυλίων οἰκίαν συνῆλθον. ἦν δ' οἶκος, ἐν ᾧ ταῦτα δράσειν ἔμελλον, οἷον εἰκὸς, ὑπέρημος καὶ σκοτώδης. ἔλαθεν οὖν αὐτοὺς οἰκέτης, ὄνομα [30] Οὐινδίκιος, ἔνδον κατακρύψας ἑαυτὸν, οὐ κατ' ἐπιβουλὴν, ἢ προαίσθησίν τινα τοῦ μέλλοντος, ἀλλ' ἔνδον ὢν ἔτυχε, καὶ προσιοῦσιν αὐτοῖς μετὰ σπουδῆς ὀφθῆναι φοβηθεὶς, ὑπέστη [31], λάρνακα κειμένην

Tarquiniorum familiam et ſpes regias, atque ita patris ſtoliditate et aſperitate explicarent. Aſperitatem enim vocabant illius aduerſus improbos ſeueritatem. Stoliditatis, qua ſpecie et obtentu ſecuritatis cauſa diu fuerat apud tyrannos vſus, nec poſt effugit cognomen.

Vt igitur hi adoleſcentes pellecti in colloquium cum Aquiliis venerunt, omnibus viſum eſt, hominis iugulati ſanguine libato, et viſceribus tactis, magnum et dirum iusiurandum concipere. Ad eam rem in domum Aquiliorum congrediuntur. Erat domus, vbi ea erant agenda, vti par erat, deſerta et ſubobſcura. In ea ſeruus Vindicius vocatus imprudentibus illis deliteſcebat, non fraude, aut agi quicquam eiuſcemodi odoratus, ſed quum eſſet forte fortuna ibi, illiſque ſubito ſuperuenientibus offerre ſe formidaret, ſubſtitit, atque pone arcam ibidem poſitam abdidit

28 συνεπείσθη Bodl. 1.3.

29 ἐπισπάσαντας ſola dat Iuntina, quod defendi poſſit. nam σπᾶν Graecis et *trahere* Latinis ſaepe vſurpatur pro *bibere*. verum tamen dubio vacat vulgatam praeſtare.

30 τοὔνομα Bodl. 1.

31 Ὑπέστη] Noſtrum ſcripſiſſe credo, ὑπεξέστη: quae vox multo ſigni-

πρὸ αὐτοῦ ποιησάμενος, ὥστε καὶ τῶν πραττομένων [32] θεατὴς γενέσθαι, καὶ τῶν βουλευμάτων ἐπήκοος. ἔδοξε δ' αὐτοῖς τοὺς ὑπάτους ἀναιρεῖν· καὶ ταῦτα δηλοῦσας γράψαντες ἐπιστολὰς πρὸς τὸν Ταρκύνιον, ἔδωκαν τοῖς πρέσβεσι. καὶ γὰρ ᾤκουν αὐτόθι, τῶν Ἀκυλίων ξένοι γεγονότες, καὶ τότε τῇ συνωμοσίᾳ παρῆσαν. ὡς δὲ ταῦτα πράξαντες ἀπηλλάγησαν [33], ὑπεξελθὼν ὁ Οὐινδίκιος λάθρα χρήσασθαι τοῖς προσπεσοῦσιν οὐκ εἶχεν [34], ἀλλ' ἠπορεῖτο, δεινὸν μὲν ἡγούμενος, ὥσπερ ἦν, πρὸς πατέρα Βροῦτον υἱῶν ἐξάγιστα κατηγορεῖν, ἢ πρὸς θεῖον ἀδελφιδῶν, τὸν Κολλατῖνον· ἰδιώτην δὲ Ῥωμαίων οὐδένα νομίζων ἐχέγγυον ἀπορρήτων τηλικούτων, πᾶν δ' αὖ μᾶλλον, ἢ δυνατὸς ὢν ἡσυχίαν [35] ἄγειν. ἐλαυνόμενος δὲ [36] τῷ συνειδότι τοῦ πράγματος, ὥρμησέ πως [37] πρὸς τὸν Οὐαλέριον, μάλιστά πως τοῖς κοινοῖς καὶ φιλανθρώποις ἐπαχθεὶς τοῦ ἀνδρός, ὅτι πᾶσιν εὐπρόσοδος ἦν τοῖς δεομένοις, καὶ τὴν οἰκίαν

abdidit ſe. Ita et quae geſta ibi fuerunt contemplatus eſt, et excepit eorum conſilia. Statuerant nempe conſules obtruncare, in quam rem literas ad Tarquinium ſcriptas dederant legatis. Nam ibi diuertebant hoſpitio accepti ab Aquiliis, et tunc coniurationi intererant. Vbi his patratis digreſſi ſunt, ſubducens ſe inde Vindicius, quid hac in re faceret, non ſatis expediebat, ſed haerebat; graue eſſe, id quod erat, ratus, de criminibus atrociſſimis deferre apud patrem filios, aut apud auunculum Collatinum ſororis filios, neque quiſquam occurrebat in populo Romano priuatus, cuius fidei res credi tam arcanae poſſent. Contra, quum quiduis citius, quam continere poſſet eas, conſcientiaque ſtimularetur facinoris, contulit ſe ad Valerium, eius adductus comitate et humanitate, quod facilis indigentibus eſſet ad eum aditus, domuſque eius

ſignificantior eſt, et ſaepius ab eo vſurpata, vt p. 202. ὑπεκστῆναι βουλόμενος, et in Praecept. Polit. p. 1450. ὑπεκστὰς τῷ λοιδοροῦντι. ſic paulo infra, ὑπεξελθών.

32 τῶν πραγμάτων Iuntina, Aldina.

33 ἀπῄεσαν Vulcob.

34 οὐκ ἔσχεν Iunt. Ald.

35 μᾶλλον οὐκ ἦν δυνατὸς ἡσυχίαν Bodl. 1.

36 Ἐλαυνόμενος δὲ] Senſus requirit vel τε, vel δή. hoc malim. [in Bodl. 1. 3. deeſt δὲ]

37 Ὥρμησέ πως] Dele πως, quia ſequitur μάλιστά πως. deinde potius, τῷ κοινῷ καὶ φιλανθρώπῳ, vſitatiori loquendi formula.

ἀεὶ παρεῖχεν ἀνεῳγμένην, καὶ λόγον οὐδενὸς, οὐδὲ χρείαν ἀπέῤῥιπτε [38] τῶν ταπεινῶν.

5. Ὡς οὖν ἀνέβη πρὸς αὐτὸν ὁ Οὐινδίκιος καὶ κατεῖπε πάντα, Μάρκου τε τοῦ ἀδελφοῦ παρόντος αὐτῷ μόνου, καὶ τῆς γυναικὸς, ἐκπλαγεὶς καὶ δείσας ὁ Οὐαλέριος, οὐκέτι προήκατο τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ κατακλείσας εἰς τὸ οἴκημα, καὶ φύλακα τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ταῖς θύραις ἐπιστήσας, τὸν μὲν ἀδελφὸν ἐκέλευσε τὴν βασιλικὴν ἔπαυλιν περισχόντα, τὰ γράμματα λαβεῖν, ἂν δυνατὸν ᾖ, καὶ τοὺς οἰκέτας παραφυλάττειν· αὐτὸς δὲ, πελατῶν τε πολλῶν καὶ φίλων ἀεὶ περὶ αὐτὸν ὄντων, καὶ θεραπείας συχνῆς, ἐβάδιζε πρὸς τὴν οἰκίαν τῶν Ἀκυλίων, οὐκ ἔνδον ὄντων. διὸ μηδενὸς ἂν προσδοκήσαντος, ὠσάμενος διὰ τῶν θυρῶν, ἐντυγχάνει τοῖς γράμμασι κειμένοις, ὅπου κατέλυον οἱ πρέσβεις. ταῦτα δ' αὐτοῦ [39] πράττοντος, οἱ Ἀκύλιοι δρόμῳ προσεφέροντο, καὶ περὶ τὰς θύρας συμμίξαντες, ἐζήτουν ἀφελέσθαι τὰς ἐπιστολάς. οἱ δ' ἠμύναντο, καὶ τὰ ἱμάτια περιβαλόντες αὐτῶν τοῖς τραχήλοις, ὑπὸ βίας καὶ μόλις, ὠθούμενοι καὶ ὠθοῦντες, διὰ τῶν στενωπῶν εἰς

eius omnibus pateret, nec colloquium vllius abiecti hominis, aut poſtulationem reiiceret.

Hunc vt adiit Vindicius, omniaque, ſolo praeſente Marco fratre et vxore, ei detexit, obſtupefactus atque perhorreſcens, non putauit dimittendum hominem, verum incluſit eum in cubiculo, relicta ad cuſtodiam ianuae vxore. Inde fratrem iubet ad literas, ſi qua poſſet, occupandas et ſeruos detinendos, atrium regium cingere: ipſe cum clientibus et amicis, quos ſemper circa ſe frequentes habebat, atque cum multis ſeruitiis ad domum Aquiliorum, qui tunc non erant intus, contendit. Ita praeter omnium exſpectationem irrumpens per oſtium, literas illic poſitas offendit, vbi diuertebant legati. Interea accurrunt Aquilii, et ad ianuam, vt epiſtolas extorqueant ei, manus conſerunt. Hi reſiſtunt, et togis collo circumiectis vix vi inter ſe mutuo per vicos impellentes in forum

38 ἀπεῤῥίπτει Vulcob.

39 αὐτῷ πράττοντος dant Iuntina et Aldina. vnde effici poſſit αὐτῶν πραττόντων. iſtis, Poplicola puta, et clientibus eius, iſta agentibus, ob inſequentia οἱ δ' ἠμύναντο.

τὴν ἀγορὰν ἐνέβαλον. τὰ δ' αὐτὰ καὶ περὶ τὴν ἔπαυλιν ἅμα τὴν βασιλικὴν ἐγίνετο, τοῦ Μάρκου γραμμάτων ἑτέρων ἐν [40] τοῖς σκεύεσι κομιζομένων [41] ἐπιλαβομένου, καὶ τῶν βασιλικῶν ὅσους δυνατὸς ἦν ἕλκοντος εἰς τὴν ἀγοράν.

6. Ἐπεὶ δὲ τὸν θόρυβον κατέπαυσαν οἱ ὕπατοι, καὶ τοῦ Οὐαλερίου κελεύσαντος, ἐκ τῆς οἰκίας Οὐινδίκιος προήχθη, καὶ γενομένης κατηγορίας, ἀνεγνώσθη τὰ γράμματα, καὶ πρὸς οὐδὲν ἐτόλμησαν ἀντειπεῖν οἱ ἄνδρες· ἦν μὲν κατήφεια καὶ σιωπὴ τῶν ἄλλων, ὀλίγοι δὲ, βουλόμενοι τῷ Βρούτῳ χαρίζεσθαι, φυγῆς ἐμέμνηντο. καί τι καὶ [42] Κολλατῖνος αὐτοῖς ἐλπίδος ἐπιεικοῦς ἐνεδίδου, δεδακρυμένος, καὶ Οὐαλέριος σιωπῶν. ὁ δὲ Βροῦτος ὀνομαστὶ [43] τοῖν υἱοῖν [44] ἑκάτερον προσειπών· Ἄγε, ὦ Τίτε, εἶπεν, ἄγε, ὦ Οὐαλέριε [45], τί οὐκ ἀπολογεῖσθε πρὸς τὴν κατηγορίαν; Ὡς δ' οὐδὲν ἀπεκρίναντο τρὶς ἐρωτηθέντες [46], οὕτως ἀποστρέψας πρὸς τοὺς ὑπηρέτας τὸ πρόσωπον· Ὑμέ-

forum perrumpunt. Eadem fortuna circa atrium regium fuit, vbi Marcus alias epiſtolas, quae cum ſupellectile exportabantur, oppreſſit, ac ſeruos regios, quotquot potuit, protraxit in forum.

Sedato per conſules tumultu, vbi Vindicius eſt iuſſu Valerii ex cubiculo productus, ſontibuſque accuſatis recitatae literae, neque illi quicquam, quod reſponderent, habuerunt, caeteri coniectis in terram oculis conticeſcebant. Pauci in Bruti gratiam exilii fecerunt mentionem. Et vero etiam Collatini lacrymae ſpem eis lenioris ſententiae, et Valerii ſilentium faciebant. At Brutus vtrumque filium nomine compellans, Age, Tite, inquit, age, Valeri, quid non reſpondetis ad crimina haec? Vbi ter interrogati nihil reſponderunt, tum ad lictores conuerſo vultu,

Iam

40 ἐν deeſt Iuntinae et Aldinae.

41 συγκομιζομένων Vulcob.

42 καίτοι νῦν Bodl. 1. 3. Iunt. Ald.

43 ὁ δὲ Βροῦτος ὀνομαστὶ etc.] Val. Max. lib. V. cap. 8. *Cruſer.*

44 Τὸν υἱὸν] Melius Bodl. 1. 3. τῶν υἱῶν.

45 Οὐαλέριε] Recte Lapus reddit, *Tiberi*, quod nomen alteri iuuenum fuit. [Οὐόλεσε Τιβέριε Anon. Poſterius ὦ abeſt a Iuntina et Ald.]

46 deſunt τρὶς ἐρωτηθέντες Bodl. 1.

47 τὸ

τερον ἤδη, εἶπε, τὸ λοιπὸν τὸ ἔργον [47]. οἱ δ' εὐθὺς συλλαβόντες [48] τοὺς νεανίσκους, περιεῤῥήγνυον τὰ ἱμάτια, τὰς χεῖρας ἀπῆγον ὀπίσω, ῥάβδοις ἔξαινον τὰ σώματα· τῶν μὲν ἄλλων οὐ δυναμένων προσορᾷν, οὐδὲ καρτερούντων, ἐκεῖνον δὲ [49] λέγεται μήτε τὰς ὄψεις ἀπαγαγεῖν ἀλλαχόσε, μήτ' οἴκτῳ τι [50] τρέψαι τῆς περὶ τὸ πρόσωπον ὀργῆς καὶ βαρύτητος, ἀλλὰ δεινὸν ἐνορᾷν κολαζομένοις τοῖς παισὶν, ἄχρις οὗ κατατείναντες αὐτοὺς ἐπὶ τοὔδαφος, πελέκει τὰς κεφαλὰς ἀπέκοψαν. οὕτω δὲ τοὺς ἄλλους ἐπὶ τῷ συνάρχοντι ποιησάμενος, ᾤχετ' ἐξαναστάς· ἔργον εἰργασμένος, οὔτ' ἐπαινεῖν βουλομένοις ἀξίως, οὔτε ψέγειν, ἐφικτόν. ἢ γὰρ ἀρετῆς ὕψος εἰς ἀπάθειαν ἐξέστησε τὴν ψυχὴν, ἢ πάθους μέγεθος εἰς ἀναλγησίαν. οὐδέτερον δὲ μικρὸν, οὐδ' ἀνθρώπινον, ἀλλ' ἢ θεῖον, ἢ θηριῶδες. δίκαιον δὲ τῇ δόξῃ τοῦ ἀνδρὸς τὴν κρίσιν ἕπεσθαι μᾶλλον, ἢ τὴν ἀρετὴν ἀσθενείᾳ τοῦ κρίνοντος ἀπιστεῖσθαι. Ῥωμαῖοι

Iam reliquae, inquit, vestrae partes sunt. Illi confestim iniiciunt adolescentibus manus, togis spoliant, manibus post tergum illigatis corpora virgis caedunt. Ibi aliis oculos auertentibus, nec spectaculum illud ferentibus, fama est, faciem illum nusquam alio detorsisse, nec misericordia quicquam de solita vultus austeritate et seueritate mutauisse, sed torue filios in medio supplicio intuitum, dum humi extensos securi percussere. Inde permittens reliquos collegae, assurgens discessit, re perpetrata, quam nemo vel laudauerit satis, vel vituperauerit. Quippe aut virtutis celsitudo omnem sensum animo eius excussit, aut perturbationis moles callum obduxit dolori. Est neutrum autem vulgaris aut humani ingenii, sed vel diuini, vel belluini. Atqui aequius est, vt suffragetur iudicium gloriae Bruti, quam virtuti fides iudicantis imbecillitate detrahatur. Romani enim

47 τὸ λοιπὸν τὸ ἔργον] Ante ἔργον videtur tollendus esse articulus: praesertim quum τολοιπὸν scribi non possit, tanquam significans *in posterum:* sed necesse sit τολοιπὸν, siue τὸ λοιπὸν, (si quidem retineatur τὸ et ante ἔργον) significare, *quod ad reliqua attinet*, siue *ad caetera.* Sed ὑμέτερον τὸ λοιπὸν ἔργον multo aptior erit lectio. *H. Steph.*

48 συλλαβόμενοι Iunt. Ald.

49 deest δὲ Bodl. I.

50 deest τι Bodl. I.

51 τῆι

γὰρ ἐ τοσῦτον ἔργον οἴονται Ῥωμύλε γενέσθαι τῆς πόλεως τὴν ἵδρυσιν, ὅσον Βρέτε, τὴν κτίσιν [51] τῆς πολιτείας καὶ κατάστασιν.

7. Ὡς δ' ἐν ἀπῆλθεν ἐξ ἀγορᾶς τότε, πολὺν μὲν χρόνον ἔκπληξις εἶχε καὶ φρίκη [52] καὶ σιωπὴ πάντας ἐπὶ τοῖς διαπεπραγμένοις· πρὸς δὲ τὴν τε Κολλατίνε μαλακίαν καὶ μέλλησιν ἀνεθάῤῥησαν [53] οἱ Ἀκύλιοι, καὶ χρόνον ἠξίεν λαβόντες ἀπολογήσασθαι, καὶ τὸν Οὐινδίκιον αὐτοῖς ἀποδοθῆναι, δῦλον ὄντα, καὶ μὴ παρὰ τοῖς κατηγόροις εἶναι. βελομένε δὲ ταῦτα συγχωρεῖν, καὶ διαλύοντος ἐπὶ τέτοις τὴν ἐκκλησίαν, ὁ Οὐαλέριος ὄτε τὸν ἄνθρωπον οἷός τ' ἦν ἀφεῖναι τῷ περὶ αὐτὸν ὄχλῳ καταμεμιγμένον, ὄτε τὸν δῆμον εἴα προέμενον τὲς προδότας ἀπελθεῖν. τέλος δὲ τοῖς σώμασιν ἐπιβαλὼν τὰς χεῖρας, ἐπεκαλεῖτο τὸν Βρῦτον, καὶ τὸν Κολλατῖνον ἐβόα δεινὰ ποιεῖν, εἰ τῷ συνάρχοντι παιδοφονίας ἀνάγκην προστριψαμένες αὐτὸς οἴεται δεῖν καταχαρίζεσθαι ταῖς γυναιξὶ τὲς προδότας καὶ πολεμίες τῆς πατρίδος. ἀγανακτῦντος δὲ τε

enim haud tantam rem gessisse in condenda vrbe Romulum, quantam Brutum in recuperanda constituendaque republica, existimant.

Postquam igitur ex foro digressus est, stupor horrorque et silentium omnes ob hoc factum diu defixit. At mollities Collatini et cunctatio animum dedit Aquiliis, vt diem postularent ad se purgandum, vtque Vindicius seruus suus ipsis restitueretur, nec detineretur ab accusatoribus. Quae concedere quum intenderet Collatinns, iamque concionem dimitteret, non dubitauit Valerius hominem retinere, turbae, qua cinctus erat, immixtum, neque populum dimissis proditoribus digredi permisit: postremo corporibus eorum manus iniicere, Brutumque appellare, ac rem indignam esse vociferari, si filiorum necandorum necessitate collegae imposita, condonandos Collatinus mulieribus patriae proditores et hostes existimaret. Ibi excandescente consule,

51 τὴν κτίσιν Vulcob. Anon. vulgo legitur τὴν κτῆσιν.

52 desunt καὶ φρίκη Bodl. I.

etiam τε ante nomen Collatini deest in Iunt. et Ald.

53 ἀνεθάρσησαν Vulcob.

54 μέντι

ὑπάτου, καὶ κελεύοντος ἀπάγεσθαι τὸν Οὐινδίκιον, οἱ μὲν ὑπηρέται διωσάμενοι τὸν ὄχλον, ἥπτοντο τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοὺς ἀφαιρουμένους ἔτυπτον, οἱ δὲ φίλοι τοῦ Οὐαλερίου προέστησαν ἀμυνόμενοι. καὶ ὁ δῆμος ἐβόα, κελεύων παρεῖναι τὸν Βροῦτον. ἧκεν οὖν αὖθις ὑποστρέψας· καὶ γενομένης αὐτῷ σιωπῆς εἶπεν· ὅτι τοῖς μὲν υἱοῖς αὐτὸς ἀποχρῶν ἦν δικαστής, περὶ δὲ τῶν ἄλλων τοῖς πολίταις, ἐλευθέροις οὖσι, ψῆφον δίδωσι· λεγέτω δὲ ὁ βουλόμενος καὶ πειθέτω τὸν δῆμον. οὐκέτι μέντοι[54] λόγων ἐδέησεν[55], ἀλλὰ τῆς ψήφου δοθείσης, πάσαις ἁλόντες ἐπελεκίσθησαν. ὁ δὲ Κολλατῖνος ἦν μέν, ὡς ἔοικεν, ἐν ὑποψίᾳ τινὶ καὶ[56] διὰ συγγένειαν τῶν βασιλέων, ἤχθοντο δ' αὐτοῦ καὶ τῷ δευτέρῳ τῶν ὀνομάτων, ἀφοσιούμενοι τὸν Ταρκύνιον. ὡς δὲ ταῦτα συνέβη, παντάπασι προσκρούσας, ἀφῆκε τὴν ἀρχὴν ἑκών, καὶ τῆς πόλεως ὑπεξῆλθεν. οὕτω δὴ πάλιν ἀρχαιρεσιῶν γενομένων, ὕπατος ἀνεδείχθη λαμπρῶς Οὐαλέριος, ἀξίαν ἀπολαβὼν[57] τῆς προθυμίας χάριν· ἧς οἰόμενός τι δεῖν ἀπολαῦσαι τὸν Οὐινδίκιον, ἐψηφίσατο

conſule, et vt Vindicium abducerent iubente, hinc lictores repulſa turba eum prehendunt, ſi qui obſiſtunt, hos pulſant: illinc neceſſarii Valerii defendunt eum ab iniuria, populuſque Brutum inclamans adeſſe iubebat. Qui reuerſus, facto ſilentio, ait, de filiis ſatis fuiſſe ſuum iudicium, de caeteris, ciues, qui libertatem haberent, in ſuffragia ſe mittere. Dicat, (inquit) qui volet, et cauſam probet populo. Enimuero non iam moratus populus eſt orationes, ſed quum ſuffragia iniſſet, ab omnibus damnati, et ſecuri ſunt percuſſi. Erat vero iam Collatinus, vel ob propinquitatem regum, in nonnulla ſuſpicione, deinde alterum eius nomen deteſtabantur Tarquinium: quum praeterea populum in hac cauſa offendiſſet, vltro abdicauit ſe magiſtratu, et in exilium iuit. Itaque comitiis iterum habitis, Valerius magnifice eſt conſul renunciatus, retulitque ei populus dignam egregia illa in patriam animi alacritate gratiam: cuius ferre Vindicium arbitrans debere

54 μέντι Iunt. Ald.
55 ἐδέησαν Vulcob.
56 deeſt καὶ Bodl. I.
57 λαβὼν idem.
58 deeſt

πρῶτον ἀπελεύθερον ἐκεῖνον ἐν τῇ [58] Ῥώμῃ γενέσθαι πολίτην, καὶ φέρειν ψῆφον, ᾗ βȣ́λοιτο φρατρίᾳ προσνεμηθέντα. τοῖς δ᾽ ἄλλοις ἀπελευθέροις ὀψὲ καὶ μετὰ πολὺν χρόνον ἐξȣσίαν ψήφȣ δημαγωγῶν ἔδωκεν Ἄππιος [59]. ἡ δὲ παντελὴς ἀπελευθέρωσις ἄχρι νῦν Οὐινδίκτα λέγεται, δι᾽ ἐκεῖνον, ὥς φασι, τὸν Οὐινδίκιον.

8. Ἐκ τȣ́τȣ, τὰ μὲν χρήματα τῶν βασιλέων διαρπάσαι [60] τοῖς Ῥωμαίοις ἔδωκαν, τὴν δ᾽ οἰκίαν κατέσκαψαν καὶ τὴν ἔπαυλιν. τȣ̃ δ᾽ Ἀρείȣ πεδίȣ [61] τὸ ἥδιστον ἐκέκτητο Ταρκύνιος, καὶ τȣ̃το τῷ Θεῷ καθιέρωσαν. ἔτυχε δὲ τεθερισμένον ἄρτι· καὶ κειμένων ἔτι τῶν δραγμάτων, ȣ̓κ ᾤοντο δεῖν ἀλοᾷν, ȣ̓δὲ χρῆσθαι διὰ τὴν καθιέρωσιν, ἀλλὰ συνδραμόντες ἐφόρȣν τὰς ἀμάλλας εἰς τὸν ποταμόν. ὡς δ᾽ αὔτως καὶ τὰ δένδρα κόπτοντες ἐνέβαλον, ἀργὸν παντάπασι τὸ χωρίον ἀνιέντες τῷ Θεῷ καὶ ἄκαρπον· ὠθȣμένων δὲ πολλῶν ἐπ᾽ ἀλλήλοις καὶ ἀθρόων, ὑπήγαγεν ὁ ῥȣ̃ς ȣ̓ πολὺν τόπον, ἀλλ᾽ ὅπȣ τὰ πρῶτα συνενεχθέν-

bere partem, tulit ad populum, vt primus ille libertus ciuitate donaretur, et suffragium, in qua vellet adscriptus tribu, ferret. Aliis libertis sero diuque post per ambitionem popularem Appius suffragii ferendi ius dedit: atque ex huius nomine Vindicii, qui solida libertate fuit donatus, dicitur Vindicta manumissus.

Inde bona regum diripienda plebi dedere: domum regiam et atrium solo aequauerunt. Amoenissimam campi Martii partem possidebat Tarquinius, quam Marti consecrauerunt. Forte ibi tum messis erat, iacebantque adhuc manipuli. Eam frugem, quia ob consecrationem religiosum erat triturare et consumere, magna vis hominum corbibus immissam in fluuium coniecit, mox arbores caesas eodem congessit, planeque incultum agrum et otiosum reliquerunt Deo. Quum multa autem confertim coacervarentur, non longe sunt amne delata, sed quo primi acerui in vadis

58 deest τῇ Bodl. 1. 3. Iunt.

59 Ἄππιος] Imo etiam in senatum Libertinos recepit. Vide Liuium ad finem noni, et Diodorum lib. XX. vbi de Appii Claudii Coeci censura loquitur. *Xylander.*

60 διαρπάσαντες Bodl. 1.

61 deest πεδίȣ Bodl. 1.

62 συν-

τα [62] καὶ περιπεσόντα τοῖς στερεοῖς ὑπέστη, τῶν δ' ἐπιφερομένων διέξοδον οὐκ ἐχόντων, ἀλλ' ἐνισχομένων καὶ περιπλεκομένων, ἐλάμβανεν ἡ σύμπηξις ἰσχὺν [63] καὶ ῥίζωσιν αὐξανομένην ὑπὸ τοῦ ῥεύματος. ἰλύν τε γὰρ ἐπήγαγε πολλήν, ἢ προσισταμένη τροφὴν [64] παρεῖχεν ἅμα καὶ κόλλησιν, αἵ τε πληγαὶ σάλον οὐκ ἐποίουν, ἀλλὰ μαλακῶς πιέζουσαι συνήλαυνον εἰς ταυτὸ πάντα καὶ συνέπλαττον. ὑπὸ δὲ μεγέθους καὶ στάσεως, ἕτερον αὐτῷ [65] μέγεθος ἐκτᾶτο, καὶ χώραν ἀναδεχομένην τὰ πλεῖστα τῶν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ καταφερομένων. τοῦτο νῦν νῆσός ἐστιν ἱερὰ κατὰ τὴν πόλιν [66], ἔχει δὲ ναοὺς Θεῶν καὶ περιπάτους, καλεῖται δὲ τῇ Λατίνων φωνῇ, μέση δυοῖν γεφυρῶν. ἔνιοι δὲ τοῦτο συμπεσεῖν ἱστοροῦσιν, οὐχ ὅτε Ταρκυνίου καθιερώθη τὸ πεδίον, ἀλλὰ χρόνοις ὕστερον ἄλλο χωρίον ὁμοροῦν [67] ἐκείνῳ Ταρκυνίας ἀνείσης. ἡ δὲ Ταρκυνία, παρθένος ἦν ἱέρεια

vadis haeſitantes conſedere. Quia vero aggeſtae materiae non patebat tranſitus, ſed applicabatur illigabaturque, accepit compages vinculum et ſoliditatem auctam ab vnda. Nam limum affatim inuexit, cuius praebuit adiectio incrementum pariter et firmamentum: ipſae vero alliſiones minime mouebant, ſed potius molliter premendo cogebant omnia et conſtringebant. Ob eam amplitudinem et firmitatem maior ei in dies facta acceſſio eſt, et adiunctum ſpatium, quod plurima accepit eorum, quae amne deferebantur. Inſula ea nunc in vrbe ſacra eſt, in qua templa Deorum ſunt et ambulationes: vocatur Latina voce, Inter duos pontes. Alii hoc accidiſſe ferunt, non quum conſecraretur campus Tarquinii, verum poſtea vicinum illi alium fundum quum Tarquinia dedicaret. Virgo haec Tarquinia ex Veſtalibus vna

62 συνενεχθέντα] Legitur et συνδεθέντα. *H. Steph.*

63 ἀρχὴν Bodl. 1. 2.

64 στροφὴν Vulcob. Anonym.

65 αὐτὸ Vulcob.

66 τοῦτο νῦν νῆσός ἐστιν ἱερὰ κατὰ τὴν πόλιν] Dionyſ. lib. V. expreſſius Aeſculapio ſacram tradit. Hiſtoria eſt lib. Liuii II. apud Val. lib. I. cap. de miraculis. Meminit et Plinius lib. XXIX. cap. 1. et Feſtus lib. IX. in Inſula. Quod autem Latine *Media inter duos pontes* vocetur, non memini me vſquam legere alibi. Inſulam omnes vocant, vt videantur haec verba periphraſis inſulae eſſe, non diuerſa appellatio. *Xylander.*

67 ὁμοῤῥοῦν Bodl. 1. 2.

68 Οὔρσον

μία τῶν Ἑςιάδων. ἔσχε δὲ τιμὰς ἀντὶ τούτου μεγάλας, ἐν αἷς ἦν καὶ τὸ μαρτυρίαν αὐτῆς δέχεσθαι μόνης γυναικῶν· τὸ δ' ἐξεῖναι γαμεῖσθαι ψηφισαμένων, οὐ προσεδέξατο. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω γενέσθαι μυθολογοῦσι.

9. Ταρκύνιον δὲ τὴν ἐκ προδοσίας ἀπογνόντα τῆς ἀρχῆς ἀνάληψιν, ἐδέξαντο Τυῤῥηνοὶ προθύμως, καὶ μεγάλῃ δυνάμει κατῆγον. ἀντεξῆγον δὲ τοὺς Ῥωμαίους οἱ ὕπατοι, καὶ παρέταξαν ἐν χωρίοις ἱεροῖς, ὧν τὸ μὲν Οὖρσον ἄλσος [68], τὸ δὲ Αἰσούειον λειμῶνα προσαγορεύουσιν. ἀρχομένων δ' αὐτῶν συνάγειν εἰς χεῖρας, Ἄῤῥων ὁ Ταρκυνίου παῖς, καὶ Βροῦτος ὁ Ῥωμαίων ὕπατος, οὐ κατὰ τύχην ἀλλήλοις περιπεσόντες, ἀλλ' ὑπ' ἔχθους καὶ ὀργῆς, ὁ μὲν ὡς ἐπὶ τύραννον καὶ πολέμιον τῆς πατρίδος, ὁ δὲ τῆς φυγῆς ἀμυνόμενος, ὥρμησαν ὁμόσε τοῖς ἵπποις. θυμῷ δὲ μᾶλλον, ἢ λογισμῷ προσμίξαντες, ἠφείδησαν αὐτῶν [69], καὶ συναπέθανον ἀλλήλοις. οὕτω δὲ δεινοῦ γε-

vna fuit: quamobrem magnos est consequuta honores, in quibus fuit testimonii dictio, quam inter foeminas obtinuit sola. Nam concessum ei plebiscito ius nubendi non vsurpauit. Haec ita fabulantur facta.

Tarquinium, vbi vidit ad recuperandum regnum dolo viam obseptam, receperunt promto animo Tusci, eumque ingenti manu instituerunt reducere. Aduersus quos consules Romani legiones eduxerunt, aciemque instruxerunt in locis sacris, quorum alterum Arsiam syluam, alterum Aesuuia prata vocant. Quum iam ad manus esset ventum, Tarquinii filius Aruns et Romanus consul Brutus, haud fortuito inter se occursu, sed odio inter se inflammati et ira, hic tanquam in tyrannum et hostem patriae, ad poenas ille expetendas exilii sui, concitant infesti calcaribus equos. Qui ira magis, quam consilio occurrentes, suique protegendi immemores simul cecidere. Tam acris pro-lusionis

68 Οὖρσον ἄλσος] Apud Liuium quidem lib. II. hoc ipsum describentem, et apud Valerium lib. I. cap. 8. Arsia sylua legitur, quos Lapus est secutus. Ex Dionysio nihil colligere possum, qui eam pugnam in Vinio prato ad Horati cuiusdam herois lucum factam scribit. *Xylander.* Recte Anon. Ἄρσιον. Liuio, Arsia Sylua.

69 αὐτῶν] sic recte Aldina. vitiose Iunt. αὐτοῖς.

70 φωνὴν

νομένυ τῦ προάγωνος, ὐκ ἔσχεν ὁ ἀγὼν τέλος ἐπιεικέϛερον, ἀλλὰ καὶ δράσαντες ἴσα καὶ παθόντες οἱ ϛρατοὶ διεκρίθησαν ὑπὸ χειμῶνος. ἦν ὖν ἐν ἀπόροις ὁ Οὐαλέριος, ὐκ εἰδὼς τὸ τῆς μάχης πέρας, ἀλλὰ τὺς ϛρατιώτας ὁρῶν τοῖς μὲν αὐτῶν νεκροῖς ἀθυμῦντας, ἐπαιρομένυς δὲ τοῖς τῶν πολεμίων· ὕτως ἄκριτος ἦν καὶ παράλληλος ὑπὸ πλήθυς ὁ φόνος. ὐ μὴν ἀλλ' ἑκατέροις ἐγγύθεν ὁρώμενα τὰ οἰκεῖα μᾶλλον ἐβεβαίυ τὴν ἧτταν, ἢ τὴν νίκην εἰκαζόμενα τὰ τῶν πολεμίων. ἐπελθύσης δὲ νυκτὸς, οἵαν εἰκὸς ὕτω μεμαχημένοις, καὶ γενομένων ἐν ἡσυχίᾳ τῶν ϛρατοπέδων, λέγυσι σεισθῆναι τὸ ἄλσος, ἐκ δ' αὐτῦ φωνὴν ἐκπεσεῖν [70] μεγάλην φράζυσαν, ὡς ἑνὶ πλείυς ἐν τῇ μάχῃ τεθνήκασι Τυῤῥηνῶν [71], ἢ Ῥωμαίων· ἦν δ' ἄρα θεῖόν τι τὸ φθεγξάμενον. εὐθύς τε γὰρ ὑπ' αὐτῦ, τοῖς μὲν ἀλαλάξαι παρέϛη μέγα καὶ θαῤῥαλέον· οἱ δὲ Τυῤῥηνοὶ, περίφοβοι γενόμενοι καὶ συνταραχθέντες, ἐξέπεσον ἐκ τῦ ϛρατοπέδυ, καὶ διεσπάρησαν οἱ πλεῖϛοι. τὺς δὲ καταλειφθέντας ὀλίγῳ πεντακισχιλίων ἐλάσσυς ἐπελθόντες εἷλον οἱ Ῥωμαῖοι,

lusionis non habuit certamen meliorem exitum, sed magna vtrinque strage edita tempestas acies diremit. Vnde aestuabat Valerius, quod euentum ignoraret pugnae, et milites cerneret tam caede suorum perculsos, quam hostium erectos: adeo indiscreta et compar strages ob multitudinem fuit. Verumtamen adspectus ex propinquo funerum suorum ostendebat vtrisque magis cladem, quam victoriam coniectura hostilium. Superueniente nocte, qualem a tam cruenta pugna verisimile est, quum castra teneret silentium, perhibent concussum lucum fuisse, atque ex eo ingentem editam vocem, vno plus Hetruscorum, quam Romanorum, cecidisse in acie. Fuit ea vox haud dubie diuina: siquidem illico ab ea arrectis et sublatis Romanorum animis castra personarunt: Hetrusci vero perfusi terrore et attoniti castra deseruerunt, atque dilapsi pene omnes sunt. Qui vero substiterunt, paulo minus quinque millia Romani adorti ceperunt, praedamque

70 φωνὴν ἐκπεσεῖν] Val. Max. lib. I. cap. 8. *Cruser.*

71 Τυῤῥηνοὶ Bodl. I.

72 Μαρτίων

καὶ τἄλλα διήρπασαν. οἱ δὲ νεκροὶ διαριθμηθέντες, εὑρέθησαν τριακόσιοι μὲν ἐπὶ χιλίοις καὶ μυρίοις οἱ τῶν πολεμίων, οἱ δὲ Ῥωμαίων, παρ' ἕνα τοσοῦτοι. ταύτην τὴν μάχην λέγουσι γενέσθαι πρὸ μιᾶς καλανδῶν Μαρτίου[72]. ἐθριάμβευσε δ' ἀπ' αὐτῆς Οὐαλέριος, εἰσελάσας τεθρίππῳ πρῶτος ὑπάτων. καὶ τὸ πρᾶγμα σεμνὴν καὶ μεγαλοπρεπῆ παρέσχεν ὄψιν, οὐκ ἐπίφθονον, οὐδ' ἀνιάσασαν, ὥς ἔνιοι λέγουσι, τοὺς ὁρῶντας· οὐ γὰρ ἂν ἔσχε ζῆλον τοσοῦτον, οὐδὲ φιλοτιμίαν εἰς ἔτη πάμπολλα διαμένουσαν. ἀπεδέξαντο δὲ τοῦ Οὐαλερίου καὶ τὰς εἰς τὸν συνάρχοντα τιμάς, αἷς ἐκκομιζόμενον καὶ θαπτόμενον ἐκόσμησε· καὶ λόγον ἐπ' αὐτῷ διεξῆλθεν ἐπιτάφιον, ὃς οὕτως ὑπὸ Ῥωμαίων ἠγαπήθη, καὶ τοσαύτην ἔσχε χάριν, ὥστε πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς καὶ μεγάλοις ὑπάρχειν ἐξ ἐκείνου τελευτήσασιν ὑπὸ τῶν ἀρίστων ἐγκωμιάζεσθαι. λέγεται δὲ καὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἐπιταφίων ἐκεῖνος γενέσθαι πρεσβύτερος· εἴγε μὴ καὶ τοῦτο Σόλωνός ἐστιν, ὡς Ἀναξιμένης ὁ ῥήτωρ ἱστόρηκεν.

10. Ἀλλὰ δι' ἐκεῖνα μᾶλλον ἤχθοντο τῷ Οὐαλε-

que diripuere. Inito numero caeſorum, inuenti ex parte hoſtium trecenti ſupra vndecim millia, totidem vno minus ex parte Romanorum. Pugnatum aiunt pridie Cal. Martias. Valerius triumphans inde primus conſulum, quadriga vrbem iniit: quae res auguſtam ſpeciem et magnificam, non odioſam praebuit, neque inuidioſam ſpectatoribus. Neque enim tanta id factum conſequuta aemulatio eſſet, neque quae per multos annos durauit ambitio. Gratus etiam ad populum honos collegae habitus fuit, quo exſequias eius et funus decorauit Valerius: in cuius laudem orationem funebrem habuit, quae vſque adeo placuit populo Romano, tamque fuit probata, vt huius exemplo praeclari et inſignes viri omnes vita functi a praeſtantiſſimis laudentur. Perhibent etiam, hanc laudationem orationibus funebribus fuiſſe Graecorum vetuſtiorem: niſi ſane huius quoque rei autor fuit (vt Anaximenes orator ſcriptum reliquit) Solon.

Caeterum ideo potiſſimum infeſti erant et incenſi in Valerium,

72 Μαρτίων Vulcob.

 73 προσ-

ρίῳ καὶ προσέκρουον[73], ὅτι Βροῦτος μὲν, ὃν πατέρα τῆς ἐλευθερίας ἐνόμιζεν ὁ δῆμος, οὐκ ἠξίωσε μόνος ἄρχειν, ἀλλὰ καὶ πρῶτον αὐτῷ συνάρχοντα προσείλετο καὶ δεύτερον· οὑτοσὶ δ', ἔφασαν, εἰς αὐτὸν ἅπαντα συνενεγκάμενος, οὐκ ἔστι τῆς Βρούτου κληρονόμος ὑπατείας μηδὲν αὐτῷ προσηκούσης, ἀλλὰ τῆς Ταρκυνίου τυραννίδος. καίτοι τί δεῖ λόγῳ μὲν Βροῦτον ἐγκωμιάζειν, ἔργῳ δὲ μιμεῖσθαι Ταρκύνιον, ὑπὸ ῥάβδοις ὁμοῦ πάσαις καὶ πελέκεσι κατιόντα μόνον, ἐξ οἰκίας τοσαύτης τὸ μέγεθος, ὅσην οὐ καθεῖλε τὴν[74] τοῦ βασιλέως; καὶ γὰρ ὄντως Οὐαλέριος ᾤκει τραγικώτερον ὑπὲρ[75] τὴν καλουμένην Οὐελίαν[76] οἰκίαν, ἐπικρεμαμένην τῇ ἀγορᾷ, καὶ καθορῶσαν ἐξ ὕψους ἅπαντα, δυσπρόσοδον δὲ πελάσαι καὶ χαλεπὴν[77] ἔξωθεν, ὥστε καταβαίνοντος αὐτοῦ τὸ σχῆμα μετέωρον εἶναι, καὶ βασιλικὸν τῆς πομπῆς[78] τὸν ὄγκον. ὅσον οὖν ἐν ἀρχῇ καὶ πράγμασι μεγάλοις ἀγαθὸν ἦν ἔχειν ὦτα παῤῥησίαν ἀντὶ κολακείας προσιέμενα καὶ λόγους ἀλη-

lerium, quod quem libertatis ducebat parentem populus, Brutus, in ſummo magiſtratu eſſe ſolus noluiſſet, ſed primum ſibi et alterum cooptaſſet collegam. Hic vero, inquiunt, qui in ſe omnem poteſtatem congeſſit, non eſt Bruti haeres conſulatus nihil eum contingentis, caeterum Tarquinii tyrannidis. Quid refert autem verbis Brutum celebrare, reipſa imitari Tarquinium, qui cum omnibus ſimul faſcibus et ſecuribus ſolus in forum deſcendit ex domo tam ampla, quanta ne illa quidem Regis erat, quam deiecerat? Et habebat profecto Valerius ſuperbiorem domum in Velia, quam vocant, foro imminentem, vnde in omnem partem deſpectus ex edito erat, difficilis acceſſus et ardui foris, vt deſcendentis ſuperba facies et regius pompae eſſet faſtus. Quantum autem referat in imperio et magnarum rerum procuratione poſitum, habere aures libere admonentibus et vera dicentibus, non adulantibus apertas,

73 προσέκρουεν Anonym.

74 τὴν deeſt Iuntinae et Aldinae.

75 Ὑπὸ] Lege ἐπὶ. aedificabat in ſumma Velia: ibi alto et munito loco arcem inexpugnabilem fore. Liu. L. I.

76 Οὐιτελείαν Vulc. e Iuntina. Οὐετελλίαν Bodl. 1. 2. 3.

77 χαλεπὸν Iuntina, ſed ſola.

78 Πομπῆς] Legitur etiam προπομπῆς. *H. Steph.*

79 κατέβαλε

θεῖς, ἔδειξεν. ἀκȣ́σας γὰρ, ὅτι τοῖς πολλοῖς ἁμαρτάνειν ἐδόκει, τῶν φίλων διεξιόντων, ȣ̓κ ἐφιλονείκησεν, ȣ̓δ' ἠγανάκτησεν, ἀλλὰ ταχὺ πολλȣ̀ς συναγαγὼν τεχνίτας ἔτι νυκτὸς ȣ̓́σης, κατέβαλε τὴν οἰκίαν [79] καὶ κατέσκαψεν εἰς ἔδαφος πᾶσαν. ὥστε μεθ' ἡμέραν τȣ̀ς Ῥωμαίȣς ὁρῶντας καὶ συνισταμένȣς, τȣ̃ μὲν ἀνδρὸς ἀγαπᾶν καὶ θαυμάζειν τὴν μεγαλοφροσύνην, ἄχθεσθαι δὲ τῆς οἰκίας, καὶ ποθεῖν [80] τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος, ὥσπερ ἀνθρώπȣ, διὰ φθόνον ȣ̓ δικαίως καταλελυμένης, τȣ̃ δ' ἄρχοντος, ὥσπερ ἀνεστίȣ, παρ' ἑτέροις οἰκȣ̃ντος. ἐδέχοντο γὰρ οἱ φίλοι τὸν Οὐαλέριον, ἄχρις ȣ̓̃ τόπον ἔδωκεν ὁ δῆμος αὐτῷ, καὶ κατεσκεύασεν οἰκίαν ἐκείνης μετριωτέραν [81], ὅπȣ νῦν ἱερόν ἐστιν Οὐΐκος πόπλικος [82] ὀνομαζόμενον. βȣλόμενος δὲ μὴ μόνον ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχὴν ἀντὶ φοβερᾶς χειροήθη καὶ προσφιλῆ ποιεῖν τοῖς πολλοῖς,

apertas, demonſtrauit. Nam vbi ab amicis accepit, non probari facta ſua plebi, non eſt cum iis luctatus, neque ſtomachatus, ſed confeſtim nocte adhuc, magna manu contracta fabrorum, diruit domum, et funditus totam diſſipauit. Id luce populo, qui conuenerat, adſpicienti, amabilis quidem viſa eſt et rara illius viri magnitudo animi: verum domum doluerunt ablatam, atque illius amplitudinem, quae vrbi erat decori, ſicut hominis, per inuidiam immerito euerſae, deſiderauerunt. Doluerunt etiam vicem conſulis, velut penatium inopis, apud alios habitantis. Diuerterat enim ad amicos Valerius, dum ei aream dedit populus, et aedificium exſtruxit priore demiſſius, vbi nunc delubrum eſt, quem Vicum publicum appellant. Vt autem non ſe modo, ſed conſulatum quoque pro terrifico placidum et gratum redderet populo, faſcibus

79 κατέβαλε τὴν οἰκίαν] Valer. Max. lib. IV. cap. 1. *Cruſer.*

80 καὶ ποθεῖν] Hinc delenda ſunt ad διὰ. Anonym.

81 μετριωτέραν] Valde diuerſa, vel potius omnino contraria eſt quorundam veterum codicum lectio, μετεωροτέραν videlicet. [ita Vulcob. Bodl. 1. 2. 3.] Si enim erat μετεωροτέρα, non μετριωτέρα erat, ſed contra μεγαλοπρεπεστέρα. Sed quae ſequuntur, lectionem, quae in textu eſt, comprobant. *H. Steph.* Lectionem μετεωροτέραν dedit Iuntina, μετριωτέραν Aldina.

82 Οὐΐκος πόπλικος] Reducenda eſt vetus lectio, Οὐΐκας πόκας. [vti dant Vulcob. Anon. Bodl. 1. 2. 3. et Iuntina. vulgata ex Aldina

τοὺς τε πελέκεις ἀπέλυσε τῶν ῥάβδων, αὐτάς τε τὰς ῥάβδους εἰς ἐκκλησίαν παριὼν, ὑφῆκε τῷ δήμῳ καὶ κατέκλινε, μέγα ποιῶν τὸ πρόσχημα τῆς δημοκρατίας. καὶ τοῦτο μέχρι νῦν διαφυλάττουσιν οἱ ἄρχοντες. ἐλάνθανε δὲ τοὺς πολλοὺς οὐχ ἑαυτὸν, ὡς ᾤοντο, ποιῶν [83] ταπεινὸν [84], ἀλλὰ τὸν φθόνον τῇ μετριότητι ταύτῃ καθαιρῶν καὶ κολούων [85]. αὐτῷ δὲ προστιθεὶς τοσοῦτον μέγεθος δυνάμεως, ὅσον ἀφαιρεῖν ἐδόκει τῆς ἐξουσίας, ὑποδυομένου μεθ' ἡδονῆς αὐτῷ τοῦ δήμου, καὶ φέροντος ἑκουσίως. ὥστε καὶ Ποπλικόλαν ἀνηγόρευσεν αὐτόν· σημαίνει δὲ τοὔνομα [86] Δημοκηδῆ· καὶ τοῦτο μᾶλλον ἴσχυσε τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων, ᾧ καὶ ἡμεῖς χρησόμεθα τὸν λοιπὸν βίον τοῦ ἀνδρὸς ἱστοροῦντες.

II. Ὑπατείαν μὲν γὰρ [87] ἔδωκε μετιέναι καὶ παραγγέλλειν τοῖς βουλομένοις· πρὸ δὲ τῆς καταστάσεως τοῦ συνάρχοντος, οὐκ εἰδὼς τὸν γενησόμενον, ἀλλὰ [88] δεδιὼς ἀντίπραξιν ὑπὸ φθόνου τινὸς, ἢ ἀγνοίας, ἐχρήσατο τῇ μοναρχίᾳ πρὸς τὰ κάλλιστα καὶ μέγιστα τῶν πολι-

faſcibus detraxit ſecures. Ipſas etiam ad concionem accedens depreſſit faſces et populo ſubmiſit, ſpeciem maieſtatis addens principatui populari: idque conſules ad noſtram vſque memoriam obſeruant. At non animaduertit multitudo, non facere illum ſe, vt arbitrabatur, ſubmiſſiorem, ſed inuidiam ea moderatione depellere et imminuere, atque in tantum ſuas amplificare opes, quantum detrahere videbatur de licentia: coluitque libens eum populus et tulit volens, vt etiam Poplicolam appellauerit. Atque ex priſcis eius nominibus hoc magis inualuit, quo nos etiam in reliqua vita eius deſcribenda vtemur.

Ad conſulatus quidem petitionem admiſit quemuis. Caeterum priusquam ſubrogaretur ſibi collega, euentus ignarus, metuenſque, ne collega ex inuidia vel inſcitia ſibi repugnaret, ſolus ſumma poteſtate ad optimas et praeſtantiſſimas actiones vſus

Aldina in libros excuſos immigrauit.] Liuius, Vicae potae; Lapus, *Vicas poſcas.*

83 Ποιοῦντα ταπεινὸν] Recte omn. Bodl. ποιῶν ταπεινόν.

84 ταπεινῶν Anonym.

85 κωλύων Iuntina ſola.

86 τοὔνομα τοῦτο Bodl. 1. 2.

87 ὑπατείας γὰρ iidem.

88 ἀλλὰ καὶ iidem.

89 ἀπει-

τευμάτων. πρῶτον μὲν γὰρ ἀνεπλήρωσε τὴν βουλὴν ὀλιγανδροῦσαν. ἐτεθνήκεσαν γὰρ οἱ μὲν ὑπὸ Ταρκυνίου πρότερον, οἱ δ' ἔναγχος ἐν τῇ μάχῃ. τοὺς δ' ἐγγραφέντας ὑπ' αὐτοῦ λέγουσιν ἑκατὸν ἑξήκοντα καὶ τέσσαρας γεγενῆσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα νόμους ἔγραψεν, ὧν μάλιστα μὲν ἰσχυροὺς ἐποίησε τοὺς πολλοὺς ὁ τὸν δῆμον ἀπὸ τῶν ὑπάτων τῷ φεύγοντι δίκην ἐπικαλεῖσθαι διδούς· δεύτερος, ὁ τοὺς ἀρχὴν λαβόντας, ἣν ὁ δῆμος οὐκ ἔδωκεν, ἀποθνήσκειν κελεύων· τρίτος δὲ μετὰ τούτους, ὃς ἐβοήθησε τοῖς πένησιν, ὃ τὰ τέλη τῶν πολιτῶν ἀφεῖλε, καὶ προθυμότερον ἅπτεσθαι τῶν ἐργασιῶν ἐποίησεν ἅπαντας. ὁ δὲ γραφεὶς κατὰ τῶν ἀπειθούντων τοῖς ὑπάτοις, οὐχ ἧττον ἔδοξε δημοτικὸς εἶναι, καὶ πρὸς τῶν πολλῶν μᾶλλον, ἢ δυνατῶν, γεγράφθαι. ζημίαν γὰρ ἀπειθίας[89] ἔταξε βοῶν πέντε καὶ δυοῖν προβάτων ἀξίαν. ἦν δὲ τιμὴ μὲν προβατίου ὀβολοὶ δέκα, βοὸς δὲ ἑκατόν· οὔπω νομίσματι χρωμένων πολλῷ τότε Ῥωμαίων, ἀλλὰ προβατείαις καὶ κτηνοτροφίαις εὐθηνούντων[90]. διὸ καὶ τὰς οὐσίας ἄχρι νῦν ἀπὸ τῶν προβάτων πεκούλια[91] καλοῦσι, καὶ τῶν νο-

vsus est. Primum igitur Senatum, qui fuerat ad paucitatem redactus, suppleuit. Nam partim Tarquinii regno ante, partim nuper in acie occubuerant. Quos hic adscripsit, centum sexaginta quatuor memorant fuisse. Leges deinde tulit, ex quibus vim populi maxime intendit, illa de prouocatione rei aduersus consules ad populum: altera de sacrando capite eius, qui magistratum absque populi suffragiis cepisset: mox tertia, quae succurrit inopibus, atque ea vectigali ciues subleuauit, effecitque, vt acrius incumberent opificiis. Illa etiam, quam tulit aduersus eos, qui consulibus non parerent, nihilo secius visa popularis est, atque in gratiam potius plebis, quam principum, lata. Siquidem mulctam ei, qui dicto audiens non esset, quinque bobus dixit et duabus ouibus valentem. Ouis erat pretium decem oboli, bouis centum, quod infrequens esset id temporis nummi apud Romanos vsus, sed pecudibus et armentis abundarent. Vnde facultates suas etiamnum a pecudibus peculium nominant: et vetustissime nummi

89 ἀπειθείας Bodl. 1. 2. 3. Iunt.
90 εὐθενούντων Vulcob. Iunt.
91 πεκούνια Bodl. 1. 2.

μισμάτων τοῖς παλαιοτάτοις βοῦν ἐπεχάραττον, ἢ πρόβατον, ἢ σῦν. ἐτίθεντο δὲ καὶ παισὶν αὐτῶν, Συίλλους, καὶ Βουβόλκους, καὶ Καπραρίους, ὀνόματα, καὶ Πορκίους. κάπρας μὲν, τὰς αἶγας, πόρκους δὲ, τοὺς χοίρους ὀνομάζοντες.

12. Οὕτω δὲ περὶ [92] ταῦτα δημοτικὸς γενόμενος νομοθέτης καὶ μέτριος, ἐν τῷ μετρίῳ τὴν τιμωρίαν ὑπερέτεινεν. ἔγραψε γὰρ νόμον, ἄνευ κρίσεως κτεῖναι τὸν βουλόμενον τυραννεῖν· κτείναντα δὲ, φόνου καθαρὸν ἐποίησεν, εἰ παράσχοιτο τοῦ ἀδικήματος τοὺς ἐλέγχους. ἐπεὶ γὰρ οὐ δυνατὸν ἐπιχειροῦντα τηλικούτοις λαθεῖν ἅπαντας, οὐκ ἀδύνατον δὲ τὸν [93] μὴ λαθόντα τοῦ κριθῆναι φθάσαι κρείττονα γενόμενον, ἣν ἀναιρεῖ τὸ ἀδίκημα κρίσιν, προλαβεῖν ἔδωκε τῷ δυναμένῳ κατὰ τοῦ ἀδικοῦντος. ἐπῃνέθη δὲ καὶ διὰ τὸν ταμιευτικὸν νόμον. ἐπεὶ γὰρ ἔδει χρήματα εἰς τὸν πόλεμον εἰσενεγκεῖν ἀπὸ τῶν οὐσιῶν τοὺς πολίτας, οὔτ' αὐτὸς ἅψασθαι τῆς οἰκονομίας, οὔτε φίλους ἐάσαι βουλόμενος, οὔθ' ὅλως εἰς οἶκον ἰδιώτου παρελθεῖν δημόσια χρήματα, ταμιεῖον μὲν ἀπέδειξε τὸν τοῦ Κρόνου ναὸν, ᾧ μέχρι νῦν χρώμενοι διατελοῦσι· ταμίας δὲ τῷ

nummi boue, vel oue fuerunt ſignati, filiiſque ſuis Suillis, Bubulcis, Caprariis, Porciis nomina indebant.

Quum in his legislatorem ſe adeo popularem praebuiſſet et moderatum, ea in moderatione poenam ſupra modum intendit. Tulit enim legem de interficiendo indicta cauſa eo, qui regni occupandi iniſſet conſilia: percuſſori impunitatem dedit, ſi indicia ſceleris demonſtraſſet. Quia enim qui res molitur tantas, facere non poſſit, vt omnes lateat: fieri autem poſſit, vt qui non latuerit, iudicium potentia praeueniat, cognitionis, quam eripit ſcelus, anticipandae ei, cui facultas eſſet, ius fecit aduerſus ſceleratos. Iam lex etiam de quaeſtoribus habuit commendationem. Quum eſſet enim ad bellum collatione ſtipendii opus pro facultatibus ciuium, quod pecuniam neque tractare ipſe vellet, neque permittere amicis, nec vero vt omnino in tecta priuata pecunia publica deferretur, attribuit aerario templum Saturni, quo ad noſtram vſque aetatem vtuntur, populoque con-

ceſſit,

92 δὲ καὶ περὶ iidem. 93 deeſt τὸ Bodl. 1.2.

94 Ὁράτιος

δήμῳ δύο τῶν νέων ἔδωκεν ἀποδεῖξαι, καὶ ἀπεδείχθησαν οἱ πρῶτοι, Πούπλιος Οὐετούριος καὶ Μινούκιος Μάρκος, καὶ χρήματα συνήχθη πολλά. τρισκαίδεκα γὰρ ἀπεγράψαντο μυριάδες, ὀρφανοῖς παισὶ καὶ χήραις γυναιξὶν ἀνεθείσης τῆς εἰσφορᾶς. ταῦτα δὲ διοικήσας, ἀπέδειξεν ἑαυτῷ συνάρχοντα τὸν Λουκρητίας πατέρα, Λουκρήτιον· ᾧ τῆς ἡγεμονικωτέρας ἐξιστάμενος ὄντι πρεσβυτέρῳ τάξεως, παρέδωκε τοὺς καλουμένους φάσκης, καὶ τοῦτο διέμεινεν εἰς ἡμᾶς τὸ πρεσβεῖον ἀπ' ἐκείνου τοῖς γεραιτέροις φυλαττόμενον. ἐπεὶ δ' ὀλίγαις ἡμέραις ὕστερον ἐτελεύτησεν ὁ Λουκρήτιος, πάλιν ἀρχαιρεσιῶν γενομένων, ᾑρέθη Μάρκος Ὡράτιος [94], καὶ συνῆρχε τῷ Ποπλικόλᾳ τὸν ὑπολειπόμενον χρόνον τοῦ ἐνιαυτοῦ.

13. Ταρκυνίου δὲ Ῥωμαίοις δεύτερον πόλεμον ἐν Τυῤῥηνίᾳ κινοῦντος, μέγα σημεῖον λέγεται γενέσθαι· βασιλεύων γὰρ ἔτι, καὶ τὸν νεὼν τοῦ Καπιτωλίου Διὸς ἔχων ὁ Ταρκύνιος ὅσον οὔπω συντετελεσμένον, εἴτε μαντείας γενομένης, εἴτ' αὐτῷ δόξαν ἄλλως, ἅρμα κατὰ κορυφὴν ἐπιστῆσαι κεραμεοῦν, ἐξέδωκε Τυῤῥηνοῖς τισιν ἐξ Οὐηΐων δημιουργοῖς, εἶτ' ὀλίγον ὕστερον ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς. τῶν δὲ Τυῤ-

cessit, vt duos quaestores ex iuuenibus crearet. Creati primi Publ. Veturius et Marc. Minutius. Ingens vis est pecuniae coacta. Censiti fuere centum triginta millia. Orbis viduisque gratia facta tributi pendendi. His dispensatis, collegam subrogauit Lucretiae patrem Lucretium: cui maiori natu priorem locum concedens, tradidit fasces. Inde haec praerogatiua hucvsque grandioribus aetate est conseruata. Quo intra paucos dies defuncto, comitiis iterum habitis, suffectus est Marcus Horatius, atque hic reliquum anni collega Poplicolae fuit.

At Tarquinio alterum bellum populo Romano ex Hetruria mouente, fama est, magnum factum portentum. Aedem Iouis in Capitolio, dum regnaret adhuc, quum tantum non consummasset Tarquinius, oraculo monitus, an suo ipsius forte consilio, currum figulinum Tuscis opificibus ciuibus Veientibus imponendum fastigio locauit. Post aliquanto regno est exactus. Ea quadriga

94 Ὁράτιος Anon. sic alibi scribendum.

 95 ἐνδόντα

ῥηνῶν διαπεπλασμένον τὸ τέθριππον ἐμβαλόντων εἰς κάμινον, οὐκ ἔπαθεν, ἃ προσῆκε πάσχειν πηλὸν ἐν πυρὶ, πυκνοῦσθαι καὶ συνιζάνειν, ἐκτηκομένης τῆς ὑγρότητος, ἀλλ' ἐξέστη καὶ ᾤδησε· καὶ μέγεθος ἔσχεν ἅμα ῥώμῃ καὶ σκληρότητι τοσοῦτον, ὥστε μόλις ἐξαιρεθῆναι, τὴν ὀροφὴν ἀποσκευασαμένων τῆς καμίνου, καὶ τῶν τοίχων περιαιρεθέντων. ὡς οὖν ἐδόκει τοῖς μάντεσι θεῖον εἶναι σημεῖον εὐτυχίας καὶ δυνάμεως, παρ' οἷς ἔσοιτο τὸ τέθριππον, ἔγνωσαν οἱ Οὐήϊοι μὴ προέσθαι τοῖς Ῥωμαίοις ἀπαιτοῦσι, καὶ ἀπεκρίναντο τοσοῦτον· Ταρκυνίῳ, οὐ τοῖς Ταρκύνιον ἐκβαλοῦσι προσήκει. ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις ἦσαν ἵππων ἀγῶνες αὐτοῖς, καὶ τὰ μὲν ἄλλα θέαν καὶ σπουδὴν εἰωθυῖαν παρεῖχε· τὸ δὲ νικῆσαν τέθριππον ὁ μὲν ἡνίοχος ἐξήλαυνε τοῦ ἱπποδρόμου σχέδην ἐστεφανωμένος, οἱ δ' ἵπποι πτοηθέντες ἀπ' οὐδεμιᾶς ἐμφανοῦς προφάσεως, ἀλλὰ κατά τι δαιμόνιον, ἢ τύχην, ἵεντο παντὶ τάχει πρὸς τὴν Ῥωμαίων πόλιν ἔχοντες τὸν ἡνίοχον· ὡς δ' οὐδὲν ἦν ἔργον αὐτοῦ κατατείνοντος, οὐδὲ παρηγοροῦντος, ἀλλ' ἥρπαστο, δόντα[95] τῇ ῥύμῃ[96], καὶ φερόμενον, ἄχρις οὗ τῷ Καπι-

driga quum Tuſci figuratam immiſiſſent in fornacem, quod lutum ſolet, in igne non ſpiſſata eſt, neque reſoluto humore adſtricta: ſed exſurrexit et creuit, atque in tantam molem tamque ſolidam et firmam exiuit, vt fornacis ablato culmine et parietibus deiectis aegre educeretur. Id quia vatibus viſum eſt coeleſte felicitatis et potentiae prodigium iis, penes quos ea quadriga foret, ſtatuerunt repetentibus Romanis non tradere eam Veientes, ac tantum reſponderunt, ad Tarquinium quadrigam, non ad Tarquinii ſpectare expulſores. Mox ludis Equeſtribus, quum ſpectaculum alias ageretur aſſueta ſolemnitate, victricem quadrigam agitator coronatus ſenſim exigebat circo. Ibi equi ab nulla conſternati euidenti cauſa, ſed ex neſcio qua diuina incitatione, vel caſu, effuſo curſu Romam rapto ſecum contenderunt agitatore. Nec quicquam adducendis habenis, vel demulcendis profecit equis, verum arripuerunt vi victum et ablatum, dum iuxta Capitolium

95 ἐνδόντα Anonym.
96 τῇ ῥύμῃ] Editiones priores habent ῥώμῃ: pro quo datiuo repoſui datiuum ῥύμῃ: quod et

τωλίῳ προσμίξαντες, ἐξέβαλον αὐτὸν ἐνταῦθα περὶ [97] τὴν πύλην, ἣν νῦν Ῥατουμέναν καλοῦσι [98]. γενομένου δὲ τούτου [99], θαυμάσαντες οἱ Οὐήϊοι καὶ φοβηθέντες, ἐπέτρεψαν τὸ ἅρμα ἀποδοῦναι τοῖς τεχνίταις.

14. Τὸν δὲ νεὼν τοῦ Καπιτωλίου Διὸς εὔξατο μὲν ἀναθήσειν Ταρκύνιος ὁ Δημαράτου πολεμῶν Σαβίνοις, ᾠκοδόμησε δὲ Ταρκύνιος ὁ Σούπερβος, υἱὸς ὢν ἢ υἱωνὸς τοῦ εὐξαμένου [100]. καθιερῶσαι δ' οὐκ ἔφθασεν, ἀλλὰ μικρὸν ἀπελείπετο τοῦ τέλος [1] ἔχειν, ὅτε Ταρκύνιος ἐξέπιπτεν. ὡς οὖν ἀπείργαστο τελέως, καὶ τὸν προσήκοντα κόσμον ἀπεῖχεν, ἦν τῷ Ποπλικόλᾳ φιλοτιμία πρὸς τὴν καθιέρωσιν. ἐφθόνουν δὲ πολλοὶ τῶν δυνατῶν, καὶ ἤχθοντο ταῖς μὲν ἄλλαις τιμαῖς ἧττον, ἃς νομοθετῶν καὶ στρατηγῶν ἐκ προσηκόντων ἔσχε· ταύτην δ' οὖσαν ἀλλοτρίαν οὐκ ᾤοντο δεῖν

pitolium ad portam, quam nunc Ratumenam vocant, effuderunt eum. Quo facto Veientes obstupefacti metuque perculsi, permiserunt artificibus, vt currum restituerent.

Templum Iouis Capitolini Tarquinius, Demarati filius, in bello, quod gessit cum Sabinis, vouerat. Id Tarquinius Superbus, eius, qui vouerat, filius vel nepos, exstruxit: non dedicauit tamen, sed erat pene absolutum, quum Roma pelleretur. Vt iam vndequaque perfectum et decenti specie fuit exstructum, affectauit id Poplicola dedicare. Caeterum aemulati ex primoribus multi minus quidem caeteris eius honoribus, quos ex promulgatis legibus et bellis perpetratis fuerat merito consequutus, verum alienum hunc non duxerunt ei tri-

et magis sententiae huius loci conuenire videatur, et datiuum illum ῥώμῃ ex praecedentibus verbis τὴν Ῥωμαίων πόλιν sumtum esse verisimile sit. *H. Steph.*

97 παρὰ Vulcob.

98 περὶ τὴν πύλην, ἣν νῦν Ῥατουμέναν καλοῦσι] Sic et Plinius habet lib. VIII. cap. 42. hoc factum commemorans: et Sext. Pompeius lib. XVI. *Xylander.* Ῥατουμίναν Bodl. 1. 2.

99 γενομένου δὲ τούτου, etc.] Eutrop. lib. I. de G. R. *Cruser.*

100 υἱὸς ὢν ἢ υἱωνὸς τοῦ εὐξαμένου] Non otiose hoc dixit. Nam et Liuius fatetur dubitari, filiusne, (vt ipse putat) an vero nepos Prisci Superbus fuerit. Posterius ostendit multis rationibus Dionysius Halicarn. lib. IV. *Xylander.*

1 τέλους Bodl. 1. 2. Iunt. Ald.

2 στρατη-

αὐτῷ προσγενέσθαι, καὶ τὸν Ὡράτιον προετρέποντο καὶ παρώξυνον ἀντιποιεῖσθαι τῆς καθιερώσεως. γενομένης οὖν τῷ Ποπλικόλα στρατείας [2] ἀναγκαίας, ψηφισάμενοι τὸν Ὡράτιον καθιεροῦν, ἀνῆγον εἰς τὸ Καπιτώλιον, ὡς οὐκ ἂν ἐκείνου περιγενόμενοι παρόντος. ἔνιοι δέ φασι, κλήρῳ [3] τῶν ὑπάτων λαχεῖν ἐκεῖνον ἐπὶ τὴν στρατείαν ἄκοντα, τοῦτον δ' ἐπὶ τὴν καθιέρωσιν [4]. ἔξεστι δὲ περὶ τούτων ὡς ἔσχεν εἰκάζειν τοῖς πραχθεῖσι περὶ τὴν καθιέρωσιν. εἰδοῖς οὖν Σεπτεμβρίαις, ὃ συντυγχάνει περὶ τὴν πανσέληνον μάλιστα τοῦ Μεταγειτνιῶνος [5], ἠθροισμένων ἁπάντων εἰς τὸ Καπιτώλιον, ὁ μὲν Ὡράτιος, σιωπῆς γενομένης, τά τ' ἄλλα δράσας, καὶ τῶν θυρῶν ἀψάμενος, ὥσπερ ἔθος ἐστὶν, ἐπεφθέγγετο τὰς νενομισμένας ἐπὶ τῇ καθιερώσει φωνάς. ὁ δ' ἀδελφὸς τοῦ Ποπλικόλα Μάρκος, ἐκ πολλοῦ παρὰ τὰς θύρας ὑφεστὼς, καὶ παραφυλάττων τὸν καιρὸν· [6] Ὦ ὕπατε, εἶπεν, ὁ υἱός σου τέθνηκεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ νοσήσας. τοῦτο πάντας ἠνίασε τοὺς ἀκούσαντας· ὁ δ' Ὡράτιος οὐδὲν διαταραχθεὶς, ἀλλ' ἢ τοσοῦτον μόνον

ei tribuendum; hortatique ſunt ac ſtimulauerunt Horatium, hanc vt ambiret dedicationem. Quum autem Poplicolae neceſſitas incumberet expeditionis, conceſſa ex plebiſcito Horatio dedicatio eſt, eumque duxerunt in Capitolium, tanquam non futuri ſuperiores, ſi praeſens ille eſſet. Alia fama eſt, ſortitis conſulibus, Poplicolae prouinciam inuito eueniſſe, alteri dedicationem. Verum quo pacto ſe res haec habuerit, coniicias licet ex geſtis in dedicatione. Idibus itaque Septembribus, quod tempus incidit potiſſimum in plenilunium menſis, quem vocant Athenienſes Metagitniona, quum in Capitolium omnes conueniſſent, dum Horatius ſilentio facto et reliquis perpetratis, poſtem de more tenens effatur ſolemnem dedicationis precationem, Marcus Poplicolae frater, qui diu oſtio adſtiterat captans occaſionem, Filius tuus, conſul, in caſtris ex morbo periit. Torſit id omnes aſſiſtentes, at Horatius nihil commotus, ſed tantum fatus, Cadauer

2 στρατηγίας Iuntina. 3 pro κλήρῳ dat πληρουμένων εἰδοῖς Bodl. 1. 2. Anonym. 4 καθιέρωσιν] hinc deſunt ad 5 μεταγειτνιῶντος Iunt. Ald. 6 ὅπου

εἰπών· Ῥίψατε τοίνυν τὸν νεκρὸν, ὅποι [6] βούλεσθε, ἐγὼ γὰρ οὐ προσίεμαι τὸ πένθος· ἐπέραινε τὴν λοιπὴν καθιέρωσιν. ἦν δὲ τὸ προσηγγελμένον οὐκ ἀληθὲς, ἀλλ' ὁ Μάρκος, ὡς ἀποστήσων τὸν Ὡράτιον, ἐψεύσατο. θαυμαστὸς οὖν ὁ ἀνὴρ τῆς εὐσταθείας, εἴτε τὴν ἀπάτην ἐν καιρῷ βραχεῖ συνεῖδεν, εἴτε πιστευθεὶς ὁ λόγος οὐκ ἐκίνησεν αὐτόν.

15. Ἔοικε δὲ καὶ περὶ τὸν δεύτερον ναὸν ὁμοία τύχη γενέσθαι τῆς καθιερώσεως. τὸν μὲν γὰρ πρῶτον [7], ὡς εἴρηται, Ταρκυνίου κατασκευάσαντος, Ὡρατίου δὲ καθιερώσαντος, ἐν τοῖς ἐμφυλίοις πολέμοις πῦρ ἀπώλεσε· τὸν δὲ δεύτερον ἀνέστησε μὲν [8] Σύλλας, ἐπεγράφη δὲ τῇ καθιερώσει Κάτουλος, Σύλλα προαποθανόντος. τούτου δὲ πάλιν ἐν ταῖς κατὰ Οὐιτέλλιον στάσεσι διαφθαρέντος, τρίτον [9] τῇ πρὸς τἄλλα, καὶ τοῦτο [10] χρησάμενος εὐποτμίᾳ Οὐεσπεσιανὸς, ἐξ ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἀναγαγὼν ἐπεῖδε γενόμενον, καὶ φθειρόμενον μετ' ὀλίγον οὐκ ἐπεῖδεν, ἀλλὰ τοσοῦτον εὐτυχίᾳ Σύλλαν παρῆλθεν, ὅσον ἐκεῖνον μὲν τῆς ἀφιερώσεως τοῦ ἔργου, τοῦτον δὲ τῆς ἀναιρέσεως

Cadauer quo vultis efferte, ego luctum non accipio, reliquam dedicationem peregit. Is nuntius verus non erat, ſed vt auerteret Horatium, fuerat Marcus eum ementitus. Memorabilis viri illius conſtantia, ſiue dolum momento intellexit, ſiue nuntio quamuis fidem habuerit, non fuit tamen permotus.

Par euentus videtur in ſecundo dedicando templo fuiſſe. Nam primum quod Tarquinius (vt iam dictum eſt) condidit, et dedicauit Horatius, incendium bellis ciuilibus abſumpſit. Secundum excitauit Sylla, ſed Catulus, Sylla fato praeuento, eſt dedicationi praeſcriptus. Quod quum iterum bellis inteſtinis Vitellianis deflagraſſet, tertium cum alia vſus felicitate, tum hac Veſpaſianus ab initio vidit perductum ad finem, concidens paulo poſt non vidit: verum hactenus Syllam ſuperauit felicitate, quatenus ille conſecrationem templi ab ſe aedificati, hic interitum morte praeuenit.

6 ὅπου Bodl. 1.2. ῥίψατε τὸν νεκρὸν τοίνυν ὅποι Iuntina, Aldina. 7 τὸν μὲν γὰρ πρῶτον etc.] Appian. Belli ciuil. lib. I. *Cruſer.*

8 ἀνέστησεν ὁ Bodl. 1.2.

9 τὸν τρίτον Vulcob.

10 ἐν τούτῳ Anonym.

11 τούτων

προαποθανεῖν. ἅμα γὰρ τῷ τελευτῆσαι Οὐεσπεσιανὸν, ἐνεπρήσθη τὸ Καπιτώλιον. ὁ δὲ τέταρτος οὗτος ὑπὸ Δομετιανοῦ καὶ συνετελέσθη καὶ καθιερώθη. λέγεται δὲ Ταρκύνιον εἰς τοὺς θεμελίους ἀναλῶσαι λίτρας ἀργυρίου τετρακισμυρίας· τούτου [11] δὲ τοῦ καθ' ἡμᾶς, τὸν μέγιστον ἐν Ῥώμῃ τῶν ἰδιωτικῶν πλούτων [12] ἐκλογισθέντα [13] ἐς τὸ τῆς χρυσώσεως μὴ τελέσαι ἀνάλωμα, πλέον ἢ δισχιλίων καὶ μυρίων ταλάντων γενόμενον. οἱ δὲ κίονες ἐκ τοῦ Πεντέλησιν ἐτμήθησαν λίθου [14], κάλλιστα τῷ πάχει πρὸς τὸ μῆκος ἔχοντες· εἴδομεν γὰρ αὐτοὺς Ἀθήνησιν. ἐν δὲ [15] Ῥώμῃ πληγέντες αὖθις καὶ ἀναξυσθέντες, οὐ τοσοῦτον ἔσχον γλαφυρίας, ὅσον ἀπώλεσαν συμμετρίας, τοῦ καλοῦ διάκενοι καὶ λαγαροὶ φανέντες. ὁ μέντοι θαυμάσας τοῦ Καπιτωλίου τὴν πολυτέλειαν, εἰ μίαν εἶδεν ἐν οἰκίᾳ Δομετια-

praeuenit. Simul enim atque deceſſit Veſpaſianus, Capitolium hauſtum incendio eſt. Quartum hoc, ab Domitiano et conſummatum eſt et dedicatum. Dicitur in fundamenta impendiſſe Tarquinius quadraginta millia pondo argenti: at huius, quod nunc exſtat, vel maximas vnius priuati Romani reputatas opes non ſuppeditaſſe in deaurationem, in quam plus duodecim millia talentum exhauſta. Columnae ſunt ex marmore Pentelico exciſae, quarum elegantiſſime reſpondebat craſſitudini longitudo: eas enim vidimus Athenis. Nec deſecatis denuo expolitiſque tantum acceſſit venuſtatis, quantum deceſſit ſymmetriae, apparuitque exilibus redditis exhauſtus decor. At quibus facit Capitolii magnificentia admirationem, hi vnam ſi in Domitiani domo videant porticum,

11 τούτων Vulcob.

12 τὸν ἰδιωτικὸν, vel τοῦ ἰδιωτικοῦ πλούτου Vulcob. τὸν ἰδιωτικὸν πλοῦτον Bodl. 1. 2. Iuntina, τοῦ ἰδιωτικοῦ πλούτου Bodl. 3. τῶν ἰδιωτικῶν πλοῦτον Ald.

13 ἐκλογισθέντος Vulcob. ἐκλογισθέντα in ſingulari Iuntina et Aldina. vulgares dant ἐκλογισθέντας in accuſ. plur.

14 οἱ δὲ κίονες ἐκ τοῦ Πεντέλησιν ἐτμήθησαν λίθου] Pentele pagus eſt Atticae, vt docet Stephanus. Pauſanias lib. I. Deſcript. Graeciae, demonſtrat, eſſe montem Atticae Pentelicum, vbi ſint lapicidinae. Huius lapidis etiam Cic. ad Atticum meminit lib. I. de Hermis Pentelicis. Id propter Lapum et eius correctorem annotaui. *Xyl.*

15 ἔν τε Ῥ. Vulcob.

16 τὸ

νȣ͂ ϛοὰν, ἢ βασιλικὴν, ἢ βαλανεῖον, ἢ παλλακίδων δίαιταν, οἷόν ἐϛι τὸ λεγόμενον Ἐπιχάρμȣ [16] πρὸς τὸν ἄσωτον·

Οὐ φιλάνθρωπος τύ γ' ἐσσί [17]. ἔχεις νόσον. χαίρεις διδȣ́ς·

τοιȣ͂τον ἄν τι πρὸς Δομετιανὸν εἰπεῖν προήχθη· Οὐκ εὐσεβὴς, ȣ̓δὲ φιλότιμος τύ γ' ἐσσί· ἔχεις νόσον. χαίρεις κατοικοδομῶν· ὥσπερ ὁ Μίδας ἐκεῖνος, ἅπαντά σοι χρυσᾶ καὶ λίθινα βȣλόμενος γίνεσθαι. ταῦτα μὲν ȣ͂ν περὶ τȣ́των.

16. Ὁ δὲ Ταρκύνιος μετὰ τὴν μεγάλην μάχην, ἐν ᾗ καὶ τὸν υἱὸν ἀπώλεσε μονομαχήσαντα Βρȣ́τῳ, καταφυγὼν εἰς τὸ Κλȣ́σιον, ἱκέτευσε Κλάραν [18] Πορσήναν [19], ἄνδρα καὶ δύναμιν μεγίϛην ἔχοντα τῶν Ἰταλικῶν βασιλέων [20], καὶ δοκȣ͂ντα χρηϛὸν εἶναι καὶ φιλότιμον. ὁ δ' ὑπέσχετο βοηθήσειν [21], καὶ πρῶτον μὲν ἔπεμψεν εἰς

porticum, vel basilicam, vel balneum, vel pellicum diaetam; cuiuscemodi est Epicharmi ad profusum quendam dictum:

Non benignus es, habes morbum, gestis tu largiens:

consimile quid ad Domitianum cogantur dicere: Non tu quidem religiosus, nec magnificus es: morbo teneris, gaudes, quum in aedificia omnia profundas: qui, vt Midas ille, omnia tibi aurea fieri et gemmea cupis. Caeterum de his satis.

Tarquinius a magno illo conflictu, quo filium, qui solus fuerat cum Bruto congressus, amiserat, Clusium supplex ad Claram Porsenam perfugit, virum maxima potentia inter reges Italicos subnixum, et humanum, vti habebatur, magnanimumque. Hic auxilium ei pollicitus est: ac primum per

16 τὸ λεγόμενον Ἐπιχάρμȣ] De Epicharmo Diogenes Laërt. lib. V. et Suidas. *Cruser.*

17 Τύ γ' ἐσσὶ] Lege τύ γ' ἐσσ' ob versum trochaicum tetram. catalect. atque ita legendum Op. Mor. p. 905. vbi iterum occurrit.

18 Κλάραν] Recte Fl. Λάραν, quod probat Dacer. Liuius vocat Lartem Porsenam. [vti etiam Cruserius annotat, his verbis: Livius habet *Lartem*, id est regem.] Lapus *Laërtem*, errore typographico pro Lartem. Λάρτην Anonym. Aldina prima dedit vulgatam.

19 Πόρσιναν Bodl. 1. 2. 3. Iunt. Ald. constanter.

20 βασιλέα Bodl. 1. 2.

21 βοηθῆσαι idem.

22 ἀπὼν

Ῥώμην, κελεύων δέχεσθαι τὸν Ταρκύνιον· ὡς δ' οὐχ ὑπήκουσαν οἱ Ῥωμαῖοι, καταγγείλας αὐτοῖς πόλεμον, καὶ χρόνον, ἐν ᾧ, καὶ τόπον, εἰς ὃν ἔμελλεν ἐμβαλεῖν, ἀφίκετο μετὰ πολλῆς δυνάμεως. Ποπλικόλας δ' ᾑρέθη μὲν ἀπὼν [22] ὕπατος τὸ δεύτερον, καὶ σὺν αὐτῷ Τίτος Λουκρήτιος· ἐπανελθὼν δ' εἰς Ῥώμην, καὶ βουλόμενος τῷ φρονήματι πρῶτον ὑπερβαλέσθαι τὸν Πορσήναν, ἔκτιζε πόλιν Σιγλιουρίαν [23], ἤδη πλησίον αὐτοῦ ὄντος. καὶ τειχίσας μεγάλοις ἀναλώμασιν ἑπτακοσίους ἀποίκους ἀπέστειλεν, ὡς ῥᾳδίως φέρων καὶ ἀδεῶς τὸν πόλεμον. οὐ μὴν ἀλλὰ προσβολῆς ὀξείας τῷ τείχει γενομένης, ἐξεώσθησαν οἱ φύλακες ὑπὸ τοῦ Πορσήνα, καὶ φεύγοντες, ὀλίγου συνεσπάσαντο τοὺς πολεμίους εἰς τὴν πόλιν. ἔφθη δὲ πρὸ τῶν πυλῶν

per legatos a Romanis, vt reciperent Tarquinium, poſtulauit. Quod vbi abnuit populus, indicto ei bello, et quo tempore, in quemque locum inuaſurus eſſet denunciato, multis cum copiis mouit in eos. Id temporis Poplicola licet abſens iterum, et cum eo Tit. Lucretius, conſules facti. Poplicola regreſſus Romam, quo primum animo vinceret Porſenam, oppidum Sigliuriam, imminente iam eo, condidit. Quod cum grandi impenſa muniiſſet, miſit eo ſeptingentos colonos, quaſi floccifaceret et contemneret bellum. Caeterum acriter muros huius oppidi Porſena aggreſſus praeſidium eiecit, permixtique fugientibus hoſtes prope in vrbem eruperunt. Verum pro porta occurrit Poplicola

22 ἀπὼν] Ex vet. cod. additum fuit hoc participium: quod verbis proxime ſequentibus confirmatur. *H. Steph.* deeſt enim Iuntinae Aldinaeque. ἀπὸ Bodl. I. 2.

23 πόλιν Σιγλιουρίαν] Sic quidem eſt in Graeco: ſed non video, quid ſit Sigliuria. Suſpicor, Signiam fuiſſe ſcribendum. Non quidem neſcio, Tarquinium ſuperbum eius coloniae autorem a Liuio poni: ſed potuit vel alios autores ſecutus fuiſſe Plutarchus, vel ea colonia tum inſtaurari, vel augeri et corroborari a Poplicola. Equidem ad annum (vt ego et plerique numeramus) V. C. CCLIX. hoc eſt, decimo tertio poſt anno, Livius ſcribit, Signiam coloniam, quam rex Tarquinius deduxerat, ſuppleto numero colonorum iterum deductam eſſe. Apud Dionyſium Συγκήριον deducta colonia legitur, praeſidii cauſa contra Latinos et Hernicos, ſecundo Poplicolae conſulatu. *Xyl.* Σιγνίαν habet etiam Anonym.

24 περὶ

ἐκβοηθήσας ὁ Ποπλικόλας, καὶ μάχην συνάψας παρὰ [24] τὸν ποταμὸν, ἀντεῖχε πλήθει βιαζομένοις τοῖς πολεμίοις· ἄχρις οὗ τραύμασι νεανικοῖς περιπεσὼν, ἀπεκομίσθη φοράδην ἐκ τῆς μάχης. τὸ δ' αὐτὸ καὶ Λουκρητίου, τοῦ συνάρχοντος αὐτῷ, παθόντος, ἀθυμία τοῖς Ῥωμαίοις ἐνέπεσε, καὶ φυγῇ πρὸς τὴν πόλιν ἔσωζον ἑαυτούς. ὠθουμένων δὲ τῶν πολεμίων διὰ τῆς ξυλίνης γεφύρας, ἐκινδύνευσεν ἡ Ῥώμη κατὰ κράτος ἁλῶναι. πρῶτος δὲ Κόκλιος Ὡράτιος, καὶ σὺν αὐτῷ δύο τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν, Ἑρμήνιος καὶ Λουκρήτιος [25], ἀντέστησαν περὶ τὴν ξυλίνην γέφυραν. ὁ δὲ Ὡράτιος τὸ Κόκλιος [26] ἐπωνυμίαν ἔσχεν, ἐν πολέμῳ τῶν ὀμμάτων θάτερον ἐκκοπείς· ὡς δ' ἔνιοι λέγουσι, διὰ σιμότητα τῆς ῥινὸς ἐνδεδυκυίας, ὥστε μὴ εἶναι τὸ διορίζον τὰ ὄμματα, καὶ τὰς ὀφρῦς συγκεχύσθαι, Κύκλωπα βουλόμενοι καλεῖν αὐτὸν οἱ πολλοὶ, τῆς γλώττης ὀλισθαινούσης, ἐκράτησαν [27] ὑπὸ πλήθους Κόκλιον

Poplicola hoſtibus, commiſſaque iuxta amnem pugna, ſuſtinuit prementem multitudine hoſtem, quoad, multis vulneribus ſtrenue acceptis, ex proelio eſt ſublatus. Eadem fortuna collegae eius Lucretii fuit. Vnde perculſi Romani fuga ad vrbem ſalutem petierunt. Quum magno impetu hoſtes per pontem ſublicium ferrentur, Roma fuit pene vi capta. Ibi princeps Horatius Cocles, et duo primae nobilitatis viri, Hermenius et Lucretius, hoſtibus ſe in ponte obiecere. Horatius dictus Cocles cognomine fuit, quod alter oculus ei eſſet in bello excuſſus: vt nonnulli dictitant, quod ſimus eſſet, naſo ita depreſſo, nullum vt eſſet inter oculos interſtitium, et ſupercilia haberet commiſſa. Vnde vocare eum multitudo quum Cyclopem vellet, labente lingua obtinuit, vt diceretur a vulgo Cocles.

24 περὶ Vulcob.

25 Ἑρμήνιος καὶ Λουκρήτιος] Corrige ex Liuio et Dionyſio (quod viderunt omnes) Λάρτιος. Lucretius ſupra vulneratus exceſſiſſe pugna traditur. [ita etiam Xylandro viſum eſt, qui haec annotat: Malui Lartium, quam Lucretium, Liuium et Dionyſium ſequens: et videbatur eſſe menda, inculcato Lucretii nomine.]

26 Ὁ Κόκλιος] Omn. Bodl. Fl. et Ald. τὸ Κόκλιος: ſic p. 233. τὸ Σκαιόλαν. vel forte legendum poſtea, ἐπωνύμιον, vt initio Fabii παρωνύμιον vſurpatur.

27 Ἐκράτησαν] Lege, ἐκράτησεν;

καλεῖσθαι. ἔτος ἑςὼς πρὸ τῆς γεφύρας, ἠμύνετο τὲς πολεμίες, ἄχρις ἔ διέκοψαν οἱ σὺν αὐτῷ κατόπιν τὴν γέφυραν ἔτω δὲ μετὰ τῶν ὅπλων ἀφεὶς ἑαυτὸν εἰς τὸν ποταμὸν ἀπενήξατο, καὶ προσέμιξε τῇ πέραν ὄχθῃ, δόρατι Τυῤῥηνικῷ βεβλημένος τὸν γλετόν. ὁ δὲ Ποπλικόλας τὴν ἀρετὴν θαυμάσας, αὐτίκα μὲν εἰσηγήσατο, Ῥωμαίες ἅπαντας, ὅσην ἕκαςος ἐν ἡμέρᾳ τροφὴν ἀνήλισκε, δἔναι συνεισενεγκόντας, ἔπειτα τῆς χώρας, ἣν [28] αὐτὸς περιαρόσειεν ἐν ἡμέρᾳ. πρὸς δὲ τέτοις, εἰκόνα χαλκῆν ἔςησαν αὐτῷ ἐν τῷ ἱερῷ τἔ Ἡφαίςε, τὴν γενομένην ἐκ τἔ τραύματος τῷ ἀνδρὶ χωλότητα μετὰ τιμῆς παρηγορἔντες.

17. Ἐπικειμένε δὲ τἔ Πορσήνα τῇ πόλει, καὶ λιμὸς ἥπτετο τῶν Ῥωμαίων, καὶ Τυῤῥηνῶν ἕτερος ςρατὸς αὐτὸς καθ᾽ αὐτὸν εἰς τὴν χώραν ἐνέβαλε. Ποπλικόλας δὲ τὸ τρίτον ὑπατεύων, Πορσήνᾳ μὲν, ἀτρεμῶν καὶ φυλάττων τὴν πόλιν, ᾤετο δεῖν ἀντέχειν· τοῖς δὲ Τυῤῥηνοῖς ὑπεξῆλθε, καὶ συμβαλὼν ἐτρέψατο, καὶ πεντακισχιλίες αὐτῶν ἀνεῖλε. τὸ δὲ περὶ Μεκίον [29] εἴρηται μὲν ὑπὸ πολλῶν

Cocles. Hic positus in statione pontis, quoad eum socii a tergo rescidissent, sustinuit hostes. Inde armatus se in Tyberim misit, atque incolumis ad vlteriorem ripam tranauit, iaculo Hetrusco in natibus ictus. Cuius virtutem Poplicola admiratus statim tulit ad populum, vt quisque ex Quiritibus cibaria ei vnius diei conferret, deinde donarent, quantum agri vno die circumarasset. Ad haec statuam aeneam ei in aede Vulcani posuerunt. Eo honore contractam ex vulnere clauditatem leniuere.

Dum Porsena vrbem premit, infestauit insuper Romanos fames, et Tuscorum alter exercitus per se agrum populatus est. Poplicola vero tertium consul, obsistere Porsenae statuit quiescendo et vrbem tuendo. In Hetruscos copias eduxit occulte, eosque acie fudit, interfectis quinque millibus. At factum C. Mutii a multis, sed diuersimode celebratum

τησεν, *obtinuit, vt Cocles a pluri- mis diceretur,* vt reddidit Lapus. exstitisset, nisi hactenus latuisset illud ὅς in finali syllaba χώρας.

28 χώρας ἣν] Magis placet ὅσην, *quantum agri;* atque ita

29 τὸ δὲ περὶ Μεκίον etc.] Valer. Max. lib. III. cap. 3. *Cruser.*

30 λεκτέον

καὶ διαφόρως. λεκτέον δὲ, ᾗ μάλιστα πιστεύεται, καὶ ἡμῖν [30]. ἦν ἀνὴρ εἰς πᾶσαν ἀρετὴν ἀγαθὸς, ἐν δὲ τοῖς πολεμικοῖς ἄριστος· ἐπιβουλεύων δὲ τὸν Πορσήναν ἀνελεῖν, παρεισῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον Τυῤῥηνίδα φορῶν ἐσθῆτα, καὶ φωνῇ χρώμενος ὁμοίᾳ. περιελθὼν δὲ τὸ βῆμα τοῦ βασιλέως καθεζομένου, καὶ σαφῶς μὲν αὐτὸν οὐκ εἰδὼς, ἐρέσθαι δὲ περὶ αὐτοῦ δεδιὼς, ὃν ᾠήθη μάλιστα τῶν συγκαθεζομένων ἐκεῖνον εἶναι, σπασάμενος τὸ ξίφος ἀπέκτεινεν. ἐπὶ τούτῳ δὲ συλληφθεὶς ἀνεκρίνετο [31]· καί τινος ἐσχαρίδος πῦρ ἐχούσης, μέλλοντι τῷ Πορσήνᾳ θύειν κεκομισμένης [32], ὑπερσχὼν τὴν δεξιὰν χεῖρα, καιομένης τῆς σαρκὸς εἱστήκει πρὸς τὸν Πορσήναν ἀποβλέπων ἰταμῷ καὶ ἀτρέπτῳ τῷ προσώπῳ, μέχρις οὗ θαυμάσας ἀφῆκεν αὐτὸν, καὶ τὸ ξίφος ἀποδιδοὺς, ὤρεξεν ἀπὸ τοῦ βήματος· ὁ δὲ τὴν εὐώνυμον προτείνας ἐδέξατο. καὶ διὰ τοῦτο Φα-

tum eſt, neque id nos, vt maxime probabile videtur, praeteribimus. Fuit hic cum omni ornatus virtute, tum bellicis artibus praeſtantiſſimus. Porſenam autem quum conſtituiſſet opprimere incautum, veſte indutus Hetruſca et aſſimili lingua vtens in caſtra penetrauit. Quum ambiiſſet tribunal, vbi rex conſidebat, ignoraret autem regem, et timeret ſciſcitari, qui eſſet, quem maxime ex conſeſſu arbitratus eſt regem eſſe, eum ſtricto gladio obtruncauit. Ob id factum comprehenſus eſt, et quaeſtionem de eo habuerunt. Erat ibi accenſus ad ſacrificium Porſenae foculus, ei dextram iniicit: dum torretur caro, intuitus Porſenam eſt truci et imperterrito vultu, donec attonitus miraculo eum dimiſit, gladiumque, quem porrexit ei ex tribunali, reddidit: ille eum protenſa laeua accepit. Hinc fama eſt

30 λεκτέον δὲ, ᾗ μάλιστα πιστεύεται, καὶ ἡμῖν] Poſt πιστεύεται interpunctionis notam ponendam cenſeo, neque enim πιστεύεται iungendum cum ἡμῖν, ſed hoc pronomen ad λεκτέον pertinere exiſtimo. Sic enim et alibi Plutarchus ſe in aliqua re narranda id ſequi profitetur, quod apud plures fidem impetrarit. Scio alioqui, vnum ex interpretibus πιστεύεται iungere cum ἡμῖν, interpretantem: Exponam eo modo, quo maxime perpetratum credo. *H. Steph.*

31 Ἀνεκρίνετο] Falſo hic autumat Dacer. Noſtrum aliquid omiſiſſe. quicquid enim Liuius de Porſenae minis memorat, hac voce ſatis innuitur.

32 κεκοσμημένης Bodl. I. 2.

σὺν αὐτῷ γενέσθαι τὸ Σκαιόλαν ἐπίκλησιν, ὅπερ ἐστὶ Λαιόν. ἔφη δὲ, τὸν φόβον τοῦ Πορσήνα νενικηκὼς, ἡττᾶσθαι τῆς ἀρετῆς, καὶ χάριτι μηνύειν, ἃ πρὸς ἀνάγκην οὐκ ἂν ἐξηγόρευσε. Τριακόσιοι γὰρ Ῥωμαίων, ἔφη, τὴν αὐτὴν ἐμοὶ γνώμην ἔχοντες ἐν τῷ στρατοπέδῳ σου πλανῶνται καιρὸν ἐπιτηροῦντες· ἐγὼ δὲ κλήρῳ λαχὼν καὶ προεπιχειρήσας, οὐκ ἄχθομαι τῇ τύχῃ διαμαρτὼν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, καὶ φίλου μᾶλλον, ἢ πολεμίου Ῥωμαίοις εἶναι πρέποντος. Ταῦθ᾽ ὁ Πορσήνας ἀκούσας ἐπίστευσε, καὶ πρὸς τὰς διαλύσεις ἥδιον ἔσχεν, οὐ τοσοῦτο, μοὶ δοκεῖ, φόβῳ τῶν τριακοσίων, ὅσον ἀγασθεὶς καὶ θαυμάσας τὸ φρόνημα καὶ τὴν ἀρετὴν τῶν Ῥωμαίων. τοῦτον τὸν ἄνδρα Μούκιον ὁμοῦ τι πάντων καὶ Σκαιόλαν καλούντων, Ἀθηνόδωρος ὁ Σάνδωνος [33] ἐν τῷ πρὸς Ὀκταουΐαν τὴν Καίσαρος ἀδελφὴν, καὶ Ὀψίγονον ὠνομάσθαι φησίν.

18. Ὁ μέντοι Ποπλικόλας αὐτὸς, οὐχ οὕτω πολέμιον ὄντα τὸν Πορσήναν βαρὺν ἡγούμενος, ὡς ἄξιον πολλοῦ τῇ πόλει φίλον γενέσθαι καὶ σύμμαχον, οὐκ ἔφευγεν

eſt eum Scaeuolae nomen, quod eſt Laeuum, inueniſſe. Ibi viciſſe ait Porſenae ſe terrorem, victum autem eſſe ab eius virtute, atque indicaturum ei gratis, quod minis non detexiſſet. Trecenti Romani (inquit) coniurauerunt, et in caſtris tuis errant captantes opportunitatem: ego, cuius prima ſors fuit, non ſuccenſeo fortunae, quod a bono aberrauerim viro, eoque, quem amicum potius, quam hoſtem eſſe populi Romani deceat. His dictis adiunxit Porſena fidem, propenſiorque fuit ad pacificandum: non ita, meo quidem iudicio, illorum formidine trecentorum, vt commendatione et admiratione ſpirituum ac virtutis Romanae. Hunc virum etſi plerique omnes et Mutium et Scaevolam nominant, Athenodorus Sandon tamen in libro, quem ad Octauiam ſcripſit Caeſaris ſororem, fuiſſe etiam dicit Poſthumium vocatum.

At Poplicola non tam acrem hoſtem exiſtimans Porſenam, quam magnopere referre, vt amicitiam et ſocietatem eius adiungeret populo Romano, non refugit apud ipſum

33 ὁ Σάνδων] Perizonius ad Aelianum legit ὁ Σάνδωνος. Athenodorus nempe fuit Tarſenſis, Sandonis filius.

34 ἀπ᾽

ἐπ'[34] αὐτῷ δίκῃ κριθῆναι πρὸς Ταρκύνιον, ἀλλ' ἐθάῤῥει, καὶ προὐκαλεῖτο πολλάκις ὡς ἐξελέγξων κάκιστον ἀνδρῶν, καὶ δικαίως ἀφαιρεθέντα τὴν ἀρχήν. ἀποκριναμένου δὲ τοῦ Ταρκυνίου τραχύτερον, οὐδένα ποιεῖσθαι δικαστὴν, ἥκιστα δὲ Πορσήναν, εἰ σύμμαχος ὢν μεταβάλλεται, δυσχεράνας καὶ καταγνοὺς ὁ Πορσήνας, ἅμα δὲ τοῦ παιδὸς Ἄροντος δεομένου καὶ σπουδάζοντος ὑπὲρ τῶν Ῥωμαίων, κατελύσατο τὸν πόλεμον, ἐξισταμένοις ἧς ἀπετέμοντο τῆς Τυῤῥηνίδος[35] χώρας, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀποπέμπουσι, κομιζομένοις δὲ τοὺς αὐτομόλους. ἐπὶ τούτοις ὁμήρους ἔδωκαν ἐξ εὐπατριδῶν περιπορφύρους δέκα, καὶ παρθένους τοσαύτας. ὧν ἦν καὶ ἡ Ποπλικόλα θυγάτηρ Οὐαλερία.

19. Πραττομένων δὲ τούτων[36], τοῦ τε Πορσήνα πᾶσαν ἤδη τὴν πολεμικὴν ἀνεικότος παρασκευὴν διὰ πίστιν, αἱ παρθένοι τῶν Ῥωμαίων κατῆλθον ἐπὶ λουτρὸν, ἔνθα δὴ μηνοειδής[37] τις ὄχθη περιβάλλουσα τὸν ποταμὸν, ἡσυχίαν

ipſum inter Tarquinium et Romanos iudicium fieri, fidentique animo prouocauit crebro ad eum, probaturum illum ſe hominem ſceleratiſſimum eſſe, et iure exutum regno. Ad quod quum aſperius reſpondiſſet Tarquinius, nullius ſe cognitionem ſubiturum, et omnium minime Porſenae, ſi a ſocietate diſcedat et mutet ſententiam; infenſus Porſena coepit male de eo ſentire: intercedente vero et magno ſtudio pro Romanis filio eius inſtante Arunte, pacem cum iis firmauit ea lege, vt agrum, quem ademerant Hetruſcis, reſtituerent, et captiuos remitterent, reciperentque viciſſim perfugas. In haec obſides dederunt ex patriciis praetextatos decem et totidem virgines, in quibus Poplicolae filia erat Valeria.

Interea quum apparatum belli Porſena iam omnem habita Romanis fide diſſoluiſſet, virgines Romanae deſcenderunt lauatum, qua ripa arcuatim complexa amnem, lenem quam maxime

34 ἀπ' Bodl. 1. 2.

35 τυῤῥηνίδος] Sic recte dedit Aldina, perperam Iuntina τυραννίδος.

36 πραττομένων δὲ τούτων, etc.] De Cloelia et virginum Romanarum audacia, Val. Max. lib. III. cap. 2. *Cruſer.*

37 μηνοειδὴς] Sic recte Ald. μονοειδὴς vitioſe Iunt.

μάλιστα καὶ γαλήνην τοῦ κύματος παρεῖχεν. ὡς δ' οὔτε τινὰ φυλακὴν ἑώρων, οὔτε παριόντας ἄλλως, ἢ διαπλέοντας, ὁρμὴν ἔσχον ἀπονήξασθαι πρὸς ῥεῦμα πολὺ καὶ δίνας βαθείας. ἔνιοι δέ φασιν, αὐτῶν μίαν, ὄνομα Κλοιλίαν, ἵππῳ διεξελάσαι τὸν πόρον, ἐγκελευσαμένην ταῖς ἄλλαις νεούσαις καὶ παραθαῤῥύνουσαν. ἐπεὶ δὲ σωθεῖσαι πρὸς τὸν Ποπλικόλαν ἧκον, οὐκ ἐθαύμασεν, οὐδ' ἠγάπησεν, ἀλλ' ἠνιάθη, ὅτι Πορσήνα κακίων ἐν πίστει φανεῖται, καὶ τὸ τόλμημα τῶν παρθένων αἰτίαν ἕξει κακούργημα Ῥωμαίων γεγονέναι. διὸ συλλαβὼν αὐτὰς, πάλιν ἀπέστειλε πρὸς τὸν Πορσήναν. ταῦτα δ' οἱ περὶ τὸν Ταρκύνιον προαισθόμενοι, καὶ καθίσαντες ἐνέδραν τοῖς ἄγουσι τὰς παῖδας, ἐν τῷ περᾶν ἐπέθεντο πλείονες ὄντες. ἐκείνων δ' ὅμως ἀμυνομένων, ἡ Ποπλικόλα θυγάτηρ Οὐαλερία διὰ μέσων ὁρμήσασα τῶν μαχομένων ἔφευγε, καὶ τρεῖς τινες οἰκέται συνδιεκπεσόντες ἔσωζον αὐτήν. τῶν δ' ἄλλων οὐκ ἀκινδύνως ἀναμεμιγμένων τοῖς μαχομένοις, αἰσθόμενος Ἄῤῥων ὁ Πορσήνα υἱὸς ὀξέως προσεβοήθησε, καὶ φυγῆς γενομένης τῶν πολεμίων, περιεποίησε τοὺς Ῥωμαίους. ὡς δὲ τὰς παρθένους κομισθείσας ὁ Πορσήνας εἶδε, τὴν καταρξαμέ-

maxime et placidam efficiebat vndam. Vbi verò nullam ſtationem vident, neque vllos praetereuntes alias, aut praeuehentes, ardor cepit eas rapidum fluuium altoſque vortices tranandi. Sunt qui dicant, vnam earum, Cloeliam nomine, equo traieciſſe, excitaſſeque et confirmaſſe alias natantes. Vt ſoſpites ad Poplicolam venerunt, non laudauit ille, nec probauit factum, ſed tulit moleſte, ſi Porſena ipſe inferior videretur fide, et audacia puellarum fraudis ſuſpicionem inuſtura Romanis eſſet. Comprehenſas igitur ad Porſenam remiſit. De quo Tarquinius certior factus, locatis inſidiis ab vlteriore ripa magnam manum immiſit in eos, qui ducebant puellas. Illis nihilominus reſiſtentibus, filia Poplicolae Valeria, per medios erumpens pugnantes, effugit, et tres eam ſequuti ſerui praeſtiterunt eam incolumem. Quum caeterae non ſine periculo verſarentur inter dimicantes, Aruns Porſenae filius re intellecta tulit iis propere ſuppetias, fugatiſque hoſtibus Romanos expediuit. Vt vidit Porſena reductas virgines, autorem coepti

requiſiuit

νην τῆς πράξεως, καὶ παρακελευσαμένην ταῖς ἄλλαις ἐζήτει. ἀκούσας δὲ τὸ ὄνομα τῆς Κλοιλίας προσέβλεψεν αὐτὴν ἵλεῳ καὶ φαιδρῷ τῷ προσώπῳ, καὶ κελεύσας ἵππον ἀχθῆναι τῶν βασιλικῶν κεκοσμημένον εὐπρεπῶς, ἐδωρήσατο. τοῦτο ποιοῦνται μαρτύριον οἱ μόνην τὴν Κλοιλίαν λέγοντες ἵππῳ διεξελάσαι τὸν ποταμόν. οἱ δ' οὔ φασιν, ἀλλὰ τιμῆσαι τὸ ἀνδρῶδες αὐτῆς τὸν Τυῤῥηνόν. ἀνάκειται δὲ τὴν ἱερὰν ὁδὸν πορευομένοις εἰς Παλάτιον [38] ἀνδριὰς αὐτῆς ἔφιππος, ὅν τινες οὐ τῆς Κλοιλίας, ἀλλὰ τῆς Οὐαλερίας εἶναι λέγουσιν. ὁ δὲ Πορσήνας διαλλαγεὶς τοῖς Ῥωμαίοις, ἄλλην τε ἑαυτοῦ πολλὴν μεγαλοφροσύνην ἐπεδείξατο τῇ πόλει, καὶ τὰ ὅπλα τοὺς Τυῤῥηνοὺς ἀναλαβεῖν κελεύσας, ἄλλο δ' οὐδὲν, ἀλλ' ἐκλιπεῖν τὸν χάρακα σίτου τε πολλοῦ καὶ χρημάτων γέμοντα παντοδαπῶν, παρέδωκε τοῖς Ῥωμαίοις. διὸ καὶ καθ' ἡμᾶς ἔτι, πωλοῦντες τὰ δημόσια, πρῶτα κηρύττουσι τὰ Πορσήνα χρήματα, τιμὴν τῷ ἀνδρὶ τῆς χάριτος ἀΐδιον [39] ἐν τῇ μνήμῃ διαφυλάττοντες. εἱστήκει δὲ χαλκοῦς ἀνδριὰς αὐτοῦ παρὰ τὸ βουλευτήριον, ἁπλοῦς καὶ ἀρχαϊκὸς τῇ ἐργασίᾳ.

requisiuit et aliarum hortatricem. Audito nomine Cloeliae, intuitus eam placido et leni vultu, equum ex regiis adduci eximio instratum ornatu iussit, eumque virgini dono dedit. Hoc testimonio nituntur, qui vnam Cloeliam referunt equo fluuium superasse: quod alii negant, sed honoratam ab Hetrusco virilem eius audaciam. Huic statua equestris via sacra, qua adscenditur in Palatium, posita est. Alii non Cloeliae eam, sed Valeriae asserunt esse. Porsena, pace cum Romanis iuncta, cum aliam ciuitati exhibuit ingentem munificentiam, tum nihil praeter arma vt deportarent Tusci, castra vero commeatu et omnis generis opulentia referta relinquerent, imperauit, eaque donauit Romanis. Vnde mos vsque ad nostram aetatem in honorem et memoriam perpetuam illius beneficii manet, in bonis vendendis primum bona Porsenae regis proclamandi. Statua ei posita aerea iuxta curiam rudis et opere prisco.

Inde

38 Παλάντιον Iunt. Ald. 39 ἀϊδίου eaedem.

40 ἐν

20. Μετὰ δὲ ταῦτα Σαβίνων ἐμβαλόντων εἰς τὴν χώραν, ὕπατος μὲν ἀπεδείχθη Μάρκος Οὐαλέριος, ἀδελφὸς Ποπλικόλα, καὶ Ποστούμιος Τούβερτος. πραττομένων δὲ τῶν μεγίστων γνώμῃ καὶ παρουσίᾳ Ποπλικόλα, δυσὶ μάχαις μεγάλαις ὁ Μάρκος ἐνίκησεν· ὧν ἐν τῇ δευτέρᾳ μηδένα Ῥωμαίων ἀποβαλὼν, τρισχιλίους ἐπὶ μυρίοις τῶν πολεμίων ἀνεῖλε. καὶ γέρας ἔσχεν ἐπὶ τοῖς θριάμβοις, οἰκίαν αὐτῷ γενέσθαι δημοσίοις ἀναλώμασιν ἐν Παλατίῳ [40]. τῶν δ' ἄλλων τότε θυρῶν [41] εἴσω τῆς οἰκίας εἰς τὸ κλεισίον ἀνοιγομένων, ἐκείνης μόνης τῆς οἰκίας ἐποίησαν ἐκτὸς ἀπάγεσθαι τὴν αὔλειον, ὡς δὴ κατὰ τὸ συγχώρημα τῆς τιμῆς ἀεὶ τοῦ δημοσίου προσεπιλαμβανομένου. τὰς δ' Ἑλληνικὰς πρότερον οὕτως ἔχειν ἁπάσας λέγουσιν, ἀπὸ τῶν κωμωδιῶν λαμβάνοντες, ὅτι κόπτουσι καὶ ψοφοῦσι τὰς αὐτῶν θύρας ἔσωθεν οἱ προϊέναι μέλλοντες, ὅπως αἴσθησις ἔξω γένοιτο τοῖς προσερχομένοις [42], ἢ προσεστῶσι, καὶ μὴ καταλαμβάνοιντο προϊούσαις ταῖς κλεισιάσιν εἰς τὸν στενωπόν.

Inde Sabini fines Romanos incurſauerunt. Conſules creati M. Valerius Poplicolae frater et Poſthumius Tubertus. Quum in negotiis maioribus nihil niſi ex ſententia et autoritate ageretur Poplicolae, M. Valerius duobus ingentibus proeliis victoriam reportauit, in quorum altero tredecim millia hoſtium quum concidiſſet, ne vnum quidem deſiderauit de ſuis. Cuius rei praemium praeter triumphos accepit domum, quam publice ciuitas ei aedificauit in Palatio: et quum fores illius ſeculi aliae intro impellerentur in aperiendo, ita illarum aedium effecerunt ſolarum fores veſtibulares, vt extra reiicerentur: vt ex hac honoris conceſſione appareret quotidie domus ea publici aliquid admiſſura. Graecas aiunt apud veteres, omnes fuiſſe ad eum modum factas, argumento a comoediis ſumto, quod qui in publicum ſunt prodituri, ianuas ſuas intus pulſent et ſtrepitum edant: quo qui accedunt, vel pro oſtio ſtant, caueant, vbi id audiunt, ne fores in vicum expulſae illidantur in ipſos.

Proximo

40 ἐν τοῖς Παλατίοις Bodl. 1.2.3. Iunt. Ald.

41 τῶν δ' ἄλλων τότε θυρῶν etc.] Videndus Plin. cap. 15. lib. XXXVI. *Xylander.*

42 Προσερχομένοις] Certe legendum

21. Τῷ δ' ἑξῆς ἔτει πάλιν ὑπάτευεν ὁ Ποπλικόλας τὸ τέταρτον, ἦν δὲ προσδοκία πολέμου, Σαβίνων καὶ Λατίνων συνισταμένων. καί τις ἅμα δεισιδαιμονία τῆς πόλεως ἥψατο· πᾶσαι γὰρ αἱ κύουσαι τότε γυναῖκες ἐξέβαλλον ἀνάπηρα, καὶ τέλος οὐδεμία γένεσις ἔσχεν. ὅθεν ἐκ τῶν Σιβυλλείων ὁ Ποπλικόλας ἱλασάμενος τῷ Ἅδῃ, καί τινας ἀγῶνας πυθοχρήστους ἀναλαβὼν, καὶ ταῖς ἐλπίσι πρὸς τὸ θεῖον ἡδίονα καταστήσας τὴν πόλιν, ἤδη τοῖς ἀπ' ἀνθρώπων φοβεροῖς προσεῖχε. μεγάλη γὰρ ἐφαίνετο κατασκευὴ τῶν πολεμίων καὶ σύστασις. ἦν οὖν Ἄππιος Κλαῦσος [43] ἐν Σαβίνοις, ἀνὴρ χρήμασί τε δυνατὸς, καὶ σώματος ῥώμῃ πρὸς ἀλκὴν ἐπιφανὴς, ἀρετῆς δὲ δόξῃ μάλιστα καὶ λόγου δεινότητι πρωτεύων. ὃ δὲ πᾶσι συμβαίνει τοῖς μεγάλοις, οὐ διέφυγε παθεῖν, ἀλλ' ἐφθονεῖτο· καὶ τοῖς φθονοῦσιν αἰτίαν παρέσχε, καταπαύων τὸν πόλεμον, αὔξειν τὰ Ῥωμαίων ἐπὶ τυραννίδι καὶ δουλώσει τῆς πατρί-

Proximo anno Poplicola quartum conſul factus eſt. Quia Sabini et Latini conſpirauerant, erat belli ſuſpicio. Religionem inſuper ciuitati attulerat, quod omnes mulieres, quae ea hora praegnantes erant, partus imperfectos eiicerent, neque eſſet ſuo tempore vllus editus. Itaque Poplicola, ex libris Sibyllinis, placatis diis inferis, ludiſque ex oraculo Apollinis inſtauratis, et fiducia diuini numinis erecta ciuitate, iam ad hominum ſe conuertit minas. Magna enim belli moles et coitio hoſtium erat ante oculos. In Sabinis Appius Clauſus erat vir pecunioſus et robore corporis inprimis ſtrenuus, praecipue virtutis laude et eloquentia praecellens. Huic idem, quod omnibus ſolet magnis viris, accidit, vt premeretur inuidia. Atque aemuli ideo calumniabantur pacis eum eſſe autorem, vt auctis populi Romani opibus tyrannidem ſibi et dominatum quaereret in patria.
Quos

gendum προσερχομένοις. Lapus, *accedentibus.*

43 Ἄππιος Κλαῦσος] Sic lego perſpicuitatis cauſa: quia is eſt auctor gentis Appiae. Alioquin Sigonio nihil repugno, qui in annot. Liuianis Actium (Attium ego malim, Ἄττιον) legendum docet. Ex Clauſis autem Clauſios, qui deinde Claudii dicti ſunt, ortos patet. Vide Dec. I. lib. II. *Xyl.*

 44 Προσ-

δος. αἰσθόμενος δὲ τοὺς λόγους τούτους βουλομένῳ τῷ πλήθει λεγομένους, καὶ προσκρούοντα [44] τοῖς πολεμοποιοῖς καὶ στρατιωτικοῖς ἑαυτὸν, ἐφοβεῖτο [45] τὴν κρίσιν· ἑταιρείαν δὲ καὶ δύναμιν φίλων καὶ οἰκείων ἔχων ἀμύνουσαν περὶ αὐτὸν, ἐστασίαζε. καὶ τοῦτ᾽ ἦν τοῦ πολέμου διατριβὴ καὶ μέλλησις τοῖς Σαβίνοις. ταῦτ᾽ οὖν ὁ Ποπλικόλας οὐ μόνον εἰδέναι ποιούμενος ἔργον, ἀλλὰ καὶ κινεῖν καὶ συνεξορμᾷν τὴν στάσιν, εἶχεν ἄνδρας ἐπιτηδείους, οἱ τῷ Κλαύσῳ διελέγοντο παρ᾽ αὐτοῦ τοιαῦτα· Ὡς ὁ Ποπλικόλας ἄνδρα σὲ χρηστὸν ὄντα καὶ δίκαιον οὐδενὶ κακῷ δεῖν οἴεται τοὺς σεαυτοῦ πολίτας ἀμύνασθαι, καίπερ ἀδικούμενον· εἰ δὲ βούλοιο σώζων ἑαυτὸν μεταστῆναι, καὶ φυγεῖν τοὺς μισοῦντας, ὑποδέξεταί σε [46] δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ, τῆς τε σῆς ἀρετῆς ἀξίως, καὶ τῆς Ῥωμαίων λαμπρότητος. Ταῦτα πολλάκις ανασκοποῦντι τῷ Κλαύσῳ βέλτιστα τῶν ἀναγκαίων ἐφαίνετο, καὶ τοὺς φίλους συμπαρακαλῶν, ἐκείνων τε πολλοὺς ὁμοίως συναναπειθόντων, πεντακισχιλίους οἴκους ἀναστήσας μετὰ παίδων [47] καὶ γυναικῶν, ὅπερ ἦν ἐν Σαβίνοις

Quos rumores ſentiens ſecundis auribus populi accipi, ſeque eſſe pacis turbatoribus et ferocibus exoſum, timuit iudicio ſe committere. Verum quia factione amicorum et neceſſariorum manu erat ſeptus, conciuit ſeditionem. Ea mora belli diſtulit Sabinos. Quae Poplicola non ſolum reſciſcere laborans, ſed facem etiam flammamque addere ſeditioni, denuntiauit per homines idoneos Appio, putare ſe, quia bonus et integer vir foret, non debere eum, quamuis laeſum grauius, poenas a ciuibus ſuis expetere. Quod ſi vellet ſaluti ſuae conſulere, et relictis inimicis ſuis transfugere Romam, recepturum ſe eum tum publice tum priuate, vt ipſius virtus et dignitas populi Romani mereretur. Haec Appio multum ſecum voluenti in re neceſſaria viſa ſunt optima factu; ac conſilio habito amicorum, qui alios pariter in eandem ſententiam traxerant, quod in Sabinis maxime pacatum erat, et ad

44 Προσκρούοντας τοῖς] Variant codices: Vulcob. προσκρούων τε, Fl. Ald. et Bodl. 3. προσκρούοντα. forte vera lectio eſt προσκρούων τοῖς: ipſe nempe Appius obnoxius erat belli cupidis.

45 στρατικοῖς ἑαυτὸν ἐφοβεῖτο Vulcob. a vulgatis abeſt ἑαυτὸν. quod redit ad προσκρούοντα.

46 σε] τε Iunt. Ald.

47 παιδίων eaedem.

48 deeſt

ἀθόρυβον μάλιστα, καὶ βίου πρᾴου καὶ [48] καθεστῶτος οἰκεῖον, εἰς Ῥώμην ἦγε, προειδότος τοῦ Ποπλικόλα, καὶ δεχομένου φιλοφρόνως καὶ προθύμως ἐπὶ πᾶσι δικαίοις. τοὺς μὲν γὰρ οἴκους εὐθὺς ἀνέμιξε τῷ πολιτεύματι, καὶ χώραν ἀπένειμεν ἑκάστῳ δυοῖν πλέθρων, παρὰ [49] τὸν Ἀνίηνα [50] ποταμόν· τῷ δὲ Κλαύσῳ πλέθρα [51] πέντε καὶ εἴκοσι γῆς ἔδωκεν. αὐτὸν δὲ τῇ βουλῇ προσέγραψεν, ἀρχὴν πολιτείας λαβόντα ταύτην, ᾗ χρώμενος ἐμφρόνως, ἀνέδραμεν εἰς τὸ πρῶτον ἀξίωμα, καὶ δύναμιν ἔσχε μεγάλην, καὶ γένος οὐδενὸς [52] ἀμαυρότερον ἐν Ῥώμῃ τὸ Κλαυδίων [53] ἀφ' αὐτοῦ κατέλιπε.

22. Τὰ δὲ Σαβίνων οὕτω διακριθέντα τῷ μετοικισμῷ τῶν ἀνδρῶν, οὐκ εἴασαν οἱ δημαγωγοῦντες ἀτρεμῆσαι καὶ καταστῆναι, σχετλιάζοντες, εἰ Κλαῦσος, ἃ παρὼν οὐκ ἔπεισε, διαπράξεται φυγὰς γενόμενος καὶ πολέμιος, μὴ δοῦναι δίκην Ῥωμαίους [54] ὧν ὑβρίζουσιν. ἄραν-

et ad placidam vitam modeſtamque compoſitum, quinque millia familiarum cum liberis et coniugibus Romam tranſtulit. Cuius praeſcius conſilii Poplicola benigne et promte excepit eos omni officiorum genere. Nam familiis mox ciuitatem dedit, ſingulisque agrum binum iugerum trans Anienem fluuium: Appio viginti quinque iugera dedit, eumque inter patres legit, qui hunc gradum ad rempublicam primum fecit. In quo quum ſpecimen praebuiſſet prudentiae, in principum dignationem peruenit, pollenteſque habuit opes, et poſt ſe gentem nulla inferiorem Romae reliquit Claudiorum.

At res Sabinas illorum migratione iam tranquillas non permiſerunt homines populares quieſcere et conſiſtere, Appium vociferantes, quae praeſens non potuiſſet, perfecturum exulem et hoſtem, ne perſequantur illatas ab Romanis iniurias. Magno igitur

48 deeſt hoc καὶ Bodl. 1. 2.

49 περὶ Vulcob.

50 Ἀνίωνα Bodl. 1. 2. 3. Iunt. Ald.

51 deeſt πλέθρα Bodl. 1. 2. 3. Iunt. ſed Ald. habet.

52 οὐδὲν iidem.

53 Κλαυσίων iidem.

54 Ῥωμαίοις] Lapus hoc mendo ſeductus nullum ſenſum loci extulit. Eſt autem legendum, id quod facile apparet, Ῥωμαίους, accuſandi, non datiuo, caſu. *Xyl.* Sic etiam Dacer. et Anonym.

55 Βάλ-

τες οὖν στρατῷ μεγάλῳ περὶ Φιδήνας κατηυλίσαντο, καὶ τινα λόχον θέμενοι πρὸ τῆς Ῥώμης ἐν χωρίοις συνηρεφέσι καὶ κοίλοις, δισχιλίους ὁπλίτας, ἔμελλον ἅμ᾽ ἡμέρᾳ φανερῶς ὀλίγοις ἱππεῦσι λείαν ἐλαύνειν. εἴρητο δ᾽ αὐτοῖς, ὅταν τῇ πόλει προσελάσωσιν, ὑποφεύγειν, ἕως ἐμβάλωσιν εἰς τὴν ἐνέδραν τοὺς πολεμίους. ταῦθ᾽ ὁ Ποπλικόλας αὐθημερὸν πυθόμενος παρ᾽ αὐτομόλων, ταχὺ διηρμόσατο πρὸς πάντα καὶ διένειμε τὴν δύναμιν. Ποστούμιος μὲν γὰρ Βάλβος[55] ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ, τρισχιλίοις ὁπλίταις ἑσπέρας ἔτι προελθὼν, καὶ καταλαβὼν τοὺς ἀκρολόφους, ὑφ᾽ οἷς ἐνήδρευον Σαβῖνοι, παρεφύλαττεν· ὁ δὲ συνάρχων Λουκρήτιος, ἔχων τὸ κουφότατον ἐν τῇ πόλει καὶ γενναιότατον, ἐτάχθη[56] τοῖς ἐλαύνουσι τὴν λείαν ἱππεῦσιν ἐπιχειρεῖν. αὐτὸς δὲ τὴν ἄλλην ἀναλαβὼν στρατιὰν, κύκλῳ περιῆλθε τοὺς πολεμίους, καὶ κατὰ τύχην ὁμίχλης βαθείας ἐπιπεσούσης, περὶ ὄρθρον ἅμα Ποστούμιός τε τοὺς ἐνεδρεύοντας ἐμβοήσας ἔβαλεν ἀπὸ τῶν ἄκρων,

igitur agmine profecti, prope Fidenas conſedere: inſidias etiam ante vrbem locauerunt, atque in locis ſaltuoſis et cauis duo millia militum condiderunt. Prima luce paucos equites aperte conſtituerunt mittere praedatum, quibus erat imperatum, quum propius vrbem prouecti eſſent, paulatim gradum referre, dum traxiſſent hoſtem ad locum inſidiarum. Haec Poplicola eodem die cognouit ex perfugis. Itaque confeſtim copias ſuas ad omnia inſtruxit et diſpenſauit. Nam gener eius Poſthumius Balbus, qui ducebat ſecum tria millia armatorum, primis tenebris profectus, inſeſſis ſummis collibus, ſub quibus abdiderant ſeſe Sabini, in occaſionem imminebat. Collegae Lucretio cum expeditiſſimo quoque et impigerrimo ciuium iuſſit equites praedam agentes aggredi, ipſe cum reliquis copiis hoſtes a tergo cinxit. Forte obſcura nebula prima luce exorta eſt, pariterque ſubſeſſores Poſthumius magno clamore ex edito inuaſit,

Lucre-

55 Βάλβος] Ita eſt in Graeco: ſed cognomen ego non eſſe hoc Poſtumiae gentis puto. Poſtumios autem Albos cognomento fuiſſe notum eſt et tritum. *Poſthumius* porro ſcribere malo, etymologiamque ſequi, quam Graecos libros. *Xyl.*

56 Ἐτάχθη] Bodl. 1. 3. ἐπείχθη: forte ἐπετάχθη, Lucretius

in

καὶ τοῖς προϊππευσαμένοις [57] ἀφῆκε [58] τοὺς περὶ αὐτὸν ὁ Λουκρήτιος, καὶ Ποπλικόλας προσέβαλε τοῖς στρατοπέδοις τῶν πολεμίων. πάντη μὲν οὖν [59] ἐκακοῦντο [60] τὰ Σαβίνων καὶ διεφθείροντο. τοὺς δ' ἐνταῦθα μηδ' ἀμυνομένους, ἀλλὰ φεύγοντας, εὐθὺς ἔκτεινον οἱ Ῥωμαῖοι, τῆς ἐλπίδος αὐτοῖς ὀλεθριωτάτης γενομένης. σώζεσθαι γὰρ οἰόμενοι τοὺς ἑτέρους οἱ ἕτεροι, τῷ μάχεσθαι καὶ μένειν οὐ προσεῖχον· ἀλλ' οἱ μὲν ἐκ τῶν ἐρυμάτων πρὸς τοὺς ἐνεδρεύοντας, οἱ δὲ πάλιν ὡς ἐκείνους εἰς τὸ στρατόπεδον θέοντες, ἐναντίοι φεύγουσιν ἐνέπιπτον, πρὸς οὓς ἔφευγον, καὶ βοηθείας δεομένοις, οὓς ἤλπιζον αὐτοῖς βοηθήσειν. τὸ δὲ μὴ πάντας ἀπολέσθαι τοὺς Σαβίνους, ἀλλὰ καὶ περιγενέσθαι τινάς, ἡ Φιδηνατῶν πόλις ἐγγὺς οὖσα παρέσχε, καὶ μάλιστα τοῖς ἐκ τῶν στρατοπέδων, ὅθ' ἡλίσκετο, διεκπίπτουσιν. ὅσοι δὲ Φιδηνῶν διήμαρτον, διεφθάρησαν, ἢ ζῶντες ἀπήχθησαν ὑπὸ τῶν λαβόντων.

23. Τοῦτο τὸ κατόρθωμα Ῥωμαῖοι, καίπερ εἰωθό-

Lucretius in progreſſum equitatum ſuos immiſit, Poplicola caſtra hoſtium adortus eſt. Vndique igitur preſſi caeſique Sabini ſunt. Qui in caſtris erant, eos, quum ne gladium quidem ſtrinxiſſent, in fugam praecipites confeſtim Romani oppreſſere: quibus ſpes in perniciem vertit extremam. Nam incolumes alii alios rati, omiſſa pugna et acie, hi ex caſtris ad poſitos in inſidiis, illi contra in caſtra properarunt ad hos, atque ex aduerſo concurrerunt in effuſos, ad quos confugiebant, et in quaerentes auxilium, a quibus exſpectabant opem. Ne autem ad internecionem delerentur Sabini, ſed aliqui ſupereſſent, propinquitas iis oppidi praeſtitit Fidenarum, praeſertim qui ex caſtris, dum caperentur, eruperunt. Qui Fidenas non tenuerunt, aut caeſi ſunt, aut viui venerunt in hoſtium poteſtatem.

Hanc victoriam, quamuis omnia magna Romani adſcribere diis

in ſubſidiis relictus eſt. ſic p. 256. ἐπὶ πᾶσι τεταγμένων.

57 προϊππευσαμένοις] Legitur etiam προϊππασαμένοις. *H. Steph.* ita Bodl. 1. 2.

58 ἐπαφῆκε Anonym.

59 deeſt οὖν Bodl. 1. 2. 3.

60 Ἐκακοῦντο] Elegantius legitur in omn. Bodl. et Vulcob. ἐκακοῦτο, et διεφθείρετο. ἐκακοῦτο etiam Anonym. habet.

61 πρῶτος

τες ἅπασι τοῖς μεγάλοις ἐπιφημίζειν τὸ δαιμόνιον, ἑνὸς ἔργον ἡγοῦντο τοῦ στρατηγοῦ γεγονέναι. καὶ τῶν μεμαχημένων πρῶτον[61] ἦν ἀκούειν, ὅτι χωλοὺς καὶ τυφλοὺς αὐτοῖς καὶ μόνον οὐ[62] καθείρξας τοὺς πολεμίους Ποπλικόλας παρέδωκε χρῆσθαι τοῖς ξίφεσιν. ἐρρώσθη δὲ καὶ χρήμασιν ὁ δῆμος, ἐκ τῶν λαφύρων καὶ τῶν αἰχμαλώτων. ὁ δὲ Ποπλικόλας, τόν τε θρίαμβον ἀγαγὼν, καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν ἀποδειχθεῖσιν ὑπάτοις παραδοὺς τὴν πόλιν, εὐθέως ἐτελεύτησεν, ὡς ἐφικτόν ἐστιν ἀνθρώποις, μάλιστα τοῖς νενομισμένοις καλοῖς καὶ ἀγαθοῖς, τὸν ἑαυτοῦ βίον ἐκτελειώσας· ὁ δὲ δῆμος ὥσπερ οὐδὲν εἰς ζῶντα τῶν ἀξίων πεποιηκὼς, ἀλλὰ πᾶσαν ὀφείλων χάριν, ἐψηφίσατο δημοσίᾳ ταφῆναι τὸ σῶμα, καὶ τεταρτημόριον ἕκαστος ἐπὶ τιμῇ συνεισήνεγκεν. αἱ δὲ γυναῖκες, ἰδίᾳ πρὸς αὐτὰς συμφρονήσασαι, διεπένθησαν[63] ἐνιαυτὸν ὅλον ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ πένθος ἔντιμον καὶ ζηλωτόν. ἐτάφη δὲ καὶ οὗτος τῶν πολιτῶν ψηφισαμένων ἐντὸς ἄστεος παρὰ τὴν καλουμένην Οὐελίαν, ὥστε καὶ γένει παντὶ τῆς ταφῆς μετεῖναι. νῦν δὲ θάπτεται μὲν οὐδεὶς τῶν ἀπὸ γένους,

diis soliti sint, vnius consilio attribuerunt ducis, primumque haec fuit post proelium vox militum, claudos, coecos, et pene vinctos Poplicolam hostes ipsis obiecisse trucidandos. Etiam pecunia populus ex praeda et captiuis corroboratus est. At Poplicola, mox vbi triumphauit, et sequentibus consulibus rempublicam tradidit, fato functus est, vitamque suam, quatenus assequi valet mortalitas, praeter caeteros, omnibus, quae censentur bona et beata, consummauit. Populus quasi nullum virtutis praemium contulisset in viuum, sed omnia ei deberet, sciuit, vt cadauer eius publico funere efferretur, in cuius honorem quadrantes singuli contulere. Matronae seorsum concilio habito, ad singulare eius decus et laudem totum annum eum luxerunt. Ex plebiscito hic quoque in vrbe humatus est iuxta Veliam quam vocant, datumque toti eius stirpi ius huius sepulcri. Nunc tamen nemo ex familia conditur ibi,
sed

61 πρῶτος Bodl. I. 2.

62 μόνον οὐ] Rectius scribetur μονονού. *H. Steph.*

63 ἐπένθησαν Bodl. I. 2.

164 Ὅσσν

κομίσαντες δὲ τὸν νεκρὸν ἐκεῖ κατατίθενται, καὶ δᾶδά τις ἡμμένην λαβὼν ὅσον ὑπήνεγκεν[164], εἶτ' ἀναιρεῖται· μαρτυρόμενος ἔργῳ τὸ ἐξεῖναι, φείδεσθαι δὲ τῆς τιμῆς, καὶ τὸν νεκρὸν οὕτως ἀποκομίζουσιν.

ſed cadauer eo delatum deponunt. Tum ardentem facem quispiam tenens, eam tantum ſubiicit, mox retrahit, qua re ius teſtatur ſibi eſſe, ſed abſtinere ſe honore: inde mortuum tollunt.

COMPARATIO SOLONIS CVM POPLICOLA.

ΑΡ' οὖν ἴδιόν τι περὶ ταύτην τὴν σύγκρισιν ὑπάρχει, καὶ μὴ πάνυ συμβεβηκὸς ἑτέρᾳ τῶν ἀναγεγραμμένων, τὸν ἕτερον γεγονέναι μιμητὴν τοῦ ἑτέρου, τὸν ἕτερον δὲ μάρτυν. ὅρα γάρ, ἣν ὁ Σόλων ἐξήνεγκε περὶ εὐδαιμονίας ἀπόφασιν πρὸς Κροῖσον, ὡς Ποπλικόλᾳ μᾶλλον, ἢ Τέλλῳ, προσήκει. Τέλλου μὲν γάρ, ὃν εἶπε γεγονέναι μακαριώτατον δι' εὐποτμίαν καὶ ἀρετὴν καὶ εὐτεκνίαν, οὔτ' αὐτὸς ἐν τοῖς ποιήμασιν ὡς ἀνδρὸς ἀγαθοῦ λόγον ἔσχεν, οὔτε παῖδες, οὔτ' ἀρχή τις εἰς δόξαν ἦλθεν· Ποπλικόλας δέ, καὶ ζῶν ἐπρώτευσε δυνάμει καὶ δόξῃ δι' ἀρετήν, Ῥωμαίων, καὶ τεθνηκότος[1], ἐν τοῖς ἐπιφανεστάτοις γένεσι καὶ στέμμασιν ἔτι καθ' ἡμᾶς Ποπλικόλαι[2] καὶ

Itaque habet haec collatio ſingulare quiddam, quod in nulla omnium, quas deſcripſimus, reperias: quod alter fuerit alterius aemulus, alter teſtis. Conſidera enim, quod Solon de virtute emiſit ad Croeſum elogium, anne Poplicolae id potius, quam Tello, conueniat. Telli enim, quem ob honeſtam mortem, virtutem, et liberorum probitatem, fuiſſe pronuntiauit beatiſſimum, neque ipſe in carminibus ſuis vt viri boni fecit mentionem, neque liberi eius, vel magiſtratus clarus fuit. Poplicola princeps autoritate et gloria ciuitatis Romanae ob virtutem, dum viueret, fuit: et ad mortuum ex clariſſimis familiis et gentibus, vel noſtra aetate, Poplicolae, Meſſalae,

164 Ὅσον ὑπήνεγκεν] Conſtructio poſtulare videtur, ὑπενεγκεῖν.

1 τεθνηκότος αὐτοῦ Bodl. 1. 2.

2 Ποπλικόλαι] Recte praefigitur articulus οἱ in Bodl. 1. 2.

Μεσάλαι, καὶ Οὐαλέριοι[3], δι' ἐτῶν ἑξακοσίων τῆς εὐγενείας τὴν δόξαν ἀναφέρουσι. καὶ Τέλλος μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὡς ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐν τάξει μένων καὶ μαχόμενος, κατέστρεψε· Ποπλικόλας δὲ, τοὺς μὲν πολεμίους κτείνας, ὃ τοῦ πεσεῖν εὐτυχέστερόν ἐστι, τὴν δὲ πατρίδα νικῶσαν ἐπιδὼν δι' ἑαυτὸν ἄρχοντα καὶ στρατηγοῦντα, τιμηθεὶς[4] δὲ καὶ θριαμβεύσας ἔτυχε τῆς ζηλουμένης ὑπὸ Σόλωνος καὶ μακαριζομένης τελευτῆς. ἔτι τοίνυν, ἃ τοῖς περὶ Μίμνερμον ἀντειπὼν περὶ χρόνου ζωῆς ἐπιπεφώνηκε·

Μηδέ μοι ἄκλαυστος θάνατος μόλοι, ἀλλὰ φίλοισι
Ποιήσαιμι[5] θανὼν ἄλγεα καὶ στοναχάς,

εὐδαίμονα τὸν Ποπλικόλαν ποιεῖ[6]· τελευτήσας γὰρ, οὐ φίλοις, οὐδ' οἰκείοις μόνον, ἀλλὰ τῇ[7] πόλει πάσῃ,

Messalae, Valerii, per annos sexcentos nobilitatis splendorem, sicut ad originem, referunt. Tellus item, vt vir fortis, ordinibus non excedens, sed pugnans, est ab hostibus occisus: Publicola vero caesis hostibus, quod est, quam ipsum cecidisse, felicius, quum patriam in consulatu et imperio suo vidisset victricem, et honorem assequutus esset triumphassetque, optatum ab Solone et in coelum elatum exitum consequutus est. Iam etiam ea, quae refellens Mimnermum de vitae spatio exclamauit:

Mors mea ne careat lacrymis: linquamus amicis
Moerorem, vt celebrent funera cum gemitu:

beatum Poplicolam efficiunt. Quippe morte sua non amicis modo et familiaribus, verum etiam ciuitati toti, infinitis hominibus

3 Καὶ Οὐαλέριοι] Lege καὶ ἄλλοι Οὐαλέριοι: Valerii enim gentis est nomen, neque inter familiarum cognomina reponi potest. Sin ita, vt puto, legatur, nihil erit incommodi: intelligentur enim reliquae Valeriorum, quae hic non recensentur, familiae: vt Maximi, vt Coruini, vt Potiti, vt Flacci, vt Laeuini, et caeterae, si quae sunt. *Xyl.*

4 κοιμηθεὶς Vulcob.

5 Ποιήσαιμι] Stobaeus habet καλλείποιμι, quod rectius esse iudicat Dauisius ad Tusc. Disp. vt Ciceronis versio ostendit, *linquamus amicis.* Hoc etiam doctissimus Leopardus iampridem notauerat.

6 Legitur etiam εὐδαίμονα τὸν Ποπλικόλαν ἄνδρα ποιεῖ. *H. Steph.* ita Bodl. 1. 2.

7 pro τῇ habet καὶ Bodl. 1. 2.

8 Ἱμείρειν]

μυριάσι πολλαῖς, δάκρυα καὶ πόθον καὶ κατήφειαν ἐφ' αὐτῷ παρέσχεν· αἱ γὰρ Ῥωμαίων γυναῖκες ἐπένθησαν αὐτὸν, ὥσπερ υἱὸν, ἢ ἀδελφὸν, ἢ πατέρα κοινὸν ἀποβαλοῦσαι.

Χρήματα δ' ἱμείρειν[8] μὲν ἔχειν, (φησὶν ὁ Σόλων) ἀδίκως δὲ πεπᾶσθαι
Οὐκ ἐθέλειν,

ὡς δίκης ἐπούσης· Ποπλικόλᾳ δ' ὑπῆρχεν οὐ μόνον μὴ κακῶς πλουτεῖν, ἀλλὰ καὶ καλῶς ἀναλίσκειν, εὖ ποιοῦντι τοὺς δεομένους. ὥστ' εἰ σοφώτατος ἁπάντων ὁ[9] Σόλων, εὐδαιμονέστατος ὁ Ποπλικόλας. ἃ γὰρ εὔξατο τῶν ἀγαθῶν ἐκεῖνος, ὡς μέγιστα καὶ κάλλιστα, ταῦτα καὶ κτήσασθαι Ποπλικόλᾳ καὶ φυλάξαι χρωμένῳ μέχρι τέλους ὑπῆρξεν.

Οὕτω μὲν ὁ Σόλων κεκόσμηκε τὸν Ποπλικόλαν, τὸν Σόλωνα δ' αὖ πάλιν ἐκεῖνος, ἐν τῇ πολιτείᾳ παραδειγμάτων κάλλιστον ἀνδρὶ κοσμοῦντι δημοκρατίαν θέμενος, τῆς μὲν ἀρχῆς τὸν ὄγκον ἀφελὼν εὐμενῆ πᾶσι καὶ ἄλυπον κατέστησε, νόμοις δὲ πολλοῖς ἐχρήσατο τῶν ἐκείνου. καὶ

minibus lacrymas, desiderium, moerorem sui causa incussit. Nam matronae Romanae eum velut amissum filium, vel fratrem, vel communem parentem luxere:

Non sperno nummos (inquit Solon) *si sit possessio iusta,*
At nolo iniustos,

quasi imminente vindicta. Poplicolae vero licuit non solum non improbe diuitem esse, sed etiam bene merenti de inopibus impendere honeste. Si ergo fuit omnium Solon sapientissimus, fuit beatissimus Poplicola. Quae enim illi bona pro maximis et pulcherrimis in votis fuerunt, horum Poplicola parandorum et fruendorum perpetuo ad fata vsque habuit facultatem.

Ita ornauit Solon Poplicolam, vicissim Solonem Poplicola. Exemplum enim instituenti reipublicae statum popularem pulcherrimum dedit, dum deposito imperii fastu, placidum illud et gratum omnibus concinnauit. Multis insuper ex illius legibus vsus est. Namque

8 Ἱμείρειν] Scribe cum omnibus Bodl. et Anonym. ἱμείρω, et ἐθέλω, vt p. 174.

9 ἦν ὁ Bodl. 1. 2. nisi potius ad ὁ Ποπλικόλας haec varians lectio pertinet: id enim in edit. Lond. non satis accurate indicatum est.

10 ηὔξανεν

γὰρ ἀρχόντων καταστάσεως κυρίους ἐποίησε τοὺς πολλοὺς, καὶ τοῖς φεύγουσι δίκην, ἐπικαλεῖσθαι τὸν δῆμον, ὥσπερ ὁ Σόλων τοὺς δικαστὰς, ἔδωκε. καὶ βουλὴν μὲν ἑτέραν οὐκ ἐποίησεν, ὥσπερ ὁ Σόλων, τὴν δ' οὖσαν ηὔξησεν [10], ἀριθμῷ μικροῦ διπλασιάσας. ἥ τε τῶν ταμείων [11] ἐπὶ τοῖς χρήμασι κατάστασις ἐκεῖθεν ἦλθεν, ὅπως ἄρχων, μήτ' εἰ χρηστός ἐστιν, ἀσχολίαν ἔχῃ πρὸς τὰ μείζω, μήτ' εἰ φαῦλος, ἀφορμὰς τοῦ ἀδικεῖν μᾶλλον, καὶ τῶν πράξεων καὶ τῶν χρημάτων κύριος γενόμενος. τὸ δὲ μισοτύραννον ἐν τῷ Ποπλικόλᾳ σφοδρότερον. εἰ γάρ τις ἐπιχειροίη τυραννεῖν, ὁ μὲν ἁλόντι τὴν δίκην ἐπιτίθησιν, ὁ δὲ καὶ πρὸ τῆς κρίσεως ἀνελεῖν δίδωσι. σεμνυνομένου δὲ τοῦ Σόλωνος ὀρθῶς καὶ δικαίως, ὅτι καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῷ διδόντων τυραννεῖν, καὶ τῶν πολιτῶν οὐκ ἀκουσίως δεχομένων, ἀπεῖπεν. οὐχ ἧττον ὑπάρχει καλὸν τῷ Ποπλικόλᾳ, τὸ, λαβόντα τυραννικὴν ἀρχὴν, ποιῆσαι δημοτικωτέραν, καὶ μηδ' οἷς ἐξῆν ἔχοντα χρήσασθαι. καὶ τοῦτο δ' ἔοικε συνιδεῖν πρότερος ὁ Σόλων, ὅτι δῆμος [12]

Namque magiſtratuum creandorum arbitrium populo dedit, et reis ad populum ius prouocandi, ſicut Solon ad iudices, dedit. Curiam alteram, vt Solon, non inſtituit, ſed auxit praeſentem, numerumque pene duplicauit. Quaeſtorum aerarii inſtituendorum haec fuit cauſa, vt conſul, nec, ſi bonus eſſet, a maioribus rebus auocaretur, nec, ſi malus, ſubſidium haberet grauius laedendi, ſi in manu eius tam imperium, quam pecunia, eſſet. At inſectatio tyrannidis fuit in Poplicola acerbior. Nam ſi quis tyrannidem moliatur, Solon poenam infligit conuicto; hic, ante iudicium interficere eum liberum fecit. Gloriatus optimo iure eſt Solon, quum vocarent ſe et res ipſae ad dominatum, et ciues reciperent non inuiti, recuſaſſe eum: non minor eſt Poplicolae gloria, qui conſulare imperium, quod tyrannicum acceperat, reddiderit magis populare, neque poteſtate, quam obtinebat, quum liceret, ſit vſus. Quod animaduertiſſe prior Solon videtur, qui ait:

Qui

10 ηὔξανεν Bodl I. 2..

11 Ταμείων] Recte Anonym. ταμιῶν. Sic p. 226. ταμίας τῷ δήμῳ ἔδωκεν ἀποδεῖξαι.

12 ὁ τὸν δῆμον Vulcob. In verſu erat Δῆμος δ', ſed Plutarchus ipſe immutauit. Anonym.

13 poſt

ὧδ᾽ ἂν ἄριστα σὺν ἡγεμόνεσσιν ἕποιτο,
Μήτε λίαν ἀνεθεὶς, μήτε πιεζόμενος.

Ἴδιον δὲ τοῦ Σόλωνος ἡ τῶν χρεῶν ἄνεσις, ᾗ μάλιστα τὴν ἐλευθερίαν ἐβεβαίωσε τοῖς πολίταις. οὐδὲν γὰρ ὄφελος νόμων ἰσότητα παρεχόντων, ἣν [13] ἀφαιρεῖται [14] τὰ χρέα τοὺς πένητας· ἀλλ᾽ ὅπου μάλιστα χρῆσθαι τῇ ἐλευθερίᾳ δοκοῦσι, δουλεύουσι μάλιστα τοῖς πλουσίοις, ἐν τῷ δικάζειν καὶ ἄρχειν καὶ λέγειν, ἐπιταττόμενοι καὶ ὑπηρετοῦντες. τούτου δὲ μεῖζον, ὅτι πάσῃ χρεῶν ἀποκοπῇ στάσεως ἑπομένης, ἐκείνῃ μόνῃ, καθάπερ φαρμάκῳ παραβόλῳ μὲν, ἰσχυρῷ δὲ χρησάμενος εὐκαίρως, καὶ τὴν οὖσαν στάσιν ἔλυσε, τῇ περὶ αὐτὸν ἀρετῇ καὶ δόξῃ, τῆς τοῦ πράγματος ἀδοξίας καὶ διαβολῆς περιγενόμενος. τῆς δ᾽ ὅλης πολιτείας, τῇ μὲν ἀρχῇ λαμπρότερος ὁ Σόλων· ἡγήσατο γὰρ καὶ οὐκ ἠκολούθησε, καὶ καθ᾽ αὑτὸν, οὐ μεθ᾽ ἑτέρων, ἔπραξε τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν κοινῶν· τῷ τέλει δὲ ἅτερος εὐτυχὴς καὶ ζηλωτός. τὴν μὲν γὰρ Σόλωνος πολιτείαν αὐτὸς ἐπεῖδε Σόλων καταλυθεῖσαν, ἡ δὲ Ποπλι-

Qui populum princeps gaudet retinere fauentem,
Non nimium rigidus, non quoque laxus erit.

Proprium Solonis aeris alieni eſt condonatio, qua re potiſſimum libertatem ciuibus confirmauit. Nullum enim habent vſum leges aequalitatem inducentes, quam eripit aes alienum pauperibus; quum, vbi maxime vſurpare videntur libertatem, ibi maxime ancillentur diuitibus, in iudicando, in magiſtratibus gerendis, in dicendo aliorum obnoxii nutibus et ſerui. Iam hoc maius eſt, quod quum nouas tabulas ſemper excipiat ſeditio, his ſolis quaſi medicina ancipiti illa quidem, ſed valida, adhibita, in tempore etiam exortam ciuilem diſcordiam diſcuſſerit, ſuaque virtute et exiſtimatione ipſius rei oppreſſerit infamiam et obtrectationem. Porro quoad totam vtriuſque adminiſtrationem, in exordio ſplendidior Solon. Dux enim fuit, non comes, et per ſe ſine vllo ſocio res plurimas maximaſque in republica geſſit. Alter fine felix et beatus: ſiquidem Solonis rempublicam ipſe vidit Solon ſubrutam, Poplicolae reſpublica ciuitatem vſque ad

13 poſt ἣν inſerunt μὴ Bodl. 1. 2.

14 ἀφαιρῆται Bodl. 1. 2. 3. Iunt. Ald.

κόλα μέχρι τῶν ἐμφυλίων πολέμων διεφύλαξεν ἐν κόσμῳ τὴν πόλιν. ὁ μὲν γὰρ ἅμα τῷ θέσθαι τοὺς νόμους, ἀπολιπὼν ἐν ξύλοις καὶ γράμμασιν ἐρήμους τοῦ βοηθοῦντος [15], ᾤχετ᾽ ἀπιὼν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν· ὁ δὲ μένων καὶ ἄρχων καὶ πολιτευόμενος, ἵδρυσε καὶ κατέστησεν εἰς ἀσφαλὲς τὴν πολιτείαν. ἔτι δ᾽ ἐκείνῳ μὲν οὐδὲ [16] μέλλοντι κωλῦσαι προαισθομένῳ Πεισίστρατος ὑπεῖξεν, ἀλλ᾽ ἡττήθη τῆς τυραννίδος συνισταμένης· οὗτος δὲ βασιλείαν ἰσχύουσαν ἐκ πολλῶν ἤδη χρόνων καὶ κρατοῦσαν ἐξέβαλε καὶ κατέλυσεν, ἀρετὴν μὲν ἴσην καὶ προαίρεσιν ὁμοίαν παρασχόμενος, τύχῃ δὲ καὶ δυνάμει τελεσιουργῷ πρὸς τῇ ἀρετῇ χρησάμενος.

Τῶν μέντοι πολεμικῶν, Σόλωνι μὲν οὐδὲ τὰ πρὸς Μεγαρεῖς Δαΐμαχος ὁ Πλαταιεὺς μεμαρτύρηκεν, ὥσπερ ἡμεῖς διεληλύθαμεν· Ποπλικόλας δὲ τοὺς μεγίστους ἀγῶνας αὐτὸς καὶ μαχόμενος καὶ στρατηγῶν κατώρθωσε. καὶ μὴν καὶ [17] πρὸς τὰς πολιτικὰς πράξεις, ὁ μὲν ἐν παι-

ad arma ciuilia in decenti ordine conſeruauit. Ille nempe leges, ſimulatque perlatae fuerunt, in ligneis relinquens ſcriptas tabulis auxilio deſtitutas, diſceſſit Athenis: hic remanens Romae, imperans et rempublicam gerens, ſtabiliuit eam et in tuto collocauit. Iam illi vel cupienti Piſiſtratum, quum praeſenſiſſet, reprimere, facultas defuit, tyrannidique ſuccubuit naſcenti: hic regnum, longo iam tempore pollens et praeualens, extruſit et euertit, parem quidem virtutem et conſimilem adferens voluntatem, ſed fortuna et poteſtate ad virtutem efficaciori vſus.

Res bello geſtas Soloni ne illas quidem, quae actae contra Megarenſes fuerunt, Daimachus Plataeenſis (quod nos fecimus) attribuit: at Poplicola maximis certaminibus, in quibus ipſe militis et ducis obiuit munera, victor euaſit. Praeterea ad rempublicam capeſſendam

15 τοῦ τελευτήσαντος Iuntina ſola.

16 Οὐδὲν] οὐδὲ Bodl. 1.2.3. item Iunt. et Ald. ſed Vulcob. totum hunc locum ita legit: μὲν κωλῦσαι προαισθανομένῳ Πεισίστρατον ὑπῆρξεν. et ita etiam, vt videtur, Anonym. niſi quod pro ὑπῆρξεν dat ὑπῆξεν: tandem pro Πεισίστρατος legunt τὸν Πεισίστρατον Bodl. 1. 2.

17 Μὴν καὶ] Melius μὴν ἔτι, cum omnibus Bodl. et Vulcob. καὶ μὴν ὅ, τι πρὸς Iunt. Ald.

18 καὶ

διᾶς τινι τρόπῳ, καὶ [18] προσποίημα μανίας ἀναλαβὼν, ὑπὲρ Σαλαμῖνος ἐρῶν προσῆλθεν· ὁ δ' αὐτόθεν ἀναῤῥίψας τὸν ἐπὶ μεγίστων κίνδυνον, ἐπανέστη Ταρκυνίῳ, καὶ τὴν προδοσίαν ἐφώρασε. καὶ τοῦ κολασθῆναι καὶ μὴ διαφυγεῖν τοὺς πονηροὺς αἰτιώτατος γενόμενος, οὐ τὰ σώματα μόνον τῶν τυράννων ἐξέβαλε τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐλπίδας ἐξέκοψεν. οὕτω δὲ καὶ τοῖς δεχομένοις πράγμασιν ἀγῶνα καὶ θυμὸν καὶ ἀντίταξιν ἐῤῥωμένως καὶ ἀτενῶς ἀπαντήσας, ἔτι βέλτιον ἐχρήσατο τοῖς ὁμιλίας ἀπολέμου καὶ πειθοῦς ὑπεικούσης δεομένοις, Πορσήναν ἄμαχον ἄνδρα καὶ φοβερὸν ἐμμελῶς προσαγαγόμενος [19] καὶ μεταστήσας εἰς φιλίαν. καίτοι φήσει τις ἐνταῦθα, τὸν μὲν Σόλωνα προεμένοις ἀναλαβεῖν Ἀθηναίοις Σαλαμῖνα, Ποπλικόλαν δ' ἧς ἐκέκτηντο Ῥωμαῖοι χώρας ἀποστῆναι. δεῖ δὲ πρὸς τοὺς ὑποκειμένους καιροὺς τὰς πράξεις θεωρεῖν. ποικίλος γὰρ ὢν ὁ πολιτικὸς, ᾧ τρόπῳ τῶν ὄντων ἕκαστον εὔληπτόν ἐστι, μεταχειρίσασθαι [20], καὶ μέρους ἀφέσει [21] πολλάκις

pessendam Solon velut ludens, specie assumta insani, quum caussam Salaminis ageret, accessit: hic a primordio iacta maximis de rebus alea, Tarquinio obiecit se, detexitque proditionem, et quatenus praecipuus autor fuit sumendi de coniuratis supplicii, et ne elaberentur, non corpora tantum tyrannorum eiecit vrbe, sed spem etiam incidit. Qui cum negotia, quae certamen et animum et infestam flagitabant aciem, fortiter et acriter excepit, tum multo tractauit rectius ea, quae pacatam comitatem et concessionem postulabant blandam, Porsenam inuictum bello virum et horribilem scite conciliando et ad amicitiam traducendo. Quamuis obiicias hic, Solonem Athieniensibus, quam amiserant, recuperauisse Salamina: Poplicolam agro, quem tenebant Romani, decessisse. Atqui sunt res ex temporibus ponderandae praesentibus. Siquidem vir in republica versatus, negotia, vt vnumquodque quam commodissime teneat, non vno tractat modo, et parte dimit-

18 καὶ hoc abest a Iunt. et Ald.
19 προσαγόμενος Bodl. 1. 2. 3.
20 μεταχειρίσεται Bodl. 1. 2.
21 Ἀφαιρέσει] Repone cum omnibus Bodl. et Anon. ἀφέσει, et postea μικρῶν ἀποστάς. [Illud μικρῶν praeter Bodl. omues et Anonym. etiam Vulcob. habet.]

ἔσωσε τὸ πᾶν, καὶ μικρῶν ἀποστὰς, μειζόνων ἔτυχεν. ὥσπερ ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ τότε τῆς μὲν ἀλλοτρίας χώρας ἀποστὰς, ἔσωσε τὴν ἑαυτȣ̃ βεβαίως ἅπασαν· οἷς δ' ἦν μέγα τὴν πόλιν διαφυλάξαι, προσεκτήσατο τὸ τῶν πολιορκȣ́ντων στρατόπεδον. ἐπιτρέψας δὲ τῷ πολεμίῳ δικαστῇ γενέσθαι, καὶ περιγενόμενος, τῇ νίκῃ [22] προσέλαβεν, ὅσα δόντα ἀγαπητὸν ἦν νικῆσαι. καὶ γὰρ τὸν πόλεμον διέλυσε καὶ τὴν παρασκευὴν τȣ̃ πολέμȣ κατέλιπεν [23] αὐτοῖς, διὰ πίστιν ἀρετῆς καὶ καλοκαγαθίας, ἣν ὁ ἄρχων ὑπὲρ ἁπάντων ἐνεποίησεν [24] αὐτῷ.

dimittenda ſaepe ſeruauit totum, paruaque iactura conſequutus maiora eſt: ſicut vir ille, tunc relicto agro alieno, ſuum in perpetuum tenuit, et quibus grande erat vrbem retinere, his caſtra obſidentium ipſos inſuper adiecit. Permiſſa autem iudicio hoſtis controuerſia, et victoria relata, cumulum accepit tantum, quo victoriam redemiſſet libenter. Etenim bellum Porſena diremit, et apparatum illis reliquit belli, virtutis et probitatis Romanorum ductus exiſtimatione, quam impreſſit ei conſul.

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ [1].

Θεμιστοκλεῖ δὲ τὰ μὲν ἐκ γένȣς ἀμαυρότερα πρὸς δόξαν ὑπῆρχε· πατρὸς γὰρ ἦν Νεοκλέȣς ȣ̓ τῶν ἄγαν

Themiſtocles obſcurioribus ad gloriam natalibus fuit. Patrem enim habuit Nicoclem, minus clarum, ciuem Athenienſem,

22 Τῇ νίκῃ] Omnino legendum videtur τῇ δίκῃ: non enim proelio vicit Tarquinium Poplicola, ſed Porſenae iudicio cauſam aduerſus eum obtinuit, adeoque iure dicitur περιγενόμενος τῇ δίκῃ. E conuerſo, in Marcello, p. 273. recte exſtat in textu περὶ τῆς νίκης, cum Var. Lect. perperam habeant περὶ τῆς δίκης.

23 Κατέλυσεν] Multo rectius κατέλιπεν, quod omnes Bodl. nec non Vulcob. et Anonym. habent, et Dacer. ex Mſ. probat. vide p. 235.

24 ἐνεποίησεν] ita Aldina. ſimplex ἐποίησεν dat Iuntina.

1 Themiſtoclem floruiſſe Olympiade LXXV. quum apud Salaminam Perſarum regem nobili illa naumachia vicit, notiſſimum eſt cum aliunde, tum ex libri XI. Diodori Siculi initio. Et,

ἐπιφανῶν Ἀθήνησι, Φρεαῤῥίου τὸν δῆμον [2] ἐκ τῆς Λεοντίδος φυλῆς· νόθος δὲ πρὸς μητρὸς, ὡς λέγουσιν·

nienſem, ex populo Phreario, tribu Leontide. Genere materno nothum ferunt, vt oſtendunt hi verſus:

Abrotonum

Et, ſi eum ſequi omnino volumus, incidit hoc in annum V. C. CCLXVIII. Conſules enim nominat Sp. Caſſium et Proculum Verginium. Secundum alios incidit in annum V. C. CCLXXIII. et conſules C. Fabium, Sp. Furium, cum quibus facit Gellius cap. vlt. lib. XVII. qui quarto poſt pugnam Salaminiam anno trecentos iſtos Fabios ad Cremeram a Veientibus caeſos affirmat. Sane M. Tullius in Laelio et Bruto (quibus locis Themiſtoclem cum Coriolano componit) demonſtrat, bellum Volſcum Coriolani a Perſico hoc Themiſtoclis non multum abfuiſſe, et hunc viginti poſt C. Marcii exilium annis eandem fortunam expertum. Quos locos lectori perſpiciendos mando. *Xylander.*

2 τὸν δῆμον] Omnes Bodl. Vulcob. et Fl. habent τῶν δήμων, quod ἀττικώτερον eſt. Ita ſemper meliores Laërtiani codices hanc phraſin exhibent, et Caſaubonus in Athenaeo emendat: et ſic hoc in loco legendum eſſe monet Stephanus. [Verba eius haec ſunt: Florentina editio τῶν δήμων, Aldina τῶν δῆμον habet, quae lectio ambigua eſt inter haſce duas, τῶν δήμων et τὸν δῆμον. Sed quum haec lectio, quae accuſatiuum habet, prima fronte longe melior videatur, ego contra ſuſpectam eam habeo. Alioqui multi apud Diogenem Laërtium loci emendandi itidem forent. Nam vt hic legitur, Φρεαῤῥίου τῶν δήμων, ſic apud illum in Platone: ἦν δὲ τῶν δήμων Κολλυτεύς. itidemque in principio vitae Xenophontis: Ξενοφῶν, Γρύλλου μὲν ἦν υἱὸς, Ἀθηναῖος, τῶν δήμων Ἀρχιεύς. Sic et de Socrate dicit, Ἀθηναῖος, τῶν δήμων Ἀλωπεκῆθεν. Quin etiam in principio vitae Speuſippi, quum typographicae editiones habeant τῷ μὲν δήμῳ Μυῤῥινούσιος ἦν, in pleriſque vet. codd. eſt itidem ille genitiuus τῶν δήμων. Sic vero et in iſto Plutarchi loco haec ipſa lectio aliquot exemplarium auctoritate confirmari poteſt. De hoc autem libenter lectores moneo, vt diſcant, verum eſſe, quod alibi dixi, multa eſſe in Graecis pariter et Latinis ſcriptoribus, (ſed in illis tamen praeſertim) quae mirari potius, quam emendare, oporteat. Non dubito certe, quin in Aldina editione, vbi legitur τῶν δῆμον, ille quidem articulus τῶν ſit ex veteris codicis lectione, at δῆμον ſit ex emendatione cuiuſpiam, qui articulum quidem itidem in τὸν mutauerat, ſed nimium incertae typographicarum operarum fidei emendationem illam commiſerat.]

 3 Ἀβρό-

Ἀβρότονον[3] Θρῆισσα[4] γυνὴ[5] γένος, ἀλλὰ τεκέσθαι
Τὸν μέγαν Ἕλλησιν φημὶ Θεμιστοκλέα.

Φανίας μέντοι τὴν μητέρα Θεμιστοκλέους, οὐ Θρᾶτταν, ἀλλὰ Καρίνην, οὐδ' Ἀβρότονον ὄνομα, ἀλλ' Εὐτέρπην ἀναγράφει. Νεάνθης δὲ καὶ πόλιν αὐτῇ τῆς Καρίας Ἁλικαρνασσὸν προστίθησι. διὸ καὶ τῶν νόθων εἰς[6] Κυνόσαργες συντελούντων[7], (τοῦτο δ' ἐστὶν ἔξω πυλῶν γυμνάσιον Ἡρακλέους, ἐπεὶ κἀκεῖνος οὐκ ἦν γνήσιος ἐν θεοῖς, ἀλλ' ἐνείχετο νοθείᾳ διὰ τὴν μητέρα θνητὴν οὖσαν) ἔπειθέ τινας ὁ Θεμιστοκλῆς τῶν εὖ γεγονότων νεανίσκων, καταβαίνοντας εἰς Κυνόσαργες ἀλείφεσθαι μετ' αὐτοῦ. καὶ τούτου γε-

Abrotonum sum Thressa quidem, Graecis tamen illud
Dico, Themistoclem me genuisse decus.

Caeterum Phanias Themistoclis matrem Carinam, non Thressam, neque Abrotonum, sed Euterpen prodidit nominatam. Neanthes praeterea patriam ei Halicarnassum Cariae attribuit. Quapropter quum nothi in Cynosarges coirent, (gymnasium id Herculis est extra moenia, quod nec ille iustus Deus, sed nothus ex genitrice esset mortali) induxit nonnullos Themistocles ex nobilitate iuuenes, vt se in Cynosarges comitarentur, secumque vngerentur. Quare

3 Ἀβρότονον etc.] Epigramma est: id quod Lapus non animaduertit. Priorem versum ex Athenaeo, apud quem lib. XIII. ex Amphicratis de viris illustribus commentario citatur hoc epigramma, ita legendum patet: Ἀβρότονον Θρήϊσσα γυνὴ γένος, ἀλλὰ etc. Sane Aemilius Probus, vel quicunque libri eius auctor est, qui de excellentium imperatorum vita scriptus ad Atticum circumfertur, patrem Themistoclis generosum, matrem Acarnanam facit: seu Halicarnassiam, vt quidam legunt. *Xylander.*

4 Θρῆσσα] Θρήϊσσα non modo versus, sed Perizonius ad Aelianum, et Saluinius (teste Dacerio) scribendum suadent: atque ita citat Athenaeus, p. 576.

5 pro γυνὴ dat γενόμην Anon.

6 εἰς τὸ Κ. Vulcob.

7 συντελούντων] Hoc vocabulum videri potest fortassis innuere, eos sacrificandi causa eo conuenisse. Nam et gymnasium fuit Cynosarges, et templum Herculis, et lucus ei circumiectus: vt etiam Liuius lib. XXXI. testatur. Suidas quidem ibi exercitatos fuisse scribit, idque etiam Plutarchus videtur sensisse. *Xyl.* Caeterum Bodl. 1.2. dant τελούντων simplex.

8 Λυκο-

νομένε, δοκεῖ πανέργως τὸν τῶν νόθων καὶ γνησίων διορισμὸν ἀνελεῖν. ὅτι μέντοι τε Λυκομηδῶν [8] γένες μετεῖχε, δῆλόν ἐςι [9]. τὸ γὰρ Φλυῆσι τελεστήριον, ὅπερ ἦν Λυκομηδῶν κοινὸν, ἐμπρησθὲν ὑπὸ τῶν βαρβάρων, αὐτὸς ἐπεσκεύασε καὶ γραφαῖς ἐκόσμησεν, ὡς Σιμωνίδης ἱςόρηκεν.

2. Ἔτι δὲ παῖς ὢν, ὁμολογεῖται φορᾶς μεςὸς εἶναι, καὶ τῇ μὲν φύσει συνετὸς, τῇ προαιρέσει δὲ μεγαλοπράγμων καὶ πολιτικός. ἐν γὰρ ταῖς ἀνέσεσι καὶ σχολαῖς ἀπὸ τῶν μαθημάτων γενόμενος, εκ ἔπαιζεν, εδ᾽ ἐρραθύμει, καθάπερ οἱ λοιποὶ [10] παῖδες, ἀλλ᾽ εὑρίσκετο λόγες τινὰς μελετῶν καὶ συνταττόμενος πρὸς ἑαυτόν. ἦσαν δ᾽ οἱ λόγοι κατηγορία τινὸς, ἢ συνηγορία, τῶν παίδων. ὅθεν εἰώθει λέγειν ὁ διδάσκαλος, ὡς εδὲν ἔσῃ παῖ [11] σὺ μικρὸν, ἀλλὰ μέγα πάντως ἀγαθὸν, ἢ κακόν. ἐπεὶ καὶ τῶν παιδεύσεων τὰς μὲν ἠθοποιὲς, ἢ πρὸς ἡδονήν τινα καὶ [12] χάριν ἐλευθέριον σπεδαζομένας, ὀκνηρῶς καὶ ἀπροθύμως

re callide videtur nothorum et legitimorum ſuſtuliſſe diſcrimen. Caeterum de ſtirpe fuiſſe eum Lycomedarum in aperto eſt. Nam ſacrarium apud Phlyenſes, quod Lycomedarum commune erat, hic incenſum a barbaris (vt autor eſt Simonides) inſtaurauit, tabuliſque ornauit.

Conſtat, puerum etiamnum ardoris animi plenum fuiſſe, indole ſapientem, ſtudio ad res magnas propenſum, natumque ad rempublicam tractandam. Nam quod remiſſionis et otii a literis diſcendis dabatur, id non puerorum more aliorum per luſum et oſcitantiam terebat, ſed inueniebant orationes eum ſecum meditantem et componentem. Argumentum orationum illarum accuſatio erat aliqua, vel defenſio, puerorum. Itaque praeceptor dicere ſolebat, Tu nihil, fili, eris mediocre, ſed omnino vel magnum lumen, vel peſtis. Quippe etiam diſciplinas morales, vel ad voluptatem, vel vrbanitatem exquiſitas, ſegniter et lente arripiebat:

8 Λυκομηδῶν] I. Meurſius in Attic. Lect. hic et infra legit Λυκομιδῶν.

9 δῆλός ἐςι Vulcob.

10 Οἱ λοιποὶ] Legitur etiam οἱ πολλοὶ. *H. Steph.*

11 ὦ παῖ Bodl. 1. 2.

12 ἡδονὴν καὶ omiſſo τινὰ Bodl. 1. 2. 3. Iunt.

ἐξεμάνθανε· τῶν δ᾽ εἰς σύνεσιν, ἢ πρᾶξιν[13], λεγομένων, δῆλος ἦν ὐχ[14] ὑπερορῶν παρ᾽ ἡλικίαν, ὡς τῇ φύσει πιστεύων. ὅθεν ὕστερον ἐν ταῖς ἐλευθέραις[15] καὶ ἀστείαις λεγομέναις διατριβαῖς, ὑπὸ τῶν πεπαιδεῦσθαι δοκούντων χλευαζόμενος, ἠναγκάζετο φορτικώτερον ἀμύνασθαι, λέγων, ὅτι λύραν μὲν ἁρμόσασθαι, καὶ μεταχειρίσασθαι ψαλτήριον οὐκ ἐπίσταται, πόλιν δὲ, μικρὰν καὶ ἄδοξον παραλαβὼν, ἔνδοξον καὶ μεγάλην ἀπεργάσασθαι. καίτοι Στησίμβροτος Ἀναξαγόρου τε διακοῦσαι τὸν Θεμιστοκλέα φησὶ, καὶ περὶ Μέλισσον σπουδάσαι τὸν φυσικόν· οὐκ εὖ τῶν χρόνων ἁπτόμενος. Περικλεῖ γὰρ, ὃς πολὺ νεώτερος ἦν Θεμιστοκλέους, Μέλισσος μὲν ἀντεστρατήγει πολιορκοῦντι Σαμίους, Ἀναξαγόρας δὲ συνδιέτριβε. μᾶλλον οὖν ἄν τις προσέχοι τοῖς Μνησιφίλου τὸν Θεμιστοκλέα τοῦ Φρεαρίου ζηλωτὴν γενέσθαι λέγουσιν, οὔτε ῥήτορος ὄντος, οὔτε τῶν φυσικῶν κληθέντων φιλοσόφων, ἀλλὰ τὴν[16] καλουμένην σοφίαν, οὖσαν δὲ δεινότητα πολιτικὴν[17], καὶ

piebat: quae vero de prudentia, vel rebus gerendis, tractarent, eas prae ſe ferebat praeter aetatem, velut ingenio ſuo fretus, non aſpernari. Vnde poſtmodum quum derideretur ab iis, qui videbantur liberalibus et vrbanis exculti exercitiis, compulſus eſt arrogantiore reſponſo ſe tueri, lyrae ſe aptandae tractandiue pſalterii eſſe rudem, ſed vrbem, quam paruam accepiſſet et obſcuram, claram et magnam reddere, id ſe tenere. Oſtendit Steſimbrotus tamen, Anaxagorae fuiſſe Themiſtoclem auditorem, ac Meliſſo phyſico operam dediſſe. Sed temporibus errat: nam contra Periclem, qui multo fuit Themiſtocle minor, quum obſideret ille Samum, Meliſſus pro Samiis imperator defendit eam: Anaxagoras autem cum Pericle vixit. Credendum ergo illis potius, qui Themiſtoclem ſcribunt Mneſiphili Phrearii fuiſſe aſſeclam. Fuit hic non orator, neque ex ſecta philoſophorum, quos phyſicos nominant, verum eam, quam ſapientiam quidem vocabant, quae reuera ſcientia erat reipublicae gerendae, et prudentia

13 ἢ καὶ πρᾶξιν Bodl. 1. 2.
14 deeſt οὐχ Bodl. 1. 2. 3.
15 ἐλευθερίαις, vel ἐλευθερίοις, Vulcob.
16 Ἀλλὰ τὴν] In quibuſdam ſcriptum eſt ἀλλὰ τὴν τότε, quod praefero. *H. Steph.*
17 πολεμικὴν Vulc. Bodl. 1.2.3.
18 deeſt

δραςήριον σύνεσιν, ἐπιτήδευμα πεποιημένε καὶ διασώζοντος ὥσπερ αἵρεσιν ἐκ διαδοχῆς ἀπὸ Σόλωνος· ἣν οἱ μετὰ ταῦτα δικανικαῖς μίξαντες τέχναις, καὶ μεταγαγόντες ἀπὸ τῶν πράξεων τὴν ἄσκησιν ἐπὶ τὰς λόγυς, σοφιςαὶ προσηγορεύθησαν. τύτῳ μὲν ὖν [18] ἤδη πολιτευόμενος ἐπλησίαζεν. ἐν δὲ ταῖς πρώταις τῆς νεότητος ὁρμαῖς, ἀνώμαλος ἦν καὶ ἀςάθμητος, ἅτε [19] τῇ φύσει καθ' αὑτὴν χρώμενος ἄνευ λόγυ καὶ παιδείας ἐπ' ἀμφότερα μεγάλας ποιυμένη μεταβολὰς τῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ πολλάκις ἐξανιςαμένη πρὸς τὸ χεῖρον, ὡς ὕςερον αὐτὸς ὡμολόγηκε, τὺς τραχυτάτυς πώλυς ἀρίςυς ἵππυς γίνεσθαι φάσκων, ὅταν, ἧς προσήκει, τύχωσι παιδείας καὶ καταρτύσεως [20]. ἃ δὲ τύτων ἐξαρτῶσιν ἔνιοι διηγήματα πλάττοντες, ἀποκήρυξιν μὲν ὑπὸ τῦ πατρὸς αὐτῦ, θάνατον δὲ τῆς μητρὸς ἑκύσιον, ἐπὶ τῇ τῦ παιδὸς ἀτιμίᾳ περιλύπυ γενομένης, δοκεῖ κατεψεῦσθαι. καὶ τὐναντίον εἰσὶν οἱ λέγοντες, ὅτι τῦ τὰ κοινὰ πράττειν ἀποτρέπων αὐτὸν ὁ πατὴρ ἐπεδείκνυε πρὸς

prudentia negotiosa, amplexus est et tenuit, velut sectam ex successione Solonis; quam sequentes cum artibus confuderunt forensibus, et a negotiis ad vsum dicendi orationesque traduxerant, vnde sophistae sunt appellati. Caeterum ad hunc, quum iam accessisset ad rempublicam, applicuit se. Primis iuuentutis motibus varius fuit et versatilis, quippe qui solum suum sequebatur ingenium, nullis excultum literis, vel disciplinis. Vnde magnas illud vtramque in partem faciebat institutorum vitae vicissitudines, declinabatque crebro ad deteriorem: quod postea ipse confessus est, ferocissimos pullos iactans, vbi recte docti et formati fuerint, generosissimos euadere equos. Quas vero hic nonnulli attexunt fabulas, abdicatum a patre fuisse, matrem ex pueri infamia dolori imparem consciuisse sibi mortem, fictas arbitror. Et contra sunt, qui dicant, reuocantem eum a republica gerenda genitorem, ostendisse

18 deest ὖν Bodl. 1. 2.

19 deest ἅτε Bodl. 1. 2. 3. Iunt.

20 Καταρτύσεως] Omnes Bodl. habent καταρτίσεως, quod Lapus *institutionem* reddit: et mihi prae altera lectione placet, licet non multum referat.

 21 πρὸς

τῇ θαλάττῃ τὰς παλαιὰς τριήρεις ἐῤῥιμμένας καὶ παρεωραμένας, ὡς δὴ καὶ πρὸς τοὺς δημαγωγοὺς[21], ὅταν ἄχρηστοι γένωνται, τῶν πολλῶν ὁμοίως ἐχόντων.

diffe ei in littore maris veteres triremes abiectas et defpectas: quod pariter aduerfus duces fuos gerat fe populus, quum fructum vltra ex iis non capiat.

21 πρὸς τοὺς δημαγωγοὺς] Oratores et hic et alibi faepe voco, quos Graeci δημαγωγοὺς, hoc eft, eos, qui in republica verfantur, et orationibus fuis populum fuadendo diffuadendoue trahunt. Non fallit me, effe, qui eo nomine etiam Erafmum Roterodamum reprehenderint, quod ita vertiffet: qua de re alibi dicam. Neque ego nunc Gellii auctoritate tueor, quae non vbique valet: et fortaffis, vbi de latinitate difputatur, nihil nifi propter alios. Is lib. III. cap. 13. δημαγωγὸν *oratorem in republica* transfert. Ipfum vocabulum quid fignificet, notum eft. Eft enim δημαγωγεῖν, fi verbum de verbo reddas, *populum trahere*, fiue *ducere*. Id nulla re alia, quam dicendo, hoc eft oratione, magis fieri notum eft. Iam Cicero praeclare difputat, totam oratoriam ciuilis rationis partem, et quidem magnam, effe: vt iam non in fcholis aliquis defidens fophifta, pueris que praecepta artis dicendi tradens rhetor, aliquando oratoris nomine intelligi debeat, fed is, qui grauibus de rebus, adeoque publicis differat. Etenim *oratores* quoque dicuntur, qui alias *legati:* hoc eft, qui reipublicae nomine de pace, bello, aliifue grauibus rebus tractandis mittuntur: neque hoc apud Virgilium modo, aliofue poëtas, fed apud fummum oratorem Ciceronem: vti de Fabricio ad Pyrrhum miffo: et fecundo *de legibus*, de fecialibus, atque alibi. Tribuni quoque plebis δημαγωγοὶ Plutarcho et aliis crebro dicuntur, non alia de caufa, quam quod orationibus fuis populum ducerent, quo vellent: quarum exempla poftulare nemo nifi ineruditus debet. Vt mirum videri, aut abfurdum, minime debeat, fi eos, qui in republica verfantur, a praecipuo inftrumento *oratores* dicamus. (nam Gellianum illud *in republica* vbique addere, parum fcitum erat: et alioquin ex circumftantiis facile intelligitur) Quod qui reprehendunt, aut non legerunt, aut non intellexerunt, illud apud Ciceronem Naeuianum, vbi reipublicae tam cito amiffae caufas percontanti inter alia fic refponfum fuit: Proueniebant oratores noui, ftulti, adolefcentuli. Quid? quod ῥήτωρ nonnunquam eo modo ponitur, vt δημαγωγὸς intelligatur, non in fcholis declamitans, aut docens, fed in foro et concione populo fuadens, aut diffuadens. Sic certe Plutarchus ipfe,

3. Ταχὺ μέντοι καὶ νεανικῶς ἔοικεν ἅψασθαι τοῦ Θεμιστοκλέους τὰ πολιτικὰ πράγματα, καὶ σφόδρα ἡ πρὸς δόξαν ὁρμὴ κρατῆσαι. δι' ἣν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πρωτεύειν ἐφιέμενος, ἰταμῶς ὑφίστατο τὰς πρὸς τοὺς δυναμένους ἐν τῇ πόλει καὶ πρωτεύοντας ἀπεχθείας, μάλιστα δ' Ἀριστείδην τὸν Λυσιμάχου, τὴν ἐναντίαν ἀεὶ πορευόμενον [22] αὐτῷ. καίτοι δοκεῖ παντάπασιν ἡ πρὸς τοῦτον ἔχθρα μειρακιώδη λαβεῖν ἀρχήν. ἠράσθησαν γὰρ ἀμφότεροι τοῦ καλοῦ Στησίλεω, Τηΐου [23] τὸ γένος ὄντος, ὡς Ἀρίστων ὁ φιλόσοφος ἱστόρηκεν. ἐκ δὲ τούτου διετέλουν

Atqui mature et acriter eum negotia publica apparet illexiſſe, et impenſe occupaſſe gloriae cupiditatem: qua ab initio ſtatim impulſus ad ambiendum primatum graues ſubſtitit cum potentibus in republica et principibus inimicitias, prae caeteris cum Ariſtide Lyſimachi, qui ſemper ab eo diſſentiebat. Quamquam videtur eius cum hoc ſimultas iuuenile initium habuiſſe. Amauit vterque (vt Ariſton philoſophus ſcriptum reliquit) formoſum Steſileum, Teium natum. Hinc fuit perpetuum inter eos

ipſe, cum alibi, tum in Pericle: τῶν δὲ περὶ Θουκυδίδην ῥητόρων καταβοώντων τοῦ Περικλέους, etc. Sed ſatis haec: ſciolis tamen quibusdam occurrendum fuit, et monendi rudiores. *Xylander.*

22 πορευόμενος Anonym.

23 Τηΐου] Omnes Bodl. cum Fl. et Ald. ſcribunt Τίου, perperam, vt Xyl. obſeruat. nam Tius Paphlagoniae vrbs, Tianum facit. Sane in Ariſtide Steſileos hic ex eodem Ariſtone Κεῖος appellatur, non Τήϊος. vtrum rectius hic, an ibi, legatur, difficile eſt pronuntiare. [Integra Xylandri ad hunc locum annotatio ita habet: Cur Lapus *Steſileam Chiam* verterit, ipſe viderit. Vel ex Ariſtidae vita intellexiſſet, maris hoc eſſe nomen. Τίου eſt in Graeco: lego Τείου, vel Τεΐου: eſt enim a Teo nobili Aſiae vrbe deductum gentile. Τίος, Tius, Paphlagoniae vrbs, Tianum facit, vt Cios Cianum. Stephanus auctor, et confirmant exempla, quae huc adferre non eſt opus. Idem infra Simonidi accidit, non Cio, Phrygiae vrbe, ſed Ceo inſula, aequali prope ſpatio a Sunio Atticae et Euboea diſtante, oriundo: hoc eſt Ceo, vel Ceio, non Ciano. Sane in Ariſtida Στησίλεως hic ex eodem Ariſtone Κεῖος appellatur, hoc eſt *Ceus*, non *Teius*. Vtrum rectius hic, an ibi, legatur, difficile eſt pronuntiare. Caeterum Lapi errorem etiam ii, qui magni nominis Onomaſticon ediderunt, ſecuti

καὶ περὶ τὰ δημόσια στασιάζοντες. οὐ μὴν ἀλλ' ἡ τῶν βίων καὶ ἡ τῶν τρόπων ἀνομοιότης ἔοικεν αὐξῆσαι τὴν διαφοράν. πρᾶος γὰρ ὢν φύσει καὶ καλοκαγαθικὸς τὸν τρόπον ὁ Ἀριστείδης, καὶ πολιτευόμενος οὐ πρὸς χάριν, οὐδὲ πρὸς δόξαν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ βελτίστου μετ' ἀσφαλείας καὶ δικαιοσύνης, ἠναγκάζετο τῷ Θεμιστοκλεῖ, τὸν δῆμον ἐπὶ πολλὰ κινοῦντι, καὶ μεγάλας ἐπιφέροντι καινοτομίας, ἐναντιοῦσθαι πολλάκις, ἐνιστάμενος αὐτοῦ πρὸς τὴν αὔξησιν. λέγεται γὰρ οὕτω παράφορος πρὸς δόξαν εἶναι, καὶ πράξεων μεγάλων ὑπὸ φιλοτιμίας ἐραστής, ὥστε νέος ὢν ἔτι, τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης πρὸς τοὺς βαρβάρους γενομένης, καὶ τῆς Μιλτιάδου στρατηγίας διαβοηθείσης, σύννους ὁρᾶσθαι τὰ πολλὰ πρὸς ἑαυτῷ, καὶ τὰς νύκτας ἀγρυπνεῖν, καὶ τοὺς πότους [24] παραιτεῖσθαι τοὺς συνήθεις,

eos et de republica diſſidium: verumtamen vitae et morum videtur diſſimilitudo eam exaggeraſſe diſtractionem. Nam Ariſtides quum manſueto ingenio et probis eſſet moribus, neque in republica gerenda quicquam gratiae populi daret, vel gloriae ſeruiret ſuae, ſed omnia ad honeſtatem cum ſecuritate et iuſtitia coniunctam dirigeret, non poterat facere, quin incitanti ad multa populum, ingenteſque res nouanti Themiſtocli, quo incrementum eius reprimeret, ſubinde repugnaret. Dicitur enim amore gloriae inflammatus adeo inſano, et rerum perpetrandarum magnarum prae ambitione fuiſſe, vt iuuenis plane quum aduerſus barbaros pugnatum apud Marathonem eſſet, et res geſtae celebrarentur Miltiadis, appareret cogitabundus plerumque, noctes exigeret inſomnes, et conſuetas compotationes intermitteret, diceret-

cuti ſunt, et de muliere acceperunt atque expoſuerunt, quae de mare Plutarchus (eum interim teſtem citant) ſcribit. Quid eſt, ſi hoc non eſt, fumos vendere?]

24 τοὺς πότους] Pro πότους veteres aliquot codices habent τόπους: quae lectio contemnenda non fuerit, ſed in locum alterius ſubſtituenda fortaſſe. Neque enim πότοι naturae Themiſtoclis conuenire potuiſſe videntur, tali quidem certe, qualem Plutarchus deſcribit. Quinetiam obſeruandum eſt, non dici ſimpliciter πότους, ſed addi τοὺς συνήθεις. *H. Steph.* Dacer. etiam ex Mſſ. citat τόπους. Ego quidem receptam lectionem tueor ex aliis Plutarchi locis, quae Themiſtoclem vinoſum et

καὶ λέγειν πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας καὶ θαυμάζοντας τὴν περὶ τὸν βίον μεταβολήν, ὡς καθεύδειν αὐτὸν οὐκ ἐῴη τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πέρας ᾤοντο τοῦ πολέμου τὴν ἐν Μαραθῶνι τῶν βαρβάρων ἧτταν εἶναι, Θεμιστοκλῆς δ' ἀρχὴν μειζόνων ἀγώνων, ἐφ' οὓς ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς ὅλης Ἑλλάδος ἤλειφεν ἀεί, καὶ τὴν πόλιν ἤσκει, πόῤῥωθεν ἤδη προσδοκῶν τὸ μέλλον.

4. Καὶ πρῶτον μὲν τὴν Λαυριωτικὴν [25] πρόσοδον ἀπὸ τῶν ἀργυρείων μετάλλων ἔθος ἐχόντων Ἀθηναίων διανέμεσθαι, μόνος εἰπεῖν ἐτόλμησε παρελθὼν εἰς τὸν

diceretque percunctantibus et ſtupentibus vitae ſuae viciſſitudinem, ſomnum ſibi adimere Miltiadis tropaeum. Cum igitur reliqui calcem belli arbitrabantur eſſe cladem ad Marathonem barbarorum, Themiſtocles vero certaminum exordium maiorum, ad quae ſe ipſe accingebat aſſidue ad Graeciam protegendam, impendentiaque longe proſpiciens, ciuitatem exercebat.

Ac primum vectigal Laureoticum ex argenti metallis partientibus de more inter ſe Athenienſibus, ſolus ſuſtinuit ad populum

et comeſſabundum deſcribunt. In Apophth. p. 323. ἔτι μειράκιον ὤν, ἐν πότοις ἐκυλινδεῖτο καὶ γυναιξίν. Op. Mor. 979. ἀσελγαίνων ἐκώμαζε καὶ ὕβριζε δι' ἀγορᾶς. Immo rem eandem narrans Noſter, haec habet in Polit. Praec. pag. 1432. quod Themiſtocles ad reſpublicas accedens ἀπέστησε τῶν πότων καὶ τῶν κώμων ἑαυτὸν etc. Fatendum eſt, in his vocibus τόπος et πότος librarios ſaepiſſime errare, quod vno et altero exemplo ex Plutarchi var. lect. oſtendam. In Socrat. Daem. p. 1044. ἐνσείσων εἰς τὸν πότον, male habent Var. Lect. τόπον: hinc corrige in eodem tractatu p. 1055. εἰς τὸν πότον, vbi adhuc vitioſe legitur τόπον. Item in Sympoſ. Probl. p. 1089. εἰς τοὺς πότους δέχεσθαι, Var. Lect. εἰς τοὺς τόπους, nullo ſenſu. Liceat alium locum proferre, vt foediſſime deprauatum reſtituam: Op. Mor. p. 2100. Noſter muſicam in conuiuiis adhibendam ſuadens, addit, εἰ γάρ που καὶ χρησίμη, καὶ παρατετονὼς ὁ καλὸς Ὅμηρος ἀπέφηνε. lege παρὰ πότον, ὡς etc. [τοὺς πόνους Bodl. 1.]

25 τὴν Λαυριωτικὴν] Sic etiam eſt in Nicia. Et Pauſanias initio Atticorum: Laurium locum maritimum Atticae inter Sunium et Piraeeum vidit, vbi argentifodinae Athenienſibus fuerint: Λαύριον. Thucydides lib. II. Λαύριον in ora maritima montem indicat, (ἐν τῇ παράλῳ τῇ καλουμένῃ) vbi argentariae eſſent Athenienſibus ſecturae. Suidas Λαύρειον

δῆμον, ὡς χρὴ τὴν διανομὴν ἐάσαντας, ἐκ τῶν χρημάτων τούτων κατασκευάσασθαι τριήρεις ἐπὶ τὸν πρὸς Αἰγινήτας πόλεμον· ἤκμαζε γὰρ οὗτος ἐν τῇ Ἑλλάδι μάλιστα, καὶ κατεῖχον οἱ Αἰγινῆται [26] πλήθει νεῶν τὴν θάλασσαν. ᾗ καὶ ῥᾷον Θεμιστοκλῆς συνέπεισεν, οὐ Δαρεῖον, οὐδὲ Πέρσας (μακρὰν γὰρ ἦσαν οὗτοι, καὶ δέος οὐ πάνυ βέβαιον ὡς ἀφιξόμενοι παρεῖχον) ἐπισείων, ἀλλὰ τῇ πρὸς Αἰγινήτας ὀργῇ καὶ φιλονεικίᾳ τῶν πολιτῶν ἀποχρησάμενος εὐκαίρως ἐπὶ τὴν παρασκευήν. ἑκατὸν γὰρ ἀπὸ τῶν χρημάτων ἐκείνων ἐποιήθησαν τριήρεις, αἳ καὶ πρὸς Ξέρξην ἐναυμάχησαν. ἐκ δὲ τούτου κατὰ μικρὸν ὑπάγων καὶ καταβιβάζων [27] τὴν πόλιν πρὸς τὴν θάλασσαν, ὡς τὰ πεζὰ μὲν οὐδὲ τοῖς ὁμόροις [28] ἀξιομάχους ὄντας, τῇ δ' ἀπὸ τῶν νεῶν ἀλκῇ καὶ τοὺς βαρβάρους

lum ferre, vt hac omissa diuisione, triremes ea pecunia ad bellum Aegineticum armarent. Hoc enim vigebat in Graecia maxime, obtinebantque numero nauium Aeginetae pelagus: qua de causa eos facilius induxit. Neque Darium, vel Persas (nam aberant hi procul, nec pro certo timebant venturos) ostentauit, verum ciuium in Aeginetas acerbitate et aemulatione abusus in tempore est ad apparatum. Siquidem ex ea pecunia centum triremes, quae cum Xerxe depugnauerunt, paratae sunt. Mox deducens et detrahens paulatim ciuitatem ad mare, quasi terra ne cum paribus quidem comparari valerent, viribus autem naualibus cum barbaros reprimere,

ρειον scripsit, quomodo et apud Herodotum legitur in huius etiam rei narratione, libro septimo. Lapus totum omisit. *Xyl.*

26 Οἱ Αἰγινῆται] Legitur etiam νησιῶται. *H. Steph.*

27 καταβιάζων Bodl. 2.

28 Ὁμοίοις] Quaenam haec sententia? quod Athenienses in pedestri pugna ne quidem sui similibus pares erant: ergo in hoc erant dissimiles. lego ὁμόροις: conterminis et vicinis populis impares fuerunt pedites. Sic p. 360. λῃστηρίων ὁμόρων καὶ συνοίκων: in Marcello, p. 244. ὅμορος καὶ πρόσοικος πόλεμος. Strabo l. IX. vocat Phylen δῆμον ὅμορον τῇ Τανάγρᾳ: et postea, οἱ περὶ Λεωνίδαν μετὰ ὀλίγων τῶν ὁμόρων τοῖς τόποις Persas sustinuit. Liuius idem prorsus de Aetolis tradit, quod hic Themistocles suis suadere voluit: Is longe tum optimus eques in Graecia erat: pedite inter *finitimos* vincebantur. Lib. XXXIII. cap. 7.

29 ὡς

ἀμύνασθαι, καὶ τῆς Ἑλλάδος ἄρχειν δυναμένους, ἀντὶ μονίμων ὁπλιτῶν, ὥς φησι Πλάτων [29], ναυάτας [30] καὶ θαλαττίους ἐποίησε· καὶ διαβολὴν καθ' αὐτοῦ παρέσχεν, ὡς ἄρα Θεμιστοκλῆς τὸ δόρυ καὶ τὴν ἀσπίδα τῶν πολιτῶν παρελόμενος, εἰς ὑπηρέσιον καὶ κώπην συνέστειλε τὸν τῶν Ἀθηναίων δῆμον. ἔπραξε δὲ ταῦτα Μιλτιάδου κρατήσας ἀντιλέγοντος, ὡς ἱστορεῖ Στησίμβροτος. εἰ μὲν δὴ τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὸ καθαρὸν τοῦ πολιτεύματος ἔβλαψεν, ἢ μὴ, ταῦτα πράξας, ἔστω φιλοσοφώτερον ἐπισκοπεῖν. ὅτι δ' ἡ τότε σωτηρία τοῖς Ἕλλησιν ἐκ τῆς θαλάσσης ὑπῆρξε, καὶ τὴν Ἀθηναίων πόλιν λυθεῖσαν ἔστησαν [31] αἱ τριήρεις ἐκεῖναι, τά τ' ἄλλα, καὶ Ξέρξης αὐτὸς ἐμαρτύρησε. τῆς γὰρ πεζικῆς δυνάμεως ἀθραύστου διαμενούσης, ἔφυγε μετὰ τὴν τῶν νεῶν ἧτταν, ὡς οὐκ ὢν ἀξιόμαχος. καὶ Μαρδόνιον ἐμποδὼν εἶναι τοῖς Ἕλλησι τῆς διώξεως μᾶλλον, ἢ δουλωσόμενον αὐτοὺς [32], ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, κατέλιπεν.

mere, tum Graeciae poſſent iura dare, pro ſtatariis peditibus, (vt ait Plato) nauticos eos et maritimos homines reddidit: praebuitque anſam ſui calumniandi, lancea et clypeo Themiſtoclem ciuibus extorto, populum Athenienſem ſcalmo et remo alligaſſe. Atque haec geſſit victo (vt tradit Steſimbrotus) Miltiade, qui oppoſuerat ſe ei. Hiſce rebus ſincerum ſtatum et purum reipublicae polluerit, necne, id ſpectet ad philoſophos fortaſſe accuratius diſquirere. Sed illo certe tempore allatam Graeciae ex mari incolumitatem, atque vrbem Athenienſem, quae fuit deleta, fuiſſe a triremibus illis erectam, cum alia, tum ipſe teſtatus eſt Xerxes. Quippe legionibus adhuc integris terreſtribus, vt victus nauali eſt pugna, tanquam impar hoſtibus in fugam conuerſus eſt: Mardoniumque (vt equidem cenſeo) magis ad ſuſtinendos a perſequendo ſe Graecos, quam ad ſubiugandos reliquit.

Quaeren-

29 ὥς φησι Πλάτων] Locus eſt lib IV. de legibus, initio. *Xyl.*

30 Ναυάτας] Potius ναύτας, vt in Philopoemene, p. 389. et apud Platonem de legibus l. IV. [ναυβάτας Bodl. 2. 3.]

31 Λυθεῖσαν ἔστησαν] Scriptum eſt etiam πόλιν αὖθις ἀνέστησαν. *H. Steph.*

32 Δουλωσόμενον αὐτοῖς] Recte Anonym. αὐτούς. deinde δοκεῖ cum Bodl. 2. praefero. [Scilicet in quibusdam impreſſis legitur δοκεῖν.]

33 Εὔτονον

5. Εὔτονον [33] δὲ γεγονέναι χρηματιστὴν οἱ μὲν φασι δι᾽ ἐλευθεριότητα· καὶ γὰρ φιλοθύτην ὄντα καὶ λαμπρὸν ἐν ταῖς περὶ τοὺς ξένους δαπάναις, ἀφθόνου δεῖσθαι χορηγίας. οἱ δὲ τοὐναντίον γλισχρότητα πολλὴν καὶ μικρολογίαν κατηγοροῦσιν, ὡς καὶ τὰ πεμπόμενα τῶν ἐδωδίμων πωλοῦντος. ἐπεὶ δὲ Φιλίδης ὁ ἱπποτρόφος αἰτηθεὶς ὑπ᾽ αὐτοῦ πῶλον οὐκ ἔδωκεν, ἠπείλησε τὸν οἶκον αὐτοῦ ταχὺ ποιήσειν δούρειον ἵππον· αἰνιξάμενος ἐγκλήματα συγγενικὰ καὶ δίκας τῷ ἀνθρώπῳ πρὸς οἰκείους τινὰς ταράξειν. τῇ δὲ φιλοτιμίᾳ πάντας ὑπερέβαλεν, ὥστ᾽ ἔτι μὲν νέος ὢν καὶ ἀφανὴς, Ἐπικλέα τὸν ἐξ Ἑρμιόνης κιθαριστὴν, σπουδαζόμενον ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ἐκλιπαρῆσαι μελετᾶν παρ᾽ αὐτῷ, φιλοτιμούμενος πολλοὺς τὴν οἰκίαν ζητεῖν καὶ φοιτᾶν παρ᾽ αὐτῷ. εἰς δ᾽ Ὀλυμπίαν ἐλθὼν, καὶ διαμιλλώμενος τῷ Κίμωνι περὶ δεῖπνα καὶ σκηνὰς, καὶ τὴν ἄλλην λαμπρότητα καὶ παρασκευὴν, οὐκ ἤρεσκε τοῖς Ἕλλησιν. ἐκείνῳ μὲν γὰρ ὄντι νέῳ καὶ ἀπ᾽ οἰκίας μεγάλης ᾤοντο δεῖν τὰ τοιαῦτα συγχωρεῖν·

Quaerendae pecuniae oppido fuiſſe eum intentum alii ob munificentiam affirmant. Quum enim aſſidue immolaret, atque in excipiendis eſſet ſplendidus hoſpitibus, magna facultate pecuniae eum opus habuiſſe. Alii contra nimias ſordes exprobrant et malignitatem eius, vt qui etiam miſſitata cibaria venundaret. Quum a Philide, qui equos alebat, pullum flagitaſſet, deneganti minitatus eſt breui ſe domum eius ligneum equum effecturum: obſcure ſignificans, crimina ſe familiaria et lites ei aduerſus quosdam neceſſarios miſturum. Cupiditate gloriae omnes ſuperauit mortales. Itaque iuuenis etiamnum et nouus maximis precibus ab Epicle Hermionenſi citharíſta, quem magno in honore Athenienſes habebant, vt artem exerceret apud ſe contendit: id cupiens, frequentes vt domum ſuam quaererent et celebrarent. Ad ſolemne Olympiacum profectus, quum conuiuiis, tabernaculis, reliquoque ſplendore et apparatu certaret cum Cimone, offenſionem concitauit in ſe Graecorum. Nempe illi quidem ea concedenda et iuueni et nobili putabant: at hic

33 Εὔτονον] Legitur et σύντονον. *H. Steph.* forte ἔντονον, vt p. 214. ἐντονώτατον.

34 Ὥσπερ

ὁ δὲ μήπω γνώριμος γεγονὼς, ἀλλὰ καὶ δοκῶν ἐξ ȣ̓χ ὑπαρχόντων παρ᾽ ἀξίαν ἐπαίρεσθαι, προσωφλίσκανεν ἀλαζονείαν. ἐνίκησε δὲ καὶ χορηγῶν τραγῳδοῖς, μεγάλην ἤδη τότε σπȣδὴν καὶ φιλοτιμίαν τȣ̃ ἀγῶνος ἔχοντος. καὶ πίνακα τῆς νίκης ἀνέθηκε, τοιαύτην ἐπιγραφὴν ἔχοντα· Θεμιςοκλῆς Φρεάριος ἐχορήγει, Φρύνιχος ἐδίδασκεν, Ἀδείμαντος ἦρχεν. ȣ̓ μὴν ἀλλὰ τοῖς πολλοῖς ἐνήρμοττε, τȣ̃το μὲν ἑκάςȣ τῶν πολιτῶν τȣ̓́νομα λέγων ἀπὸ ςόματος, τȣ̃το δὲ κριτὴν ἀσφαλῆ περὶ τὰ συμβόλαια παρέχων ἑαυτόν. ὥσπερ πȣ [34] καὶ πρὸς Σιμωνίδην τὸν Κεῖον [35] εἶπεν, αἰτȣ́μενόν τι τῶν ȣ̓ μετρίων παρ᾽ αὐτȣ̃ ςρατηγȣ̃ντος, ὡς ȣ̓́τ᾽ ἐκεῖνος ἂν ἐγένετο ποιητὴς ἀγαθὸς ᾄδων παρὰ μέλος, ȣ̓́τ᾽ αὐτὸς ἀςεῖος ἄρχων παρὰ νόμον χαριζόμενος. πάλιν δέ ποτε τὸν Σιμωνίδην ἐπισκώπτων ἔλεγε νȣ̃ν ȣ̓κ ἔχειν, Κορινθίȣς μὲν λοιδορȣ̃ντα μεγάλην οἰκȣ̃ντας πόλιν, αὐτȣ̃ δὲ ποιȣ́μενον εἰκόνας, ȣ̓́τως ὄντος αἰσχρȣ̃ τὴν ὄψιν. αὐξόμενος δὲ, καὶ τοῖς

at hic nouus homo, qui indigne ſupra fortunas ſuas tollere ſpiritus videbatur, etiam inſolentiae incurrit crimen. Victor quoque fuit choragus certantibus tragoedis, quo tempore hi ludi erant ingentis ſtudii et concertationis. Cuius victoriae tabulam fixit cum hac inſcriptione, Themiſtocles Phrearius choragus erat, Phrynichus docebat, Adimantus praeſidebat. At erat plebi acceptus, partim quod omnes ciues nominibus ſuis ſalutaret ſine nomenclatore, partim quod integrum iudicem praeberet ſe in contractibus. Ac Simonidi Chio aliquid iniqui ab ipſo praetore poſtulanti reſpondit, non fore ipſum bonum poëtam, ſi praeter modos caneret, nec ſe, ſi praeter leges quid largiretur, magiſtratum fore probatum. Alio tempore deridens Simonidem, inſanire dixit eum, quod Corinthios, qui magnam incolerent vrbem, conuicio proſcinderet, quodque ſibi imagines faceret, qui tam faeda eſſet facie. Quum opes eius aſſurgerent, et eſſet populo gratus,

34 Ὥσπερ πȣ] Coniecerat Steph. ὥςε πȣ, quod confirmat Saluinius. [Stephanus ita: Pro ὥσπερ reponendum puto ὥςε. Alioqui certe verbum aliquod deeſſe fatendum eſt, nimirum vel λέγεται, vel aliud huiusmodi.]

35 Χῖον] Bodl. 2. 3. Fl. et Ald. habent Κῖον, vnde cum Xylandro legendum Κεῖον.

 36 χρῆ-

πολλοῖς ἀρέσκων, τέλος κατεστασίασε καὶ μετέστησεν ἐξοστρακισθέντα τὸν Ἀριστείδην.

6. Ἤδη δὲ τοῦ Μήδου καταβαίνοντος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τῶν Ἀθηναίων βουλευομένων περὶ στρατηγοῦ, τοὺς μὲν ἄλλους ἑκόντας ἐκστῆναι τῆς στρατηγίας λέγουσιν, ἐκπεπληγμένους τὸν κίνδυνον· Ἐπικύδην δὲ τὸν Εὐφημίδου, δημαγωγὸν ὄντα δεινὸν μὲν εἰπεῖν, μαλακὸν δὲ τὴν ψυχήν, καὶ χρημάτων ἥττονα, τῆς ἀρχῆς ἐφίεσθαι, καὶ κρατήσειν ἐπίδοξον εἶναι τῇ χειροτονίᾳ. τὸν οὖν Θεμιστοκλέα, δείσαντα, μὴ τὰ πράγματα διαφθαρείη παντάπασι, τῆς ἡγεμονίας εἰς ἐκεῖνον ἐκπεσούσης, χρήμασι τὴν φιλοτιμίαν ἐξωνήσασθαι παρὰ τοῦ Ἐπικύδους. ἐπαινεῖται δ' αὐτοῦ καὶ τὸ περὶ τὸν δίγλωσσον ἔργον ἐν τοῖς πεμφθεῖσιν ὑπὸ βασιλέως ἐπὶ γῆς καὶ ὕδατος αἴτησιν. ἑρμηνέα γὰρ ὄντα συλλαβὼν διὰ ψηφίσματος ἀπέκτεινεν, ὅτι φωνὴν Ἑλληνίδα βαρβάροις προστάγμασιν ἐτόλμησε χρῆσαι [36]. ἔτι δὲ καὶ τὸ περὶ Ἄρθμιον τὸν Ζελείτην· Θεμιστοκλέους γὰρ εἰπόντος, καὶ τοῦτον εἰς τοὺς ἀτίμους, καὶ παῖδας αὐτοῦ καὶ γένος ἐνέγραψαν, ὅτι τὸν ἐκ Μήδων χρυσὸν εἰς τοὺς Ἑλ-

gratus, tandem Ariſtidem, inuidia ei conflata et factione ſua oppreſſit, atque in exilium decennale exegit.

Poſtquam petiit iam Graeciam Medus, conſultantibus de imperatore Athenienſibus, fama eſt, caeteros, periculi magnitudine deterritos, vltro petitionem imperii abieciſſe, Epicydem vero, Euphemidis filium, popularem hominem et diſertum quidem, ſed animo imbellem et venalem, competitorem imperii ei fuiſſe, et omnium opinione obtenturum ſuffragiis: Themiſtoclem proinde veritum, ne omnia peſſum irent, ſi eſſet praetor iſte deſignatus, vt abſtineret a petendo, nummis ab Epicyde redemiſſe. Commendatur item factum eius in interpretem, qui cum regis legatis venerat ad terram et aquam poſtulandam miſſus. Illum enim ex plebiſcito comprehenſum necauit, quod ſermone Graeco mandata edere barbarorum fuiſſet auſus. Iam illud de Arthmio Zelite. Huic enim et liberis progenieique eius, quod aurum a Medis ad Graecos deportaſſet, ex Themiſtoclis ſententia eſt infamia

36 χρῆσθαι Bodl. 2.

37 χίλεον]

λήνας ἐκόμισε. μέγιστον δὲ πάντων, τὸ καταλῦσαι τοὺς Ἑλληνικοὺς πολέμους, καὶ διαλλάξαι τὰς πόλεις ἀλλήλαις, πείσαντα τὰς ἔχθρας διὰ τὸν πόλεμον ἀναβαλέσθαι. πρὸς ὃ καὶ Χείλεων [37] τὸν Ἀρκάδα μάλιστα συναγωνίσασθαι λέγουσι.

7. Παραλαβὼν δὲ τὴν ἀρχὴν, εὐθὺς μὲν ἐπεχείρει τοὺς πολίτας ἐμβιβάζειν εἰς τὰς τριήρεις, καὶ τὴν πόλιν ἔπεισεν ἐκλιπόντας, ὡς προσωτάτω τῆς Ἑλλάδος ἀπαντᾶν τῷ βαρβάρῳ κατὰ θάλασσαν. ἐνισταμένων δὲ πολλῶν, ἐξήγαγε πολλὴν στρατιὰν εἰς τὰ Τέμπη μετὰ Λακεδαιμονίων, ὡς αὐτόθι προκινδυνεύσων τῆς Θετταλίας, οὔπω τότε μηδίζειν δοκούσης· ἐπεὶ δ' ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν ἄπρακτοι, καὶ Θετταλῶν βασιλεῖ προσγενομένων, ἐμήδιζε τὰ μέχρι Βοιωτίας, μᾶλλον ἤδη τῷ Θεμιστοκλεῖ προσεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι περὶ τῆς θαλάσσης, καὶ πέμπεται μετὰ νεῶν ἐπ' Ἀρτεμίσιον [38] τὰ στενὰ φυλάξων. ἔνθα δὴ τῶν μὲν Ἑλλήνων Εὐρυβιάδην καὶ Λακεδαιμονίους ἡγεῖ-

mia irrogata. Maximum autem fuit omnium, quod bella Graeciae inteſtina exſtinxerit, contentioneſque eorum diremerit mutuas, ſuadens, vt ſuſpenderent belli cauſa ſimultates. Qua in re egregium ſocium habuiſſe memoratur Chileum Arcadem.

Suſcepto imperio, extemplo parauit ciues in naues imponere, autorque ciuitati fuit, vt deſerta vrbe quam remotiſſime a Graecia cum claſſe barbaro occurrerent. Caeterum reclamantibus multis, eduxit in Tempe cum Lacedaemoniis ingentes copias, vt eo loco defenderent Theſſaliam, nondum cum Medis, vt putabant, ſentientem. Sed quum illinc eſſent re infecta reverſi, et, Theſſalorum ad regem defectione, omnia in partes Medorum ad Boeotiam vſque diſceſſiſſent, tunc conſilium de mari Themiſtoclis coeperunt probare Athenienſes. Ita mittitur cum claſſe ad Artemiſium, vt fauces illas tueretur. Hic Graecis Eurybiadi et Lacedaemoniis deferentibus impe-

37 χίλεον] Bodl. 2. 3. Χείλεων. Sic Herodotus, et ſic Noſter de Herodoti malignitate, p. 1601.

38 Ἀρτεμιν Bodl. 3. tum quae ſequuntur a τὰ στενὰ inde vſque ad Εὐρυβιάδην incluſ. in eodem cod. deſunt.

σθαι [39] κελευόντων, τῶν δ' Ἀθηναίων, ὅτι πλήθει τῶν νεῶν σύμπαντας ὁμοῦ τι τοὺς ἄλλους ὑπερέβαλλον, οὐκ ἀξιούντων ἑτέροις ἕπεσθαι, συνιδὼν τὸν κίνδυνον ὁ Θεμιστοκλῆς, αὐτός τε τὴν ἀρχὴν Εὐρυβιάδῃ παρῆκε, καὶ κατεπράϋνε τοὺς Ἀθηναίους, ὑπισχνούμενος, ἂν ἄνδρες ἀγαθοὶ γένωνται πρὸς τὸν πόλεμον, ἑκόντας αὐτοῖς παρέξειν εἰς τὰ λοιπὰ πειθομένους τοὺς Ἕλληνας. διόπερ [40] δοκεῖ τῆς σωτηρίας αἰτιώτατος γενέσθαι τῇ Ἑλλάδι, καὶ μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους προαγαγεῖν εἰς δόξαν, ὡς ἀνδρείᾳ μὲν τῶν πολεμίων, εὐγνωμοσύνῃ δὲ τῶν συμμάχων περιγενομένους. ἐπεὶ δὲ τοῖς Ἀφέταις [41] τοῦ βαρβαρικοῦ στόλου προσμίξαντος, ἐκπλαγεὶς Εὐρυβιάδης τῶν κατὰ στόμα νεῶν τὸ πλῆθος, ἄλλας δὲ πυνθανόμενος διακοσίας ὑπὲρ Σκιάθου κύ-

imperium, Athenienſibus autem, quod nauium numero reliquos vincerent ferme vniuerſos, detrectantibus aliis parere, perſpiciens Themiſtocles diſcrimen, cum ipſe ceſſit Eurybiadi imperio, tum Athenienſes placauit, pollicitus iis, ſi ſe viros fortes praeberent in bello, effecturum ſe, vt Graeci vltro ſummam rerum ipſis eſſent in poſterum delaturi. Quare apparet, potiſſimam cauſam eum Graeciae fuiſſe ſalutis, et praecipue ad gloriam Athenienſes provexiſſe, vt qui virtute hoſtibus, ſociis antecelluerint facilitate. Vt vero claſſis barbarorum Aphetas applicuit, expaueſcens multitudinem Eurybiades frontem obtinentium nauium, aliaſque fama accipiens ſupra Sciathum ducentas circumvehi,

39 Λακεδαιμονίων ἄγειν idem.

40 διόπερ] Rectius hoc quidem loco δι' ὅπερ ſcribetur diſiunctim; non enim hic ſignificare vult *quocirca*, ſiue *quapropter*, ſed *ob quod factum:* nimirum de eo, quod proxime praecedentibus verbis commemorauit, intelligens. *H. Steph.*

41 Τοῖς Ἀφέταις] Intelligendas eſſe Magneſiae Aphetas, qui locus eſt iuxta Pagaſas in ſinu Pelaſgico, (de quibus Strabo lib. IX. et Stephanus) liquet vel ex deſcriptione Artemiſii, quam mox addet Plutarchus: vel hic ex mentione Sciathi, quae eſt inſula e regione Magneſiae ac Pelaſgici ſinus. Quod annoto cum explicandi gratia, tum ne quis Suidae loco, quem apud Stephanum adduxi, deciperetur. Diodorus quoque Siculus diſerte claſſem Xerxis ad Ἀφετὰς τῆς Μαγνησίας appuliſſe ait, quum prius eſſet paſſa naufragium apud Sepiada Magneſiae promontorium: quod idem eſt in Polymnia Herodoti. *Xylander.*

42 ἀπροσ-

κλῳ περιπλεῖν, ἐβούλετο τὴν ταχίστην εἴσω τῆς Ἑλλάδος
κομισθεὶς ἅψασθαι Πελοποννήσου, καὶ τὸν πεζὸν στρατὸν
ταῖς ναυσὶ προσπεριβαλέσθαι, παντάπασιν ἀπρόσμα-
χον [42] ἡγούμενος τὴν κατὰ θάλατταν ἀλκὴν βασιλέως,
δείσαντες οἱ Εὐβοεῖς, μὴ σφᾶς οἱ Ἕλληνες προῶνται, κρύ-
φα τῷ Θεμιστοκλεῖ διελέγοντο, Πελάγοντα μετὰ χρημά-
των πολλῶν πέμψαντες. ἃ λαβὼν ἐκεῖνος, ὡς Ἡρόδο-
τος ἱστόρηκε [43], τοῖς περὶ τὸν Εὐρυβιάδην ἔδωκεν. ἐναν-
τιουμένου δ' αὐτῷ μάλιστα [44] τῶν πολιτῶν Ἀρχιτέλους, ὃς
ἦν μὲν ἐπὶ τῆς ἱερᾶς νεὼς τριήραρχος, οὐκ ἔχων δὲ χρήμα-
τα τοῖς ναύταις χορηγεῖν, ἔσπευδεν ἀποπλεῦσαι· παρώ-
ξυνεν ἔτι μᾶλλον ὁ Θεμιστοκλῆς τοὺς πολίτας ἐπ' αὐτὸν,
ὥστε τὸ δεῖπνον ἁρπάσαι συνδραμόντας. τοῦ δ' Ἀρχιτέ-
λους ἀθυμοῦντος ἐπὶ τούτῳ καὶ βαρέως φέροντος, εἰσέπεμ-
ψε Θεμιστοκλῆς πρὸς αὐτὸν ἐν κίστῃ δεῖπνον ἄρτων καὶ
κρεῶν, ὑποθεὶς κάτω τάλαντον ἀργυρίου, καὶ κελεύσας
αὐτόν τε δειπνεῖν ἐν τῷ παρόντι, καὶ μεθ' ἡμέραν ἐπιμελη-
θῆναι τῶν τριηριτῶν· εἰ δὲ μὴ, καταβοήσειν αὐτοῦ πρὸς

vehi, ſtatuit quam ocyſſime in interiorem Graeciam ſe recipere, et quam proxime tenere Peloponneſum, atque ſic claſſi pro ſubſidio terreſtres copias circumfundere, quod vires regis maritimas cenſeret inſuperabiles. Hic metuentes Euboei, ne a Graecis deſererentur, miſerunt cum ingenti ſumma pecuniae Pelagontem ad colloquendum occulte cum Themiſtocle. Quam vbi ille accepit, dedit eam (vt tradit Herodotus) Eurybiadi. Quum autem ex ciuibus reluctaretur ei Architeles, qui ſacrae nauis erat trierarchus, pecuniae vero, quam praeberet ſociis naualibus, inops, properaret ſe cum naue ſubducere, incendit in eum vehementius Themiſtocles ciues, vt concurſu facto coenam eius diriperent. Quare permoto Architeli, ac grauiter id ferenti, mittit in ciſta Themiſtocles panem et carnes in coenam, ſubiicitque argenti talentum in fundo, adhortans, vt in praeſenti coenet, et poſtero die ſocios nauales curae habeat: ſin minus, delaturum oſtendit ipſum
ſe ad

42 ἀπροσμάχητον Vulc. Bodl. 3.
43 ὡς Ἡρόδοτος ἱστόρηκε] initio Vraniae. *Xylander.*
44 μάλιστα] Additum fuit ex vet. cod. *H. Steph.* deeſt Bodl. 3. et Iuntinae.

τὺς πολίτας, ὡς ἔχοντος ἀργύριον παρὰ τῶν πολεμίων. ταῦτα μὲν ὖν Φανίας [45] ὁ Λέσβιος εἴρηκεν.

8. Αἱ δὲ γενόμεναι τότε πρὸς τὰς τῶν βαρβάρων ναῦς περὶ τὰ ςενὰ μάχαι, κρίσιν μὲν εἰς τὰ ὅλα μεγάλην ὐκ ἐποίησαν, τῇ δὲ πείρᾳ μάλιςα τὺς Ἕλληνας ὤνησαν, ὑπὸ τῶν ἔργων παρὰ τὺς κινδύνυς διδαχθέντας [46], ὡς ὔτε πλήθη νεῶν, ὔτε κόσμοι καὶ λαμπρότητες ἐπισήμων, ὔτε κραυγαὶ κομπώδεις, ἢ βάρβαροι παιᾶνες, ἔχυσί τι δεινὸν ἀνδράσιν ἐπιςαμένοις εἰς χεῖρας ἰέναι, καὶ μάχεσθαι τολμῶσιν· ἀλλὰ δεῖ [47] τῶν τοιύτων καταφρονῦντας, ἐπ᾽ αὐτὰ τὰ σώματα φέρεσθαι, καὶ πρὸς ἐκεῖνα διαγωνίζεσθαι συμπλακέντας. ὃ δὴ καὶ Πίνδαρος ὐ κακῶς ἔοικε συνιδὼν, ἐπὶ τῆς ἐπ᾽ Ἀρτεμισίῳ μάχης εἰπεῖν, ὅτι [48]

Παῖδες Ἀθηναίων ἐβάλοντο φαεννὰν [49] κρηπῖδα ἐλευθερίας.

ἀρχὴ γὰρ ὄντως τῦ νικᾶν, τὸ θαῤῥεῖν. ἔςι δὲ τῆς Εὐβοίας τὸ Ἀρτεμίσιον ὑπὲρ τὴν Ἑςιαίαν αἰγιαλὸς εἰς βο-

se ad ciues, quasi nummos ceperit a barbaris. Haec Lesbius Phanias memorat.

Proelia autem, quae id temporis in ipsis angustiis inita cum barbarorum classe fuerunt, non multum ad summam belli decernendam contulerunt, sed ad experientiam magno fuerunt Graecis momento, re ipsa doctis, in ipso discrimine, neque numerum nauium, neque speciem, vel splendorem insignium, neque insolentes vlulatus, aut barbaricas cantilenas, viris cominus congredi doctis, atque ad dimicandum animatis horribiles esse: verum oportere istis contemtis ipsa petere corpora, collatisque manibus aduersus illa dimicare. Quod intelligens Pindarus, recte de pugna ad Artemisium commissa videtur dixisse:

Cecropidae clarum libertatis posuere fundamentum.

Quippe initium est audacia victoriae. Artemisium autem Euboeae est supra Hestiaeam ad Boream expansum littus, cuius

45 Φαννίας Bodl. 3.
46 desunt ὑπὸ τῶν ἔργων παρὰ τὺς κινδύνυς διδαχθέντας Bodl. 3.
47 pro δεῖ habet δὴ Bodl. 3.
48 Ὅτι] Repono ὅθι. *H. Steph.* nempe ex Op. Mor. p. 979.
49 φανερὰν Bodl. 3.

50 Φιλο-

ρέαν ἀναπεπταμένος· ἀντιτείνει δ' αὐτῷ μάλιστα τῆς ὑπὸ Φιλοκτήτῃ [50] χώρας γενομένης Ὀλιζών. ἔχει [51] δὲ ναὸν ȣ̓ μέγαν Ἀρτέμιδος ἐπίκλησιν Προσηώας [52], καὶ δένδρα περὶ αὐτῷ πέφυκε, καὶ στῆλαι κύκλῳ λίθȣ λευκȣ̃ πεπήγασιν· ὁ δὲ λίθος τῇ χειρὶ τριβόμενος, καὶ χρόαν καὶ ὀσμὴν κροκίζȣσαν ἀναδίδωσιν. ἐν μιᾷ δὲ τῶν στηλῶν ἐλεγεῖον ἦν τόδε γεγραμμένον·

Παντοδαπῶν ἀνδρῶν γενεὰς Ἀσίης ἀπὸ χώρας
Παῖδες Ἀθηναίων τῷδέ ποτ' ἐν πελάγει
Ναυμαχίῃ δαμάσαντες, ἐπεὶ στρατὸς ὤλετο Μήδων,
Σήματα ταῦτ' ἔθεσαν παρθένῳ Ἀρτέμιδι.

δείκνυται δὲ τῆς ἀκτῆς τόπος ἐν πολλῇ τῇ πέριξ θινὶ κόνιν τεφρώδη καὶ μέλαιναν ἐκ βάθȣς ἀναδιδȣ̀ς, ὥσπερ πυρίκαυτον, ἐν ᾧ τὰ ναυάγια καὶ τȣ̀ς νεκρȣ̀ς καῦσαι δοκȣ̃σι.

9. Τῶν μέντοι περὶ Θερμοπύλας εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον ἀπαγγελθέντων, πυθόμενοι Λεωνίδαν τε κεῖσθαι, καὶ κρατεῖν Ξέρξην τῶν κατὰ γῆν παρόδων, εἴσω τῆς Ἑλλά-

cuius ex aduerſo maxime eſt ex ditione, quae paruit Philoctetì, Olizon. Fanum habet non amplum Dianae orientalis cognomine. Ei eſt lucus circumiectus, et cingunt pilae lapide candido coactae. Lapis, ſi manu confricetur, colorem et odorem repraeſentat croceum. Earum pilarum in vna haec carmina ſunt inciſa:

Diuerſas Aſiae gentes certamine quondam
Nauali hoc fudit ventiſono in pelago
Victor Cecropidum populus, Mediſque peremtis,
Dictyma, haec poſuit clara tropaea tibi.

Monſtratur huius littoris locus, qui ex multa circumiecta arena cinereum puluerem et atrum ex imo edit velut aduſtum, vbi naufragia et cadauera putantur cremaſſe.

At nuntiatis ad Artemiſium, quae apud Thermopylas acta fuerant, vbi cecidiſſe didicerunt Leonidam, et Xerxem tranſitus terreſtres obtinere, retro conceſſerunt in Graeciam, clauden-

50 Φιλοκτήτȣ Vulcob.

51 ἔχειν Bodl. 3.

52 Προσηώας] Hinc manifeſte ſupplendus eſt hiatus, Op. Mor. p. 1594. vbi eadem res narratur: legendo, παρὰ τῇ Ἀρτέμιδι τῇ προσηώᾳ [προσηώσας Vulcob.]

δος ἀνεκομίζοντο, τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ πᾶσι τεταγμένων, καὶ δι' ἀρετὴν μέγα τοῖς πεπραγμένοις φρονούντων. παραπλέων δὲ τὴν χώραν ὁ Θεμιστοκλῆς, ᾗ καταρσεις ἀναγκαίας καὶ καταφυγὰς ἑώρα τοῖς πολεμίοις, ἐνεχάραττε κατὰ τῶν λίθων ἐπιφανῆ γράμματα, τοὺς μὲν εὑρίσκων ἀπὸ τύχης, τοὺς δ' αὐτὸς ἱστὰς περὶ τὰ ναύλοχα καὶ τὰς ὑδρείας· ἐπισκήπτων Ἴωσι διὰ γραμμάτων, εἰ μὲν οἷόν τε, μετατάξασθαι πρὸς αὐτοὺς, πατέρας ὄντας καὶ προκινδυνεύοντας ὑπὲρ τῆς ἐκείνων ἐλευθερίας, εἰ δὲ μὴ, κακοῦν τὸ βαρβαρικὸν ἐν ταῖς μάχαις καὶ συνταράττειν. ταῦτα δ' ἤλπιζεν ἢ μεταστήσειν τοὺς Ἴωνας, ἢ ταράξειν, ὑπόπτους τοῖς βαρβάροις γενομένους. Ξέρξου δὲ διὰ τῆς Δωρίδος ἄνωθεν ἐμβαλόντος εἰς τὴν Φωκίδα, καὶ τὰ τῶν Φωκέων ἄστη πυρπολοῦντος, οὐ προσήμυνον οἱ Ἕλληνες, καίπερ τῶν Ἀθηναίων δεομένων εἰς τὴν Βοιωτίαν ἀπαντῆσαι πρὸ τῆς Ἀττικῆς, ὥσπερ αὐτοὶ κατὰ θάλασσαν ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἐβοήθησαν. μηδενὸς δ' ὑπακούοντος αὐτοῖς, ἀλλὰ τῆς Πελοποννήσου περιεχομένων, καὶ πᾶσαν ἐντὸς Ἰσθμοῦ τὴν δύναμιν ὡρμημένων συνάγειν, καὶ διατειχιζόντων τὸν Ἰσθμὸν εἰς θάλατταν ἐκ θαλάττης, ἅμα μὲν

claudentibus agmen Athenienſibus, atque ob virtutem ex rebus geſtis maiorem in modum animos ſuſtollentibus. Praeteruehens Themiſtocles oram, vbi appulſus nauium hoſtilium neceſſarios et receptacula videbat, incidit in lapidibus, quos partim ibi invenit temere iacentes, partim ipſe in locis ſtationi et aquationi idoneis poſuit, magnas literas, quibus obteſtabatur Ionas, vt, ſi poſſent, ad ſe tranſirent ipſorum genitores, et propugnantes pro ipſorum libertate: ſin minus, barbaros vt in proeliis fatigarent, turbarentque. His ſperabat effecturum ſe, vt aut deſciſcerent Iones, aut turbarentur, in ſuſpicionem apud barbaros adducti. Porro quum eſſet Xerxes ex ſuperiore Doridis regione in Phocidem digreſſus, oppidaque Phocenſium flamma deuaſtaret, non tulerunt Graeci ſuppetias, licet orarent Athenienſes, vt ad arcendum a terra Attica bellum in Boeotiam obuiam irent, ſicut ipſi obiecerant ſe ad Artemiſium. Verum quum audiret eos nemo, ſed reſpicerent Peloponneſum, omneſque vires molirentur intra Iſthmum contrahere, et murum de vno mari in alterum ducerent, ibi ſimul

ob

ὀργῇ τῆς προδοσίας εἶχε τοὺς Ἀθηναίους, ἅμα δὲ δυσθυμία καὶ κατήφεια μεμονωμένους. μάχεσθαι μὲν γὰρ οὐ διενοοῦντο μυριάσι στρατοῦ τοσαύταις· ὃ δ' ἦν μόνον ἀναγκαῖον ἐν τῷ παρόντι, τὴν πόλιν ἀφέντας ἐμφῦναι [53] ταῖς ναυσὶν, [ὅπερ] οἱ πολλοὶ χαλεπῶς ἤκουον, ὡς μήτε νίκης δεόμενοι, μήτε σωτηρίαν ἐπιστάμενοι, Θεῶν τε ἱερὰ καὶ πατέρων ἠρία προϊεμένων.

10. Ἔνθα δὴ Θεμιστοκλῆς ἀπορῶν τοῖς ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς προσάγεσθαι τὸ πλῆθος, ὥσπερ ἐν τραγῳδίᾳ μηχανὴν ἄρας, σημεῖα δαιμόνια καὶ χρησμοὺς ἐπῆγεν αὐτοῖς. σημεῖον μὲν λαμβάνων τὸ τοῦ δράκοντος [54], ὃς ἀφανὴς ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἐκ τοῦ σηκοῦ δοκεῖ γενέσθαι· καὶ τὰς καθ' ἡμέραν αὐτῷ προτιθεμένας [55] ἀπαρχὰς εὑρίσκοντες ἀψαύστους οἱ ἱερεῖς, ἐξήγγελλον εἰς τοὺς πολλοὺς, Θεμιστοκλέους λόγον διδόντος, ὡς ἀπολέλοιπε τὴν πόλιν ἡ Θεὸς ὑφηγουμένη πρὸς τὴν θάλατταν αὐτοῖς. τῷ δὲ χρησμῷ πάλιν ἐδημαγώγει [56], λέγων μηδὲν

ob proditionem exarſerunt Athenienſes, ſimul moeſtitia et angor deſertos ſolicitauit. Nam cum tam innumerabilibus legionibus non erat ſententia conferre ſigna. Vnum reſtabat neceſſarium, vt in praeſentia vrbe relicta naues amplecterentur. Accipiebat id plebs moleſte, quod aris focisque relictis, neque victoriam deſiderarent, neque viderent ſalutem.

Hic Themiſtocles ad inducendam multitudinem humanis deſtitutus conſiliis, ſicut in tragoedia machinam erigens, prodigia coeleſtia et oracula admouit iis. Oſtentum mutuatus eſt a dracone, qui per eos dies non fuit in adyto viſus, et primitiis, quae ei proponebantur quotidie, intactis repertis, ſacerdotes enuntiauerunt pro concione, dicendi poteſtate iis a Themiſtocle facta, dereliquiſſe Mineruam vrbem, et ducem ſe ciuibus ad mare praebere. Iam oraculo populum tractauit, nihil aliud docens muro

53 ἐμβῆναι Anonym. Bodl. 3.

54 Τὸ τοῦ δράκοντος] Malim ἀπὸ τοῦ. Lapus, *ſignum ex dracone nactus.*

55 προστιθεμ. dat Iuntina, ne hoc quidem male.

56 τῷ δὲ χρησμῷ πάλιν ἐδημαγώγει] Id de ligneo muro et de diuina Salamina oraculum integrum eſt apud Herodotum in Polymnia. *Xylander.*

57 deſunt

ἄλλο δηλοῦσθαι ξύλινον τεῖχος, ἢ τὰς ναῦς· διὸ καὶ τὴν Σαλαμῖνα θείαν, οὐχὶ δειλὴν, οὐδὲ σχετλίαν, καλεῖν τὸν Θεὸν, ὡς εὐτυχήματος μεγάλου τοῖς Ἕλλησιν ἐπώνυμον ἐσομένην. κρατήσας δὲ τῇ γνώμῃ, ψήφισμα γράφει, τὴν μὲν πόλιν παρακαταθέσθαι τῇ Ἀθηνᾷ τῇ Ἀθηναίων μεδεούσῃ, τοὺς δ᾽ ἐν ἡλικίᾳ πάντας ἐμβαίνειν εἰς τὰς τριήρεις, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας καὶ ἀνδράποδα σώζειν [57] ἕκαστον ὡς δυνατόν. κυρωθέντος δὲ τοῦ ψηφίσματος, οἱ πλεῖστοι τῶν Ἀθηναίων ὑπεξέθεντο γονέας καὶ γυναῖκας εἰς Τροιζῆνα, φιλοτίμως πάνυ τῶν Τροιζηνίων ὑποδεχομένων. καὶ γὰρ τρέφειν ἐψηφίσαντο δημοσίᾳ, δύο ὀβολοὺς ἑκάστῳ διδόντες, καὶ τῆς ὀπώρας λαμβάνειν τοὺς παῖδας ἐξεῖναι πανταχόθεν, ἔτι δ᾽ ὑπὲρ αὐτῶν διδασκάλοις τελεῖν μισθούς. τὸ δὲ ψήφισμα Νικαγόρας ἔγραψεν. οὐκ ὄντων δὲ δημοσίων χρημάτων τοῖς Ἀθηναίοις, Ἀριστοτέλης μέν φησι τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν πορίσασαν ἑκάστῳ τῶν στρατευομένων ὀκτὼ δραχμὰς, αἰτιωτάτην γενέσθαι τοῦ πληρωθῆναι τὰς τριήρεις· Κλείδημος δὲ καὶ τοῦτο

muro ligneo, quam naues, oſtendi, atque idcirco nominari diuinam a deo, non miſeram, neque infelicem, Salamina, vt quae ex magno Graecorum ſucceſſu cognomen in poſterum eſſet habitura. Vbi ſententia eius comprobata eſt, ſcribit plebiſcitum, vt vrbs fidei Mineruae populi Athenienſium praeſidis concrederetur, iuuentus naues conſcenderet, liberis, coniugibus, ſeruitiis incolumitatem, quam quiſque poſſet, expediret. Rogatione perlata, plerique parentes et coniuges Troezenen deportauerunt deponendos, quos receperunt Troezenii benigne. Siquidem ſciuerunt iis publice alimenta, binis in ſingulos obolis die praebitis, et pueris poma vt liberum eſſet, vnde liberet, ſumere: merces inſuper praeceptoribus eorum ſolueretur. Hoc plebiſcitum Nicagoras ſcripſit. Quum vero difficultate rei nummariae laborarent in publico Athenienſes, Ariſtoteles autor eſt curiam Areopagi militibus in capita octonas drachmas diuiſiſſe, eamque potiſſimam fuiſſe cauſam complendae claſſis. Verum Clidemus et hoc

57 deſunt εἰς τὰς τριήρεις, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας καὶ ἀνδράποδα σώζειν Bodl. 3.

58 τοῦτο

Θεμιστοκλέους ποιεῖται στρατήγημα [58]. καταβαινόντων γὰρ εἰς Πειραιᾶ τῶν Ἀθηναίων φησὶν ἀπολέσθαι τὸ [59] Γοργόνειον [60] ἀπὸ τῆς θεοῦ τοῦ ἀγάλματος· τὸν οὖν Θεμιστοκλέα προσποιούμενον ζητεῖν, καὶ διερευνώμενον ἅπαντα, χρημάτων εὑρίσκειν πλῆθος ἐν ταῖς ἀποσκευαῖς ἀποκεκρυμμένον· ὧν εἰς μέσον κομισθέντων, εὐπορῆσαι τοὺς ἐμβαίνοντας εἰς τὰς ναῦς ἐφοδίων. ἐκπλεούσης δὲ τῆς πόλεως, τοῖς μὲν οἶκτον τὸ θέαμα, τοῖς δὲ θαῦμα τῆς τόλμης παρεῖχε, γονέας μὲν ἄλλῃ προπεμπόντων, αὐτῶν δ' ἀκάμπτων πρὸς οἰμωγὰς καὶ δάκρυα γονέων [61] καὶ περιβολὰς διαπερώντων εἰς τὴν νῆσον. καίτοι πολλοὶ μὲν διὰ γῆρας ἀπολιμπανόμενοι [62] τῶν πολιτῶν ἔλεον εἶχον. ἦν δέ τις καὶ ἀπὸ τῶν ἡμέρων καὶ συντρόφων ζώων ἐπικλῶσα γλυκυθυμία μετ' ὠρυγῆς καὶ πόθου συμπαραθεόντων ἐμβαίνουσι

hoc quoque Themiſtoclis aſſignat conſilio. Nam deſcendentibus Piraeum Athenienſibus in ſimulacro Mineruae deſideratam ait fuiſſe aegidem. Themiſtoclem igitur, quum ſpecie quaerentis excuteret omnia, immenſam vim pecuniae inueniſſe in impedimentis abditam: qua in medio poſita, abundaſſe claſſiarios milites viatico. Enauigante vero ciuitate, aliis ſpectaculum hoc miſerationem, miraculum aliis audaciae mouit, parentes alio dimittentium, ipſorum autem immotorum ad eiulatum lacrymaſque et complexus parentum, qui in illam inſulam tranſmittebant. Iam multi ciues, qui ob grauem aetatem relinquebantur, miſerabiles erant. Praeterea erat ex manſuetis et domeſticis animalibus, cum latratu et deſiderio affectantibus conſcendentes altores ſuos, permo-

58 τοῦτο Θεμιστοκλέους ποιεῖται στρατήγημα] Infinitiuus γενέσθαι ſublatus fuit: antea enim legebatur [vt in Iuntina] Θεμιστοκλέους γενέσθαι στρατήγημα ποιεῖται. At veteres codd. alteram illam lectionem habent ſine infinitiuo: ac profecto γενέσθαι cum alio verbo, quam ποιεῖται, iungi poſtulabat. *H. Steph.* Caeterum pro ποιεῖται dat πεποίηται Bodl. 3.

59 τὸν] Recte τὸ Vulcob. et Bodl. 3.

60 τὸν Γοργόνειον] Intelligo θυρεὸν, aut tale aliquid. Lapus *apicem Gorgonis*: haud ſcio, quam bene. Atque vbi eſt ἀποσκευαῖς, quae ſunt *exercitus impedimenta*, idem *theſauros* neſcio quos habet. *Xylander.*

61 δάκρυα γονέων] Legerem γυναικῶν, tum quod proxime praeceſſerit γονέας, tum quod δάκρυα et οἰμωγαὶ foeminis magis conueniant.

62 ἀπολειπόμενοι Vulc. Bodl. 3.

63 ἀνέχε-

τοῖς ἑαυτῶν τροφεῦσιν. ἐν οἷς ἱστορεῖται κύων Ξανθίππου τοῦ Περικλέους πατρὸς, οὐκ ἀνασχόμενος [63] τὴν ἀπ' αὐτοῦ μόνωσιν, ἐναλέσθαι τῇ θαλάττῃ, καὶ τῇ τριήρει παρανηχόμενος, ἐμπεσεῖν εἰς τὴν Σαλαμῖνα, καὶ λειποθυμήσας ἀποθανεῖν εὐθύς. οὗ καὶ τὸ δεικνύμενον ἄχρι νῦν καὶ καλούμενον Κυνὸς σῆμα, τάφον εἶναι λέγουσι.

11. Ταῦτα δὴ μεγάλα τοῦ Θεμιστοκλέους. καὶ [64] τοὺς πολίτας αἰσθόμενος ποθοῦντας Ἀριστείδην, καὶ δεδιότας, μὴ δι' ὀργὴν τῷ βαρβάρῳ προσθεὶς ἑαυτὸν, ἀνατρέψῃ τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος· ἐξωστράκιστο γὰρ πρὸ τοῦ πολέμου καταστασιασθεὶς ὑπὸ Θεμιστοκλέους· γράφει ψήφισμα, τοῖς ἐπὶ χρόνῳ μεθεστῶσιν ἐξεῖναι κατελθοῦσι πράττειν καὶ λέγειν τὰ βέλτιστα τῇ Ἑλλάδι μετὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν. Εὐρυβιάδου δὲ τὴν μὲν ἡγεμονίαν τῶν [65] νεῶν ἔχοντος διὰ τὸ τῆς Σπάρτης ἀξίωμα, μαλακοῦ δὲ περὶ τὸν κίνδυνον ὄντος, αἴρειν δὲ βουλομένου καὶ πλεῖν ἐπὶ τὸν Ἰσθμὸν, ὅπου καὶ τὸ πεζὸν ἤθροιστο τῶν Πελοποννησίων, ὁ Θεμιστοκλῆς ἀντέλεγεν. ὅτε καὶ τὰ μνημονευό-

permouens oblectatio. Inter quae Xanthippi canis refertur patris Periclis, non ferens disiungi ab eo, in pelagus insiliisse, ac iuxta triremem eius natans tenuisse Salamina; vbi deficiens, statim exspirasse: cuius esse monumentum dicitur id, quod monstratur hac quoque memoria, et appellatur, Canis sepulcrum.

Atque haec quidem praeclare Themistocles. Ad haec teneri ciues animaduertens Aristidis desiderio, metuque, ne indignatione ille permotus conuerteret se ad regem, ac res Graeciae euerteret, (quippe oppressus a Themistoclis factione ante bellum et datus in exilium fuerat) scribit plebiscitum, permitti ad tempus exulantibus reditum in patriam, vt agant et consulant cum aliis ciuibus, quae maxime e republica Graeciae forent. Habebat autem Eurybiades, ob dignitatem Spartae, imperium ad classem: Qui languidus ad periculum, quum inde soluere et contendere ad Isthmum, vbi terrestres copiae conuenerant Peloponnesiorum, vellet, reclamauit ei Themistocles: quo tempore peruulgata

63 ἀνέχεσθαι Vulcob.

64 Θεμιστοκλέους. καὶ] Suppleo ὃς ante καὶ, quod finalis syllaba prioris vocis absorpsit.

65 pro τῶν legit αὐτῶν Bodl. 3.

66 Ῥαπί-

μενα λεχθῆναί φασι. τȣ γὰρ Εὐρυβιάδȣ πρὸς αὐτὸν εἰπόντος· Ὦ Θεμιστόκλεις, ἐν τοῖς ἀγῶσι τȣ̀ς προεξανισταμένȣς ῥαπίζȣσι· Ναὶ [66], εἶπεν ὁ Θεμιστοκλῆς, ἀλλὰ τȣ̀ς ἀπολειφθέντας ȣ̓ στεφανȣ̃σιν. ἐπαραμένȣ δὲ τὴν βακτηρίαν ὡς πατάξοντος, ὁ Θεμιστοκλῆς ἔφη· Πάταξον μὲν, ἄκȣσον δέ. θαυμάσαντος δὲ τὴν πρᾳότητα τȣ̃ Εὐρυβιάδȣ, καὶ λέγειν κελεύσαντος, ὁ μὲν [67] Θεμιστοκλῆς ἀνῆγεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν λόγον. εἰπόντος δέ τινος, ὡς ἀνὴρ ἄπολις ȣ̓κ ὀρθῶς διδάσκει τȣ̀ς ἔχοντας ἐγκαταλιπεῖν καὶ προέσθαι τὰς πατρίδας, ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπιστρέψας τὸν λόγον· Ἡμεῖς τοι, εἶπεν, ὦ μοχθηρὲ, τὰς μὲν οἰκίας καὶ τὰ τείχη καταλελοίπαμεν, ȣ̓κ ἀξιȣ̃ντες ἀψύχων ἕνεκα δȣλεύειν· πόλις δ' ἡμῖν ἐστι μεγίστη τῶν Ἑλληνίδων, αἱ διακόσιαι [68] τριήρεις, αἳ νῦν ὑμῖν [69] παρεστᾶσι βοηθοὶ σώζεσθαι δι' αὐτῶν βȣλομένοις. εἰ δ' ἄπιτε δεύτερον ἡμᾶς προδόντες, αὐτίκα πεύσεταί τις Ἑλλήνων Ἀθηναίȣς, καὶ πόλιν ἐλευθέραν, καὶ χώραν ȣ̓ χείρονα κεκτημένȣς, ἧς ἀπέβαλον. Ταῦτα

gata illa perhibetur dixiſſe. Nam quum Eurybiades diceret ei, In ludis, Themiſtocles, eos, qui maturius exſurgunt, caedunt alapis. Sane quidem, (inquit Themiſtocles) at nec moratores donant corona. Quum baculum ille ſuſtuliſſet ad percutiendum ipſum: Themiſtocles, Feri, inquit, ſed audi tamen. Eam moderationem ſtupente Eurybiade, iubenteque, vt diceret, reduxit eum ad priorem orationem Themiſtocles. Quum vero iactaret quidam, eum, cui vrbs non eſſet, non recte docere alios, qui haberent, patrias ſuas deſerere et prodere: retorta Themiſtocles ad eum oratione, Nos quidem, inquit, ſceleſte, tecta et muros, ne in ſeruitutem redigamur inanimatarum rerum cauſa, dereliquimus, et tamen vrbs eſt nobis omnium Graeciae ampliſſima, ducentae hae triremes, quae hoc tempore vobis, ſi ſalutem ab iis quaeritis, ad auxilium ſunt praeſto: qui ſi iterum deſtitutis nobis vos ſubduxeritis, iamiam aliquis ex Graecis audiet Athenienſes et ciuitate libera et agro haud illo, quem amiſerunt, potitos deteriore. Sic fatus

66 ῥαπίζȣσι· ναὶ] In Apophth. p. 324. eſt μαστιγȣ̃σιν ἀεὶ, ναὶ, vbi delerem ἀεὶ, vel legerem ναὶ: vt iſta vocula repetatur.

67 μὲν deeſt Iuntinae.

68 Διακόσιαι] In quibuſdam eſt τριακόσιαι. *H. Steph.*

69 ἡμῖν Bodl. 3. Iunt.

70 Λέγειν]

τȣ̃ Θεμιςοκλέȣς εἰπόντος, ἔννοια καὶ δέος ἔσχε τὸν Εὐρυβιάδην τῶν Ἀθηναίων, μὴ σφᾶς ἀπολιπόντες οἴχωνται. τȣ̃ δ' Ἐρετριέως πειρωμένȣ λέγειν [70] τι πρὸς αὐτόν· Ἦ [71] γάρ, ἔφη, καὶ ὑμῖν περὶ πολέμȣ τίς ἐςι λόγος, οἳ [72], καθάπερ αἱ τευθίδες [73], μάχαιραν μὲν ἔχετε, καρδίαν δ' ȣ̓κ ἔχετε;

12. Λέγεται δ' ὑπό τινων, τὸν μὲν Θεμιςοκλέα περὶ τȣ́των ἀπὸ τȣ̃ καταςρώματος ἄνωθεν τῆς νεὼς διαλέγεσθαι, γλαῦκα δ' ὀφθῆναι διαπετομένην ἐπὶ τὰ δεξιὰ τῶν νεῶν, καὶ τοῖς καρχησίοις ἐπικαθίζȣσαν· διὸ [74] δὴ καὶ [75] μάλιςα προσέθεντο τῇ γνώμῃ, καὶ παρεσκευάζοντο ναυμαχήσοντες. ἀλλ' ἐπεὶ τῶν πολεμίων [76] ὁ ςόλος τῇ Ἀττικῇ κατὰ τὸ Φαληρικὸν προσφερόμενος, τȣ̀ς πέριξ ἀπέκρυψεν αἰγιαλȣ̀ς, αὐτός τε βασιλεὺς μετὰ τȣ̃ πεζȣ̃ ςρατȣ̃ καταβὰς ἐπὶ τὴν θάλατταν ἀθρȣ́ς ὤφθη, τῶν

fatus Themiſtocles, ſuſpicionem et formidinem iniecit Eurybiadi, ne Athenienſes ab ipſis deficerent. Quum Eretrius quidam dicere contra eum intenderet, Num vos quoque (inquit) dicere quid de bello vultis, qui, ſicut loligines, gladium habetis, cor non habetis?

Dum ita diſſerit Themiſtocles in foris ex ſuperiore loco nauis, perhibent quidam, viſam fuiſſe noctuam ad dextram claſſis volantem, atque in antennis conſidentem. Quod potiſſimum in cauſa fuit, vt aſſentirentur ei, atque ad proelium nauale accingerent ſe. Vt vero claſſis hoſtium terrae Atticae ad Phalericum admota vicina obtexit littora, atque ipſe cum terreſtri agmine rex ad mare deſcendit, vt ſemel cum omnibus copiis in conſpectu

70 Λέγειν] Bene Bodl. 3. τὶ λέγειν. A vulgatis abeſt τι.

71 Εἰ Vulcob. e Iuntina.

72 οἷον καθάπερ Vulc. iterum e Iuntina.

73 αἱ τευθίδες] Piſcis eſt genus, quod vt Latine dicatur, non ſatis intelligo. Inſipidum et vilem fuiſſe, innuit hic locus, et teſtatur Schol. Ariſtoph. in Equit. Habuiſſe prominentem proboſcidem, etiam hoc ex loco colligitur: et eſt eius deſcriptio apud Athen. haud procul a fine libri ſeptimi. *Xylander.*

74 διὸ] Rectius δι' ὃ, vt ſupra de δι' ὅπερ dixi. *H. Steph.*

75 deeſt καὶ Bodl. 3.

76 ἀλλ' ἐπεὶ τῶν πολεμίων etc.] Herodot. lib. VIII. *Cruſer.*

77 τȣ̃

δυνάμεων ὁμῦ γενομένων, ἐξεῤῥύησαν οἱ τῦ Θεμιςοκλέῦς λόγοι τῶν Ἑλλήνων, καὶ πάλιν ἐπάπταινον οἱ Πελοποννήσιοι πρὸς τὸν Ἰσθμὸν, εἴ τις ἄλλο τι λέγοι χαλεπαίνοντες. ἐδόκει δὲ τῆς νυκτὸς ἀποχωρεῖν, καὶ παρηγγέλλετο πλῦς τοῖς κυβερνήταις. ἔνθα δὴ βαρέως φέρων ὁ Θεμιςοκλῆς, εἰ τὴν ἀπὸ τῦ τόπῦ [77] καὶ τῶν ςενῶν προέμενοι βοήθειαν οἱ Ἕλληνες διαλυθήσονται κατὰ πόλεις, ἐβῦλεύετο καὶ συνετίθει τὴν περὶ τὸν Σίκινον [78] πραγματείαν. ἦν δὲ τῷ γένει Πέρσης ὁ Σίκινος [79] αἰχμάλωτος, εὔνῦς δὲ τῷ Θεμιςοκλεῖ, καὶ τῶν τέκνων αὐτῦ παιδαγωγός. ὃν ἐκπέμπει πρὸς τὸν Πέρσην [80] κρύφα, κελεύσας λέγειν, ὅτι Θεμιςοκλῆς, ὁ τῶν Ἀθηναίων ςρατηγὸς, αἱρῦμενος τὰ βασιλέως, ἐξαγγέλλει πρῶτος αὐτῷ τῦς Ἕλληνας ἀποδιδράσκοντας, καὶ διακελεύεται μὴ παρεῖναι φυγεῖν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐν ᾧ ταράσσονται τῶν πεζῶν χωρὶς ὄντες, ἐπιθέσθαι καὶ διαφθεῖραι τὴν ναυτι-

ctu esset, effluxerunt ex Graecorum animis Themistoclis admonitiones, et Isthmum ceperunt denuo Peloponnesii respectare, frementes, si quis aliud proponeret. Visum est igitur nocte vela facere, atque edictum, gubernatores vt parati ad nauigandum essent. Hic anxius Themistocles, quod loci et angustiarum commoditate Graeci amissa, in suum quisque oppidum dilaberentur, commentus est et struxit illum per Sicinum astum. Erat natione Sicinus Perses, captiuus, sed amans Themistoclis, et liberorum eius praeceptor, quem occulte ad Persam mittit, nunciatum, Atheniensium ducem Themistoclem cum rege sentientem, ei primum enuntiare Graecos fugam circumspectare, monereque, ne iis facultatem det fugiendi: sed interea dum tumultuantur destituti terrestribus legionibus, adoriatur et deleat copias

77 τῦ τόπῦ] Legitur etiam τῶν τόπων. *H. Steph.*

78 Σίκκινος Bodl. 3. σίκκινον Iuntina, et statim post σίκκινος. Verum p. 464. 12. dat σικίνιον.

79 Πέρσης ὁ Σίκινος] Vix credit Dacer. Themistoclem liberis suis Persam praeficere voluisse; et hoc Plutarchum isto loco Herodoti male lecto deceptum referre censet: πέμπει ἐς τὸ ςρατόπεδον τὸ Μήδων ἄνδρα. legebat nempe τῶν Μήδων ἄνδρα, *quendam ex Medis.*

80 Τὸν Πέρσην] Scriptum est etiam τὸν Ξέρξην, eodem sensu: nam Πέρσην dicens Persarum regem declarat. *H. Steph.*

81 Καὶ

κὴν δύναμιν. ταῦτα δ' ὁ Ξέρξης ὡς ἀπ' εὐνοίας λελεγμένα δεξάμενος, ἥσθη, καὶ τέλος [81] εὐθὺς ἐξέφερε πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῶν νεῶν, τὰς μὲν ἄλλας πληροῦν καθ' ἡσυχίαν, διακοσίαις δ' ἀναχθέντας ἤδη περιβαλέσθαι τὸν πόρον ἐν κύκλῳ πάντα, καὶ διαζῶσαι τὰς νήσους, ὅπως ἐκφύγῃ μηδεὶς τῶν πολεμίων. τούτων δὲ πραττομένων, Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου πρῶτος αἰσθόμενος ἧκεν ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ Θεμιστοκλέους, οὐκ ὢν φίλος, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκεῖνον ἐξωστρακισμένος, ὥσπερ [82] εἴρηται· προελθόντι δὲ τῷ Θεμιστοκλεῖ φράζει τὴν κύκλωσιν. ὁ δὲ, τήν τ' ἄλλην καλοκαγαθίαν τοῦ ἀνδρὸς εἰδὼς, καὶ τῆς τότε παρουσίας ἀγάμενος, φράζει [83] τὰ περὶ τὸν Σίκινον αὐτῷ, καὶ παρεκάλει τῶν Ἑλλήνων συνεπιλαμβάνεσθαι [84] καὶ συμπροθυμεῖσθαι, πίστιν ἔχοντα μᾶλλον, ὅπως ἐν τοῖς στενοῖς ναυμαχήσωσιν. ὁ μὲν οὖν Ἀριστείδης ἐπαινέσας τὸν Θεμι-

copias nauales. Eum nuntium Xerxes quaſi a beneuolo animo profectum amplexus eſt, gratumque habuit: denique edixit nauium praefectis, caeteras naues vt ſilentio inſtruant, cum ducentis autem profecti totum tranſitum vndique claudant, et circumveniant inſulas, ne quis elabatur hoſtium. Id agi Ariſtides Lyſimachi primus ſentiens contendit tacitus ad tabernaculum Themiſtoclis, non quidem quod gratia ei cum illo intercederet, immo fuerat (vt diximus) illius opera exterminatus: prodeunti ad ipſum declarat circumſeptos ſe. Qui quum alias integritatem eius haberet perſpectam, laetus tunc eius praeſentia, aperit ei, quid per Sicinum egiſſet, hortatur, Graecos vt retineat, ſecumque in id incumbat, (quia maior ei adhibeatur fides) vt in faucibus pugnam naualem committant. Igitur collaudato Themiſtocle Ariſtides,

81 Καὶ τέλος] Vet. codd. non habent τέλος: legitur enim in illis ἥσθη καὶ εὐθὺς. ac profecto non conuenit vocabulum τέλος (quod ſignificaret hic, *denique*) cum εὐθὺς. *H. Steph.* Retineri poteſt τέλος, ſi modo ſignificet *edictum*, *praeceptum*; vt οἱ ἐν τέλει denotat magiſtratus. atque ita conſtrui videtur haec vox cum eodem verbo coniuncta in Coriolano, p. 59. μηδὲν τέλος ἐκφέρουσης. [pro καὶ τέλος dat τέλος δ' Bodl. 3.]

82 ὡς Bodl. 3.

83 λέγει idem.

84 ἐπιλαμβάνεσθαι idem, et Iuntina.

85 Τενεδία]

ϛοκλέα, τὰς ἄλλας ἐπῄει ϛρατηγὰς καὶ τριηράρχας ἐπὶ τὴν μάχην παροξύνων. ἔτι δ' ὅμως ἀπιϛούντων, ἐφάνη Τενεδία [85] [μία] τριήρης αὐτόμολος, ἧς ἐναυάρχει Παναίτιος, ἀπαγγέλλασα τὴν κύκλωσιν· ὥϛε καὶ θυμῷ τὰς Ἕλληνας κινῆσαι μετ' ἀνάγκης πρὸς τὸν κίνδυνον.

13. Ἅμα δ' ἡμέρα Ξέρξης μὲν ἄνω καθῆϛο τὸν ϛόλον ἐποπτεύων καὶ τὴν παράταξιν, ὡς μὲν Φανόδημός φησιν, ὑπὲρ τὸ Ἡράκλειον, ᾗ βραχεῖ πόρῳ διείργεται τῆς Ἀττικῆς ἡ νῆσος· ὡς δ' Ἀκεϛόδωρος, ἐν μεθορίῳ τῆς Μεγαρίδος, ὑπὲρ τῶν καλαμένων κεράτων, χρυσῦν δίφρον θέμενος, καὶ γραμματεῖς πολλὰς παραϛησάμενος, ὧν ἔργον ἦν ἀπογράφεσθαι κατὰ μάχην τὰ πραττόμενα. Θεμιϛοκλεῖ δὲ παρὰ τὴν ναυαρχίδα τριήρη σφαγιαζομένῳ τρεῖς προσήχθησαν αἰχμάλωτοι, κάλλιϛοι μὲν ἰδέσθαι τὴν ὄψιν, ἐσθῆσι δὲ καὶ χρυσῷ κεκοσμημένοι διαπρεπῶς. ἐλέγοντο δὲ Σανδαύκης [86] παῖδες εἶναι, τῆς βασιλέως ἀδελφῆς καὶ Αὐτάρκτα. τάτας ἰδὼν Εὐφραντίδης ὁ μάν-

Ariſtides, alios duces et trierarchos adit et ad proelium accendit. Nondum adiungentibus tamen ei his fidem, ecce triremis vna Tenedia, cui praeerat Panaetius, transfugit ad Graecos, quae cinctos ipſos eſſe nuntiauit. Ita iam ira quoque praeter neceſſitatem ſtimulauit Graecos ad confligendum.

Vbi diluxit, Xerxes in edito conſedit, claſſem et aciem ſpeculans, vt Phanodemus ait, ſupra fanum Herculis, qua anguſto freto dirimitur ab Attica inſula: vt Aceſtodorus, in Megaridis confinio ſuper loca, quae Cornua appellant, aureo ſedit ſolio, multis adhibitis ſcribis, quorum erat munus, vt quaeque res in proelio gereretur, excipere. At Themiſtocli ſuper nauem praetoriam ſacrificanti, tres captiui oblati ſunt forma venuſtiſſima, veſteque et auro eximie exculti. Dicebantur Sandauces regis ſororis et Autarcti filii eſſe. Quos contuitus vates Euphrantides, vt ſimul

85 Τενεδία] Recte corrigit Palmerius Τηνία, ab inſula Teno.

86 Σανδαύκης] In quodam exemplari Σανδάκης [ita Vulcob.] (quod vna tantum litera differt a Κανδάκη, nomine Reginae Aethiopum in actis Ap) item Ἀρταύκτα: [ſic Bodl. 3.] quod apud Herodotum Perſae cuiusdam eſt nomen. *H. Steph.*

τις, ὡς ἅμα μὲν ἀνέλαμψεν ἐκ τῶν ἱερῶν μέγα καὶ περιφανὲς πῦρ, ἅμα δὲ πταρμὸς ἐκ τῶν δεξιῶν ἐσήμηνε, τὸν Θεμιστοκλέα δεξιωσάμενος, ἐκέλευσε τῶν νεανίσκων κατάρξασθαι, καὶ καθιερῶσαι πάντας ὠμηστῇ [87] Διονύσῳ προσευξάμενον· οὕτω γὰρ ἅμα σωτηρίαν τε καὶ νίκην ἔσεσθαι τοῖς Ἕλλησιν. ἐκπλαγέντος δὲ τοῦ Θεμιστοκλέους ὡς μέγα τὸ μάντευμα καὶ δεινὸν, οἷον εἴωθεν ἐν μεγάλοις ἀγῶσι καὶ πράγμασι χαλεποῖς, μᾶλλον ἐκ τῶν παραλόγων, ἢ τῶν εὐλόγων, τὴν σωτηρίαν ἐλπίζοντες οἱ πολλοὶ, τὸν Θεὸν ἅμα κοινῇ κατεκαλοῦντο φωνῇ, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους τῷ βωμῷ προσαγαγόντες, ἠνάγκασαν, ὡς ὁ μάντις ἐκέλευσε, τὴν θυσίαν συντελεσθῆναι. ταῦτα μὲν οὖν ἀνὴρ φιλόσοφος καὶ γραμμάτων οὐκ ἄπειρος ἱστορικῶν Φανίας ὁ Λέσβιος εἴρηκε.

14. Περὶ δὲ τοῦ πλήθους τῶν βαρβαρικῶν νεῶν Αἰσχύλος ὁ ποιητὴς, ὡς ἂν εἰδὼς καὶ διαβεβαιούμενος, ἐν τραγῳδίᾳ Πέρσαις λέγει ταῦτα·

Ξέρξῃ [88] δὲ (καὶ γὰρ οἶδα [89]) χιλιὰς μὲν ἦν

vt simul et magnam hostiae et lucidam flammam ediderant, et sternutus a dextra signum dederat, Themistoclem manu prehendens, adolescentes illos omnes iussit vt victimam et hostiam Omesti Baccho, votis nuncupatis, immolaret: ita pariter Graecis salutem promitti et palmam. Stupente Themistocle eo vaticinio tanto et tam atroci, vulgus, vt in grandibus solet periculis et rebus asperis, salutem potius ex absonis, quam consentaneis, sperans, coepit deum simul vna voce ciere, adductisque ad aram captiuis sacra ex praescripto vatis fieri coëgit. Haec philosophus, et in historiarum monumentis non rudis, Lesbius Phanias memoriae prodidit.

De nauium barbaricarum numero Aeschylus poëta, tanquam ex propria scientia affirmans, in tragoedia Persis ita ait:

Xerxi, scio, naues erant certo quidem mille:

Verum

87 ὡς μυστῇ Bodl. 3.
88 Ξέρξης Bodl. 3.
89 desunt καὶ γὰρ οἶδα Bodl. 3.
90 Νεῶν

Νεῶν τὸ πλῆθος [90]· αἱ δ' ὑπερκόμποι τάχει [91],
Ἑκατὸν δὶς ἦσαν, ἑπ]ὰ θ'· ὧδ' ἔχει λόγος.
τῶν δ' Ἀτ]ικῶν, ἑκατὸν ὀγδοήκοντα τὸ πλῆθος ὄσων, ἑκάστη τοὺς ἀπὸ τοῦ καταστρώματος μαχομένους, ὀκ]ωκαίδεκα εἶχεν· ὧν τοξόται τέσσαρες ἦσαν, οἱ λοιποὶ δ' ὁπλῖται. δοκεῖ δ' οὐχ ἧτ]ον εὖ τὸν καιρὸν ὁ Θεμιστοκλῆς, ἢ τὸν τόπον, συνιδὼν καὶ φυλάξας, μὴ πρότερον ἀντιπρώρους καταστῆσαι ταῖς βαρβαρικαῖς τὰς τριήρεις, ἢ τὴν εἰωθυῖαν ὥραν παραγενέσθαι, τὸ πνεῦμα λαμπρὸν ἐκ πελάγους ἀεὶ καὶ κῦμα διὰ τῶν στενῶν κατάγουσαν· ὃ τὰς μὲν Ἑλληνικὰς οὐκ ἔβλαπ]ε ναῦς, ἁλιτενεῖς [92] οὔσας καὶ ταπεινοτέρας, τὰς δὲ βαρβαρικὰς, ταῖς τε πρύμναις ἀνεστώσας, καὶ τοῖς [93] καταστρώμασιν ὑψορόφους καὶ βαρείας ἐπιφερομένας ἔσφαλλε προσπίπ]ον, καὶ παρεδίδου πλαγίας τοῖς Ἕλλησιν ὀξέως προσφερομένοις, καὶ τῷ Θεμιστοκλεῖ προσέχουσιν, ὡς ὁρῶντι μάλιστα τὸ συμφέρον· καὶ

Verum ducentae et ſeptem erant celeres
Supra modum: illarum numerus ſic traditur.

Atticae CLXXX erant numero. Singulae habebant octonos denos, qui ex tabulatis pugnarent: eorum erant quatuor ſagittarii, reliqui grauis armaturae. Videtur autem non ſecus tempus Themiſtocles ac locum animaduertiſſe et captaſſe, neque prius adverſam barbaris aciem explicuit, quam conſueta hora adfuit, qua ventus ex mari increbreſcens fluctum per fretum impelleret, cuius impetus Graecorum nauibus non oberat, compactis et humilioribus: barbaricas vero editioribus puppibus tabulatiſque excelſioribus, et ob pondus minus agiles retorquebat, ac Graecis acriter incurrentibus, et ad Themiſtoclis, vt qui maxime videret, quid e re eſſet, iuſſa intentis, tranſuerſas obiiciebat. Iam vbi agebat

90 Νεῶν τὸ πλῆθος] Aeſchylus habet in Perſis v. 342. Ὧν ἦγε πλῆθος.

91 τάχα Bodl. 3.

92 Ναῦς ἀτενεῖς] Quid ſit ναῦς ἀτενής, non intelligo: corrigo hic, ναῦς ἁλιτενεῖς, quod Lapus recte vertit, *demiſſiores*: ſic apud Strabonem p. 517. ἁλιτενὴς ἄκρα exponitur a Caſaubono humilis et ταπεινή: et p. 600. Attica dicitur olim actica vocari, quod τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῆς ἁλιτενές. Huiuſmodi nauigiis proprie opponuntur naues barbaricae, ταῖς πρύμναις ἀνεστῶσαι.

93 ταῖς Vulcob.

94 deſunt

ὅτι κατ᾽ ἐκεῖνον ὁ Ξέρξου ναύαρχος Ἀριαμένης, ναῦν ἔχων μεγάλην, ὥσπερ ἀπὸ τείχους ἐτόξευε καὶ ἠκόντιζεν [94], ἀνὴρ ἀγαθὸς ὢν, καὶ τῶν βασιλέως ἀδελφῶν πολὺ κράτιστός τε καὶ δικαιότατος. τοῦτον μὲν οὖν Ἀμεινίας ὁ Δεκελεὺς, καὶ Σωσικλῆς ὁ Πεδιεὺς ὁμοῦ πλέοντες, ὡς αἱ νῆες ἀντίπρωροι προσπεσοῦσαι καὶ συνερείσασαι τοῖς χαλκώμασιν ἐνεσχέθησαν, ἐπιβαίνοντα τῆς αὐτῶν τριήρους, ὑποστάντες καὶ τοῖς δόρασι τύπτοντες, εἰς τὴν θάλασσαν ἐνέβαλον· καὶ τὸ σῶμα μετ᾽ ἄλλων φερόμενον ναυαγίων Ἀρτεμισία γνωρίσασα πρὸς Ξέρξην ἀνήνεγκεν.

15. Ἐν δὲ τούτῳ τοῦ ἀγῶνος ὄντος, φῶς μὲν ἐκλάμψαι μέγα λέγουσιν Ἐλευσινόθεν, ἦχον δὲ καὶ φωνὴν τὸ Θριάσιον κατέχειν πεδίον, ἄχρι τῆς θαλάττης, ὡς ἀνθρώπων ὁμοῦ πολλῶν τὸν μυστικὸν ἐξαγαγόντων ἴακχον. ἐκ δὲ τοῦ πλήθους τῶν φθεγγομένων, κατὰ μικρὸν ἀπὸ γῆς ἀναφερόμενον νέφος ἔδοξεν αὖθις ὑπονοστεῖν καὶ κατασκήπτειν εἰς τὰς τριήρεις. ἕτεροι δὲ φάσματα καὶ εἴδωλα καθορᾶν ἔδοξαν ἐνόπλων ἀνδρῶν, ἀπ᾽ Αἰγίνης τὰς χεῖρας ἀνεχόντων πρὸ τῶν Ἑλληνικῶν τριηρῶν· οὓς εἴκαζον Αἰακίδας

agebat Themistocles, Xerxis classis praefectus Ariamenes, ingenti vectus naue, iacula et sagittas velut e muro ingerebat; qui vir insignis erat, et regis fratrum longe fortissimus et iustissimus. Eum Aminias Decelensis et Sosicles Pediensis, vna vecti, vt concurrentes infestae naues et in se mutuo impactae rostris cohaesere, insilientem in ipsorum nauem exceperunt, hastisque afflictum praecipitauerunt in mare. Corpus eius inter caetera fluitans naufragia, Artemisia agnitum deportauit ad Xerxem.

Dum ita certatur, fama est ingens lumen ab Eleusine refulsisse, campumque Thriasium strepitu et vocibus, sicut ex cœtu hominum mysticum Iacchum deducentium, ad mare vsque personasse. Ab agmine vocem edentium assurgens paulatim a terra visa iis nubes deflectere a continente, et in naues incumbere. Alii species videre visi sunt virorum armatorum manus ab Aegina pro Graecorum classe protendentium. Eos putabant esse Aeacidas,

94 desunt καὶ ἠκόντιζεν Bodl. 3.

95 Ἀπό-

εἶναι, παρακεκλημένους εὐχαῖς πρὸ τῆς μάχης ἐπὶ τὴν βοήθειαν. πρῶτος μὲν οὖν λαμβάνει ναῦν Λυκομήδης, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, τριηραρχῶν, ἧς τὰ παράσημα περικόψας ἀνέθηκεν Ἀπόλλωνι δαφνηφόρῳ. οἱ δ' ἄλλοι τοῖς βαρβάροις ἐξισούμενοι τὸ πλῆθος, ἐν στενῷ κατὰ μέρος προσφερομένους, καὶ περιπίπτοντας ἀλλήλοις, ἐτρέψαντο μέχρι δείλης ἀντισχόντας, ὥς εἴρηκε Σιμωνίδης, τὴν καλὴν ἐκείνην καὶ περιβόητον ἀράμενοι νίκην, ἧς οὔθ' Ἕλλησιν, οὔτε βαρβάροις ἐνάλιον ἔργον εἴργασται λαμπρότερον, ἀνδρείᾳ μὲν καὶ προθυμίᾳ κοινῇ τῶν ναυμαχησάντων, γνώμῃ δὲ καὶ δεινότητι Θεμιστοκλέους.

16. Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν, Ξέρξης μὲν ἔτι θυμομαχῶν πρὸς τὴν ἀπότευξιν [95] ἐπεχείρει διὰ χωμάτων ἐπάγειν τὸ πεζὸν εἰς Σαλαμῖνα, τοῖς Ἕλλησιν ἐμφράξας τὸν διὰ μέσου πόρον. Θεμιστοκλῆς δ' ἀποπειρώμενος Ἀριστείδου, λόγῳ γνώμην ἐποιεῖτο λύειν τὸ ζεῦγμα ταῖς ναυσὶν ἐπιπλεύσαντας εἰς Ἑλλήσποντον· Ὅπως, ἔφη, τὴν Ἀσίαν ἐν τῇ Εὐρώπῃ λάβωμεν. δυσχεραίνοντος δὲ τοῦ

das, quos votis ante pugnam in auxilium implorauerant. Primus nauem cepit ciuis Athenienſis Lycomedes trierarchus, cuius abſcidit inſignia atque Apollini Laurigero ſacrauit. Reliqui aequantes in anguſtiis barbarorum frontem, inuehentes carptim illos ac ſemetipſos turbantes, quum in ſerum extraxiſſent pugnam, fuderunt, fugaueruntque, atque inſignem illam et nobilem victoriam, vt Simonides ait, qua neque apud Graecos, neque apud barbaros, clarius decus vllum exſtitit nauale, retulerunt virtute et ſtrenuitate communi omnium militum, conſilio vero et prudentia Themiſtoclis.

Secundum proelium nauale, Xerxes adhuc cum re male geſta luctans, aggreditur per aggeres Salamina traducere in Graecos copias terreſtres, freto, quod erat interfuſum, obſepto. Themiſtocles autem verbis Ariſtidem pertentans, cenſere ſimulauit ſe, vt claſſe in Helleſpontum profecti pontem reſcinderent, Quo Aſiam (inquit) in Europa capiamus. Quod cum improbaret Ariſtides,

95 Ἀπότευξιν] Legitur etiam ἀπόζευξιν. *H. Steph.*

96 προσ-

Ἀριστείδου, καὶ λέγοντος, ὅτι νῦν μὲν τρυφῶντι τῷ βαρβάρῳ πεπολεμήκαμεν, ἂν δὲ κατακλείσωμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ καταστήσωμεν εἰς ἀνάγκην ὑπὸ δέους ἄνδρα τηλικούτων δυνάμεων κύριον, οὐκέτι καθήμενος ὑπὸ σκιάδι χρυσῇ θεάσεται τὴν μάχην ἐφ᾽ ἡσυχίας, ἀλλὰ πάντα τολμῶν, καὶ πᾶσιν αὐτὸς παρὼν διὰ τὸν κίνδυνον, ἐπανορθώσεται τὰ παρειμένα, καὶ βουλεύσεται βέλτιον ὑπὲρ τῶν ὅλων. Οὐ τὴν οὖσαν οὖν, ἔφη, δεῖ γέφυραν, ὦ Θεμιστόκλεις, ἡμᾶς ἀναιρεῖν, ἀλλ᾽ ἑτέραν, εἴπερ οἷόν τε, προσκατασκευάσαντας [96], ἐκβαλεῖν διὰ τάχους τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς Εὐρώπης· Οὐκοῦν, εἶπεν ὁ Θεμιστοκλῆς, εἰ δοκεῖ ταῦτα συμφέρειν, ὥρα σκοπεῖν καὶ μηχανᾶσθαι πάντας ἡμᾶς [97], ὅπως ἀπαλλαγήσεται τὴν ταχίστην ἐκ τῆς Ἑλλάδος. ἐπεὶ δὲ ταῦτ᾽ ἔδοξε, πέμπει τινὰ τῶν βασιλικῶν εὐνούχων ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις ἀνευρών, Ἀρνάκην ὄνομα, φράζειν βασιλεῖ κελεύσας, ὅτι τοῖς μὲν Ἕλλησι δέδοκται, τῷ ναυτικῷ κεκρατηκότας, ἀναπλεῖν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ἐπὶ τὸ ζεῦγμα, καὶ λύειν τὴν γέφυραν·

Ariſtides, diceretque: Hactenus quidem cum barbaro luxuria diffluente contulimus arma, quem ſi in Graecia incluſerimus et metu ad neceſſitatem adegerimus, virum tam multis ſubnixum legionibus, non vltra ſub vmbraculo ſedens aureo pugnam otioſe ſpectabit, ſed omnia audebit, et omnibus rebus ipſe metu vrgente occurrens, quod titubatum eſt, corriget, conſiliumque de ſumma rerum inibit ſanius. Non eſt igitur, Themiſtocles, (inquit) hic nobis ſoluendus pons, verum etiam, ſi qua fieri queat, parandus alter, quo iſtum propere ex Europa exturbemus. Ergo, Themiſtocles, ſi ita eſſe, inquit, ex vſu videtur, tempus eſt, vt rationem ineamus omnes ſtruamuſque, quo Graecia excedat quam ocyſſime. Vbi in eam ſententiam itum eſt, quendam ex regiis eunuchis, quem inuenit inter captiuos, Arnacem nomine, mittit, qui renuntiet regi, decreuiſſe mari nunc victores Graecos Helleſpontum claſſe petere, ad pontem, qui ibi conſtratus ſit, intercidendum:

Themi-

96 προσκατασκευάσαντες Vulc. res enim agitabatur inter Themiſtoclem et Ariſtidem ſolos.

97 Πάντας ἡμᾶς] Malim πάντως:

98 Πλα-

Θεμιςοκλῆς δὲ κηδόμενος βασιλέως, παραινεῖ σπεύδειν ἐπὶ τὴν ἑαυτȣ͂ θάλασσαν, καὶ περαιȣ͂σθαι, μέχρις αὐτὸς ἐμποιεῖ τινας διατριβὰς τοῖς συμμάχοις καὶ μελλήσεις πρὸς τὴν δίωξιν. Ταῦθ' ὁ βάρβαρος ἀκȣ́σας, καὶ γενόμενος περίφοβος, διὰ τάχȣς ἐποιεῖτο τὴν ἀναχώρησιν. καὶ πεῖραν ἡ Θεμιςοκλέȣς καὶ Ἀριςείδȣ φρόνησις ἐν Μαρδονίῳ παρέσχεν, εἴγε πολλοςημορίῳ τῆς Ξέρξȣ δυνάμεως διαγωνισάμενοι Πλαταιάσιν [98], εἰς τὸν περὶ τῶν ὅλων κίνδυνον κατέςησαν.

17. Πόλεων μὲν ȣ͂ν τὴν Αἰγινητῶν ἀριςεῦσαί φησι Ἡρόδοτος, Θεμιςοκλεῖ δὲ, καίπερ ἄκοντες [99] ὑπὸ φθόνȣ, τὸ πρωτεῖον ἀπέδοσαν ἅπαντες. ἐπεὶ γὰρ ἀναχωρήσαντες εἰς τὸν Ἰσθμὸν ἀπὸ τȣ͂ βωμȣ͂ [100] τὴν ψῆφον ἔφερον οἱ ςρατηγοὶ, πρῶτον μὲν ἕκαςος ἑαυτὸν ἀπέφαι-

Themiſtoclem autem, de rege laborantem, monere, vt properato itinere ad mare ſuum contendat, et tranſmittat, dum moras aliquas ipſe ſociis nectit et cunctationes ad inſequendum. Hoc barbarus nuntio expaueſcens, properauit ſe recipere. At maxime maniſeſtata fuit in Mardonio Themiſtoclis et Ariſtidis prudentia: ſiquidem ad Plataeas cum minima parte ex Xerxis copiis inito proelio, aleam ſubierunt ſummi diſcriminis.

Inter ciuitates palmam tulit (vt tradit Herodotus) ciuitas Aeginetarum: Themiſtocli vero, quamuis inuiti, obſtante inuidia, omnes tribuerunt palmam. Vt enim conceſſerunt omnes in Iſthmum, et ſuffragia duces ab ara tulerunt, primum virtute ſemetipſum quiſque,

98 Πλαταιεῦσιν Vulcob. e Iuntina, Bodl. 3.

99 ἄκοντι, vel ἄκοντες Vulcob.

100 Ἀπὸ τȣ͂ βωμȣ͂] Infra in Pericle mentio fit eiuſdem conſuetudinis. Mos Graecis fuit, praecipue Athenienſibus, vt iurandi cauſa ad aram accederent. Quod cum alias, tum ex hiſtoria Xenocratis patet, quem iurare prohibuerunt Athenienſes, quum teſtimonium dixiſſet, et (vt mos Graecorum eſt) iurandi cauſa ad aras accederet. Cicero pro L. Cornelio Balbo, et Valerius Max. in fine ſecundi. *Xylander.* Gul. Canterus cenſet ex Ariſtidis oratione quadam ſupplendum eſſe τȣ͂ Ποσειδῶνος: quod mihi minus neceſſarium videtur, cum obſeruem in Pericle p. 374. eandem hanc phraſin ἀπὸ τȣ͂ βωμȣ͂ τὴν ψῆφον φέροντες, ſine vlla mentione numinis, cuius ara fuerit.

νεν[1] ἀρετῇ, δεύτερον δὲ μεθ' ἑαυτὸν, Θεμιστοκλέα. Λακεδαιμόνιοι δ' εἰς τὴν Σπάρτην αὐτὸν καταγαγόντες, Εὐρυβιάδῃ μὲν ἀνδρείας, ἐκείνῳ δὲ σοφίας ἀριστεῖον ἔδοσαν, θαλλοῦ στέφανον· καὶ τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἁρμάτων τὸ πρωτεῦον ἐδωρήσαντο, καὶ τριακοσίους τῶν νέων πομποὺς ἄχρι τῶν ὅρων συνεξέπεμψαν. λέγεται δ', Ὀλυμπίων τῶν ἐφεξῆς ἀγομένων, καὶ παρελθόντος εἰς τὸ στάδιον τοῦ Θεμιστοκλέους, ἀμελήσαντας τῶν ἀγωνιστῶν τοὺς παρόντας, ὅλην τὴν[2] ἡμέραν ἐκεῖνον θεᾶσθαι[3], καὶ τοῖς ξένοις ἐπιδεικνύειν ἅμα θαυμάζοντας καὶ κροτοῦντας. ὥστε καὶ αὐτὸν ἡσθέντα πρὸς τοὺς φίλους ὁμολογῆσαι τὸν καρπὸν ἀπέχειν τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος αὐτῷ πονηθέντων.

18. Καὶ γὰρ ἦν τῇ φύσει φιλοτιμότατος, εἰ δεῖ τεκμαίρεσθαι διὰ τῶν ἀπομνημονευομένων. αἱρεθείς τε γὰρ ναύαρχος ὑπὲρ τῆς πόλεως, οὐδὲν οὔτε τῶν ἰδίων, οὔτε τῶν κοινῶν, κατὰ μέρος ἐχρημάτιζεν, ἀλλὰ πᾶν ἀνεβάλλετο τὸ προσπίπτον εἰς τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ' ἣν ἐκπλεῖν

quisque, secundum a se renuntiauit Themistoclem. Lacedaemonii vero deduxerunt eum Spartam, vbi Eurybiadi virtutis, sapientiae praemium illi tribuerunt oleaginam coronam, et curruum, qui in ciuitate erant, primarium ei donauerunt. Trecentos praeterea miserunt ex iuuentute sua, qui eum ad fines vsque prosequerentur. Fama est, proximis insequentibus Olympiis, quum in stadium concessisset Themistocles, contemtis certatoribus spectatores totum diem oculos in illum defixisse, peregrinisque stupentes illum magno cum plausu monstrasse: vt ille laetitia perfusus non obscure agnouerit apud amicos, satis se fructus suorum pro Graecia susceptorum laborum percepisse.

Erat namque (si fides habenda iis est, quae de eo commemorantur) natura auidus supra modum gloriae. Siquidem designatus a populo nauarchus, nulli rei publice, vel priuatim, vacauit sigillatim, verum quaecumque res esset ad ipsum delata, illam in eum reiecit diem, quo erat conscensurus,

1 Ἑαυτὸν ἀπέφαινεν] Idem refert Platon. Quaest. p. 1839. αὐτοὺς ἀρίστους ἔκριναν ἅπαντας (l. ἅπαντες.)

2 deest τὴν Bodl. 3. et Iuntinae.

3 θεάσασθαι Bodl. 3.

4 Ἀνελ-

ἔμελλεν, ἵν᾿ ὁμᾶ πολλὰ πράττων πράγματα, καὶ παντοδαποῖς ἀνθρώποις ὁμιλῶν, μέγας εἶναι δοκῇ, καὶ πλεῖστον δύνασθαι. τῶν τε νεκρῶν τὰς ἐκπεσόντας ἐπισκοπῶν παρὰ τὴν θάλασσαν, ὡς εἶδε περικείμενα ψέλλια χρυσᾶ καὶ στρεπτὰς, αὐτὸς μὲν παρῆλθε, τῷ δ᾿ ἑπομένῳ φίλῳ δείξας, εἶπεν· Ἀνελᾶ σαυτῷ [4]· σὺ γὰρ ὐκ εἶ Θεμιστοκλῆς. πρὸς δέ τινα τῶν καλῶν γεγονότων, Ἀντιφάτην, ὑπερηφάνως αὐτῷ κεχρημένον πρότερον, ὕστερον δὲ θεραπεύοντα διὰ τὴν δόξαν· Ὦ μειράκιον, εἶπεν, ὀψὲ μὲν, ἀμφότεροι δ᾿ ἅμα [5], νᾶν ἐσχήκαμεν. ἔλεγε δὲ, τὰς Ἀθηναίας ὐ τιμᾶν αὐτὸν, ὐδὲ θαυμάζειν, ἀλλ᾿ ὥσπερ πλατάνῳ χειμαζομένας μὲν ὑποτρέχειν καὶ κινδυνεύοντας, εὐδίας δὲ περὶ αὐτὰς γενομένης, τίλλειν καὶ κολάειν. τᾶ δὲ Σεριφία πρὸς αὐτὸν εἰπόντος [6], ὡς ὐ δι᾿ αὐτὸν ἔσχηκε δόξαν, ἀλλὰ διὰ τὴν πόλιν· Ἀληθεύων λέγεις, εἶπεν, ἀλλ᾿ ὔτ᾿ ἂν ἐγὼ, Σερίφιος ὢν, ἐγενόμην ἔνδοξος, ὔτε σὺ,

furus, quo vno tempore multis rebus intentus et a diuerfis appellatus hominibus, magnus effe et fummae videretur autoritatis. Cadauera etiam eiecta in littore infpiciens, vbi exornata vidit armillis aureis et torquibus, ipfe praeteriit, fed comitanti oftendit ea dixitque amico: Tolle ea tibi: neque enim tu Themiftocles es. Ad Antiphatem, qui formofus fuerat, et gefferat quondam fe aduerfus ipfum infolentius, tunc autem propter autoritatem affectaretur, Sero, inquit, adolefcens, ambo tamen fimul coepimus fapere. Dixit autem, Athenienfes ipfum non habere in honore, vel admiratione, fed ficut fub platanum, fub fe, tempeftate coorta et ingruentibus periculis, refugere; reddita autem ferenitate apud eos, reuellere fe et refcindere. Quum exprobraret ei Seriphius quidam, non fua eum, fed patriae gloria fplendorem affequutum, Recte ais, inquit. At neque ego, fi Seriphius fim, euafiffem clarus, nec tu, fi Athe-

4 Ἀνελᾶ σαυτῷ] In Polit. Praec. p. 1447. eft, ἀνελᾶ ταῦτα.

5 Ἀμφότεροι δ᾿ ἅμα] Hinc in Apophth. p. 324. pro ἀλλὰ νᾶν ἐσχήκαμεν, fcribendum, ἀλλ᾿ ἅμα νᾶν ἐσχήκαμεν.

6 τᾶ δὲ Σεριφία πρὸς αὐτὸν εἰπόντος etc.] Herodotus in Vrania Timodemum Aphidnaeum nominat. Vt eft apud Plutarchum, ita Plato etiam in capite libri I. (fic) de republica, Cicero in Catone, et alii. *Xylander.*

Ἀθηναῖος. ἑτέρου δέ τινος τῶν στρατηγῶν, ὡς ἔδοξέ τι χρήσιμον διαπεπρᾶχθαι τῇ πόλει, θρασυνομένου πρὸς τὸν Θεμιστοκλέα, καὶ τὰς ἑαυτοῦ ταῖς ἐκείνου πράξεσιν ἀντιπαραβάλλοντος, ἔφη τῇ ἑορτῇ τὴν ὑστέραν [7] ἐρίσαι, λέγουσαν, ὡς ἐκείνη μὲν ἀσχολιῶν τε μεστὴ καὶ κοπώδης [8] ἐστὶν, ἐν αὐτῇ δὲ πάντες ἀπολαύουσι τῶν παρεσκευασμένων σχολάζοντες· τὴν δ' ἑορτὴν [9] πρὸς ταῦτ' εἰπεῖν· Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλ' ἐμοῦ μὴ γενομένης, σὺ οὐκ ἂν ἦσθα· κἀμοῦ τοίνυν, ἔφη, τότε μὴ γενομένου, ποῦ ἂν ἦτε νῦν ὑμεῖς; τὸν δ' υἱὸν ἐντρυφῶντα τῇ μητρὶ [10], καὶ δι' ἐκείνην αὐτῷ, σκώπτων ἔλεγε πλεῖστον τῶν Ἑλλήνων δύνασθαι· τοῖς μὲν γὰρ Ἕλλησιν ἐπιτάττειν Ἀθηναίους, Ἀθηναίοις δ' αὐτὸν, αὐτῷ δὲ τὴν ἐκείνου μητέρα, τῇ μητρὶ δ' ἐκεῖνον. ἴδιος δέ τις ἐν πᾶσι βουλόμενος εἶναι, χωρίον μὲν πιπράσκων, ἐκέ-

Atheniensis. Dux quidam, qui vtilem operam nauasse se existimabat ciuitati, huic, quum insultaret Themistocli et res gestas suas contenderet cum ipsius, Cum festo, inquit, altercans dies posterus iactauit illum laboribus et sudoribus districtum esse, se vero fruenda praebere feriantibus apparata. Ad quae respondisse festum: Recte sane: at ni ego essem, tu non esses; sic nisi ego, inquit, tunc fuissem, vbi nunc vos essetis? Filium suum, qui licentius abutebatur matris indulgentia, et per illam sua, salse dicebat, plus, quam vllus Graecorum, pollere: Caeteris enim imperare Athenienses, se Atheniensibus, sibi illius matrem, matri illum. Quum omni in re facere aliquid vellet singulare, praedium distrahens

7 τῇ ὑστέρᾳ τὴν ἑορτὴν Anon.

8 Κοπώδης] Mendose legitur Op. Mor. p. 571. κομπώδης: vbi idem dictum refertur.

9 τὴν δὲ ὑστέραν Anonym.

10 τὸν δὲ υἱὸν ἐντρυφῶντα τῇ μητρὶ] Iste locus hoc etiam modo scriptus est, τῷ δὲ υἱῷ ἐντρυφώσης τῆς μητρός: quae lectio multo minus mihi placet. Sed pro ἐκείνην [quod statim sequitur] lubentius legerim ἐκείνης, vt dicat, filium ἐντρυφᾶν τῇ μητρὶ, nec non τῷ πατρὶ διὰ τῆς μητρός. Sed ἐντρυφᾶν hoc in loco paulo aliter vertendum censuissem, quam ab interpretibus redditum sit: quum enim hic ἐντρυφᾶν dicitur, non tam ad insolentiam, quam ad iuuenilem, aut etiam puerilem quandam lasciuiam, (quae minus quiddam est) respici puto. *H. Steph.* Filius hic Themistoclis Diophantus appellatur, Op. Mor. p. 1.

11 γὰρ

λευε κηρύττειν, ὅτι καὶ γείτονα χρηστὸν ἔχει. τῶν δὲ μνωμένων αὐτοῦ τὴν θυγατέρα, τὸν ἐπιεικῆ τοῦ πλουσίου προκρίνας, ἔφη ζητεῖν ἄνδρα χρημάτων δεόμενον, μᾶλλον ἢ χρήματα ἀνδρός. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἀποφθέγμασι τοιοῦτός τις ἦν.

19. Γενόμενος δ' ἀπὸ τῶν πράξεων ἐκείνων, εὐθὺς ἐπεχείρει τὴν πόλιν ἀνοικοδομεῖν καὶ τειχίζειν, ὡς μὲν ἱστορεῖ Θεόπομπος, χρήμασι πείσας μὴ ἐναντιωθῆναι τοὺς Ἐφόρους· ὡς δ' οἱ πλεῖστοι, παρακρουσάμενος. ἧκε μὲν γὰρ [11] εἰς Σπάρτην, ὄνομα πρεσβείας ἐπιγραψάμενος. ἐγκαλούντων δὲ τῶν Σπαρτιατῶν, ὅτι τειχίζουσι τὸ ἄστυ, καὶ πολιάρχου [12] κατηγοροῦντος, ἐπίτηδες ἐξ Αἰγίνης ἀποσταλέντος, ἠρνεῖτο, καὶ πέμπειν ἐκέλευεν εἰς Ἀθήνας τοὺς κατοψομένους· ἅμα μὲν ἐμβάλλων τῷ τειχισμῷ χρόνον ἐκ τῆς διατριβῆς, ἅμα δὲ βουλόμενος ἀνθ' αὑτοῦ τοὺς πεμπομένους ὑπάρχειν τοῖς Ἀθηναίοις. ὃ καὶ συνέβη· γνόντες γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸ ἀληθές, οὐκ ἠδίκησαν αὐτόν, ἀλλ' ἀδήλως χαλεπαίνοντες [13], ἀπέπεμψαν. ἐκ δὲ τούτου τὸν Πειραιᾶ κατεσκεύαζε, τὴν τῶν λιμένων εὐφυΐαν κατανοή-

diſtrahens iuſſit pronuntiari etiam bonum id vicinum habere. Ex illis, qui nuptias filiae ſuae ambirent, quum probum praetuliſſet pecunioſo, ait, virum ſe quaerere potius, qui pecunia egeret, quam pecuniam, quae viro. Atque in facetiis erat huiuſcemodi.

His rebus ita expeditis, mox inſtitit vrbem inſtaurare et muris cingere, Ephoris, ne aduerſarentur, pecunia, vt Theopompus ſcribit, redemtis, vt plerique alii, eluſis hoc modo: Spartam ſpecie legationis profectus eſt. Ibi conquerentibus Spartiatis, quod muro circumdarent vrbem, accuſante Poliarcho ab Aeginetis eo de induſtria miſſo, inficias iuit, et mittere eos iuſſit ad res inſpiciendas: ſimul vt ſpatium ex mora excitando muro pararet, et legatos pro ſe obſides retinerent Athenienſes: quod euenit. Nam re comperta, nihil laeſerunt eum Lacedaemonii, ſed diſſimulata ira ſua dimiſerunt. Hinc Piraeum, commoditate animaduerſa portus, exſtru-

xit,

11 γὰρ deeſt Iuntinae.

12 πολιάρχου] Πολίαρχος, *Poliarchus*: ſi quidem ſit proprium: dubitari enim poteſt. Interpretes quidem proprium retinuerunt. *Xylander*.

13 Ἀδήλως χαλεπαίνοντες] Eandem rem narrat Scholiaſtes Ariſtoph.

σας, καὶ τὴν πόλιν ὅλην ἁρμοττόμενος πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ τρόπον τινὰ τοῖς παλαιοῖς βασιλεῦσι τῶν Ἀθηναίων ἀντιπολιτευόμενος. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ [14], ὡς λέγεται, πραγματευόμενοι τὰς πολίτας ἀποσπάσαι τῆς θαλάσσης, καὶ συνεθίσαι ζῆν μὴ πλέοντας, ἀλλὰ τὴν χώραν φυτεύοντας, τὸν περὶ τῆς Ἀθηνᾶς διέδοσαν λόγον, ὡς ἐρίσαντος [15] περὶ τῆς χώρας τῦ Ποσειδῶνος [16], δείξασα τὴν μορίαν τοῖς δικαςαῖς, ἐνίκησε. Θεμιςοκλῆς δ' ἀχ, ὡς Ἀριςοφάνης ὁ κωμικὸς λέγει, τῇ πόλει τὸν Πειραιᾶ προσέμαξεν [17], ἀλλὰ τὴν πόλιν ἐξῆψε τῦ Πειραιῶς, καὶ τὴν γῆν τῆς θαλάττης· ὃ καὶ τὸν δῆμον ηὔξησε κατὰ τῶν ἀρίςων, καὶ θράσȣς ἐνέπλησεν, εἰς ναύτας καὶ κελευςὰς καὶ κυβερνήτας τῆς δυνάμεως ἀφικομένης. διὸ καὶ τὸ βῆμα τὸ ἐν Πνυκὶ, πεποιημένον ὥς' ἀποβλέπειν πρὸς τὴν θάλασσαν, ὕςερον οἱ τριάκοντα πρὸς τὴν χώραν ἀπέςρεψαν, οἰόμενοι, τὴν μὲν κατὰ θάλατταν ἀρχὴν, γένεσιν εἶναι δημοκρατίας, ὀλιγαρχίᾳ δ' ἧττον δυσχεραίνειν τὰς γεωργȣ̂ντας.

xit, totamque vrbem ad mare accommodauit, contrariam quodammodo veteribus Athenienſium Regibus regendae ciuitatis rationem ſecutus. Illi enim (vt fertur) elaborantes reuocare a mari ciues, atque ad relinquendas naues colendumque aſſuefacere agrum, diuulgauerant illam de Pallade fabulam: quae olim ambigens de illa regione cum Neptuno quum oſtendiſſet iudicibus oliuam, cauſam obtinuit. At Themiſtocles non (vt comicus ait Ariſtophanes) vrbi commiſit Piraeum, ſed vrbem annexuit Piraeo, et terram mari. Quae res vires populi aluit contra optimates, eumque audacia inflauit, omni ad nautas, remiges, et gubernatores redundante autoritate. Vnde ſuggeſtum, qui erectus in Pnyce erat, vt ſpectaret mare, conuerterunt poſt terram verſus triginta tyranni, imperium maritimum rati gignere populi potentiam, et paucorum principatu minus offendi agricolas.

Enimuero

Ariſtoph. Equit. v. 84. vbi pro εἰκότως, hinc ἐχθρῶς διακείμενοι ſcribendum.

14 rurſus deeſt γὰρ Iuntinae.

15 ἐρίσαντα Vulcob. Anonym. Bodl. 3.

16 τὸν Ποσειδῶ iidem.

17 Προσέμιξεν] Locus eſt in Ariſtoph. Equit. v. 812. Καὶ πρὸς

20. Θεμιστοκλῆς δὲ καὶ μεῖζόν τι περὶ τῆς ναυτικῆς διενοήθη δυνάμεως. ἐπεὶ γὰρ ὁ τῶν Ἑλλήνων στόλος ἀπηλλαγμένου Ξέρξου κατῆρεν εἰς Παγασὰς [18], καὶ διεχείμαζε, δημηγορῶν ἐν τοῖς Ἀθηναίοις ἔφη τινὰ πρᾶξιν ἔχειν ὠφέλιμον μὲν αὐτοῖς καὶ σωτήριον, ἀπόρρητον δὲ πρὸς τοὺς πολλούς. τῶν δ' Ἀθηναίων Ἀριστείδῃ μόνῳ [19] φράσαι κελευόντων, κἂν ἐκεῖνος δοκιμάσῃ, περαίνειν, ὁ μὲν Θεμιστοκλῆς ἔφραζε τῷ Ἀριστείδῃ, τὸ νεώριον ἐμπρῆσαι διανοεῖσθαι τῶν Ἑλλήνων· ὁ δ' εἰς τὸν δῆμον παρελθὼν, ἔφη, τῆς πράξεως, ἣν διανοεῖται πράττειν ὁ Θεμιστοκλῆς, μηδεμίαν εἶναι μήτ' ἀλυσιτελεστέραν [20], μήτ' ἀδικωτέραν. οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι διὰ ταῦτα παύσασθαι τῷ Θεμιστοκλεῖ προσέταξαν. ἐν δὲ τοῖς Ἀμφικτυονικοῖς συνεδρίοις τῶν Λακεδαιμονίων εἰσηγουμένων, ὅπως ἀπείργωνται τῆς Ἀμφικτυονίας αἱ μὴ συμμαχήσασαι κατὰ τοῦ Μήδου πόλεις, φοβηθεὶς, μὴ Θετταλοὺς καὶ Ἀργείους, ἔτι δὲ Θηβαίους, ἐκβαλόντες τοῦ συνεδρίου, παντελῶς ἐπικρατήσωσι τῶν ψή-

Enimuero Themiſtocles rem conceperat animo de viribus naualibus celſiorem. Quum enim claſſis Graecorum a diſceſſu Xerxis Pagaſas decurriſſet in portum, ibique hybernaret, pro concione oſtendit Athenienſibus, habere rem ſe vtilem ipſis et ſalutarem, ſed non edendam in vulgus. Athenienſibus, vt eam vni aperiret Ariſtidi, iubentibus: qui ſi probaret, exſequeretur eam; ita oſtendit Ariſtidi Themiſtocles, claſſem Graecorum in animo habere ſe incendere. Mox concionem hic ingreſſus, re, ait, quam in animo haberet Themiſtocles, nullam eſſe neque vtiliorem, neque iniquiorem: ita praecepit ei populus Athenienſis, vt ab iſto conſilio deſiſteret. Quum in conuentibus Amphictyonicis referrent Lacedaemonii ad concilium, vt ab eo concilio arcerentur ciuitates, quae arma non conſociaſſent aduerſus Medum, timens, ne, ſummotis a conſeſſu Theſſalis, Argiuis, praeterea Thebanis, illi ſuffragiis plane ſuperiores eſſent, adeoque ex eorum voluntate

πρὸς τούτοις ἀριστώσῃ τὸν Πειραιᾶ προσέμαξεν; ſicque etiam hic legendum eſt. *Xyl.* et *Dacer.* [et ita quoque habet Anonym.]

18 εἰς Παγασὰς] Alii *Pagaſam. Cruſer.*

19 τῶν δ' Ἀθηναίων Ἀριστείδῃ μόνῳ κ. τ. λ.] De hac Athenienſium aequitate Cicero de offic. lib. III. *Cruſer.*

20 ἀλυσιτελεστέραν Bodl. 3. Iuntina. vulgo legitur μήτε λυσιτελ.

21 δοῦναι

φων, καὶ γένηται τὸ δοκοῦν ἐκείνοις, συνεῖπε ταῖς πόλεσι, καὶ μετέθηκε τὰς γνώμας τῶν Πυλαγόρων· διδάξας, ὡς τριάκοντα καὶ μία μόναι πόλεις εἰσὶν αἱ μετασχοῦσαι τοῦ πολέμου, καὶ τούτων αἱ πλείους παντάπασι μικραί. δεινὸν οὖν, εἰ, τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἐκσπόνδου γενομένης, ἐπὶ ταῖς μεγίσταις δυσὶν, ἢ τρισὶ πόλεσιν ἔσται τὸ συνέδριον. ἐκ τούτου μὲν οὖν μάλιστα τοῖς Λακεδαιμονίοις προσέκρουσε· διὸ καὶ τὸν Κίμωνα προήγοντο ταῖς τιμαῖς, ἀντίπαλον ἐν τῇ πολιτείᾳ τῷ Θεμιστοκλεῖ καθιστάντες.

21. Ἦν δὲ καὶ τοῖς συμμάχοις ἐπαχθὴς, περιπλέων τε τὰς νήσους καὶ χρηματιζόμενος ἀπ' αὐτῶν· οἷα καὶ πρὸς Ἀνδρίους ἀργύριον αἰτοῦντα φησὶν αὐτὸν Ἡρόδοτος εἰπεῖν τε καὶ ἀκοῦσαι. δύο γὰρ ἥκειν ἔφη Θεοὺς κομίζων, Πειθὼ καὶ Βίαν· οἱ δ' ἔφασαν εἶναι καὶ παρ' αὐτοῖς Θεοὺς μεγάλους δύο, Πενίαν καὶ Ἀπορίαν, ὑφ' ὧν κωλύεσθαι δοῦναι [21] χρήματα ἐκείνῳ. Τιμοκρέων [22] δ' ὁ Ῥόδιος μελοποιὸς ἐν ᾄσματι καθάπτεται πικρότερον τοῦ Θεμιστο-

voluntate omnia gererentur, patrocinatus eſt hiſce ciuitatibus, et ſententias Pylagorarum circumegit, docens, quae conſortes belli fuiſſent, vnam et triginta ciuitates ſolum eſſe, atque has magna ex parte plane exiles. Non eſſe igitur ferendum, ſi exclusa a foedere reliqua Graecia, concilium hoc ad duarum, vel trium ampliſſimarum arbitrium ciuitatum redigeretur. Ex eo incurrit potiſſimum in Lacedaemoniorum odium: quapropter Cimonem provexerunt honoribus, quo Themiſtocli eum in republica excitarent aduerſarium.

Fatigauit et ſocios circumuectus inſulas, ac nummos ab iis exprimens. Atque apud Andrios, quum eos pecuniam poſceret, refert illum Herodotus haec dixiſſe et audiuiſſe: Duas ait deas ſecum adduxiſſe, Suadam et Vim. Illi reſponderunt, apud ſe quoque duas eſſe magnas deas, Paupertatem et Inopiam, a quibus illi pecuniam dare prohiberentur. Timocreon, Rhodius poëta, mordet in cantico Themiſtoclem acerbius, quod

21 δοῦναι deeſt Iuntinae.
22 Τιμοκρέων] Dicitur ἐποποιὸς a Scholiaſte Ariſtoph. Ran. v. 1337. vbi Scholium eius citat κατὰ τοῦ Πλούτου.

κλέους, ὡς ἄλλους μὲν ἐπὶ χρήμασι φυγάδας διαπραξαμένου κατελθεῖν, αὐτὸν δὲ ξένον ὄντα καὶ φίλον προεμένου δι' ἀργύριον. λέγει δ' οὕτως·

Ἀλλ' εἰ τύ γε Παυσανίαν, ἢ καὶ [23] τύγε Ξάνθιππον
αἰνεῖς, ἢ τύ γε Λευτυχίδαν [24].
Ἐγὼ δ' Ἀριστείδαν ἐπαινέω [25], ἄνδρα ἱερᾶν ἀπ' Ἀθανᾶν ἐλθεῖν ἕνα λῷστον·
Ἐπεὶ [26] δὲ Θεμιστοκλῆα ἤχθαρε Λατὼ ψεύσταν, ἄδικον, προδόταν, ὃς Τιμοκρέοντα ξεῖνον ἐόντα,
Ἀργυρίοισι σκυβαλικοῖσι [27] πεισθεὶς, οὐ κατᾶγεν εἰς πατρίδα Ἰάλυσον.

quod exulibus aliis mercede reditum in patriam confeciſſet, ſe vero hoſpitem et amicum prodidiſſet, pecunia adductus. Eius hi ſunt verſus:

Si tu modo Pauſaniam laudeue Xanthippum effers vel tibi Leutychidam:
Ego autem Ariſtidem cano virum, ſacris optimus vnus qui venit Athenis.
Mendacem enim, iniquum, proditorem odit Latona Themiſtoclem,
Qui ſordidulam ob pecuniolam ſuum minime reduxit auarus hoſpitem in patriam Ialyſon:

Sed

23 καὶ deeſt Iuntinae. et Ald.

24 Λευτυχίδαν] Leutychidas pro Leotychida dicitur etiam apud Herodotum: intelligiturque rex Spartanorum, qui cum Xanthippo ad Mycalen barbaros vicit. Herodot. lib. IX. alii. De Ialyſo, vel Ieliſſo, (vtrumque ſcribitur) vrbe Rhodi, diximus alibi. Caeterum vſus hic ſum mea libertate, et eo genere carminis verti verſus Timocreontis, quo imitatione Alcaei Horatius multas ſcripſit odas, quarum primae initium: *Vides, vt alta* etc. Alteri verſus ſunt trochaici catalectici ſenarii. Poſtremos elegis reddidi, omiſſos plane a Lapo. Quod ſi in his omnibus vertendis alicui non ſatisfeci, is ſciat, me diuinaſſe magis, quam affirmaſſe: et aequus ſit, ipſeque (ſi quid habet) meliora afferat. *Xylander.*

25 ἐπαινέω] Legitur etiam ἐπαινέσω. *H. Steph.*

26 ἐπὶ Vulcob.

27 βαλικοῖσι detracta prima ſyllaba dat Iuntina.

28 τρι'

Λαβὼν δὲ τρία [28] ἀργυρίȣ τάλαντ' ἔβα πλέων εἰς ὄλεθρον,

Τȣ̀ς μὲν κατάγων ἀδίκως, τȣ̀ς δ' ἐκδιώκων, τȣ̀ς δὲ καίνων [29],

Ἀργυρίων ὑπόπλεως. Ἰσθμοῖ [30] δ' ἐπανδόκευε γελοίως ψυχρὰ [31] κρέα παρέχων·

Οἱ δ' ἤσθιον, κ' ηὔχοντο μὴ ὥραν [32] Θεμιςοκλέȣς γενέσθαι.

Πολὺ δ' ἀσελγεςέρα καὶ ἀναπεπταμένη μᾶλλον εἰς τὸν Θεμιςοκλέα κέχρηται βλασφημία [33] μετὰ τὴν φυγὴν αὐτȣ̃ καὶ τὴν καταδίκην ὁ Τιμοκρέων, ἆσμα ποιήσας, ȣ̃ ἐςιν ἀρχή·

Μȣ̃σα τȣ̃δε τȣ̃ μέλεος κλέος [34] ἀν' Ἕλλανας τίθει, ὡς ἐοικὸς καὶ δίκαιον.

Sed inde tria arripiens talenta, vadit in malum exitium,
Inique aliquos reuehens, quosdam exigens, hos et trucidans, nactus onus pecuniae.
Nunc pandochus ineptus in Isthmo est, ridiculum faciens
Facinus, apparatque frigidas carnes. Verum autem epulantur illi,
Precantur et Themistocli vt ne hora quidem superſit.

Longe vero petulantioribus et apertioribus probris Themistoclem iam exulem et damnatum proscidit Timocreon, composuitque carmen, cuius hoc fecit exordium:

Musa, carminis decus huius, euulga per Graeciam, vt par atque iustum est.

Fertur

28 τρί' Bodl. 3.

29 κενῶν Vulcob. e Iuntina. Bodl. 3.

30 Ἰσθμοῖς Vulcob.

31 ψύχεια Bodl. 3.

32 Μὴ ὥραν] Ita corrigit et exponit Casaub. ad Athenaeum in notis, p. 112. μὴ ὥρας Θεμιςοκλέα παραγενέσθαι, *ne ad anni finem perueniret:* hoc est, vt ante annum vertentem moreretur. Sic Diog. Laërt. in Socrate, εἰς τὰς ὥρας ἐλθεῖν, quod male vertitur, *longaeuos fore*, pro, *alterum annum victuros.* Forte etiam legi possit leuissima cum mutatione, μὴ ὥραν Θεμιςοκλεῖ γενέσθαι, *ne obtingat Themistocli altera anni tempestas.* ὥρα enim et ὥραι eodem sensu sumuntur: sic Schol. Aristoph. in Lysistratam v. 689. ἵνα μὴ εἰς ὥραν ἔλθῃ. Sic P. 276. τῷ Θεμιςοκλεῖ γενέσθαι τὴν ἔντευξιν.

33 δυσφημία Iuntina.

34 deest κλέος Bodl. 3.

35 Ὅρκια

λέγεται δ' ὁ Τιμοκρέων ἐπὶ μηδισμῷ φυγεῖν, συγκαταψηφισαμένου τοῦ Θεμιστοκλέους. ὡς οὖν ὁ Θεμιστοκλῆς αἰτίαν ἔσχε μηδίζειν, ταῦτ' ἐποίησε πρὸς αὐτόν·

Οὐκ ἄρα Τιμοκρέων μοῦνος Μήδοισιν ὅρκια τέμοι [35],
Ἀλλ' ἐντὶ κ' ἄλλοι δὴ πονηροί, οὐκ ἐγὼ μόνα κόλουρις·
Ἐντὶ καὶ ἄλλαι ἀλώπεκες.

22. Ἤδη δὲ καὶ τῶν πολιτῶν διὰ τὸ φθονεῖν ἡδέως τὰς διαβολὰς προσιεμένων, ἠναγκάζετο λυπηρὸς εἶναι τῶν αὐτοῦ πράξεων ἐν τῷ δήμῳ πολλάκις μνημονεύων [36]. καὶ πρὸς τοὺς δυσχεραίνοντας· Τί κοπιᾶτε, εἶπεν, ὑπὸ τῶν αὐτῶν πολλάκις εὖ πάσχοντες; ἠνίασε δὲ τοὺς πολλοὺς καὶ τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν [37] εἱσάμενος, ἣν Ἀριστοβούλην μὲν προσηγόρευσεν, ὡς ἄριστα τῇ πόλει καὶ τοῖς Ἕλλησι βουλευσάμενος· πλησίον δὲ τῆς οἰκίας κατεσκεύασεν ἐν Μελίτῃ [38] τὸ ἱερὸν, οὗ νῦν τὰ σώματα τῶν θανα-

Fertur Timocreon, quod partes sequutus Medorum fuisset, inter alios etiam Themistoclis calculo damnatus atque exterminatus fuisse. Vt iam partes Medicae sunt Themistocli crimini datae, haec in eum scripsit:

Haud quippe Timocreon solus fidem dedit
Medis: sunt alii non improbi minus.
Non claudico solus: latent vulpes aliae.

Quia vero ciues iam ex inuidia libenter in eum calumnias recipiebant, coactus est factis suis crebro ad populum commemorandis stomachum ei facere, et ad infensos: Quid fastiditis, (inquit) si saepius ab iisdem beneficia accipitis? Momordit etiam multitudinem aede exstruenda Dianae, quam Aristobulen (quasi optima consilia ipse ciuitati et Graecis dedisset) appellauit. Iuxta domum suam delubrum hoc in Melita struxit, vbi nunc cadauera supplicio

35 Ὅρκια τέμοι] Recte Anon. τέμνει.

36 Μνημονευομένων] Potius μνημονεύων, nempe Themistocles: et postea, εἰπών. [μνημονευόμεναι αἱ πρὸς Bodl. 3.]

37 Ἀρτέμιδος ἱερὸν] Vocat Noster de Herodoti malign. p. 1597. ναὸν βουλῆς (l. βουλαίας) Ἀρτέμιδος. Hinc Diana Βουλαία cognominabatur; ad cuius aram Theramenes confugisse dicitur in Vita Isocratis p. 1538. ita enim locum lego: φυγόντος ἐπὶ τὴν βουλαίας ἑστίαν, non βουλαίαν.

38 ἐν Μελίτῃ] Locus est Athenis, quem curia tribus Cecropidis, seu Oeneidis, (hoc Stephanus

τȣμένων [39] οἱ δήμιοι [40] προβάλλȣσι, καὶ τὰ ἱμάτια καὶ τȣ̀ς βρόχȣς τῶν ἀπαγχομένων καὶ καθαιρεθέντων ἐκφέρȣσιν. ἔκειτο δὲ καὶ τȣ̃ Θεμιςοκλέȣς εἰκόνιον ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀριςοβȣ́λης ἔτι καθ' ἡμᾶς. καὶ φαίνεταί τις ȣ̓ τὴν ψυχὴν μόνην, ἀλλὰ καὶ τὴν ὄψιν ἡρωϊκὸς γενόμενος. τὸν μὲν ȣ̓ἐξοςρακισμὸν [41] ἐποιήσαντο κατ' αὐτȣ̃, καθαιρȣ̃ντες [42] τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν ὑπεροχὴν, ὥσπερ εἰώθεσαν ἐπὶ πάντων, ȣ̔̀ς ᾤοντο τῇ δυνάμει βαρεῖς, καὶ πρὸς ἰσότητα δημοκρατικὴν ἀσυμμέτρȣς εἶναι. κόλασις γὰρ ȣ̓κ ἦν ὁ ἐξοςρακισμὸς, ἀλλὰ παραμυθία φθόνȣ καὶ κȣφισμὸς, ἡδομένȣ τῷ ταπεινȣ̃ν τȣ̀ς ὑπερέχοντας, καὶ τὴν δυσμένειαν εἰς ταύτην τὴν ἀτιμίαν ἀποπνέοντος.

ſupplicio affectorum carnifices proiiciunt, veſteſque et laqueos efferunt eorum, qui ſtrangulati et interfecti fuerunt. Praeterea puſillum ſignum poſitum Themiſtoclis etiam noſtra fuit aetate in Ariſtobules fano, elucetque ex eo non animus modo, ſed ſpecies etiam illius heroica. Igitur inflixerunt ei decennale exilium, vt dignitatem et autoritatem eius deprimerent, quod ex more habebant in omnibus, quorum opes ipſis graues erant, et mediocritatem exceſſerant popularem. Namque poena non erat decennale exilium, ſed mitigatio et alleuatio inuidiae: quae praecellentiores gaudebat detrahere, atque odium ſuum in hanc euomebat contumeliam.

Poſt-

phanus habet, illud Suidas) habitabat. Mentio eſt ſupra in Solone de Salamina et Aiacis filiis. Meminit et Demoſthenes in actione iniuriarum aduerſus Cononem, et in Ranis Ariſtophanes, dicens — ὁ ἐκ Μελίτης Μαςιγίας. De Hercule ibi Schol. Et Phocionis aedes in Melita fuiſſe, Plutarchus in vita eius affirmat. Hoc dico, ne quis de Melita inſula cogitet. *Xyl.*

39 θανȣμένων Bodl. 3.

40 δῆμοι Vulcob. e Iuntina, Bodl. 3.

41 τὸν μὲν ȣ̃ν ἐξοςρακισμὸν etc.] De exoſtraciſmo, ſeu oſtraciſmo, nihil attinet commentari, quum multis aliis locis, in Ariſtida praeſertim et Cimone, copioſius rem exponat Plutarchus. Originem eius et morem eleganter Diodorus quoque in huius ipſius hiſtoriae narratione explicat: neque inepta ſunt, quae ea de re in Miltiadis vita Aemilius Probus ſcribit. *Xylander.* De hoc Themiſtoclis exſilio Valerius Max. lib. V. de ingratis. *Cruſer.*

42 καθαιρȣ̃ντες] Scriptum eſt etiam κολȣ́οντες, quod magis proprie

23. Ἐκπεσόντος δὲ τῆς πόλεως αὐτοῦ [43] καὶ διατρίβοντος ἐν Ἄργει, τὰ περὶ Παυσανίαν συμπεσόντα καὶ κατ' αὐτοῦ [44] παρέσχε τοῖς ἐχθροῖς ἀφορμάς. ὁ δὲ γραψάμενος αὐτὸν προδοσίας, Λεωβότης [45] ἦν Ἀλκμαίωνος, Ἀγραυλῆθεν, ἅμα συνεπαιτιωμένων τῶν Σπαρτιατῶν. ὁ γὰρ Παυσανίας, πράττων ἐκεῖνα δὴ τὰ περὶ τὴν προδοσίαν, πρότερον μὲν ἀπεκρύπτετο τὸν Θεμιστοκλέα, καίπερ ὄντα φίλον· ὡς δ' εἶδεν ἐκπεπτωκότα τῆς πολιτείας καὶ φέροντα χαλεπῶς, ἐθάρσησεν ἐπὶ τὴν κοινωνίαν τῶν πραττομένων παρακαλεῖν, τὰ γράμματα τοῦ βασιλέως ἐπιδεικνύμενος αὐτῷ, καὶ παροξύνων ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, ὡς πονηροὺς καὶ ἀχαρίστους. ὁ δὲ τὴν μὲν δέησιν ἀπετρίψατο τοῦ Παυσανίου, καὶ τὴν κοινωνίαν ὅλως ἀπείπατο, πρὸς οὐδένα δὲ τοὺς λόγους ἐξήνεγκεν, οὐδὲ κατεμήνυσε τὴν πρᾶξιν· εἴτε παύσεσθαι προσδοκῶν αὐτὸν, εἴτ' ἄλλως καταφανῆ γενήσεσθαι [46], σὺν οὐδενὶ λογισμῷ πραγμάτων

Poſtquam expulſus vrbe fuit, dum Argis agit, caſus Pauſaniae inimicis eius materiam ſuggeſſit. Proditionis crimen intentauit ei Leobotes Alcmaeonis filius, Agraulenſis, ſubſcribentibus accuſationi Lacedaemoniis. Pauſanias enim ſtruens illud proditionis facinus, primo Themiſtoclem id, licet amicum, celauit. Vt vero eiectum vidit vrbe et indigne id ferentem, non dubitavit eum ad conſortium coeptorum inuitare, oſtenditque ei literas regis, in Graecos ipſum, vt improbos et ingratos, inflammans. Qui quamquam eam ſolicitationem Pauſaniae reiecit, ſocietatemque ſimul repudiauit, nemini patefecit tamen id conſilium, neque rem detulit: quia ſperabat fore, vel vt deſiſteret ab ea mente, vel alia ratione, quippe qui res abſurdas et ancipites

proprie de hac re dici videtur: frequentius quidem certe dici puto. *H. Steph.*

43 ἐκπεσόντος δὲ τῆς πόλεως αὐτοῦ etc.] De Pauſaniae proditione perſpicue Diodorus lib. XI. et prope finem lib. I. Thucydides, obiter Iuſtinus in fine ſecundi, et noſter in Ariſtida. *Xylander.*

44 Κατ' αὐτοῦ] Rectius Vulcob. et Bodl. 3. κατ' ἐκείνου, vt ad Themiſtoclem remotius antecedentem referatur.

45 Λεοβύτης Vulcob.

46 γενέσθαι dat Iuntina.

ἀτόπων καὶ παραβόλων ὀρεγόμενον. οὕτω δὴ τοῦ Παυσανίου θανατωθέντος, ἐπιστολαί τινες ἀνευρεθεῖσαι καὶ γράμματα περὶ τούτων, εἰς ὑποψίαν ἐνέβαλον τὸν Θεμιστοκλέα· καὶ κατεβόων μὲν αὐτοῦ Λακεδαιμόνιοι, κατηγόρουν δ' οἱ φθονοῦντες τῶν πολιτῶν, οὐ παρόντος, ἀλλὰ διὰ γραμμάτων ἀπολογουμένου μάλιστα ταῖς προτέραις κατηγορίαις. διαβαλλόμενος γὰρ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, πρὸς τοὺς πολίτας ἔγραφεν, ὡς ἄρχειν μὲν ἀεὶ [47] ζητῶν, ἄρχεσθαι δὲ μὴ πεφυκὼς, μηδὲ βουλόμενος, οὐκ ἄν ποτε βαρβάροις καὶ πολεμίοις αὑτὸν ἀποδόσθαι μετὰ τῆς Ἑλλάδος. οὐ μὴν ἀλλὰ συμπεισθεὶς ὑπὸ τῶν κατηγορούντων ὁ δῆμος, ἔπεμψεν ἄνδρας, οἷς εἴρητο συλλαμβάνειν καὶ ἀνάγειν [48] κριθησόμενον αὐτὸν ἐν τοῖς Ἕλλησιν.

24. Προαισθόμενος δ' ἐκεῖνος, εἰς Κέρκυραν διεπέρασεν, οὔσης αὐτῷ πρὸς τὴν πόλιν εὐεργεσίας. γενόμενος γὰρ αὐτῶν κριτὴς, πρὸς Κορινθίους ἐχόντων διαφορὰν, ἔλυσε τὴν ἔχθραν, εἴκοσι τάλαντα κρίνας τοὺς Κορινθίους καταβαλεῖν, καὶ Λευκάδα κοινῇ νέμειν, ἀμφοτέρων ἀπ-

pites affectaret temere, detegeretur. Sic igitur punito ea de causa Pausania, repertae sunt nonnullae literae et scripta, quae de his agebant, quae Themistoclem in suspicionem adduxerunt. Atque hinc Lacedaemonii eum calumniabantur, hinc criminabantur inuidi ciues non praesentem, sed per epistolas purgantem, praecipue priora crimina. Nam ad inimicorum calumnias scripsit ciuibus, se, qui imperium affectaret, ad parendum autem neque factus esset, neque haberet voluntatem, nunquam animum inducturum, vt barbaris et hostibus semetipse cum Graecia venderet. Nihilominus inductus ab accusatoribus populus, misit certos, quibus imperatum erat, vt comprehenderent eum, attraherentque ad causam in consilio Graecorum dicendam.

Quod vt praesensit, traiecit in Corcyram, quae ciuitas beneficia eius habebat. Quum enim illum controuersiae, quam habebant cum Corinthiis, cepissent iudicem, diremit inimicitias eorum, iudicauitque, vt viginti talenta Corinthii iis penderent, et Leucadem possiderent communem vtrique coloniam.

47 ἀεὶ deest Iuntinae.

48 Ἐνάγειν] Lego, ἀνάγειν, reducere.

49 Τῇ

οἶκον. ἐκεῖθεν δ' εἰς Ἤπειρον ἔφυγε· καὶ διωκόμενος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων, ἔρριψεν αὐτὸν εἰς ἐλπίδας χαλεπὰς καὶ ἀπόρους, καταφυγὼν πρὸς Ἄδμητον, ὃς βασιλεὺς μὲν ἦν Μολοττῶν, δεηθεὶς δέ τι τῶν Ἀθηναίων, καὶ προπηλακισθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους, ὅτ' ἤκμαζεν ἐν τῇ πολιτείᾳ, δι' ὀργῆς εἶχεν αὐτὸν ἀεὶ, καὶ δῆλος ἦν, εἰ λάβοι, τιμωρησόμενος. ἐν δὲ τῇ τότε φυγῇ [49] μᾶλλον ὁ Θεμιστοκλῆς φοβηθεὶς συγγενῆ καὶ πρόσφατον φθόνον, ὀργῆς παλαιᾶς καὶ βασιλικῆς, ταύτῃ φέρων ὑπέθηκεν ἑαυτὸν, ἱκέτης τοῦ Ἀδμήτου καταστὰς, ἴδιόν τινα καὶ παρηλλαγμένον τρόπον. ἔχων γὰρ αὐτοῦ τὸν υἱὸν, ὄντα παῖδα, πρὸς τὴν ἑστίαν προσέπεσε [50], ταύτην μεγίστην καὶ μόνην σχεδὸν ἀναντίῤῥητον ἡγουμένων ἱκεσίαν τῶν Μολοσσῶν. ἔνιοι μὲν οὖν Φθίαν τὴν γυναῖκα τοῦ βασιλέως λέγουσιν ὑποθέσθαι τῷ Θεμιστοκλεῖ τὸ ἱκέτευμα τοῦτο, καὶ τὸν υἱὸν ἐπὶ τὴν ἑστίαν καθίσαι μετ' αὐτοῦ· τινὲς δ' αὐτὸν τὸν Ἄδμητον, ὡς ἀφοσιώσαιτο πρὸς τοὺς διώκοντας τὴν

niam. Inde fugit in Epirum. Quum vero Athenienſes et Lacedaemonii eum perſequerentur, coniecit ſe in aſperam et coecam ſpem, et ad regem Moloſſorum recurrit Admetum. Hic quum neſcio quid ab Athenienſibus poſtulauiſſet, ignominioſe a Themiſtocle, tunc in ciuitate florente, reiectus perpetuo habuit eum odio, ac prae ſe tulit, ſi in ipſum incidiſſet, poenas ſe ab eo petiturum. At illa in fuga formidans magis Themiſtocles domeſticum et recens odium, quam veterem iram et regiam, huic ſe dediturum iuit, ac ſupplex Admetum adiit nouo et inuſitato more. Nam filium eius puerum admodum tenens abiecit ſe ad focum eius. Hunc maximum prope et ſolum, qui non reiiciatur, Moloſſi modum ducunt ſupplicandi. Aliqui Phthiam aiunt regis coniugem eam rationem ſupplicandi ſuggeſſiſſe Themiſtocli, filiumque ſuum apud focum cum eo locaſſe: alii Admetum ipſum, vt neceſſitatem apud eos, qui illum inſequerentur, bus, eum ſe cum filia paruula regis in ſacrarium, quod ſumma colebatur ceremonia, conieciſſe ſcribit. *Xylander.*

49 Τῇ τότε φυγῇ] Legitur etiam τύχῃ. *H. Steph.*

50 πρὸς τὴν ἑστίαν προσέπεσε] Focorum, Veſtae, et Larum, ſeu Penatum, nota eſt religio. Pro-

 51 Ἀθηναίω

ἀνάγκην, δι' ἣν ȣ̓κ ἐκδίδωσι τὸν ἄνδρα, διαθεῖναι καὶ συντραγῳδῆσαι τὴν ἱκεσίαν. ἐκεῖ δ' αὐτῷ τὴν γυναῖκα καὶ τȣ̀ς παῖδας ἐκκλέψας ἐκ τῶν Ἀθηνῶν [51] Ἐπικράτης ὁ Ἀχαρνεὺς ἀπέστειλεν· ὃν ἐπὶ τȣ́τῳ Κίμων ὕστερον κρίνας ἐθανάτωσεν, ὡς ἱστορεῖ Στησίμβροτος. εἶτ' ȣ̓κ οἶδ' ὅπως ἐπιλαθόμενος τȣ́των, ἢ τὸν Θεμιστοκλέα ποιῶν ἐπιλαθόμενον, πλεῦσαί φησιν εἰς Σικελίαν, καὶ παρ' Ἱέρωνος αἰτεῖν τȣ̃ τυράννȣ τὴν θυγατέρα πρὸς γάμον, ὑπισχνȣ́μενος αὐτῷ τȣ̀ς Ἕλληνας ὑπηκόȣς ποιήσειν· ἀποστρεψαμένȣ δὲ τȣ̃ Ἱέρωνος, ȣ̔́τως εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπᾶραι.

25. Ταῦτα δ' ȣ̓κ εἰκός ἐστιν ȣ̔́τω γενέσθαι. Θεόφραστος γὰρ ἐν τοῖς περὶ βασιλείας ἱστορεῖ τὸν Θεμιστοκλέα, πέμψαντος εἰς Ὀλυμπίαν Ἱέρωνος ἵππȣς ἀγωνιστὰς, καὶ σκηνήν τινα κατεσκευασμένην πολυτελῶς στήσαντος, εἰπεῖν ἐν τοῖς Ἕλλησι λόγον, ὡς χρὴ τὴν σκηνὴν διαρπάσαι τȣ̃ τυράννȣ, καὶ κωλῦσαι τȣ̀ς ἵππȣς ἀγωνίσασθαι. Θȣκυδίδης δέ φησι [52] καὶ πλεῦσαι αὐτὸν, ἐπὶ τὴν ἑτέραν καταβάντα θάλασσαν ἀπὸ Πύδνης, ȣ̓δενὸς εἰδότος, ὅστις

tur, cur non dederet eum, excuſaret, modum iſtum ſupplicandi ſtruxiſſe ei et machinatum fuiſſe. Vxorem et liberos eius clam Athenis exportauit Epicrates Acharnenſis, quos illuc miſit: quem eo nomine Cimon poſt capitis damnauit, vt ſcribit Steſimbrotus. Mox horum neſcio quomodo oblitus, aut Themiſtoclem faciens oblitum, nauigaſſe tradit eum in Siciliam, atque ab Hierone tyranno filiae eius nuptias petiiſſe, recipiens in ditionem eius ſe Graeciam redacturum; quod aſpernante Hierone, tum contendiſſe in Aſiam.

Caeterum abhorret a fide, haec ita facta fuiſſe. Siquidem Theophraſtus in libris De regno Themiſtoclem ſcribit, quum ad Olympia equos certatum Hiero miſiſſet, et tabernaculum erexiſſet ſplendide adornatum, pro ſententia apud Graecos dixiſſe, vt tentorium tyranni diriperent, et arcerent a certamine equos eius. Thucydides nauem conſcendiſſe a Pydna refert eum ad alterum mare prouectum, nec quemquam vectorum, qui eſſet,

51 Ἀθηναίων Bodl. 3. Iunt.

52 Θȣκυδίδης δέ φησι] Thucyd. lib. I. *Cruſer.*

53 Ἀνα-

εἴη, τῶν πλεόντων, μέχρις ὃ πνεύματι τῆς ὁλκάδος εἰς Νάξον καταφερομένης ὑπ' Ἀθηναίων πολιορκουμένην τότε, φοβηθεὶς, ἀναδείξειεν [53] ἑαυτὸν τῷ τε ναυκλήρῳ καὶ τῷ κυβερνήτῃ· καὶ τὰ μὲν δεόμενος, τὰ δ' ἀπειλῶν, καὶ λέγων, ὅτι κατηγορήσοι καὶ καταψεύσοιτο πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὡς οὐκ ἀγνοοῦντες, ἀλλὰ χρήμασι πεισθέντες ἐξ ἀρχῆς, ἀναλάβοιεν αὐτὸν, οὕτως ἀναγκάσειε παραπλεῦσαι καὶ λαβέσθαι τῆς Ἀσίας. τῶν δὲ χρημάτων αὐτῷ πολλὰ μὲν ὑπεκκλαπέντα διὰ τῶν φίλων εἰς Ἀσίαν ἔπλει, τῶν δὲ φανερῶν γενομένων καὶ συναχθέντων εἰς τὸ δημόσιον, Θεόπομπος μὲν, ἑκατὸν τάλαντα [54], Θεόφραστος δ' ὀγδοήκοντα φησὶ γενέσθαι τὸ πλῆθος, οὐδὲ τριῶν ἄξια ταλάντων κεκτημένου τοῦ Θεμιστοκλέους, πρὶν ἅπτεσθαι τῆς πολιτείας.

26. Ἐπεὶ δὲ κατέπλευσεν εἰς Κύμην, καὶ πολλοὺς ᾔσθετο τῶν ἐπὶ θαλάττῃ παραφυλάττοντας αὐτὸν λαβεῖν, μάλιστα δὲ τοὺς περὶ Ἐργοτέλη καὶ Πυθόδωρον· ἦν γὰρ ἡ θήρα λυσιτελὴς τοῖς τὸ κερδαίνειν ἀπὸ παντὸς ἀγα-

esset, nosse: quoad ventis nauem onerariam Naxum, quae id temporis ab Atheniensibus circumsidebatur, rapientibus exterritus, nauiculatori tum et gubernatori aperuerit se, et qua precibus, qua minis agens denuntiansque apud Athenienses se crimine et mendaciis ipsos pressurum, non imprudentes, verum mercede inductos initio ipsum recepisse, hac ratione expressit, vt praetervecti transmitterent in Asiam. Pecunia eius magna ex parte furtim per amicos egesta et in Asiam est deuecta. Deprehensam et publicatam summam, centum Theopompus, Theophrastus octoginta talentorum dicit fuisse: quum bona Themistoclis, priusquam ad rempublicam accederet, trium non essent talentorum.

Vt delatus Cymam, multos sensit rei maritimae praefectos insidias ad se capiendum tendere, praecipue Ergotelem et Pythodorum (erat enim praeda, compendium ex re qualibet captan-

53 Ἀναδείξειεν εἰς Νάξον ἑαυτὸν] Dele posterius hoc εἰς Νάξον cum Bodl. 3. ex priore male repetitum.

54 desunt Θεόπομπος μὲν, ἑκατὸν τάλαντα, vti etiam δὲ post Θεόφραστος Bodl. 3.

πᾶσι, διακοσίων ἐπικεκηρυγμένων αὐτῷ ταλάντων ὑπὸ τοῦ βασιλέως· ἔφυγεν εἰς Αἰγάς, Αἰολικὸν πολισμάτιον, ὑπὸ πάντων ἀγνοούμενος, πλὴν τοῦ ξένου Νικογένους, ὃς Αἰολέων πλείστην οὐσίαν ἐκέκτητο, καὶ τοῖς ἄνω δυνατοῖς γνώριμος ὑπῆρξε[55]. παρὰ τούτῳ κρυπτόμενος ἡμέρας ὀλίγας διέτριψεν, εἶτα μετὰ τὸ δεῖπνον ἐκ θυσίας τινὸς, Ὄλβιος, ὁ τῶν τέκνων τοῦ Νικογένους παιδαγωγὸς, ἔκφρων γενόμενος καὶ θεοφόρητος, ἀνεφώνησεν ἐν μέτρῳ ταυτὶ,

Νυκτὶ φωνὴν[56], νυκτὶ βουλὴν, νυκτὶ τὴν νίκην δίδου.

καὶ μετὰ ταῦτα κοιμηθεὶς ὁ Θεμιστοκλῆς, ὄναρ ἔδοξεν ἰδεῖν δράκοντα κατὰ τῆς γαστρὸς αὐτοῦ περιελιττόμενον, καὶ προσανέρποντα τῷ τραχήλῳ, γενόμενον δ' ἀετὸν ὡς ἥψατο τοῦ προσώπου, περιβαλόντα τὰς πτέρυγας, ἐξᾶραι καὶ κομίζειν πολλὴν ὁδὸν, εἶτα χρυσείου τινὸς κηρυκείου φανέντος, ἐπὶ τούτου στῆσαι βεβαίως αὐτὸν, ἀμηχάνου δείματος καὶ ταραχῆς ἀπαλλαγέντα. πέμπεται γοῦν ὑπὸ τοῦ Νικογένους μηχανησαμένου τι τοιοῦτον. τοῦ βαρβαρικοῦ γένους τὸ πολὺ καὶ μάλιστα τὸ Περσικὸν, εἰς ζηλοτυπίαν τὴν περὶ τὰς γυναῖκας ἄγριον φύσει καὶ χαλεπόν ἐστιν. οὐ γὰρ

captantibus, opima, quod praemium rex in caput eius ducenta talenta pronuntiaſſet) Aegas Aeolicum oppidulum refugit, nulli extra hoſpitem Nicogenem notus. Erat Aeolum hic locupletiſſimus, et principibus, qui circa regem erant, familiaris. Apud eum paucos delituit dies. Inde a coena ſacrificio facto, magiſter liberorum Nicogenis Olbius, mente motus lymphatuſque exclamauit hunc verſum:

Nocti vocem, nocti conſilia, nocti victoriam | dato.

Hinc ſopitus Themiſtocles, vidit in ſomniis draconem ventrem ſuum circumiectum et arrepentem collo; vbi faciem attigit, verſum in aquilam et complexum ſe alis ſuſtuliſſe, longamque viam auexiſſe. denique in aureo caduceo, quod ſe obtulit, ſecure ſtatuiſſe immenſo pauore et terrore exemtum. Mittitur igitur ab Nicogene, qui rem eſt huiuſcemodi fabricatus. Quia nationes barbarae fere er praeter caeteras Perſica ſuſpicionibus circa mulierum pudicitiam aſperae natura ſunt et atroces. Neque enim vxores

55 ὑπῆρξε deeſt Iuntinae. 56 deſunt νυκτὶ φωνὴν Bodl. 3.
57 deſunt

μόνον τὰς γαμετὰς, ἀλλὰ καὶ τὰς [57] ἀργυρωνήτους καὶ παλλακευομένας, ἰσχυρῶς παραφυλάττουσιν ὡς ὑπὸ μηδενὸς ὁρᾶσθαι τῶν ἐκτὸς, ἀλλ' οἴκοι μὲν διαιτᾶσθαι κατακεκλεισμένας, ἐν δὲ ταῖς ὁδοιπορίαις, ὑπὸ σκηνὰς κύκλῳ περιπεφραγμένας ἐπὶ τῶν ἁρμαμαξῶν ὀχεῖσθαι. τοιαύτης τῷ Θεμιστοκλεῖ κατασκευασθείσης ἀπήνης, καταδὺς ἐκομίζετο, τῶν περὶ αὐτὸν ἀεὶ τοῖς ἐντυγχάνουσι καὶ πυνθανομένοις λεγόντων, ὅτι γύναιον Ἑλληνικὸν ἄγουσιν ἀπ' Ἰωνίας, πρός τινα τῶν ἐπὶ θύραις βασιλέως.

27. Θουκυδίδης μὲν οὖν, καὶ Χάρων ὁ Λαμψακηνὸς ἱστοροῦσι, τεθνηκότος Ξέρξου, πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ [58] τῷ Θεμιστοκλεῖ γενέσθαι τὴν ἔντευξιν· Ἔφορος δὲ καὶ Δείνων καὶ Κλείταρχος καὶ Ἡρακλείδης, ἔτι δ' ἄλλοι πλείονες, πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι τὸν Ξέρξην. τοῖς δὲ χρονικοῖς δοκεῖ μᾶλλον ὁ Θουκυδίδης συμφέρεσθαι, καίπερ οὐδ' αὐτοῖς ἀτρέμα συνταττομένοις. ὁ δ' οὖν Θεμιστοκλῆς γενόμενος παρ' αὐτὸ τὸ δεινὸν, ἐντυγχάνει πρῶτον Ἀρταβάνῳ τῷ χιλιάρχῳ, λέγων, Ἕλλην μὲν εἶναι, βούλεσθαι δ' ἐντυχεῖν βασιλεῖ περὶ μεγίστων πραγμάτων, καὶ πρὸς ἃ τυγχάνει

vxores ſolum, ſed ancillas quoque emtitias et pellices anxia ſepiunt cuſtodia, ne a quo non domeſtico conſpiciantur, verum domi degant concluſae. Per viam vndique ſeptae in tentorio vehuntur curribus. Tali Themiſtocles tectus vehiculo ferebatur. Comites eius obuiis et percunctantibus reſponderunt, Graecam mulierem ſe ab Ionia ad quendam ex regis principibus agere.

Ac Thucydides quidem et Charon Lampſacenus Xerxe defuncto produnt in ſermonem veniſſe Themiſtoclem filio eius. Ephorus vero, Dinon, Clitarchus, Heraclides, aliique complures, ipſum conveniſſe Xerxem. Verum Thucydidem magis cum annalibus, licet ne hi quidem conſarçinati ſint fideliter, apparet congruere. Vbi Themiſtocles ad ipſum iam diſcrimen peruenit, primum Artabanum conuenit tribunum militum, oſtenditque, Graecum ſe eſſe, velle autem cum rege maximis de rebus, et de iis, quae potiſſi-

57 deſunt ἀλλὰ καὶ τὰς Bodl. 3.

58 πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ] Artaxerxem, cui Longimanus fuit cognomen. Thucydides lib. I. Probus, alii. *Xylander.*

 59 τιμᾶν]

μάλιστα σπουδάζων ἐκεῖνος. ὁ δέ φησιν· Ὦ ξένε, νόμοι διαφέρουσιν ἀνθρώπων· ἄλλα δ' ἄλλοις καλά· καλὸν δὲ πᾶσι τὰ οἰκεῖα κοσμεῖν καὶ σώζειν. ὑμᾶς μὲν οὖν ἐλευθερίαν μάλιστα θαυμάζειν καὶ ἰσότητα, λόγος· ἡμῖν δὲ πολλῶν νόμων καὶ καλῶν ὄντων, κάλλιστος οὗτός ἐστι, τιμᾶν [59] βασιλέα, καὶ προσκυνεῖν εἰκόνα Θεοῦ τοῦ τὰ πάντα σώζοντος. εἰ μὲν οὖν ἐπαινῶν τὰ ἡμέτερα, προσκυνήσεις [60], ἔστι καὶ σοὶ βασιλέα [61] θεάσασθαι καὶ προσειπεῖν, εἰ δ' ἄλλο τι φρονεῖς [62], ἀγγέλοις ἑτέροις χρήσῃ πρὸς αὐτόν. βασιλεῖ γὰρ οὐ πάτριον ἀνδρὸς ἀκροᾶσθαι μὴ προσκυνήσαντος. Ταῦτα ὁ Θεμιστοκλῆς ἀκούσας λέγει πρὸς αὐτόν· Ἀλλ' ἔγωγε τὴν βασιλέως, ὦ Ἀρτάβανε [63], φήμην καὶ δύναμιν αὐξήσων ἀφῖγμαι, καὶ αὐτός τε πείσομαι τοῖς ὑμετέροις νόμοις, ἐπεὶ Θεῷ τῷ μεγαλύναντι [64] Πέρσας οὕτω δοκεῖ, καὶ δι' ἐμὲ πλείονες τῶν νῦν βασιλέα [65] προσκυνήσουσιν. ὥστε τοῦτο μηδὲν ἐμποδὼν ἔστω

potiſſimum eum ſolicitent, agere. At ille: Leges, hoſpes, inquit, mortalibus diſcrepantes ſunt, aliis alia honeſta: omnibus autem honeſtum eſt domeſtica ornare et tueri. Ac libertatem vos prae caeteris et aequabilitatem ſpectare fama eſt: nobis inter multas et praeclaras leges haec eſt praeclariſſima, venerari regem, et imaginem adorare omnia conſeruantis Dei. Si igitur accommodare te moribus noſtris in animo eſt, regemque adorare, copia tibi erit et contemplandi eius et appellandi: ſin alia eſt ſententia, vteris ad eum internuntiis. Regi enim non eſt vllum audire, qui eum non adoret, ſolenne. Ad quae Themiſtocles reſpondit in hunc modum: Ego vero, Artabane, adſum, quo regis nomen et potentiam reddam ampliora, et quando ita Deo, qui euexit Perſas, viſum eſt, cum ipſe parebo veſtris legibus, tum efficiam, vt plures hunc adorent regem. Proinde nihil hoc impe-

dimenti

59 τιμᾶν] ſic reſtitui e Iuntina, omiſſo τὸ, quod vulgatae praeponunt.

60 προσκυνήσῃς dat Iuntina.

61 βασιλέως Bodl. 3.

62 φρονοίης idem.

63 Ἀρτάβαν Vulcob.

64 μεγαλύνοντι idem.

65 τῶν νῦν βασιλέα] Cum Bodl. 3. Fl. et Ald. habeant βασιλέων, forte vox intercidit; qua reſtituta legerem, βασιλέα βασιλέων: quo titulo gaudebant Perſarum Reges, atque ſic Artaxerxem a Themiſtocle appellatum fuiſſe veriſimile videtur.

66 ἰδιώτης

τοῖς λόγοις, οὓς βούλομαι πρὸς ἐκεῖνον εἰπεῖν. Τίνα δ', εἶπεν ὁ Ἀρτάβανος, Ἑλλήνων ἀφῖχθαί σε φῶμεν; οὐ γὰρ ἰδιώτῃ [66] τὴν γνώμην ἔοικας. καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς· Τοῦτ' οὐκέτ' ἂν, ἔφη [67], πύθοιτό τις, Ἀρτάβανε, πρότερος βασιλέως. οὕτω μὲν ὁ Φανίας φησίν. ὁ δ' Ἐρατοσθένης ἐν τοῖς περὶ πλούτου [68] προσιστόρησε, διὰ γυναικὸς Ἐρετρικῆς, ἣν ὁ χιλίαρχος εἶχε, τῷ Θεμιστοκλεῖ τὴν πρὸς αὐτὸν ἔντευξιν γενέσθαι καὶ σύστασιν.

28. Ἐπειδὴ οὖν εἰσήχθη πρὸς βασιλέα, καὶ προσκυνήσας ἔστη σιωπῇ, προστάξαντος τῷ ἑρμηνεῖ τοῦ βασιλέως ἐρωτῆσαι, τίς ἐστι, καὶ τοῦ ἑρμηνέως ἐρωτήσαντος εἶπεν· Ἥκω σοι, βασιλεῦ, Θεμιστοκλῆς ὁ Ἀθηναῖος ἐγὼ, φυγὰς ὑφ' Ἑλλήνων διωχθεὶς, ᾧ πολλὰ μὲν ὀφείλουσι κακὰ Πέρσαι, πλείω δ' ἀγαθὰ κωλύσαντι τὴν δίωξιν, ὅτε τῆς Ἑλλάδος ἐν ἀσφαλεῖ γενομένης, παρέσχε τα οἴκοι σωζόμενα χαρίσασθαί τι καὶ ὑμῖν. ἐμοὶ μὲν οὖν πάντα πρέποντα ταῖς παρούσαις συμφοραῖς ἐστι, καὶ παρεσκευασμέ-

dimenti adferat fermonibus, quos cum rege ftatui conferre. At quemnam, inquit, ex Graecis, Artabanus, referam veniffe? neque enim vulgaris hominis prae te fers ingenium. Cui Themiftocles: Id, Artabane, prior rege audiet nemo: ita narrat Phanias. Eratofthenes in commentario, quem fcripfit de diuitiis, addit, foemina adminiftra Eretrica, quae tribuni pellex erat, colloquium cum et gratiam obtinuiffe illius.

Vt ergo introductus ad regem eft, eoque adorato conftitit tacitus, imperauit interpreti rex, vt quaereret, qui fit. Rogante interprete, refpondit: Adfum tibi, rex, Themiftocles ego Athenienfis exul, quem Graeci perfequuntur, cui multas quidem poenas Perfae, fed plurima debent praemia ob impeditam a me infectationem, quum patriae incolumitas, Graecia iam in tuto collocata, nonnihil vobis gratificandi tribuit mihi facultatem. Equidem comparaui omnino me ad praefentem calamitatem, venique paratus

66 ἰδιώτης Vulcob.
67 deeft ἔφη Vulcob.
68 Ἐν τοῖς περὶ πλούτου] Eratofthenes citatur in hoc opere a Diog. Laërtio hoc modo: ἐν τῷ περὶ πλούτου καὶ πενίας, atque ita forfan hic legendum; non vt Gerardo Voffio videbatur l. I. de Hiftor. Graecis, ἐν τῷ Περίπλῳ.

69 deeft

νος ἀφῖγμαι δέξασθαί τε χάριν εὐμενῶς διαλλαττομένου, καὶ παραιτεῖσθαι μνησικακοῦντος ὀργήν. σὺ δὲ τοὺς ἐμοὺς ἐχθροὺς μάρτυρας θέμενος, ὧν εὐεργέτησα Πέρσας, ἀπόχρησαι ταῖς ἐμαῖς τύχαις πρὸς ἐπίδειξιν ἀρετῆς μᾶλλον, ἢ πρὸς ἀποπλήρωσιν ὀργῆς. σώσεις μὲν γὰρ ἱκέτην σόν, ἀπολεῖς δ' Ἑλλήνων πολέμιον γενόμενον [69]. Ταῦτ' εἰπὼν ὁ Θεμιστοκλῆς, ἐπεθείασε τῷ λόγῳ προσδιελθὼν τὴν ὄψιν, ἣν εἶδεν ἐν [70] Νικογένους, καὶ τὸ μάντευμα τοῦ Δωδωναίου Διός, ὡς κελευσθεὶς πρὸς τὸν ὁμώνυμον τοῦ θεοῦ βαδίζειν, συμφρονήσειε πρὸς ἐκεῖνον ἀναπέμπεσθαι· μεγάλους γὰρ ἀμφοτέρους εἶναί τε καὶ λέγεσθαι βασιλέας. ἀκούσας δ' ὁ Πέρσης, ἐκείνῳ μὲν οὐδὲν ἀπεκρίνατο, καίπερ θαυμάσας τὸ φρόνημα καὶ τὴν τόλμαν αὐτοῦ· μακαρίσαι [71] δὲ πρὸς τοὺς φίλους ἑαυτόν, ὡς ἐπ' εὐτυχίᾳ μεγίστῃ, καὶ κατευξάμενος ἀεὶ τοῖς πολεμίοις τοιαύτας φρένας διδόναι τὸν Ἀριμάνιον, ὅπως ἐλαύνωσι τοὺς ἀρίστους ἐξ ἑαυτῶν, θῦσαι τοῖς θεοῖς λέγεται, καὶ πρὸς πόσιν εὐθὺς τρα-

paratus ad beneficium a placato ei reconciliato accipiendum, et ad deprecandum iram infesti. Tu age, quum testes meorum erga Persas meritorum meos habeas hostes, abutere mea fortuna potius ad virtutem probandam tuam, quam ad explendam iram. Hinc enim conseruabis supplicem tuum, illinc perdes Graecorum hostem. Ita fatus Themistocles orationi diuinum ostentum, quod fuerat ei in Nicogenis aedibus oblatum, subiunxit, et Iouis Dodonaei oraculum, quo ad cognominem Deo pergere iussus conceperat animo remitti se ad illum. Magnum enim vtrumque et esse et dici regem. Postquam dicendi finem fecit, nihil ei respondit Perses, quamuis animos eius stuperet et audaciam: sed apud amicos ipse gratulatus sibi de fortuna sua adeo secunda, precatur Arimanium, hostibus suis semper daret eam mentem, vt praestantissimos de medio sui summouerent; diisque ferunt sacrificasse, inde mox conuiuium iniisse,

69 deest γενόμενον Iuntinae et Bodl. 3.

70 ἐκ idem Bodl.

71 Μακαρίσαι] Potius μακαρίσας, vt postea, κατευξάμενος. Sic Anonym.

72 ἐκέλευε

πέσθαι, καὶ νύκτωρ ὑπὸ χαρᾶς διὰ μέσων τῶν ὕπνων βοῆσαι τρίς· Ἔχω Θεμιστοκλέα τὸν Ἀθηναῖον.

29. Ἅμα δ' ἡμέρα συγκαλέσας τοὺς φίλους, εἰσήγαγεν αὐτὸν, μηδὲν ἐλπίζοντα χρηστὸν, ἐξ ὧν ἑώρα τοὺς ἐπὶ θύραις, ὡς ἐπύθοντο τοὔνομα παρόντος αὐτοῦ, χαλεπῶς διακειμένους καὶ κακῶς λέγοντας. ἔτι δὲ Ῥωξάνης ὁ χιλίαρχος, ὡς κατ' αὐτὸν ἦν ὁ Θεμιστοκλῆς προσιὼν, καθημένου βασιλέως, καὶ τῶν ἄλλων σιωπώντων, ἀτρέμα στενάξας εἶπεν· Ὄφις Ἕλλην ὁ ποικίλος, ὁ βασιλέως σε δαίμων δεῦρο ἤγαγεν. οὐ μὴν ἀλλ' εἰς ὄψιν ἐλθόντος αὐτοῦ, καὶ πάλιν προσκυνήσαντος, ἀσπασάμενος καὶ προσειπὼν φιλοφρόνως ὁ βασιλεὺς, ἤδη μὲν ἔφησεν αὐτῷ διακόσια τάλαντα ὀφείλειν· κομίσαντα γὰρ αὐτὸν, ἀπολήψεσθαι δικαίως τὸ ἐπικηρυχθὲν τῷ ἀγαγόντι. πολλῷ δὲ πλείω τούτων ὑπισχνεῖτο, καὶ παρεθάῤῥυνε· καὶ λέγειν ἐκέλευε[72] περὶ τῶν Ἑλληνικῶν, ἃ βούλοιτο, παῤῥησιαζόμενον. ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς ἀπεκρίνατο, τὸν λόγον ἐοικέναι τοῦ ἀνθρώπου τοῖς ποικίλοις στρώμασιν. ὡς γὰρ ἐκεῖνα, καὶ τοῦτον, ἐκτεινόμενον μὲν ἐπιδείκνυσθαι τὰ εἴδη, συστελλόμενον δὲ

iniiſſe, ac prae gaudio nocte in medio ſomno ter exclamaſſe: Themiſtoclem habeo Athenienſem.

Vbi illuxit, conuocatis amicis, acciuit eum omni deſtitutum bona ſpe, vbi ianitores vidit audito praeſentis nomine infeſtos ſibi, atque maledicta ingerentes. Ad haec tribunus Roxanes, quum ipſum praeteriret Themiſtocles, rege ſedente et ſilentibus caeteris, ſubmiſſe ducto ſuſpirio ait: Serpens Graece verſipellis, fortuna te regis huc egit. At vero vt in conſpectum regis venit, et denuo eum adorauit, rex ſalutauit, appellauitque eum benigne. Ac iam tibi ipſi, inquit, ducenta talenta debeo. Quum enim temetipſe adduxeris, merito quod in caput tuum fuit pronuntiatum praemium te ducenti, feres. Multo his plura promiſit ei, eumque confirmauit, atque libere iuſſit vt diceret de rebus Graecorum, quae viſa eſſent. Cui reſponſum Themiſtocles reddidit, ſermonem hominis inſtar eſſe pictorum ſtragulorum. Nam vt haec, ita illum aperire expanſum imagines, contractum tegere

72 ἐκέλευε Iunt. vulg. ἐκέλευσε.

73 deeſt

κρύπτειν καὶ διαφθείρειν. ὅθεν αὐτῷ χρόνου δεῖν. ἐπεὶ δ' ἡσθέντος τοῦ βασιλέως τῇ εἰκασίᾳ, καὶ λαμβάνειν κελεύσαντος, ἐνιαυτὸν αἰτησάμενος, καὶ τὴν Περσίδα γλῶτταν ἀποχρώντως ἐκμαθὼν, ἐνετύγχανε βασιλεῖ δι' αὐτοῦ, τοῖς μὲν ἐκτὸς δόξαν παρέσχε περὶ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων διειλέχθαι· πολλῶν δὲ καινοτομουμένων περὶ τὴν αὐλὴν καὶ τοὺς φίλους τοῦ βασιλέως ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, φθόνον ἔσχε παρὰ τοῖς δυνατοῖς, ὡς καὶ περὶ ἐκείνων παῤῥησίᾳ χρήσασθαι πρὸς αὐτὸν ἀποτετολμηκώς. οὐδὲν γὰρ ἦσαν αἱ τιμαὶ ταῖς τῶν ἄλλων ἐοικυῖαι ξένων, ἀλλὰ καὶ [73] κυνηγεσίων βασιλεῖ μετέσχε καὶ τῶν οἴκοι διατριβῶν, ὥστε καὶ μητρὶ τοῦ βασιλέως εἰς ὄψιν ἐλθεῖν, καὶ γενέσθαι συνήθης· διακοῦσαι δὲ καὶ τῶν μαγικῶν λόγων, τοῦ βασιλέως κελεύσαντος. ἐπειδὴ δὲ Δημάρατος ὁ Σπαρτιάτης, αἰτήσασθαι δωρεὰν κελευσθεὶς, ᾐτήσατο τὴν κίθαριν, ὥσπερ οἱ βασιλεῖς, ἐπαράμενος εἰσελάσαι διὰ Σάρδεων, Μιθροπαύστης μὲν ἀνεψιὸς ὢν βασιλέως εἶπε, τοῦ Δημαράτου τῆς χειρὸς ἁψάμενος· Αὕτη μὲν ἡ κίθαρις οὐκ ἔχει ἐγκέφαλον, ὃν ἐπικαλύψει. σὺ δ' οὐκ ἔσῃ Ζεὺς, ἂν λάβῃς

tegere et deprauare: itaque esse tempore sibi opus. Capto ea similitudine rege, et vt sumeret imperante, annum postulauit. Interea lingua Persica abunde percepta, appellauit per se regem. Atque remotioribus opinionem tribuit agere de rebus Graeciae. Sed quia multa per id tempus in aula et circa regis amicos novabantur, contraxit apud principes inuidiam: quasi etiam de illis licentiam apud regem vsurparet loquendi. Haudquaquam enim erant huius honores et reliquorum exterorum comparandi. At rex adhibuit eum etiam venationibus et domesticis oblectationibus, vt ad matrem quoque regis admitteretur, eaque vteretur familiariter; didicerit insuper iussu regis praecepta magica. Quum Demaratus Lacon iussus poscere munus, poposcisset, vt more regum directa citari per Sardes inueheretur; Mithropaustes regis consobrinus, apprehensa Demarati manu dixit: Haec quidem citaris non habet cerebrum, quod tegat: tu vero vt fulmen accipias, haud

73 deest hoc καὶ Bodl. 3.

74 ἀνεκρά-

κεραυνόν. ἀπωσαμένε δὲ τὸν Δημάρατον ὀργῇ διὰ τὸ αἴτημα τε βασιλέως, καὶ δοκεντος ἀπαραιτήτως ἔχειν πρὸς αὐτὸν, ὁ Θεμιστοκλῆς δεηθεὶς ἔπεισε καὶ διήλλαξε. λέγεται δὲ, καὶ τες ὕστερον βασιλεῖς, ἐφ' ὧν μᾶλλον αἱ Περσικαὶ πράξεις ταῖς Ἑλληνικαῖς συνανεκράθησαν [74], ὁσάκις δεηθεῖεν ἀνδρὸς Ἕλληνος, ἐπαγγέλλεσθαι καὶ γράφειν ἕκαστον, ὡς μείζων ἔσοιτο παρ' αὐτῷ Θεμιστοκλέες. αὐτὸν δὲ Θεμιστοκλέα φασὶν [75], ἤδη μέγαν ὄντα καὶ θεραπευόμενον ὑπὸ πολλῶν, λαμπρᾶς ποτε τραπέζης παρατεθείσης, πρὸς τες παῖδας εἰπεῖν· Ὦ παῖδες, ἀπωλόμεθ' ἂν, εἰ μὴ ἀπωλόμεθα. πόλεις δ' αὐτῷ τρεῖς μὲν οἱ πλεῖστοι δοθῆναι λέγεσιν, εἰς ἄρτον καὶ οἶνον καὶ ὄψον, Μαγνησίαν καὶ Λάμψακον καὶ Μυεντα. δύο δ' ἄλλας προστίθησιν ὁ Κυζικηνὸς Νεάνθης [76] καὶ Φανίας, Περκώτην καὶ Παλαίσκηψιν εἰς στρωμνὴν καὶ ἀμπεχόνην.

30. Καταβαίνοντι δ' αὐτῷ πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις ἐπὶ θάλατταν, Πέρσης ἀνὴρ, Ἐπιξύης ὄνομα,

haud fueris proinde Iupiter. Ob eam poſtulationem quum deſpiceret per iram rex Demaratum, prae ſe ferentem, implacabilem ſe ei eſſe, induxit precibus Themiſtocles, vt reconciliaretur ei. Memorant autem, ſubſequutos quoque reges, quorum temporibus maior communicatio cum Graecis rerum fuit Perſicarum, quoties cuiuſpiam Graeci indigerent opera, polliceri ſolitos et ſcribere omnes, maiorem apud ſe fore Themiſtocle. Ipſum quoque aiunt Themiſtoclem, vbi iam ingens euaſit, et colebatur a multis, ſplendida aliquando appoſita menſa, filiis dixiſſe: Perieramus, filii, niſi periſſemus. Vrbes tres tradunt plerique ei in panem, vinum, et eſculenta datas, Magneſiam, Lampſacum, Myunta. Duas adiiciunt alias Cyzicenus Neanthes et Phanias, Percoten et Palaeſcepſin, in ſtratum et veſtem.

Deſcendenti ad mare ob pertinentia ad Graeciam negotia Themiſtocli Perſa quidam, Epixyes nomine, ſuperioris Phrygiae

74 ἀνεκράθησαν Vulcob.

75 φασὶν Vulcob. e Iuntina, Anonym. Vulg. φησὶν.

76 Νεάνθης] Scriptor hic, Neanthes Cyzicenus, ſaepius a Noſtro citatur, et a Diog. Laërtio. male Schol. Ariſtoph. in Equit. V. 84. habet Κλεάνθης.

77 deeſt

σατραπεύων τῆς ἄνω Φρυγίας, ἐπεβούλευσε, παρεσκευακὼς ἔκπαλαι Πισίδας ἀποκτενοῦντας, ὅταν ἐν τῇ καλουμένῃ πόλει Λεοντοκεφάλῳ γενόμενος καταυλισθῇ. τῷ δὲ λέγεται καθεύδοντι μεσημβρίας τὴν Μητέρα τῶν Θεῶν ὄναρ φανεῖσαν εἰπεῖν· Ὦ Θεμιστόκλεις, ὑστέρει κεφαλῆς λεόντων, ἵνα μὴ λέοντι περιπέσῃς. ἐγὼ δ᾽ ἀντὶ τούτου σε αἰτῶ θεράπαιναν Μνησιπτολέμαν. διαταραχθεὶς οὖν ὁ Θεμιστοκλῆς, προσευξάμενος τῇ Θεῷ, τὴν μὲν λεωφόρον ἀφῆκεν, ἑτέρᾳ δὲ περιελθὼν, καὶ παραλλάξας τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἤδη νυκτὸς οὔσης κατηυλίσατο. τῶν δὲ τὴν σκηνὴν κομιζόντων ὑποζυγίων ἑνὸς εἰς [τὸν [77]] ποταμὸν ἐμπεσόντος, οἱ τοῦ Θεμιστοκλέους οἰκέται τας αὐλαίας διαβρόχους γενομένας ἐκπετάσαντες ἀνέψυχον· οἱ δὲ Πισίδαι τὰ ξίφη λαβόντες ἐν τούτῳ προσεφέροντο, καὶ τα ψυχόμενα πρὸς τὴν σελήνην οὐκ ἀκριβῶς ἰδόντες, ᾠήθησαν εἶναι τὴν σκηνὴν τὴν Θεμιστοκλέους, κἀκεῖνον ἔνδον εὑρήσειν ἀναπαυόμενον. ὡς δ᾽ ἐγγὺς γενόμενοι τὴν αὐλαίαν ἀνέστελλον, ἐπιπίπτουσιν αὐτοῖς οἱ παραφυλάσσοντες, καὶ συλλαμβάνουσι. διαφυγὼν δὲ τὸν κίνδυνον οὕτω, καὶ θαυμά-

giae ſatrapa, inſidias ſtruxit paratis iam pridem Piſidis, qui in oppido, quod Leontocephalon vocant, pernoctantem trucidarent. Cui matrem Idaeam perhibent oblatam per ſomnium meridianti dixiſſe: Deuita, Themiſtocles, leonum caput, ne in leonem incurras. Pro hoc ego abs te poſtulo ancillam Mneſiptolemam. Vnde pauore offuſus Themiſtocles, adorata Dea, declinauit viam regiam, ac locum illum alio circuitu praeterlatus iam nocte conſedit. Quum autem vnum ex iumentis, quae portabant tentorium eius, eſſet in fluuium delapſum, ſerui Themiſtoclis aulaeas madefactas expanderunt ad ſiccandum. Interea accurrunt cum gladiis Piſidae. Quum autem ea, quae ſiccabantur, non ſatis peruiderent ad lunam, arbitrabantur, ea Themiſtoclis eſſe tentorium, atque ſe illum intus inuenturos quieſcentem. Vbi iam ſuggreſſi propius ſuſtulerunt aulaeam, intenti ſerui inuolauerunt in eos ac corripuerunt. Ita defunctus periculo in deae, quae ſibi fuerat

77 deeſt τὸν Bodl. 3. et Iuntinae, Aldinaeque.

78 Αὐτὸς

σας τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Θεᾶ, ναὸν κατεσκεύασεν ἐν Μαγνησίᾳ Δινδυμένης, καὶ τὴν θυγατέρα Μνησιπτολέμαν ἱέρειαν ἀπέδειξεν.

31. Ὡς δ᾽ ἦλθεν εἰς Σάρδεις, καὶ σχολὴν ἄγων ἐθεάσατο τῶν ἱερῶν τὴν κατασκευὴν, καὶ τῶν ἀναθημάτων τὸ πλῆθος, ἐν δὲ καὶ ἐν Μητρὸς ἱερῷ την καλȣμενην ὑδροφόρον κόρην χαλκῆν, μέγεθος δίπηχυν, ἣν αὐτὸς, ἔτι [78] τῶν Ἀθήνησιν ὑδάτων ἐπιστάτης ὢν, εὑρὼν τȣ̀ς ὑφηρημένȣς τὸ ὕδωρ καὶ παροχετεύσαντας, ἀνέθηκεν ἐκ τῆς ζημίας ποιησάμενος· εἴτε δὴ παθών τι πρὸς τὴν αἰχμαλωσίαν τȣ̃ ἀναθήματος [79], εἴτε βȣλόμενος ἐνδείξασθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ὅσην ἔχει τιμὴν καὶ δύναμιν ἐν τοῖς βασιλέως πράγμασι, λόγον τῷ Λυδίας σατράπῃ προσήνεγκεν, αἰτȣ́μενος ἀποστεῖλαι τὴν κόρην εἰς τὰς Ἀθήνας. χαλεπαίνοντος δὲ τȣ̃ βαρβάρȣ, καὶ βασιλεῖ γράψειν φήσαντος ἐπιστολὴν, φοβηθεὶς ὁ Θεμιστοκλῆς, εἰς τὴν γυναικωνῖτιν κατέφυγε, καὶ τὰς παλλακίδας αὐτȣ̃ θεραπεύσας χρήμασιν, ἐκεῖνόν τε κατεπράϋνε τῆς ὀργῆς, καὶ πρὸς

ſuerat oblata, venerationem Magneſiae templum Dindymenae condidit, cuius filiam ſuam creauit Mneſiptolemam ſacerdotem.

Vt Sardes venit, et per otium aedium ſacrarum apparatum ſpectauit, viditque numerum donorum, et in Matris magnae templo virginem, quam Hydrophoron vocant, ex aere factam magnitudine bicubitali, quam ipſe ſuper aquas Athenis poſitus, deprehenſis iis, qui fuerant aquam ſuſſurati et auerterant, ex mulctatitia factam dedicauerat pecunia, ſiue captiuitate eius ſigni motus, ſiue ad oſtentandum Athenienſibus, quanto in honore, et quanta eſſet apud regem autoritate, egit apud ſatrapam Lydiae, vt hoc ſignum ſibi mittere liceret Athenas. At ſtomachante barbaro, et regi ſe per literas id ſignificaturum minitante, trepidus Themiſtocles confugit ad mulieres, conciliatisque pellicibus eius pecunia, et illius demulſit iram, et in poſterum

78 Αὐτὸς ὅτε] Vel ὅτε tollendum eſt, vt ſuperuacaneum: vel participium ὢν in verbum ἦν mutandum. *H. Steph.* Lego πότε.

79 deſunt εἴτε δὴ παθών τι πρὸς τὴν αἰχμαλωσίαν τȣ̃ ἀναθήματος Bodl. 3.

τ' ἄλλα [80] παρεῖχεν ἑαυτὸν εὐλαβέστερον, ἤδη καὶ τὸν φθόνον τῶν βαρβάρων δεδοικώς. οὐ γὰρ πλανώμενος περὶ τὴν Ἀσίαν, ὥς φησι Θεόπομπος, ἀλλ' ἐν Μαγνησίᾳ μὲν οἰκῶν, καρπούμενος δὲ δωρεὰς μεγάλας, καὶ τιμώμενος ὅμοια Περσῶν τοῖς ἀρίστοις, ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀδεῶς διῆγεν, οὐ πάνυ τι [81] τοῖς Ἑλληνικοῖς πράγμασι προσέχοντος τοῦ βασιλέως, ὑπ' ἀσχολιῶν περὶ τὰς ἄνω πράξεις. ὡς δ' Αἴγυπτός τ' ἀφισταμένη βοηθούντων Ἀθηναίων, καὶ τριήρεις Ἑλληνικαὶ μέχρι Κύπρου καὶ Κιλικίας ἀναπλεύσασαι, καὶ Κίμων θαλασσοκρατῶν ἐπέτρεψεν αὐτὸν ἀντεπιχειρεῖν τοῖς Ἕλλησι, καὶ κωλύειν αὐξανομένους ἐπ' αὐτὸν, ἤδη δὲ καὶ δυνάμεις ἐκινοῦντο καὶ στρατηγοὶ διεπέμποντο, καὶ κατέβαινον εἰς Μαγνησίαν ἀγγελίαι πρὸς [82] Θεμιστοκλέα, τῶν Ἑλληνικῶν ἐξάπτεσθαι κελεύοντος βασιλέως, καὶ βεβαιοῦν τὰς ὑποσχέσεις· οὔτε δι' ὀργήν τινα παροξυνθεὶς κατὰ τῶν πολιτῶν, οὔτ' ἐπαρθεὶς τιμῇ τοσαύτῃ καὶ δυνάμει πρὸς τὸν πόλεμον, ἀλλ' ἴσως μὲν οὐκ ἐφικτὸν ἡγούμενος τὸ ἔργον, ἄλλως τε μεγάλους τῆς Ἑλλάδος ἐχού-

posterum circumspectius egit, quod iam etiam inuidiam formidaret barbarorum. Neque enim pererrauit, vt Theopompus ait, Asiam, sed Magnesiae sedes habens, magnisque cultus donis, atque pari in honore, ac primores Persarum, habitus, perdiu vitam egit securam: quod superiorum prouinciarum rex distractus negotiis, non admodum attenderet animum ad res Graeciae. Vt vero Aegypti rebellio adiutoribus Atheniensibus, nauesque Graecorum vsque ad Cyprum et Ciliciam prouectae, dominansque Cimon mari, eum ad occurrendum Graecis, et ad eorum reprimendum aduersus se incrementum reuocauerunt, iamque delectus habebatur, duces dimittebantur, et Magnesiam ad Themistoclem cum mandatis regiis veniebant nuntii, vt res Graeciae susciperet, praestaretque promissa; neque ira inflammatus in ciues suos vlla est, neque tantis honoribus et potentia incitatus ad bellum, sed et effectum rei fortassis in expedito non ratus esse, praesertim quod haberet ea tempestate duces Graecia inclytos,

80 τ' ἄλλα idem. vulg. τὰ ἄλλα.

81 τοι idem Bodl.

82 πρὸς τὸν Θεμ. Vulcob.

83 Τοῖς

σης ϛρατηγȣ̀ς τότε, καὶ Κίμωνος ὑπερφυῶς εὐημερȣ̃ντος ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς [83]· τὸ δὲ πλεῖϛον, αἰδοῖ τῆς τε δόξης τῶν πράξεων ἑαυτȣ̃, καὶ τῶν τροπαίων [84] ἐκείνων, ἄριϛα βȣλευσάμενος ἐπιθεῖναι τῷ βίῳ τὴν τελευτὴν πρέπȣσαν, ἔθυσε τοῖς Θεοῖς, καὶ τȣ̀ς φίλȣς συναγαγὼν, καὶ δεξιωσάμενος, ὡς μὲν ὁ πολὺς λόγος, αἷμα ταύρειον πιὼν [85], ὡς δ' ἔνιοι, φάρμακον ἐφήμερον προσενεγκάμενος, ἐν Μαγνησίᾳ κατέϛρεψε, πέντε πρὸς τοῖς ἑξήκοντα βεβιωκὼς ἔτη, καὶ τὰ πλεῖϛα τȣ́των ἐν πολιτείαις καὶ ἡγεμονίαις. τὴν δ' αἰτίαν τȣ̃ θανάτȣ καὶ τὸν τρόπον πυθόμενον βασιλέα λέγȣσιν ἔτι μᾶλλον θαυμάσαι τὸν ἄνδρα, καὶ τοῖς φίλοις αὐτȣ̃ καὶ οἰκείοις χρώμενον διατελεῖν φιλανθρώπως.

32. Ἀπέλιπε δὲ Θεμιϛοκλῆς παῖδας, ἐκ μὲν Ἀρχίππης τῆς Λυσάνδρȣ τȣ̃ Ἀλωπεκῆθεν, Ἀρχέπτολιν καὶ Πολύευκτον, καὶ Κλεόφαντον· ȣ̃ καὶ Πλάτων ὁ φιλόσοφος [86] ὡς ἱππέως ἀρίϛȣ, τἄλλα δ' ȣ̓δενὸς ἀξίȣ γενομένȣ

inclytos, et mirifica eſſet Cimonis in rebus Graecorum gerendis felicitas, maxime autem verecundia gloriae rerum geſtarum et illorum tropaeorum adductus, optime deliberauit vitae conuenientem colophonem imponere. Itaque ſacris operatus, conuocatoſque complexus amicos, hauſto, vt celebris fama eſt, taurino ſanguine, vt aliqui volunt, veneno praeſentaneo ſumto, annos natus quinque et ſexaginta, quos fere in republica adminiſtranda et imperio tranſegit, Magneſiae vitam cum morte commutauit. Cauſa et ratione mortis intellecta, regem opinionem de eo maiorem habuiſſe, amicoſque eius et familiares perpetua benignitate memorant complexum.

Liberos reliquit Themiſtocles ex Lyſandri Alopecenſis filia Archippa Archeptolin, Polyeuctum, et Cleophantum, cuius Plato philoſophus, vt optimi equitis, caetera inertis meminit.

83 τοῖς Ἑλληνικοῖς] Legitur etiam πολεμικοῖς. *H. Steph.*

84 τρόπων Bodl. 3. Iuntina.

85 αἷμα ταύρειον πιὼν etc.] De mortis genere, quo periit Themiſtocles, Valerius Max. lib. V. cap. 6. *Cruſer.*

86 ȣ̃ καὶ Πλάτων ὁ φιλόσοφος — μνημονεύει] Locus eſt in Menone. *Xylander.*

87 deeſt

μνημονεύει. τῶν δὲ πρεσβυτάτων, Νεοκλῆς μὲν, ἔτι παῖς ὢν [87], ὑφ' ἵππȣ δηχθεὶς ἀπέθανε, Διοκλέα δὲ Λύσανδρος ὁ πάππος υἱὸν ἐποιήσατο. Θυγατέρας δὲ πλείȣς ἔσχεν, ὧν Μνησιπτολέμαν μὲν, ἐκ τῆς ἐπιγαμηθείσης γενομένην, Ἀρχέπτολις ὁ ἀδελφὸς, ȣ̓κ ὢν ὁμομήτριος, ἔγημεν· Ἰταλίαν δὲ Πανθείδης ὁ Χῖος, Σύβαριν δὲ Νικομήδης [88] Ἀθηναῖος· Νικομάχην δὲ Φρασικλῆς ὁ ἀδελφιδȣ̃ς Θεμιστοκλέȣς, ἤδη τετελευτηκότος ἐκείνȣ, πλεύσας εἰς Μαγνησίαν, ἔλαβε παρὰ τῶν ἀδελφῶν, νεωτάτην δὲ πάντων τῶν τέκνων Ἀσίαν ἔθρεψε. καὶ τάφον μὲν αὐτȣ̃ λαμπρὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ Μάγνητες ἔχȣσι· περὶ δὲ τῶν λειψάνων ȣ̓́τ' Ἀνδοκίδῃ προσέχειν ἄξιον, ἐν τῷ [89] πρὸς τȣ̀ς ἑταίρȣς λέγοντι, φωράσαντας τὰ λείψανα διαῤῥίψαι τȣ̀ς Ἀθηναίȣς. ψεύδεται γὰρ ἐπὶ τὸν δῆμον παροξύνων τȣ̀ς ὀλιγαρχικȣ́ς. ὅ τε Φύλαρχος ὥσπερ ἐν τραγῳδίᾳ τῇ ἱστορίᾳ μονονȣ̀ μηχανὴν ἄρας, καὶ προαγαγὼν Νεοκλέα [90] τινὰ καὶ Δημόπολιν, υἱȣ̀ς Θεμιστοκλέȣς, ἀγῶνα βȣ́λεται κινεῖν καὶ πάθος, ὃ ȣ̓δ' ἂν ὁ τυχὼν ἀγνοήσειεν ὅτι πέπλασται. Διόδω-

meminit. Ex maximis natu Neocles, morſu equi interiit admodum puer. Dioclem auus adoptauit Lyſander. Filias habuit complures, quarum Mneſiptolemam, ex ſecundis nuptiis genitam, frater non ex eadem matre Archeptolis, adiunxit ſibi matrimonio, Italiam Panthides Chius, Sybarin Athenienſis Nicomedes, Nicomacham Phraſicles Themiſtoclis fratris filius, illo iam defuncto, Magneſiam profectus, accepit a fratribus. Minimam hic omnium liberorum eius eduxit Aſiam. Eius habent Magnetes amplum in foro conditorium. De reliquiis non eſt adhibenda fides Andocidi, qui in libro ad amicos ſcribit, perueſtigaſſe reliquias eius et diſſipaſſe Athenienſes. Mentitur enim id, quo principum factionem incendat in populum. At Phylarchus in hiſtoria, quaſi in tragoedia excitans machinam, Neoclem quendam ac Demopolin, Themiſtoclis filios inducit: eoque mouere animos et incitare nititur, quod nemo eſt tam indoctus, qui fictum eſſe ignoret. At Diodorus

87 deeſt ὢν Bodl. 3. Iunt. [Νεομάχην habet etiam Vulcob.]
88 Νικομήδης] Legitur etiam Νικόδημος, et Νεομάχην pro Νικομάχην, et ἀδελφὸς pro ἀδελφιδȣ̃ς. *H. Steph.*
89 Τῷ πρὸς τȣ̀ς] Lege ἐν τῷ cum Bodl. 3. Fl. et Ald.
90 Νικοκλέα Bodl. 3.

91 Κατὰ

ρος δ' ὁ περιηγητὴς ἐν τοῖς περὶ τῶν μνημάτων εἴρηκεν, ὡς ὑπονοῶν μᾶλλον, ἢ γινώσκων· ὅτι περὶ τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν Ἄλκιμον [91] ἀκρωτηρίου, πρόκειταί τις οἷον ἀγκὼν, καὶ κάμψαντι τοῦτον ἐντὸς, ᾗ τὸ ὑπεύδιον τῆς θαλάττης, κρηπίς ἐστιν εὐμεγέθης, καὶ τὸ περὶ αὐτὴν βωμοειδὲς, τάφος τοῦ Θεμιστοκλέους. οἴεται δὲ καὶ Πλάτωνα τὸν κωμικὸν αὐτῷ μαρτυρεῖν ἐν τούτοις·

> Ὁ σὸς δὲ τύμβος ἐν καλῷ [92] κεχωσμένος
> Τοῖς ἐμπόροις πρόσρησις ἔσται πανταχοῦ,
> Τούς τ' ἐκπλέοντας εἰσπλέοντάς τ' ὄψεται [93],
> Χὠπόταν [94] ἅμιλλα τῶν νεῶν, θεάσεται.

τοῖς δ' ἀπὸ γένους τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τιμαί τινες ἐν Μαγνησίᾳ φυλαττόμεναι μέχρι τῶν ἡμετέρων χρόνων ἦσαν, ἃς ἐκαρποῦτο Θεμιστοκλῆς Ἀθηναῖος, ἡμέτερος συνήθης καὶ φίλος παρ' Ἀμμωνίῳ τῷ φιλοσόφῳ γενόμενος.

rus Periegetes in libros, quos de monumentis ſcripſit, magis ſuſpicione ductus, quam certitudine rei, prodidit, apud portum Piraeei excurrere ab Alcimi promontorio ſicut cubitum quendam, et vbi intra hunc flexeris, qua ſubtranquillum eſt mare, ingentem exſtare baſin: atque illam, quae in ea exſtat, arae ſpeciem ſepulcrum Themiſtoclis eſſe. Arbitratur etiam, Platonem Comicum ſibi adſtipulari hiſce verſibus:

> *Tua tumba ſtat cumulata commodo loco,*
> *Mercator hanc ſemper ſalutabit pius,*
> *Aduectus et reuectus hic videbitur,*
> *Aliquando certamina ſimul naualia.*

Poſteritati Themiſtoclis Magneſiae vſque ad noſtram memoriam manſere certi honores, quibus fruebatur Themiſtocles Athenienſis, quicum conſuetudo nobis et amicitia apud Ammonium philoſophum interceſſit.

Inter

91 Κατὰ τὸν Ἄλκιμον] Dubitat Xylander de nomine: Meurſius corrigit Ἄλιμον. cuius loci meminit et Pauſanias, et Stephanus de Vrbibus. [Verba Xylandri haec ſunt: Videtur monumentum cuiuſdam Alcimi, forte herois, indicare. Sed nihil habeo.]

92 ἐν χαλκῷ Bodl. 3.

93 κ' ἐσπλέοντας ὄψεται idem. τοὺς τ' ἐκπλέοντας ὄψεται κ' εἰσπλέοντας Iuntina.

194 Χὠπότε] Potius χὠπόταν, vt Bodl. 3. et Fl. ne ſit hiatus, ſequente vocali.

1 Notiſſi-

ΚΑΜΙΛΛΟΣ [1].

ΠΕΡΙ δὲ Φουρίου [2] Καμίλλου πολλῶν καὶ μεγάλων λεγομένων, ἴδιον εἶναι δοκεῖ μάλιστα καὶ παράδοξον, ὅτι πλεῖστα μὲν ἐν ἡγεμονίαις καὶ μέγιστα κατορθώσας, δικτάτωρ δὲ πεντάκις αἱρεθεὶς, θριαμβεύσας δὲ τετράκις, κτίστης δὲ τῆς Ῥώμης ἀναγραφεὶς δεύτερος, οὐδ' ἅπαξ ὑπάτευσε. τούτου δ' αἴτιον [3] ἡ τῆς τότε πολιτείας κατάστασις, ἐκ διαφορᾶς τοῦ δήμου πρὸς τὴν σύγκλητον, ὑπάτους μὲν ἐρίσαντος μὴ ἀποδεικνύναι, χιλιάρχους δὲ χειροτονοῦντος ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν, ὧν καίπερ ἀπ' ἐξουσίας καὶ δυνάμεως ὑπατικῆς ἅπαντα πραττόντων, ἧττον ἦν ἐπαχθὴς ἡ ἀρχὴ, διὰ τὸ πλῆθος. τὸ γὰρ ἓξ ἄνδρας, ἀλλὰ μὴ δύο τοῖς πράγμασιν ἐφεστάναι [4], παρεμυθεῖτο τοὺς βαρυνομένους τὴν ὀλιγαρχίαν. κατὰ τοῦτο δὴ καιροῦ μάλιστα τῇ δόξῃ καὶ τοῖς πράγμασιν ἀκμάσας ὁ Κάμιλλος, ὕπατος μὲν οὐκ ἠξίωσεν ἄκοντι τῷ δήμῳ γενέσθαι· καί-

Inter ea, quae de Marco Furio Camillo referuntur, multa et eximia, ſingulare inprimis videtur ac mirandum, quod qui victorias imperator plurimas et praeclariſſimas retulit, dictator quintum fuit dictus, quater triumphauit, alter etiam Romae appellatus conditor, ne ſemel quidem conſul fuerit. In cauſa fuit reipublicae ſtatus, quo populus a patribus diſſidens, ne conſules crearentur, obſtitit, ſed tribunos rebus praefecit, quorum, propter numerum, tametſi conſulari eſſent et autoritate et poteſtate, minus in plebis oculos incurrebat imperium. Quippe quos paucorum offendebat potentia, his minus moleſtum erat, ſex viros, quam duos, rempublicam tenere. Per id tempus quum potiſſimum Camillus gloria et rebus geſtis floreret, quamuis ciuitas medio tempore comitia conſularia

1 Notiſſimum eſt, Romam a Gallis anno V. C. CCCLXV. captam eſſe, et a M. Furio Camillo receptam: quo maxime facinore nobilis eſt. Qui ſcire cupit, quae alia in Graecia atque alibi eadem tempeſtate acta ſint, Polybii libri I. initium legat. Camillus autem vnde ſit cognomen, ſupra in vita Numae eſt expoſitum. *Xylander.*

2 Φρουρίου Bodl. 3. et Ald.

3 τούτου δ' αἴτιον, etc.] Vide Liuium lib. V. dec. 1. *Cruſer.*

4 ἐφιστάναι Vulcob.

5 ἐν

περ ἐν τῷ διὰ μέσου δεξαμένης ὑπατικὰς ἀρχαιρεσίας τῆς πολιτείας πολλάκις· ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἡγεμονίαις πολλαῖς καὶ παντοδαπαῖς γενομέναις τοιοῦτον αὑτὸν παρέσχεν, ὥστε τὴν μὲν ἐξουσίαν καὶ μοναρχοῦντος εἶναι κοινήν, τὴν δὲ δόξαν ἰδίαν καὶ μεθ' ἑτέρων στρατηγοῦντος· ὧν τοῦ μὲν ἡ μετριότης αἴτιον ἀνεπιφθόνως ἄρχοντος, τοῦ δ' ἡ φρόνησις, δι' ἣν ὁμολογουμένως ἐπρώτευεν.

2. Οὔπω δὲ τότε περὶ τὸν [τῶν] Φουρίων οἶκον οὔσης μεγάλης ἐπιφανείας, αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ πρῶτος εἰς δόξαν προῆλθεν, ἐν τῇ μεγάλῃ μάχῃ πρὸς Αἰκανοὺς καὶ Οὐολούσκους [5] ὑπὸ δικτάτωρι [6] Ποστουμίῳ Τουβέρτῳ στρατευόμενος. προϊππεύων γὰρ τοῦ στρατοῦ, καὶ πληγῇ περιπεσὼν εἰς τὸν μηρόν, οὐκ ἀνῆκεν, ἀλλ' ἐγκείμενον τῷ τραύματι παρέλκων τὸ ἀκόντισμα, καὶ συμπλεκόμενος τοῖς ἀρίστοις τῶν πολεμίων, τροπὴν ἐποίησεν. ἐκ δὲ τούτου [7] τῶν τ' ἄλλων γερῶν ἔτυχε, καὶ τιμητὴς ἀπεδείχθη, μέγα τῆς ἀρχῆς

consularia habuerit subinde, non sustinuit tamen consul inuito fieri populo. In caeteris magistratibus, quos multos cepit et varios, ita se gessit, vt potestatem suam, quum vel solus obtineret, supremam in medium conferret, gloria vero ad eum redundaret vnum, vbi etiam collegas habebat. Huius causa fuit eius prudentia, qua superabat citra controuersiam omnes; illud effecit modestia eius sine inuidia imperantis.

Cum autem gens esset Furiorum ea tempestate non admodum illustris, nomen factis suis hic parauit primus, quo tempore sub dictatore Posthumio Tuberto, in magno contra Aequos et Volscos certamine, stipendia faciebat. Ibi equo ante aciem prouectus, accepto in femore vulnere, non remisit tamen pugnam, sed quum infixum ex vulnere iaculum recepisset, congressus cum fortissimis hostium, vertit eos in fugam. Inde cum alios est honores adeptus, tum, quae in magna id temporis erat

5 ἐν τῇ μεγάλῃ μάχῃ πρὸς Αἰκανοὺς καὶ Οὐολούσκους] At Posthumius Tubertus dictator Aequos et Volscos vicit anno V. C. CCCXXIV. Describitur historia apud Liuium, lib. IV. Αἰκανοὺς esse Aequos, et notum est, et alibi dictum. Lapus imperite, hic et infra, Secanos, nescio quos, substituit. *Xylander.* Pro Αἰκανοὺς dat Αἰκούους Anonym.

6 δίκτωρι Anonym.

 7 τούτους

ἀξίωμα ταύτης ἐπὶ τῶν τότε χρόνων ἐχούσης. μνημονεύεται δ' αὐτοῦ τιμητοῦ ὄντος καλὸν μὲν ἔργον, τὸ τοὺς ἀγάμους, λόγοις τε πείθοντα, καὶ ζημίαις ἀπειλοῦντα, συγκαταζεῦξαι ταῖς χηρευούσαις γυναιξί· πολλαὶ δ' ἦσαν αὗται διὰ τοὺς πολέμους. ἀναγκαῖον δὲ καὶ τὸ τοὺς ὀρφανοὺς ὑποτελεῖς ποιῆσαι, πρότερον ἀνεισφόρους ὄντας. αἰτίαι δ' ἦσαν αἱ συνεχεῖς στρατεῖαι, μεγάλων ἀναλωμάτων δεόμεναι· καὶ μάλιστα κατήπειγεν ἡ Βηΐων πολιορκία· τούτους ἔνιοι Οὐενετανοὺς [7] καλοῦσιν [8]. ἦν δὲ πρόσχημα [9] τῆς Τυῤῥηνίας ἡ πόλις [10], ὅπλων μὲν ἀριθμῷ, καὶ πλήθει τῶν

erat dignatione, cenſuram. Huius recenſetur vnum eo in magiſtratu eximium factum, quod caelibes partim blande appellando, partim denuntianda mulcta, viduis, quae ob bella erant multae, matrimonio copulauerit: neceſſarium alterum, quod, qui ante immunes fuerant, vectigali ſubiecerit pupillos: aſſidua bella, quae ſumtus requirebant ingentes, id expreſſere. Vrgebat vero praecipue obſidio Veiorum: hos quidam Venetanos appellant. Propugnaculum haec vrbs erat Hetruriae, armorum copia et militum

7 τούτους ἔνιοι Οὐενετανοὺς καλοῦσιν] Hoc Lapus ita reddidit: *Hos quidam Oenetanos vocant:* Amiotus *Venetaniens* (ſic) reddidit, nihilo plane rectius. De Oenetanis iſtis ipſi viderint. Βηΐοι, Veii, ſunt vrbis nomen. Οὐηϊεντανοὺς ſcripſerat Plutarchus, vti exiſtimo, oſtenſurus ita, Veientes (hi ſunt Veiorum incolae) ciues eius vrbis, quae Βηΐοι dicitur, a nonnullis ſcribi: Zonaras Οὐίεντας habet. Nam et Οὐήϊοι alii ſcribunt, vt Οὐάῤῥων, Σερουΐος, Ὀκταουΐος, quum alii rectius, (meo ſane iudicio) qui pro v conſonante conſonantem valde affinem, quam diphthongum, hoc eſt, nihil minus, quam conſonantem, ponere malint, Βάῤῥων, Σέρβιος, Ὀκτάβιος. (etſi ipſe in Fabio Ὀουϊκόλας ſcribat, *ouicula:* itemque Οὐαλέριος et Λιουΐος, et alia id genus: ſi non hoc librariorum potius eſt, quam auctorum) eoque reſpexiſſe videtur Plutarchus hoc loco. Graeci v conſonantem non habent, niſi quod βῆτα propius, quam ου diphthongum eo accedere apparet, et Latinae pronunciationis ignorationi hanc acceptam referendam putem. *Xylander.* Οὐειεντανοὺς Anonym. Οὐετανοὺς Bodl. 3.

8 λέγουσιν Bodl. 3.

9 πρόσχημα] πρόσχημα non eſſe propugnaculum, ita liquet, vt pro hac verſione neminem propugnaturum credam. *Xyl.*

10 Ἡ πόλις] Poſt πόλις aut ἣ, aut αὕτη, aut aliud quippiam deſide-

στρατευομένων οὐκ ἀποδέουσα τῆς Ῥώμης, πλούτῳ δὲ καὶ βίων ἁβρότητι καὶ τρυφαῖς καὶ πολυτελείαις ἀγαλλομένη, πολλοὺς καὶ καλοὺς ἀγῶνας ἠγωνίσατο, περὶ δόξης καὶ δυναστείας πολεμοῦσα Ῥωμαίοις. ἐν δὲ τῷ τότε χρόνῳ τῆς μὲν φιλοτιμίας ἀφειστήκει, συντριβεῖσα μεγάλαις μάχαις· ἐπαράμενοι δὲ τείχη μακρὰ [11] καὶ καρτερὰ, καὶ τὴν πόλιν ὅπλων καὶ βελῶν καὶ σίτου καὶ παρασκευῆς ἁπάσης ἐμπλήσαντες, ἀδεῶς ὑπέμενον τὴν πολιορκίαν, μακρὰν μὲν οὖσαν, οὐχ ἧττον δὲ τοῖς πολιορκοῦσιν ἐργώδη καὶ χαλεπὴν γενομένην. εἰθισμένοι γὰρ οὐ πολὺν χρόνον ἅμα ὥρᾳ θέρους ἔξω [12] στρατεύειν, οἴκοι δὲ διαχειμάζειν, τότε πρῶτον ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τῶν χιλιάρχων, φρούρια κατασκευασάμενοι καὶ τὸ στρατόπεδον τειχίσαντες, ἐν τῇ πολεμίᾳ [13] χειμῶνα καὶ θέρος συνάπτειν, ἤδη σχεδὸν ἔτους ἑβδόμου τῷ πολέμῳ τελευτῶντος. ὥστε καὶ τοὺς ἄρχοντας ἐν αἰτίᾳ γενέσθαι, καὶ μαλακῶς πολιορκεῖν δοκοῦντας

militum numero Roma nihilo inferior. Ei opulentia, luxus, deliciae, et ſplendor animos fecit, vt cum populo Romano de gloria atque imperio certans, ſaepe et egregie pugnauerit. Caeterum ſub ea tempeſtate multis acciſi Veientes cladibus, ambitione remiſſa, excelſis et validis muris cinxerant vrbem, armisque atque telis, et commeatu et omnis generis bellicoſo apparatu importato, ſuſtinebant alacres obſidionem. Longinqua ea fuit, iuxtaque oppugnantibus laborioſa et moleſta. Nam qui non diu aeſtatis hora militare, et hybernare domi aſſueuerant, tunc a tribunis primum praeſidia compulſi fuerunt exſtruere, caſtra in hoſtico munire, itaque cum aeſtate hyemem continuare. Iam annus huius belli ſeptimus ad exitum vergebat, quum vocabantur in diſcrimen duces, et quod ſegniter vrgere viderentur obſidionem, abrogatum eſt iis imperium,

deſiderari videtur. Interim autem aptior erit poſt nomen illud πόλις nota τῆς τελείας στιγμῆς, quam τῆς ὑποστιγμῆς: ita enim mihi notas illas vocare liceat. *H. Steph.*

11 τείχη μακρὰ] Scriptum eſt etiam τείχη μεγάλα. *Idem.*

12 deeſt ἔξω Bodl. 3. Iunt. Ald.

13 ἐν τῇ πολεμίᾳ] Haec verba iungi etiam ſequentibus poſſunt, vt ponatur interpunctio poſt τειχίσαντες, deleatur poſt πολεμίᾳ. Poſſunt etiam videri et ad ſequentia et ad praecedentia ſimul pertinere. *H. Steph.*

ἀφαιρεθῆναι τὴν ἀρχὴν, ἑτέρων αἱρεθέντων ἐπὶ τὸν πόλεμον· ὧν ἦν καὶ Κάμιλλος, τότε χιλιαρχῶν τὸ δεύτερον. ἔπραξε δὲ περὶ τὴν πολιορκίαν οὐδὲν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, λαχὼν Φαλερίοις καὶ Καπηνάταις πολεμεῖν, οἳ δι' ἀσχολίαν πολλὰ τὴν χώραν τότε καθυβρίσαντες, καὶ παρὰ πάντα τὸν Τυῤῥηνικὸν πόλεμον ἐνοχλήσαντες, ἐπιέσθησαν ὑπὸ τοῦ Καμίλλου, καὶ συνεστάλησαν εἰς τὰ τείχη, πολλοὺς ἀποβαλόντες.

3. Ἐκ τούτου τὸ [14] περὶ τὴν Ἀλβανίδα λίμνην πάθος ἀκμάζοντι τῷ πολέμῳ συνενεχθὲν, οὐδενὸς ἧττον τῶν ἀπίστων πυθέσθαι θαυμάτων, αἰτίας κοινῆς ἀπορίᾳ, καὶ λόγου φυσικὴν ἔχοντος ἀρχὴν, ἐφόβησεν. ἦν μὲν γὰρ ὥρα μετοπωρινὴ, καὶ τὸ θέρος ἔληγεν, οὔτε ὑπομβρον, οὔτε πνεύμασι νοτίοις χαλεπὸν ἐπιδήλως γενόμενον. πολλὰς δὲ λίμνας καὶ ποταμοὺς καὶ νάματα παντοδαπὰ τῆς Ἰταλίας ἐχούσης, τὰ μὲν ἐξέλιπε κομιδῆ, τὰ δ' ἀντεῖχε γλίσχρως καὶ μόλις. οἱ δὲ ποταμοὶ πάντες ὥσπερ ἀεὶ κοῖλοι καὶ ταπεινοὶ διὰ θέρους ἐῤῥύησαν. τὸ δὲ τῆς Ἀλβανίδος λίμνης, ἀρχὴν ἔχον ἐν ἑαυτῷ καὶ τελευτὴν, ὄρεσιν

imperium, ſubrogatique ad bellum alii, inter quos Camillus, qui tribunus tunc iterum fuit. Is eo tempore non interfuit obſidioni. Quippe bellum erat ſortitus aduerſus Faliſcos et Capenates, qui Romanis alias diſtrictis, quum fines eorum foede id temporis vaſtaſſent, ac per totum bellum Hetruſcum Romanos ſolicitaſſent, repreſſi a Camillo ſunt, multiſque amiſſis, muris incluſi.

Inde res lacui Albano accidit medio belli ardore cum quouis rariſſimo miraculo conferenda: quae, quia vulgari cauſa et ratione carebat ex rerum natura ducta, pauorem incuſſit. Aeſtas erat extrema et praeceps, nec coeleſtibus aucta aquis, aut ventis admodum fuerat turbulenta auſtrinis. Lacus autem et amnes et riui et fontes, quos habet Italia frequentes, partim iam plane exaruerant, partim tenuem et exiguam trahebant vndam. Fluuii aeſtatis cauſa, vt ſemper, humili et anguſto alueo ferebantur; quum lacus Albanus, qui neque aliunde ducit originem, neque alio

14 τὸ deeſt Iunt. Ald.

15 ἐπ'

εὐγείοις περιεχόμενον, ἀπ' ὐδενὸς αἰτίυ, πλὴν εἴ τι θεῖον [15], αὐξόμενον ἐπιδήλως διωγκῦτο, καὶ προσίςατο ταῖς ὑπωρείαις· καὶ τῶν ἀνωτάτω λόφων [16] ὁμαλῶς ἐπέψαυεν [17], ἄνευ σάλυ καὶ κλύδωνος ἐξανιςάμενον. καὶ πρῶτον μὲν ἦν ποιμένων θαῦμα καὶ βοτήρων· ἐπεὶ δὲ τῦ διείργοντος ἀπὸ τῆς κάτω χώρας οἷον ἰσθμῦ τὴν λίμνην ὑπεκραγέντος ὑπὸ τῦ πλήθυς καὶ βάρυς, μέγα ῥεῦμα κατέβαινε διὰ τῶν ἀρυμένων καὶ φυτευομένων ἐπὶ τὴν θάλατταν, ὐ μόνον αὐτοῖς παρεῖχε Ῥωμαίοις ἔκπληξιν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἐδόκει τοῖς τὴν Ἰταλίαν κατοικῦσι μηδενὸς μικρῦ σημεῖον εἶναι. πλεῖςος δ' αὐτῦ λόγος ἦν ἐν τῷ ςρατοπέδῳ τῷ πολιορκῦντι τὺς Βηΐυς, ὥςε κἀκείνοις ἔκπυςον γενέσθαι τὸ περὶ τὴν λίμνην πάθος.

4. Οἷα δ' ἐν πολιορκίᾳ διὰ χρόνυ μῆκος ἐπιμιξίας τε πολλὰς ἐχύσῃ καὶ κοινολογίας πρὸς τὺς πολεμίυς, ἐγεγόνει τινὶ Ῥωμαίῳ συνήθεια καὶ παῤῥησία [18] πρὸς ἕνα τῶν

alio ſe effundit, pinguibus clauſus montibus, nulla de cauſa (niſi ſi qua diuina) inflatus dilucide intumuit, vt pertingeret ad dorſa montium, et ſummos vndequaque aequaret tumulos, ſine aeſtu tamen inſurgeret vel fluctu. Id paſtoribus erat primum ac bubulcis miraculo. Verum vbi repagulo, quod veluti ceruix a ſubiectis campis arcebat lacum, prae copia et mole refracto, magno iam impetu per ſata et arbuſta in mare defluxit, tum non Romanos modo conſternauit, verum etiam omnibus Italiam incolentibus viſum eſt magni quid portendere. Plurimum etiam in caſtris Veios obſidentibus, quo iam lacus allatum miraculum fuerat, hoc agitabatur ſermonibus, adeo vt obſeſſis etiam innoteſceret.

Id autem, quod in obſidione ſolet diuturna, vt commercia multa inter ſe hoſtes et congreſſus habeant, familiaritatem Romanus quidam contraxit, et colloquia habuit cum Veiente

15 ἀπ' ὐδενὸς αἰτίυ πλὴν εἴ τι θεῖον] θεῖον aliquando *ſulphur* eſt: hic adiectiuum, ac ad αἴτιον ſubſtantiuum pertinet. Lapus neſcio quod ſulphuris augmentum, contra et ſententiam auctoris et rationem, commentus eſt. *Xylander*. πλὴν ὅ τι θεῖον legitur in Iuntina.

16 τῷ ἀνωτάτω λόφῳ Vulcob.

17 ἀπέψαυεν Vulcob. ἔψαυεν Bodl. 3.

18 Παρυσία] Bodl. 3. Fl. et Ald. habent παῤῥησία, et poſtea πολιτῶν

πολεμίων, ἄνθρωπον ἔμπειρόν τε λογίων παλαιῶν, καί τι πλέον εἰδέναι τῶν ἄλλων ἀπὸ μαντικῆς δοκοῦντα. τοῦτον οὖν ὁ Ῥωμαῖος, ὡς ἤκουσε τὴν ἐπίδοσιν τῆς λίμνης, ὁρῶν ὑπερηδόμενόν τε καὶ καταγελῶντα τῆς πολιορκίας, οὐ ταῦτα μόνα ἔφη ἐνηνοχέναι θαυμαστὰ τὸν παρόντα χρόνον, ἀλλ' ἕτερα τούτων ἀτοπώτερα σημεῖα Ῥωμαίοις γεγονέναι· περὶ ὧν ἐθέλειν ἐκείνῳ κοινωσάμενος, εἴ τι δύναιτο θέσθαι τῶν ἰδίων ἄμεινον, ἐν τοῖς κοινοῖς νοσοῦσιν, ὑπακούσαντος δὲ τοῦ ἀνθρώπου προθύμως, καὶ διδόντος ἑαυτὸν εἰς κοινολογίαν, ὡς ἀποῤῥήτων τινῶν ἀκροατὴν ἐσόμενον, κατὰ μικρὸν οὕτω διαλεγόμενος, καὶ [19] ὑπάγων αὐτὸν, ὡς ποῤῥωτέρω τῶν πυλῶν ἐγεγόνεισαν, αἴρει τε μετέωρον εὐρωστότερος ὢν, καὶ πλειόνων ἀπὸ τοῦ [20] στρατοπέδου συνδραμόντων [21], χειρωσάμενος καὶ κρατήσας, παρέδωκε τοῖς στρα-

iente quodam, qui veterum ſermonum peritia pollebat, et praeſtare ſcientia diuinandi dicebatur. Romanus, vbi hunc vidit de lacus incremento exſultantem, atque obſidionem habentem ludibrio. Non id ſolum, inquit, prodigii hac tempeſtate, ſed longe foediora ſunt alia Romanis facta portenta, de quibus ad ipſum ait ſe referre velle, vt rebus ſuis conſulere in communi calamitate valeat. Ille Romano promte morem gerere, et ſedulo ſermones cum eo miſcere, velut res abditas auditurus. Dum abducitur inter confabulandum longius a porta, tum hominem Romanus, praeualens viribus, ſublimem arripit, pluribuſque ex ſtatione accurrentibus capit, atque in poteſtatem redactum deducit ad imperatores.

πολιτῶν pro πολεμίων. vtrumque probat *H. Steph.* [Verba eius haec ſunt: Pro παρουσία legitur etiam παῤῥησία, et quidem in eodem illo exemplari, in quo et πολεμίων habetur pro πολιτῶν. Quamuis autem haec lectio πολεμίων aliorum quoque auctoritate confirmetur, de παῤῥησία tamen potius, quam de genitiuo iſto πολεμίων illi aſſentior. Nam πολιτῶν reiici non poteſt, quum πολῖται eſſent iidem, qui et πολέμιοι: at παρουσία πρός τινα vereor vt dici poſſit, eo quidem ſenſu, qui loco iſti ſit accommodatus. Hactenus *H.Steph.* Caeterum pro παρουσία praeter Bodl. 3. etiam Anonym. exhibet παῤῥησία.]

19 deeſt καὶ Bodl. 3.

20 deeſt τοῦ Bodl. 3. Iunt. Ald.

21 δραμόντων idem Bodl.

22 καὶ

τηγοῖς. ἐν τούτῳ δ᾽ ἀνάγκης γεγονὼς ὁ ἄνθρωπος, καὶ μαθὼν ἄρα τὸ πεπρωμένον ὡς ἄφυκτον εἴη, λόγια προὔφαινεν ἀπόρρητα περὶ τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, ὡς οὐκ οὔσης ἁλωσίμου πρότερον, ἢ τὴν Ἀλβανίδα λίμνην ἐκχυθεῖσαν, καὶ φερομένην εἰς ὁδοὺς ἑτέρας, ὤσαντες ὀπίσω καὶ περισπάσαντες οἱ πολέμιοι, κωλύσουσι μίγνυσθαι τῇ θαλάττῃ. ταῦτα τῇ συγκλήτῳ πυθομένῃ, καὶ διαπορούσῃ [22], καλῶς ἔχειν ἔδοξε πέμψαντας εἰς Δελφοὺς ἔρεσθαι τὸν Θεόν. οἱ δὲ πεμφθέντες, ἄνδρες ἔνδοξοι καὶ μεγάλοι, Κόσσος Λικίνιος καὶ [23] Οὐαλέριος Ποτῖτος, καὶ Φάβιος Ἄμβουστος, πλῷ τε χρησάμενοι καὶ τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ τυχόντες, ἧκον ἄλλας τε μαντείας κομίζοντες, αἳ πατρίων τινῶν περὶ τὰς καλουμένας Λατίνας ἑορτὰς ὀλιγωρίαν ἔφραζον αὐτοῖς, καὶ τὸ τῆς Ἀλβανίδος ὕδωρ ἐκέλευον, εἴργοντας ὡς ἀνυστόν [24] ἐστι τῆς θαλάσσης ἄνωθεν εἰς τὸν ἀρχαῖον πόρον, ἢ τοῦτο μὴ δυναμένους, ὀρύγμασι καὶ τάφροις παράγειν εἰς τὸ πεδίον καὶ καταναλίσκειν. ἀπαγγελθέντων δὲ τούτων, οἱ μὲν ἱερεῖς τὰ περὶ τὰς θυσίας ἔπραττον, ὁ δὲ δῆμος ἐχώρει πρὸς τὰ ἔργα, καὶ τὸ ὕδωρ ἐξέτρεπεν.

ratores. Ita oppressus ille, considerato, fatum ineuitabile esse, sortes patriae suae occultas aperit, non ante expugnabilem eam, quam lacum Albanum hostes effusum retro ab cursu suo deriuarent, atque auerterent a mari. His nuntiatis, senatus, re deliberata, oratores, qui Apollinem consulerent, Delphos mittere decreuit. Legati fuerunt celebres magnique viri, Licinius Cossus, Valerius Potitus, et Fabius Ambustus. Qui, cursum nacti prosperum, consulto Apolline sortes domum retulerunt cum alias, tum quae patrias quasdam in Latinis Ludis ceremonias edisserebant neglectas: et vt Albani lacus aquam, quoad eius fieri posset, a mari in pristinum alueum reducerent: quod si non valerent, riuis fossisque eam exstinguerent per agros demotam. His relatis, sacerdotes sacrificare, populus operi se ad aquam auertendam accingere.

Decimo

22 καὶ διαπορούσῃ] hinc vsque ad πεμφθέντες desunt Bodl. 3.

23 deest καὶ Bodl. 3.

24 ἀν᾽ οἰστὸν Vulcob. e Iuntina, ἀνωστὸν Bodl. 3.

25 deest

5. Ἡ δὲ σύγκλητος εἰς τὸ δέκατον ἔτος τοῦ πολέμου καταλύσασα τὰς ἄλλας ἀρχὰς [25], δικτάτωρα Κάμιλλον ἀπέδειξεν· ἵππαρχον δ᾽ ἐκεῖνος αὑτῷ προσελόμενος Κορνήλιον Σκηπίωνα, πρῶτον μὲν εὐχὰς ἐποιήσατο, ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς [26] ἐπὶ τῷ πολέμῳ τέλος εὐκλεὲς λαβόντι τὰς μεγάλας θέας ἄξειν, καὶ νεὼν Θεᾶς, ἣν Μητέρα Ματοῦταν καλοῦσι Ῥωμαῖοι, καθιερώσειν. ταύτην ἄν τις ἀπὸ τῶν δρωμένων ἱερῶν μάλιστα Λευκοθέαν νομίσειεν εἶναι. καὶ γὰρ θεράπαιναν εἰς τὸν σηκὸν εἰσάγουσαι ῥαπίζουσιν, εἶτ᾽ ἐξελαύνουσι, καὶ τὰ τῶν ἀδελφῶν τέκνα πρὸ τῶν ἰδίων ἐναγκαλίζονται, καὶ δρῶσι περὶ τὴν θυσίαν, ἃ ταῖς Διονύσου τροφοῖς [27], καὶ τοῖς διὰ τὴν παλλακὴν πάθεσι τῆς Ἰνοῦς [28] προσέοικε. μετὰ δὲ τὰς εὐχὰς Κάμιλλος εἰς τὴν Φαλίσκων ἐνέβαλε, καὶ μάχῃ μεγάλῃ τούτους τε καὶ Καπηνάτας, προσβοηθήσαντας αὐτοῖς, ἐνίκησεν· ἔπειτα

Decimo huius belli anno reliquis abrogatis magiſtratibus, dictator ab ſenatu Camillus dictus, magiſtrum equitum dixit Cornelium Scipionem. Inde pro imperio vota nuncupauit, ſi huiuſce belli fauſtum exitum dii dediſſent, ludos magnos ſe facturum, aedemque deae, quam Matutam matrem vocant Romani, dedicaturum. Hanc, ſi ceremonias reſpicias ſacrorum eius, Leucotheam ſane cenſeas eſſe. Ancillam enim in penetralia abductam caedunt alapis, poſt expellunt eam, fratrumque liberos vlnis geſtant prae ſuis. In ſacrificio imitantur nutricum Liberi patris geſtus atque Inus pellicis cauſa caſus. Votis ſuſceptis, fecit in fines Faliſcorum Camillus expeditionem, eoſque atque auxiliares eorum Capenates magno fudit proelio. Mox ad

25 deeſt ἀρχὰς Bodl. 3. et ἄλλας deeſt Iuntinae et Aldinae.

26 τοῖς θεοῖς] Antea legebatur τῆς ἀρχῆς. *H. Steph.*

27 τροφαῖς Anonym.

28 τοῖς διὰ τὴν παλλακὴν πάθεσι τῆς Ἰνοῦς] Inus fabulam, vt propter ſororis ſuae Semeles filium Bacchum educatum a Iunone ſit afflicta, ex Ouidio require libro tertio Metamorphoſeos, et in Faſtis, et apud alios. Eam eſſe Leucotheam et Matutam, Cicero etiam in Tuſculanis quaeſtionibus lib. I. et III. de natura deorum, teſtatur. Pellex hic Semele dicitur, quod ex Ioue Iunonis marito Bacchum concepiſſet. *Xylander.*

29 παρὰ

πρὸς τὴν πολιορκίαν τραπόμενος τῶν Βηΐων, καὶ τὸν ἐκ προσβολῆς ἀγῶνα χαλεπὸν καὶ δύσεργον ὁρῶν, ὑπονόμους ἔτεμνε, τῶν περὶ [29] τὴν πόλιν χωρίων ἐνδιδόντων τοῖς ὀρύγμασι, καὶ καταδεχομένων εἰς βάθος ἄγειν ἄδηλον τοῖς πολεμίοις τὰ ἔργα. διὸ προϊούσης ὁδῷ τῆς ἐλπίδος, αὐτὸς μὲν ἔξωθεν προσέβαλλεν ἐκκαλούμενος ἐπὶ τὰ τείχη τοὺς πολεμίους· ἄλλοι δ' ἀδήλως ὑποπορευόμενοι διὰ τῶν ὑπονόμων, ἔλαθον ἐντὸς γενόμενοι τῆς ἄκρας, κατὰ τὸ Ἥρας ἱερὸν, ὃ μέγιστον ἦν ἐν τῇ πόλει, καὶ μάλιστα τιμώμενον. ἐνταῦθα λέγεται τυχεῖν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τὸν ἡγεμόνα τῶν Τυῤῥηνῶν ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς· τὸν δὲ μάντιν εἰς τὰ σπλάγχνα κατιδόντα, καὶ μέγα φθεγξάμενον, εἰπεῖν, ὅτι νίκην ὁ Θεὸς δίδωσι τῷ κατακολουθήσαντι [30] τοῖς ἱεροῖς ἐκείνοις. ταύτης δὲ τῆς φωνῆς τοὺς ἐν τοῖς ὑπονόμοις Ῥωμαίους ἐπακούσαντας, ταχὺ διασπάσαι τὸ ἔδαφος· καὶ

ad obſidionem conuerſus Veiorum, quum difficilem murorum oppugnationem cerneret et arduam, cuniculos, acceptante foſſuram circa vrbem humo, vt deprimi eatenus opus poſſet, ne animaduerteretur ab hoſtibus, egit. Quod vbi ex voto ſucceſſit, vt ad muros eliceret hoſtem, vrbem propalam aggreditur. Alii per coecos cuniculos clam Iunonis aedem, quae in arce erat, multo omnium ampliſſimam eius vrbis celebratiſſimamque occupant. Quo tempore ferunt, rege Hetruſcorum ſacrificante, aruſpicem extis intentum exclamaſſe, qui hoſtiae eius exta ſubſequeretur, ei victoriam Deos ſpondere: eamque vocem, qui in cuniculo erant, Romanos excepiſſe, ac proruto pauimento, cum clamore

29 παρὰ Vulcob.

30 Κατακολουθήσαντι] Liuius, *qui hoſtiae exta proſecuiſſet*: quod Plutarchum ignorantia latinae linguae ſumſiſſe putat Dacer. et ante eum Xylander, pro *proſecutus eſſet*. Forte hac in re non Liuium, ſed alium quempiam hiſtoricum ſecutus eſt: tam craſſi erroris reum fuiſſe vix crediderim. [Xylandri annotatio ita habet: κατακολουθήσαντι ad verbum *ſubſequeretur*, vel verius *exſequeretur*. Apud Liuium eſt: *qui exta proſecuiſſet*. Eſt autem idem, ac ſi diceret: *eum, qui ſacra iſta peregiſſet*. Fabulam autem hoc eſſe, quod narratur, etiam Liuius putauit. Haec *Xylander*. Caeterum pro κατακολουθήσαντι Anonym. dat καλλιερήσαντι.]

31 deſunt

μετὰ βοῆς καὶ ψόφου τῶν ὅπλων ἀναδύντας, ἐκπλαγέν-
των τῶν πολεμίων καὶ φυγόντων, ἁρπάσαντας τὰ σπλάγ-
χνα, κομίσαι πρὸς τὸν Κάμιλλον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως
ἐοικέναι δόξει μυθεύμασιν. ἁλούσης δὲ τῆς πόλεως κατὰ
κράτος, καὶ τῶν Ῥωμαίων ἀγόντων καὶ φερόντων ἀπειρόν
τινα πλοῦτον, ἐφορῶν ὁ Κάμιλλος ἀπὸ τῆς ἄκρας τὰ πραττ-
όμενα, πρῶτον μὲν ἑστὼς ἐδάκρυσεν, εἶτα μακαρισθεὶς
ὑπὸ τῶν παρόντων, ἀνέσχε τὰς χεῖρας τοῖς Θεοῖς, καὶ
προσευχόμενος εἶπε· Ζεῦ μέγιστε, καὶ Θεοὶ χρηστῶν ἐπί-
σκοποι καὶ πονηρῶν ἔργων, αὐτοί που σύνιστε Ῥωμαίοις, ὡς
οὐ παρὰ δίκην, ἀλλὰ κατ᾽ ἀνάγκην ἀμυνόμενοι, μετερχό-
μεθα δυσμενῶν ἀνδρῶν καὶ παρανόμων πόλιν. εἰ δ᾽ ἄρα
τις, ἔφη, καὶ ἡμῖν ἀντίστροφος ὀφείλεται τῆς παρούσης [31]
νέμεσις εὐπραξίας, εὔχομαι, ταύτην ὑπέρ τε πόλεως καὶ
στρατοῦ Ῥωμαίων εἰς ἐμαυτὸν ἐλαχίστῳ κακῷ [32] τελευτῆ-
σαι. ταῦτ᾽ εἰπών, καθάπερ ἐστὶ Ῥωμαίοις ἔθος ἐπευξα-

clamore ac crepitu armorum profiliiffe, hoftibufque expauefcen-
tibus ac fugientibus corripuiffe exta, et Camillo obtuliffe. Cae-
terum haec forfan fabulis fimiliora videantur. Vrbe expugnata,
militibufque ingentem egerentibus praedam, contemplans ex
arce cuncta Camillus, primum illacrymauit: deinde, quum cele-
braretur a circumftantibus felicitas eius, manus ad coelum tollens
precatus eft. Iupiter Optimus Maximus, diique, recte ac male fa-
ctorum arbitri, haud vos latet, non iniufte nos, fed neceffitate
compulfos ab infeftorum et nefariorum hoftium ciuitate perfequi
poenas. Si qua tamen nos manet viciffim aliqua vltio huius
profperitatis, oro, vt eam luere ego pro vrbe exercituque Romano
quam minimo meo priuato incommodo valeam. Simul atque
ita fatus eft, (vt in more eft Romanis, a precibus et veneratione
deorum

31 defunt ὀφείλεται τῆς παρού-σης Bodl. 3.

32 Ἐλαχίστῳ κακῷ] Liuius ita: vt eam inuidiam lenire fuo priuato incommodo, quam minimo publico Romani populi liceret. quem locum nec intellexiffe Noftrum, nec bene vertiffe cenfet I. F. Gronouius; cui affentit Dacer. perperam enim iunxit *priuato incommodo* cum *quam minimo*: nefcius fcilicet, *quam* eleganter poni pro *potius quam*.

33 μεγάλη

μένοις καὶ προσκυνήσασιν ἐπὶ δεξιὰ ἐξελίττειν, ἐσφάλη περιστρεφόμενος. διαταραχθέντων δὲ τῶν παρόντων, πάλιν ἀναλαβὼν ἑαυτὸν ἐκ τοῦ πτώματος, εἶπεν, ὡς γέγονεν αὐτῷ κατ' εὐχὴν σφάλμα μικρὸν, ἐπ' εὐτυχίᾳ μεγίστῃ[33].

6. Διαπορθήσας δὲ τὴν πόλιν, ἔγνω τὸ ἄγαλμα τῆς Ἥρας μεταφέρειν εἰς Ῥώμην, ὥσπερ ηὔξατο. καὶ συνελθόντων ἐπὶ τούτῳ τῶν τεχνιτῶν, ὁ μὲν ἔθυε καὶ προσηύχετο τῇ Θεῷ δέχεσθαι τὴν προθυμίαν αὐτῶν, εὐμενῆ τε γενέσθαι σύνοικον τοῖς λαχοῦσι τὴν Ῥώμην Θεοῖς. τὸ δ' ἄγαλμα φασὶν ὑποφθεγξάμενον εἰπεῖν, ὅτι καὶ βούλεται καὶ συγκαταινεῖ. Λιούιος[34] δέ φησιν εὔχεσθαι μὲν τὸν Κάμιλλον ἁπτόμενον τῆς Θεοῦ καὶ παρακαλεῖν, ἀποκρίνασθαι δέ τινας τῶν παρόντων, ὅτι καὶ βούλεται καὶ συγκαταινεῖ, καὶ συνακολουθεῖ προθύμως. οἱ δ' ἰσχυριζόμενοι καὶ τῷ παραδόξῳ βοηθοῦντες, μεγίστην μὲν ἔχουσι συνήγορον τὴν τύχην τῆς πόλεως, ἣν ἀπὸ σμικρᾶς καὶ καταφρονουμένης ἀρχῆς ἐπὶ μέγα δόξης καὶ δυνάμεως προελθεῖν[35], δίχα Θεοῦ πολλαῖς καὶ μεγάλαις ἐπιφανείαις ἑκάστοτε συμπαρόντος, ἀμήχανον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ συν-

deorum ſeſe conuertere dextrorſum,) dum circumagit ſe, prolabitur. Perculſis illis, qui aderant, quum humo erexiſſet ſe: Ab immenſa felicitate, inquit, leui ex voto defunctus ſum caſu.

Vrbe direpta, Iunonis ſignum Romam deportare, vt vouerat, viſum eſt. Conuocatis ad id artificibus, Camillus ſacra fecit, precatus deam, vt ſtudium amplecteretur Romanorum, volenſque et propitia diis Romam incolentibus commigraret. Signum ferunt ſummiſſa voce velle et annuere dixiſſe. Liuius tradit, inter precandum attrectaſſe Camillum deam et inuitaſſe: inde velle et annuere ac ſequi libentem reſpondiſſe ex adſtantibus nonnullos. Caeterum hoc miraculum adſtruentibus et defendentibus fortuna magnopere ſuffragatur vrbis, quae ex paruo et humili exordio, ſine numinis perpetuo ex multis et magnis ſignis praeſentis fauore, euadere ad eam gloriam et potentiàm haudquaquam potuiſſet. Adferunt praeterea non abſimi-

33 μεγάλῃ Vulcob. Anonym.
34 Λιλούιος Vulcob. e Iuntina.
35 ἐλθεῖν Vulcob. Bodl. 3.

ἄγουσιν ὁμοειδῆ τινα, τοῦτο μὲν ἱδρῶτας ἀγαλμάτων πολλάκις ἐκχυθέντας, τοῦτο δὲ στεναγμοὺς ἀκουσθέντας, ἀποστροφάς τε δεικνύντες [36], καὶ καταμύσεις ξοάνων, ἃς ἱστορήκασιν οὐκ ὀλίγοι τῶν πρότερον· πολλὰ δὲ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀκηκοότες ἀνθρώπων λέγειν ἔχομεν ἄξια θαύματος, ὧν οὐκ ἄν τις εἰκῇ καταφρονήσειεν. ἀλλὰ τοῖς τοιούτοις καὶ τὸ πιστεύειν σφόδρα, καὶ τὸ λίαν ἀπιστεῖν, ἐπισφαλές ἐστι, διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, ὅρον οὐκ ἔχουσαν, οὐδὲ κρατοῦσαν αὐτῆς, ἀλλ' ἐκφερομένην ὅπου μὲν εἰς δεισιδαιμονίαν καὶ τῦφον [37], ὅπου δ' εἰς ὀλιγωρίαν τῶν θείων καὶ περιφρόνησιν. ἡ δ' εὐλάβεια, καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν, ἄριστον.

abſimilia, ſudaſſe ſaepe ſimulacra, aliquando gemitus edidiſſe, viſaſque eas etiam auertiſſe ſe et nictatas eſſe, quae non pauci veterum memoriae prodiderunt. Multa item, quae accepimus ex noſtrae memoriae hominibus, habemus referre miranda, quae non contemnas facile. Caeterum fidem iis adhibere, vel detrahere nimiam, periculoſum eſt humanam ob imbecillitatem, quae nullis certis circumſcripta cancellis eſt, neque ſui compos, ſed recidit modo in ſuperſtitionem et vanitatem, modo in deorum neglectum et faſtidium. Praeſtat autem cautio et mediocritas.

At

36 Δεικνύντας] Recte Vulcob. et Anonym. δεικνύντες, quod conſtructio ſententiae poſtulare videtur: vt poſtea καταμύσεις; quod habet praeter codd. modo dictos etiam Bodl. 3. et certe vſitatius eſt, quam καταμυήσεις: quamquam hoc idem ſignificare ſuſpicatur Xylander. [Verba eius haec ſunt: καταμυήσεις. Lapus: *quandoque ſeſe expurgaſſe.* Ego aut καταμύσεις legendum, a verbo καταμύω, quod eſt *oculos ad ſolum flecto, in terram obtueor,* (qualis apud Virgil. *Diua ſolo fixos oculos auerſa tenebat*) aut verbum μυέω aliquando idem, quod μύω, ſignificare credendum puto. Exempla horum portentorum ſunt obuia, quae ex hiſtoriis et poëtis huc conducere, non eſt noſtrae breuitatis: et ſub finem Coriolani eſt hac de re breuis Plutarchi diſputatio.]

37 Καὶ τῦφον] Quomodo in faſtum efferatur vana credulitas, non ita obuium eſt intelligi, niſi quod inde in animum inducant nonnulli, ſe ſolos Diis dilectos et in deliciis eſſe. praefero autem lectionem Mſ. καὶ κατήφειαν, [ſic Anonym.] *moeſtitiam cum formidine iunctam;* quam egregie deſcribit Noſter περὶ Δεισιδαιμ. *Dacer.*

38 Πρότε-

7. Ὁ δὲ Κάμιλλος, εἴτε μεγέθει τοῦ ἔργου, πόλιν ἀντίπαλον τῆς Ῥώμης ἔτει δεκάτῳ τῆς πολιορκίας καθῃρηκὼς, εἴθ' ὑπὸ τῶν εὐδαιμονιζόντων αὐτὸν, εἰς ὄγκον ἐξαρθεὶς καὶ Φρόνημα νομίμου καὶ πολιτικῆς ἀρχῆς ἐπαχθέστερον, τά τ' ἄλλα σοβαρῶς ἐθριάμβευσε, καὶ τέθριππον ὑποζευξάμενος λευκοπῶλον ἐπέβη, καὶ διεξήλασε τῆς Ῥώμης, οὐδενὸς τοῦτο ποιήσαντος ἡγεμόνος πρότερον [38], οὐδ' ὕστερον. ἱερὸν γὰρ ἡγοῦνται τὸ τοιοῦτον ὄχημα, τῷ βασιλεῖ καὶ πατρὶ τῶν Θεῶν ἐπιπεφημισμένον. ἔκ τε δὴ τούτου διεβλήθη πρὸς τοὺς πολίτας οὐκ εἰθισμένους ἐντρυφᾶσθαι [39], καὶ δευτέραν ἔλαβεν αἰτίαν, ἐνιστάμενος νόμῳ διοικίζοντι τὴν πόλιν. εἰσηγοῦντο γὰρ οἱ δήμαρχοι τόν τε δῆμον καὶ τὴν σύγκλητον εἰς μέρη δύο νεμηθῆναι, καὶ τοὺς μὲν αὐτόθι κατοικεῖν, τοὺς δὲ κλήρῳ λαχόντας, εἰς τὴν αἰχμάλωτον μεταστῆναι πόλιν, ὡς εὐπορωτέρων ἐσομένων, καὶ δυσὶ μεγάλοις καὶ καλοῖς ἄστεσι τήν τε χώραν ὁμοῦ καὶ τὴν ἄλλην εὐδαιμονίαν Φυλαξόντων [40]. ὁ μὲν οὖν δῆμος ἤδη πολὺς γεγονὼς καὶ ἀχρήματος, ἄσμενος ἐδέξατο, καὶ συνεχὴς ἦν τοῖς

At Camillus, siue rerum gestarum magnitudine, quod vrbem Romae aemulam deleuisset in decimum annum obsessam, siue ab adulatoribus inflatus, maiores spiritus sustulit, quam pro legitimo et ciuili magistratu: triumphum duxit cum alias superbum, tum quod curru quatuor iuncto equis albis sit inuectus, nullo exemplo vel priorum, vel insequentium imperatorum. Sacrum enim eum currum habent deorum regi et patri dicatum. Quare ciues non adhuc tali assuetos insolentiae offendit. Accessit huc altera causa, quod legem, qua populus distrahebatur, impediret. Siquidem ferebant tribuni, vt plebs et senatus diuiderentur, pars Romae remaneret, in captam vrbem pars, cui obuenisset sorte, transmigraret. Ita fore opulentiores, qui magnis duabus et pulchris vrbibus, simulque agris essent et reliquis opibus secure fruituri. Plebs, quae admodum iam aucta erat et locupletata, actiones eas approbabat tribunorum, neque desistebat tumultuari in concio-

38 πρότερον] Elegantius Bodl. 3. οὐ πρότερον.

39 ἐντρυφᾶσθαι] Non est profecto *laute ac luxuriose viuere*, verum *ludibrio haberi*, *et prae fastu ab aliquo contemni*: sed mitto persequi pleraque. *Xyl.*

40 φυλαξάντων Iuntina, Ald.

 41 εἰ

περὶ τὸ βῆμα θορύβοις αἰτῶν τὴν ψῆφον· ἡ δὲ βȣλὴ, καὶ τῶν ἄλλων οἱ κράτιϛοι πολιτῶν, ȣ̓ διαίρεσιν, ἀλλ᾽ ἀναίρεσιν ἡγȣ́μενοι τῆς Ῥώμης πολιτεύεσθαι τȣ̀ς δημάρχȣς, καὶ δυσανασχετȣ̃ντες, ἐπὶ τὸν Κάμιλλον κατέφυγον. κἀκεῖνος ὀῤῥωδῶν τὸν ἀγῶνα, προφάσεις ἐνέβαλε τῷ δήμῳ καὶ ἀσχολίας, δι᾽ ὧν ἀεὶ τὸν νόμον ἐξέκρȣεν. ἦν μὲν ȣ̃ν διὰ ταῦτα λυπηρός. ἡ δὲ φανερωτάτη καὶ μεγίϛη τῶν ἀπεχθειῶν αὐτῷ πρὸς τὸν δῆμον ἐκ τῆς δεκάτης τῶν λαφύρων ὑπῆρξεν, ȣ̓κ ἄλογον, εἰ καὶ μὴ πάνυ [41] δικαίαν ἀρχὴν τῶν πολλῶν λαβόντων. ηὔξατο μὲν γὰρ, ἐπὶ τȣ̀ς Βηΐȣς, ὡς ἔοικε, βαδίζων, εἰ τὴν πόλιν ἕλοι, τῷ Θεῷ [42] τȣ́τῳ [43] τὴν δεκάτην καθιερώσειν. ἁλȣ́σης δὲ τῆς πόλεως καὶ διαρπασθείσης, εἴτ᾽ ὀκνήσας ἐνοχλῆσαι τοῖς πολίταις, εἴτε λήθη τις αὐτὸν ὑπὸ τῶν παρόντων πραγμάτων ἔλαβε τῆς εὐχῆς, περιεῖδεν ὠφεληθέντας. ὕϛερον δὲ χρόνῳ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης ἤδη πεπαυμένος, ἀνήνεγκε περὶ τȣ-

concionibus, poſtulans, vt in ſuffragia mitteretur. At ſenatus cum optimatibus non populi diuiſionem tribunos, ſed euerſionem moliri vrbis Romae exiſtimans, Camilli anxius implorat opem. Ille certamen formidans, moras plebi impedimentaque, quibus de die in diem reiiceret rogationem, nectebat. Atque hac quidem re offendit vulgus. Praedae vero decima pars eum in apertiſſimum et acerrimum plebis odium, quum anſam illa, ſi non vndequaque iuſtam, non leuem haberet certe, coniecit. Quippe quum Veios peteret, ſi vrbe potitus eſſet, Apollini decimam partem ſe vouerat ſacraturum. Vrbe capta et direpta, ſiue interpellare ciues dubitauit, ſiue rebus praeſentibus diſtento voti effluxit memoria, conceſſit illis praedam. Poſtquam ſe dictatura iam abdicauit, retulit hac de re ad

41 εἰ μὴ καὶ πάνυ Iunt. Ald.

42 ἕλοι τῷ θεῷ Vulcob. Anon. vulgo legitur ἕλοιτο θεῷ.

43 Θεῷ τȣ́τῳ] Nempe Apollini: hoc ex Liuio, ipſaque hiſtoria conſtat. apparet, aliqua verba excidiſſe, in quibus mentio erat facta Apollinis. *Xyl.* Ego potius hinc colligo, Plutarchum haec ſcripſiſſe, et forſan totum Vitarum opus, Delphis ſub ipſum templi conſpectum: vt hoc δεικτικῶς loquatur θεῷ τȣ́τῳ, huic Deo, cuius ad aras ego per multos annos miniſtraui; vt de ſe teſtatur Op. Mor. p. 1419. οἶσθά με τῷ Πυθίῳ λειτȣργȣ̃ντα πολλὰς πυθιάδας.

44 πεποιη-

των εἰς τὴν σύγκλητον· οἵ τε μάντεις ἤγγελλον ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς προφαίνεσθαι Θεῶν μῆνιν, ἱλασμοῦ καὶ χαριστηρίων δεομένην.

8. Ψηφισαμένης δὲ τῆς βουλῆς τὴν μὲν ὠφέλειαν, χαλεπὸν γὰρ ἦν ἀνάδαστον μὴ γενέσθαι, τοὺς δὲ λαβόντας αὐτοὺς σὺν ὅρκῳ τὴν δεκάτην παραφέρειν εἰς μέσον, ἐγίνετο πολλὰ λυπηρὰ καὶ βίαια περὶ τοὺς στρατιώτας, ἀνθρώπους πένητας καὶ πολλὰ πεπονηκότας [44], ἀναγκαζομένους, ὧν ἐκέκτηντο καὶ κατεκέχρηντο, μέρος εἰσφέρειν τοσοῦτον. θορυβουμένῳ δ' ὑπ' αὐτῶν τῷ Καμίλλῳ, καὶ προφάσεως ἀποροῦντι βελτίονος, εἰς τὸν ἀτοπώτατον τῶν λόγων συνέβαινε καταφεύγειν, ὁμολογοῦντι ἐπιλαθέσθαι τῆς εὐχῆς. οἱ δ' ἐχαλέπαινον, εἰ τὰ τῶν πολεμίων δεκατεύσειν εὐξάμενος τότε, νῦν δεκατεύει τὰ τῶν πολιτῶν. οὐ μὴν ἀλλὰ πάντων, ὅσον ἔδει μέρος, εἰσενεγκόντων, ἔδοξε κρατῆρα χρυσοῦν κατασκευάσαντας, εἰς Δελφοὺς ἀποστεῖλαι. χρυσίου δ' ἦν σπάνις ἐν τῇ πόλει, καὶ τῶν ἀρχόντων, ὅθεν ἂν ποριςθείη, σκοπούντων, αἱ γυναῖκες αὐταὶ καθ' αὑτὰς βουλευσάμεναι, τὸν ὄντα χρυσοῦν ἑκάστη περὶ τὸ σῶμα

ad ſenatum: et aruſpices in victimis obnuntiauerunt portendi deorum iram, quae expiationibus et piaculis eſſet placanda.

Tum ſenatuſconſultum factum eſt, non quin praeda maneret diuiſa, (neque enim fieri commode aliter poterat) ſed vt praedae, quam quiſque habuiſſet, partem decimam iuratus in medium conferret. Fuit id acerbum magnopere et graue militibus, hominibus egenis, poſt labores exſudatos multos, eorum, quae quaeſiuerant et iam abſumſerant, tantam cogi inferre portionem. Quorum tumultu quum Camillus vndique percelleretur, neque cauſam expediret commodiorem, deſcendit ad ineptiſſimam, oblitum ſe voti confeſſus. Illi vero fremebant, eum, qui votum conceperat de rerum hoſtilium ſacranda decima, nunc eam cogere ex fortunis ciuium. Attamen ex iis, quae omnes pro rata quiſque contulerunt, decreuerunt crateram auream faciendam et Delphos mittendam. Quia vero auri Romae copia deerat, magiſtratibus vnde compararent, conſultantibus, matronae vltro, coetibus ad eam deliberationem, habitis, aurea ornamenta corporum

44 πεποικηκότας Bodl. 3.

45 ἐπέθη-

κόσμον ἐπέδωκαν [45] εἰς τὸ ἀνάθημα, σαθμῷ [46] χρυσίȣ γενόμενον ὀκτὼ ταλάντων. καὶ ταύταις μὲν ἡ σύγκλητος ἀποδιδȣ̃σα τιμὴν πρέπȣσαν, ἐψηφίσατο μετὰ θάνατον, ὥσπερ ἐπὶ τοῖς ἀνδράσι, καὶ ταῖς γυναιξὶ λέγεσθαι τὸν ἄξιον ἔπαινον. ȣ̓ γὰρ ἦν εἰθισμένον πρότερον ἐγκωμιάζεσθαι γυναῖκα δημοσίᾳ, τελευτήσασαν. ἑλόμενοι δὲ τρεῖς ἄνδρας ἐκ τῶν ἀρίσων θεωρȣ̀ς, καὶ ναῦν μακρὰν εὐανδρȣ̃ντι πληρώματι καὶ κόσμῳ πανηγυρικῷ κατασκευάσαντες ἐξέπεμψαν. ἦν δ᾽ ἄρα καὶ χειμὼν, καὶ γαλήνη θαλάσσης ἀργαλέον, ὡς [47] ἐκείνοις συνέτυχε τότε παρ᾽ ȣ̓δὲν ἐλθόντας ἀπολέσθαι, διαφυγεῖν αὖθις ἀπροσδοκήτως τὸν κίνδυνον. ἐπέπλευσαν γὰρ αὐτοῖς Λιπαρέων τριήρεις περὶ τὰς Αἰόλȣ νήσȣς [48], τȣ̃ πνεύματος ἐκλιπόντος, ὡς λῃσαῖς. δεομένων δὲ καὶ προϊσχομένων χεῖρας, ἐμβολῆς μὲν ἔσχοντο, τὴν δὲ ναῦν ἀναψάμενοι καὶ καταγα-

corporum ſuorum omnia, octo talentorum pondere, accommodauerunt ad donum. Honos iis a ſenatu meritus eſt habitus, decreto, vt in matronarum laudem oratio funebris, vt fieri viris ſolet, (neque enim laudari publice foeminam defunctam ante fuerat receptum) haberetur. Inde ex principibus tres oratores in naui longa, viris delectis inſtructa et ornatu ſolemni, Delphos mittunt. Erat autem et hyems et coelum ſerenum. At operae pretium eſt audire, quemadmodum illi in ſummum adducti periculum, praeter ſpem tamen euaſerint. Liparenſium naues eos ad Aeoli inſulas vento deſtitutos pro praedonibus perſequebantur. Qui vbi ſupplices manus tetenderunt, a vi quidem abſtinuerunt illi, ſed nauem alligatam deuexerunt in portum. Quum

45 ἐπέθηκαν Vulcob.

46 Σταθμῷ] Bodl. 3. et Flor. addunt δὲ, vnde δὴ commode ſatis legi poteſt.

47 Θαλάσσης. ἀργαλέον ὡς] Locum eſſe mendoſum viderat Xyl. ſic legit Dacer. θαλάσσης ἀργαλέον, ἀλλ᾽ ὅμως ἐκείνοις συνέτυχε: voculis iſtis ἀλλ᾽ ὅμως ex Mſ. mutuatis. [ita Anon.] Vide annon et ad ſententiam aptius et ad veterem ſcripturam propius ſic emendetur: ἦν δ᾽ ἄρα καὶ χειμὼν καὶ γαλήνη θαλάσσης ἀργαλέον ἴσως ἐκείνοις, οἷς συνέτυχε: et tempeſtas et tranquilitas iis pariter erat periculoſa. repoſui tantum ἴσως pro ὡς, et inſerui οἷς ob praecedentem ſyllabam male omiſſum. vel forſan ὁμοίως pro ἴσως legendum.

48 νῆσον Bodl. 3.

49 Ἐπέ-

γόντες, ἐπεκήρυττον ἅμα καὶ τὰ χρήματα καὶ τὰ σώματα, πειρατικὰ κρίναντες εἶναι. μόλις δ' ἑνὸς ἀνδρὸς ἀρετῇ καὶ δυνάμει Τιμησιθέου τοῦ στρατηγοῦ πεισθέντες, μεθῆκαν. ὁ δὲ καὶ προσκαθελκύσας ἴδια πλοῖα παρέπεμψε, καὶ συγκαθιέρωσε τὸ ἀνάθημα· δι' ὃ καὶ τιμὰς ἔσχεν, ὡς εἰκὸς ἦν ἐν Ῥώμῃ.

9. Τῶν δὲ δημάρχων αὖθις ἐπεγειρόντων τὸν περὶ τοῦ διοικισμοῦ νόμον, ὁ πρὸς Φαλίσκους πόλεμος ἐν καιρῷ παραφανεὶς, ἔδωκε τοῖς πρώτοις ἀνδράσιν ἀρχαιρεσιάσαι κατὰ γνώμην. καὶ Κάμιλλον ἀπέδειξε [49] μεθ' ἑτέρων πέντε χιλίαρχον, ὡς τῶν πραγμάτων ἡγεμόνος δεομένων ἀξίωμα καὶ δόξαν μετ' ἐμπειρίας ἔχοντος. ψηφισαμένου δὲ τοῦ δήμου, λαβὼν δύναμιν ὁ Κάμιλλος, εἰς τὴν Φαλίσκων ἐνέβαλε· καὶ πόλιν ἐρυμνὴν καὶ [50] κατεσκευασμένην πᾶσιν εἰς πόλεμον καλῶς, Φαλερίους ἐπολιόρκει· τὸ μὲν ἑλεῖν οὐ μικρὸν ἔργον, οὐδὲ χρόνου τοῦ τυχόντος ἡγούμενος, ἄλλως δὲ τρίβειν τοὺς πολίτας καὶ περισπᾶν βουλό-

Quum autem piratica iudicaſſent, et res atque corpora ſub haſta venderent, aegre vnius virtute et autoritate viri Timeſithei ſunt praetoris inducti, vt dimitterent eos, quos eſt cum praeſidio etiam nauium ſuarum proſequutus, adiutorque in dedicando dono fuit. Quae res merito ei Romae honori ceſſit.

Tribunis plebis poſtea rogationem de tranſmigrando Veios renouantibus, quod in tempore aduerſus Faliſcos exortum bellum eſſet, comitia in principum fuerunt poteſtate, quibus cum aliis quinque tribunus militum Camillus creatur. Quippe ducem res poſtulabant autoritate et nomine cum rerum vſu praeditum. Poſtquam ſuffragia dedit populus, Camillus, exercitu conſcripto, mouit in Faliſcos, vrbemque munitam atque omnibus ad bellum neceſſariis inſtructam circumſedit Falerios. Quamquam autem capi vrbem, nec procliue erat, nec breuis eſſe perſpiceret ſpatii, parabat verſare tamen ciues et diſtinere,

49 Ἐπέδειξε] Dacer. legit ἀπέδειξαν, ſeu ἀποδεῖξαι, vt antea ἀρχαιρεσιάσαι, quod ex Mſ. profert, et vera ſcriptura eſt. [ἀποδεῖξαι Anonym.]

50 deeſt καὶ Bodl. 3. Iuntinae, Aldinaeque, quae etiam παρεσκευασμ. dant.

 51 περι-

μενος, ὡς μὴ σχολάζοιεν, οἴκοι καθήμενοι, δημαγωγεῖσθαι καὶ στασιάζειν. ἐπιεικῶς γὰρ ἀεὶ φαρμάκῳ τούτῳ χρώμενοι διετέλουν, ὥσπερ ἰατροὶ, τὰ ταρακτικὰ πάθη τῆς πολιτείας ἔξω τρέποντες.

10. Οὕτως δὲ τῆς πολιορκίας κατεφρόνουν οἱ Φαλέριοι, τῷ πανταχόθεν ἐξωχυρῶσθαι πιστεύοντες, ὥστε πλὴν τῶν τὰ τείχη φυλαττόντων, τοὺς ἄλλους ἐν ἱματίοις κατὰ τὴν πόλιν ἀναστρέφεσθαι· τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν εἴς τε τὰ διδασκαλεῖα φοιτᾶν, καὶ περὶ τὰ τείχη περιπατήσοντας καὶ γυμνασομένους [51] ὑπὸ τοῦ διδασκάλου καταβιβάζεσθαι [52]. κοινῷ γὰρ ἐχρῶντο τῷ διδασκάλῳ, ὥσπερ Ἕλληνες, οἱ Φαλέριοι, βουλόμενοι συντρέφεσθαι καὶ συναγελάζεσθαι μετ' ἀλλήλων εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοὺς παῖδας. οὗτος οὖν ὁ διδάσκαλος ἐπιβουλεύων τοῖς Φαλερίοις διὰ τῶν παίδων, ἐξῆγεν αὐτοὺς ἡμέρας ἑκάστης ὑπὸ τὸ τεῖχος, ἐγγὺς τὸ πρῶτον, εἶτ' ἀπῆγεν αὖθις [53] εἴσω γυμνασαμένους. ἐκ δὲ τούτου κατὰ μικρὸν ὑπάγων εἴθισε θαῤῥεῖν, ὡς πολλῆς οὔσης ἀδείας· καὶ τέλος ἔχων ἅπαντας, εἰς τοὺς προ-

nere, ne domi resides, tribunorum plebis vacarent concionibus et seditionibus. Quo remedio fere semper vtebantur, medicorum more, ad motus turbulentos ex ciuitate foras propellendos.

Falisci autem, quibus septos vndique credebant se, munitionibus freti, vsque adeo contemnebant obsidionem, vt praeter stationes in muris dispositas togati per vrbem reliqui obuersarentur, liberique eorum circa ludos literarios frequentes essent, et circa muros ambulationis exercitationisque causa producerentur a magistro. Communi enim demandabant magistro, Graecorum more, Falisci liberos, vt iisdem prima aetate rudimentis contubernioque assuescerent. Hic magister insidias Faliscis struens per liberos, educebat eos quotidie sub muris, breuioribus spatiis primum, mox ab exercitatione in vrbem reducebat: deinde paulatim longius abducendo, vt in alta securitate, nihil eos assuefecit timere. Dum omnes tandem inter stationes Romanas

traxit

51 περιπατήσαντας Iunt. Ald. γυμνασαμένους Bodl. 3.

52 καταβιάζεσθαι Vulc. Bodl. 3.

53 deest αὖθις Bodl. 3. loco eius est in Iuntina et Ald. αὐτοὺς.

54 ὡς

φύλακας τῶν Ῥωμαίων ἐνέβαλε, καὶ παρέδωκεν, ἄγειν κελεύσας πρὸς τὸν Κάμιλλον. ἀχθεὶς δὲ καὶ καταστὰς εἰς μέσον, ἔλεγε παιδευτὴς μὲν εἶναι καὶ διδάσκαλος, τὴν δὲ πρὸς ἐκεῖνον χάριν ἀντὶ τούτων ἑλόμενος τῶν δικαίων, ἥκειν αὐτῷ τὴν πόλιν ἐν τοῖς παισὶ κομίζων. δεινὸν οὖν ἀκούσαντι τὸ ἔργον ἐφάνη Καμίλλῳ· καὶ πρὸς τοὺς παρόντας εἰπών· ὡς χαλεπὸν μέν ἐστι πόλεμος, καὶ διὰ πολλῆς ἀδικίας καὶ βιαίων περαινόμενος ἔργων, εἰσὶ δὲ καὶ πολέμων ὅμως τινὲς νόμοι τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσι· καὶ τὸ νικᾶν οὐχ οὕτω διωκτέον, ὥστε μὴ [54] φεύγειν τὰς ἐκ κακῶν ἢ ἀσεβῶν ἔργων χάριτας· (ἀρετῇ γὰρ οἰκείᾳ τὸν μέγαν στρατηγὸν, οὐκ ἀλλοτρίᾳ θαῤῥοῦντα κακίᾳ, χρῆναι στρατεύειν·) προσέταξε τοῖς ὑπηρέταις, τοῦ μὲν ἀνθρώπου καταῤῥηγνῦναι τὰ ἱμάτια, καὶ τὰς χεῖρας ὀπίσω περιάγειν, τοῖς δὲ παισὶ διδόναι ῥάβδους καὶ μάστιγας, ὅπως κολάζοντες τὸν προδότην, ἐλαύνωσιν εἰς τὴν πόλιν. ἄρτι δὲ τῶν Φαλερίων ᾐσθημένων τὴν τοῦ διδασκάλου προδοσίαν, καὶ τὴν μὲν πόλιν, οἷον εἰκὸς, ἐπὶ συμφορᾷ τηλικαύτῃ θρήνου [55] κατέχοντος, ἀνδρῶν δὲ δοκίμων καὶ γυναικῶν

traxit ac prodidit, adduci ſe ad Camillum iubens: in praetorium adductus, et in medio conſiſtens: Praeceptor, inquit, et magiſter ſum, meumque erga te fauorem huic praeferens neceſſitudini, adſum vt vrbem tibi pignore horum tradam puerorum. Foedum, id audienti Camillo facinus viſum, atque ad coronam conuerſus: Saeua res, inquit, bellum eſt, cumulumque ſecum trahit iniuriarum et violentiae. Sunt bonis viris tamen certae belli leges: neque ita ad victoriam eſt incumbendum, quin commoda ex impiis et ſceleſtis factis oritura declines. Quippe ſua innixus virtute magnus debet dux, non fraude res gerere aliena. Inde lictoribus imperat, vt iſtum denudent, manibuſque poſt tergum illigatis, virgas et flagella pueris ad caedendum agendumque in vrbem proditorem darent. Proditionem magiſtri modo ſenſerant Faliſci: ac quum ciuitatem ingens luctus non immerito ex tanta clade occupaſſet, et nobilium virorum ſimul ac mulierum fieret

54 ὡς τὸ μὴ Bodl. 3. Iuntina. 55 θρήνου Vulcob.

ἐπὶ τὰ τείχη καὶ τὰς πύλας σὺν οὐδενὶ λογισμῷ Φερομένων, προσῆγον οἱ παῖδες, τὸν διδάσκαλον γυμνὸν καὶ δεδεμένον προπηλακίζοντες, τὸν δὲ Κάμιλλον σωτῆρα καὶ Θεὸν καὶ πατέρα ἀνακαλοῦντες· ὥστε μὴ μόνον τοῖς γονεῦσι τῶν παίδων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις πολίταις ταῦθ᾽ ὁρῶσι θαῦμά τε [56] καὶ πόθον ἐμπεσεῖν τῆς τοῦ Καμίλλου δικαιοσύνης. καὶ συνδραμόντες εἰς ἐκκλησίαν πρέσβεις ἔπεμψαν, ἐκείνῳ τὰ καθ᾽ ἑαυτοὺς ἐπιτρέποντες, οὓς ὁ Κάμιλλος ἀπέστειλεν εἰς Ῥώμην. ἐν δὲ τῇ βουλῇ καταστάντες εἶπον, ὅτι Ῥωμαῖοι τῆς νίκης τὴν δικαιοσύνην προτιμήσαντες, ἐδίδαξαν αὐτοὺς τὴν ἧσσαν ἀγαπῆσαι πρὸ τῆς ἐλευθερίας, οὐ τοσοῦτον τῇ δυνάμει λείπεσθαι δοκοῦντας, ὅσον ἡττᾶσθαι τῆς ἀρετῆς ὁμολογοῦντας. ἀποδούσης δὲ τῆς βουλῆς πάλιν ἐκείνῳ τὸ κρῖναι καὶ διαιτῆσαι ταῦτα, χρήματα λαβὼν παρὰ [57] τῶν Φαλερίων, καὶ Φιλίαν πρὸς ἅπαντας Φαλίσκους θέμενος, ἀνεχώρησεν.

11. Οἱ δὲ στρατιῶται, διαρπάσειν προσδοκήσαντες τοὺς Φαλερίους, ὡς ἐπανῆλθον εἰς Ῥώμην κεναῖς χερσὶ,

fieret in muros et portas ſicut amentium concurſus, adducunt praeceptorem pueri nudum vinctumque verberantes, Camillumque ſeruatorem et Deum et patrem appellantes. Vnde admiratio non parentibus tantum puerorum, ſed et aliis ciuibus, qui huic ſpectaculo intererant, deſideriumque ſubiit Camilli iuſtitiae: ac concione aduocata, legatos, qui ſe ſuaque Camillo dederent, miſerunt. Remiſit Camillus eos Romam: in ſenatum adducti ita verba fecerunt: Victoria, Romani, iuſtitiam ducentes priorem, docuiſtis nos, parere vt malimus vobis, quam liberi eſſe: qui non tantum armis nos iudicamus inferiores, quam cedere fatemur vobis virtute. Camillus, quum permitterent iudicio et arbitrio eius inuicem de conditionibus pacis patres, ſtipendio a Faliſcis accepto, ac foedere cum gente Faliſca icto, exercitum reduxit.

At milites, qui praedam Faleriorum ſpe conceperant, vt Romam reuerſi inanes ſunt, apud reliquos ciues velut hoſtem plebis

56 Θαυμάσαι] Scribendum puto θαῦμα. *H. Steph.* θαῦμά τε ex Mſ. probat Dacer. [ita Anon. θαυμάζειν Iunt. Ald. et Bodl. 3.]
57 περὶ Vulcob.

58 κλοπῆς]

κατηγόρουν τοῦ Καμίλλου πρὸς τοὺς ἄλλους πολίτας ὡς μισοδήμου, καὶ φθονήσαντος ὠφεληθῆναι τοῖς πένησιν. ἐπεὶ δὲ τὸν περὶ τοῦ διοικισμοῦ νόμον οἱ δήμαρχοι προθέντες αὖθις ἐπὶ τὴν ψῆφον ἐκάλουν τὸν δῆμον, ὁ δὲ Κάμιλλος οὐδεμιᾶς ἀπεχθείας, οὐδὲ παῤῥησίας φεισάμενος, ἐφάνη μάλιστα πάντων ἐκβιαζόμενος τοὺς πολλοὺς, τὸν μὲν νόμον ἄκοντες ἀπεψηφίσαντο, τὸν δὲ Κάμιλλον δι' ὀργῆς εἶχον. ὥστε καὶ δυστυχήσαντος αὐτοῦ περὶ τὰ οἰκεῖα, τῶν γὰρ υἱῶν ἀπέβαλε τὸν ἕτερον νοσήσαντα, μηδὲν οἴκτῳ τῆς ὀργῆς ὑφέσθαι. καίτοι τὸ πάθος οὐ μετρίως ἤνεγκεν ἥμερος ἀνὴρ καὶ χρηστὸς, ἀλλὰ τῆς δίκης προγεγραμμένης αὐτῷ, διὰ πένθος οἰκούρει, καθειργμένος μετὰ τῶν γυναικῶν.

12. Ὁ μὲν οὖν κατήγορος ἦν Λεύκιος Ἀπουλήϊος, ἔγκλημα δὲ κλοπῆς [58] περὶ τὰ Τυῤῥηνικὰ χρήματα. καὶ δῆτα καὶ θύραι τινὲς ἐλέγοντο χαλκαῖ παρ' αὐτῷ φανῆναι τῶν αἰχμαλώτων. ὁ δὲ δῆμος ἐξηρέθιστο, καὶ δῆλος ἦν ἐκ πάσης προφάσεως κατ' αὐτοῦ τῇ ψήφῳ χρησόμενος. οὕτως οὖν συναγαγὼν τούς τε φίλους καὶ τοὺς συστρατευσαμένους καὶ τοὺς συνάρξαντας, οὐκ ὀλίγους τὸ πλῆθος ὄντας,

plebis accusarunt Camillum, qui praedam inuidit egenis. Quum vero tribuni plebis legem de habitandis Veiis de integro rogantes, populum ad suffragia vocarent, Camillusque nullius inimicitiis, nullius audaciae parcens praeter caeteros premeret plebem, rogationem antiquarunt inuiti: sed omne odium conuerterunt in Camillum, adeo vt ne familiari quidem luctu eius (ex morbo enim fuerat altero de filiis orbatus) leniti, quicquam de odio remitterent; quamuis hoc vulnus, vir lenis et placidus, ferebat acerbe. Sed quum esset ei dies dicta, luctus eum domi cum mulieribus cohibuit.

Accusator L. Apuleius crimen interuersae praedae Hetruscae intentauit, adeoque valuas quasdam ex manubiis aereas domi eius iactabatur apparere. Erat plebs in eum incensa, et manifeste videbatur quauis ratione eum damnatura. Ille igitur accitos amicos, commilitones et collegas, quorum erat ingens turba, rogauit,

58 κλοπῆς] Malim κλεπτή.

59 πρόεισι

ἐδεῖτο μὴ περιϊδεῖν αὐτὸν ἀδίκως ἐπ' αἰτίαις πονηραῖς ὄφλοντα, καὶ καταγέλαστον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν γενόμενον. ἐπεὶ δ' οἱ φίλοι βουλευσάμενοι καὶ διαλεχθέντες ἑαυτοῖς, ἀπεκρίναντο, πρὸς μὲν τὴν κρίσιν αὐτῷ μηδὲν οἴεσθαι βοηθήσειν, τὴν δὲ ζημίαν ὀφείλοντι συνεκτίσειν, οὐκ ἀνασχόμενος, ἔγνω μεταστῆναι καὶ φυγεῖν ἐκ τῆς πόλεως πρὸς ὀργήν. ἀσπασάμενος οὖν τὴν γυναῖκα καὶ τὸν υἱὸν, ἀπὸ τῆς οἰκίας προήει [59] σιωπῇ μέχρι τῆς πύλης· ἐκεῖ δ' ἐπέστη, καὶ μεταστραφεὶς ὀπίσω, καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείνας πρὸς τὸ Καπιτώλιον, ἐπηύξατο τοῖς Θεοῖς, εἰ μὴ δικαίως, ἀλλ' ὕβρει δήμου καὶ φθόνῳ προπηλακιζόμενος ἐκπίπτει, ταχὺ Ῥωμαίους μετανοῆσαι, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις φανεροὺς γενέσθαι δεομένους αὐτοῦ, καὶ ποθοῦντας Κάμιλλον.

13. Ἐκεῖνος μὲν οὖν, ὥσπερ ὁ [60] Ἀχιλλεὺς, ἀρὰς

rogauit, ne ſe iniqua damnatione ob turpem noxam circumueniendum proderent, vel illudendum inimicis. A quibus, re inter ipſos deliberata et communicata, reſponſum tulit, non poſſe ſe illum, vt videbatur, iudicio eripere, collaturos, quanti damnatus eſſet. Ita ille tantae impatiens indignitatis, ſtatuit, conſultrice ira, cedere vrbe, et in exilium abire. Salutata igitur vxore et filio, domo tacitus ad portam progreſſus, ibi ſubſtitit, conuerſuſque, ſupinas manus tetendit ad Capitolium, ac deos precatus eſt, ſi innoxius populi iniuria et inuidia opprèſſus in exilium pelleretur, vt primo quoque tempore populum Romanum poeniteret, omnibuſque mortalibus conſtaret, ope eum egere ſua et deſiderare Camillum.

Ille quum diras ciuibus, vt Achilles, imprecatus ſolum

59 προέεισι Bodl. 3. et Iuntina.

60 Ὥσπερ ὁ] Xyl. ſuſpicatur, οὐχ ante ὥσπερ extritum ab imprudente rei librario, quia non eodem modo Camillus erga patriam, quo Achilles erga ſuos ſe geſſit. μετάνοιαν enim ſuis Camillus, non ὄλεθρον, vt Achilles, imprecatus eſt. [Verba Xylandri haec ſunt: Prouerbium vide, Ἀχίλλειος εὐχή, Achillis votum. Res eſt ex primo Iliadis libro nota. Secus Ariſtides votum fecit, in exſilium pulſus.] Immo vero vterque ἀρὰς poſuit in ſuos, adeoque particula negatiua nihil opus eſt: quippe Camillus talem rerum ſtatum, calamitoſum ſcilicet et aſperum, Romanis a Diis precatus eſt, vt ſua indigerent ope, ſeque vnice deſiderarent.

61 ὤφλε

θέμενος ἐπὶ τοὺς πολίτας, καὶ μεταςὰς, ὦφλε τὴν δίκην ἐρήμην [61], τίμημα μυρίων καὶ πεντακισχιλίων ἀσσαρίων ἔχουσαν· ὃ γίνεται πρὸς ἀργυρίου λόγον, χίλιαι δραχμαὶ καὶ πεντακόσιαι. ἀσσάριον γὰρ τῆν [62] τὸ ἀργύριον, καὶ τὸ δεκάχαλκον οὕτως ἐκαλεῖτο δηνάριον. οὐδεὶς δ' ἐςὶ Ῥωμαίων, ὃς οὐ νομίζει τὰς εὐχὰς τοῦ Καμίλλου ταχὺ τὴν Δίκην ὑπολαβεῖν, καὶ γενέσθαι αὐτῷ τιμωρίαν τῆς ἀδικίας, οὐχ ἡδεῖαν, ἀλλ' ἀνιαρὰν, ὀνομαςὴν δὲ καὶ περιβόητον. τοσαύτη περιῆλθε τὴν Ῥώμην νέμεσις, καὶ τοσοῦτον ἄγων φόβον [63] καὶ κίνδυνον ἅμα μετ' αἰσχύνης ἐφάνη καιρὸς ἐπὶ τὴν πόλιν, εἴτε τῆς τύχης οὕτω συνελθούσης, εἴτε καὶ Θεῶν τινος ἔργον ἐςὶ μὴ παραμελεῖν ἀρετῆς ἀχαριςουμένης.

14. Πρῶτον μὲν οὖν ἔδοξε σημεῖον γεγονέναι κακοῦ μεγάλου προσιόντος, ἡ Ἰουλίου τοῦ τιμητοῦ τελευτή [64]. μάλιςα γὰρ δὴ Ῥωμαῖοι σέβονται καὶ νομίζουσιν ἱερὰν τὴν

lum vertisset, indicta causa damnato lis ei est assium quindecim millibus aestimata. Quae summa ad argenti rationem relata efficit mille et quingentas drachmas. As enim erat pecuniola, vnde decussis denarius vocabatur. Camilli vota haud est quisquam Romanorum, quin insequutam confestim poenam arbitretur, ac vindictam violato non gratam quidem, immo acerbam, nobilem tamen contigisse et memorabilem. Tanta deorum ira vrbi Romanae incubuit, tantamque ea tempestas secum trahens cladem et discrimen vna cum ignominia vrbem oppressit, siue casu in id temporis incidit, siue munus deus hoc curat quispiam, ne impune opprimatur virtus ingratitudine.

Primum mense Iulio mors censoris magnum malum denuntiare in foribus esse visum est. Populus enim Romanus supra modum dignita-

61 ὦφλε τὴν δίκην ἐρήμην, etc.] vid. Ruald.

62 ἀσσαρίων γὰρ τ̄ ἦν Anon.

63 φθόνον] Dacer. praefert φόνον ex Ms. [ita Anon.] ego lubentius legerem ψόφον, cum Bodl. 3. et Ald. quia καὶ κίνδυνον non satis apte φόνον sequi videtur, cum multo minus significet.

64 Ἰουλίου μηνὸς ἡ τοῦ τιμητοῦ τελευτὴ] Haeret Xyl. et merito. non enim hic mensis, sed Censoris nomen notari videtur, qui fuit C. Iulius: nec quidem mense Iulio decessit, sed antea, vt ex Liuio patet. Supposito itaque, μηνὸς scioli cuiuspiam interpretamentum esse, qui nil nisi Iulium mensem cogitabat, atque ita textum inuasisse, sic locus

τῶν τιμητῶν ἀρχήν. δεύτερον δὲ, πρὸ τῆς Καμίλλου φυγῆς, ἀνὴρ οὐκ ἐπιφανὴς μὲν, οὐδ' ἐκ τῆς βουλῆς, ἐπιεικὴς δὲ καὶ χρηστὸς εἶναι δοκῶν, Μάρκος Κεδίκιος, ἀνήνεγκε πρὸς τοὺς χιλιάρχους πρᾶγμα φροντίδος [65] ἄξιον. ἔφη γὰρ ἐν τῇ παρῳχημένῃ νυκτὶ καθ' ὁδὸν βαδίζων, ἣν καινὴν ὀνομάζουσι, κληθεὶς ὑπό τινος, φθεγξαμένου μέγα, στραφῆναι, καὶ θεάσασθαι μὲν οὐδένα, φωνῆς δὲ μείζονος, ἢ κατ' ἀνθρωπίνην, ἀκοῦσαι, τάδε λεγούσης· Ἄγε Μάρκε Κεδίκιε, λέγε πρὸς τοὺς ἄρχοντας ἕωθεν ἐλθὼν, ὀλίγου χρόνου Γαλάτας προσδέχεσθαι. Ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ χιλίαρχοι, γέλωτα καὶ παιδιὰν ἐποιοῦντο. καὶ μετ' ὀλίγον συνέβη τὰ περὶ Κάμιλλον.

15. Οἱ δὲ Γαλάται τοῦ Κελτικοῦ γένους ὄντες, ὑπὸ πλήθους λέγονται τὴν αὐτῶν ἀπολιπόντες, οὐκ οὖσαν αὐτάρκη τρέφειν ἅπαντας, ἐπὶ ζήτησιν ἑτέρας ὁρμῆσαι. μυριάδες δὲ πολλαὶ γενόμενοι νέων ἀνδρῶν καὶ μαχίμων, ἔτι δὲ πλείους παίδων καὶ γυναικῶν ἄγοντες, οἱ μὲν ἐπὶ τὸν βόρειον Ὠκεανὸν, ὑπερβαλόντες τὰ Ῥιπαῖα ὄρη, ῥυῆναι,

dignitatem cenſoriam veneratur et ſacram habet. Alterum prodigium fuit: Vir quidam ante Camilli exilium, obſcurus ille quidem, nec ſenatorii ordinis, probus tamen et frugi certe habitus, tribunis M. Cedicius renuntiauit rem non ſane contemnendam. Superiore, ait, nocte ex via, quam nouam vocant, quum a quopiam alta voce appellaretur, reſpexiſſe ſe, nec vidiſſe tamen quemquam: audiuiſſe autem humana maiorem vocem, quae ſibi hoc diceret: Age M. Cedici, tribunis militaribus nuntia ſummo mane, intra paucos dies Gallos exſpectent. Tribuni haec relata ſpreuerunt et habuerunt pro ludo: paulo poſt inſequuta eſt Camilli calamitas.

Galli ex Celtis oriundi, patria quum alere praegrauante multitudine omnes non valeret, ad nouas quaerendas ſedes feruntur profecti. Multa millia iuuenum bellicoſorum erant, quos longe maior ſequebatur puerorum et mulierum caterua. Horum pars Oceani Septentrionalis, Riphaeis ſuperatis montibus, oras inuaſiſſe,

locus ſtabit: Ἰουλίου τοῦ τιμητοῦ τελευτῇ.

65 ἅμα φροντίδος Vulcob.

66 Κελτο-

καὶ τὰ ἔσχατα τῆς Εὐρώπης κατασχεῖν, οἱ δὲ μεταξὺ Πυῤῥήνης ὄρυς καὶ τῶν Ἄλπεων ἱδρυθέντες, ἐγγὺς Σεννώνων καὶ Κελτορίων [66] κατοικεῖν χρόνον πολύν. ὀψὲ δ' οἴνυ γευσάμενοι τότε πρῶτον ἐξ Ἰταλίας διακομισθέντος, ὕτως ἄρα θαυμάσαι τὸ πόμα, καὶ πρὸς τὴν καινότητα τῆς ἡδονῆς ἔκφρονες γενέσθαι πάντες [67], ὥς' ἀράμενοι τὰ ὅπλα, καὶ τὺς γονέας ἀναλαβόντες, ἐπὶ τὰς Ἄλπεις φέρεσθαι, καὶ ζητεῖν ἐκείνην τὴν γῆν, ἣ τοιῦτον καρπὸν ἀναδίδωσι, τὴν δ' ἄλλην ἄκαρπον ἡγεῖσθαι καὶ ἀνήμερον. ὁ δ' εἰσαγαγὼν τὸν οἶνον παρ' αὐτὺς, καὶ παροξύνας ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν μάλιςα καὶ πρῶτος, Ἄῤῥων λέγεται γενέσθαι Τυῤῥηνὸς, ἀνὴρ ἐπιφανὴς, καὶ φύσει μὲν ὐ πονηρὸς, συμφορᾷ δὲ τοιαύτῃ χρησάμενος. ἦν ἐπίτροπος παιδὸς ὀρφανῦ, πλύτῳ τε πρώτυ τῶν πολιτῶν, καὶ θαυμαζομένυ κατ' εἶδος, ὄνομα Λυκύμωνος. ὗτος ἐκ νέυ παρὰ τῷ Ἄῤῥωνι δίαιταν εἶχε, καὶ μειράκιον ὢν, ὐκ ἀπέλειπε [68] τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ προσεποιεῖτο χαίρειν συνὼν ἐκείνῳ. καὶ πολὺν χρόνον ἐλάνθανε διεφθαρκὼς αὐτῦ τὴν γυναῖκα, καὶ

inuasisse, atque vltima insedisse Europae; pars inter Pyrenaeos montes et Alpes sedibus positis iuxta Senones et Celtorios diu habitauisse. Post vino, quod tum allatum primum ex Italia fuit, gustato, ita fuisse potus noua voluptate capti et insaniisse omnes, vt arreptis armis, parentes secum trahentes, illico contenderent versus Alpes, regionem illam, quae tam praestantem fructum gigneret, quaesituri, prae qua sterilem aliam immitemque ducebant. Inuexisse in Galliam vinum, atque illiciendae in Italiam gentis auctor et dux Aruns dicitur fuisse, clarus in Hetruria vir, neque sua sponte improbus, sed ex causa huiuscemodi. Tutor erat pupilli inter populares opulentissimi et formae praecellentis, Lucumoni erat nomen. Hic apud Aruntem a puero educatus fuerat, et iam adolescens etiam non reliquit domum eius, ipsius duci se consuetudine simulans. Diu Aruntis vxorem ignari corruperat, et ipse

66 Κελτορίων] Non mihi occurrit populus ita appellatus: forte Κελτῶν legendum: de Celtis enim rem narrat Liuius.

67 ἔκφρονας γ. πάντας dant Iunt. et Aldina.

68 ἀπέλιπε Iunt.

διεφθαρμένος ὑπ' ἐκείνης· ἤδη δὲ πόῤῥω τοῦ πάθους ἀμφοτέρων γεγονότων, καὶ μήτ' ἀφεῖναι τὴν ἐπιθυμίαν, μήτε κρύπτειν ἔτι δυναμένων, ὁ μὲν νεανίσκος ἐπεχείρει φανερῶς ἀποσπάσας ἔχειν τὴν ἄνθρωπον· ὁ δ' ἀνὴρ ἐπὶ δίκην ἐλθὼν, καὶ κρατούμενος πλήθει φίλων καὶ χρημάτων καὶ δαπάναις ὑπὸ τοῦ Λυκούμωνος, ἐξέλιπε τὴν ἑαυτοῦ καὶ πυθόμενος τὰ τῶν Γαλατῶν, ἧκεν ὡς αὐτοὺς, καὶ καθηγήσατο τῆς εἰς τὴν Ἰταλίαν στρατείας.

16. Οἱ δ' ἐμβαλόντες, εὐθὺς ἐκράτουν τῆς χώρας, ὅσην τὸ παλαιὸν οἱ Τυῤῥηνοὶ κατεῖχον, ἀπὸ τῶν Ἄλπεων ἐπ' ἀμφοτέρας καθήκουσαν τὰς θαλάσσας· ὡς καὶ τοὔνομα μαρτυρεῖ τῷ λόγῳ. τὴν μὲν γὰρ βόρειον θάλασσαν, Ἀδρίαν καλοῦσιν, ἀπὸ Τυῤῥηνικῆς πόλεως Ἀδρίας· τὴν δὲ πρὸς νότον κεκλιμένην, ἄντικρυς Τυῤῥηνικὸν πέλαγος. πᾶσα δ' ἐστὶ δενδρόφυτος αὕτη, καὶ θρέμμασιν εὔβοτος, καὶ κατάῤῥυτος ποταμοῖς. καὶ πόλεις εἶχεν ὀκτωκαίδεκα καλὰς καὶ μεγάλας, καὶ κατεσκευασμένας πρός τε χρηματισμὸν ἐργατικῶς, καὶ πρὸς δίαιταν πανηγυρικῶς, ἃς οἱ Γαλάται, τοὺς Τυῤῥηνοὺς ἐκβαλόντες, αὐτοὶ κατέσχον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπράχθη συχνῷ τινι χρόνῳ πρότερον.

ipſe corruptus fuerat ab ea. Quum eo amor vtriuſque exarſiſſet, vt neque compeſcere libidinem, neque poſſent occultam habere, adoleſcens propalam per vim auferre mulierem aggreditur. Vir iure poenas perſequutus, poſtquam eum frequentia amicorum, magnitudine pecuniae ſumtibuſque ſuperauit Lucumo, ex patria profugit, atque ad Gallos, de quorum viribus audierat, contulit ſe, illiſque ſe in Italiam expeditionis ducem praeſtitit.

Galli primo impetu totam occupant regionem, quam Tuſci ab Alpibus ad ſuperum inferumque mare pertinentem quondam tenuerant. Nomina ſunt argumento; quorum alterum ad Aquilonem vergens Adriaticum, ab Adria Tuſcorum colonia: alterum ad meridiem ſpectans communi vocabulo gentis Tuſcum vocant. Arboribus regio omnis paſcuiſque laeta atque irrigua fluminibus, incolebatur vrbibus octodenis inſignibus et amplis, ad rem induſtria parandam et ad luxum vitae pariter comparatis. Has Galli eiectis Tuſcis, ipſi inſedere. Verum haec multo ante acta fuerant.

Galli

17. Οἱ δὲ Γαλάται πρὸς πόλιν τότε Τυῤῥηνίδα Κλούσιον στρατεύσαντες, ἐπολιόρκουν. οἱ δὲ Κλουσῖνοι [69] καταφυγόντες ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους, ᾐτήσαντο πρέσβεις παρ' αὐτῶν καὶ γράμματα πρὸς τοὺς βαρβάρους. ἐπέμφθησαν δὲ τοῦ Φαβίων γένους τρεῖς ἄνδρες εὐδόκιμοι, καὶ τιμὰς μεγάλας ἔχοντες ἐν τῇ πόλει. τούτους ἐδέξαντο μὲν οἱ Γαλάται φιλανθρώπως, διὰ τὸ τῆς Ῥώμης ὄνομα, καὶ παυσάμενοι τῆς πρὸς τὰ τείχη μάχης εἰς λόγους συνῆλθον. πυνθανομένων δ' αὐτῶν, ὅ τι παθόντες ὑπὸ Κλουσίνων ἥκοιεν ἐπὶ τὴν πόλιν, γελάσας ὁ βασιλεὺς τῶν Γαλατῶν Βρέννος· Ἀδικοῦσιν ἡμᾶς, ἔφη, Κλουσῖνοι, γῆν καὶ χώραν ὀλίγην μὲν γεωργεῖν δυνάμενοι, πολλὴν δὲ κατέχειν ἀξιοῦντες, καὶ μὴ μεταδιδόντες ἡμῖν ξένοις οὖσι καὶ πολλοῖς καὶ πένησι. ταῦτα [70] δ' ἄρα καὶ ὑμᾶς ἠδίκουν, ὦ Ῥωμαῖοι, πρότερον μὲν Ἀλβανοὶ καὶ Φιδηνάται, καὶ Ἀρδεάται, νῦν δὲ Οὐήϊοι καὶ Καπηνάται, καὶ πολλοὶ Φαλίσκων καὶ Οὐολούσκων· ἐφ' οὓς ὑμεῖς στρατεύοντες [71], ἐὰν μὴ μεταδῶσιν [72] ὑμῖν τῶν ἀγαθῶν, ἀνδραποδίζεσθε, λεηλατεῖτε,

Galli Clusium tunc Hetruriae vrbem admotis copiis obsidebant. Clusini, opem ab Romanis postulantes, orauerunt, vt legatos cum literis ad barbaros mitterent. Missi fuere tres ex Fabiorum gente clari viri, qui magnos honores adepti Romae erant. His Galli, propter nomen vrbis, comiter exceptis, omissa oppugnatione in colloquium conuenere. Qua Clusinorum iniuria incitati vrbem eorum oppugnatum venissent, Romanis quaerentibus, ridens Gallorum rex Brennus: Iniuria afficiunt, inquit, nos Clusini, qui solum et agrum latius affectent possidere, quam colere valeant, neque aduenis nobis, qui multi sumus et inopes, partem concedant. Eadem in vos iniuria, Romani, primum Albanorum, Fidenatium et Ardeatium fuit: nunc Veientium, Capenatium, multorumque Falisci et Volsci nominis. Quibus, nisi parte fortunarum suarum vobis cedant, arma infertis, in seruitutem eos abripitis,

popula-

69 Κλούσιοι Bodl. 3.
70 ταῦτα] Malim scribere ταὐτά. *H. Steph.*
71 στρατεύσαντες Bodl. 3.
72 μεταδίδωσιν idem.

καὶ κατασκάπτετε τὰς πόλεις αὐτῶν· οὐδὲν οὐδὲ ὑμεῖς γε δεινὸν, οὐδ᾽ [73] ἄδικον ποιοῦντες, ἀλλὰ τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν νόμων ἀκολουθοῦντες, ὃς τῷ κρείττονι τὰ τῶν ἡττόνων δίδωσιν, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ τελευτῶν εἰς τὰ θηρία. καὶ γὰρ τούτοις ἐκ φύσεως ἔνεστι, τὸ ζητεῖν [74] πλέον ἔχειν τὰ κρείττονα τῶν [75] ὑποδεεστέρων. Κλουσίνους δὲ παύσασθε πολιορκουμένους οἰκτείροντες, ὡς μὴ καὶ Γαλάτας διδάξητε χρηστοὺς καὶ φιλοικτίρμονας γενέσθαι τοῖς ὑπὸ Ῥωμαίων ἀδικουμένοις. Ἐκ τούτων τῶν λόγων ἔγνωσαν οἱ Ῥωμαῖοι τὸν Βρέννον ἀσυμβάτως ἔχοντα· καὶ παρελθόντες εἰς τὸ Κλούσιον, ἐθάῤῥυνον καὶ παρώρμων τοὺς ἄνδρας ἐπεξελθεῖν τοῖς βαρβάροις [76] μετ᾽ αὐτῶν, εἴτε τὴν ἐκείνων ἀλκὴν καταμαθεῖν, εἴτε τὴν ἑαυτῶν ἐπιδείξασθαι θέλοντες. ἐκδρομῆς δὲ τῶν Κλουσίνων καὶ μάχης παρὰ τὰ τείχη γενομένης, εἷς τῶν Φαβίων, Κόϊντος Ἄμβουστος, ἵππον ἔχων ἐξήλασεν ἀντίος ἀνδρὶ μεγάλῳ καὶ καλῷ, Γαλάτῃ, πολὺ προϊππεύοντι τῶν ἄλλων, ἀγνοηθεὶς ἐν ἀρχῇ διὰ τὸ τὴν σύνοδον ὀξεῖαν γενέσθαι, καὶ τὰ ὅπλα

populamini, vrbes exſcinditis. Neque factum id veſtrum tamen iniquum ſit, ſed antiquiſſimam legem ſequimini ducem, quae fortibus res largitur debiliorum, ducta a deo et ad bruta vſque terminans. Nam et his natura comparatum eſt, vt praeferri imbecillioribus velint praeſtantiora. Deſinite igitur Cluſinorum deplorare obſidionem, ne exemplo Galli veſtro incipiant oppreſſorum a vobis miſereri. Ex hoc reſponſo abhorrere Brennum cognoſcunt Romani a quietis conſiliis. Itaque Cluſium ingreſſi, ciues confirmant et acuunt, vt vna ſecum faciant in barbaros impreſſionem, ſiue quo experirentur illorum virtutem, ſiue vt oſtenderent ſuam. Quum eruptione pro muris Cluſini pugnarent, vnus ex Fabiis Q. Ambuſtus euectus extra aciem equo, Gallo cuidam proceritate corporis et forma inſigni, qui longe ante ſigna extulerat ſe, occurrit ignotus initio, quod eſſet concurſus acris, et perſtringerent aciem hoſtium fulgentia

73 deſunt οὐδὲ ὑμεῖς γε δεινὸν οὐδὲ Bodl. 3.

74 διὰ τὸ ζητεῖν Bodl. 3. et Iunt.

75 pro τῶν legit διὰ Vulcob.

76 τοὺς βαρβάρους Bodl. 3. Iunt. Ald.

77 τὸν

περιλάμποντα τὴν ὄψιν ἀποκρύπτειν. ὡς δ' ἐπικρατήσας τῇ μάχῃ, καὶ καταβαλὼν ἐσκύλευε τὸν ἄνδρα [77], γνωρίσας ὁ Βρέννος αὐτοῦ ἐπεμαρτύρατο Θεοὺς, ὡς παρὰ τὰ κοινὰ καὶ νενομισμένα πᾶσιν ἀνθρώποις ὅσια καὶ δίκαια, πρεσβευτοῦ μὲν ἥκοντος, πολέμια δ' εἰργασμένου. καταπαύσας δὲ τὴν μάχην αὐτίκα, Κλουσίνους μὲν εἴα χαίρειν, ἐπὶ δὲ τὴν Ῥώμην τὸν στρατὸν ἦγεν. οὐ βουλόμενος δὲ δόξαι τὴν ἀδικίαν αὐτοῖς [78] ὥσπερ ἀσμένοις γεγονέναι καὶ δεομένοις προφάσεως, ἔπεμψεν ἐξαιτῶν ἐπὶ τιμωρίᾳ τὸν ἄνδρα [79]. καὶ προῆγεν ἅμα σχολαίως.

18. Ἐν δὲ Ῥώμῃ τῆς βουλῆς συναχθείσης, ἄλλοι τε πολλοὶ τῶν Φαβίων [80] κατηγόρουν, καὶ τῶν ἱερέων οἱ καλούμενοι Φητιαλεῖς ἐνῆγον, ἐπιθειάζοντες καὶ κελεύοντες τῶν πεπραγμένων ἄγος τὴν σύγκλητον εἰς ἕνα τὸν αἴτιον τρέψασαν, ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἀφοσιώσασθαι. τούτους τοὺς Φητιαλεῖς Πομπίλιος Νουμᾶς, βασιλέων ἡμερώτατος γενόμενος καὶ δικαιότατος, κατέστησε, φύλακας μὲν εἰρήνης, ἐπιγνώμονας δὲ καὶ βεβαιωτὰς αἰτιῶν, αἳ σὺν δίκῃ πόλεμον ἐπισυνάπτουσι. τῆς δὲ βουλῆς ἐπὶ τὸν δῆμον ἀνενεγκαμένης

fulgentia eius arma. Vt barbarum ſuperauit pugna occiditque, legentem ſpolia agnouit Brennus: ille deos teſtatus, violato iure gentium, quod apud omnes ſit nationes ſacroſanctum, eum, qui vt legatus veniſſet, hoſtilia perpetraſſe, extemplo ſigno receptui dato ſolutaque Cluſinorum obſidione, Romam agmen conuertit. Ne tamen cupientibus quiſquam exiſtimaret oblatam iniuriam et quaeſitam occaſionem, legatos praemittit, qui Fabium ſibi ad ſupplicium poſtularent dedi: ſimul lento agmine progreditur.

Romae ſenatu conuocato, cum alii multi Fabios increpauerunt, tum ſacerdotes, qui appellantur Feciales, religione ſenatui iniecta, iuſſerunt, vt iniuriae piaculo in vnum autorem verſo id amoliantur a reliquis. Hos Feciales quietiſſimus et iuſtiſſimus rex inſtituit Numa pacis cuſtodes, cognitores arbitroſque cauſarum belli indicendi legitimarum. Eam diſceptationem reiecit ſenatus ad populum.

77 τὸν ἄνθρωπον Vulc. Bodl. 3.

78 αὐτῆς Bodl. 3.

79 deſunt τὸν ἄνδρα Bodl. 3. Iunt. et Ald.

80 τοῦ Φαβίου idem Bodl.

τὸ πρᾶγμα, καὶ τῶν ἱερέων ὅμοια τȣ̃ Φαβίȣ κατηγορȣ́ντων, ȣ̔́τω περιύβρισαν αὐτῶν οἱ πολλοὶ τὰ θεῖα καὶ κατεγέλασαν, ὥςε καὶ χιλίαρχον ἀποδεῖξαι τὸν Φάβιον μετὰ τῶν ἀδελφῶν. οἱ δὲ Κελτοὶ πυθόμενοι ταῦτα, καὶ χαλεπῶς φέροντες, ȣ̓δὲν ἐμποδὼν ἐποιȣ̃ντο τῆς σπȣδῆς, ἀλλ' ἐχώρȣν παντὶ τάχει, καὶ πρὸς τὸ πλῆθος αὐτῶν καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς παρασκευῆς, καὶ βίαν καὶ θυμὸν, ἐκπεπληγμένων τῶν διὰ μέσȣ, καὶ τὴν [81] χώραν ἀπολωλέναι πᾶσαν ἤδη, καὶ τὰς πόλεις εὐθὺς ἀπολέσθαι δοκȣ́ντων, παρ' ἐλπίδας ȣ̓δὲν ἠδίκȣν, ȣ̓δ' ἐλάμβανον ἐκ τῶν ἀγρῶν [82], ἀλλὰ καὶ τὰς πόλεις ἐγγὺς παρεξιόντες, ἐβόων ἐπὶ τὴν Ῥώμην πορεύεσθαι, καὶ μόνοις πολεμεῖν Ῥωμαίοις, τȣ̀ς δ' ἄλλȣς φίλȣς ἐπίςασθαι. τοιαύτῃ δὲ χρωμένων ὁρμῇ τῶν βαρβάρων, ἐξῆγον οἱ χιλίαρχοι τȣ̀ς Ῥωμαίȣς ἐπὶ τὸν ἀγῶνα, πλήθει μὲν ȣ̓κ ἐνδεεῖς, ἐγίνοντο γὰρ ὁπλῖται τετρακισμυρίων ȣ̓κ ἐλάσσȣς, ἀνασκήτȣς δὲ [83] τȣ̀ς πολλȣ̀ς, καὶ τότε πρῶτον ἁπτομένȣς ὅπλων. ἔτι δ' ἐξημέλητο τὰ τῶν Θεῶν αὐτοῖς, ȣ̔́τε καλλιερήσασιν, ȣ̔́τε μάντεις, ἃ πρὸ κινδύνȣ καὶ μάχης εἰκὸς ἦν, ἐρο-

populum. Vbi Fecialibus non ſecus, quam in curia, Fabium criminantibus, tantum cepit plebem religionis ludibrium et contemtus, vt etiam Fabium illum cum fratribus tribunum militum deſignarent. His Galli intellectis inflammati, praeciſa omni mora citato pergunt agmine. Ad quorum multitudinem et rutilantia arma, vimque et ferociam trepidos, qui viam accolebant, et prorſus iam de agris et vrbibus eſſe arbitrabantur actum, praeter ſpem nihil laeſerunt, neque ex agris quicquam rapuerunt, ſed vrbes ex propinquo quum praeterirent, Romam contendere ſe, ſolos petere clamabant Romanos, reliquos pro amicis habere. Ita ſigna Gallis ad vrbem rapientibus, tribuni legiones non pauciores numero, (erant enim non infra quadraginta millia peditum) verum tumultuarios pleroſque ac armis inſuetos ad bellum educunt, deorum immemores, non litato, non auſpicato, quomodo expetere pacem deum ante certamen et pugnam conueniebat.

81 καὶ τήν τε Bodl. 3.
82 ἀγορῶν Vulcob.
83 Ἔχοντες, quod in vulgatis pone ἀνασκήτȣς δὲ legitur, omittunt Bodl. 3. Fl. et Ald. et quidem recte.

84 ἐπετά-

μένοις. οὐδενὸς δ' ἧττον ἐτάραττεν [84] ἡ πολυαρχία τὰ πραττόμενα. καίτοι πρότερόν γε καὶ πρὸς ἐλάττονας ἀγῶνας εἵλοντο πολλάκις μονάρχους, οὓς δικτάτωρας καλοῦσιν· οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅσον ἐστὶν εἰς ἐπισφαλῆ καιρὸν ὄφελος, μιᾷ χρωμένους γνώμῃ πρὸς ἀνυπεύθυνον ἀρχὴν, ἐν χερσὶ τὴν δίκην ἔχουσαν, εὐτακτεῖν. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ Κάμιλλος ἀγνωμονηθεὶς ἔβλαψε τὰ πράγματα, τοῦ μὴ πρὸς χάριν, μηδὲ κολακεύοντας [85] ἄρχειν, φοβεροῦ γενομένου. προελθόντες οὖν ἀπὸ τῆς πόλεως σταδίους ἐννενήκοντα, παρὰ τὸν Ἀλίαν [86] ποταμὸν ηὐλίσθησαν, οὐ πόῤῥω τοῦ στρατοπέδου τῷ Θύμβριδι συμφερόμενον. ἐνταῦθα δὲ τῶν βαρβάρων ἐπιφανέντων, αἰσχρῶς ἀγωνισάμενοι δι' ἀταξίαν, ἐτράποντο. καὶ τὸ μὲν ἀριστερὸν κέρας εὐθὺς ἐμβαλόντες εἰς τὸν ποταμὸν οἱ Κελτοὶ διέφθειραν· τὸ δὲ δεξιὸν, ὑπ-

niebat. Nec ducum multitudo mediocrem confufionem rebus gerendis attulit: quum tamen ad minora bella multis tempeftatibus ante vnicum ducem, quem dictatorem vocant, elegiffent; haud nefcii, quanti dubiis temporibus interfit, vno animo ciues libero imperio, a quo prouocatio non fit, dicto effe audientes. Maximo etiam detrimento reipublicae Camilli indigna fuit fortuna, quum nifi populariter et ambitiofe imperares, periculum propofitum haberes. Profecti ab vrbe ad vndecimum lapidem caftra metati funt prope flumen Alliam, qui haud procul inde immifcet fe Tyberi. Quo loco cum obuiis barbaris foede (quia incondita omnia apud ipfos erant) praeliati in fugam vertuntur. Siniftrum cornu in amnem actum, illico hoftes oppreffere: in dextro,

84 ἐπετάραττεν Vulc. Bodl. 3.

85 Κολακεύοντας] Aliter, κολακεύοντος. [ita Vulcob. et Bodl. 3. item Iuntina. fed vulgatam dat Aldina.] forte κολακευτικῶς.

86 παρὰ τὸν Ἀλίαν] Poëtae *Alliam* duobus *ll* fcribunt, vulgo obtinet: quum noftra et Graeca fit verior, vt in Liuianis annotationibus iam ante docuit Sigonius. Addam obiter, quod ad eam fententiam confirmandam facit. Afconius in Tullianam diuinationem, haec exponens verba, *Habet Allienum*, oftendit, dubitatum fuiffe, propriumne id nomen, an vero appellatiuum fuerit. Quo ex loco fatis conftat, et Aliam fluuium (nam inde nomen factum videri ait) vnico *l*, et in oratione ifta Ciceronis eodem modo Alienum fcribendum fuiffe: alioquin in voce Allienum nihil erat

εκκλῖναν τὴν ἐπιφορὰν ἐκ τȣ̃ πεδίȣ πρὸς τȣ̀ς λόφȣς, ἧττον ἐξεκόπη· καὶ διεξέπεσον ἀπὸ τȣ́των εἰς τὴν πόλιν ȣ̓ πολλοί. τοῖς δ' ἄλλοις, ὅσοι, τῶν πολεμίων ἀπειπόντων πρὸς τὸν φόνον, ἐσώθησαν, εἰς Βηΐȣς αἱ φυγαὶ διὰ νυκτὸς ἦσαν, ὡς τῆς Ῥώμης οἰχομένης, καὶ τῶν ἐκεῖ πάντων ἀπολωλότων.

19. Ἐγένετο δ' ἡ μάχη περὶ τροπὰς θερινὰς [87] περὶ τὴν πανσέληνον. ᾗ καὶ πρότερον ἡμέρᾳ μέγα πάθος [88] συνέβη τὸ περὶ τȣ̀ς Φαβίȣς· τριακόσιοι γὰρ ἐκ τȣ̃ γένȣς ὑπὸ Τυῤῥηνῶν ἀνηρέθησαν. ἐκράτησε δὲ, τὴν ἡμέραν ἀπὸ τῆς δευτέρας ἥττης, Ἀλιάδα μέχρι νῦν καλεῖσθαι διὰ τὸν ποταμόν. περὶ δ' ἡμερῶν ἀποφράδων [89], εἴτε χρὴ τίθεσθαί τινας, εἴτ' ὀρθῶς Ἡράκλειτος ἐπέπληξεν Ἡσιόδῳ, τὰς μὲν ἀγαθὰς ποιȣμένῳ, τὰς

dextro, quod ex campis ſenſim impreſſionem declinans ad colles ſucceſſerat, minus damni acceptum: horum plerique inde incolumes euaſerunt ad vrbem. Alios, quos hoſtis ſatietate caedis reliquos fecerat, quaſi Roma deſperata, ac complorata republica fuga, nocte detulit Veios.

Pugnatum plenilunio circa ſolſtitium aeſtiuale: quo die ante quoque ingens Fabiorum accepta clades fuerat, ex qua familia trecenti fuerant ab Hetruſcis caeſi. Caeterum obtinuit, vt dies ex clade poſteriore ad noſtrum vſque aeuum a flumine Allienſis vocaretur. De diebus nefaſtis, habendi necne ſint, et an recte Heſiodum, qui alios bonos, alios conſtituit malos, quaſi ignoret, cuiuſuis erat ſcrupuli, quae vt ab Allia deduceretur, ita appellatiui et adiectiui vim non habebat. *Xylander.*

87 περὶ τροπὰς θερινὰς] *poſt ſolſtitium* verti: vt oſtenderem, vel illud περὶ latius, quam alioquin, ſumendum, vt ſignificet *haud diu poſt:* vel μετὰ (quod puto) ſcriptum fuiſſe. [et ita exhibet Anonym.] Non enim ignorauit, Quintili menſe medio pugnatum fuiſſe: quod paulo infra et in Probl. Rom. monet. *Xylander.*

88 μέγα πένθος Anonym.

89 περὶ δ' ἡμερῶν ἀποφράδων, etc.] Locus totus eſt a Lapo male verſus. Diſputat autem hac de re Plutarchus in Quaeſtionibus Romanis. Habet et lectu digna Macrobius Saturnaliorum primo, cap. 16. et alii. Heſiodi de diebus ſententia ex eius de ea re libello cuiuis poteſt innoteſcere. *Xylander.*

90 ἑτέρωθι

δὲ Φαύλας, ὡς ἀγνοοῦντι φύσιν ἡμέρας ἁπάσης μίαν οὖσαν, ἑτέρωθι διηπόρηται [90]. τῇ δ' ὑποκειμένῃ γραφῇ τὸ μνημονεῦσαι παραδειγμάτων ὀλίγων, ἴσως ἂν ἁρμόσειε. τοῦτο μὲν [91], Βοιωτοῖς, Ἱπποδρομίου μηνὸς, ὡς δ' Ἀθηναῖοι καλοῦσιν, Ἑκατομβαιῶνος ἱσταμένου πέμπτῃ, δύο λαβεῖν συνέβη νίκας ἐπιφανεστάτας, αἷς τοὺς Ἕλληνας ἠλευθέρωσαν, τήν τε περὶ Λεῦκτρα [92], καὶ τὴν ἐπὶ Γεραιστῷ [93], ταύτης πρότερον ἔτεσι πλείοσιν, ἢ διακοσίοις [94], ὅτε Λατταμύαν καὶ Θεσσαλοὺς ἐνίκησαν. τοῦτο

cuiuſuis diei eandem eſſe naturam, reprehenderit Heraclitus, alio loco diſputauimus. At ab hac commentatione non ſit fortaſſis alienum pauca referre exempla. Hinc Boeotiis in diem quintum menſis Hippodromii, quem appellant Athenienſes Hecatombaeona, victorias duas clariſſimas, quibus libertatem Graeciae aſſeruerant, contulit fortuna, Leuctricam, et alteram, ante annis amplius ducentis, ad Geraeſton, quum Lattamyam et Theſſalos fuderunt. Hinc

90 ἑτέρωθι διηπόρηται] Non immerito quis dubitet et quaerat, vnde pendeant haec verba, ἑτέρωθι διηπόρηται. Ego aliud, quod reſpondeam, non habeo, quam videri Plutarchum voluiſſe ad illa verba, περὶ δ' ἡμερῶν ἀποφράδων, referre, hoc modo: περὶ δ' ἡμερῶν ἀποφράδων, εἴτε χρὴ τίθεσθαί τινας, εἴτε μὴ, ἑτέρωθι διηπόρηται. Atque ita, quae interiecta ſunt, per parentheſin poſita eſſe dicendum fuerit: ſed ita, vt ante ὀρθῶς aliquid deſiderari fatendum ſit: quod quale ſit, coniiciendum potius, quam affirmandum eſt. Dico igitur, ex coniectura ita legendum videri, εἴτε μὴ περὶ ὧν ὀρθῶς Ἡράκλειτος ἐπέπληξεν Ἡσιόδῳ. *H. Steph.* vel, εἴτε μὴ, καὶ ὀρθῶς. *Bryanus.*

91 τοῦτο μὲν] In quodam vet. cod. ſcriptum eſt, τοῦτο μὲν τοίνυν. *H. Steph.*

92 Λεύκτραν Bodl. 3.

93 Γεραιστῷ] Corrigit Palmerius Κερησσῷ, ex Pauſaniae Boeoticis, qui locum ita deſcribit: ἔστι δὲ ἐχυρὸν χωρίον ὁ Κερησσὸς ἐς τὴν Θεσπιέων, ἐς ὃ καὶ πάλαι ποτὲ ἀνεσκευάσαντο (Βοιωτοὶ) κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τῶν Θεσσαλῶν.

94 Διακοσίοις] Xyl. malit ἑκατὸν, vt tempora congruant. [et ita Anonym.] Pugnae huius meminit Noſter, de Herod. malign. p. 1592. vbi Theſſalorum ducem Λατταμίαν, non Λατταμύαν vocat. [Integra Xylandri ad hunc locum annotatio haec eſt: Locum exempla obſcurum reddunt. Nihil Leuctrica Epaminondae Thebanorum ducis de Lacedaemoniis victoria notius. De altera illa contra Theſ-

 ſalos

δ' αὖ πάλιν, Πέρσαι μηνὸς Βοηδρομιῶνος ἕκτῃ μὲν Μαραθῶνι, τρίτῃ δ' ἐν Πλαταιαῖς [95], ἅμα καὶ περὶ Μυκάλην ἡττήθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, πέμπτῃ δὲ [96] φθί-

Hinc Perſae menſis Boëdromionis die ſexto in Marathone, tertio ad Plataeas, eodemque ad Mycalen ſunt a Graecis caeſi, vigeſimo ſexto

ſalos et Lattamyam meminit Plutarchus noſter in libello de improbitate Herodoti, aitque, Theſſalos, quum Graeciam ad Theſpias vſque occupaſſent, a Boeotis victos eſſe proelio, Lattamia, (ſic enim ibi ſcribitur) Theſſalorum duce, etiam interfecto: idque paullo ante pugnam ad Thermopylas factum ibi oſtendit. Sane hac de re alibi nihil me legiſſe recordor. Herodotus in Vrania Phocenſibus videtur hanc victoriam adſcribere, iniquior alias etiam Boeotis, vt Plutarchus ibi docet. Sed in noſtro, quem tractamus, loco duae voces ſunt mihi mendi ſuſpectae, Γεραιστῷ et διακοσίοις: quarum altera Geographiae videtur repugnare, alteram certa temporum ratio improbat; niſi forte Geraeſtus etiam Boeotiae locus eſt apud Theſpias: nam Euboicus nihil huc facit. Caeterum inter pugnam Thermopylenſem (cui haec Theſſalorum clades non multum anteceſſiſſe dicitur a Plutarcho) et Leuctricam Epaminondae victoriam anni CVIII. non plures, interuenerunt: quod ex Pauſania, Diodoro Siculo, Polybio, aliisque auctoribus demonſtrari facile poteſt, vt verum non ſit, quod hic dicitur, neque διακοσίοις ſtare poſſit. ἑκατὸν malim, itaque verti: cuius fortaſſis nota ρ̄ a librario in σ̄ conuerſa falſae lectioni occaſionem praebuerit: quod non hic modo, ſed ſaepe alibi commiſſum iudico. Caeterae hiſtoriae notae ſunt, de victis ad Marathonem a Miltiade, ad Plataeas a Pauſania, ad Mycalen a Leotychida et Xanthippo Athenienſe, ac poſt ad Arbela ab Alexandro Magno, Perſis: neque opus eſt locos ſcriptorum indicare. Chabrias apud Naxum Spartanos vicit. Xenophon ad finem quinti Ἑλλην. Diodorus lib. XV. Plutarchus in vita Phocionis. Ibidem de pugna ad Cranonem, hoc eſt, bello Lamiaco: et Diodorus lib. XVIII. de Chaeronenſi, lib. XVI. Archidamus Ageſilai filius fuit: meminit Plutarchus in Agidis initio, et in Laconicis Pauſanias: et Diod. Siculus lib. XVI. oſtendit, eodem anno factum, quo hic Plutarchus affirmat.]

95 Τρίτῃ δ' ἐν Πλαταιαῖς] In Ariſtide, p. 315. eſt, τῇ τετράδι. quanquam Op. Mor. p. 623. ſit τρίτῃ δ' ἱσταμένου, vt hic. vide Rualdum.

96 Πέμπτῃ δὲ] Multum variatur in notis numeralibus dierum, et nominibus menſium; de

νοντος, ἐν Ἀρβήλοις· Ἀθηναῖοι [97] τὴν περὶ Νάξον ἐνίκων ναυμαχίαν, ἧς Χαβρίας ἐστρατήγει, τοῦ Βοηδρομιῶνος περὶ [98] τὴν πανσέληνον· ἐν δὲ Σαλαμῖνι περὶ τὰς εἰκάδας, ὡς ἡμῖν ἐν τῷ περὶ ἡμερῶν ἀποδέδεικται. ἐνήνοχε δὲ καὶ ὁ Θαργηλιὼν μὴν τοῖς βαρβάροις ἐπιδήλως [99] ἀτυχίας· καὶ γὰρ Ἀλέξανδρος ἐπὶ Γρανικῷ τοὺς βασιλέως στρατηγοὺς Θαργηλιῶνος [100] ἐνίκησε. καὶ Καρχηδόνιοι περὶ Σικελίαν ὑπὸ Τιμολέοντος ἡττῶντο τῇ ἑβδόμῃ φθίνοντος, περὶ ἣν δοκεῖ καὶ τὸ Ἴλιον ἁλῶναι [Θαργηλιῶνος,] ὡς Ἔφορος καὶ Καλλισθένης καὶ Δαμάστης καὶ Φύλαρχος ἱστορήκασιν. ἀνάπαλιν δ' ὁ Μεταγειτνιών, ὃν Βοιωτοὶ Πάνεμον καλοῦσιν, Ἕλλησιν οὐκ εὐμενὴς γέγονε. τούτου γὰρ τοῦ μηνὸς ἑβδόμῃ, καὶ τὴν ἐν Κρανῶνι μάχην ἡττηθέντες ὑπ' Ἀντιπάτρου τελέως ἀπώλοντο, καὶ πρότερον ἐν Χαιρωνείᾳ μαχόμενοι πρὸς Φίλιππον ἠτύχησαν. τῆς δ' αὐτῆς ἡμέρας ταύτης ἐν τῷ Μεταγειτνιῶνι κατὰ τὸν αὐτὸν ἐνιαυτόν, οἱ μετ' Ἀρχιδάμου διαβάντες εἰς Ἰταλίαν, ὑπὸ τῶν ἐκεῖ βαρβά-

ſexto in Arbelis. Apud Naxum nauali victoria circa plenilunium menſe Boëdromione Athenienſes ſunt, duce Chabria, potiti. Ad Salamina vigeſimo, vt in commentario de diebus oſtendimus. Menſis quoque Thargelion fuit manifeſte barbaris infauſtus. Alexander enim regis praefectos hoc menſe ſuperauit ad Granicum. Eiuſdem menſis die vigeſimo quarto Carthaginenſes in Sicilia caeſi a Timoleonte ſunt: quo die eiuſdem menſis et Troia putatur capta, vt Ephorus, Calliſthenes, Damaſtes et Phylarchus autores ſunt. E diuerſo, menſis Metagitnion, quem vocant Boeotii Panemum, parum fuit Graecis ſecundus. Huius enim menſis die ſeptimo ſignis collatis ad Cranona Antipater victos funditus euertit, et fuerant ante iuxta Chaeroneam afflicti a Philippo. Hoc eodem die, eodem menſe et anno, Archidami copiae, quas tranſportauerat in Italiam, a barbaris incolis caeſae

de quo omnino conſulendus Sam. Petitus in Miſcellan. [οἱ δὲ πέμπτῃ Anonym.]

97 οἱ δὲ Ἀθηναῖοι Anonym.

98 παρὰ Vulcob.

99 Ἐπιδήλως] Potius, ἐπιδήλους.

100 Θαργηλιῶνος] Deeſſe videtur diei numerus.

ρων διεφθάρησαν. Καρχηδόνιοι δὲ τὴν ἐννάτην φθίνοντος, ὡς τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν ἀτυχημάτων [1] αὐτοῖς ἀεὶ φέρουσαν παραφυλάττουσιν. οὐκ ἀγνοῶ δ', ὅτι περὶ τὸν τῶν μυστηρίων καιρὸν αὖθις Θῆβαί τε κατεσκάφησαν ὑπ' Ἀλεξάνδρου, καὶ μετὰ ταῦτα φρουρὰν Ἀθηναῖοι Μακεδόνων ἐδέξαντο περὶ αὐτὴν τὴν εἰκάδα τοῦ Βοηδρομιῶνος, ᾗ τὸν μυστικὸν Ἴακχον ἐξάγουσιν [2]. ὁμοίως δὲ Ῥωμαῖοι τῆς αὐτῆς ἡμέρας πρότερον μὲν ὑπὸ Κίμβρων τὸ [μετὰ] Καιπίωνος [3] ἀπέβαλον στρατόπεδον, ὕστερον δὲ Λευκούλλου στρατηγοῦντος, Ἀρμενίους καὶ Τιγράνην ἐνίκησαν. Ἄτταλος δ' ὁ βασιλεὺς καὶ Πομπήϊος Μάγνος ἐν τοῖς ἑαυτῶν γενεθλίοις ἀπέθανον. καὶ ὅλως ἐστὶ πολλοὺς ἐπ' ἀμφότερα ταῖς αὐταῖς χρησαμένους ἀποδεῖξαι περιόδοις. ἀλλὰ Ῥωμαίοις αὕτη μία τῶν ἀποφράδων ἐστὶ, καὶ δι' αὐτὴν ἑκάστου μηνὸς ἕτεραι δύο,

caesae sunt. Carthaginenses diem vigesimum secundum, vt qui calamitates ipsis plurimas et maximas vbique attulerit, habent nefastum. Nec vero me fugit contra, circa tempus mysteriorum fuisse dirutas ab Alexandro Thebas, posteaque praesidium Macedonicum vigesimo die mensis Boëdromionis (quo die mysticam pompam Bacchi educunt) recepisse Athenienses. Eodem item die Romanos prius duce Cepione a Cimbris exutos castris, inde Armenios et Tigranem ductu et auspiciis Luculli fudisse. Attalum regem et Pompeium magnum perisse natalibus suis. Breui multos valeam commemorare, quibus vicissitudo fortunae in eosdem recurrit dies. Sed Romanis hic dies inter nefastos vnus est, et eius caussa alteri singulis mensibus bini, postquam

1 εὐτυχημάτων Vulc. pro αὐτοῖς dat Iuntina ἐν τοῖς.

2 ἢ τὸν μυστικὸν Ἴακχον ἐξάγουσιν] Xylander vertit: *sacra pompa in honorem Bacchi ducitur:* et annotat: Hoc enim est τὸν μυστικὸν Ἴακχον ἐξάγειν, vel ἐξελαύνειν: quae pompa ab vrbe Eleusinem ducebatur, vt in vita Phocionis hanc ipsam rem scribens Plutarchus docet. Meminit et alias non semel. Canebatur autem simul hymnus, qui et ipse Iacchus dicitur. Vide Arrianum lib. II. de expeditione Alexandri, vbi de Hercule Tyrio disputat. *Xylander.*

3 Σκηπίωνος] Omnes emendarunt Καιπίωνος. [ita Anonym. et Xylander haec annotat: Non Σκηπίωνος,

τῆς πρὸς τὸ συμβὰν εὐλαβείας καὶ δεισιδαιμονίας ἐπὶ πλέον [4] ὥσπερ εἴωθε, ῥυείσης [5]. ταῦτα μὲν οὖν [6] ἐν τῷ περὶ αἰτιῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπιμελέστερον διήρηται [7].

20. Μετὰ δὲ τὴν μάχην ἐκείνην εἰ μὲν εὐθὺς ἐπηκολούθησαν οἱ Γαλάται τοῖς φεύγουσιν, οὐδὲν ἂν ἐκώλυσε τὴν Ῥώμην ἄρδην ἀναιρεθῆναι, καὶ πάντας ἀπολέσθαι τοὺς ἐν αὐτῇ καταληφθέντας. τοσοῦτον οἱ φεύγοντες ἐνειργάζοντο δεῖμα τοῖς ὑποδεχομένοις, καὶ τοσαύτης πάλιν ἐνεπίμπλαντο ταραχῆς καὶ παραφροσύνης. νυνὶ δ᾽ ἀπιστίᾳ τοῦ μεγέθους οἱ βάρβαροι [8] τῆς νίκης, καὶ πρὸς εὐπάθειαν [9] ἐκ τοῦ περιχαροῦς, ἅμα καὶ νεμήσεις τῶν ἑαλωκότων ἐν τῷ στρατοπέδῳ χρημάτων τραπόμενοι, τῷ μὲν ἐκπίπτοντι τῆς πόλεως ὄχλῳ ῥᾳστώνην φυγῆς παρέσχον, ἐλπίσαι δ᾽ ἔτι καὶ παρασκευάσασθαι τοῖς ὑπομένουσι. τὴν γὰρ ἄλλην πόλιν προέμενοι, τὸ Καπιτώλιον ἐφράξαντο βέλεσι καὶ διατειχίσμασιν.

postquam religio ex hoc casu, et superstitio, vt solet, increuit. Verum haec sumus in causis rerum Romanarum accuratius persequuti.

Porro ex acie si vestigiis institissent illico Galli fugientium, haud dubie Roma funditus euersa, et qui ibi remanserant, deleti essent omnes. Tanto pauore, qui ex fuga se Romam receperant, repleuerant ciuitatem: tanta etiam incesserat eam inuicem perturbatio et stupor. Nunc quum victoriam non putarent barbari tantam, ex ingenti laetitia ad epulas, simulque ad praedae in castris captae partitionem conuersi, spacium profugiendi ex vrbe effusae turbae, et remanentibus sese colligendi praebuerunt, et ad defensionem parandi. Nam reliqua deserta vrbe, Capitolium telis et munitionibus firmauerunt.

Sacro-

Σκηπίωνος, sed Καιπίωνος legendum et intelligendum est de Caepione, vt alias ostendimus.]

4 ἐπὶ πλεῖον Vulcob.

5 Ῥυείσης] Idem obseruat in Rom. Quaest. p. 481. προσαγὲν (l. προσῆγεν) ὥσπερ φιλεῖ, ποῤῥωτέρω τὸ ἔθος δεισιδαιμονία.

6 οὖν deest Iuntinae et Ald.

7 διείρηται Bodl. 3.

8 Βάρβαροι sine artic.] Recte Vulcob. et Bodl. 3. οἱ βάρβαροι.

9 πρὸς εὐπάθειαν] Pro hoc accusatiuo antea legebatur valde diuersae significationis et minime loco conuenientis accusatiuus, nimirum ἀπάθειαν. *H. Steph.*

10 deest

ἐν πρώτοις δὲ τῶν ἱερῶν ἃ μὲν εἰς τὸ Καπιτώλιον ἀνεσκευάσαντο· τὸ δὲ πῦρ τῆς Ἑστίας αἱ παρθένοι μετὰ τῶν ἱερῶν ἁρπασάμεναι ἔφυγον [10]. καίτοι τινὲς οὐδὲν εἶναι τὸ φρουρούμενον ὑπ᾽ αὐτῶν ἕτερον, ἢ πῦρ ἄφθιτον ἱστοροῦσι, Νουμᾶ τοῦ βασιλέως καταστήσαντος, ὡς ἀρχὴν ἁπάντων, σέβεσθαι. κινητικώτατον γὰρ ἐν τῇ φύσει τοῦτο. κίνησις δέ τις, ἢ σὺν κινήσει πάντως, ἡ γένεσις. τὰ δ᾽ ἄλλα τῆς ὕλης μόρια, θερμότητος ἐπιλειπούσης [11], ἀργὰ κείμενα καὶ νεκροῖς ἐοικότα, ποθεῖ τὴν τοῦ πυρὸς δύναμιν, ὡς ψυχὴν, καὶ προσελθούσης ἁμωσγέπως ἐπὶ τὸ δρᾶν τι καὶ πάσχειν τρέπεται. τοῦτ᾽ οὖν, ἅτε δὴ περιττὸν ἄνδρα τὸν Νουμᾶν καὶ λόγον ἔχοντα ταῖς Μούσαις συνεῖναι διὰ σοφίαν, ἐξοσιῶσαι, καὶ φρουρεῖν ἀκοίμητον ἐν εἰκόνι τῆς τὰ πάντα κοσμούσης ἀϊδίου δυνάμεως. οἱ δὲ, τὸ μὲν πῦρ, ὥσπερ παρ᾽ Ἕλλησι, πρὸ ἱερῶν αἴθεσθαι [12] καθάρσιον, ἄλλα δὲ τὰ ἐντὸς ἀθέατα κρύπτεσθαι πᾶσι, πλὴν ταύταις ταῖς παρθένοις, ἃς Ἑστιάδας ἐπονομάζουσι. καὶ πλεῖστος μὲν λόγος κατεῖχε, τὸ Τρωϊ-

Sacrorum prima cura fuit, quorum partem in Capitolium comportauerunt. Sacrum ignem Veſtae virgines cum ſacris rapientes profugerunt. Scribunt tamen nonnulli, praeter aeternum ignem nihil eas ſervare, quem Numa rex, tanquam rerum omnium principium, dedit colendum. Habet enim vim mouentem ſupra caetera ignis: et generatio motus eſt, aut cum motu certe. Reliquae materiae partes deſtitutae calore, torpidae iacentes et mortuis ſimiles, velut animam quaerunt ignis vim; quae ſimulatque acceſſit, confert ſe ad agendum quid, aut patiendum: ignem igitur virum curioſum, et quem fama tenet ob ſapientiam cum Camoenis conſuetudinem habuiſſe, Numam, conſecraſſe et perennem mandaſſe ſeruandum, vt inſtar aeternae, quae vniuerſitatem moderatur, virtutis. Alii ignem, Graecorum more, luſtrale ſacris proponi ardentem: caetera in penetralibus condita, praeter has virgines, quas Veſtales vocant, nemini conſpecta. Plurimorumque vulgatum ſermone eſt, Mineruae ſignum ibi aſſeruari ex

10 deeſt ἔφυγον Bodl. 3.
11 ἐπιλιπούσης idem.
12 ἔσεσθαι idem. αἴσθεσθαι Iuntina.

13 Παλλά-

κὸν ἐκεῖνο Παλλάδιον ἀποκεῖσθαι [13] δι' Αἰνείȣ κομισθὲν εἰς Ἰταλίαν. εἰσὶ δ' οἱ τὰ Σαμοθρᾴκια, μυθολογȣ̃ντες, Δάρδανον μὲν εἰς Τροίαν ἐξενεγκάμενον ὀργιάσαι καὶ καθιερῶσαι κτίσαντα τὴν πόλιν, Αἰνείαν δὲ περὶ τὴν ἅλωσιν ἐκκλέψαντα διασῶσαι μέχρι τῆς ἐν Ἰταλίᾳ κατοικήσεως. οἱ δὲ προσποιȣ́μενοι πλέον ἐπίςασθαί τι περὶ τȣ́των, δύο φασὶν ȣ̓ μεγάλȣς ἀποκεῖσθαι πίθȣς, ὧν τὸν μὲν, ἀνεῳγότα καὶ κενὸν, τὸν δὲ, πλήρη καὶ κατασεσημασμένον· ἀμφοτέρȣς δὲ ταῖς παναγέσι μόναις παρθένοις ὁρατȣ̀ς εἶναι. ἄλλοι δὲ τȣ́τȣς διεψεῦσθαι νομίζȣσι, τῷ τὰ πλεῖςα τῶν ἱερῶν τότε τὰς κόρας ἐμβαλȣ́σας εἰς πίθȣς δύο κατὰ γῆς κρύψαι ὑπὸ τῷ νεῷ [14] τȣ̃ Κυρίνȣ, καὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον ἔτι καὶ νῦν τῶν πίθων [15] φέρεσθαι τὴν ἐπωνυμίαν [16].

21. Τὰ δὲ κυριώτατα καὶ μέγιςα τῶν ἱερῶν αὗται λαβȣ̃σαι φυγῇ παρὰ τὸν ποταμὸν ἐποιȣ̃ντο τὴν ἀναχώρησιν. ἐνταῦθα Λεύκιος Ἀλβῖνος, ἀνὴρ δημοτικὸς,

ex Troia in Italiam ab Aenea aduectum. Sunt qui fabulentur, deos ex Samothracia, quum Troiam conderet, attulisse eo Dardanum, atque sacrasse, sacraque et ceremonias iis instituisse; Aeneam inde, capta Troia, clam sublata seruasse, dum in Italia consedit. Qui vero maiorem habere se huius rei notitiam iactant, duo aiunt illic reposita dolia esse, apertum alterum atque inane, alterum plenum et consignatum, solarum vtrumque sanctissimarum harum virginum permissum oculis. Hos alii hinc arbitrantur falli, quod ea tempestate virgines maximam sacrorum partem in duo conditam dolia defoderint sub aede Quirini, vnde locus adhuc doliorum seruet nomen.

Praecipuis vero et dignioribus sublatis sacris propter fluuium ceperunt fugam. Ibi L. Albinus, de plebe homo, plaustro

13 Παλλάδιον ἀποκεῖσθαι] Forte ἐναποκεῖσθαι, ibi in Capitolio asseruari.

14 τῶν νεῶν Iunt. Ald. τὸν νεὼν Vulcob. Bodl. 3.

15 πιθηκῶν Vulcob.

16 τὸν τόπον ἐκεῖνον ἔτι καὶ νῦν τῶν πίθων φέρεσθαι τὴν ἐπωνυμίαν] Vocatur enim Doliola. Pompeius Festus lib. IV. Paulo alia nominis origo a Varrone traditur lib. IV. de lingua Latina: sed Pompeius plane Plutarchum tuetur, et Liuius. *Xylander.*

17 ὑφ'

ἐν τοῖς φεύγουσιν ἔτυχε τέκνα νήπια καὶ γυναῖκα μετὰ χρημάτων ἀναγκαίων ἐφ᾽ [17] ἁμάξης ὑπεκκομίζων. ὡς δ᾽ εἶδε τὰς παρθένους ἐν τοῖς κόλποις φερούσας τὰ τῶν Θεῶν ἱερὰ, θεραπείας ἐρήμους πορευομένας [18] καὶ κακοπαθούσας, ταχὺ τὴν γυναῖκα μετὰ τῶν παίδων καὶ τῶν χρημάτων καθελὼν ἀπὸ τῆς ἁμάξης, ἐκείναις παρέδωκεν ἐπιβῆναι καὶ διαφυγεῖν εἴς τινα τῶν Ἑλληνίδων πόλεων. τὴν μὲν οὖν Ἀλβίνου πρὸς τὸ θεῖον εὐλάβειαν καὶ τιμὴν ἐν τοῖς ἐπισφαλεστάτοις καιροῖς ἐκφανῆ γενομένην, οὐκ ἄξιον ἦν ἀμνημόνευτον παρελθεῖν. οἱ δὲ τῶν ἄλλων Θεῶν ἱερεῖς, οἵ τε γηραιοὶ τῶν ὑπατικῶν καὶ θριαμβικῶν ἀνδρῶν, τὴν μὲν πόλιν ἐκλιπεῖν οὐχ ὑπέμειναν, ἱερὰς δὲ καὶ λαμπρὰς ἀναλαβόντες ἐσθῆτας, ἐξηγουμένου Φαβίου τοῦ ἀρχιερέως, ἐπευξάμενοι τοῖς Θεοῖς, ὡς ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος τῷ δαίμονι καθιεροῦντες, ἐπὶ τῶν ἐλεφαντίνων δίφρων ἐν ἀγορᾷ ἐκάθηντο κεκοσμημένοι, τὴν ἐπιοῦσαν τύχην ὑπομένοντες.

22. Τρίτῃ δ᾽ ἀπὸ τῆς μάχης ἡμέρᾳ παρῆν ὁ Βρέννος ἄγων ἐπὶ τὴν πόλιν τὸ στράτευμα· καὶ τάς τε πύ-

plaustro coniugem paruosque liberos suos cum rebus necessariis inter profugientes exportans, vbi ferre gremio virgines sacra deorum conspicit omni destitutas ope et fatigatas, e vestigio vxorem ac liberos cum rebus suis detrahit ex plaustro, illas in vehiculum imponit, vt in ciuitatem quandam Graecam recipiant se. Huius religionem et reuerentiam Albini, quam aduersus deos immortales difficillimo articulo demonstrauit, non potui facere, vt silentio praeterirem. Aliorum deorum sacerdotes, senesque consulares, et triumphales non sustinuerunt vrbem relinquere, sed quae augustissima sacraque vestis est, ea vestiti, et pontifice maximo praeeunte verba Fabio, deos precati, quasi pro patria semetipsi deuouentes, in foro eburneis sellis cum eo consederunt ornatu, quod sors ferret exspectantes.

Tertio quam pugnatum fuit die, Brennus signa ad vrbem tulit. Qui postquam non portas clausas, nullam in muris

17 ὑφ᾽ Vulcob.

18 Πορευομένας] Probo παραπορευομένας cum Bodl. 3. sic p. 320. παρεπορεύετο.

19 Ἀμφιτ-

λας εὑρὼν ἀνεῳγμένας, καὶ τὰ τείχη φυλάκων ἔρημα, πρῶτον μὲν ἔδεισεν ἐνέδραν καὶ δόλον, ἀπιστῶν οὕτω παντάπασιν ἀπειρηκέναι τοὺς Ῥωμαίους· ἐπεὶ δ᾽ ἔγνω τἀληθὲς, εἰσελάσας διὰ τῆς Κολλίνης πύλης, εἷλε τὴν Ῥώμην, ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων ἐτῶν πλείονα βραχὺν χρόνον ἀπὸ τῆς κτίσεως ἔχουσαν, εἴ τῳ πιστὸν ἀποσώζεσθαί τινα τῶν χρόνων ἀκρίβειαν, οἷς καὶ περὶ νεωτέρων ἄλλων ἀμφισβήτησιν [19] ἡ σύγχυσις ἐκείνη παρέσχε. τοῦ μέντοι πάθους αὐτοῦ καὶ τῆς ἁλώσεως ἔοικεν ἀμυδρά τις εὐθὺς εἰς τὴν Ἑλλάδα φήμη διελθεῖν. Ἡρακλείδης γὰρ ὁ Ποντικὸς, οὐ πολὺ τῶν χρόνων ἐκείνων ἀπολειπόμενος, ἐν τῷ περὶ ψυχῆς συγγράμματι φησὶν ἀπὸ τῆς ἑσπέρας λόγον κατασχεῖν, ὡς στρατὸς ἐξ Ὑπερβορέων ἐλθὼν ἔξωθεν, ἠρήκει πόλιν Ἑλληνίδα Ῥώμην ἐκεῖ που κατῳκημένην περὶ τὴν μεγάλην θάλασσαν. οὐκ ἂν οὖν θαυμάσαιμι μυθώδη καὶ πλασματίαν ὄντα τὸν Ἡρακλείδην, ἀληθεῖ λόγῳ τῷ περὶ τῆς ἁλώσεως ἐπικομπάσαι τοὺς Ὑπερβορέους καὶ τὴν μεγάλην θάλατταν. Ἀριστοτέλης δ᾽ ὁ φιλόσοφος τὸ μὲν ἁλῶναι τὴν πόλιν

muris inuenit ſtationem, inſidias primum ſuſpectas habuit et fraudem, haud credens, Romanorum tam deplorata eſſe conſilia. Vbi id, quod erat, cognouit, ingreſſus per portam Collinam cepit Romam trecentis ſexaginta annis, et aliquanto amplius, quam condita fuiſſet, ſi veriſimile eſt, vſquam illorum temporum exſtare exactam memoriam, quando alia recentiora effecit confuſio illa ambigua. Haec tamen captae vrbis calamitas obſcuro rumore ſtatim perlata in Graeciam eſſe videtur. Ponticus enim Heraclides, affinis his temporibus, in libro de anima, annunciatum ex occidente refert, exercitum alienigenarum ex Hyperboreis progreſſum, Graecam vrbem cepiſſe Romam, illo in tractu prope Oceanum ſitam. Equidem non mirer, fabuloſum hominem et vanum Heraclidem, veritati captae vrbis iactantiae cauſa adſperſiſſe Hyperboreos et Oceanum. Ariſtoteles philoſophus captam a Gallis

19 Ἀμφισβήτησιν] Bodl. 3. ἀμφισβήτησις: forte, ἀμφισβητήσεις. plurima enim dubia chronologica ex rerum confuſione exorta ſunt.

20 Μάρκιος

ὑπὸ Κελτῶν, ἀκριβῶς δῆλός ἐστιν ἀκηκοώς· τὸν δὲ σώσαντα, Λεύκιον εἶναι φησίν· ἦν δὲ Μάρκος [20], οὐ Λεύκιος ὁ Κάμιλλος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰκασμῷ λέλεκται. κατασχὼν δὲ τὴν Ῥώμην ὁ Βρέννος, τῷ μὲν Καπιτωλίῳ φρουρὰν περιέστησεν, αὐτὸς δὲ καταβαίνων δι' ἀγορᾶς, ἐθαύμαζε τοὺς προκαθημένους ἄνδρας ἐν κόσμῳ καὶ σιωπῇ, θεώμενος, ὡς οὔθ' ὑπεξανέστησαν ἐπιόντων πολεμίων, οὔτ' ὄψιν ἢ χρόαν ἔτρεψαν, ἀλλὰ ῥαθύμως καὶ ἀδεῶς ἐγκεκλιμένοι τοῖς σκίμποσιν [21], οὓς ἔφερον, καὶ προσβλέποντες ἀλλήλοις ἡσύχαζον. ἦν οὖν θαῦμα τοῖς Γαλάταις πρὸς τὴν ἀτοπίαν, καὶ πολὺν χρόνον ὀκνοῦντες ἅψασθαι καὶ προσελθεῖν ὡς κρείττοσι, διηπόρουν· ἐπεὶ δὲ τολμήσας τις ἐξ αὐτῶν ἐγγὺς παρέστη Παπειρίῳ Μανίῳ [22], καὶ προσαγαγὼν τὴν χεῖρα πράως ἥψατο τοῦ γενείου, καὶ κατῆγε τὴν ὑπήνην βαθεῖαν οὖσαν· ὁ μὲν Παπείριος τῇ βακτηρίᾳ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ πατάξας συνέτριψεν, ὁ δὲ βάρβαρος σπασάμενος τὴν μάχαιραν ἀπέκτεινεν ἐκεῖνον. ἐκ δὲ τούτου καὶ τοὺς λοιποὺς ἀνῄρουν προσπεσόντες, καὶ τῶν ἄλλων, ὅσοις [23] ἐπιτύχοιεν, διεχρῶν-

lis vrbem accepiſſe ſe diſerte teſtatur, ſed Lucium, qui eam ſeruauerit, nuncupat, quum Marcus fuerit, non L. Camillus. Verum haec per coniecturam dicta ſunt. Occupata vrbe, Brennus, relicto ad Capitolium praeſidio, per forum deſcendens, ſubſtitit miraculo virorum eo ornatu et ſilentio conſidentium, quod nec aſſurgerent aduenientibus hoſtibus, neque vultum coloremue mutaſſent, ſed ſoluti et intrepidi, ſcipionibus, quos manu tenebant, innixi, et in ſe mutuo verſi quieſcerent. Huius rei commoti Galli miraculo ſunt, diuque cunctatio eos attrectandi accedendique, velut auguſtiores, tenuit. Donec vnus ex illis auſus ad M. Papirium propius accedere, admota leniter manu mento, eius barbam, quam habebat promiſſam, demulſit: in cuius caput Papirius ſcipionem ita incuſſit, vt id comminueret illi. Hunc barbarus ſtricto occidit enſe. Ab hoc initio reliquos impetu facto contrucidauerunt, neque vlli poſtea mortalium parci,

diripi

20 Μάρκιος Iuntina et Ald.

21 σκιπίωσιν, vel σκίπωσιν Vulcob.

22 Μάρκῳ Vulc. Μαρίῳ Bodl. 3. Iunt. Ald.

23 ὅσους Bodl. 3. Iunt. Ald.

24 Τὸ

το· καὶ τὰς οἰκίας ἐπόρθουν, ἐφ' ἡμέρας πολλὰς ἄγοντες καὶ φέροντες. εἶτα κατεπίμπρασαν καὶ κατέσκαπτον, ὀργιζόμενοι τοῖς ἔχουσι τὸ Καπιτώλιον, ὅτι καλούντων αὐτῶν οὐχ ὑπήκουον, ἀλλὰ καὶ προσβάλλουσι πληγὰς ἔδοσαν, ἀπὸ τοῦ διατειχίσματος ἀμυνόμενοι. διὰ ταῦτα μὲν οὖν ἐλυμήναντο τὴν πόλιν καὶ προσδιέφθειρον τοὺς ἁλισκομένους, ὁμοίως μὲν ἄνδρας καὶ γυναῖκας, ὁμοίως δὲ καὶ πρεσβύτας καὶ παῖδας.

23. Τῆς δὲ πολιορκίας μῆκος λαμβανούσης, ἐπισιτισμοῦ τοῖς Γαλάταις ἔδει· καὶ διελόντες ἑαυτοὺς, οἱ μὲν τῷ βασιλεῖ παραμένοντες ἐφρούρουν τὸ Καπιτώλιον, οἱ δὲ τὴν χώραν περιϊόντες ἐλεηλάτουν, καὶ τὰς κώμας ἐπόρθουν προσπίπτοντες, οὐχ ὁμοῦ πάντες, ἄλλοι δ' ἄλλῃ καθ' ἡγεμονίας καὶ συντάγματα, τῷ μέγα φρονεῖν ὑπὸ τῶν εὐτυχημάτων, καὶ δεδιέναι μηδὲν, ἀποσκιδνάμενοι. τὸ δὲ πλεῖστον αὐτῶν καὶ μάλιστα συντεταγμένον ἐχώρει πρὸς τὴν Ἀρδεατῶν πόλιν, ἐν ᾗ διέτριβε Κάμιλλος, ἀργῶν ταῖς πράξεσι μετὰ τὴν φυγὴν καὶ ἰδιωτεύων· ἐλπίδας δὲ λαμβάνων καὶ διαλογισμοὺς, οὐχὶ τῷ λαθεῖν [24] καὶ διαφυγεῖν

diripi per multos dies tecta, expilatis et exhaustis iniici flammae, diruique ea, quod infensi essent Capitolium insidentibus, qui vel inuitantibus non fuerant audientes: sed ex interiecto muro oppugnantibus vulnera defendendi sui gratia ingesserant. Quod in causa fuit, cur et vrbem euerterint, atque insuper quos ceperunt, promiscue viros et mulieres, senes puerosque contrucidauerint.

Quum segni obsidione deficeret Gallos commeatus, partitis copiis, pars apud regem ad custodiam arcis remanserunt, pars praedatum iuerunt per finitimos populos, vicosque vi expugnabant: non omnes simul tamen, sed aliis alii regionibus cateruatim et manipulatim palantes, quod secundis rebus elati sine metu agerent. Maxima manus et maxime composita Ardeam, vbi agebat Camillus, contendere. Ille republica quidem post damnationem abstinens, vitam colebat priuatam. Tunc autem spem animo concipiebat, variaque agitabat, non contentus, si insciis hostibus

24 τὸ λαθεῖν] Potius τοῦ λαθεῖν, deleto postea τοῦ ante ἀνδρός. *H. Steph.*

τὺς πολεμίυς ἀγαπῶντος ἀνδρὸς, ἀλλ' ὅπως, εἰ παραγένοιτο καιρὸς, ἀμυνεῖται σκοπῦντος. διὸ καὶ τὺς Ἀρδεάτας ὁρῶν πλήθει μὲν ἱκανὺς ὄντας, ἐνδεεῖς δὲ τόλμης, δι' ἀπειρίαν [25] καὶ μαλακίαν τῶν στρατηγῶν, ἐνέβαλε λόγον εἰς τὺς νέυς πρῶτον, ὡς ὐ χρὴ τὴν Ῥωμαίων ἀτυχίαν, ἀνδρείαν Κελτῶν νομίζειν [26]· ὐδ' ἃ κακῶς φρονήσασι συνέβη παθεῖν ἐκείνοις, ἔργα τῶν ὐδὲν εἰς τὸ νικῆσαι παρασχόντων, ἀλλὰ τύχης ἐπίδειξιν ἡγεῖσθαι. καλὸν μὲν ὖν εἶναι καὶ διὰ κινδύνων ἀπώσασθαι πόλεμον [27] ἀλλόφυλον καὶ βαρβαρικὸν, ᾧ τῦ κρατεῖν πέρας, ὥσπερ τῷ πυρὶ, διαφθαρῆναι τὸ νικώμενον· ὐ μὴν ἀλλὰ καὶ θαῤῥῦσι καὶ προθυμυμένοις αὐτοῖς ἀκίνδυνον ἐν καιρῷ τὴν νίκην παρέξειν. Τύτυς τὺς λόγυς τῶν νέων δεξαμένων, ἐπὶ τὺς ἄρχοντας ἧει καὶ τὺς προβύλυς τῶν Ἀρδεατῶν ὁ Κάμιλλος. ὡς δὲ κἀκείνυς συνέπεισεν, ὥπλισε τὺς ἐν ἡλικίᾳ πάντας, καὶ συνεῖχε τῦ τείχυς ἐντὸς, ἀγνοεῖσθαι βυλόμενος ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐγγὺς ὄντων. ἐπεὶ δὲ τὴν χώραν ἱππασά-

hoſtibus euaderet ſoſpes, ſed moliebatur per opportunitatem eos adoriri. Qui quum Ardeates cerneret ſatis abundare iuuentute, ſed propter ducum imperitiam et ſocordiam parum animatos, coniecit primum in iuniores ſermonem, non eſſe Romanorum cladem virtuti adſcribendam Gallorum, neque aduerſa, quae rebus male conſultis perpeſſi ſint, ferenda accepta iis, qui nihil ad victoriam contulerant: immo fortunae eſſe id opus. Praeclarum eſſe, vt bellum peregrinum et barbaricum, quod finem habeat vincendi, qualem ignis, victum vt perdat, propulſent, vel cum periculo. Immo vero ſi caperent animos, et alacres eſſent, ſecuram oblaturum ipſis ſe in tempore victoriam. Quum ea adhortatio iunioribus placuiſſet, inde ad magiſtratus et ſenatores Ardeatium conuerſus, vbi his eadem perſuaſerat, armauit iuuentutem omnem, atque ne hoſti, qui prope erat, ſuboleret res, continuit intra muros. Illi fines depopulati onuſtique

25 ἀπορίαν Bodl. 3.

26 Νομίζειν] Legitur etiam ὀνομάζειν. *H. Steph.* vide not. p. 126.

27 Πόλεμον] Malim πολέμιον: quod cum ſequentibus magis conuenit.

28 Ἱππα-

μενοι [28], καὶ βαρεῖς ὄντες ὑπὸ πλήθȣς τῶν ἀγομένων καὶ φερομένων, ἀμελῶς καὶ ὀλιγώρως ἐν τῷ πεδίῳ κατεστρατοπέδευσαν· ἐκ δὲ τȣ́τȣ νὺξ ἐπῆλθε μεθύȣσιν αὐτοῖς, καὶ σιωπὴ κατέσχε τὸ στρατόπεδον· πυθόμενος ταῦτα παρὰ τῶν κατασκόπων ὁ Κάμιλλος, ἐξῆγε τȣ̀ς Ἀρδεάτας· καὶ διελθὼν καθ' ἡσυχίαν τὸν μεταξὺ τόπον, περὶ μέσας τὰς νύκτας προσέμιξε τῷ χάρακι, κραυγῇ τε χρώμενος πολλῇ, καὶ ταῖς σάλπιγξι πανταχόθεν ἐκταράττων ἀνθρώπȣς κακῶς ὑπὸ μέθης, καὶ μόλις ἐκ τῶν ὕπνων ἀναφέροντας πρὸς τὸν θόρυβον. ὀλίγοι μὲν ȣ̃ν ἀνανήψαντες ἐν τῷ φόβῳ καὶ διασκευασάμενοι, τȣ̀ς περὶ τὸν Κάμιλλον ὑπέστησαν, ὥστ' ἀμυνόμενοι πεσεῖν· τȣ̀ς δὲ πλείστȣς ἔτι κρατȣμένȣς ὕπνῳ καὶ οἴνῳ καταλαμβάνοντες ἀνόπλȣς ἔκτεινον. ὅσοι δὲ νυκτὸς ἀπέδρασαν ἐκ τȣ̃ χάρακος ȣ̓ πολλοὶ, τȣ́τȣς μεθ' ἡμέραν σποράδας ἐν τῇ χώρᾳ διαφερομένȣς ἐπελαύνοντες [29] οἱ ἱππεῖς διέφθειρον.

24. Ἡ δὲ φήμη ταχὺ διαγγέλλȣσα τὴν πρᾶξιν ἐπὶ τὰς πόλεις, ἐξεκαλεῖτο πολλȣ̀ς τῶν ἐν ἡλικίᾳ συνισταμένȣς· μάλιστα δὲ Ῥωμαίων ὅσοι διαφυγόντες ἐκ [30] τῆς

onuſtique praeda, caſtra neglectim ac tumultuarie in campo metati ſunt. Nox inde oppreſſit temulentos, fuitque ſilentium in caſtris. Haec Camillus ab exploratoribus edoctus, eduxit Ardeates, atque interiectum ſpatium, ſilenti agmine emenſus, media ferme nocte copias admouit vallo. Tum magno ſublato clamore tubiſque concinentibus vndique, terrorem iniicit hoſtibus vino ſomnoque ita confectis, vt vix ad illum ſtrepitum excitarentur. Pauci, quibus crapulam excuſſerat pauor, ſeſe colligentes, quum Camillo ſe obieciſſent, pugnantes ceciderunt. Caeteros ſopore vinoque adhuc graues, quum occupaſſent, inermes contrucidavere. Paucos, qui nocte ſe eiecerant caſtris, equites die in agris palantes aſſequuti interemerunt.

Haec victoria illico rumore per ciuitates delata, iuuentutem magno numero conglobauit, exciuitque Romanos inprimis, quos fuga

28 Ἱππασάμενοι] Vox non congruit. Suſpicor ſcriptum fuiſſe πᾶσαν λῃϊσάμενοι, aut aliquid ſimile. *Xyl.* Nil opus mutatione, cum praedae proximis verbis fiat mentio.

29 ἀπελαύνοντες Bodl. 3.

30 ἐπὶ Bodl. 3.

31 ἐπ'

ἐπ᾽ Ἀλίᾳ [31] μάχης, ἐν Βηΐοις ἦσαν, καὶ ὠδύροντο κατὰ σφᾶς αὐτοὺς, οἷον ἡγεμόνα τῆς Ῥώμης ὁ δαίμων ἀφελόμενος Ἀρδεάτας ἐκόσμησε τοῖς Καμίλλου κατορθώμασιν, ἡ δὲ γειναμένη καὶ θρεψαμένη τοιοῦτον ἄνδρα πόλις οἴχεται καὶ ἀπόλωλεν. Ἡμεῖς δ᾽ ἀπορίᾳ στρατηγοῦ, ἀλλότρια τείχη περιβαλόμενοι, καθήμεθα προέμενοι τὴν Ἰταλίαν. Φέρε, πέμψαντες Ἀρδεάτας ἀπαιτῶμεν τὸν ἑαυτῶν στρατηγὸν, ἢ λαβόντες τὰ ὅπλα αὐτοὶ πρὸς ἐκεῖνον βαδίζωμεν. οὐκέτι γάρ ἐστι φυγὰς, οὐθ᾽ ἡμεῖς πολῖται, πατρίδος οὐκ οὔσης, ἀλλὰ κρατουμένης ὑπὸ τῶν πολεμίων. Ταῦτ᾽ ἔδοξε, καὶ πέμψαντες ἐδέοντο τοῦ Καμίλλου δέχεσθαι τὴν ἀρχήν. ὁ δ᾽ οὐκ ἔφη πρότερον, ἢ τοὺς ἐν τῷ Καπιτωλίῳ πολίτας ἐπιψηφίσασθαι κατὰ τὸν νόμον. ἐκείνους γὰρ ἡγεῖσθαι πατρίδα σωζομένους· καὶ κελεύουσι μὲν ὑπακούειν προθύμως, ἀκόντων δὲ, μηδὲν πολυπραγμονήσειν. τῆς μὲν οὖν εὐλαβείας καὶ καλοκαγαθίας τὸν Κάμιλλον ἐθαύμασαν. ἦν δ᾽ ἀπορία τοῦ ταῦτα διαγγελοῦντος εἰς τὸ Καπιτώλιον· μᾶλλον δ᾽ ὅλως ἀδύνατον ἐδόκει, τῶν πολεμίων ἐχόντων τὴν πόλιν, ἄγγελον εἰς τὴν ἀκρόπολιν παρελθεῖν.

fuga ex acie Allienſi detulerat Veios, lamentantes inter ſe: Quem ademit vrbi Romae fortuna virum Camillum, decorauitque praeclaris factis eius Ardeam, quum interim illa, quae edidit atque eduxit talem virum, vrbs iaceat complorata! nos autem ducis exſortes, et alienis cincti muris, Italiam per ignauiam prodimus. Quin imperatorem noſtrum per legatos repetimus ab Ardeatibus, aut ipſi armati ad illum pergimus? Neque enim vltra ille exul, aut ciues nos nulla patria, quam obtinet hoſtis, ſumus. Ita conſenſu omnium mittunt legatos, qui orent Camillum, vt imperium ſuſcipiat. At ille ante ſe, quam populus, qui Capitolium tenebat, legitime ſciuiſſet, negauit ſe ſuſcepturum. Illos pro patria habere incolumes, iubentibuſque promte obſequuturum, non ſe ingeſturum inuitis. Ac Camilli quidem pudorem admirati ſunt et probitatem: ſed difficultas erat, quomodo haec in Capitolium denuntiarentur. Immo vt per vrbem in Capitolium plenam hoſtium euaderet nuntius, haudquaquam fieri videbatur poſſe.

Erat

31 ἐπ᾽ Ἀλβανίᾳ Vulc. Bodl. 3.

32 δὲ

25. Ἦν δέ τις ἐν τοῖς νέοις Πόντιος Κομίνιος, τῶν μέσων κατὰ γένος πολιτῶν, δόξης δὲ καὶ τιμῆς ἐραστής· οὗτος ὑπέστη τὸν ἆθλον ἑκουσίως, καὶ γράμματα μὲν οὐκ ἔλαβε πρὸς τοὺς ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, μὴ ληφθέντος αὐτοῦ, φωράσωσιν οἱ πολέμιοι δι' αὐτῶν τοῦ Καμίλλου τὴν διάνοιαν· ἐσθῆτα δὲ φαύλην ἔχων, καὶ φελλοὺς ὑπ' αὐτῇ κομίζων, τὴν μὲν ἄλλην ὁδὸν ἡμέρας ἀδεῶς διῆλθεν. ἐγγὺς δὲ[32] τῆς πόλεως γενόμενος ἤδη σκοταῖος, ἐπεὶ κατὰ γέφυραν οὐκ ἦν τὸν ποταμὸν περάσαι, τῶν βαρβάρων παραφυλαττόντων, τὴν μὲν ἐσθῆτα τῇ κεφαλῇ περισπειράσας, οὐ πολλὴν οὖσαν, οὐδὲ βαρεῖαν, τοῖς δὲ φελλοῖς ἐφεὶς τὸ σῶμα καὶ συνεπικουφίζων τῷ περαιοῦσθαι[33] πρὸς τὴν πόλιν, ἐξέβη[34]. καὶ παραλλάττων ἀεὶ τοὺς ἐγρηγορότας, αὐτοῖς τοῖς φέγγεσι καὶ τῷ θορύβῳ τεκμαιρόμενος, ἐβάδιζε πρὸς τὴν Καρμεντίδα πύλην, ἣ πλείστην εἶχεν ἡσυχίαν, καὶ μάλιστα κατ' αὐτὴν ὄρθιος ὁ τοῦ Καπιτωλίου λόφος ἀνέστηκε, καὶ πέτρα κύκλῳ πολλὴ καὶ τραχεῖα περιπέφυκε. δι' ἧς ἀνέβη λαθών, καὶ προσέμιξε τοῖς φυλάττουσι τὸ διατείχισμα χαλεπῶς καὶ μόλις

Erat inter iuuenes Pontius Cominius mediocribus quidem inter ciues natalibus, gloriae vero et honoris cupidus. Hic ei discrimini obtulit se vltro. Literas autem non accepit ad eos, qui in Capitolio erant, ne capto se cognoscerent ex iis hostes Camilli consilium. Veste vili, et sub ea suberis corticibus sumtis, reliquum itineris luce tutum perfecit. Primis tenebris quum prope vrbem esset, quia ponte ob custodiam hostium non licebat flumen transire, veste (neque enim erat multa, vel grauis) capiti circumligata, incubans atque innixus cortici ad vrbem tranauit, atque insomnes ex ignibus et strepitu coniiciens, vitabundus peruenit ad portam Carmentalem, vbi silentium erat maius, qua collis Capitolinus maxime abscissus est, frequentique atque aspero vndique assurgit saxo. Hac ille clam scandit, et ad stationem tandem in muro excubantem, vbi maxime abrupta rupes erat, ingenti

32 δὲ deest Iuntinae, quae paullo post pro ἐφεὶς dat ἀφεὶς.

33 Τῷ περαιοῦσθαι] Rectius, ἐν τῷ περαιοῦσθαι, inter tranandum.

34 πρὸς τὴν πόλιν ἐξέβη] Mirum dictu, quam nullum aperti loci sensum Lapus extulerit. *Xylander.*

κατὰ τὸ λαγαρώτατον. ἀσπασάμενος δὲ τοὺς ἄνδρας, καὶ φράσας ἑαυτὸν ἐξ ὀνόματος, ἀναληφθεὶς ἐχώρει πρὸς τοὺς ἐν τέλει τῶν Ῥωμαίων· ταχὺ δὲ συγκλήτου γενομένης, παρελθὼν τήν τε νίκην ἀπήγγειλε τοῦ Καμίλλου, πρότερον οὐ πυθομένοις, καὶ τὰ δοκοῦντα τοῖς στρατιώταις διηγεῖτο. καὶ παρεκάλει τῷ Καμίλλῳ βεβαιῶσαι τὴν ἀρχὴν, ὡς μόνῳ πειθομένων ἐκείνῳ τῶν ἔξω πολιτῶν. οἱ δ' ἀκούσαντες καὶ βουλευσάμενοι, τόν τε Κάμιλλον ἀποδεικνύουσι δικτάτωρα, καὶ τὸν Πόντιον αὖθις ἀποπέμπουσι τὴν αὐτὴν ὁδὸν, ὁμοίως ἀγαθῇ τύχῃ χρησάμενον. ἔλαθε γὰρ τοὺς πολεμίους, καὶ τὰ παρὰ τῆς βουλῆς ἀπήγγειλε τοῖς ἔξω Ῥωμαίοις.

26. Ἐκείνων δὲ δεξαμένων προθύμως, ἀφικόμενος ὁ Κάμιλλος, ἤδη μὲν ἐν ὅπλοις δισμυρίους κατέλαβε, πλείονας δὲ συνῆγεν ἀπὸ τῶν συμμάχων, καὶ παρεσκευάζετο πρὸς τὴν ἐπίθεσιν. οὕτω μὲν ἡρέθη δικτάτωρ ὁ Κάμιλλος τὸ δεύτερον, καὶ πορευθεὶς [35] εἰς Οὐηΐους, ἐνέτυχε τοῖς στρατιώταις, καὶ συνῆγε πλείους ἀπὸ τῶν συμμάχων, ὡς ἐπιθησόμενος τοῖς πολεμίοις. ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ τῶν βαρ-

ingenti difficultate euadit. Quos cum salutasset, nomenque suum aperuisset, ab iis ducitur ad magistratus Romanos. Senatu e vestigio conuocato, Camilli annuntiat victoriam adhuc ignaris, et mandata exercitus edit, admonens, vt imperium Camillo, quod vni illi absentes milites dicto fore audientes viderentur, confirmarent. His acceptis, ac re deliberata, dictatorem Camillum dicunt, Pontiumque eadem remittunt. Is pari fortuna et hostes fefellit, et ciuibus, qui extra vrbem erant, retulit senatus decretum.

Camillus magna laetitia receptus ab iis, inuenit iam viginti millia armatorum, maiorem numerum ipse ex sociis conscripsit, et ad Gallos adoriendos expediebat se. Ita Camillus dictator iterum dictus, Veios profectus militibus occurrit, ibidemque maioribus copiis ex sociis contractis, statuit aggredi hostem. Romae autem barbari,

35 Καὶ πορευθεὶς] Haec vsque ad finem sententiae ταυτολογίαν resapiunt: eadem enim in priore sententia efferuntur. Vtrum hoc Plutarcho, an librario vitio vertendum sit, in dubio relinquo.

βάρων τινὲς ἐκείνῃ κατὰ τύχην παρεξιόντες, ᾗ διὰ νυκτὸς ὁ Πόντιος προσέβη τῷ Καπιτωλίῳ, καταμαθόντες πολλαχῆ μὲν ἴχνη καὶ ποδῶν καὶ χειρῶν, ὡς ἀντελαμβάνετο καὶ περιεδράττετο, πολλαχῆ δὲ τῶν ἐπιπεφυκότων τοῖς κρημνοῖς ἀποτριβὰς καὶ περιολισθήσεις τῶν γεωδῶν, φράζουσι τῷ βασιλεῖ. κἀκεῖνος ἐπελθὼν καὶ θεασάμενος, τότε μὲν ἡσύχαζεν, ἑσπέρας δὲ τοὺς ἐλαφροτάτους τοῖς σώμασι, καὶ πεφυκότας ὀρειβατεῖν μάλιστα τῶν Κελτῶν συναγαγών· Τὴν μὲν ὁδὸν, εἶπεν, ἡμῖν ἐπ' αὐτοὺς ἀγνοουμένην οἱ πολέμιοι δεικνύουσιν, ὡς οὔτ' ἀπόρευτος, οὔτ' ἄβατος ἀνθρώποις ἐστίν. αἰσχύνη δὲ πολλὴ, τὴν ἀρχὴν ἔχοντας, ἐλλιπεῖν πρὸς τὸ τέλος, καὶ προέσθαι τὸν τόπον ὡς ἀνάλωτον, αὐτῶν τῶν πολεμίων, ᾗ ληπτός ἐστι, διδασκόντων. ᾗ γὰρ ἑνὶ προσβῆναι ῥάδιον, οὐδὲ πολλοῖς καθ' ἕνα δύσκολον, ἀλλὰ καὶ ῥώμη καὶ βοήθεια πολλὴ μετ' ἀλλήλων ἐπιχειροῦσι. δωρεαὶ δὲ καὶ τιμαὶ πρέπουσαι τῆς ἀνδραγαθίας ἑκάστῳ δοθήσονται.

27. Τοιαῦτα τοῦ βασιλέως διαλεχθέντος, ὑπέστησαν οἱ Γαλάται προθύμως, καὶ περὶ μέσας νύκτας ἐπιβάντες ἅμα πολλοὶ τῆς πέτρας ἐχώρουν ἄνω μετὰ σιω-

barbari, qua Pontius nocte Capitolium superauerat, transeuntes animaduertunt passim pedum vestigia et manuum, vt quodque vel apprehenderat vel complexus fuerat, passim etiam illorum, quae praecipitiis adnascebantur, obtritus et terrae procidua, renuntiantque regi. Ille locum ipsum contemplatus, in praesentia tacuit. Sub noctem expeditissimo quoque de suis, et montibus maxime assueto delecto: Viam nobis, inquit, quam ignorabamus, ad se hostes ipsi demonstrant non inuiam, neque inaccessam esse hominibus. Pudendum autem sit, quum habeas principium, exitum non persequi, et a loco abstinere tanquam inexpugnabili, quum qua capi possit, ipse suggerat hostis. Nam qua vni procliuis adscensus, illac nec multis est singulatim arduus: immo qui simul aggrediuntur, multum alterni innixi subleuantesque se mutuo habent adminiculi. Praemia autem et honores pro cuiusque merito habebuntur.

Ita rege fato, Galli promte operam suam polliciti sunt. Mediaque nocte multi simul coeperunt silenti agmine petram scandere.

πῆς συμφυόμενοι τοῖς χωρίοις ἀποτόμοις οὖσι καὶ χαλεποῖς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μᾶλλον, ἢ προσεδοκήθη, πειρωμένων αὐτῶν, προσιεμένοις καὶ παρείκουσιν· ὥστε τοὺς πρώτους ἁψαμένους τῶν ἄκρων καὶ διασκευασαμένους, ὅσον οὐκ ἤδη τοῦ προτειχίσματος ἅπτεσθαι, καὶ τοῖς φύλαξιν ἐπιχειρεῖν κοιμωμένοις· ᾔσθετο γὰρ οὔτ' ἄνθρωπος, οὔτε κύων. ἀλλὰ χῆνες ἦσαν ἱεροί, οἱ περὶ τὸν νεὼν τῆς Ἥρας τρεφόμενοι τὸν ἄλλον χρόνον ἀφθόνως, τότε δέ, τῶν σιτίων ἤδη γλίσχρως καὶ μόλις αὐτοῖς διαρκούντων, ἀμελούμενοι, κακῶς ἔπραττον. ἔστι μὲν δὴ καὶ φύσει πρὸς αἴσθησιν ὀξὺ καὶ ψοφοδεὲς[36] τὸ ζῶον. ἐκεῖνοι δὲ καὶ διὰ λιμὸν ἀγρυπνητικοὶ καὶ θορυβώδεις γεγονότες, ταχὺ τὴν εἴσοδον ᾔσθοντο τῶν Γαλατῶν, καὶ μετὰ δρόμου καὶ κλαγγῆς φερόμενοι πρὸς αὐτούς, ἀνήγειραν ἅπαντας, ἤδη καὶ τῶν βαρβάρων διὰ τὸ μὴ λανθάνειν ἀφειδούντων θορύβου, καὶ βιαιότερον ἐπιτιθεμένων. ἁρπάσαντες οὖν ὑπὸ σπουδῆς, ᾧ τις ἕκαστος ὅπλῳ προσετύγχανεν, ἐκ τοῦ παρόντος ἐβοήθουν. πάντων δὲ πρῶτος Μάλλιος, ἀνὴρ ὑπατικός, τό τε σῶμα ῥωμαλέος, καὶ φρονήματι

Qui, quamquam cum locis praeruptis et confragoſis colluctabantur, ſpe tamen molliora tentantibus et proniora erant. Itaque primi vbi verticem attigerunt, atque ſe in ordinem diſpoſuerunt, tantum non murum tenuerunt, ſtationemque inuaſerunt ſopitam: nam nec homo eos, nec canis ſenſit. Sacri anſeres ad aedem Iunonis alebantur alias liberaliter, tunc parce, et anguſto ſuppeditante ipſis commeatu neglecti affligebantur. Eſt autem illud animal alioqui ſua ſponte acris auditus, et ad omnem ſtrepitum expaueſcens. Hos, et inedia inſomnes et turbidos, minime Gallorum ingreſſus fefellit, ſed curſu et clangore delati ad Romanos, omnes excitauerunt. Et iam barbari quoque vt ſenſerunt ſe detectos, ingentem ſuſtollentes clamorem, maiore vi intulerunt ſeſe. Romani, raptis confeſtim armis, quae cuique obuia erant ex praeſenti copia, obiiciunt ſe hoſtibus. Primus omnium Manlius, vir conſularis, cum corpore valido, tum animo inſigni,

36 ψοφοειδὲς Vulcob.

37 διηρμένου

ψυχῆς ἐπιφανὴς, ἀπαντήσας δυσὶν ὁμȣ̃ τῶν πολεμίων, τȣ̃ μὲν ἔφθασε διηρμένȣ κοπίδα [37] τῷ ξίφει τὴν δεξιὰν ἀποκόψας, τὸν δὲ τῷ θυρεῷ πατάξας εἰς τὸ πρόσωπον, ὦσεν ὀπίσω κατὰ τῆς πέτρας. ἐπιςὰς δὲ τῷ τείχει μετὰ τῶν συνδραμόντων, καὶ γενομένων περὶ αὐτὸν, ἀπέςρεψε τȣ̀ς ἄλλȣς, ȣ̓́τε πολλȣ̀ς ἄνω γενομένȣς, ȣ̓́τε πράξαντάς τι τῆς [38] τόλμης ἄξιον. ȣ̔́τω δὲ τὸν κίνδυνον διεκφυγόντες, ἅμ᾽ ἡμέρᾳ τὸν μὲν ἄρχοντα τῶν φυλάκων ἔρριψαν εἰς τȣ̀ς πολεμίȣς κατὰ τῆς πέτρας, τῷ δὲ Μαλλίῳ τῆς νίκης ἀριςεῖα πρὸς τιμὴν μεγάλα μᾶλλον, ἢ χρείαν, ψηφισάμενοι, συνεισήνεγκαν, ὅσον ἡμέρας ἕκαςος ἐλάμβανεν εἰς τροφὴν, σίτȣ μὲν ἡμίλιτρον ἐπιχωρίȣ, ȣ̔́τω γὰρ καλȣ̃σιν αὐτὸ [39], οἴνȣ δὲ κοτύλης Ἑλληνικῆς τέταρτον.

infigni, duobus fimul hoftibus occurrens, alterius, qui fuftulerat fecurim, quam copida vocant, dexteram eius enfe amputauit: alterum, vmbone in faciem ictum, retro praecipitat de faxo. Inde muro fuperftans cum iis, quos feftinatio ei aggregauit, paucos reliquos, qui adfcenderant, quum nihil defignaffent memorabile, deturbat. Ita depulfo periculo, praefectum vigilum prima luce praecipitant de faxo ad hoftes. Manlio victoriae praemium honore, quam emolumento amplius decernunt, cui omnes, quantum quifque in diem commeatus recipiebat, felibras farris confueti, vel quartarios vini contulere.

Inde

37 διηρμένȣ κοπίδα] κοπὶς aliquando *fecuris* eft, alias *gladius leuiter curuatus*, falci fimilis. Curtius lib. VIII. Hic nihil erat periculi, vtrum poneretur. Pro gladio vfurpauit infra in vita Ariftidis, proelium Plataicum defcribens, καὶ πρὸς τὰς ξιφȣλκίας ἐχώρȣν, ȣ̓κ ἀργῶς, ἀλλὰ ταῖς κοπίσι καὶ τοῖς ἀκινάκαις χρώμενοι. Et in vita Alexandri, Spithridatis Alexandro intentata κοπίς: deinde a Clito in conuiuio ξίφος dicitur. Κόπις autem aliud eft, quod oratorem verfutum fignificat ac callidum: quod nomen in Hecuba Euripidea Vlyffi tribuitur, ποικιλόφρων κόπις. et in Lycophronis Alexandra: vbi Zezes: κόπις, ὁ ῥήτωρ, καὶ ἔμπειρος, ὁ ὑπὸ πολλῶν πραγμάτων κεκομμένος. γίνεται δὲ ἐκ τȣ̃ κόπτω. Euftathius in ξ Odyff. monet, antiquis φλύαρον fonaffe. *Xyl.*

38 deeft τῆς Bodl. 3. Iunt. Ald.

39 αὐτὸν Iunt. Ald. Bodl. 3.

28. Ἐκ τούτου τὰ τῶν Κελτῶν ἦν ἀθυμότερα. καὶ γὰρ ἐπιτηδείων ἐσπάνιζον, εἰργόμενοι προνομῆς, φόβῳ τοῦ Καμίλλου· καὶ νόσος ὑποικούρησεν αὐτοὺς, ἐν νεκρῶν [40] πλήθει καὶ χύδην καταβεβλημένων, σκηνοῦντας ἐν ἐρειπίοις. τό τε βάθος τῆς τέφρας, ἀέρα ξηρότητι καὶ δριμύτητι φαῦλον ὑπὸ πνευμάτων καὶ καυμάτων ἀναθυμιώσης, ἐλυμαίνετο τὰ σώματα διὰ τῆς ἀναπνοῆς. μάλιστα δ' ἡ μεταβολὴ τῆς συντρόφου διαίτης, ἐκ τόπων [41] σκιερῶν καὶ θέρους καταφυγὰς ἀλύπους ἐχόντων ἐμβαλόντας εἰς χώραν ταπεινὴν, καὶ κεκραμένην ἀφυῶς πρὸς μετόπωρον, ἐκίνησεν αὐτούς· ἥ τε πρὸς τῷ Καπιτωλίῳ καθέδρα καὶ σχολὴ γενομένη χρόνιος. ἕβδομον γὰρ ἐκεῖνον οἰκουροῦν μῆνα πολιορκοῦντες. ὥστε φθορὰν εἶναι πολλὴν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ μηδὲ θάπτεσθαι διὰ πλῆθος ἔτι τοὺς ἀποθνήσκοντας. οὐ μὴν παρὰ τοῦτο βελτίω τὰ πράγματα τοῖς πολιορκουμένοις ἦν. ἐπέτεινε γὰρ ὁ λιμὸς, ἥ τε τῶν περὶ Κάμιλλον ἄγνοια παρεῖχε δυσθυμίαν· οὐδεὶς γὰρ ἐφοίτα παρ' αὐτῶν, διὰ τὸ φρουρεῖσθαι τὴν πόλιν ἀκριβῶς ὑπὸ τῶν βαρβάρων. ὅθεν οὕτω πράττουσιν ἀμφοτέ-

Inde coeperunt Galli cadere animis. Etenim tum annona eos premebat anguſtior, quod timor Camilli arceret eos a frumentando, tum morbus per eos ſerpebat ex cadàueribus promiſcue aceruatis, caſtra habentes inter rudera; cineriſque cumuli aëra torridum acremque, quum quid venti motum eſſet, excitantis, vapore corpora inter reſpirandum affecerunt. Praecipue natiui coeli commutatio, quum ex locis vmbroſis et aeſtate amoenorum plenis receſſuum, in humilem et grauem regionem ſub autumnum ſe conieciſſent, et obſidio Capitolii, otiumque diuturnum (nam menſem iam ſeptimum reſides circumſidebant arcem) mouit eos, ſtrageſque in caſtris tanta erat, vt ne ſepelirentur quidem prae multitudine cadauera. Neque erant interim in meliore ſtatu obſeſſi. Nam cum fames gliſcebat, tum, quid ageret Camillus quia ignorabant, langueſcebant animis. Quia enim cuſtodiebant barbari vrbem arcte, nemo valebat ad eos penetrare. Itaque in tali rerum vtrobique ſtatu,

40 Ἐν νεκρῶν] Vel dele ἐν, cum Fl. et Ald. vel lege ἐκ.

41 τρόπων Vulcob.

ροις ἐγίνοντο συμβατικοὶ λόγοι διὰ τῶν προφυλάκων τὸ πρῶτον ἀλλήλοις ἐντυγχανόντων· εἶτα, ὡς ἔδοξε τοῖς κρατίστοις, συνελθόντος εἰς λόγους Βρέννῳ Σουλπικίου τοῦ χιλιάρχου τῶν Ῥωμαίων, ὡμολογήθη, τοὺς μὲν χιλίας λίτρας καταβαλεῖν χρυσοῦ, τοὺς δὲ λαβόντας ἐκ τῆς πόλεως αὐτίκα καὶ τῆς χώρας ἀναχωρεῖν. ἐπὶ τούτοις γενομένων ὅρκων, καὶ τοῦ χρυσίου κομισθέντος, τῶν δὲ Κελτῶν περὶ τὸν σταθμὸν ἀγνωμονούντων κρύφα τὸ πρῶτον, εἶτα καὶ φανερῶς ἀφελκόντων καὶ διαστρεφόντων τὴν ῥοπήν, ἠγανάκτουν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς αὐτούς. ὁ δὲ Βρέννος, οἷον ἐφυβρίζων καὶ καταγελῶν, ἀπολυσάμενος τὴν μάχαιραν ἅμα καὶ τὸν ζωστῆρα, προσέθηκε τοῖς σταθμοῖς. πυνθανομένου δὲ τοῦ Σουλπικίου, τί τοῦτο[42]; Τί γὰρ ἄλλο, εἶπεν, ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδύνη; καὶ τοῦτο μὲν οὖν ἤδη παροιμιώδης λόγος γέγονε. τῶν δὲ Ῥωμαίων οἱ μὲν ἠγανάκτουν, καὶ τὸ χρυσίον ᾤοντο δεῖν λαβόντας αὖθις ἀπιέναι, καὶ τὴν πολιορκίαν ὑπομένειν· οἱ δὲ συγχωρεῖν ἐκέλευον ἀδικουμένους μέτρια, καὶ μὴ τῷ πλέον διδόναι προσλογίζεσθαι τὸ αἰσχρόν, αὐτό γε τὸ δοῦναι διὰ τὸν καιρὸν οὐ καλῶς, ἀλλ' ἀναγκαίως ὑπομένοντας.

ſtatu, qui in ſtationibus erant milites, intulerunt inter ſe primo de paciſcendo mentionem. Quod vbi principibus placuit, inter Sulpitium tribunum militum et Brennum colloquio tranſacta res eſt, vt Romanus mille pondo auri daret: illi, vt his acceptis, ſtatim vrbe et finibus decederent. His iureiurando firmatis, auroque apportato, pondera a Gallis allata iniqua, primum clam, mox aperte detractum lancis momentum, et peruerſum eſt. Id Romanis indigne ferentibus, Brennus, addita inſolentia et contumelia, gladium diſcinxit, quem vna cum balteo adiecit ponderibus. Tum Sulpitio quaerente, quid hoc rei eſſet, Quid aliud, inquit, quam vae victis? quod poſtea in prouerbium abiit. Apud Romanos alii indignati, cenſereque, recepto abeundum auro eſſe, ſuſtinendamque obſidionem; alii diſſimulandam putare mediocrem iniuriam, nec id ſolum ipſis probrum aeſtimarent, quod plus, quam eſſent pacti, ſoluerent, qui vel aliquid dare, temporibus poſtulantibus, non honeſte quidem, ſed neceſſario ſuſtinerent.

Interea,

42 τί τοῦτο;] Vel τί; τοῦτο. *H. Steph.*

43 deeſt

29. Οὔσης δὲ περὶ τούτων πρός τε τοὺς [43] Κελτοὺς καὶ πρὸς αὐτοὺς διαφορᾶς, ἄγων τὸν στρατὸν ὁ Κάμιλλος ἐν ταῖς πύλαις ἦν· καὶ πυθόμενος τὰ γινόμενα, τοὺς ἄλλους ἐκέλευσεν ἐν τάξει καὶ σχέδην ἐπακολουθεῖν· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν ἀρίστων ἐπειγόμενος, εὐθὺς ἐπορεύετο πρὸς τοὺς Ῥωμαίους. διαστάντων δὲ πάντων καὶ δεξαμένων αὐτὸν ὡς αὐτοκράτορα κόσμῳ καὶ σιωπῇ, τὸν μὲν χρυσὸν ἄρας ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ [44] τοῖς ὑπηρέταις ἔδωκε, τὸν δὲ ζυγὸν καὶ τὰ σταθμὰ τοὺς Κελτοὺς λαβόντας ἀποχωρεῖν ἐκέλευσεν, εἰπών, ὡς σιδήρῳ πάτριόν ἐστι Ῥωμαίοις, οὐ χρυσῷ τὴν πατρίδα σώζειν. ἀγανακτοῦντος δὲ τοῦ Βρέννου, καὶ φάσκοντος ἀδικεῖσθαι λυομένης τῆς ὁμολογίας, ἀντεῖπε, μὴ νομίμως γεγονέναι, μηδὲ κυρίας εἶναι τὰς συνθήκας· ἤδη γὰρ αὐτοῦ δικτάτωρος ᾑρημένου, καὶ μηδενὸς ἄρχοντος ἑτέρου νόμῳ [45], πρὸς οὐκ ἔχοντας ἐξουσίαν, ὁμολογηθῆναι. νυνὶ δὲ χρῆναι λέγειν, ὅ τι βούλονται· νόμῳ γὰρ ἥκειν κύριος γεγονὼς συγγνώμην τε δεομένοις δοῦναι, καὶ δίκην, εἰ μὴ μετανοοῦσιν, ἐπιθεῖναι τοῖς αἰτίοις. πρὸς ταῦτα θορυ-

Interea, dum Romani cum Gallis et inter ſe altercantur, venit Camillus cum exercitu ad portas. Qui, re intellecta, quae agebatur, iuſſit reliquos inſtructos compoſito gradu ſubſequi, ipſe cum primoribus ad Romanos ſe actutum citato confert gradu. Romanis ei loco decedentibus, recipientibuſque vt ſummum magiſtratum modeſte et cum ſilentio, aurum ex lance ſublatum lictoribus tradit, trutinam et pondera recipere Gallis, et faceſſere iubet. Addit, ferro patriam, non auro, ſeruare Romanis ſolemne eſſe. Frémente Brenno, et contra pacta affici ſe iniuria conquerente, negat, rite factam eſſe, neque ratam pactionem: Se namque creato dictatore, quum penes alium neminem imperium lege ſit, cum iis, quibus ius non eſſet, pactos eſſe. Nunc dicendum eſſe, quid velint, ſe adeſſe penes quem arbitrium lege ſit petentibus veniam dandi, et ſupplicium ſumendi, niſi poeniteat, ab autoribus. His

Brennus

43 deeſt τοὺς Bodl. 3.

44 τὸ μὲν ζυγὸν ἄρας ὑπὸ τοῦ χρυσοῦ Vulcob.

45 Ἄρχοντος ἑτέρου νόμῳ] Illud νόμῳ redundare videtur; praeſertim cum in ſequenti linea occurrat.

46 Σαβινίαν]

βηθεὶς ὁ Βρέννος, ἥψατο μὲν ἀψιμαχίας, καὶ παρῆλθον ἄχρι ξιφουλκίας ἑκάτεροι καὶ διωθισμῶν, ἀναμεμιγμένοι πρὸς ἀλλήλους, ὥσπερ εἰκὸς, ἐν οἰκίαις καὶ στενωποῖς ἀναστρεφόμενοι, καὶ χωρίοις δέξασθαι παράταξιν οὐ δυναμένοις. ταχὺ δὲ συμφρονήσας ὁ Βρέννος, ἀπήγαγε τοὺς Κελτοὺς εἰς τὸ στρατόπεδον, οὐ πολλῶν πεσόντων. καὶ νυκτὸς ἀναστήσας ἅπαντας ἐξέλιπε τὴν πόλιν, καὶ προελθὼν ἑξήκοντα σταδίους, κατεστρατοπέδευσε παρὰ τὴν Γαβινίαν [46] ὁδόν. ἅμα δ' ἡμέρᾳ παρῆν ὁ Κάμιλλος, ἐπ' αὐτὸν ὡπλισμένος λαμπρῶς, καὶ τεθαῤῥηκότας [47] ἔχων τότε [48] τοὺς Ῥωμαίους· καὶ γενομένης ἰσχυρᾶς μάχης ἐπὶ πολὺν χρόνον, αὐτούς τε τρέπεται πολλῷ

Brennus turbatus coepit tumultuari. Et iam manus vtrinque gladiis admouebant, atque impellebant se inuicem confusi, vtpote qui inter aedificia et viarum angustias versarentur, in locisque, vbi instrui non posset acies. Caeterum Brennus confestim ad se reuersus, paucis desideratis, in castra Gallos reduxit. Nocte excitatis omnibus excessit vrbe, progressusque ad octauum lapidem via Gabina castra metatus est. Simul atque diluxit, institit ei Camillus fulgentibus armis, cum exercitu tunc animi pleno, commissaque ad multum diei acri pugna, Gallos ingenti caede fudit, fugauitque: cepit et castra eorum. Multos ex iis, qui effusi in fugam erant, e vestigio Romani adepti, interfece-

46 Σαβινίαν] Omnino scribendum Γαβινίαν, vt Anon. et Xyl. [Hunc locum Xylander ita vertit: *Sexaginta stadia progressus ad Gabinam.* et annotat: Liuius habet: *Ad octauum lapidem Gabina via.* In Graeco est Σαβινίαν, male, pro Γαβίναν. Nam ad miliare, hoc est octo stadia, et ad primum lapidem, idem est: et Liuiana summa quatuor stadiis, dimidio scilicet miliari, quam Plutarchiana, est maior. Ita supra nonaginta stadia ad Aliam processisse Romanos dixit Plutarchus: Liuius, ad vndecimum lapidem Romanos Gallis occurrisse: quod spatium duobus a Plutarchiano stadiis superatur. Cicero *miliarium* eodem significatu dixit: vt in Bruto: *Quum plebs prope ripam Anienis ad tertium miliare consedisset.* De qua re Liuius libro secundo *tria ab vrbe millia passuum* dixit. Idem *quintum milliare* dixit libro sexto ad Atticum. τὸ μίλιον ὀκτὼ σταδίων ὀλίγον ἀποδεῖ, inquit Plutarchus in C. Graccho.]

47 τεθαῤῥηκὼς Vulcob.

48 deest τότε Vulcob.

49 αὐτοὺς

φόνῳ [49], καὶ λαμβάνει τὸ στρατόπεδον. τῶν δὲ φευγόντων οἱ μὲν εὐθὺς ἀνηρέθησαν καταδιωχθέντες, τοὺς δὲ πλείστους διασπαρέντας ἐπεκθέοντες ἐκ τῶν πέριξ κωμῶν καὶ πόλεων ἔκτεινον.

30. Οὕτως μὲν ἡ Ῥώμη παραλόγως ἥλω, καὶ παραλογώτερον ἐσώθη, μῆνας ἑπτὰ τοὺς πάντας ὑπὸ τοῖς βαρβάροις γενομένη. παρελθόντες γὰρ εἰς αὐτὴν ὀλίγαις ἡμέραις ὕστερον τῶν Κυιντιλίων εἰδῶν [50], περὶ τὰς Φεβρουαρίας εἰδοὺς ἐξέπεσον. ὁ δὲ Κάμιλλος ἐθριάμβευσε μὲν, ὡς εἰκὸς ἦν, τὸν ἀπολωλυίας σωτῆρα πατρίδος γενόμενον, καὶ καταγαγόντα τὴν πόλιν αὐτὴν εἰς ἑαυτήν. οἵ τε γὰρ

fecerunt: maximam partem illi, qui in vicis circa et oppidis habitabant, inuaſerunt diſſipatam, trucidaueruntque.

Ita Roma magno miraculo capta, maiore eſt recuperata; quum ſeptem totos menſes in hoſtium poteſtate fuiſſet. Occupauerunt enim eam Galli paucis diebus poſt Idus Quintiles, exacti fuerunt Idibus Februariis. Camillus triumphauit, vt meritus erat, qui amiſſam ſeruauit patriam, ciuitatemque ipſam in ſe reduxit: nam qui profu-

49 αὐτοὺς τε τρέπεται πολλῷ φόνῳ, etc.] vid. Ruald.

50 ὀλίγαις ἡμέραις ὕστερον τῶν Κυιντιλίων εἰδῶν] Quo die ad Aliam pulſi ſint Romani, video non ſatis conuenire inter auctores. Liuius initio ſexti, et Cornelius Tacitus prope finem XVIII. A.D. XV. Cal. Sextiles factum tradunt. Is menſis eius dies erat decimus octauus, ſiquidem inſtituto Numae Quintilis XXXI. dies habuit. Diſſentire ab his Macrobius lib. I. cap. 18. Saturnalium, et Plutarchus in Problematibus videntur, qui Alienſem diem poſtriduanam faciunt: id eſt pugnatum poſtridie Idus Quintiles aiunt. Sed is dies menſis erat XVI. Auctor libri de viris illuſtribus habet XVI. Calend. Auguſti, (ita enim in Aldino legitur) id eſt, Iulii die XVII. Fortaſſis ſcripſerat XVII. quod cum Macrobio conſentiet. Equidem et Macrobius harum fuit rerum apprime diligens, et noſtro auctori hoc in genere plurimum docti tribuunt: et tamen grauiſſimus ſcriptor Liuius, et nihilo minor Tacitus, diſſentiunt. Nam receptam lectionem (eſt enim ea in omnibus, quos equidem viderim, libris, etiam in Florentino Tacito) conuellere, temerarium ſit: eo magis, quod ipſos quoque, ſi hoc ſenſiſſent, poſtridie Idus Quintiles ſcripturos fuiſſe probabile eſt. Iudicent doctiores: ego ſatis habeo monuiſſe. *Xylander.*

51 Εἰσελαύ-

ἔξωθεν ἅμα παισὶ καὶ γυναιξὶν εἰσελαύνοντος κατήεσαν[51], οἵ τε πολιορκηθέντες ἐν τῷ Καπιτωλίῳ μικρȣ̃ δεήσαντες ἀπολέσθαι διὰ λιμὸν, ἀπήντων περιβάλλοντες ἀλλήλȣς[52], καὶ δακρύοντες ἀπιςίᾳ τῆς παρȣ́σης ἡδονῆς. ἱερεῖς τε καὶ ζάκοροι Θεῶν, ὅσα φεύγοντες αὐτόθι τῶν ἀβεβήλων ἔκρυψαν, ἢ σὺν αὐτοῖς ἐξέκλεψαν, ἀνασωζόμενα κομίζοντες, ἐπεδείκνυντο ποθȣμένας ὄψεις τοῖς πολίταις δεχομένοις μετὰ χαρᾶς, ὥσπερ αὐτῶν τῶν Θεῶν αὖθις εἰς τὴν Ῥώμην συγκατερχομένων. θύσας δὲ τοῖς Θεοῖς καὶ καθάρας τὴν πόλιν, ἐξηγȣμένων τῶν περὶ ταῦτα δεινῶν, τὰ μὲν ὄντα τῶν ἱερῶν κατέςησεν, αὐτὸς δ' ἱδρύσατο νεὼν Φήμης καὶ Κλήδονος, ἀνευρὼν ἐκεῖνον τὸν τόπον, ἐν ᾧ νύκτωρ ἡ καταγγέλλȣσα τὴν τῶν βαρβάρων ςρατιὰν ἐκ Θεȣ̃ τῷ Κεδικίῳ Μάρκῳ φωνὴ προσέπεσε. χαλεπῶς μὲν ȣ̃ν καὶ μόλις αἱ τῶν ἱερῶν ἀνεκαλύπτοντο χῶραι φιλοτιμίᾳ τȣ̃ Καμίλλȣ καὶ πόνῳ πολλῷ τῶν ἱεροφαντῶν.

31. Ὡς δὲ καὶ[53] τὴν πόλιν ἀνοικοδομεῖν ἔδει παντάπασι διεφθαρμένην, ἀθυμία πρὸς τὸ ἔργον ἐνέπιπτε

profugerant cum liberis et coniugibus, cum triumphante redierunt vrbem inuecto. Obſeſſi in Capitolio, qui pene exſtincti fame fuerant, occurrerunt aliis cum lacrymis, ſe mutuo prae inſperato praeſenti gaudio complectentes, ſacerdoteſque deorum immortalium et aeditui, quae in fuga ſacra aut ipſi defoderant, aut clam ſecum aſportauerant, ſalua reportantes, laetum praebuerunt ſpectaculum ciuibus: qui eos, vt ſi ipſi cum illis Romam dii remearent, cum gratulatione receperunt. Camillus ſacris operatus, luſtrauit vrbem praeeuntibus pontificibus, inde aedes ſacras reſtituit priores. Nouum etiam templum exſtruxit Aio Loquutio, quo loco nuntiam coelitus barbarorum aduentus vocem audierat M. Ceditius. Incumbente Camillo, annitentibuſque ſacerdotibus, ſacra loca magno labore inuenta.

Vt neceſſarium viſum eſt vrbem inſtaurare, quae proruta tota erat, deſpe-

51 Εἰσελαύνοντος κατήεσαν] Forte melius, εἰσελαύνοντες συγκατήεσαν. [συγκατήεσαν habet Vulc.]

52 παραβάλλοντες ἀλλήλοις Vulcob.

53 deeſt καὶ Bodl. 3. Iunt. Ald.

54 Ἀρχὰς

τοῖς πολλοῖς, καὶ μέλλησις ἦν ἐςερημένοις ἁπάντων, καὶ τινος ἐν τῷ παρόντι ῥαςώνης καὶ ἀναπαύσεως ἐκ κακῶν δεομένοις μᾶλλον, ἢ κάμνειν καὶ ἀποτρύχειν ἑαυτὲς, ὔτε χρήμασιν, ὔτε σώμασιν ἐῤῥωμένες. ὐδ' ἡσυχῇ πρὸς τὲς Βηΐες αὖθις ἀποςρεφόμενοι, πόλιν ἅπασι κατεσκευασμένην καὶ διαμένεσαν, ἀρχὰς δημαγωγῶν [54] ἐνέδοσαν τοῖς πρὸς χάριν εἰθισμένοις ὁμιλεῖν· καὶ λόγων ἠκροῶντο ςασιαςικῶν πρὸς τὸν Κάμιλλον, ὡς ἐκείνε φιλοτιμίας ἕνεκα καὶ δόξης ἰδίας ἀποςερεντος αὐτὲς πόλεως ἑτοίμης, καὶ βιαζομένε [55] σκηνεν ἐρείπια, καὶ πυρκαϊὰν τοσαύτην ἐγείρειν, ὅπως μὴ μόνον ἡγεμὼν Ῥώμης καὶ ςρατηγὸς, ἀλλὰ καὶ κτίςης λέγηται, παρώσας Ῥωμύλον. ἐκ τέτε φοβηθεῖσα τὸν θόρυβον ἡ βελὴ, τὸν μὲν Κάμιλλον ὐκ εἴασε βελόμενον ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν ἐντὸς ἐνιαυτε, καίπερ ἓξ μῆνας ὐδαμῶς ὑπερβάλλοντος ἑτέρε δικτάτωρος· αὐτὴ δὲ παρεμυθεῖτο καὶ κατεπράϋνε πείθεσα καὶ δεξιεμένη τὸν δῆμον· ἐπι-

desperatio plebem operis incessit cunctatioque, omnium rerum egenam. Quippe alleuationem potius et refocillationem desiderabant, quam vt fatigarent et affligerent se, neque argento, neque corporibus valentes. Ita sensim Veios respicientes, vrbem omnibus instructam rebus et stantem, materiam praebuerunt hominibus ambitiosis populum concitandi, et auscultandis sermonibus aduersus Camillum seditiosis. Illum enim ambitione adductum et priuata gloria vrbem ipsis inuidere paratam, compellere vero ad ruinas colendas et ad excitandam, quae tanquam ingens rogus erat, vrbem: quo non solum dux Romanus et imperator, verum etiam, amoto Romulo, conditor appelletur. Hinc seditionem senatus metuens, (licet nullius vnquam excesserat sex mensium spatium dictatura) vt abdicaret se intra annum dictatura Camillus, quum vellet, non permisit. Ipse etiam senatus hortando et prensando populum leniebat, mulcebatque; nunc

54 Ἀρχὰς δημαγωγῶν] Malim δημαγωγιῶν, occasiones praebebant concionibus. Sic Liuius, agitantibus tribunis plebis assiduis concionibus. [δημαγωγοῖς Anonym.]

55 βιαζόμενος Bodl. 3.

56 ἐπιθείας

δεικνυμένη μὲν ἠρία καὶ τάφους πατέρων, ὑπομιμνήσκουσα δὲ χωρίων ἱερῶν καὶ τόπων ἁγίων, οὓς Ῥωμύλος, ἢ Νουμᾶς, ἤ τις ἄλλος αὐτοῖς τῶν βασιλέων ἐπιθειάσας[56] παρέδωκεν. ἐν πρώτοις δὲ τῶν θείων, τήν τε νεοσφαγῆ κεφαλὴν προὔφερον, ἐν τῇ θεμελιώσει τῇ τοῦ Καπιτωλίου φανεῖσαν, ὡς τῷ τόπῳ πεπρωμένον ἐκείνῳ τῆς Ἰταλίας κεφαλῇ γενέσθαι, καὶ τὸ τῆς Ἑστίας πῦρ, ὃ μετὰ τὸν πόλεμον ὑπὸ τῶν παρθένων ἀναπτόμενον, αὖθις ἀφανίζειν καὶ σβεννύναι τοὺς προλιπόντας τὴν πόλιν, ὄνειδος αὐτοῖς ἐσομένην, ἄν τε ὑπ' ἄλλων οἰκουμένην ὁρῶσιν ἐπηλύδων καὶ ξένων, ἄν τ' ἔρημον οὖσαν καὶ μηλόβοτον. Τοιαῦτα καὶ[57] πρὸς ἕκαστον ἰδίᾳ, καὶ κοινῇ πολλάκις ἐν τῷ δήμῳ σχετλιάζοντες, ἐπεκλῶντο πάλιν ὑπὸ τῶν πολλῶν, τὴν παροῦσαν ὀλοφυρομένων ἀμηχανίαν, καὶ δεομένων, μὴ σφᾶς ὥσπερ ἐκ ναυαγίας γυμνοὺς καὶ ἀπόρους σωθέντας[58], προσβιάζεσθαι τὰ λείψανα τῆς διεφθαρμένης συμπηγνύναι πόλεως, ἑτέρας ἑτοίμης παρούσης.

32. Ἔδοξεν οὖν βουλὴν προθεῖναι τῷ Καμίλλῳ· καὶ

nunc monumenta et ſepulcra maiorum oſtendens, nunc ſubiiciens fana et loca ſacra, quae Romulus, Numa, aliiue reges ſacrauerant, atque ipſis reliquerant. Inter prima ſacra recens caput propoſuit, quod in moliendo Capitolii fundamento inuentum, locum illum portendit caput Italiae fore. Ad haec, ſi Veſtae ignes a virginibus poſt bellum accenſos obruerent iterum atque exſtinguerent relicta vrbe, ceſſurum ipſis ignominiae: ſiue ab aliis habitatam Romam aduenis vel alienigenis, ſiue deſolatam adſpiciant ac deſertam. Haec apud ciues priuatim et publice ſaepe in concione quiritantes, rurſus a plebe commouebantur praeſentem lamentante inopiam, precanteque, ne ſe tanquam ex naufragio nudos et omnium rerum indigos in vnum cogerent, vt vrbis reliquias euerſae, quum parata eſſet prae manibus altera, compingerent.

Viſum igitur Camillo eſt ſententias ſenatus perquirere. Quum

56 ἐπιθείας Bodl. 3.
57 deeſt καὶ Bodl. 3. Iunt. Ald.
58 Συνθέοντας] Haec vox non prorſus inepta loco; ſed magis arridet σωθέντας. vſitatior eſt locutio, ὥσπερ ἐκ ναυαγίου σωθῆναι.

πολλὰ μὲν αὐτὸς διεξῆλθε παρακαλῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, πολλὰ δὲ καὶ τῶν ἄλλων [59] ὁ βȣλόμενος. τέλος δὲ τὸν πρῶτον εἰωθότα λέγειν γνώμην, Λεύκιον Λȣκρήτιον, ἀναςήσας, ἐκέλευσεν ἀποφήνασθαι πρῶτον, εἶτα τȣ̀ς ἄλλȣς ἐφεξῆς. γενομένης δὲ σιωπῆς, καὶ τȣ̃ Λȣκρητίȣ μέλλοντος ἐνάρχεσθαι, κατὰ τύχην ἔξωθεν ἑκατοντάρχης ἄγων τάγμα φυλακῆς ἡμερινῆς παρεπορεύετο, καὶ τὸν φέροντα πρῶτον τὸ σημεῖον μεγάλῃ φωνῇ προσαγορεύσας, ἐκέλευσεν αὐτȣ̃ μένειν καὶ τὸ σημεῖον τίθεσθαι· κάλλιςα γὰρ ἐνταῦθα καθεδεῖσθαι καὶ μενεῖν. ἅμα δὲ τῷ καιρῷ, καὶ τῇ περὶ τȣ̃ μέλλοντος ἐννοίᾳ καὶ ἀδηλότητι τῆς φωνῆς γενομένης, ὅ τε Λȣκρήτιος ἔφη προσκυνήσας τῷ Θεῷ προςίθεσθαι τὴν ἑαυτȣ̃ γνώμην, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαςος ἐπηκολȣ́θησε. θαυμαςὴ δὲ καὶ τὸ πλῆθος ἔσχε μεταβολὴ τῆς ὁρμῆς, ἀλλήλȣς παρακαλȣ́ντων καὶ προτρεπομένων πρὸς τὸ [60] ἔργον, ȣ̓κ ἐκ διανομῆς τινος, ἢ τάξεως, ἀλλ' ὡς ἕκαςος ἑτοιμότητος ἢ βȣλήσεως ἔσχε [61], τῶν χωρίων καταλαμβανομένων. διὸ καὶ τεταραγμένην τοῖς ςενωποῖς καὶ συμπεφυρμένην ταῖς οἰκήσεσιν ἀνήγαγον

Quum autem multis ipſe diſſeruiſſet pro patria, multis etiam alii, quibuſcunque eſſet viſum; poſtremo L. Lucretium, qui princeps dicere ſolebat primo loco ſententiam, deinde ordine reliquos rogauit. Silentio facto, quum iam dicturus ſententiam Lucretius eſſet, forte centurio cohortem ſtationis diurnae reducens illac, locum concilii tranſibat. Is ad primipilum exclamauit, vt ibi maneret, ſignumque ſtatueret. Optime enim, inquit, hic manebimus. Huic voci tam opportune auditae, cum de futuro incerti atque anxii conſulerent, Lucretius, adoratis diis, eſt aſſenſus, omneſque alii pedibus in eam ſententiam ceſſerunt. Mirifica etiam in plebe conſequuta voluntatis mutatio eſt, excitantibus ſe mutuo et incumbentibus ad aedificandum. Promiſcue coeperunt et ſine diſcrimine, prout paratus quiſque fuit, aut qua cuique libuit, in vacuo aedificare. Vnde feſtinatio et acceleratio curam exemit vicos dirigendi in aedificanda vrbe, diſtinguendique

59 τὰ ἄλλα Bodl. 3.
60 deeſt τὸ Bodl. 3. Iunt.
61 εἶχε Vulcob.

τὴν πόλιν ὑπὸ σπȣδῆς καὶ τάχȣς. ἐντὸς γὰρ ἐνιαυτȣ̃ λέγεται καὶ τοῖς τείχεσι καινὴ, καὶ ταῖς ἰδιωτικαῖς οἰκοδομαῖς ἀναςῆναι πάλιν. οἱ δὲ τȣ̀ς ἱερȣ̀ς τόπȣς ἀναλαβεῖν καὶ ὁρίσαι ταχθέντες ὑπὸ τȣ̃ Καμίλλȣ, συγκεχυμένων πάντων, ὡς ἧκον ἐπὶ τὴν καλιάδα τȣ̃ Ἄρεως [62], περιοδεύοντες τὸ Παλάτιον, αὐτὴν μὲν ὡς τἆλλα διεφθαρμένην καὶ κατακεκαυμένην εὗρον ὑπὸ τῶν βαρβάρων [63]. σκευωρȣ́μενοι δὲ καὶ καθαίροντες τὸ χωρίον, ἐντυγχάνȣσι τῷ μαντικῷ ξύλῳ τȣ̃ Ῥωμύλȣ κατὰ τέφρας πολλῆς καὶ βαθείας καταδεδυκότι. τȣ̃το δ' ἐςι μὲν ἐπικαμπὲς ἐκ θατέρȣ πέρατος, καλεῖται δὲ λίτυον· χρῶνται δ' αὐτῷ πρὸς τὰς τῶν πλινθίων ὑπογραφὰς [64], ὅταν ἐπ' ὄρνισι διαμαντευόμενοι καθέζωνται, ᾧ καὶ ἐκεῖνος ἐχρῆτο μαντικώτατος ὤν. ἐπεὶ δ' ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη, παραλαβόντες οἱ ἱερεῖς τὸ ξύλον, ὥσπερ ἄλλο τι τῶν ἱερῶν, ἄψαυςον ἐφύλατ-

que aedificia: nam intra annum tradunt nouam, tum moenibus, tum priuatis tectis, ſtetiſſe vrbem. Pontifices autem, qui a Camillo loca ſacra requirere et terminare erant iuſſi, omnibus miſtis, vt ad Martis curiam Palatium luſtrantes peruenerunt, offendunt eam ſicut reliquas proſtratam a barbaris atque exuſtam. In moliendo et purgando loco reperiunt ſub magno cumulo cineris Romuli baculum, quo vti ad auſpicia ſolitus erat. Is ab altera extremitate inflexus eſt, lituum vocant. Huius in coeli regionibus deſcribendis vſus eſt auſpicantibus, ad quod ille augurandi peritiſſimus illum habuerat. Romulo deinde ex conſpectu hominum ablato, hunc baculum ſacerdotes a contactu hominum ſerua-

62 ἐπὶ τὴν καλλιάδα τȣ̃ Ἄρεως] Xylander vertit, *ad Martis tugurium:* haec annotans: ſic eſt ad verbum καλιάδα Ἄρεως. Latini Saliorum curiam appellant, vt Cicero lib. I. de diuinatione: *Lituus*, inquit, *Romuli*, *quum ſitus eſſet in curia Saliorum*, *eaque deflagraſſet*, *inuentus eſt integer.* Hactenus *Xylander.* Caeterum pro καλλιάδα Vulcob. dat καλλίδα.

63 ὑπὸ τῶν βαρβάρων] Pro βαρβάρων legitur etiam πολεμίων: eodem ſenſu, ſicut ſupra πολιτῶν et πολεμίων de iiſdem dici docui. *H. Steph.*

64 πρὸς τὰς τῶν πλινθίων ὑπογραφὰς] Ita et ſupra vſurpatur πλινθίον eadem de re in Romulo. Lapus mirifice ad artificia et fundamenta detorſit: quaſi vero πλινθίον laterem coctum ſignificet, ac non potius certam figuram:

τον. τῦτο δὴ τότε, τῶν ἄλλων ἀπολωλότων, ἀνευρόντες διαπεφευγὸς τὴν φθορὰν, ἡδίες ἐγένοντο ταῖς ἐλπίσιν ὑπὲρ τῆς Ῥώμης, ὡς ἀΐδιον αὐτῇ τὴν σωτηρίαν τῦ σημείυ βεβαιῦντος.

33. Οὔπω δὲ τῆς περὶ ταῦτα πεπαυμένοις ἀσχολίας αὐτοῖς ἐπιπίπτει πόλεμος, Αἰκανῶν [65] μὲν ἅμα καὶ Οὐολέσκων καὶ Λατίνων εἰς τὴν χώραν ἐμβαλλόντων, Τυῤῥηνῶν δὲ πολιορκέντων Σέτριον, συμμαχίδα Ῥωμαίων πόλιν. ἐπεὶ δ' οἱ τὴν ἡγεμονίαν ἔχοντες χιλίαρχοι στρατοπεδευσάμενοι περὶ [66] τὸ Μάρκιον ὄρος [67] ὑπὸ τῶν Λατίνων ἐπολιορκῦντο, καὶ κινδυνεύοντες ἀποβαλεῖν τὸ στρατόπεδον, εἰς Ῥώμην ἔπεμψαν, ἀποδείκνυται τὸ τρίτον Κάμιλλος δικτάτωρ. περὶ τύτυ τῦ πολέμυ διττοὶ λόγοι λέγονται, δίειμι δὲ τὸν μυθώδη πρότερον. Φασὶ τὺς Λατίνυς, εἴτε προφάσει χρωμένυς, εἴτε βυλομένυς [68] ὡς ἀλη-

seruauerunt, vt rem sacram. Eo tunc amissis caeteris integro invento, laeti spem conceperunt Romam hoc omine aeternam significari fore.

Nondum his defunctos aerumnis repente occupat bellum. Aequi simulque Volsci et Latini fines Romanos populabantur. Thusci Sutrium obsidebant, socium populi Romani oppidum. Quum autem tribuni militum, qui exercitui praeerant, ad Martium montem, vbi castra habebant, obsiderentur a Latinis, significassentque Romam, quanto in periculo castra, ne expugnarentur a Latinis, versarentur, Camillus tertium dictator dicitur. Fama de hoc bello est duplex: fabulas primum percensebo. Latinos aiunt, siue in speciem, siue reipsa, instituisse de integro contra-

ram: quomodo etiam in re militari suum habet vsum. *Xyl.*

65 Αἰκύων Vulcob.

66 παρὰ Vulcob.

67 περὶ τὸ Μάρκιον ὄρος] Apud Diodorum quoque, ad finem libri XIV. quum haec ipsa res describitur, ἐν τῷ καλυμένῳ Μαρκίῳ κατεστρατοπέδευσαν legitur. Liuius, *Ad Metium* (pro *ad Marcium*) *is locus dicitur*, vitio librariorum habuit: quem locum hinc restituit Sigonius. Meminit et Suidas Marcii montis in suo Lexico. *Xylander.*

68 Βυλευομένυς] Eadem historia narratur in Romulo, p. 77. vnde patet hic legendum βυλομένυς. nempe Liuius Postumius dixit, se βύλεσθαι τὴν παλαιὰν οἰκειότητα καὶ συγγένειαν ἐκζωπυρῆσαι.

69 Παρθένυς

θῶς ἀναμίξασθαι τὰ γένη πάλιν ἐξ ὑπαρχῆς, πέμψαντας αἰτεῖν παρὰ τῶν Ῥωμαίων παρθένους ἐλευθέρας γυναῖκας [69]. ἀπορούντων δὲ τῶν Ῥωμαίων, τί χρὴ ποιεῖν· καὶ γὰρ τὸν πόλεμον ὠῤῥώδουν, οὔπω καθεστηκότες, οὐδ' ἀνειληφότες αὑτοὺς, καὶ τὴν αἴτησιν τῶν γυναικῶν ὑπώπτευον ἐξομήρευσιν εἶναι, τοῦ δ' εὐπρεποῦς χάριν ἐπιγαμίαν [70] καλεῖσθαι· θεραπαινίδα τοὔνομα Τουτούλαν [71], ὡς δ' ἔνιοι λέγουσι, Φιλωτίδα [72], τοῖς ἄρχουσι παραινέσαι, πέμπειν σὺν αὐτῇ τῶν δμωΐδων τὰς ἐν ὥρᾳ μάλιστα καὶ ταῖς ὄψεσιν ἐλευθερίους, κοσμήσαντας ὡς νύμφας εὐγενεῖς, τὰ λοιπὰ δ' αὐτῇ μελήσειν. πεισθέντας δὲ τοὺς ἄρχοντας, ἐπιλέξασθαι τῶν θεραπαινίδων, ὅσας ἐκείνη πρὸς τὴν χρείαν ἐδοκίμασε, καὶ κοσμήσαντας ἐσθῆτι καὶ χρυσῷ, παραδοῦναι τοῖς Λατίνοις, οὐ πάνυ πόῤῥω τῆς πόλεως στρατοπεδεύουσι. νύκτωρ δὲ, τὰς μὲν ἄλλας ὑφελέσθαι τὰ ἐγχειρίδια τῶν πολεμίων, τὴν δ' εἴτε Τουτούλαν, εἴτε Φιλωτίδα,

cóntrahere inter vtramque gentem affinitatem, ac legatos misiſſe, qui ingenuarum puellarum a Romanis poſcerent connubia. Fluctuantibus, quid conſilii caperent, Romanis, (quippe et bellum, qui nondum reſpirauerant, neque collegerant ſe, horrebant, et poſtulatione connubii obſides ſuſpicabantur peti, quod ſpecioſo titulo vocarent connubium) ancillam Tutolam nomine, vt alii dicunt, Philotidem, principibus ſubieciſſe, ſecum vt mitterent ancillas, quae aetate florente et liberali eſſent forma, in virginum ingenuarum morem excultas; reliqua ſibi curae fore. Principes probato conſilio delegiſſe ex ancillis, quas ad eam rem illa probaſſet, eaſque veſte ornatas et mundo, Latinis, qui ſtatiua non procul habebant ab vrbe, tradidiſſe. Nocte caeteras gladios hoſtibus ſubtraxiſſe, Tutolam, vel Philotidem, conſcenſa

69 Παρθένους ἐλευθέρας γυναῖκας] Libet copulam καὶ poſt παρθένους inſerere. ſic loco ſupra citato Latini poſcunt παρθένους τε συχνὰς, καὶ γυναικῶν τὰς ἀνάνδρους. vbi αἱ ἄνανδροι videntur hic vocari ἐλεύθεραι.

70 ἐπιγαμίας Vulcob.

71 θεραπαινίδα τοὔνομα Τουτούλαν] Haec de Philotide narratio eſt etiam in Romulo ſupra; vbi non *Tutula* eſt, ſed *Tutola*. In Macrobianis libris *Tutela* etiam legitur: habet enim hoc lib. I. cap. 6. Saturnaliorum. *Xyl.*

72 Φιλωτίδαν Bodl. 3.

προσβᾶσαν ἐρινεῷ μεγάλῳ καὶ παρατείνασαν ὀπίσω τὸ ἱμάτιον, ἆραι πυρσὸν εἰς τὴν Ῥώμην, ὥσπερ ἦν συγκείμενον αὐτῇ πρὸς τοὺς ἄρχοντας, οὐδενὸς ἄλλου τῶν πολιτῶν εἰδότος. δι᾽ ὃ καὶ θορυβώδη γίνεσθαι τὴν τῶν στρατιωτῶν ἔξοδον, ὡς κατήπειγον οἱ ἄρχοντες, ἀλλήλους ἀνακαλούντων, καὶ μόλις εἰς τὴν τάξιν καθισταμένων. ἐπελθόντας δὲ τῷ χάρακι τῶν πολεμίων οὐ προσδεχομένων καὶ καθευδόντων, ἑλεῖν τὸ στρατόπεδον, καὶ διαφθεῖραι τοὺς πλείστους. τοῦτο δὲ γενέσθαι ταῖς νῦν Ἰουλίαις, τότε δὲ Κυϊντιλίαις νόνναις· καὶ τὴν ἀγομένην ἑορτὴν, ὑπόμνημα τῆς πράξεως ἐκείνης εἶναι. πρῶτον μὲν γὰρ ἐξιόντες ἀθρόοι διὰ τῆς πύλης [73], πολλὰ τῶν ἐπιχωρίων καὶ κοινῶν ὀνομάτων βοῇ φθέγγονται, Γάϊον, Μάρκον, Λούκιον, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια· μιμούμενοι τὴν τότε γενομένην μετὰ σπουδῆς ἀλλήλων ἀνάκλησιν· ἔπειτα κεκοσμημέναι λαμπρῶς αἱ θεραπαινίδες, περιΐασι παίζουσαι διὰ σκωμμάτων εἰς τοὺς ἀπαντῶντας. γίνεται δὲ καὶ μάχη τις αὐταῖς πρὸς ἀλλήλας, ὡς καὶ τότε τοῦ πρὸς τοὺς Λατίνους ἀγῶνος συνεπιλαμβανομέναις. ἑστιώμεναι δὲ καθέζονται, κλάδοις συ-

conſcenſa edita caprifico, et ſtola aduerſus caſtra obtenſa, facem Romam verſus ſuſtuliſſe, quod ei cum magiſtratibus ſignum aliis inſciis ciuibus convenerat. Quapropter tumultuarie a militibus excurſum fuiſſe, quum inſtarent duces, ſeſe mutuo appellantibus, vix vt inſtrui poſſent in aciem. Vallum nec opinantibus hoſtibus ſopitiſque adortos cepiſſe caſtra, atque maxima ex parte hoſtes obtruncaſſe; idque geſtum Nonis Quintilibus, quas nunc appellant Iulias. In huius rei memoriam feſtum agi, quo primum agmine erumpentes vrbe nomina plurima patria et vulgaria cient, Caium, Marcum, Lucium, et his ſimilia, referentes mutuam illam in properando appellationem. Deinde ſplendide comtae vrbem circumeunt ancillae, dicteria in obuium quemque iacientes. Pugnam quoque inter ſe conſerunt, vt quae etiam tum in proelio cum Latinis inito operam nauauerint ſuam. Ad epulum etiam conſident ficulneis inum-

73 Διὰ τῆς πόλεως] Forte πύλης: vt p. 77. ἀλλήλους περὶ τὰς πύλας ἀνακαλοῦντες, et in hac ipſa pagina, ἔξω πύλης.

74 Haec

κῆς σκιαζόμεναι· καὶ τὴν ἡμέραν Νόννας Καπρατίνας καλοῦσιν, ὡς οἴονται διὰ τὸν [74] ἐρινεὸν, ἀφ' οὗ τὴν παιδίσκην τὸν πυρσὸν ἆραι· τὸν γὰρ ἐρινεὸν, Καπρίφικον ὀνομάζουσιν. ἕτεροι δὲ τούτων τὰ πλεῖστα δρᾶσθαι καὶ λέγεσθαί φασιν ἐπὶ τῷ Ῥωμύλου πάθει. κατὰ ταύτην γὰρ ἀφανισθῆναι τὴν ἡμέραν αὐτὸν ἔξω πύλης, ζόφου καὶ θυέλλης ἄφνω περισχούσης· ὡς δ' ἔνιοι νομίζουσιν, ἐκλείψεως ἡλίου γενομένης. καὶ τὴν ἡμέραν ἀπὸ τούτου Νόννας Καπρατίνας κληθῆναι· τὴν γὰρ αἶγα Κάπραν ὀνομάζουσιν. ὁ δὲ Ῥωμύλος ἠφανίσθη δημηγορῶν περὶ τὸ τῆς Αἰγὸς ἕλος προσαγορευόμενον, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται.

34. Τὸν δ' ἕτερον λόγον οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων δοκιμάζοντες οὕτω λέγουσιν· ἀποδειχθεὶς δικτάτωρ τὸ τρίτον ὁ Κάμιλλος, καὶ πυθόμενος τὸ μετὰ τῶν [75] χιλιάρχων στράτευμα πολιορκούμενον ὑπὸ τῶν Λατίνων καὶ τῶν Οὐολούσκων, ἠναγκάσθη καὶ τοὺς οὐκ ἐν ὥρᾳ τῶν πολιτῶν, ἀλλ' ἤδη προβεβηκότας [76] καθοπλίσαι. περιελθὼν δὲ

inumbratae ramis. Eum diem Nonas Capratinas a caprifico, vt arbitrantur, ex qua facem edidiſſe ferunt puellam illam, nominant. Alii pleraque, quae hic aguntur et dicuntur, referunt ad Romuli caſum. Illo enim die ex oculis hominum extra portam abiiſſe Romulum, caligine ſubito cum procella coorta: vt autem nonnulli arbitrantur, ſole deficiente. Atque hinc diem illum Nonas Capratinas a capra dictum. Nam Romulus, (vt in vita eius retulimus) quum ad paludem caprae appellatam haberet concionem, ex conſpectu hominum ablatus eſt.

Caeterum plerique ſcriptores hiſtoriam alteram magis probant, quam hoc modo narrant: Dictator tertium Camillus dictus, nuntiato, legiones cum tribunis militum a Latinis et Volſcis obſideri, delectum habere non iuniorum ſolum, ſed maiorum natu quoque,

74 Haec verba ὡς οἴονται διὰ τὸν vſque ad ὀνομάζουσιν in Bodl. 3. deſunt.

75 Πυθόμενος μετὰ τῶν] melius πυθ. τὸ μετὰ τῶν: vt Vulcob. et Bodl. 3.

76 Προβεβηκότας] In quibusdam eſt, παρηβηκότας: quod idem valet, ſed abſque adiectione ponitur, quum addi ſoleat datiuus ἡλικίᾳ: qui tamen et ſubaudiendus relinqui poteſt. *H. Steph.*

μακρὰν περίοδον περὶ τὸ Μάρκιον ὄρος, καὶ λαθὼν τοὺς πολεμίους, ἵδρυσε τὴν στρατιὰν κατόπιν αὐτῶν, καὶ πυρὰ πολλὰ καύσας, διεσήμηνε τὴν ἑαυτοῦ παρουσίαν [77]. οἱ μὲν οὖν πολιορκούμενοι θαῤῥήσαντες, ἐπιέναι διενοοῦντο, καὶ μάχην συνάπτειν· οἱ δὲ Λατῖνοι καὶ Οὐολοῦσκοι, συστείλαντες εἴσω τοῦ χάρακος ἑαυτοὺς, ἀπεσταύρουν ξύλοις πολλοῖς καὶ διεφράγνυντο [78] πανταχόθεν τὸ στρατόπεδον, ἀμφίβολοι γεγονότες ὑπὸ τῶν πολεμίων, καὶ περιμένειν ἐγνωκότες ἑτέραν οἴκοθεν δύναμιν, ἅμα δὲ καὶ Τυῤῥηνῶν προσδεχόμενοι βοήθειαν. τοῦτο δ' αἰσθόμενος ὁ Κάμιλλος, καὶ δεδοικὼς παθεῖν, ὅπερ ἐποίησεν αὐτὸς τοὺς πολεμίους κυκλωσάμενος, ἔσπευδε προλαβεῖν τὸν καιρόν. ὄντος δὲ τοῦ περιφράγματος ξυλίνου, καὶ πνεύματος μεγάλου κατιόντος ἀπὸ τῶν ὀρέων ἅμα φάει, πυρὰ πολλὰ παρασκευασάμενος, καὶ περὶ τὸν ὄρθρον ἐξαγαγὼν τὴν δύναμιν, τοὺς μὲν ἄλλους ἐκέλευσε χρῆσθαι βέλεσι, καὶ καθ' ἕτερον μέρος κραυγῇ. αὐτὸς δὲ τοὺς τὸ πῦρ ἀφήσειν μέλλοντας ἔχων [79], ὅθεν εἰώθει μάλιστα προσπίπτειν ὁ ἄνε-

quoque, coactus eſt, ac longo flexu Martium montem exercitu circumducto, caſtra a tergo hoſtium clam eſt metatus. Multis inde accenſis ignibus ſignificauit aduentum ſuum. Ea re confirmati, qui obſidebantur, inuadere hoſtem et manus conſerere meditantur. Latini autem et Volſci recipiunt ſe intra vallum, eum multa materia ſepiunt, caſtraque vndique muniunt prae ancipiti ab hoſtibus trepidatione; certi alteras copias ab domo exſpectare, ſimulque auxilia reſpicientes Hetruſcorum. Hoc Camillus animaduerſo, veritus, ne, quod ipſe fecerat, qui hoſtes cinxerat, in ſe verteret, praeripere maturat occaſionem. Erat ſepes, qua ſe munierant, lignea, et vis magna venti deferebatur a montibus ſimul atque diluceſceret. Igitur multo igne parato, copias ſummo mane eductas diſtribuit, vt alii in hoſtem miſſilia iacularentur, et magnum clamorem ex altera parte tollerent: alios, qui flammam iniecturi erant, qua potiſſimum incumbere in vallum hoſtium

77 τὴν ἑαυτοῦ παρουσίαν] Legitur etiam παῤῥησίαν. Sed vt in alio loco, qui in praecedentibus habetur, παῤῥησίαν pro παρουσίαν probaui, ita hic viciſſim improbo. *H. Steph.*

78 διεφράγνυντο Vulcob.

79 Μέλλοντας ἔχων] Magis placet

μος τῷ χάρακι τῶν πολεμίων, ἀνέμενε τὴν ὥραν. ἐπεὶ δὲ συνεστώσης τῆς μάχης ὅ τε ἥλιος ἀνήει, καὶ τὸ πνεῦμα λαμπρὸν ἐξέπιπτε, σημήνας ἐπιδρομὴν, κατέσπειρε τοῦ χάρακος ἄφθονα τῶν πυροβόλων. ταχὺ δὲ τῆς φλογὸς ἐν ὕλῃ πυκνῇ καὶ σταυρώμασι ξυλίνοις ἀνατραφείσης, καὶ κύκλῳ περινεμομένης, οὐδὲν ἄκος, οὐδὲ σβεστήριον ἔχοντες οἱ Λατῖνοι παρεσκευασμένον, ὡς πλήρες ἦν ἤδη τὸ στρατόπεδον πυρὸς, ἐπ᾽ ὀλίγον συστελλόμενοι τόπον, ἐξέπιπτον ὑπ᾽ ἀνάγκης πρὸς ὡπλισμένους καὶ παρατεταγμένους πρὸ τοῦ χάρακος τοὺς πολεμίους. καὶ τούτων μὲν ὀλίγοι διέφυγον, τοὺς δὲ καταληφθέντας [80] ἐν τῷ στρατοπέδῳ πάντας διέφθειρε τὸ πῦρ, μέχρις οὗ κατασβέσαντες οἱ Ῥωμαῖοι τὰ χρήματα διήρπασαν.

35. Γεγονότων δὲ τούτων, ἀπολιπὼν ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου τὸν υἱὸν Λούκιον φύλακα τῶν ἡλωκότων ἀνθρώπων καὶ χρημάτων, αὐτὸς εἰς τὴν τῶν πολεμίων ἐνέβαλε. καὶ τὴν Αἰκανῶν [81] πόλιν ἑλὼν, καὶ προσαγαγόμενος τοὺς Οὐολούσκους, εὐθὺς ἦγε τὴν στρατιὰν πρὸς τὸ Σούτριον, οὔπω

hoſtium ſolebat ventus, ducens, horam operiebatur. Vbi iam commiſſa pugna ſol exortus eſt, et vehemens increbuit ventus, ſigno aggrediendi dato, grandinem telorum ignitorum ingeſſit vallo. Flamma vt materiam contextam, et vallum illico amplexa ligneum creuit, et in proxima ſe vndique diſſipauit; Latini, qui nihil haberent ad manum, quo arcerent reſtinguerentque incendium, quum tota caſtra iam depaſceretur ignis, anguſto conglobati loco, in armatos et inſtructos pro vallo hoſtes compulſi ſunt effundere ſe. Pauci horum euaſere. Qui in caſtris reſtiterunt, flamma omnes abſumti, dum igne reſtincto praedam Romani diripuerunt.

His actis, Camillus, ad praedam captiuoſque ſeruandos praefecto caſtris Lucio filio, profectus eſt ad fines hoſtium depopulandos; captoque Aequorum oppido, et Volſcis ad deditionem redactis, conſeſtim Sutrium mouit, magniſque itineribus, vt

placet ἄγων, ducens, qua potiſſimum caſtris ventus ſolebat incumbere.

80 Καταληφθέντας] Omnino legendum καταλειφθέντας: capi enim non poterant ob incendium caſtrorum.

81 Αἰκύνων Vulcob.

τὰ συμβεβηκότα τοῖς Σȣτρίνοις πεπυσμένος, ἀλλ᾽ ὡς ἔτι κινδυνεύȣσι καὶ πολιορκȣμένοις ὑπὸ τῶν Τυῤῥηνῶν βοηθῆσαι σπεύδων. οἱ δ᾽ ἔτυχον ἤδη τὴν μὲν πόλιν τοῖς πολεμίοις παραδεδωκότες, αὐτοὶ δὲ πάντων ἐνδεεῖς, ἐν [82] ἱματίοις μόνον ἀφειμένοι· καὶ [83] καθ᾽ ὁδὸν ὄντι τῷ Καμίλλῳ μετὰ παίδων καὶ γυναικῶν ἀπήντων ὀδυρόμενοι τὰς ἑαυτῶν τύχας. ὁ δὲ Κάμιλλος, αὐτός τε πρὸς τὴν ὄψιν ἐπικλασθεὶς, καὶ τȣ̀ς Ῥωμαίȣς ὁρῶν, ἐμφυομένων αὐτοῖς τῶν Σȣτρίνων, δακρύοντας καὶ δυσανασχετȣ̃ντας ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις, ἔγνω μὴ ποιεῖσθαι τῆς τιμωρίας ἀναβολὴν, ἀλλ᾽ εὐθὺς ἄγειν ἐπὶ τὸ Σȣ́τριον ἐκείνης τῆς ἡμέρας, λογιζόμενος ἀνθρώπȣς εὐδαίμονα καὶ πλȣσίαν πόλιν ἄρτι κατειληφότας, καὶ μηδένα τῶν πολεμίων ὑπολελοιπότας ἐν αὐτῇ, μηδὲ προσδεχομένȣς ἔξωθεν, ἐκλελυμένȣς παντάπασι καὶ ἀφυλάκτȣς εὑρήσειν. ὀρθῶς λογισάμενος· ȣ̓ γὰρ μόνον τὴν χώραν ἔλαθε διελθὼν, ἀλλὰ καὶ πρὸς [84] ταῖς πύλαις γενόμενος, καὶ τὰ τείχη καταλαβών. ἐφύλαττε γὰρ ȣ̓δεὶς, ἀλλ᾽ ἐν οἴνῳ καὶ συνȣσίαις

vt in periculo constitutis et obsessis ab Hetruscis subueniret, (nondum enim clades ad eum perlata Sutrinorum fuerat) contendit. At illi dediderant iam hostibus vrbem, omnibusque rebus exuti, atque cum singulis emissi vestimentis, in agmen Camilli cum liberis coniugibusque inciderunt, suamque lamentabantur sortem. Miserabili commotus specie ipse Camillus, quum Romanos cerneret, obtestantibus eos Sutrinis, non tenentes lacrymas, ac moleste casum eorum ferentes, decreuit neutiquam vltionem differre, eoque ipso die Sutrio admouere exercitum; reputans, se hostes, copiosa modo capta et opulenta vrbe, in qua nullus reliquus hostis esset, neque aliunde timerent, solutos prorsus ac sine stationibus deprehensurum. Nec eum fefellit opinio: non solum enim iter eius per fines inexploratum hostibus fuit, verum etiam, antequam animaduerterent, ad portas accessit, murosque tenuit. Neglecta enim inuenit omnia, atque effuderant sese omnes

82 deest ἐν Anonym. Bodl. 3. quod sententiam turbat.
83 Καὶ καθ᾽] Recte omittit καὶ 84 πρὸ Vulcob.

85 Μὴ

ἦσαν ἐσκεδασμένοι κατὰ τὰς οἰκίας. ἐπεὶ δ' ᾔσθοντο τοὺς πολεμίους κρατοῦντας ἤδη, οὕτω διέκειντο μοχθηρῶς ὑπὸ πλησμονῆς καὶ μέθης, ὡς μηδὲ πρὸς φυγὴν ὁρμῆσαι πολλοὺς, ἀλλ' ἐν ταῖς οἰκίαις αἴσχιστα πάντων ὑπομένοντας ἀποθνήσκειν, ἢ παραδιδόναι σφᾶς αὐτοὺς τοῖς πολεμίοις. τὴν μὲν οὖν Σουτρίνων πόλιν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ δὶς ἁλοῦσαν οὕτω συνέβη καὶ τοὺς ἔχοντας ἀποβαλεῖν, καὶ τοὺς ἀφῃρημένους ἀπολαβεῖν διὰ Κάμιλλον.

36. Ὁ δ' ἀπὸ τούτων θρίαμβος αὐτῷ χάριν οὐκ ἐλάττονα καὶ κόσμον ἤνεγκε τῶν πρώτων δυοῖν. καὶ γὰρ τοὺς πάνυ βασκαίνοντας τῶν πολιτῶν, καὶ πάντα βουλομένους εὐτυχίᾳ τινὶ μᾶλλον, ἢ δι' ἀρετὴν κατωρθῶσθαι, τότ' ἠνάγκαζον αἱ πράξεις τῇ δεινότητι καὶ τῷ δραστηρίῳ τοῦ ἀνδρὸς ἀποδιδόναι τὴν δόξαν. ἦν δὲ τῶν διαμαχομένων αὐτῷ καὶ προσφθονούντων ἐπιφανέστατος, Μάρκος Μάλλιος, ὁ πρῶτος ὠσάμενος τοὺς Κελτοὺς ἀπὸ τῆς ἄκρας, ὅτε τῷ Καπιτωλίῳ διὰ νυκτὸς ἐπέθεντο, καὶ διὰ τοῦτο Καπιτωλῖνος ἐπικληθείς. οὗτος γὰρ ἀξιῶν πρῶτος εἶναι τῶν πολιτῶν, καὶ μὴ δυνάμενος [85] τὸν Κάμιλλον ἀπὸ τοῦ βελ-

omnes intra tecta in vinum et epulas. Vbi ſenſerunt hoſtes iam in vrbe eſſe, adeo demerſi epulis erant et crapula, vt plerique ne fugam quidem tentarent, ſed intra tecta cum ſumma turpitudine, vel caederentur, vel in poteſtatem ſe darent hoſtium. Ita Sutrium bis eodem die captum eſt, euenitque, vt qui oppidum ceperant, id amitterent, et qui amiſerant, opera id recuperarent Camilli.

Ductus hinc triumphus non ſecus gratus claruſque, ac duo priores, fuit. Nam ciues praecipue in eum maleuolos, quique omnia eius praeclara facta fortunae potius accepta, quam virtuti eius, referebant, tum res geſtae conſilio eius atque virtuti adegerunt omnem adſcribere gloriam. Inter aduerſarios et aemulos eius princeps erat M. Manlius, is, qui ex arce depulerat primus Gallos, quum Capitolium eſſent nocte adorti: vnde nomen illi impoſitum Capitolino. Hic primatum affectans in ciuitate, quum bonis artibus ſuperare laudes Camilli non

85 Μὴ δυνάμενος] Addunt quaedam exempl. μήτε βουλόμενος. *H.* *Steph.* [ſed in edit. Francofurtenſi haec nota Stephani illi μὴ

τίστου τρόπου τῇ δόξῃ παρελθεῖν [86], ὑπόθεσιν τυραννίδος ἐποιήσατο κοινὴν καὶ συνήθη, δημαγωγῶν τοὺς πολλούς, μάλιστα δὲ τῶν ὀφειλόντων χρέα [87], τοῖς μὲν ἀμύνων καὶ συνδικῶν ἐπὶ τοὺς δανειστάς, τοὺς δ' ἀφαιρούμενος βίᾳ, καὶ κωλύων ἄγεσθαι πρὸς τὸν νόμον· ὥστε πολλοὺς τῶν ἀπόρων ταχὺ περὶ αὐτὸν γενέσθαι καὶ πολὺν φόβον παρασχεῖν τοῖς βελτίστοις τῶν πολιτῶν θρασυνομένους καὶ ταράττοντας τὴν ἀγοράν. ἐπεὶ δὲ κατασταθεὶς ἐπὶ ταῦτα δικτάτωρ Κόϊντος Καπιτωλῖνος εἰς τὴν εἱρκτὴν ἐνέβαλε τὸν Μάλλιον, ὁ δὲ δῆμος, γενομένου τούτου, μετέβαλε τὴν ἐσθῆτα, πρᾶγμα γινόμενον [88] ἐπὶ συμφοραῖς μεγάλαις καὶ δημοσίαις, δείσασα τὸν θόρυβον ἡ σύγκλητος ἐκέλευσεν ἀφεθῆναι τὸν Μάλλιον. ὁ δ' οὐδὲν ἦν ἀφεθεὶς ἀμείνων, ἀλλὰ σοβαρώτερον ἐδημαγώγει, καὶ διεστασίαζε τὴν πόλιν. αἱροῦνται δὴ πάλιν χιλίαρχον τὸν Κάμιλλον. εἰσαγομένων δὲ τῶν κατὰ τοῦ Μαλλίου δικῶν, μεγάλα τοὺς κατηγόρους ἔβλαπτεν ἡ ὄψις [89] τοῦ Καπιτωλίου. ὁ γὰρ

non valeret, viam ad tyrannidem affectauit communem illam et vulgatam ſubeunda plebe, maxime obaeratis. Itaque dum hos aduerſus foeneratores defendit patrocinaturque, illos vi eripit ac duci lege prohibet; breui magna manus ſtipat eum egenorum, quorum audacia et tumultus in foro in ingentem optimates adduxit metum. Dictator Q. Capitolinus ob hanc cauſam dictus, in vincula quum duci Manlium imperaſſet, plebs, quod fieri niſi in grauibus calamitatibus et publicis non ſolet, veſtem mutauit. Ita ſenatus ſeditionis timore dimitti iuſſit Manlium. Ille ob id nihilo factus melior, inſolentius factionibus et ſeditionibus ciuitatem implet. Camillo igitur rurſus creato tribuno militum, quum eſſet Manlio dies dicta, accuſatores impediebat magnopere loci conſpectus. Nam

μὴ δυνάμενος; quod p. 331, 6. edit. Lond. legitur, eſt adiecta.]

86 διελθεῖν Vulcob. Bodl. 3.

87 χρέους Bodl. 3.

88 Πρᾶγμα γενόμενον] Forte γενόμενον μόνον, quae vox facile intercidere poterat.

89 Ἡ ὄψις] Addit hic Dacer. τοῦ Καπιτωλίου, et poſtea expungit. vtrumque citra vllam neceſſitatem: nam lege modo in ſequenti ſententia ὑπερεφαίνετο pro ὑπεφαίνετο, (quod probant Vulcob. et Anonym.) et nihil difficultatis reſtabit.

90 ἐφ' οὗ

τόπος, ἐφ' ᾧ [90] βεβηκὼς ὁ Μάλλιος ἐνυκτομάχησε πρὸς τοὺς Κελτοὺς, ὑπεφαίνετο ἀπὸ [91] τῆς ἀγορᾶς. καὶ παρεῖχεν οἶκτον τοῖς ὁρῶσιν αὐτὸς [92] τὰς χεῖρας ὀρέγων ἐκεῖσε, καὶ δακρύων ὑπεμίμνησκε τῶν ἀγώνων, ὥστε τοὺς κρίνοντας ἀπορεῖν, καὶ πολλάκις ἀναβάλλεσθαι τὴν δίκην, μήτ' ἀφιέναι βουλομένους ἐπὶ τεκμηρίοις φανεροῖς τὸ ἀδίκημα, μήτε χρήσασθαι τῷ νόμῳ δυναμένους, ἐν ὀφθαλμοῖς τῆς πράξεως οὔσης διὰ τὸν τόπον. ὁ δὴ συμφρονήσας ὁ Κάμιλλος μετήγαγεν ἔξω πύλης τὸ δικαστήριον εἰς τὸ Πετηλῖνον ἄλσος· ὅθεν οὐκ ὄντος τοῦ Καπιτωλίου καταφανοῦς, ὅ τε διώκων ἐχρήσατο τῇ κατηγορίᾳ, καὶ τοῖς κρίνουσι παρεχώρησεν ἡ μνήμη τῶν γεγονότων, ἀξίαν λαβεῖν ὀργὴν ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ἀδικήμασιν. ὁ μὲν οὖν Μάλλιος ἁλοὺς, εἰς τὸ Καπιτώλιον ἀπήχθη, καὶ κατὰ τῆς πέτρας ὠσθεὶς, τὸν αὐτὸν τόπον [93] ἔσχε καὶ τῶν εὐτυχεστάτων ἔργων καὶ τῶν μεγίστων ἀτυχημάτων μνημεῖον. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ κατασκάψαντες, ἱερὸν ἱδρύσαντο Θεᾶς, ἣν Μονήταν καλοῦσι, καὶ τὸ λοιπὸν ἐψηφίσαντο μηδένα τῶν πατρικίων ἐπὶ τῆς ἄκρας κατοικεῖν.

Nam locus, vnde nocte reiecerat Manlius Gallos, erat ex Capitolio in foro conspicuus, mouebatque praesentes, quum eo manus tenderet, et lacrymabundus illius decoris renouaret memoriam. Vnde perplexi iudices diem saepius distulerunt; qui neque liberare eum manifestis conuictum indiciis crimine poterant in animum inducere, neque, quum locus tantum subiiceret oculis factum, lege agere valebant. Quod vbi considerauit Camillus, extra portam in Petelinum lucum, vnde conspectus non esset in Capitolium, iudicium traduxit. Ibi accusator crimen intendit, nec iudices impediuit priorum facinorum memoria, quin dignas praesentibus sceleribus poenas ei irrogarent. Manlius, vbi damnatus est, in Capitolium ductus, ac de saxo praecipitatus, locum eundem habuit et eximiae gloriae et tristissimi exitus monumentum. Populus Romanus domum eius demolitus, in area aedem deae, quam Monetam vocant, aedificauit, latumque ad populum est, ne quis posthac patricius in arce habitaret.

Porro

90 ἐφ' οὗ Vulcob. Bodl. 3.
91 ἄπο Anonym.
92 αὐτός τε Bodl. 3.
93 τρόπον Vulcob.

94 παρὰ

37. Ὁ δὲ Κάμιλλος ἐπὶ χιλιαρχίαν ἕκτην καλούμενος, παρῃτεῖτο, γεγονὼς μὲν ἡλικίας ἤδη πρόσω, καί πȣ τινὰ καὶ φθόνον δεδιὼς καὶ νέμεσιν ἐπὶ δόξῃ τοσαύτῃ καὶ κατορθώμασιν. ἡ δὲ φανερωτάτη τῶν αἰτιῶν ἦν ἀῤῥωστία τȣ̃ σώματος· ἐτύγχανε γὰρ νοσῶν περὶ [94] τὰς ἡμέρας ἐκείνας. ȣ̓ μὴν παρῆκεν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν ὁ δῆμος, ἀλλὰ βοῶν, μήτε ἱππεύοντος αὐτȣ̃, μήτε ὁπλομαχȣ̃ντος ἐν τοῖς ἀγῶσι δεῖσθαι, βȣλευομένȣ δὲ μόνον καὶ προστάττοντος, ἠνάγκασεν ὑποστῆναι τὴν στρατηγίαν, καὶ μεθ' ἑνὸς τῶν συναρχόντων Λευκίȣ Φȣρίȣ τὸν στρατὸν ἄγειν εὐθὺς ἐπὶ τȣ̀ς πολεμίȣς. ȣ̃τοι δ' ἦσαν Πραινεστῖνοι καὶ Οὐολȣ̃σκοι, μετὰ πολλῆς δυνάμεως τὴν συμμαχίδα τῶν Ῥωμαίων πορθȣ̃ντες. ἐξελθὼν δὲ καὶ παραστρατοπεδεύσας τοῖς πολεμίοις, αὐτὸς μὲν ἠξίȣ τρίβειν τὸν πόλεμον χρόνῳ, κἂν εἰ μάχης δεήσειε, ῥώσας τὸ σῶμα διαγωνίσασθαι [95]. Λευκίȣ δὲ τȣ̃ συνάρχοντος ἐπιθυμίᾳ δόξης φερομένȣ πρὸς τὸν κίνδυνον ἀκατασχέτως, καὶ συνεξορμῶντος ἅμα ταξιάρχȣς καὶ λοχαγȣ̀ς, φοβηθεὶς, μὴ φθόνῳ δή τινι δοκῇ κατόρθωμα καὶ φιλοτιμίαν ἀφαιρεῖσθαι νέων ἀνδρῶν,

Porro Camillus ſextum tribunatum ſibi oblatum deprecatur. Nam praeterquam quod exacta iam eſſet aetate, etiam inuidiam habebat viciſſitudinemque fortunae ex tanta gloria et felicitate ſuſpectam. Apertiſſime autem excuſauit ob corporis valetudinem: ſiquidem iiſdem forte diebus morbo detinebatur. Enimvero non concedere ei vacationem populus, ſed clamare, non equitis ab eo, non peditis in proeliis munus, conſilium duntaxat et ductum requirere. Itaque ſuſcipere magiſtratum, et vno adiuncto ex collegis L. Furio, compulerunt eum in hoſtes ducere. Praeneſtini et Volſci hi erant, qui ingentibus copiis vaſtabant ſociorum populi Romani fines. Ab vrbe profectus caſtra hoſtium caſtris contulit, eo animo, vt bellum traheret: quod ſi dimicandum plane eſſet, confirmato corpore vt pugnaret. Quum vero collega eius Lucius gloriae cupidine poſtularet ferociter conflictum, incenderetque ſimul centuriones ac manipulares, veritus, ne inuidia videretur iunioribus victoriam et decus e manibus eripere;

94 παρὰ Vulcob.

95 Διαγωνίσασθαι] Aptius videtur διαγωνίσεσθαι.

96 Σατρίαν]

συνεχώρησεν ἄκων ἐκείνῳ παρατάξαι τὴν δύναμιν, αὐτὸς δὲ διὰ τὴν ἀσθένειαν ὑπελείφθη μετ᾽ ὀλίγων ἐν τῷ στρατοπέδῳ. τοῦ δὲ Λευκίου προπετῶς χρησαμένου τῇ μάχῃ, καὶ σφαλέντος, αἰσθόμενος τὴν τροπὴν τῶν Ῥωμαίων, οὐ κατέσχεν αὑτὸν, ἀλλ᾽ ἀναθορὼν ἐκ τῆς στιβάδος, ἀπήντα μετὰ τῶν ὀπαδῶν ἐπὶ τὰς πύλας τοῦ χάρακος, διὰ τῶν φευγόντων ὠθούμενος εἰς τοὺς διώκοντας· ὥστε τοὺς μὲν εὐθὺς ἀναστρέφειν καὶ συνακολουθεῖν, τοὺς δὲ προσφερομένους ἔξωθεν ἵστασθαι πρὸ αὐτοῦ καὶ συνασπίζειν, παρεγγυῶντας ἀλλήλοις μὴ ἀπολείπεσθαι τοῦ στρατηγοῦ. τότε μὲν οὖν οὕτως ἀπετράποντο τῆς διώξεως οἱ πολέμιοι· τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ προαγαγὼν τὴν δύναμιν ὁ Κάμιλλος, καὶ συνάψας μάχην, αὐτούς τε νικᾷ κατὰ κράτος, καὶ τὸν χάρακα λαμβάνει συνεισπεσὼν τοῖς φεύγουσι, καὶ διαφθείρας τοὺς πλείστους. ἐκ δὲ τούτου πυθόμενος πόλιν, Σατρίαν [96] ὑπὸ Τυῤῥηνῶν ἑαλωκέναι, καὶ τοὺς οἰκήτορας ἀπεσφάχθαι, Ῥωμαίους ἅπαντας ὄντας, τὴν μὲν πολλὴν καὶ βαρεῖαν τῆς δυνάμεως εἰς Ῥώμην ἀπέστειλεν, αὐτὸς δὲ τοὺς ἀκμάζον-

pere; quum inuitus educere illi in aciem permisisset legiones, ob valetudinem et imbecillitatem cum paucis substitit in castris. Postquam inconsulte Lucius in certamen prouectus titubauit, animaduerso Camillus Romanos terga dare, non continuit se, sed exsiliens ex lectulo occurrit cum comitatu suo ad portas castrorum, et per medios fugientes intulit se in instantem victis hostem. Ergo Romani partim extemplo pugnam repetentes sequuntur Camillum, partim qui adhuc se ex fuga recipiebant, obiiciunt se pro duce, conglobantque cohortantes inter se, ne desererent ducem. Hoc modo tum hostes ab insectando repressit. Postero die educit copias Camillus, hostesque signis collatis fundit, atque in castra vna cum effusis in fugam illatus, ingentem stragem edit. Inde quum expugnatum Satricum intellexisset a Tuscis, et colonos foede trucidatos, qui Romani omnes erant, plerosque milites et grauem armaturam remisit Romam. Trahens autem secum ex

96 Σατρίαν] Xylander habet *Satricam coloniam:* annotatque: Sic est constanter apud Liuium: hic Σουτρίαν est inculcatum ex superioribus. [ita et hic Bodl. 3.] Ego Liuium sequi, quam mendum ab interpretibus retentum, malui.

97 ἐπέβαλε

τας μάλιστα καὶ προθυμοτάτους ἀναλαβὼν, ἐπέβαλε [97] τοῖς τὴν πόλιν ἔχουσι Τυῤῥηνοῖς· καὶ κρατήσας, τοὺς μὲν ἐξήλασεν αὐτῶν, τοὺς δ' ἀπέκτεινεν.

38. Ἐπανελθὼν δὲ μετὰ πολλῶν λαφύρων εἰς Ῥώμην, ἐπέδειξε φρονιμωτάτους ἁπάντων, τοὺς μὴ φοβηθέντας ἀσθένειαν καὶ γῆρας ἡγεμόνος ἐμπειρίαν καὶ τόλμαν ἔχοντος, ἀλλ' ἑλομένους ἐκεῖνον ἄκοντα καὶ νοσοῦντα μᾶλλον, ἢ τῶν ἐν ἡλικίᾳ τοὺς [98] δεομένους καὶ σπουδάζοντας ἄρχειν. διὸ καὶ Τουσκλάνων ἀφεστάναι λεγομένων, ἐκέλευον ἐξιέναι τὸν Κάμιλλον ἐπ' αὐτοὺς, ἕνα τῶν πέντε συστρατήγων προσελόμενον [99]. ὁ δὲ καίπερ ἁπάντων βουλομένων καὶ [200] δεομένων, ἐάσας τοὺς ἄλλους, προσείλετο Λεύκιον Φούριον, οὐδενὸς ἂν προσδοκήσαντος. ἐκεῖνος γὰρ ἦν ὁ παρὰ γνώμην τοῦ Καμίλλου διαγωνίσασθαι προθυμηθεὶς ἔναγχος, καὶ δυστυχήσας περὶ τὴν μάχην· ἀλλὰ βουλόμενος, ὡς ἔοικεν, ἀποκρύψαι τὴν συμφορὰν, καὶ τὴν αἰσχύνην ἀπαλλάξαι τοῦ ἀνδρὸς, ἀντὶ πάντων τοῦτον προῆγεν. οἱ δὲ Τουσκλάνοι τὴν ἁμαρτίαν ἐπανορθούμενοι πανούργως,

ex delecta iuuentute impigerrimos quoſque, eos, qui oppidum tenebant, adortus Thuſcos eſt. Fuſos partim expulit vrbe, partim interfecit.

Regreſſus cum ingenti praeda Romam, demonſtrauit, prudentiſſimos eſſe, qui non deterriti valetudine et aetate ducis, vſu et animo praeditum vegeto tergiuerſantem deſignauerant, affectumque prae florentibus aetate, qui imperium ambitioſe flagitarent. Quare quum defectio Tuſculanorum nuntiaretur, mandant id bellum Camillo; vnum tantum ex quinque collegis allegeret ſibi. Ille caeteris, quamuis peterent et cuperent omnes, praeteritis, contra exſpectationem omnium optauit L. Furium. Is ille erat, qui modo inuito Camillo certaminis auidus, proelium infeliciter commiſerat. At hic, vt ſcilicet obrueret eam calamitatem, ac collegae infamiam leuaret, praepoſuit eum caeteris. At Tuſculani errorem callide auertentes, quum eſſet iam

97 ἐπέβαλε Bodl. 3. Iunt. Ald. vulg. ἐπεβάλετο.
98 deeſt τοὺς Bodl. 3. Iunt. Ald.
99 προσελόμενος Vulcob.
200 deeſt καὶ Bodl. 3.

I τῶν

ἤδη βαδίζοντος ἐπ᾽ αὐτοὺς τοῦ Καμίλλου, τὸ μὲν πεδίον ἀνθρώπων ὡς ἐν εἰρήνῃ γεωργούντων καὶ νεμόντων ἐνέπλησαν, τὰς δὲ πύλας εἶχον ἀνεῳγμένας, καὶ τοὺς παῖδας ἐν τοῖς διδασκαλείοις μανθάνοντας. τοῦ δὲ δήμου τὸ μὲν βάναυσον ἐπὶ τῶν ἐργαστηρίων ἑωρᾶτο περὶ τὰς τέχνας, τὸ δ᾽ ἀστεῖον ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἐν ἱματίοις· οἱ δ᾽ ἄρχοντες περιῄεσαν σπουδῇ καταλύσεις τοῖς Ῥωμαίοις ἐπαγγέλλοντες, ὡς οὐδὲν κακὸν προσδοκῶντες, οὐδὲ συνειδότες. τούτων δὲ πραττομένων, ἀπιστεῖν μὲν οὐκ ἐπῄει τῷ Καμίλλῳ τὴν προδοσίαν, οἰκτείρας δὲ τὴν ἐπὶ τῇ προδοσίᾳ μετάνοιαν αὐτῶν, ἐκέλευσε πρὸς τὴν σύγκλητον ἐλθόντας παραιτεῖσθαι τὴν ὀργήν· καὶ παραιτουμένοις συνέπραξεν αὐτὸς, ἀφεθῆναί τε τὴν πόλιν αἰτίας ἁπάσης, καὶ μεταλαβεῖν ἰσοπολιτείας. αὗται μὲν οὖν ἐγένοντο τῆς ἕκτης χιλιαρχίας αἱ ἐπιφανέσταται πράξεις.

39. Μετὰ δὲ ταῦτα, Λικιννίου Στόλωνος ἐν τῇ πόλει μεγάλην στάσιν ἐγείροντος, ἣν ὁ δῆμος ἐστασίαζε πρὸς τὴν σύγκλητον, βιαζόμενος, δυοῖν ὑπάτων καθισταμένων, τὸν ἕτερον ἐκ δημοτῶν εἶναι, καὶ μὴ συναμφοτέρους πατρικίους; δήμαρχοι μὲν ᾑρέθησαν, τὰς δ᾽ ὑπατικὰς ἀρχαιρεσίας

iam in expeditione aduerſus ipſos Camillus, aratoribus paſtoribuſque agros, vt in alta pace, compleuerant, patebant portae, pueri in ludis operam literis dabant, ex vulgo opifices ſuo quisque operi intenti conſpiciebantur, oppidani in foro obuerſabantur togati, magiſtratus ſedulo circumibant ad deſignandum Romanis hoſpitia, tanquam remoti ab omni ſuſpicione eſſent mali, nec cuiuſquam ſibi commiſſi conſcii. Haec res non exemit quidem eos apud Camillum proditionis opinione, ſed illorum poenitentia ex proditione flexit eum ad miſericordiam; ſenatum adire iuſſit iis poenam deprecatum. Deprecantibus adfuit Camillus, vt et crimine liberarentur, et ciuitatem impetrarent. Haec Camilli praeclariſſima in ſexto tribunatu geſta fuere.

Poſt haec Licinio Stolone ingentem in vrbe concitante tumultum, (nam plebs inſurgebat aduerſus patres, vt duorum conſulum, qui quotannis deſignarentur, alter ex ſuo corpore crearetur, non patricii ambo) tribuni militum creati ſunt, comitia

ἐπιτελεσθῆναι διεκώλυσαν οἱ πολλοί. καὶ τῶν πραγμάτων [1] δι' ἀναρχίας Φερομένων ἐς μείζονας ταραχὰς, ἀποδείκνυται δικτάτωρ ὁ Κάμιλλος ὑπὸ τῆς βȣλῆς ἄκοντι τῷ δήμῳ τὸ τέταρτον· ȣ̓δ' αὐτὸς ὢν πρόθυμος, ȣ̓δὲ βȣλόμενος ἐναντιȣ̃σθαι πρὸς ἀνθρώπȣς παῤῥησίαν ἔχοντας, ἀπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀγώνων, πρὸς αὐτὸν, ὡς πλείονα μετ' αὐτῶν διαπεπραγμένον ἐν ϛρατηγίαις, ἢ μετὰ τῶν πατρικίων ἐν ταῖς πολιτείαις· καὶ νῦν διὰ Φθόνον ἐκείνων ᾑρημένος ὑπ' αὐτῶν, ὅπως ἢ καταλύσειε τὸν δῆμον ἰσχύσας, ἢ καταλυθείη μὴ κρατήσας. ȣ̓ μὴν ἀλλὰ πειρώμενος ἀμύνειν τοῖς παρȣ̃σι, τὴν ἡμέραν γνȣ̀ς, ἐν ᾗ νομοθετεῖν οἱ δήμαρχοι διενοȣ̃ντο, προέγραψε ϛρατιᾶς κατάλογον, καὶ μετεκάλει τὸν δῆμον ἐκ τῆς ἀγορᾶς εἰς τὸ πεδίον, μεγάλας ζημίας ἀπειλῶν κατὰ τȣ̃ μὴ ὑπακȣ́σαντος. τῶν δὲ δημάρχων ἐκεῖθεν αὖ πάλιν ἀντανιϛαμένων [2] ταῖς ἀπειλαῖς καὶ διομνυμένων πέντε μυριάσιν ἀργυρίȣ ζημιώσειν, εἰ μὴ παύσοιτο [3] τȣ̃ δήμȣ τὸν νόμον ἀΦαιρȣ́μενος καὶ τὴν ψῆΦον, εἴτ' ȣ̓̃ν δείσας Φυγὴν ἑτέραν καὶ καταδίκην, ὡς

consularia celebranda impediuit plebs. Quum igitur res, magistratibus non creatis, ad grauiorem ſpectaret motum, Camillus quartum dictator a ſenatu plebe inuita creatus eſt, haud ſane etiam ipſe volens; vt qui committi nollet cum hominibus, quibus licebat ex multis et ancipitibus proeliis libere et vere dicere, plura ſe cum ipſis militiae, quam domi geſſiſſe cum patriciis: nunc vero eorum odio eſſet lectus, vt aut ipſe, ſi ſuperior foret, multitudinem opprimeret, aut opprimeretur victus. Attamen quo mederetur huic malo conatus, quum diem praeſciret, qua ferre rogationem deſtinauerant tribuni plebis, in eam delectum edicit, populumque euocat ex concione in campum, magnam mulctam denuntians ei, qui ad nomen non reſpondiſſet. Contra tribuni certare minis atque deierare, ſi pergeret, quo minus ſuffragia inire de lege valeret populus, obſtare, quingenum millium aeris ei mulctam dicturos. Igitur, ſiue alterum exilium et damna-

1 τῶν πραγμάτων Anonym. Bodl. 3. Iunt. Ald. nam a vulgaribus exemplis abeſt articulus.

2 ἀνιϛαμένων Bodl. 3.

3 παύσαιτο idem.

4 Δυσκίνη-

ἂν ἤδη πρεσβύτῃ καὶ κατειργασμένῳ πολλὰ μὴ πρέπουσαν, εἴτε τοῦ πλήθους τὴν βίαν ἄμαχον οὖσαν καὶ δυσεκνίκητον [4] ὑπερβαλέσθαι μὴ δυνάμενος [5], τότε μὲν ὑπεχώρησεν οἴκαδε· ταῖς δ' ἑξῆς ἡμέραις σκηψάμενος ἀῤῥωστεῖν, ἐξωμόσατο τὴν ἀρχήν. ἡ δὲ σύγκλητος ἕτερον δικτάτωρα κατέστησε· κἀκεῖνος ἀποδείξας ἵππαρχον, αὐτὸν τὸν ἡγεμόνα τῆς στάσεως Στόλωνα, παρῆκεν ἐπικυρῶσαι τὸν νόμον τὸν μάλιστα λυποῦντα τοὺς πατρικίους. ἐκέλευσε δ' οὗτος μηδένα πλέθρων πεντακοσίων πλείονα χώραν κεκτῆσθαι. τότε μὲν οὖν λαμπρὸς ὁ Στόλων ἐγεγόνει, τῇ ψήφῳ κρατήσας· ὀλίγῳ δ' ὕστερον αὐτὸς ἑάλω κεκτημένος, ὅσην ἔχειν ἐκώλυεν ἑτέρους, καὶ κατὰ τὸν αὐτοῦ νόμον δίκην ἔδωκεν.

40. Ὑπολειπομένης δὲ τῆς περὶ τῶν ὑπατικῶν ἀρχαιρεσιῶν φιλονεικίας, ὃ δὴ χαλεπώτατον τῆς στάσεως ἦν, καὶ πρῶτον ἦρξε, καὶ πλεῖστα πράγματα τῇ βουλῇ παρέσχε διαφερομένῃ πρὸς τὸν δῆμον, ἀγγελίαι προσέπεσον σαφεῖς, Κελτοὺς αὖθις ἀπὸ τῆς Ἀδριατικῆς ἄραντας θα-

damnationem veritus, vt aetate iam graui et tantis rebus geſtis indignam, ſiue tantae plebis procellae et pertinaciae impar, tunc quidem domum ſe recepit: inſequentibus diebus cauſatus valetudinem, abdicauit ſe dictatura. Senatus alium dictatorem creauit. Qui magiſtro equitum dicto ipſo ſeditionis duce Stolone, legem maxime aduerſam nobilitati (qua cautum eſt, ne quis plus quingenta iugera agri poſſideret) permiſit perrogari. In praeſentia quidem Stolo plebiſcito victor magnificus, paulo poſt conuictus tenere modum agri, quem caeteris interdixerat, ſua ipſe lege mulctatus eſt.

Quum ſupereſſet iam, quod acerrimum erat, et fuerat primum motum, quodque plurimum torquebat ſenatum cum plebe certantem, de comitiis conſularibus contentio; nuntii repente pro certo adferunt, iterum Gallos a mari Adriatico ingentibus copiis Romam

4 Δυσκίνητον] Bodl. 3. δυσνίκητον, quod non contemnendum videtur.

5 μὴ δυνάμενος] vid. ſupra, not. 177. verum annotatio iſtaec procul omni dubio, recte illuc relata fuit a Bryano, male huc ab operis Wechelanis.

6 οὐ ῥᾴδιον

λάσσης, μυριάσι πολλαῖς ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐλαύνειν. ἅμα δὲ τῷ λόγῳ καὶ τὰ ἔργα τȣ̃ πολέμȣ παρῆν, πορθȣμένης τῆς χώρας, καὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅσοις μὴ ῥάδιον [6] ἦν εἰς τὴν Ῥώμην καταφυγεῖν, ἀνὰ τὰ ὄρη σκεδαννυμένων. ȣ̃τος ὁ φόβος κατέπαυσε τὴν ςάσιν, καὶ συνελθόντες εἰς ταυτὸ τοῖς πολλοῖς οἱ κράτιςοι καὶ ἡ βȣλὴ τῷ δημοτικῷ, εἵλοντο πάντες ἐκ μιᾶς γνώμης δικτάτωρα τὸ [7] πέμπτον τὸν Κάμιλλον. ὁ δ' ἦν μὲν σφόδρα γέρων, καὶ μικρὸν ἀπέλειπεν ὀγδοήκοντα ἔτη γεγονέναι· συνορῶν δὲ τὴν ἀνάγκην καὶ τὸν κίνδυνον, ȣ̃τε ὑποτίμησιν εἰπὼν, ὡς πρότερον, ȣ̃τε προφάσει χρησάμενος, ἀλλ' αὐτόθεν ὑποςὰς τὴν ςρατηγίαν, κατέλεγε τȣ̀ς μαχησομένȣς. εἰδὼς δὲ τῆς τῶν βαρβάρων ἀλκῆς τὴν βιαιοτάτην ἐν ταῖς μαχαίραις ȣ̃σαν, ἃς βαρβαρικῶς καὶ σὺν ȣ̉δεμιᾷ τέχνῃ καταφέροντες ὤμȣς μάλιςα καὶ κεφαλὰς διέκοπτον, ἐχαλκεύσατο μὲν κράνη τοῖς πλείςοις ὁλοσίδηρα καὶ λεῖα ταῖς περιφερείαις, ὡς ἀπολισθαίνειν, ἢ κατάγνυσθαι τὰς μαχαίρας· τοῖς δὲ θυρεοῖς κύκλῳ περιήρμοσε λεπίδα χαλκῆν, τȣ̃ ξύλȣ καθ' αὑτὸ τὰς πληγὰς μὴ ςέγοντος. αὐτὸς δὲ τȣ̀ς ςρατιώτας ἐδίδαξε τοῖς ὑσσοῖς μακροῖς διὰ χειρὸς χρῆ-

Romam contendere: et vna cum fama aderant belli calamitates, vaſtabantur agri, homines, quibus receptus Romam erat clauſus, per montes vagi ſpargebantur. Hic timor ſeditionem compreſſit, conſentienteſque cum plebe et eius conſilio patres, vno animo quintam dictaturam deferunt Camillo. Erat is tum exacta aetate, et prope annum octogeſimum attingebat. Verum perſpectis reipublicae temporibus et periculis, nihil iam mulcta, vt ante, deterritus, omnique abiecta cauſa delectum extemplo ſuſcepto imperio habuit. Sciebat vim barbarorum Camillus maximam eſſe in gladiis, quibus grauiter barbarorum more, ſed nulla arte, ferientes, humeros maxime et capita detruncabant. Ad id galeas pleriſque ferreas parauit politas extra, vt labentes gladii vanum ictum efficerent, vel frangerentur. Scuta laminis ferreis induxit, qua lignum per ſe non reſiſtebat plagae. Suos autem milites docuerat cominus tractare pila oblonga;

6 ȣ̓ ῥᾴδιον Bodl. 3. 7 deeſt τὸ Bodl. 3. Iunt. Ald.

8 Ἀνιῶνα

σθαι, καὶ τοῖς ξίφεσι τῶν πολεμίων ὑποβάλλοντας ἐκδέχεσθαι τὰς καταφοράς.

41. Ἐπεὶ δὲ πλησίον ἦσαν οἱ Κελτοὶ περὶ τὸν Ἀνίηνα [8] ποταμὸν, στρατόπεδον βαρὺ καὶ μεστὸν ἀφθόνου λείας ἔχοντες, ἐξαγαγὼν τὴν δύναμιν, ἵδρυσε κατὰ νάπης μαλακῆς καὶ συγκλίσεις [9] πολλὰς ἐχούσης. ὥστε τὸ μὲν πλεῖστον ἀποκρύπτεσθαι, τὸ δ' ὁρώμενον δοκεῖν ὑπὸ δέους εἰς χωρία προσάντη κατειλεῖσθαι. ταύτην δὲ τὴν δόξαν αὐτῶν ὁ Κάμιλλος αὔξειν βουλόμενος, οὐ προήμυνε τῶν ὑπὸ πόδας πορθουμένων, ἀλλὰ τὸν χάρακα φραξάμενος ἠρέμει· μέχρις οὗ τοὺς μὲν ἐν προνομαῖς ἐσκεδασμένους κατεῖδε, τοὺς δ' ἐν τῷ στρατοπέδῳ πᾶσαν ὥραν ἐμπιπλαμένους ἀφειδῶς καὶ μεθύοντας. τότε δὲ νυκτὸς ἔτι, τοὺς ψιλοὺς προεκπέμψας ἐμποδὼν εἶναι τοῖς βαρβάροις εἰς τάξιν καθισταμένοις, καὶ διαταράττειν εὐθὺς ἐπεξιόντας, κατεβίβαζεν ὄρθρου τοὺς ὁπλίτας, καὶ παρέταττεν ἐν τοῖς ἐπιπέ-

oblonga, quibus ſubiectis enſium hoſtium exciperent ictum.

Quum Galli haud procul vrbe conſediſſent ad fluuium Anienem, et eſſent caſtra grauia ac referta omnis generis praeda, eductis copiis metatus eſt caſtra in molli tumulo multiſque partibus cauo, vt maxima pars exercitus extra conſpectum eſſet: qui autem conſpiciebantur, ex trepidatione viderentur in locum arduum ſe contraxiſſe. Eam Gallorum opinionem vt confirmaret Camillus, quum ſub oculis ſuis agros vaſtarent, non arcebat, ſed caſtris munitis continebat ſe, dum Gallos partim ad populandum effuſos, partim qui in caſtris remanſerant, epulis vinoque largo diem noctibus continuantes, cernit. Ibi ante lucem praemiſſa leui armatura, quae, vt ne inſtrui poſſet barbarorum acies, impediret, perturbaretque, ſubito impetu in eos facto, grauiorem armaturam deduxit ſummo mane, ac planis campis inſtruxit. Quorum

8 Ἀνιῶνα Bodl. 3. Ἀνίωνα Iunt. Ald.

9 Συγκλείσεις] Lapus hanc lectionem ſecutus vertit, *in mollibus tumulis vndique fere clauſis.* ego legerem συγκλίσεις, vt Xyl. et Cruſerius legiſſe videntur. Ita enim hic, *in molli tumulo, multiſque partibus cauo*, ille, *in ſaltu herbido, multiſque conuallibus intercepto.* atque hoc melius conuenit cum ſequentibus: hinc nempe euenit, quod maxima pars exercitus celabatur.

 10 ἐπιχει-

δοις, πολλοὺς καὶ προθύμους, οὐχ ὥσπερ οἱ βάρβαροι προσεδόκων, ὀλίγους καὶ ἀτόλμους φανέντας. πρῶτον μὲν οὖν τοῦτο τῶν Κελτῶν ἀνέτρεψε τὰ φρονήματα, παρ' ἀξίαν ἐπιχειρεῖσθαι [10] δοκούντων. ἔπειτα προσπίπτοντες οἱ ψιλοὶ, καὶ πρὶν ἢ τὸν συνήθη λαβεῖν κόσμον καὶ διακριθῆναι κατὰ λόχους, κινοῦντες αὐτοὺς καὶ βιαζόμενοι πρὸς τὸ συντυχὸν ἀτάκτους ἠνάγκασαν μάχεσθαι. τέλος δὲ τοῦ Καμίλλου τοὺς ὁπλίτας ἐπάγοντος, οἱ μὲν, ἀνατεινάμενοι τὰς μαχαίρας, συνδραμεῖν ἔσπευδον, οἱ δὲ τοῖς ὑσσοῖς ἀπαντῶντες, καὶ σεσιδηρωμένα μέρη ταῖς πληγαῖς ὑποφέροντες, ἀνέστρεφον τὸν ἐκείνων σίδηρον μαλακὸν ὄντα καὶ λεπτῶς ἐληλαμένον, ὥστε κάμπτεσθαι ταχὺ καὶ διπλοῦσθαι τὰς μαχαίρας, τοὺς δὲ θυρεοὺς συμπεπάρθαι καὶ βαρύνεσθαι τῶν ὑσσῶν ἐφελκομένων. δι' ὃ καὶ μεθιστάμενοι τῶν ἰδίων ὅπλων, ἐπειρῶντο τοῖς ἐκείνων συστρέφεσθαι [11], καὶ τοὺς ὑσσοὺς παραφέρειν, ἐπιλαμβανόμενοι [12] ταῖς χερσίν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι γυμνοὺς ὁρῶντες, ἤδη τοῖς ξίφεσιν ἐχρῶντο, καὶ φόνος μὲν ἦν πολὺς τῶν προτακτῶν, φυγὴ δὲ τῶν ἀλ-

Quorum numerus et alacritas vbi barbaris, qui eſſe paucos putabant et trepidos, praeter exſpectationem conſpecta eſt, conciderunt animis ex eo primum, quod contemni ſe, quum inuaderentur, exiſtimarent. Incurſus deinde leuis armaturae, quae prius quam conſueto ordine conſiſterent, vel eſſent per cohortes digeſti, turbans illos impellenſque, temere atque incondite eos pugnam inire coëgit. Poſtremo vt grauem armaturam Camillus induxit, illi quidem ſublatis gladiis properauerunt conſerere manus, Romani autem pilis obiectis, quorum ferro excipiebant ictus hoſtium, ferrum illorum molli tenuique procuſum lamina retudere. Vnde inflectebant ſe illico gladii atque plicabantur, ſcuta transfigebantur, grauabanturque dependentibus pilis. Ergo ſuis abiectis armis, ad hoſtium ſe conuertebant, ac prehenſa manibus pila moliebantur extorquere. Romani iam nudos conſpicientes, aggrediuntur eos gladiis. Ita caedes multa illorum, qui in fronte erant, alii effuſa fuga

10 ἐπιχειρεῖσθαι Bodl. 3.
11 Συστρέφεσθαι] Habetur in quibuſdam ἐμπλέκεσθαι. *H. Steph.*
12 ἐπιλαβόμενοι Bodl. 3.
13 Τρισκαί-

λων ἁπανταχόσε τοῦ πεδίου. τοὺς γὰρ λόφους καὶ τὰ ὑψηλὰ προκατειλήφει Κάμιλλος, τὸ δὲ στρατόπεδον διὰ τὸ θαρσεῖν ἄφρακτον ἔχοντες, ᾔδεσαν οὐ χαλεπῶς ἁλωσόμενον. ταύτην τὴν μάχην ἔτεσιν ὕστερον τρισκαίδεκα [13] γενέσθαι λέγουσι τῆς Ῥώμης ἁλώσεως, καὶ βέβαιον ἐξ αὐτῆς φρόνημα κατὰ τῶν Κελτῶν ἐγγενέσθαι [14] Ῥωμαίοις, σφόδρα δεδοικόσι τοὺς βαρβάρους, ὡς τὸ πρῶτον διὰ νόσους καὶ τύχας, παραλόγως [15], οὐ κατὰ κράτος, ὑπ' αὐτῶν νενικημένους. οὕτω δ' οὖν ὁ φόβος ἦν ἰσχυρὸς, ὥστε θέσθαι νόμον, ἀφεῖσθαι τοὺς ἱερεῖς στρατείας, χωρὶς ἂν μὴ Γαλατικὸς ᾖ πόλεμος.

42. Τῶν μὲν οὖν στρατιωτικῶν ἀγώνων οὗτος ἠγωνίσθη τῷ Καμίλλῳ τελευταῖος. τὴν γὰρ Οὐελιτρανῶν πόλιν εἷλεν ἐν παρέργῳ ταύτης τῆς στρατείας, ἀμαχεὶ προσχωρήσασαν αὐτῷ. τῶν δὲ πολιτικῶν ὁ μέγιστος ὑπελείπετο, καὶ χαλεπώτατος, ὁ πρὸς τὸν δῆμον, ἰσχυρὸν ἐπανήκοντα τῇ

fuga per campos delati, quum colles et loca edita praecepisset Camillus. Nam castra quidem ob ferociam immunita, facile sciebant hostem expugnaturum. Pugnatum tredecim annis a Roma capta ferunt, atque hinc animum Romanis plane confirmatum aduersus Gallos, quos supra modum timuerant, vt morbo nuper et coeco casu, non virtute, existimarent ab se superatos. Tantus vero erat eorum terror, vt lege esset cautum, vacationem belli sacerdotibus, praeterquam Gallico tumultu, esse.

Hoc obiit nouissimum Camillus militare certamen. Nam Velitris in hac expeditione tanquam obiter est potitus, quum venirent nullo tentato certamine in ditionem. At contentio supererat atrocior ciuilis aduersus plebem. Nam victoria ferox, magna

13 τρισκαίδεκα] Xylander vertit: *anno post Romam captam* XXIII. Atque in hunc locum haec annotat: Est quidem in Graeco τρισκαίδεκα, id est *tredecimo*, quod et Amiotus retinuit. Lapus *tertio* habet, nisi librarius vocem *decimo* omisit. Ex Liuio, et ratione magistratuum a Plutarcho etiam annotatorum satis constat XXIII legendum, et notae numerorum (nam ne Graeci quidem iis carebant) multorum sunt mendorum causa.

14 γενέσθαι Bodl. 3.

15 παραλόγους Vulcob.

 16 Προσ-

νίκη, καὶ βιαζόμενον ἐκ δημοτῶν ὕπατον ἀποδεῖξαι παρὰ τὸν καθεστῶτα νόμον· ἀντιπραττομένης τῆς βουλῆς, καὶ τὸν Κάμιλλον οὐκ ἐώσης ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν, ὡς μετ' ἰσχυρᾶς καὶ μεγάλης ἐξουσίας τῆς ἐκείνου μαχησομένων ἂν βέλτιον ὑπὲρ τῆς ἀριστοκρατίας. ἐπεὶ δὲ προκαθημένου τοῦ Καμίλλου καὶ χρηματίζοντος ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, ὑπηρέτης πεμφθεὶς παρὰ τῶν δημάρχων, ἐκέλευσεν ἀκολουθεῖν, καὶ τὴν χεῖρα τῷ σώματι προσῆγεν [16] ὡς ἀπάξων, κραυγὴ [17] δὲ καὶ θόρυβος, οἷος οὔπω, κατέσχε τὴν ἀγορὰν, τῶν μὲν περὶ τὸν Κάμιλλον ὠθούντων ἀπὸ τοῦ βήματος τὸν δήμιον [18], τῶν δὲ πολλῶν κάτωθεν ἕλκειν ἐπικελευομένων, ἀπορούμενος τοῖς παροῦσι, τὴν μὲν ἀρχὴν οὐ προήκατο, τοὺς δὲ βουλευτὰς ἀναλαβὼν ἐβάδιζεν ἐπὶ τὴν σύγκλητον. καὶ πρὶν εἰσελθεῖν, μεταστραφεὶς εἰς τὸ Καπιτώλιον, ηὔξατο τοῖς Θεοῖς κατευθῦναι τὰ παρόντα πρὸς τὸ κάλλιστον τέλος· ὑποσχόμενος ναὸν Ὁμονοίας καταστήσειν [19] τῆς ταραχῆς καταστάσης. μεγάλου δ' ἀγῶνος ἐν τῇ συγκλήτῳ γενομένου πρὸς τὰς ἐναντίας γνώμας, ὅμως ἐνίκησεν ἡ μα-

magna vi instabat, vt alter consul praeter consuetum modum crearetur ex plebe. Ei opponebat senatus se, neque permittebat, vt dictatura abdicaret se Camillus, quo ius nobilitatis autoritate et summo eius imperio tutaretur commodius. Sedenti pro rostris Camillo et ius dicenti missus a tribuno plebis viator, sequi se iussit ei, manusque iniecit quasi eum ducturus. Ibi clamor et strepitus occupauit, vt nunquam alias, forum; aliis, qui cingebant Camillum, viatorem a tribunali repellentibus, vulgo, ex inferiore loco, vt detraheretur, vociferante. Ille in tali tumultu fluctuans animo, summum imperium tamen non proiecit, sed abducto senatu, contulit se in curiam. Quo priusquam ingrederetur, ad Capitolium respiciens, deos precatus est, vt praesentem motum in bonum exitum verterent, aedemque Concordiae, si esset tumultus sedatus, vouit. In senatu quum magnam altercationem excitassent pugnantes sententiae, vicit tamen lenior, quae

16 Προσῆγε] Recte Bodl. 3. προσῆγεν, ob sequentem vocalem.
17 κραυγαὶ Bodl. 3.
18 τὸν δῆμον idem.

19 Καταστήσειν] Quidam codd. habent ἱδρύσειν, quod magis proprie de hac re dicitur. *H. Steph.*

20 deest

λακωτέρα καὶ [20] ὑπείκουσα τῷ δήμῳ, καὶ διδοῦσα τῶν ὑπάτων τὸν ἕτερον ἀπὸ τοῦ πλήθους ἀρχαιρεσιάσαι. ταῦτα δ' ὡς τῇ βουλῇ δοκοῦντα τοῦ δικτάτωρος ἀνειπόντος ἐν [21] τῷ δήμῳ, παραχρῆμα, οἷον εἰκὸς, ἡδόμενοι τῇ βουλῇ διηλλάττοντο, καὶ τὸν Κάμιλλον οἴκαδε κρότῳ καὶ βοῇ παρέπεμπον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ συνελθόντες, ἐψηφίσαντο τῆς μὲν Ὁμονοίας ἱερὸν, ὥσπερ ηὔξατο ὁ Κάμιλλος, εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἄποπτον, ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις ἱδρύσασθαι· ταῖς δὲ καλουμέναις Λατίναις μίαν ἡμέραν προσθέντας, ἑορτάζειν τέσσαρας, παραυτίκα δὲ θύειν καὶ στεφανηφορεῖν [22] Ῥωμαίους ἅπαντας. τῶν δ' ἀρχαιρεσιῶν βραβευθέντων ὑπὸ Καμίλλου κατεστάθησαν ὕπατοι, Μάρκος μὲν Αἰμίλιος [23], ἐκ πατρικίων, Λεύκιος δὲ Σέξτιος, ἐκ δημοτῶν πρῶτος. καὶ τοῦτο τὸ πέρας αἱ Καμίλλου πράξεις ἔσχον.

43. Ἐν δὲ τῷ κατόπιν ἐνιαυτῷ λοιμώδης νόσος ἐμπεσοῦσα τῇ Ῥώμῃ, τὸν μὲν ἄλλον ὄχλον οὐ περιληπτὸν

quae concedebat plebi permittebatque alterum consulem ex popularibus creare. Hoc senatusconsultum quum dictator pro concione pronuntiasset, illico plebs haud immerito laeta, est senatui reconciliata, Camillumque ingenti plausu et fauore deduxit domum. Insequenti die coacto populi concilio, sciscitur, vt aedes Concordiae, quam vouerat Camillus, quae foro et concioni immineret, ob sedatum exstrueretur tumultum. Adiectus insuper Latinis dies vnus, vt quaternis diebus agerentur, vtque populus Romanus omnis in praesentia sacrificaret coronatus. Camillus, comitiis habitis, consules creauit ex patriciis M. Aemilium, et L. Sextium, de plebe primum. Hic exitus fuit rerum a Camillo gestarum.

Proximo anno pestilentia Romae vulgata infinitam multitudinem de plebe absumsit, plurimos etiam eorum, qui in magistratu

20 deest καὶ Bodl. 3.

21 deest ἐν Bodl. 3. Iunt.

22 στεφανηφοροῦν Bodl. 3.

23 Μάρκος μὲν Αἰμίλιος] Xylander habet *Aemilius Mamercinus*, annotans, ita legi ex Liuio, (is L. praenomen addit) et iis, quae in Numa de Mamerco et Mamercino habentur. Pro Sextio Iuntina et Aldina vitiose Sextum nominant.

ἀριθμῷ διέφθειρε, τῶν δ' ἀρχόντων τοὺς πλείστους. ἐτελεύτησε δὲ καὶ Κάμιλλος· ἡλικίας μὲν ἕνεκα [224] καὶ βίου τελειότητος, ὡς εἴ τις ἄλλος ἀνθρώπων, ὡραῖος, ἀνιάσας δὲ Ῥωμαίους ὡς οὐδὲ σύμπαντες οἱ τῇ νόσῳ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἀποθανόντες.

magistratu erant. Obiit et Camillus, cuius mors, vel aetate eius, vel vita, omnibus honoribus consummata, haudquaquam immatura, acerbior fuit tamen populo Romano, quam aliorum cunctorum, qui lue eo anno periere.

ΠΕΡΙΚΛΗΣ.

ΞΕΝΟΥΣ τινὰς ἐν Ῥώμῃ [1] πλουσίους, κυνῶν τέκνα [2] καὶ πιθήκων [3] ἐν τοῖς κόλποις περιφέροντας καὶ ἀγαπῶντας ἰδὼν ὁ Καῖσαρ, ὡς ἔοικεν, ἠρώτησεν, εἰ παιδία παρ' αὐτοῖς οὐ τίκτουσιν αἱ γυναῖκες· ἡγεμονικῶς

Caesar, quum peregrinos forte quosdam vidisset Romae diuites, qui canum catulos in gremio et simiarum circumferebant, atque in deliciis habebant, anne foeminae, quaesiuit, apud eos non parerent pueros: sane quam digna principe admo-

224 οὕνεκα Vulcob.

1 Ξένους τινὰς ἐν Ῥώμῃ etc.] Ipsum exordium, graue, sententiisque ex intima philosophia depromtis exornatum, Lapus parum recte ac perspicue converterat: praesertim vbi ostendit Plutarchus, quid inter nostram et eam, quae nonnullis bestiis innata est, dicendi cupiditatem, atque spectandi, intersit. Sensus quoque perturbatione moueri, nescio, quam sit commode dictum: quum πάθος *affectionem* verius, hoc quidem loco, significet. Et quod consideratione animum ali Plutarchus dicit, eo respicit, quia perfectio et ἐνέργεια τοῦ νοῦ est ἐν τῷ θεωρεῖν, quomodo voluntatis in agendo. Ita Cicero etiam locutus est in Lucullo. *Est enim*, inquit, *animorum ingeniorumque naturale quoddam quasi pabulum consideratio contemplatioque naturae. Erigimur, laetiores fieri videmur, humana despicimus:* et quae sequuntur. Caeterum quo tempore viguerit Pericles, non est difficile scire, quum belli Peloponnesiaci auctorem fuisse compertum sit. Id autem cepit anno altero Olympiadis LXXXVII. si Diodorum Siculum sequimur. Vide Gellium quoque lib. XVII. cap. vlt. *Xyl.*

2 ἔκγονα Anonym.

3 καὶ πιθήκων desunt Anon.

4 ἕκαστον

σφόδρα νουθετήσας τοὺς τὸ φύσει φιλητικὸν ἐν ἡμῖν καὶ φιλόστοργον, εἰς θηρία καταναλίσκοντας, ἀνθρώποις ὀφειλόμενον. ἆρ' οὖν, ἐπεὶ φιλομαθές τι κέκτηται καὶ φιλοθέαμον ἡμῶν ἡ ψυχὴ φύσει, λόγον ἔχει ψέγειν τοὺς καταχρωμένους τούτῳ πρὸς τὰ μηδεμιᾶς ἄξια σπουδῆς ἀκούσματα καὶ θεάματα, τῶν δὲ καλῶν καὶ ὠφελίμων παραμελοῦντας. τῇ μὲν γὰρ αἰσθήσει κατὰ πάθος τῆς πληγῆς ἀντιλαμβανομένῃ τῶν προστυγχανόντων, ἴσως ἀνάγκη πᾶν τὸ φαινόμενον, ἄν τε χρήσιμον, ἄν τ' ἄχρηστον ᾖ, θεωρεῖν· τῷ νῷ δ' ἕκαστος [4] εἰ βούλοιτο χρῆσθαι, καὶ τρέπειν ἑαυτὸν ἀεὶ καὶ μεταβάλλειν ῥᾷστα πρὸς τὸ δοκοῦν πέφυκεν. ὥστε χρὴ διώκειν τὸ βέλτιστον, ἵνα μὴ θεωρῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ τρέφηται τῷ θεωρεῖν. ὡς γὰρ ὀφθαλμῷ χρόα πρόσφορος, ἧς τὸ ἀνθηρὸν ἅμα καὶ τερπνὸν ἀναζωπυρεῖ, καὶ τρέφει τὴν ὄψιν, οὕτω τὴν διάνοιαν ἐπάγειν δεῖ θεάμασιν, ἃ τῷ [5] χαρίεντι πρὸς τὸ οἰκεῖον αὐτὴν ἀγαθὸν ἐκκαλεῖ. ταῦτα δ' ἐστὶν ἐν τοῖς ἀπ' ἀρετῆς ἔργοις, ἃ καὶ ζῆλόν τινα καὶ προθυ-

admonitione vſus apud eos, qui natiuam nobiſque inſitam caritatem et indulgentiam effundunt in beſtias, hominibus debitam, non beſtiis. Igitur cum canum et ſimiarum catuli docilitatis aliquid et attentionem in ſe ad res inſpiciendas habere videantur, animus noſter ratione adducitur ad eos reprehendendos, qui hoc ad res, nec auribus cuiuſquam, nec ſpectatione dignas, contemtis honeſtis et vtilibus ſtudiis abutantur. Nam ſenſus quidem quum obiecta, ipſorum ictus occurſu, patiendo apprehendat, neceſſarium eſt fortaſſe, quicquid ſeſe offert, ſiue commodum ſit, ſiue incommodum, contemplari: at mente pro nutu quiſque vti, vertereque ſe ipſe ſemper ac traducere facile, quo libeat, valet. Debet itaque optima quaeque perſequi, quo non contempletur modo, ſed alatur etiam contemplando. Vt enim oculo is demum gratus eſt color, qui floridus ſimul et amoenus recreat alitque viſum; ita mens ad ea deducenda ſpectacula eſt, quae oblectando ad propria eam alliciant bona. Ea ſunt in virtutis poſita operibus, quae aemulationem et alacritatem quandam excitant, et

4 ἕκαστον Bodl. 3. Ald. 5 τὸ Bodl. 3.

6 deeſt

μίαν ἀγωγὸν εἰς μίμησιν ἐμποιεῖ τοῖς ἱστορήσασιν. ἐπεὶ τῶν γ' ἄλλων οὐκ εὐθὺς ἀκολουθεῖ τῷ θαυμάσαι τὸ πραχθὲν, ὁρμὴ πρὸς τὸ πρᾶξαι. πολλάκις δὲ καὶ τοὐναντίον, χαίροντες τῷ ἔργῳ, τοῦ δημιουργοῦ καταφρονοῦμεν· ὡς ἐπὶ τῶν μύρων καὶ τῶν ἁλουργῶν, τούτοις μὲν ἡδόμεθα, τοὺς δὲ βαφεῖς καὶ μυρεψοὺς, ἀνελευθέρους ἡγούμεθα καὶ βαναύσους. διὸ καλῶς μὲν Ἀντισθένης, ἀκούσας, ὅτι σπουδαῖός ἐστιν αὐλητὴς Ἰσμηνίας· Ἀλλ' ἄνθρωπος, ἔφη, μοχθηρός· οὐ γὰρ ἂν οὕτω [6] σπουδαῖος ἦν αὐλητής. ὁ δὲ Φίλιππος πρὸς τὸν υἱὸν ἐπιτερπῶς ἔν τινι πότῳ ψήλαντα [7] καὶ κατατέχνως [8] εἶπεν· Οὐκ αἰσχύνῃ καλῶς οὕτω ψάλλων; ἀρκεῖ γὰρ, ἂν βασιλεὺς ἀκροᾶσθαι ψαλλόντων σχολάζῃ· καὶ πολὺ νέμῃ [9] ταῖς Μούσαις, ἑτέρων ἀγωνιζομένων τὰ τοιαῦτα, θεατὴς γιγνόμενος.

et inflammant ipſa narratione ad imitandum. Siquidem aliis in rebus non continuo, qui admiratur factum aliquod, incitatur ad id efficiendum; immo ſaepe contra, quos opus delectauit, hi contemnunt opificem. Quod in vnguentis vſu venit et purpura: haec nobis grata ſunt, tinctores tamen et vnguentarios, ſeruiles et ſordidos ducimus. Praeclare itaque Antiſthenes, quum inſignem tibicinem eſſe audiuiſſet Iſmeniam: At homo (inquit) prauus eſt: alioquin tibicen non tam ſit inſignis. Philippus etiam filio, quum ſuauiter aliquando et ſcite ceciniſſet: Non te pudet (inquit) tam bene canere? Sat eſt enim, ſi vel audire vacet regi canentes, magnumque Muſis honorem habet, ſi certantes in huiuſmodi artibus ſpectet alios.

Qui

6 deeſt οὕτω Bodl. 3. In Iuntina legitur οὐ γὰρ ἂν τὸ σπουδ.

7 ψάλοντα Vulcob.

8 κατατεχνικῶς] Non dubium eſt, quin pro κατατεχνικῶς ſcribendum ſit τεχνικῶς, praeſertim quum etiam veterum codicum auctoritate haec lectio nitatur. Nam κατατεχνικῶς nuſquam alibi exſtare, ac ne dici quidem, exiſtimo. Quod ſi dicatur, repugnantem potius ſententiae huius loci ſignificationem habiturum videtur. *H. Steph.*

9 νέμει] Ita repoſui pro νέμῃ: quoniam non intelligit Plutarchus, ἀρκεῖ, ἂν νέμῃ, ſed tantum ἀρκεῖ, ἂν σχολάζῃ. Quod recte animaduerterunt et interpretes. *H. Steph.* Caeterum νέμῃ exhibet Bodl. 3. Iunt. Aldina.

10 φιλή-

2. Ἡ δ' αὐτουργία τῶν ταπεινῶν, τῆς εἰς τὰ καλὰ ῥᾳθυμίας μάρτυρα τὸν ἐν τοῖς ἀχρήστοις πόνον παρέχεται καθ' αὐτῆς· καὶ οὐδεὶς εὐφυὴς νέος, ἢ τὸν ἐν Πίσῃ θεασάμενος Δία, γενέσθαι Φειδίας ἐπεθύμησεν, ἢ τὴν Ἥραν τὴν ἐν Ἄργει, Πολύκλειτος, οὐδ' Ἀνακρέων, ἢ Φιλήμων [10], ἢ Ἀρχίλοχος, ἡσθεὶς αὐτῶν τοῖς ποιήμασιν. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον, εἰ τέρπει τὸ ἔργον ὡς χάριεν, ἄξιον σπουδῆς εἶναι καὶ τὸν εἰργασμένον [11]. ὅθεν οὐδ' ὠφελεῖ τὰ τοιαῦτα τοὺς θεωμένους, πρὸς ἃ μιμητικὸς οὐ γίνεται ζῆλος, οὐδ' ἀνάδοσις κινοῦσα προθυμίαν καὶ ὁρμὴν ἐπὶ τὴν ἐξομοίωσιν. ἀλλ' ἥ γ' ἀρετὴ ταῖς πράξεσιν εὐθὺς οὕτω διατίθησιν, ὥστε ἅμα θαυμάζεσθαι τὰ ἔργα, καὶ ζηλοῦσθαι τοὺς εἰργασμένους. τῶν μὲν γὰρ ἐκ τῆς τύχης ἀγαθῶν, τὰς κτήσεις καὶ ἀπολαύσεις, τῶν δ' ἀπ' ἀρετῆς, τὰς πράξεις ἀγαπῶμεν· καὶ τὰ μὲν ἡμῖν παρ' ἑτέρων, τὰ δὲ μᾶλλον ἑτέροις παρ' ἡμῶν ὑπάρχειν βουλόμεθα. τὸ γὰρ καλὸν ἐφ' αὐτὸ πρακτικῶς κινεῖ, καὶ πρακτικὴν εὐθὺς ὁρμὴν ἐντίθησιν,

Qui vero viles per se artes obit, hic suae ad honesta studia socordiae, industriam in futilibus rebus profert contra semetipsum testem. Neque sane quispiam ingenuus iuuenis, qui Pisae spectauit Iouem, Phidias esse cupiuit; neque qui Iunonem Argis, Polycletus; neque Anacreon, aut Philemon, aut Archilochus, horum qui ductus est poëmatibus. Neque enim, si opus vt venustum oblectet, statim suspiciendus fuerit autor. Quare ea, quia non excitant ad aemulandum studium, neque stimulant rapiuntque ad imitandum, fructum suis ferunt spectatoribus nullum. At virtus profecto ipsis actionibus ita homines extemplo incendit, vt simul et opera eius in admiratione habeant, et imitari gestiant autores. Quippe fortunae bonorum possessiones et fruitiones, virtutis vero amplectimur actiones, atque accipere illas ab aliis, has a nobis alios cupimus. Rapit enim nos ad se vi agendi honestum, impetumque subito infundit actuosum: informans

10 Φιλήμων] Si codices fauerent, libenter legerem Φιλητᾶς: Poëta Cous, qui et aetate et scribendi genere ad Anacreontem et Archilochum, quibuscum hic iungitur, magis accedit.

11 τὸν εἰργασμένον Vulcob. τῶν εἰργασμένων Bodl. 3.

ἠθοποιῶν, οὐ τῇ μιμήσει τὸν θεατὴν, ἀλλὰ τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἔργου, τὴν προαίρεσιν παρεχόμενον. ἔδοξεν οὖν καὶ ἡμῖν ἐνδιατρίψαι τῇ περὶ τοὺς βίους ἀναγραφῇ· καὶ τοῦτο τὸ βιβλίον δέκατον συντετάχαμεν [12], τὸν Περικλέους βίον, καὶ τὸν Φαβίου Μαξίμου, τοῦ διαπολεμήσαντος πρὸς Ἀννίβαν, περιέχον, ἀνδρῶν κατά τε τὰς ἄλλας ἀρετὰς ὁμοίων, μάλιστα δὲ πραότητα καὶ δικαιοσύνην [13], καὶ τὸ δύνασθαι [14] φέρειν δήμων καὶ συναρχόντων ἀγνωμοσύνας, ὠφελιμωτάτων ταῖς πατρίσι γενομένων. εἰ δ' ὀρθῶς στοχαζόμεθα τοῦ δέοντος [15], ἔξεστι κρίνειν ἐκ τῶν γραφομένων.

3. Περικλῆς γὰρ [16] τὴν μὲν φυλὴν ἦν Ἀκαμαντίδης, τὸν δὲ δῆμον Χολαργεύς, οἴκου δὲ καὶ γένους τοῦ πρώτου κατ' ἀμφοτέρους. Ξάνθιππος γὰρ ὁ νικήσας ἐν Μυκάλῃ

informans non imitatione ſpectatorem, ſed ipſo adſpectu operis voluntatem imprimens imitandi. Nobis igitur viſum eſt deſcribendis immorari vitis. Eſt decimum hoc volumen, quod commentati ſumus, Periclis vitam et Fabii Maximi, qui bellum cum Annibale geſſit, complectens, virorum cum caeteris parium virtutibus, tum praecipue manſuetudine et iuſtitia, quique patientia aduerſus ciuium et collegarum ſuorum inſolentiam, optime fuerunt de patriis ſuis meriti. Id rectene atque ordine deſtinemus, exiſtimes licet ex iis, quae tradimus.

Pericles tribu fuit Acamantides, curia Cholargenſis, familia et genere ab vtroque parente clariſſimo. Xanthippus enim, qui proelio Mycalenſi

12 καὶ τοῦτο τὸ βιβλίον δέκατον συντετάχαμεν] Locus hic oſtendit, ſolitum Plutarchum Graeci et Romani (quos inter ſe compararet) vitam vno libro complecti. Ea ratione hic non eſſet decimus, ſed quintus demum liber. Quod maximo eſt argumento, mutilum et magna parte decurtatum opus hoc ad nos perueniſſe. Qua de re diximus in praefatione. *Xylander.*

13 πραότητι δικαιοσύνῃ Anon.

14 Τὸ δύνασθαι] Recte Anon. et Bodl. 3. τῷ δύνασθαι. in hoc erant patriis vtiliſſimi, quod potuerint etc.

15 Δέοντος] Habetur etiam πρέποντος. quod magis mihi placet. *H. Steph.*

16 Περικλῆς γὰρ] Addunt ἦν, Vulcob. et Bodl. 3. quod neceſſarium eſt.

17 βασιλέων

τοὺς βασιλέως[17] στρατηγοὺς, ἔγημεν Ἀγαρίστην Κλεισθένους ἔγγονον[18], ὃς ἐξήλασε τοὺς Πεισιστρατίδας, καὶ κατέλυσε τὴν τυραννίδα γενναίως, καὶ νόμους ἔθετο, καὶ πολιτείαν ἄριστα κεκραμένην πρὸς ὁμόνοιαν καὶ σωτηρίαν κατέστησεν. αὕτη κατὰ τοὺς ὕπνους ἔδοξε τεκεῖν λέοντα, καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας ἔτεκε Περικλέα, τὰ μὲν ἄλλα τὴν ἰδέαν τοῦ σώματος ἄμεμπτον, προμήκη δὲ τὴν κεφαλὴν καὶ ἀσύμμετρον. ὅθεν αἱ μὲν εἰκόνες αὐτοῦ

Mycalenſi regis duces fudit, vxorem duxit Agariſten, neptem Cliſthenis, qui progeniem exegit Piſiſtrati, tyrannidemque fortiter ſuſtulit: leges quoque tulit, ac rempublicam optime compoſuit, et temperauit ad concordiam et ſalutem. Haec viſa ſibi in ſomnis eſt parere leonem; et paucis poſt diebus peperit Periclem, forma reliqui corporis non indecora, ſed capite oblongo, nec caeteris partibus ſatis congruo. Vnde ſtatuae eius galeatae ſunt

17 βασιλέων Bodl. 3.

18 Κλεισθένους ἔγγονον] De hoc cum alii, tum in Terpſichora et Eratone copioſe Herodotus, vbi gentilitas Periclis perſpicue explicatur. Fuit autem Cliſthenes hic, ſi Herodotum ſequimur, Agariſtae huius patruus. Appoſui partem genealogiae.

Cliſthenes Sicyonius
|
Agariſta, multis procis petita. - - - - - - Megacles Athenienſis Alcmaeonis F.
|
Cliſthenes, qui rempublicam Athenienſibus conſtituit. — Hippocrates
|
Megacles. — Agariſta. - - - - Xanthippus Ariphronis F.
|
Pericles.

Fuit erga Agariſta Cliſthenis ex fratre (vt loquuntnr) neptis: id Plutarchus ἔγγονον vocat, quod alias vocabulum nepotem ſignificare tradunt. *Xylander.*

19 Στάσις

σχεδὸν ἅπασαι κράνεσι περιέχονται, μὴ βουλομένων, ὡς ἔοικε, τῶν τεχνιτῶν ἐξονειδίζειν. οἱ δ' Ἀττικοὶ ποιηταὶ σχινοκέφαλον αὐτὸν ἐκάλουν. τὴν γὰρ σκίλλαν ἔστιν ὅτε καὶ σχῖνον ὀνομάζουσι. τῶν δὲ κωμικῶν ὁ μὲν Κρατῖνος ἐν Χείρωσι· Στάσις δὲ (φησὶ) καὶ πρεσβυγενὴς [19] Χρόνος [20], ἀλλήλοισι μιγέντε μέγιστον [21] τίκτετον τύραννον [22], ὃν δὴ κεφαληγερέταν [23] Θεοὶ καλέουσι. Καὶ πάλιν ἐν Νεμέσει· Μόλ', ὦ Ζεῦ ξένιε καὶ μακάριε [24]. Τηλεκλείδης δὲ, ποτὲ μὲν ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἠπορημέ-

ſunt pene omnes, tegentibus (vti coniicio) artificibus hoc vitium. At poëtae Attici Schinocephalum eum vocauerunt: ſcillam enim nonnunquam ſchinon appellant. Inter comicos Cratinus in Chironibus:

Seditio (inquit) *mixta cum ſenili tempore*
Ex concubitu genuit tyrannum maximum,
Cephalegereten quem dii beati nuncupant.

Rurſus in Nemeſi:

Hoſpitii praeſes et beate Iupiter,
Progredere.

Teleclides, nunc prae multitudine negotiorum ſedere conſilii inopem

19 Στάσις δὲ (φησὶν) καὶ πρεσβυγενὴς etc.] Verſus hos Graecos diſponere, quum poëmata ipſa non exſtent, laborioſius eſt, quam tutius: ideo mea libertate ſum vſus. *Xylander.*

20 Κρόνος Anonym.

21 μιγέντες μέγιστε Vulcob.

22 Τύραννον] Placet lectio Anonym. τιτᾶνα. ita enim Titanas creari fabulati ſunt Poëtae.

23 κεφαληγερέταν] Iouem Homerus νεφεληγερέτην, *Nephelegeretem,* vocat, quod nubes ille contrahat, et tempeſtatibus praeſit. Ad ſonum eius epitheti comicus poëta alludit, κεφαληγερέτην vocans Periclem, quaſi *capitonem.* Iouem autem alioquin eum vocabant comici. *Xylander.*

24 Ξένιε καὶ μακάριε] Quidam habent μέγιστε pro ξένιε, et omnes noſtri codices κάριε pro μακάριε. *H. Steph.* Recte explicat Dacer. vocem μακάριε, quod ſignificet beatum, et alludat etiam ad Periclis caput; tanquam compoſita ex μα particula augmentatiua, et κάρα. nil opus itaque lectione μακροκάρηνε, quam Anonym. habet, et Xyl. diuinarat. [Porro Xylander ad hunc verſum haec annotat: Quid hic verſiculus, qui ex Nemeſi citatur, ſibi velit, non equidem intelligo. Locum eſſe mutilum, et reliqua ad Periclem attinentia deeſſe ſuſpicatus

νον καθῆσθαί φησιν αὐτὸν ἐν τῇ πόλει καρηβαροῦντα[25], ποτὲ δὲ[26] μόνον ἐκ κεφαλῆς ἑνδεκακλίνου[27] θόρυβον πολὺν ἐξανατέλλειν. ὁ δ' Εὔπολις ἐν τοῖς Δήμοις[28] πυνθανόμενος περὶ ἑκάστου τῶν ἀναβεβηκότων ἐξ ᾅδου δημαγωγῶν, ὡς ὁ Περικλῆς ὠνομάσθη τελευταῖος·

Ὅ τι περ κεφάλαιον τῶν κάτωθεν ἤγαγες.

4. Διδάσκαλον δ' αὐτοῦ τῶν μουσικῶν, οἱ πλεῖστοι Δάμωνα γενέσθαι λέγουσιν, οὗ φασὶ δεῖν τοὔνομα βραχύνοντας τὴν προτέραν συλλαβὴν ἐκφέρειν. Ἀριστοτέλης

inopem ait eum in vrbe capite grauatum, nunc ex capite hendecaclino, tanquam ſeſquipedali, ingentem ſuſcitare tumultum. Eupolis in Demis quaerens de ſingulis concionatoribus, qui ab inferis adſcenderant, vbi poſtremus nominatus Pericles eſt, rogat:

Producis ad quid Orci principem et caput?

Praeceptorem habuiſſe in muſicis Damonem memorant plerique, cuius aiunt proferendum nomen prima breui ſyllaba: Ariſtoteles

tus aſteriſcum adieci. μακάριε *longue teſte* vertit Amiotus. Quid legerit, aut ſecutus ſit, neſcio.]

25 Καρηβαροῦντα] Duo ſunt verſus Teleclidis Comici, eius generis, quod vocatur Anapaeſticum Ariſtophaneum; huic nempe vſitatiſſimum. priorem Noſter ita ſuis vocibus immiſcuit et obſcurauit, vt expedire integrum valde ſit anceps et incertum: tantum claudi hac voce ſuſpicarer, modo liceret legere, καρηνοβαροῦντα, vel καρηαβαροῦντα. poſterior, deleto μόνον, quod a Plutarcho eſt, ſua quaſi ſponte ſic purus exſurgit: Ποτὲ δ' ἐκ κεφαλῆς ἑνδεκακλίνου θόρυβον πολὺν ἐξανατέλλειν.

26 deeſt δὲ Bodl. 3. Iunt.

27 ἐκ κεφαλῆς ἑνδεκακλίνου] Lapus *vndeclinio.* Ad verbum eſt *vndecim* (hoc eſt *multos*) *flexus habens.* Tale erat nimirum Periclis poëtis, oblongum et incompoſitum. Sane etiam apud Ariſtotelem περὶ θαυμασ. ἀκουσμ. legitur: ἔστι δὲ καὶ κρήνη τις ἐν Παλικοῖς τῆς Σικελίας, ὡς δεκάκλινος. quod videtur menſarum aut lectulorum decem capax eſſe. Diodorus Siculus lib. XXXI. de carcere Albano: μέγεθος ἔχων οἴκου μάλιστά περ ἐννεακλίνου. *Xyl.*

28 ὁ δ' Εὔπολις ἐν τοῖς Δήμοις] Xylander vertit: *Eupolis in Populis.* Annotatque: Quod etiam *in curiis* poteſt exponi: et videtur curiatim in ea comoedia vexaſſe Athenienſes poëta. Δήμους enim, vt partes tribuum, *Curias* vertere, quam vel *Populos*, vel *Oppida*, malo. Nam Cicero lib. VIII. ad Atticum oſtendit, etiam *Oppida* verti poſſe δήμους iſtos: ſed nimirum quum de habitatione hominum dicitur:

δὲ παρὰ Πυθοκλείδῃ τὴν μουσικὴν αὖ[29] διαπονηθῆναι τὸν ἄνδρα φησίν. ὁ δὲ Δάμων ἔοικεν, ἄκρος ὢν σοφιστὴς, καταδύεσθαι μὲν εἰς τὸ τῆς μουσικῆς ὄνομα, πρὸς τοὺς πολλοὺς ἐπικρυπτόμενος τὴν δεινότητα. τῷ δὲ Περικλεῖ συνῆν, καθάπερ ἀθλητῇ τῶν πολιτικῶν ἀλείπτης καὶ διδάσκαλος. οὐ μὴν ἔλαθεν ὁ Δάμων τῇ λύρᾳ παρακαλύμματι χρώμενος, ἀλλ' ὡς μεγαλοπράγμων καὶ φιλοτύραννος, ἐξωστρακίσθη καὶ παρέσχε τοῖς κωμικοῖς διατριβήν. ὁ γοῦν Πλάτων καὶ πυνθανόμενον αὐτοῦ τινα πεποίηκεν οὕτω·

Πρῶτον μὲν οὖν μοι λέξον ἀντιβολῶ· σὺ γὰρ,
Ὥς φασιν, ὦ Χείρων[30], ἐξέθρεψας Περικλέα.

διήκουσε δὲ Περικλῆς καὶ Ζήνωνος τοῦ Ἐλεάτου[31], πραγματευομένου περὶ φύσιν, ὡς Παρμενίδης· ἐλεγκτικὴν δέ τινα, καὶ δι' ἐναντιολογίας[32] εἰς ἀπορίαν κατακλείουσαν ἐξασκή-

les musica excultum apud Pythoclidem tradit. Apparet, Damonem, quum insignis esset sophista, quo ad vulgus peritiam suam inumbraret, nomen praetexuisse Musicae. Adfuit Pericli hic velut athletae in republica aliptes et magister. Non fuit clam tamen lyrae Damonem velamento vti, verum, vt inquietus et tyrannidis fautor, exilio punitus decennali fuit, praebuitque ludibrii poëtis materiam. Hinc Plato induxit quendam, qui ita eum percunctaretur:

Age, primulum rogo dicas omnium mihi,
Tun' (vt ferunt) scelus educasti Periclea?

Audiuit Pericles Zenonem quoque Eleatem, de natura Parmenidis more philosophantem: qui impugnans quemlibet, vsum parauerat quendam refutandi, qui deduceret ad perplexi-

dicitur: quum de hominibus sermo est, praestat, opinor, *Cives* et *Curias*, quam *Vrbes* et *Oppida*, dicere.

29 Μουσικὴν ἂν] Otiosum prorsus est ἂν, ideoque delendum.

30 ὁ χείρων Vulcob.

31 Ζήνωνος τοῦ Ἐλεάτου] Elea Lucaniae in magna Graecia vrbs. Vide Strabonem initio sexti, in vita Bruti: Pedestri itinere per Lucanos Eleam ad mare perrexit. *Xylander.*

32 δι' ἐναντιολογίας] Legitur etiam δι' ἀντιλογίας: quod vocabulum magis frequens est. *H. Steph.*

33 Ἀμφο-

σαντος ἕξιν, ὥσπερ καὶ Τίμων ὁ Φλιάσιος εἴρηκε διὰ τούτων·

Ἀμφοτερογλώσσου τε[33] μέγα σθένος οὐκ ἀπατηλὸν
Ζήνωνος, πάντων ἐπιλήπτορος.

ὁ δὲ πλεῖστα Περικλεῖ συγγενόμενος, καὶ μάλιστα περιθεὶς ὄγκον αὐτῷ[34] καὶ φρόνημα δημαγωγίας ἐμβριθέστερον, ὅλως τε μετεωρίσας καὶ συνεξάρας τὸ ἀξίωμα τοῦ ἤθους, Ἀναξαγόρας ἦν ὁ Κλαζομένιος· ὃν οἱ τότ' ἄνθρωποι Νοῦν προσηγόρευον, εἴτε τὴν σύνεσιν αὐτοῦ μεγάλην εἰς φυσιολογίαν καὶ περιττὴν διαφανεῖσαν θαυμάσαντες, εἴθ' ὅτι τοῖς ὅλοις πρῶτος οὐ τύχην, οὐδ' ἀνάγκην, διακοσμήσεως ἀρχὴν, ἀλλὰ νοῦν ἐπέστησε καθαρὸν καὶ ἄκρατον, ἐν μεμιγμένοις[35] πᾶσι τοῖς ἄλλοις, ἀποκρίνοντα τὰς ὁμοιομερείας.

plexitatem: quod Phliaſius Timon quoque affirmat his verbis:

Omnia perſtringens Zeno diſceptat, vtraque
Ex parte inuictus, ſed non fallax.

Plurimum autem vſus eſt (qui maximum ei pondus et ſpiritus ad populum tractandum ſolidiores conciliauit, planeque maieſtatem morum excitauit et extulit) Anaxagora Clazomenio, quem illius temporis aequales Mentem appellauere; vel quod perſpicaciam eius ſingularem in natura perſcrutanda, excellentemque admirarentur, vel quod vniuerſitati, non fortunam, neque fatum ordinatae deſcriptionis principium, ſed mentem primus puram ac ſinceram praefecerit, cum omnibus confuſas aliis ſecernentem particulas ſimiles.

Hunc

33 Ἀμφοτερογλώσσου τε etc] Hos Timonis de Zenone verſus (vt fere alios omnes) perverſe extulit Lapus. Apud Diogenem Laërtium lib. IX. in vita Zenonis paulo aliter eſt: pro ἀπατηλὸν, *fallax*, habet ἀλαπαδνὸν, *imbecille*, [et ita etiam in hoc noſtro Plutarchi loco Vulc. et Anonym. legunt] et non πάντων ἐπιλήπτορος, *omnium reprehenſoris*, ſed Πλατωνεπιλήπτορος ἠδὲ Μελίσσου, *Platonem Meliſſumque reprehendentis. Xyl.* Poſterius illud certe mendoſum, et ex Noſtro corrigendum, vt dudum obſeruarunt docti Laërtii editores.

34 αὐτοῦ Vulcob.

35 Ἐμμεμιγμένοις] Lege ἐμμεμιγμένον, ſcil. νοῦν: et ita citat Menagius ad Diog. Laërt. Anaxagoram. rem ipſam fuſius explicatam vide in Placit. Philoſ. pag. 1614.

5. Τοῦτον ὑπερφυῶς τὸν ἄνδρα θαυμάσας ὁ Περικλῆς, καὶ τῆς λεγομένης μετεωρολογίας καὶ μεταρσιολεσχίας ὑποπιμπλάμενος, οὐ μόνον, ὡς ἔοικε, τὸ φρόνημα σοβαρὸν, καὶ τὸν λόγον ὑψηλὸν εἶχε καὶ καθαρὸν ὀχλικῆς καὶ πανούργου βωμολοχίας, ἀλλὰ καὶ προσώπου σύστασις[36] ἄθρυπτος[37] εἰς γέλωτα, καὶ πρᾳότης πορείας, καὶ καταστολὴ περιβολῆς πρὸς οὐδὲν ἐκταραττομένη[38] πάθος ἐν τῷ λέγειν, καὶ πλάσμα φωνῆς ἀθόρυβον, καὶ ὅσα τοιαῦτα, πάντας θαυμαστῶς ἐξέπληττε. λοιδορούμενος γοῦν ποτε καὶ κακῶς ἀκούων ὑπό τινος τῶν βδελυρῶν καὶ ἀκολάστων ὅλην ἡμέραν, ὑπέμεινε σιωπῇ κατ' ἀγορὰν ἅμα τι τῶν ἐπειγόντων καταπραττόμενος· ἑσπέρας δ' ἀπῄει κοσμίως οἴκαδε, παρακολουθοῦντος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πάσῃ χρωμένου βλασφημίᾳ πρὸς αὐτόν. ὡς δ' ἔμελλεν εἰσιέναι σκότους ὄντος ἤδη, προσέταξε τινὶ τῶν οἰκετῶν, φῶς λαβόντι, παραπέμψαι καὶ καταστῆσαι πρὸς τὴν οἰκίαν τὸν ἄνθρωπον. ὁ δὲ ποιητὴς Ἴων μοθωνικήν φησι τὴν ὁμιλίαν καὶ ὑπότυφον εἶναι τοῦ Περικλέους, καὶ ταῖς μεγα-

Hunc virum Pericles mirum quanti fecerit. Imbutus autem ea, quae dicebatur rerum ſcientia ſublimium et coeleſtium, non ſolum, vti par erat, elato fuit animo, et ſublimi vſus eſt dicendi genere, puro a plebeia et malitioſa ſcurrilitate: verum etiam vultus ad riſum immotus, inceſſus comis, modeſtus veſtitus nulla perturbatione inter dicendum motus, modulatio ſedata vocis, et reliqua eius generis omnes ſupra modum adduxerunt in ſtuporem. Hic, quum improbus et petulans homo quidam contumelia ipſum et maledictis totum diem inſectaretur, in foro etiam ſeria tractantem, tulit patienter: veſperi comiter domum regreſſus eſt, affectante illo et omnibus contumeliis eum impetente: ingreſſurus aedes, quum iam nox eſſet, iuſſit vni ex ſeruis, vt accenſo lumine hominem comitaretur ac reduceret domum. Verum poëta Ion fuiſſe arrogantem in congreſſibus et inflatum memorat Periclem, iactantiam-

36 συστάσει Vulcob. e Iuntina, Bodl. 3.

37 ἄθρυπτον Iuntina.

38 σύστασιν ἄθρυπτον εἰς γέλωτα, καὶ πρᾳότητα πορείας, καὶ καταστολὴν περιβολῆς πρὸς οὐδὲν ἐκταραττομένην Anonym.

39 τοιοῦτο

λαυχίαις αὐτῦ πολλὴν ὑπεροψίαν ἀναμεμίχθαι καὶ περιφρόνησιν τῶν ἄλλων. ἐπαινεῖ δὲ τὸ Κίμωνος ἐμμελὲς καὶ ὑγρὸν καὶ μεμυσωμένον ἐν ταῖς περιφοραῖς. ἀλλ' Ἴωνα μὲν, ὥσπερ τραγικὴν διδασκαλίαν, ἀξιῦντα τὴν ἀρετὴν ἔχειν τι πάντως καὶ σατυρικὸν μέρος, ἐῶμεν· τὺς δὲ τῦ Περικλέυς τὴν σεμνότητα, δοξοκομπίαν τε καὶ τῦφον ἀποκαλῦντας, ὁ Ζήνων παρεκάλει καὶ αὐτὺς τι τοιῦτον [39] δοξοκομπεῖν, ὡς τῆς προσποιήσεως αὐτῆς τῶν καλῶν ὑποποιύσης τινὰ λεληθότως ζῆλον καὶ συνήθειαν.

6. Οὐ μόνον δὲ ταῦτα τῆς Ἀναξαγόρυ συνυσίας ἀπέλαυσε Περικλῆς· ἀλλὰ καὶ δεισιδαιμονίας δοκεῖ γενέσθαι καθυπέρτερος, ὅση [40] πρὸς τὰ μετέωρα θάμβος ἐργάζεται [41] τοῖς αὐτῶν τε τύτων τὰς αἰτίας ἀγνοῦσι, καὶ περὶ τὰ θεῖα δαιμονῶσι [42] καὶ ταραττομένοις δι' ἀπειρίαν αὐτῶν· ἣν ὁ φυσικὸς λόγος ἀπαλλάττων, ἀντὶ τῆς φοβερᾶς καὶ φλεγμαινύσης δεισιδαιμονίας, τὴν

iactantiamque eius cum aliorum coniunctam fastidio et contemtu: contra celebrat ciuilitatem in quotidiana consuetudine Cimonis, lenitatemque et venustatem. Caeterum Ionem, vt qui omnino virtutem vult tanquam tragoediae exhibitionem comitari satyricum quiddam, relinquamus. Zeno autem eos, qui grauitatem Periclis iactantiam et fastum nominant, vt aemulentur hortatus est talem iactantiam: quod inducat sensim ipsa simulatio rerum honestarum occultum amorem earum et assuetudinem.

Nec vero hunc solum fructum tulit Pericli Anaxagorae vsus, verum omni etiam liberauit eum superstitione; quae terrorem ex rebus aethereis imprimit ignorantibus earum caussas, et iis, qui rerum diuinarum metu pauent, percelluntur que rudes earum: quem eximens rerum naturalium scientia, pro terrifica et aestuante superstitione, securam inserit

39 τοιῦτο Bodl. 3.
40 ὅσην τὸ Anonym.
41 ἐνεργάζεται Anonym.
42 Θεῖα δαιμονῶσι] Lego, ἀδημονῦσι, *moerore anxiis*, seu *pauidis*, vt Lapus: et bene iungitur cum ταραττομένοις. sermo est de hominibus superstitione actis, quam Noster περὶ Δεισιδ. describit esse δόξαν ἐμπαθῆ, καὶ δέυς ποιητικὴν ὑπόληψιν ἐκταπεινῦντος καὶ συντρίβοντος τὸν ἄνθρωπον. infra, melius placeret καὶ ante μετ' ἐλπίδων. Vid. not. p. 292.
43 δυεῖν

ἀσφαλῆ μετ' ἐλπίδων ἀγαθῶν εὐσέβειαν ἐνεργάζεται. λέγεται δέ ποτε κριοῦ μονόκερω κεφαλὴν ἐξ ἀγροῦ τῷ Περικλεῖ κομισθῆναι, καὶ Λάμπωνα μὲν τὸν μάντιν, ὡς εἶδε τὸ κέρας ἰσχυρὸν καὶ στερεὸν ἐκ μέσου τοῦ μετώπου πεφυκός, εἰπεῖν, ὅτι δυοῖν [43] οὐσῶν ἐν τῇ πόλει δυναστειῶν, τῆς Θουκυδίδου καὶ Περικλέους, εἰς ἕνα περιστήσεται τὸ κράτος, παρ' ᾧ γένοιτο τὸ σημεῖον· τὸν δ' Ἀναξαγόραν, τοῦ κρανίου διακοπέντος ἐπιδεῖξαι τὸν ἐγκέφαλον οὐ πεπληρωκότα τὴν βάσιν, ἀλλ' ὀξὺν ὥσπερ ᾠόν, ἐκ τοῦ παντὸς ἀγγείου συνωλισθηκότα κατὰ τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὅθεν ἡ ῥίζα τοῦ κέρατος εἶχε τὴν ἀρχήν. καὶ τότε μὲν θαυμασθῆναι τὸν Ἀναξαγόραν ὑπὸ τῶν παρόντων, ὀλίγῳ δ' ὕστερον τὸν Λάμπωνα, τοῦ μὲν Θουκυδίδου καταλυθέντος, τῶν δὲ τοῦ δήμου πραγμάτων ὁμαλῶς ἁπάντων ὑπὸ τῷ Περικλεῖ γενομένων. ἐκώλυε δ' οὐδέν, οἶμαι, καὶ τὸν φυσικὸν ἐπιτυγχάνειν, καὶ τὸν μάντιν, τοῦ μὲν τὴν αἰτίαν, τοῦ δὲ τὸ τέλος καλῶς ἐκλαμβάνοντος· ὑπέκειτο γὰρ τῷ μὲν, ἐκ τίνων γέγονε, καὶ πῶς πέφυκε, θεωρῆσαι· τῷ δὲ, πρὸς τί γέγονε, καὶ τί σημαίνει, προειπεῖν. οἱ δὲ τῆς αἰτίας τὴν

inſerit cum bona ſpe religionem. Ferunt, aliquando arietis caput cum vnico cornu ad Periclem fuiſſe ex agro delatum, ac vatem Lamponem, vt cornu validum conſpexit et firmum media enatum fronte, duarum dixiſſe, quae tunc in vrbe erant factionum, Thucydidis et Periclis, potentiam ad vnum delatum iri, apud quem hoc prodigium eueniſſet: Anaxagoram vero, quum os capitis diſſecuiſſet, monſtraſſe, non compleſſe cerebrum ſedem ſuam, ſed oui modo acutum ex tota teſta deuolutum eo loci, vnde originem radix cornu duceret. Atque in praeſentia quidem habuerunt in admiratione, qui intererant, Anaxagoram: breui poſt Lamponem, quum, opibus fractis Thucydidis, reipublicae tota adminiſtratio in Periclis manum recidiſſet. Poterat vero recte vterque conieciſſe, tam phyſicus, quam vates, alter, qui cauſam, alter, qui exitum probe eſt aſſequutus: illius erat enim munus, vnde proueniſſet et quemadmodum eſſet enatum, contemplari: huius, ad quid genitum eſſet, et quid portenderet, praenuntiare. Qui autem cauſae inuentionem

abolitio-

43 δυεῖν Vulcob.

εὕρεσιν, ἀναίρεσιν εἶναι λέγοντες τοῦ σημείου, οὐκ ἐπινοοῦσιν ἅμα τοῖς θείοις καὶ τὰ τεχνητὰ [44] τῶν συμβόλων ἀθετοῦντες, ψόφους τε δίσκων [45], καὶ φῶτα πυρσῶν, καὶ γνωμόνων ἀποσκιασμούς· ὧν ἕκαστον αἰτίᾳ τινὶ καὶ κατασκευῇ, σημεῖον εἶναί τινος πεποίηται. ταῦτα μὲν οὖν [46] ἴσως ἑτέρας ἐστὶ πραγματείας.

7. Ὁ δὲ Περικλῆς, νέος μὲν ὢν, σφόδρα τὸν δῆμον εὐλαβεῖτο. καὶ γὰρ ἐδόκει Πεισιστράτῳ τῷ τυράννῳ τὸ

abolitionem autumant ostenti esse, hi non considerant, se vna cum coelestibus etiam artificialia irrita signa reddere: discorum crepitum, facularum lumen, gnomonis vmbram, quae certa ex causa et opificio ad certam demonstrandam rem sunt singula parata. Caeterum haec alterius fortasse sint commentationis.

At Pericles metuit in iuuentute populum: videbatur enim facie Pisistratum tyrannum referre. Quumque vocis

44 τὰ τεχνητὰ] Displicet ipsa vox rarior; cumque in Bodl. 3. ita sit, τὰ νητὰ, vna litera addita legerem τὰ θνητὰ, vt opponatur praecedenti τοῖς θείοις: hoc prodigia et ostenta denotante, illo res mortales, siue quae vsitato eueniunt. Lapus vertendo, *coniiciendi artem*, videtur legisse τὰ τεκμαρτά.

45 ψόφους τε δίσκων] Locus hic facit ad prognosticorum naturalium defensionem, in quibus res, quae certam aliquam habent causam, certam ipsa quoque rem, vel praemonstrant, vel efficiunt, cuius generis sunt medicorum προῤῥητικά, et tempestatum apud Aratum et Maronem praesagia, et similia. Quid autem sonitus discorum designet, non satis intelligo. Videtur quidem robur impellentis et tenorem iactus demonstrare: cuius rei exemplum est Vlysseae lib. VIII. Τόν ῥα (subaud. δίσκον) περιστρέψας ἧκε στιβαρῆς ἀπὸ χειρός. Βόμβησεν δὲ λίθος, κατὰ δ' ἔπτηξαν ποτὶ γαίῃ Φαίηκες δολιχήρετμοι ναυσίκλυτοι ἄνδρες Λᾶος ὑπαὶ ῥιπῆς. ὁ δ' ὑπέρπτατο σήματα πάντων. Nam quod ex Pollucis lib. IX. Erasmus hoc ad vraniam refert, quam fidem mereatur, in commentariis Homericis docui. Est enim vrania pilae lusio, quum discus pila non sit, sed lapis molae fere instar formatus, rotundus scilicet, non globosus, in cuius medio per foramen traiectus erat funis, quo circumageretur et proiiceretur. Nisi forte disci sonitu signum dabatur exercitationum, vt ad eas, qui vellent, se converterent: cuius rei apud Ciceronem haud procul initio libri de oratore secundi est mentio. *Xylander.*

46 οὖν deest Iunt. Ald.

 47 κἀγκ-

εἶδος ἐμφερὴς εἶναι, τήν τε φωνὴν ἡδεῖαν οὖσαν αὐτοῦ καὶ τὴν γλῶσσαν εὔτροχον ἐν τῷ διαλέγεσθαι καὶ ταχεῖαν οἱ σφόδρα γέροντες ἐξεπλήττοντο πρὸς τὴν ὁμοιότητα. πλούτου δὲ καὶ γένους προσόντος αὐτῷ λαμπροῦ, καὶ φίλων, οἳ πλεῖστον ἠδύναντο, φοβούμενος ἐξοστρακισθῆναι, τῶν μὲν πολιτικῶν οὐδὲν ἔπραττεν, ἐν δὲ ταῖς στρατείαις ἀνὴρ ἀγαθὸς ἦν καὶ φιλοκίνδυνος. ἐπεὶ δ' Ἀριστείδης μὲν ἀποτεθνήκει, καὶ Θεμιστοκλῆς ἐξεπεπτώκει, Κίμωνα δ' αἱ στρατεῖαι τὰ πολλὰ τῆς Ἑλλάδος ἔξω κατεῖχον, οὕτω δὴ φέρων ὁ Περικλῆς τῷ δήμῳ προσένειμεν ἑαυτὸν, ἀντὶ τῶν πλουσίων καὶ ὀλίγων τὰ τῶν πολλῶν καὶ πενήτων ἑλόμενος, παρὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν ἥκιστα δημοτικὴν οὖσαν. ἀλλ', ὡς ἔοικε, δεδιὼς μὲν ὑποψίᾳ περιπεσεῖν τυραννίδος, ὁρῶν δ' ἀριστοκρατικὸν τὸν Κίμωνα, καὶ διαφερόντως ὑπὸ τῶν καλῶν κἀγαθῶν [47] ἀγαπώμενον, ὑπῆλθε τοὺς πολλοὺς, ἀσφάλειαν μὲν ἑαυτῷ, δύναμιν δὲ κατ' ἐκείνου παρασκευαζόμενος. εὐθὺς δὲ καὶ τοῖς περὶ τὴν δίαιταν, ἑτέραν τάξιν ὑπέθηκεν. ὁδόν τε γὰρ ἐν ἄστει μίαν ἑωρᾶτο τὴν ἐπ' ἀγορὰν καὶ τὸ βουλευτήριον πορευόμενος· κλήσεις τε δείπνων καὶ τὴν τοιαύτην ἅπασαν φιλοφροσύνην καὶ συν-

vocis eius ſuauitatem grauiores aetate conſiderarent, linguamque in dicendo rotundam et volubilem, horrebant eam affinitatem: huc acceſſit opulentia, natalium claritas, et quorum maximae opes erant amici. Quare timens, ne in exilium pelleretur, abſtinuit ſe a republica. In bello fortis fuit et imperterritus. Poſtquam vero defunctus Ariſtides eſt, et Themiſtocles eiectus, Cimon autem in expeditionibus plerumque extra Graeciam diſtringebatur, tunc demum acceſſit ad rempublicam Pericles, praetulitque, contra ſuum ipſius ingenium minime populare, diuitibus et paucis populi et inopum partes. Caeterum (vt ſuſpicor) quum vitaret tyrannidis ſuſpicionem, et Cimonem principum ſtudioſum atque optimatibus eſſe videret mirifice carum, quo ſibi ſecuritatem et aduerſus illum opes compararet, aggregauit ſe ad plebem, ſimul et inſtitutum vitae commutauit. Vna via videres in vrbe ad forum et ad curiam euntem, conuiuia, eamque comitatem

47 κἀγαθῶν ἀνδρῶν Bodl. 3.

48 πρὶν

ἤθειαν ἐξέλιπεν. ὥςʼ ἐν οἷς ἐπολιτεύσατο χρόνοις, μακροῖς γενομένοις, πρὸς μηδένα τῶν φίλων ἐπὶ δεῖπνον ἐλθεῖν· πλὴν [48] Εὐρυπτολέμȣ τȣ͂ ἀνεψιȣ͂ γαμȣ͂ντος, ἄχρι τῶν σπονδῶν [49] παραγενόμενος, εὐθὺς ἐξανέςη. δειναὶ γὰρ αἱ φιλοφροσύναι [50] παντὸς ὄγκȣ περιγενέσθαι, καὶ δυσφύλακτον ἐν συνηθείᾳ τὸ πρὸς δόξαν σεμνόν ἐςι. τῆς [51] ἀληθινῆς δʼ ἀρετῆς κάλλιςα φαίνεται τὰ μάλιςα φαινόμενα, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ȣ̓δὲν ȣ̔́τω θαυμάσιον τοῖς ἐκτὸς, ὡς ὁ καθʼ ἡμέραν βίος τοῖς συνȣ͂σιν. ὁ δὲ, καὶ τȣ͂ δήμȣ τὸ συνεχὲς φεύγων καὶ τὸν κόρον, οἷον ἐκ διαλειμμάτων ἐπλησίαζεν, ȣ̓κ ἐπὶ παντὶ πράγματι λέγων; ȣ̓δʼ ἀεὶ παριὼν εἰς τὸ πλῆθος, ἀλλʼ ἑαυτὸν, ὥσπερ τὴν Σαλαμινίαν τριήρη, φησὶ Κριτόλαος, πρὸς τὰς μεγάλας χρείας ἐπιδιδȣ̀ς, τἄλλα δὲ, φίλȣς καὶ ῥήτορας ἑταίρȣς [52]

tatem et consuetudinem omnem abrupit, tantoque spatio, quo in republica est versatus, ad neminem amicorum coenatum iuit, Euryptolemo excepto consobrino, cuius nuptiis, dum libatum esset, interfuit, inde surrexit. Detrahunt enim familiaritates illae facile fastum omnem, et maiestas existimationis haud temere in contuberniis retinetur. Enimuero vera in virtute pulcherrima illa videntur, quae apparent maxime; neque est in bonis viris perinde alienis admirabile quicquam, atque vita quotidiana familiaribus. Hic vero etiam frequentiam refugiens et satietatem populi, quasi ex interuallis progrediebatur, neque omni de re dicebat, neque semper prodibat in concionem; verum sicut Salaminiam triremem dicit Critolaus, ad negotia se referuabat grauiora: caetera per amicos transigebat et oratores familiares

48 πρὶν Vulcob.

49 τῶν ποδῶν Bodl. 3.

50 δειναὶ γὰρ αἱ φιλοφροσύναι etc.] Sententia est satis obscura: ostendit autem, quotidiano conuictu assiduaque conuersatione auctoritatem amitti. Similis locus est etiam in vita Pompeii. *Xylander.*

51 Σεμνόν. ἐπὶ τῆς] Magis placet ita distingui et scribi: σεμνόν ἐςι. τῆς ἀληθινῆς etc. vt vox τῆς, non ἐπὶ, sententiae sit initium.

52 ἑταίρȣς] *Aliis* legit Lapus, non *sociis*: ἑτέροις, non ἑταίροις. Nostram lectionem retineo cum Amioto: etsi parum interest. De Salaminia naui dicam in Alcibiade. *Xylander.*

53 κατὰ

καθιεὶς, ἔπραττεν. ὧν ἕνα φασὶ γενέσθαι τὸν Ἐφιάλτην, ὃς κατέλυσε τὸ κράτος τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῆς, πολλὴν, κατὰ τὸν Πλάτωνα [53], καὶ ἄκρατον τοῖς πολίταις ἐλευθερίαν οἰνοχοῶν. ὑφ' ἧς, ὥσπερ ἵππον, ἐξυβρίσαντα τὸν δῆμον οἱ κωμῳδοποιοὶ λέγουσι, πειθαρχεῖν οὐκέτι τολμᾶν, ἀλλὰ δάκνειν [54] τὴν Εὔβοιαν, καὶ ταῖς νήσοις ἐπιπηδᾶν.

8. Τῇ μέντοι περὶ τὸν βίον κατασκευῇ καὶ τῷ μεγέθει τοῦ φρονήματος ἁρμόζοντα λόγον, ὥσπερ ὄργανον, ἐξαρτυόμενος παρέτεινε [55] πολλαχοῦ τὸν Ἀναξαγόραν· οἷον βαφὴν [56], τῇ ῥητορικῇ τὴν φυσιολογίαν ὑποχεόμενος. τὸ γὰρ ὑψηλόνουν τοῦτο καὶ πάντῃ τελεσιουργὸν, ὡς ὁ θεῖος Πλάτων φησὶ [57], πρὸς τῷ εὐφυὴς εἶναι, κτησάμενος ἐκ φυσιολογίας, καὶ τὸ πρόσφορον ἑλκύσας ἐπὶ τὴν τῶν λόγων τέχνην, πολὺ πάντων διήνεγκε. διὸ καὶ τὴν ἐπίκλη-

familiares ſuos. Quorum vnum referunt Ephialten fuiſſe, qui ſenatus Areopagi fregit potentiam, ciuibuſque affatim (vt ait Plato) meram propinauit libertatem: qua equi luxuriantis more comici dictitant poſtea deſiiſſe populum audire principes, et mordere Euboeam coepiſſe, et in inſulas inſultare.

Iam vitae inſtituto, et tantae grauitati congruentem dicendi facultatem velut organum inſtruens, paſſim Anaxagoram adhibuit, rationes phyſicas, velut tincturae, facultati dicendi ſuffundens. Quum enim altam illam mentem atque omnium efficientem, vt diuinus Plato ait, ex naturali diſciplina ad praeclaram indolem ſuam adiunxiſſet, et quod eſſet ex vſu, ad artificium dicendi accommodaſſet, longe antecelluit omnes. Vnde cognomen

53 κατὰ τὸν Πλάτωνα] Libro de Republica VIII. vbi elegantiſſime diſputat, quomodo Democratiae abuſu res ad tyrannidem deuoluantur. *Xylander.*

54 Ἀλλὰ δάκνειν] Verſus cauſa legi poteſt, ἀλλά γε, vel ἀλλ' ἐνδάκνειν; vel ſtet, vt a Plutarchi manu, non Poëtae.

55 Παρέτεινε] Recte Bodl. 3. παρενέτεινε: vt Solon p. 175. ἐνέτεινε γνώμας φιλοσόφους τοῖς ποιήμασι. [παρέτεινεν ἢ κατεπόνει Vulcob.]

56 οἷον βαφῇ] Magis proprium videtur βαφὴν; vt dicatur Pericles phyſicam ſcientiam rhetoricae tanquam tincturam infundere.

57 ὡς ὁ θεῖος Πλάτων φησὶν] Locus eſt in Phaedri penultima pagina. *Xylander.*

58 Ὀλυμ-

σιν [58] αὐτῷ γενέσθαι λέγουσι· καίτοι τινὲς ἀπὸ τῶν, οἷς ἐκόσμησε τὴν πόλιν, οἱ δ' ἀπὸ τῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ ταῖς στρατηγίαις δυνάμεως, Ὀλύμπιον αὐτὸν οἴονται προσαγορευθῆναι· καὶ συνδραμεῖν οὐδὲν ἀπέοικεν ἀπὸ πολλῶν προσόντων τῷ ἀνδρὶ τὴν δόξαν. αἱ μέντοι κωμῳδίαι τῶν τότε διδασκάλων σπουδῇ τε πολλὰς καὶ μετὰ γέλωτος ἀφεικότων φωνὰς εἰς αὐτὸν, ἐπὶ τῷ λόγῳ μάλιστα τὴν προσωνυμίαν γενέσθαι δηλοῦσι, βροντᾶν μὲν αὐτὸν καὶ ἀστράπτειν [59], ὅτε δημηγοροίη, δεινὸν δὲ κεραυνὸν ἐν τῇ γλώσσῃ φέρειν λεγόντων. διαμνημονεύεται δέ τις καὶ Θουκυδίδου τοῦ Μιλησίου λόγος, εἰς τὴν δεινότητα τοῦ Περικλέους μετὰ παιδιᾶς εἰρημένος. ἦν μὲν γὰρ ὁ Θουκυδίδης τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν, καὶ πλεῖστον ἀντεπολιτεύσατο τῷ Περικλεῖ χρόνον· Ἀρχιδάμου δὲ, τοῦ Λακεδαιμονίων βασιλέως, πυνθανομένου, πότερον αὐτὸς, ἢ Περικλῆς, παλαίει βέλτιον· Ὅταν, εἶπεν, ἐγὼ καταβάλω παλαίων, ἐκεῖνος ἀντιλέγων, ὡς οὐ πέπτωκε [60], νικᾷ, καὶ μεταπείθει τοὺς ὁρῶντας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Περικλῆς περὶ

men eum memorant Olympii inueniſſe: quamuis nonnulli a monumentis, quibus exornauit vrbem, alii a potentia, quam domi militiaeque habuit, eo nomine arbitrantur inſignitum. Nec vero quicquam prohibet, quin laus ea a multis, quibus refulgebat idem ille, conflata virtutibus fuerit. At comoediae, quod qui ea tempeſtate docebant eas, et ſerias et ridiculas voces in eum multas eiacularentur, traxiſſe ex vi dicendi eum oſtendunt hoc cognomen. Tonare enim et fulminare concionantem, et vehemens eum in lingua fulmen dicebant gerere. Quoddam etiam dictum memoriae traditum eſt Thucydidis Mileſii iocoſum de Periclis in dicendo neruis. Fuit autem ex optimatibus Thucydides, diuque Periclis in republica aduerſarius: ex quo quum requireret Lacedaemoniorum rex, Archidamus, ipſe, an Pericles, melior lucta eſſet: Vbi ego, inquit, luctando eum proſtraui, ille refellens perſuadet ſe non cecidiſſe, atque in eam traducit ſpectatores opinionem. Verumenimuero ipſe erat, quum dicturus

eſſet,

58 Ὀλυμπίου ἐπίκλησιν Anonym.

59 βροντᾶν μὲν αὐτὸν καὶ ἀστράπτειν etc.] Cicero in Orat. ad Brutum. *Cruſer.*

60 πέπωκε Vulcob.

61 οἷον

τὸν λόγον εὐλαβὴς ἦν, ὥς᾽ ἀεὶ πρὸς τὸ βῆμα βαδίζων ηὔχετο τοῖς Θεοῖς μηδὲ ῥῆμα μηδὲν ἐκπεσεῖν ἄκοντος αὐτȣ̃ πρὸς τὴν προκειμένην χρείαν ἀνάρμοςον. ἔγγραφον μὲν ȣ̃ν ȣ̓δὲν ἀπολέλοιπε, πλὴν τῶν ψηφισμάτων· ἀπομνημονεύεται δ᾽ ὀλίγα παντάπασιν· οἷον, τὸ τὴν Αἴγιναν ὡς λήμην τȣ̃ Πειραιῶς ἀφελεῖν κελεῦσαι [61]· καὶ τὸ, τὸν πόλεμον ἤδη φάναι καθορᾶν ἀπὸ Πελοποννήσȣ προσφερόμενον. καί ποτε τȣ̃ Σοφοκλέȣς [62], ὅτε συςρατηγῶν ἐξέπλευσε μετ᾽ αὐτȣ̃, παῖδα καλὸν ἐπαινέσαντος· Οὐ μόνον, ἔφη, τὰς χεῖρας, ὦ Σοφόκλεις, δεῖ καθαρὰς ἔχειν τὸν ςρατηγὸν, ἀλλὰ καὶ τὰς ὄψεις. ὁ δὲ Στησίμβροτος φησὶν, ὅτι τȣ̀ς ἐν Σάμῳ τεθνηκότας ἐγκωμιάζων ἐπὶ τȣ̃ βήματος, ἀθανάτȣς ἔλεγε γεγονέναι, καθάπερ τȣ̀ς Θεȣ́ς. ȣ̓ γὰρ ἐκείνȣς αὐτȣ̀ς ὁρῶμεν, ἀλλὰ ταῖς τιμαῖς, ἃς ἔχȣσι,

eſſet, valde ſolicitus Pericles: vt quum ad concionandum accederet, ſemper precaretur deos, ne vllum verbum, quod ad rem praeſentem non conueniret, inuito excideret ſibi. Scripti praeter plebiſcita reliquit nihil. Dicta commemorantur plane pauca, vt quum tanquam lippitudinem Aeginam iubet a Piraeo auelli, et bellum dicit iam exoriens ſe a Peloponneſo proſpicere. Item quum aliquando Sophocles, qui cum eo nauigabat in praetura collega, formam pueri cuiuſdam laudaret: Praetorem, Sophocles, inquit, decet, non ſolum manus, ſed et oculos abſtinentes habere. Steſimbrotus eum refert, quum pro concione celebraret illos, qui in Samo ceciderant, immortalitatem dixiſſe eos, ſicut deos, adeptos. Neque enim illos ipſos, inquit, conſpicimus; at ex honoribus, quibus

61 οἷον τὸ τὴν Αἴγιναν ὡς λήμην τȣ̃ Πειραιῶς ἀφελεῖν κελεῦσαι] Xylander vertit: *quum iuſſit Aeginam tanquam oculis Piraeei officientem auferri.* Sicque in hunc locum annotat: Λήμην τȣ̃ Πειραιέος, lemam Piraeei, ſeu lippitudinem: quamquam λήμη non lippitudo vere eſt, ſed lippitudinis cauſa, ſcilicet humor aliquis in oculo concretus. Itaque quum proprium deeſſet vocabulum, vtcunque ſenſum extuli, translationis tamen vi (vt puto) non admodum imminuta. Eſt enim in hoc dicto metaphora, ſeu translatio, ἐξ ἀναλογίας, vt lib. III. Rhetor. Ariſtoteles docet, cap. 10.

62 καί ποτε τȣ̃ Σοφοκλέȣς, etc.] Cicero de offic. lib. II. *Cruſer.*

63 Ἄπερ

καὶ τοῖς ἀγαθοῖς, ἃ παρέχουσιν [63], ἀθανάτους εἶναι τεκμαιρόμεθα· ταῦτ' οὖν ὑπάρχειν καὶ τοῖς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθανοῦσιν.

9. Ἐπεὶ δὲ Θουκυδίδης μὲν [64] ἀριστοκρατικήν τινα τὴν τοῦ Περικλέους ὑπογράφει πολιτείαν, λόγῳ μὲν οὖσαν δημοκρατίαν, ἔργῳ δ' ὑπὸ τοῦ πρώτου ἀνδρὸς ἀρχήν· ἄλλοι δὲ πολλοὶ πρῶτον ὑπ' ἐκείνου φασὶ τὸν δῆμον ἐπὶ κληρουχίας καὶ θεωρικὰ [65] καὶ μισθῶν διανομὰς προαχθῆναι, κακῶς ἐθισθέντα, καὶ γενόμενον πολυτελῆ καὶ ἀκόλαστον ὑπὸ τῶν τότε πολιτευμάτων, ἀντὶ σώφρονος καὶ αὐτουργοῦ· θεωρείσθω διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ἡ αἰτία τῆς μεταβολῆς. ἐν ἀρχῇ μὲν γὰρ, ὥσπερ εἴρηται, πρὸς τὴν Κίμωνος δόξαν ἀντιτατ]όμενος, ὑπεποιεῖτο τὸν δῆμον· ἐλαττούμενος δὲ πλούτῳ καὶ χρήμασιν, ἀφ' ὧν ἐκεῖνος ἀνελάμ-

quibus coluntur, et ex bonis, quibus fruuntur, ducimus, eos immortales eſſe: eadem contingunt iis, qui vitam pro patria profuderint.

Quia vero actiones in republica Periclis principum deſcribit Thucydides fauere poteſtati, ac dictam quidem popularem, ſed reuera vnius fuiſſe ſub primario viro principatum: plerique autem alii populum ferunt primum ab eo ad agrarias diuiſiones, ad ſportulas theatrales, et mercenarias largitiones accipiendas deductum, eoque prauo more profuſum luxuque ſolutum iſtis actionibus redditum, frugi quum fuiſſet ante et operis tolerauiſſet ſe ſuis; videamus cauſam ex rebus ipſis, cur ſententiam ſuam mutauerit. Initio (vt diximus) quum offerret gloriae ſe Cimonis aduerſarium, prenſauit populum. Sed quod ſuperaret ipſum Cimon diuitiis et pecunia, quibus fouebat inopes, ad

63 Ἅπερ ἔχουσιν] Lego, ἃ παρέχουσιν: Deos nouimus eſſe immortales, ex honoribus, quibus coluntur, et ex bonis, quae largiuntur; iiſdem rationibus et viros pro patria defunctos immortalitatem adeptos eſſe ducimus.

64 Ἐπεὶ δὲ Θουκυδίδης μὲν etc.] Locus Thucydidis eſt lib. II. *Xylander.*

65 θεωρικὰ] Sic dicebantur pecuniae, quae Panathenaicis et Dionyſiacis feriis populo ex aerario tribuebantur, vt ſpectare ludos conducto in theatro ludo, et ſacrificia obire, etiam tenuis fortunae ciues poſſent. Vide Suidam,

βανε τὰς πένητας, δεῖπνόν τε καθ' ἡμέραν τῷ δεομένῳ παρέχων Ἀθηναίων, καὶ τὰς πρεσβυτέρας ἀμφιεννύων, τῶν τε χωρίων τὰς φραγμὰς ἀφαιρῶν, ὅπως ὀπωρίζωσιν οἱ βουλόμενοι· τούτοις ὁ Περικλῆς καταδημαγωγούμενος, τρέπεται πρὸς τὴν τῶν δημοσίων διανομὴν, συμβουλεύσαντος αὐτῷ Δημωνίδου τοῦ Οἴηθεν [66], ὡς Ἀριστοτέλης ἱστόρηκε. καὶ ταχὺ θεωρικοῖς καὶ δικαστικοῖς λήμμασιν, ἄλλαις τε μισθοφοραῖς [67] καὶ χορηγίαις συνδεκάσας τὸ πλῆθος, ἐχρῆτο κατὰ τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῆς, ἧς αὐτὸς οὐ μετεῖχε, διὰ τὸ μήτ' ἄρχων, μήτε θεσμοθέτης, μήτε βασιλεὺς, μήτε πολέμαρχος λαχεῖν [68]. αὗται γὰρ αἱ ἀρχαὶ

ad coenam quotidie egenos ciues inuitans, ſenes veſtiens, ſepes amouens praediorum, quo ſumerent, quibus liberet, fructus, hac popularitate inferior, Demonidis conſilio Ienſis (vt tradit Ariſtoteles) conuertit ſe Pericles ad publica dilargienda, breuique theatralibus et iudicialibus ſportulis, atque aliis praemiationibus, largitionibuſque corrupta plebe, vſus eſt aduerſus Areopagi curiam, in qua ipſe non erat, quod nec archon, nec theſmothetes, nec rex ſacrorum, nec polemarchus ſorte cooptatus fuiſſet. Hi enim magiſtratus

Suidam, et Heſychium, et Libanium in primam Olynthiacam. Eſt autem θεωρεῖν, *ſpectare.* Mentio horum eſt etiam infra in Ariſtida. *Xylander.*

66 Ἴηθεν] Docti corrigunt Οἴαθεν, primus omnium Xyl. qui Οἴαν eſſe curiam Acamantidis tribus ex Stephano didicerat. [Antea Xylander haec annotarat: *Oeteam* Lapus fecit, neſcio quid ſecutus. Amiotus ex inſula *Io* ortum cenſuit. Ego opinor, (nam nihil niſi coniecturam affero) δῆμον, hoc eſt curiam, aut pagum aliquem Atticae patriam eius fuiſſe, *Iam* forte, aut *Ias*, aut ſimile. Hactenus *Xylander.*] οἴηθεν Bodl. 3. et Iuntina. Vitium Aldina prima dedit.

67 μισθοφορίαις Anonym.

68 διὰ τὸ μήτ' ἄρχων, μήτε θεσμοθέτης, μήτε βασιλεὺς, μήτε πολέμαρχος λαχεῖν] Nomina ſunt magiſtratuum Athenienſibus propriorum: et quae non vertere, quam peruertere, praeſtat: non enim video, quae Latina vocabula iis vere et proprie reſpondeant. De Areopago in Solone dicta ſunt ab auctore ſatis multa: quibus addi poſſunt, quae ſunt apud Iſocratem in oratione de eo conſilio ſcripta, et alios. Archontes Athenis nouem fuerunt, qui rempublicam adminiſtrarent, quaſi praetores. Ex his vnus

κληρωταί τ' ἦσαν ἐκ παλαιοῦ, καὶ δι' αὐτῶν οἱ δοκιμασθέντες ἀνέβαινον εἰς Ἄρειον πάγον. διὸ καὶ μᾶλλον ἰσχύσας ὁ Περικλῆς ἐν τῷ δήμῳ, κατεστασίασε τὴν βουλὴν, ὥστε τὴν μὲν ἀφαιρεθῆναι τὰς πλείστας κρίσεις δι' Ἐφιάλτου, Κίμωνα δ' ὡς φιλολάκωνα καὶ μισόδημον ἐξοστρακι-

stratus sortito antiquitus creabantur, quique in iis comprobati essent, adscendebant in curiam Areopagi. Quare quum plus apud populum polleret Pericles, factione sua oppressit hoc concilium, eique opera Ephialtis pleraque ademit iudicia, ac Cimonem vt Lacedaemoniorum fautorem, infestumque populo, vrbe pepulit,

vnus Eponymus dicebatur: de quo in Aristida. Sex alios legibus quotannis corrigendis, totoque anno curandis destinatos fuisse, Suidas ex aliis et Aeschinis contra Ctesiphontem oratione affirmat: qui Thesmothetae dicerentur. Rex autem, *βασιλεύς*, quid officii habuerit, ex fine Acharnensium Aristophanis et Scholiasta eius apparet. Ibi Dicaeopolis, quasi victor certaminis, vtrem victoriae praemium sibi tradi postulat, eoque nomine regem inuocat: *Rex vbi est? Mihi tradite virum.* Ibi Scholiastes: Indicat, inquit, hoc loco, regem certaminum, quae choarum, seu libationum, festiuitate edebantur, procuratorem fuisse, vtremque victori praemium dedisse. Est autem rex magistratus quidam, mysteriorum, pomparum et sacrificiorum curam gerens. Haec ille. Ergo regem sacrorum, aut regem sacrificulum, dicere licet, de quo alibi. Sane in Solonis vita, vbi de Areopagitis disputatur, verba cuiusdam legis referuntur, quae indicare videantur, eos reges etiam in prytaneo de grauibus caussis iudicium tulisse. Quo fortassis hic respicitur. Lapus omisit hunc magistratum, quod (vt existimo) non intelligeret eius officium, et reges Athenis Periclis tempore non praefuisse cogitaret. Certe et Suidas in voce *ἄρχων* quatuor haec magistratuum nomina, vt hic noster auctor, coniunxit. Restat Polemarchus, quem *Praetorem peregrinum* vertissem, nisi nouum hoc et inuidiosum ob nouitatem futurum metuissem. Sane haud absimilis ratio eius fuit. Siquidem (vt ex Suida et aliunde patet) et ipse vnus de nouem istis praetoribus seu archontibus fuit, atque inquilinis, vt reliquis ciuibus, ius dixit. Alioquin etymon indicat, belli praefectum etiam fuisse: quod genus Polemarchi etiam Spartanis fuerunt. Haec, vt omni munere fidelis interpretis perfungerer, annotanda semel duxi: quum plerique omnes interpretes aut non animaduertissent, aut oscitantes in similibus locis fuissent. Qui plura

σθῆναι, πλέτῳ μὲν καὶ γένει μηδενὸς ἀπολειπόμενον, νίκας δὲ καλλίςας νενικηκότα τὲς βαρβάρες, καὶ χρημάτων πολλῶν καὶ λαφύρων ἐμπεπληκότα τὴν πόλιν, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνε γέγραπται. τοσῦτον ἦν τὸ κράτος ἐν τῷ δήμῳ τῦ Περικλέες.

10. Ὁ μὲν ὖν ἐξοςρακισμὸς ὡρισμένην εἶχε νόμῳ δεκαετίαν τοῖς φεύγεσιν· ἐν δὲ τῷ διὰ μέσε, Λακεδαιμονίων ςρατῷ μεγάλῳ ἐμβαλόντων εἰς τὴν Ταναγραϊκὴν, καὶ τῶν Ἀθηναίων εὐθὺς ὁρμησάντων ἐπ᾽ αὐτὲς, ὁ μὲν Κίμων ἐλθὼν ἐκ τῆς φυγῆς, ἔθετο μετὰ τῶν φυλετῶν εἰς λόχον τὰ ὅπλα [69], καὶ δι᾽ ἔργων ἀπολύεσθαι τὸν Λακωνισμὸν ἐβέλετο, συγκινδυνεύσας τοῖς πολίταις. οἱ δὲ φίλοι τῦ Περικλέες συςάντες ἀπήλασαν αὐτὸν ὡς φυγάδα. διὸ καὶ δοκεῖ Περικλῆς ἐρρωμενεςάτην μάχην ἐκείνην ἀγωνίσασθαι, καὶ γενέσθαι πάντων ἐπιφανέςατος, ἀφειδήσας τῦ σώματος. ἔπεσον δὲ καὶ τῦ Κίμωνος οἱ φίλοι πάντες ὁμαλῶς, ὓς Περικλῆς συνεπῃτιᾶτο τῦ Λακωνισμῦ·

pepulit, opibus et nobilitate nulli ſecundum: qui victorias de barbaris pulcherrimas retulerat, opulentiaque grandi ac manubiis expleuerat ciuitatem, vt in eius vita expoſuimus: tam validae opes apud populum erant Periclis.

Genere illo exilii (oſtraciſmum vocabant) praefinitum exulibus erat ſpatium decennale. Interea Lacedaemoniis in agrum Tanagraicum incurſionem magna manu facientibus, quum copias Athenienſes contra eos eduxiſſent, reuerſus ab exilio Cimon, quo factis dilueret ſtudium in Lacedaemonios, diſcrimen cum ciuibus ſubeundo, quum in manipulo ſe tribulium ſuorum centuriauiſſet, neceſſarii Periclis eum vt exulem coitione facta abegerunt. Ideoque fortiſſime eo in conflictu dimicaſſe Pericles videtur, eiuſque qui plurimum ſuo corpore exciperent periculi, enituiſſe ſupra caeteros virtus. Ceciderunt etiam Cimonis amici pariter omnes, quos aeque Pericles, tanquam cum Lacedaemoniis facientes,

plura volunt, ex Suida, Harpocratione, Graecisque aliis interpretibus petant. *Xylander.*

69 ἔθετο μετὰ τῶν φυλετῶν εἰς λόχον τὰ ὅπλα] Obſcuriuſculum eſt hoc, neque a Lapo expreſſum. In Cimone planius dixit, μετὰ τῶν ὅπλων ἧκεν εἰς τὴν αὐτῦ φυλὴν Οἰνηΐδα, etc. *Xylander.*

70 δὲ

καὶ μετάνοια δεινὴ τοὺς Ἀθηναίους καὶ πόθος ἔσχε τοῦ Κίμωνος, ἡττημένους μὲν ἐπὶ τῶν ὅρων τῆς Ἀττικῆς, προσδοκῶντας δὲ καὶ [70] βαρὺν εἰς ἔτους ὥραν πόλεμον. αἰσθόμενος οὖν ὁ Περικλῆς οὐκ ὤκνησε χαρίσασθαι τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ τὸ ψήφισμα γράψας αὐτὸς ἐκάλει τὸν ἄνδρα, κἀκεῖνος ἀπελθὼν [71] εἰρήνην ἐποίησε ταῖς πόλεσιν. οἰκείως γὰρ εἶχον οἱ Λακεδαιμόνιοι πρὸς αὐτὸν, ὥσπερ ἀπήχθοντο τῷ Περικλεῖ καὶ τοῖς ἄλλοις δημαγωγοῖς. ἔνιοι δέ φασιν οὐ πρότερον γραφῆναι τῷ Κίμωνι τὴν κάθοδον ὑπὸ τοῦ Περικλέους, ἢ συνθήκας αὐτοῖς ἀπορρήτους γενέσθαι δι᾽ Ἐλπινίκης, τῆς Κίμωνος ἀδελφῆς. ὥστε Κίμωνα μὲν ἐκπλεῦσαι, λαβόντα ναῦς διακοσίας, καὶ τῶν ἔξω στρατηγεῖν, καταστρεφόμενον τὴν βασιλέως χώραν· Περικλεῖ δὲ τὴν ἐν ἄστει δύναμιν ὑπάρχειν. ἐδόκει δὲ καὶ πρότερον ἡ Ἐλπινίκη τῷ Κίμωνι τὸν Περικλέα πρᾳότερον παρασχεῖν, ὅτε τὴν θανατικὴν δίκην ἔφυγεν [72]. ἦν μὲν γὰρ εἷς τῶν κατηγόρων ὁ Περικλῆς ὑπὸ τοῦ δήμου προβεβλημένος. ἐλθούσης δὲ πρὸς αὐτὸν τῆς Ἐλπινίκης καὶ δεομένης, μειδιά-

facientes, insimulabat. Poenituit autem maiorem in modum Athenienses, et desiderium tenuit eos Cimonis, quod fusi fuissent in Atticae finibus, maioremque molem in aestatem belli exspectabant. Quae Pericles animaduertens, non detrectauit obsecundare plebi, ac plebiscitum, quo illum reuocauit, ipse scripsit. Reuersus Cimon pacem inter eas ciuitates iunxit. Erant enim studio Lacedaemonii in eum propenso, sicut oderant Periclem, et reliquos homines populares. Sunt qui non ante referant latum a Pericle ad populum de Cimonis reditu, quam occulta pactio inter eos, Cimonis sorore interprete Elpinice, intercessisset, vt classe Cimon ducentarum nauium accepta, foris praeesset exercitui, et prouincias regis deuastaret, Pericles imperium domi haberet. Fama fuit etiam ante, Elpinicen Cimoni, quum causam capitis diceret, Periclem reddidisse placatiorem. Fuerat enim inter accusatores Pericles vnus a populo delectus. Quum adiisset autem eum supplex Elpinice, ridens: At enim anus es, inquit,

70 δὲ deest Iuntinae, et καὶ Bodl. 3.

71 Ἀπελθὼν] Forte ἀνελθὼν, vel ἐπελθών. in Cimone, p. 131. κατελθών.

72 ἔφευγεν Vulcob.

σας εἶπεν· Ὦ Ἐλπινίκη, γραῦς εἶ [73], ὡς πράγματα τηλικαῦτα δράσειν [74]. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν λόγον ἅπαξ ἀνέστη, τὴν προβολὴν ἀφοσιούμενος, καὶ τῶν κατηγόρων ἐλάχιστα τὸν Κίμωνα λυπήσας ἀπεχώρησε. πῶς ἂν οὖν τις Ἰδομενεῖ πιστεύσειε, κατηγοροῦντι τοῦ Περικλέους, ὡς τὸν δημαγωγὸν Ἐφιάλτην, φίλον γενόμενον, καὶ κοινωνὸν ὄντα τῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ προαιρέσεως, δολοφονήσαντος, διὰ ζηλοτυπίαν καὶ φθόνον τῆς δόξης; ταῦτα γὰρ οὐκ οἶδ᾽ ὅθεν συναγαγὼν, ὥσπερ χολὴν, τἀνδρὶ προσβέβληκε, πάντη μὲν ἴσως οὐκ ἀνεπιλήπτῳ, φρόνημα δ᾽ εὐγενὲς ἔχοντι, καὶ ψυχὴν φιλότιμον, ἧς οὐδὲν ἐκφύεται πάθος ὠμὸν οὕτω καὶ θηριῶδες. Ἐφιάλτην μὲν οὖν, φοβερὸν ὄντα τοῖς ὀλιγαρχικοῖς, καὶ περὶ τὰς εὐθύνας καὶ διώξεις τῶν τὸν δῆμον ἀδικούντων ἀπαραίτητον, ἐπιβουλεύσαντες οἱ ἐχθροὶ δι᾽ Ἀριστοδίκου τοῦ Ταναγρικοῦ [75] κρυφαίως ἀνεῖλον, ὡς Ἀριστοτέλης εἴρηκεν. ἐτελεύτησε δὲ Κίμων ἐν Κύπρῳ στρατηγῶν.

inquit, Elpinice, anus es nimium, quam vt res tantas transigas. Attamen semel duntaxat surrexit ad dicendum, atque crimen defunctorie attigit, abscessitque, quum moderatissimum se inter Cimonis accusatores praebuisset. Quomodo credas igitur insimulanti Periclem Idomeneo, oratorem ab eo Ephialtem, amicum et consiliorum in republica socium, aemulatione et inuidia gloriae eius, per dolum interemtum? Hoc ille, haud scio vnde collectum, velut fel offudit illi, non omni fortasse carenti reprehensione, sed animi viro celsi tamen et gloriae cupidi, in quem facinus non competit adeo tetrum et atrox vllum. Ephialtem ergo, qui hostis acris erat eorum, qui paucorum potentiam fouebant, seuerusque in detegendis et persequendis illis, qui circumveniebant populum, inimici implicatum insidiis, Aristodici Tanagraei opera, vt prodit Aristoteles, clam sustulere. At Cimon praefectus classis in Cypro diem suum obiit.

Optima-

73 Γραῦς εἶ] Repetit Bodl. 3. et Iuntina pariter atque Aldina has voces. ita in Cimone, p. 126. γραῦς εἶ, γραῦς, ὦ Ἐλπινίκη: vbi etiam legendum videtur εἶ pro ὦ. repetitio ista τὸν διασυρμὸν auget.

74 πράσσειν Vulcob.

75 Ταναγρικοῦ] Potius Ταναγραϊκοῦ, vt p. 347.

76 τινὰ

11. Οἱ δ' ἀριστοκρατικοὶ μέγιστον μὲν ἤδη τὸν Περικλέα καὶ πρόσθεν ὁρῶντες γεγονότα τῶν πολιτῶν, βουλόμενοι δ' ὅμως εἶναί τινα τὸν πρὸς αὐτὸν [76] ἀντιτασσόμενον ἐν τῇ πόλει, καὶ τὴν δύναμιν ἀμβλύνοντα, ὥστε μὴ κομιδῇ μοναρχίαν εἶναι· Θουκυδίδην τὸν Ἀλωπεκῆθεν, ἄνδρα σώφρονα καὶ κηδεστὴν Κίμωνος, ἀντέστησαν ἐναντιωσόμενον [77]. ὃς ἧττον μὲν ὢν πολεμικὸς τοῦ Κίμωνος, ἀγο-

Optimates autem, quamquam ſentirent, iamdudum validiſſimas in ciuitate euaſiſſe opes Periclis, principemque eum ciuium iam eſſe; volebant cum eo aliquem tamen in ciuitate comparatum, qui potentiam eius, ne ſolus omnino rerum potiretur, retunderet. Itaque aduerſarium ei obiecerunt affinem Cimonis, moderatum virum, Alopecenſem Thucydidem. Qui quum minus bellicis laudibus eſſet, quam Cimon, celebris, ſed fori magis

artium-

76 Τινὰ τὸν πρὸς αὐτὸν] Malim τινὰ αὐτῶν, aliquem ex ſuo numero.

77 Θουκυδίδην τὸν Ἀλωπεκῆθεν, ἄνδρα σώφρονα καὶ κηδεστὴν Κίμωνος, ἀντέστησαν ἐναντιωσόμενον] Exponam hunc locum, qui me aliquando vexauit torſitque: et (vt opinor) non omnes hanc rem recte ſuo marte intelligent. Id primum obiter monendum duxi, κηδεστὴν non modo (vt vulgo putatur) *ſocerum*, ſed et quocunque modo vel *affinem*, vel *agnatum*, Graecis ſignificare: ſicuti et γαμβρὸς non tantum *generum*, ſed etiam *ſororis maritum* ſignificat, et πενθερὸς *affinem*: neque id abſque omni ratione, vti alias oſtendimus. Iam in vita Cimonis Plutarchus tradit, fuiſſe materna ab origine coniunctum Cimoni Thucydidem: et quidem ibi diſerte additur, ſcriptorem hiſtoriarum: quod ipſum et Suidas, et quicunque alii vitam eius auctoris ſcripſere, haud obſcure annotauerunt. Potuit hoc in eam ſuſpicionem perducere hominem minus attentum, hiſtoricum Thucydidem eum eſſe, de quo hic auctor loquitur, nempe qui in republica aduerſarius Periclis fuit. Accedit eo, quod et hunc ipſum hiſtoriae parentem exſilio mulctatum fuiſſe, multi graues auctores tradiderunt. Cicero libro de oratore ſecundo, a republica remotum et in exſilium pulſum ſcripſiſſe ſuos libros teſtatur. Idem eſt apud Plinium lib. VII. cap. 30. apud Pauſaniam in Atticis, apud Dionem libro Hiſtor. Rom. XXXVIII. apud alios. Neque ipſe hoc diſſimulauit. Fuiſſe aduerſarium Periclis, opinari potuit: qui et cognationem illius cum Cimone, qui a Pericle grauiter oppreſſus fuit, reputaret, et aequales in eademque ciuitate verſatos fuiſſe cogitaret: quod quidem poſterius

eſt

ραῖος δὲ καὶ πολιτικὸς μᾶλλον, οἰκουρῶν ἐν ἄστει, καὶ περὶ τὸ βῆμα τῷ Περικλεῖ συμπλεκόμενος, ταχὺ τὴν πολιτείαν εἰς τἀντίπαλον κατέστησεν. οὐ γὰρ εἴασε τοὺς καλοὺς κἀγαθοὺς καλουμένους ἄνδρας ἐνδιεσπάρθαι καὶ συμμεμίχθαι πρὸς τὸν δῆμον, ὡς πρότερον, ὑπὸ τοῦ πλήθους ἠμαυ-

artiumque peritus ciuilium, vrbem assidue colens, atque in concionibus cum Pericle decertans, breui rempublicam ad aequilibrium reduxit. Neque enim eos, qui optimates vocabantur, immisceri et confundi permisit, vt ante, cum plebe, vbi multitudine offuscabatur

est extra omnem controuersiam, et plurimum ad hunc errorem facit. Porro Plutarchus hic, vbi de Thucydidis cum Pericle certaminibus et exsilio loquitur, Milesii patris nomen non addidit: vt tam facile hunc ab isto diuersum, quam cum scriptore historiae eundem fuisse suspicari quispiam potuerit. Nam curiarum in Cimonis et Periclis vita additam distinctionem non aduertisse, aut non intellexisse, vulgare fuerit. Verum mihi hoc ipsum primum altius cogitandi occasionem dedit. Nam historicus Alimusius in Cimone Plutarchi, inque vita sua in inscriptione columnae cuiusdam dicitur. Est vero Alimus Leontidis tribus curia. Is autem, de quo in praesentia sermo nobis est, Alopecensis curia perhibetur: hoc est, tribu Antiochensis: si quidem Stephano et aliis credimus. Sunt ergo diuersi, vtut nomen et exsilium commune tulerint. Ratio autem temporum hoc ipsum demonstrat, quum post pugnam ad Amphipolin se in exsilium abiisse, lib.V. Thucydides scribat, mortuo pridem Pericle. Thucydidem autem Periclis aduersarium eundem cum Milesii F. supra nominato [p. 345, 4. edit. Lond.] esse, et historia innuit, et demonstrat Scholiastes Aristophanis in Vespas, ad versum Ὅπερ ποτὲ φεύγων ἔπαθε καὶ Θουκυδίδης, *Quod exsulanti olim accidit Thucydidi.* Vbi quidem et quatuor Thucydides enumerat, et hunc Alopecensem Milesii (historici vero pater Olorus seu Orolus, vt Marcellinus in vita Thucydidis, etiam teste Didymo, contendit, notus est) filium fuisse docet. Atque huius Thucydidis Milesii F. in fine Theagis, initio Lachetis, et in Menone, meminit Plato, etsi Μελησίου falso legitur, vt persuasum habeo, pro Μιλησίου. Quod addendum vtique fuit, vt Μιλησίου supra intelligas non gentile esse, sed υἱοῦ vocabuli vsitata omissione prolatum. Nam id ambiguum more suo Lapus reliquit: Amiotus omnino Milesium fecit, id est Mileto oriundum: non recte. Initio Niciae etiam huius, vt optimi et suorum amantissimi ciuis, fit mentio. *Xylander.*

ρωμένους τὸ ἀξίωμα· χωρὶς δὲ διακρίνας, καὶ συναγαγὼν εἰς ταυτὸ τὴν πάντων δύναμιν, ἐμβριθῆ γενομένην, ὥσπερ ἐπὶ ζυγοῦ, ῥοπὴν ἐποίησεν. ἡ μὲν γὰρ [78] ἐξ ἀρχῆς διαπλοκή τις ὕπουλος, ὥσπερ ἐν σιδήρῳ, διαφορὰν ὑποσημαίνουσα δημοτικῆς καὶ ἀριστοκρατικῆς προαιρέσεως· ἡ δ' ἐκείνων ἅμιλλα καὶ φιλοτιμία τῶν ἀνδρῶν, βαθυτάτην τομὴν τεμοῦσα, τῆς πόλεως τὸ μὲν δῆμον, τὸ δ' ὀλίγους ἐποίησε καλεῖσθαι. διὸ καὶ τότε μάλιστα τῷ δήμῳ τὰς ἡνίας ἀνεὶς ὁ Περικλῆς, ἐπολιτεύετο πρὸς χάριν, ἀεὶ μέν τινα θέαν πανηγυρικὴν, ἢ ἑστίασιν, ἢ πομπὴν εἶναι μηχανώμενος ἐν ἄστει, καὶ διαπαιδαγωγῶν οὐκ ἀμούσοις ἡδοναῖς τὴν πόλιν· ἑξήκοντα δὲ τριήρεις καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐκπέμπων, ἐν αἷς πολλοὶ τῶν πολιτῶν ἔπλεον ὀκτὼ μῆνας [79] ἔμμισθοι, μελετῶντες ἅμα καὶ μανθάνοντες τὴν ναυτικὴν ἐμπειρίαν. πρὸς δὲ τούτοις, χιλίους μὲν ἔστειλεν εἰς Χεῤῥόνησον κληρούχους, εἰς δὲ Νάξον πεντακοσίους, εἰς δ' Ἄνδρον ἡμίσεις τούτων, εἰς δὲ Θρᾴκην χιλίους Βι-

ſcabatur dignitas eorum: ſed ſecreuit eos, contractiſque in vnum omnium opibus, quae hac ratione factae ſunt valentiores, fecit tanquam in lance momentum. Quippe prior illa tecta diſtractio, ſicut in ferro, diſcrimen ſubindicabat aliquod plebis et principum factionis. At horum virorum contentio et ambitio, ingenti diuiſit ciuitatem fiſſura, effecitque, vt haec pars plebs, altera pauci appellaretur. Ibi itaque quam maxime laxatis plebi habenis, Pericles rempublicam ad eius libidinem tractabat, eratque in eo ſemper, vt celebre aliquod ſpectaculum, aut epulum, aut pompam in vrbe inſtrueret, ciuitatem non illepidis deliniens voluptatibus. Iam ſexaginta triremes quoque anno emittebat. Magnus numerus in his ciuium nauigabat, octo menſes aera merens, meditanſque ſimul et diſcens naualem diſciplinam. Ad haec mille colonos Cherſoneſum miſit, Naxum quingentos, Andrum eius dimidium. In Thraciam mille adſcripſit Biſaltis,

78 Ἡ μὲν γὰρ] Rectiſſime Anonym. ἦν μὲν γάρ.

79 Ὀκτὼ μῆνας] Lapus legit ηνῆς: quod probo. quid enim attinebat ad octo menſes conduci, et ſtipendium non exprimi, quum quidem quotannis iſtae triremes emitterentur. *Xylander.*

 80 οἰκιζο-

σάλταις συνοικήσοντας· ἄλλȣς δ' εἰς Ἰταλίαν, οἰκιζομένης Συβάρεως, ἣν Θȣρίȣς προσηγόρευσαν [80]. καὶ ταῦτ' ἔπραττεν, ἀποκȣφίζων μὲν ἀργȣ͂ καὶ διὰ σχολὴν πολυπράγμονος ὄχλȣ τὴν πόλιν, ἐπανορθȣ́μενος δὲ τὰς ἀπορίας τȣ͂ δήμȣ, φόβον δὲ καὶ φρȣρὰν τȣ͂ μὴ νεωτερίζειν τι, παρακατοικίζων τοῖς συμμάχοις.

12. Ὃ δὲ πλείστην μὲν ἡδονὴν ταῖς Ἀθήναις καὶ κόσμον ἤνεγκε, μεγίστην δὲ τοῖς ἄλλοις ἔκπληξιν ἀνθρώποις, μόνον δὲ τῇ Ἑλλάδι μαρτυρεῖ, μὴ καταψεύδεσθαι τὴν λεγομένην δύναμιν αὐτῆς ἐκείνην [81] καὶ τὸν παλαιὸν ὄλβον [82], ἡ τῶν ἀναθημάτων κατασκευὴ, τȣ͂το [83] μάλιστα τῶν πολιτευμάτων τȣ͂ Περικλέȣς ἐβάσκαινον οἱ ἐχθροὶ, καὶ διέβαλλον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, βοῶντες· ὡς ὁ μὲν δῆμος ἀδοξεῖ καὶ κακῶς ἀκȣ́ει τὰ κοινὰ τῶν Ἑλλήνων χρήματα πρὸς αὑτὸν ἐκ Δήλȣ μεταγαγών. ἡ δ' ἔνεστιν αὐτῷ πρὸς τȣ̀ς ἐγκαλȣ͂ντας εὐ-

Bisaltis, in Italiam alios, quum instauraretur Sybaris, quos appellauére Thurios: eaque agebat, quo otiosa et ex otio importuna turba vrbem leuaret, et populi subueniret difficultatibus, timoremque et praesidium, ne res nouas molirentur, adiungeret sociis.

Maximam autem vrbi Athenarum venustatem ornatumque conciliauit, caeteris vero mortalibus summum stuporem, ac sola Graeciae testimonio est, haud esse vanum, quod de illius ipsius prisca praedicatur potentia et opulentia, operum et ornamentorum vrbis molitio. Hanc actionem Periclis maxime mordebant inimici, traducebantque in concionibus, foedum vociferantes id populo esse et probrosum, quod publicam Graeciae pecuniam ex Delo ad se transtulisset. Contra id autem, quo vti speciosissimo aduersus

80 οἰκιζομένης Συβάρεως, ἣν Θȣρίȣς προσηγόρευσαν] Ratio huius rei et historia exstat elegans apud Diodorum Siculum, lib. XII. *Xylander.*

81 Αὐτῆς ἐκείνης] Lego ἐκείνην, scil. δύναμιν, celebratam illam potentiam.

82 Ὄλβον] Vel lege ὄλβον, ἣν, vel continuetur sententia post κατασκευή.

83 τȣ͂το Anonym. nam vulgo τȣ́τῳ legitur.

84 καὶ

πρεπεστάτη τῶν προφάσεων, δείσαντα τοὺς βαρβάρους ἐκεῖθεν ἀνελέσθαι, καὶ φυλάττειν ἐν ὀχυρῷ τὰ κοινά, ταύτην ἀνῄρηκε Περικλῆς· καὶ δοκεῖ δεινὴν ὕβριν ἡ Ἑλλὰς ὑβρίζεσθαι [84], καὶ τυραννεῖσθαι περιφανῶς, ὁρῶσα τοῖς εἰσφερομένοις ὑπ' αὐτῆς ἀναγκαίως πρὸς τὸν πόλεμον, ἡμᾶς τὴν πόλιν καταχρυσοῦντας καὶ καλλωπίζοντας, ὥσπερ ἀλαζόνα γυναῖκα, περιαπτομένην λίθους πολυτελεῖς, καὶ ἀγάλματα, καὶ ναοὺς χιλιοταλάντους [85]. ἐδίδασκεν οὖν ὁ Περικλῆς τὸν δῆμον, ὅτι χρημάτων μὲν οὐκ ὀφείλουσι τοῖς συμμάχοις λόγον, προπολεμοῦντες αὐτῶν, καὶ τοὺς βαρβάρους ἀνείργοντες, οὐχ ἵπ-

aduerſus exprobrantes obtentu poterat, metu ſe id inde ſuſtuliſſe barbarorum, vt rem communem tuto loco ſeruaret, hunc Periclem praecidiſſe; neque vulgari videri Graeciam affici iniuria, immo plane opprimi tyrannide, quum cernat, quae neceſſario ipſa in bellum contribuit, his Athenienſes vrbem deaurantes, et exornantes ſignis delubriſque ſumtuoſiſſimis, inſolentis more mulieris, quae gemmis ſeſe pretioſis excolat. Igitur demonſtravit Pericles populo, quum ipſe defendat ſocios et barbaros arceat, non eſſe ipſum obſtrictum, vt referat rationes illis, qui non equum,

Latinis et Graecis facundis auctoribus ſit magis vſitatum. *Xylander.*

84 καὶ δοκεῖ δεινὴν ὕβριν ἡ Ἑλλὰς ὑβρίζεσθαι] Mirum, quam inepte haec Lapus tranſcripſerit. Neque enim animaduertit, verba haec eſſe calumniatorum, ſiue accuſatorum Periclis. Et qui in margine annotauit, quo lucem ſcilicet verſioni Lapi adferret, (*Loquitur de Athenienſibus, quibus ſe adnumerare videtur*) abſurdum abſurdo auxit. Non enim haec a Plutarcho, ſed (vt dixi) a Periclis inimicis dicuntur; quod in promtu eſt videre, ſi quis eruditus verba Graeca inſpiciat. Mutationem autem perſonarum, et obliquae orationis in directam, qui ignorant, non ſane video, qui ſe excuſare poſſint, quum nihil

85 Ναοὺς χιλιοταλάντους] Lapus perinde, ac ſi ναῦς eſſet ſcriptum, pro *templis naues* dedit. *Xylander.* Liceat ad opera moralia digredi, vt inſignem locum deformi mendo laborantem emaculem. eſt p. 622. vbi Noſter militarium virorum gloriam commendans, haec habet: ὅλαι μὲν πόλεις αὐτῶν εἰσι καὶ νῆσοι καὶ ἤπειροι καὶ νηχοτάλαντοι. legendum ναοὶ χιλιοτάλαντοι. Monſtrum hoc lectionis inde prouenit, quod decurtata fuit pro more librariorum ſyllaba finalis τοῦ ναοὶ et χο̄ abbreuiate ſcriptum pro χιλιο.

πον, οὐ ναῦν, οὐχ ὁπλίτην, ἀλλὰ χρήματα μόνον τελούντων· ἃ τῶν διδόντων οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ τῶν λαμβανόντων, ἂν παρέχωσιν, ἀνθ' ὧν [86] λαμβάνουσι. δεῖ δὲ, τῆς πόλεως κατεσκευασμένης ἱκανῶς τοῖς ἀναγκαίοις πρὸς τὸν πόλεμον, εἰς ταῦτα τὴν εὐπορίαν τρέπειν αὐτῆς, ἀφ' ὧν δόξα μὲν γιγνομένων [87] ἀΐδιος, εὐπορία δὲ γενομένων ἑτοίμη παρέσται, παντοδαπῆς ἐργασίας φανείσης, καὶ ποικίλων χρειῶν, αἳ πᾶσαν μὲν τέχνην ἐγείρουσαι, πᾶσαν δὲ χεῖρα κινοῦσαι, σχεδὸν ὅλην ποιοῦσιν ἔμμισθον τὴν πόλιν, ἐξ αὐτῆς ἅμα κοσμουμένην καὶ τρεφομένην. τοῖς μὲν γὰρ ἡλικίαν ἔχουσι καὶ ῥώμην αἱ στρατεῖαι τὰς ἀπὸ τῶν κοινῶν εὐπορίας παρεῖχον· τὸν δ' ἀσύντακτον καὶ βάναυσον ὄχλον, οὔτ' ἄμοιρον εἶναι λημμάτων βουλόμενος, οὔτε λαμβάνειν ἀργὸν καὶ σχολάζοντα, μεγάλας κατασκευασμάτων ἐπιβολὰς, καὶ πολυτέχνους ὑποθέσεις ἔργων διατριβὴν ἐχόντων, ἐνέβαλε φέρων εἰς τὸν δῆμον, ἵνα μηδὲν ἧττον τῶν πλεόντων, καὶ φρουρούντων, καὶ στρα-

equum, non nauem, non militem, ſed pecuniam ſolum praebeant, quae non dantium ſit, ſed accipientium, modo praeſtent id, cuius gratia recipiant. Debere vero, quia abunde ciuitas neceſſariis inſtructa ad bellum ſit, conuertere eam copias ſuas in haec, quae perpetrata, ſempiternam gloriam, dum in molimine ſunt, quaeſtum pariant praeſentem: quod varia opificia inſtituerentur, varia etiam miniſteria, quae, quia omnes excitatura artes eſſent, et manus omnes motura, ciuitatem facerent pene vniuerſam mercenariam, dum ſemetipſam decorat ſimul et alit. Nam quorum probata aetas et robur erat, hi ſtipendium militantes accipiebant ex publico: multitudinem inconditam et ignobilem, quia nolebat a quaeſtibus ſecludere, neque tamen accipere inertem et otioſam, ingentibus molitionum coeptis et inſtitutis operum, quae varia requirebant artificia longaſque moras, implicauit populum; vt non ſecus, ac claſſici, praeſidiarii, ac militantes,

86 ἀνθ' οὗ Vulcob. Bodl. 3.
87 Μὲν γιγνομένων] Aptius eſt γεγενημένων, in praeterito: et poſtea γινομένων, in praeſenti. [Id poſterius etiam Vulcob. habet: pro priori autem γιγνομένων dat γενομένων.]

88 Λιθουρ-

τευομένων, τὸ οἰκουρὸν ἔχῃ πρόφασιν ἀπὸ τῶν δημοσίων ὠφελεῖσθαι καὶ μεταλαμβάνειν. ὅπου γὰρ ὕλη μὲν ἦν λίθος, χαλκὸς, ἐλέφας, χρυσὸς, ἔβενος, κυπάρισσος, αἱ δὲ ταύτην ἐκπονοῦσαι καὶ κατεργαζόμεναι τέχναι, τέκτονες, πλάσται, χαλκοτύποι, λιθουργοὶ, βαφεῖς, χρυσοῦ μαλακτῆρες, ἐλέφαντος, ζωγράφοι, ποικιλταὶ, τορευταί· πομποὶ δὲ τούτων καὶ κομιστῆρες, ἔμποροι, καὶ ναῦται, καὶ κυβερνῆται κατὰ θάλατταν· οἱ δὲ κατὰ γῆν, ἁμαξοπηγοὶ, καὶ ζευγοτρόφοι, καὶ ἡνίοχοι, καὶ καλωστρόφοι, καὶ ληκυθουργοὶ, καὶ σκυτοτόμοι [88], καὶ ὁδοποιοὶ, καὶ μεταλλεῖς· ἑκάστη δὲ τέχνη, καθάπερ στρατηγὸς, ἴδιον στράτευμα, τὸν θητικὸν ὄχλον καὶ ἰδιώτην συντεταγμένον εἶχεν, ὄργανον καὶ σῶμα τῆς ὑπηρεσίας γινόμενον· εἰς πᾶσαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἡλικίαν καὶ φύσιν αἱ χρεῖαι διένεμον καὶ διέσπειρον τὴν εὐπορίαν.

tantes, vrbana quoque plebs haberet anſam, quo compendium facere ex aerario, eiuſque fieri particeps valeret. Siquidem materia hic erat lapis, aes, ebur, aurum, ebenus, cupreſſus, haec elaborabant et expoliebant artifices, fabri lignarii, plaſtae, aerarii, ſcalptores, infectores, bractearii, eboris in laminas ſecandi periti, pictores, poeciltae, toreutae. Aduehebant ea et apportabant mercatores, nautae, gubernatores mari, terra fabri carpentarii, qui equos alebant, aurigae, reſtiones, lapicidae, ſutores, viarum munitores, metallorum fabri. Singulae artes, ſicut duces exercitum ſuum, infimam multitudinem et plebeiam habebant ſub ſe centuriatam. Organum ea erat et corpus in obſequia deſtinatum. In omnem autem pene dixerim aetatem et conditionem hominum diſtribuebant et diſpertiebantur miniſteria emolumentum.

Quum

88 Λιθουργοὶ καὶ σκυτοτόμοι] Xylander vertit λιθουργοὶ, *textores*. Annotatque: λιθουργοὶ. Lapus *lapidarii*. At lapicidae ſupra memorati ſunt. ſuſpicor λινουργοὶ legendum, propter vela, et alias res non nauibus modo et curribus, ſed et hominibus ea tractantibus vtiles. itaque et ſutores poſuit. ſupra, illud ἐλέφαντος ſuſpectum eſt, neque μαλακτῆρες ad id repeti poſſe puto. deeſt forte γλύπται, aut legendum ἐλεφαντογλύφοι. Hactenus *Xyl.* Lapus vertit, *qui aurum et ebur mollirent*. [Caeterum non pro hoc poſteriori λιθουργοὶ, vti Xylander coniecit, ſed pro

priori

13. Ἀναβαινόντων δὲ τῶν ἔργων, ὑπερηφάνων μὲν μεγέθει, μορφῇ δ' ἀμιμήτων καὶ χάριτι, τῶν δημιουργῶν ἁμιλλωμένων ὑπερβαλέσθαι τὴν δημιουργίαν τῇ καλλιτεχνίᾳ, μάλιστα θαυμάσιον ἦν τὸ τάχος. ὧν γὰρ ἕκαστον [89] ᾤοντο πολλαῖς διαδοχαῖς καὶ ἡλικίαις μόλις ἐπὶ τέλος ἀφίξεσθαι, ταῦτα πάντα μιᾶς ἀκμῇ πολιτείας ἐλάμβανε τὴν συντέλειαν. καίτοι τότε [90] φασὶν Ἀγαθάρχου τοῦ ζωγράφου μέγα φρονοῦντος ἐπὶ τῷ ταχὺ καὶ ῥαδίως τὰ ζῶα ποιεῖν, ἀκούσαντα τὸν Ζεῦξιν [91] εἰπεῖν· Ἐγὼ δ' ἐν πολλῷ χρόνῳ. ἡ γὰρ ἐν τῷ ποιεῖν εὐχέρεια καὶ ταχύτης οὐκ ἐντίθησι βάρος ἔργῳ μόνιμον, οὐδὲ κάλλους ἀκρίβειαν· ὁ δ' εἰς τὴν γένεσιν τῷ πόνῳ προδανεισθεὶς χρόνος, ἐν τῇ σωτηρίᾳ τοῦ γενομένου τὴν ἰσχὺν ἀποδίδωσιν. ὅθεν καὶ μᾶλλον θαυμάζεται τὰ Περικλέους ἔργα πρὸς πολὺν χρόνον ἐν ὀλίγῳ γενόμενα. κάλλει μὲν γὰρ ἕκαστον εὐθὺς ἦν τότε ἀρχαῖον, ἀκμῇ δὲ μέχρι νῦν πρόσφατόν ἐστι καὶ νεουργόν· οὕτως ἐπανθεῖ τις καινότης ἀεὶ [92]

Quum iam aſſurgerent opera inſanis ſubſtructionibus venuſtate et gratia incomparabili, certantibus ſuperare molitionem arte opificibus, erat prae caeteris celeritas incredibilis. Quae enim arbitrabantur vix multis ſucceſſionibus et aeuis ſingula iri abſoluta, in vnius ea floreſcente adminiſtratione principis confecta fuere cuncta. Et quidem tunc memorant, quum gloriantem pictorem Agatharchum, quod cito et facile pingeret imagines, audiuiſſet Zeuxis, dixiſſe: Ego vero longo tempore. Promtitudo enim in faciendo et acceleratio non addit pondus operi durabile, neque abſolutum decorem: tempus vero ad producendum opus labori impenſum, robur addit ad operis conſervationem. Quo magis opera admiranda ſunt Periclis, quae ad diuturnitatem modico perpetrata tempore fuere. Elegantia enim ſingula iam tum erant antiqua, flore in hanc vſque diem recentia ſunt et nouitia; ita quotidie quaedam nouitas elucet in eis quae

priori illo, quod inter χαλκοτύποι et βαφεῖς reperitur, Anon. dat λιθουργοί.]

89 ita et Anon. alii ἕκαστος, vt Iuntina et Ald.

90 Καίτοι τότε] Non eo tempore claruit Zeuxes: itaque legendum πότε. *Xyl.*

91 τὸν Ζεύξιππον Vulcob.

92 ἀεί τις Bodl. 3. Iuntina.

93 τὸ

ἄθικτον ὑπὸ τοῦ χρόνου διατηροῦσα τὴν ὄψιν, ὥσπερ ἀειθαλὲς πνεῦμα καὶ ψυχὴν ἀγήρω καταμεμιγμένην τῶν ἔργων ἐχόντων. πάντα δὲ διεῖπε καὶ πάντων ἐπίσκοπος ἦν αὐτῷ Φειδίας, καίτοι μεγάλους ἀρχιτέκτονας ἐχόντων καὶ τεχνίτας τῶν ἔργων. τὸν μὲν γὰρ ἑκατόμπεδον Παρθενῶνα [93] Καλλικράτης εἰργάζετο καὶ Ἴκτινος, τὸ δ' ἐν Ἐλευσῖνι τελεστήριον ἤρξατο μὲν Κόροιβος οἰκοδομεῖν, καὶ τοὺς ἐπ' ἐδάφους κίονας ἔθηκεν οὗτος, καὶ τοῖς ἐπιστυλίοις ἐπέζευξεν· ἀποθανόντος δὲ τούτου, Μεταγένης ὁ Ξυπέτιος [94], τὸ διάζωμα καὶ τοὺς ἄνω κίονας ἐπέστησε· τὸ δ' ὀπαῖον ἐπὶ τοῦ Ἀνακτόρου Ξενοκλῆς ὁ Χολαργεὺς ἐκορύφωσε· τὸ δὲ Μακρὸν τεῖχος, περὶ οὗ Σωκράτης ἀκοῦσαί φησιν αὐτὸς εἰσηγουμένου γνώμην Περικλέους, ἠργολάβησε

quae adſpectum ipſum intactum vetuſtate atque inuiolatum conſeruet: non aliter, ac ſi opera ipſa perpetuo quodam ſpiritu atque animo illis inſito alantur et vigeant. Quamuis autem haberent inſignes architectos et artifices opera, omnium tamen diſpenſator et arbiter erat illi Phidias. Siquidem hecatompedon Parthenona excitauit cum Ictino Callicrates: teleſterion Eleuſine coepit Coroebus aedificare. Hic columnas in pauimento poſuit et epiſtyliis iunxit: quo defuncto, Xypetius Metagenes ſeptum et ſuperiores columnas adiecit. Faſtigio adyti feneſtram addidit Cholargenſis Xenocles. Longum murum, de quo aedificando refert ſe Socrates audiuiſſe ſuadentem Periclem, Callicrates

93 τὸν μὲν γὰρ ἑκατόμπεδον παρθενῶνα] Xylander vertit *Parthenonem hecatompedum*: (*virginis templum centum pedes vndique patens Latine dixeris*) ſic ibi annotans: Haec quidem interpretatio eſt etymo vocis conſentanea: et Euſtathius Iliad. ψ. verſum hunc exponens: Ποίησαν δὲ πυρὴν ἑκατόμπεδον ἔνθα καὶ ἔνθα, ait ἑκατὸν ποδῶν ἔχειν ἑκάστη πλευρὰν (ſic), cui adſtipulatur Varinus. Suidas enim non a magnitudine, ſed pulchritudine et concinnitate dictum ait: de quo ipſe viderit. Fanum fuit Mineruae. Meminit Pauſanias lib. I. Plinius lib. XXXIV. cap. 8. nomine Parthenonis, vt et Plutarchus infra in Demetrio. Per virginem autem notari deam Mineruam apud Athenienſes omnibus conſtat.

94 Μεταγένης ὁ Ξυπέτιος] *Oxypetius* male Lapus. Xypeta curia eſt Cecropidis tribus, auctore Stephano. *Xylander.*

95 deeſt

Καλλικράτης. κωμῳδεῖ δὲ [95] τὸ ἔργον Κρατῖνος ὡς βραδέως περαινόμενον·

Πάλαι γὰρ αὐτὸ (φησὶ) λόγοισι [96] προάγει Περικλέης,

Ἔργοισι δ' οὐδὲ κινεῖ.

Τὸ δ' Ὠδεῖον, τῇ μὲν ἐντὸς διαθέσει πολύεδρον καὶ πολύστυλον, τῇ δ' ἐρέψει περικλινὲς καὶ κάταντες ἐκ μιᾶς κορυφῆς [97] πεποιημένον, εἰκόνα λέγουσι γενέσθαι καὶ μίμημα τῆς βασιλέως σκηνῆς, ἐπιστατοῦντος καὶ τούτῳ Περικλέους. διὸ καὶ πάλιν Κρατῖνος ἐν Θρᾴτταις παίζει πρὸς αὐτόν·

Ὁ σχινοκέφαλος Ζεὺς ὅδε προσέρχεται
Περικλέης, τῴδεῖον [98] ἐπὶ τοῦ κρανίου
Ἔχων, ἐπειδὴ τοὔστρακον παροίχεται.

Φιλοτιμούμενος δ' ὁ Περικλῆς τότε πρῶτα ἐψηφίσατο μου-

tes faciendum redemit. Mordet hoc opus Cratinus, quod segniter absolueretur:

Iam pridem enim, inquit, *haud cessat murum iactare Pericles*
Verbis, at re ipsa nil praestat.

Odeum (cuius habet interior descriptio multa sedilia multasque columnas, tectum est autem subuexum et accliue, in vnum assurgens fastigium) imaginem ferunt esse et simulacrum tabernaculi regis: instituit et hoc quoque Pericles. Vnde Cratinus iterum in Thressis ludit in eum:

Schinocephalus iam praesto adest nunc Iupiter:
Odeon ast habet Pericles vertice,
Liber quia est ab exilii formidine.

Tunc primum ingenti studio Pericles tulit, vt certamen musicorum

95 deest δὲ Bodl. 3.
96 λόγοις idem, Iunt.
97 ὀροφῆς Vulcob.
98 τῴδεῖον] Lapus *orchestram* vertit, non quidem adeo male, sed minus tamen proprie. Graecum ego relinquendum duxi, quum eo etiam Latini scriptores vtantur. Cicero ad Atticum, lib. IV. Suetonius in Domitiano. Locum fuisse choris et cantilenis destinatum, ipsa vox ostendit, et verba paulo post sequentia: pro quo imperite apud Suetonium librarii, et apud Xiphilinum in Adriano Merula, *Methodium* supposuisse videntur. *Xylander*.

99 τὰ

σικῆς ἀγῶνα τοῖς Παναθηναίοις ἄγεσθαι, καὶ διέταξεν αὐτὸς ἀθλοθέτης αἱρεθεὶς, καθότι χρὴ τοὺς ἀγωνιζομένους αὐλεῖν, ἢ ᾄδειν, ἢ κιθαρίζειν. ἐθεῶντο δὲ καὶ τότε καὶ τὸν ἄλλον χρόνον ἐν Ὠδείῳ τοὺς μουσικοὺς ἀγῶνας. τὰ δὲ Προπύλαια [99] τῆς ἀκροπόλεως ἐξειργάσθη μὲν ἐν πενταετίᾳ, Μνησικλέους ἀρχιτεκτονοῦντος. τύχη δὲ θαυμαστὴ συμβᾶσα περὶ τὴν οἰκοδομίαν ἐμήνυσε τὴν Θεὸν οὐκ ἀποστατοῦσαν, ἀλλὰ συνεφαπτομένην τοῦ ἔργου καὶ συνεπιτελοῦσαν. ὁ γὰρ ἐνεργότατος καὶ προθυμότατος τῶν τεχνιτῶν, ἀποσφαλεὶς ἐξ ὕψους ἔπεσε, καὶ διέκειτο μοχθηρῶς, ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἀπεγνωσμένος. ἀθυμοῦντος δὲ τοῦ Περικλέους, ἡ Θεὸς [100] ὄναρ φανεῖσα συνέταξε θεραπείαν, ᾗ χρώμενος ὁ Περικλῆς, ταχὺ καὶ ῥᾳδίως ἰάσατο τὸν ἄνθρωπον. ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ τὸ χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς Ὑγιείας Ἀθηνᾶς ἀνέστησεν ἐν ἀκροπόλει παρὰ τὸν βωμὸν, ὃς καὶ πρότερον ἦν, ὡς λέγουσιν. ὁ δὲ Φειδίας εἰργάζετο μὲν τῆς Θεοῦ τὸ χρυσοῦν ἕδος [1], καὶ τούτου δημιουργὸς ἐν τῇ

rum Panathenaeis celebraretur, digeſſitque id ipſe creatus athlothetes, quemadmodum certantes tibia, vel voce, vel cithara canerent. Spectarunt et eo tempore et deinceps in Odeo muſica certamina. Arcis abſoluta veſtibula intra quinquennium fuerunt, architecto Mneſicle. Mirifica vero fortuna, quae in hac aedificatione accidit, ſignificauit non inuita dea, ſed operis adiutrice et conſummatrice, perpetratam. Promtiſſimus enim et maxime ſedulus artifex, quum offendiſſet, delapſus ex alto eſt; itaque fuit afflictus, vt haberetur a medicis pro deplorato. Inopi conſilii Minerua in ſomnio ſe Pericli offerens, praeſcripſit medicinam, qua vſus ille hominem cito et facile curavit. Quamobrem Salutaris Mineruae ſignum aereum in arce poſuit iuxta aram, quam ante memorant ibi fuiſſe. Phidias ſignum Mineruae aureum fecit, eiuſque opifex eſt in baſi

99 τὰ δὲ προπύλαια] *Propylaea.* Veſtibulum puto verti recte poſſe. Sane Cic. lib. II. Offic. Graecum vocabulum, hac ipſa de re loquens, retinuit. *Xyl.*

100 ἡ θεός] *Minerua*, vt ſaepe alias, κατ' ἐξοχήν. Herba autem, Parthenium, vel Perdicium, fuit Pericli ab ea demonſtrata. Vide Plinium lib. XXII. cap. 17. *Xylander.*

1 τὸ χρυσοῦν ἕδος] *aureum ſignum.*

ϛήλη εἶναι γέγραπται· πάντα δ' ἦν σχεδὸν ἐπ' αὐτῷ, καὶ πᾶσιν, ὡς εἰρήκαμεν, ἐπεϛάτει τοῖς τεχνίταις διὰ φιλίαν Περικλέους. καὶ τοῦτο τῷ μὲν φθόνον, τῷ δὲ βλασφημίαν ἤνεγκεν, ὡς ἐλευθέρας τῷ Περικλεῖ γυναῖκας εἰς τὰ ἔργα φοιτώσας ὑποδεχομένου τοῦ Φειδίου. δεξάμενοι δὲ τὸν λόγον οἱ κωμικοὶ, πολλὴν ἀσέλγειαν αὐτοῦ κατεσκέδασαν, εἴς τε τὴν Μενίππου γυναῖκα διαβάλλοντες, ἀνδρὸς φίλου καὶ ὑποϛρατηγοῦντος· εἴς τε τὰς Πυριλάμπους ὀρνιθοτροφίας, ὃς ἑταῖρος ὢν Περικλέους, αἰτίαν εἶχε ταῶνας ὑφιέναι ταῖς γυναιξὶν, αἷς ὁ Περικλῆς ἐπλησίαζε. καὶ τί ἄν τις ἀνθρώπους σατυρικοὺς τοῖς βίοις, καὶ τὰς κατὰ τῶν κρειττόνων βλασφημίας ὥσπερ δαίμονι κακῷ, τῷ φθόνῳ τῶν πολλῶν, ἀποθύοντας ἑκάϛοτε θαυμάσειεν, ὅπου καὶ Στησίμβροτος ὁ Θάσιος δεινὸν ἀσέβημα καὶ μυθῶδες ἐξενεγκεῖν ἐτόλμησεν εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ υἱοῦ κατὰ τοῦ Περικλέους; οὕτως ἔοικε πάντη χαλεπὸν εἶναι καὶ δυσθή-

basi inscriptus. Omnia fere hic ob Periclis necessitudinem curabat, artificibusque (vt diximus) praeerat omnibus: id quod huic conuicia, illi conflauit inuidiam, quasi ingenuas matronas, ad spectanda opera commeantes, in gratiam Phidias Periclis reciperet. Eos rumores excipientes comici, insolentem lasciuiam ei impegere, iniecta calumnia in Menippi vxorem hominis amici, et post Periclem secundum locum in bello tenentis; et in Pyrilampis auium viuaria, cui, quum familiaris Periclis esset, crimini datum est, ipsum mulieribus, quibus consuesceret Pericles, submisisse pauones. Et quidem quis miretur, petulanti homines lingua, si maledicta in principes inuidiae multitudinis, tanquam malo daemonio, assidue consecrauerint, quum Stesimbrotus quoque Thasius, atroci scelere et fabuloso Periclem adsperserit in filii coniugem admisso? Tantae molis est et difficultatis assequi ex

signum. Nam et Pollux videtur testari, initio lib. I. et testantur Eustathius, Hesychius, Varinus, aliique, ἕδος interdum esse ἄγαλμα: atque ita in Aristide Plutarchus vtitur de Minerua Plataica, ἕδος ἔστησαν. In Coriolano, de fortuna muliebri, pro pulvinari, quae diis sacra passim a Liuio et aliis commemorantur, posuisse videtur; et quod hic ἕδος, id post de Phidiae calamitate, ἄγαλμα dicitur. *Xyl.*

ρατον ἱστορίᾳ τἀληθὲς, ὅταν οἱ μὲν ὕστερον γεγονότες τὸν χρόνον ἔχωσιν ἐπίπροσθεν ὄντα [2] τῇ γνώσει τῶν πραγμάτων· ἡ δὲ τῶν πράξεων καὶ τῶν βίων [3] ἡλικιῶτις ἱστορία, τὰ μὲν φθόνοις καὶ δυσμενείαις, τὰ δὲ χαριζομένη καὶ κολακεύουσα, λυμαίνηται καὶ διαστρέφῃ τὴν ἀλήθειαν.

14. Τῶν δὲ περὶ τὸν Θουκυδίδην ῥητόρων καταβοώντων τοῦ Περικλέους, ὡς σπαθῶντος τὰ χρήματα, καὶ τὰς προσόδους ἀπολλύντος, ἠρώτησεν ἐν ἐκκλησίᾳ τὸν δῆμον, εἰ πολλὰ δοκεῖ δεδαπανῆσθαι· Φησάντων δὲ, πάμπολλα· Μὴ τοίνυν, εἶπεν, ὑμῖν, ἀλλ᾽ ἐμοὶ δεδαπανήσθω· καὶ τῶν ἀναθημάτων ἰδίαν ἐμαυτοῦ ποιήσομαι τὴν ἐπιγραφήν. εἰπόντος οὖν ταῦτα τοῦ Περικλέους, εἴτε τὴν μεγαλοφροσύνην αὐτοῦ θαυμάσαντες, εἴτε πρὸς τὴν δόξαν ἀντιφιλοτιμούμενοι τῶν ἔργων, ἀνέκραγον κελεύοντες ἐκ τῶν δημοσίων ἀναλίσκειν καὶ χορηγεῖν, μηδενὸς φειδόμενον. τέλος δὲ πρὸς τὸν Θουκυδίδην εἰς ἀγῶνα περὶ τοῦ ὀστράκου καταστὰς καὶ διακινδυνεύσας, ἐκεῖνον μὲν ἐξέβαλε, κατέλυσε δὲ τὴν ἀντιτεταγμένην ἑταιρείαν.

ex hiſtoria veritatem, quum poſteriores, antequam cognoſcant res, praeueniantur tempore: aequalis autem rerum geſtarum et hominum hiſtoria partim inuidia et odio, partim gratia et adulatione opprimat et peruertat veritatem.

Porro oratores, qui Thucydidis erant aſſeclae, Periclem pecuniam dilapidare, et vectigalia euertere criminabantur. Ibi pro concione, an multum impenſum eſſet, requiſiuit ex populo, Permultum vero, quum reſpondiſſet: Ne ego vobis, (inquit) ſed mihi referatur expenſum, meumque ipſius nomen his monumentis inſcribam. Sub hoc Periclis dictum, vel viri magnitudine animi obſtupeſcentes, vel de operum cum eo certantes gloria, ſublata voce, ex aerario impenderet erogaretque nullo ſumtus reſpectu, iuſſere. Poſtremo de decennali exilio cum Thucydide contracto certamine depugnans, illum exterminauit, factionemque diſſoluit aduerſam.

Ac

2 Ἐπίπροσθεν ὄντα] Legitur etiam ἐπιπροσθοῦντα, quod ab omnibus lubentius receptum iri puto. *H. Steph.*

3 τῶν βιβλίων Bodl. 3.

4 ῥᾴδιος

15. Ὡς οὖν παντάπασι λυθείσης τῆς διαφορᾶς, καὶ τῆς πόλεως οἷον ὁμαλῆς καὶ μιᾶς γενομένης, κομιδῇ περιήνεγκεν εἰς ἑαυτὸν τὰς Ἀθήνας, καὶ τὰ τῶν Ἀθηναίων ἐξηρτημένα πράγματα, φόρους, καὶ στρατεύματα, καὶ τριήρεις, καὶ νήσους, καὶ θάλασσαν, καὶ πολλὴν μὲν δι' Ἑλλήνων, πολλὴν δὲ καὶ διὰ βαρβάρων ἥκουσαν ἰσχὺν καὶ ἡγεμονίαν, ὑπηκόοις ἔθνεσι, καὶ φιλίαις βασιλέων καὶ συμμαχίαις πεφραγμένην δυναστῶν· οὐκέθ' ὁ αὐτὸς ἦν, οὐδ' ὁμοίως χειροήθης τῷ δήμῳ καὶ ῥάδιος [4] ὑπείκειν καὶ συνενδιδόναι ταῖς ἐπιθυμίαις, ὥσπερ πνοαῖς, τῶν πολλῶν· ἀλλ' ἐκ τῆς ἀνειμένης ἐκείνης καὶ ὑποθρυπτομένης ἔνια δημαγωγίας, ὥσπερ ἀνθηρᾶς καὶ μαλακῆς ἁρμονίας, ἀριστοκρατικὴν καὶ βασιλικὴν ἐντεινάμενος πολιτείαν, καὶ χρώμενος αὐτῷ πρὸς τὸ βέλτιστον ὀρθῷ καὶ ἀνεγκλήτῳ, τὰ μὲν πολλὰ βουλόμενον ἦγε πείθων καὶ διδάσκων τὸν δῆμον· ἦν δ' ὅτε καὶ μάλα δυσχεραίνοντα κατατείνων καὶ προσβιάζων, ἐχειροῦτο τῷ συμφέροντι, μιμούμενος ἀτεχνῶς ἰατρὸν ποικίλῳ νοσήματι καὶ μακρῷ, κατὰ καιρὸν μὲν ἡδονὰς εὐλαβεῖς, κατὰ καιρὸν δὲ δηγμοὺς καὶ

Ac tunc demum, poſtquam ſublata iam omni contentione, ciuitateque ad concordiam et conſenſum reducta, plane ſui iuris fecit Athenas, cunctaque ab Athenienſibus depèndentia, vectigalia, exercitus, claſſes, inſulas, mare, ingentes, tam ex Graecis, quam ex Barbaris, collectas vires, imperiumque ſubditis nationibus et amicitia regum, et ſocietatibus ſeptum dynaſtarum; non fuit deinceps idem, neque perinde tractabilis populo, aut pronus ad concedendum et obſecundandum, ſicut ventis, libidini plebis: ſed ex laxa illa et conniuente quaedam indulgentia, quaſi florido et molli concentu, ariſtocraticum, et regalem intendens reipublicae ſtatum, praeſtans ſeipſum ad optima quaeque rectum et inculpatum, ſuadendo atque docendo ſpontaneum fere duxit populum: interdum vrgendo perquam inuitum, cogendoque applicauit ad id, quod ex vſu erat. In quo imitabatur haud dubie medicum, in morbo inconſtanti et longinquo, ſuo tempore grata modice, ſuo tempore acria et medi-

4 ῥάδιος Anonym. vulgo legitur ῥαδίως.

5 προσ-

φάρμακα προσφέροντα [5] ἐπὶ σωτηρίᾳ [6]. παντοδαπῶν γὰρ, ὡς εἰκὸς, παθῶν ἐν ὄχλῳ τοσαύτην τὸ μέγεθος ἀρχὴν ἔχοντι φυομένων, μόνος ἐμμελῶς ἕκαστα διαχειρίσασθαι πεφυκὼς, μάλιστα δ' ἐλπίσι καὶ φόβοις, ὥσπερ οἴαξι, προανατέλλων τὸ θρασυνόμενον αὐτῶν, καὶ τὸ δύσθυμον ἀνιεὶς καὶ παραμυθούμενος, ἔδειξε τὴν ῥητορικὴν κατὰ Πλάτωνα [7] ψυχαγωγίαν οὖσαν, καὶ μέγιστον ἔργον αὐτῆς, τὴν περὶ τὰ ἤθη [8] καὶ πάθη μέθοδον, ὥσπερ τινὰς τόνους καὶ φθόγγους ψυχῆς, μάλ' ἐμμελοῦς ἀφῆς καὶ κρούσεως δεομένους. αἰτία δ' οὐχ ἡ τοῦ λόγου ψιλῶς δύναμις, ἀλλ' ὡς Θουκυδίδης φησὶν [9], ἡ περὶ τὸν βίον δόξα καὶ πίστις τοῦ ἀνδρὸς, ἀδωροτάτου περιφανῶς γενομένου, καὶ χρημάτων κρείττονος· ὃς τὴν πόλιν ἐκ μεγάλης μεγίστην καὶ πλουσιωτάτην ποιήσας, καὶ γενόμενος καὶ δυνάμει πολλῶν βασιλέων καὶ τυράννων ὑπέρτερος, ὧν ἔνιοι καὶ ἐπὶ τοῖς υἱέσι διέθεντο, ἐκεῖνος μιᾷ δραχμῇ μείζονα τὴν οὐσίαν οὐκ ἐποίησεν, ἧς ὁ πατὴρ αὐτῷ κατέλιπε.

medicamenta adhibens ad ſalutem. Nam quum varii nimirum morbi in turba exiſterent, tam ingentis domina imperii, ſolus ſcite nouerat tractare ſingula: ac maxime ſpe metuque, tanquam clauis, mature eorum reprimens ferociam, languorem relaxans lenienſque, oſtendit, artem dicendi (vt Plato ait) flexanimam eſſe, eiuſque praecipuum eſſe munus, rationem tractandi motus et perturbationes, quaſi tenores et ſonos quoſdam animi, qui ſcite tangendi et pulſandi ſint. In cauſa vero fuit non vis nuda dicendi, verum (vt tradit Thucydides) vitae commendatio, fideſque eius vndequaque abſtinentiſſimi, et pecuniae contemtoris. Qui quum vrbem, quam magnam acceperat, maximam reddidiſſet atque opulentiſſimam, potentia vero multos reges et tyrannos ſupererat, quorum aliqui etiam liberis dominatus ſuos teſtamento reliquerunt, nec vno nummo fortunas ſuas, quas pater ei reliquerat, reddidit ampliores.

Et

5 προσφέροντι Bodl. 3. προσφέρων Iunt. Ald.

6 τῇ σωτηρίᾳ] Lege σωτήρια cum Vulc. Anon. et Bodl. 3.

7 κατὰ Πλάτωνα] In Phaedro et Gorgia. *Xylander.*

8 εἴδη Iuntina.

9 ὡς Θουκυδίδης φησὶν] Locus Thucydidis eſt lib. II. *Xyl.*

10 τυραν-

16. Καίτοι τὴν δύναμιν αὐτȣ̃ σαφῶς μὲν ὁ Θȣκυδίδης διηγεῖται, κακοήθως δὲ παρεμφαίνȣσιν οἱ κωμικοὶ, Πεισιϛρατίδας μὲν νέȣς τȣ̀ς περὶ αὐτὸν ἑταίρȣς καλȣ̃ντες, αὐτὸν δ᾽ ἀπομόσαι μὴ τυραννήσειν [10] κελεύοντες, ὡς ἀσυμμέτρȣ πρὸς δημοκρατίαν καὶ βαρυτέρας περὶ αὐτὸν ȣ̓́σης ὑπεροχῆς. ὁ δὲ Τηλεκλείδης παραδεδωκέναι φησὶν αὐτῷ τȣ̀ς Ἀθηναίȣς

> Πόλεών τε φόρȣς, αὐτάς τε τὰς πόλεις [11], τὰς μὲν δεῖν, τὰς δ᾽ ἀναλύειν.
>
> Λάϊνα τείχη, τὰ μὲν οἰκοδομεῖν, τὰ δὲ αὐτὰ πάλιν καταβάλλειν,
>
> Σπονδὰς, δύναμιν, κράτος, εἰρήνην, πλȣ̃τόν τ᾽, εὐδαιμονίαν τε.

καὶ ταῦτα καιρὸς ȣ̓κ ἦν, ȣ̓δ᾽ ἀκμὴ καὶ χάρις ἀνθȣ́σης ἐφ᾽ ὥραν πολιτείας, ἀλλὰ τεσσαράκοντα μὲν ἔτη πρωτεύων ἐν Ἐφιάλταις, καὶ Λεωκράταις, καὶ Μυρωνίδαις, καὶ Κίμωσι, καὶ Τολμίδαις, καὶ Θȣκυδίδαις· μετὰ δὲ τὴν Θȣκυδίδȣ κατάλυσιν καὶ τὸν ὀϛρακισμὸν, ȣ̓κ ἐλάττω τῶν πεντεκαίδεκα ἐτῶν διήνεγκε, καὶ μίαν [12] ȣ̓̃σαν ἐν ταῖς ἐνι-

Et quidem potentiam eius lucide commemorat Thucydides, at comici eam inuidiose obiter oſtendunt, qui nouos Piſiſtratidas eius neceſſarios vocant, ipſumque iubent, vt cuius ſint immodicae opes et intolerabiles liberae ciuitati, tyrannidem ſe vſurpaturum abiurare. Teleclides permiſiſſe ei refert Athenienſes

> *Vrbium tributa, ipſaſque adeo vrbes has ligare, illas ſoluere;*
> *Muros lapideos nunc exſtruere, nunc eoſdem demoliri,*
> *Foedera, opes, vires, pacem, opulentiam fortunaſque omnes.*

Atque haec non pro tempore tantum, dum breui momento gratia et vigore florebat adminiſtratio; ſed obtinuit quadraginta ſpatio annorum inter Ephialtes, Leocrates, Myronides, Cimones, Tolmides, Thucydides principatum, qui, oppreſſo et expulſo Thucydide, non minus quindecim annos durauit. Hic autem quum conti-

10 τυραννήσας Bodl. 3.

11 Τε τὰς πόλεις] Dele τὰς, [et deeſt etiam Bodl. 3.] et in verſu ſeq. lege, τὰ δέ κ᾽ αὐτά.

12 pro μίαν dat μὴ Vulcob.

13 ἀθρόȣς

αυσίοις στρατηγίαις ἀρχὴν καὶ δυναστείαν κτησάμενος, ἐφύλαξεν ἑαυτὸν ἀνάλωτον ὑπὸ χρημάτων. καίπερ οὐ παντάπασιν ἀργῶς ἔχων πρὸς χρηματισμὸν, ἀλλὰ τὸν πατρῷον καὶ δίκαιον πλοῦτον, ὡς μήτ' ἀμελούμενος ἐκφύγοι, μήτε πολλὰ πράγματα καὶ διατριβὰς ἀσχολουμένῳ παρέχοι, συνέταξεν εἰς οἰκονομίαν, ἣν ᾤετο ῥάστην καὶ ἀκριβεστάτην εἶναι. τοὺς γὰρ ἐπετείους καρποὺς ἅπαντας ἀθρόως [13] ἐπίπρασκεν, εἶτα τῶν ἀναγκαίων ἕκαστον ἐξ ἀγορᾶς ὠνούμενος, διῴκει τὸν βίον καὶ τὰ περὶ τὴν δίαιταν. ὅθεν οὐχ ἡδὺς ἦν ἐνηλίκοις παισὶν, οὐδὲ γυναιξὶ δαψιλὴς χορηγὸς, ἀλλ' ἐμέμφοντο τὴν ἐφήμερον ταύτην καὶ συνηγμένην εἰς τὸ ἀκριβέστατον δαπάνην, οὐδενὸς, οἷον ἐν οἰκίᾳ μεγάλῃ καὶ πράγμασιν ἀφθόνοις, περιῤῥέοντος, ἀλλὰ παντὸς μὲν ἀναλώματος, παντὸς δὲ λήμματος δι' ἀριθμοῦ καὶ μέτρου βαδίζοντος. ὁ δὲ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν τοιαύτην συνέχων ἀκρίβειαν, εἷς ἦν οἰκέτης, Εὐάγγελος, ὡς ἕτερος οὐδεὶς εὖ πεφυκὼς, ἢ κατεσκευασμένος ὑπὸ τοῦ Περικλέους πρὸς [14] οἰκονομίαν. ἅπαντα μὲν οὖν ταῦτα τῆς [15] Ἀναξαγόρου σο-

continuum in annuis magiſtratibus imperium et arbitrium obtinuiſſet, animum tamen praeſtitit a pecunia inuictum: non negligens alioquin rei familiaris, immo paternas et iuſtas facultates, vt nec inertia dilaberentur, nec multum interpellarent, vel diſtinerent occupatum, certa ratione, quam cenſebat expeditiſſimam et exactiſſimam, diſpenſauit. Quippe annuos fructus ſimul omnes diſtrahebat, inde neceſſaria quaeque mercabatur ex foro, atque ita vitam victumque quotidianum procurabat. Vnde parum iucundus filiis erat iam adultis, nec ſplendide mulieres habebat; quae aegre ferebant, quod ita viueret in diem, et ſumtus ita ad vnguem circumcideret; vbi (vt aſſolebat) ampla in domo et opibus affluentibus, nihil efflueret, verum omnes impenſae, omnia emolumenta certo eſſent numero et modo conſtituta. Huius tam exquiſitis rationibus vnus ſervus moderabatur Euangelus, praeclara ſupra caeteros indole praeditus, aut a Pericle ad domeſticam inſtitutus diſciplinam. Caeterum haec abhorrebant omnia ab Anaxagorae ſapientia.

13 ἀθρόως idem.

14 πρὸς idem. vulgo legitur εἰς.

15 Ταῦτα τῆς] Senſus requirit ταῦτα οὐ τῆς, niſi legas ἀπᾴδει pro

φίας, εἴγε καὶ τὴν οἰκίαν ἐκεῖνος ἐξέλιπε, καὶ τὴν χώραν ἀφῆκεν [16] ἀργὴν καὶ μηλόβοτον, ὑπ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ μεγαλοφροσύνης. οὐ ταὐτὸν δ' ἐστιν, οἶμαι, θεωρητικοῦ φιλοσόφου καὶ πολιτικοῦ βίος, ἀλλ' ὁ μὲν ἀνόργανον καὶ ἀπροσδεᾶ [17] τῆς ἐκτὸς ὕλης ἐπὶ τοῖς καλοῖς κινεῖ τὴν διάνοιαν, τῷ δ' εἰς ἀνθρωπείας χρείας ἀναμιγνύντι τὴν ἀρετὴν, ἔστιν οὗ γένοιτ' ἂν οὐ τῶν ἀναγκαίων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν καλῶν ὁ πλοῦτος· ὥσπερ ἦν καὶ Περικλεῖ, βοηθοῦντι πολλοῖς τῶν πενήτων. καὶ μέντοιγε τὸν Ἀναξαγόραν αὐτὸν λέγουσιν, ἀσχολουμένου Περικλέους, ἀμελούμενον κεῖσθαι, συγκεκαλυμμένον ἤδη γηραιὸν ἀποκαρτεροῦντα· προσπεσόντος δὲ τῷ Περικλεῖ τοῦ πράγματος, ἐκπλαγέντα θεῖν εὐθὺς ἐπὶ τὸν ἄνδρα, καὶ δεῖσθαι πᾶσαν δέησιν, ὀλοφυρόμενον οὐκ ἐκεῖνον, ἀλλ' ἑαυτὸν, εἰ τοιοῦτον ἀπολεῖ τῆς πολιτείας σύμβουλον [18]. ἐκκαλυψάμενον [19] οὖν τὸν Ἀναξαγόραν εἰπεῖν

pientia. Nempe hic numinis afflatu et animi ductus celſitudine, domum deſeruit, et agrum reliquit incultum vaſtatumque. Atqui non eadem eſt, meo iudicio, philoſophi rebus dediti perſpiciendis, atque in republica verſantis vita. Ille enim in rebus honeſtis mentem exercet, nullius indigam inſtrumenti, vel rerum exterarum: hic, qui ad vſum hominum accommodat virtutem, nonnunquam etiam honeſte, nedum neceſſario vtatur diuitiis; quod fecit Pericles, qui multis ſubuenit pauperibus. Et vero etiam ipſum perhibent Anaxagoram, aetate decrepita neglectum, occupato Pericle, iacuiſſe, atque obuoluto capite vitam finire inedia ſtatuiſſe: Periclem ea re ad ſe delata perculſum, aduolaſſe confeſtim ad illum, et enixe oraſſe, lamentaſſeque non illum, ſed ſeipſum, qui talem in republica gerenda conſiliarium amitteret. Ibi Anaxagoram aperto capite ei dixiſſe: Etiam ii, quibus

pro ἅπαντα. [ταῦτα οὐ πρὸς τῆς Ἀ. Anonym. Caeterum Xylander ad hunc locum haec annotat: Senſus non eſt obſcurus, ſed mutilus in Graeco locus, non varius.]

16 Ἀφῆκεν] Potius ἀνῆκεν: qua voce in hac re vtitur Philoſtratus, ἀνεὶς τὰ ἑαυτοῦ ἀγέλαις καὶ μήλοις, et Diog. Laërt. in Cratete, οὐσίαν μηλόβοτον ἀνεῖναι.

17 ἀπροσδεῆ Vulcob.

18 σύμμαχον Bodl. 3.

19 ἐκκαλυψάμενον] Xylander vertit *reducta veſte*, annotatque: ἐκκαλυψάμενον: vt ante συγκεκαλυμμένον, *velato corpore*. Lapus *exſpirantem* verterat.

20 ὁπείποτε

πρὸς αὐτόν· Ὦ Περίκλεις, καὶ οἱ τοῦ λύχνου χρείαν ἔχοντες ἔλαιον ἐπιχέουσιν.

17. Ἀρχομένων δὲ Λακεδαιμονίων ἄχθεσθαι τῇ αὐξήσει τῶν Ἀθηναίων, ἐπαίρων ὁ Περικλῆς τὸν δῆμον ἔτι μᾶλλον μέγα φρονεῖν, καὶ μεγάλων αὐτὸν ἀξιοῦν πραγμάτων, γράφει ψήφισμα, πάντας Ἕλληνας τοὺς ὁπήποτε [20] κατοικοῦντας Εὐρώπης, ἢ τῆς Ἀσίας, παρακαλεῖν, καὶ μικρὰν πόλιν καὶ μεγάλην, εἰς σύλλογον πέμπειν Ἀθήναζε τοὺς βουλευσομένους περὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἱερῶν, ἃ κατέπρησαν οἱ βάρβαροι, καὶ τῶν θυσιῶν, ἃς ὀφείλουσιν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος εὐξάμενοι τοῖς Θεοῖς, ὅτε πρὸς τοὺς βαρβάρους ἐμάχοντο, καὶ τῆς θαλάττης, ὅπως πλέωσι πάντες ἀδεῶς, καὶ τὴν εἰρήνην ἄγωσιν. ἐπὶ ταῦτα δ' ἄνδρες εἴκοσι τῶν ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονότων ἐπέμφθησαν, ὧν πέντε μὲν, Ἴωνας καὶ Δωριεῖς τοὺς ἐν Ἀσίᾳ, καὶ νησιώτας ἄχρι Λέσβου καὶ Ῥόδου παρεκάλουν· πέντε δὲ τοὺς ἐν Ἑλλησπόντῳ καὶ Θρᾴκῃ μέχρι Βυζαντίου τόπους ἐπῄεσαν, καὶ πέντε ἐπὶ τούτοις εἰς Βοιωτίαν καὶ Φωκίδα καὶ Πελοπόννησον. ἐκ δὲ ταύτης, διὰ Λοκρῶν ἐπὶ τὴν πρόσοικον

quibus lucerna, Pericles, opus eſt, infundunt oleum.

Quum vero Lacedaemonii iam coepiſſent vrbis Athenienſis incremento inuidere, ad maiorem gloriam excitans populum Pericles, et ad ingentia conanda, rogationem fert, vt omnium vndique Graecorum, ſiue Europam, ſiue Aſiam colerent, indiceretur concilium, vtque ciuitates, tam magnae, quam exiguae, mitterent Athenas legatos ad conuentum: acturos de ſanis Graecorum, quae barbari inflammauerant, et de ſacris, quorum ex votis, quae diis fecerant, quum dimicarent cum barbaris, damnati eſſent: et de mari, quo tuto omnes nauigarent, et in otio degerent. Cum his mandatis legati viginti miſſi, qui quinquageſimum annum exceſſerant. Ex his quinque, Ionas, Dores Aſianos et inſulares, ad Lesbum et Rhodum vſque conuocarunt: quinque ad colentes oram Helleſponti et Thraciae Byzantium vſque progreſſi ſunt: ad haec quinque in Boeotiam, Phocidem, et Peloponneſum: hinc per Locros, ad continentem proximam, in

20 ὁποίποτε Vulcob. Bodl. 3.

 21 Μαλέα]

Ἤπειρον ἕως Ἀκαρνανίας καὶ Ἀμβρακίας ἀπεστάλησαν. οἱ δὲ λοιποὶ δι' Εὐβοίας ἐπ' Οἰταίους, καὶ τὸν Μαλιέα [21] κόλπον, καὶ Φθιώτας, καὶ Ἀχαιοὺς, καὶ Θεσσαλοὺς ἐπορεύοντο, συμπείθοντες ἰέναι καὶ μετέχειν τῶν βουλευμάτων, ἐπ' εἰρήνῃ καὶ κοινοπραγίᾳ [22] τῆς Ἑλλάδος. ἐπράχθη δ' οὐδὲν, οὐδὲ συνῆλθον αἱ πόλεις, Λακεδαιμονίων ὑπεναντιωθέντων, ὡς λέγεται, καὶ τὸ πρῶτον ἐν Πελοποννήσῳ τῆς πείρας ἐλεγχθείσης. τοῦτο μὲν οὖν παρεθέμην ἐνδεικνύμενος αὐτοῦ τὸ φρόνημα καὶ τὴν μεγαλοφροσύνην.

18. Ἐν δὲ ταῖς στρατηγίαις εὐδοκίμει μάλιστα διὰ τὴν ἀσφάλειαν, οὔτε μάχης ἐχούσης πολλὴν ἀδηλότητα καὶ κίνδυνον ἑκουσίως ἁπτόμενος, οὔτε τοὺς ἐκ τοῦ παραβάλλεσθαι χρησαμένους τύχῃ λαμπρᾷ, καὶ θαυμασθέντας ὡς μεγάλους, ζηλῶν καὶ μιμούμενος στρατηγούς· ἀεί τε λέγων πρὸς τοὺς πολίτας, ὡς ὅσον ἐπ' αὐτῷ μενοῦσιν ἀθάνατοι πάντα τὸν χρόνον. ὁρῶν δὲ Τολμίδην τὸν Τολμαίου [23]

in Acarnaniam vſque et Ambraciam miſſi: reliqui per Euboeam ad Oetaeos, et ſinum Maliacum, Phthiotas, Achaeos, et Theſſalos profecti. Suaſerunt hi, vt ad concilium coirent ad conſultandum in medium de pace et rebus Graeciae nouatis. Verum id vanum fuit, neque conuenerunt ciuitates, aduerſantibus (vti fama eſt) Lacedaemoniis, probatuſque conatus irritus primum in Peloponneſo fuit. Haec attexui, quo ſpiritus et excelſum animum declararem Periclis.

In expeditionibus ſuis ex ſecuritate ſummam eſt laudem conſequutus. Neque enim proelium, cuius valde dubia alea et periculum eſſet, iniit libenter, neque eos, qui coeptis ex praecipitibus praeclaros ſucceſſus habuerant, et celebrabantur, vt claros duces duxit ſequendos aut imitandos: ſemperque vox haec eius audita ad ciues eſt, quatenus facere ipſe poſſet, manſuros ipſos in perpetuum immortales. Quum cerneret Tolmidem Tolmaei,

21 Μαλέα] Recte habent Μαλιέα Vulcob. Anon. et Bodl. 3.

22 Καινοπραγίᾳ] Omnino legendum cum Anon. et Dacer. ex Mſ. κοινοπραγίᾳ. Sic in Galba p. 374. is ſcribit Virginio κοινοπραγεῖν, *communi conſilio agere.*

23 ὁρῶν δὲ Τολμίδην τὸν Τολμαίου etc.] Is enim in Laconicam incurſiones fecerat, Cephaleniam occuparat: et rebus ſatis proſpere ſuccedentibus, tandem ad Coroneam fuit a Boeotis maxima Athenienſium

διὰ τὰς πρότερον εὐτυχίας, καὶ διὰ τὸ τιμᾶσθαι διαφερόντως ἐκ τῶν πολεμικῶν, σὺν οὐδενὶ καιρῷ παρασκευαζόμενον εἰς Βοιωτίαν ἐμβαλεῖν, καὶ πεπεικότα τῶν ἐν ἡλικίᾳ τοὺς ἀρίστους καὶ φιλοτιμοτάτους ἐθελοντὶ στρατεύεσθαι, χιλίους γενομένους, ἄνευ τῆς ἄλλης δυνάμεως, κατέχειν ἐπειρᾶτο καὶ παρακαλεῖν ἐν τῷ δήμῳ, τὸ μνημονευόμενον εἰπών, ὡς, εἰ μὴ πείθοιτο Περικλεῖ, τόν γε σοφώτατον οὐχ ἁμαρτήσεται σύμβουλον ἀναμείνας χρόνον. τότε μὲν οὖν μετρίως εὐδοκίμησε τοῦτ' εἰπών, ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις ὡς ἀνηγγέλθη τεθνεὼς μὲν αὐτὸς Τολμίδης, περὶ Κορώνειαν ἡττηθεὶς μάχῃ, τεθνεῶτες δὲ πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ τῶν πολιτῶν, μεγάλην τοῦτο τῷ Περικλεῖ μετ' εὐνοίας δόξαν ἤνεγκεν, ὡς ἀνδρὶ φρονίμῳ καὶ φιλοπολίτῃ.

19. Τῶν δὲ στρατηγιῶν ἠγαπήθη μὲν ἡ περὶ Χερρόνησον αὐτοῦ μάλιστα, σωτήριος γενομένη τοῖς αὐτόθι κατοικοῦσι τῶν Ἑλλήνων. οὐ γὰρ μόνον ἐποίκους Ἀθηναίων χιλίους κομίσας ἔρρωσεν εὐανδρίᾳ τὰς πόλεις, ἀλλὰ καὶ τὸν αὐχένα διαζώσας ἐρύμασι καὶ προβλήμασιν ἐκ θαλάτ-

maei, ob ſuperiores victorias, et laudem ex rebus bello geſtis inſignem, ſuam incurſionem alieno tempore moliri in Boeotiam, atque induxiſſe fortiſſimos quoſque ex iuuentute et animoſiſſimos, vt voluntarii ad mille, praeter reliquum delectum, nomina darent; retinere tentauit eum, et pro concione orauit, illud tritum dictum referens, ſi non crederet Pericli, at non erraturum tamen, ſi prudentiſſimum conſiliarium, operiretur tempus. Atque in praeſentia quidem laudem ex hoc dicto conſequutus eſt mediocrem: paucis poſt diebus, quum cecidiſſe nuntiatum eſt, Tolmidem ipſum apud Coroneam acie fuſum, multoſque et fortes ciues occubuiſſe, tunc vero magnam prudentiae et amoris in ciues ex ea re cum beneuolentia retulit laudem.

Inter expeditiones eius commendata in primis illa in Cherſoneſum fuit, quae Graecis illius incolis loci fuit in primis ſalutaris. Non ſolum enim robore mille colonorum Athenienſium, quos eo vexit, confirmauit ciuitates, verum etiam ceruicem amplexus propugnaculis et munitionibus ex vno mari

in ſium clade victus et caeſus cum exercitu. Diodorus lib. XI. fine, et XII. initio fere. Meminit Thucyd. lib. I. *Xylander.*

της εἰς θάλατταν, ἀπετείχισε τὰς καταδρομὰς τῶν Θρακῶν περικεχυμένων τῇ Χερρονήσῳ· καὶ πόλεμον ἐνδελεχῆ καὶ βαρὺν ἐξέκλεισεν, ᾧ συνείχετο πάντα τὸν χρόνον ἡ χώρα, βαρβαρικαῖς ἀναμεμιγμένη γειτνιάσεσι, καὶ γέμουσα λῃστηρίων ὁμόρων καὶ συνοίκων. ἐθαυμάσθη δὲ καὶ διεβοήθη πρὸς τοὺς ἐκτὸς ἀνθρώπους, περιπλεύσας Πελοπόννησον, ἐκ Πηγῶν τῆς Μεγαρικῆς ἀναχθεὶς ἑκατὸν τριήρεσιν. οὐ γὰρ μόνον ἐπόρθησε τῆς παραλίας [24] πόλεις [25], ὡς Τολμίδης πρότερον, ἀλλὰ καὶ πόῤῥω θαλάττης προελθὼν, τοῖς ἀπὸ τῶν νεῶν ὁπλίταις τοὺς μὲν ἄλλους εἰς τὰ τείχη συνέστειλε, δείσαντας αὐτοῦ τὴν ἔφοδον, ἐν δὲ Νεμέᾳ Σικυωνίους ὑποστάντας καὶ συνάψαντας μάχην, κατὰ κράτος τρεψάμενος, ἔστησε τρόπαιον. ἐκ δ' Ἀχαΐας, φίλης οὔσης, στρατιώτας ἀναλαβὼν εἰς τὰς τριήρεις, ἐπὶ τὴν ἀντιπέρας Ἤπειρον ἐκομίσθη τῷ στόλῳ, καὶ παραπλεύσας τὸν Ἀχελῷον, Ἀκαρνανίαν κατέδραμε· καὶ κατέκλεισεν Οἰνεάδας εἰς τὸ τεῖχος, καὶ τεμὼν τὴν γῆν καὶ κακώσας, ἀπῆρεν ἐπ' οἴκου· φοβερὸς μὲν φανεὶς τοῖς πολεμίοις,

in alterum, incurſiones prohibuit circumfuſorum Cherſoneſo Thracum, bellumque perpetuum et graue excluſit, quo ea regio barbaris commixta accolis, et plena latrociniorum tam finitimorum, quam inteſtinorum, ſemper erat infeſta. Et vero etiam ex ea expeditione, qua centum triremium claſſe ex Pegis Megaricae ſoluens Peloponneſum circumuectus eſt, laudem nomenque retulit apud exteras nationes inſigne. Neque enim maritima modo oppida, vt ante Tolmides, vaſtauit, ſed et in continentem longe progreſſus naualibus copiis, caeteros intra moenia redegit, formidantes eius aduentum. Apud Nemeam vero excipientes ipſum Sicyonios et proelio decertantes fudit fugauitque, ac tropaeum ibi excitauit. Ex Achaia, quae foederata erat Athenienſibus, adſcriptis in claſſem militibus, ad oppoſitam continentem delatus eſt: quumque praeterlegiſſet Acheloum, depopulatus eſt Acarnaniam, atque Oeneadas intra muros compulit: quorum vaſtatis foedatiſque finibus, recepit ſe domum; quum terribilem hoſtibus ſe,
cautum

24 Παραλίου] Bodl. 3. Iuntina [τὰς παραλίας Anonym.] et Aldina τῆς παραλίας, recte. 25 πόλιν Bodl. 3.

ἀσφαλὴς δὲ καὶ δραστήριος τοῖς πολίταις. οὐδὲν γὰρ οὐδ' ἀπὸ τύχης πρόσκρουσμα συνέβη περὶ τοὺς στρατευομένους.

20. Εἰς δὲ τὸν Πόντον εἰσπλεύσας στόλῳ μεγάλῳ καὶ κεκοσμημένῳ λαμπρῶς, ταῖς μὲν Ἑλληνίσι πόλεσιν, ὧν ἐδέοντο, διεπράξατο, καὶ προσηνέχθη φιλανθρώπως· τοῖς δὲ περιοικοῦσι βαρβάροις ἔθνεσι, καὶ βασιλεῦσιν αὐτῶν καὶ δυνάσταις ἐπεδείξατο μὲν τῆς δυνάμεως τὸ μέγεθος, καὶ τὴν ἄδειαν, καὶ τὸ θάρσος, ᾗ βούλοιντο, πλεόντων, καὶ πᾶσαν ὑφ' αὑτοῖς πεποιημένων τὴν θάλασσαν. Σινωπεῦσι δὲ τρισκαίδεκα ναῦς ἀπέλιπε μετὰ Λαμάχου, καὶ στρατιώτας ἐπὶ Τιμησίλεων τύραννον. ἐκπεσόντος δὲ τούτου καὶ τῶν ἑταίρων, ἐψηφίσατο πλεῖν εἰς Σινώπην Ἀθηναίων ἐθελοντὰς ἑξακοσίους, καὶ συγκατοικεῖν Σινωπεῦσι, νειμαμένους οἰκίας καὶ χώραν, ἣν πρότερον οἱ τύραννοι κατεῖχον. τἄλλα δ' οὐ συνεχώρει ταῖς ὁρμαῖς τῶν πολιτῶν, οὐδὲ συνεξέπιπτεν, ὑπὸ ῥώμης καὶ τύχης τοσαύτης ἐπαιρομένων Αἰγύπτου τε πάλιν ἀντιλαμβάνεσθαι, καὶ κινεῖν τῆς βασιλέως ἀρχῆς τὰ πρὸς θαλάσσῃ. πολλοὺς δὲ καὶ Σικελίας ὁ δύσερως ἐκεῖνος ἤδη καὶ δύσποτμος ἔρως εἶχεν, ὃν ὕστερον ἐξέκαυσαν οἱ περὶ τὸν Ἀλκιβιάδην ῥήτορες. ἦν

cautum ſtrenuumque oſtendiſſet ciuibus. Nullum enim damnum, ne fortuitum quidem, oblatum eſt militibus.

Magna etiam et egregie inſtructa claſſe petiuit Pontum, vbi ciuitatibus Graecis, quae poſtulaſſent, confecit, eaſque benigne habuit. Vicinis barbaris nationibus, earumque regibus et dynaſtis, magnitudinem oſtentauit virium populi Athenienſis, ſecuritatemque et audaciam, quo vellet cumque, nauigantis, atque totius domini maris. Sinopenſibus naues cum Lamacho tredecim reliquit, et auxilium contra Timeſilaum tyrannum. Quo cum amicis eiecto tulit ad populum, vt ſexcenti ciues Athenienſes voluntarii mitterentur ad frequentandam Sinopen, et ad incolenda vna cum Sinopenſibus tecta, agrumque, quem tenuerant ante tyranni. In reliquis non obſecundauit cupiditati ciuium, neque illorum impetu ablatus eſt, quum tantis viribus et ſecundis rebus elati Aegyptum geſtirent de integro vendicare, et tentare oram maritimam regi parentem. Pleroſque etiam Siciliae infauſtus et infelix tenebat aeſtus, quem poſtea oratores ex Alcibiadis factione

δὲ καὶ Τυῤῥηνία καὶ Καρχηδὼν ἐνίοις ὄνειρος, οὐκ ἀπ' ἐλπίδος, διὰ τὸ μέγεθος τῆς ὑποκειμένης ἡγεμονίας, καὶ τὴν εὔροιαν τῶν πραγμάτων.

21. Ἀλλ' ὁ Περικλῆς κατεῖχε τὴν ἐκδρομὴν ταύτην, καὶ περιέκοπτε τὴν πολυπραγμοσύνην· καὶ τὰ πλεῖστα τῆς δυνάμεως ἔτρεπεν εἰς φυλακὴν καὶ βεβαιότητα τῶν ὑπαρχόντων, μέγα ἔργον ἡγούμενος ἀνείργειν Λακεδαιμονίους, καὶ ὅλως ὑπεναντιούμενος ἐκείνοις, ὡς ἄλλοις τε πολλοῖς ἔδειξε, καὶ μάλιστα τοῖς περὶ τὸν ἱερὸν πραχθεῖσι πόλεμον. ἐπεὶ γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι στρατεύσαντες εἰς Δελφοὺς, Φωκέων ἐχόντων τὸ ἱερὸν, Δελφοῖς ἀπέδωκαν, εὐθὺς ἐκείνων ἀπαλλαγέντων, ὁ Περικλῆς ἐπιστρατεύσας, πάλιν εἰσήγαγε τοὺς Φωκέας. καὶ τῶν Λακεδαιμονίων, ἣν ἔδωκαν αὐτοῖς Δελφοὶ προμαντείαν, εἰς τὸ μέτωπον ἐγκολαψάντων [26] τοῦ χαλκοῦ λύκου [27], λαβὼν καὶ αὐτὸς προμαντείαν τοῖς Ἀθηναίοις, εἰς τὸν αὐτὸν λύκον κατὰ τὴν δεξιὰν πλευρὰν ἐνεχάραξεν.

22. Ὅτι δ' ὀρθῶς ἐν τῇ Ἑλλάδι τὴν δύναμιν τῶν

inflammauerunt. Aliqui Hetruriam et Carthaginem ſomniabant. Nec vana nitebantur ſpe propter imperii, quod obtinebant, molem, et rerum curſum ſecundarum.

Caeterum compreſſit hanc excurſionem Pericles, et effrenatam rerum gerendarum praecidit auiditatem. Opes autem pene omnes conuertit ad tuenda et confirmanda ea, quae iam obtinebant, rem praeclaram ratus, ſi reprimere Lacedaemonios valerent: his enim omnino erat infeſtus; quod cum aliis rebus multis, tum actis in bello ſacro declarauit. Nam quum Lacedaemonii cum exercitu profecti Delphos reſtituiſſent ciuibus delubrum, quod tenebant Phocenſes, confeſtim ab illorum diſceſſu Pericles admoto exercitu reduxit eo Phocenſes. Quum Lacedaemonii autem, quam eis Delphi dederant, in oraculis praerogatiuam inſculpſiſſent in frontem aenei lupi, accepit ipſe quoque Athenienſibus eam praerogatiuam, eamque in eiuſdem lupi dextrum latus incidit.

Recte vero atque ordine Athenienſium eum copias in Graecia

26 ἐκκοψάντων Vulcob. 27 κύκλου idem.

28 Αὐτοὺ

Ἀθηναίων συνεῖχεν, ἐμαρτύρησεν αὐτὰ [28] τὰ γενόμενα. πρῶτον μὲν γὰρ Εὐβοεῖς ἀπέστησαν, ἐφ' οὓς διέβη μετὰ δυνάμεως. εἶτ' εὐθὺς ἀπηγγέλλοντο Μεγαρεῖς ἐκπεπολεμωμένοι [29], καὶ στρατιὰ πολεμίων ἐπὶ τοῖς ὅροις τῆς Ἀττικῆς οὖσα, Πλειστώνακτος ἡγουμένου, βασιλέως Λακεδαιμονίων. πάλιν οὖν ὁ Περικλῆς κατὰ τάχος ἐκ τῆς Εὐβοίας ἀνεκομίζετο πρὸς τὸν ἐν τῇ Ἀττικῇ πόλεμον· καὶ συνάψαι μὲν εἰς χεῖρας οὐκ ἐθάρσησε πολλοῖς καὶ ἀγαθοῖς ὁπλίταις προκαλουμένοις· ὁρῶν δὲ τὸν Πλειστώνακτα νέον ὄντα κομιδῇ, χρώμενον δὲ μάλιστα Κλεανδρίδῃ τῶν συμβούλων, ὃν οἱ ἔφοροι φύλακα καὶ πάρεδρον αὐτῷ διὰ τὴν ἡλικίαν συνέπεμψαν, ἐπειρᾶτο τούτου κρύφα· καὶ ταχὺ διαφθείρας χρήμασιν αὐτὸν, ἔπεισεν ἐκ τῆς Ἀττικῆς

Graecia detinuisse, quae consequuta sunt, demonstrarunt. Siquidem primum Euboei defecerunt, aduersus quos traiecit cum exercitu. Mox Megarenses ad arma nunciatum est iuisse, et exercitum hostium, duce Lacedaemoniorum rege Plistonacte, fines Atticos ingressum. Itaque recepit se Pericles confestim ex Euboea ad bellum domesticum: manum vero dubitauit cum multis et fortissimis militibus conserere lacessentibus. Sed quum videret, Plistonactem admodum adolescentem esse, et consilio praecipue vti Cleandridae, (quem custodem Ephori et consultorem ei propter aetatem adiunxerant) solicitauit eum clam, breuique delinitum muneribus induxit, ex Attica terra vt abduceret

28 Αὐτὰ τὰ γενόμενα] Magis placet αὐτῷ, ex Bodl. 3.

29 Ἐκπεπολεμημένοι] Legendum arbitror ἐκπεπολεμωμένοι, *bellum mouere defecisse:* [et ita dat Anonym.] Lapus diuerso sensu: *Megarenses ciuitate exactos:* quasi vero ἐκπολεμοῦσθαι, passiua quamuis inclinatione, id significet. Thucydides hac de re loquens lib. I. Megarenses ait, Corinthiis, Sicyoniis et Epidauriis adscitis, ab Atheniensibus defecisse, praesidiumque eorum obtruncasse; vt videas, quam recte Lapus intellexerit, aut quam de re sollicitus fuerit. Et quidem paulo post [p. 370, 10. edit. Lond.] iterum dixit Plutarchus eodem modo, ὡς ὅσον οὐδέπω Πελοποννησίων ἐκπεπολεμωμένων πρὸς αὐτούς. *Xylander.* Vtitur eadem voce in Agesilao, p. 385. ἐξεπολεμώθησαν οἱ δῆμοι: immo et περὶ Ἴσιδ. p. 677. συνελκόμενοι (l. συνηλκωμένοι) καὶ συνεκπολεμούμενοι (l. συνεκπεπολεμωμένοι) πρὸς ἀλλήλους. Hanc emendationem probat Saluinius et Dacer.

ἀπαγαγεῖν τοὺς Πελοποννησίους. ὡς δ' ἀπεχώρησεν ἡ στρα-
τιὰ καὶ διελύθη κατὰ πόλεις, βαρέως φέροντες οἱ Λακε-
δαιμόνιοι, τὸν μὲν βασιλέα χρήμασιν ἐζημίωσαν, ὧν τὸ
πλῆθος οὐκ ἔχων ἐκτίσαι, μετέστησεν ἑαυτὸν ἐκ Λακεδαί-
μονος· τοῦ δὲ Κλεανδρίδου φεύγοντος θάνατον κατέγνω-
σαν. οὗτος δ' ἦν πατὴρ Γυλίππου, τοῦ περὶ Σικελίαν Ἀθη-
ναίους καταπολεμήσαντος. ἔοικε δ' ὥσπερ συγγενικὸν αὐ-
τῷ προστρίψασθαι νόσημα τὴν φιλαργυρίαν ἡ φύσις, ὑφ'
ἧς καὶ αὐτὸς αἰσχρῶς ἐπὶ κακοῖς ἔργοις ἁλοὺς, ἐξέπεσε
τῆς Σπάρτης. ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς περὶ Λυσάνδρου δεδη-
λώκαμεν.

23. Τοῦ δὲ Περικλέους ἐν τῷ τῆς στρατηγίας ἀπολο-
γισμῷ δέκα ταλάντων ἀνάλωμα γράψαντος, ἀνηλωμέ-
νων εἰς τὸ δέον, ὁ δῆμος ἀπεδέξατο, μὴ πολυπραγμονή-
σας, μηδ' ἐλέγξας τὸ ἀπόῤῥητον. ἔνιοι δ' ἱστορήκασιν,
ὧν ἐστι καὶ Θεόφραστος ὁ φιλόσοφος, ὅτι καθ' ἕκαστον ἐνι-
αυτὸν εἰς τὴν Σπάρτην ἐφοίτα δέκα τάλαντα παρὰ τοῦ
Περικλέους, οἷς τοὺς ἐν τέλει πάντας θεραπεύων, παρῃτεῖ-
το τὸν πόλεμον, οὐ τὴν εἰρήνην ὠνούμενος, ἀλλὰ τὸν χρόνον,
ἐν ᾧ παρασκευασάμενος καθ' ἡσυχίαν, ἔμελλε πολεμή-
σειν βέλτιον. εὐθὺς οὖν ἐπὶ τοὺς ἀφεστῶτας τραπόμενος,

ceret Peloponneſios. Exercitu reducto, et per oppida dilapſo, offenſi Lacedaemonii, regi mulctam pecuniariam dixerunt; cuius ſummae quum ſoluendae non eſſet, exilio ſolum vertit: Cleandridam, qui profugerat, rei capitalis damnauerunt. Pater hic fuit Gylippi, qui Athenienſes in Sicilia contudit. Videtur autem morbus ei ex natura gentilitius auaritia fuiſſe, cuius impulſu hic quoque, foedorum compertus facinorum, eiectus Sparta eſt. Caeterum haec in rebus geſtis ſumus Lyſandri perſequuti.

In rationes expeditionis huius ſumtum decem talentorum retulit Pericles vtiliter expenſum, quod populus, non anxie perſcrutato vel excuſſo arcano, comprobauit. Sunt qui ſcriptum reliquerunt, (inter quos eſt Theophraſtus philoſophus) dena talenta quotannis miſſitata a Pericle Spartam, quibus omnes, qui in magiſtratu erant, concilians, bellum amolitus eſt, haud redimens pacem, ſed ſpatium, quo, praeparatis per otium omnibus, bellum erat commodius geſturus. Mox conuertit ſe in eos, qui deſciuerant.

Tranſmiſit

καὶ διαβὰς εἰς Εὔβοιαν, πεντήκοντα ναυσὶ καὶ πεντακισχιλίοις ὁπλίταις κατεστρέψατο τὰς πόλεις. καὶ Χαλκιδέων μὲν [30] τὰς ἱπποβότας λεγομένες, πλέτῳ καὶ δόξῃ διαφέροντας, ἐξέβαλεν· Ἑστιαιεῖς [31] δὲ πάντας ἀναστήσας ἐκ τῆς χώρας, Ἀθηναίες κατῴκισε· μόνοις τέτοις ἀπαραιτήτως χρησάμενος, ὅτι ναῦν Ἀττικὴν αἰχμάλωτον λαβόντες, ἀπέκτειναν τὰς ἄνδρας.

24. Ἐκ τέτε γενομένων σπονδῶν Ἀθηναίοις καὶ Λακεδαιμονίοις εἰς ἔτη τριάκοντα, ψηφίζεται τὸν εἰς Σάμον πλᾶν, αἰτίαν ποιησάμενος κατ' αὐτῶν, ὅτι τὸν πρὸς Μιλησίες κελευόμενοι διαλύσασθαι πόλεμον, ἐχ ὑπήκεον. ἐπεὶ δ' Ἀσπασίᾳ χαριζόμενος δοκεῖ πρᾶξαι τὰ πρὸς Σαμίες, ἐνταῦθ' ἂν εἴη καιρὸς διαπορῆσαι μάλιστα περὶ τῆς ἀνθρώπε, τίνα τέχνην, ἢ δύναμιν τοσαύτην ἔχεσα, τῶν τε πολιτικῶν τὰς πρωτεύοντας ἐχειρώσατο, καὶ τοῖς φιλοσόφοις ἐ φαῦλον, ἐδ' ὀλίγον ὑπὲρ αὐτῆς παρέσχε λόγον. ὅτι μὲν γὰρ ἦν Μιλησία γένος, Ἀξιόχε θυγάτηρ, ὁμολογεῖται. φασὶ δ' αὐτὴν Θαργηλίαν τινὰ τῶν

Transmisit in Euboeam quinquaginta nauibus, et quinque millibus militum. Ibi oppida redegit in potestatem. Inter Chalcidenses, eos, qui Hippobotae appellabantur, opibus et autoritate primos, expulit: Hestienses autem omnes exterminauit, eoque coloniam deduxit Atheniensium, hac vsus in eos saeuitia, quod illi, naui quadam capta Attica, omnes, qui in ea erant, contrucidassent.

Exin pactis inter Athenienses et Lacedaemonios induciis in triginta annos, effecit, vt populus expeditionem iuberet in Samios. Causam aduersus eos hanc praetendit, quod bellum iussi cum Milesiis dirimere, non obtemperarent. At quia ea, quae in Samios gessit, in gratiam fecisse Aspasiae creditur, non sit incongruum, hoc maxime loco, considerare, quae ars, quaeue vis in ea tanta fuerit, vt principes habuerit ciuitatis in potestate, et philosophi praeclaram celebremque mentionem eius fecerint. Et quidem Mileto ortam fuisse, Axiochi filiam, in confesso est. Aiunt, eam vestigiis institisse Thargeliae cuiusdam ex

30 Χαλκιδέων δὲ] Potius Χαλκιδέων μὲν: sequitur enim, Ἑστιαιεῖς δέ.

31 Ἑστιεῖς Bodl. 3. Iunt. Ald.

32 τὰς

παλαιῶν Ἰάδων ζηλώσασαν, ἐπιθέσθαι τοῖς δυνατωτάτοις ἀνδράσι. καὶ γὰρ ἡ Θαργηλία, τό τ' εἶδος εὐπρεπὴς γενομένη, καὶ χάριν ἔχουσα μετὰ δεινότητος, πλείστοις μὲν Ἑλλήνων συνῴκησεν ἀνδράσι, πάντας δὲ προσεποίησε βασιλεῖ τοὺς πλησιάσαντας αὐτῇ, καὶ ταῖς πόλεσι μηδισμοῦ δι' ἐκείνων ὑπέσπειρεν ἀρχὰς, δυνατωτάτων ὄντων καὶ μεγίστων. τὴν δ' Ἀσπασίαν οἱ μὲν ὡς σοφήν τινα καὶ πολιτικὴν ὑπὸ τοῦ Περικλέους σπουδασθῆναι λέγουσι. καὶ γὰρ Σωκράτης ἔστιν ὅτε μετὰ τῶν γνωρίμων ἐφοίτα, καὶ τὰς γυναῖκας ἀκροασομένας οἱ συνήθεις ἦγον ὡς αὐτὴν [32], καίπερ οὐ κοσμίου προεστῶσαν ἐργασίας, οὐδὲ σεμνῆς, ἀλλὰ παιδίσκας ἑταιρούσας τρέφουσαν. Αἰσχίνης δέ φησι, καὶ Λυσικλέα, τὸν προβατοκάπηλον, ἐξ ἀγενοῦς καὶ ταπεινοῦ τὴν φύσιν, Ἀθηναίων γενέσθαι πρῶτον, Ἀσπασίᾳ συνόντα μετὰ τὴν Περικλέους τελευτήν. ἐν δὲ τῷ Μενεξένῳ τῷ Πλάτωνος, εἰ καὶ μετὰ παιδιᾶς τὰ πρῶτα γέγραπται, τοσοῦτόν γ' ἱστορίας ἔνεστιν, ὅτι δόξαν εἶχε τὸ

ex veteribus mulieribus Ionicis, et arrepſiſſe ad amicitiam eorum, quorum ſummae erant opes. Quippe Thargelia, quae venuſta eſſet facie, cuique lepos cum acumine ineſſet, habuit cum plurimis Graecis conſuetudinem, omneſque, quibus conſueuiſſet, conciliauit regi: quorum opera, virorum potentiſſimorum et primorum, ſparſit furtim in vrbibus Medicae contagionis rudimenta. At Aſpaſiam aliqui, quod prudens eſſet et tractandae callens reipublicae, cultam aiunt a Pericle. Et ipſe etiam frequentauit eam cum familiaribus Socrates, foeminaſque ad audiendam eam duxerunt familiares: licet officinam tractaret parum decoram et honeſtam, quae puellas ad quaeſtum corpore faciundum aleret. Aeſchines Lyſiclem quoque refert pecorum cauponem, qui conſuetudinem poſt obitum Periclis cum Aſpaſia habuit, ex homine natura inerti et abiecto, principem euaſiſſe Athenis. In Menexeno Platonis, quamuis principium ſcriptum iocoſe ſit, tantum ineſt hiſtoriae tamen, famam tenuiſſe, ob dicendi artem multis

32 *τὰς γυναῖκας ἀκροασομένας οἱ συνήθεις ἦγον εἰς αὐτὴν*] Xylander vertit: *et mulieres ad eam audiendam mittere ſolebant propinqui aut parentes.* et annotat: Locus in Graeco eſt mancus: diuinaui igitur. [Caeterum pro εἰς Vulcob. ὡς legit.]

33 Ἐν

γύναιον ἐπὶ ῥητορικῇ πολλοῖς Ἀθηναίων ὁμιλεῖν. Φαίνεται μέντοι μᾶλλον ἐρωτική τις ἡ τοῦ Περικλέους ἀγάπησις γενομένη πρὸς Ἀσπασίαν. ἦν μὲν γὰρ αὐτῷ γυνὴ προσήκουσα μὲν κατὰ γένος, συνῳκηκυῖα δ' Ἱππονίκῳ πρότερον, ἐξ οὗ Καλλίαν ἔτεκε τὸν πλούσιον· ἔτεκε δὲ καὶ παρὰ τῷ Περικλεῖ Ξάνθιππον καὶ Πάραλον. εἶτα τῆς συμβιώσεως οὐκ οὔσης αὐτοῖς ἀρεστῆς, ἐκείνην μὲν ἑτέρῳ βουλομένην συνεξέδωκεν, αὐτὸς δὲ τὴν Ἀσπασίαν λαβὼν, ἔστερξε διαφερόντως. καὶ γὰρ ἐξιὼν, ὥς φασι, καὶ εἰσιὼν ἀπ' ἀγορᾶς, ἠσπάζετο καθ' ἡμέραν αὐτὴν μετὰ τοῦ καταφιλεῖν. ἐν δὲ ταῖς κωμῳδίαις Ὀμφάλη τε νέα καὶ Δηϊάνειρα καὶ πάλιν Ἥρα προσαγορεύεται. Κρατῖνος δ' ἄντικρυς παλλακὴν αὐτὴν εἴρηκεν ἐν τούτοις·

—Ἥραν τε οἱ Ἀσπασίαν τίκτει,
Καὶ καταπυγοσύνην παλλακὴν κυνώπιδα.

δοκεῖ δὲ καὶ τὸν νόθον ἐκ ταύτης τεκνῶσαι, περὶ οὗ πεποίηκεν Εὔπολις ἐν Δημοσίοις [33] αὐτὸν μὲν οὕτως ἐρωτῶντα·

Ὁ νόθος δέ μοι ζῇ;

multis vſam Athenienſibus mulierem. Atqui laſciuum fuiſſe amorem equidem citius dixerim in Aſpaſiam Periclis; ſiquidem vxorem habebat propinquam ſuam, quae ante nupta Hipponico fuerat, et illi Calliam ediderat diuitem illum: peperit etiam in matrimonio Periclis, Xanthippum et Paralum. Poſtea autem quum eſſet matrimonium vtrique odioſum, collocauit eam alteri non inuitam. Inde Aſpaſiam vxorem duxit, quam mire dilexit; nam, ſiue exiret, ſiue rediret a foro, ſemper eam amplexus oſculabatur. In comoediis noua Omphale et Deianira, alias Iuno nominatur. Cratinus diſerte pellicem appellauit hiſce verſibus:

Iunonem Aſpaſiam parit,
Et impudicam et pellicem, inuerecundamque.

Nothum etiam genuiſſe ex ea opinio eſt, de quo in Demis Eupolis eum inducit ſic rogantem:

Ecquid nothus ſupereſt mihi?

et

33 Ἐν Δημοσίοις] Scribendum ita Noſter ſupra p. 339. [ita viderunt omnes, ἐν Δήμοις. ita etiam Anonym.] citant Athenaeus, et Pollux, et

34 Πυρω-

τὸν δὲ Πυρωνίδην [34] ἀποκρινόμενον·

Καὶ πάλαι γ' ἂν ἦν ἀνὴρ,
Εἰ μὴ τὸ τῆς πόρνης ὑποῤῥώδει [35] κακόν.

Οὕτω δὲ τὴν Ἀσπασίαν ὀνομαστὴν καὶ κλεινὴν γενέσθαι λέγουσιν, ὥστε καὶ Κῦρον τὸν πολεμήσαντα βασιλεῖ περὶ τῆς τῶν Περσῶν ἡγεμονίας, τὴν ἀγαπωμένην ὑπ' αὐτοῦ μάλιστα τῶν παλλακίδων Ἀσπασίαν ὀνομάσαι, καλουμένην Μιλτὼ πρότερον. ἦν δὲ Φωκαῒς [36] τὸ γένος, Ἑρμοτίμου θυγάτηρ· ἐν δὲ τῇ μάχῃ Κύρου πεσόντος, ἀπαχθεῖσα πρὸς βασιλέα, πλεῖστον ἴσχυσε. καὶ ταῦτα μὲν ἐπελθόντα τῇ μνήμῃ κατὰ τὴν γραφὴν, ἀπώσασθαι καὶ παρελθεῖν, ἴσως ἀπάνθρωπον ἦν.

25. Τὸν δὲ πρὸς Σαμίους πόλεμον [37] αἰτιῶνται μάλιστα τὸν Περικλέα ψηφίσασθαι διὰ Μιλησίους, Ἀσπασίας δεηθείσης. αἱ γὰρ πόλεις ἐπολέμουν τὸν περὶ Πριήνης πόλεμον· καὶ κρατοῦντες οἱ Σάμιοι, παύσασθαι τῶν

et Pyronidem respondentem:

Esset profecto vir dies vel ante plurimos,
Scorti nisi subtimuisset infortunium.

Adeo memorant autem celebrem Aspasiam et nobilem fuisse, vt, qui cum rege Persarum de regno bellum gessit, Cyrus eam, quam in pellicibus adamabat praecipue, vocauerit Aspasiam, cui fuerat ante Milto nomen. Ex Phocide orta filia fuit Hermotimi: occiso in acie Cyro, deducta ad regem plurimum potuit. Haec mihi inter scribendum occurrerunt, quae reiicere et transire durum fortassis fuisset.

Porro bellum in Samios, Milesiorum potissimum gratia, queruntur precibus adductum Aspasiae Periclem suasisse; siquidem ciuitates hae de Priene certabant armis. Victores autem Samii, iubentibus

34 Πυρωνίδην] Haud dubie Μυρωνίδην: quem inter Periclis aequales fuisse non historiae modo demonstrant, sed et supra p. 357. eo nomine cum aliis recitatur. *Xylander.* [et ita quoque legit Anonym.]

35 ὑπωῤῥώδει Bodl. 3.

36 Φωκαῒς] De Phocaea Phocensem fecit Lapus, de Aeolica Parnasiam scilicet. *Xylander.*

37 τὸν δὲ πρὸς Σαμίους πόλεμον etc.] Thucyd. lib. I. *Cruser.*

Ἀθηναίων κελευόντων, καὶ δίκας λαβεῖν καὶ δοῦναι παρ' αὐτοῖς, οὐκ ἐπείθοντο. πλεύσας οὖν ὁ Περικλῆς, τὴν μὲν οὖσαν ὀλιγαρχίαν κατέλυσεν ἐν Σάμῳ· τῶν δὲ πρώτων λαβὼν ὁμήρους πεντήκοντα καὶ παῖδας ἴσους, εἰς Λῆμνον ἀπέστειλε. καίτοι φασὶν, ἕκαστον μὲν αὐτῷ τῶν ὁμήρων διδόναι τάλαντον ὑπὲρ ἑαυτοῦ, πολλὰ δ' ἄλλα τοὺς μὴ θέλοντας ἐν τῇ πόλει γενέσθαι δημοκρατίαν. ἔτι δὲ Πισσούθνης ὁ Πέρσης, ἔχων τινὰ πρὸς Σαμίους εὔνοιαν, ἀπέστειλεν αὐτῷ μυρίους χρυσοῦς, παραιτούμενος τὴν πόλιν. οὐ μὴν ἔλαβε τούτων οὐδὲν ὁ Περικλῆς, ἀλλὰ χρησάμενος, ὥσπερ ἐγνώκει, τοῖς Σαμίοις, καὶ καταστήσας δημοκρατίαν, ἀπέπλευσεν εἰς τὰς Ἀθήνας. οἱ δ' εὐθὺς ἀπέστησαν, ἐκκλέψαντος αὐτοῖς τοὺς ὁμήρους Πισσούθνου, καὶ τἄλλα παρεσκευάσαντο πρὸς τὸν πόλεμον. αὖθις οὖν ὁ Περικλῆς ἐξέπλευσεν ἐπ' αὐτοὺς, οὐχ ἡσυχάζοντας, οὐδὲ κατεπτηχότας, ἀλλὰ καὶ πάνυ προθύμως ἐγνωκότας ἀντιλαμβάνεσθαι τῆς θαλάττης. γενομένης δὲ καρτερᾶς ναυμαχίας περὶ νῆσον, ἣν Τραγίας καλοῦσι, λαμπρῶς ὁ Περικλῆς ἐνίκα τέσσαρσι καὶ τεσσαράκοντα ναυσὶν, ἑβδομήκοντα καταναυμαχήσας, ὧν εἴκοσι στρατιώτιδες ἦσαν.

tibus arma deponere Athenienſibus, et apud ſe de controuerſia diſceptare, dicto non fuerunt audientes. Eo igitur cum claſſe profectus Pericles, paucorum vim, qui dominabantur Sami, diſſoluit, obſides accepit quinquaginta ex primoribus, totidemque pueros, quos miſit Lemnum. Sunt autem, qui tradant, obſides omnes ſingula talenta in capita ei ad ſe redimendum obtuliſſe, multa inſuper eos, qui a populari ditione abhorrebant. Ad haec Piſſuthnes Perſa, Samiorum ſtudioſus, ad veniam his impetrandam miſit ei decem millia aureorum: ex quibus ille tamen nihil accepit, ſed rebus apud Samios pro arbitrio ſuo compoſitis, translataque ad populum ſumma poteſtate, Athenas retro claſſe abiit. Mox illi rebellauerunt, quum opera Piſſuthnis obſides clam profugiſſent, bellumque ſumma ope pararunt. In quos iterum mouit Pericles; nec illi pacati fuerunt, aut metu perculſi, ſed maximo animo inſtituerunt mare aſſerere. Atrox proelium nauale, apud inſulam, quam Tragiam dicunt, fuit commiſſum, quo reportauit nobilem victoriam Pericles: qui quatuor et quadraginta nauibus oppreſſit ſeptuaginta, quarum erant armatae viginti.

26. Ἅμα δὲ τῇ νίκῃ καὶ τῇ διώξει τοῦ λιμένος κρατήσας, ἐπολιόρκει τοὺς Σαμίους, ἀμωσγέπως ἔτι τολμῶντας ἐπεξιέναι καὶ διαμάχεσθαι πρὸ τοῦ τείχους. ἐπεὶ δὲ μείζων ἕτερος στόλος ἦλθεν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ παντελῶς κατεκλείσθησαν οἱ Σάμιοι, λαβὼν ὁ Περικλῆς ἑξήκοντα τριήρεις, ἔπλευσεν εἰς τὸν ἔξω πόντον· ὡς μὲν οἱ πλεῖστοι λέγουσι, Φοινισσῶν νεῶν ἐπικούρων τοῖς Σαμίοις προσφερομένων, ἀπαντῆσαι καὶ διαγωνίσασθαι πορρωτάτω βουλόμενος· ὡς δὲ Στησίμβροτος, ἐπὶ Κύπρον στελλόμενος· ὅπερ οὐ δοκεῖ πιθανὸν εἶναι. ὁποτέρῳ δ᾽ οὖν ἐχρήσατο τῶν λογισμῶν, ἁμαρτεῖν ἔδοξε. πλεύσαντος γὰρ αὐτοῦ, Μέλισσος ὁ Ἰθαγένους, ἀνὴρ φιλόσοφος, στρατηγῶν τότε τῆς Σάμου, καταφρονήσας τῆς ὀλιγότητος τῶν νεῶν, ἢ τῆς ἀπειρίας τῶν στρατηγῶν, ἔπεισε τοὺς πολίτας ἐπιθέσθαι τοῖς Ἀθηναίοις. καὶ γενομένης μάχης, νικήσαντες οἱ Σάμιοι, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἄνδρας ἑλόντες, πολλὰς δὲ ναῦς διαφθείραντες, ἐχρῶντο τῇ θαλάσσῃ, καὶ παρετίθεντο τῶν ἀναγκαίων πρὸς τὸν πόλεμον, ὅσα μὴ πρότερον εἶχον. ὑπὸ δὲ τοῦ Μελίσσου καὶ Περικλέα φησὶν αὐτὸν Ἀριστοτέλης ἡττηθῆναι, ναυμαχοῦντα πρότερον. οἱ δὲ Σά-

Insequens victos occupauit portum, ac Samios obsedit; ne tum quidem fractos, sed eruptione pro muris proelium miscere plane ausos. Verum altera superueniente ex Athenis maiore classe, quum Samii vndique clausi essent, classe nauium sexaginta in exterum pelagus nauigauit, hoc consilio, (vt plerique autores sunt) quo nouo subsidio, quod ex Phoenicia veniebat Samiis, occurreret, et quam remotissime dimicaret cum eo, seu, vt Stesimbrotus, quo Cyprum peteret: quod non videtur consentaneum. Vtracunque fuerit eius deliberatio, videtur parum ei ex sententia cecidisse. Postquam enim profectus cum classe est, Melissus, Ithagenis, vir Philosophiae deditus, qui id temporis praetor erat Samiorum, contemta paucitate nauium, aut ducum imperitia, incitauit ciues, vt Athenienses adorirentur. Ita Samii, certamine commisso, fuderunt Athenienses, quorum permultis captis, multis etiam depressis nauibus, libero potiti sunt mari, atque necessaria ad bellum, quibus ante deficiebantur, importarunt. A Melisso ipsum etiam (ait Aristoteles) Periclem fuisse prius nauali proelio superatum. Captiuorum

Athe-

μιοι τὰς αἰχμαλώτας τῶν Ἀθηναίων ἀνθυβρίζοντες, ἔστιζον εἰς τὸ μέτωπον γλαῦκας[38]· καὶ γὰρ ἐκείνας οἱ Ἀθηναῖοι σάμαιναν. ἡ δὲ σάμαινα, ναῦς ἐστιν ὑπόπρωρος μὲν τὸ σίμωμα[39], κοιλοτέρα δὲ καὶ γαστροειδὴς, ὥστε καὶ ποντοπορεῖν καὶ ταχυναυτεῖν. ὅτω δ' ὠνομάσθη διὰ τὸ πρῶτον ἐν Σάμῳ φανῆναι, Πολυκράτας τυράννα κατασκευάσαντος. πρὸς ταῦτα τὰ στίγματα λέγασι καὶ τὸ Ἀριστοφάνειον ἠνίχθαι·

Σαμίων ὁ δῆμός ἐστιν ὡς πολυγράμματος!

27. Πυθόμενος δ' ὅν ὁ Περικλῆς τὴν ἐπὶ στρατοπέδα συμφορὰν, ἐβοήθει κατὰ τάχος. καὶ τᾶ Μελίσσα πρὸς αὐτὸν ἀντιταξαμένα κρατήσας, καὶ τρεψάμενος τὰς πολεμίας, εὐθὺς περιετείχιζε, δαπάνῃ καὶ χρόνῳ μᾶλλον, ἢ τραύμασι καὶ κινδύνοις τῶν πολιτῶν, περιγενέσθαι καὶ συνελεῖν τὴν πόλιν βαλόμενος. ἐπεὶ δὲ δυσχεραίνοντας τῇ τριβῇ τὰς Ἀθηναίας, καὶ μάχεσθαι προθυμαμένας, ἔργον ἦν κατασχεῖν, εἰς ὀκτὼ μέρη διελὼν τὸ πᾶν πλῆθος, ἀπεκλήρα, καὶ τῷ λαβόντι[40] τὸν λευκὸν κύαμον εὐωχεῖσθαι

Athenienſium Samii reddita contumelia, frontem inſcripſerunt noctua: vt ipſorum frontem ante Athenienſes Samaena. Eſt Samaena nauis prora demiſſa, concaua autem magis et ventricoſa, vt ad mare commodior et agilior ſit. Nomen hoc obtinuit, quod in Samo primo viſa ſit, a tyranno parata Polycrate. Ad haec ſtigmata aiunt Ariſtophanem obſcure alluſiſſe:

Samii periti literis quamplurimum.

At Pericles, nuntiata exercitus clade, tulit propere ſubſidium, ac Meliſſo acie fuſo fugatoque, hoſtes confeſtim muro circumvallauit, ſumtu et diuturnitate potius, quam vulneribus et periculis ciuium, vincere et ſubiugare ſtudens oppidum. Verum quum morae Athenienſes pertaeſos et pugnandi cupidos non facile eſſet reprimere, in octo partes diſtributis copiis, ſortem duxit, cui obueniſſet alba faba, huic epulari feriarique, dum pugnarent

38 Γλαῦκας] Malim γλαῦκα, numero ſingulari: vt poſtea, σάμαιναν.

39 σήμωμα Bodl. 3.

40 Λαβόντι] Forte λαχόντι. vide not. p. 193. ſic p. 377. τοῖς λαχᾶσιν.

καὶ σχολάζειν παρεῖχε, τῶν ἄλλων μαχομένων. διὸ καί φασι τοὺς ἐν εὐπαθείαις τισὶ γενομένους, λευκὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀπὸ τοῦ λευκοῦ κυάμου προσαγορεύειν. Ἔφορος δὲ καὶ μηχαναῖς χρήσασθαι τὸν Περικλέα, τὴν καινότητα θαυμάσαντα, Ἀρτέμωνος τοῦ μηχανικοῦ παρόντος, ὃν χωλὸν ὄντα, καὶ φορείῳ πρὸς τὰ κατεπείγοντα τῶν ἔργων προσκομιζόμενον, ὀνομασθῆναι Περιφόρητον. τοῦτο μὲν οὖν Ἡρακλείδης ὁ Ποντικὸς ἐλέγχει τοῖς Ἀνακρέοντος ποιήμασιν, ἐν οἷς ὁ περιφόρητος Ἀρτέμων ὀνομάζεται, πολλαῖς ἔμπροσθεν ἡλικίαις τοῦ περὶ Σάμον πολέμου, καὶ τῶν πραγμάτων ἐκείνων. τὸν δ' Ἀρτέμωνα φησὶ τρυφερόν μέν τινα τῷ βίῳ, καὶ πρὸς τοὺς φόβους μαλακὸν ὄντα καὶ καταπλῆγα, τὰ πολλὰ μὲν οἴκοι καθέζεσθαι, χαλκῆν ἀσπίδα τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ δυοῖν [41] οἰκετῶν ὑπερεχόντων, ὥστε μηδὲν ἐμπεσεῖν τῶν ἄνωθεν· εἰ δὲ βιασθείη προελθεῖν, ἐν κλινιδίῳ κρεμαστῷ παρὰ τὴν γῆν αὐτὴν περιφερόμενον [42] κομίζεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο κληθῆναι Περιφόρητον.

28. Ἐννάτῳ δὲ μηνὶ τῶν Σαμίων παραστάντων, ὁ Περικλῆς τὰ τείχη καθεῖλε, καὶ τὰς ναῦς παρέλαβε, καὶ

rent reliqui, permittebat. Vnde albam diem, qua quis genio indulſit, aiunt ab alba faba nominari. Addit Ephorus et machinis vſum Periclem, quum captus eſſet nouae rei admiratione, et habuiſſe ſecum Artemona mechanicum: quem, quod claudus eſſet, et, ſi quando neceſſitas eum vocaret ad opera, lectica deferretur, Periphoretum dictum. Id confutat Ponticus Heraclides verſibus Anacreontis, in quibus Artemonis Periphoreti multis ante bellum Samium et has res geſtas aetatibus mentio fit. Hic Artemona refert fuiſſe mollem hominem, meticuloſum et pauidum, domi fere reſidem, ſupra cuius caput, ne quid decideret ſuperne, duo ſerui clypeum aeneum tenerent. Quum neceſſe haberet exire, circumferri ſolitum in lectulo penſili humi pene: hinc nuncupatum Periphoretum.

Nono menſe Samii fecerant deditionem: quorum muros Pericles diruit, naues ademit, atque ingenti ſumma pecuniae eos

41 δυεῖν Bodl. 3. 42 παραφερόμενον Vulc. Bodl. 3.

χρήμασι πολλοῖς ἐζημίωσεν· ὧν τὰ μὲν εὐθὺς ἤνεγκαν οἱ Σάμιοι, τὰ δ' ἐν χρόνῳ ῥητῷ ταξάμενοι κατοίσειν, ὁμήρους ἔδωκαν. Δοῦρις δ' ὁ Σάμιος τούτοις ἐπιτραγῳδεῖ, πολλὴν ὠμότητα τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ Περικλέους κατηγορῶν, ἣν οὔτε Θουκυδίδης ἱστόρηκεν, οὔτ' Ἔφορος, οὔτ' Ἀριστοτέλης· ἀλλ' οὐδ' ἀληθεύειν ἔοικεν, ὡς ἄρα τοὺς τριηράρχους καὶ τοὺς ἐπιβάτας τῶν Σαμίων εἰς τὴν Μιλησίων ἀγορὰν ἀγαγὼν, καὶ σανίσι προσδήσας ἐφ' ἡμέρας δέκα, κακῶς ἤδη διακειμένους προσέταξεν ἀνελεῖν, ξύλοις τὰς κεφαλὰς συγκόψαντας, εἶτα προβαλεῖν ἀκήδευτα τὰ σώματα. Δοῦρις μὲν οὖν, οὐδ' ὅπου μηδὲν αὐτῷ πρόσεστιν ἴδιον πάθος, εἰωθὼς κρατεῖν τὴν διήγησιν ἐπὶ τῆς ἀληθείας, μᾶλλον ἔοικεν ἐνταῦθα δεινῶσαι τὰς τῆς πατρίδος συμφορὰς ἐπὶ διαβολῇ τῶν Ἀθηναίων. ὁ δὲ Περικλῆς καταστρεψάμενος τὴν Σάμον, ὡς ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ταφάς τε τῶν ἀποθανόντων κατὰ τὸν πόλεμον ἐνδόξους ἐποίησε, καὶ τὸν λόγον εἰπὼν, ὥσπερ ἔθος ἐστὶν, ἐπὶ τῶν σημάτων, ἐθαυμαστώθη. καταβαίνοντα δ' αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βήματος αἱ μὲν ἄλλαι γυναῖκες ἐδεξιοῦντο, καὶ στεφάνοις ἀνέδουν καὶ ταινίαις, ὥσπερ ἀθλητὴν νικηφόρον·

eos mulctauit, cuius partem repraesentauerunt Samii, reliquam pacti certa die soluere, obsides dederunt. Exaggerat haec Duris Samius, magnamque atrocitatem in Athenienses et Periclem confert, de qua nihil meminit, nec Thucydides, nec Ephorus, nec Aristoteles. Sed mentiri illum reor, trierarchos classiariosque Samios in forum Milesiorum eum produxisse, et asseribus decem dies alligasse, demum semianimis iam iussisse fustibus concidi capita, atque ita eos interfici: inde insepulta proiici cadauera. Verum enimuero videtur Duris, qui, vel vbi nullo priuato rapitur affectu, veritatis in historia solitus est limites transire, quo inuidiam Atheniensibus conflaret, atrocius patriae intendisse calamitates. Subacta Samo, vt regressus Athenas Pericles est, exsequias fecit splendide eorum, qui in bello occubuerant, orationemque funebrem de more habuit cum summa omnium admiratione. De suggestu descendentem caeterae foeminae salutabant, coronisque et vittis, vt athletam victorem ornarunt.

ἡ δ' Ἐλπινίκη προσελθοῦσα πλησίον· Ταῦτ', ἔφη, θαυμαστά, Περίκλεις, καὶ ἄξια στεφάνων, ὃς ἡμῖν πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἀπώλεσας πολίτας, οὐ Φοίνιξι πολεμῶν, οὐδὲ Μήδοις, ὥσπερ οὑμὸς ἀδελφὸς Κίμων, ἀλλὰ σύμμαχον καὶ συγγενῆ πόλιν καταστρεφόμενος. Ταῦτα τῆς Ἐλπινίκης λεγούσης, ὁ Περικλῆς μειδιάσας ἀτρέμα, λέγεται τὸ τοῦ Ἀρχιλόχου [43] πρὸς αὐτὴν εἰπεῖν·

Συ κἂν μύροισι γραῦς ἐοῦσ' ἠλείφεο [44].

θαυμαστὸν δέ τι καὶ μέγα φρονῆσαι, καταπολεμήσαντα τοὺς Σαμίους, φησὶν αὐτὸν ὁ Ἴων, ὡς τοῦ μὲν Ἀγαμέμνονος ἔτεσι δέκα βάρβαρον πόλιν, αὐτοῦ δὲ μησὶν ἐννέα τοὺς πρώτους καὶ δυνατωτάτους Ἰώνων ἑλόντος. καὶ οὐκ ἦν ἄδικος ἡ ἀξίωσις, ἀλλ' ὄντως πολλὴν ἀδηλότητα καὶ μέγαν ἔσχε κίνδυνον ὁ πόλεμος, εἴπερ, ὡς Θουκυδίδης φησὶ,

Elpinice vero propius accedens: Praeclara vero res, inquit, Pericles, et digna coronis, qui, dum bellum facis non Phoenicibus, aut Medis, ſicut meus fecit frater Cimon, ſed ſociam et cognatam vrbem exſcindis, multos nobis et fortes ciues amiſiſti. Sic fata Elpinice, ſubriſit Pericles, et ſubmiſſe hoc ei reſpondiſſe dicitur Archilochi:

Quando anus es, vngi minus tibi conuenit.

Deuictis Samiis, mire ſcribit ſupraque modum eum Ion animum ſuſtuliſſe, quod, quum barbaram vrbem Agamemnon decem annis, menſibus nouem ipſe principes Ionum et opulentiſſimos ſubiugaſſet. Neque iniuria gloriatus eſt; immo tam anceps ſors et diſcrimen tam ingens fuit huiuſce belli, vt, quod tradit Thucydides,

43 Ἀρχελάου Vulcob.

44 Οὐκ ἂν μύροισι γραῦς ἐοῦσ' ἠλείφεο] Xylander vertit: *Ne corpus vnguentis, anus, tuum linas.* annotatque: Ne hic quidem quicquam niſi coniecturam attuli. Exiſtimaui autem, ſenſum huius Archilochii carminis eſſe: non eſſe mulieri, iam prouectae praeſertim aetatis, de rebus geſtis et adminiſtratione reipublicae iudicandum aut diſputandum. Hoc modo alii etiam verſus Homericos vſurparunt. Fuiſſe autem iam tum vetulam Elpinicen, et ex temporum ratione, et ex Plutarchi loco, vbi de eius pro fratre apud Periclem deprecatione dixit, liquet: et Horatius quidem haud abſimili modo vetulam quandam reprehendit, lib. III. od. 15. Hactenus *Xylander.* Caeterum pro ἠλείφεο Vulcob. dat ἠλείφετο.

45 Κωλύων]

παρ' ἐλάχιστον ἦλθε Σαμίων ἡ πόλις ἀφελέσθαι τῆς θαλάττης τὸ κράτος Ἀθηναίους.

29. Μετὰ ταῦτα, κυμαίνοντος ἤδη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, Κερκυραίοις πολεμουμένοις ὑπὸ Κορινθίων, ἔπεισε τὸν δῆμον ἀποστεῖλαι βοήθειαν, καὶ προσλαβεῖν ἐῤῥωμένην ναυτικῇ δυνάμει νῆσον, ὡς ὅσον οὐδέπω Πελοποννησίων ἐκπεπολεμωμένων πρὸς αὐτούς. ψηφισαμένου δὲ τοῦ δήμου τὴν βοήθειαν, ἀπέστειλε δέκα ναῦς μόνας ἔχοντα Λακεδαιμόνιον, τὸν Κίμωνος υἱὸν, οἷον ἐφυβρίζων. πολλὴ γὰρ ἦν εὔνοια καὶ φιλία τῷ Κίμωνος οἴκῳ πρὸς Λακεδαιμονίους. ὡς ἂν οὖν, εἰ μηδὲν ἔργον μέγα, μηδ' ἐκπρεπὲς ἐν τῇ στρατηγίᾳ τοῦ Λακεδαιμονίου γένοιτο, προσδιαβληθείη μᾶλλον εἰς τὸν λακωνισμὸν, ὀλίγας αὐτῷ ναῦς ἔδωκε, καὶ μὴ βουλόμενον ἐξέπεμψε. καὶ ὅλως διετέλει κολούων [45] ὡς μηδὲ τοῖς ὀνόμασι γνησίους, ἀλλ' ὀθνείους καὶ ξένους, ὅτι τῶν Κίμωνος υἱῶν τῷ μὲν ἦν Λακεδαιμόνιος ὄνομα, τῷ δὲ Θεσσαλὸς, τῷ δ' Ἠλεῖος. ἐδόκουν δὲ πάν-

dides, (si modo id verum sit) Samiorum ciuitas pene imperio maris exuerit Athenienses.

Secundum haec, quum aestuaret iam bellum Peloponnesiacum, Corcyraeis, quos persequebantur Corinthii bello, autor populo fuit, vt mitteret suppetias, et ciuitatem mari pollentem adiungeret sibi, quod Peloponnesii bellum in ipsos moturi propediem essent. Vt populus auxilium iussit ferri, Lacedaemonium misit eo Cimonis filium, cui in contumeliam tantum decem naues attribuit. Siquidem magna intercedebat Cimonis familiae cum Lacedaemoniis necessitudo et amicitia. Quo igitur maiorem ex gratia Lacedaemoniorum traheret Lacedaemonius inuidiam, si nihil insigne aut memorabile gestum esset ductu suo, exiguum numerum ei nauium dedit, extrusitque inuitum, omnibusque modis filiorum Cimonis incremento offecit, quasi ne nominibus quidem indigenarum, sed peregrinorum et hospitum: quod vni Lacedaemonio, alteri Thessalo, Eleo tertio esset nomen, omnes

45 Κωλύων] Probo κολούων, cum Anonym. vox Nostro perquam familiaris in hoc sensu. sic p. 389. Μινούκιον ᾤοντο κεκολοῦσθαι; in Alcibiade p. 17. κολούοντες τὸν προύχοντα δόξῃ: et p. 46. κολούσειν καὶ ταπεινώσειν τὸν Ἆγιν.

τες ἐκ γυναικὸς Ἀρκαδικῆς γεγονέναι. κακῶς οὖν ὁ Περικλῆς ἀκούων διὰ τὰς δέκα ταύτας τριήρεις, ὡς μικρὰν μὲν βοήθειαν τοῖς δεηθεῖσι, μεγάλην δὲ πρόφασιν τοῖς ἐγκαλοῦσι παρεσχηκὼς, ἑτέρας αὖθις ἔστειλε πλείονας εἰς τὴν Κέρκυραν, αἳ μετὰ τὴν μάχην ἀφίκοντο. χαλεπαίνουσι δὲ τοῖς Κορινθίοις, καὶ κατηγοροῦσι τῶν Ἀθηναίων ἐν Λακεδαίμονι προσεγένοντο Μεγαρεῖς, αἰτιώμενοι πάσης μὲν ἀγορᾶς, πάντων δὲ λιμένων, ὧν Ἀθηναῖοι κρατοῦσιν, εἴργεσθαι καὶ ἀπελαύνεσθαι, παρὰ τὰ κοινὰ δίκαια καὶ τοὺς γεγενημένους ὅρκους τοῖς Ἕλλησιν. Αἰγινῆται δὲ κακοῦσθαι δοκοῦντες καὶ βίαια πάσχειν, ἐποτνιῶντο κρύφα πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, φανερῶς ἐγκαλεῖν τοῖς Ἀθηναίοις οὐ θαρροῦντες. ἐν δὲ τούτῳ καὶ Ποτίδαια, πόλις ὑπήκοος Ἀθηναίων, ἄποικος δὲ Κορινθίων, ἀποστᾶσα καὶ πολιορκουμένη, μᾶλλον ἐπετάχυνε [46] τὸν πόλεμον. οὐ μὴν ἀλλὰ πρεσβειῶν τε πεμπομένων Ἀθήναζε, καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων Ἀρχιδάμου τὰ πολλὰ τῶν ἐγκλημάτων εἰς διαλύσεις ἄγοντος, καὶ τοὺς συμμάχους πραΰνοντος, οὐκ ἂν ἐδόκει [47] συμπεσεῖν, ὑπό γε τῶν ἄλ-

omnes autem vulgo ferrentur ex muliere progeniti Arcadica. Ergo quum male audiret ob decem has naues Pericles, quod exiguum auxilium indigentibus, magnam autem anſam praebuiſſet lacerandi ſui inuidis, alias inde plures Corcyram miſit, quae poſt pugnam venere. Infenſis Corinthiis, et Athenienſes Lacedaemone criminantibus, aſſociauere ſe Megarenſes, inceſſentes praeter ius gentium, et iusiurandum inter Graecos datum, omnibus emporiis, omnibus ſe portubus, quos obtinerent Athenienſes, prohiberi et arceri. Aeginetae, quorum miſerabilis conditio et afflicta videbatur, quia accuſare propalam non audebant Athenienſes, clam apud Lacedaemonios quiritabantur. Dum haec aguntur, Potidaea, (quod oppidum ſub iure erat Athenienſium, ſed colonia Corinthiorum) quia deſciuerat, circumſidebatur. Quae res bellum maturauit magis. Verumtamen, quum mitterentur Athenas legati, et ſtuderet rex Lacedaemoniorum pleraque crimina Archidamus pacare, ſociosque mulceret, veriſimile eſt non fuiſſe eos Athenienſibus illaturos

caeteras

46 ἐπάχυνε Anonym. 47 δοκεῖ Anon. Bodl. 3. δοκῇ Iunt. Ald.

48 Ὑπό

λων [48] αἰτιῶν, ὁ πόλεμος τοῖς Ἀθηναίοις, εἰ τὸ ψήφισμα καθελεῖν τὸ Μεγαρικὸν ἐπείσθησαν, καὶ διαλλαγῆναι πρὸς αὐτούς. διὸ καὶ μάλιστα πρὸς τοῦτο Περικλῆς ἐναντιωθεὶς, καὶ παροξύνας τὸν δῆμον ἐμμεῖναι [49] τῇ πρὸς Μεγαρεῖς φιλονεικίᾳ, μόνος ἔσχε τοῦ πολέμου τὴν αἰτίαν.

30. Λέγουσι δὲ, πρεσβείας [50] Ἀθήναζε περὶ τούτων

caeteras ob cauſas arma, ſi adduci, vt plebiſcitum contra Megarenſes abrogarent, pacemque componerent cum illis, potuiſſent. Cui quia praecipue interceſſit Pericles, et populo inflammato praefracte oppugnauit Megarenſes, ſolus autor habitus eſt belli.

De his ferunt legatos veniſſe a Lacedaemoniis Athenas, et

48 Ὑπό τε τῶν ἄλλων] Lege ὑπό γε, eodem ſenſu ac p. 388. ἔν γε τούτῳ.

49 ἐμμεῖναι Anonym. vulgo legitur ἐμμείνας.

50 Πρέσβεις] Multum laborat hic Steph. et mendoſum quiddam ſuſpicatur. lege modo πρεσβείας, et infra, ἀφιγμένης, et ſententia plano et facili decurſu progredietur: ſic in Coriol. p. 66. ἧκεν πρεσβεία: et bis in M. Catone, p. 357. πρεσβεία κάθηται, et ψηφίσασθαι περὶ τῆς πρεσβείας. [H. Stephani ad hunc locum annotatio haec eſt: Si participium ἀφιγμένους mendoſum non eſt, aut pro ἀφιγμένων, (itidemque πρέσβεις pro πρέσβεων) aut pro ἀφικέσθαι poſitum eſſe dici poterit, vel potius dicendum erit. Vterque tamen huius participii vſus duriuſculus eſſe videtur, atque adeo poſterior neſcio an vllo exemplo (quod ex ſcriptore idoneo petitum ſit) confirmari queat. Nam λέγουσιν ἀφιγμένους pro λέγουσιν ἀφικέσθαι quis dicit? Fateor enim, participium pro infinitiuo pleriſque locis, et iis quidem diuerſis adhiberi: ſed quorum nullus (quod quidem ſciam) iſti ſit ſimilis. Alia enim eſt natura (vt ita dicam) eorum verborum, quibus participium pro infinitiuo iungit, quam huius λέγειν. Ad priorem autem vſum quod attinet, ſcio quidem, vſitatiſſimum eſſe Atticis accuſatiuum pro genitiuo abſoluto, ſed praeterquam quod hic ſcriptor non frequenter Atticiſmum illum vſurpat, cum alio potius participio, (id eſt aliam ſignificationem habente) quam cum iſto, vſurus eo fuiſſe videtur. Adde quod Attici a genitiuo abſoluto potius ad accuſatiuum tranſire ſolent, quam ab accuſatiuo ad genitiuum: quod tamen hic a Plutarcho fieri dicendum fuerit, ſi priorem illum participii vſum hic admittamus. Lectoris tamen arbitrio haec relinquens hoc tantum adiicio, ſi πρέσβεις ἀφιγμένους accipiatur pro πρέσβεων ἀφιγμένων, tunc poſt λέγουσι δὲ interpungendum fore, quoniam

ἐκ Λακεδαίμονος ἀφιγμένης, καὶ τȣ̃ Περικλέȣς νόμον τινὰ προβαλομένȣ, κωλύοντα καθελεῖν τὸ πινάκιον, ἐν ᾧ τὸ ψήφισμα γεγραμμένον ἐτύγχανεν, εἰπεῖν Πολυάρκη [51] τῶν πρέσβεων τινά· Σὺ δὲ μὴ καθέλῃς, ἀλλὰ στρέψον εἴσω τὸ πινάκιον· ȣ̓ γάρ ἐστι νόμος ὁ τȣ̃το κωλύων. κομψȣ̃ δὲ τȣ̃ λόγȣ φανέντος, ȣ̓δέν τι μᾶλλον ὁ Περικλῆς ἐνέδωκεν. ὑπῆν μὲν ȣ̓̃ν τις, ὡς ἔοικεν, αὐτῷ καὶ ἰδία πρὸς τȣ̀ς Μεγαρεῖς ἀπέχθεια· κοινὴν δὲ καὶ φανερὰν ποιησάμενος [τὴν [52]] αἰτίαν κατ' αὐτῶν, ἀποτέμνεσθαι [53] τὴν ἱερὰν ὀργάδα, γράφει ψήφισμα, κήρυκα πεμφθῆναι πρὸς αὐτȣ̀ς καὶ πρὸς Λακεδαιμονίȣς τὸν αὐτὸν, κατηγορȣ̃ντα τῶν Μεγαρέων. τȣ̃το μὲν ȣ̓̃ν τὸ ψήφισμα Περικλέȣς ἐστὶν εὐγνώμονος καὶ φιλανθρώπȣ δικαιολογίας ἐχόμενον. ἐπεὶ δ' ὁ πεμφθεὶς κήρυξ Ἀνθεμόκριτος αἰτίᾳ τῶν Μεγαρέων ἀποθανεῖν ἔδοξε, γράφει ψήφισμα κατ' αὐτῶν Χαρῖνος, ἄσπονδον μὲν εἶναι καὶ ἀκήρυκτον ἔχθραν, ὃς δ' ἂν ἐπιβῇ τῆς Ἀττικῆς Μεγαρέων, θανάτῳ ζημιȣ̃σθαι· τȣ̀ς δὲ στρατηγȣ̀ς, ὅταν ὀμνύωσι τὸν πατρικὸν ὅρ-

et quum legem Pericles certam obtenderet, quae tabulam interdiceret, in quam plebiſcitum eſſet relatum, reuellere, dixiſſe vnum ex legatis Polyarcem: Tu vero ne reuulſeris, ſed conuerte tabulam intro, quum non ſit hoc quae impediat lex vlla. Hoc dictum quamuis facetum videretur, nihilo fuit remiſſior tamen Pericles. Et ſane perſequebatur priuato quodam odio (vti reor) Pericles Megarenſes: praetendens autem publicam et manifeſtam aduerſus eos noxam, interuertiſſe eos agrum ſacrum, ſcribit plebiſcitum, vt caduceator ad eos mittatur, atque idem ad Lacedaemonios, qui Megarenſes in crimen vocet. Atque haec quidem rogatio Periclis aequam continet et lenem querelam: verum quoniam caduceatori, qui miſſus fuerat, Anthemocrito, quaeſita mors dicebatur a Megarenſibus, bellum iis ex Charini rogatione internecinum et implacabile indicitur. Si quis attingeret Megarenſis finem Atticum, mors ei denuntiaretur. Praetores in ſolemni iureiurando adderent: vt

niam hoc verbum ad infinitivum εἰπεῖν feretur.]

51 Πολυάλκη Vulcob.

52 deeſt τὴν Bodl. 3.

53 τὸ τέμνεσθαι Anonym.

54 μεθυσσο-

κον, ἐπομνύειν, ὅτι καὶ δὶς ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς τὴν Μεγαρικὴν ἐμβαλᾶσι· ταφῆναι δ' Ἀνθεμόκριτον παρὰ τὰς Θριασίας πύλας, αἳ νῦν Δίπυλον ὀνομάζονται. Μεγαρεῖς δὲ τὸν Ἀνθεμοκρίτα φόνον ἀπαρνάμενοι, τὰς αἰτίας εἰς Ἀσπασίαν καὶ Περικλέα τρέπασι, χρώμενοι τοῖς περιβοήτοις καὶ δημώδεσι τάτοις ἐκ τῶν Ἀχαρνέων ςιχιδίοις·

Πόρνην δὲ Σίμαιθαν ἰόντες Μεγάραδε
Νεανίαι κλέπ]ασι μεθυσοκότ]αβοι [54].
Κᾆθ' οἱ Μεγαρεῖς ὀδύναις πεφυσιγγωμένοι,
Ἀντεξέκλεψαν Ἀσπασίας πόρνα δύο [55].

vt bis quotannis agrum Megarensem popularentur; tumularetur Anthemocritus iuxta portam Thriasiam, quam nunc Dipylon nuncupant. Megarenses vero caedem inficiantes Anthemocriti, causam omnem in Aspasiam detorquent et Periclem, allegantque celebratos et vulgatos hosce versus Aristophanis ex Acharnensibus:

Iuuenes projecti Megaram ebrii, auferunt
Simaetham ex scortatione nobilem:
Megarensis hinc populus dolore percitus,
Furatur Aspasiae duo scorta haud impiger.

Ac

54 μεθυσσοκότ]αβοι Bodl. 3.

55 Ἀσπασία πόρνα δύο] Lege ex Aristoph. et Athenaeo, Ἀσπασίας: deinde δύω, cum Bodl. 3. duali numero. perperam habet Athenaeus πόρνας. Bene addit Xyl. alium versum, tanquam a librario Plutarchiano omissum: Κἀντεῦθεν ἀρχὴ τᾶ πολέμα κατεῤῥάγη. [Integra Xylandri ad hos versus annotatio ita habet: Exstant in Acharnensibus. Ibidem diserte commemoratur decretum in Megarenses factum, de quo pulchram historiam habet Gellius lib. VI. cap. 10. Citat et Athenaeus lib. XIII. eosdem versus: quo ex loco apparet, non duas Aspasias (id quod Aristophanis commentator, et eum secutus Suidas, tradunt) raptas fuisse, sed duo scorta, quae ab Aspasia, nempe lena, quaestus causa alebantur. Nam in Graeco Ἀσπασίας ambiguum est, quum et genitiuus singularis et accusatiuus pluralis esse possit. Sed id posterius loco non conuenit admodum, quum Plutarchus (vt et in Aristophane Florentino est) πόρνα scripserit duali numero, cui male cohaeret plurale Ἀσπασίας. Neque tamen non annotaui huiusmodi apud Homerum et alios multa exempla: sed (ne quid aliud dicam) Ἀριστοφάνειον hoc non est. Et vero Athenaeus Ἀσπασίας πόρνας legit, vbi prius genitiuum singularem esse ipse etiam intellexit. Postremum versum arbitror a Plutarchiano librario omissum: addidi ex Aristophane, sicut et Lapus.]

56 Πρὸς

31. Τὴν μὲν ἒν ἀρχὴν ὅπως ἔσχεν ἒ ῥάδιον γνῶναι. τῒ δὲ μὴ λυθῆναι τὸ ψήφισμα πάντες ὡσαύτως τὴν αἰτίαν ἐπιφέρϐσι τῷ Περικλεῖ. πλὴν οἱ μὲν ἐκ φρονήματος μεγάλϐ μετὰ γνώμης κατὰ τὸ βέλτιςον ἀπισχυρίσασθαι φασὶν αὐτὸν, πεῖραν ἐνδόσεως τὸ πρόςαγμα, καὶ τὴν συγχώρησιν ἐξομολόγησιν ἀσθενείας ἡγϐμενον· οἱ δὲ μᾶλλον αὐθαδείᾳ τινὶ, καὶ φιλονεικίᾳ πρὸς ἔνδοξον [56] ἰσχὺν, περιφρονῆσαι Λακεδαιμονίων. ἡ δὲ χειρίςη μὲν αἰτία πασῶν, ἔχϐσα δὲ πλείςϐς μάρτυρας, ὕτω πως λέγεται. Φειδίας ὁ πλάςης, ἐργολάβος μὲν ἦν τῒ ἀγάλματος, ὥσπερ εἴρηται· φίλος δὲ τῷ Περικλεῖ γενόμενος, καὶ μέγιςον παρ' αὐτῷ δυνηθεὶς, τὸς μὲν δι' αὐτὸν ἔσχεν ἐχθρὸς φθονϐμενος, οἱ δὲ, τῒ δήμϐ ποιϐμενοι πεῖραν ἐν ἐκείνῳ, ποῖός τις ἔσοιτο Περικλεῖ κριτὴς, Μένωνά τινα τῶν Φειδίϐ συνεργῶν πείσαντες, ἱκέτην ἐν ἀγορᾷ καθίζϐσιν, αἰτϐμενον ἄδειαν ἐπὶ μηνύσει καὶ κατηγορίᾳ τῒ Φειδίϐ. προσδεξαμένϐ δὲ τῒ δήμϐ τὸν ἄνθρωπον, καὶ γενομένης ἐν ἐκκλησίᾳ διώξεως, κλοπαὶ μὲν ὐκ ἐλέγοντο. τὸ γὰρ

Ac origo quidem belli vnde manarit, haud procliue est nosse. Plebisciti vero illius non antiquati iuxta omnes causam conferunt in Periclem. Verum hi ex animi celsitudine ferunt coniuncta cum prudentia eum restitisse, quum arbitraretur eo praecepto tentari, an cessuri ipsis Athenienses essent, et concessionem esse debilitatis confessionem: alii peruicacia potius et concertatione, ad ostentandam potentiam suam, despexisse Lacedaemonios. Deterrima causa omnium (cui tamen assentiuntur plerique omnes) haec perhibetur esse. Phidias plastes, signum (vt dictum est) Mineruae conduxerat faciendum. Familiaritate hic Periclis vsus est, plurimumque apud eum potuit; quare inuidiam contraxit, ac nonnullos habuit eius causa infestos. Alii, quo periculum in illo facerent, qualis populus in Periclem futurus iudex esset, Menonem quendam, cuius opera vtebatur Phidias, constituunt in foro supplicem, petentem fidem publicam dari sibi, indicaturum se et delaturum certa de Phidia. Quum populus illum admisisset, et quaestio in foro haberetur, nulla prolata furta fuerunt. Aurum enim

56 Πρὸς ἔνδοξον] Legitur etiam, πρὸς ἔνδειξιν περιφρονῆσαι. *H.Steph.*

57 πῶν

χρυσίον ὅτως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῷ ἀγάλματι προσειργάσατο καὶ περιέθηκεν ὁ Φειδίας, γνώμῃ τῦ Περικλέως, ὥστε πάνυ [57] δυνατὸν εἶναι περιελῦσιν ἀποδεῖξαι τὸν σαθμόν. ὃ καὶ τότε τὺς κατηγόρυς ἐκέλευσε ποιεῖν ὁ Περικλῆς. ἡ δὲ δόξα τῶν ἔργων ἐπίεζε φθόνῳ τὸν Φειδίαν, καὶ μάλιςθ᾽ ὅτι τὴν πρὸς Ἀμαζόνας μάχην ἐν τῇ ἀσπίδι ποιῶν, αὑτῦ τινα μορφὴν ἐνετύπωσε, πρεσβύτυ φαλακρῦ, πέτρον ἐπηρμένυ δι᾽ ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, καὶ τῦ Περικλέυς εἰκόνα παγκάλην ἐνέθηκε μαχομένυ πρὸς Ἀμαζόνα. τὸ δὲ σχῆμα τῆς χειρὸς, ἀνατεινύσης δόρυ πρὸ τῆς ὄψεως τῦ Περικλέυς, πεποιημένον εὐμηχάνως, οἷον ἐπικρύπτειν βύλεται τὴν ὁμοιότητα παραφαινομένην ἑκατέρωθεν. ὁ μὲν ὖν Φειδίας εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπαχθεὶς, ἐτελεύτησε νοσήσας, ὡς δέ φασιν ἔνιοι φαρμάκοις, ἐπὶ διαβολῇ τῦ Περικλέυς τῶν ἐχθρῶν παρασκευασάντων. τῷ δὲ μηνυτῇ Μένωνι, γράψαντος Γλύκωνος, ἀτέλειαν ὁ δῆμος ἔδωκε, καὶ προσέταξε τοῖς ςρατηγοῖς ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἀσφαλείας τῦ ἀνθρώπυ.

32. Περὶ δὲ τῦτον τὸν χρόνον Ἀσπασία δίκην ἔφευ-

enim ſic a principio fuerat Periclis conſilio ſimulacro illigatum et circumiectum, vt detrahi vniuerſum et approbari valeret ad ſtateram: quod vt facerent, prouocauit tunc Pericles accuſatores. Enimuero premebat excellentia operum Phidiam, praecipue quod in pugna Amazonica, quam finxit in clypeo Mineruae, effigiem ſuam expreſſiſſet, calui ſenis ſaxum ambabus manibus ſublatum tenentis; praeclaram item incluſiſſet Periclis imaginem, manus cum Amazone conſerentis. Figura autem manus, qua attollit haſtam, ita erat fabrefacta, vt praetenſa oculis Periclis, quaſi tegere conetur vtrinque elucentem ſimilitudinem. Ac Phidias quidem in vincula ductus, morbo interiit. Alii veneno volunt ab inimicis, ad inuidiam Pericli mouendam, ſublatum. Indici Menoni, ferente ad populum Glycone, immunitas data, commendauit inſuper praetoribus ſecuritatem illius populus.

Eadem tempeſtate Aſpaſia violatae religionis eſt rea facta,

57 πᾶν Bodl. 3. Iuntina, Aldina.

58 δίκην

γεν ἀσεβείας [58], Ἑρμίππου τοῦ κωμῳδοποιοῦ διώκοντος, καὶ προσκατηγοροῦντος ὡς Περικλεῖ γυναῖκας ἐλευθέρας εἰς τὸ αὐτὸ φοιτώσας ὑποδέχοιτο. καὶ ψήφισμα Διοπείθης ἔγραψεν, εἰσαγγέλλεσθαι τοὺς [59] τὰ θεῖα μὴ νομίζοντας, ἢ λόγους περὶ τῶν μεταρσίων διδάσκοντας· ἀπερειδόμενος εἰς Περικλέα δι' Ἀναξαγόρου τὴν ὑπόνοιαν. δεχομένου δὲ τοῦ δήμου καὶ προσιεμένου τὰς διαβολὰς, οὕτως ἤδη ψήφισμα κυροῦται, Δρακοντίδου γράψαντος, ὅπως οἱ λόγοι τῶν χρημάτων ὑπὸ Περικλέους εἰς τοὺς Πρυτάνεις [60] ἀποτεθεῖεν· οἱ δὲ δικασταὶ τὴν ψῆφον ἀπὸ τοῦ βωμοῦ φέροντες [61]

facta, accuſatore comoediarum ſcriptore Hermippo: obiecit praeterea, eam liberas foeminas, quibus illudebat Pericles, recipere. Ad haec rogationem tulit Diopithes, nomina vt deferrentur eorum, qui eſſe deos negarent, aut qui ſermones de rebus aethereis ſererent, ea ſuſpicione perſtringens Anaxagorae cauſa Periclem. Quum praeberet his aures populus, quaeſtioneſque reciperet, tum demum plebiſcitum fit rogante Dracontide, vt rationes expenſae pecuniae Pericles apud Prytanas deponeret, iudiceſque ſententiam ex ara ferrent, atque in vrbe hanc cognitio-

58 δίκην ἔφευγεν ἀσεβείας] Lapus, *lenocinii*, neſcio quid ſecutus. Eſt quidem et apud Athenaeum in hac hiſtoria γραφὴ ἀσεβείας: et lenocinii crimen auctuarii loco priori acceſſiſſe, Plutarchi verba palam demonſtrant. *Xylander.*

59 pro τοὺς legit τοῦ Vulcob.

60 εἰς τοὺς Πρυτάνεις] Senatus Athenienſis ex quingentis perſonis conſtabat. Decem enim erant Athenis tribus: ex his quinquaginta electi ſenatum quingentum virorum conſtituebant. Ex hoc ſenatu quinquaginta vnius tribus (vt ordo ferebat) viri decimam anni lunaris partem omnia ſenatus munera obibant: hoc eſt, per dies XXXV. tum alii, atque deinceps alii, decem, vt ſingulis annis per omnes tribus circumiret ea adminiſtratio, quum quidem quatuor reliqui dies (nam annus lunaris CCCLIV. diebus conſtabat) in quatuor tribus ſinguli diſtribuerentur. Et ii quinquaginta, quibus tum ſorte tempus illud adminiſtrationis obtigiſſet, πρυτάνεις vocabantur. Haec fere ex Suida. *Xylander.*

61 τὴν ψῆφον ἀπὸ τοῦ βωμοῦ φέροντες] Morem ab ara iudicium ferendi etiam ſupra in Themiſtocle commemorauit, vbi de honore ei a Graecis ob victoriam Salaminiam habito ſcripſit. Iuratum et quaſi ſacrum iudicium intelligi debere, ibi dixi. *Xylander.*

62 pro

ἐν τῇ πόλει κρίνοιεν. Ἄγνων [62] δὲ τοῦτο μὲν ἀφεῖλε τοῦ ψηφίσματος, κρίνεσθαι δὲ τὴν δίκην ἔγραψεν ἐν δικασταῖς χιλίοις καὶ πεντακοσίοις, εἴτε κλοπῆς καὶ δώρων, εἴτ᾽ ἀδικίας [63] βούλοιτό τις ὀνομάζειν τὴν δίωξιν. Ἀσπασίαν μὲν οὖν ἐξῃτήσατο, πολλὰ πάνυ παρὰ τὴν δίκην, ὡς Αἰσχίνης φησὶν, ἀφεὶς ὑπὲρ αὐτῆς δάκρυα, καὶ δεηθεὶς τῶν δικαστῶν· Ἀναξαγόραν δὲ φοβηθεὶς ἐξέπεμψε καὶ προὔπεμψεν ἐκ τῆς πόλεως. ὡς δὲ διὰ Φειδίου προσέπταισε τῷ δήμῳ, φοβηθεὶς τὸ [64] δικαστήριον, μέλλοντα τὸν πόλεμον καὶ ὑποτυφόμενον ἐξέκαυσεν, ἐλπίζων διασκεδάσειν τὰ ἐγκλήματα, καὶ ταπεινώσειν τὸν φθόνον, ἐν πράγμασι μεγάλοις καὶ κινδύνοις τῆς πόλεως ἐκείνῳ μόνῳ διὰ τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν δύναμιν ἀναθείσης ἑαυτήν. αἱ μὲν οὖν αἰτίαι, δι᾽ ἃς οὐκ εἴασεν ἐνδοῦναι Λακεδαιμονίοις τὸν δῆμον, αὗται λέγονται· τὸ δ᾽ ἀληθὲς, ἄδηλον.

33. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι γινώσκοντες, ὡς ἐκείνου καταλυθέντος, εἰς πάντα μαλακωτέροις χρήσονται τοῖς Ἀθηναίοις, ἐκέλευον αὐτοῖς [65] τὸ ἄγος ἐλαύνειν, ᾧ τὸ μη-

cognitionem exercerent. Agnon hoc ex rogatione circumduxit. Tulit autem, vt cauſa apud mille quingentos iudices ageretur, ſiue peculatus et repetundarum, ſiue iniuriae vellet quis crimen appellare. Ac Aſpaſiam quidem eripuit Pericles precibus, pro qua vim lacrymarum in cauſa dicenda (vt ſcribit Aeſchines) profudit, obſecrauitque iudices: Anaxagoram trepidans ablegauit, atque ex vrbe deduxit. Quum vero Phidiae cauſa offendiſſet populum, ideoque horreret iudicia, cunctanti et fumare incipienti ſubdidit faces bello; ſperans fore, vt crimina diſcuteret, et leniret inuidiam, quum arduis in negotiis et diſcriminibus eſſet ad ipſum vnum propter autoritatem et opes ipſius ſe ciuitas collatura. Hae eſſe cauſae referuntur, quamobrem non permiſerit Lacedaemoniis populum morem gerere: veritas in obſcuro latet.

At Lacedaemonii, pro certo habentes vndequaque remiſſiores ſe oppreſſo Pericle praebituros Athenienſes, iuſſerunt eis piaculum eiicere,

62 pro Ἄγνων Vulcob. dat ἄνθρωπον.

63 ἀδίκου Bodl. 3. Iunt. Ald. Bodl. 3.

64 τὸ ὡς Vulc. ὡς τὸ Bodl. 3.

65 αὐτοὺς Vulcob. Anonym.

66 ἐκέλευον

τρόθεν γένος τοῦ Περικλέους ἔνοχον ἦν, ὡς Θουκυδίδης εἴρηκεν [66]. ἡ δὲ πεῖρα περιέστη τοῖς πέμψασιν εἰς τοὐναντίον. ἀντὶ γὰρ ὑποψίας καὶ διαβολῆς ὁ Περικλῆς ἔτι μείζονα πίστιν ἔσχε καὶ τιμὴν παρὰ τοῖς πολίταις, ὡς μάλιστα μισούντων καὶ φοβουμένων ἐκεῖνον τῶν πολεμίων. διὸ καὶ πρὶν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ἀττικὴν τὸν Ἀρχίδαμον ἔχοντα τοὺς Πελοποννησίους, προεῖπε τοῖς Ἀθηναίοις, ἂν ἄρα τἆλλα δῃῶν [67] ὁ Ἀρχίδαμος, ἀπέχηται τῶν ἐκείνου, διὰ τὴν ξενίαν τὴν οὖσαν αὐτοῖς, ἢ διαβολῆς τοῖς ἐχθροῖς ἐνδιδοὺς ἀφορμὰς, ὅτι τῇ πόλει καὶ τὴν χώραν καὶ τὰς ἐπαύλεις ἐπιδίδωσιν. ἐμβάλλουσιν οὖν εἰς τὴν Ἀττικὴν στρατῷ μεγάλῳ Λακεδαιμόνιοι μετὰ τῶν συμμάχων, Ἀρχιδάμου τοῦ βασιλέως ἡγουμένου. καὶ δῃοῦντες τὴν χώραν, προῆλθον εἰς Ἀχαρνὰς, καὶ κατεστρατοπέδευσαν, ὡς τῶν Ἀθηναίων οὐκ ἀνεξομένων, ἀλλ' ὑπ' ὀργῆς [68] καὶ φρονήματος διαμαχου-

eiicere, quo erat (vt tradit Thucydides) ex genere materno contactus Pericles. Verum coeptum iis, qui miserant, longe aliter cecidit. Quippe pro ſuſpicione et inuidia fidem et exiſtimationem Pericles ad populum multo accepit maiorem, hoſtem quum cernerent eum praecipue et odiſſe et metuere. Itaque antequam Atticam incurſaret cum Peloponneſiis Archidamus, denuntiauit Athenienſibus, ſi, deuaſtatis caeteris, a ſuis praediis Archidamus vim abſtineret propter ius hoſpitii, quod cum illo intercedebat ſibi, aut quo maleuolis ſuis anſam calumniandi praeberet, agrum ſe et villas reipublicae donare. Magnis igitur copiis Lacedaemonii cum ſociis Atticam, rege duce Archidamò, ineunt, foedandoque fines Acharnas vſque progreſſi ſunt. Ibi caſtra communiuere, rati non paſſuros id Athenienſes, ſed pro ſolo et gloria ſecum

66 ἐκέλευον αὐτοῖς τὸ ἄγος ἐλαύνειν, ᾧ τὸ μητρόθεν γένος τοῦ Περικλέους ἔνοχον ἦν, ὡς Θουκυδίδης εἴρηκεν] Locus Thucydidis eſt lib. I. Intelligitur autem Cylonium piaculum, de quo exſtat et in Solone Plutarchi hiſtoria. Porro autem Periclis mater a Megacle Alcmaeonis F. genus trahebat, qui eius facinoris auctor fuit. Id ſupra eſt demonſtratum. *Xylander.*

67 διιῶν Bodl. 3.

68 ὑπὲρ γῆς] Omnes [in quibus Vulcob. Anon. et Bodl. 3.] recte habent, ὑπ' ὀργῆς.

69 πρὸς

μένων πρὸς αὐτȣ̀ς. τῷ δὲ Περικλεῖ δεινὸν ἐφαίνετο πρὸς [69] ἑξακισμυρίȣς Πελοποννησίων καὶ Βοιωτῶν ὁπλίτας (τοσȣ̃τοι γὰρ ἦσαν οἱ τὸ πρῶτον ἐμβαλόντες) ὑπὲρ αὐτῆς τῆς πόλεως μάχην συνάψαι· τȣ̀ς δὲ βȣλομένȣς μάχεσθαι, καὶ δυσπαθȣ̃ντας πρὸς τὰ γινόμενα, κατεπράϋνε λέγων, ὡς δένδρα μὲν τμηθέντα καὶ κοπέντα φύεται ταχέως, ἀνδρῶν δὲ διαφθαρέντων αὖθις τυχεῖν ȣ̓ ῥᾴδιόν ἐστι. τὸν δὲ δῆμον εἰς ἐκκλησίαν ȣ̓ συνῆγε, δεδιὼς βιασθῆναι παρὰ γνώμην, ἀλλ' ὥσπερ νεὼς κυβερνήτης, ἀνέμȣ κατιόντος ἐν πελάγει, θέμενος εὖ πάντα καὶ κατατείνας τὰ ὅπλα, χρῆται τῇ τέχνῃ, δάκρυα καὶ δεήσεις ἐπιβατῶν ναυτιώντων καὶ φοβȣμένων ἐάσας, ȣ̔́τως ἐκεῖνος, τό τ' ἄστυ συγκλείσας, καὶ καταλαβὼν πάντα φυλακαῖς πρὸς ἀσφάλειαν, ἐχρῆτο τοῖς αὑτȣ̃ λογισμοῖς, βραχέα φροντίζων τῶν καταβοώντων καὶ δυσχεραινόντων. καίτοι πολλοὶ μὲν αὐτȣ̃ τῶν φίλων δεόμενοι προσέκειντο, πολλοὶ δὲ τῶν ἐχθρῶν ἀπειλȣ̃ντες καὶ κατηγορȣ̃ντες· πολλοὶ δ' ᾖδον ᾄσματα καὶ σκώμματα πρὸς αἰσχύνην, ἐφυβρίζοντες αὐτȣ̃ τὴν στρατηγίαν, ὡς ἄνανδρον καὶ προϊεμέ-

ſecum decertaturos. At Pericles anceps duxit cum ſexaginta millibus Peloponneſiorum et Boeotiorum peditum (hic enim numerus fuit copiarum, quae primum infuderunt ſe in Atticam) de ipſa dimicare vrbe. Eos, qui pugnam poſcebant, et angebantur vaſtatione agrorum, demulſit, dicens, arbores caeſas et deiectas mox renaſci, virorum caeſorum iterum non promtam fore facultatem. Populi concionem non habuit, veritus, ne inuitum de inſtituto depelleret ſuo: ſed vt gubernator nauis, coorta in mari tempeſtate, vbi proſpexit omnibus, et armamenta compoſuit, vtitur arte, lacrymas et obteſtationes negligens nauſeantium et trepidantium vectorum; ita ille, obſeratis portis, omnia firmauit praeſidiis ad ſecuritatem, ſuaque ſequens conſilia, contemſit obſtrepentes et ſtomachantes. Quamuis multi eum amici obtunderent precibus, multi minitarentur aduerſarii inſectarenturque, multi carmina canerent et dicteria probroſa, conuiciiſque inceſſerent eius imperium, vt molle et prodens hoſtibus

69 πρὸς τȣ̀ς ἑξακισμ. Vulcob.

νην τὰ πράγματα τοῖς πολεμίοις. ἐπεφύετο δὲ καὶ Κλέων, ἤδη διὰ τῆς πρὸς ἐκεῖνον ὀργῆς τῶν πολιτῶν πορευόμενος ἐπὶ τὴν δημαγωγίαν. ὡς τἀνάπαιςα [70] ταῦτα δηλοῖ ποιήσαντος Ἑρμίππȣ·

Βασιλεῦ σατύρων [71], τί ποτ' ȣ̓κ ἐθέλεις
Δόρυ βαςάζειν, ἀλλὰ λόγȣς μὲν
Περὶ πολέμȣ δεινȣ̀ς παρέχῃ [72],
Ψυχὴν δὲ Τέλητος ὑπέςης [73];
Κἀγχειριδίȣ [74] δ' ἀκόνη σκληρὰ
Παραθηγομένη βρύχει κοπίδας [75],

hoſtibus rempublicam. Et vero etiam Cleon, incenſam conſpiciens in illum ciuitatem, mordebat eum, auram popularem captans: id quod hiſce verſibus declarauit Hermippus:

Cur ferre Satyrum rex recuſas haſtulam,
Mira interim loquens tamen de proelio?
At induiſti animum Teletis territum,
Enſiſque tu ſtricti atque acuti aciem extimes,

Te

70 Ὡς ἀνάπαιςα] Lego ὡς δι', et cum doctiſſimo Saluinio, δηλοῖ, ποιήσαντος Ἑρμίππȣ: vt Cleon intelligatur ab Hermippo Comico in ſcenam introduci cum his verſibus.

71 Βασιλεῦ σατύρων, etc.] Verſus meri ſunt anapaeſtici trimetri acatalectici, excepto vltimo, qui eſt catalecticus. Sicubi non ſatisfeci lectori, ſciat, me ne mihi quidem ipſi ſatisfeciſſe: ſunt enim Graeci verſus obſcuriſſimi. *Xylander.*

72 παρέχεις Vulcob.

73 Ψυχὴν δὲ τέλητος ὑπέςης] Teletem videtur innuere hominem timidum: ſed de quo nihil compertum habeam. *Xyl.* ita reddit Dacer. *tu Teletis (viri cuiuſdam fortis) animos promiſiſti.* [ὑπέςῃ Bodl. 3. pro ὑπέςης.]

74 Κἀγχειριδίȣ] Locus in toto opere mendoſiſſimus. Mihi certum eſt ita corrigi debere: Κἀγχειριδίȣ δ' ἀκόνης σκληρᾶς Παραθηγομένης βρύχεις, κοπιᾷς: *et cum tu videas enſem nudum, exacutum, tu dentibus frendes, et deficis, fatiſcis. Dacer.* [ἀκόνῃ σκληρᾷ παραθυγομένȣ βρύχει κοπίδας Vulc. ἀκόνη σκληρῷ παραθηγομένη βρύχεις κοπίδας Anonym.]

75 κοπίδας] Bipennes ſermonum ad vim dicendi referuntur, niſi fallor: quo modo Demoſthenes Phocionem ſolebat ſuorum κοπίδα ſermonum nominare, quod quae ipſe propoſuiſſet, ea Phocion breui, ſed vehementi oratione refutaret, ac quaſi diffinderet. *Xylander.*

76 Αἴθωνι

Δηχθεὶς αἴθωνι Κλέωνι [76].

34. Πλὴν ὑπ' οὐδενὸς ἐκινήθη τῶν τοιούτων ὁ Περι-
κλῆς, ἀλλὰ πράως καὶ σιωπῇ τὴν ἀδοξίαν καὶ τὴν ἀπεχ-
θειαν ὑφιστάμενος, καὶ νεῶν ἑκατὸν ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον
στόλον ἐκπέμπων, αὐτὸς οὐ συνεξέπλευσεν, ἀλλ' ἔμεινεν
οἰκουρῶν καὶ διὰ χειρὸς ἔχων τὴν πόλιν [77], ἕως ἀπηλλάγη-
σαν οἱ Πελοποννήσιοι. θεραπεύων δὲ τοὺς πολλοὺς, ὅμως
ἀσχάλλοντας ἐπὶ τῷ πολέμῳ, διανομαῖς τε χρημάτων
ἀνελάμβανε, καὶ κληρουχίας ἀνέγραφεν [78]. Αἰγινήτας
γὰρ ἐξελάσας ἅπαντας, διένειμε τὴν νῆσον Ἀθηναίων
τοῖς λαχοῦσιν. ἦν δέ τις παρηγορία καὶ ἀφ' ὧν ἔπασχον
οἱ πολέμιοι. καὶ γὰρ οἱ περιπλέοντες τὴν Πελοπόννησον,
χώραν τε πολλὴν, κώμας τε καὶ πόλεις μικρὰς διεπόρθη-
σαν. καὶ κατὰ γῆν αὐτὸς ἐμβαλὼν εἰς τὴν Μεγαρικὴν,
ἔφθειρε πᾶσαν. ᾗ καὶ δῆλον, ὅτι [79] πολλὰ μὲν δρῶντες
κακὰ τοὺς Ἀθηναίους, πολλὰ δὲ πάσχοντες ὑπ' ἐκείνων
ἐκ θαλάττης, οὐκ ἂν εἰς μῆκος πολέμου τοσοῦτον [80] προῦ-

Te punxerit licet Cleon ſtimulis acris.

Verum iſtorum mouit Periclem nihil: ſed comiter et tacite
ulit ignominiam et inuidiam. Claſſem autem centum nauium
niſit in Peloponneſum: hanc tamen ille non duxit, ſed conti-
uit domi ſe, vt ciuitatem in poteſtate retineret, dum ſe rece-
iſſent Peloponneſii. Quo plebem placaret tamen ob bellum
rementem, largitionibus eam leniuit, et leges tulit de coloniis
leducendis. Aeginetas enim omnes eiecit, quorum inſulam
liuiſit ſortito ciuibus Athenienſibus. Aliqua etiam ex parte ho-
ſtium calamitates leuabant dolorem eorum. Claſſe enim Pelo-
onneſum circumuecti, late vaſtarunt agrum, et vicos et modica
ppida. Ipſe etiam terreſtri exercitu in fines Megaricos ducto,
os vndequaque conculcauit. Et profecto multis vltro citro-
ue Athenienſibus hinc illatis cladibus terra, illinc mari ac-
eptis, in tam longum Peloponneſii non duxiſſent bellum,
ſed

76 Αἴθωνι κλέωνι] Hoc πεπαρῴδηται ex Homeri αἴθωνι σιδήρῳ, t pulchre obſeruat Saluinius. λαίων dat Iuntina.

77 Τὴν πόλιν] In quibuſdam eſt τὴν ὅλην πόλιν. *H. Steph.*

78 ἀνέγραφον Vulcob.

79 δῆλον ἦν ὅτι idem.

80 τοσοῦτο Bodl. 3.

 81 προ-

βησαν, ἀλλὰ ταχέως ἀπεῖπον, ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ὁ Περικλῆς προηγόρευεν [81], εἰ μή τι δαιμόνιον ὑπηναντιώθη τοῖς ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς. νῦν δὲ πρῶτον μὲν ἡ λοιμώδης ἐνέπεσε φθορὰ, καὶ κατενεμήθη τὴν ἀκμάζουσαν ἡλικίαν καὶ δύναμιν· ὑφ' ἧς καὶ τὰ σώματα κακούμενοι καὶ τὰς ψυχὰς, παντάπασιν ἠγριώθησαν πρὸς τὸν Περικλέα, καὶ καθάπερ ἰατρὸν, ἢ πατέρα, τῇ νόσῳ παραφρονήσαντες, ἀδικεῖν ἐπεχείρησαν· ἀναπεισθέντες ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ὡς τὴν μὲν νόσον ἡ τοῦ χωριτικοῦ πλήθους εἰς τὸ ἄστυ συμφόρησις ἐργάζεται, θέρους ὥρᾳ πολλῶν ὁμοῦ χύδην ἐν οἰκήμασι μικροῖς καὶ σκηνώμασι πνιγηροῖς ἠναγκασμένων διαιτᾶσθαι δίαιταν οἰκουρὸν καὶ ἀργὸν [82] ἀντὶ καθαρᾶς καὶ ἀναπεπταμένης τῆς πρότερον. τούτου δ' αἴτιος ὁ τῷ πολέμῳ τὸν ἀπὸ τῆς χώρας ὄχλον εἰς τὰ τείχη καταχεάμενος, καὶ πρὸς οὐδὲν ἀνθρώποις τοσούτοις χρώμενος, ἀλλ' ἐῶν ὥσπερ βοσκήματα καθειργμένους, ἀναπίμπλασθαι φθορᾶς ἀπ' ἀλλήλων, καὶ μηδεμίαν μεταβολὴν, μηδ' ἀναψυχὴν ἐκπορίζων.

35. Ταῦτα βουλόμενος ἰᾶσθαι, καί τι παραλυπεῖν

ſed mox elanguiſſent, ſicut a primordio praedixerat Pericles, ni vis quaedam conſiliis humanis diuina obſtitiſſet. Nunc vero peſtilens lues primum inuaſit vrbem, et florem depaſta eſt et robur iuuentutis: a qua vexati corporibus, animis etiam omnino in Periclem efferati ſunt. Vt autem morbo qui inſaniunt in medicum, vel patrem, ita violare hunc inſtituerunt; ab inimicis inducti, agreſtem turbam, quae in vrbem confluxerat, morbum diuulgare, quod tempore aeſtiuo multi vna nullo diſcrimine, anguſtis in tectis et tabernaculis coacti aeſtuoſis, in vmbra et otio marceſcerent, quum ante in aëre libero et laxo conſueſſent agere: cuius illum eſſe autorem, qui bello plebem intra muros ruſticanam contraxiſſet, neque vllam ad rem tam multos viros adhiberet, ſed ſineret incluſos veluti pecora mutua obrui contagione, nec loci commutationem, vel refrigerium praeberet vllum.

His vt mederetur, ſimulque vexaret ex parte hoſtes, naues

81 προηγόρευσεν Vulcob. 82 ἀργὴν Vulcob. Anonym.

83 ἔλαττον

τὰς πολεμίας, ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα ναῦς ἐπλήρου, καὶ πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ὁπλίτας καὶ ἱππέας ἀναβιβασάμενος, ἔμελλεν ἀνάγεσθαι, μεγάλην ἐλπίδα τοῖς πολίταις, καὶ φόβον οὐκ ἐλάττω [83] τοῖς πολεμίοις ἀπὸ τοσαύτης ἰσχύος παρασχών. ἤδη δὲ πεπληρωμένων τῶν νεῶν, καὶ τοῦ Περικλέους ἀναβεβηκότος ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ τριήρη, τὸν μὲν ἥλιον ἐκλιπεῖν συνέβη, καὶ γενέσθαι σκότος, ἐκπλαγῆναι δὲ πάντας, ὡς πρὸς μέγα σημεῖον. ὁρῶν οὖν ὁ Περικλῆς περίφοβον τὸν κυβερνήτην καὶ διηπορημένον, ἀνέσχε τὴν χλαμύδα πρὸ τῆς ὄψεως αὐτοῦ, καὶ παρακαλύψας, ἠρώτησε, μή τι δεινὸν, ἢ δεινοῦ τινος οἴεται σημεῖον· ὡς δ' οὐκ ἔφη· Τί οὖν, εἶπεν, ἐκεῖνο τούτου διαφέρει, πλὴν ὅτι μεῖζόν τι τῆς χλαμύδος ἐστὶ τὸ πεποιηκὸς τὴν ἐπισκότησιν; Ταῦτα μὲν οὖν ἐν ταῖς σχολαῖς λέγεται τῶν φιλοσόφων. ἐκπλεύσας δ' οὖν ὁ Περικλῆς, οὔτ' ἄλλο τι δοκεῖ τῆς παρασκευῆς ἄξιον δρᾶσαι· πολιορκήσας τε τὴν ἱερὰν Ἐπίδαυρον, ἐλπίδα παρασχοῦσαν ὡς ἁλωσομένην, ἀπέτυχε διὰ τὴν νόσον. ἐπιγενομένη γὰρ οὐκ αὐτοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὁπωσοῦν τῇ στρατιᾷ συμμίξαντας [84] προσδιέφθειρεν.

naues instructas centum quinquaginta compleuit, multisque impositis et egregiis peditibus equitibusque, soluturus in magnam spem erexit ciues, atque ostentando tantas copias, trepidationem iniecit non minorem hostibus. Ecce autem quum iam omnes conscendissent, et Pericles se in suam triremem contulisset, forte defecit sol: quumque obducta nox coelo esset, terror, vt prodigio oblato magno, incessit omnes. Gubernatorem vero Pericles trepidum et stupentem cernens, chlamydem obiecit oculis eius, intectumque interrogauit, numquid horrendi id esset, aut portenderet grauius? Abnuente eo: Quid autem, inquit, inter hoc et illud interest, nisi quatenus illud, quod caliginem inuexit, chlamyde est grandius? Caeterum haec in philosophorum scholis referuntur. Postquam vela fecit, cum in hac expeditione nihil sane eo apparatu Pericles dignum gessit, tum obsidentem sacram Epidaurum, quae spem praebuit capi se posse, morbus distinuit. Hic enim non ipsos solum, sed omnes quacunque de causa ad exercitum accedentes affecit afflixitque.

Commo-

83 ἔλαττον Bodl. 3. Iunt. Ald. 84 συμπήξαντας Bodl. 3. Iuntina.

 85 μὴν

ἐκ τούτου χαλεπῶς διακειμένους τοὺς Ἀθηναίους πρὸς αὐτόν, ἐπειρᾶτο παρηγορεῖν καὶ ἀναθαῤῥύνειν. οὐ μὴν [85] ἔλυσε τὴν ὀργήν, οὐδὲ μετέπεισε πρότερον, ἢ τὰς ψήφους λαβόντας ἐπ' αὐτὸν εἰς τὰς χεῖρας, καὶ γενομένους κυρίους, ἀφελέσθαι τὴν στρατηγίαν, καὶ ζημιῶσαι χρήμασιν. ὧν ἀριθμὸν οἱ τὸν ἐλάχιστον, πεντεκαίδεκα τάλαντα, πεντήκοντα δ' οἱ τὸν πλεῖστον γράφουσιν. ἐπεγράφη δὲ τῇ δίκῃ κατήγορος, ὡς μὲν Ἰδομενεὺς λέγει, Κλέων· ὡς δὲ Θεόφραστος, Σιμμίας. ὁ δὲ Ποντικὸς Ἡρακλείδης Λακρατίδαν εἴρηκε.

36. Τὰ μὲν οὖν δημόσια ταχέως ἔμελλε παύσεσθαι [86], καθάπερ κέντρον, εἰς τοῦτον ἅμα πληγῇ τὸν θυμὸν ἀφεικότων τῶν πολλῶν· τὰ δ' οἰκεῖα μοχθηρῶς εἶχεν αὐτῷ κατά τε τὸν λοιμὸν οὐκ ὀλίγους ἀποβαλόντι τῶν ἐπιτηδείων, καὶ στάσει διατεταραγμένῳ πόῤῥωθεν. ὁ γὰρ πρεσβύτατος τῶν γνησίων υἱῶν, Ξάνθιππος, φύσει τε πονηρὸς ὢν [87], καὶ γυναικὶ νέᾳ καὶ πολυτελεῖ συνοι-

Commotum inde in ſe populum Athenienſem quum demitigare ſtuderet et erigere, non potuit iram eius prius frangere tamen, neque placare, quam in ſuffragia aduerſus ipſum miſſi, pro arbitrio ſuo imperium ei abrogarint, mulctamque dixerint: cuius ſummam, qui minimam, quindecim talenta; quinquaginta, qui maximam, ſcribunt. Hoc iudicio accuſatorem ſe profeſſus eſt, vt tradit Idomeneus, Cleon, vt Theophraſtus, Simmias: Ponticus Heraclides Lacratidam refert.

Caeterum publica quidem, quia iram in eum plebs, vt aculeum, vna cum ictu depoſuerat, breui erant quietura: res vero domeſtica eius exulcerata erat. Abſumſerat enim non paucos eius familiares peſtilentia, et domeſticos turbauerat iampridem alienatio ab eo. Siquidem maximus iuſtae ſtirpis Xanthippus filius, cum ſua ſponte erat profuſus, tum vxorem iuuenem ſumtuo-

ſamque

85 μὴν γὰρ idem Bodl. [vnde effici poſſit οὐ μὴν παρέλυσε. quae lectio ſit haud contemnenda futura.]

86 παύεσθαι Bodl.

87 φύσει τε δαπανηρὸς ὢν] Pulchra hic emendatio ex vet. cod. adhibita fuit voci πονηρὸς, reponendo videlicet δαπανηρός: quam emendationem et quae ſequuntur confirmant, γυναικὶ νέᾳ καὶ πολυτελεῖ συνοικῶν. Interpretes

κῶν, Ἰσάνδρου θυγατρὶ, τοῦ Ἐπιλύκου, χαλεπῶς ἔφερε τὴν τοῦ πατρὸς ἀκρίβειαν, γλίσχρα καὶ κατὰ μικρὸν αὐτῷ

ſamque duxerat, filiam Iſandri, filii Epilyci. Hunc patris offendit frugalitas, in ſuppeditanda minutatim pecunia reſtrictioris.

pretes tamen, nec antiqui exemplaris, nec coniecturae auxilio adiuti, mendoſam illam lectionem πονηρὸς ſecuti ſunt. Vnus enim ita vertit: *Siquidem maximus iuſtae ſtirpis Xanthippus filius, cum ſua ſponte erat prauus, tum vxorem iuuenem ſumtuoſamque duxerat. Hunc patris offendit frugalitas in ſuppeditanda minutatim pecunia reſtrictioris. Miſit itaque ad amicum quendam, a quo patris nomine nummos accepit mutuo.* Alter ſic: *Legitimorum enim ipſius filiorum natu maximus Xanthippus, ingenio prauo, maritus praeterea iuuenis ac prodigae vxoris, patris parſimoniam aegre ferens, tenuiter ei ſumtus et non confertim ſuppeditantis, miſit, qui ab amico quodam pecuniam quaſi iuſſu Periclis peteret.* At multo magis conueniet haec emendatam lectionem ſequens interpretatio: *Xanthippus tum natura ſumtuoſus, tum mulieris et iuuenis et profuſae maritus, miſit, qui pecuniam* etc. Nam quod pecuniam ab amico patris expiſcatur, et quidem tanquam nomine patris eam accipiens, hoc certe hominis δαπανηροῦ potius, quam πονηροῦ, eſt factum; quoniam quum homini δαπανηρῷ nullae pecuniae ſatis eſſe poſſint, non mirum eſt, ſi nouas ſubinde artes earum contrahendarum excogitet. Sed quae poſtea feciſſe traditur, homini πονηρῷ conueniunt, dicet quiſpiam. Quid tum? Non loquitur Plutarchus de eo, quod poſtea contigit, ſed de eo, quod fecit, vt hunc iuuenem ἀκρίβεια patris offenderet. Si enim δαπανηρὸς non fuiſſet, illam patris ἀκρίβειαν patienter fortaſſe tuliſſet. Libuit autem in huius lectionis explicatione immorari, tum vt oſtenderem, quam multa ſint, quae ſcriptoribus affingimus corrupta exemplaria ſequentes, (quemadmodum qui Demoſtheni paruum caput eſſe dicebat, quod in exemplar incidiſſet habens μικρὰ κεφαλὴ pro μιαρὰ κεφαλὴ) tum vero vt oſtenderem, me non niſi firma ratione nitentem hanc lectionem (ſicut nec aliam vllam, quoad fieri potuit) in locum alius repoſuiſſe. Obiter autem lectorem monebo et de alio quodam huius loci verbo, non quod emendatum id quoque in iſta editione fuerit, ſed quod ex iis ſit, quae Plutarchus ſibi peculiaria, aut certe cum paucis eorum, qui exſtant, auctorum communia, habere videri poteſt. Vocabulum illud eſt ἀκρίβεια, de parco homine dictum; cuius vocis hac in re ſignificationem haud ſcio an aſſequi

χορηγοῦντος. πέμψας οὖν πρός τινα τῶν φίλων, ἔλαβεν ἀργύριον, ὡς τοῦ Περικλέους κελεύσαντος. ἐκείνου δ' ὕστερον ἀπαιτοῦντος, ὁ μὲν Περικλῆς καὶ δίκην [88] αὐτῷ προσέλαχε· τὸ δὲ μειράκιον ὁ Ξάνθιππος ἐπὶ τούτῳ χαλεπῶς διατεθεὶς ἐλοιδόρει τὸν πατέρα, πρῶτον μὲν ἐκφέρων ἐπὶ

ctioris. Misit itaque ad amicum quendam, a quo patris nomine nummos accepit mutuo: quem, post quum repeteret suum, etiam in iudicium Pericles vocauit. Adolescens eo facto offensus Xanthippus, in patrem maledicta coniecit. Primum ad ludibrium extulit

Latina lingua possit. Interpretum vnus *frugalitatem*, alter *parsimoniam* reddidit: hic quidem rectius, quam ille, sed nec ipse tamen vocis Graecae vim assequens. Ego vero de ista significatione aliud dicere non possum, quam quod in Thesauro meo Graecae linguae scripsi, nimirum vtramque linguam eodem metaphorae genere in exprimendo homine tenaci vti, quoniam Latini eum, qui tenax est et parcus, attentum vel attentiorem ad rem esse dicunt. Qui autem ad aliquid attentus est, is certe est ἀκριβής, id est, faciens ἀκριβῶς (hoc est exacta diligentia) illud, ad quod est attentus. Quoniam autem qui ad rem est attentus, ἀκριβῶς (id est exacte) accepti et expensi rationes sibi reddi postulat, apte profecto ἀκρίβεια de tenacitate dicitur. Et quoniam in mentionem incidi vocabulorum Plutarcho peculiarium, (aut cum paucis communium, vti dixi) addam et aliud, quod quum vulgo hanc ipsam *peculiaris* significationem habeat, ab eo ita vsurpatur, vt vix absque periphrasi interpretatio illi adhiberi possit. Vocabulum, de quo loquor, est ἴδιος, in eo quidem certe vsu, quem habet supra in Themistocle; de illo enim ita scribit: ἴδιος δέ τις ἐν πᾶσι βουλόμενος εἶναι, χωρίον μὲν πιπράσκων, ἐκέλευε κηρύττειν, ὅτι καὶ γείτονα χρηστὸν ἔχει, Quod enim vocabulum in Latina lingua reperies, (etiamsi omnes eius scriptores diligentissime excusseris) quo possit vno vnum hoc Graecum exprimi? Merito igitur ad periphrasin confugerunt interpretes: quorum vnus haec verba, ἴδιος δέ τι ἐν πᾶσι βουλόμενος εἶναι, ita vertit: *Quum omni in re facere aliquid vellet singulare:* alter autem ita: *Omnino autem omnibus in rebus aliquid peculiare affectabat.* Ego meam interpretationem his non addam, monuisse contentus, hoc etiam vocabulum ἴδιος in eo, quem hic habet, vsu esse in Plutarcho ἴδιον. *H. Steph.*

88 Καὶ δίκην] Forte καταδίκην, *poenam, mulctam.* καὶ et κατὰ saepissime confundi prius obseruaui, not. p. 6. sic pag. 402. ἔκ τινος καταδίκης.

89 Πεντά-

γέλωτι τὰς οἴκοι διατριβὰς αὐτοῦ, καὶ τοὺς λόγους, οὓς ἐποίει μετὰ τῶν σοφιστῶν. πεντάθλου γὰρ [89] ἵππον ἀκοντίῳ πατάξαντος Ἐπιτιμίου τοῦ Φαρσαλίου ἀκουσίως, καὶ κτείναντος, ἡμέραν ὅλην ἀναλῶσαι μετὰ Πρωταγόρου [90] διαποροῦντα, πότερον τὸ ἀκόντιον, ἢ τὸν βαλόντα [91], ἢ τοὺς ἀγωνοθέτας κατὰ τὸν ὀρθότατον λόγον αἰτίους χρὴ τοῦ πάθους ἡγεῖσθαι. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τὴν περὶ τῆς γυναικὸς διαβολὴν ὑπὸ τοῦ Ξανθίππου φησὶν ὁ Στησίμβροτος εἰς τοὺς πολλοὺς διασπαρῆναι, καὶ ὅλως ἀνήκεστον ἄχρι τῆς τελευτῆς τῷ νεανίσκῳ πρὸς τὸν πατέρα παραμεῖναι τὴν διαφοράν. ἀπέθανε γὰρ ὁ Ξάνθιππος ἐν τῷ λοιμῷ νοσήσας. ἀπέβαλε δὲ καὶ τὴν ἀδελφὴν ὁ Περικλῆς τότε, καὶ τῶν κηδεστῶν καὶ φίλων τοὺς πλείστους καὶ χρησιμωτάτους

extulit domeſtica eius oblectamenta et ſermones, quos habebat cum ſophiſtis. Nam quum quinquertio equum Epitimius Pharſalius ictu iaculi interemiſſet imprudens, totum diem cum Protagora patrem triuiſſe, quaerendo, iaculumne, an qui miſiſſet, an vero agonothetae verius autores habendi eius caſus eſſent. Infamiam etiam a ſua ipſius vxore Steſimbrotus per Xanthippum memoriae prodidit vulgatam, atque omnino ſimultate adoleſcentem ad mortem vſque atroci patrem perſequutum fuiſſe: in peſtilentia enim Xanthippum ſuſtulit morbus. Eadem tempeſtate Pericles ſororem amiſit, praeterea propinquos et amicos pleroſque, quorum in repu-

89 Πεντάθλου γὰρ] In quibuſdam hic locus ita ſcriptus eſt: πεντάθλου γάρ τινος ἀκοντίῳ πατάξαντος Ἐπίτιμον τὸν Φαρσάλιον ἀκουσίως καὶ κατακτείναντος: ſed Ἐπιτίμιον praefero: de caeteris, niſi ex alio ſcriptore idem referente, iudicium ferri non poteſt; quum ex ſequentibus, vtrumne Epitimius ipſe, an equus eius occiſus fuerit, colligi non poſſit. *H. Steph.*

90 Πρωταγόρου] Hunc familiarem fuiſſe Pericli, alibi non memini legere. de Anaxagora abunde conſtat: temporis ratio tamen Protagoram non excludit: alioqui Ἀναξαγόρου legendum putarem. *Xyl.*

91 Ἢ τὸν βαλόντα] Legitur etiam ἢ τὸν βαλόντα μᾶλλον, quod μᾶλλον tamen non ad βαλόντα, ſed ad ἢ pertinet. Dictum enim fuerit, ſi hanc lectionem ſequamur, pro ἢ μᾶλλον τὸν βαλόντα. *H. Steph.*

πρὸς τὴν πολιτείαν. οὐ μὴν ἀπεῖπεν, οὐδὲ προὔδωκε τὸ φρόνημα καὶ τὸ μέγεθος τῆς ψυχῆς ὑπὸ τῶν συμφορῶν· ἀλλ' οὐδὲ κλαίων, οὐδὲ κηδεύων, οὐδὲ πρὸς τάφῳ τινὸς ὤφθη τῶν ἀναγκαίων, πρίν γε δὴ καὶ τὸν περίλοιπον αὐτοῦ τῶν γνησίων [92] ἀποβαλεῖν Πάραλον. ἐπὶ τούτῳ δὲ καμφθεὶς, ἐπειρᾶτο μὲν ἐγκαρτερεῖν τῷ ἤθει καὶ διαφυλάττειν τὸ μεγαλόψυχον· ἐπιφέρων δὲ τῷ νεκρῷ στέφανον, ἡττήθη τοῦ πάθους πρὸς τὴν ὄψιν, ὥστε κλαυθμόν τε ῥῆξαι, καὶ πλῆθος ἐκχέαι δακρύων, οὐδέποτε τοιοῦτον οὐδὲν [93] ἐν τῷ λοιπῷ βίῳ πεποιηκώς.

37. Τῆς δὲ πόλεως πειρωμένης τῶν ἄλλων στρατηγῶν εἰς τὸν πόλεμον καὶ ῥητόρων, ὡς οὐδεὶς βάρος ἔχων ἰσόρροπον, οὐδ' ἀξίωμα πρὸς τοσαύτην ἐχέγγυον ἡγεμονίαν ἐφαίνετο, ποθούσης δ' ἐκεῖνον καὶ καλούσης ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ τὸ στρατήγιον, ἀθυμῶν καὶ κείμενος οἴκοι διὰ τὸ πένθος, ὑπ' Ἀλκιβιάδου καὶ τῶν ἄλλων ἐπείσθη φίλων προελθεῖν [94]. ἀπολογησαμένου δὲ τοῦ δήμου τὴν ἀγνωμοσύνην τὴν πρὸς αὐτὸν, ὑποδεξάμενος αὖθις τὰ πράγματα,

republica opera fuerat potiſſimum vſus. Non elanguit tamen, neque ſubmiſit malis ſpiritus et animi magnitudinem, nec illacrymauit, neque iuſta fecit, immo ne acceſſit quidem ad cuiusquam funus neceſſariorum, dum eum, qui vnus reliquus erat ex iuſtis filiis, amiſit Paralum. Tunc vero fractus, quamuis conaretur grauitatem tueri et retinere animi celſitudinem, quum coronam tamen ingereret mortuo, oppreſſus eſt, quum adſpiceret eum, dolore, vt (quod reliqua vita nunquam fecerat) erumperet in eiulatum, et magnam vim profunderet lacrymarum.

Porro ciuitatem, quae per bellum experta erat caeteros duces et oratores, vbi neminem vllum perſpexit pari grauitate et autoritate, quae tanto eſſet imperio ſuſtinendo, deſiderium cepit Periclis, inuitauitque eum ad ſuggeſtum et imperium ſuſcipiendum. At illum, domi abiecto animo ex luctu tabeſcentem, Alcibiades et reliqui amici ad progrediendum excitauerunt. Ibi populo ſuam aduerſus eum ingratitudinem purgante, ſuſcepit rurſus rempublicam,

92 τῶν γνησίων] In quibusdam additum eſt υἱῶν: ſed hoc ſubſtantiuum ſubaudiri poteſt. *Idem.*

93 οὐδὲ Bodl. 3.

94 προσελθεῖν dat Iuntina.

95 Εἰσηγή-

καὶ στρατηγὸς αἱρεθεὶς εἰσηγήσατο [95] λυθῆναι τὸν περὶ τῶν νόθων νόμον, ὃν αὐτὸς εἰσενηνόχει πρότερον· ὡς μὴ παντάπασιν ἐρημίᾳ διαδοχῆς, τὸν οἶκον ἐκλίποι τοὔνομα καὶ τὸ γένος. εἶχε δ' οὕτω τὰ περὶ τὸν νόμον· ἀκμάζων ὁ Περικλῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ πρὸ πάνυ πολλῶν [96] χρόνων, καὶ παῖδας ἔχων, ὥσπερ εἴρηται, γνησίους, νόμον ἔγραψε, μόνους Ἀθηναίους εἶναι τοὺς ἐκ δυοῖν [97] Ἀθηναίων γεγονότας. ἐπεὶ δὲ τοῦ βασιλέως τῶν Αἰγυπτίων δωρεὰν τῷ δήμῳ πέμψαντος τετρακισμυρίους πυρῶν μεδίμνους, ἔδει διανέμεσθαι τοὺς πολίτας [98], πολλαὶ μὲν ἀνεφύοντο δίκαι τοῖς νόθοις ἐκ τοῦ γράμματος ἐκείνου, τέως διαλανθάνουσαι καὶ παρορώμεναι, πολλοὶ δὲ καὶ συκοφαντήμασι περιέπιπτον. ἐπράθησαν [99] οὖν ἁλόντες ὀλίγῳ πεντακισχιλίων ἐλάττους, οἱ δὲ μείναντες ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ κριθέντες Ἀθηναῖοι, μύριοι καὶ τετρακισχίλιοι καὶ τεσσαράκοντα

publicam, ac lectus praetor, ne orbitate nomen familiae ſuae, et progenies ſemel interiret, legem de nothis, quam ipſe tulerat ante, ſuaſit antiquandam. Quod autem ad legem hanc pertinet, ſic ſe habuit: Quum in republica pridem floreret Pericles, ſuccinctus (vt diximus) legitimis filiis, legem rogauit, vt ſoli ex duobus nati Athenienſibus ciues eſſent Athenienſes. Quum autem rex Aegypti dono miſiſſet populo quadraginta millia medimnum tritici, et id dividendum ciuibus eſſet, nothis controuerſiae ex eo plebiſcito multae, quae hactenus fuerant tectae atque neglectae, motae ſunt, multi etiam calumniis circumuenti. Conuicti fuere paulo minus quinque millia, qui venditi ſunt: eos, qui ciuitatem retinuerunt, ac cenſiti inter ciues Athenienſes ſunt, inuenerunt quatuordecim millia

quadra-

95 Εἰσηγήσατο] Legitur etiam ᾐτήσατο. *H. Steph.*

96 Πρὸ πάνυ πολλῶν] Quanquam Pericles dicitur p. 357. per 40 annos principatum tenuiſſe in republica, tamen vix probabile eſt, illum legem iſtam πρὸ πάνυ πολλῶν χρόνων rogaſſe. quae phraſis adeo longum temporis interuallum denotare videtur, vt lubentius legerem, interiecta negatiua particula, πρὸ οὐ πάνυ πολλῶν.

97 δυεῖν Bodl. 3.

98 Τοὺς πολίτας] Omnino legendum cum Saluinio, τοῖς πολίταις. *Dacer.*

99 Ἐπράθησαν] Locus hic mihi ſuſpectus eſt: neque, tum praeſertim, venditos, ſed numero ciuium eos excluſos ſpurios exiſtimauerim. *Xyl.*

200 ἰσχύ-

τὸ πλῆθος ἐξητάσθησαν. ὄντος οὖν δεινοῦ τοῦ κατὰ τοσούτων ἰσχύσαντα [200] τὸν νόμον ὑπ' αὐτοῦ πάλιν διαλυθῆναι τοῦ γράψαντος, ἡ παροῦσα δυστυχία τῷ Περικλεῖ περὶ τὸν οἶκον ὡς δίκην τινὰ δεδωκότι τῆς ὑπεροψίας καὶ τῆς μεγαλαυχίας ἐκείνης, ἐπέκλασε τοὺς Ἀθηναίους· καὶ δόξαντες αὐτὸν νεμεσητά τε παθεῖν, ἀνθρωπίνως [1] τε δεῖσθαι, συνεχώρησαν ἀπογράψασθαι τὸν νόθον εἰς τοὺς φράτορας, ὄνομα θέμενον τὸ αὐτοῦ. καὶ τοῦτον μὲν ὕστερον ἐν Ἀργινούσαις καταναυμαχήσαντα Πελοποννησίους ἀπέκτεινεν ὁ δῆμος μετὰ τῶν στρατηγῶν.

38. Τότε δὲ τοῦ Περικλέους ἔοικεν ὁ λοιμὸς λαβέσθαι λαβὴν οὐκ ὀξεῖαν, ὥσπερ ἄλλων, οὐδὲ σύντονον, ἀλλ' ἀβληχρᾷ [2] τινι νόσῳ καὶ μῆκος ἐν ποικίλαις ἐχούσῃ μεταβολαῖς διαχρωμένην τὸ σῶμα σχολαίως, καὶ ὑπερείπουσαν τὸ φρόνημα τῆς ψυχῆς. ὁ γοῦν Θεόφραστος ἐν τοῖς ἠθικοῖς διαπορήσας, εἰ πρὸς τὰς τύχας τρέπεται τὰ ἤθη, καὶ κινούμενα τοῖς τῶν σωμάτων πάθεσιν ἐξίσταται τῆς ἀρε-

quadraginta numero. Quum effet igitur res indigna, vt quae contra tam multos vim habuerat, ab eodem lex, qui tulerat eam, rurfus abrogaretur; praefens Periclis clades domeftica, (vt qui poenam luiffe iam faftus et arrogantiae illius fuae videretur) infregit populum Athenienfem, putauitque, eum, numinis iram perpeffum, effe humanitate alleuandum: quare indulfit ei, vt in curia fua nothus cenferetur nomine paterno. Hunc poft, quum apud Arginufas Peloponnefios proelio nauali praetor fudiffet, vna cum collegis populus morte mulctauit.

Per id tempus videtur corripuiffe peftis Periclem, non perinde, vt caeteros, acris, nec acuta, fed quae lento morbo diuturnoque et faepius alternante corpus eius fenfim conficeret, et vim obtunderet mentis. Scriptum reliquit in Ethicis Theophraftus, vbi difputat, an mutentur cum fortuna mores, et corporis agitati affectibus defcifcant a vir-

200 ἰσχύσαντος Vulcob.

1 Ἀνθρωπίνως τε δεῖσθαι] Malim ἀνθρωπίνων, vt antea, νεμεσητά.

2 Ἀλλ' ἀβληχρᾷ] Anon. habet ἀλλὰ βληχρᾷ: et fic quidem bis Nofter: in Sertorio, p. 512. βληχροὺς ὑετοὺς, et Op. Mor. p. 2071. βληχροὶ γνοφερᾶς νυκτὸς ποταμοί. verum vtraque vox idem valet.

3 δόξεις

τῆς, ἱςόρηκεν, ὅτι νοσῶν ὁ Περικλῆς ἐπισκοπȣμένῳ τινὶ τῶν φίλων δείξειε [3] περίαπ]ον ὑπὸ τῶν γυναικῶν τῷ τραχήλῳ περιηρτημένον, ὡς σφόδρα κακῶς ἔχων, ὁπότε καὶ ταύτην ὑπομένοι τὴν ἀβελτερίαν. ἤδη δὲ πρὸς τῷ τελευτᾷν ὄντος αὐτȣ̃, περικαθήμενοι τῶν πολιτῶν οἱ βέλτιςοι, καὶ τῶν φίλων οἱ περιόντες, λόγον ἐποιȣ̃ντο τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς δυνάμεως, ὅση γένοιτο, καὶ τὰς πράξεις ἀνεμετρȣ̃ντο, καὶ τῶν τροπαίων τὸ πλῆθος· ἐννέα γὰρ ἦν ἃ ςρατηγῶν καὶ νικῶν ἔςησεν ὑπὲρ τῆς πόλεως. ταῦτα, ὡς ȣ̓κέτι συνιέντος, ἀλλὰ καθηρημένȣ [4] τὴν αἴσθησιν αὐτȣ̃, διελέγοντο πρὸς ἀλλήλȣς· ὁ δὲ πᾶσιν ἐτύγχανε τὸν νȣ̃ν προσεσχηκὼς, καὶ φθεγξάμενος εἰς μέσον, ἔφη θαυμάζειν, ὅτι ταῦτα μὲν ἐπαινȣ̃σιν αὐτȣ̃ καὶ μνημονεύȣσιν, ἃ καὶ πρὸς τύχην ἐςὶ κοινὰ, καὶ γέγονεν ἤδη πολλοῖς ςρατηγοῖς· τὸ δὲ κάλλιςον καὶ μέγιςον, ȣ̓ λέγȣσιν. Οὐδεὶς γὰρ, ἔφη, δι᾿ ἐμὲ τῶν ὄντων Ἀθηναίων μέλαν ἱμάτιον περιεβάλετο.

39. Θαυμαςὸς ȣ̃ν ὁ ἀνὴρ ȣ̓ μόνον τῆς ἐπιεικείας καὶ πρᾳότητος, ἣν ἐν πράγμασι πολλοῖς καὶ μεγάλαις ἀπεχθείαις διετήρησεν, ἀλλὰ καὶ τȣ̃ φρονήματος, εἰ τῶν αὑτȣ̃

a virtute, aegrum Periclem amico cuipiam, qui ipſum inuiſebat, amuletum oſtendiſſe a mulieribus ex collo ſuo ſuſpenſum, quaſi, quum eas etiam toleraret ineptias, grauiter admodum aegrotaret. Inſtante iam morte, aſſidentes praeſtantiſſimi ciues, et amici eius, qui ſupererant, commemorabant, quantis enituiſſet virtutibus et opibus, res geſtas etiam recenſebant, et numerum victoriarum: nouem enim tropaea ciuitati praetor et victor excitauerat. Haec illi inter ſe, quaſi illo non iam intelligente et omni orbato ſenſu, differebant. At ille omnia attente audierat, et in medium loquutus: Miror, inquit, haec vos celebrare et in ore habere facta mea, quorum partem fortuna vendicat, et quae multis iam obtigerunt ducibus; praeteritis autem excellentiſſimum et maximum: nemo enim, inquit, ex omnibus ciuibus mea opera pullam veſtem ſumſit.

Vir igitur admiratione dignus, non ſolum lenitate et manſuetudine, quam multis in negotiis et inimicitiis retinuit acerbis, ſed etiam ea animi ſententia, qua in virtutibus ſuis

3 δόξειε Vulcob. 4 καθηραμένȣ Iuntina.

5 ȣ̔́τως

καλῶν ἡγεῖτο βέλτιστον εἶναι τὸ μήτε φθόνῳ, μήτε θυμῷ χαρίσασθαι μηδὲν ἀπὸ τηλικαύτης δυνάμεως, μηδὲ χρήσασθαί τινι τῶν ἐχθρῶν ὡς ἀνηκέστῳ. καί μοι δοκεῖ τὴν μειρακιώδη καὶ σοβαρὰν ἐκείνην προσωνυμίαν ἓν τοῦτο ποιεῖν ἀνεπίφθονον καὶ πρέπουσαν ὄντως, εὐμενὲς ἦθος, καὶ βίος ἐν ἐξουσίᾳ καθαρὸς καὶ ἀμίαντος [5], [Ὀλύμπιον προσαγορεύεσθαι.] καθάπερ τὸ τῶν Θεῶν γένος ἀξιοῦμεν, αἴτιον μὲν ἀγαθῶν, ἀναίτιον δὲ κακῶν πεφυκὸς, ἄρχειν καὶ βασιλεύειν τῶν ὄντων. οὐχ ὥσπερ οἱ ποιηταὶ συνταράττοντες ἡμᾶς ἀμαθεστάταις δόξαις, ἁλίσκονται τοῖς αὐτῶν ποιήμασι [6], τὸν μὲν τόπον, ἐν ᾧ τοὺς Θεοὺς κατοικεῖν [7] λέγουσιν, ἀσφαλὲς ἕδος καὶ ἀσάλευτον καλοῦντες, οὐ πνεύμασιν, οὐ νέφεσι χρώμενον, ἀλλ᾽ αἰθρίᾳ μαλακῇ καὶ φωτὶ καθαρῷ τὸν ἅπαντα χρόνον ὁμαλῶς περιλαμπόμενον, ὡς τοιαύτης τῷ μακαρίῳ καὶ ἀθανάτῳ διαγωγῆς μάλιστα πρεπούσης· αὐτοὺς δὲ τοὺς Θεοὺς ταραχῆς καὶ δυσμενείας καὶ ὀργῆς, ἄλλων τε μεστοὺς παθῶν ἀποφαί-

ſuis praeſtantiſſimum exiſtimauit, quod in tanta potentia nihil inuidiae aut irae indulſiſſet, aut vlli implacabilis inimico fuiſſet. Et mihi quidem videtur inſolentis et faſtuoſi cognominis, quod Olympius appellaretur, vnum hoc tollere inuidiam, et proprie id ei vere conciliare, nempe mite ingenium, et vita in ſumma poteſtate innocens et incruenta. Sicut dignam arbitramur deorum gentem, quae per ſe eſt propitia, et nullius autor mali, vt rebus praeſit et moderetur: non vt poëtae ineptis nos opinionibus percellentes, ſuis ipſi arguuntur fabulis, dum locum, quem incolere deos aiunt, ſecuras ſedes vocant et tranquillas, non ventis, non imbribus obnoxias, ſed ſerenitate molli et pura, perpetuo aeque circumfulgentes luce, quod ea beatis et immortalibus maxime conueniat ſtatio: ipſos vero deos diſſenſionum, offenſionum, irae atque aliarum plenos perturbationum, abhor-

5 οὕτως εὐμενὲς ἦθος καὶ βίον ἐν ἐξουσίᾳ καθαρὸν καὶ ἀμίαντον Vulc. βίου ἐν ἐξουσίᾳ καθαροῦ καὶ ἀμιάντου Bodl. 3.

6 Ποιήμασι] Scriptum eſt etiam μυθεύμασι. *H. Steph.*

7 τὸν μὲν τόπον, ἐν ᾧ τοὺς θεοὺς κατοικεῖν etc.] Locus eſt lib. VI. Vlyſſeae Homericae, ad quem hic alluditur. *Xylander.*

8 Σωτήριον

νοντες, ἐδ᾽ ἀνθρώποις νῦν ἔχεσι προσηκόντων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως ἑτέρας δόξει πραγματείας εἶναι. τῦ δὲ Περικλέυς ταχεῖαν αἴσθησιν καὶ σαφῆ πόθον Ἀθηναίοις ἐνειργάζετο τὰ πράγματα. καὶ γὰρ οἱ ζῶντος βαρυνόμενοι τὴν δύναμιν ὡς ἀμαυρῦσαν αὐτὲς, εὐθὺς ἐκποδὼν γενομένυ, πειρώμενοι ῥητόρων καὶ δημαγωγῶν ἑτέρων, ἀνωμολογῦντο μετριώτερον ἐν ὄγκῳ, καὶ σεμνότερον ἐν πρᾳότητι μὴ φῦναι τρόπον· ἡ δ᾽ ἐπίφθονος ἰσχὺς ἐκείνη, μοναρχία λεγομένη καὶ τυραννὶς πρότερον, ἐφάνη τότε σωτήριον ἔρυμα [8] τῆς πολιτείας γενομένη. τοσαύτη φθορὰ [9] καὶ πλῆθος ἐπέκειτο κακίας τοῖς πράγμασιν, ἣν ἐκεῖνος ἀσθενῆ καὶ ταπεινὴν ποιῶν ἀπέκρυπτε, καὶ κατεκώλυεν ἀνήκεστον ἐξεσίᾳ [210] γενέσθαι.

abhorrentium etiam ab hominibus cordatis introducant. Verum haec alterius fortaſſe commentationis ſint. Porro Periclis cito Athenienſibus ſenſum et deſiderium negotia praebuere. Quippe qui viui offendebantur eius potentia, tanquam ipſos obſcuraret, illico eo ſublato, quum alios experirentur oratores et duces multitudinis, palam agnouerunt, moderatius in ſeueritate, vel grauius in manſuetudine nullum viſum ingenium: atque inuidioſam illam potentiam, quae regnum ante et tyrannis fuit appellata, tunc ſalutarem reipublicae experti ſunt arcem fuiſſe. Tanta poſt contagio, ſcelerumque vorago in rempublicam inuaſit, quam ille debilitatam et proſtratam tegebat, opprimebatque, ne licentia in inſanabilem erumperet peſtem.

Periclis

8 Σωτήριον ἔρυμα] Forſan hinc corrigendum in Polit. Praec. p. 1457. ὥσπερ ἔρυμα (non ἕρμα) τῆς πολιτείας βέβαιον. memini, quid Caſaubonus dicit not. p. 91. ſed vox ἕρμα huic loco non ita congruere videtur.

9 φθορὰ] Placeret magis φορὰ, ſi codices fauerent. ſic περὶ Πολυπρ. p. 921. εὔχονται φορὰν κακῶν: et in tractatu contra Stoicos, p. 1960. κακίας φοράν.

210 Ἀνήκεστον ἐξεσίᾳ] Probo ἐν ἐξεσίᾳ, vt habet Bodl. 3. ſic ſupra, p. 382. βίος ἐν ἐξεσίᾳ καθαρός.

ΦΑΒΙΟΣ ΜΑΞΙΜΟΣ [1].

ΤΟΙΟΥΤΟΥ δὲ τῦ Περικλέυς ἐν τοῖς ἀξίοις μνήμης γεγονότος, ὡς παρειλήφαμεν, ἐπὶ τὸν Φάβιον τὴν ἱστορίαν μεταγάγωμεν. Νυμφῶν μιᾶς λέγυσιν [2], οἱ δὲ γυναικὸς ἐπιχωρίας Ἡρακλεῖ μιγείσης, περὶ τὸν Θύμβριν ποταμὸν, γενέσθαι Φάβιον, ἄνδρα πολὺ [3] καὶ δόκιμον ἐν Ῥώμῃ τὸ Φαβίων γένος ἀφ' αὐτῦ [4] παρασχόντα. τινὲς δὲ τὺς ἀπὸ τῦ γένυς τύτυ, πρώτυς τῇ δι' ὀρυγμάτων χρησαμένυς ἄγρα, Φοδίυς [5] ἱστορῦσιν ὀνομάζεσθαι τὸ παλαιόν. ὕτω γὰρ ἄχρι νῦν αἱ διώρυγαι, Φόσσαι, καὶ

Periclis memoratu digna facta, quae quidem ad nostram notitiam peruenere, ea sunt: nunc ad Fabii vitam describendam transeamus. Ex nympha memorant, alii ex muliere indigena, quae cum Hercule iuxta Tyberim amnem concubuerat, Fabium natum, virum, qui numerosam Romae et claram propagauit gentem Fabiorum. Alii principes huius familiae, quia fossis feras capiebant, Fodios tradunt olim vocatos; voces enim fossae et fodere

1 Qu. Fabius Maximus quo vixerit tempore, non est obscurum: nihil enim bello Punico secundo, quod et Annibalicum dicitur, notius est, atque insignius. Liuius lib. XXX. ostendit, mortuum duobus Seruiliis Coss. anno V. C. DLI. *Xyl.*

2 νυμφῶν μιᾶς λέγυσιν] Initio statim Guarinus impingit, quum Fabium Maximum nymphae filium facit: neque animaduertit, loqui auctorem de Fabio, qui ex Hercule et vel nympha, vel Latina muliere natus, Fabiae stirpis auctor fuerit. *Xylander.*

3 Ἄνδρα πολὺ] Dacer. ex Ms. ἄνδρα πολύανδρον: ita etiam Vulc.

4 ἀφ' αὐτῦ Anonym. vulgo legitur ἀπ' αὐτῦ.

5 Φοδίυς] Festus Fabios antiquitus Fobios dictos tradit, a fouea: quare Ios. Scaliger (sub nomine Yuonis Villiomari) hic emendauit Φοβίυς. sed obstant sequentia; vbi dicitur, quod postea duabus literis mutatis Φάβιοι vocati sunt: quod verum est, si Φοδίυς legeris, non, si Φοβίυς: quod vna tantum litera distat a Φαβίυς. [Xylander ad hunc locum ita annotat: Quis huius etymi sit auctor, non scio. Sane probabilius est, quod habet Sext. Pompeius, Fabios antiquitus Fouios dictos, quod princeps eius gentis ex ea natus sit, cum qua Hercules in fouea concubuit: vel quod primus ostenderit, quemadmodum vrsi et lupi foueis caperentur.]

6 Πολλὺς

Φόδερε τὸ σκάψαι καλεῖται. χρόνῳ δὲ τῶν δυοῖν φθόγγων μεταπεσόντων, Φάβιοι προσηγορεύθησαν. πολλὲς δὲ καὶ [6] μεγάλες τῆς οἰκίας ἐξενεγκαμένης ἄνδρας, ἀπὸ Ῥέλλε [7] τε μεγίςε, καὶ διὰ τετο Μαξίμε παρὰ Ῥωμαίοις ἐπονομασθέντος, τέταρτος ἦν Φάβιος Μάξιμος, περὶ ὃ τάδε γράφομεν. ἦν δ' αὐτῷ σωματικὸν μὲν παρωνύμιον, ὁ Βερρέκωσσος· εἶχε γὰρ ἀκροχορδόνα μικρὰν ἐπάνω τε χείλες ἐπιπεφυκυῖαν. ὁ δ' Ὀεικέλας [8] σημαίνει τὸ προβάτιον· ἐτέθη δὲ πρὸς τὴν πρᾳότητα καὶ βαρύτητα τε ἤθες ἔτι παιδὸς ὄντος. τὸ γὰρ ἡσύχιον αὐτε καὶ σιωπηλὸν καὶ μετὰ πολλῆς εὐλαβείας τῶν παιδικῶν ἁπτόμενον ἡδονῶν, βραδέως δὲ καὶ διαπόνως δεχόμενον τὰς μαθήσεις, εὔκολον δὲ πρὸς τὲς συνήθεις καὶ κατή-

fodere ad hoc vſque tempus vſurpantur. Hi autem poſtea, duabus commutatis literis, appellati Fabii ſunt. Multos haec domus praeſtantes viros dedit. A Rullo autem, qui ex claritate Maximi cognomen inuenit, Fabius Maximus, de quo hic agimus, fuit quartus. Ei nota corporis cognomen Verrucoſo dedit, quod verruca parua ei ex ſummo extuberauiſſet labio. Ouicula puer etiamnum dictus eſt, ex manſuetis et grauibus moribus. Quippe ſedatum ingenium eius et taciturnitas, magnaque in fruendis puerilibus oblectamentis cautio, tarditas ac labor in percipiendis literis, facilitas et obſequium aduerſus ſodales, ſtultitiae opinio-

6 Πολλὲς δὲ μεγάλες] Fl. habet πολλὲς καὶ μεγάλες. forte πολλὲς δὲ καὶ μεγάλες.

7 Ῥυλάε] Indubitatus hic error librarii, decepti ſimilitudine literarum Λ et Α. legendum enim Ῥύλλε, vt Xyl. probat ex Pompeio p. 432. [Xylandri verba haec ſunt: Ῥυλάε eſt in Graeco. Itaque Guarinus Rylaum finxit. Ego ſecutus ſum Plutarchum, apud quem in Pompeio, vbi de Maximi et Magni cognomentis diſputatur, Ῥέλλε recte legitur pro eo, quod hic eſt mendoſe Ῥυλάε. Hiſtoria eſt apud Liuium in fine libri noni. Neque ſum neſcius, quem Plutarchus Rullum dixit, eum apud alios Rullianum, apud quoſdam, ſed vitioſe puto (tametſi hic correctorem Guarinianae translationis videatur Amiotus ſecutus) Rutilianum legi. Sed (vt dixi) Plutarchi hos locos ego ſequor. Hactenus *Xylander*. Caeterum pro Ῥυλάε Anon. dat Ῥυλλοιανε.]

8 Ὁ δὲ Ὀεικέλας] Haeret ſententia, niſi incluſis vocibus σημαίνει τὸ προβάτιον deleas δὲ poſt ἐτέθη, cum Bodl. 3.

κουν, ἀβελτερίας τινὸς καὶ νωθρότητος ὑπόνοιαν εἶχε παρὰ τοῖς ἐκτός· ὀλίγοι δ' ἦσαν οἱ τὸ δυσκίνητον ὑπὸ βάθους [9], καὶ τὸ μεγαλόψυχον καὶ λεοντῶδες ἐν τῇ φύσει καθορῶντες αὐτοῦ. ταχὺ δὲ τοῦ χρόνου προϊόντος, ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἐγειρόμενος, διεσήμαινε καὶ τοῖς πολλοῖς ἀπάθειαν μὲν οὖσαν, τὴν δοκοῦσαν ἀπραγίαν [10], εὐβουλίαν δὲ, τὴν εὐλάβειαν· τὸ δὲ πρὸς μηδὲν ὀξὺ, μηδ' εὐκίνητον, ἐν πᾶσι μόνιμον καὶ βέβαιον [11]. ὁρῶν δὲ καὶ τῆς πολιτείας τὸ μέγεθος, καὶ τῶν πολέμων τὸ πλῆθος, ἤσκει τὸ μὲν σῶμα πρὸς τοὺς πολέμους, ὥσπερ ὅπλον σύμ-

opinionem ei apud ignotos et ignauiae praebuit. Stabilem vero altamque eius indolem, et animi magnitudinem atque celſitudinem, pauci fuere, qui perſpicerent. At breui inde cum aetate republica gerenda excitatus, quam ſecuritatem alii rebantur, immotum oſtendit cuilibet animum eſſe, cautionem, prudentiam, tarditatem et cunctationem, conſtantiam et firmitudinem animi. Qui quum videret, hinc reipublicae molem, hinc bellorum frequentiam, corpus ad bella, vt arma ſubegit a natura data:

9 πάθους Anonym.

10 ἀπραγίαν] In Graeco eſt εὐπραγίαν. Quod non ſane video, quid hic loci habeat. Vtique ἀπραξίαν, aut δυσπραγίαν, aut ἀπραγίαν, mallem. Quae de oratione Fabii ſequuntur, omnia ſunt peruerſa a Guarino. *Xyl.* Pro εὐπραγίαν repoſui valde diverſae ſignificationis vocabulum, ἀπραγίαν: ſed et tertiam lectionem, ἀργίαν videlicet, reperiri ſciendum eſt. [ita Vulc.] Ad illam quidem quod attinet, quae in Aldina et Florentina editionibus exſtat, nimirum εὐπραγίαν, ferri nullo modo poteſt. Ac certe merito Guil. Xylander dixit, ſe non videre, quid hic loci haberet accuſatiuus ille, εὐπραγίαν: et tres afferens, quorum vnus pro iſto reponendus ſibi videretur, in tertio tandem ſcopum attigit. Nam ſe ἀπραξίαν, aut δυσπραγίαν, aut ἀπραγίαν malle dixit. Neque vero minus conuenire. (ſic) Scopum attigiſſe dico in tertio, quoniam illud ipſum eſt, quod in quibuſdam vetuſtis codicibus exſtat. Alioqui certe ἀπραξίαν eadem ratione, qua ἀπραγίαν, admittere poſſemus. At vero ex accuſatiuo δυσπραγίαν neſcio quem ſenſum elici poſſe exiſtimarit. Iam vero quod attinet ad alteram vet. cod. lectionem ἀργίαν, eam accedere quidem ad noſtram, minus tamen aptam eſſe, dico. *H. Steph.*

11 βίαιον Bodl. 3.

12 deeſt

φυτον, τὸν δὲ λόγον, ὄργανον πειθȣ̃ς πρὸς τὸν δῆμον, εὖ μάλα πρεπόντως τῷ βίῳ κατακεκοσμημένον. ȣ̓ γὰρ ἐπῆν ὡραϊσμὸς [12], ȣ̓δὲ κενὴ καὶ ἀγοραῖος χάρις, ἀλλὰ νȣ̃ς ἴδιον καὶ περιττὸν ἐν γνωμολογίαις σχῆμα καὶ βάθος ἔχων, ἃς μάλιστα ταῖς Θȣκυδίδȣ προσεοικέναι λέγȣσι. διασώζεται γὰρ αὐτȣ̃ λόγος, ὃν εἶπεν ἐν τῷ δήμῳ, τȣ̃ παιδὸς αὐτȣ̃ [13] μεθ' ὑπατείαν [14] ἀποθανόντος ἐγκώμιον.

2. Πέντε δ' ὑπατειῶν, ἃς ὑπάτευσεν, ἡ πρώτη τὸν ἀπὸ Λιγύων [15] θρίαμβον ἔσχεν. ἡττηθέντες γὰρ ὑπ' αὐτȣ̃ μάχῃ, καὶ πολλȣ̀ς ἀποβαλόντες, εἰς τὰς Ἄλπεις ἀνεστάλησαν, καὶ τὴν πρόσοικον ἐπαύσαντο τῆς Ἰταλίας ληϊζόμενοι καὶ κακῶς ποιȣ̃ντες. ἐπεὶ δ' Ἀννίβας ἐμβαλὼν εἰς Ἰταλίαν, καὶ μάχῃ πρῶτον περὶ τὸν Τρεβίαν ποταμὸν ἐπικρατήσας, αὐτὸς μὲν ἤλαυνε διὰ Τυῤῥηνίας, πορθῶν τὴν χώραν, ἔκπληξιν δὲ δεινὴν καὶ φόβον εἰς τὴν

data: orationem autem pro inſtrumento ad ducendum populum, quam praeclare ad vitae compoſuit tenorem; alienam ab omni fuco et vana popularique iactatione, plenam autem ſolidae prudentiae cum ſingulari praeſtantique lumine et grauitate ſententiarum, quas cum Thucydidis ſententiis inprimis componunt. Exſtat oratio funebris eius, quam publice in laudem filii habuit, qui obiit poſt conſulatum.

Ex quinque conſulatibus, quos geſſit, in primo triumphauit de Liguribus: qui ſignis collatis ab eo fuſi, intra Alpes ſunt multis amiſſis coacti, repreſſique a populanda et vexanda proxima Italiae ora. Vt vero cum exercitu Annibal in Italiam irrupit, victorque primum ad Trebiam flumen per Hetruriam populabundus agmen duxit, ſtuporque ipſam Romam ingens et

12 deeſt ὡραϊσμὸς Bodl. 3. Iunt. item χάρις Iuntinae deeſt.

13 αὐτῷ Anonym.

14 Μεθ' ὑπατείαν] Forte melius καθ' ὑπατείαν. filium poſt conſulatum mortem obiiſſe, res leuioris momenti videtur; in conſulatu, patris dolorem ſine dubio magis intenderet.

15 Λιγύρων Vulcob. Λιβύων Bodl. 3. et Iuntina. Xylander ita annotat: In graeco eſt Λιβύων, hoc eſt in vetuſtioribus editionibus. Sed eſt legendum Λιγύων, quod et interpretes ſenſerunt, et hiſtoria docet. Simile mendum erat in Pertinace Xiphilini, et in aliis locis.

Ῥώμην ἐνέβαλε· σημεῖα δὲ τὰ μὲν συνήθη Ῥωμαίοις ἀπὸ κεραυνῶν, τὰ δ' ὅλως ἐξηλλαγμένα καὶ πολλὴν ἀτοπίαν ἔχοντα προσέπιπτε· θυρεούς τε γὰρ ἀφ' αὑτῶν αἵματι [16] γενέσθαι διαβρόχους ἐλέχθη, καὶ θέρη σταχύων περὶ Ἄντιον ἔναιμα κείρεσθαι, καὶ λίθους μὲν ἐκ τοῦ ἀέρος διαπύρους καὶ φλεγομένους φέρεσθαι, τοῦ δ' ὑπὲρ Φαλερίους οὐρανοῦ ῥαγῆναι δόξαντος, ἐκπίπτειν καὶ διασπείρεσθαι πολλὰ γραμματεῖα, καὶ τούτων ἐν ἑνὶ [17] γεγραμμένον φανῆναι κατὰ λέξιν· ἌΡΗΣ ΤᾺ ἙΑΥΤΟΥ͂ ὍΠΛΑ ΣΑΛΕΎΕΙ· τὸν μὲν ὕπατον Γάϊον Φλαμίνιον οὐδὲν ἤμβλυνε τούτων, ἄνδρα πρὸς τῷ φύσει θυμοειδεῖ [18] καὶ φιλοτίμῳ, μεγάλαις ἐπαιρόμενον εὐτυχίαις, ἃς [19] πρόσθεν ηὐτύχησε [20] παραλόγως, τῆς τε βουλῆς ἀποκαλούσης, καὶ τοῦ συνάρχοντος ἐνισταμένου, συμβαλὼν βίᾳ τοῖς Γαλάταις καὶ κρατήσας. Φάβιον δὲ τὰ μὲν σημεῖα, καίπερ ἁπτόμενα [21] πολλῶν, ἧττον ὑπέθραττε, διὰ τὴν ἀλογίαν. τὴν δ' ὀλιγότητα τῶν πολεμίων καὶ τὴν ἀχρηματίαν πυνθανόμενος, καρτερεῖν παρεκάλει τοὺς Ῥωμαίους, καὶ μὴ μά-

et terror inceſſit; prodigia autem partim ſolita Romanis fulgura, partim noua foedaque admodum ſunt nuntiata, (ſcuta enim ſanguinem ſua ſponte ferebant ſudaſſe, cruentas Antii ſpicas demeſſas, lapides ignitos ardenteſque coelo cecidiſſe, quum coelum ſupra Falerios fiſſum videretur, decidiſſe paſſimque disiectas fuiſſe frequentes ſortes, in vna ſcriptum ad verbum apparuiſſe: MAVORS ARMA SVA CONCVTIT) nihil his conſul commotus C. Flaminius eſt, vir, cui ſua ſponte feroci feruidoque ſecundae res, quas ante praeter exſpectationem inſignes geſſerat, quum, inhibente ſenatu et collega reluctante, acie Gallos fudit fugauitque, animos fecerant. Fabium vero portenta, quum pleroſque mouerent, quod nulla illis ineſſet ratio, minus terrebant. Sed quum hoſtes intelligeret et paucos eſſe, et difficultate laborare ſtipendii, cunctandum cenſuit Romanis, nec pugnandum

16 ἐν αἵματι Vulcob.

17 ἐν ἑνὶ Bodl. 3. vulgatis deeſt praepoſitio.

18 θυμωειδεῖ Vulcob. θυμοειδῆ Bodl. 3. Iuntina.

19 αἷς Vulcob.

20 εὐτύχησε idem.

21 ἁπτομένων, vel ἁπτομένῳ, idem. prius e Iuntina.

22 Κάμιλλος]

χεσθαι πρὸς ἄνθρωπον ἐπ' αὐτὸ τοῦτο διὰ πολλῶν ἀγώνων ἠσκημένῃ στρατιᾷ χρώμενον· ἀλλὰ τοῖς συμμάχοις ἐπιπέμπειν τὰς βοηθείας, καὶ τὰς πόλεις διὰ χειρὸς ἔχοντας, αὐτὴν ἐᾶν περὶ αὑτῇ μαραίνεσθαι τὴν ἀκμὴν τοῦ Ἀννίβου, καθάπερ φλόγα λάμψασαν ἀπὸ μικρᾶς καὶ κούφης δυνάμεως.

3. Οὐ μὴν ἔπεισε τὸν Φλαμίνιον, ἀλλὰ φήσας οὐκ ἀνέξεσθαι προσιόντα τῇ Ῥώμῃ τὸν πόλεμον, οὐδ' ὥσπερ ὁ παλαιὸς Κάμιλλος [22], ἐν τῇ πόλει διαμαχεῖσθαι περὶ αὐτῆς, τὸν μὲν στρατὸν ἐξάγειν ἐκέλευσε τοὺς χιλιάρχους, αὐτὸς δ' ἐπὶ τὸν ἵππον ἀλλόμενος, ἐξ οὐδενὸς αἰτίου προδήλου παραλόγως ἐντρόμου τοῦ ἵππου γενομένου καὶ πτυρέντος, ἐξέπεσε, καὶ κατενεχθεὶς ἐπὶ κεφαλὴν, ὅμως οὐδὲν ἔτρεψε τῆς γνώμης, ἀλλ' ὡς ὥρμησεν ἐξ ἀρχῆς ἀπαντῆσαι τῷ Ἀννίβᾳ, περὶ τὴν καλουμένην Θρασυνίαν [23] λίμνην τῆς Τυῤῥηνίας παρετάξατο. τῶν δὲ στρατιωτῶν συμβαλόντων εἰς χεῖρας, ἅμα τῷ καιρῷ τῆς μάχης συνέπεσε σεισμὸς, ὑφ' οὗ καὶ πόλεις ἀνετράπησαν, καὶ ῥεύματα ποταμῶν ἐξ ἕδρας μετέστη, καὶ κρημνῶν ὑπώρειαι περιεῤ-

dum cum homine, qui exercitum haberet multis ad id ipſum duratum proeliis, caeterum ſubmittenda ſociis auxilia, oppidaque in poteſtate tenenda, dum vigor ille per ſe Annibalis, ſicut flamma exigua et leui excitata vi, marceſceret.

Non flexit Flaminium tamen. Enimuero ille non permiſſurum ſe dicebat, vrbi bellum vt admoueretur, neque, vt olim Camillus, vt intra moenia de ea dimicaret. Itaque legiones educere tribunis iubet. In equum vero inſilientem equus nulla certa de cauſa repente tremens perculſuſque lapſum ſuper caput effudit. Neque eum haec res auertit tamen a propoſito. Quare vt initio occurrere ſtatuerat Annibali, ad lacum Hetruriae, quem Traſimenum vocant, aciem inſtruxit. Interea dum manus conſerunt milites, terrae motus multa oppida proſtrauit, auertitque curſu ſuo amnes. Dorſa montium ingenti lapſu proruit:

22 Κάμιλλος] Ita repoſui pro Καλλίμαχος. *H. Steph.* quod eſt in Iuntina et Aldina.

23 Θρασυνίαν] Recte Anon. Θρασυμένην.

ῥάγησαν. ἀλλὰ καίπερ οὕτω γενομένου βιαίου τοῦ πάθους, οὐδεὶς τὸ παράπαν ᾔσθετο τῶν μαχομένων. αὐτὸς μὲν οὖν ὁ Φλαμίνιος, πολλὰ καὶ τόλμης ἔργα καὶ ῥώμης ἐπιδεικνύμενος ἔπεσε [24], καὶ περὶ αὐτὸν οἱ κράτιστοι· τῶν δ' ἄλλων τραπέντων πολὺς ἦν φόνος, καὶ πεντακισχίλιοι πρὸς μυρίοις κατεκόπησαν, καὶ ἑάλωσαν ἕτεροι τοσοῦτοι. τὸ δὲ Φλαμινίου σῶμα φιλοτιμούμενος θάψαι καὶ κοσμῆσαι δι' ἀρετὴν ὁ Ἀννίβας, οὐχ εὗρεν ἐν τοῖς νεκροῖς, ἀλλ' ἠγνοεῖτο τὸ παράπαν, ὅπως ἠφανίσθη. τὴν μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ Τρεβίου [25] γενομένην ἧτταν οὔθ' ὁ γράψας στρατηγὸς, οὔθ' ὁ πεμφθεὶς ἄγγελος ἀπ' εὐθείας ἔφρασεν, ἀλλ' ἐψεύσατο τὴν νίκην ἐπίδικον αὐτοῖς καὶ ἀμφίδοξον γενέσθαι. περὶ δὲ ταύτης ὡς πρῶτον ἤκουσεν ὁ στρατηγὸς Πομπώνιος [26], συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸν δῆμον, οὐ περιπλοκὰς, οὐδὲ παραγωγὰς [27], ἀλλ' ἄντικρυς ἔφη προσελθών· Νενικήμεθα, ὦ ἄνδρες Ῥωμαῖοι, μεγάλῃ μάχῃ, καὶ διέφθαρται τὸ στρατόπεδον, καὶ Φλαμίνιος ὕπατος ἀπόλωλεν. ἀλλὰ

proruit: hanc tamen nemo proeliantium tantam vim ſenſit. Ipſe animoſiſſime ac fortiſſime dimicans cecidit Flaminius, et circa eum optimi quique. Reliquis in fugam conuerſis, ingens edita ſtrages, quindecim millia caeſa, totidemque alii capti. Flaminii corpus, vt funeraret id decoraretque virtutis cauſa, magna cum cura inter cadauera Annibal inquiſitum non inuenit, neque conſtitit, quid eo eſſet factum. Aduerſam pugnam ad Trebiam, nec dux aperte ſcripſit, nec retulit nuntius, ſed ancipiti ambiguoque diremtam mentitus eſt Marte. Ad huius primum nuntium cladis praetor Pomponius, vocato ad concionem populo, aperte ſine ambagibus aut circuitione: Pugna, inquit, Quirites, magna victi ſumus, exercitus deletus eſt, conſul cecidit Flaminius, vos

24 Ἐξέπεσε] Potius ἔπεσε, vt Bodl. 3. ἐξέπεσε eſt *euaſit*; quod falſum eſt.

25 Θρασυμένης Anonym.

26 περὶ δὲ ταύτης ὡς πρῶτον ἤκουσεν ὁ στρατηγὸς Πομπώνιος, etc.] Vterque enim conſul ad bellum exiuerat: itaque praetor munus conſulare ſuſtinebat more maiorum, cuius et alii meminerunt, et Cic. lib. X. epiſt. ad Plancum. *Xylander*.

27 Παραγωγὰς] Ex coniectura lego περιαγωγάς. de qua voce diſſerui in Theſauro. *H. Steph.*

28 Λεύκιον]

βȣλεύεσθε περὶ σωτηρίας αὐτῶν καὶ ἀσφαλείας. Οὗτος μὲν ȣ̓͂ν ὥσπερ πνεῦμα τὸν λόγον ἐμβαλὼν εἰς πέλαγος τοσȣ́τȣ δήμȣ, συνετάραξε τὴν πόλιν, ȣ̓δ᾽ ἑςάναι πρὸς τοσαύτην ἔκπληξιν οἱ λογισμοὶ καὶ διαμένειν ἐδύναντο. πάντες δ᾽ εἰς μίαν γνώμην συνήχθησαν, ἀνυπευθύνȣ δεῖσθαι τὰ πράγματα μοναρχίας, ἣν δικτατωρίαν καλȣ͂σι, καὶ τȣ͂ μεταχειριȣμένȣ ταύτην ἀθρύπτως καὶ ἀδεῶς ἀνδρός· εἶναι δὲ τȣ͂τον ἕνα Φάβιον Μάξιμον, ἰσόῤῥοπον ἔχοντα τῷ μεγέθει τῆς ἀρχῆς τὸ φρόνημα καὶ τὸ ἀξίωμα τȣ͂ ἤθȣς, ἡλικίας τε κατὰ τȣ͂το γεγενημένον, ἐν ᾧ συνέςηκεν ἔτι πρὸς τὰ τῆς ψυχῆς βȣλεύματα τὸ σῶμα τῇ ῥώμῃ, καὶ συγκέκραται τῷ φρονίμῳ τὸ θαῤῥαλέον.

4. Ὡς ȣ̓͂ν ταῦτ᾽ ἔδοξεν, ἀποδειχθεὶς δικτάτωρ Φάβιος, καὶ ἀποδείξας αὐτὸς ἵππαρχον Λεύκιον [28] Μινȣ́κιον, πρῶτον μὲν ἠτήσατο τὴν σύγκλητον, ἵππῳ χρῆσθαι παρὰ τὰς ςρατείας. ȣ̓ [29] γὰρ ἐξῆν, ἀλλ᾽ ἀπηγόρευτο κατὰ δή τινα νόμον παλαιὸν, εἴτε τῆς ἀλκῆς [30] τὸ πλεῖςον ἐν τῷ πεζῷ τιθεμένων, καὶ διὰ τȣ͂το τὸν ςρατηγὸν οἰομένων δεῖν παραμένειν τῇ φάλαγγι, καὶ μὴ προλεί-

vos de veſtra ſalute et incolumitate deliberate. His, ſicut vento, in tantam multitudinem inſtar maris iactatis, ita perculit ciuitatem, vt prae terrore conſiſtere animi et in gradu permanere nequirent. Conueniunt igitur in vnam ſententiam, libero et ſoluto reipublicae opus eſſe imperio, quod vocant Dictaturam, et viro, qui ſeuere eam et intrepide adminiſtret: Fabium eum eſſe, qui pares maieſtati imperii eius animos grauitatemque habeat morum, et id ſit aetatis, qua mentis conſiliis adhuc viuidae corporis vires reſpondeant, et attemperatus ad prudentiam ſit feruor.

Vbi ea ſententia placuit, dicitur Fabius dictator: qui, magiſtro equitum M. Minutio dicto, primum a ſenatu poſtulat, vt ſibi in bello vti equo liceat; quod fas non erat, ſed lege quadam vetere interdixerant, vel quod maximum robur ponerent in pedite, et ob id duci cenſerent in acie apud eum permanendum, neque deſerendum

28 Λεύκιον] Marcum vocant Polybius, Liuius, et Plinius. [ita etiam Μάρκον dant Vulc. et Anon.]

29 ȣ̓δὲ Vulcob.

30 τῆς ἀρχῆς idem.

πειν [31]. εἴθ', ὅτι τυραννικὸν εἰς ἅπαντα τἄλλα καὶ μέγα τὸ τῆς ἀρχῆς κράτος ἐςὶν, ἔν γε τούτῳ βουλομένων τὸν δικτάτωρα τοῦ δήμου φαίνεσθαι δεόμενον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Φάβιος, εὐθὺς ἐνδείξασθαι θέλων τῆς ἀρχῆς τὸ μέγεθος καὶ τὸν ὄγκον, ὡς μᾶλλον ὑπηκόοις χρῷτο καὶ πειθηνίοις τοῖς πολίταις, προῆλθε συνενεγκάμενος εἰς ταὐτὸ ῥαβδουχίας εἰκοσιτέσσαρας· καὶ τοῦ ἑτέρου τῶν ὑπάτων ἀπαντῶντος αὐτῷ, τὸν ὑπηρέτην πέμψας, ἐκέλευσε τοὺς ῥαβδούχους ἀπαλλάξαι, καὶ τὰ παράσημα τῆς ἀρχῆς ἀποθέμενον, ἰδιώτην ἀπαντᾶν. μετὰ δὲ ταῦτα καλλίςην ἀρχόμενος ἐκ Θεῶν ἀρχὴν, καὶ διδάσκων τὸν δῆμον ὡς ὀλιγωρίᾳ καὶ περιφρονήσει τοῦ ςρατηγοῦ πρὸς τὸ δαιμόνιον, οὐ μοχθηρίᾳ τῶν ἀγωνισαμένων σφαλέντα, προὔτρεπε μὴ δεδιέναι τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς Θεοὺς ἐξευμενίζεσθαι καὶ τιμᾶν· οὐ δεισιδαιμονίαν ἐνεργαζόμενος [32], ἀλλὰ θαῤῥύνων [33] εὐσεβείᾳ τὴν ἀρετὴν, καὶ ταῖς παρὰ τῶν Θεῶν ἐλπίσι τὸν ἀπὸ τῶν πολεμίων φόβον ἀφαιρῶν καὶ παραμυθούμενος. ἐκινήθησαν δὲ τότε πολλαὶ καὶ

rendum hunc; vel quia nimia alioqui et ingens eius imperii poteſtas foret, quod hac re ſaltem vellent vt populi eſſe indigens videretur. At Fabius ipſe, vt illico imperii ſui populo vim ſpeciemque oſtentaret, quo magis obſequentibus vteretur, et dicto audientibus ciuibus, proceſſit in vnum collatis viginti quatuor faſcibus. Quum autem alter conſul ad ipſum progrederetur, miſſo apparitore, dimittere iuſſit ei lictores, et inſignibus depoſitis imperii, priuati more ſibi occurrere. Mox rite a diis immortalibus orſus, quum doceret populum, negligentia et contemtu ceremoniarum a conſule peccatum eſſe, non ignauia militum, admonuit, vt ne hoſtes timerent, at deos placarent colerentque: non ille quidem, quo ſuperſtitione animos implicaret, immo vt virtutem confirmaret pietate, et ſpe diuinae opis formidinem eximeret, et eleuaret hoſtilem. Eodem tempore multos arcanos et

31 προλιπεῖν Iuntina.

32 Δεισιδαιμονίαν ἐργαζόμενος] Lege ἐνεργαζόμενος. ſic p. 103. ζῆλον ἐνειργάσατο: et p. 342. εὐσέβειαν ἐνεργάζεται: et quidem ſemper.

33 θαῤῥῶν Vulcob.

34 προσ-

τῶν ἀποῤῥήτων καὶ χρησίμων αὐτοῖς βίβλων, ἃς Σιβυλλείους καλοῦσι· καὶ λέγεται συνδραμεῖν ἔνια τῶν ἀποκειμένων ἐν αὐταῖς λογίων πρὸς τὰς τύχας καὶ τὰς πράξεις ἐκείνας. καὶ τὸ μὲν γνωστὸν οὐκ ἦν ἑτέρῳ πυθέσθαι. προελθὼν δ' ὁ δικτάτωρ εἰς τὸν ὄχλον, ηὔξατο τοῖς Θεοῖς[34]

et vtiles ipsis libros consuluit, quos Sibyllinos appellant. Et perhibent, sortes nonnullas iis libris proditas, illius tempestatis fuisse casibus et gestis consonas. Quod cognitum fuerat ex illis libris, fari ad alios nefas erat. Itaque conuocato dictator populi concilio, vouit diis

34 προσελθὼν δὲ ὁ δικτάτωρ εἰς τὸν ὄχλον, ηὔξατο τοῖς Θεοῖς etc.] Hic vnus est de iis locis, qui interpreti suscepti muneris sedulo scrupulos iniiciant, caputque scabere et vngues rodere iubeant. Faciamus saltem, quod possumus. Votum hoc foeturae alias *ver sacrum* appellatur Liuio, vt in hac ipsa historia, lib. XXII. et alibi, et lib. XXXIV. ver sacrum videri, quod natum esset inter Cal. Martias et pridie Cal. Maias. Ita Nonius quoque et Festus. Iam quod ad summam pecuniae eius, quae in ludos votos impendenda statuitur, attinet, Guarini versionem omitto, quam Budaeus, hunc ipsum locum libro praestantissimi de asse operis tertio tractans, eo nomine reprehendit, quod τριτημόριον tertiam partem verterit. Ego (quod saluo Budaei honore dixerim) ambigue magis, quam false vertisse Guarinum censeo: quod non addiderit, quo ea tertia pars respiciat, hoc est, totiusne summae, (vti Budaeus accepit: ideoque improbat) an vero denarii tertiam partem significet τὸ τριτημόριον. Ac tametsi recte Budaeus ex Plutarcho ostendere videatur, posterius hoc esse intelligendum, eadem tamen ambiguitas restabit, si pro tertia parte reposueris trientem. Nam et triens de totius summae tertia parte tam intelligi potest, quam de triente denarii. Ego addito vno vocabulo eam declinaui. Alioqui Plutarchi interpretibus hallucinari, et omnes rationes conturbare in vertendis pecuniae summis, nouum non est: idque nos annotare non semel coacti sumus. Restant tamen alii adhuc scrupuli. Plutarchi summae inter se quadrabunt, si illud σηστερτίων non per sestertios nummos, sed per sestertia (sestertia quum dicuntur, milleni sestertii nummi intelligi debent: hoc est, librae seu minae sestertiae, vel millia aeris, duo cum dimidio: qua de re alibi) exponas: id quod ipse feci, casuum mutatione ambiguitatem euitans, quae in Graeco apparet. Nisi quis inde solui dubium dicat, quod σηστερτίων, tanquam maior summa, ante δηναρίων, vt minorem, posita

ἐνιαυτῷ μὲν αἰγῶν καὶ συῶν καὶ προβάτων καὶ βοῶν

diis immortalibus, quod eo anno ver attuliſſet ex caprino, ſuillo, ouillo,

ſita eſt. Vnum (ita dicere liceat docendi cauſa) ſeſtertia, ducentos et quinquaginta denarios, ſeu, quod idem eſt, drachmas valet. Ergo CCCXXXIII. ſeſtertia, erunt 83250 denarii. Adde iam his CCCXXXIII. denarios et trientem, (hoc eſt, duos obolos, ſeu vnum ſcrupulum: drachma euim tres ſcrupulos, ſcrupulus duos obolos continet) erit ſumma denarium 83583⅓, ad vnguem ita a Plutarcho annotata: quam et ipſe eodem modo expreſſi, ſolitus alias Latinum morem in ſummis pecuniae concipiendis ſeruare. Sed hic omnino ad ternarii numeri myſterium erat reſpiciendum, (id quod et ex Liuio apparet, vti mox dicam) cum quo nihil admodum commune erit ſummae huic, ſi omnia vel ad denarios, vel ad ſeſtertios nummos redigantur. Enimuero Plutarchi ſumma cum Liuiana minime conuenit. Eiuſdem, inquit, rei cauſa ludi magni voti aeris CCCXXXIII. millibus, triente. Hic operam et ſententiam docʹiſſimi Sigonii deſidero, qui infinitos Liuii locos reſtituit. Nam mihi non minus, quam ante me Budaeo, locus eſt ſuſpectus. Budaei quidem emendatio ſcita eſſet, eo, quod praeclare myſterium ternarii continet, (ſic autem ſuſpicatur legendum: CCCXXXIII. millibus, CCCXXXIII. aſſibus triente) ſi vel cum Plutarcho conueniret, vel aliqua auctoritate ſcriptoris aut codicum confirmaretur. Itaque eam in medio relinquam. In ea, quae exſtat, Liuiana ſumma, ſi locus ſit integer, quaeſo, quid ſibi vult triente? Non eſt enim minus Guariniano illo ambiguum, cum aut ad totam ſummam, aut ad mille aeris, aut (quod vix fieri poſſit loco non manco) ad aſſem referendum videatur. Sed agedum (quando in hanc tractationem ingreſſi ſumus, neque nobis indignam, neque lectori, opinor, φιλομαθεῖ iniucundam) Plutarchi ſummam ad millia aeris reuocemus, vt quid interſit videamus: quo nihil eſt expeditius. Nam ſeſtertia cum millibus aeris collocata proportionem conſtituunt ſeſquitertiam ſeu ſeſtertiam, qualis eſt quinarii ad binarium: eo quod in vno ſeſtertio nummo inſunt duo aſſes et ſemis. Itaque totum myſterium ternarii iacebit. Et vt maxime credo, id (CCCXXXIII. aſſibus) Liuianae ſummae inſerendum, ita neque hoc tamen, neque vlla (quam ipſe videam) alia ratione Plutarchi cum Liuio ſumma componetur. Reſtat, vt aut alios ſecutum auctores Plutarchum dicamus, aut lapſum in Liuiana ſumma vertenda: hoc eſt, ignoraſſe, quid inter millia aeris et ſeſtertia differret; quorum alterum in eam difficultatem incidit,

ἐπιγονὴν, ὅσην Ἰταλίας ὄρη [35] καὶ πεδία καὶ ποταμοὶ καὶ λειμῶνες εἰς ὥραν [36] ἐσομένην θρέψουσι, καταθύσειν ἅπαντα· θέας δὲ μουσικὰς καὶ θυμελικὰς ἄξειν ἀπὸ σηστερτίων τριακοσίων τριάκοντα τριῶν, καὶ δηναρίων τριακοσίων τριάκοντα τριῶν, ἔτι τριτημορίου προσόντος. τοῦτο τὸ κεφάλαιόν ἐστιν, ὀκτὼ μυριάδες δραχμῶν, καὶ δραχμαὶ τρισχίλιαι πεντακόσιαι ὀγδοήκοντα τρεῖς, καὶ δύο ὀβολοί. λόγον δὲ τῆς εἰς τοῦτο τοῦ πλήθους ἀκριβείας

ouillo, bouillo grege, intra fines Italiae, campos, flumina, prata natum, id omne ſe immolaturum. Simul ludi magni voti trecentis triginta tribus millibus nummum, et trecentis triginta tribus denariis triente. Haec ſumma quadrat cum octoginta tribus millibus, quingentis octoginta tribus drachmis, et duobus obolis. Rationem huius ſummae ita praeciſe definitae et diſtributae haud facile

dit, quod haud facile tum temporis ſummas per ſeſtertia conceptas fuiſſe credi poteſt: alterum dicere, hominis eſt impudentis, ac de Plutarchi eruditione ſiniſtre iudicantis, qui ſane in Camillo ſatis demonſtrauit, (vt alia loca praeteream) ſcire ſe, quid aſſis, mille aeris, denariuſque eſſent. Itaque ἐπέχω, et hortor doctiores, vt, ſi quid habent, promant: mea candide protuli. Porro autem Liuius magnos ludos votos fuiſſe ſcribit, noſter θέας μουσικὰς καὶ θυμελικάς. Quae ego *ſpectacula et muſica certamina* verti, quod non putem magnis ludis haec quadrare. *Scenicos* fortaſſe licuit vertere, (de quibus Liuius praeclare initio ſeptimi) quum in Sylla etiam θυμέλην pro *ſcenico pulpito* vſurparit, atque etiam alii ita ſumi teſtentur. Neque tamen peccaſſe me in vertendo ne ſic quidem arbitror, quando etiam Terentius ſuam artem Muſicam vocat. Hoc ipſum argumentum eſſe poſſit, Plutarchum non ex Liuio ſua deſcripſiſſe. De ternario hic diſputare nihil attinet. Haec *Xylander*. Cruſerius quum vertiſſet: *Simul ludi magni voti* CCCXXXIII. *millibus nummum, et* CCCXXXIII. *denariis triente:* ita, inquit, locus eſt emendandus, alioqui non conſtabit ſibimetipſe Plutarchus. [Vide etiam Ruald.]

35 Ἰταλίας ὅροι] Tudertinus vertit, *Italiae montes*: itaque ὄρη legit: et quidem recte. quemnam enim prouentum ipſi termini Italiae praebere poterant? vt ὄρη καὶ πεδία hic iunguntur, ita etiam Op. Mor. p. 580. quod non parum hanc lectionem confirmat. ſic coniecit etiam Xyl.

36 ὥρας Bodl. 3.

37 ἐν

καὶ διανομῆς χαλεπόν ἐστιν εἰπεῖν· εἰ μή τις ἄρα βούλοιτο τῆς τριάδος ὑμνεῖν τὴν δύναμιν, ὅτι καὶ φύσει τέλειος, καὶ πρῶτος τῶν περιττῶν, ἀρχή τε πλήθους ἐν αὑτῷ [37], τάς τε πρώτας διαφορὰς, καὶ τὰ παντὸς ἀριθμοῦ στοιχεῖα μίξας καὶ συναρμόσας εἰς ταυτὸν ἀνείληφε.

5. Τῶν μὲν οὖν πολλῶν ὁ Φάβιος τὴν γνώμην ἀπαρτήσας [38] πρὸς τὸ θεῖον, ἡδίω πρὸς τὸ μέλλον ἐποίησεν. αὐτὸς δὲ πάσας θέμενος ἐν αὑτῷ τὰς τῆς νίκης ἐλπίδας, ὡς καὶ τοῦ Θεοῦ τὰς εὐπραξίας δι' ἀρετῆς καὶ φρονήσεως παραδιδόντος, τρέπεται πρὸς Ἀννίβαν, οὐχ ὡς διαμαχούμενος, ἀλλὰ χρόνῳ τὴν ἀκμὴν αὐτοῦ, καὶ χρήμασι τὴν ἀπορίαν, καὶ πολυανθρωπίᾳ τὴν ὀλιγότητα τρίβειν καὶ ὑπαναλίσκειν βεβουλευμένος. ὅθεν ἀεὶ μετέωρος ἀπὸ τῆς ἵππου τῶν πολεμίων ἐν τόποις ὀρεινοῖς στρατοπεδεύων ἐπῃωρεῖτο, καθημένου μὲν, ἡσυχάζων, κινουμένου δὲ, κατὰ τῶν ἄκρων κύκλῳ περιϊὼν καὶ παραφαινόμενος ἐκ διαστήματος, ὅσον ἄκοντι μὴ βιασθῆναι μάχεσθαι· καὶ φόβον ὡς μαχησομένου τοῖς πολεμίοις ἀπὸ τῆς μελλήσεως αὐτῆς [39] παρεῖχεν. οὕτω δὲ παραγαγὼν τὸν χρό-

facile ſit inire, niſi ternarii numeri celebrare vim velis, quod per ſe perfectus, et imparium ſit primus, principiumque multitudinis, primas intra ſe differentias, et cuiuſuis numeri elementa ſimul confuſa, copulataque complectatur.

Poſtquam igitur animos vulgi Fabius religione impletos, ad meliorem ſpem in futurum erexit, ipſe quidem omnem victoriae ſpem in ſe reponens, quod ſecundas res dii tribuere virtuti et prudentiae ſoleant, ad Annibalem conuertit ſe, certus non dimicare, ſed temporis ſpatio vigorem eius, pecunia inopiam, paucitatem copia militum attriturus et acciſurus. Itaque vt ab equitatu hoſtium tutus eſſet, ſemper locis montoſis et altis caſtra muniit, vnde hoſti immineret; quietus, ſi caſtris ille ſe contineret, ſin moueret, ſummis montibus circumuolans vndique, et ex tanto adhaerens interuallo, ne pugnare inuitus cogeretur, et tamen terrorem hoſtibus ita cunctando tanquam pugnaturus praeberet. Ita tempore extrahendo omnibus

37 ἐν ἑαυτῷ Vulcob.
38 ἀπαρτίσας idem.
39 Αὐτοῖς παρεῖχεν] Repone αὐτῆς. *H. Steph.* Ita Aldus.
40 πλασμῶ-

νον, ὑπὸ πάντων κατεφρονεῖτο, καὶ κακῶς μὲν ἤκουεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, κομιδῇ δὲ τοῖς πολεμίοις ἄτολμος ἐδόκει, καὶ τὸ μηδὲν εἶναι, πλὴν ἑνὸς Ἀννίβου. μόνος δ' ἐκεῖνος αὐτοῦ τὴν δεινότητα καὶ τὸν τρόπον, ᾧ πολεμεῖν ἐγνώκει, συνιδὼν, καὶ διανοηθεὶς, ὡς πάσῃ τέχνῃ καὶ βίᾳ κινητέος ἐστὶν εἰς μάχην ὁ ἀνὴρ, ἢ διαπέπρακται τὰ Καρχηδονίων, οἷς μέν εἰσι κρείττους, ὅπλοις, χρήσασθαι μὴ δυναμένων, οἷς δὲ λείπονται, σώμασι καὶ χρήμασιν, ἐλαττουμένων καὶ δαπανωμένων εἰς τὸ μηδὲν, ἐπὶ πᾶσαν ἰδέαν στρατηγικῶν σοφισμάτων καὶ παλαισμάτων [40] τρεπόμενος, καὶ πειρώμενος, ὥσπερ δεινὸς ἀθλητὴς λαβὴν ζητῶν, προσέβαλλε καὶ διετάραττε, καὶ μετῆγε πολλαχόσε τὸν Φάβιον, ἐκστῆσαι τῶν ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας λογισμῶν βουλόμενος. τῷ δ' ἡ μὲν κρίσις [41] πίστιν ἔχοντι τοῦ συμφέροντος, ἐν ἑαυτῇ βέβαιος εἱστήκει καὶ ἀμετάπτωτος· ἠνόχλει δ' αὐτὸν ὁ ἵππαρχος Μινούκιος, φιλομαχῶν ἀκαίρως καὶ θρασυνόμενος, καὶ δημαγωγῶν τὸ στράτευμα, μανικῆς φορᾶς καὶ κενῶν ἐλπίδων ὑπ' αὐτοῦ πεπληρωμένον· οἳ τὸν μὲν Φάβιον σκώπτοντες καὶ καταφρονοῦντες,

omnibus contemtui eſſe, a militibus lacerari maledictis, imbellis ſupra modum et ignauus hoſtibus, vnum praeter Annibalem, videri. Solus ille conſilium Fabii et rationem, qua bellum gerere in animo haberet, animaduertit. Statuit igitur omni arte et vi ad pugnam eum elicere, alioquin de Poenis actum ratus eſſe: qui, quibus praeſtent, non valeant armis vti, quibus vero impares ſint, milites et pecuniam nequicquam conſumant et impendant. Ergo in omnem ſpeciem ſe vertit aſtus et luctae militaris, nihil non mouens, vt eximius athleta, dum anſam quaerit, qua prehendat Fabium, nunc inſtat, nunc terret, alias hac illac trahit, vt a tutis eum ſuis auertat conſiliis. Huic tamen ſua ſententia vtilitate nixo, immota conſtitit et inconcuſſa. Sed moleſtus admodum fuit ei magiſter equitum Minutius: qui dum rapidus fertur ad dimicandum, ferox concitat exercitum, furoreque eum ac ſpe implet inani. Quare milites Fabium irridere, ac ludibrio

40 πλασμάτων Vulcob.
41 Ἡ μὲν κρίσις] Legitur etiam, τῷ δὲ ἡ γνώμη πίστιν ἔχουσα τοῦ συμφέροντος. *H. Steph.*

Ἀννίβου παιδαγωγὸν ἀπεκάλουν, τὸν δὲ Μινούκιον, καὶ μέγαν ἄνδρα, καὶ τῆς Ῥώμης ἄξιον ἡγοῦντο στρατηγόν. ὁ δὲ μᾶλλον εἰς φρόνημα καὶ θράσος ἀνειμένος, ἐχλεύαζε μὲν τὰς ἐπὶ τῶν ἄκρων στρατοπεδείας, ὡς καλὰ θέατρα τοῦ δικτάτωρος ἀεὶ παρασκευαζομένου θεωρήσουσι πορθουμένην καὶ φλεγομένην τὴν Ἰταλίαν. ἠρώτα δὲ τοὺς φίλους τοῦ Φαβίου, πότερον εἰς τὸν οὐρανὸν ἄρας ἀναφέρει τὸν στρατὸν, ὡς τῆς γῆς ἀπεγνωκὼς, ἢ νέφη καὶ ὁμίχλας προβαλλόμενος, ἀποδιδράσκει τοὺς πολεμίους. ταῦτα τῶν φίλων πρὸς τὸν Φάβιον ἀπαγγελλόντων, καὶ τὴν ἀδοξίαν τῷ κινδύνῳ λῦσαι παραινούντων· Οὕτω μέντ' ἂν, ἔφη, δειλότερος, ἢ νῦν εἶναι δοκῶ, γενοίμην, εἰ σκώμματα, καὶ λοιδορίας φοβηθεὶς, ἐκπέσοιμι τῶν ἐμαυτοῦ λογισμῶν. καίτοι τὸ μὲν ὑπὲρ πατρίδος, οὐκ αἰσχρὸν δέος· ἡ δὲ πρὸς δόξαν ἀνθρώπων, καὶ διαβολὰς καὶ ψόγους ἔκπληξις, οὐκ ἀξίου τηλικαύτης ἀρχῆς ἀνδρὸς, ἀλλὰ δουλεύοντος, ὧν κρατεῖν αὐτὸν καὶ δεσπόζειν κακῶς φρονούντων προσήκει.

6. Μετὰ ταῦτα γίνεται διαμαρτία τοῦ Ἀννίβου. βουλόμενος γὰρ ἀποσπάσαι τοῦ Φαβίου πορρωτέρω τὸ στράτευμα, καὶ πεδίων ἐπιλαβέσθαι προνομὰς ἐχόντων, ἐκέλευ-

brio paedagogum appellare Annibalis, Minutium ad coelum tollere, et dignum Romanis ducem habere. Hinc ſpiritus Minutio et audacia creſcunt, dictatoremque, quod in cacuminibus montium caſtra perpetuo habeat, tanquam egregium ſpectaculum pararet vaſtitatem et incendium Italiae viſuris, inſectatur. Amicos autem Fabii rogat, num in coelum, tanquam terra complorata, rapturus ſit exercitum, an vero nubes et nebulas, quo recipiat ſe, hoſti obiecturus. Quae quum ad Fabium referrent amici, ſuaderentque, vt periculo ſubeundo liberaret ſe ignominia: Nae ego, inquit, quam nunc videor, timidior ſim, ſi probri et contumeliae metu a rationibus abducar meis. Atqui pro patria haud turpe fuerit timere, at expaueſcere ad hominum opinionem, calumnias et opprobria, non tanto digni imperio viri, ſed ſeruientis eſt illis, quibus imperare ipſum et male conſultos deceat reprimere.

Sub haec incidit in errorem Annibal. Nam a Fabio dum cupit longius exercitum abducere atque occupare campos, vbi frumentari et populari valeat, imperat viae ducibus,

vt

σε τὰς ὁδηγὰς μετὰ δεῖπνον εὐθὺς ἡγεῖσθαι πρὸς τὸ Κασινάτον. οἱ δὲ τῆς φωνῆς διὰ βαρβαρισμὸν ὀκ ἐξακούσαντες ἀκριβῶς, ἐμβάλλουσιν αὐτοῦ τὴν δύναμιν φέροντες εἰς τὰ καταλήγοντα τῆς Καμπανίας εἰς πόλιν Κασιλίνον, ἣν τέμνει διὰ μέσης ῥέων ὁ Λοθρόνος ποταμὸς [42], ὃν Οὐατουράνον οἱ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν. ἔστι δ' ἡ χώρα, τὰ μὲν ἄλλα περιστεφὴς ὄρεσιν, αὐλὼν δ' ἀναπέπταται πρὸς τὴν θάλατταν, ἔνθα τὰ ἕλη καταδίδωσι τοῦ ποταμοῦ περιχεομένου, καὶ θῖνας ἄμμου βαθείας ἔχει, καὶ τελευτᾷ πρὸς αἰγιαλὸν κυματώδη καὶ δύσορμον. ἐνταῦθα καταβαίνοντος τοῦ Ἀννίβου, περιελθὼν ἐμπειρίᾳ τῶν ὁδῶν ὁ Φάβιος, τὴν μὲν διέξοδον, ὁπλίτας τετρακισχιλίους ἐπιστήσας, ἐνέφραξε· τὸν δ' ἄλλον στρατὸν ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἄκρων [43] ἐν καλῷ καθίσας, διὰ τῶν [44] ἐλαφροτάτων καὶ προχειροτάτων ἐνέβαλε τοῖς ἐσχάτοις τῶν πολεμίων, καὶ συνετάραξεν ἅπαν τὸ στράτευμα· διέφθειρε δὲ περὶ

vt extemplo a coena in agrum Casinatem ducant. Illi nomen propter Punicam a Latina lingua abhorrentem non recte assequuti, coniiciunt copias eius in oppidum Casilinum, ad extremam oram situm Campaniae, quod intermeat Lothronus fluuius, quem Romani Vulturnum vocant. Regio est caetera cincta montibus, vallis autem ad mare vsque porrigitur, vbi paludes effuso flumine edit, habetque altos arenae cumulos, demum littore clauditur vndoso importuosoque. Eo vbi Annibal se demisit, viarum Fabius gnarus, circumducto exercitu, exitum quatuor millium armatorum statione obsepit, reliquas copias aliis iugis in tuto collocat, tum expeditissimis promtissimisque quibusque immissis, extremum hostium agmen carpens totum conturbat exercitum, occidit ad

42 Ὁ Λοθρόνος ποταμὸς] Sub hac voce latere videtur verum nomen fluuii, scil. Vulturnus; quod glossator aliquis sequenti clausula explanauit, ὃν Οὐατουράνον οἱ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν: vbi etiam nomen ipsum pari fato mendosum ad nos peruenit. sed viderunt omnes Οὐουλτοῦρνον reponendum esse. [Οὐλτοῦρνος, ὃν Οὐουλτοῦρνον Anonym.]

43 Ἄλλων ἄκρων] Quaenam illa alia iuga? frustra Fabius exitum obsepit, nisi et omnia iuga praeoccupasset. deleo itaque illud ἄλλων, quod ob proxime praecedens ἄλλον, librarii calamo videtur effluxisse.

44 Διὰ τῶν] Malim μετὰ τῶν.

45 προμά-

ὀκ]ακοσίȣς. ἐκ τȣ́τȣ βȣλόμενος Ἀννίβας ἀπαγαγεῖν τὸ ςρατευμα, καὶ τὴν διαμαρτίαν τȣ̃ τόπȣ νοήσας καὶ τὸν κίνδυνον, ἀνεςαύρωσε μὲν τȣ̀ς ὁδηγȣ̀ς, ἐκβιάζεσθαι δὲ τȣ̀ς πολεμίȣς καὶ προσμάχεσθαι [45] τῶν ὑπερβολῶν ἐγκρατεῖς ὄντας ἀπεγίνωσκε. δυσθύμως δὲ καὶ περιφόβως διακειμένων ἁπάντων, καὶ περιεςάναι σφᾶς πάντοθεν ἀφύκ]ȣς ἡγȣμένων ἀπορίας [46], ἔγνω δȣλȣ̃ν [47] ἀπάτῃ τȣ̀ς πολεμίȣς. ἦν δὲ τοιόνδε· βȣ̃ς ὅσον δισχιλίας ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἐκέλευσε συλλαβόντας, ἀναδῆσαι δᾶδα [48] πρὸς ἕκαςον κέρας, ἢ λύγων, ἢ φρυγάνων αὔων φάκελον· εἶτα νυκ]ὸς ὅταν ἀρθῇ σημεῖον, ἀνάψαντας ἐλαύνειν ἐπὶ τὰς ὑπερβολὰς, παρὰ τὰ ςενὰ καὶ τὰς φυλακὰς τῶν πολεμίων. ἅμα δὲ ταῦτα παρεσκεύαζον, οἷς προςέτακ]ο, καὶ τὸν ἄλλον αὐτὸς ἀναςήσας ςρατὸν, ἤδη σκότȣς ὄντος, ἦγε σχολαίως. αἱ δὲ βόες, ἄχρι μὲν τὸ πῦρ ὀλίγον ἦν, καὶ περιέκαιε τὴν ὕλην, ἀτρέμα προσεχώρȣν ἐλαυνόμεναι πρὸς τὴν ὑπώρειαν· καὶ θαυμα τοῖς καθορῶσι νομεῦσιν

ad octingentos. Inde quum educere Annibal copias pararet, et errorem loci periculumque aduerteret, in crucem ſuſtulit viae duces. Sed quia reiicere hoſtes et impugnare eos, qui tenerent clauſtra montium, deſperabat, totumque exercitum torpor et pavor occupauerat, putantium perplexitate ineuitabili vndique circumuentos ſe, neque vllum patere receptum, ſtruere dolum hoſtibus inſtituit. Itaque ſic facit: Boum duo ferme millia de praeda iubet comprehendi, ac ſingulis cornibus faces praeligari, aut virgultorum ſarmentorumue aridorum faſces: inde vt ſub noctem, quum datum ſignum eſſet, accenſis ad montes agerent, qua ſtationes hoſtium ſaltus inſidebant. Dum haec parant, quibus id negotii datum erat, caſtra ipſe primis tenebris ſilentio mouet. Boues, dum modicus fuit ignis et materiam adurebat, ſedato gradu ad vertices montium acti ſuccedunt. Flammae ex ſummis micantes cornibus,

45 προμάχεσθαι] Aptius loco videtur προσμάχεσθαι.

46 ἀφύκ]ȣς ἡγȣμένων ἀπορίας] In ſuperioribus editionibus habetur ἀφύκ]ως ἡγȣμένων ἀπορία. *H. Steph.*

47 Δȣλȣ̃ν ἀπάτῃ] Vulcob. habet περιελθεῖν ἢ δολȣ̃ν: poſterius amplector: prius, vt huius tanquam inuſitatioris gloſſema, repudio.

48 δᾷδα Vulcob. vulgo legitur δᾷδας in plur.

49 Ἐπ

ἀπὸ τῶν ἄκρων καὶ βουκόλοις ἦσαν αἱ φλόγες ἄκροις ἐπιλάμπουσαι τοῖς κέρασιν, ὡς στρατοπέδου καθ' ἕνα κόσμον ὑπὸ λαμπάδων πολλῶν βαδίζοντος. ἐπεὶ δὲ πυρούμενον τὸ κέρας ἄχρι ῥίζης διέδωκε τῇ σαρκὶ τὴν αἴσθησιν, καὶ πρὸς τὸν πόνον διαφέρουσαι καὶ τινάσσουσαι τὰς κεφαλὰς ἀνεπίμπλαντο πολλῆς ἀπ' ἀλλήλων [49] φλογὸς, οὐκ ἐνέμειναν τῇ τάξει τῆς πορείας, ἀλλ' ἔκφοβοι καὶ περιαλγεῖς οὖσαι, δρόμῳ κατὰ τῶν ὀρῶν ἐφέροντο, λαμπόμεναι μὲν οὐρὰς ἄκρας καὶ μέτωπα, πολλὴν δὲ τῆς ὕλης, δι' ἧς ἔφευγον, ἀνάπτουσαι. δεινὸν οὖν ἦν θέαμα τοῖς παραφυλάττουσι τὰς ὑπερβολὰς Ῥωμαίοις. καὶ γὰρ αἱ φλόγες ἐῴκεσαν ὑπ' ἀνθρώπων θεόντων διαφερομέναις λαμπάσι· καὶ θόρυβος ἦν ἐν αὐτοῖς πολὺς καὶ φόβος, ἀλλαχόθεν ἄλλους ἐπιφέρεσθαι τῶν πολεμίων σφίσι, καὶ κυκλοῦσθαι πανταχόθεν ἡγουμένων. διὸ μένειν οὐκ ἐτόλμων, ἀλλὰ πρὸς τὸ μεῖζον ἀνεχώρουν στρατόπεδον, προέμενοι τὰ στενά. καὶ κατὰ τοῦτο δὲ [50] καιροῦ προσμίξαντες οἱ ψιλοὶ τοῦ Ἀννίβου, τὰς ὑπερβολὰς κατέσχον· ἡ δ' ἄλλη

cornibus, quia exercitus vno ordine ad multas faces progredientis ſpeciem praebebant, ex cacuminibus montium deſpicientes paſtores et bubulcos obſtupefecere. At vbi accenſis cornibus ad ima et ad viuum penetrauit ſenſus, et dolore agitati diſcurſu et capitum inquietatione ſe inuicem multa reſperſerunt flamma, tum nullo itineris ſeruato ordine conſternati, ſtimulante dolore in aduerſos montes feruntur, relucentes extremis caudis et frontibus, virgultaque, qua fugiebant, frequentia accendentes. Tetrum igitur id ſpectaculum erat clauſtra montium ſeruantibus Romanis: praebebant enim hominum cum facibus diſcurrentium flammae imaginem, oppidoque pauidi et perculſi, vndique inuadi ſe atque cingi ab hoſtibus arbitrabantur. Itaque faucibus relictis, concitant ſe in fugam, et maiora petunt caſtra. Ibi leuis armatura Annibalis incurrit ac clauſtra occupat; hinc reliquae copiae

49 Ἐπ' ἀλλήλων] Lege omnino cum Anonym. ἀπ' ἀλλήλων.

50 Κατὰ τοῦτο δὲ] Leue eſt, ſed placet δή. qua tanquam expletiua particula Noſter ſaepius vtitur non ſine aliqua elegantia. infra vero τότε δὲ legerem pro τότε δή.

δύναμις ἤδη προσέβαινεν ἀδεῶς, πολλὴν καὶ βαρεῖαν ἐφελκομένη λείαν.

7. Τῷ δὲ Φαβίῳ συνέβη μὲν ἔτι νυκτὸς αἰσθέσθαι τὸν δόλον [51]· φεύγουσαι γὰρ ἔνιαι τῶν βοῶν σποράδες ἧκον αὐτῷ [52] εἰς χεῖρας· ἐνέδρας δὲ δεδιὼς σκοταίους, ἀτρέμα τὴν δύναμιν ἐν τοῖς ὅπλοις εἶχεν. ὡς δ' ἦν ἡμέρα, διώκων ἐξήπτετο τῶν ἐσχάτων, καὶ συμπλοκαὶ περὶ τὰς δυσχωρίας ἐγίνοντο, καὶ θόρυβος ἦν πολύς, ἕως παρ' Ἀννίβου τῶν ὀρειβατεῖν δεινῶν Ἰβήρων ἄνδρες ἐλαφροὶ καὶ ποδώκεις, πεμφθέντες ἀπὸ τοῦ στόματος, εἰς βαρεῖς ὁπλίτας τοὺς Ῥωμαίους ἐνέβαλον, καὶ διαφθείραντες οὐκ ὀλίγους, ἀπέστρεψαν τὸν Φάβιον. τότε δὴ μάλιστα κακῶς ἀκοῦσαι καὶ καταφρονηθῆναι συνέβη τὸν Φάβιον. τῆς γὰρ ἐν τοῖς ὅπλοις τόλμης ὑφιέμενος, ὡς γνώμῃ καὶ προνοίᾳ καταπολεμήσων τὸν Ἀννίβαν, αὐτὸς ἡττημένος τούτοις καὶ κατεστρατηγημένος ἐφαίνετο. βουλόμενος δὲ μᾶλλον ἐκκαῦσαι τὴν πρὸς αὐτὸν ὀργὴν τῶν Ῥωμαίων ὁ Ἀννίβας, ὡς ἦλθεν ἐπὶ τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ, τὰ μὲν ἄλλα πάντα καίειν καὶ διαφθείρειν ἐκέλευσεν,

copiae trahentes multam et grauem praedam ſine metu ſequuntur.

Dolum hunc etiam nocte ſenſerat Fabius: boues enim aliquot palantes inciderunt in eum; ſed quia nocturnas inſidias timebat, tenuit in caſtris ſuos in armis inſtructos. Luce prima in perſequendo extremum agmen carpebat, et leuia proelia in ſaltu fiebant, atque ingens ciebatur tumultus, donec a primo agmine cohortem Hiſpanorum Annibal aſſuetiorem montibus immiſit. Ea leuior et ad concurſandum habilior, in grauem armis Romanum ſtatariumque incurrit, ac non paucis oppreſſis, Fabium repulit: quae Fabium res tum calumniantibus expoſuit et contemtum reddidit grauiſſime. Nam quum dimicandi audacia concederet Annibali, quaſi conſilio et prouidentia eum debellaturus, tunc victum his artibus ipſum ac circumuentum videre. Annibal vt cumularet inuidiam apud ciues dictatoris, quum ad agrum eius veniſſet, omnibus circa exuſtis ſoloque aequatis, ab

51 τοῦ δόλου Anonym. 52 αὐτῶν Bodl. 3.

53 Μετι-

ἐκείνων δ' ἀπεῖπεν ἅπτεσθαι μόνων, καὶ παρακατέστησε φυλακὴν οὐδὲν ἐῶσαν ἀδικεῖν, οὐδὲ λαμβάνειν ἐκεῖθεν. ταῦτα προσδιέβαλλεν εἰς Ῥώμην ἀναγγελθέντα· καὶ πολλὰ μὲν αὐτοῦ πρὸς τὸν ὄχλον οἱ δήμαρχοι κατεβόων, ἐπάγοντος μάλιστα Μετιλίου[53] καὶ παροξύνοντος, ὃς οὐ κατὰ τὴν πρὸς Φάβιον ἔχθραν, ἀλλ' οἰκεῖος ὢν Μινουκίου τοῦ ἱππάρχου, τιμὴν ᾤετο καὶ δόξαν ἐκείνῳ φέρειν τὰς τούτου διαβολάς. ἐγεγόνει δὲ καὶ τῇ βουλῇ δι' ὀργῆς, οὐχ ἥκιστα μεμφομένῃ τὰς περὶ τῶν αἰχμαλώτων πρὸς Ἀννίβαν ὁμολογίας. ὡμολογήκεισαν γὰρ αὐτοῖς, ἄνδρα μὲν ἀνδρὶ λύεσθαι τῶν ἁλισκομένων, εἰ δὲ πλείους οἱ ἕτεροι γένοιντο, διδόναι δραχμὰς ὑπὲρ ἑκάστου τὸν κομιζόμενον πεντήκοντα καὶ διακοσίας. ὡς οὖν γενομένης τῆς κατ' ἄνδρα διαμείψεως, εὑρέθησαν ὑπόλοιποι Ῥωμαίων παρ' Ἀννίβᾳ τεσσαράκοντα καὶ διακόσιοι, τούτων ἡ σύγκλητος ἔγνω τὰ λύτρα μὴ πέμπειν. καὶ προσῃτιᾶτο τὸν Φάβιον, ὡς οὐ πρεπόντως, οὔτε λυσιτελῶς ἄνδρας ὑπὸ δειλίας πολεμίων ἄγραν γενομένους, ἀνακομιζόμενον. ταῦτ' ἀκού-

ab vno eo vim omnem abſtineri iuſſit, atque appoſuit cuſtodes, qui inuiolatum et integrum ſeruarent. Et cum haec crimini ei Romam nuntiata dabantur, tum tribuni plebis multifariam eum ad populum accuſabant: cuius rei autor et fax Metilius praecipua fuit, non ille quidem odio Fabii adductus, ſed amicitia magiſtri equitum Minutii, quicquid de Fabii laude detrahebatur, ad gloriam et nomen accedere ducebat illius. Offendit etiam ſenatum, qui pactiones eius de captiuis cum Annibale vehementer improbabat. Conuenerat enim inter eos de permutandis captiuis, et quae pars plures recepiſſet, ea vt ducentas et quinquaginta drachmas in militem praeſtaret. Vt itaque facta commutatione in capita reliqui apud Annibalem Romani CCXL fuerunt, argentum pro his debitum negauit ſenatus mittere. Inſuper caſtigauit Fabium, quod non recte, nec ordine, neque e republica, homines, qui ignauia ſua hoſti praedae fuiſſent, liberaret. His Fabius

53 Μετιλίε] Μετιλίυ in Graeco conſtanter eſt. Interpretes Metellum ex Liuianis libris ſuppoſuerunt. Ego Sigonium laudo, qui Metilium legi debere monuit. *Xyl.* [Μετέλλυ Anon.]

σας ὁ Φάβιος, τὴν μὲν ὀργὴν ἔφερε πρᾴως τῶν πολι-
τῶν, χρήματα δ' ἐκ ἔχων, διαψεύσασθαι δὲ τὸν Ἀννί-
βαν καὶ προέσθαι τὰς πολίτας ἐχ ὑπομένων, ἔπεμψε
τὸν υἱὸν εἰς Ῥώμην, κελεύσας ἀποδόσθαι τὰς ἀγρὰς,
καὶ τὸ ἀργύριον εὐθὺς ὡς αὐτὸν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον κο-
μίζειν. ἀποδομένε δὲ τῶ νεανίσκε τὰ χωρία, καὶ τα-
χέως ἐπανελθόντος, ἀπέπεμψε τὰ λύτρα τῷ Ἀννίβα,
καὶ τὰς αἰχμαλώτας ἀπέλαβε· καὶ πολλῶν ἀποδόντων
ὕστερον, παρ' ἐδενὸς ἔλαβεν, ἀλλ' ἀφῆκε πᾶσι.

8. Μετὰ δὲ [54] ταῦτα, τῶν ἱερέων καλέντων αὐτὸν
εἰς Ῥώμην ἐπί τινας θυσίας, παρέδωκε τῷ Μινεκίῳ τὴν
δύναμιν, ὑπὲρ τῶ μὴ μάχεσθαι, μηδὲ συμπλέκεσθαι
τοῖς πολεμίοις, ἐ μόνον ὡς αὐτοκράτωρ διαγορεύσας
ἀλλὰ καὶ παραινέσεις καὶ δεήσεις πολλὰς αὐτῶ ποιησά-
μενος. ὧν ἐκεῖνος ἐλάχιστα φροντίσας, εὐθὺς ἐνέκειτο
τοῖς πολεμίοις· καί ποτε παραφυλάξας τὸν Ἀννίβαν
τὸ πολὺ τῆς στρατιᾶς ἐπὶ σιτολογίας ἀφεικότα, και
προσβαλὼν τῷ ὑπολιπομένῳ, κατέῤῥαξεν [55] εἰς τὸν χά-
ρακα, καὶ διέφθειρεν ἐκ ὀλίγες· καὶ φόβον περιέστησε
πᾶσιν ὡς πολιορκησομένοις ὑπ' αὐτῶ. καὶ συλλεγομέ-

Fabius auditis, moderate tulit iram ciuium; verum quum pecu
nia deficeretur, neque fallere Annibalem, nec ciues ſuſtinere
negligere, miſit Romam filium, agrum vt venderet, et argentum
ad ſe in caſtra confeſtim ferret. Adoleſcens, praediis diſtractis
propere redit. Tum pretium ille Annibali mittit, et recipi
captiuos: idque poſtea reſtituere quum multi vellent, a nemine
accepit, ſed condonauit omnibus.

Inde a ſacerdotibus ſacrorum quorundam cauſſa Romam
reuocatus, praeficit Minutium caſtris, non pro imperio tantum
ſed conſilio etiam et precibus cum eo agens, vt pugna et dimi
catione abſtineret. Quibus ille plane contemtis illico inſtiti
hoſtibus. Et quum Annibalem quadam die aduertiſſet ma
gnam exercitus partem frumentatum miſiſſe, adortus relictos
caedendo redegit eos in caſtra, multiſque interfectis, con
terruit omnes velut eos circumſeſſurus; ac, dum copia
Anniba

54 δὴ Vulcob. 55 κατήραξεν Vulcob. Anon.

56 τι

νης αὖθις εἰς τὸ ϛρατόπεδον τῷ Ἀννίβα [56] τῆς δυνάμεως, ἀσφαλῶς ἀνεχώρησεν, αὐτόν τε μεγαλαυχίας ἀμέτρȣ, καὶ θράσȣς τὸ ϛρατιωτικὸν ἐμπεπληκώς. ταχὺ δὲ τȣ̃ ἔργȣ λόγος μείζων διεφοίτησεν εἰς Ῥώμην· καὶ Φάβιος μὲν ἀκȣ́σας, ἔφη μᾶλλον τȣ̃ Μινȣκίȣ φοβεῖσθαι τὴν εὐτυχίαν. ὁ δὲ δῆμος ἦρτο, καὶ μετὰ χαρᾶς εἰς ἀγορὰν συνέτρεχε. καὶ [57] Μετίλιος ὁ δήμαρχος ἐπὶ τȣ̃ βήματος καταϛὰς ἐδημηγόρει, μεγαλύνων τὸν Μινȣ́κιον, τȣ̃ δὲ Φαβίȣ κατηγορῶν ȣ̓ μαλακίαν, ȣ̓δ᾽ ἀνανδρίαν, ἀλλ᾽ ἤδη προδοσίαν. συναιτιώμενος ἅμα καὶ τῶν ἄλλων ἀνδρῶν τȣ̀ς δυνατωτάτȣς καὶ πρώτȣς ἐπαγαγέσθαι τὸν πόλεμον ἐξ ἀρχῆς, ἐπὶ καταλύσει τȣ̃ δήμȣ, τήν τε πόλιν ἐμβαλεῖν εὐθὺς εἰς μοναρχίαν ἀνυπεύθυνον· ἣ διατρίβȣσα τὰς πράξεις, ἵδρυσιν Ἀννίβα παρέξει [58] καὶ χρόνον αὖθις ἐκ Λιβύης ἑτέραν δύναμιν προσγενέσθαι, ὡς κρατȣ̃ντι τῆς Ἰταλίας.

9. Ἐπεὶ δ᾽ ὁ Φάβιος προσελθὼν ἀπολογεῖσθαι μὲν ȣ̓δὲν ἐμέλλησε [59] πρὸς τὸν δήμαρχον, ἔφη δὲ τάχιϛα τὰς θυσίας καὶ τὰς ἱερȣργίας γενέσθαι, ὡς᾽ ἐπὶ

Annibal in caſtra iterum cogit, nemine inſtante recepit ſe, Qua ex re ingentes ſpiritus ille tulit, et ferocia impleuit exercitum. Mox huius rei, maiore etiam, quam factum eſſet, fama Romam perlata, Fabius quum reſciuiſſet, Minutii ait ſe ſucceſſum etiam atque etiam formidare. Populus vero arrectus et laetus in forum concurrit. Tribunus plebis Metilius pro concione verba faciens Minutium extollere, Fabium appellare non iam mollem aut timidum, ſed proditorem. Accuſat inſuper nobilitatem et principes, bellum initio in Italiam accerſiſſe ad opprimendam plebem, et ciuitatem illico imperio effrenato ſubieciſſe vnius, qui ducendo bello liberum otium Annibali et ſpatium largiatur, dum aliae ei ex Africa copiae, vt Italiae domitori, ſummittantur.

Horum Fabius nihil purgauit, ſed denuntiauit inſuper ſacra, quantum fieri poſſet, maturanda, quo rediret ad caſtra, ad ſupmendum

56 τȣ̃ Ἀννίβα Vulcob.
57 deeſt καὶ Bodl. 3.
58 παρέξειν idem.
59 Οὐδὲν ἐμέλλησε] Recte habet Vulc. ἐμέλησε: ſic Liuius: Dictator concionibus ſe abſtinuit.

 60 Κινδυ-

τὸ ϛράτευμα βαδιεῖσθαι τῷ Μινϐκίῳ δίκην ἐπιθήσων, ὅτι κωλύσαντος αὐτϐ τοῖς πολεμίοις συνέβαλε, θόρυβος διῆξε τϐ δήμϐ πολὺς, ὡς κινδυνεύσαντος [60] τϐ Μινϐκίϐ. καὶ γὰρ εἶρξαι τῷ δικτάτωρι καὶ θανατῶσαι πρὸ δίκης ἔξεϛι. καὶ τϐ Φαβίϐ τὸν θυμὸν ἐκ πολλῆς πρᾳότητος κεκινημένον, ᾤοντο βαρὺν εἶναι καὶ δυσπαραίτητον. ὅθεν οἱ μὲν ἄλλοι καταδείσαντες ἡσυχίαν ἦγον. ὁ δὲ Μετίλιος, ἔχων τὴν ἀπὸ τῆς δημαρχίας ἄδειαν, (μόνη γὰρ αὕτη δικτάτωρος αἱρεθέντος ἡ ἀρχὴ τὸ κράτος ϐκ ἀπόλλυσιν, ἀλλὰ μένει, τῶν ἄλλων καταλυθεισῶν) ἐνέκειτο τῷ δήμῳ πολὺς, μὴ προέσθαι δεόμενος τὸν Μινϐκιον, μηδ᾽ ἐάσαι παθεῖν, ἃ Μάλιος Τϐρκϐάτος ἔδρασε τὸν υἱὸν, ἀριϛεύσαντος καὶ ϛεφανωθέντος ἀποκόψας πελέκει τὸν τράχηλον· ἀφελέσθαι δὲ τϐ Φαβίϐ τὴν τυραννίδα, καὶ τῷ δυναμένῳ καὶ βϐλομένῳ σώζειν ἐπιτρέψαι τὰ πράγματα. τοιϐτοις λόγοις κινηθέντες οἱ ἄνθρωποι, τὸν μὲν Φάβιον ϐκ ἐτόλμησαν ἀναγκάσαι καταθέσθαι τὴν μοναρχίαν, καίπερ ἀδοξϐντα, τὸν δὲ Μινϐκιον ἐψηφίσαντο, τῆς ϛρατηγίας ὁμότιμον ὄντα, διέπειν τὸν πόλεμον ἀπὸ τῆς αὐ-

mendum de Minutio, quod contra edictum suum cum hoste pugnasset, supplicium. Ad ea ingenti concitatus tumultu populus est. Metuit Minutio, quia in vincula dare dictatori et punire indicta causa ius est, et lenissimum Fabii ingenium existimauit irritatum, efferatum esse, neque placari facile posse. Itaque metu plerique attoniti silent. Metilius pro iure tribunatus liberior (nam haec dictatore dicto potestas, quum caeterae redigantur omnes in ordinem, autoritatem suam retinet vna integram) instigat quantum potest populum, obsecratque, ne dictatori prodant Minutium, vt quod in filium Manlius Torquatus exemplum ediderat, qui victorem et laurea insignem securi percussit, perpetretur in Minutium: detrahant Fabio tyrannidem, eique, qui et possit et velit seruare, credant rempublicam. Hac oratione commota concio, Fabio (quamuis aduerso rumore foret) non sustinuit abrogare dictaturam, sed aequato magistri equitum et dictatoris iure, sciuit, vt paribus auspiciis gererent bellum:

60 Κινδυνεύσαντος] Repono κινδυνεύσοντος. *H. Steph.* Sic Anon.

61 Κατ-

τῆς ἐξȣσίας τῷ δικ]άτωρι· πρᾶγμα μὴ πρότερον ἐν Ῥώμῃ γεγονὸς, ὀλίγῳ δ' ὕςερον αὖθις γενόμενον, μετὰ τὴν ἐν Κάνναις ἀτυχίαν. καὶ γὰρ τότ' ἐπὶ τῶν ςρατοπέδων Μάρκος ἦν Ἰȣ́νιος δικ]άτωρ, καὶ κατὰ πόλιν τὸ βȣλευτικὸν ἀναπληρῶσαι δεῆσαν, ἅτε δὴ πολλῶν ἐν τῇ μάχῃ συγκλητικῶν ἀπολωλότων, ἕτερον εἵλοντο δικ]άτωρα, Φάβιον Βȣτεῶνα. πλὴν ȣ̂τος μὲν, ἐπεὶ [προῆλθε,] κατέλεξε [61] τȣ̀ς ἄνδρας καὶ συνεπλήρωσε τὴν βȣλὴν, αὐθημερὸν ἀφεὶς τȣ̀ς ῥαβδȣ́χȣς, καὶ διαφυγὼν τȣ̀ς προαγαγόντας, εἰς τὸν ὄχλον ἐμβαλὼν καὶ καταμίξας ἑαυτὸν, ἤδη τι τῶν ἑαυτȣ̃ διοικῶν καὶ πραγματευόμενος, ὥσπερ ἰδιώτης, ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἀνεςρέφετο.

10. Τὸν δὲ Μινȣ́κιον ἐπὶ τὰς αὐτὰς τῷ δικ]άτωρι πράξεις ἀποδείξαντες, ᾤοντο κεκολȣ̃σθαι καὶ γεγονέναι ταπεινὸν παντάπασιν ἐκεῖνον, ȣ̓κ ὀρθῶς ςοχαζόμενοι τȣ̃ ἀνδρός. ȣ̓ γὰρ αὑτȣ̃ συμφορὰν ἡγεῖτο τὴν ἐκείνων ἄγνοιαν [62], ἀλλ' ὥσπερ Διογένης ὁ σοφὸς, εἰπόντος τινὸς πρὸς αὐτὸν, Οὗτοι σȣ̃ καταγελῶσιν, Ἀλλ' ἐγὼ, εἶπεν, ȣ̓ καταγελῶμαι· μόνȣς ἡγȣ́μενος καταγελᾶσθαι τȣ̀ς ἐν-

bellum: id quod ſine vllo exemplo hic Romae vſurpatum eſt, paulo tamen poſt cladem Cannenſem repetitum, quo tempore ad exercitum M. Iunius dictator fuit. Quum autem ſupplendus in vrbe ſenatus eſſet, multis in acie caeſis ſenatoribus, alterum dictatorem creauere Fabium Buteonem. Caeterum hic eodem, quo in publicum progreſſus ſenatum legit die, dimiſſis lictoribus, et perſequentium reiecta turba, mediae plebi ſe iniecit atque immiſcuit, ſuasque res agens et curans in foro priuati more verſatus eſt.

Minutii autem comparato cum dictatore imperio, rebantur illum animo plane fracto et abiecto redditum: caeterum non ſatis nouerant eum. Neque enim calamitoſam ſibi inſcitiam eorum ducebat, verum, ſicut Diogenes ille ſapiens, quum ei quidam diceret, Iſti derident te, Ego enimuero, inquit, non derideor, illos derideri ſolos exiſtimans, quos obſtupefacerent et

61 Κατέλεξε] Deſideratur καὶ, quod ex Bodl. 3. inſerendum ante κατέλεξε.

62 Ἄγνοιαν] Bigotius ad marginem codicis ſui emendauerat, ἄνοιαν. *Dacer.*

διδόντας, καὶ πρὸς τὰ τοιαῦτα διαταρατ]ομένȣς· ȣ῞τω Φάβιος ἔφερεν ἀπαθῶς καὶ ῥαδίως, ὅσον ἐπ' αὐτῷ, τὰ γινόμενα, συμβαλλόμενος ἀπόδειξιν τῶν φιλοσόφων τοῖς ἀξιȣ̃σι, μήτε ὑβρίζεσθαι, μήτ' ἀτιμȣ̃σθαι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ σπȣδαῖον [63]. ἠνία δ' αὐτὸν ἡ τῶν πολλῶν ἀβȣλία διὰ τὰ κοινὰ, δεδωκότων ἀφορμὰς ἀνδρὸς ȣ̓χ ὑγιαινȣ́σῃ φιλοτιμίᾳ πρὸς τὸν πόλεμον. καὶ δεδοικὼς, μὴ παντάπασιν ἐκμανεὶς ὑπὸ κενῆς δόξης καὶ ὄγκȣ, φθάσῃ τι κακὸν ἀπεργασάμενος, λαθὼν ἅπαντας ἐξῆλθε· καὶ παραγενόμενος εἰς τὸ ςρατόπεδον, καὶ καταλαβὼν τὸν Μινȣ́κιον ȣ̓κέτι καθεκ]ὸν, ἀλλὰ βαρὺν καὶ τετυφωμένον, καὶ παρὰ μέρος ἄρχειν ἀξιȣ̃ντα, τȣ̃το μὲν ȣ̓ συνεχώρησε, τὴν δὲ δύναμιν διενείματο πρὸς αὐτὸν, ὡς μέρȣς μόνον [64] ἄρχειν βέλτιόν τι ὂν, ἢ πάντων παρὰ μέρος. καὶ τὸ μὲν πρῶτον τῶν ταγμάτων καὶ τέταρτον αὐτὸς ἔλαβε, τὸ δὲ δεύτερον καὶ τρίτον ἐκείνῳ παρέδωκεν, ἐπίσης καὶ τῶν συμμαχικῶν διανεμηθέντων. σεμνυ-

et terrerent iſta; ita moderate Fabius illam iniuriam leniterque, quantum ad ſe attineret, tulit, praebuitque argumentum ad probandum id philoſophorum placitum, qui virum bonum et ſapientem negant contumelia affici vel probro. Sed angebat eum reipublicae tamen gratia vulgi temeritas, quod hominis efferatae ad bellum ferociae tantam feneſtram aperuiſſet. Quare veritus, ne inſania hominem ex vana gloria et arrogantia, nimium cito ad mali quid deſignandum auferret, clam omnibus profectus eſt. In caſtra vt venit, offendit Minutium nihil iam modice prae ſe ferentem, ſed tumidum et inflatum, imperiumque poſtulantem alternis diebus. Id haudquaquam placuit ei, ſed diuiſit cum illo copias: praeſtare enim, vt parti ſolus praeeſſet, quam viciſſim vniuerſis. Primam igitur et quartam legionem ſibi ſumit, ſecundam et tertiam attribuit Minutio, ſociorum item auxilia pari numero partiti ſunt.

Enimuero

63 μήτε ὑβρίζεσθαι, μήτε ἀτιμȣ̃σθαι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ σπȣδαῖον] Sententiam valde elegantem non recte extulit Guarinus. Eſt autem germana Menandri ei verſiculo noto, et quo apud Lucianum Iouem conſolatur Mercurius: Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ προσποιῇ. *Nil paſſus es mali, ſi diſſimulaueris. Xylander.*

64 μόνος Bodl. 3. Iuntina. Ald.

65 ὄντος

νομένȣ δὲ τȣ͂ Μινȣκίȣ, καὶ χαίροντος ἐπὶ τῷ τὸ πρόσχημα τῆς ἀκροτάτης καὶ μεγίστης ἀρχῆς ὑφεῖσθαι καὶ προπεπηλακίσθαι δι' αὐτὸν, ὑπεμίμνησκεν ὁ Φάβιος, ὡς ȣ̓κ ὄντος αὐτῷ [65] πρὸς Φάβιον, ἀλλ' εἰ σωφρονεῖ, πρὸς Ἀννίβαν τȣ͂ ἀγῶνος· εἰ δὲ καὶ πρὸς τὸν συνάρχοντα φιλονεικεῖ, σκοπεῖν, ὅπως τȣ͂ νενικημένȣ καὶ καθυβρισμένȣ παρὰ τοῖς πολίταις, ὁ τετιμημένος καὶ νενικηκὼς ȣ̓ φανεῖται μᾶλλον ὀλιγωρῶν τῆς σωτηρίας αὐτῶν καὶ τῆς ἀσφαλείας.

II. Ὁ δὲ ταῦτα μὲν εἰρωνείαν ἡγεῖτο γεροντικὴν, παραλαβὼν δὲ τὴν ἀποκληρωθεῖσαν δύναμιν, ἰδίᾳ καὶ χωρὶς ἐστρατοπέδευσεν, ȣ̓δὲν ἀγνοȣ͂ντος τȣ͂ Ἀννίβȣ τῶν γινομένων, ἀλλὰ πᾶσιν ἐφεδρεύοντος. ἦν δὲ λόφος κατὰ μέσον, καταληφθῆναι μὲν ȣ̓ χαλεπὸς, ὀχυρὸς δὲ καταληφθεὶς στρατοπέδῳ, καὶ διαρκὴς εἰς ἅπαντα. τὸ δὲ πέριξ πεδίον, ὀφθῆναι μὲν ἄπωθεν, ὁμαλὸν διὰ ψιλότητα καὶ λεῖον, ἔχον δέ τινας ȣ̓ μεγάλας τάφρȣς ἐν αὐτῷ, καὶ κοιλότητας ἄλλας. διὸ καὶ τὸν λόφον ἐκ τȣ͂ ῥᾴστȣ κρύφα κατασχεῖν παρὸν, ȣ̓κ ἠθέλησεν ὁ Ἀν-

Enimuero gloriari Minutius et exſultare, quod ſummi imperii maximique maieſtas in ordinem coacta propter ipſum atque diminuta eſſet. Ibi admonet eum Fabius, non cum Fabio ipſi, ſed certamen eſſe, ſi ſapiat, cum Annibale. Quod ſi cum collega quoque contendendum ſibi putet; videndum etiam atque etiam ei, vt deiecto et contemto apud ciues honoratus ipſe et victor non videatur in ſeruandis tuendiſque illis ſolutior.

Ille hac cauillatione pro ſenili contemta, et copiis, quae ei ſorte euenerant acceptis, ſeparatim caſtra cepit. Nihil horum Annibalem, qui in omnem imminebat occaſionem, fefellit. Tumulus erat in medio, qui et occupari facile poterat, et occupatus tutam caſtris ſtationem commodamque erat ad omnia praebiturus. Ager circumiectus a longe contemplanti aequabilis et nudus, habebat tamen interiectas foſſas non magnas, et cauernas quaſdam alias. Hunc tumulum quum tenere ex facili clam poſſet Annibal, nolebat, ſed

65 ὄντος μὲν αὐτῷ Bodl. 3. Iunt. Ald.

νίβας, ἀλλ' ἀπέλιπε μάχης ἐν μέσῳ πρόφασιν. ὡς δ' εἶδε κεχωρισμένον τοῦ Φαβίου τὸν Μινούκιον, νυκτὸς μὲν εἰς τὰς τάφρους καὶ τὰς κοιλότητας κατέσπειρε τῶν στρατιωτῶν τινάς· ἅμα δὲ [τῇ] ἡμέρᾳ, φανερῶς ἔπεμψεν οὐ πολλοὺς καταληψομένους τὸν λόφον, ὡς ἐπάγοιτο[66] συμπεσεῖν περὶ τοῦ τόπου τὸν Μινούκιον. ὃ δὴ καὶ συνέβη. πρῶτον μὲν γὰρ ἀπέστειλε τὴν κούφην στρατιὰν, ἔπειτα τοὺς ἱππεῖς, τέλος δ' ὁρῶν τὸν Ἀννίβαν παραβοηθοῦντα τοῖς ἐπὶ τοῦ λόφου, πάσῃ τῇ δυνάμει κατέβαινε συντεταγμένος· καὶ μάχην καρτερὰν θέμενος, ἠμύνετο τοὺς ἐπὶ τοῦ λόφου βάλλοντας, συμπλεκόμενος καὶ ἴσα φερόμενος. ἄχρις οὗ καλῶς ἠπατημένον ὁρῶν ὁ Ἀννίβας, καὶ γυμνὰ παρέχοντα τοῖς ἐνεδρεύουσι τὰ νῶτα, τὸ σημεῖον αἴρει. πρὸς δὲ τοῦτο πολλαχόθεν ἐξανισταμένων ἅμα καὶ μετὰ κραυγῆς προσφερομένων, καὶ τοὺς ἐσχάτους ἀποκτιννύντων, ἀδιήγητος κατεῖχε ταραχὴ καὶ πτοία τοὺς Ῥωμαίους· αὐτοῦ τε τοῦ Μινουκίου τὸ θράσος κατακέκλαστο, καὶ πρὸς ἄλλον ἄλλοτε τῶν ἡγεμόνων διεπάπταινεν, οὐδενὸς ἐν χώρᾳ μένειν τολμῶντος, ἀλλὰ πρὸς φυγὴν ὠθουμένων

ſed cauſam in medio relinquebat certaminis. Vbi iam a Fabio ſeiunctum videt Minutium, nocte in hos ſpecus et latebras certum numerum militum condit, et quo alliciat ad certamen de loco eo contrahendum Minutium, paucos prima luce ad tumulum aperte capiendum mittit: itaque euenit. Primum enim dimittit ille leuem armaturam, deinde equites; poſtremo quum ad tumulum auxilia cernit Annibalem quoque ſubmittentem, inſtructis omnibus copiis procedit, et acri pugna adoritur eos, qui caſtra in tumulo ponebant. Mars erat anceps et vtrinque dubius, donec ſatis circumuentum conſpiciens Annibal, et terga inſidiantibus nuda patere, ſignum dat. Tum exorti vndique cum clamore ſimul incurſant, poſtremoſque caedunt. Romanos plane perculit ingens tumultus et clamor, ipſius concidit ferocia Minutii, et nunc ad hunc, nunc ad illum legatum circumtulit oculos. At nemo pugnae memor, in fugam peſtiferam inclinabat:

66 ἐπαγάγοιτο, vel ἐπέτητο, Vulcob.

67 Συντε-

ἐ σωτήριον. οἱ γὰρ Νομάδες ἤδη κρατοῦντες κύκλῳ περιήλαυνον τὸ πεδίον, καὶ τοὺς ἀποσκιδναμένους ἔκτεινον.

12. Ἐν τοσούτῳ δὲ κακῷ τῶν Ῥωμαίων ὄντων, οὐκ ἔλαθεν ὁ κίνδυνος τὸν Φάβιον, ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλον, ὡς ἔοικεν, ἤδη προειληφὼς, τήν τε δύναμιν συντεταγμένην εἶχεν ἐπὶ τῶν ὅπλων [67], καὶ τὰ πραττόμενα γινώσκειν ἐφρόντιζεν, οὐ δι' ἀγγέλων, ἀλλ' αὐτὸς ἔχων κατασκοπὴν πρὸ τοῦ χάρακος. ὡς οὖν κατεῖδε κυκλούμενον καὶ ταραττόμενον τὸ στράτευμα, καὶ κραυγὴ προσέπιπτεν οὐ μενόντων, ἀλλ' ἤδη πεφοβημένων [68] καὶ τρεπομένων, μηρόν τε πληξάμενος [69] καὶ στενάξας [70] μέγα, πρὸς μὲν τοὺς

bat: quippe Numidae iam victores vndique campos obequitabant, interficiebantque effusos.

His obrutorum malis Romanorum non latuit discrimen Fabium, sed quum imminentem cladem haud dubie animo prospexisset, tenebat legiones sub signis instructas, euentumque cognoscere pugnae studebat, non per nuntios, sed pro vallo speculabatur ipse ex edito. Vt ergo circumueniri turbarique conspexit aciem, et clamor ad aures eius accidit, non iam in pugna stantium, sed trepidantium et fugientium, tum percusso femore atque ingenti edito suspirio,

67 Συντεταγμένην ἐπὶ τῶν ὅπλων] Vertitur, *instructam in armis:* dicendum potius erat, ἐν τοῖς ὅπλοις. praeterea vox ista συντεταγμένην per se totum illud exprimit: vt p. 398. Annibal κατέβαινε τῇ δυνάμει συντεταγμένος. Quare suspicor reponendum esse ἐπὶ τῶν λόφων, cum Fabius castra in iugis habuerit; vti patet ex pag. sequente, vbi Annibal eum vocat ἐπὶ τῶν ἄκρων καθημένην νεφέλην.

68 πεφορημένων Vulcob.

69 μηρόν τε πληξάμενος] Gestus est grauiter indolentium et indignantium: vt apud Homerum de Marte (si recte memini) filii necem comperiente, -- καὶ ὣ πεπλήγετο μηρώ. Sic et in vita Pompeii de piratis, qui metuere se ob captum Romanum sibi simularent, τούς τε μηροὺς ἐπαίοντο. et de Pompeio legis Maniliae nuntium accipiente, ὀφρῦς λέγεται συναγαγεῖν, καὶ τὸν μηρὸν πατάξαι. Pro eo Cicero *frontem ferire* videtur dixisse, ad Atticum, lib. I. et notus est locus Ciceronis pro Qu. Gellio, vbi M. Calidium ei atrocia crimina obiicientem ita redarguit: Nulla perturbatio animi, nulla corporis, frons non percussa, non femur: pedis, quod minimum est, nulla supplosio. Ex Ciceronis Bruto, et Quintiliano, lib. XI. cap. de pronuntiatione. *Xylander.*

70 στενάξας ἅμα Vulcob.

71 Ὡς

παρόντας εἶπεν· Ὦ Ἡράκλεις, ὡς τάχιον [71] μὲν, ἢ ἐγὼ προσεδόκων, βράδιον δ᾽, ἢ αὐτὸς ἔσπευδε, Μινούκιος ἑαυτὸν ἀπολώλεκε. τὰς δὲ σημαίας ἐκφέρειν κατὰ τάχος, καὶ τὸν στρατὸν ἕπεσθαι κελεύσας, ἀνεβόησε· Νῦν τις [72], ὦ στρατιῶται, Μάρκου Μινουκίου μεμνημένος ἐπειγέσθω· λαμπρὸς γὰρ ἀνὴρ καὶ φιλόπατρις. εἰ δέ τι, σπεύδων ἐξελάσαι τοὺς πολεμίους, ἥμαρτεν, αὖθις αἰτιασόμεθα. πρῶτος μὲν οὖν ἐπιφανεὶς τρέπεται καὶ διασκίδνησι τοὺς ἐν τῷ πεδίῳ περιελαύνοντας Νομάδας· εἶτα πρὸς τοὺς μαχομένους, καὶ κατὰ νώτου τῶν Ῥωμαίων ὄντας ἐχώρει, καὶ τοὺς ἐμποδὼν ἔκτεινεν, οἱ δὲ λοιποὶ [73], πρὶν ἀποληφθῆναι, καὶ γενέσθαι περιπετεῖς, οἷς αὐτοὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐποίησαν, ἐγκλίναντες ἔφυγον. ὁρῶν δ᾽ ὁ Ἀννίβας τὴν μεταβολὴν, καὶ τὸν Φάβιον εὐρώστως παρ᾽ ἡλικίαν διὰ τῶν μαχομένων ὠθούμενον ἄνω πρὸς τὸν Μινούκιον εἰς τὸν λόφον, ἐπέσχε τὴν μάχην, καὶ τῇ σάλπιγγι σημήνας ἀνάκλησιν, ἀπῆγεν εἰς τὸν χάρακα τοὺς Καρχηδονίους,

ſuſpirio, ad circumſtantes: O dii immortales, (inquit) quanto celerius, quam timui, ſerius tamen, quam cupiuit, perdidit ſemetipſe Minutius! Et quum efferri raptim ſigna et ſequi iuſſiſſet legiones, exclamauit: Nunc, milites, ſi quis memoriam habet M. Minutii, properet; egregius eſt enim vir et amans patriae: quod ſi quid, dum feſtinat eiicere hoſtem, offenſauit, aliud erit ſuccenſendi tempus. Primus igitur Fabii conſpectus fugat ac diſſipat in campo circumuagantes Numidas. Tum in eos, qui in acie ſtabant et terga Romanorum caedebant, infert ſigna. Si qui ſe offerunt, hos interficit; reliqui, priuſquam a ſuis intercluderentur, ne quod intulerant Romanis mali, id in ſe verteret, terga dantes capeſſunt fugam. Cernens pugnam inclinatam Annibal, Fabiumque praeter aetatem valida per infeſtos hoſtes impreſſione facta aduerſo tumulo contendere ad Minutium, remiſit proelium, ſignoque receptui dato Poenos in caſtra reduxit. Recepe-

71 Ὡς τάχιον] Contrarium dicit Fabius apud Liuium: Non celerius, quam timui, deprehendit fortuna temeritatem. quocum ſi tanti eſt vt concordet Noſter, facilis mutatio eſt in οὐ τάχιον.

72 Νῦν τις] Forte νῦν πᾶς. quid ſit, τὶς ἐπειγέσθω non capio.

73 Οἱ δὲ λοιποὶ] Legitur etiam, οἱ δὲ πλεῖστοι. *H. Steph.*

74 Ἀνα-

ἀσμένως καὶ τῶν Ῥωμαίων ἀναστρεφομένων [74]. λέγεται δ' αὐτὸν ἀπιόντα, περὶ τοῦ Φαβίου πρὸς τοὺς φίλους εἰπεῖν τι τοιοῦτον μετὰ παιδιᾶς· Οὐκ ἐγὼ μέντοι προὔλεγον ὑμῖν πολλάκις τὴν ἐπὶ τῶν ἄκρων ταύτην [75] καθημένην νεφέλην, ὅτι μετὰ ζάλης ποτὲ καὶ καταιγίδων ὄμβρον ἐκρήξει;

13. Μετὰ δὲ τὴν μάχην Φάβιος μὲν, ὅσους ἔκτεινε τῶν πολεμίων, σκυλεύσας ἀνεχώρησεν, οὐδὲν ὑπερήφανον, οὐδ' ἐπαχθὲς εἰπὼν περὶ τοῦ συνάρχοντος· Μινούκιος δὲ τὴν αὐτοῦ στρατιὰν ἀθροίσας· Ἄνδρες, ἔφη, συστρατιῶται, τὸ μὲν ἁμαρτεῖν μηδὲν ἐν πράγμασι μεγάλοις, μεῖζον, ἢ κατ' ἄνθρωπόν ἐστι· τὸ δ' ἁμαρτόντα χρήσασθαι τοῖς πταίσμασι διδάγμασι πρὸς τὸ λοιπὸν, ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ νοῦν ἔχοντος. ἐγὼ μὲν οὖν ὁμολογῶ μικρὰ μεμφόμενος τὴν τύχην, περὶ μειζόνων ἐπαινεῖν. ἃ γὰρ οὐκ ᾐσθόμην χρόνον τοσοῦτον, ἡμέρας μέρει μικρῷ πεπαίδευμαι, γνοὺς ἐμαυτὸν οὐκ ἄρχειν ἑτέρων δυνάμενον, ἀλλ' ἄρχοντος ἑτέρου δεόμενον, καὶ μὴ φιλοτιμούμενον νικᾶν, ὑφ' ὧν νικᾶσθαι

Receperunt ſe Romani quoque haud inuiti. Fertur, quum ſe reciperet, de Fabio Annibal tale quippiam ad amicos dixiſſe iocans: Nonne ſaepius vobis praedixi ego, hanc in iugis montium ſedentem nubem cum turbine aliquando et procella imbrem effuſuram?

Secundum proelium Fabius, lectis caeſorum ſpoliis, in caſtra regreſſus eſt, nec vllum ei ſuperbum aduerſus collegam, vel iratum excidit dictum. At Minutius, conuocata ſuorum concione: In arduis rebus, inquit, commilitones, nihil offendere, ſupra ſortem humanam eſt; vt vero peccata pro exemplo proponas in futurum, id boni viri ſit et prudentis. Fateor quidem ego eſſe nonnihil, quod incuſem fortunam, ſed maiores me tamen ei gratias agere. Nam hactenus quae me fefellere, didici paucis horis: doctus ſum enim, non eum eſſe me, imperare qui valeam aliis, ſed opus habeam altero, qui mihi imperet, nec eſſe contendendum vincere eos, quibus cedere praeſtet.

74 Ἀναστρεφομένων] In ſuperioribus editionibus eſt ἀνατρεπομένων: [ita etiam in Vulcob. et Bodl. 3.] in quodam autem vetuſto cod. eſt ἀποτρεπομένων. *Id.* ſic in Coriol. p. 61. ἀποτρεπομένους τοὺς Ῥωμαίους.

75 Ταύτην καθημένην] Legitur etiam τούτων: [ita Vulcob.] et poſtea χαλάζης pro ζάλης *H.Steph.*

76 τὰς

κάλλιον. ὑμῖν δὲ τῶν μὲν ἄλλων ἐστὶν ἄρχων ὁ δικτάτωρ· τῆς δὲ πρὸς ἐκεῖνον εὐχαριστίας αὐτὸς ἡγεμὼν ἔσομαι, πρῶτον ἐμαυτὸν εὐπειθῆ καὶ ποιοῦντα τὸ κελευόμενον ὑπ' ἐκείνου παρεχόμενος. Ταῦτ' εἰπὼν, καὶ τοὺς αἰετοὺς [76] ἄρασθαι κελεύσας, καὶ πάντας ἀκολουθεῖν, ἦγε πρὸς τὸν χάρακα τοῦ Φαβίου. καὶ παρελθὼν ἐντὸς, ἐβάδιζεν ἐπὶ τὴν στρατηγικὴν σκηνὴν, ὥστε θαυμάζειν καὶ διαπορεῖν πάντας. προελθόντος δὲ τοῦ Φαβίου, θέμενος ἔμπροσθεν τὰς σημαίας, αὐτὸς μὲν ἐκεῖνον πατέρα μεγάλῃ φωνῇ, οἱ δὲ στρατιῶται τοὺς στρατιώτας, πάτρωνας ἠσπάζοντο. τοῦτο δ' ἔστι τοῖς ἀπελευθέροις προσφώνημα πρὸς τοὺς ἀπελευθερώσαντας. ἡσυχίας δὲ γενομένης, ὁ Μινούκιος εἶπε· Δύο νίκας, ὦ δικτάτωρ, τῇ σήμερον ἡμέρᾳ νενίκηκας, ἀνδρείᾳ μὲν τοὺς πολεμίους [77], εὐβουλίᾳ δὲ καὶ χρηστότητι τὸν συνάρχοντα· καὶ δι' ἧς μὲν σέσωκας ἡμᾶς, δι' ἧς δὲ πεπαίδευκας, ἡττωμένους μὲν αἰσχρὰν ἧτταν ὑπ' ἐκείνου [78], καλὴν δὲ καὶ σωτήριον ὑπὸ σοῦ. πατέρα δή σε χρηστὸν προσαγορεύω [79], τιμιωτέραν οὐκ ἔχων προσηγορίαν, ἐπεὶ

praeſtet. Veſter quidem ad caetera imperator eſt dictator, gratitudinis vero aduerſus illum dux ego ero, me primum obedientem ac dicto ei audientem praeſtando. Haec fatus, quum ſigna tolli imperaſſet et omnes ſequi, agmine ad dictatoris caſtra proficiſcitur. In caſtris, vbi ad praetorium recta contendit, conuertit omnes in admirationem et ſtuporem. Ante progreſſum Fabium conſtitutis ſignis, parentem ipſe eum alta voce, exercitus milites eius patronos appellauit. Ita enim, qui libertate donantur, dominos appellant. Silentio facto Minutius: Geminam victoriam, inquit, obtinuiſti, dictator, hodierno die, virtute de hoſtibus, conſilio et humanitate de collega: illa nos ſeruaſti, hac erudiuiſti; noſque, quum turpiter eſſemus ab Annibale ſuperati, honeſte ſumus abs te et ſalubriter victi. Quare, quando nomen venerabilius non habeo, mitem te appello parentem, quum tamen

76 τοὺς αἰετοὺς] Sic lego cum interprete pro αὐτοὺς, quod nihil valet. *Xylander.* Magno hic errore antea αὐτοὺς pro αἰετοὺς ſiue ἀετοὺς legebatur. *H. Steph.*

77 τοὺς πολεμίους] Quidam codices habent Ἀννίβαν. *H. Steph.* ita Bodl. 3. τὸν Ἀννίβαν.

78 ἐκείνων Vulcob.

79 προσονομάζω Bodl. 3.

80 τεκόν-

τῆς γε τȣ̃ τεκόντος [80] μείζων ἡ παρὰ σȣ̃ χάρις αὕτη. ἐγεννήθην μὲν γὰρ ὑπ' ἐκείνȣ μόνος, σώζομαι δ' ὑπὸ σȣ̃ μετὰ τοσȣ́των. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ περιβαλὼν τὸν Φάβιον, ἠσπάζετο. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τȣ̀ς στρατιώτας ἦν ὁρᾶν πράττοντας· ἐνεφύοντο γὰρ ἀλλήλοις καὶ κατεφίλȣν, ὥστε μεστὸν εἶναι χαρᾶς καὶ δακρύων ἡδίστων τὸ στρατόπεδον.

14. Ἐκ τȣ́τȣ Φάβιος μὲν ἀπέθετο τὴν ἀρχὴν, ὕπατοι δ' αὖθις ἀπεδείκνυντο. καὶ τȣ́των οἱ μὲν πρῶτοι [81] διεφύλαξαν, ἣν ἐκεῖνος ἰδέαν τȣ̃ πολέμȣ κατέστησε, μάχεσθαι μὲν ἐκ παρατάξεως φεύγοντες [82] πρὸς Ἀννίβαν, τοῖς δὲ συμμάχοις ἐπιβοηθȣ̃ντες, καὶ τὰς ἀποστάσεις κωλύοντες. Τερέντιος δὲ Βάῤῥων εἰς τὴν ὑπατείαν προαχθεὶς ἀπὸ γένȣς ἀσήμȣ, βίȣ δὲ διὰ δημοκοπίαν καὶ προπέτειαν ἐπισήμȣ, δῆλος ἦν εὐθὺς ἀπειρίᾳ καὶ θρασύτητι τὸν περὶ τῶν ὅλων ἀναῤῥίψων κύβον. ἐβόα γὰρ ἐν ταῖς ἐκκλη-

tamen beneficium mihi abs te hoc, quam a parente, maius exſtiterit: illi enim vitam ſolus, tibi cum meam vitam, tum omnium horum, debeo. His dictis amplexus Fabium et oſculatus eſt. Idem erat cernere per totum exercitum: nam complexu ſeſe mutuo et oſculo exceperunt; vnde in laetitiam tota caſtra effuſa, vt prae gaudio omnibus lacrymae manarent.

Secundum haec dictaturam depoſuit Fabius, et creati conſules. Quorum primi Fabii artibus bellum adminiſtrauerunt, vt conferre cum Annibale vitarent ſigna, ſed ſociis ſuppetias ferrent, et prohiberent defectiones. Poſtquam vero Terentius Varro natalium humilitate quidem obſcurus, ſed popularibus artibus et ferocia ſatis notus ad conſulatum adſpirauit, illico prae ſe tulit imperitia et praecipitantia de ſumma ſe rerum iacturum aleam. Vociferabatur enim in concionibus,

80 τεκόντος χάριτος idem.

81 καὶ τȣ́των οἱ μὲν πρῶτοι] Non ſunt haec de alterius anni conſulibus intelligenda, ſed de Cn. Seruilio, et M. Attilio, qui in C. Flaminii locum ſuffectus poſt Fabii dictaturam, reliquum anni conſulatum geſſit. Hoc ex Liuio, Appiani Alexandrini donec Annibalico et ratione temporum liquet: obiterque monendum duxi, ne quis ſecus accipiens ſcrupulum ſibi ipſe iniiceret. *Xylander.*

82 φεύγων dat Iuntina, in ἐπιβοηθȣ̃ντες a vulgatis non diſſentiens, neque in κωλύοντες.

83 Ἡλίκην]

σίαις, μένειν τὸν πόλεμον, ἄχρις οὗ Φαβίοις χρῆται στρατηγοῖς ἡ πόλις, αὐτὸς δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὄψεσθαί τε καὶ νικήσειν τοὺς πολεμίους. ἅμα δὲ τούτοις τοῖς λόγοις συνῆγε καὶ κατέγραφε δύναμιν τηλικαύτην, ἡλίκῃ [83] πρὸς οὐδένα πώποτε τῶν πολεμίων ἐχρήσαντο Ῥωμαῖοι. μυριάδες γὰρ ἐννέα δισχιλίων ἀνδρῶν δέουσαι συνετάχθησαν εἰς τὴν μάχην, μέγα δέος Φαβίῳ καὶ τοῖς νοῦν ἔχουσι Ῥωμαίων [84]. οὐ γὰρ ἤλπιζον ἕξειν ἀναφορὰν τὴν πόλιν ἐν τοσαύτῃ σφαλεῖσαν ἡλικίᾳ. διὸ καὶ τὸν συνάρχοντα τοῦ Τερεντίου Παῦλον Αἰμίλιον, ἄνδρα πολλῶν πολέμων ἔμπειρον, οὐκ ἀρεστὸν δὲ τῷ δήμῳ, καὶ καταπλῆγα [85], ἔκ τινος καταδίκης

donec Fabiis ciuitas ducibus vtatur, nunquam debellatum iri; se, quo die hostem vidisset, bellum profligaturum: simulque cum dictis tantum delectum habuit, tantasque conscripsit copias, quantis nullo vnquam bello vsi ante Romani fuerant. Octoginta octo millia militum sub signis habuit. Quae res in magnum terrorem Fabium caeterosque prudentiores coniecit: neque enim, si quid in tanto iuuentutis flore sit titubatum, vllam videbant spem se recuperandi. Itaque collegam Varronis Paulum Aemilium, virum rebus bellicis exercitatum, sed inuisum populo et pauentem plebis, eo

83 Ἡλίκην] Repono ἡλίκῃ: alioqui verbum ἐχρήσαντο accusatiuo iungi dicendum esset. Neque enim haec orationis forma, κατέγραφε δύναμιν τηλικαύτην ἡλίκην πρὸς οὐδένα ἐχρήσαντο, similis est illi, χρῶμαι οἷς ἔχω βιβλίοις, et similibus. *H. Steph.* sic Anon.

84 Ῥωμαίων] Post Ῥωμαίων legitur in quibusdam ἐμβαλόντες. [ita in Vulcob.] Quod si quem offendat, ἐμβαλόντες masculinum cum foeminino μυριάδες iunctum, et in ἐμβαλοῦσαι mutandum putet, meminerit, μυριάδες nomen esse collectiuum, et in huiusmodi locis non πρὸς τὴν φωνὴν, seu τὴν λέξιν, sed πρὸς τὸ σημαινόμενον respici. Sic apud Thucydidem legimus, lib. IV. p. 144. meae editionis in fine, αἱ δὲ τῶν Μεγαρέων στάσεις φοβούμεναι, οἱ μὲν, μὴ τοὺς φεύγοντας σφίσιν ἐσαγαγὼν, etc. nam et hic non αἱ, sed οἱ cum στάσεις iungitur. Sed possit etiam participio ἐμβαλόντες, et quouis alio, carere ille Plutarchi locus, vt videlicet μέγα δέος per appositionem dictum intelligatur, aut etiam οὖσαι subaudiatur. *H. Steph.*

85 Καταπλῆγα πολλῶν] Debuerat esse τῶν πολλῶν: sed reponendum puto πολιτῶν. ita sequenti pag. Paulus asserit sibi statutum esse, hostium telis potius, quam πάλιν τοῖς ψήφοις τῶν πολιτῶν caput obiicere.

86 οὐκ

πρὸς τὸ δημόσιον αὐτῷ γεγενημένης [86], ἀνίςη καὶ παρεθάῤῥυνεν ἐπιλαμβάνεσθαι τῆς ἐκείνȣ μανίας· διδάσκων, ὡς ȣ̓ πρὸς Ἀννίβαν αὐτῷ μᾶλλον, ἢ πρὸς Τερέντιον ὑπὲρ τῆς πατρίδος ὁ ἀγὼν ἔσοιτο. σπεύσειν [87] γὰρ μάχην γενέσθαι τὸν μὲν ȣ̓κ αἰσθανόμενον τῆς δυνάμεως, τὸν δ' αἰσθανόμενον τῆς περὶ αὑτὸν [88] ἀσθενείας. Ἐγὼ δ', εἶπεν, ὦ Παῦλε, Τερεντίȣ πιςεύεσθαι δικαιότερός εἰμι, περὶ τῶν Ἀννίβȣ πραγμάτων διαβεβαιȣ̂μενος, ὡς, εἰ μηδεὶς αὐτῷ μαχεῖται τȣ̂τον τὸν ἐνιαυτὸν, ἀπολεῖται μένων ὁ ἀνὴρ, ἢ φεύγων ἄπεισιν· ᾧ γε καὶ νῦν νικᾷν καὶ κρατεῖν δοκȣ̂ντι, τῶν μὲν πολεμίων ȣ̓δεὶς προσκεχώρηκε, τῆς δ' οἴκοθεν δυνάμεως ȣ̓δ' ἡ τρίτη μοῖρα πάνυ περίεςι. Πρὸς ταῦτα λέγεται τὸν Παῦλον εἰπεῖν· Ἐμοὶ μὲν, ὦ Φάβιε, τὰ ἐμαυτȣ̂ σκοπȣ̂ντι κρεῖττόν ἐςι τοῖς τῶν πολεμίων ὑποπεσεῖν δόρασιν, ἢ πάλιν ταῖς ψήφοις τῶν πολιτῶν· εἰ δ' ȣ̓́τως ἔχει τὰ δημόσια πράγματα, πειράσομαι μᾶλ-

eo quod iudicio publico damnato lis aeſtimata fuerat, excitauit Fabius, adhortatuſque eſt, vt reprimeret hominis inſaniam, admonuitque, non plus ei contra Annibalem, quam contra collegam, pro aris et focis certaminis propoſitum eſſe: quippe ad pugnam properaturum hunc, quod vires ſuas non intelligat, illum, quod intelligat ſuam imbecillitatem. Equidem de rebus Annibalis, Paule Aemili, inquit, maiorem, quam Varroni, habendam fidem merito mihi cenſeam, aſſeueranti, niſi pugnae hoc anno copiam ei facias, aut actum de eo fuerit, ſi haereat hic, aut fuga ſe ſubduxerit; quando nunc, vel quum vincere et ſuperior videtur eſſe, nemo ad eum defecit hoſtis, et copiarum, quas in Italiam traduxit, ne tertia quidem pars ſuperſit. Ad ea fertur reſpondiſſe Paulus: Quod ad me, Q. Fabi, attinet, hoſtium me telis potius, quam ſuffragiis ciuium, iterum obiicere caput certum eſt. Quod ſi in eo eſt ſtatu reſpublica, enitar, vt bonus dux tibi potius

86 ȣ̓κ τινος καταδίκης πρὸς τὸ δημόσιον αὐτῷ γεγενημένης] L. Aemilius Paulus cum M. Liuio Salinatore conſul annis ante tribus fuerat, et damnatione collegae et ſua prope ambuſtus euaſerat. Liuius lib. XXII. Apparet autem ex Frontini lib. IV. ob praedam non aequaliter militibus diuiſam id iudicium factum. *Xylander.*

87 σπεύδειν Vulcob. Bodl. 3.

88 αὐτὸν Vulcob.

89 παρὰ

λόν σοι δοκεῖν ἀγαθὸς εἶναι στρατηγὸς, ἢ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἐπὶ τἀναντία βιαζομένοις. Ταύτην ἔχων τὴν προαίρεσιν ὁ Παῦλος, ἐξῆλθεν ἐπὶ τὸν πόλεμον.

15. Ἀλλ' ὁ Τερέντιος ἐμβαλὼν αὐτὸν εἰς τὸ παρ' ἡμέραν ἄρχειν, καὶ τῷ Ἀννίβᾳ παραστρατοπεδεύσας περὶ [89] τὸν Αὐφίδιον [90] ποταμὸν καὶ τὰς λεγομένας Κάννας, ἅμ' ἡμέρᾳ τὸ τῆς μάχης σημεῖον ἐξέθηκεν· ἔστι δὲ χιτὼν κόκκινος ὑπὲρ τῆς στρατηγικῆς σκηνῆς διατεινόμενος· ὥστε καὶ τοὺς Καρχηδονίους ἐξ ἀρχῆς διαταραχθῆναι, τήν τε τόλμαν τοῦ στρατηγοῦ, καὶ τὸ τοῦ στρατοπέδου πλῆθος ὁρῶντας, αὐτοὺς δ' οὐδ' ἥμισυ μέρος ὄντας. Ἀννίβας δὲ τὴν δύναμιν ἐξοπλίζεσθαι κελεύσας, αὐτὸς ἱππότης μετ' ὀλίγων ὑπὲρ λόφου τινὸς μαλακοῦ κατεσκόπει τοὺς πολεμίους ἤδη καθισταμένους εἰς τάξιν. εἰπόντος δέ τινος τῶν περὶ αὐτὸν ἀνδρὸς ἰσοτίμου, τοὔνομα Γίσκωνος, ὡς θαυμαστὸν αὐτῷ φαίνεται τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων, συναγαγὼν τὸ πρόσωπον ὁ Ἀννίβας· Ἕτερον, εἶπεν, ὦ Γίσκων, λέληθέ σε τούτου θαυμασιώτερον. ἐρομένου δὲ τοῦ Γίσκωνος τὸ ποῖον; Ὅτι, ἔφη, τούτων ὄντων τοσούτων, οὐδεὶς ἐν αὐτοῖς

potius videar eſſe, quam omnibus aliis in diuerſum trahentibus. Hoc animo ad bellum eſt Paulus profectus.

Terentius autem, quum extorſiſſet ei alternis vt imperarent, caſtra caſtris Annibalis coniungit ad vicum Cannas, qua Aufidius fluit amnis, et ſimulatque diluxit, propoſuit ſignum pugnae. Sagum eſt coccinum, quod ſupra praetorium expanditur. Poenos initio, conſulis audaciam et multitudinem contemplantes hoſtium, quum dimidio eſſent ipſi pauciores, inuaſit pauor. Annibal autem, quum edixiſſet, vt arma caperent milites, cum paucis ipſe equo vectus hoſtes ex molli cliuo iam in ordines euntes ſpeculatur. Ibi quum ex comitibus quidam, qui pari erat dignitate, (Giſconem appellabant) admirari ſe diceret tantas hoſtium copias; fronte Annibal contracta: Aliud, Giſco, inquit, fugit te, eo magis mirandum. Quidnam illud eſſet requirente Giſcone: Quod nimirum tanto in numero, inquit, ne vnus quidem ſit, qui Giſco

89 παρὰ Vulcob.

90 Αὔφιδον Anonym. Ἀμφίδιον Bodl. 3. Iuntina, Ald.

91 τοῖς

Γίσκων καλεῖται. γενομένȣ δὲ παρὰ δόξαν αὐτοῖς τȣ̃ σκώμματος, ἐμπίπτει γέλως πᾶσι· καὶ κατέβαινον ἀπὸ τȣ̃ λόφȣ, τοῖς ἀπαντῶσιν ἀεὶ τὸ πεπαιγμένον ἀπαγγέλλοντες, ὥστε διὰ πολλῶν πολὺν εἶναι τον γέλωτα, καὶ μηδ᾽ ἀναλαβεῖν ἑαυτȣ̀ς δύνασθαι τȣ̀ς [91] περὶ Ἀννίβαν. τȣ̃το τοῖς Καρχηδονίοις ἰδȣ̃σι θάῤῥος παρέστη, λογιζομένοις ἀπὸ πολλȣ̃ καὶ ἰσχυρȣ̃ τȣ̃ καταφρονȣ̃ντος ἐπιέναι γελᾶν ȣ̃τως, ὡς καὶ παίζειν, τῷ στρατηγῷ [92] παρὰ τὸν κίνδυνον.

16. Ἐν δὲ τῇ μάχῃ στρατηγήμασιν ἐχρήσατο, πρώτῳ μὲν, τῷ ἀπὸ τȣ̃ τόπȣ, ποιησάμενος κατὰ νώτȣ τὸν ἄνεμον. πρηστῆρι γὰρ ἐοικὼς φλέγοντι κατεῤῥήγνυτο, καὶ τραχὺν ἐκ πεδίων ὑφάμμων καὶ ἀναπεπταμένων αἴρων κονιορτὸν, ὑπὲρ τὴν φάλαγγα τῶν Καρχηδονίων ἐπὶ τȣ̀ς Ῥωμαίȣς ἐώθει, καὶ προσέβαλλε τοῖς προσώποις ἀποστρεφομένοις καὶ συνταραττομένοις. δευτέρῳ δὲ, τῷ περὶ τὴν τάξιν· ὃ γὰρ ἦν ἰσχυρότατον αὐτῷ [93] καὶ μαχιμώτατον τῆς δυνάμεως ἑκατέρωσε τȣ̃ μέσȣ τάξας, τὸ μέσον αὐτὸ [94] συνεπλήρωσεν ἐκ τῶν ἀχρειοτάτων, ἐμβόλῳ τȣ́τῳ

Gifco vocetur. Hoc dictum, nec opinantibus oblatum, omnibus rifum mouit. Itaque de cliuo digredientes, vt quifque occurrebat, illum narrarunt iocum, tantufque per multos motus rifus eft, vt qui Annibalem comitarentur, continere fe non valerent. Quod Poenis cernentibus animum confirmauit, ex magno et infigni contemtu motum arbitrantibus eum rifum, vt etiam ipfe inftante dux difcrimine iocos cieret.

Aftuta confilia adhibuit ad pugnam. Primum ex loco, vt a tergo ventum haberet, molitus eft. Procellofo enim vrentique turbini fimilis erumpens, et afperum ex arenofis atque patentibus campis impellens puluerem fupra Poenorum aciem in ipfa voluit ora Romanorum, profpectumque ademit faciem auertentibus, et conturbauit eos. Alterum ex inftruenda acie: quod roboris in exercitu effet, ac fortiffimos quofque in cornibus locat, mediam aciem turba replet ignauiffimorum: eo vfus eft longe ante

91 τοῖς Vulcob. e Iuntina, Bodl. 3.

92 τὸν στρατηγὸν Vulcob.

93 αὐτῷ Anon. vulg. αὐτῶν.

94 Αὐτὸς συνεπλήρωσεν] Nihil hic facit αὐτός. lege αὐτὸ, fcil. τὸ μέσον.

προέχοντι πολὺ τῆς ἄλλης φάλαγγος χρησάμενος. εἴρητο δὲ τοῖς κρατίστοις, ὅταν τούτους διακόψαντες οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ φερόμενοι πρὸς τὸ εἶκον, ἐκφερομένου [95] τοῦ μέσου καὶ κόλπον λαμβάνοντος, ἐντὸς γένωνται τῆς φάλαγγος, ὀξέως ἑκατέρωθεν ἐπιστρέψαντας, ἐμβαλεῖν τε πλαγίοις, καὶ περιπτύσσειν, ὄπισθεν συγκλείοντας. ὃ δὴ καὶ δοκεῖ τὸν πλεῖστον ἀπεργάσασθαι φόνον. ὡς γὰρ ἐνέδωκε τὸ μέσον, καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐδέξαντο διώκοντας, ἡ δὲ φάλαγξ τοῦ Ἀννίβου, μεταβαλοῦσα τὸ σχῆμα, μηνοειδὴς ἐγεγόνει, καὶ τῶν ἐπιτάκτων οἱ ταξίαρχοι, ταχὺ τοὺς μὲν ἐπ' ἀσπίδα, τοὺς δ' ἐπὶ δόρυ κλίναντες, προσέπεσον κατὰ τὰ γυμνά, πάντας, ὅσοι μὴ τὴν κύκλωσιν ὑπεκκλίναντες ἔφθασαν, ἐν μέσῳ κατειργάσαντο καὶ διέφθειραν. λέγεται δὲ καὶ τοῖς ἱππεῦσι τῶν Ῥωμαίων σύμπτωμα παράλογον γενέσθαι. τὸν γὰρ Παῦλον, ὡς ἔοικε, τρωθεὶς ὁ ἵππος ἀπεσείσατο, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἄλλος καὶ ἄλλος ἀπολιπὼν τὸν ἵππον, πεζὸς τῷ ὑπάτῳ προσήμυνε. τοῦτο δ' οἱ ἱππεῖς [96] ἰδόντες, ὡς παραγγέλματος κοινοῦ δεδομένου, πάντες ἀποπηδήσαντες, πεζοὶ συνεπλέ-

ante reliquam aciem prominente cuneo. Edictum praestantissimis erat, vbi hos impulissent Romani, ac pedem referentibus instantes vacuo medio et sinum dante in mediam aciem irruissent, vt propere reductis alis transuersos inuaderent, et circumfusi clauderent a tergo. Id quod potissimum tantae fuit stragis causa. Vt enim media acies pedem retulit atque incurrentes excepit Romanos, et figuram Annibalis acies ad modum lunae commutauit, delectorumque ductores alis circumductis adorti auersos sunt, cunctos, qui, antequam coirent hostium cornua, non receperunt se, circumuentos caedunt contrucidantque. Ad haec error equitibus est mirus oblatus. Paulum equus vulneratus, vt coniicio, excusserat. Tum ex cohorte eius alius post alium, omissis equis, vt consulem protegeret, ad pedes descenderunt. Id quum reliqui equites conspexissent, tanquam signo omnibus dato, ex equis omnes deuo-

95 Ἐκ φερομένου] Vna vox est in Fl. et Al. ἐκφερομένου: vnde legerem ἐμφερομένου, *media acie introrsum repulsa:* vt infra τὸ μέσον dicitur ἐνδιδόναι.

96 Τοῦτο δ' ἱππεῖς] Fl. habet οἱ ἱππεῖς: quod melius.

97 τὰς

κοντο τοῖς πολεμίοις. ἰδὼν δ' Ἀννίβας· Τȣτ', ἔφη, μᾶλλον ἠβȣλόμην, ἢ εἰ δεδεμένȣς παρέλαβον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἱ τὰς διεξοδικὰς γράψαντες ἱςορίας [97] ἀπηγγέλκασι. τῶν δ' ὑπάτων, ὁ μὲν Βάῤῥων ὀλιγοςὸς ἀφίππευσεν εἰς Οὐενȣσίαν πόλιν· ὁ δὲ Παῦλος ἐν τῷ βυθῷ καὶ κλύδωνι τῆς φυγῆς ἐκείνης, βελῶν τε πολλῶν ἔτι τοῖς τραύμασιν ἐγκειμένων ἀνάπλεως τὸ σῶμα, καὶ τὴν ψυχὴν πένθει τοσȣ́τῳ βαρυνόμενος, πρός τινι λίθῳ καθῆςο, τὸν ἐπισφάξοντα τῶν πολεμίων ἀναμένων. ἦν δὲ δι' αἵματος πλῆθος, ᾧ συνεπέφυρτο τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον, ȣ̓ πολλοῖς διάδηλος, ἀλλὰ καὶ φίλοι καὶ θεράποντες αὐτὸν ὑπ' ἀγνοίας παρῆλθον. μόνος δὲ Κορνήλιος Λέντλος, εὐπατρίδης νέος, ἰδὼν καὶ προνοήσας, ἀπεπήδησε τȣ̃ ἵππȣ, καὶ προσαγαγὼν παρεκάλει χρῆσθαι καὶ σώζειν αὐτὸν τοῖς πολίταις, ἄρχοντος ἀγαθȣ̃ τότε μάλιςα χρῄζȣσιν. ὁ δὲ ταύτην μὲν ἀπετρίψατο [98] τὴν δέησιν, καὶ τὸ μειράκιον αὖθις ἠνάγκασεν ἐπὶ τὸν ἵππον ἀναβῆναι δα-

deuolantes congrediuntur cum hoſtibus. Quo viſo Annibal: Hoc, inquit, malim, quam ſi vincti mihi traderentur. Verum haec, qui hiſtorias fuſius prodiderunt, proſequuti ſunt. Conſul Varro cum paucis equitibus profugit Venuſiam: Paulus illo in aeſtu et fluctu fugientium magna telorum vi, toto corpore in vulneribus haerentium, confixus, doloreque ex tanto oppreſſus luctu ſedebat in ſaxo, aliquem operiens ex hoſtibus, qui interficeret ſe. Quia vero caput eius erat et facies cruore oppleta, omnibus fere incognitum et neceſſarii et clientes praeteruehebant. Vnus vero ex pube patritia, conſpecto et agnito, Cornelius Lentulus, equo delapſus, admotum eum capere iubet, et ſe ſeruare ciuibus, qui tum vt quum maxime bono conſule haberent opus. Ille huic refragatus petitioni, coëgit adoleſcentem equum rurſus adſcendere cum

97 τὰς διεξοδικὰς — ἱςορίας] id eſt, eas, in quibus non capita tantum rerum, ſed ſingula ordine et accurate exponuntur. Guarinus peregrino ſane ſenſu *peregrinas* dixit. *Xylander.*

98 Ἀπετρέψατο] Elegantius Bodl. 3. ἀπετρίψατο. eadem locutione vtitur p. 272. τὴν δέησιν ἀπετρίψατο: et in Marcello, p. 243. ἀποτριψαμένȣ τὴν πεῖραν.

 99 δακρύω.

κρύον [99]. εἶτα δὲ τὴν δεξιὰν ἐμβαλὼν, καὶ συνεξαναστάς· Ἀπάγγελλε, εἶπεν, ὦ Λέντλε, Φαβίῳ Μαξίμῳ, καὶ γενȣ̃ μάρτυς αὐτὸς, ὅτι Παῦλος Αἰμίλιος ἐνέμεινεν αὐτȣ̃ τοῖς λογισμοῖς ἄχρι τέλȣς, καὶ τῶν ὁμολογηθέντων πρὸς ἐκεῖνον ȣ̓δὲν ἔλυσεν, ἀλλ' ἐνικήθη πρότερον ὑπὸ Βάῤῥωνος, εἶθ' ὑπ' Ἀννίβȣ. Τοσαῦτ' ἐπιστείλας, τὸν μὲν Λέντλον ἀπέπεμψεν, αὐτὸς δὲ ῥίψας ἑαυτὸν εἰς τȣ̀ς φονευομένȣς, ἀπέθανε. λέγονται δὲ πεσεῖν μὲν ἐν τῇ μάχῃ Ῥωμαίων πεντακισμύριοι, ζῶντες δ' ἁλῶναι τετρακισχίλιοι· καὶ μετὰ τὴν μάχην οἱ ληφθέντες ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς στρατοπέδοις, μυρίων ȣ̓κ ἐλάττȣς.

17. Τὸν δ' Ἀννίβαν ἐπὶ τηλικȣ́τῳ κατορθώματι τῶν φίλων παρορμώντων ἅμ' ἕπεσθαι τῇ τύχῃ, καὶ συνεπεισπεσεῖν ἅμα τῇ φυγῇ τῶν πολεμίων εἰς τὴν πόλιν, πεμπταῖον γὰρ ἀπὸ τῆς νίκης ἐν Καπιτωλίῳ δειπνήσειν, ȣ̓ ῥᾴδιον εἰπεῖν, ὅστις ἀπέτρεψε λογισμός· ἀλλὰ μᾶλλον δαίμονος, ἢ Θεȣ̃ τινος, ἐμποδὼν στάντος ἔοικεν ἔργον, ἡ πρὸς τȣ̃το μέλλησις αὐτȣ̃ καὶ δειλίασις γενέσθαι. διὸ καὶ Βάρκαν [100] τὸν Καρχηδόνιον εἰπεῖν μετ' ὀργῆς πρὸς αὐτὸν λέ-

cum lacrymis. Tum data ei dextera, quum ſe erexiſſet: Nuntia (inquit) Fabio Maximo, et ipſe eſto teſtis, praeceptorum eius Paulum Aemilium memorem vſque ad mortem exſtitiſſe: neque pacta cum eo vlla ex parte rupiſſe, ſed victum eſſe primum a Varrone, deinde ab Annibale. Cum his mandatis dimittit Lentulum. Mox quum in mediam ſtragem ſe inuexiſſet, oppreſſus eſt. Dicuntur in hac pugna Romanorum quinquaginta millia caeſa, quatuor millia capta, et poſt pugnam in vtriſque caſtris non minus decem millia.

Annibalem a tanta victoria quum amici, vt inſiſteret fortunae, vnoque agmine cum fugientibus hoſtibus irrumperet in vrbem, incitarent: (die quinto enim victorem in Capitolio epulaturum) haud facile, quae auerterit, ineas rationem; quin potius fortuna, vel deus quiſpiam, qui illi obſtaret, eam ei inieciſſe cunctationem et dubitationem videatur. Quare Barcam Poenum ferunt indignatum ei dixiſſe: Vincere ſcis,

99 δακρύων Anonym.

100 Βάρκαν] Liuius habet *Maharbalem. Cruſer.*

γουσι· Σὺ νικᾶν οἶδας, νίκῃ δὲ χρῆσθαι οὐκ οἶδας. καίτοι τοσαύτην μεταβολὴν ἡ νίκη περὶ αὐτὸν ἐποίησεν, ὡς πρὸ τῆς μάχης, οὐ πόλιν, οὐκ ἐμπόριον, οὐ λιμένα τῆς Ἰταλίας ἔχοντα, χαλεπῶς δὲ καὶ μόλις τὰ ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ δι' ἁρπαγῆς κομιζόμενον, ὁρμώμενον ἀπ' οὐδενὸς βεβαίου πρὸς τὸν πόλεμον, ἀλλ', ὥσπερ λῃστηρίῳ μεγάλῳ, τῷ στρατοπέδῳ πλανώμενον καὶ περιφερόμενον, τότε πᾶσαν ὀλίγου δεῖν ὑφ' αὐτῷ[1] ποιήσασθαι τὴν Ἰταλίαν. τὰ γὰρ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν ἐθνῶν αὐτῷ προσεχώρησεν ἑκούσια, καὶ Καπύην, ἣ μέγιστον ἔχει μετὰ Ῥώμην ἀξίωμα τῶν πόλεων, προσθεμένην κατέσχεν. οὐ μόνον δ' ἦν ἄρα τὸ φίλων πεῖραν λαβεῖν, ὡς Εὐριπίδης φησὶν, οὐ σμικρὸν κακὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ φρονίμων στρατηγῶν. ἡ γὰρ πρὸ τῆς μάχης Φαβίου δειλία καὶ ψυχρότης λεγομένη, μετὰ τὴν μάχην εὐθὺς οὐδ' ἀνθρώπινος ἐδόκει λογισμὸς, ἀλλὰ θεῖόν τι χρῆμα διανοίας καὶ δαιμόνιον, ἐκ τοσούτου τὰ μέλλοντα προορωμένης, ἃ μόλις ἦν πιστὰ τοῖς[2] πάσχουσιν. ὅθεν εὐθὺς εἰς ἐκεῖνον ἡ Ῥώμη συνενεγκοῦσα τὰς λοιπὰς ἐλπίδας, καὶ προσφυγοῦσα τῇ γνώμῃ τοῦ ἀνδρὸς ὥσπερ

ſcis, Annibal, victoria vti neſcis. Atqui tantam ea victoria conuerſionem fecit Annibalis rerum, vt qui ante hoc proelium non vrbem, non forum, non portum haberet in Italia, ſed difficulter et aegre neceſſaria ſuppeditaret ſuis rapiendo, nullo firmo ad bellum gerendum parato ſubſidio, ſed palans caſtra in modum ingentis latronum cateruae huc illuc circumferret, totam tunc pene Italiam ditionis fecerit ſuae. Quippe ad eum cum plurimae et maximae gentes vltro defecerunt, tum cuius plurimum ſecundum Romam pollebant opes, Capuam ſuarum fecit partium. Nempe eſt non ſolum, quum amicorum faciendum eſt periculum, (vt ait Euripides) non leue malum, ſed etiam, quum prudentium imperatorum. Siquidem quae vocabatur ante hanc pugnam timiditas Fabii et ſegnities, mox poſt conflictum humana maior ſapientia habita eſt, et diuini praeſtantiſque miraculum conſilii tanto ante proſpicientis inſequentia, quae animo concipere vix valebant ii, quibus euenerant. Itaque mox in illo ciuitas reliquam opem ponens, et ad eius mentem tanquam ad ſacrarium

1 ὑφ' ἑαυτὸν Vulcob. 2 deeſt τοῖς Bodl. 3.

ἱερῷ καὶ βωμῷ, πρώτην καὶ μεγίστην αἰτίαν ἔσχε τοῦ μεῖναι καὶ μὴ διαλυθῆναι, τὴν ἐκείνου φρόνησιν, καθάπερ ἐν τοῖς Κελτικοῖς πάθεσιν. ὁ γὰρ ἐν οἷς οὐδὲν ἐδόκει δεινὸν εἶναι καιροῖς εὐλαβὴς φαινόμενος καὶ δύσελπις, τότε πάντων καταβεβληκότων ἑαυτοὺς εἰς ἀπέραντα πένθη καὶ ταραχὰς ἀπράκτους, μόνος ἐφοίτα διὰ τῆς πόλεως, πρᾴῳ βαδίσματι, καὶ προσώπῳ καθεστῶτι, καὶ φιλανθρώπῳ προσαγορεύσει, κοπετούς τε γυναικείους ἀφαιρῶν, καὶ συστάσεις εἴργων τῶν εἰς τὸ δημόσιον ἐπὶ κοινοῖς ὀδυρμοῖς ἐκφερομένων. βουλήν τε συνελθεῖν ἔπεισε καὶ παρεθάρσυνε τὰς ἀρχὰς, αὐτὸς ὢν καὶ ῥώμη καὶ δύναμις ἀρχῆς ἁπάσης πρὸς ἐκεῖνον ἀποβλεπούσης.

18. Ταῖς μὲν οὖν πύλαις ἐπέστησε τοὺς τὸν ἐκπίπτοντα καὶ προλείποντα τὴν πόλιν ὄχλον ἀπείρξοντας· πένθους δὲ καὶ τόπον καὶ χρόνον ὥρισε, κατ᾽ οἰκίαν ἀποθρηνεῖν κελεύσας ἐφ᾽ ἡμέρας τριάκοντα τὸν βουλόμενον· μετὰ δὲ ταύτας ἔδει πᾶν πένθος λύεσθαι, καὶ καθαρεύειν τῶν τοιούτων τὴν πόλιν· ἑορτῆς τε Δήμητρος εἰς τὰς ἡμέρας ἐκείνας καθηκούσης, βέλτιον ἐφάνη παραλιπεῖν ὅλως τάς τε θυσίας καὶ τὴν πομπὴν, ἢ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ὀλιγότητι καὶ κατηφείᾳ τῶν συν-

rium et aram confugiens, ſalutem ſuam, et quod non vndequaque diſſiparetur, ſicut vrbe a Gallis oppreſſa factum erat, vnius acceptum ferebat conſiliis Fabii. Ille enim, qui, quum res apparerent ſecurae, timidus habebatur et puſillanimis, tunc omnibus immenſo luctu inanique oppreſſis trepidatione ſolus per vrbem placido incedebat gradu, vultuque intrepido et benigno alloquio planctus muliebres ſedabat, coetus arcebat eorum, qui ad communem luctum in publicum prorumpebant. Autor etiam fuit ſenatui conueniendi; magiſtratus, quorum in vno eo poſitum erat robur et opes, quemque reſpiciebant omnes, confirmauit.

Ad portas poſuit cuſtodes, qui prohiberent profugientem multitudinem egredi vrbe; luctus locum et ſpatium definiuit, domi lugere triginta dies quemque iubens, iis terminari omnem luctum et defungi ciuitatem. Quum ſacrum Cereris in eos dies incideret, placuit omnino intermitti ſacra pompamque, ne cladis magnitudinem paucitas et moeror argueret celebrantium

ερχομένων ἐλέγχεσθαι· καὶ γὰρ τὸ θεῖον ἥδεσθαι τιμώμενον ὑπὸ τῶν εὐτυχȣντων. ὅσα μέντοι πρὸς ἱλασμȣς Θεῶν, ἢ τεράτων ἀποτροπὰς συνηγόρευον οἱ μάντεις, ἐπράττετο. καὶ γὰρ εἰς Δελφȣς ἐπέμφθη θεοπρόπος Πίκτωρ [3] συγγενὴς Φαβίȣ, καὶ τῶν Ἑσιάδων παρθένων δύο διεφθαρμένας εὑρόντες, τὴν μὲν, ὥσπερ ἐςὶν ἔθος, ζῶσαν κατώρυξαν, ἡ δ' ὑφ' ἑαυτῆς ἀπέθανε. μάλιςα δ' ἄν τις ἠγάσατο [4] τὸ φρόνημα καὶ τὴν πρᾳότητα τῆς πόλεως, ὅτε τȣ̃ ὑπάτȣ Βάῤῥωνος ἀπὸ τῆς φυγῆς ἐπανιόντος, ὡς ἄν τις αἴσχιςα καὶ δυσποτμότατα πεπραχὼς ἐπανίοι, ταπεινȣ̃ καὶ κατηφȣ̃ς, ἀπήντησεν αὐτῷ περὶ τὰς πύλας ἥ τε βȣλὴ καὶ τὸ πλῆθος ἅπαν, ἀσπαζόμενοι. οἱ δ' ἐν τέλει καὶ πρῶτοι τῆς γερȣσίας, ὧν καὶ Φάβιος ἦν, ἡσυχίας γενομένης, ἐπῄνεσαν, ὅτι τὴν πόλιν ȣ̓κ ἀπέγνω μετὰ δυςυχίαν τηλικαύτην, ἀλλὰ πάρεςιν ἄρξων ἐπὶ τὰ πράγματα, καὶ χρησόμενος τοῖς νόμοις καὶ τοῖς πολίταις, ὡς σώζεσθαι δυναμένοις.

19. Ἐπεὶ δ' Ἀννίβαν ἐπύθοντο μετὰ τὴν μάχην ἀποτετράφθαι πρὸς τὴν ἄλλην Ἰταλίαν, ἀναθαῤῥήσαν-

tium feſtum. Etenim fortuna vtentium ſecunda gratiorem diis cultum eſſe. Quae ad eos placandos et ad procuranda prodigia iuſſerant aruſpices, ſedulo exſequuti ſunt. Et Fabius Pictor, Maximi propinquus, Delphos legatus eſt ad oraculum: duae Veſtales ſtupri compertae, altera ſub terram viua de more defoſſa, altera ſibimet ipſa mortem conſciuit. Liceat autem ante omnia admirari ciuitatis magnanimitatem et lenitatem, quod conſuli Varroni ex fuga redeunti, vt qui foediſſime et infeliciſſime rebus geſtis reuertebatur, humili et abiecto obuiam itum ad portam honoris cauſa a ſenatu et vniuerſo populo ſit. Magiſtratus et principes ſenatus, in quibus erat Fabius, ſilentio facto, laudarunt eum, quod de republica a clade tanta non deſperauiſſet, ſed adeſſet ad curam eius ſuſcipiendam, et ad vtendum legibus ciuibusque, vt nondum deploratis.

Annibalem vt nuntiatum eſt ad alias Italiae partes a pugna diuertiſſe, reſumtis animis, duces cum legionibus

3 Πιάτωρ Vulcob. e Iuntina. 4 ἠγήσατο Iuntina.

τες ἐξέπεμπον ἡγεμόνας καὶ στρατεύματα. τούτων δ' ἐπιφανέστατοι, Φάβιός τε Μάξιμος, καὶ Κλαύδιος Μάρκελλος ἦσαν, ἀπὸ τῆς ἐναντίας σχεδὸν προαιρέσεως θαυμαζόμενοι παραπλησίως. ὁ μὲν γὰρ, ὥσπερ ἐν τοῖς περὶ αὐτοῦ γεγραμμένοις εἴρηται, περιλαμπὲς τὸ δραστήριον ἔχων καὶ γαῦρον, ἅτε δὴ καὶ κατὰ χεῖρα πλήκτης ἀνὴρ καὶ φύσει τοιοῦτος ὢν, οἵους Ὅμηρος μάλιστα καλεῖ φιλοπτολέμους [5] καὶ ἀγερώχους [6], ἐν τῷ παραβόλῳ καὶ ἰταμῷ καὶ πρὸς ἄνδρα τολμηρὸν τὸν Ἀννίβαν ἀντιτολμῶντι [τῷ] τρόπῳ τοῦ [7] πολέμου συνίστατο τοὺς πρώτους ἀγῶνας· Φάβιος δὲ, τῶν πρώτων ἐχόμενος λογισμῶν ἐκείνων, ἤλπιζε μηδενὸς μαχομένου, μηδ' ἐρεθίζοντος τὸν Ἀννίβαν, αὐτὸν ἐπηρεάσειν ἑαυτῷ, καὶ κατατριβήσεσθαι περὶ τὸν πόλεμον, ὥσπερ ἀθλητικὰ σώματα, τῆς δυνάμεως ὑπερτόνου γενομένης καὶ καταπόνου, τάχιστα τὴν ἀκμὴν ἀποβάλλοντα [8]. διὸ τοῦτον μὲν ὁ Ποσειδώνιός φησι θυρεὸν, τὸν

nibus dimittunt. Clariſſimi horum Fabius Maximus et Claudius Marcellus ex contrariis propemodum inſtitutis in pari erant laude. In hoc enim (vt in vita eius demonſtrauimus) ſtrenuitas eminebat et alacritas, quum et manu fortis, et ingenio eſſet talis, quales Homerus praecipue φιλοπτολέμους et ἀγερώχους, id eſt bellaces et feroces, vocat. Itaque intrepide et ferociter, et adverſus hominem proiecta audacia Annibalem, parem ad bellum adferens audaciam prima certamina aggreſſus eſt. Fabius priſtinis ſuis inſiſtens conſiliis, ſpem conceperat, ſi nemo illi inſtaret vel irritaret, fore, vt ſemetipſe attereret et elangueſceret bello, ſicut athleticum corpus, vbi vires nimium confectae ſunt et fatiſcunt, ocyſſime amiſſurus vigorem. Quamobrem refert Poſidonius, ſcutum hunc a Roma-

5 φιλοπολέμους Bodl. 3.

6 ἀγερώχους] Frequens apud Homerum epitheton: vt Iliad. ρ. — Ῥοδίων ἀγερώχων. et in decimo: Μυσοί τ' ἀγέρωχοι. Ibi Scholiaſtes: ἀγέρωχοι, αὐθάδεις, θρασεῖς. ἔστι δὲ ὅτε δηλοῖ ἡ λέξις τοὺς ἄγαν ἀνδρείους, καὶ ἐντίμους· παρὰ τὸ ἄγαν αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ γέρως ὀχεῖσθαι. quod ipſum inter alias explicationes etiam Euſtathius recepit. Id ſecutus ſum, vt huc maxime quadrans. Eſt et apud Ioannem Zezem in Alpha Chil. IX. 257.

7 τοῦ deeſt Iuntinae et Ald.

8 ἀποβαλόντα Vulcob.

9 γενναιό-

δὲ Μάρκελλον, ξίφος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καλεῖσθαι· κιρναμένην δὲ τὴν Φαβίου βεβαιότητα [9] καὶ ἀσφάλειαν τῇ Μαρκέλλου συνηθείᾳ σωτήριον γενέσθαι τοῖς Ῥωμαίοις. ὁ δ' Ἀννίβας τῷ μὲν ὡς ῥέοντι σφόδρα ποταμῷ πολλάκις ἀπαντῶν, ὑπεσείετο [10] καὶ παρερρήγνυέτο τὴν δύναμιν· ὑφ' οὗ δὲ καὶ κατὰ μικρὸν ὑπορρέοντος ἀψοφητὶ καὶ παρεμπίπτοντος ἐνδελεχῶς, ὑπερειπόμενος καὶ δαπανώμενος ἐλάνθανε. καὶ τελευτῶν εἰς ἀπορίαν κατέστη τοσαύτην, ὥστε Μαρκέλλῳ μὲν ἀποκαμεῖν μαχόμενον, Φάβιον δὲ φοβεῖσθαι μὴ μαχόμενον. τὸ γὰρ πλεῖστον, ὡς εἰπεῖν, τοῦ χρόνου τούτοις διεπολέμησεν ἢ στρατηγοῖς, ἢ ἀνθυπάτοις, ἢ ὑπάτοις ἀποδεικνυμένοις. ἑκάτερος γὰρ αὐτῶν πεντάκις ὑπάτευσεν. ἀλλὰ Μάρκελλον μὲν, ὑπατεύοντα τὸ πέμπτον, ἐνέδρᾳ περιβαλὼν, ἔκτεινε· Φαβίῳ δὲ πᾶσαν ἀπάτην καὶ διάπειραν ἐπάγων πολλάκις, οὐδὲν ἐπέραινε, πλὴν ἅπαξ ὀλίγου [11] παρακρουσάμενος ἔσφηλε τὸν ἄνδρα. συνθεὶς γὰρ ἐπιστολὰς παρὰ τῶν ἐν Μεταποντίῳ δυνατῶν καὶ πρώτων, ἔπεμψε πρὸς τὸν Φάβιον, ὡς τῆς πόλεως ἐνδοθησομένης, εἰ παραγένοιτο, καὶ

a Romanis, Marcellum enſem vocatum, temperatamque cum Marcelli moribus ſtabilitatem et maturitatem Fabii, fuiſſe populo Romano ſalutarem. Itaque huic ſe Annibal, ſicut rapido amni, ſaepe obiiciens propellebatur, atterebatque copias ſuas; ab altero vel languide et paulatim ſubterfluente et interlabente aſſidue imprudens abluebatur, carpebaturque. Hinc in eam adductus perplexitatem eſt, vt Marcellus eum pugnando fatigaret, Fabius vero non pugnando terreret. Atque cum his duobus fere, vel praetoribus, vel conſulibus, vel proconſulibus, bellum geſſit: fuit enim vterque horum quinquies conſul. Verum Marcellum in quinto conſulatu circumuentum inſidiis occidit: Fabio luſit operam ſaepius omnes dolos et technas machinatus, ſemel duntaxat eum in leuem induxit errorem. Miſit ad Fabium cum literis fictis nobilium et principum Metapontinorum, ſi acceſſiſſet, vrbem prodituros, eoſque, qui hoc conſilii cepiſſent, dum

9 γενναιότητα Bodl. 3.
10 ἐσείετο idem.
11 ὀλίγου Vulcob. Anonym. Bodl. 3. vulg. ὀλίγον.

12 τὰς

τῶν τοῦτο πραττόντων ἐκεῖνον ἐλθεῖν καὶ Φανῆναι πλησίον ἀναμενόντων. ταῦτ' ἐκίνησε τὸν Φάβιον τὰ γράμματα, καὶ λαβὼν μέρος τι τῆς στρατιᾶς, ἔμελλεν ὁρμήσειν διὰ νυκτός. εἶτα χρησάμενος ὄρνισιν οὐκ αἰσίοις, ἀπετράπη, καὶ μετὰ μικρὸν ἐπεγνώσθη τὰ γράμματα πρὸς αὐτὸν ὑπ' Ἀννίβου δόλῳ συντεθέντα, κἀκεῖνος ἐνεδρεύων αὐτὸν ὑπὸ τὴν πόλιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἄν τις εὐνοίᾳ Θεῶν ἀναθείη.

20. Τὰς δ' ἀποστάσεις τῶν πόλεων [12] καὶ τὰ κινήματα τῶν συμμάχων ὁ Φάβιος μᾶλλον ᾤετο δεῖν ἠπίως ὁμιλοῦντα καὶ πρᾴως, ἀνείργειν καὶ δυσωπεῖν, μὴ πᾶσαν ὑπόνοιαν ἐλέγχοντα, καὶ χαλεπὸν ὄντα παντάπασι [13] τοῖς ὑπόπτοις. λέγεται γὰρ, ὅτι στρατιώτην ἄνδρα Μάρσον, ἀνδρείᾳ καὶ γένει τῶν συμμάχων πρῶτον, αἰσθόμενος διειλεγμένον τισὶ τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ [14] περὶ ἀποστάσεως, οὐ διηρέθισεν, ἀλλ' ὁμολογήσας ἠμελῆσθαι παρ' ἀξίαν αὐτὸν, νῦν μὲν ἔφη τοὺς ἡγεμόνας αἰτιᾶσθαι, πρὸς χάριν μᾶλλον, ἢ πρὸς ἀρετὴν, τὰς τιμὰς

dum ille mouiſſet propius, exſpectaturos. His motus literis cum parte copiarum conſtituit Fabius nocte illuc proficiſci: verum auſpicanti quum aues non addixiſſent, mutauit ſententiam; nec multo poſt intellexit ſcriptas ad ſe fraude Annibalis literas, locatasque ab eo prope illam vrbem inſidias. Verum haec deorum benignitati adſcribas fortaſſe.

Defectiones ciuitatum, nouaſque res ſocios molientes, blande agendo cenſebat et comitate prohibendos atque flectendos, non quauis excutienda ſuſpicione, neque ſaeuitia aduerſus ſuſpectos exercenda. Dicitur Fabius, quum militem quendam Marſum animaduertiſſet, acrem virum et nobilem inter primos ſociorum, milites nonnullos ad tranſeundum ſolicitaſſe, non exacerbaviſſe eum, ſed neglectum immerito faſſus, nunc quidem, dixiſſe, duces incuſo, qui magis pro ſuo ſtudio honores habent, quam pro virtutis merito.

12 τὰς δ' ἀποστάσεις τῶν πόλεων, etc.] De Fabii lenitate in corrigendis delictis, Valer. Max. lib. VII. cap. 3. *Cruſer.*

13 Παντάπασι τοῖς] Malim πᾶσι τοῖς.

14 τῶν στρατοπέδων Bodl. 3.

15 ἀχράσι]

νέμοντας· ὕστερον δ' ἐκεῖνον αἰτιάσεσθαι μὴ φράζοντα, μηδ' ἐντυγχάνοντα πρὸς αὐτὸν, εἴ τ8 δέοιτο. καὶ ταῦτ' εἰπὼν, ἵππον τε πολεμιστὴν ἐδωρήσατο, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀριστείοις ἐκόσμησεν, ὥστε πιστότατον ἐξ ἐκείνȣ καὶ προθυμότατον εἶναι τὸν ἄνδρα. δεινὸν γὰρ ἡγεῖτο, τὰς μὲν ἱππικὰς καὶ κυνηγετικὰς, ἐπιμελείᾳ καὶ συνηθείᾳ καὶ τροφῇ μᾶλλον, ἢ μάστιξι καὶ κλοιοῖς τὴν χαλεπότητα τῶν ζώων καὶ τὸ θυμȣ̈μενον καὶ τὸ δυσκολαῖνον ἐξαιρεῖν· τὸν δ' ἀνθρώπων ἄρχοντα μὴ τὸ πλεῖστον ἐν χάριτι καὶ πρᾳότητι τῆς ἐπανορθώσεως τίθεσθαι, σκληρότερον δὲ προσφέρεσθαι καὶ βιαιότερον ἤπερ οἱ γεωργȣ̈ντες ἐρινεοῖς καὶ ἀχράσι [15] καὶ κοτίνοις προσφέρονται, τὰ μὲν εἰς ἐλαίας, τὰ δ' εἰς ἀπίȣς, τὰ δ' εἰς συκᾶς ἐξημερȣ̈ντες καὶ τιθασσεύοντες. ἕτερον τοίνυν τῷ γένει Λευκανὸν ἄνδρα προσήγγειλαν οἱ λοχαγοὶ ῥεμβόμενον ἀπὸ τȣ̃ στρατοπέδȣ, καὶ τὴν τάξιν ἐκλείποντα πολλάκις. ὁ δ' ἠρώτησε, τἄλλα ποῖόν τινα τὸν ἄνθρωπον εἰδεῖεν ὄντα. μαρτυρȣ́ντων δὲ πάντων, ὅτι ῥᾳδίως ἕτερος ȣ̓κ εἴη στρατιώτης τοιȣ̃τος, ἅμα τ' αὐτȣ̃ τινὰς ἀνδραγαθίας ἐπιφανεῖς καὶ πράξεις λεγόντων, αἰτίαν τῆς ἀταξίας ζη-

merito. Posthac si qua tibi re erit opus, nisi me alloquaris et appelles, te insimulabo. Sub his dictis equum eximium donat et aliis eum decorat praemiis. Hinc fidelissimum eum et promtissimum habuit. Turpe enim ducebat, si, quum equitandi et venandi studiosi, cura et assuetudine et educatione malint, quam flagellis et catenis saeuitiam bestiarum ferociamque et contumaciam domare; hominibus qui praesit, is non studeat beneuolentia et lenitate potissimum eos corrigere, sed asperius tractet et durius, quam caprificos, piros syluestres, oleastros agricolae, quos in ficus, piros, oleas cicurant mansuefaciuntque. Alium natione Lucanum manipulares detulerunt, extra castra vagari et signa saepe relinquere. Fabius, qualisnam alias esset, rogauit. Quum omnes confirmarent, nemini militum secundum esse, simulque eximia quaedam eius decora atque facta commemorarent: causam vbi eius absentiae

15 ἀχράσι] ἀχρὰς est piraster, cui opponitur ἄπιος, pirus, hoc loco, vt et alias, et apud Stephanum in Ἀπία. Amiotus Guarini errorem secutus est, qui *malum* male vertit. *Xyl.*

16 Τὴν

τῶν, εὗρεν ἔρωτι παιδίσκης κατεχόμενον τὸν ἄνδρα, καὶ κινδυνεύοντα μακρὰς ὁδοὺς ἑκάστοτε φοιτῶντα πρὸς ἐκείνην ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου. πέμψας οὖν τινὰς ἀγνοοῦντος αὐτοῦ, καὶ συλλαβὼν τὸ γύναιον, ἔκρυψεν ἐν τῇ σκηνῇ, καὶ καλέσας τὸν Λευκανὸν ἰδίᾳ πρὸς αὐτόν· Οὐ λέληθας, ἔφη, παρὰ τὰ τῶν Ῥωμαίων πάτρια καὶ τοὺς νόμους ἀπονυκτερεύων τοῦ στρατοπέδου πολλάκις. ἀλλ' οὐδὲ χρηστὸς ὢν πρότερον ἐλελήθεις. τὰ μὲν οὖν ἡμαρτημένα σοὶ λελύσθω τοῖς ἠνδραγαθημένοις, τὸ δὲ λοιπὸν, ἐφ' ἑτέρῳ ποιήσομαι τὴν φρουράν. θαυμάζοντος δὲ τοῦ στρατιώτου, προαγαγὼν τὴν ἄνθρωπον ἐνεχείρισεν αὐτῷ, καὶ εἶπεν· Αὕτη μὲν ἐγγυᾶταί σε μενεῖν ἐν τῷ στρατοπέδῳ μεθ' ἡμῶν· σὺ δ' ἔργῳ δείξεις, εἰ μὴ δι' ἄλλην τινὰ μοχθηρίαν ἀπέλιπες, ὁ δ' ἔρως καὶ αὕτη, πρόφασις ἦν λεγομένη. ταῦτα μὲν περὶ τούτων ἱστοροῦσι.

21. Τὴν δὲ Ταραντίνων πόλιν ἔσχεν [16] ἑαλωκυῖαν ἐκ προδοσίας τὸν τρόπον τοῦτον. ἐστρατεύετο παρ' αὐτῷ νεανίας Ταραντῖνος ἔχων ἀδελφὴν εἰς Τάραντα, πιστῶς

abſentiae perquiſiuit, amore mulierculae inuenit captum, et illius fruendae gratia longum quotidie iter et periculorum plenum a caſtris commeare. Mittit igitur certos clam milite, a quibus attractam puellam in tentorio ſuo occuluit. Lucario inde remotis arbitris acceríito: Non me fefellit, inquit, contra diſciplinam militarem te et contra leges Romanas crebro extra caſtra pernoctaſſe, nec vero etiam virtutes ignoraui tuas. Factis itaque tuis ſtrenuis, quam commiſiſti, condonabo fraudem: poſthac alteri mandabo tui cuſtodiam. Stupente milite, producit mulierem, atque ei tradit, additque: Haec ſpondet te in caſtris nobiſcum manſurum, tu vero re oſtendes, num quod aliud ob facinus caſtra deſerueris, cuius cauſae amorem et hanc praetexueris. Ad hunc modum proditum de his memoriae eſt.

Tarento hac ratione potitus eſt, quae capta vrbs proditione fuit. In exercitu eius adoleſcens merebat Tarentinus, in quem ſororis, quae commorabatur Tarenti, ſumma fides

16 Τὴν δὲ Ταραντίνων πόλιν ἔσχεν etc.] Docet et Liuius, quomodo Tarentum receperit Dec. III. lib. VII. *Cruſer.*

17 Οἰομέ-

πάνυ καὶ φιλοςόργως διακειμένην πρὸς αὐτόν. ἤρα δὲ ταύτης ἀνὴρ Βρέττιος τῶν τεταγμένων ὑπ᾽ Ἀννίβȣ τὴν πόλιν φρȣρεῖν ἐφ᾽ ἡγεμονίᾳ. τȣ̃το πράξεως ἐλπίδα τῷ Ταραντίνῳ παρέσχε, καὶ τȣ̃ Φαβίȣ συνειδότος εἰς τὴν πόλιν ἀφείθη, λόγῳ δ᾽ ἀποδεδράκει πρὸς τὴν ἀδελφήν. αἱ μὲν ȣ̓̃ν πρῶται τῶν ἡμερῶν ἦσαν, καὶ καθ᾽ ἑαυτὸν ὁ Βρέττιος ἀνεπαύετο, λανθάνειν τὸν ἀδελφὸν οἰομένης [17] ἐκείνης. ἔπειτα λέγει πρὸς αὐτὴν ὁ νεανίας· Καὶ μὴν ἐκεῖ λόγος ἐφοίτα πολὺς ἀνδρί σε τῶν δυνατῶν [18] καὶ μεγάλων συνεῖναι. τίς ȣ̓̃τός ἐςιν; εἰ γὰρ εὐδόκιμός τις, ὥς φασιν, ἀρετῇ καὶ λαμπρὸς, ἐλάχιςα φροντίζει γένȣς ὁ πάντα συμμιγνὺς πόλεμος. αἰσχρὸν δὲ μετ᾽ ἀνάγκης ȣ̓δὲν, ἀλλ᾽ εὐτυχία τις, ἐν καιρῷ τὸ δίκαιον ἀσθενὲς ἔχοντι, πρᾳοτάτῳ χρήσασθαι τῷ βιαζομένῳ. Ἐκ τȣ́τȣ μεταπέμπεται μὲν ἡ γυνὴ τὸν Βρέττιον, καὶ γνωρίζει τὸν ἀδελφὸν αὐτῷ. ταχὺ δὲ συμπράττων τὴν ἐπιθυμίαν ἐκεῖνος, καὶ μᾶλλον, ἢ πρότερον, εὔνȣν καὶ χειροήθη τῷ βαρβάρῳ δοκῶν παρέχειν τὴν ἀδελφὴν, ἔσχε πιςῶς, ὥςε μὴ χαλεπῶς

fides et pietas exſtabat. Eius amore Brutius quidam, praeſidii, quod Tarento Annibal impoſuerat, praefectus, deperibat, vnde ſpem concepit Tarentinus rei conficiendae. Itaque re cum Fabio communicata, in vrbem ad ſororem contulit ſe ſub praetextu transfugae. Primum Brutius, quod ignorare de ſe fratrem illa exiſtimaret, continuit ſe a muliere. Poſt iniicit apud eam iuuenis ſermonem: Enimuero ferebatur, inquit, vulgo conſuetudine te frui potentis viri et magni: quiſnam ille eſt? Si enim praeſtans virtute (vt fertur) et inſignis vir eſt, nihil moratur, qui vniverſa miſcuit, Mars cuias ſit. Nihil in neceſſitate probroſum: immo felicitas eſt quaedam, ſi, quo tempore parum in iure praeſidii eſt, ex ipſa vi trahere queas lenitatem. Inde Brutium accerſit mulier, eique fratrem conciliat. Mox adiutor hic in amore, quum magis, quam ante, facilem illi et tractabilem videretur praeſtare ſororem, ita eum deuinxit ſibi, vt non difficulter

mercenarii

17 οἰομένης] Legitur etiam οἰόμενος: quod reponendum cenſeo. *H. Steph.*

18 τῶν δυναςῶν Vulcob.

19 Βρεττȣ.

ἐρῶντος ἀνθρώπȣ μισθοφόρȣ μεταςῆσαι διάνοιαν ἐπ' ἐλπίσι δωρεῶν μεγάλων, ἃς ἐπηγγέλλετο παρέξειν αὐτῷ τὸν Φάβιον. ταῦτα μὲν ȣ̓͂ν οἱ πλεῖςοι γράφȣσι περὶ τȣ́των, ἔνιοι δὲ τὴν ἄνθρωπον, ὑφ' ἧς ὁ Βρέττιος μετήχθη, φασὶν ȣ̓ Ταραντίνην, ἀλλὰ Βρεττίαν τὸ γένος ȣ̓͂σαν, τῷ δὲ Φαβίῳ παλλακευομένην, ὡς ᾔσθετο πολίτην καὶ γνώριμον ὄντα τὸν τῶν Βρεττίων ἄρχοντα τότε, Φαβίῳ φράσαι, καὶ συνελθȣ̃σαν εἰς λόγȣς ὑπὸ τὸ τεῖχος, ἐκπεῖσαι καὶ κατεργάσασθαι τὸν ἄνθρωπον.

22. Πραττομένων δὲ τȣ́των, ὁ Φάβιος περισπάσαι τὸν Ἀννίβαν τεχνάζων, ἐπέςειλε τοῖς ἐν Ῥηγίῳ ςρατιώταις τὴν Βρεττίαν [19] καταδραμεῖν, καὶ Καυλωνίαν ἐξελεῖν κατὰ κράτος ςρατοπεδεύσαντας ὀκτακισχιλίȣς ὄντας, αὐτομόλȣς δὲ τȣ̀ς πολλȣ̀ς, καὶ τῶν ἐκ Σικελίας ὑπὸ Μαρκέλλȣ κεκομισμένων [20] ἀτίμων [21] τȣ̀ς ἀχρηςοτάτȣς,

mercenarii viri mulierculam amantis animum magnorum ſpe praemiorum, quae Fabium oſtendit donaturum, perpelleret ad proditionem. Ita fere tradunt haec hiſtorici. Alii, mulierem, a qua fuit ad proditionem tractus Brutius, non Tarento, ſed ex Brutiis tradunt oriundam. Eam, quum Fabii concubina eſſet, vbi popularem eſſe et familiarem reſciuit Brutiorum praefectum, re ad Fabium relata, congreſſam ſub moenibus induxiſſe hominem et corrupiſſe.

Dum haec parantur, Annibalem diſtinere Fabius moliens, mandat per literas militibus, qui Rhegii in praeſidio erant vt Brutiorum agrum depopularentur, et Cauloniam obſiderent ſummaque vi oppugnarent. Erant octo millia hominum, perfugae magna ex parte, et eorum, qui deportati ex Sicilia, a Marcello fuerant ignominioſa militia notati, ignauiſſimi, quorum

19 Βρεττανίαν Vulcob.

20 Κεκοσμημένων] Omnes habent κεκομισμένων. [ita etiam Bodl. 3.]

21 Ἀτίμων] Quia hoc ſequitur κεκομισμένων ſine copula, ſuſpicionem iniecit Meziriaco legendum eſſe Ἀγαθυρναίων, vel Ἀγαθυρνίτων, ab Agathyrno Siciliae oppido, vnde milites iſti Italiam tranſuecti ſunt: ſed duriuſculum videtur ita vocare tanquam gentili nomine, inconditam illam multitudinem, (Liuii ſunt verba, l. 26.) qui ex omni colluuione exules erant. [ἀτίμως Vulcob.]

22 Ἀπολ-

καὶ μετ' ἐλαχίστης τῇ πόλει λύπης καὶ βλάβης ἀπολλυμένες [22]. ἤλπιζε γὰρ, τέτες προέμενος τῷ Ἀννίβα καὶ δελεάσας, ἀπάξειν αὐτὸν ἀπὸ τȣ̃ Τάραντος. ὃ καὶ συνέβαινεν. εὐθὺς γὰρ ἐκεῖ διώκων ὁ Ἀννίβας ἐῤῥύη μετὰ τῆς δυνάμεως. ἡμέρα δ' ἕκτῃ τὰς Ταραντίνες τȣ̃ Φαβίȣ περιστρατοπεδεύσαντος, ὁ προδιειλεγμένος [23] τῷ Βρεττίῳ μετὰ τῆς ἀδελφῆς νεανίσκος ἧκε νύκτωρ πρὸς αὐτὸν, εἰδὼς ἀκριβῶς καὶ καθεωρακὼς τὸν τόπον, ἐφ' ȣ̃ παραφυλάττων ὁ Βρέττιος ἔμελλεν ἐνδώσειν καὶ παρήσειν [24] τοῖς προσβάλλȣσιν. ȣ̉ μὴν ἁπλῶς γε τῆς προδοσίας ἐξήρτησεν ὁ Φάβιος τὴν πρᾶξιν, ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἐκεῖσε παρελθὼν ἡσυχίαν ἦγεν, ἡ δ' ἄλλη στρατιὰ προσέβαλλε τοῖς τείχεσιν ἔκ τε γῆς καὶ θαλάττης, ἅμα ποιȣ̃σα πολλὴν κραυγὴν καὶ θόρυβον· ἄχρις ȣ̃ τῶν πλείστων Ταραντίνων ἐκεῖ βοηθȣ́ντων καὶ συμφερομένων τοῖς τειχομαχȣ̃σιν, ἐσήμηνε

quorum iactura minime luctuosa vel damnosa reipublicae foret. Existimauit enim, hanc obiectam sicut escam, a Tarento Annibalem (id quod euenit) abstracturam. Quippe statim captans eam Annibal, mouit eo cum copiis. Sexto autem die, quam obsidere Tarentum Fabius coepit, iuuenis, qui ante cum Brutio rem, adhibita sorore, composuerat, venit ad eum noctu, diligenter considerato et explorato loco, vbi in statione Brutius positus locum daturus aggredientibus, ac recepturus eos erat. Non in totum tamen fretus consul proditione hac est rem aggressus, sed ipse eo profectus silentio continuit suos. Reliquae copiae pariter terra marique adortae moenia sunt, simul clamor ingens cum tumultu sublatus; quoad plerisque Tarentinis ad subsidium ferendum eo concurrentibus, manusque cum iis, qui vrbem oppugnabant, conse-

22 Ἀπολλυμένες] Forte ἀπολȣμένȣς.

23 Προδιειλεγμένος] Sic edidi autoritate fretus Steph. et Bodl. 3. pro mendoso προδιηλεγμένος. [H. Stephani annotatio haec est: stare non posse hanc lectionem προδιηλεγμένος, manifestum est. Si προδιειλεγμένος reponatur, erit pro προδιαλελεγμένος, et sonabit *ante collocutus*. Vnus interpretum ita vertit: *Iuuenis, qui ante Brutio rem adhibita sorore composuerat.* Alter: *Iuuenis, quem sororis interuentu rem cum Brutiorum praefecto composuisse diximus.*]

24 προήσειν Bodl. 3.

τῷ φαβίῳ τὸν καιρὸν ὁ Βρέττιος, καὶ διὰ κλιμάκων ἀναβὰς ἐκράτησε τῆς πόλεως. ἐνταῦθα μέντοι δοκεῖ φιλοτιμίας ἥττων γενέσθαι· τοὺς γὰρ Βρεττίους πρώτους ἀποσφάττειν ἐκέλευσεν, ὡς μὴ προδοσίᾳ τὴν πόλιν ἔχων φανερὸς γένοιτο. καὶ ταύτης τε διήμαρτε τῆς δόξης, καὶ διαβολὴν ἀπιστίας προσέλαβε καὶ ὠμότητος. ἀπέθανον δὲ πολλοὶ καὶ τῶν Ταραντίνων· οἱ δὲ πραθέντες, ἐγένοντο τρισμύριοι, καὶ τὴν πόλιν ἡ στρατιὰ διήρπασεν· ἀνηνέχθη δ' εἰς τὸ δημόσιον τρισχίλια τάλαντα. πάντων δὲ τῶν ἄλλων ἀγομένων καὶ φερομένων, λέγεται τὸν γραμματέα πυθέσθαι τοῦ Φαβίου περὶ τῶν Θεῶν τι κελεύει, τὰς γραφὰς οὕτω προσαγορεύσαντα καὶ τοὺς ἀνδριάντας· τὸν οὖν Φάβιον εἰπεῖν· Ἀπολείπωμεν τοὺς Θεοὺς Ταραντίνοις κεχολωμένους. οὐ μὴν ἀλλὰ τὸν κολοσσὸν τοῦ Ἡρακλέους μετακομίσας ἐκ Τάραντος, ἔστησεν ἐν Καπιτωλίῳ, καὶ πλησίον ἔφιππον εἰκόνα χαλκῆν ἑαυτοῦ· πολὺ Μαρκέλλου φανεὶς ἀτοπώτερος [25] περὶ ταῦτα, μᾶλλον δ' ὅλως ἐκεῖνον ἄνδρα πρᾳότητι καὶ φιλανθρωπίᾳ θαυμαστὸν ἀποδείξας, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται.

conſerentibus, quum ſignum accepiſſet a Brutio aggrediendi, Fabius cepit ſcalis vrbem. Caeterum non videtur hic crimine vacaſſe ambitionis: nam ad famam exſtinguendam, ne proditione captum Tarentum videretur, ante omnes Brutios trucidari imperauit. Caeterum eum cum haec fruſtrata eſt gloria, tum perfidiae nota et crudelitatis inſuper adſperſus eſt. Multi praeterea caeſi ſunt Tarentini, ſub haſta vendita triginta millia. Vrbem exercitus diripuit: in aerarium relata talenta tria millia. Quum agerentur omnia ferrenturque, traditur interroganti ſcribae, quid fieri de diis vellet, tabulas et ſigna ſignificanti, reſpondiſſe Fabius: deos iratos Tarentinis relinquamus. Herculis tamen ſignum ingentis magnitudinis Tarento auectum poſuit in Capitolio, iuxtaque ſtatuam equeſtrem ſuam ex aere. Atque in his quidem longe videtur rudiori ingenio fuiſſe, quam Marcellus, immo vero effecit, vt illius viri facilitas et humanitas mirabilior videretur, vt in eius vita oſtendimus.

Anni-

25 πολὺ Μαρκέλλου φανεὶς ἀτοπώτερος etc.] Contra de his Liuius. *Cruſer.*

26 ἀπεβάλ-

23. Ἀννίβαν δὲ λέγεται διώκοντα τεσσαράκοντα μόνοις ἀπολειφθῆναι σαδίοις, καὶ φανερῶς μὲν εἰπεῖν· Ἦν ἄρα καὶ Ῥωμαίοις Ἀννίβας τις ἕτερος· ἀπεβάλομεν [26] γὰρ τὴν Ταραντίνων πόλιν, ὥσπερ ἐλάβομεν [27]. ἰδίᾳ δὲ τὸ πρῶτον αὐτῷ παραςῆναι πρὸς τὰς φίλους εἰπεῖν, ὡς πάλαι μὲν ἑώρα χαλεπὸν αὐτοῖς, νῦν δ' ἀδύνατον, κρατεῖν ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων Ἰταλίας. τοῦτον δεύτερον θρίαμβον ἐθριάμβευσε λαμπρότερον τοῦ προτέρου Φάβιος, ὥσπερ ἀθλητὴς ἀγαθὸς ἐπαγωνιζόμενος τῷ Ἀννίβᾳ, καὶ ῥαδίως ἀπολυόμενος αὐτοῦ τὰς πράξεις, ὥσπερ ἅμματα καὶ λαβὰς οὐκέτι τὸν αὐτὸν ἐχούσας τόνον. ἡ μὲν γὰρ ἀνεῖτο τῆς δυνάμεως αὐτῷ διὰ τρυφὴν καὶ πλοῦτον, ἡ δ' ὥσπερ ἐξήμβλυντο [28] καὶ κατατέτριπτο τοῖς ἀλωφήτοις ἀγῶσιν. ἦν δὲ Μάρκος [29] Λίβιος [30], οὗ τὸν Τάραντα

Annibalem ferunt raptim agmine facto quadraginta tantum ſtadiis tum a Tarento abſuiſſe, ac propalam dixiſſe: Et Romani ſuum Annibalem habent: eadem, qua ceperamus, arte Tarentum amiſimus. Confiteri vero priuatim apud amicos tum primum ſuſtinuit, iampridem graue ipſis fore ſe animaduertiſſe, nunc vero impoſſibile, vt praeſentibus ſubſidiis doment Italiam. Fabius iterum triumphauit, ſed maiore, quam ante, gloria: quod cum Annibale vt ſtrenuus athleta decertaret, eiuſque conatus tanquam nodos anſaſque minus iam firmas facile reſolueret. Partim enim remiſſus vigor exercitus eius luxu et opulentia fuerat, partim aſſiduis proeliis quaſi retuſus attrituſque. M. Liuius, quo praefecto

26 ἀπεβάλλομεν dat Iuntina.

27 Ὥσπερ ἐλάβομεν] Omnino legendum, ὡς παρελάβομεν: vt infra, de eadem re, οὐκ ἂν ἐγὼ παρέλαβον: et in Pyrrho, p. 447. ἀποβαλὼν Μακεδονίαν, ᾧ τρόπῳ παρέλαβεν. vide not. p. 345.

28 ἐξήμβλωτο, vel ἐξήμβλυτο Vulcob. ἐξήμβλυντο Bodl. 3.

29 Μάρκιος dat Iuntina.

30 Μάρκιος Λεύκιος] Viderunt omnes, ſcribendum eſſe Λιούϊος, ſiue Λίβιος: et ſic Plutarchus ipſe Apophth. p. 345. [Xylander ad hunc locum ita annotat: Λεύκιος eſt in Graeco, *Lucius:* quod quum ſit praenomen, quis non videat mendum eſſe? Sed M. Liuius Salinator hic indicatur. Eſtque haec res non ex hiſtoricis modo, ſed et Ciceronis Catone maiore notiſſima, vt mirer, Guarinum non animaduertiſſe. Hactenus *Xylander.* Caeterum Vulcob. dat Λικούϊος, Anonym. vero Λίβιος.]

 31 γελάσας

φρȣρȣ̃ντος ὁ Ἀννίβας ἀπέϛησεν, ὅμως δὲ τὴν ἄκραν κατέχων, ȣ̓κ ἐξεκρȣ́σθη, καὶ διεφύλαξεν ἄχρι τȣ̃ πάλιν ὑπὸ Ῥωμαίοις γενέσθαι τȣ̀ς Ταραντίνȣς. τȣ̃τον ἠνία Φάβιος τιμώμενος, καί ποτε πρὸς τὴν σύγκλητον, ὑπὸ φθόνȣ καὶ φιλοτιμίας ἐξενεχθεὶς εἶπεν, ὡς ȣ̓ Φάβιος, ἀλλ' αὐτὸς αἴτιος γένοιτο τȣ̃ τὴν Ταραντίνων ἁλῶναι. γελάσας ȣ̓̃ν ὁ Φάβιος [31]· Ἀληθῆ λέγεις, εἶπεν· εἰ μὴ γὰρ σὺ τὴν πόλιν ἀπέβαλες, ȣ̓κ ἂν ἐγὼ παρέλαβον.

24. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τά τ' ἄλλα [32] τῷ Φαβίῳ προσεφέροντο λαμπρῶς, καὶ τὸν υἱὸν αὐτȣ̃ Φάβιον ἀνέδειξαν ὕπατον. παραλαβόντος δὲ τὴν ἀρχὴν αὐτȣ̃ καὶ διοικȣ̃ντός τι τῶν πρὸς τὸν πόλεμον, ὁ πατὴρ, εἴτε διὰ γῆρας καὶ ἀσθένειαν, εἴτε διαπειρώμενος τȣ̃ παιδὸς, ἀναβὰς ἐφ' ἵππον, προσήει [33] διὰ τῶν ἐντυγχανόντων, καὶ περιεϛώτων. ὁ δὲ νεανίας κατιδὼν πόρρωθεν, ȣ̓κ ἠνέσχετο, πέμψας δ' ὑπηρέτην, ἐκέλευσε καταβῆναι τὸν πατέρα, καὶ δι' αὐτȣ̃ προσελθεῖν, εἰ δή τι τυγχάνει τῆς ἀρχῆς δεόμενος. καὶ τȣ̀ς μὲν ἄλλȣς ἠνίασε τὸ ἐπίταγμα, καὶ

praefecto Tarentum Annibali proditum fuerat, quum in arcem recepiſſet ſe, non fuit inde depulſus, ſed, dum Romani recepiſſent, tutatus eſt eam. Hic anxius honoribus Fabii in ſenatu aliquando prae inuidia et ambitione erupit, vt iactaret, non Fabii, ſed ſua opera Tarentum receptum. Ridens hic Fabius: Recte, inquit, ais: nam niſi tu amiſiſſes, ego non recepiſſem.

Fabio populus Romanus cum alios habuit eximios honores, tum filium eius conſulem deſignauit. Quum iniſſet ille magiſtratum, et in negotio quopiam ad bellum pertinente eſſet intentus, pater vel prae ſenio et imbecillitate, vel tentandi gratia filii, equo per appellantes et circumſtantes conſulem aduehebatur. Quod iuuenis vt vidit, non tulit, ſed miſſo lictore, vt deſcenderet ex equo pater iuſſit, et, ſi quid conſulem vellet, pedibus accederet. Et mouit quidem alios imperium, tacitique oculos

31 γελάσας ȣ̓̃ν, ὁ Φάβιος, etc.] Cicero de oratore lib. II. de ridiculis. *Cruſer.*

32 Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τά τ' ἄλλα etc.] Liu. Dec. III. lib. VII. *Cruſ.*

33 Προσήει] Hoc melius, quam προῄει, vt exſtat in Apophtheg. p. 345.

34 λέγεται

σιωπῇ πρὸς τὸν Φάβιον ὡς ἀνάξια πάσχοντα τῆς δόξης ἀπέβλεψαν· αὐτὸς δ' ἐκεῖνος ἀποπηδήσας κατὰ τάχος, θᾶσσον ἢ βάδην πρὸς τὸν υἱὸν ἐπειχθεὶς καὶ περιβαλὼν καὶ ἀσπασάμενος· Εὖ γ', εἶπεν, ὦ παῖ, φρονεῖς καὶ πράττεις, αἰσθόμενος, τίνων ἄρχεις, καὶ πηλίκης μέγεθος ἀνείληφας ἀρχῆς. οὕτω καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ πρόγονοι τὴν Ῥώμην ηὐξήσαμεν, ἐν δευτέρῳ καὶ γονεῖς καὶ παῖδας ἀεὶ τῶν τῆς πατρίδος καλῶν τιθέμενοι. λέγεται δ' ὡς ἀληθῶς τοῦ Φαβίου τὸν πρόπαππον[34] ἐν δόξῃ καὶ δυνάμει μεγίστῃ Ῥωμαίων γενόμενον, πεντάκις μὲν ὑπατεῦσαι καὶ θριάμβους ἐκ πολέμων μεγίστων ἐπιφανεστάτους καταγαγεῖν· ὑπατεύοντι δ' υἱῷ πρεσβευτὴν συνελθεῖν ἐπὶ τὸν πόλεμον, ἐν δὲ τῷ θριάμβῳ, τὸν μὲν εἰσελαύνειν ἐπὶ τεθρίππῳ, τὸν δ' ἵππον ἔχοντα μετὰ τῶν ἄλλων ἐπακολουθεῖν, ἀγαλλόμενον, ὅτι τοῦ μὲν υἱοῦ κύριος, τῶν δὲ πολιτῶν μέγιστος καὶ ὢν, καὶ προσαγορευόμενος, ὕστερον αὐτὸν τοῦ νόμου καὶ τοῦ

oculos in Fabium, tanquam praeter dignitatem violata eius maieſtate, coniecerunt. At ille confeſtim deſiliens, citato gradu properauit ad filium, complexuſque eum et data ſalute: Macte conſilio, inquit, et virtute, fili, es: ſentis, quibus imperas, et quam ingentem ſuſcepiſti magiſtratum: his artibus nos quoque et maiores rempublicam auximus, dum parentibus liberiſque priorem reipublicae dignitatem habemus. Et ſane tradunt, Fabii proauum, qui ſine controuerſia maxima gloria Romae atque autoritate floruit, quinquies fuit conſul, clariſſimos triumphos ex grauiſſimis bellis duxit, cum filio conſule in prouinciam profectum legatum: in cuius triumpho quum curru ille quadriiugo inveheretur, equo ipſe incedens cum reliquis ſequutus eſt, glorians quod, qui, in poteſtate filium haberet, atque inter cives maximus et eſſet et diceretur, ſubiiceret legibus ſe et magiſtratui.

34 λέγεται δ' ὡς ἀληθῶς τοῦ Φαβίου τὸν πρόπαππον etc.] Qu. Fabium Rullum (vt ſupra dixi) Maximum quinquies conſulem fuiſſe, ex Liuio etiam patet: ſicut et de tribus eius triumphis conſtat. Filio autem Gurgiti legatus fuit bello Samnitico: Liuius lib. XI. alii. Quod de triumpho hoc ſcribitur, eſt etiam apud Valerium, lib. V. cap. 7. *Xylander.*

ἄρχοντος τίθησιν. ἀλλὰ γὰρ ἐκεῖνος οὐκ ἀπὸ τούτων μόνον θαυμαστὸς ἦν. τοῦ δὲ Φαβίου τὸν υἱὸν ἀποθανεῖν συνέβη, καὶ τὴν μὲν συμφορὰν, ὡς ἀνήρ τε φρόνιμος καὶ πατὴρ χρηστὸς, ἤνεγκε μετριώτατα· τὸ δ᾽ ἐγκώμιον, ὃ ταῖς ἐκκομιδαῖς τῶν ἐπιφανῶν οἱ προσήκοντες ἐπιτελοῦσιν, αὐτὸς εἶπε καταστὰς ἐν ἀγορᾷ, καὶ γράψας τὸν λόγον, ἐξέδωκεν.

25. Ἐπεὶ δὲ Σκηπίων [35] Κορνήλιος εἰς Ἰβηρίαν πεμφθεὶς, Καρχηδονίους μὲν ἐξήλασε μάχαις πολλαῖς κρατήσας, ἔθνη δὲ πάμπολλα καὶ πόλεις μεγάλας καὶ πράγματα λαμπρὰ Ῥωμαίοις κτησάμενος, εὔνοιαν εἶχε καὶ δόξαν ἐπανελθὼν, ὅσην ἄλλος οὐδείς· ὕπατος δὲ κατασταθεὶς, καὶ τὸν δῆμον αἰσθόμενος μεγάλην ἀπαιτοῦντα καὶ προσδεχόμενον πρᾶξιν αὐτοῦ, τὸ μὲν αὐτόθι συμπλέκεσθαι πρὸς Ἀννίβαν, ἀρχαῖον ἡγεῖτο λίαν καὶ πρεσβυτι-

magiſtratui. Caeterum illius laudes non intra haec tantum ſtetere. Quum autem Fabio contigit hunc filium amittere, dolorem, vt vir prudens et pius pater, tulit moderatiſſime. Orationem, quam habent in clarorum virorum funere propinqui, ipſe in foro egit, quam poſt edidit ſcriptis mandatam.

Poſtquam P. Cornelius Scipio proconſul in Hiſpaniam miſſus, Poenos multis profligatos proeliis ex ea prouincia expulit, compluribuſque nationibus et vrbibus ſubactis ingentibus, ac praeclaris facinoribus in reipublicae commodum geſtis, gratiſſimus ciuibus et ſummo cum honore reuerſus eſt, mox conſul deſignatus, quum populum intelligeret non vulgarem poſtulare a ſe et ipſis ſpondere conſulatum; vt in Italia congrederetur cum Annibale, obſoletum id nimium et ſenile arbitratus eſſe, ipſam

35 Σκηπίων] Ita fere ſemper exſtat hoc nomen in Fl. Ald. aliiſque Plutarchi impreſſis: verum hinc non tuto colligi poteſt ſic antiquitus a Graecis ſcribi ſolitum. contrarium enim patet ex inſcriptione veteri, quam Smyrna allatam communicavit Vir Reuerendus et eruditiſſimus Edmundus Chiſhul; idemque feliciſſimo ingenio ſummaque doctrina ad eruendas et explicandas id genus antiquitates inſtructus: Ὁ δῆμος Πόπλιον Λέντλον Σκιπίωνα τὸν ἀνθύπατον εὐεργέτην ὄντα διὰ προγόνων τῆς πόλεως etc. obiter hic obſerues Λέντλον, id eſt, Lentulum; vt Noſter

κὸν, αὐτὴν δὲ Καρχηδόνα καὶ Λιβύην εὐθὺς ἐμπλήσας ὅπλων καὶ ϛρατευμάτων, διενοεῖτο πορθεῖν, καὶ τὸν πόλεμον ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐκεῖ μεθιϛάναι, καὶ πρὸς τȣ̃το παντὶ τῷ θυμῷ συνεξώρμα τὸν δῆμον. ἐνταῦθα δὴ Φάβιος ἐπὶ πᾶν δέος ἄγων τὴν πόλιν, ὡς ὑπ' ἀνδρὸς ἀνοήτȣ καὶ νέȣ φερομένην εἰς τὸν ἔσχατον καὶ μέγιϛον κίνδυνον, ȣ̓́τε λόγȣ φειδόμενος, ȣ̓́τ' ἔργȣ δοκȣ̃ντος ἀποτρέψειν τȣ̀ς πολίτας, τὴν μὲν βȣλὴν ἔπειθε, τῷ δὲ δήμῳ διὰ φθόνον ἐδόκει τȣ̃ Σκηπίωνος εὐημερȣ̃ντος ἐπιλαμβάνεσθαι, καὶ δεδιέναι, μή τι μέγα καὶ λαμπρὸν ἐξεργασαμένȣ, καὶ τὸν πόλεμον ἢ παντάπασιν ἀνελόντος, ἢ τῆς Ἰταλίας ἐκβαλόντος, αὐτὸς ἀργὸς φανῇ καὶ μαλακὸς, ἐν τοσȣ́τῳ χρόνῳ ȣ̓ διαπεπολεμηκώς [36]. ἔοικε δ' ὁρμῆσαι μὲν ἐξ ἀρχῆς ὁ Φάβιος πρὸς τὸ ἀντιλέγειν ὑπὸ πολλῆς ἀσφαλείας καὶ προνοίας, μέγαν ὄντα δεδιὼς τὸν κίνδυνον· ἐντεῖναι δέ πως μᾶλλον ἑαυτὸν καὶ πορρωτέρω προαχθῆναι, φιλοτι-

ipſam Carthaginem ſtatuit et Africam ſtatim implere armis legionibuſque, atque eam oppugnare, et ex Italia omnem vim illuc conuertere belli. Ad hanc rem omnibus neruis anniſus eſt, vt populum impelleret. Hic varium metum Fabius ciuitati propoſuit, praecipitem clamitans ab amente iuuene in extremum et ſummum periculum ferri: neque oratione pepercit, vel facto, quo deterrere ſe ab iſto conſilio ciues putabat poſſe. Et ſenatum quidem in ſuam traduxit ſententiam, populo inuidia videbatur adductus, Scipionis felicitati obtrectare, vererique, ſi quid praeclari geſſiſſet ille, et bellum aut finiuiſſet, aut ſummouiſſet ex Italia, ſegnis ipſe molliſque, bellum qui tam duxiſſet diu, videretur. Equidem a primo quidem Fabium putem ad impediendum Scipionem, ſtudio ſecuritatis et prouidentia adductum, quod diſcrimen tam grande horreret; ambitione vero quadam et aemulatione, vt creſcentem Scipionem detraheret, incu-

Noſter p. 397. Κορνήλιος Λέντλος. Sic Ῥῆγλον, id eſt, Regulum, apud Sponium.

36 χρόνῳ διαπεπολεμηκὼς] Inter has voces ȣ̓ vel μὴ poſitum fuiſſe non dubito. διαπολεμεῖν enim eſt debellare: non debellauerat autem Fabius, non confecerat bellum. *Xyl.*

 37 Κατεκώ-

μίᾳ τινὶ καὶ φιλονεικίᾳ κωλύων τοῦ Σκηπίωνος τὴν αὔξησιν, ὅς γε καὶ Κράσσον ἔπειθε, τὸν συνυπατεύοντα τῷ Σκηπίωνι, μὴ παρεῖναι τὴν στρατηγίαν, μηδ' ὑπείκειν, ἀλλ' αὐτὸν, εἰ δόξειεν, ἐπὶ Καρχηδονίους περαιοῦσθαι· καὶ χρήματα δοθῆναι πρὸς τὸν πόλεμον οὐκ εἴασε. χρήματα μὲν οὖν Σκηπίων ἑαυτῷ πορίζειν ἀναγκαζόμενος, ἤγειρε παρὰ τῶν ἐν Τυῤῥηνίᾳ πόλεων, ἰδίᾳ πρὸς αὐτὸν οἰκείως διακειμένων καὶ χαριζομένων. Κράσσον δὲ τὰ μὲν ἡ φύσις, οὐκ ὄντα φιλόνεικον, ἀλλὰ πρᾶον, οἴκοι κατεῖχε, τὰ δὲ καὶ νόμος θεῖος, ἱερωσύνην ἔχοντα τὴν μεγίστην.

26. Αὖθις οὖν καθ' ἑτέραν ὁδὸν ἀπαντῶν ὁ Φάβιος τῷ Σκηπίωνι, κατεκώλυσε [37] τοὺς ὡρμημένους αὐτῷ συστρατεύεσθαι τῶν νέων, καὶ κατεῖχεν, ἔν τε βουλαῖς καὶ ταῖς ἐκκλησίαις βοῶν, ὡς οὐκ αὐτὸς Ἀννίβαν ἀποδιδράσκοι μόνος [38] ὁ Σκηπίων, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπόλοιπον ἐκπλέοι λαβὼν δύναμιν ἐκ τῆς Ἰταλίας, δημαγωγῶν ἐλπί-

incubuiſſe in id acrius atque vlterius progreſſum fuiſſe. Nam et collegae Scipionis ſuaſit Craſſo, prouinciam ne permitteret ei cederetue, et Carthaginem ipſe, ſi ei videretur, exercitum tranſportaret. Obſtitit etiam, ne pecunia attribueretur in bellum Scipioni, qua re pecuniam ſibi ipſe parare habuit neceſſe. Hanc Hetruriae ciuitates, eius priuatim ſtudioſae atque in eum propenſae, contulerunt. Craſſum vero cum ſua natura alienum a contentionibus et moderatum virum, tum ſacrorum cura, quod eſſet pontifex maximus, in Italia retinuit.

Quare Fabius Scipioni alia obſiſtens via, impediuit et interceſſit, ne delectum iuuentutis, quae voluntaria nomina dare volebat, poſſet habere. In curia et ad populum fremebat, illum non ſolum fugere Annibalem, verum etiam, quod reliquum in Italia virium eſſet, id exportantem abſcedere; ſpe lactare iuuen-

37 Κατεκώλυσε] Error Plutarchi, ortus ex male intellecto Liuii loco, L. XXVIII. S. 45. *vt voluntarios ſibi ducere liceret tenuit.* referebat nempe illud *tenuit* ad Fabium, et in eo ſenſu, quo Graeci interdum ἔχειν, ſumebat: ſcil. pro *probibuit*, cum ſignificet, *obtinuit:* reuera enim Scipio voluntariorum ſeptem ferme millibus in naues impoſitis Africam traiecit. vt ipſe Liuius alibi teſtatur. *Dacer.*

38 μόνον Bodl. 3.

39 Ἐπὶ

σι τὲς νέες, καὶ ἀναπείθων ἀπολιπεῖν γονέας καὶ γυναῖκας καὶ πόλιν, ἧς ἐν θύραις ἐπικρατῶν καὶ ἀήτ]ητος ὁ πολέμιος κάθηται. καὶ μέντοι ταῦτα λέγων, ἐφόβησε τὲς Ῥωμαίες, καὶ μόνοις αὐτὸν ἐψηφίσαντο χρῆσθαι τοῖς ἐν Σικελίᾳ στρατεύμασι, καὶ τῶν ἐν Ἰβηρίᾳ γεγονότων μετ' αὐτῦ τριακοσίες ἄγειν, οἷς ἐχρῆτο πιστοῖς. ταῦτα μὲν ἔν ἐδόκει πολιτεύεσθαι πρὸς τὴν ἑαυτῦ φύσιν ὁ Φάβιος. ἐπεὶ δὲ Σκηπίωνος εἰς Λιβύην διαβάντος, εὐθὺς ἔργα θαυμαστὰ καὶ πράξεις ὑπερήφανοι τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος εἰς Ῥώμην ἀπηγγέλλοντο, καὶ μαρτυρῦντα ταῖς φήμαις εἵπετο λάφυρα πολλὰ, καὶ βασιλεὺς ὁ Νομάδων αἰχμάλωτος, καὶ δύο στρατοπέδων ὑφ' ἕνα καιρὸν ἐμπρήσεις, καὶ φθορὰ πολλῶν μὲν ἀνθρώπων, πολλῶν δ' ὅπλων καὶ ἵππων, ἐν αὐτοῖς συγκατακεκαυμένων, καὶ πρεσβεῖαι πρὸς Ἀννίβαν ἐπέμποντο παρὰ Καρχηδονίων καλῦντων, καὶ δεομένων ἐάσαντα τὰς ἀτελεῖς ἐκείνας ἐλπίδας οἴκαδε βοηθεῖν· ἐν δὲ Ῥώμῃ πάντων ἐχόντων τὸν Σκηπίωνα διὰ [39] στόματος ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν· ὁ Φάβιος ἠξίε

iuuentutem, et inducere, vt parentes, coniuges, patriam, cuius in foribus potens et inuictus ſedeat hoſtis, deſerant. Haec quum diceret, pauorem iniecit ciuibus. Solas itaque decernunt ei ad bellum legiones, quae in Sicilia erant, et vt ducere ſecum ex iis, quos reportauerat ex Hiſpania, trecentos poſſet, quorum vſus fideli opera eſt. Atque his quidem agendis ſequi viſus eſt ingenium ſuum. Vt vero traiecit in Africam Scipio, et eximia eius geſta victoriaeque incredibiles et clariſſimae annuntiatae Romam ſunt, conſentanea quoque famae ſpolia multa conſequuta, rex captus Numidarum, bina ſub idem tempus incenſa caſtra, ſtrages ingens hominum, armorum et equorum vis magna in caſtris flamma hauſta: Carthaginienſes etiam per legatos Annibalem reuocarunt, oraueruntque, ſpem illam relinqueret inanem, et ferret opem patriae. Omnibus ciuibus Scipionem laudibus tantas ob res geſtas ad coelum ferentibus, Fabius mittendum

39 Ἐπὶ στόματος ἐπὶ] Lege διὰ στόματος ἐπὶ cum Bodl. 3. variationis gratia.

 40 Κατα-

πέμπεσθαι Σκηπίωνι διάδοχον, ἄλλην μὲν ὀκ ἔχων πρόφασιν, εἰπὼν δὲ τὸ μνημονευόμενον, ὡς ἐπισφαλές ἐστι πιστεύειν ἀνδρὸς ἑνὸς τύχῃ τηλικαῦτα πράγματα· χαλεπὸν γὰρ ἀεὶ εὐτυχεῖν τὸν αὐτόν· ὄτω προσέκρουσεν ἤδη πολλοῖς, ὡς δύσκολος ἀνὴρ καὶ βάσκανος, ἢ πάμπαν ὑπὸ γήρως ἄτολμος γεγονὼς καὶ δύσελπις, περαιτέρω τε τοῦ μετρίου κατατεθαμβημένος [40] τὸν Ἀννίβαν. οὐδὲ γὰρ ἐκπλεύσαντος αὐτοῦ μετὰ τῶν δυνάμεων ἐξ Ἰταλίας, εἴασε τὸ χαῖρον καὶ τεθαῤῥηκὸς τῶν πολιτῶν ἀθόρυβον καὶ βέβαιον· ἀλλὰ τότε δὴ μάλιστα τὰ πράγματα τῇ πόλει, θεούσῃ τὸν ἔσχατον κίνδυνον, ἐπισφαλῶς ἔχειν ἔλεγε· βαρύτερον γὰρ ἐν Λιβύῃ πρὸ Καρχηδόνος αὐτοῖς Ἀννίβαν ἐμπεσεῖσθαι, καὶ στρατὸν ἀπαντήσειν Σκηπίωνι πολλῶν ἔτι θερμὸν αὐτοκρατόρων αἵματι καὶ δικτατόρων καὶ ὑπάτων· ὥστε τὴν πόλιν αὖθις ὑπὸ τῶν λόγων τούτων ἀναταράττεσθαι, καὶ τοῦ πολέμου μεθεστῶτος εἰς Λιβύην, ἐγγυτέρω τῆς Ῥώμης οἴεσθαι γεγονέναι τὸν φόβον.

27. Ἀλλὰ Σκηπίων μὲν οὐ μετὰ πολὺν χρόνον, αὐ-

tendum Scipioni cenſebat ſucceſſorem: nullam cauſam proferens aliam, niſi quod illud iactaret triuiale, anceps eſſe, tantam rerum molem credere vnius fortunae viri; non temere eidem ſemper reſpondere fortunam. Quare offendit populum, habituſque eſt moroſus et malignus, aut prae ſenio exſanguis omnino et deploratae ſpei, qui praeter modum ab Annibale trepidaret. Immo vero quum Italia Annibal exercitu nauibus impoſito exceſſiſſet, obſtrepuit laetitiae publicae et bonae ſpei, neque eam eſſe illibatam permiſit; immo tum vel maxime ciuitatem in ſummo periculo verſari et in lubrico dictitabat rempublicam. Quippe grauiorem in Africa Annibalem ſub Carthaginis moenibus incubiturum hoſtem, occurſurum exercitum Scipioni multorum etiamnum calentem imperatorum ſanguine, dictatorumque et conſulum. His ſermonibus trepidatio Romae renouata, vt quum bellum translatum in Africam eſſet, hoc magis admotum vrbi periculum putarent.

At Scipio non multo poſt tum Annibalem ſignis collatis

40 Κατατεθαμβημένος] Ita debuit audacter in textu reponi, pro κατεθαμβημένος. *H. Steph.* ſic feci, duce Bodl. 3.

41 Φάβιος

τόν τε νικήσας μάχῃ κατὰ κράτος Ἀννίβαν, καὶ καταβαλὼν τὸ Φρόνημα καὶ καταπατήσας τῆς Καρχηδόνος ὑποπεσούσης, ἀπέδωκε μείζονα χαρὰν ἁπάσης ἐλπίδος τοῖς πολίταις, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ὡς ἀληθῶς

Πολλῷ σάλῳ σεισθεῖσαν ὤρθωσε πάλιν.

Φάβιος δὲ Μάξιμος οὐ διήρκεσε τῷ βίῳ [41] πρὸς τὸ τοῦ πολέμου τέλος, οὐδ' ἤκουσεν Ἀννίβαν ἡττημένον, οὐδὲ τὴν μεγάλην καὶ βέβαιον εὐτυχίαν τῆς πατρίδος ἐπεῖδεν· ἀλλὰ περὶ ὃν χρόνον Ἀννίβας ἀπῆρεν ἐξ Ἰταλίας, νόσῳ καμὼν ἐτελεύτησεν. Ἐπαμινώνδαν μὲν οὖν Θηβαῖοι δημοσίᾳ διὰ πενίαν, ἣν ἀπέλιπεν ὁ ἀνὴρ, ἔθαψαν· οὐδὲν γὰρ οἴκοι τελευτήσαντος εὑρεθῆναι, πλὴν ὀβελίσκον σιδηροῦν [42], λέγουσι· Φάβιον δὲ Ῥωμαῖοι δημοσίᾳ μὲν οὐκ ἐκήδευσαν, ἰδίᾳ δ' ἑκάστου τὸ σμικρότατον αὐτῷ τῶν νομισμάτων ἐπε-

latis vicit, tum detracto conculcatoque oppressae Carthaginis fastu, populum maiore impleuit, quam caperet animis, laetitia, imperiumque plane multis iactatum fluctibus iterum erexit. At Fabius Maximus non attigit viuus exitum belli, neque Annibalem victum audiuit, neque insignem illam et stabilem oculis cepit patriae prosperitatem; sed sub idem tempus, quo reliquit Italiam Annibal, ex morbo defunctus est. Epaminondam quidem Thebani propter inopiam, in qua decessit, publico funere extulerunt, quod praeter veru minutum ferreum, vt fama est, nihil ab eius excessu fuerit domi inuentum. Populus autem Romanus non fecit Fabio publice funus, sed assibus viritim collatis: non

41 Φάβιος δὲ Μάξιμος οὐ διήρκεσε τῷ βίῳ etc.] Valer. Max. lib. I. cap. 2. *Cruser.*

42 πλὴν ὀβελίσκον σιδηροῦν] *Obeliscus* Latine significat *paruum veru*, seu (vt Plinius loquitur) *veruculum.* Fuisse pauperrimum, et delectatum sua paupertate Epaminondam, multis auctoribus traditum est: sed nullam, vno excepto veruculo, in domo eius fuisse supellectilem credere durum est, et, vt puto, stultum. Itaque obeliscum non conuerti, sed Graecam vocem reliqui, qua alio significatu vtuntur etiam Latini. Hic ego ferreum numisma minimi pretii intelligo, et facile meam sententiam videor tueri posse Plutarchi ipsius testimonio, cuius ex vita Lysandri verba, apponam: κινδυνεύει δὲ τὸ πάμπαν ἀρχαῖον οὕτως ἔχειν, ὀβελίσκοις χρωμένων, νομίσμασι σιδηροῖς, ἐνίων δὲ χαλκοῖς, ἀφ' ὧν παραμένει πλῆθος ἔτι

νεγκόντος, ἐχ ὡς δι' ἔνδειαν προσεπαρκἕντος, ἀλλ' ὡς πατέρα τἒ δήμἐ θάπτοντος [143], ἔσχε τιμὴν καὶ δόξαν ὁ θάνατος αὐτἒ τῷ βίῳ πρέπἐσαν.

non vt tanquam inopi ſufficerent impenſas, verum populo vt parentem ſepeliente, mors viri, vt dignum vita erat, honorata fuit et celebrata.

COMPARATIO PERICLIS CVM FABIO MAXIMO.

Οἱ μὲν ἐν βίοι τῶν ἀνδρῶν τοιαύτην ἔχἐσι τὴν ἱςορίαν. ἐπεὶ δὲ καὶ πολιτικῆς καὶ πολεμικῆς ἀρετῆς πολλὰ καὶ καλὰ παραδείγματα καταλελοίπασιν ἀμφότεροι, φέρε, τῶν πολεμικῶν ἐκεῖνο πρῶτον λάβωμεν, ὅτι Περικλῆς μὲν ἄριςα πράττοντι τῷ δήμῳ καὶ μεγίςῳ καθ' αὑτὸν ὄντι καὶ μάλιςα πρὸς δύναμιν ἀκμάζοντι χρώμενος, ὑπὸ κοινῆς ἂν δόξειεν εὐτυχίας καὶ ῥώμης πραγμάτων ἀσφαλὴς διαγενέσθαι καὶ ἄπταιςος· αἱ δὲ Φαβίἐ πράξεις, ἐν αἰσχίςοις καὶ δυσποτμοτάτοις καιροῖς ἀναδεξαμένἐ τὴν πόλιν, ἐκ ἐπ' ἀγαθοῖς ἀσφαλῆ διετήρησαν, ἀλλ' ἐκ κακῶν εἰς βελτίω μετέςησαν. καὶ Περικλεῖ μὲν αἱ Κίμωνος εὐπραξίαι, καὶ τὰ Μυρωνίδἐ καὶ τὰ Λεωκρά-

Habes vitae hiſtoriam illorum duorum, quorum quia vterque multa exempla et praeclara reliquit ciuilis et bellicae virtutis, age, ex bellicis illud primo loco tractemus. Pericles quum reipublicae praeeſſet, populus in proſpero vt quum maxime ſucceſſu rerum et per ſe pollentiſſimus erat, opibuſque florentiſſimus, vt publica eum fortuna atque potentia in ſecuro et ſtabili gradu tenuiſſe videatur. At vero Fabii res geſtae, qui foediſſimis et aſperrimis temporibus rempublicam ſuſcepit, non rebus florentibus ſtantem conſeruauerunt, ſed excitauerunt abiectam. Praeterea Pericli Cimonis victoriae, Myronidiſque et Leocratis

ἔτι νῦν τῶν κερμάτων ὀβολὲς καλεῖσθαι. *Xylander.*

143 θάπτοντος Bodl. 3. Iunt. vulgo legitur θάπτοντες in nominat. plur.

τȣς τρόπαια, καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα Τολμίδης κατορθῶν, ἐνεορτάσαι [1] μᾶλλον καὶ ἐμπανηγυρίσαι ςρατηγȣ̃ντι τὴν πόλιν, ἢ κλήσασθαι πολέμῳ καὶ φυλάξαι παρέδωκε· Φάβιος δ' ὁρῶν πολλὰς μὲν φυγὰς καὶ ἥτ]ας, πολλȣ̀ς δὲ θανάτȣς καὶ σφαγὰς αὐτοκρατόρων καὶ ςρατηγῶν, λίμνας δὲ καὶ πεδία καὶ δρυμȣ̀ς νεκρῶν ςρατοπέδων πλήθοντας, αἵματι δὲ καὶ φόνῳ ποταμȣ̀ς ἄχρι θαλάτ]ης ῥέοντας, ἐν τῷ καθ' ἑαυτὸν ὁρμωμένῳ καὶ βεβηκότι τὴν πόλιν, ἀντιλαμβανόμενος καὶ ὑπερείδων, ȣ̓κ εἴασε τοῖς ἐκείνων ὑποφερομένην π]αίσμασι τελέως ἐκχυθῆναι. καίτοι δόξειεν ἂν ȣ̓χ ȣ̔́τω χαλεπὸν εἶναι, πόλιν ἐν συμφοραῖς μεταχειρίσασθαι ταπεινὴν, καὶ τȣ̃ φρονȣ̃ντος ὑπ' ἀνάγκης κατήκοον γενομένην, ὡς δι' εὐτυχίαν ἐπηρμένῳ καὶ σπαργῶντι τῷ δήμῳ χαλινὸν ἐμβαλεῖν ὕβρεως καὶ θρασύτητος· ᾧ δὴ μάλιςα φαίνεται τρόπῳ Περικλῆς Ἀθηναίων περιγενόμενος. ἀλλὰ τῶν Ῥωμαίοις συμπεσόντων τότε κακῶν τὸ μέγεθος καὶ τὸ πλῆθος, ἰσχυρὸν τὴν

cratis tropaea, multa etiam Tolmidis praeclara facta facultatem peperere domi rempublicam procuranti feſtos dies agendi, ludosque celebrandi potius, quam bello rem augendi vel tuendi. Fabius vero, quum ante oculos haberet multos fuſos fugatoſque exercitus, multas ſtrages et caedes imperatorum atque ducum, lacus, campos, ſaltus caeſorum cadaueribus exercituum coopertos, cruore et tabe manantia vſque ad mare flumina, ſuis propriis inſtitutis et firmis conſiliis, quaſi ſubiectis humeris, fulciens rempublicam, obſtitit, ne illorum peccatis labaſcens ex toto praecipitaretur. Atqui tractare fractam calamitatibus ciuitatem, et neceſſitate obtemperare coactam prudenti, non perinde videatur arduum, atque populi rebus elati ſecundis luxuriantiſque refrenare laſciuiam atque ferociam. Qua maxime ratione videtur Pericles Athenienſes continuiſſe. Atqui malorum, quibus oppreſſus id temporis populus Romanus fuit, moles et cumulus, quem ea non perculerunt, nec de gradu deiecerunt, eum

1 Ἑορτάσαι] Non dubito, quin Plutarchus, ſicut ἐμπανηγυρίσαι, ita etiam ἐνεορτάσαι ſcripſerit. *H. Steph.*

2 Αὐτȣ̃

γνώμην καὶ μέγαν ἔδειξεν ἄνδρα, τὸν μὴ συγχυθέντα, μηδὲ προέμενον τοὺς αὐτοῦ [2] λογισμούς.

Καὶ Σάμῳ μὲν ὑπὸ Περικλέους ἁλούσῃ τὴν Τάραντός ἐστι κατάληψιν ἀντιθεῖναι, καὶ νὴ Δί' Εὐβοίᾳ τὰς περὶ Καμπανίαν πόλεις· ἐπεὶ αὐτήν γε Καπύην οἱ περὶ Φούλβιον [3] καὶ Ἄππιον ὕπατοι κατέσχον. ἐκ δὲ παρατάξεως Φάβιος [4] οὐ φαίνεται μάχῃ νενικηκώς, πλὴν ἀφ' ἧς τὸν πρότερον εἰσήλασε θρίαμβον· Περικλῆς δ' ἐννέα τρόπαια κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἔστησεν ἀπὸ τῶν πολεμίων. οὐ μὴν λέγεται τοιαύτη πρᾶξις Περικλέους, οἵαν ἔπραξε Φάβιος, Μινούκιον ἐξαρπάσας Ἀννίβου, καὶ διασώσας ἐντελὲς στρατόπεδον Ῥωμαίων· καλὸν γὰρ τὸ ἔργον καὶ κοινὸν ἀνδρείας ὁμοῦ καὶ φρονήσεως καὶ χρηστότητος. ὥσπερ αὖ πάλιν οὐδὲ σφάλμα λέγεται Περικλέους, οἷον ἐσφάλη Φάβιος διὰ τῶν βοῶν καταστρατηγηθεὶς ὑπ' Ἀννίβου, λαβὼν μὲν αὐτομάτως καὶ κατὰ τύχην ὑπελθόντα τοῖς στε-

eum vero magnum virum et inuicti animi ostenderunt fuisse.

Cum Samo capta a Pericle, Tarentum receptum componamus licet, et vero etiam cum Euboea Campaniae oppida. Nam ipsam quidem Capuam Fuluius et Appius consules subiugauerunt. Signis collatis haud comperio Fabium hostes fudisse, nisi vnde priorem duxit triumphum. Pericles hostibus terra marique caesis tropaea nouem statuit. Nullum factum tamen memoratur Periclis tale, quale fuit Fabii, quum Minutium eripuit Annibali, et iustum exercitum seruauit Romanum. Memorabile facinus, et quod virtutem, prudentiam, humanitatem simul complectitur. Vicissim nec error refertur is Periclis, qui Fabii, cui per boues illusit Annibal: ceperat temere et fortuito fauces ingressum hostem,

2 Αὐτοῦ λογισμούς] Antea male in impressis fuit αὐτούς.

3 Φούριον] Scribendum Φούλβιον. Sed Guarinus mendum secutus est, historiae contrarium: eumque Amiotus. Capuam a Qu. Fuluio Flacco et Appio Claudio proconsulibus, id est, qui superiori anno consules eam obsederant, receptam esse, cum omnes historici, tum praecipue Liuius lib. XXVI. demonstrat. *Xylander.* Φούλβιον etiam Anon. exhibet.

4 deest Φάβιος Bodl. 3.

5 Νική-

νοῖς τὸν πολέμιον, προέμενος δὲ νυκτὸς λαθόντα, καὶ μεθ' ἡμέραν βιασάμενον, καὶ φθάσαντα μέλλοντος, καὶ κρατήσαντα συλλαβόντος· εἰ δὲ δεῖ μὴ μόνον χρῆσθαι τοῖς παροῦσιν, ἀλλὰ καὶ τεκμαίρεσθαι περὶ τοῦ μέλλοντος ὀρθῶς τὸν ἀγαθὸν στρατηγὸν, Ἀθηναίοις μὲν, ὡς Περικλῆς προέγνω καὶ προεῖπεν, ἐτελεύτησεν ὁ πόλεμος· πολυπραγμονοῦντες γὰρ ἀπώλεσαν τὴν δύναμιν· Ῥωμαῖοι δὲ, παρὰ τοὺς Φαβίου λογισμοὺς ἐκπέμψαντες ἐπὶ Καρχηδονίους Σκηπίωνα, πάντων ἐκράτησαν, οὐ τύχῃ, σοφίᾳ δὲ τοῦ στρατηγοῦ καὶ ἀνδρείᾳ νικήσαντος [5] τοὺς πολεμίους. ὥστε τῷ μὲν τὰ πταίσματα τῆς πατρίδος μαρτυρεῖν, ὅτι καλῶς ἔγνω, τὸν δ' ὑπὸ τῶν κατορθωμάτων ἐλέγχεσθαι τοῦ παντὸς ἐσφαλμένον. ἴση δ' ἁμαρτία στρατηγοῦ, κακῷ περιπεσεῖν μὴ προσδοκήσαντα, καὶ κατορθώματος καιρὸν ἀπιστίᾳ προέσθαι. μία γὰρ, ὡς ἔοικεν, ἀπειρία, καὶ θράσος γεννᾷ, καὶ θάρσος ἀφαιρεῖται. ταῦτα περὶ τῶν πολεμικῶν.

Τῆς δὲ πολιτείας μέγα μὲν ἔγκλημα τοῦ Περικλέους,

hoſtem, amiſit e manibus noctu fallentem et poſtero die vrgentem, praeuenientem, dum cunctatur, et quamquam caperetur, ſuperantem. Quod ſi boni imperatoris eſt, non tantum conſulere rebus inſtantibus, ſed et diuinare de venientibus recte, belli Athenienſes exitum, qualem praeuiderat et ante denuntiauerat Pericles, ſortiti ſunt. Dum enim nimium multa ambiunt moliunturque, amiſerunt ſuas opes. Romani, qui contra Fabii ſententiam Scipionem cum imperio in Africam miſerunt, rerum potiti ſunt, non caſu, ſed ducis, qui hoſtes deuicit, conſiliis ac virtute. Illum itaque recte ſenſiſſe patriae caſus teſtantur, hunc reſpublica praeclare geſta arguit, longe lateque erraſſe. Et ſane cladem accipere nec opinantem, et rerum proſpere gerendarum corrumpere diffidentia occaſionem, par ducis eſt delictum: quippe vna temeritatem gignit et eripit audaciam imperitia. Hactenus de rebus bellicis.

Domi, quod Pericli maxime vitio vertebatur, bellum fuit,

5 Νικήσαντος] In quibuſdam ſcriptum eſt, κατὰ κράτος νικήσαντος. *H. Steph.* ita Bodl. 3.

ὁ πόλεμος. λέγεται γὰρ ἐπακτὸς ὑπ' ἐκείνου γενέσθαι, Λακεδαιμονίοις ἐρίσαντος μὴ ἐνδοῦναι. δοκῶ δὲ μηδ' ἂν Φάβιον Μάξιμον ἐνδοῦναί τι Καρχηδονίοις, ἀλλ' εὐγενῶς ὑποστῆναι τὸν ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας κίνδυνον. ἡ μέντοι πρὸς Μινούκιον ἐπιείκεια τοῦ Φαβίου καὶ πραότης ἐλέγχει τὸν πρὸς Κίμωνα καὶ Θουκυδίδην στασιασμὸν, ἄνδρας ἀγαθοὺς καὶ ἀριστοκρατικοὺς, εἰς φυγὴν ὑπ' αὐτοῦ καὶ τοὔστρακον ἐκπεσόντας. ἀλλ' ἥ γε δύναμις μείζων ἡ τοῦ Περικλέους καὶ τὸ κράτος. ὅθεν οὐδ' ἄλλον εἴασεν ἐνδυστυχῆσαι τῇ πόλει κακῶς βουλευσάμενον στρατηγὸν, ἀλλ' ὁ μόνος αὐτὸν ἐκφυγὼν Τολμίδης καὶ διωσάμενος βίᾳ, προσέπταισε Βοιωτοῖς· οἱ δ' ἄλλοι προσετίθεντο καὶ κατεκοσμοῦντο πάντες εἰς τὴν ἐκείνου γνώμην ὑπὸ μεγέθους αὐτοῦ τῆς δυνάμεως. Φάβιος δὲ, τὸ καθ' αὐτὸν ἀσφαλὴς ὢν καὶ ἀναμάρτητος, τῷ πρὸς τὸ κωλύειν ἑτέρους ἀδυνάτῳ φαίνεται λειπόμενος. οὐ γὰρ ἂν τοσαύταις συμφοραῖς ἐχρήσαντο Ῥωμαῖοι, Φαβίου παρ' αὐτοῖς, ὅσον Ἀθήνησι Περικλέους, δυνηθέντος. καὶ μὴν τήν γε πρὸς χρήματα μεγαλοφροσύνην, ὁ μὲν τῷ μηδὲν λαβεῖν παρὰ τῶν διδόντων, ὁ δὲ τῷ προέσθαι πολλὰ τοῖς δεομένοις ἐπεδείξατο, λυσάμενος τοῖς ἰδίοις

fuit, cuius ille, dum reluctatur nimium Lacedaemoniis, dicitur autor fuisse. Equidem nec Fabium Maximum censeam fasces submissurum Poenis fuisse, immo fortiter se pro imperio in discrimen demissurum. Fabii tamen erga Minutium moderatio et lenitas, factionem aduersus Cimonem et Thucydidem Periclis coarguit, egregios viros et ab optimatibus stantes, quos in exilium egit. At certe opes et potentia maior Periclis: quare nemini vlli permisit imperatori malis consiliis rempublicam labefactare; solus illi elapsus Tolmides vi eum reiecit, et a Boeotiis cladem accepit. Reliqui summae eius potentiae cessere, et ad arbitrium se eius accommodauerunt omnes. Fabius autem fuit ipse quidem prouidus, nec vsquam in discrimen incurrit, sed cohibendorum caeterorum potestate apparet eum fuisse imparem: neque enim Romani, si tantum Fabius apud ipsos, quantum Athenis Pericles, valuisset, in tantas incidissent miserias. Iam inuictum a pecunia animum, hic ab offerentibus nihil capiendo, ille multa largiendo egentibus, dum redemit suis nummis captiuos,

χρήμασι τὰς αἰχμαλώτας. πλὴν τούτῳ μὲν οὐ πολὺς ἦν ἀριθμὸς, ἀλλ᾽ ὅσον ἓξ τάλαντα [6]. Περικλῆς δ᾽ οὐκ ἂν ἴσως εἴποι τις ὅσα καὶ παρὰ συμμάχων καὶ βασιλέων ὠφελεῖσθαι καὶ θεραπεύεσθαι παρὸν, τῆς δυνάμεως διδούσης, ἀδωρότατον ἑαυτὸν καὶ καθαρώτατον [7] ἐφύλαξεν. ἔργων γε μὴν μεγέθεσι καὶ ναῶν, καὶ κατασκευαῖς οἰκοδομημάτων, ἐξ ὧν ἐκόσμησεν ὁ Περικλῆς τὰς Ἀθήνας, οὐκ ἄξιον ὁμοῦ πάντα τὰ πρὸ τῶν Καισάρων φιλοτιμήματα τῆς Ῥώμης παραβαλεῖν, ἀλλ᾽ ἐξοχόν τι πρὸς ἐκεῖνα καὶ ἀσύγκριτον ἡ τούτων ἔσχε μεγαλουργία καὶ μεγαλοπρέπεια τὸ πρωτεῖον.

captiuos, demonſtrauit. Non fuit haec ingens ſumma tamen, ſed ad ſex talenta. Pericles, difficile dictu, quantum quaeſtus et munerum conſequi a ſociis et regibus occaſione potentiae ſuae quum potuiſſet, praeſtitit ſe abſtinentiſſimum atque integerrimum. Opificiorum quidem certe mole, templorumque atque aedificiorum ſubſtructionibus, quibus Athenas exornauit Pericles, cuncta, quaecunque ante Caeſares Roma habuit, ornamenta haudquaquam ſunt conferenda, ſed longe lateque, ſine vlla comparatione, magnificentia et nobilitate prae his obtinent illa primas.

6 Ἓξ τάλαντα] Scribendum eſſe δέκα patet ex computatis captorum numero, et cuiuſque redemtionis pretio. *Dacer.* [Xylander ad hunc locum haec annotat: Captiuorum, quos ſua pecunia redemerit Fabius, numerum Plutarchus ſupra retulit CCXL. Liuius VII. addit. Redemtos ſingulos CCL. denariis, inter eos conuenit. Ita fiet, vt praeciſe decem talenta impenſa ſint pro eis, ſi Plutarchianum numerum tenemus: non ſex tantum, quod hic mendoſe fortaſſis legitur. Quippe ſexaginta librae, ſeu pondo, ſeu minae, hoc eſt, ſex denariorum millia, talentum vnum conſtituunt, vt alibi oſtenſum eſt.]

7 καὶ καθαρώτατον] Haec duo verba ex vet. cod. acceſſerunt. *H. Steph.* nam a vetuſtioribus editionibus abſunt.

IOANNIS RVALDI
ANIMADVERSIONES
AD
INSIGNIORA ΣΦΑΛΜΑΤΑ,
Siue Lapſiones in Vitis Parallelis Plutarchi Chaeronenſis, quae hoc Volumine continentur.

ANIMADVERSIO I.

Anno I. *ſecundae Olympiadis, neque conceptum Romulum, neque Solem paſſum Eclipſim, contra quam viſum Plutarcho et Tarrutio Mathematico. Annus concepti Romuli, et eius natalium indicatus.*

In ROMVLO pag. 99. 15.

Εὖ μάλα τεθαῤῥηκότως καὶ ἀνδρείως ἀπεφήνατο (Ταῤῥούτιος) τὴν μὲν ἐν τῇ μητρὶ τοῦ Ῥωμύλου γεγονέναι σύλληψιν ἔτει πρώτῳ τῆς δευτέρας Ὀλυμπιάδος, ἐν μηνὶ κατ' Αἰγυπτίους Χοιὰκ, τρίτῃ καὶ εἰκάδι, τρίτης ὥρας, καθ' ἣν ὁ ἥλιος ἐξέλιπε παντελῶς· τὴν δ' ἐμφανῆ γένεσιν ἐν μηνὶ Θὼθ, ἡμέρᾳ πρώτῃ μετ' εἰκάδα, περὶ ἡλίου ἀνατολάς: *Fidenter admodum atque intrepide pronunciauit Tarrutius, factam eſſe in vtero matris Romuli conceptionem* I. *anno* II. *Olympiadis*, XXIII. *die menſis Aegyptiorum Choiac* (id fuerit XIX. Decembris) *hora diei* III. (noſtro more IX. matutina, vel potius ea, quae Solis ortum et meridiem ex aequo interiacet) *cum Sol penitus defecit: eiuſdem vero natalem in* XXI. *diem menſis Thoth* (Septembris XVII.) *incidiſſe ſub Solem orientem.* Bis peccat, ac primum quidem anni προχρονισμῷ vnius. Vrbis iecit fundamenta Romulus anno aetatis ſuae duodeuiceſimo, primo VII. Olympiadis: id quod ſummi ſcriptores olim tradiderunt, cum magno neotericorum Chronologorum aſſenſu. Accuratiſſimae diligentiae auctor Dionyſius Halicarnaſſenſis in II. Romanarum Originum de Romulo: Νέος παντάπασιν ἔτυχε τῆς ἡγεμονίας, ὀκτωκαιδεκαέτης, ὡς ἅπαντες ὁμολογοῦσιν οἱ τὰς περὶ αὐτοῦ συγγράψαντες ἱστορίας. Idem in eodem libro ſtatim initio: Ἐτειχίσθη μὲν οὖν ἡ πόλις δευτέρῳ καὶ τριακοστῷ καὶ τετρακοσιοστῷ μετὰ Ἰλίου ἅλωσιν, ἐπὶ τῆς ἑβδόμης Ὀλυμπιάδος. Iulius Solinus libro Memorabilium capite II. *Romulus auſpicato murorum fundamenta iecit duodeuiginti natus annos* II *Cal Maii, hora poſt ſecundam ante tertiam* Idem poſtea: *Collatis igitur noſtris et Graecorum temporibus inuenimus, incipiente Olympiade ſeptima Romam conditam, anno poſt Ilium captum* CDXXXIII. Et mox: *Ab Iphito numeratur Olympias prima. Ita ſex mediis Olympiadibus interiectis,*

quibus

quibus ſinguli anni quaterni imputantur, cum ſeptima incoeptante Olympiade Roma condita eſt, inter exortum Vrbis et Troiam captam iure eſſe annos CDXXXIII. (non tamen exactos) *conſtat.* Et poſt paulo: *Par eſt, Romam ſeptimae Olympiadis anno primo credi conditam.* Conſentit omnis antiquitatis peritiſſimus Euſebius Pamphili, παντοδαπῆς ἱστορίας libro ſecundo ad annum I. VII. Olympiadis, numero MCCLXV. Igitur ſi anno primo ſeptimae Olympiadis, quando Romam conſtruxit, annum aetatis octodecimum ſolum agebat Romulus, ſequitur euidentiſſime, natum non eſſe ante annum tertium ſecundae Olympiadis, nec proinde conceptum ante annum ſecundae eiuſdem Olympiadis: quem haud dubie, ſi qua Ephemeridibus Aſtronomicis, et peritis Mathematicis habenda fides eſt, illa ingens Solis defectio, XI. Athyr, hoc eſt, Nouembris Iuliani VII. clarum fecit. Hoc enim tempore aiunt Aſtrologi deprehendere ſe, diſtantem fuiſſe Lunae latitudinem a nodo deſcendente verſus Septentrionem g. o. 4′. 44″. quod eſt dicere, gradu nullo, quaternis minutis, (quae ſingula vnius gradus pars ſexageſima ſunt) quaternis et quadragenis ſecundis minutorum: vnde non vſitatam fuiſſe iſtius Solaris deliquii magnitudinem licet intelligere. At anno ſuperiori, XIX. Decembris, ſiue III. et XX. menſis Choiac, nulla omnino contigit Eclipſis, anomalia Lunaris latitudinis plane refragante, ſiquidem coniunctio media luminarium fuit antecedente die, cyclo Lunae nono, vt eſt praeclare animaduerſum Ioſepho Scaligero in III. de Emend. Temp. Itaque manifeſto et hic, vt alibi ſaepe in eiuſdemmodi rebus, fugit ratio Plutarchum. Scio, huius erroris pater eſt M. Varro, vel potius iſte Lucius Tarrutius Firmanus, qui Varronem ſic edocuerat. Sed noſter cum ſuper ea re nihil contrarium pronunciat, ignorantiam certe ſuam non obſcure prodit.

ANIMADVERSIO II.

In Legione DC. *equites nunquam fuiſſe; nedum ſub Romulo. Legionis ſexmillenariae non eſſe auctorem Romulum contra ac ſcripſit Plutarchus. Quis vero ſit, non liquere. Falſum Lipſium falſi ſuſpectos habentem Liuium et Polybium, et negantem* CC. *ſolum equites in Legione aliquando fuiſſe. Lapſus D. Hieronymi, Legionem ſub Auguſto et Tiberio* VI. *millium fuiſſe ſcribentis. Notati Caeſaris Interpretes. Peccatum Eutropii non recte illius exſcriptoribus a Lipſio imputatum. Rotunde perſaepe loqui auctores: non igitur ab Eutropio diſſentire Paeanium, ſed vtrumque fallere ſemel et bis. Scribentem Polybium rem ne* VIII. *quidem legionibus eſſe geſtam ante A.* DXXXVII. *non pugnare cum Liuio, affirmante geſtam vel* X. *legionibus A.* CDIV. *et A.* CCLIX. *Explicatus Halicarnaſſeus. In Legione fuiſſe* LX.

centurias: non sequi ex eo fuisse illam VI. *millium. Sylburgii hallucinatio. Incogitantia Festi. Notatus Amiotus. Centurionibus et Chiliarchis non paruisse milites, quot nomen indicat. Cur ergo Centuriones et Chiliarchae dicti.*

In eodem Romulo pag. 120. 15.

Διπλασιασθείσης δὲ τῆς πόλεως, αἱ λεγεῶνες ἐγένοντο πεζῶν ἑξακισχιλίων, ἱππέων δὲ ἑξακοσίων. Geminum ἁμάρτημα. Vnum est, quod tametsi numerus equitum cuique legioni attributus multoties variauerit, adeo vt nonnunquam ducenarius, interdum quadringenarius, saepe trecenarius fuisse reperiatur: sexcenos tamen equites in vnam legionem esse constitutos vel florentissimis Reipublicae Romanae temporibus, apud nullum idoneum auctorem Graecum, Latinum, quisquam reperire queat; tantum abest, vt hoc vni soli Plutarcho de primis et nascentis vrbis Romae temporibus referenti accredere debeamus.

Alterum est, quod non nisi multis post Romulum seculis factam senum millium peditum legionem constat. Etsi quando id primum placuerit, ita varie narrant auctores, vt conuenire pax inter illos non possit. Festus Pompeius libro XVII. sic ait: *Sex millium et ducentorum hominum primus C. Marius conscripsit legionem.* At Liuius quam diuerse? Id enim factum a Scipione Africano maiore, cum esset exercitum in Africam traiecturus, hoc est, V. C. anno DXLIX. plus centum annis ante C. Marium disserte prodit Annali vndetricesimo: *Quinta et sexta Cannenses erant legiones: eas se traiecturum in Africam cum dixisset, singulos milites inspexit, relictisque, quos non idoneos credebat, in locum eorum subiecit, quos secum ex Italia adduxerat; suppleuitque ita eas legiones, vt singulae sena millia et ducenos pedites, trecenos haberent equites.* Sed habet vterque paulo maiorem numerum, quam quaerimus: nam adiicit ducentos, vt vides. Commodum autem et iustum numerum, hoc est, senum praecise millium dat idem Titus Liuius Annali tricesimo secundo, et suadet primum acceptum P. Licinio Crasso, C. Cassio Longino Coss. A. V. C. DLXXXIII. *Id*, inquit, *praecipue prouinciae Macedoniae datum, quod cum alterius Cos. legionibus quina millia et duceni equites ex vetere instituto darentur in singulas legiones, in Macedoniam sena millia peditum scribi iussa, equites treceni aequaliter in singulas legiones.* Vir et iudicii et eruditionis non vulgaris Iustus Lipsius contendit affirmare, ducenos equites in legionem nusquam datos fuisse: atque ideo rescribendum in loco proxime superiore T. Liuii, *et duceni pedites*, quae viri oculatissimi ablepsia vix tolerabilis est. Polybius in VI. Historiarum: Ὅταν δ' ἐκλέξωσι τὸ προκείμενον πλῆθος, μετὰ ταῦτα τοὺς ἱππεῖς, τὸ μὲν παλαιὸν ὑστέρους εἰώθεσαν δοκιμάζειν ἐπὶ τοῖς τετρακισχιλίοις διακοσίοις. Νῦν δὲ

προτέ-

προτέρους πλουτίνδην αὐτῶν γεγενημένης ὑπὸ τοῦ τιμητοῦ τῆς ἐκλογῆς, καὶ ποιοῦσι τριακοσίους εἰς ἕκαστον στρατόπεδον. Locus manifeſtiſſimus, et per quem vnum Lipſio, ſi reuixerit, poenitere liceat- Idem libro III. in actis anni V. C. DXXXVII. quo ad Cannas pugnatum eſt, L. Aemilio Paulo ſecundum, C. Terentio Varrone Coſſ. Ῥωμαῖοι γὰρ, καθάπερ καὶ πρότερον εἰρήκαμεν, ἀεί ποτε τέτταρα στρατόπεδα προχειροῦσι. τὸ δὲ στρατόπεδον πεζοὺς μὲν λαμβάνει περὶ τετρακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ διακοσίους· ἐπὰν δέ τις ὁλοσχερεστέρα προφαίνηται χρεία, τοὺς μὲν πεζοὺς ἐν ἑκάστῳ στρατοπέδῳ ποιοῦσι περὶ πεντακισχιλίους, τοὺς δ' ἱππεῖς τριακοσίους. Clarius eſt clara luce, velle Polybium hoc in vtroque libro, fuiſſe veteris inſtituti aſſignare ducenos equites ſingulis legionibus. Extremum quidem hunc Polybii locum Lipſius non improuiſum habuit, ſed rectum eſſe negauit. quo argumento? plane leuiſſimo, aut potius nullo. *Nonne*, inquit, *remittit nos Polybius ad ea, quae ſuper hac re ante dixit? ſicut, inquit, et ante diximus. Vbi igitur tale, mi Polybi?* Amabo Iuſte, pugnas ſerio, an ludis? Non ait Polybius, ſe ante dixiſſe de numero militum in vnaquaque legione, ſed ſolum de numero ipſarum legionum in ſingulos annos: quod certe bis, ter fecit, primo et ſecundo voluminibus. Itaque Liuius quoque praeclare cum Polybio ſuper ea re, quam inquirimus, conuenit Annali XXII. in actis eiuſdem anni DXXXVII. Cannenſe proelium diffuſe narraturus: *Alii nouas quatuor legiones quinque legionibus additas tradunt, vt nouem legionibus rem gererent: numero quoque peditum equitumque legiones auctas, millibus peditum et centenis equitibus in ſingulas adiectis, vt quina millia peditum, treceni equites eſſent.* Si centenis additis trecenti tantum fuerunt, igitur vulgatus numerus ducenorum erat. Quid hoc ratiocinio clarius firmiuſue dici aut inueniri poteſt? Addo etiam in Imperii flore non pluribus, quam iſtis ducenis equitibus, ſingulas legiones muniri perſaepe placuiſſe. Cuius rei mihi eſt auctor ac teſtis locupletiſſimus Iulius Caeſar in rectis et venuſtiſſimis rerum ſuarum Commentariis.

Ex his, eodem iſto Iuliano aeuo perinde, ac Polybiano, ipſas vt plurimum legiones fuiſſe quatermillenarias, fere, vel omnino potius, mihi liquet. In III. De bello Ciuili, ſectione LXXXVIII. vbi vtraque acies Caeſaris et Pompeii graphice deſcribuntur: *Numeroque cohortes* CX. Pompeius *expleuerat. Haec erant millia* XLV. Nec enim ferendos eſſe vulgatos codices, in quibus inſigni mendo legitur *millia* LV. notae denariae facili lapſu, tam libri omnes manuſcripti, qui quidem in Torrentii, Ciacconii, et Vrſini manus venerunt, quam aliorum auctorum de iiſdem exercitibus illuſtria teſtimonia ſuadent atque peruincunt. Plutarchus in Caeſare pag. CXLVI. ἦν δὲ καὶ τῶν πεζῶν πλῆθος οὐκ ἀγχώμαλον, ἀλλὰ τετρακισμύριοι καὶ πεντακισχίλιοι παρετάττοντο

 δυσμυ-

δισμυρίοις καὶ δισχιλίοις. Scilicet Caesari (quod ipse quoque libro antedicto postmodum declarat) peditum millia XXII. aderant. Appianus in II. ἐμφυλ. Σύμπαντα (de Pompeiano exercitu sermo illi est) ἀνδρῶν Ἰταλῶν ἕνδεκα τέλη. igitur CX. cohortes, quod omnino ante Caesar dixit: nam in legione decem cohortes, vt pueri norunt. Idem Appianus post aliquanto: Καίσαρι μὲν ἐς δισχιλίους ἐπὶ δισμυρίοις· Πομπηΐῳ δὲ ὑπὲρ τὸ διπλάσιον. Cum igitur vnaquaeque legio decem cohortes semper habuerit, vt constat, et ex hoc vtroque Caesaris atque Appiani loco nimis liquet: profecto in singulas eius temporis cohortes (iustas et legitimas, neque aliqua recente strage imminutas et accisas, sicut Caesarianae commisso ad Dyrrachium proelio paulo ante fuerant, quae propterea numero licet octoginta essent, non plura tamen, quam praedicta duo et viginti millia militum capiebant, vt ex ipso Caesare ibidem intelligitur) milites CCCC. et in legiones, item plenas iustasque, IV. millia praeterpropter venerunt. Quicquid contra Othomannus, Glareanus, Manutius, Vrsinus, Ciacconius, denique grex totus interpretum Caesaris ad locum suprascriptum attulerunt, irrita conamina et monumenta vani laboris sunt. Neque Augusti atque Tiberii principatu numerosior fuisse legio videtur, vt Annali primo clare, tametsi quasi aliud agendo, indicat Corn. Tacitus, in narratione magnae seditionis, quae statim post interitum Augusti, et Tiberio vix dum Imperatore salutato, legiones inferioris Germaniae incessit: *Repente lymphati* (milites) *districtis gladiis, in Centuriones inuadunt: prostratos verberibus mulcant, sexageni singulos, vt numerum Centurionum adaequarent.* Legio, sicut patet, vt decem cohortes, triginta manipulos, sic et sexaginta Centurias semper habuit. Illae in suos singulae Centuriones dum saeuiunt, sexagenos milites tantum continere Tacito dicuntur. Igitur in legione sexagies sexageni milites, hoc est, MMMDC. praeter Decanos ipsos et contuberniorum capita, imperante Tiberio, Christo Seruatore incumbente in generis hominum reparationem, plus minus fuerunt. Non est itaque audiendus magnus Hieronymus, qui libri IV. cap. XXVI. Commentariorum in Matthaeum, ad illa Messiae: *An putas, me non posse nunc precari patrem meum, qui huc sistat mihi plures, quam duodecim legiones Angelorum? Vna*, inquit, *legio apud veteres sex millibus hominum complebatur: de duodecim ergo legionibus septuaginta duo millia Angelorum fiunt: in quot gentes hominum lingua diuisa est.* Nam quo tempore Seruator mundi, ὁ Θεάνθρωπος Iesus Christus, ea proferebat, non pluribus, quam MMMDC. ad summum, MMMM. fuit, vt modo declarauimus. Sed cum ista scriberet D. Hieronymus, sexmillenaria sine dubio legio in vsum redierat, quod tum ex aliis, tum ex Flauio Vegetio aequali Diui Hieronymi libro II. capite II. et VI. extremo notum

habe-

habemus. Caeterum Hieronymo curis intento longe grauioribus, et ad alia properanti haec excidiſſe, nec inquirendae talium rerum veritati vacauiſſe, mirabile non eſt: Qui ſecuti ſunt otio abundantes, et ampliſſimos in eundem Euangeliſtam Commentarios etiam nuper ediderunt, in hoc eos pariter exerrauiſſe minus aequo ferre quis animo poteſt?

Sed neque iſto bello Macedonico (eo enim referimur, vnde longius aliquanto digreſſi ſumus) primum omnium legiones ſex millium ſcribi iuſſit populus Romanus, ſi Flauius Eutropius audiatur, quo auctore II breuiarii, antea plus CLXX. annis eundem peditum numerum Romanae legiones habuerunt: *Ex Romanis*, inquit, *tantum tyrones lecti ſunt, factaeque legiones decem: qui modus ſexaginta vel amplius armatorum millia efficiebat.* Decem legiones armatorum ſexaginta millia efficiebant: igitur ſingulae ſexies millenos. Loquitur de legionibus, quae conſcriptae belli Gallici cauſſa, L. Furio Camillo, Appio Claudio Craſſino Regillenſi Coſſ. V. C. anno CCCCIV. ſicut Chronographi et Faſti Capitolini liquido monſtrant; non igitur anno CCCXCII. vt incogitanter ſcripſit, quem modo laudauimus, Iuſtus Lipſius. Idem iuſte quidem hunc Eutropii locum vitii ſuſpectum habuit: ſed ab auctore in eius exſcriptores aeui poſterioris dum illud voluit transferri, inique meo iudicio fecit. Nam Paeanius ſiue Capito Lycius temporum Eutropii, hoc eſt, Valentiniani et Valentis Auguſtorum ferme aequalis, in ſua Eutropiani breuiarii metaphraſi eundem plane militum numerum in legione aſſerit, ex eo, vt patet, quem vertit, vel potius μεταφράζει. Sic ait: δέκα συντάξεις ἐξ αὐτῶν (νεολέκτων) ἐγένοντο, λεγεῶνες κατὰ τὴν αὐτῶν καλούμεναι φωνὴν, ἐκ τῆς γενομένης τῶν νέων ἐπιλογῆς. λέγερε γὰρ παρ᾽ αὐτοῖς τὸ ἐπιλέξασθαι λέγεται. αἱ δέκα δὲ λεγεῶνες αὐταὶ ἑξήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν εἶχον, ὡς ἑκάστην εἰς ἑξακισχιλίους τελεῖν. Mitto, quod in vetuſtis huius metaphraſis libris, ſiue ab ipſo Paeanio, ſiue ab aliquo e Criticis illis antiquis extra paginam in mundo adſcriptum hoc ſcholion adhuc reperitur: λεγεὼν, πλῆθος στρατιωτικὸν ἀνδρῶν ϛ′. *legio, multitudo militaris virum ſexies mille:* intellige, miſſis Centurionibus et Decurionibus, quos ſingulae Centuriae et Decuriae ſingulos habuerunt, id quod pueri ſciunt. Atque ob hoc additum ab auctore, *vel amplius*, neglexerunt Metaphraſtes Scholiaſteſque, et potuerunt iure ἀπαρτιλογίας, quia ſcilicet excurrens minutus numerus ſupra maiorem, puta centenarium, vel millenarium, etiam ab optimis ſcriptoribus vulgo paſſim omittitur. Ab Eutropio autem hic eſſe metuendum mihi vt cenſeam, facit eximius auctor T. Liuius, qui libro IX. in actis eiuſdem anni et eorum Coſſ. quos diximus, illas decem legiones, ſingulas quaternum millium et ducenum peditum, eoque vniuerſas quadragenum duum millium fuiſſe clare teſtificatur.

Extendere omnes Imperii vires Consules delectu habendo Senatus iussit: ciuili quippe standum exercitu esse, quando socialis coetus desereret. Vndique non vrbana tantum, sed etiam agresti iuuentute decem legiones scriptae dicuntur, quaternum millium et ducenum peditum, equitumque trecenorum. Dissensum tam apertum tollere non mihi facile est sine damnatione alterutrius: quem tamen ortum inde arbitror, quod illam historiam non ex eodem fonte, sed ex diuersis, nec eodem modo, vt saepe fit, rem eandem narrantibus historicis, in suos Annales illi transtulerunt.

Aliud Eutropii, et eorum, a quibus hausit, peccatum ingens libet aperire tyronibus, cum ibidem statim subiicit, vniuersas illas decem legiones duce Camillo aduersus Gallos profectas esse. Nam ex Polybio in III. Historia, rem a populo Romano ne octo quidem coniunctis legionibus gestam vnquam fuisse ante Cannensem pugnam (quod est dicere, annis post illa tempora, quibus de agit Eutropius CXXXIII.) certum restatumque, vt quod maxime, habemus: Προὔθεντο δὲ στρατοπέδοις ὀκτὼ διακινδυνεύειν, ὃ πρότερον οὐδέ ποτ᾽ ἐγεγόνει παρὰ Ῥωμαίοις· ἑκάστου τῶν στρατοπέδων ἔχοντος ἄνδρας εἰς πεντακισχιλίους χωρὶς τῶν συμμάχων: *Placuit* (anno V. C. DXXXVII.) *octo legionibus rem gerere, quod nunquam antea populus Romanus fecerat: assignatis cuique legioni quinis hominum millibus praeter auxiliarios.* Ne octo quidem simul legionibus res gesta est ante annum DXXXVII. Decem igitur multo minus anno illo praenotato CDIV. Quod enim Polybius nunquam cum octo legionibus simul iunctis, et ad vnum bellum itum intelligit, distincte ipse postmodum admonet his verbis: Καὶ τοὺς μὲν πλείστους ἀγῶνας δι᾽ ἑνὸς ὑπάτου καὶ δύο στρατοπέδων, καὶ τοῦ προειρημένου πλήθους τῶν συμμάχων κρίνουσι· σπανίως δὲ πᾶσι πρὸς ἕνα καιρὸν, καὶ πρὸς ἕνα χρῶνται κίνδυνον. τότε μὲν οὕτως ἐκπλαγεῖς ἦσαν καὶ κατάφοβοι τὸ μέλλον, ὡς οὐ μόνον τέτταρσιν ἀλλ᾽ ὀκτὼ στρατοπέδοις Ῥωμαϊκοῖς ὁμοῦ προῄρηντο διακινδυνεύειν. Haec Polybiana quam lati erroris Eutropium et eius Metaphrasten conuincunt, tam eadem Liuio nihil officiunt: quippe qui statim subiicit illas decem legiones diuisas fuisse tripartito, duabus in Vrbe relictis, aliis octo inter Praetorem Pinarium et Camillum Consulem distributis. *Consul*, inquit, *duabus legionibus vrbi praepositis, octo cum L. Pinario Praetore diuisis, memor paternae virtutis* (M. Furii Camilli filius erat) *Gallicum sibi bellum extra sortem sumit: Praetorem oram maritimam tutari, Graecosque arcere littoribus iussit.* Eadem cautione scribit hic idem Patauinus Historicus libro II. iam anno V. C. CCLIX. cum trini hostes, Volsci, Aequique et Sabini, forte in armis essent, legiones quidem decem quoque effectas, *quantus*, inquit, *ante nunquam Romae visus erat exercitus;* sed easdem pro triplici genere hostium diuisas tripliciter: nempe ternas datas Consulibus, quatuor reliquis Dictatorem vsum.

Non

Non porro, quod ſciam, alium ab Eutropio vel Plutarcho (quos ambo falſi damnauimus) reperire auctorem eſt, qui ſexmillenariam praeciſe factam eſſe legionem ante praedictum bellum Macedonicum memoriae proditum nobis reliquerit. Quare videant tyrones, ne ab Halicarnaſſenſi Dionyſio induci ſe patiantur, qui IX. libro Ἀρχαιολογίας, non longe a principio, ſic ait: Ἐπειδὴ δὲ ἐπαύσατο, προσέρχεταί τις ἐκ τοῦ πλήθους Μάρκος Φλαβολήϊος, ὅλος ἀνὴρ δημοτικὸς μὲν καὶ αὐτουργὸς, οὐ μὴν τῶν ἀπερριμμένων τις, ἀλλὰ τῶν ἐπαινουμένων δι' ἀρετὴν, καὶ τὰ πολέμια ἄλκιμος, καὶ δι' ἄμφω ταῦτα ἑνὸς τῶν ταγμάτων τῇ λαμπροτάτῃ κεκοσμημένος, ᾗ τὰς ἑξήκοντα ἑκατονταρχίας ἕπεσθαί τε καὶ τὸ κελευόμενον ὑπηρετεῖν κελεύει νόμος. Id quod ſcribit Dionyſius, incidit in annum I. Olympiadis LXXV. Vrbis Romae CCLXXIII. Cn. Manlio Vulſone, et M. Fabio Bibulano II. Conſulibus. Sexagenae vero centuriae, dicat tyro aliquis, neque dum in veterum ſcriptorum lectione ſatis exercitatus, quas vnius legionis duci paruiſſe, hoc eſt, in vna legione fuiſſe, ait nobiliſſimus hiſtoricus, nonne plene illa ſena millia efficiunt? Omnino, inquam ego, ſi centuriae centenum hominum ſingulae fuerunt. Sed duces ordinum et praefectos manipulis (manipulorum binae partes, quae Ordines Centuriaeque appellatae) ἑκατοντάρχας, *Centuriones* Dionyſius, aliique Graeci et Latini rerum Romanarum ſcriptores vocant κατὰ πρόληψιν, qui cum in ſingulis manipulis bini, et in quaque legione ſexageni ſemper fuerint, vt Cincius apud Gellium, Polybius, Tacitus, et alii qui non? tradunt; nec ipſi manipuli et legiones eundem ſemper militum numerum habuerint: apparet, ἑκατονταρχίας, *centurias*, non ſemper centenum militum ſingulas fuiſſe, nec ipſos centuriones centum militibus ſemper praefuiſſe: ſed tantum, quando ſenum millium ſingulae legiones, et ducenum militum ſinguli manipuli fuerunt. Eſt ergo Friderici Sylburgii hallucinatio non mediocris, qui in indice, quem Halicarnaſſei libris hiſtoricis ſubnexuit, *praedictas* ſexaginta centurias, *ſex millia* interpretatur. Et Pompeium Feſtum, qui centuriam in re militari eſſe centum homines generatim, ac nullo temporum diſcrimine aſſignato prodit, mereri negligentiae notam inſignem procul dubio cenſor bonus iudicabit. Contra (id enim per occaſionem adnotare non graue ſit) Tribunatus militum auctores omnes, qui Graece ſcripſerunt, et noſter cum primis, puta in Caeſare, χιλιαρχίας, quaſi dicas, *praefecturas millenarias*, et Tribunos militum χιλιάρχους, *duces millenarios* appellant, quos tamen ſcimus tam fuiſſe legionum duces, quam Centuriones manipulorum erant, et ſex vulgo in quamque legionem datos eſſe, binoſque et binos ei per vices imperauiſſe: ita vt quanta quanta eſſet legio, termillenaria, quatermillenaria, minor vel amplior, nullo vnquam tempore Tribuni militum millenarii ſiue χιλίαρχοι, hoc eſt, millenis

 mili-

militibus praefecti proprie fuerint. Itaque fallit noster, alioqui doctus vir et facundus, Amiotus, qui passim χιλιαρχίαν vertit, (exempli caussa in eo, quem dixi, loco Vitae Caesaris) *un estat de Capitaine de mille hommes de pied.* Caeterum (nisi coniecturae fallimur) militares eiusmodi Tribunatus, χιλιαρχίας, *Millenarias*, fortassis et Ordines, siue dimidiatos manipulos, ἑκατονταρχίας, *Centurias* Romani primum appellauerunt, Graecorum et Macedonum, et, si vis, Persarum exemplo, qui suas phalanges in centenos homines, et millenos distribuebant, eoque istas militum manus, ἑκατοστείας, vel ἑκατονταρχίας, has χιλιαρχίας, proprie ac vere vsurpabant, vt ex Q. Curtio lib. v. Herodoto lib. VII. Xenoph. lib. IV. παιδείας, et aliis antiquis historiae Graecae atque Persicae conditoribus plane licet intelligere. Distributionem igitur illam quia sunt imitati prisci Quirites in legionibus suis, et Tribunos militum supra ordinum duces habuerunt, sicut Macedones et Persae Chiliarchas siue Millenarios supra Hecatontarchas vel Centuriones; opinor, ab hac aliqua similitudine ad suam militiam illas Graecas appellationes transduxerunt.

ANIMADVERSIO III.

Aetatem Romuli anno breuiorem, regnum anno longius, quam oportuit, videri fecisse Plutarchum. A se necne super hoc posteriore dissentiat. Pugnare cum opinione omnium maxime recepta circa Natalem vrbis, qui tamen neque certo cuiquam innotuit.

In extremo Romulo Pag. 147. antepen.

Λέγεται δὲ Ῥωμύλος τέσσαρα μὲν ἔτη καὶ πεντήκοντα γεγονὼς, ὄγδοον δὲ βασιλεύων ἐκεῖνο καὶ τριακοστὸν, ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι. In vtroque numero diuerse labi videtur. Nam T. Liuius, et Dionysius Halicarnasseus, vt alios minorum gentium Historicos praeteream; ambo accuratissimi et dulcissimi, qui vni omnium veterum diligentissime rem Romanam inuestigarunt, vt aliorum industriae nihil reliquum fecerint, aetatem Romuli anno longiorem, et regnum anno breuius constituerunt. Verba Dionysii, quia etiam vetustissimorum Scriptorum hanc fuisse opinionem indicant, adducam ex Originum Romanarum libro II. *Qui Romam igitur condidit, et primus ab ipsis Romanis Rex est declaratus Romulus, nullis ex se relictis liberis, post annos* VII. *et* XXX. *quam regni gubernacula tenuit, annum a suis natalibus* V. *et* L. *agens, talem exitum vitae habuit. Admodum enim iuuenis, et duodeuicesimo aetatis anno principatum est consequutus: id quod est in confesso apud omnes, qui de rebus illius historias conscripserunt.* Ad hunc igitur calculum res si putetur, peccauit noster in aetate Romuli assignanda ἐλλείψει anni vnius: et contra in definiendis

finiendis eius regni temporibus, ὑπερβολῇ item vnius. Credat aliquis, vel ipſum Plutarchum erroris huius poſterioris vltro ſe deterre voluiſſe, quando in Numae principio Romulum anno V. C. VII. et XXX. diem ſuum obiiſſe diſerte annotauit. Sed mitior Critica reſponderit, eum fortaſſean in Romulo anni iam incepti rationem conſulto conſilio habuiſſe: in Numa vero, exemplo eorum, quos modo laudauimus, non niſi ſolidos et completos annos adſcripſiſſe, neglectis diebus aut ſeptimanis aliquot excurrentibus, quae ſcilicet ab XI. Cal. Maias, in quem diem conditum Vrbis, ſimul et initium imperii Romuli cecidiſſe noſter in huius vita pag. 50. Plinius lib. XVIII. cap. XXVI. obſeruant, ad Nonas Quintiles, in quibus hic idem cum imperio vitam creditur amiſiſſe, cum aliis, tum Lampridio in narratione rerum Commodi, et noſtro pag. 76. et 130. horum Parallelorum, intermediae fuiſſe comperiuntur. Hoc eſſe namque omnibus Hiſtoricis ſolemne atque vſitatum, annum vel diem currentem modo negligere, modo pro completo et exacto vſurpare, ſciunt eruditi, et nos alibi commodius docemus. Vide Animaduerſ. XLV. extremam.

Nollem in hac eadem Vita pag. 51. idem noſter tam libenter fidem ſuam iis obſtrinxiſſet, qui eunabula Vrbis in annum III. VI. Olympiadis incurriſſe olim putauerunt. In annum I. VII. Olymp. eſſe potius referenda teſtis eſt is, quem modo nominaui, probatae diligentiae ſcriptor Halicarnaſſenſis, cum aſſenſu maximo et Neotericorum ferme omnium Chronographorum, et Euſebii Caeſarienſis II. libro παντοδαπῆς ἱστορίας, et I. Solini Polyhiſtoris, qui collatis Graecorum et Romanorum temporibus, ſupputationem hanc omnium eſſe tutiſſimam ſe denique deprehendiſſe cap. II. Memorab. proditum reliquit. Adhuc tamen video deeſſe, vnde quis reprehenſionem hanc eleuet, atque a Plutarcho vtcunque amoliatur: ſi nempe dixerit, eum nihil afferre de primis Vrbis Palilibus, niſi quod M. Varroni, Pomponio Attico, Velleio, Ciceroni, pridem ante affirmatum ſatis conſtat: deinde quicquid Hiſtorici aliique ſcriptores de Natalibus Vrbis tradiderunt, id coniectura potius quadam, quam πληροφορίᾳ, vt verbum Apoſtolicum vſurpem, ductos feciſſe: ſicut fortaſſis de Romuli vita et morte nihilo certius quicquam dicere iidem habuerunt.

ANIMADVERSIO IV.

Quod in aſſignanda aetate Pythagorae ſine cauſa haeſitauerit, vel potius ceſpitauerit Plutarchus. Ouidii χρονικὸν ἁμάρτημα, Numam Pythagorae auditorem fuiſſe arbitrantis. Eidem errori conſcii alii antiqui. Notatus Plinius.

In NVMA pag. 235. vlt.

Λεγομένου δ᾽ οὖν, ὡς Νουμᾶς γένοιτο Πυθαγόρου συνήθης. Hic, et poſt aliquanto pag. 140 et 141. et in Moralibus clare innuit, ſe ambi-

ambigere quidem ſuper aetate Pythagorae, inclinare tamen adhuc magis in eorum opinionem, qui Numae atque Pythagorae συγχρονισμὸν et familiaritatem aſſeruerunt. In quo illum eſſe fruſtra, et quos alios cumque opinionis eiuſdem aſſertores, gemino docet argumento Dionyſius II. Ἀρχαιολ. quem vide. Interim alii magni teſtes eadem re ſuper audiantur. Liuius I. libro: *Auctorem doctrinae eius* (omnis diuini atque humani iuris) *quia non exſtat alius, falſo Samium Pythagoram edunt: quem Seruio regnante Romae centum amplius poſt annos iuuenum aemulantium ſtudia coetus habuiſſe conſtat.* Cicero I. Tuſculana: *Pythagoras regnante Tarquinio Superbo in Italiam venit.* Et IV. *Pythagoras fuit in Italia temporibus iiſdem, quibus L. Brutus patriam liberauit.* Conſentiunt Laërtius lib. VIII. Gellius lib. XVII. cap. XXI. Euſebius Χρονικῶν MCDXCVII. Pariter Strabo et Lucianus, quando hic ἐν τῷ, Φάλαρις πρῶτος, Phalaridem, ille XIV. libro, Polycratem, tyrannos iiſdem ferme temporibus, quibus Seruius et Superbus Romae regnabant, Pythagorae omnino aequales fuiſſe produnt. Quid ergo noſter in tanto ſummorum ſcriptorum conſenſu adhuc ἐπέχει, et dubitandi locum parum cautis lectoribus ſuper aetate Pythagorae relinquit? Habet tamen ſuae huius indignae ἀῤῥεψίας ſocium minime ignobilem poëtam Ouidium, qui III. Faſtorum de Numa ita canit: *Siue hoc a Samio doctus, qui poſſe renaſci Nos putat, Egeria ſiue monente ſua.* Et in III. de Ponto eleg. III. *Talia nec Chiron ab Achille praemia cepit: Pythagoraeque ferunt non nocuiſſe Numam.* Qui alii antiqui huius eiuſdem erroris contagione afflati fuerint, cum diſces aliunde, tum ex Plinii lib. XIII. cap. XIII. intelliges. Sed eidem Plinio lib. II. cap. VIII. *Veneris ſtellae naturam Pythagoram deprehendiſſe, Olympiade* XLII. *qui fuit annus Vrbis* CXLII. procul vero dictum, ante allata teſtimonia manifeſto euincunt. Si enim ad Regifugium vſque, hoc eſt, ad A. V. C CCXLIV. et infra, ſuam vitam produxit, ſicut clare Cicero docet: profecto annus ille, quo natura Veneris ab eo deprehenſa fertur, eius natalem ſolida minimum dodecaëteride anteceſſit: nam anno aetatis nonageſimo obiit, vt docet in eius vita plurium opinionem ſecutus Laertius. Notam culpae haud magis effugiet Plinius, licet ſpreto Laertio Tzetzes vel Photius audiantur, qui vitam Pythagorae, ille XI. Chil. hiſtor. CCCLXVI. annis nouem, hic Bibliothecae Cod. CCXLIX. quatuordecim longiorem fuiſſe tradunt. Tot porro annorum Pythagoras, iiſdem aliquibus temporibus, Seruio, Tarquinioq́, Bruto ſynchronos, vt patet, eſſe facile potuit; ne pugnare ſibi ante laudatos aduerſus Plutarchum auctores exiſtimes.

ANIMAD-

ANIMADVERSIO V.

Falso dixisse Plutarchum, ius trium liberorum a Numa concessum Vestalibus. A quo ergo? In quo illud, et aliud tergeminorum discreparunt? Ex qua caussa vtrumque natum? Notatus Sabellicus. Lictoris honorem a Numa Vestales non obtinuisse, contra Plutarchum. Illum honorem institutum sub Augusto, cur? Vestalibus creditum etiam iniuratis, secus sentiente Plutarcho.

In NVMA pag. 265. 10.

Τιμὰς δὲ μεγάλας ἀπέδωκεν αὐταῖς (ἱεραῖς παρθένοις) ὧν ἐστι καὶ τὸ διαθέσθαι ζῶντος ἐξεῖναι πατρὸς, καὶ τ᾽ ἄλλα πράττειν ἄνευ προστάτου διαγούσας, ὥσπερ etc. Bis aut ter sua opinione falsus, Primò quod ius trium liberorum a Numa vult concessum Vestalibus, quod Augustus non nisi ferme DCC. post Numae interitum annis omnium primus cum iis tandem communicauit, referente Cocceio in actis A. V. C. DCCLXII. lib. LVI. quinque aut sex paginis post principium: Καὶ ταῖς ἀειπαρθένοις πάνθ᾽, ὅσαπερ αἱ τεκοῦσαι εἶχον, ἐχαρίσατο.

Deinde qui ius illud trium liberorum a Numa ipsae virgines obtinuissent, quod sub illo rege nondum plane innotuerat, nec est institutum nisi longissimi post temporis interuallo, et initio Augustaei principatus? Nam falluntur quoque, qui eius originem a praeclaro facinore tergeminorum Horatiorum repetendam ducunt, et eo Halicarnasseum trahunt, qui Ἀρχαιολογ. lib. III. ita infit: Ἔστι δὲ καὶ νόμος παρ᾽ αὐτοῖς δι᾽ ἐκεῖνο κυρωθεὶς τὸ πάθος, ᾧ καὶ εἰς ἐμὲ χρῶνται, τιμὴν καὶ δόξαν ἀθάνατον τοῖς ἀνδράσιν ἐκείνοις περιτιθεὶς, ὁ κελεύων, οἷς γένωνται τρίδυμοι παῖδες, ἐκ τοῦ δημοσίου τὰς τροφὰς τῶν παίδων χορηγεῖσθαι μέχρις ἥβης. Lex ipsa Tullum Hostilium latorem habuit, vt patet, hisque ferme concepta verbis, sola ex omnibus, quas ipse Rex condidit, adhuc superstes est: *Nati trigemini, donicum puberes esunt, de publico aluntor.* Τρίδυμοι παῖδες, *nati trigemini*, trini sunt vno partu editi: sicut δίδυμοι, *gemini*, Castor et Pollux ex eodem ouo nati, vt est in fabulis, nominantur: et Aegyptiae mulieres singulis puerperiis *quadrigeminos*, interdum *parere*, Straboni Geographicorum XV. dicuntur: et ex iisdem vnam ἑπτάδυμα τετοκέναι τετράδυμα τίκτειν, *septemgeminos peperisse*, tradit apud eundem Geographum Aristoteles. Itaque τριδύμους παῖδας loci adscripti ex Dionysio, *trinos liberos* non recte vertit Enneadis II. lib. IV. Cocceius Sabellicus. Nam id priuilegium, quo de agit nobilis Historicus, non impetrarunt sub regibus, aut stante Republica, quilibet trinum liberorum parentes; sed duntaxat τριδύμων, *tergeminorum:* neque sub Caesaribus aliter, opinor, obtinuit. Aliud accessit ius, quod commune fuit omnium parentum τριπαίδων, siue τριγονίᾳ nobilitatorum, hoc est, qui trinos liberos,

beros, etsi non tergeminos, suscepissent. Itaque non *tergeminorum* dictum est, sed *trium liberorum ius*, et ita vulgo passim ab omnibus auctoribus vsurpatur: etsi *ius liberorum* ἁπλῶς dixerit Iulius Paulus I. C. *Iura parentum*, Iunius Iuuenalis; *parentum Privilegia*, Corn. Tacitus; *Auctoritatem trium liberorum*, Florens Tertullianus. Caussa eius potissima, summa ciuium penuria fuit, illata ex bellis ciuilibus, cui vt medicinam faceret Augustus, simul et rei vxoriae ac πολυπαιδίας amorem induceret, partim ius illud instituit, et cum eo custodiae, tutelae, caeterorumque munerum personalium, vt vocant, immunitatem coniunxit: partim vero leges nobilissimas Iuliam A. V. C. DCCXXXVI. et Papiam Poppaeam A. DCCLXI. fixit, et alia ingentia praemia poenasque non mediocres, has ἀγαμίᾳ καὶ ἀπαιδίᾳ, illas φιλογαμίᾳ καὶ εὐτοκίᾳ pro rata portione proposuit, vt Suetonius, Tacitus, Dio, Horatius, Scholiastes Iuuenalis, alii multi tradiderunt.

Neque a Numa lictoris honorem eaedem virgines habuerunt, sed ab Octauio Caesare, M. Antonio, et M. Lepido triumviris, vt optime scripsit Historiae Augustae princeps Dio lib. XLVII. A. V. C. DCCXII. vbi et caussam huius instituti subiungit: ταῖς δὲ ἀειπαρθένοις ῥαβδούχῳ ἑνὶ ἑκάστῃ χρῆσθαι ἔδωκαν· ὅτι τις αὐτῶν ἀπὸ δείπνου πρὸς ἑσπέραν οἴκαδε ἐπανιοῦσα, ἠγνοήθη-τε καὶ ὑβρίσθη. Ab hac igitur occasione triumuiri lictorem in praesidium simul ac decus Vestali Virgini praeire tum primum isto anno voluerunt.

Non denique Plutarcho damus, oportuisse iurare Vestalem sacerdotem, casu se, non consilio, factam obuiam reo, qui ad supplicium ducebatur. Nam Sacerdotii honore ei vel iniuratae credebatur, et ad iusiurandum ipsam adigere populus Romanus ducebat summum nefas. Hoc conuincunt verba Praetoris ex edicto perpetuo de Flamine Diali, et de Sacerdote Vestae, quae adscripsit in suis Noctibus A. Gellius cap. XV. extremo libri X. *Sacerdotem Vestalem et Flaminem Dialem in omni mea iurisdictione iurare non cogam.* Vide Lipsium Syntagmate de Vesta et Vestalibus.

ANIMADVERSIO VI.

Quod annus Romuli fuerit solummodo denum mensium, dierum CCCIV. *contra Plutarchum, Macrum, Fenestellam (de his obiter) et Iosephum Scaligerum, qui fuisse duodecimestrem contendunt. Dati testes omni exceptione maiores anni Romulei decimestris. Explicatus Ouidius. Lustrum, spatium* V. *annorum. Incogitantia Ouidii. Quando scribebat Censorinus.*

In eodem NVMA, pag. 285. 6.

Ῥωμύλου βασιλεύοντος, ἓν μὲν φυλάττοντες (ἦσαν) μόνον, ὅπως ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων ἡμερῶν ὁ ἐνιαυτὸς ἔσται. Pag. 156. Μετεκίνησε δὲ τὴν

τὴν τάξιν τῶν μηνῶν. τὸν γὰρ Μάρτιον πρῶτον ὄντα, τρίτον ἔταξε· πρῶτον δὲ τὸν Ἰαννουάριον, ὃς ἦν ἑνδέκατος ἐπὶ Ῥωμύλου. δωδέκατος καὶ τελευταῖος, ὁ Φεβρουάριος, ᾧ νῦν δευτέρῳ χρῶνται. Duo dicit, et annum fub Romulo fuiſſe dierum CCCLX. et duodenos menſes in ipſum annum ſub eodem Rege fuiſſe imputatos: ideo deerrat dupliciter. quod enim ſequitur de anno decimeſtri, non ex ſua, ſed ex aliorum opinione id aperte ſubdit. In annum veterum Romanorum ante ordinationem Pompilianam denos ſolummodo menſes, dies trecenos quaternos fuiſſe aſſignatos et docti ſciunt, et teſtibus *πολλοῖς κἀγαθοῖς* aduerſus Plutarchum, ſed non ſolum, rudioribus peruincimus. *Sed non ſolum* dixi. Nam et olim annum Romanum Licinius Macer, atque poſtea Lucius Feneſtella, ſtatim initio Vrbis, duodecim menſium fuiſſe tradiderunt, vt eſt videre apud Cenſorinum libro de die Natali cap xx. (Licinium Macrum intellige, Annalium conditorem veterem ac nobilem, quippe cuius auctoritate res dubias T. Liuius plerumque amat confirmare: L. autem Feneſtellam, non illum neſcio quem, qui hodie teritur manibus puerulorum, ſcilicet *χθὲς καὶ πρώην* a ſemidocto ſcholaſtico conſutum; ſed alium ſcriptorem Annalium, qui obiit nouiſſimo Tiberii Caeſaris principatu, vt notat Plinius, et quem cum honore ipſe maior Plinius, noſter Plutarchus, Gellius, Vlpianus, Tertullianus plus vno loco atteſtantur) et nudiuſtertius Ioſephus Scaliger in II. De emendat. tempor. magno conatu voluit comprobare. Rationes, quas adducit, quam non ratae? quam fere nihil, praeter *καινοτομίαν* plurimam, et illam, quae D. Baſilio dicitur *ἀμετρία τῆς ἀνθολκῆς*, *immoderatam cupiditatem trahendi omnia in ſequiorem partem*, denotant? Claſſicis auctoribus prope omnibus, Criticis, Hiſtoricis, Poëtis, Grammaticis, ſuam obſtringere fidem quando tutius? M. Terentius Varro, inueſtigator omnis antiquitatis diligentiſſimus, et Romanorum ſine controuerſia eruditiſſimus, annum decimeſtrem ſub Romulo placuiſſe omnium primus admonuit, teſte Cenſorino in libro, quem proxime dixi. Hoc vult ipſum princeps Romanae Hiſtoriae T. Liuius in Numae Pompilii rebus, cum ait: *Omnium primum ad curſum Lunae in* XII. *menſes Numa deſcribit annum.* Ouidius poëta dulciſſimus, idemque Romanae vetuſtatis et in inuentis rebus, et in actis eximie peritus, initio primi Faſtorum: *Tempora digereret cum conditor Vrbis, in anno Conſtituit menſes quinque bis eſſe ſuo. Scilicet arma magis, quam ſidera, Romule, noras, Curaque finitimos vincere maior erat. Eſt tamen et ratio, Caeſar, quae mouerit illum, Erroremque ſuum quo tueatur habet. Quod ſatis eſt, vtero matris dum prodeat infans, Hoc anno ſtatuit temporis eſſe ſatis. Per totidem menſes a funere coniugis, vxor Suſtinet in vidua triſtia ſigna domo. Martis erat primus menſis*, etc. Et mox: *Aſt Numa nec Ianum, nec auitas praeterit vmbras, Menſibus antiquis addidit ille duos.* Idem de

primis

primis Quiritibus et eorum anno lib. III. *Mensibus egerunt lustra minora decem.* Recte. Lustra enim antiqua quinum annorum plenorum, id est, duodecimestrium, fuerunt. Apuleius Apologia pro se: *Annos computet, quos* LX. *mulieri assignabat, probet* V. *et* L. *Lustro mentitus est*, id est quinquennio, vt patet. Hinc Glossae, *Lustrum*, πενταετηρίς. Igitur lustrum sub Romulo, hoc est spatium quinum annorum, decimestrium videlicet, denis mensibus lustro, siue quinquennio Pompiliano minus fuit. Paulo post: *Annus erat, decimum cum Luna receperat orbem: Hic numerus magno tunc in honore fuit. Seu quia tot digiti, per quos numerare solemus, Seu quia bis quino foemina mense parit: Seu quod ad vsque decem numero crescente venitur, Principium spatiis sumitur inde nouis. Primus oliuiferis Romam deductus ab armis Pompilius menses sensit abesse duos.* Quod autem ait Poëta, Romuli annum cum Lunae decimo orbe finiisse: innuit, menses iam sub Romulo fuisse Lunares, hoc est, cum Lunae cursu conuenisse: quod tamen ante videtur negasse T. Liuius, et Macrobius atque Solinus expresse infra confutant, etiam Plutarchus, cui propterea Romani veteres τῆς ἀνωμαλίας γενομένης περὶ τὴν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον ἔννοιαν οὐκ ἔχοντες appellantur. Auctor libelli de Viris illustribus, quem plerique Plinium Iuniorem nominant, cap. III. *Annum in* XII. *menses Numa distribuit, additis Ianuario et Februario.* C. Iulius Solinus Memorabilium cap. II. *Romani in initio annos decem mensibus computauerunt a Martio auspicantes, adeo vt eius die prima de aris Vestalibus ignes accenderent, mutarent veteribus virides laureas, Senatus Populusque comitia agerent, matronae seruis suis coenas ponerent, sicuti Saturnalibus domini: illae vt honore promtius obsequium prouocarent: hi quasi gratiam repensarent perfecti laboris.* Nam mense Decembri, qui finiebat annum, Saturnalia celebrabantur, vt notum est. Post idem auctor: *Tunc enim iste numerus* (x. mensium) *explebat annum, ita vt sex menses tricenum dierum essent, quatuor reliqui tricenis et singulis explicarentur. Sed quoniam ratio illa ante Numam a Lunae cursu discrepabat, lunari computatione annum peraequarunt, quinquaginta et vno die adiectis.* Grammatici quidam apud Gellium lib. III. c. XVI. *Homeri aetate, sicut Romuli, annum fuisse non* XII. *mensium, sed* X. respondent. Macrobius primi Saturn. cap. XII. *Non igitur mirum, in hac varietate Romanos olim auctore Romulo annum suum* X. *habuisse mensibus ordinatum, qui annus incipiebat a Martio, et conficiebatur diebus* CCCIV. Idem eodem extremo capite: *Haec fuit a Romulo annua ordinata dimensio, qui, sicut supra iam diximus, annum* X. *mensium, dierum vero* IV. *et* CCC. *habendum esse instituit; mensesque ita disposuit, vt quatuor ex his tricenos singulos, sex vero tricenos haberent dies. Sed cum is numerus neque*

Solis

Solis curſui, neque Lunae rationibus conueniret, etc. Cenſorinus, eximius ille et doctiſſimus temporum et antiquitatis vindex, in aureolo libro de Die natali, quem ad Q. Caerellium ſcribebat anno a conſtitutione Iphitearum Olympiadum MXIV. id eſt, Olympiadis CCLIV. anno II. Chriſti Domini CCXL. Imperii Maximini IV. *Annum vertentem Romae Licinius quidem Macer, et poſtea Feneſtella, ſtatim ab initio* XII. *menſium fuiſſe ſcripſerunt. Sed magis Iunio Gracchano, et Fuluio, et Varroni, et Suetonio, aliisque credendum, qui* X. *menſium putauerunt fuiſſe: vt tunc Albanus erat, vnde orti Romani. Hi* X. *menſes, dies* CCCIV. *hoc modo habebant*:

Martius	XXXI.	*Quintilis*	XXXI.
Aprilis	XXX.	*Sextilis et September*	XXX.
Maius	XXXI.	*October*	XXXI.
Iunius	XXX.	*Nouember et December*	XXX.

Quorum quatuor maiores pleni, caeteri ſex caui vocantur. Ex hoc Cenſorini teſtimonio, praeter laudatos auctores, adhuc Suetonium, Fuluium Nobiliorem, et Iunium Gracchanum, antiquos et illuſtres ſcriptores, de anno Romuli decimeſtri plane eadem cum Varrone ſenſiſſe cognoſcimus, etſi eorum, ſicut et Varronis ipſius opera, in quibus hoc argumentum ſedulo tractatum atque agitatum fuerat, acta retro ſecula nobis inuiderunt. Hic ergo valeat, ſi vnquam alibi, Graecorum adagium vetus, τῶν πλειόνων ψῆφος νικᾷ.

ANIMADVERSIO VII.

Argumentatio Plutarchi ἀσυλλόγιστος, *vt probet eorum opinionem, qui* X. *ſolum menſes in anno vetere Romano fuiſſe contendebant. Anni Hebraici antiqui, et hodierni Sinenſis, Iaponici, atque Indici menſes ab ordine et numero denominati. Animaduerſa et ſoluta obiectio aſſertorum anni duodecimeſtris ſub Romulo. Regnum Romuli annorum* VII. *et* XXX. *decimeſtrium, an* δωδεκαμήνων.

In eodem NVMA, pag. 286. I.

Πολλοὶ δέ εἰσιν, οἱ προστεθῆναι τούτους ὑπὸ Νουμᾶ τοὺς μῆνας λέγουσι, τόν τε Ἰαννουάριον καὶ τὸν Φεβρουάριον, ἐξ ἀρχῆς δὲ χρῆσθαι δέκα μησὶν εἰς τὸν ἐνιαυτόν. Id quidem recte ac vere Plutarcho, atque illis plurimis, quos intelligit, proditum, ex animaduerſione noſtra ſuperiore cognoſci poteſt. Hoc vero putide ac pueriliter, quod ſequitur: Ῥωμαῖοι δὲ ὅτι μὲν δέκα μῆνας εἰς τὸν ἐνιαυτὸν ἔταττον, οὐ δώδεκα, τεκμήριον ἡ τοῦ τελευταίου προσηγορία. δέκατον γὰρ αὐτὸν ἄχρι νῦν καλοῦσι. Rurſus in Problem. Romanis, quaeſtione XVIII. pag. 268. A. τὸ γὰρ παλαιὸν ὁ Μάρτιος ἠριθμεῖτο πρότερος, ὡς ἄλλοις τε πολλοῖς δῆλόν ἐστι τεκμηρίοις, καὶ μάλιστα τῷ τὸν πέμπτον ἀπὸ τοῦ Μαρτίου, πέμπτον. καὶ τὸν ἕκτον, ἕκτον ὀνομάζεσθαι, καὶ τοὺς ἄλλους ἐφεξῆς ἄχρι τοῦ τελευταίου, ὃν Δεκέμ-

βριον καλοῦσιν, ἀπὸ τοῦ Μαρτίου δέκατον ἀριθμούμενον. ἐξ οὗ δὴ καὶ παρέστη τισὶν οἴεσθαι καὶ λέγειν, ὡς οὐ δώδεκα μησὶν, ἀλλὰ δέκα συνεπλήρουν οἱ τότε Ῥωμαῖοι τὸν ἐνιαυτόν. Cauſae optimae, ſed non ſuae (nam Romuli annum duodecimeſtrem ipſe conſtituit) peſſime ac plane quaſi quadam praeuaricatione hic noſter patrocinatur. Quod enim menſis Martius anni veteris Romanorum initium fuerit, et ab eo decimus ſit December, qui a numero et ſitu inditum nomen eſt, nec alius poſt eum ſequatur, qui a numero appellationem habeat: infert cogitque, aut iſti anni Decimeſtris aſſertores, Decembrem anni Romulei menſem poſtremum fuiſſe, nec alium poſt eum vllum, non Ianuarium, non Februarium ſecutum. Haec concluſio quam bene ſequatur ex praemiſſis, Logici viderint: nos aliam potius collectionem, praeſertim a Philoſopho, exſpectabamus. Quo enim ſcito nomina menſibus ab ordine atque numero facienda eſſe nouerat ſiue Plutarchus, ſiue ipſi alii, quos nobis narrat, cauſam hanc ſuae illius ſuſpicionis praecipuam attuliſſe; quemadmodum in antiqua Hebraici anni forma fuiſſe accipimus, et adhuc eſſe in hodierna Sinarum, Iaponenſium, et Indorum, qui ſuos menſes primos, ſecundos, tertios, et ita porro nominant, αὐτόπται μάρτυρες teſtificantur. Quod ſi Romae principio receptum fuit, quidni ego pariter contendam ſequi, Martium, Aprilem, Maium, Iunium, ante ordinationem Pompilianam nequaquam fuiſſe, qui non ſunt a numero cognominati, non Martius dicitur primus, non Aprilis ſecundus, non Maius tertius, non Iunius quartilis, vt recte quoque Scaliger obſeruat. Huic autem eidem, et noſtro Plutarcho, atque aliis aliquibus illum annum Romuli δεκάμηνον explodentibus, et δωδεκάμηνον fuiſſe ſtatim initio affirmantibus, oleum atque operam totam periiſſe, animadverſione ſuperiore ſatis eſt commonſtratum.

Tamen pro illorum opinione haec fortaſſean aliquis obiiciet: Fatentur prope omnes antiquae memoriae ſcriptores, regnare Romulum coepiſſe Olympiadis VII. anno I. deſiiſſe autem anno eodem XVI. Olympiadis: Igitur regnauit IX. ſolidas Olympiades, ſingulas quaternum annorum noſtratum, vel menſium duodequinquagenum abſolutorum, id quod mediocriter docti ſciunt: igitur annos eoſdem noſtros ſenos, aut, ſi vis, ſeptenos et tricenos, quot annorum T. Liuius, Dionyſius Halicarnaſſenſis, noſter Chaeroneus, Hiſtorici alii ferme vniuerſi, regnum Romuli fuiſſe produnt. At iſti anni Romulei ſi decimeſtres tantum fuiſſent, addere oportuiſſet quaternos et ſeptuagenos menſes, ſicut patet, id eſt, plus integro ſeptennio, vt ipſas IX. Olympiades in illiuſmodi annos decimeſtres reſoluerent. Sed eſt reſponſio in promtu: Auctores ſcilicet potuiſſe καθ' ὁμαλισμὸν, ſiue *per aequationem*, prioris aeui calculum rationibus aetatis ſuae accommodare, hoc eſt, ex pluribus annis decimeſtribus ſiue Romuleis

efficere

efficere pauciores, nempe VII. et XXX. ſolidos, et duodenum menſium ſingulos; quot ſcilicet a primis Vrbis Palilibus ad Romuli exitum numerantur: aut hoc ipſum facere Numam potuiſſe, quando binos menſes addidit, et cauere, vt ſic deinceps anni Vrbis putarentur. Nam anni, quos regnauit Romulus ſeptenos et tricenos, duodecimeſtres haud dubie fuerunt, vt ex iis, quas modo dixi, Olympiadibus manifeſtum relinquitur. Igitur annos ſuos (decimeſtres) quaternos et quadragenos, eoque amplius, Romulus Rex fuit.

ANIMADVERSIO VIII.

Iani Quirini fores ſemel ab Auguſto, poſt V. C. ad Traiani tempora ter duntaxat clauſas temere Plutarchum credidiſſe. Quoties id acciderit ſub Auguſto, quoties item ante et poſt eundem principem, non incurioſe declaratum. XIII. *Iani* κλείσεων *mentio in antiquis memoriis. Diſſenſum a Lipſio, item et a Caſaubono. Vtrum naſcente Chriſto Ianus Geminus ſit cluſus, vt narratum Oroſio. Eius vana pietas et officioſum mendacium. Florus reprehenſus, an excuſatus. Vellicati Camers et Vinetus. Ianum tertio clauſum ab Auguſto non diu manſiſſe obſeratum, vt ſcriptum Caſaubono poſt Oroſium. Quartum claudere Iani portas Auguſtum voluiſſe, nec potuiſſe. Oroſii et Pauli Diaconi erratio. Quinquies videri Ianum clauſum a Nerone: et falli, qui tantum ſemel putant. Vulgata ſcriptura in Suetonio retenta contra Lipſium et Torrentium. Duplex Senectus. Annus triceſimus octauus initium Senectutis. Suſpectus mendi Victor Aurelius. Adhuc manſiſſe conſuetudinem Iani claudendi ſub primis Chriſtianis Impp. Cauſſa errandi ſuper Iani portis Plutarcho. Velleius et Liuius, an et ipſi errarunt? Errores ſemel admiſſi, deinceps nullo examine retenti a ſcriptoribus. Herba Eryngium.*

In eodem NVMA, pag. 289. pen.

Νομίζεται γὰρ ἀνεῷχθαι (νεὼν Ἰανȣ̃ δίθυρον) ὅταν ᾖ πόλεμος, κεκλεῖσθαι δὲ, εἰρήνης γενομένης. ὃ δὴ χαλεπὸν, ἢ καὶ σπανίως γινόμενον, ἀεί τινι συνηρτημένης πολέμῳ τῆς ἡγεμονίας, διὰ μέγεθος τοῖς κύκλῳ περικεχυμένοις γένεσι βαρβάροις ἀντερειδȣ́σης. πλὴν ἐπί γε τȣ̃ Σεβαςȣ̃ Καίσαρος ἐκλείσθη, καθελόντος Ἀντώνιον· καὶ πρότερον ὑπατευόντων Μάρκȣ Ἀτιλίȣ, καὶ Τίτȣ Μαλλίȣ χρόνον ȣ̓ πολύν. εἶτα εὐθὺς ἀνεῴχθη πολέμȣ συῤῥαγέντος· ἀλλ᾽ ἐπί γε τῆς Νȣμᾶ βασιλείας ȣ̓δεμίαν ἡμέραν ἀνεῳγμένος ὤφθη, τρία δὲ καὶ τεσσαράκοντα ἔτη συνεχῶς ἔμεινε κεκλεισμένος. Hoc ait: Ianum geminum a Numa ſecundo rege primo clauſum, nec toto eius regni decurſu, hoc eſt, annis ſolidis ternis et quadragenis, illud patuiſſe. Addit Coſſ. T. Manlio Torquato, C. Attilio Balbo II. (A. V. C. DXVIII.) iterum clauſum, ſed ſtatim (eodem anno) apertum denuo fuiſſe. Tertiam κλεῖσιν tribuit Auguſto poſt victum

M. Antonium, quod eſt dicere, anno IV. Olym. CLXXXVII. V. C. DCCXXIV. C. Octauio Caeſare quintum, Sexto Apuleio Coſſ. Atque hoc optime Plutarchus. Nam idem atteſtantur Liuius in primo rerum Romanarum, Paterculus Hiſtoriarum lib. II. cap. XXXVIII. Tranquillus libro II. cap. XXII. Florus lib. II. cap. III. et vltimi libri cap. vltimo: Oroſius lib. III. cap. VIII. lib. IV. cap. XII. lib. VI. cap. XX. atque alii paſſim. Neque vero praetermittendus Dio Caſſius, qui quam diſerte quartae Iani κλείσεως factae ab Auguſto poſt Cantabricam victoriam meminit iis verbis, quae poſtmodum afferemus; tertiae, quae auctorem eundem Caeſarem habuit victorem de Cleopatra Antonioque, tam expreſſam mentionem facit libro LI. actis A. V. C. DCCXXV. Πλεῖϛον δ' ὅμως ὑπὲρ πάντα τὰ ψηφισθέντα οἱ ὑπερήσθη, ὅτι τάς τε πύλας τὰς τοῦ Ἰανοῦ, ὡς καὶ πάντων σφίσι τῶν πολέμων πεπαυμένων αὐτοῖς, ἔκλεισαν.

Illud vero Plutarchus ait non recte, ſemel duntaxat Ianum cluſiſſe Auguſtum: non item illud recte, poſt Auguſtum ad ſua, vel Traiani tempora, clauſam Iani portam a quoquam alio non fuiſſe. Id enim haud dubie vult, cum quotiens Ianus clauſus ad aetatem vſque ſuam aggreſſus oſtendere, ternae κλείσεως ſolummodo meminit. Totidem alias vt minimum addere oportuit: duas eiuſdem Auguſti, Veſpaſiani vnam, et Neronis fortaſſis vnam aut plures.

Primum enim quod Auguſtus Ianum ter clauſerit, viri docti pridem notauerunt, et teſtibus locupletiſſimis non difficiliter hic aduerſus Plutarchum nos euincimus. Suetonius in Auguſti rebus cap. XXII. *Ianum Quirinum ſemel atque iterum a condita Vrbe ante memoriam ſuam clauſum, in multo breuiori temporis ſpatio, terra marique pace parta, ter clauſit.* Quem locum quidam nuper ſollicitare auſi, atque adeo *tertio*, corrigere, vt Suetonio et Plutarcho penitus conueniret, ſeipſi corrigendos aliis acutioribus Criticis praebuerunt. Clare namque vult Suetonius, vnicum Auguſtum in multo breuiori temporis ſpatio (in ſolo decennio) ſaepius clauſiſſe Ianum, quam omnes temporum retro actorum duces et Imperatores ab origine Vrbis ad eius principatum: hi ſcilicet bis, ter ille, hoc effecerunt. *Tertio* ſubſtitue, quis verborum Suetonii ſenſus ſupererit non plane ridiculus ac deſpuendus? Habet porro hic diligentiſſimus Hiſtoricus, e ſcriptoribus antiquis, qui pro ſe pugnent, et quod verbo dixit, fuſe perque partes teſtificentur. Nam Auguſtum nonum Conſulem, Syllano collega, V. C. anno DCCXXVIII. quartum Iani portas obſerauiſſe, cauſamque cluſurae huius bellum fuiſſe Cantabricum in Hiſpania feliciter confectum, ſicut tertiae, hoc eſt, prioris Auguſtaeae, Actiaca victoria fuerat ex Cleopatra et M. Antonio, docet Dio Cocceius libo III. et L. in IX. Auguſti Conſulatu extremo:

Αὔγουϛος

Αὔγυστος μὲν ταῦτά τε τοῖς πολέμοις (πρὸς τὺς Καντάβρυς) ἔπραξε, καὶ τὸ τῦ Ἰανῦ τεμένισμα ἀνοιχθὲν δι᾽ αὐτὺς ἔκλεισεν. Augustus bellis (aduersus Cantabros) *in hunc modum profligatis, Iani templum ob ea reseratum occlusit,* ὡς εἰρήνης ὔσης addit eius breuiator, παντελῦς τοῖς Ῥωμαίοις: *pace terra marique parta Romanis.* Testatur et Paulus Orosius lib. VI. cap. XXI. Historiarum: *Cantabricae victoriae hunc honorem Caesar detulit, vt tunc quoque belli portas claustro cohiberi iuberet. Ita tunc secundo per Caesarem, quarto post Vrbem conditam clausus est Ianus.*

Super Augustaeae Iani κλείσεως tertiae tempore eruditi Critici serram inter se reciprocant. In primo Electorum capite XX. Iustus Lipsius eam ad XI. Augusti Consulatum, hoc est, ad A. V. C. DCCXXX. refert, ex inscriptione cuiusdam lapidis, qui Emeritae Augustae in Hispania: *IMP. CAES. DIVI. FIL. AVGVSTVS. PONT. MAX. COS. XI. TRIBVNIC. POT. X. IMP. VIIII. ORBE. MARI. ET TERRA. PACATO. TEMPLO IANI CLVSO.* Sed fallitur Lipsius, vt est Casaubono recte animaduersum. Haud enim iste lapis indicat, quo anno Ianus ab Augusto clusus fuerit, sed tantum inter argumenta summae illius felicitatis templum Iani ab eo clusum ponit. Neque vero ipsi propterea Casaubono assentiar, eandem contendenti κλεῖσιν in nascentis Messiae tempora reiici oportere, tametsi ab eo stet pluribus vno locis Paulus Orosius, cuius haec verba statim initio Historiarum: *Quae Christi natiuitas fuit anno Imperii Caesaris Augusti* XLII. (mallem XLI. aut potius XL.) *cum facta pace cum Parthis, Iani portae clausae sunt, et bella toto orbe cessarunt.* Hoc quoque suadet fusissime libri III. cap. VIII. Et libro VI. cap. XXII. *A. V. C.* DCCLII. *C. Augustus ab Oriente in Occidentem, a Septentrione in Meridiem, ac per totum Oceani curriculum cunctis gentibus vna pace compositis, Iani portas tertio ipse tunc clausit.*

Sed ipsum bonum Orosium quam fugit ratio, qui clusuram illam refert ad tempus nati nostri Seruatoris, quam planum est, et ipse satis indicat, totis decem et septem annis priorem fuisse. Ait enim, *facta pace cum Parthis* Augustum eam indixisse. Florus idem clare conuincit in extrema Historia: *Parthi,* inquit, *quasi victoriae poeniteret, rapta, clade Crassiana, vltro signa retulere. Sic vbique cuncta atque continua totius generis humani aut pax fuit, aut pactio. Ausus que tandem Caesar Augustus septingentesimo ab Vrbe condita anno Ianum geminum claudere, bis ante se clausum, sub Numa Rege, et victa primum Carthagine.* Tametsi largiter, vides, errat ipse Florus, quod et duas priores Iani κλείσεις Augustaeas omiserit, vel potius illas cum hac tertia confuderit, (et sane breuissimo temporis tractu distinctae inter se fuerunt, vt properanti Epitomastae, nec ἀκριβείᾳ plurima sin-

 gula

gula ſecernenti fere videri et nominari vna queant) et anno ſeptingenteſimo tribuerit, in quem nulla ex tribus cluſuris, quae auctorem Auguſtum habuerunt, incidere potuit. Sed more ſuo numerum abſolutum ſiue rotundum poſuit, excurrentem triacontaeteridem, et amplius, vt mox patebit, facile neglexit. Nam Elias Vinetus, et magis multo Ioan. Camers, dum illuſtrare hunc Flori locum voluerunt, potius tenebras ei offuderunt. Dio quoque Caſſius in actis A. DCCXXXIV. libro LIV. tanquam non conceptis verbis loquitur, clauſum ab Auguſto Ianum, cum Phraates, Rex Parthorum, ſigna Romana, quae ipſe, Antonio pulſo, et eius pater Orodes, Craſſo oppreſſo, ceperant, ad Auguſtum remiſit. Scribit enim, ſacrificia eius rei cauſa indicta, templum Marti Vltori decretum, indeque perfectum. Auguſtum vero principem ouantem equo in Vrbem inuectum, arcu triumphali cohoneſtatum, denique οὐδὲν πολέμου τότε ἐφάψασθαι. Quod dicere quid aliud eſt, quam Iani portam occluſiſſe? Nam Ianus non patebat, niſi bellum eſſet, et hoc confecto ſtatim ac ſine mora obſerabatur. Itaque Dionem ibi pauculis verbis mutilatum, quibus illam κλεῖσιν ſignauerat, non abs re, puto, ſuſpicere.

Vt vt ſit, facta pace cum Parthis Ianum clauſit Auguſtus: igitur M. Apuleio, P. Silio Nerua Coſſ. A. V. C. DCCXXXIV. ex calculo Dionis, ſiue DCCXXXIII. vt noſtri Chronologi ſupputant; Igitur triennio poſterius, quam Lipſius crediderit, annis XVII. vel XVIII. priuſquam perſuaſum habuerit, vel potius habere nos voluerit Oroſius. Voluit enim, vt alibi aſſolet, hoc fuco Dominicum aduentum illuſtrare. Scilicet abſque illo eſſet, Ieſu Chriſti noſtri liberatoris κατάβασιν καὶ ἐνσάρκωσιν non homines, non angeli ſtuperent et nunc, et in ventura ſecula ſempiterna.

Neque vero tertium ab Auguſto clauſus Ianus, per annos multos et ad Varianam vſque cladem (haec in A. DCCLXII. incidit) vt vir doctus exiſtimat, manſit obſeratus: ſiquidem et anno, qui pacem Parthicam excepit, Cantabri iugo excuſſo ingentis et perdifficilis belli materiam ingentem praebuerunt, adeo vt in eos non mandauerit expeditionem, ſed ipſe ſumere neceſſe habuerit Auguſtus: et annis, qui proxime ſequuti ſunt, cum in aliis orbis terrae tractibus, tum in Germania arma mota eundem Auguſtum illuc pertraxerunt aduerſus Cheruſcos, Sueuos, Sicambros, Vſipetes, Tenctheros, Cattos, et Marcomannos, qui Romanos aliquammultos in ſuis terris deprehenſos crucibus damnauerant, exin Rheno tranſmiſſo, praedas ex Gallia egerant, Romanum Equitatum per inſidias circumuentum ceciderant, Lollium praefectum fugauerant, viginti centuriones cremauerant, vt fuſe narratur a Dione in actis A. A. DCCXXXV. DCCXXXVIII. DCCXXXIX. et ſequentium. Vide ſis et Florum lib. IV. cap. XII. Inepte dictum eidem Oroſio, et eius exſcriptori Paulo Diacono, Dacorum

rum commotione patuiſſe Iani fores. Ante illam ſiquidem bella praedicta effecerant, ne occluderentur. Sed illis tandem feliciter confectis, ibat quartum Iani portas clauſum Auguſtus, cum ecce Daci et Dalmatae ad arma denuo euocarunt A.V.C. DCCXLIII. Clare Dio in eius anni actis libro LIV. extremo: Ἐψηφίσθη μὲν οὖν τὸν Ἰανὸν τὸν Γεμινὸν, ὡς καὶ πεπαυμένων τῶν πολέμων (ἀνεῴχθη γὰρ) κλεισθῆναι. οὐ μέντοι καὶ ἐκλείσθη· οἵ τε γὰρ Δακοὶ τὸν Ἴστρον πεπηγότα διαβάντες, λείαν ἐκ τῆς Παννονίας ἀπετέμοντο, καὶ οἱ Δαλμάται πρὸς τὰς εἰσπράξεις τῶν χρημάτων ἐπανέστησαν. Et haec bella ſtatim alia ſubſequuta ſunt, vt nulla cauſa legitima claudendi Iani amplius exſtiterit ad vſque Veſpaſianum.

Sextum igitur poſt Vrbem conditam Ianum cluſit Veſpaſianus, ſe tertium et Cocceio Nerua Coſſ. anno poſt Chriſti σταύρωσιν XL. Paulus Oroſius lib. VII. cap. IX. *Qui continuo* (cum Tito Veſpaſianus poſt actum triumphum de Iudaeis) *omnibus bellis ac tumultibus domi foriſque compreſſis, pacem totius orbis pronunciauerunt, et Ianum geminum obſeratis cobiberi clauſtris, ſexto demum ipſi poſt Vrbem conditam cenſuerunt. Iure enim idem honos vltioni paſſionis Domini impenſus eſt, qui etiam natiuitati* (falſum hoc poſtremum, vt dixi modo) *fuerat attributus.* Bene ac proprie *ſexto*. Nam Rege Numa ſemel, iterum Coſſ. Attilio Manlioque; ter ſub Auguſto, ſexto denique his principibus. Etſi *ſeptimo*, vel forte *vndecimo*, nullo magno errore ſcribere potuiſſet. Diſcimus enim ex nummis Neronis, qui adhuc circumferuntur cum hoc Epigrammate, Onuphrio Panuinio teſte in ſuo Faſtorum Conſularium: PACE POP. ROM. TERRA MARIQVE PARTA. QVINCT. IANVM CLAVSIT: ex his, inquam, nummis euidenter primi colligimus, eum toties Iani portam clauſiſſe, quoties ante ſe ab Vrbe condita clauſum compererat, id eſt, quinquies: quod vecors ille princeps, opinor, voluit, vt eo pacto vnus omnes temporis anteacti principes in bellis et pace ad arbitrium conficiendis adaequaſſe videretur. Nam illud *Quinct.* ſiue *quinctum* referri ad Auguſtum et alios, qui ante Numam Ianum clauſerunt, vetant, quae ſupra dicta ſunt, et ex quibus non quater, ſed quinquies Ianum eſſe clauſum abunde cognoſcitur, priuſquam Nero ad Imperii gubernacula admoueretur. Hinc magna lux Suetonio, vel potius tenebrae diſcuſſae, quas Laeuinus Torrentius, et Iuſtus Lipſius, viri et rerum et memoriae non indiligentes, ei obduxerunt, dum ad hunc eius locum, certe clariſſimum, nimiſquam ſunt ipſi hallucinati: *Ianum geminum clauſit* (Nero) *tam nullo, quam reſiduo bello.* Haec enim verba cap. XIV. lib. VI. vtrinque paragrapho ſecerni ab aliis, quae antecedunt et ſubſequuntur, debent, et manifeſtiſſimo indicio ſunt, a Nerone ſaepius clauſum eſſe Ianum, id eſt, quinquies, vt nummi explicant. Negat Torrentius, diſtrahenda haec verba

verba ab iis, quae praecedunt, et legendum existimat: *Ob quae Imperator consalutatus, laurea in Capitolium lata, Ianum geminum clausit,* etc. et putat videri Neronem voluisse illa Tiridatis ostentatione, quam narrat Historicus, terrarum orbem, tanquam nullo residuo bello, pacauisse. Quamobrem corrigit contra omnium codicum fidem, et vna cum eo Lipsius capite VIII. lib. II. Antiquarum, *Ianum geminum clausit tanquam nullo residuo bello.* Nos argutias et ingenium laudamus, sed antiquam lectionem retinemus iis rationibus, quae dictae sunt. Vult, quod nos, elegans Casaubonus, nisi quod voci *Ianum* virgulam tantum praefigendam censet: post vocem vero *clausit*, bina puncta suffigenda: et omnino ita legendum: *ob quae Imp. consal. laurea in Capitol. lata, Ianum geminum clausit: clausit enim tam nullo, quam residuo bello.* Vt narret Suetonius, Neronem ob aduentum Tiridatis, Ianum clausisse, idque saepe alias fecisse non meliore causa, neque bellis omnino compositis.

Haec porro cum sint, non iniuria κλείσεων istiusmodi rationem nullam sibi habendam putauit Orosius, et sextum a Vespasiano aedem Iani clausam prodidit, quasi ab Augusto ad hunc principem nemo id praestitisset. Hoc ante illum sane fecerat excellens, et vbique serius auctor, Corn. Tacitus, in aliquo ex iis libris, qui hodie magno nostro malo desiderantur. Scripserat enim: *Sene Augusto Ianus patefactus, dum apud extremos* (aliter *extimos*) *terrarum terminos nouae gentes saepe ex vsu, et aliquando cum damno quaeruntur, vsque ad Vespasiani durauit Imperium.* Clare negat, Ianum a quoquam clausum (intellige veris caussis et legitimis) post Augustum ad Imperium Vespasiani: et rationem subiicit, quia quae tempora intercurrerunt, aduersus has et illas gentes bella semper aliqua bellanda habuerunt. Quem Taciti locum naufragio subduxere Paulus Orosius, et Historiae Miscellae auctor (siue Paulus Diaconus, siue Theophanes is sit) lib. VII. cap. XX. Qui etiam, vt solet, ipsius Orosii verbis triplicem illam Iani clusuram factam ab Augusto commemorat; primam quidem libri eiusdem septimi cap. XI. alteram cap. XIII. tertiam cap. XVIII. Vide Lipsium cap. IIX. lib. II. Antiquarum lectionum, et Casaubonum Animaduers. in Augustum Suetonii. Nubeculam praedictis inducit illa vox *sene*, si modo Taciti sit, non potius ab Orosio addita, vt firmaret, quae ante dixit, nascente Christo clausum ab Augusto Ianum; tum enim senex reuera fuit Augustus, et sexagenarius. Annum IV. vel V. et XL. vix dum agebat, quo tempore clausum ab eo Ianum quinto supra notauimus. Sed etiam hac aetate potuit aggregari iis senibus, quos libro V. extremo ὑγιεινῶν, Galenus nominat ὠμογέροντας, id est, *virentes* et *crudos senes*, quos etiam προβεβηκότας, e Graecis quidam appellant: etsi non vnus ex iis fuerit, quos in vltima senectute positos idem

idem nobilissimus scriptor Galenus ibidem πεμπέλυς vocat, quasi *mittendos iamiam in Orcum*, τυμβογέροντας non inuenuste quoque Graece dixeris: Latini veteres *depontanos* dixissent: *silicernia* Plautus, vel decrepitos, hoc est, interprete Nonio, aetate ita confectos, vt dubium sit, viuantne, an mortui sint. Accedit, quod ex Auicennae opinione, prima primi, cap. De complexionibus, annus quintus et tricesimus initium facit senectutis.

Qui septimum iure ac proprie Ianum clauserit, Marcus Aurelius nominari potest, auctore cognomine Aurelio Victore libro de Caesaribus, cap. XXVII. *Gordianus in Persas profectus est, cum prius Iani aedes, quas Marcus clauserat, patentes more veterum fecisset.* etsi de Marco id solus Victor tradiderit. De Gordiano vero, scilicet tertio, et cui delatum imperium A. V. C. DCCCCXCII. legimus, eadem, quae Aurelius, nimis multi scripserunt. Eutropius libro IX. in rerum Gordiani huius breuiario: *Gordianus, admodum puer, Ianum geminum aperuit: et ad Orientem profectus, Parthis bellum intulit.* Iulius Capitolinus in eius vita cap. XXVI. *Praetextato et Attico Coss.* (A. V. DCCCCXCV.) *Gordianus aperto Iano gemino, quod signum erat indicti belli, profectus est contra Persas cum exercitu ingenti.* Iornandes libro de Regnorum successione, capite LXXXI. *Gordianus Ianum geminum aperiens ad Orientem profectus, Parthis intulit bellum.* Theophanes auctor Historiae Miscellae, quae Paulo Diacono falso adscribitur, lib. X. cap. XXVII. *Gordianus Iani gemini portas aperuit, quas vtrum post Vespasianum et Titum apertas constet, neminem scripsisse memini.* At enim post Vespasianum et Titum apertas fuisse constat, si clausas a Marco vere ante scripsit Aurelius, et ex eo id accipere potuit Theophanes, qui quadringentis circiter annis Historiam suam posterius concinnauit, vt alibi ostendimus. Fere itaque incessit suspicio esse, merum glossema in Aurelio, *quas Marcus clauserat*, aut pro *Marco*, nomen alicuius alius principis reponendum: idque praecipue, quia Marco Imperante nouis pene semper motibus concussum Imperium constat, eumque in medio belli ardore, dum ad illud se accingeret, morte praeuentum obiisse. Sed haec curatius aliis expendenda vltro relinquimus. Tantum libet addere, antiquam illam Iani claudendi, aperiendique consuetudinem non facile Romanos siuisse aboleri, quam etiam Christiani Principes quidam retinuerunt, siquidem non fallit Ammianus Marcellinus lib. XVI. cap. XV. in actis Constantii Imperatoris, qui Constantino Magno patre ortus, eum in Imperio excepit vna cum fratribus A. V. C. MLXXXVIII. his vero sublatis, ad eum summa rerum peruenit A. MCI. exacto inde triennio, siue anno reparatae salutis CCCLIII. collatis cum Magnentio tyranno signis, ac ingente victoria potitus, Iani templum conclusit, ait Ammianus: *Haec dum per Eoas partes et*

Gallias pro captu temporum disponuntur, Conſtantius concluſo Iani templo, ſtratiſque hoſtibus cunctis, Romam geſtiebat viſere poſt Magnentii exitium, abſque nomine, ex ſanguine Romano triumphaturus.

Porro, vt omnia dicam, errandi occaſionem ſuper Iani portis ab Auguſto clauſis Plutarcho T. Liuius et Velleius Paterculus, opinor, ampliſſimam fecerunt. Scribit Velleius in II. Hiſtoriarum cap. XXXVIII. *Immane bellicae ciuitatis argumentum, quod ſemel ſub Regibus, iterum T. Manlio Coſ. tertio Auguſto principe, Ianus Geminus clauſus dedit. Tertio* dictum manifeſto errore, pro *ter.* Niſi quis Criticus e mitioribus reſpondeat, non conſilium fuiſſe Velleio, praeſertim feſtinanti, vt ſolent, qui ſcribunt Epitomas, recenſere ſigillatim, quoties Ianum clauſerit Auguſtus, ſed ſolummodo curſim exprimere, quibus temporibus et Principibus ſit ipſe Ianus clauſus, ſub Numa videlicet, Manlio, et Auguſto. Sin autem ad T. Liuium reſpexit, vt putat Iuſtus Lipſius, nec aliud, quam quod ipſe, ſignare in mente habuit, largiter peccauit. In primo Annalium ita Liuius: *Bis deinde poſt Numae tempora Ianus clauſus fuit: ſemel T. Manlio Coſ. poſt Punicum primum perfectum bellum: iterum quod noſtrae aetati dii dederunt, vt videremus, poſt bellum Actiacum ab Imperatore Caeſare Auguſto, pace terra marique parta.* Haec enim cum ſcriberet T. Liuius, cum, inquam, ſuam rerum Romanarum Hiſtoriam ordiretur, non plus ſemel Auguſtus Ianum clauſerat, nondum ceſſerat eius armis Cantabria, Parthi ſigna nondum remiſerant, quae duarum κλείσεων poſteriorum cauſſae fuerunt, vt ante diximus. Lege cap. XX. lib. I. Elect. Iuſti Lipſii. At Velleius, qui amicitia Tiberii floruit, eas ſcire debuit; neſcio, an accurate et diſtincte colligere, Caeſarum familiae vſque eo addictus, et aulae mancipium agens libentiſſime, quoties datur occaſio. Eſt igitur ſuſpicio, ad Liuii locum oculos nimis intentos Velleium habuiſſe, ſicut habuiſſe Plutarchum ad Velleianum, et Liuianum praecipue, nimis apparet, nec non et alios imi ſubſellii ſcriptores, Florum in extrema Hiſtoria, Victorem de viris illuſtribus, cap. LXXIX. et cap. I. de Caeſaribus, Iornandem de Regnorum et temporum ſucceſſione, cap. LXVI. qui omnes Ianum ab Auguſto plus ſemel occluſum tradere aduerſus eos primae notae Hiſtoricos nefas duxerunt. Nam in Hiſtoricis perſaepe id ipſum accidiſſe obſeruamus, quod de primis Philoſophis notat in illo ſuo eruditiſſimo dialogo cum Tryphone ſtatim initio ſanctiſſimus martyr Iuſtinus, vt ſcilicet priorum veſtigia poſteriores ſecuri examinis, ac nihil de inquirenda veritate ſolliciti, auide ſequerentur. Συνέβη, inquit, *τοῖς πρώτοις ἁψαμένοις αὐτῆς (φιλοσοφίας) καὶ διὰ τοῦτο ἐνδόξοις γενομένοις ἀκολουθῆσαι τοὺς ἔπειτα, μηδὲν ἐξετάσαντας ἀληθείας πέρι, καταπλαγέντας δὲ μόνον τὴν καρτερίαν αὐτῶν καὶ τὴν ἐγκράτειαν, καὶ τὸ ξένον*

τῶν

τῶν λόγων, ταῦτα ἀληθῆ νομίσαι, ἃ παρὰ τοῦ διδασκάλου ἕκαστος ἔμαθε. Quod querimur, de hoc eodem cum primis Hiſtoriarum ſcriptoribus iam aetate ſua expoſtulauit Thucydides, cum alibi ſaepe, tum I. libro de bello Peloponneſiaco, his verbis: οἱ ἄνθρωποι τὰς ἀκοὰς τῶν προγεγενημένων, καὶ ἢν ἐπιχώρια σφίσιν ᾖ, ὁμοίως ἀβασανίστως παρ' ἀλλήλων δέχονται. Poſſumus fere dicere, Hiſtoricis euenire, quod de capellis memorant: e quibus vna ſi herbam Eryngium appellatam ſemel ore prehenderit, ipſa primum, mox totus grex pariter ſubſiſtit, non deceſſurus, donec adueniens paſtor id noxii graminis excuſſerit, vt noſter refert in libro περὶ τοῦ, ὅτι, etc. p. DCCLXXVI. f. Caeterum poſſis hic vſurpare, quod olim D. Hieronymo, alia tametſi mente, ſcriptum diuinitus: *Peccantium multitudo non parit errori patrocinium.*

ANIMADVERSIO IX.

Non eſſe verum, quod vult Plutarchus, nihil creditores fuiſſe laeſos lege Solonis, qua monetae pondus imminutum. Vulgatos Plutarchi codices mendoſe in Minam veterem LXXIII. *drachmas imputare. Mina vetus Soloniae* ἰσοστάσιος, *non* ἰσάριθμος. *Drachmae veteris ad nouam ſeſquitertia proportio. Manutius et Othomanus reprehenſi. Emendata verſio Amioti. Eiuſdem lapſus ingens in voce* ὅρος. *Mos veterum Graecorum in notis vel indicibus agro vel domui oppigneratae praefigendis. Tales indices* ὅροι *dicti.* ὁρίζεσθαι, ἀφορίζεσθαι, προορίζεσθαι.

In Solone pag. 344. vlt.

Ἑκατὸν γὰρ ἐποίησε δραχμῶν τὴν μνᾶν, πρότερον, ἑβδομήκοντα καὶ τριῶν οὖσαν· ὥστ' ἀριθμῷ μὲν ἴσον, δυνάμει δὲ ἔλαττον ἀποδιδόντων, ὠφελεῖσθαι τοὺς ἐκτίνοντας μεγάλα, μηδὲν δὲ βλάπτεσθαι τοὺς κομιζομένους. Duo errores: alter exſcriptoris, ſiue librarii, alter Plutarchi. Plutarchi quidem, μηδὲν βλάπτεσθαι τοὺς κομιζομένους affirmantis. Nam etſi primo quidem adſpectu, et in ſpeciem creditores non laedi viderentur, quia drachmas eodem numero, qui Syngrapha ferebatur, eademque qualitate ſiue puritate, nec non et extrinſeca eadem bonitate, (vt artis vocabula vſurpem) hoc eſt, eadem indicatura vel aeſtimatione a debitoribus accipiebant: in hoc tamen fraudem ſiue damnum pati eos oportuit, quia pondus ſiue quantitas imminuta, leuioreſque, quam dederant, drachmae iis reſtitutae. Librarii, (nec enim Plutarcho tam craſſum errorem facile adſcripſerim) minam veterem drachmarum ἑβδομήκοντα καὶ τριῶν fuiſſe ſcribentis. Auctor enim dixerat, aut certe dicere debuerat, ἑβδομήκοντα καὶ πέντε. Quam enim certum eſt, Atticam minam recentem, id eſt, Soloninam, centenum fuiſſe drachmarum; veterem, et quae ante Solonem in vſu, quinas et ſeptuagenas duntaxat habuiſſe, tam confeſſum exploratumque habemus. Priſcianus Grammaticus Caeſa-

Caeſarienſis, ſi modo eius libri auctor ille ſit, qui de ponderibus et menſuris circumfertur: *Mina Attica* (vetus) *ſeptuaginta quinque drachmae.* Remnius Fannius Medicus initio carminis ſui de ponderibus, de eadem: — *Ter quinque hanc denique drachmis, Et ter vicenis tradunt explerier vnam.* Idem poſt paulo, de noua primum, et a Solone inducta, de vetere deinde ita loquitur: *Accipe praeterea, patrio quam nomine Graii* Μνᾶν *vocitant, noſtrique minam dixere priores. Centum hae ſunt drachmae: quod ſi decerpſeris illis Quattuor, efficies hanc noſtram* (Italicam) *denique libram: Attica quae fiet, ſi quartam demſeris hinc,* Μνᾶ. Hoc ait: ſi ex centum drachmis, quae Minam nouam conſtituunt, demſeris viginti quinque, quartam centenarii numeri partem, ſupererunt ſeptuaginta quinque drachmae, quae Mina vetus ſunt. Ita factum, vt Mina vetus nouae ἰσοδύναμος eſſet, καὶ ἰσοστάσιος, non ἰσάριθμος: vel, vt idem valor ac pondus eſſet nouae minae c. drachmarum, quod antea veteris fuerat, quum eſſet LXXV. drachmarum. Nam lege Solonis drachmae pondus ſolido quadrante imminutum. Hoc artis Magiſtri dicerent, ad drachmam veterem Solonina epitriton, vel ſupertertiam proportionem habuit: habuit et mina poſterior ad priorem, ſi numerus drachmarum in vtraque ſolum attendatur. Qui Talentum Atticum duplex faciunt, vetus et nouum, ſiue maius et minus, ita vt in illud Minas octoginta, in hoc ſexaginta imputent, eandem inter vtrumque rationem ſiue analogiam conſtituunt. Sed eſt ingens ſuper ea Talenti Attici diuiſione inter eruditos diſſenſus, qui etiam in dies plus pluſque gliſcit. De Mina, quae nos, eadem omnes dicunt, niſi quod Aldus Manutius, libro de quaeſitis per epiſtolam, nunquam variatum eſſe in Mina drachmarum numerum, ſed centenum ſemper eam fuiſſe; idque inter omnes conuenire affirmate prodidit. Quam ſapienter, infer ex antedictis. Neque feliciore Mercurio Ant. Hottomannus hic ἀντὶ ἑβδομήκοντα τριῶν, ἑβδομήκοντα δυοῖν legit, vt nimis apparet.

Caeterum exſcriptorem potius, quam Plutarchum, accuſandum dixi, quia comperi, procliuem eſſe lapſum τοῦ OE in OΓ. quibus notis Arithmeticis primum eam ab auctore ſummam expreſſam mihi ſit credibile. Quod item in vernacula interpretatione locus hic ita conuerſus legitur: *Ceux qui avoient à rendre groſſe ſomme de deniers. venoient à payer en eſtimation & valeur autant comme ils devoient, & non pas autant en nombre de pieces:* cum Graeca ita plane vertendum doceant: *venoient à payer en nombre de pieces autant comme ils devoient, & non pas autant en valeur,* c'eſt à dire en poids ou quantité, ou bonté intrinſeque; abſit eleganti Amioto id potius imputauerim, quam librariis et impreſſoribus, quibus res cum verbis inuertere, et ſumma miſcere imis, familiare eſſe nimiſquam liquet experimento.

Quod

Quod autem (id enim per occaſionem obſeruare pretium operae ſit) poſtmodum in eadem pagina, iſta Plutarchi de Solone: Σεμνύνεται γὰρ ἐν τούτοις, ὅτι τῆς τε προϋποκειμένης γῆς ὅρους ἀνεῖλε πανταχῇ πεπηγότας, in hanc ſententiam extulit Amiotus: *Car il ſe vante en ces vers, d'avoir oſté toutes les bornes, qui paravant faiſoient les ſeparations des heritages en tout le territoire de l'Attique:* Immane quantum ab eo, quod voluit Plutarchus, deflexit, atque haud ſcio, an in vllo alio loco putidius acutiſſimo et elegantiſſimo interpreti Amioto mens et manus exerrauerit. Suadet enim haec verſio, et ipſe credidit, velle Plutarchum dicere, Solonem, quum σεισάχθειαν induceret, ſublatis agrorum terminis, omne ſolum Atticum commune feciſſe vniuerſis Athenienſibus, aut, ſi vis, Lycurgi exemplo, terras omnes in medio poſitas aequis in ſingulos portionibus diuiſiſſe. *Lycurgi exemplo* dixi, quo auctore tribus ferme ante Solonem ſeculis abierat vniuerſa terra Laconica in ſortium IX. et XXX. millia: in IX. millia vrbanus ager: paganicus et municipalis in triplo et amplius maiorem numerum; aequalem ſingulis portionem adeptis, et quae viro frumenti medimnos LXX. foeminae XII. annuatim ferret. Qua de re viſe Plutarchum in eius vita pag. 95.

Id autem de Solone tantum abeſt vt dicere voluerit Hiſtoricus, vt planis ac diſertis verbis in ſequentis paginae principio narret, Solonem conſilium hoc ſuum communicauiſſe cum amicis, videlicet ὅτι γῆν οὐ μέλλει κινεῖν, *non moturum ſe agros*: ſed impetum cepiſſe alienum aes eximendi debitoribus, qui cum antea ſoluendo non eſſent, ſuos creditoribus agros oppignerauerant. Hoc autem facere, erat profecto τῆς προϋποκειμένης γῆς ὅρους ἀναιρεῖν, *terrae antea oppigneratae indices tollere.* Moris namque fuit apud veteres Graecos, vt creditores domum ſiue agrum obligatum ſibi et datum pignori a debitoribus, notis quibuſdam ſiue indicibus praefigerent: vnde agrum iſtiuſmodi ſiue domum non eſſe plane ab omni reatu debendi liberam, ſed obnoxiam et oppigneratam in promtu erat vnicuique cognoſcere. Atque id genus indices ſiue notas ὅρους appellabant. Suidas in voce ὅρος: οὕτως ἐκάλουν οἱ Ἀττικοὶ τὰ ὑπόντα (ἐπόντα malim) ταῖς ὑποκειμέναις οἰκίαις καὶ χωρίοις γράμματα, ἃ ἐδήλουν, ὅτι ὑπόκειται δανειστῇ· οὕτω Δημοσθένης καὶ Μένανδρος. *Ita vocabant Attici libellos in aedibus et agris oppigneratis (hypothequés* vernacule dicimus) *poſitos ac affixos, qui eos creditori eſſe pignori datos indicabant. Quo ſenſu Demoſthenes et Menander* Ὅρον *vſurparunt.* Haec eadem fere verbatim Valer. Harpocration Rhetor Alexandrinus in Lexico habet, ad id vocabulum, Ὅρος. Etymologicum Magnum: Ὅρος ἐστὶ σανίδιον ἐπιτιθέμενον ταῖς οἰκίαις καὶ τοῖς χωρίοις ἐκείνοις πηγνύμενον τοῖς ἐνεχυριαζομένοις. Atque hoc ſenſu cum alii auctores elegantiſſimi, tum eloquentiae pater ac norma dicendi Demoſthenes,

nes, vocem hanc, vt ante monebat Suidas, amat vſurpare. Locum adſcribam eximium ex oratione II. κατὰ Ὀνήτορος, ſtatim principio: Ἔφη τὴν προῖκα ὀγδοήκοντα μνᾶς δεδωκέναι, καὶ τίθησιν Ὅρους ἐπὶ μὲν τὴν οἰκίαν δισχιλίων, ἐπὶ δὲ τὸ χωρίον ταλάντου. *In dotem octogenas ſe Minas, vel octona millia drachmarum dediſſe dixit: et adpoſitis indicibus ſignificat in pignus ſe cepiſſe, domum quidem, vicenum Minarum, vel bis mille drachmarum; praedium vero, minarum ſexagenum, vel ſenum millium drachmarum,* vno verbo *talenti.* Eadem in oratione poſt paulum: τοὺς ὅρους ἀπὸ τῆς οἰκίας ἀφαιρεῖ: *pignoris indices tollit ab aedibus.* Et mox: Καίτοι δῆλον, ὅτι, τοὺς ἐπὶ τῆς οἰκίας ὅρους εἰ δικαίως ἔθηκε, καὶ ὄντας ἀληθεῖς, δικαίως καὶ τοὺς ἐπὶ τοῦ χωρίου τέθεικεν. Deinde: Αὐτὸς γὰρ ἀνεῖλε τοὺς ὅρους. Ad calcem eiuſdem orationis: συστῆσαι φῆς ὅρους, σὸν εἶναι τὸ χωρίον; In oratione πρὸς Σπουδίαν ſub initium: Καὶ τελευτῶν διέθετο ὅρους ἐπιστῆναι χιλίων δραχμῶν ἐμοὶ τῆς προικὸς ἐπὶ τὴν οἰκίαν. Et aliquanto inferius: περὶ μὲν γὰρ τῆς οἰκίας εἴ φησιν ὑπ' ἐμοῦ πεισθέντα Πολύευκτον προστάξαι τοὺς ὅρους στῆσαι τῶν χιλίων. Ab his cauſſis ὁρίζεσθαι, ἀφορίζεσθαι, προορίζεσθαι, pro *dare in pignus*, idem princeps orator dixit. Contra Onetorem II. Oratione: Δῆλον τοίνυν, ὅτι δισχιλίων μὲν ὡρισμένος τὴν οἰκίαν, ταλάντου δὲ χωρίον. Poſt non longe: τί γὰρ βουλόμενος δισχιλίων προωρίσω τὴν οἰκίαν; Idem alio loco; ὅσοις αὐτοῦ ἡ οὐσία ἀφωρισμένη ἦν. Eſt igitur Amioti hallucinatio vix ferenda, cui aliquot alias mihi haud nuper notatas libenter ſubnecterem, ſi facere non eſſet religio, quod deſultores ſolent; hoc eſt, a Plutarcho in eius interpretes ſi non pigeret incurrere.

ANIMADVERSIO X.

Aſſem ex argento fuiſſe, in Plutarcho mendoſe legi. Addita κατ' ἐκβολὴν *et ſaltuatim paucula, quae Plutarchum et rem nummariam illuſtrant. Aſſium pondus et ratio ad denarios.* Ἀσσάριον, Σηστέρτιον, Δηνάριον. *Denarius aeris. Antoniniani aurei. Aurelianei argentei. Philippei aerei. Lucae* δηνάρια δύο. *Marci* λεπτὰ δύο. *Denarius et Solidus Francorum vetus, hodiernus. Alia vellicatim.*

In CAMILLO, pagina 525. I.

Ὦφλε (Κάμιλλος) τὴν δίκην ἐρήμην τίμημα μυρίων καὶ πεντακισχιλίων ἀσσαρίων ἔχουσαν, ὃ γίνεται πρὸς ἀργυρίου λόγον, χίλιαι δραχμαὶ καὶ πεντακόσιαι. ἀσσάριον γὰρ ἦν τὸ ἀργύριον, καὶ τὸ δεκάχαλκον οὕτως ἐκαλεῖτο δηνάριον. Aeris vel aſſium quindena millia, denarium vel drachmarum ſeſquimillenum ἀντάξια recte facit Plutarchus. Etſi neque Camilli temporibus, neque plus centenis vicenis poſt annis nummi ex argento aliqui, nedum denarii Romani fuerint, cum quibus illi aerei permutarentur. Nam Camillus in exilium abiit A. V. C. CCCLXIII. vt conſtat, et argenteus nummus cudi Romae coeptus A. V. C. CCCLXXXV. qui ante primum bellum Puni-

Punicum quintus fuit, Q. Ogulino Gallo, C. Fabio Pictore Coss. ex Plinio, sed emendato, libro XXXIII. cap. III. Zonara II. Annalium, et aliis. Est igitur hic loquutus noster προληπτικῶς. Deinde rationem habuit proportionis, quae aes inter et argentum prima Romae placuit, et ex qua deni aeris vel asses, qui primum librales, id est, vnciarum duodenum; sextantarii deinde, vel vnciarum duum fuerunt, in singulos denarios imputati sunt: id quod obtinuit ad vsque annum DXXXV. quo et vnciales vel vnciae vnius facti sunt asses, et eam ad denarium rationem habere coeperunt, quae est vnius ad sexdecim: hoc est, senis denis assibus eius ponderis, denarius, qui septies in argenti vncia fuit, est aestimatus. Septem et viginti post annis adhuc imminuti sunt asses, et semunciales solum fuerunt, neque tamen illam ad denarium analogiam senamdenariam amiserunt. Nisi quod circiter Augusti principatum duodecies in vno denario as esse coepit, id est, duodenis assibus vnus denarius valuit. Post paulo, et sub mediis Imperatoribus, quartam duntaxat vnius vnciae partem asses appenderunt, et denuo in argenteum denarium, drachmae Atticae tunc ἰσοστάσιον, senideni sunt assignati. Horum quadrantes etiam interdum asses dictos esse ab auctoribus accipimus, quales IV. et LX. vnius denarii, vel drachmae, pretium habuerunt: et tales omnino concipiendi veniunt, quoties apud quosdam scriptores, Assium LX. fuisse denarium, et assem sexagesimam fuisse vnius denarii Romani partem legimus. Nec obstat, quod LXIV. istius generis asses denarius collegerit: tum enim, vt fere alibi πλατυκῶς et rotunde, non ἀκριβῶς, ipsi loqui voluerunt. Haec raptim, et ὡς ἐν παρόδῳ notata voluimus, fusissime a viris doctis pridem et variis occasionibus explicata; partim vt lectorum curiositati aliqua ex parte indulgeamus, partim vt tyrones ab istis Plutarchi verbis in errorem induci se minime patiantur.

Quod autem sequitur, ἀσσάριον εἶναι τὸ ἀργύριον, mendum est manifestissimum, vt ante nos monuit Scaliger, cui et manifestissimam medicinam minima mutatione, vniusque literulae vel denariae notae additione facias: scribendum enim: Ἀσσαρίων γὰρ ι ἦν τὸ ἀργύριον: *Assium* vel *Assariorum* X. *erat argenteus denarius. erat* recte, vt patet ex supra dictis. Assarium autem intellige nummarium, non στατικὸν et ponderale. Tum enim duarum drachmarum est; et eius duplum, Dupondium, quatuor, vt docet Cleopatra in Cosmeticis: Ἀσσάριον ἔχει δραχμὰς β′. Δυπόντιον δὲ ὁμοίως ἄγει δραχμὰς δ′. *Assarium pendit drachmas duas: Dupondium similiter trahit drachmas quatuor;* intellige itidem στατικὰς, et pondus, non aliquem nummum declarantes. Assarium itaque ambigui significatus: Assarius non item; semper enim de nummo κατηγορεῖται. At Graeci neutro genere semper vsurpant, siue de nummo, siue de pondere dicatur, τὸ Ἀσσάριον. Sic denarius et Sester-

tius

tius nummi, ab iisdem τὸ δηνάριον, τὸ σηστέρτιον nominantur. Quanquam et σηστέρτια numero plurium illis sunt idem, quod sestertia Latinis, hoc est, mille nummi sestertii. Patet ex loco Fabii Plutarchici, quem infra lustramus et corrigimus. Vide Iosephi Scal. Dissertationem de Re Nummaria.

Huc tanquam symbolam alia quaedam conferimus, quae non omnibus obuia sunt. Denarius nisi aetati Plutarchi, at saltem non ita magno post interuallo ἀντὶ τοῦ χαλκισμοῦ, *pro exigua stipe*, vt hodie in Gallia, fuit vsurpatus. Valeriani certe temporibus, hoc est, sesquialtero nati Christi Domini seculo, hunc ipsius denarii vsum maxime receptum fuisse scimus ex Flauio Vopisco, apud quem in Aureliani vita, capite nono extremo, scribit Imperator Valerianus ad Albinum praefectum Vrbis: *Decernes Aureliano ad sumtus aureos Antoninianos diurnos binos, argenteos Philippeos minutulos quinquagenos, aeris denarios centum. Antoniniani aurei* Antonini iussu primum conflati certo quodam pondere atque bonitate fuerant, quales cum recepti semel placuissent, retenti sunt ab insecutis principibus simul cum appellatione, excepto duntaxat, quod vultum et nomen, qui postea formati sunt, non Antonini, sed eius Imperatoris, qui formari iussisset, referebant. De *Philippeis argenteis* idem licet existimare, nec non et de Philippeis aereis et argenteis Aurelianeis; de quibus mentio apud eundem Vopiscum in Probo: *Huic igitur dari iubebis* (verba sunt eiusdem Valeriani Augusti ad Muluium Gallicanum praefectum praetorio) *aureos Antoninianos centum, argenteos Aurelianeos mille, aereos Philippeos decem millia.* Illi aurei, aliique omnium ferme Imperatorum vsque ad Principes Christianos didrachmales, puto, fuerunt, hoc est, singuli nostrorum binorum Solatorum, vel aurei gemini Castiliani (duplum Pistoletum vulgus appellat) pondus et temperaturam habuerunt. Eos quini viceni minutuli argentei Philippei, vel Aurelianei, proportione sesquiduodecupla, vt apparet, aequauerunt: hi siquidem fuere drachmales, id est, aureis dimidio leuiores, vel granorum Romanorum LXIII. qui est modus drachmae Atticae, nostri aurei Solati, Castiliani Pistoleti simpli, et Regalis Hispanici, siue Castiliani, nisi quod hic minus vno granulo appendit. Graeci ἀργύρια λεπτὰ vocant, eoque λεπτὸν, sicut et δραχμή, ab Hesychio dicitur ἑξακισχιλιοστὸν ταλάντου, *pars sexmillesima Talenti Attici vnius.* Sic et λεπτὸν saepe ἀντὶ δραχμῆς, et minutum, aut minutulum, vel minutulum argenteum pro denario positum sub aetatis mediae principibus, homines eruditi recte nuper ostenderunt. *Aereos Philippeos* aut *aeris denarios* quod attinet, video esse, qui singulos illos vnciae pondus obtinuisse, quaternos argenteo minutulo, centenos aureo antedicto respondisse contendunt. Quod vt verum aliquo tempore fuisse nihil dubito, sic haudquaquam servatum

vatum ſemper eſſe, planum habeo, vel ex eorum inſpectione, qui adhuc plurimi ex aere denarii circumferuntur, et mox exempli appoſitione clarum facio. Eos obſeruatur dictos aliquando, *denarios* ἁπλῶς, interdum *aereos* vel *aera*, *folles*, *follaerales*, *ſeſtertios* vel *ſeſtertios aeris*: quibus et aliis eiuſdemmodi vocibus, nullo fere diſcrimine, auctores citimae vetuſtatis abutuntur. Itaque S. Ambroſius δύο δηνάρια, de quibus mentio apud Lucam cap. x. verſ. 35. *aera duo* Latine paſſim reddidit. Exhortat. ad Virgines ſub finem: *Ad hominis ſanitatem ille Samaritanus duo aera ſtabulario dedit, quibus vlcera curaret illius a latronibus vulnerati.* Epiſtola LXXVI. ad Studium: *Iſta ſunt duo aera, quae Samaritanus ille Euangelicus ad eius curanda vulnera, qui incidit in latrones, ſtabulario dereliquit.* Sed in hoc fallere, atque ab Euangelica ſententia abire nonnihil videtur, quod aereos iam Lucae aut potius Chriſti Seruatoris temporibus denarios fuiſſe innuit, nec alios a pio illo Samaritano in aegroti et ſaucii alimoniam atque curationem erogatos: cuius tamen eximium σπλαγχνισμὸν et munificentiam Dominus depraedicat, nec ſane alios intelligere denarios poteſt, quam qui ea aetate vſitati erant, omnes ex argento, aereis multis oblocabiles. Nihil ambigo, quin ex aeui ſui et Dominici vel Auguſtaei ratione Ambroſio mens et manus aberrauerit.

Quod autem aeui poſterioris denarii de ſtipe minutiſſima, et longe tenuiore, quam volunt, qui quaternos illos Atticae drachmae ſiue minuto argenteo faciunt ἰσοδυνάμους, fuerint aliquando vſurpati, ſic videatur aliquis bene poſſe demonſtrare. In Euangelio ſecundum Marcum XII. 42. Καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχὴ ἔβαλε λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κοδράντης. Λεπτὰ χαλκία, *minuta ex aere*, vel aereola non dubie intelligenda veniunt, qualia octona vnus obolus, duodequinquagena vna Italica drachma, vel antiquus Romanus denarius argenteus exaequabant: ſiquidem bina vnum quadrantem (oboli) efficiunt. Iulius Pollux lib. IX. cap. VI. Ὁ μέντοι ὀβολὸς ὀκτὼ χαλκοῦς εἶχε, καὶ οἱ μὲν δύο χαλκοῖ τεταρτημόριον. *Obolus quidem habuit octo aereos*, ſiue *chalcos: et duo aerei quadrans dicti ſunt*, nempe quod eſſent oboli quarta pars, vel potius quod quarta oboli argentei parte valerent. Cleopatra in Coſmeticis: τὸ Ἰταλικὸν δηνάριον ἔχει δραχμὴν α. ἡ δραχμὴ ὀβολοὺς ς. χαλκοῦς μή. *Italicus denarius habet drachmam vnam, drachma obolos ſex, chalcos* ſiue *aereola octo et quadraginta.* Sed doctiſſimus et accuratiſſimus D. Hilarius, illa Marci λεπτὰ δύο, *duos denarios* interpretatur. *Duos*, inquit, *denarios viduae inopis acceptiores Dominus habet copioſis diuitum nummis.* Igitur Hilarii, hoc eſt, Conſtantini, et aliorum primorum principum Chriſtianorum temporibus, dictus de minutiſſimo aere denarius, nec niſi octauae vnius oboli argentei, vel duodequinquageſimae antiqui Romani

denarii parti reſpondit. Eandem hiſtoriam de duobus minutis a vidua paupercula miſſis in gazophylacium, habet D. Lucas XXI. 2. vbi et Syrus interpres δύο λεπτὰ, *duas octauas*, nempe oboli, conuertit. Accedat et D. Ambroſii auctoritas, qui paſſim iſta δύο λεπτὰ, *aera duo* interpretatur. Libro de Viduis: *Nec deſpexeris hanc mulierem in gazophylacium duo aera mittentem.* Ratio, quam ibidem paululo ante attulit, ſane aureis exſcribenda eſſet apicibus. *Vberior eſt enim nummus e paruo, quam theſaurus e maximo: quia non quantum detur, ſed quantum reſideat, expenditur. Nemo plus tribuit, quam qui nihil ſibi relinquit.* Libro IX. Epiſtola VII. *Chriſtus duo aera mulieris viduae etc.* Sic in fine libri Ad Virgines, in II. De Poenitentia, et alibi.

Magno itaque errore ſe obſtrinxerunt, nec minorem Hilario auctori accuratiſſimo adfinxerunt, qui ab eo λεπτὰ δύο Euangelii, *duos denarios* argenteos, drachmae Atticae ἰσοδυνάμους, eoque vnciae argenti quartam partem, interpretata nuper prodierunt. Nam λεπτὰ, ſiue *minuta*, tametſi ἀργύρια quoque, *argentea* interdum fuerint, eaque drachmalia, vt ante diximus: et illa bina vnius vnciae, quae octonum drachmarum fuit, quadrans eſſe potuerint: ne tamen hic talia concepiſſe D. Hilarium exiſtimemus, tam vſus Denarii ἀντὶ τοῦ χαλκισμοῦ, vel ſtipe, aut aereolis, eius temporibus et ante paſſim receptus, ſicuti docuimus, quam ſenſus et mens ipſius hiſtoriae ſacrae manifeſtiſſime vetant. Voluit enim ſignificatum Chriſtus Dominus, homines rectae voluntatis, quantumuis egenos, et munuſcula tenuiſſima, puta nummulos aereos, ſupremo Numini offerentes, citius, quam qui mente non ſatis caſta multum argentum vel aurum deferunt, litaturos. Hinc et DD. Cyrilli atque Chryſoſtomi eadem illa viduae λεπτὰ, ὀβολοὺς interpretantium, lapſus plane gêminus euinci poteſt: ſiquidem eos intellexere obolos, vt quidam putant, qui cum drachmis omnino iidem fuerunt, et pro his apud quoſdam e ſcriptoribus aetatis mediae interdum vſurpantur. Sin autem (quod citius crediderim) vulgares obolos cogitauerunt, quos ſenos Attica drachma continebat, eo dicta ἑξώβολος: adhuc minus ferendi ſunt, quoniam ex D. Marco illa duo λεπτὰ, quadrans fuerunt, et quadrantis appellatio duobus obolis eius generis conuenire nulla ratione poteſt. Sed illos magnos Doctores culpae, arbitror, ſubducet, qui dixerit, primo conſilium tantum illis fuiſſe declarare, quid iſta λεπτῶν donatione affirmatum voluerit Chriſtus, quod non alia Graeca voce pecuniaria commodius, quam ὀβολῷ, facere potuiſſent: non vero, quanti praeciſe λεπτὸν eſſet valoris atque indicationis: deinde in Graecia, ſicut Romae, ſub Imperii vtriuſque principibus totius rei nummariae rationem admodum vagam fuiſſe et arbitrariam, non ſtatam et conſtantem, hoc eſt, illorum temporum obolos atque denarios, neque pon-

dere,

dere, neque temperatione, aut metalli dignitate illis antiquis aequales exſtitiſſe.

Similiter vetus Francorum denarius ex argento fuit, drachmae Atticae, vel argentei Caſtiliani ἀντίῤῥοπος. Eorundem vetus ſolidus aureus fuit, et didrachmalis initio fortaſſis, qualis Romae ſub Caeſaribus ad principes Chriſtianos vſque fuiſſe comperitur: deinde ſextularis, hoc eſt, ſextulam, vel ſextam vnciae Romanae partem ad libellam trahens, ſiue ponderis granorum LXXXIV. quales in Codice Iuſtinianeo et Theodoſiano intelligendi ſunt, nec non et apud Aimonium in vita Clodouei primi noſtri Chriſtiani regis. Ambo vero, denarius, et ſolidus Francicus, ſenſim ac ſemper in deterius imminuti, quo nunc decreuere? Ille hodie nummulus eſt ex aere totus, vſque adeo minutus, vt in Marca vna centies quinquagies ſexies inſit: ſolidus autem hodiernus nummus eſt argenteus et ſubaeratus, librae octonariae, ſiue Marcae pars altera et centeſima: quod eſt dicere, centeni bini ſolidi ex vna marca conficiuntur, et ſingulis (quod temperaturam notamque bonitatis attinet) tres aeris partes et pluſculo amplius admixtae ſunt, vt argenti quarta pars non tota (fere tamen) reſtet. Illi quini edictali aeſtimatione Henrici III. argenteo Caſtiliano ſunt oblocabiles, ſinguli vero duodenis denariolis aereis ſupradictis. Sed talia plura operis alius ſunt.

ANIMADVERSIO XI.

Quod neque ſit veriſimile, Gallos ſolius vini amore illectos in Italiam demigrauiſſe: neque verum, eoſdem a Camillo Roma pulſos, et caeſos, vt narrat Plutarchus. Gallorum laudatiuncula. Gallici nominis terror priſtinus in Romanorum animis inſidens. Polybius εἷς ἀντὶ μυρίων *in his Gallorum rebus. Nulli ſcriptorum non dubitanter dictum, Gallos vini amore captos tranſiiſſe Alpes. Iuſtinus, Callimachus, et Callimachi ſcholiaſtes contra Bodinum defenſi, nec ab eo intellecti. Mira Bodini* παρανα-γνώσματα. *Iuſtino et Polybio manifeſte conuenire. Strages Gallorum Delphica. Brenni duo. Gallorum victoriae poſt ſtragem Delphicam in Thracia et Aſia. Byzantii Gallorum ſtipendiarii. Orientis et Occidentis victores Galli a D. Hieronymo appellati. Vaticinium Apollinis nondum nati, de Gallis apud Callimachum, Scholiaſtis Callimachi reprehenſio.*

In eodem CAMILLO, pag. 557. vlt.

Αὐτοὺς τρέπεται πολλῷ φόνῳ καὶ λαμβάνει τὸ στρατόπεδον ὁ Κάμιλλος. τῶν δὲ φευγόντων οἱ μὲν εὐθὺς ἀνῃρέθησαν καταδιωχθέντες, τοὺς δὲ πλείστους διασπαρέντας ἐπεκθέοντες ἐκ τῶν πέριξ κωμῶν καὶ πόλεων ἔκτεινον. Ante paulo pag. CCC. ὀψὲ δ' οἴνου γευσάμενοι τότε πρῶτον ἐξ Ἰταλίας διακομισθέντος, οὕτως ἄρα. θαυμάσαι τὸ πόμα, etc. Supra

verum

verum illud prius dictum Plutarcho, supra veri fidem, hoc posterius, mihi non est difficile indicare. Censoriam itaque virgulam asserendae veritatis et virtutis auitae gratia distringo libens in eum, inque quos alios cunque scriptores, qui ante et post Plutarchum id vtrumque vel inuidia, vel ignorantia, literis prodiderunt. Credatne aliquis, qui non sit iniquo, vel exulcerato animo in Gallos, neque iudicium accusatorum in reos pro aliquo praeiudicio valere patiatur, Gentem, quae animosissima, et fortium facinorum appetentissima semper habita est, solius dulcedine vini allectam primum in Italiae Alpibus subiectam planiciem venisse, locaque plurima occupauisse: deinde vero victrices eius legiones ab hoste fracto et consternato caesas ad vltimam internecionem? Nam constat apud omnes Graecos et Latinos, nullius alterius gentis plures colonias in varias orbis terrae partes solius honoris ac belli gerendi desiderio expeditionem suscepisse: non alterius metu, quod ait in extremo Iugurtha Crispus Sallustius, Italiam omnem aeque contremuisse: Romanos alia omnia virtuti prona credidisse, cum Gallis pro salute, non pro gloria, certare consueuisse; quos arma expedire quotiens Romae nuntiatum sit, repente e vestigio decretum tumultum, indictum iustitium, itum ad saga, nullo adspectu beneficii, honoris, aetatis, sicut auctor est II ἐμφυλίων Appianus, nec in hoc eodem libro infra pag. CCCXXXIII. ausus est noster diffiteri. Vt si fortuna Gallis fauisset aeque ac Romanis, his haud dubie imperii clauum illi extorquere potuissent.

Sed pugnent coniecturis, quibus τεκμήρια καὶ ἀποδείξεις, *argumenta necessaria et insolubilia*, non suppetunt. Adduco ego vnum testem, sed grauissimum et locupletissimum, quibus esse debeat εἷς ἀντὶ μυρίων, siquidem ab aetate propius abfuit, quam vllus alius, qui de hac re scripsit: neque aliquam pro Gallis aduersus Romanos mentiendi causam habuit, et cum primis φιλαληθέστατος vel cum dispendio existimationis suae, aut illius parentum patriaeque, vni litandum veritati semper duxit. Is est Megalopolitanus Polybius, qui primo et altero volumine Historiarum, clarissimis et indubitatis argumentis docet, Gallos Senones captam et incensam Vrbem Romanis suapte sponte tandem reddidisse, foedereque inito in suas sedes victores remigrauisse, scilicet interueniente casu, qui domum eos reuocabat, quod Veneti ipsorum fines cum infesto exercitu ingressi nunciabantur: Γαλάται δὲ κατὰ κράτος ἑλόντες αὐτὴν (τὴν Ῥώμην) κατεῖχον, πλὴν τοῦ Καπιτωλίου. πρὸς οὓς ποιησάμενοι Ῥωμαῖοι σπονδὰς καὶ διαλύσεις εὐδοκουμένας Γαλάταις, καὶ γινόμενοι πάλιν ἀνελπίστως τῆς πατρίδος ἐγκρατεῖς, καὶ λαβόντες οἷον ἀρχὴν τῆς συναυξήσεως, ἐπολέμουν ἐν τοῖς ἑξῆς χρόνοις πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας. Et libro II. Μετὰ δέ τινα χρόνον μάχῃ νικήσαντες Ῥωμαίους, καὶ τοὺς μετὰ τούτων παραταξαμένους, ἑπόμενοι τοῖς φεύγουσι τρισὶ τῆς μάχης ἡμέραις, ὕστερον

ὕστερον κατέσχον αὐτὴν τὴν Ῥώμην, πλὴν τῦ Καπιτωλίυ· γενομένυ δὲ ἀντισπάσματος, καὶ τῶν Οὐενετῶν ἐμβαλόντων εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, τότε μὲν ποιησάμενοι συνθήκας πρὸς Ῥωμαίυς, καὶ τὴν πόλιν ἀποδόντες, ἐπανῆλθον εἰς τὴν οἰκείαν.

Sed vel ipsi contrariae opinionis assertores, quasi conscientiae stimulis agitati, mendacium tam manifestum affirmate tradere religioni habuerunt: eaque causa in famam, quae mater fabularum est, suam illam narrationem retulerunt. T. Liuius, qui commenti huius pater possit appellari, libro v. *Eam gentem* (Gallorum) traditur fama *dulcedine frugum*, *maximeque vini*, *noua tum voluptate captam Alpes transisse* etc. Plinius Hist. Nat. lib. XII. cap. I. Produnt, *Alpibus coercitas*, *et tum inexsuperabili munimento Gallias*, *hanc primum habuisse caussam superfundendi se Italiae.* Noster praedicto loco: Λέγονται τὴν αὐτῶν ἀπολιπόντες, etc. et mox: Ἄῤῥων λέγεται γενέσθαι, etc. Nisi forte Poëtarum exemplo, quod incredibile atque παράδοξον iri visum praesentiebant, fama comprobare voluerunt. Vtrumcunque sit, benedictis si certassent, audiissent bene: Nunc quia, quae voluerunt, dixerunt, quae non volunt, par est audiant. Φιλεῖ γὰρ γλῶτταν ἐκχέας μάτην Ἄκων ἀκύειν, ὃς ἑκὼν εἴπῃ λόγυς. *Etenim solet*, *qui dicta temere iecerit*, *Audire nolens verba*, *quae dixit volens.* Vti porro Caecias nubes, ita trahit mendacii huius occasio alterum, quod cum honore aliorum quorundam veterum scriptorum adversus vnum e Criticis neotericis libenter studiosae iuuentuti develabo. Damnat erroris Iustinum Historicum, Callimachum, et eius Scholiasten Ioan. Bodinus, quod Brenni copias Italia vastata in Graeciam influentes spoliato Delphorum templo fulgure percussas omnino interiisse commemorant. Opponit supra laudatum Polybium, quem ait docere, easdem copias incensa vrbe ad Hellespontum vsque progressas, et locorum opportunitate pellectas circa Byzantium constitisse, Thracibusque deuictis regnum vsque ad Clyari tempora tenuisse. En quantae nugae in quam paucis verbis? Ait libro XXIV. Iustinus, Gallos abundanti multitudine, cum eos non caperent terrae, quae genuerant, trecenta millia hominum ad sedes nouas quaerendas, velut ver sacrum misisse. Ex his portionem in Italia consedisse, quae et vrbem Romanam captam incendit: portionem autem aliam Illyricos sinus ducibus auibus per strages barbarorum penetrauisse, et in Pannonia consedisse: ibi domitis Pannoniis per multos annos cum finitimis bella gessisse: hortante deinde successu, diuisis agminibus, alios Graeciam, alios Macedoniam, omnia ferro proterentes, petivisse: Ne verbulum quidem habet hic Iustinus, vnde ipsum intelligere, copias, quae Italiam vastauerant, postea in Graeciam irrupisse, inferre aliqui possimus. Imo planissime dicit, in Italia consedisse, qui Romam incenderant; Graeciam vero petivisse

viſſe illam aliam Gallorum portionem, cui Pannoniae obuenerant. Addit, Brennum, quo duce pars Gallorum in Graeciam ſe effuderat, cum lectis ex omni exercitu peditum ſexaginta quinque millibus, Delphici templi ſpoliationem auſum aggredi, periiſſe, ne vno quidem relicto ex tot armatorum millibus, quos ipſe ad id ſacrilegium ſecum eduxerat. Quibus nihil modo non contrarium habet tota Polybiana hiſtoria, vt potius eadem omnia contineat clare vſque adeo, vt mirer offendere in tanta luce quenquam potuiſſe. Lib. I. paulo poſt initium: Μετὰ δέ τινα χρόνον, Ταραντίνων διὰ τὴν εἰς τοὺς πρεσβευτὰς τῶν Ῥωμαίων ἀσέλγειαν, καὶ τὸν διὰ ταῦτα φόβον, ἐπισπασαμένων Πύῤῥον τῷ πρότερον ἔτει τῆς τῶν Γαλατῶν ἐφόδου, τῶν τε περὶ Δελφοὺς φθαρέντων, καὶ περαιωθέντων εἰς τὴν Ἀσίαν. Libro II. ſimiliter τῆς Γαλατῶν περὶ Δελφοὺς διαφθορᾶς meminit. Et lib. IV. Οὗτοι δ᾽ ἐκίνησαν μὲν ἅμα τοῖς περὶ Βρέννον ἐκ τῆς οἰκείας. διαφυγόντες δὲ τὸν περὶ Δελφοὺς κίνδυνον, καὶ παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, αὐτοῦ κατέμειναν, διὰ τὸ φιλοχωρῆσαι τοῖς περὶ τὸ Βυζάντιον τόποις, et quae ſequuntur. Quod autem Polybius neque Brennum, neque Gallos eoſdem intelligit, qui vaſtata Italia Romam incenderunt, nimis aperte ipſe teſtatur, primo et ſecundo voluminibus, ſignificans, veniſſe in Graeciam duce Brenno eos, quibus de loquitur, Gallos, anno poſt Pyrrhi aduentum in Italiam, hoc eſt, CIX. annis poſt alterius Brenni et aliorum Gallorum expeditionem aduerſus Romanos. Nam captam a Graecis Romam anno ſui conditus CCCLXIV. et Pyrrhum a Tarentinis accitum in Italiam anno eiuſdem vrbis CCCCLXXIII. omnes hiſtoriae clamant.

Fuerunt igitur Brenni duo, alter antiquior, cui Romae ἅλωσις accepta fertur: alter iunior, inter praecipuos duces expeditionis centeſimo et nono poſt anno ſuſceptae in Graeciam, qui et *Prauſus* audiit, Strabone indice lib. IV. Geographicorum: Ἐπεὶ καὶ τὸν ἄλλον Βρέννον τὸν ἐπελθόντα ἐπὶ Δελφοὺς Πραῦσόν τινες φασί. Huius ignoratio, vt arbitror, in tam putidos errores Bodinum praecipitem egit. Neque pugnat cum Iuſtino Polybius, ſcribens, Gallos ſtrage Delphica defunctos, ad Helleſpontum vſque duce Comontorio perueniſſe, conſtitiſſeque circa Byzantium: deinde Thracibus deuictis, ac regni ſui ſede Tulae inſtituta, vltimum Byzantiis periculum creauiſſe, vt hi annui muneris ſpecie terna aut quina aureorum millia (ſena aut dena noſtrorum Solatorum aureorum millia ea ferme aequauerunt) initio pendere neceſſe habuerint, interdum et denum millium (noſtrorum millium circiter vicenum) numeratione vaſtationem agrorum ſuorum redimentes: tandem vero etiam LXXX. annua talenta (quadragena ſcutatorum Francicorum millia) ſtipendii nomine a ſe exigi vſque ad tempora Clyari coacti pati fuerint. Nam Iuſtinus tantum ait, vltima occiſione occiſos eos omnes, qui Brennum ſecuti Delphos petiuerant. Caeteri, quos longe ampliore numero Brennus

nus poſt ſe reliquerat, (eius erat exercitus CL. millium peditum, XV. millium equitum, quod ibidem notat Iuſtinus) audita ſuorum clade, alio arma conuerterunt, etiam in Aſiae continentem non magno interuallo poſtea immigrare auſi, vbi et pulcherrimas victorias reportauerunt, et quas, prope dixerim, voluere terras, ſui et nominis et mancupii fecerunt, vt eſt ab eodem Iuſtino proditum initio libri XXV. et alii omnes hoc ipſum confitentur ὁμοθυμαδόν. *Orientis*, eapropter, *Occidentiſque victores*, D. Hieronymo appellati. *Aeterno quondam dedecore Romanum laborabat imperium, quod, Gallis cuncta vaſtantibus, fuſoque apud Alliam exercitu, Romam Brennus intrauit. Nec priſtinam poterat abolere ignominiam, donec et Gallias genitale Gallorum ſolum, et Gallograeciam, in qua conſederant Orientis Occidentiſque victores, ſuo imperio ſubiugaſſet.* Locus eſt in libro ad Gerontiam viduam de Monogamia ſub finem. Neque Callimachus et eius Scholiaſtes, quod Bodinus comminiſcitur, Brenni copias Italia vaſtata in Graeciam influxiſſe narrant. Poëta quidem Callimachus hymno IV. qui eſt εἰς τὴν Δῆλον, verſu centeſimo ſeptuageſimo primo, et deinceps, inducit Apollinem in vtero profugae matris, quaeritantis, vbinam terrarum tantum partum ederet, (nam irata Iuno ipſam, quia ex Ioue grauidam, vndique depellebat) iam vaticinantem ac praedicentem fore, vt Celtae, ſiue Galli, ab occaſu venientes, Gigantea proceritate formidabiles, multitudine grandini aut ſtellis, quando plurimae in coelo micant, non impares, in terram Graeciam irrumpant: ac tandem pars apud Delphos, in Aegypto pars, Ptolemaeo Philadelpho imperante, occidant atque interimantur. Haec ſumma vaticinii Apollinis, quod verſibus decem et ſeptem, hymno, quem dixi, concepit Callimachus. De Brenno alterutro, nedum de vaſtata a Gallis Italia, nulla mentio. Scholiaſtis verba ſubſcribimus: Βρέννος ὁ τῶν Γαλλῶν βασιλεὺς, συναγαγὼν τοὺς Κελτοὺς ἦλθεν ἐπὶ Πυθῶνα, βουλόμενος τοῦ Θεοῦ τὰ χρήματα διαρπάσαι. πλησίον δὲ γενομένων, ὁ Ἀπόλλων χαλάζῃ χρησάμενος, ἀπώλεσε τοὺς πλείους αὐτῶν. ὀλίγων οὖν περιλειφθέντων, Ἀντίγονός τις φίλος τοῦ Φιλαδέλφου Πτολεμαίου, προξενεῖ αὐτοὺς αὐτῷ, ὥστε ἐπὶ μισθῷ στρατεύεσθαι. καὶ γὰρ ἔχρησεν ὁ Πτολεμαῖος τούτου στρατεύματος. οἱ δὲ ὁμοίως ἠβουλήθησαν καὶ τοῦ Πτολεμαίου διαρπάσαι τὰ χρήματα. γνοὺς οὖν συλλαμβάνει αὐτοὺς, καὶ ἀπάγει πρὸς τὸ στόμιον τοῦ Νείλου τὸ λεγόμενον Σεβεννυτικὸν, καὶ κατέκλυσεν αὐτοὺς ἐκεῖσε. In hoc ſcholio, vt apparet, de Italia ne γρὺ quidem. Eſt quidem Brenni mentio: ſed vnde infert Bodinus, eum intelligi, cuius auſpiciis Romam Galli ceperunt, et Italiam deuaſtauerunt? Sine dubio errandi cauſſa illi fuit, plurium vno, Brennorum ignoratio. Quod autem poëta Gallos, qui cladi Delphicae ſuperfuerunt, omnes in Aegypto interituros praedicit, hac cauſſa id facit, vt conciliet ſibi Ptolemaeum Philadelphum, Regem Aegypti, cuius temporibus fuit aequalis, et a quo

a quo ſublata quaterna Gallorum millia, iis fere cauſſis, quas attulit Scholiaſtes, (in hoc vero late decipiens, quod Poëtam ſecutus, et paucos ſtragi Delphicae ſuperfuiſſe, et omnes, qui relicti fuerant, ab iſto Ptolemaeo funditus exſtinctos fabulatur) auctor eſt primo libro περιηγήσεως τῆς Ἑλλάδος, qui Ἀττικὰ dicitur, Pauſanias.

ANIMADVERSIO XII.

Locus T. Liuii a Plutarcho male redditus. Seſtertii pro aſſibus ab eodem inſcite poſiti. Animaduerſa haec Plutarchi menda Budaeo et Othomano, ſed non reſtituta. In eius communionem fruſtra vocatus a Scaligero librarius. Ablepſia Sigonii.

In FABIO, pag. 683. 3.

Θέας δὲ μουσικὰς καὶ θυμελικὰς ἄξειν (ηὔξατο) ἀπὸ σηστερτίων τριακοσίων τριάκοντα τριῶν, καὶ δηναρίων τριακοσίων τριάκοντα τριῶν, ἔτι τριτημορίου προσόντος. τοῦτο τὸ κεφάλαιόν ἐστιν, ὀκτὼ μυριάδες δραχμῶν, καὶ δραχμαὶ τρισχίλιαι πεντακόσιαι ὀγδοήκοντα τρεῖς, καὶ δύο ὀβολοί. Plerique viri magni recte ſuſpectum de mendo hunc Plutarchi locum habuerunt. Budaeus ante omnes libro III. de Aſſe; ſed ipſe minime reſtituit: Othomanus dum vulnus tollere voluit, auxit. A Ioſepho Scaligero librarius inique vapulauit. Nos vitium, quantum quantum ineſt, vni Plutarcho totum adſcribendum iudicamus: ſiquidem hanc Hiſtoriam a T. Liuio tranſtulit, ſed emendato, qui de hoc eodem voto Fabiano loquens Annali XXII. vbi omnia pariter ternario numero nuncupata ſunt, ita poſt alia verba ſubdit: *Eiuſdem rei cauſſa ludi magni voti aeris* CCCXXXIII. *denariis, triente.* Vulgati codices τὸ CCCXXXIII. *denariis* non habent, errore manifeſto, vt optime vidit Scaliger: nam Sigonio, cuius maxime intererat, id ne oboluit quidem. Quinimo Plutarchum illud Liuianum, *Aeris* CCCXXXIII. *millibus*, *triente*, ſic, vt credidit, vertentem: ἀπὸ σηστερτίων τριακοσίων τριάκοντα τριῶν, καὶ δηναρίων τριακοσίων τριάκοντα τριῶν, quia tolerauit, nec detulit; ſibi ſuſpicionem rei nummariae a ſe non ſatis intellectae procul dubio mouit. Nam ſi τὸ σηστερτίων de minoribus ſeſtertiis acceperis, ſummam Plutarchi Liuiana mirum quantum excedet, quod clauſis vel in totum Homericis oculis liquet: ſin autem de maioribus, quibus ſcilicet ſingulis milleni minores opponuntur, Plutarchica Liuianam, ſiue correctam, vt nos cum Scaligero legimus, ſiue vulgatam, nec emendatam, eoque mutilam et decurtatam, plus nimio quoque ſuperabit.

Eſt igitur et Plutarchi hallucinatio non minima, (ſi tamen alium auctorem, quam T. Liuium non ſecutus eſt) *aereos nummos*, σηστερτίους, ἀντὶ ἀσσαρίων praeciſe interpretantis. *Praeciſe*, inquam: Nam CCCXXXIII. HS. neutrius generis, non maſculini, hoc eſt, ſeſter-

ſeſtertia, non ſeſtertios, intellexiſſe Plutarchum, luce clarius habemus ex eo, quod illam ſummam, et ſimul CCCXXXIII. denarios aere Graeco interpretaturus, octoginta tria millia, quingentas octoginta tres drachmas exacte repoſuit. In ſingulas autem Graecorum drachmas quaternos ſeſtertios Romanos, et viciſſim; in ſeſtertia vero ſingula drachmas ducenas quinquagenas ex mente Plutarchi eſſe omnino taxandas, *Credere tam fas eſt, quam dubitare nefas.* Ridicule igitur Scaliger ridiculum eſſe cenſuit, in hoc Plutarchi loco, poſtquam CCCXXXIII. ſeſtertiorum mentio facta eſt, totidem denarios pro minore ſumma ſubiici. Sunt enim reuera CCCXXXIII. denarii ſiue drachmae, ſumma longe ac longe minor, quam CCCXXXIII. ſeſtertia, quae hic intelliguntur, et CCCXXXIII. millium ſeſtertiorum, ſiue LXXXIII. millium CCL. drachmarum ἀντάξια ſunt, vt et coeco patet. Igitur σηστερτίων τριακοσίων τριάκοντα τριῶν, et σηστερτίων τριακοσίων τριάκοντα τριῶν χιλιάδων, eandem plane ſummam conſtituunt: Nec debuit Librario Scaliger imputare, quod τὸ χιλιάδων hic deſideratur. Quae tamen vox erit haud dubie adhibenda, ſi ἀσσαρίων ἀντὶ σηστερτίων repoſuerimus, vt Plutarcho et T. Liuio omnino conueniat.

Sunt porro CCCXXXIII. millia ſeſtertiorum, et denarii CCCXXXIII. Romanorum, vel Graecorum LXXXIII. drachmae, ſi huius temporis aeſtimationem ſequi volumus, vicies mille octingentae nonaginta ſex librae Turoneae paululo minus, quaternis drachmis, ſiue denariis, (nam hic cum Plutarcho confundimus) in ſingulas libras imputatis. ternae autem librae Turoneae, vel duodeni Regales Caſtiliani, Scutatum Francicum conſtituunt. Aeris autem vel Aſſium CCCXXXIII. millia, CCCXXXIII. denarii, etiam iuſta, et, vt Graeci appellant, argyrognomonica ſupputatione taxati, libris iiſdem Turoneis non pluribus, quam centenis nonagenis, reſpondent. Summae igitur Plutarchicae et Liuianae diſcrimen erunt decies mille octingentae ſex librae Turoneae, vel Scutati Francici ter milleni ſexceni bini, aut non longe ſecus.

IAC. PALMERII
AD
PLVTARCHI VITAS ANNOTATIONES.

p. 535. pen. Geraeſtus eſt Euboeae promontorium, inſulae totius extremum, et prominens Aegeum et Cycladas verſus, cum vrbe cognomine, vbi non eſt veriſimile Theſſalos appuliſſe, qui numquam in re nautica excelluerunt. Ergo lege Κέρησσον ex Pauſania in Boeoticis, vbi ea Theſſalorum expeditio memoratur: item ex eodem Plutarcho lib. de Herodoti malignitate,

vbi de hac eadem pugna contra Theſſalos et Latamiam loquitur, et prope Theſpias eam accidiſſe innuit: ſuit autem Cereſſus locus excelſus et munitus in Theſpienſium ditione.

p. 557. 9. Sequutus eſt hoc loco Plutarchus Titum Liuium, vt ſui Camilli, cuius vitam ornare inſtituerat, gloriae grato Romanis mendacio velificaretur. Rualdus doctus equidem et acri iudicio vir, et qui Plutarchum illuſtrandum et caſtigandum non ſine multis doctrinae adminiculis aggreſſus eſt, ad hunc locum multa dixit, nec tamen ſatis multa. Nam cum T. Liuium aretalogum et Romanorum mancipium mendacii ſategerit hoc loco arguere, id quidem fecit, ſed, vt mihi videtur, nimis ſtricte et quaſi ad alia properans; poterat enim eum pluribus telis obruere, et hanc fabulam ex hominum memoria radicitus euellere: et Polybium quidem cum citat, optime facit: eſt enim rerum Romanarum fide digniſſimus auctor, qui duobus tantum aut circiter ſeculis aberat ab vrbis captae temporibus. Sed de illo auctore celeberrimo id, quod oblitus eſt dicere Rualdus, notabo, T. Liuium fere omnia a Polybio accepiſſe, ſaepe paginas integras illius auctoris ſuo operi intexuiſſe, adeo vt interpretis Polybii ſaepiſſime vice fungatur, eius tamen ſuppreſſo nomine fere vbique, et ſi quando accidit, vt eius meminerit, eum citaſſe cum elogio ieiuno et mehercules inuido, rerum Romanarum non contemnendus auctor: vnde ſequitur, Liuium malignitate quadam cum aſſentatione erga Romanos et odio erga Gallos aliter eam hiſtoriam tradidiſſe, quam a Polybio, veraci et libero auctore, acceperat. Sed vt poſt Rualdi meſſem aliquod ſpicilegium in eius agro faciam, aliquid etiam de meo ad id argumentum afferam, et tanquam triarius e ſubſidiis in primam aciem contra Liuium aduolabo, et ex ipſius Polybii pharetra telum depromam acutiſſimum, nempe ex libro II. vbi Gallos Boios et Inſubres, vt auxilium a Gaeſatis Tranſalpinis impetrarent, his rationibus vſos inducit: ἀναμιμνήσκοντες δὲ τῆς τῶν ἰδίων προγόνων πράξεως αὐτὰς, ἐν ᾗ ἐκεῖνοι στρατεύσαντες, οὐ μόνον ἐνίκησαν μαχόμενοι Ῥωμαίους, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν μάχην κατέσχον ἐξ ἐφόδου αὐτὴν τὴν Ῥώμην· γενόμενοι δὲ καὶ πάντων τῶν ὑπαρχόντων ἐγκρατεῖς, καὶ τῆς πόλεως αὐτῆς μῆνας ἑπτὰ κυριεύσαντες, τέλος ἐθελοντὶ, καὶ μετὰ χάριτος παραδόντες τὴν πόλιν ἄθραυστοι καὶ ἀσινεῖς ἔχοντες τὴν ὠφέλειαν, εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανῆλθον; ea ſic Latine reddidit Caſaubonus: Maiorum res geſtas illis in memoriam reuocantes, qui expeditione ſimili ſuſcepta non ſolum proelio Romanos vicerant, ſed etiam a pugna Romam ipſam occuparant, bonis deinde illorum omnibus potiti, vrbe etiam ipſa per ſeptem menſes in ſua poteſtate detenta, poſtquam ſua ſponte et beneficii loco eam victis tradidiſſent, illaeſi atque incolumes in ſuam patriam reuerſi fuerunt. In qua verſione oblitus eſt Caſaubonus interpretari haec verba ἔχοντες τὴν ὠφέλειαν, quae tamen litem decidunt, habentes emolumentum,

id

id eſt procul dubio aurum, quod ex pacto acceperant. At ſi vera fuiſſet Gallorum ad internecionem vſque deletorum clades, quam tragice narrat Liuius, certe Boiorum illos legatos, ab eius negotii mentione maxime abſtinuiſſe decebat, quippe quod contra eorum propoſitum Gaeſatas a petita ſocietate plurimum deterrere valebat, et ridicula fuiſſet eorum exhortatio, et magis ridiculus Polybius, qui eos ita dicentes introduxit, niſi Gallorum victoria omnibus nota et conſtanter eo tempore credita fuiſſet. Itane credibile eſt, Polybium Africani et Laelii amicum et contubernalem, virorum patriae amantium et gloriae gentis ſuae cupidorum, qui procul dubio multa Romanorum acta ab eorum ſermone didicerat, et qui ſua ſcripta eorum cenſurae ſubieciſſe dicitur, auſum fuiſſe talem narrationem ſuis paginis inſerere ſine maledicentiae nota, et Romanorum odio. Si contraria fama, vel dubia tantum, ad eorum virorum aures perueniſſet, Exul nempe Polybius ſolo Romanorum auxilio fultus, ſine lare, ſine diuitiis, Romanos vt auro redemtos ad poſteros traducere ſine auctoribus fide dignis impudentiſſimo mendacio tentauit? Id certe putare foret abſurdiſſimum. Sed nunc Trogum Pompeium audiamus, virum Romanum; is lib. XXVIII. Aetolos Romanorum legatis ſic reſpondentes inducit. Aduerſus Gallos vrbem eos ſuam tueri non potuiſſe, captamque non ferro defendiſſe, ſed auro redemiſſe. Orationem etiam Mithridatis ad milites breuitate militari conſpicuam idem Trogus hiſtoriae ſuae inſeruerat, et eam in ſuo compendio Iuſtinus integram intexuit, qua veluti telo trabali transfigitur tradita a T. Liuio fabula: ea ſic habet lib. XXXVIII. Mithridates ait, ſe audire populos Tranſalpinae Galliae Italiam ingreſſos, maximis eam plurimiſque vrbibus poſſidere, et latius aliquanto ſolum finium, quam in Aſia, quae dicitur imbellis, eoſdem Gallos occupaſſe, nec victam ſibi ſolum dici Romam a Gallis, ſed etiam captam, ita vt vnius illis montis cacumen tantum relinqueretur, nec bello hoſtem, ſed pretio remotum. Haec vltima verba T. Liuium iugulant, a Trogo ciue Romano ſatis antiquo prolata. Nunc vero prodeat Suetonius Liuio poſterior tempore, et videamus, quomodo illius mendacio adſtipuletur. Is in Tiberio cap. III. ſic ait de Tiberii maioribus: Druſus hoſtium duce Drauſo cominus trucidato, ſibi poſteriſque ſuis cognomen inuenit. Traditur etiam propraetore, ex prouincia Gallia retuliſſe aurum, Senonibus olim in obſidione Capitolii datum, nec, vt fama, extortum a Camillo. Sic Suetonius pro fama et nudo rumore Livii fabulam explodit. Nam quamuis in eo forte fuerit vanus Druſus, dum talem honorem ſibi arrogauit, tamen nunquam eam gloriam affectauiſſet, niſi omnibus conſtitiſſet, aurum illud a Gallis in patriam ſuam aſportatum fuiſſe. Sed nunc Liuium ſuo ipſius telo configamus: ecce parum ſui mendacii memor Samnites

tes in Hetruſcorum aduocato conſilio ita differentes inducit: Vnam ipſis ſpem in Hetruſcis reſtare, ſcire, gentem Italiae opulentiſſimam armis, viris, pecunia eſſe, habere accolas Gallos, inter ferrum et arma natos, feroces cum ſuopte ingenio, tum aduerſus Romanum populum, quem captum eſſe auroque redemtum haud vana iactantes memorent. Certe nihil expreſſius dici poteſt. Paulus Oroſius certe, dum eam hiſtoriam narrat, de Camillo non meminit. Ideo certiſſimum eſt, nec de eo in eo negotio Trogum mentionem feciſſe: omnia enim fere ex Trogo habet Oroſius, qui ſic habet in fine libri II. de Romae captu. Vniuerſam reliquam iuuentutem, quam conſtat vix mille hominum fuiſſe tunc, in arce Capitolini montis latitantem, obſidione concludunt, ibique infelices reliquias, fame, peſte, deſperatione, formidine, terrent, ſubigunt, vendunt. Nam mille libris auri diſceſſionis pretium paciſcuntur. et caetera, quae vide. Vapulet ergo fabricator talis mendacii ſeu aſſertor, T. Liuius, Romanorum adulator, et Galli nominis inimicus; vtpote Patauinus domo, vrbe ſemper Gallis vicinis infeſta, quod ipſe fatetur lib. X. inde ſuum in Gallos odium, quod vbique teſtatur. Vapulet, inquam, et Rualdo, et mihi, et quicunque hiſtoricam veritatem amat. Elegantiae quidem et nitoris laudem a me non inuito accipiet, fidei vero et veracitatis nequaquam, et dum vapulabit, ſpectator adſit Plutarchus, qui hoc loco eum male ſequutus eſt, et Polyaenus, qui eius mendacii teſtes manifeſte falſi, et qui inter ſe diſcordes, vt et cum Liuio, tali fabulae fidem magis derogant, quam adſtruunt.

p. 603. 11. Nullus fuit Thucydides Mileto oriundus, quod ſciam. Itaque repono non dubitans τοῦ Μελησίου. Thucydides ille Meleſii filius fuit, qui Pericli in reipublicae Athenienſium adminiſtratione aduerſabatur, vt videre eſt apud Ariſtophanis Scholiaſten in Acharnis.

p. 606. 6. Lege τοῦ Οἴηθεν: tres pagi ſiue demi fuerunt in Attica, quibus hoc aduerbium conuenire poteſt, Οἶον ſcilicet, Deceleicum dictum, Hippothoontidis tribus, Οἶον Ceramicum, Leontidis, et Οἴη, ſiue Ὄη, Pandionidis: quinam vero Demus ex his tribus fuerit Demonidis iſtius patria, incertum eſt. Putarem tamen, eum potius fuiſſe natum ἐν Οἴῃ, in Oea Pandionidis tribus. de aliis enim magis dicitur ἐξ Οἴου, quam Οἴηθεν.

p. 622. 10. Vertunt omnes interpretes, pauones ſubmittere, vel ſubiicere. Sed ita vertendo nullus exit ſenſus commodus, et eſt ſententia obſcuriſſima. At ego minima mutatione ex his tenebris me expedio, et lego ταωνὰς retracto accentu in vltimam ſyllabam, vt ſit ταωνῆ, pauonis ſpolium, cutis ſcilicet cum plumis. Nam, vt dicitur λεοντὴ, leonis ſpolium cum iubis et pilis, ἀλωπεκὴ, pellis vulpina, αἰγὴ, caprae exuuium, τραγὴ, παρδαλεὴ, ἀρκτὴ, γυπὴ, λυκὴ,

λυκῆ, γαλεῆ; ſic, vt credo, Plutarchus vſurpauit ταωνὰς, vt ſignificaret ταώνων δορὰς, quae ſcilicet ob colorum elegantiam et plumae mollitiem ſubiiciebantur mulieribus loco ſtragulae veſtis. Nec mirum, ſi ea vox alibi non occurrit, nam et res ipſa omnino extraordinaria, et rara. In re noua, et quae numquam forte alibi euenit, vſus eſt Plutarchus voce rara, forte et ab ipſo formata, ſed analogiae vſitatiſſimae. Ad hunc locum illuſtrandum et firmandam meam ſententiam videtur facere Tertulliani locus lib. de Pallio, qui ſic habet: quamquam et pauo pluma veſtis et quidem de cataclitis, imo omni conchylio depreſſior. Vbi vox de cataclitis Latinis inſolita non poteſt aliter intelligi, quam de iis plumis, quae ad accumbendum ſunt vtiles ob mollitiem et elegantiam, ſcilicet ab origine Graeca deducitur ea vox, ἀπὸ τοῦ κατακλίνεσθαι, quod cum Plutarcho conſentit.

p. 639. 3. Nomen mulieris eius quaeſiui, et tandem inueni. Ea fuit filia Megaclis: nam Lyſias in Alcibiadis accuſatione ait, ei fuiſſe Megaclem ex matre proauum. At huius Alcibiadis iunioris fuit Hippareta mater, vxor nempe Alcibiadis famigerati illius ducis, iunioris Alcibiadis accuſati patris, Hipponici filia. Supereſt igitur, vt mater Hipparetes, Hipponici vxor, fuerit Megaclis filia, vt fuerit Megacles proauus Alcibiadis iunioris. Quod ſi fides ſit Aemilio Probo, ſeu Cornelio Nepoti, in Alcibiade, nomen eius mulieris fuit Dinomache: nam ibi Periclis priuignus dicitur fuiſſe Alcibiades, et mater Alcibiadis Dinomache dicebatur, Megaclis filia: quod ſi verum eſt, trium virorum fuit vxor ea Dinomache, nempe, primum Cliniae, ex quo Alcibiadem genuit, poſtea Hipponici, et tandem Periclis. Sed Hippareten ex alia vxore Hipponicum genuiſſe neceſſe eſt: non enim licebat Graecis ducere ſorores ὁμομητρίους, id eſt, vterinas, ſed tantum ὁμοπατρίους, paternas. Sic igitur procedit illud ſtemma:

Megacles — Agariſte — Xanthippus

Dinomache — Clinias — Hipponicus — Pericles — Ariphron

Alcibiades — Hipparete

Alcibiades iunior a Lyſia accuſatus.

IO. IAC. REISKE
AD
PLVTARCHI VITAS ANNOTATA.

P. 2. 1. fort. τὴν γνῶσιν αὐτῶν ἐν τοῖς ἐσχάτοις μ. premere, obſcurare, obumbrare fugientia ſuam notitiam terrarum loca. h. e. tuam ignorantiam occultare, cauere, quo minus conſtet illorum locorum rationes te non tenere. idem eſt ac ſi dixiſſet τὴν ἑαυτῶν ἄγνοιαν ἐπισκιάζοντες περὶ τὰ διαφεύγοντα τὴν ἑαυτῶν γνῶσιν.

3. 2. περὶ] fort. παρὰ. in conſcribendis verſanti mihi vitis inter ſe comparatis excellentium virorum.

3. 6. poſt ἐκδόντες videtur εὐδοκιμήσαμεν, aut, ſi mauis, ηὐδοκιμήσαμεν deeſſe. approbata fuit lectoribus atque placuit plauſumque tulit opera a nobis poſita in enarrandis Lycurgi Numaeque vitis. tum ſequitur ἐδοκοῦμεν. ideo viſi nobis fuimus non minus recte facturi, ſi ad Romulum vſque procederemus aſcendentes in temporum gradibus, cuius Romuli ad aetatem iam tam prope acceſſiſſemus. τῷ Ῥωμύλῳ προσαναβῆναι idem eſt atque, μέχρι πρὸς τὸν Ῥωμύλον ἀναβαίνειν διηγούμενον.

5. 4. λόγῳ cohaeret, non cum ἐκκαθαιρόμενον, ſed cum ὑπακοῦσαι. velim nobis euenire, vt hiſtoria e temporibus fabuloſis repetita, a faecibus ineptarum et mendacium traditionum repurgata, ſanae rationi obſecundet. h. e. exuat atque reſpuat ea, ſi quae ſanae rationi aduerſantia in ea occurrant; dictatis bonae mentis concedat, veraeque atque fide dignae formam induat hiſtoriae. Aut ſi mauis λόγῳ tacite iterandum a lectore quoque, et vtrique vocabulo, tam ἐκκαθ. quam ὑπακ. accommodandum erit.

vlt. mutandum ſi quid ſit, de quo haud decernam, malim ſic legi καὶ μέγα ξὺν τῷ δυνατῷ καὶ τὸ συνετὸν ἔχοντες. ſiue vocabulum δυνατὸν potentiam imperii, efficaciam rerum gerendarum, ſiue facundiam, linguae tyrannidem, et ingenii vim acrem, ſignificat.

6. 6. Sententia verborum, nonnihil, vt eſt vniuerſa Plutarchi oratio, obſcurorum, haec videtur eſſe; multa cum de Theſeique Romulique tradantur exceſſu parum credibilia, et ad tragicam ſolummodo pompam compoſita, tamen ex iis hoc vnum certa fide poſſe colligi, ambos in ciuium cuiuſque ſuorum odia offenſioneſque incurriſſe. An ita potius reliquit Plutarchus (non enim pronuncio, ſed quaero) εἴ τι τῶν μάλιστα τραγικῶς εἰρῆσθαι δοκούντων ὄφελός ἐστι πρὸς ἀλήθειαν ἐκδέχεσθαι. ſi quid eorum, quae in primis ad tragicam magniloquentiam exaggerata videantur, ad veritatem hiſtoricam interpretari refert.

8. f. Θησέως οὖν τὸ μὲν π.

7. 6. μίαν γε τέτων] subaudi τῶν γνωμῶν. quod vocabulum latet in altero, γνωμολογίας.

8. 3. νοήσας] scil. τὸν χρησμὸν, vel τὸν νῦν τῦ χρησμῦ.

ibid. malim ἢ νὴ Δί' ἠπάτησε. aut (si mauis potius, medius fidius haud aduersabor) decepit, vel callidis strophis induxit.

12. 9. φρόνημα] magnum et excelsum animum, cum intelligentia veri et prouidentia rerum in futurum expetendarum, coniunctum, non vanis rebus fluxisque, sed veritate fundata, ideoque tuta et a periculis secura.

13. 10. fort. δυνάμεως, πρὸς τὸ ὠμότητι — cohaeret hoc τὸ cum βιάζεσθαι et διαφθείρειν.

11. f. βιάζεσθαι ἀεί τι καὶ δ.

pen. ὡς τὰς πολλὰς ἐπαινῦντας] hi duo accusatiui sunt accusatiui absoluti. ac si plerique laudent pudorem et iustitiae studium —

14. 5. f. ἐπιθεὶς αὐτὸς αὐτῷ.

pen. f. πράττοντί τι καὶ λ.

15. 1. f. καὶ ὡς ὗτος [Themistocles puta] εἶπεν, ὡς [id est ὅτι] et quemadmodum Them. prae se tulit, tropaeum Miltiadis sibi somnos eripere. vel etiam sic poterit legi. ἔπαθε. δι' ὃ καὶ εἶπεν.

16. 1. πέδιλα] subaudi e proximo ἀναίμακτα. possit tamen fieri, vt huic quoque vocabulo Plutarchus addiderit nescio quod conueniens epithetum. Mihi quidem sic nude positum haud satis placet. num ἀνεπισήμαντα, nullo nobili facinore insignitos.

11. aut sic leg. ἐκείνῳ μὲν ὗν τῦτ' ἐπίδειξις ἦν φ. (redit autem τῦτο ad δέρμα pellem leonis) aut illo modo, quem malim, τ. δ. τῦ λέοντος, ὃ ἐκείνῳ μὲν ἐπίδειξις (sine ὗν.) quae leonina pellis illi quidem, Herculi puta, gestanti documento erat, quam vastae molis belluam confecisset Hercules.

19. 3. dubito de formatione vocabuli λῃστρὶς, rectene, an secus habeat. ordinaria forma a λῃστὴς hoc fert, vt λῃστὶς dicatur, sine ρ. quaerendum iam, et dicent grammatici quaerentibus, vtrum λῃστρὶς quoque vsurparint veteres, eo modo formandi, quo e ποιητὴς, ποιήτρια, et ex αὐλητὴς et ψάλτης, αὐλήτρια et ψάλτρια effecerunt. Fortasse quoque sit, qui sic malit interpunctum, λῃστίδα, (vel λῃστρίδα,) γυναῖκα φονικὴν —

7. πρὸ τῆς Μεγαρικῆς] poteſtne hoc idem significare, atque πρὸς τοῖς ὁρίοις τῆς Μεγ. an leg. est πρὸ τῦ ἐπιβῆναι τοῖς ὅροις τῆς Μεγ. an denique προμαχόμενον [aut προλοχῶντα] τῆς Μ.

21. vlt. Spiritum extremi vocabuli, qui in vulgatis lenis est, cum aspero mutaui. nam αὐτὸν facile subaudiatur, αὑτὸν, cum aspero, subaudiri nequit. idem est ac si dixisset, ἀναγκάσας αὐτὸν, cum coëgisset eum, ἀπισῦν ἑαυτὸν semet ipsum exaequare lectis. Minutos nempe imponebat Procrustes lectis protractioribus, quos vt implerent, artus eorum tormentis extendebat. proceros contra

contractioribus lectis imponebat, quos ne excederent, artus eorum amputabat.

22. 1. ὥσπερ τὺς ξένυς ἐκεῖνος] scil. ἠνάγκασεν ἀπισῦν τοῖς αὐτῦ κλιντῆρσι.

23. 4. Inconsentaneum est, Plutarchum eodem versu idem vocabulum modo pro medio, modo pro passiuo vsurpasse. quamquam extra dubium est, v. βιάζεσθαι vtroque modo vsurpari. praeterea dura est dictio, et, diligenter si pensites, futilis adeo; quippe idem cum praemissis praedicans. versus quintus eadem prorsus iterat, quae quartus modo dixerat, si vulgatae adhaerescimus. Age contendamus Plutarcho sententiam in os dare saltim tolerabilem, ad hunc ferme modum. οἷς μὲν ἐβιάζοντο τὺς ἄλλυς, τύτοις ἐκείνυς καὶ αὐτὸς βιαζόμενος quibus modis alios confecissent, iisdem ipse eos debellans.

5. τρόποις stare nequit, si Plutarchum a crimine tautologiae liberare volumus. Aut ergo ἐν δὲ ταῖς τροπαῖς [vel μετατροπαῖς] leg. est, aut ἐν δὲ τοῖς τροπικοῖς. Sunt autem τὰ τροπικὰ [scil. ἐναλλάγματα] siue solis annuae conuersiones brumales et aestiuae, siue subitae ventorum conuersiones; quorum illud astronomis, hoc nautis in vsu fuit.

6. pone πάσχοντας aut addendum, aut certe, si potest, subaudiendum est ἐπιτίμια, aut ἐπίχειρα.

9. δεομένυ potest ferri, ipso rogante, ipsius rogatu. mallem tamen in accusatiuo δεόμενον, vt planius et mollius. *rogantem lustrant.*

24. 7. αὐτῇ] ipsa, sola, inscio Aegeo, eoque procul. sic dedi meo arbitratu, pro vulgari αὕτη. in continenti dedi τῦ μὲν Αἰγέως de meo. nam vulgati libri pro particula μὲν dant alteram minus hic conuenientem δὲ.

8. ὡς ξένον cohaeret cum ἑστιῶντα, non cum ἀνελεῖν, quem vt hospitem coena hospitali esset excepturus, dum id faceret, mediis in epulis veneno tollere.

vlt. sententia subiicit ὡς ὀξυτέραν [vel ὡς ἐπιτηδειοτέραν] τέμνειν. Saepe fit in epulis, vt, cum carnes sunt prosecandae, is, cuius eae partes sunt, siue is est, qui conuiuas aere suo genialibus dapibus excipit, siue alius quicunque, de cultro suo queratur, vt hebetato. Ibi conuiuarum quicunque alius suum ei offert, affirmans eum acutiorem esse. Tale quid in hoc quoque conuiuio inter Aegeum et Theseum euenisse, comminiscamur. Aegeus volebat carnem assatam in paropside propositam, paulo grandiorem, quaecunque fuit, bouilla, an ferina, concidere. Sed culter eum suus destituebat. Ibi Theseus, vt homo cultior et vrbanior, ei suum cultrum offerebat, periculum facturo, num esset acutior.

25. 4. δεχομένοις (in datiuo) de meo dedi, pro vulgari δεχομένυς in accusatiuo. Aliquem alicui γνωρίζειν notum facere, dicunt graeci.

graeci. h. e. nomen tuum ad tertium aliquem proferre, vt si pater aliquis, filium ad rectorem ludi literarii adductum, his verbis magistrum compellet: Ego sum sutor calcearius, vel sartor vestiarius. quem vides mecum puerulum, vir optime, is filius meus est. tum γνωρίζει ὁ πατὴρ τὸν υἱὸν τῷ διδασκάλῳ. Sic Aegeus quoque ciuibus Atheniensibus filium Theseum, ad eos productum, cum affirmasset, suum esse, commendabat, gratanter acceptantibus.

26. 6. f. Αἰγεὺς, καὶ αὐτὸς θετὸς γ.

8. πάλιν] rursus, pari modo, vt ipse quoque Aegeus aduenticius atque insititius fuisset.

27. 2. τε deest Iuntinae et Ald.

28. 2. Δελφινίῳ] num Δελφίῳ vel Δελφικῷ.

5. ἑκαλήσιον] subaudi ἱερεῖον, victimam Hecalo Ioui et Hecalae heroinae consecratam.

8. malim in aor. 1. φιλοφρονήσασθαι ob praemissum ἀσπάσασθαι.

10. ἐπὶ τὴν μάχην] cum tauro Marathonio puta.

29. 7. προστάξαντος cohaeret cum ἐπικηρυκευσάμενοι, sed tum paret deesse ἀνῃρηκότος. oraculum praeceperat Atheniensibus, vt cum Minoë bonam in gratiam redirent. nam ἀνῄρηκεν, futurum praedixerat, vt Minoe placato, mala eorum publica remitterent.

8. δεηθέντες] scil. τυχεῖν συνθηκῶν, vel ποιήσασθαι συνθήκας.

vlt. αὐτοὺς cohaeret cum ἀποθνήσκειν. ipsos plerumque exspirasse, sponte sua, nulla vi aduentitia.

30. 9. malim ἐποιεῖτο, in medio.

13. καὶ ἥμερος] repete tacite e praemissis οὐκ. καὶ οὐχ ἥμερος. alias legi quoque possit καὶ ἀνήμερος.

ibid. ἀλλὰ καὶ bene si habet, ita debet accipi, ac si οὐ μόνον esset praemissum atque sic scriptum. οὐ μόνον ἀνεπιεικὴς καὶ ἀνήμερος ἀνὴρ, ἀλλὰ καὶ — neque dubito similes locos reperiri. videor tamen mihi obseruasse Plutarcho morem loquendi hunc esse, vt ἅμα καὶ vel ἅμα δὲ καὶ vsurpet; quod hic quoque eum vsurpasse, nullus dubito. v. paulo ante p. 18. pen. et 27. 8.

31. 9. ἔοικε γὰρ] haec particula γὰρ hic loci, non, pro solito suo more, ante dictorum rationem reddit, sed redundat elegantiae modo, nostris auribus parum sensibili, neque linguae nostrae satis explicabili, et ad quem sensus nostri satis excitati acresque haud sint. Respondet latino *nempe* vel *nimirum*, francico *Oui*, cum per se quasi stat, sententiamque, absoluit, nostro *freylich. Es kommt freylich wohl so raus, es hat allerdings* [vel *doch wahrhaftig*] *das Ansehn, als wenn* — Particula γὰρ hic indicat Plutarchum ab enarratione rerum gestarum paululum deflectere ad disputatiunculam philosophicam de damno, quod immanitas et acerbitas odiorum atque implacabilitas ei afferat, si quis, abutens potentia sua, inferiorem nimis duriter premat, nimisque saeue exagitet,

exagitet, eoque facto ingenium eius ad excogitandum modos vltionis acuat. Par fuerat, ait, atque e re Minois, Athenienses mitius castigasse. Nam sic effugisset insecutam infamiam. Nemo enim facile simultates inultus cum gente suscipiat dicaci atque literata, quin ipsum imprudentiae suae poeniteat. Eiusmodi homines iniurias sibi oblatas maledicentia probrisque aeternum mansuris vlciscuntur.

31. 14. ἐπικρατήσαντες] probris suis in Minoem coniectis obruentes ab Homero Hesiodoque congestas in eum laudes. verbum vsurpatum de eo, qui clamore suo voces aliorum opprimat, vt exaudiri nequeant. *überschreyen.*

32. 5. παρέχειν] subaudi τὰς παῖδας. quamquam fuit cum de παρελθεῖν suspicarer. *accedere ad sortiendum oporteret eos, quibus liberi essent.*

10. ὑπερορᾷ dant Iuntina et Aldina.

33. 7. f. αὐτὸν δὲ τὸν Μινώταυρον. Conf. versum 11. nam Minotaurus homo est, non bellua.

ibid. παραγενόμενον (in aor. 2.) de meo dedi, pro vulgari παραγιν. in praesenti.

antep. ἔδωκεν] Aegeus puta.

34. 4. αὐτῶν] Thesei puta, gubernatorisque atque reliquorum nauigationis consortium.

9. καὶ γὰρ] addit hoc ad declarandam magnitudinem amicitiae, quae Theseo cum Sciro fuit. Scirus enim Theseo comitem huius nauigationis addiderat ipsum suum e filia nepotem Menestheum, qui in numero fuit illorum ἠϊθέων Iunggesellen, iuuenum nondum coniugatorum, quos Theseus in Cretam duxit.

35. 5. verba sic videntur ordinanda κατέβαινεν ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἕκτῃ μηνὸς ἱσαμένου.

14. Iuntina et Aldina dant τὸν λίνον. in masculino.

37. 3. περιττῶς] argute, belle, scite, festiuiter.

6. pone πλείονας deest siue ζυγοὺς, siue τοίχους, siue tale quid. ordines, transtra quina remigibus implenda. aut δεκάδας τῶν πέντε πλείονας. plus quinquaginta viros.

pen. post μόνον aut in hac regione deest τοσούτους ἐπιβάτας ἔχοντα, aut ἐν τοσούτῳ ἀνδρῶν πλήθει, aut σὺν τοσούτῳ ἑταίρων ἀριθμῷ. Ad περιπλεῖν subauditur τὴν θάλασσαν, aut τὰ παραθαλάσσια.

38. 1. παρὰ τὰ δόγματα] subaudi τὰ κοινὰ, aut ταῦτα.

8. ὄντα dedi de meo, in accusatiuo, pro vulgari ὄντι. qui datiuus esset ad Theseum rediturus. atqui debet ad Daedalum redire. Ergo accommodandus erat hic quoque casus praemissis ὄντα et προσήκοντα, qui casus ad Daedalum redeunt; vt κἀκείνῳ ad Theseum. Mater Thesei erat Aethra, mater Daedali Merope.

9. ναυπηγίᾳ, et τῇ bis, de meo dedi, pro vulgari ναυπηγίαν, et τήν.

38. pen.

38. pen. ἐν Θυμοιταδῶν] ſubaudi δήμῳ. Θυμοιταδῶν dedi, per οι in ſecunda ſyllaba, de meo ſenſu, pro vulgari Θυμαιταδῶν, per αι.

39. 1. ad ἑτοίμων nihil addi opus eſt, ſed ſolummodo ſubaudiendum πάντων τῶν ἀναγκαίων. aut τῶν πλοίων. vel tale quid.

9. ἐποιήσατο de meo dedi, pro vulgari ἐποίησε. graeci ποιεῖν φιλίαν non vſurpant, ſed ποιεῖσθαι.

40. 5. ἔνιοι δὲ] ſubaudi φασὶν. etſi mallem hoc addi.

9. malim τῶν μυθολογ. cum articulo.

13. ἔχοντα] ſubaudi μεθ' ἑαυτῦ.

41. 7. μικρὺς ἀνδριαντίσκυς bene habet. Exemplis non caret haec res, vt diminutiua cum v. μικρὸς copulentur. E. c. in vita Catonis maioris capitis primi in calce μικρὸν οἰνάριον. Sic Paeanius initio metaphraſeos Eutropii dixit ἐλάχιςον πολίχνιον ἐπὶ τῦ ὄρυς τῦ Παλλαντίυ κατεςήσατο.

pen. τὴν μὲν] ſcil. πρεσβυτέραν.

42. 4. τῇ μὲν γὰρ] ſcil. προτέρᾳ. illi vetuſtiori. Neſcio quoque, an legendum ſit ὐχ ὁμοίας δὲ (vel μέντοι) τῇ προτέρᾳ. verum tamen non ſimiles illis honoribus, qui vetuſtiori habentur.

43. 1. συνηρμοσμένων vitioſum eſt in Iunt. et Ald.

6. καὶ de meo addidi. quamquam Plutarchus verba, ni fallor, ſic fuiſſet concinnius ſtructurus. ἐκλαθέσθαι μὲν τὸν κυβερνήτην, ἐκλαθέσθαι δὲ καὶ αὐτὸν [ipſum Theſeum] ὑπὸ χαρᾶς.

44. 7. γενομένων (in aor. 2.) de meo dedi, pro vulgari γινομ.

45. 5. num ἐρίῳ μὲν καὶ αὐτὸν ἐςεμμένον. ob inſequens ὥσπερ τότε τὴν ἱκετηρίαν. quemadmodum etiam ille ramus oleae, quem Theſeus e portu ſoluens, cum in Cretam proficiſceretur, ſupplicationis ergo depoſuerat, lanea vitta fuerat reuinctus. v. cap. 18.

vlt. φέρειν bene habet. infinitiuus hic eſt illo de genere infinitiuorum, qui vices imperatiui gerunt. ſubauditur σε βυλόμεθα. aut μέμνησο *memento*. aut, *volumus te ferre nobis ficus*.

46. 1. ἀναψήσασθαι] id eſt ἐπὶ τῷ vel πρὸς τὸ ἀναψ. *quo illinamur*. quo vngamur. vel quo vngamus, ſiue corpora noſtra, ſiue panes. nam vt nos butyrum pani, aut ſimilagini illinimus, ita illi oleum pani ſuo illinebant. Hoc eſt illud apud Ieſaiam. *mel et butyrum comedet*. butyrum iſtorum oleum. quare etiam Arabes eodem vocabulo سمن שמן butyrum deſignant, quo Hebraei oleum.

2. καθεύδῃ non improbo. anus puta mea, vetula mea. *damit ſie* [meine alte, nemlich, das iſt, meine Hauſplage, meine Saufbulle] *voll und dichte, und wohl bezechet, ſchnarche*.

47. 5. 6. αὐξόμενος λόγος ἀμφιδοξύμενος eſt diſputatio vtramuis in partem controuerſiae obnoxia, ex eo, quod res, de qua agitur, identidem creſcat. ἀμφιδοξύμενος ἐν τῷ αὔξεσθαι vel παρὰ τὸ αὐξάνεσθαι.

11. num περὶ τὴν κόμην καὶ εἰς (vel πρὸς) λειότητα καὶ εὔχροιαν ἀλοιφαῖς. tametſi fateor, locum hunc mihi diſplicere, vt male tornatum.

47. vlt. διαφέρειν] subaudi τούτων.

48. 3. ἀμπέχονται οἱ τοὺς ὁ. lege cum articulo.

5. τὸν μῦθον] fabulam de Bacchi cum Ariadna coniugio.

49. 3. f. τέως γὰρ σποράδας, aut ἀπέφηνεν, ὡς τέως σπ. quo ducit lectio Bodleiani, τοὺς τ. σπ.

7. f. καὶ τῷ δήμῳ δημοκρατίαν.

10. f. τοὺς μὲν ἑκόντας ταῦτα ἐπ.

pen. sic interpunxi ὅπου νῦν ἵδρυται τὸ ἄστυ, ibi loci, vbi nunc situm est Asty, sic dictum, seu arx, τήν τε πόλιν — vulgatae sic dant interpunctum. ὅπου νῦν ἵδρυται, τὸ ἄστυ τήν τε πόλιν — eique modo intersținguendi accommodata quoque est latina interpretatio. Huius distinctionis auctor est Aldina. In Iuntina neque apud ἵδρυται, neque apud ἄστυ quicquam est distinctionis.

50. 7. Iuntina et Ald. dant πολέεσσι. oraculi sententia videtur haec esse: pater meus in vrbe vestra multis ciuitatibus fixit limites ipsis fatales futuros. quae ciuitates si conentur vestram bello appetere, naufragium gloriae facient. quare noli animo angi. quamuis enim patriae tuae cum multis calamitatibus conflictandum sit, nunquam tamen iis succumbet, sed vt inflatus vter natabit super vndis, et aequora peruagabitur.

vlt. non videtur analogicum esse verbum ποντοπορεύεσθαι, sed potius ποντοπορεῖν. num ergo ποντοπορήσεις in actiuo, aut si malis, in medio, ποντοπορήσῃ.

51. 2. ἱστοροῦσιν ambiguum est sitne tertia perf. plur. praes. indic. *narrant*, *perhibent*, an datiuus pluralis particip. praes. *quaerentibus*, *sciscitantibus*.

7. f. ad ἄτακτον addendum erit γ'.

antep. malim τοῖς ἄλλοις πολίταις πάντα εἰς ἴσον κ. reliquis ciuibus omnia communicari.

52. 3. Ἀθηναίων est in Iuntina.

11 et 13. vtroque loco pro τὰ, quod vulgatis insidet, dedi de meo τὸ, quod siue ad ἐπίγραμμα, siue ad τρίμετρον (scil. ἔπος) redit. qui ὁ μὲν et ὁ δὲ legi volunt, hi δυσὶ τριμέτροις pro masculinis habent, et ὁ τρίμετρος (scil. στίχος) assumunt.

53. 1. καὶ τὸν ἀγῶνα] subaudi τὸν ἐν Ἰσθμῷ. vel potius adde.

2. ὡς δι' ἐκεῖνον] subaudi ἄγουσιν οἱ Ἕλληνες.

ibid. καὶ δι' αὐτὸν] id est οὕτω καὶ δι' αὐτόν. quamquam vtique planius foret, si sic scriptum esset.

8. τῆς Πιτθέως] subaudiendum videtur, non θυγατρὸς, sed ἀδελφῆς.

ibid. οἱ δὲ Σίννιν, οὐχὶ Σκίρωνα] scil. υἱὸν εἶναι Κιναίθου καὶ Ἡνιόχης.

9. τοῦτον] Sinnin. ἐκεῖνον] Scironem.

54. 3. στρατεύσαι Iuntina.

8. μετ' αὐτοῦ] cum Hercule puta.

9. ταύτῃ Iuntina.

54. 11.

54. 11. poſt φυλάνδρυς deeſſe videtur ὐκ ἀποςρέψασθαι, vel ὐκ ἀποδιῶξαι, vel tale quid.

13. εἰς deeſt Iuntinae.

55. 2. Σολόεντα dat h. l. Iuntina. verum paulo poſt ab hoc exemplo diſceſſura. Aldina dat Σολόοντα.

5. τὴν μὲν] Antiopam puta. τὴν πεῖραν] hoc poſterius τὴν de meo addidi.

9. ᾐσθημένον] quis primus ita correxit? vetuſtae edd. vt Iuntina, Aldina, Cratandr. dant, ſed vitioſe, ᾐσθημένυ.

14. ἡγεμόνας] ſcil. τῆς ἀποικίας.

56. 11. malim ἐπιδιαβάσαι παρῆλθον. ſcil. εἰς Ἀθήνας. eas, cum ſuper Boſporo Cimmerio, glacie concreto, traieciſſent ex Aſia in Europam, ad Athenas vſque proceſſiſſe.

vlt. τῷ φόβῳ] quis primus ita dedit? Iunt. Ald. Crat. dant τῷ Φοίβῳ.

57. 4. ἐπιςρέφειν] conuerſum, protenſum, porrectum fuiſſe.

6. νίκην] ſic de meo dedi pro vulgari ἥκειν. illo in tractu, vbi nunc eſt aureum Victoriae ſimulacrum.

8. καὶ quis primus addidit? quod in I. A. Cr. non eſt.

9. f. τὰς πύλας, τὰς παρὰ —

11. μέχρι καὶ] ſic tranſpoſui arbitratu meo vocabula in vulgatis ordine inuerſo exhibita.

pen. τὸ δεξιὸν] ſcil. κέρας. at enim vero praemiſſa docent, τὸ εὐώνυμον h. l. eſſe legendum. dextrum Amazonum cornu pepulit Athenienſes, hi contra ſubmouerunt ſiniſtrum illarum. ſi nempe πρὸς τῦτο, quod verſu 6. legitur, ad proximum τῷ δεξιῷ verſu 5. refertur, non ad remotius τὸ εὐώνυμον verſu 4.

vlt. τετάρτῳ δὲ μηνὶ] ſcil. ab hac pugna, ſiue ab Amazonum in Atticam inuaſione.

58. 4. 5. locum hunc non expedio.

12. παρὰ] malim περὶ.

59. pen. ταύτην] Phaedram puta.

61. 10. πείσας] ſic prima correxit Aldina vitium Iuntinae σπείσας.

62. 1. quis primus dederit ἐπέδωκε, me fugit. ego ex I. et A. ἀπέδ. reſtitui.

2. non conſequitur ex h. l. Herculis res geſtas a Plutarcho memoriae proditas eſſe. γέγραπται, dubium relinquit, quis ſcripſerit, ipſene Plutarchus, an alii. deſignat vniuerſe, ſi quid vſquam Herculis factorum a quoquam literis fuit conſignatum.

6. f. καὶ αὐτὸς ταῦτα λ. *ipſe Theſeus haec aiens.*

9. ἔχων vitioſe dat Iunt. pro εἶχεν. recte Aldina prima dat εἶχεν. et paulo poſt ambae dant πειθόμενος pro πυθ.

63. pen. ποιησάμενον redit ad Theſeum, αὐτῷ ad Herculem.

64. 4. ἀλλήλοις (in dat.) recte legitur in Iuntina. Aldina prima vitioſe dedit ἀλλήλυς. quod inſecutae deinceps reddiderunt.

64. 13. αὐτῶ reuocaui ex I. A. fiue quod ipſe pater Helenae, Tyndarus, vltro filiam Theſeo cuſtodiendam tradidiſſet vel commiſiſſet. vulgo legitur αὐτῷ. quod, vt et αὐτήν, ſubaudiri facile poteſt, in αὐτῶ autem, *ipſo Tyndaro, ſponte ſua,* magna vis ineſt, quae neque ſubaudiri poteſt, neque diſſimulari debebat.

65. 3. ἐπακολουθησάντων] ſic eſt in Stephanica. Iuntina, Ald. dant ἔτι ἀκολουθ.

vlt. Φερσεφόνην dant I. A. Steph. quo fit, vt neſciam, a quonam inductum ſit Περσ.

66. 10. τοὺς τε δυνατοὺς] bene hanc habere lectionem, documento ſunt inſequentia τούς τε πολλοὺς verſu antep.

13. συνείρξαντα πάντας ὑπηκόοις] ſic correctum et diſtinctum exhibet h. l. Stephanica. vetuſtiores, I. A. ſic dant: συνείρξαντα, πάντως ὑπηκ.

67. 3. ὁ πόλεμος] ſic recte Ald. et omnes deinceps. ſola Iuntina vitioſe dedit ὁ πόλεως. in nullo meorum reperi τῶν νεωτερισμῶν. E lectione Iuntinae colligas in libris quibuſdam fuiſſe ῥοπὴν τῆς πόλεως τῷ νεωτερισμῷ προσέθηκε τὸ τῶν Τυνδαριδῶν, ſcil. πρᾶγμα. negotium Tyndaridarum.

12. οἱ Λακεδ.] articulo carent I. A.

ibid. malim ὁμοῦ τι τὴν χώραν. ſic ſolent vſurpare, ὁμοῦ τι. *propemodum, ferme.*

68. pen. Ἀθήνας eſt in omnibus ſuperioribus editionibus.

69. 12. Φαμὲν in editorum nullo reperi.

70. 7. Δημοφῶντος reuocaui e I. A. pro Δημοφοῶντος, quod e Stephanica in reliquas poſteriores permanauit.

71. 5. ἀπόλλυσθαι dicitur, qui carceris ſqualore, illuuie, frigoribus, ſpurcitie, paedore, inedia, deſidia, morbis contabeſcit.

13. εὐθὺς] num αὖθις, *iterum, denuo.* vulgatam ſi ſeruamus, referenda erit, non ad βουλόμενος, ſed ad ἐνέπεσε. *ſtatim incidit.*

pen. vetuſtarum editionum lectio facili negotio expediri et confirmari poteſt, ad hunc modum legendo: οὓς μὲν ἀπέλιπε μὴ μισοῦντας αὐτὸν, quos diſcedens reliquiſſet odio ſui vacantes, aut ſe non exoſos, εὑρίσκων τῷ μὴ Φοβεῖσθαι τὸ μισεῖν προσειληφότας. reperiens a reditu, eos non modo nulla ſui formidine contineri, ſed praeterea quoque odium in ſe concepiſſe.

vlt. quae lectio e Bodleianis profertur, ea in omnibus Stephanica antiquioribus edd. legitur. vide modo dicta. pro μισεῖν malim μῖσει in datiuo ſing. a μῖσος.

72. antepen. οὖν abeſt a Iunt. prima dedit Aldina.

pen. reuocaui ἐζήτει e Iuntina, pro ἐξῄτει, quod Aldina inuexit, huic loco parum conueniens; quod ſi ſeruetur, conſtare nequeat cum ἀπολαβεῖν.

73. 11. fallor, an Plutarchus pro compoſito ἀνεκομίσαντο, dedit ſimplex

ſimplex ἐκομ. prima ſyllaba facile potuit e fine proximi vocabuli βασιλείαν iterari.

74. 4. f. ὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅμως Κίμων. *at nihilominus tamen Cimon.* crebro vtitur Plutarchus hac dictione ὐ μὴν ἀλλὰ καὶ. vt paulo poſt p. 75. 3. et T. II. (ed. Lond.) p. 341. 11.

vlt. βοηθητικῦ] ſic primus dedit Stephanus. βοηθηκῦ dant Iunt. et Ald. βοηθικῦ Baſil.

AD ROMVLVM.

76. vlt. δρμίσασθαι] ſic Stephanica. vetuſtiores dant δρμήσασθαι.

77. 7. τε πειρώμενοι] Stephanica et ſecundum eam vulgatae dant πεπειραμένοι. Praetuli lectionem e Bodleianis proditam, ad quam accedit quoque lectio vetuſtarum omnium editionum, πεπειρωμένοι.

8. malim ἄλλας τε τιμὰς ἀπονέμειν, et verſu 12. ἀσπάσασθαι in aor. 1. et πεφιλοφρονῆσθαι (in praeterito paſſ.) aut etiam φιλοφρονήσασθαι.

10. accipienda ſunt verba, ac ſi conſtructa hoc ordine eſſent τὰς γυναῖκας ἀσπάζεσθαι τὺς συγγενεῖς καὶ οἰκείυς mulieres oſcula dare maribus cognatis et familiaribus.

78. vlt. ὀνομασθῆναι videtur e duabus lectionibus eſſe conflata, altera ὀνομάσαι, altera ὀνομῆναι (a verbo ὀνομαίνειν).

79. 1. τῆς Τρωάδος ἐκείνης] Romae puta, mulieris illius, de qua paulo ante commemorauerat. Fuit ergo filia matri cognominis.

80. antepen. Διοκλῆς ὁ Πεπαρήθιος] articulum de meo addidi.

penult. f. καὶ ἑτέρων περὶ τύτων ἕτεραι διαφοραὶ aliorum quoque [praeter Dioclem et Fabium Pictorem] his de rebus aliae, h. e. diuerſae, multifariae traditiones.

81. 2. νείμαντος — ἀντιτιθέντος] bene habet, idem ſignificans, atque ſi dixiſſet, νείμαντος ἐν τῷ [vel διὰ τῦ] ἀντιτιθέναι.

82. 12. ὅτι καὶ] Iunt. et Ald. dant ὅτι δὲ καὶ. vnde colligatur olim in libris Pl. h. l. fuiſſe lectum ἐπειδὴ καὶ νῦν — *quandoquidem nunc quoque* — vel ὅτι δὴ καὶ ν.

83. 2. ἐνδιαζόντων etiam dant Iunt. et Ald.

84. 6. αὐτῇ] num τῇ πρώτῃ. Calendis Aprilis. nam vt αὐτῇ iteretur poſt ταύτῃ, quod ſufficere poterat, neceſſe nil eſſe video.

ibid. f. καὶ Λαρεντῖνα, ſcil. *ſacra.* Graecos per α longum ſeu productum efferre latinorum *au*, res nota eſt.

86. vlt. aut φρόνημα in ſingulari eſt leg., aut ibi ſeruato plurali, quia de duobus agitur, etiam τόλμας et ἀνεκπλήκτυς erit leg. ſed prius vtique rectius eſt.

87. 11. ἀπονίαν] in Iuntina eſt ἀπόνοιαν, in Aldina ἐπονίαν. quod ad vulgatam a Stephano, ni fallor, profectam, proxime accedit.

87. pen. ἀνασχόμενοι] Amulii paſtores puta. αὐτοὺς] paſtores Numitoris.

89. 4. num συνεπευθύνοντος ἐπ' ἀρχάς. dirigente ad principia.

5. ἐπινοίᾳ καὶ τύχῃ] videtur hendiadyoin eſſe, pro ἐπινοίας τύχῃ ſecunda quadam ſorte ſubitae cogitationis, vel ſuſpicionis ſolertis, citae et vero conſentaneae, tangentis verum. ἐπίνοια eſt ἐπιβολία τῆς ἐννοίας ταχεῖά τις καὶ ἰθεῖα κατανόησις.

12. poſt παῖδας vtique praeſtaret ὄντας legi, quam abeſſe.

pen. f. πιστὰ, τοῦ κρίνειν ἧκε νῦν ὁ κίνδυνος.

90. 2. τρεφόμενοι et κείμενοι quo referantur, cum non appareat (nam cum ἀκούομεν hos nominatiuos copulari, et interiecta omnia pro parenthetis haberi, vereor ne nimis durum et impeditum ſit) ſuſpicor non nihil in hac regione deſiderari.

4. bene habet iſta dictio ἔστι δὲ ἡ σκάφη καὶ σώζεται. eſt ſcapha (vel ſcaphium) et ſalua ſupereſt. non ſolum ſupereſt, ſed etiam ſalua. ſolent iſta ſecum copulari εἶναι καὶ σώζεσθαι. Idem eſt ac ſi dixiſſet σῶα ἔτι περίεστιν ἡ σκάφη μετὰ γραμμάτων, χαλκοῖς ὑποζώσμασιν ἐγκεχαραγμένων. vna cum literis h. e. inſcriptione inſculpta taeniis vel laminis aut bracteis illis aeneis, quibus illa ſcapha vel ille alueolus veluti ſuccinctus eſt. *mit der Auffſchrift, die in die ehernen Bänder eingegraben iſt, womit dieſe Mulde gleichſam umgirtet iſt, oder die darüm gelegt ſint, wie halbe Reifen.*

15. ſiue ſeruatur μὴ, ſiue omittitur, ſemper tamen vitioſus hic locus videtur eſſe. Tollamus, ſi placet, μὴ mente et fictione. legendum tum erit ad hunc modum ὅσον προσέχοντας μικρὸν συμφρονεῖν. quantum ſatis eſſet ad cernendum, adhibita mediocri attentione. Sin autem μὴ ſeruamus, deerit ποιεῖν, ad hunc modum. ὅσον προσέχοντας ποιεῖν μὴ μικρὸν φρονεῖν. quod attentione vtentes ad ſpirituum celſitatem erigeret. Nam alias conſtructio labat.

91. 9. διαφυλάξας de meo dedi (nam alias non conſtat ſibi conſtructio) pro vulgari διεφύλαξεν.

12. τοῦτο π. τ. I. φέρων] hac de re nuncium ad Iliam ferens venire. h. e. eo ſe huc veniſſe, quo Iliam certiorem faceret, liberos eius adhuc ſupereſſe, et vitam paſtoritiam agere procul Alba. nam τοῦτο malim ad rem hic enarratam referre, τὸ σώζεσθαι et εἶναι νέμοντας, quam ad ſcapham, et φέρων de re accipere, quae ore, verbis perfertur ad aures alterius, quam de re, quae manibus perfertur, et alteri in manus datur.

92. I. ὡς αὐτὸν] id eſt πρὸς αὐτόν. ſic dedi de meo, pro vulgari εἰς αὐτόν. Sexcenties εἰς et ὡς inter ſe perperam commutantur.

10. ἑκατοστύας Stephano debetur. I. A. dant ἑκατοστείας.

93. 10. malim cum articulo, τιμὰς τὰς πρεπούσας. hic certe loquendi mos eſt.

15. νὴ Δία de meo dedi, pro vulgari ἰδίᾳ. aut ſedes habere

commu-

communes vtique cum his purgamentis humani generis, quamvis turpiſſimum eſſet.

94. 6. μαντεύματι πυθοχρήστῳ] ſubaudi ἀκολούθως, aut ἑπόμενοι, aut πίσυνοι, aut tale quid. vel idem ſignificat datiuus h. l. atque διὰ μάντευμά τι πυθόχρηστον.

15. Ῥεμώνιον h. l. etiam in Iunt. et Ald. eſt, verum p. 96. verſus finem in ambabus legitur Ῥεμωρία. pene vt Dauiſius voluit.

95. 8. e lectione, quae e duobus Bodleianis profertur, effecerim λυμαίνεταί τι ψυχὴν ἔχον. quae mihi lectio non videtur eſſe contemnenda.

96. 9. quid ſibi velit ἐνταῦθα h. l. non video, et ſuſpicor nonnihil de pugna hac de re coorta deeſſe.

11. ὁ μὲν οὖν Κέλερος ἐς τ. dant Iuntina et Ald.

12. ἐς Τυῤῥηνίαν μετέστη] Sed cur Roma aufugiens, in Tyrrheniam ibat? ecquem metuebat Remi vltorem? non credibile potius eſt eum diu penes Romulum fuiſſe, tribunum cohortis Celerum, a Romulo diu poſt necem Remi inſtitutae? quid ergo? ſuſpicabimur legendum eſſe ἐκ Τυῤῥηνίας μετέστη. ex Hetruria Romam transmigrauerat. forte quod domi ſecurus non eſſet.

13. quae de Metello Celere, primo ſic dicto, hic narrat, eadem in vita Marci Coriolani, vbi de origine cognominum diſputat, refert.

97. 5. f. ἔβαλλον [aut συνέβαλλον] εἰς ταὐτό.

7. ad κέντρῳ ſubauditur τούτῳ τῷ βόθρῳ. quaſi dixiſſet ὥσπερ κύκλος κέντρῳ περιγράφεται, οὕτω καὶ ὁ τῆς πόλεως οἰκιστὴς περιέγραψε τὴν πόλιν [h. e. τὸν αὔλακα, vt in continenti appellat] τούτῳ τῷ βόθρῳ.

vlt. f. οὐκ ἦν ἂν ἐκ δεισιδαιμονίας non licuiſſet ipſis, qua erant ſuperſtitione (vel pro ea, qua praediti erant ſuperſtitione) —

98. 1. id eſt τῶν μὴ καθαρῶν μὲν, ἀναγκαίων δέ. Verum an potius dedit τῶν γε ἀναγκαίων, καίτοι μὴ καθαρῶν.

6. ἔθυον] ſubaudi ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ.

99. 2. Ῥωμαῖον dat Iuntina. βιβλιακώτατος (vel βυβλ. vt dant Iuntina et Aldina) cur appelletur Varro, num ob lectionis exſuperantiam, an ob numerum librorum ab eo conſcriptorum, de rebus geſtis Romanorum exponentium, in dubio relinquam, item cur philoſophus appelletur, et num praeſtet potius τὸν φιλολόγον legi.

5. θεωρίας ἕνεκα] non quaeſtus faciendi, neque ad imponendum credulitati leuis popelli.

101. 15. τῶν ἐν συγκλήτῳ τελούντων ſi bona eſt lectio, quae in Iuntina quoque et Aldina cernitur, deeſt τὸ σύστημα, vel tale quid.

vlt. προσηγόρευσεν] Romulus puta. ſic dedi de meo. vulgatae dant in plurali προσηγόρευσαν. Singularem hic loci plurali praeferendum eſſe docent inſequentia, αὐτῷ et διῄρει, et ὀνομάζων, et ἐνεποίησεν.

102. 1. ὄνομα σεμνότερον] appellatio honorifica, σεμνότητος σημαντικόν. comparatiuus h. l. nihilo plus ſignificat quam poſitivus. αὐτῷ idem valet atque παρ' αὐτῷ penes eum. Sententia haec eſt, Romulus hanc appellationem Senatoribus eo contribuebat, quo eos a plebeiis diſtingueret.

2. ἑτέροις de meo dedi, pro vulgari ἑτέρες. Sed aliis quoque ὀνόμασιν, appellationibus, patronorum puta atque clientum, potentiores opibus, ab inferioribus atque infirmioribus diſcernebat.

4. f. ſic diſtinguendum eſt: ἐκείνες, illos, potentes puta, *patronos* appellabat, τέτες δὲ, *hos vero*, plebeios puta, pauperem et inopem popellum, *clientes*. niſi ſi vis ἐκείνες ad propius redire, vt ſtatim in continenti pari modo, ἔτοι ad τὲς δυνατὲς redit, tametſi priore loco nominatos, et ἐκεῖνοι ad τὲς πολλὲς, tametſi poſteriore loco dictos. quod ſi ſic ſtatuas, nihil erit hic loci vitioſum.

103. pen. αὐτὲς ἡμερωσαμένες de meo dedi pro vulgari αὐτοῖς ἡμερωσαμένοις. quod quamquam nego prorſus tolerabile non eſſe, tamen illi poſthabeo, propterea quod ſecundum vulgatam melius αὐτὸ τοῖς ἡμερωσαμένοις conueniret. Foret haec ſententia vulgatae. vbi cicuraſſent vxores, ſibique amicas et familiares reddidiſſent, ipſam iniuriam illis datam eſſe creaturam quodammodo principium conſuetudinis mutuae cum Sabinis. noſtram autem coniecturam vbi ſequaris, incumbet vis emphaſeos in vocabulum αὐτὲς, et erit haec ſententia. ipſos Romanos, vxoribus caritate ſui obſtrictis, eſſe effecturos, vt quae fuiſſet iniuria Sabinis oblata, ea ex ſe conſuetudinem et caritatem mutuam gigneret. ἡμερῶσθαι eſt aliquem, qui antea ferus fuiſſet, cicurem, manſuetum, tuique amantem atque ſtudioſum reddere. vel hoc modo reddes ſententiam. vbi benignitate tractationis mulieres ſibi propitias reddidiſſent atque deuinxiſſent, fore, vt facinus hoc erga Sabinos vſurpatum, iniquum vtique illud atque violentum, fieret initium coalitionis et quaſi conglutinationis cum ipſis.

6. poſt ἱπποδρόμων forte deeſt ὢν.

7. poſt ἀγῶσιν addi velim ὁρᾶται. nam alias dicendum fuiſſet ἀνακαλύπτεται. aut ſi voluiſſet ἐστιν omittere ſubaudiendum, debuiſſet potius ἀνακεκαλυμμένος dicere.

9. καὶ de meo addidi.

110. 7. κατήρτισεν bene habet. parti, et vt ita dicam membro cuique conueniens quodque genus armorum adoptabat. Verbo καταρτᾶν, ſi verbum eſt, hic nullus eſt locus, ſed, ſuſpendendi notionem ſi adhibere Plutarchum iuuiſſet, παραρτᾶν ille potius videtur vſurpaturus fuiſſe. verum is ſine dubio v. καταρτίζειν h. l. vſurpauit.

pen. malim ὀπίμα (ſyllaba minus) vbi e proximo ſubaudiendum eſt ἐπωνομάσθη, aut ἐπονομασθῆναι.

111. 9.

111. 9. οὐκ αὐτοὶ] particulam infitiantem, qua vulgatae h. l. carent, de meo addidi. tropaea non ipſi ſuis humeris ferentes, contra quam Romulus fecerat, qui ſuum ipſe tulerat, pedes incedens, ſed habentes iis impoſita curribus, quibus ipſi inſidentes in vrbem inuehebantur.

113. 2. bene habet προδιδόντας. ſe ſolere arridere iis, atque comiter eos habere, blanda oratione, hilari fronte, excipere, officiis proſequi eos, qui proditionis operam ſibi condicant, aut nauent, vel qui proditione fungantur adhuc, nondum autem ea defuncti ſint.

7. δέονται] ſcil. οἱ ἄνθρωποι. etiam Latini ſolent tertiam perſonam pluralis numeri vſurpare, perſonae nomine diſſimulato, vbi *homines* ſubauditur. nihil hic deeſt.

13. τὸ αὐτὸ] articulum τὸ omittunt Iunt. et Ald.

vlt. σκηπτούχῳ in datiuo dedi de meo. Bryanus σκηπτοῦχου dederat. Conſtructio haec eſt ἡ στέρξασα γενέσθαι λέκτρα [h. e. γυνὴ vel γαμετὴ] σκηπτούχῳ [id eſt τῷ βασιλεῖ] Κελτῶν. quam cum iuuiſſet cum rege Celtarum in matrimonio cohabitare, domicilia patrum non ſeruauit.

115. 3. κειράμενοι procul dubio verum eſt, ſignificans, non ſolum tondenda coma luctum teſtati, ſed vniuerſe quoque lugentes. Siue more illo vſi ſunt Celtae, ſiue minus, ad rem id nil facit. potuit poëta graecus morem ſuae gentis barbaris illis fictione arbitraria contribuere. Pro ἐκτὸς ἔθεντο, quod Aldina recte dedit, vitioſum ἔνθεντο dat Iuntina. Pro ἀρειμανέων dant Iunt. et Ald. ἀρειμενέων.

4. pro κόσμον, quod recte dat Aldina, κόρην reperitur in Iuntina.

8. τὰ λείψανα] ſic edd. omnes, praeter Londinenſem, vitioſe καὶ λ. dantem.

117. 2. ἐν βραχεῖ] οὐ βρ. Iuntina.

5. ὀλίγου non cohaeret cum δεήσαντος, ſed ſtat per ſe, adverbialiter, idem ſignificans atque παρ' ὀλίγον. paene, tantum non. cum parum abſuiſſet, vt Romulus caderet.

8. εἰς τὰ ὅπλα] imo vero εἰσδὺς τὰ ὅ. arma indutus, armatus. Aut ſi εἷς (participium ab ἕννυμι) idem ſignificare poteſt atque ἐνδυσάμενος, ἀμφιεσάμενος, tum recte habebit locus, modo εἷς cum aſpero et graui exaretur.

11. περιχεομένης de meo dedi, (quamquam perinde quoque περικεχυμένης poteram dare) pro vulgari περιεχομένης.

17. στράτωρος Iuntina vitioſe. recte Ald. στάτ.

119. 16. γαμετὰς de meo dedi, pro vulgari γαμητὰς. quod eſſet a nominatiuo ſing. ὁ γαμητὴς, qui eſt *maritus*. ſententia vero vxores poſtulat, quae ſunt γαμεταὶ, a nom. ſ. ἡ γαμετή. In Iunt. et Ald. cernitur γαμιτὰς per iota, errore aequaliter ad vtramque partem prono.

119. 11.

119.11. πρὸς οἰκείους] sic dedi de meo, pro vulgari καὶ οἰκείους. Constructio haec est ἐχρῆν ὑμᾶς παύσασθαι μαχομένους πρὸς ἀνθρώπους ὄντας ὑμῖν οἰκείους. oportebat vos bellandi finem facere aduersus eos, qui vestri sunt necessarii. Facere hoc vos oportet, qui per nos facti sitis eorum, partim soceri, partim aui. καὶ si seruetur, ὄντας sit superuacaneum post γεγονότας.

120. 1. τὰ de meo addidi, et versus proximi 2. in calce τοὺς e Iuntina et Aldina.

16. προσκατελέχθησαν de meo dedi, pro vulgari προσκατειλ. In Iunt. et Ald. legitur προσκατηλ.

121. pen. ἅπαντας] omnes patricios puta. quid si tamen ἅπαντα in neutro? negotia omnia.

122. 10. ὄν τι] num ἕν τι.

124. 3. f. ἀποφοιβαστικήν. ob insequentes genitiuos, id est τὴν εἰωθυῖαν ἐμμέτρους χρησμοὺς ἀποφοιβάζειν. quae soleret oracula carmine illigata iactare.

9. παρηλίων dat Iuntina.

16. κενὸν de meo dedi, pro vulgari κοινὸν, quod qui tueri contendent, his ita erit interpretandum. perinde grauis est eorum auctoritas, qui Lupercalium originem a lupa, Romuli et Remi nutrice, repetunt, quam eorum, qui a Lycaeis Arcadicis. Quam expositionem, ne meo quidem iudicio repudiandam, si probamus, legendum tum erit, addito καὶ, ad hunc modum. δύναται γὰρ καὶ ἀπὸ —

125. 2. αὐτοῖς] id est πρὸς αὐτοὺς ad eos, Lupercos puta. οἱ μὲν — pars eorum — ἕτεροι δὲ — alia vero pars.

6. ἐν διαζώματι bene habet. idem est, ac si dixisset μετὰ περιζώματος. vnus eorum quisque gerit circa lumbos subligaculum. caetera nudus est.

14. ὑπέσχε defendi potest, si lupa cubans humi fingitur, vber dedisse puellis super incubantibus. malim tamen ἐπέσχε. quod in illa re est vsitatius, et hoc conuenit magis, quod lupa stans fingitur vber dedisse puellis infra cubantibus, et e mamillis pendentibus.

126. 10. αὐτῶν dant Iunt. et Ald. perinde est, vtram lectionem praeferas.

11. ἐκφέρουσι bene si habet, idem valebit atque ἐκ τῶν ἱερῶν ἐκφέρουσιν ἔξω εἰς τοὺς καθαρμοῦ δεομένους. Suspicatus aliquando fui de περιφέρουσι. circa coronam circumstantem, vel concionem circumferunt.

127. 4. ἐπ' οἰωνῶν] addendum videtur τηρήσει. tum δεῖ de meo addidi.

5. Παλατίῳ dant Iunt. et Ald.

6. περὶ reuocaui ex iisdem, pro παρὰ vulgari.

11. καὶ τέκνων] copulam de meo addidi.

128. 4.

128. 4. num καὶ μέχρι γε χρόνων.

129. 13. ἀσμένῳ (in datiuo) dedi de meo, pro vulgari ἀσμένως aduerbio.

14. τῶν δὲ πραγμάτων] bene habent haec verba, quorum haec eſt ſententia. rationis adhuc vſurpatae in gerenda rep. et in pace publica tuenda, nihil mutauit Romulus.

antep. dictio dura, et mihi quidem obſcura, ὡς θεῷ χρώμενοι, εἰς πᾶσαν εὔνοιαν θαυμάζοντες. quid eſt θεῷ χρῆσθαι εἰς πᾶσαν εὔνοιαν; quid εἰς πᾶσαν εὔνοιαν θαυμάζειν; expediant alli. Num οἱ δὲ ὡς θεῷ χρώμενοι, καὶ πᾶσαν ἔννοιαν [ſcil. αὐτῦ] θαυμ. omnemque eius cogitationem. h. e. nulla non eius viſa et conſilia et coepta admirantes, vel ſuſpicientes. vel καὶ εἰς πᾶν [id eſt ἐν παντὶ] σὺν εὐνοίᾳ θαυμάζοντες. omnique in re cum beneuolentia admirantes.

vlt. πέμψαντες αὐτῷ] id eſt πρὸς αὐτὸν πρέσβεις καὶ δῶρα.

130. 1. εἷλεν] ὅπλοις puta.

14. videtur eſſe ſententia, nonnullam quoque ſecum ferens ſterilitatem fructuum horaeorum, et infoecunditatem pecorum. Alias malim in plurali legi ἀφορίαις et ἀγονίαις. aut leg. eſt εὐφορίας et εὐγονίας. et ſic dedi de meo.

pen. ἀναγκαῖα πάθη ſunt mala diuinitus immiſſa, vel a natura rerum importata, vt mortes, ſiccitates, ſterilitates. Ad haec mala humano generi ineuitabilia acceſſiſſe ait Plutarchus aliud malum voluntarium, ſuperſtitionem.

132. 7. f. τὸ φιδήνας.

13. f. φιδηναίων.

133. 6. ὅπυ bene habet. refertur ad ἄπιςον praemiſſum. concludit ſic. Ariſtomenis facinus ſi portentoſum et incredibile eſt, qui tercentum hoſtes ſolummodo vno die ſua manu cecidiſſe dicitur, quanto magis erit ridendum et in fabulis habendum, quod de ſtrage a Romulo edita iactant, quem aiunt vno die ſeptem hominum millia ſua manu peremiſſe. Vitia typographica, ſi tanti eſt, e Iuntina et Aldina haec notabis τετροσχιλίων et ἑκατὸν φόνια.

10. integre ſic dixiſſet ὐκ ἠνέσχοντο πολιορκεῖσθαι, ὕτω μεγάλης συμφορᾶς αὐτοῖς προσγενομένης. aut breuius μεγάλης συμφορᾶς γεγευμένοι.

11. δεηθέντες] ſcil. ὁμολογίας καὶ φιλίας τυχεῖν.

pen. prout vox πάγος vel pagus accipitur, poteſt interpretatio ἑπταμόριον probari. Si pagus eſt agri portio, recte habet ἑπταμόριον, tractus ſeptem portionibus μόραις conſtans. alias legi poſſit ἑπταλόφιον, ſi πάγος idem valet atque λόφος. verum nihil potius mouendum eſt in lectione vulgata h. l.

134. 7. malim aut προσάψαντες aut ἀνάψ.

135. 14. ἔτι καὶ νῦν Ἕλληνες] Sic ordinaui arbitratu meo vocabula, ſedem ſecundi atque tertii inuertens, contra atque in vulgatis eſt.

136. 1. vulgatae hic dant ἐδίδαξε δὲ καὶ. ego vocem mediam arbitratu

arbitratu meo expunxi. quod alias conſtructio ſit labatura. ἐπεὶ δὲ — iam ſequitur apodoſis ſententiae ἐδίδαξε καὶ —

136. 8. ἐκείνου] id eſt παρ' ἐκείνου ab eo, Romulo puta. Sic dedi de meo, pro vulgari ἐκείνους.

antep. ἐνέπεσε] Senatus puta. Paulo ante verſu 11. dat Iuntina cum Aldina ἀποδιδοὺς in partic. praeſ.

137. 1. οὐδέν, (ὡς εἰπεῖν) βέβαιον — paene dixerim nihil certum relinquens.

6. πύστιν] inquiſitionem, inueſtigationem per interrogationes. ſeu locum et oportunitatem quaerendi. ſic dedi de meo, pro vulgari πίστιν.

138. 16. πειθομένους de meo dedi, pro vulgari πυθομένους.

139. 3. ταραττομένων etiam a Iuntina et Aldina abeſt, ſine magno ſententiae diſpendio.

vlt. ἐκεῖθεν ὄντας cur loco depellatur, cauſae nil video. *illinc*, coelitus. ἀπὸ τῶν θεῶν, quorum mentionem in continenti fecerat.

140. 10. Προικονν. dant Iunt. et Ald. quae ſcriptio perinde frequentatur.

141. antep. ſic diſtinguendum et leg. videtur. μυθολογοῦσι fabulis iactant, παρὰ τὸ εἰκὸς ἐκθειάζοντες τὰ τῆς θνητῆς φύσεως λαχόντα τοῖς κόμποις. res mortalem naturam ſortitas nugacibus praedicationibus aequiparantes immortalitati diuinae.

142. 2. λεκτέον de meo dedi, pro vulgari ἐατέον. Dicendum nobis eſt, ſectantibus ſecuritatem.

4. δι' αἰῶνος] praepoſitionem de meo adiddi. De πάντων, vtrum hoc, an πάντως, in aduerbio, praeſtet, adhuc mecum ambigo.

5. ἐκεῖσε δ' ἄνεισιν.

143. 1. αὔη] *arida, ſicca*, ſic ſcripſi de meo, pro vulgari αὕτη. *ſicca mens, eſt optima.* Hoc de Heracliti effato, memoriae obuerſatur obſcura quaedam noſcitatio, ac ſi in Obſeruationibus Miſcell. Amſtelod. diſputationem copioſiorem legiſſem. vocabulum ξηρὴ quod vulgatae inter ψυχὴ et ἀρίστη interponunt, deleui, quod eſt ſcholium vocabuli Heraclitei αὔη. Quod ſi Plutarchus ipſe interpretatus eſt, locus ita eſt exarandus αὔη γὰρ ψυχὴ (ἡ ξηρὰ) ἀρίστη.

3. f. περίπλεως αἵματος oblita et madens cruore.

4. f. δυσέξαρτος ab ἐξαίρειν. ſublatu, eleuatu eſt difficilis. non de aſcenſione hic, ſed de ſublatione in altum agitur.

7. f. τὰς ἀρεταῖς ἀσκητὰς ψυχὰς, mentes virtutibus exornatas — in numerum deorum referri, κατὰ φύσιν, natura ita ferente, quia ſic natae ſunt, vt hanc conditionis mutationem ſuſcipiant. 2.) καὶ θείαν δίκην ſecundum voluntatem diuinam, ex effato dei, qui legem hanc ſanxit mentibus, vt gradatim ex inferioribus ordinibus ad altiores aſcendant.

pen. dubie dat Iuntina τέλεων (ſic) vt legi quoque poſſit τελέως,

τελέως, quod quamquam ad ſententiam idem dicit, vſitatius tamen eſt. nam caeteroquin τέλεον adnerbialiter vſurpari poſſe, nemo inficiabitur.

144. 13. Κυρινείῳ de meo dedi, pro vulgari Κυρίνῳ.

145. 2. Μάρκε, Λέκιε, Γάϊε] ſic dedi de meo, pro vulgari Μαρκίλλε καὶ Γαΐε.

146. 8. συνεβέλευσε (in aor. I.) dant Iunt. et Ald.

14. χρήσασθαι] ſcil. ὅπως βέλοιντο. pro lubitu. alias leg. ſit καὶ καταχρήσασθαι (vel καὶ διαχρ.) κοιμωμένες τὲς πολεμίες.

147. I. alius dixiſſet aut συμπεσόντες, aut ἐπιπεσόντες. verumtamen vtitur Plutarchus alibi quoque verbo ἐμπίπτειν pro iſtorum alterutro.

4. ἔξω] ſubaudi τῶν οἰκιῶν. foris, extra domos, in ſemitis, vel angiportibus.

11. ὡς ἐπὶ θάλατταν bene habet. nemini non conſtat, veteres paganos conſueuiſſe ſtatis diebus annuis ſimulacra numinum ſuorum ad mare, aut ad fluuios deducere, ibique lauare, et e lauacro rurſus cum pompa in vrbes et templa reducere. notus hymnus Callimachi in lauacrum Palladis. Conf. etiam Plutarchi locus ille, in Alcibiade, vbi de reditu Alcib. in patriam exponitur.

12. προτέρῳ λόγῳ] eſſe ſacrum hoc luſtrale, vel februum.

13. ἀμφότερα τὰ πάθη] et Romuli exceſſum, et conſternationem atque trepidationem populi Rom. ab inſultu hoſtis neſcio cuius.

148. 5. ἐφ' ἑαυτῦ bene habet, idemque prorſus ſignificat, atque quod Bryanus ei ſubiectum ibat.

149. 5. ἐφ' ὅσον] praepoſitione carent Iunt. et Aldina, nec non verſu 8. vocabulo μάχῃ.

150. 5. εἰ δ' ἐκείνη] reſtitui hanc lectionem ex iiſdem, pro vulgari εἴ γ' ἐκείνη.

pen. ἐκεῖνο] ſcil. τὸ δημαγωγὸς εἶναι adulator plebis eſſe. τῦτο δὲ] ſcil. τὸ τύραννος εἶναι.

153. 4. bene habet voc. ἑτέρες. in alios conferunt, non in Romulum.

7. malim ἀνεκάθισε. rurſus collocauit.

antep. τὴν ἐ. θ. ὁδὸν] ſic, in accuſatiuo, de meo dedi. nam σπεύδειν ὁδὸν, iter corripere, cito viam pergere, vſurpatur, non ὁδῦ. vulgatae dant τῆς ἐ. θ. ὁδῦ.

155. I. ἣν] mum ὅσην.

6. Σκαρβίλιος etiam in Iuntina eſt.

7. τὴν γυναῖκα] articulum de meo addidi.

156. 3. videtur locus ita eſſe integrandus. Ἀφίδνας ἀπολέσαντας, [qui accuſatiuus ad *Atbenienſes* redit] μόλις ὑπ' οἴκτε τῶν πολεμίων εὑρέσθαι *impetrarent*, προσκυνήσαντας καὶ θεὲς ἀνειπόντας αὐτὲς, [Dioſcuros puta,] μὴ παθεῖν — adoratione Dioſcuris praeſtanda, honore-

honoreque diuinitatis in eos conferendo, vt, quae fata Troes subierant, eadem ipsi [Athenienses] ne subirent.

56. 11. διαφορὰν] subaudi τοῖς ἀνδράσι. magnam creat discrepantiam in fortunis huius paris virorum.

AD LYCVRGVM.

157. 8. προσφέρων restitui e Iuntina et Aldina, pro vulgari προφέρων.

158. 4. λέγει et κατὰ desunt Iuntinae.

159. 1. et 5. Προκλέυς est in Iuntina, sed cum virgula transversa super ο, vt constet eam quoque Πατροκλέυς designasse, vt est in Aldina, explicatis literis.

161. 13. γενέσθαι de meo dedi, pro vulgari ἔσεσθαι.

162. 1. ὠνόμαζον Stephanus dedit, siue suo fretus ingenio, siue codicibus mstis, quibus vtebatur. In Iuntina et Aldina est ὠνομάζουσι. vnde debebat ὀνομάζουσι (per omicron) effici.

antep. λέγεται vt amputandum vncis inclusi.

163. 1. num τοὺς παρόντας. sed leue hoc est.

7. ὄντι] malim ἰόντι, *eunti*.

ibid. πειρώμενον in nominat. sing. gen. neutrius, ob praemissum φθονοῦν, dedi de meo, pro vulgari πειρώμενοι, in nom. plur.

164. 8. malim τοὺς μὲν ἐζήλωσε (scil. νόμους.) aut si τὰ seruetur, leg. sit νομίμων (pro νόμων.)

165. 6. καὶ αὐστηραῖς] particula copulans deest Iuntinae, recte addita ab Aldina.

166. 1. ταῖς π. ἡ. κ. ἀ. διατριβαῖς (in datiuo plur.) dedi de meo pro vulgari τῆς et διατριβῆς. διατριβαὶ h. l. sunt loci, quibus lectorum animi immorantur.

3. malim compositum ἐξεγράψατο, curabat sibi a librariis exscribi. *er nahm Abschriften davon, liess sie abcopiren.*

7. post καὶ μάλιστα videtur περισπούδαστον deesse.

11. malim καὶ ἐκχωρίσαντα.

13. f. ταῦτα μὲν οὖν Αἰγύπτιοι (in nominatiuo) scil. φάσκουσιν. οἷς ἔνιοι — Pro ἑλληνικῶν συγγραφέων legitur in Iuntina et Aldina ἑλλήνων καὶ συγγρ.

pen. aut ἄνδρα σπαρτιάτην leg. est, aut latet aliud nescio quid vitii in voc. σπαρτ. quam suspicionem vitiosa lectio quoque codicis SGermanensis mouet.

167. 2. ῷ deest Iuntinae et Aldinae. quod si omittitur, leg. erit διαφέρον in participio gen. neutrius. Iam intelligitur, quid sibi velit coniectura in Vulcob. reperta, quae absurda videatur necesse est iis, si quos defectus articuli ῷ fugiat. Nimis supine conscriptus est, a quocunque est, ille variantium lectionum index, per omnes Plutarchi editiones exiguo cum fructu lectorum iactatus.

167. 6.

167. 6. num χρήσεσθαι in futuro.

9. post ἔργον addendum videtur ὄν.

168. 1. προσήγετο (in medio) conciliabat sibi, ad se alliciebat, de meo dedi, pro vulgari προσῆγε. in actiuo.

antep. πρὸς τὸν χ. (in mascul.) vitiose dant Iunt. et Ald.

169. 2. prout accipitur voc. ἀγαθὸς, ita aut stabit οὐκ, aut cadet. Vtrumque recte dictum videri potest, siue affirmantis, siue infitiantis modo efferatur. Ἀγαθὸς si est et habetur commodus, facilis, aequus, mitis, placidus, sedatus, ciuilis, tum recte seruabitur οὐκ. Sin autem fortem, strenuum, acrem, iusti et honesti tenacem, significari volemus, tum facile οὐκ abesse patiar. Nullus equidem video, quid hac in sententia sit reprehendendum. Cur bonus esse negetur is, qui non modo bonis asper non est, sed ne malis quidem?

170. 7. εἴη δ' ἄν τι] subaudi πρᾶγμα, aut ἰσχυρὸν, vel ἄξιον λόγου, vel tale quid aliud. καὶ τὸ τοῦ ἀριθμοῦ] subaudi ἴδιον. propria haec huius numeri ratio. nescio, an ipso adeo in numero abscondita quaedam vis insit.

9. num post ὢν excidit voc. πρῶτος.

pen. num Συμανίου et Συμανίας *Summani* et *Summanae*. id est ὑπάτου et ὑπάτης.

171. 3. οὕτως] in eiusmodi fragmentis, praesertim e dialecto, cuius paene nihil tenemus, coniecturam exercere cum sit perquam fallax, periclitabor coniecturam, quam reprobari haud aegre feram. forsitan ita refingi possit haec rhetra. οὓς [quos reges atque seniores] τὰς βωλὰς εἰσφέρειν [scil. χρὴ εἰς τὸν δῆμον. fas est deliberationes in plebem inferre, h. e. rogationes proponere concioni] καὶ ἀφιστάναι. concionem rursus dimittere, peractis negotiis, δάμῳ δ' ἀγορίαν ἦμεν καὶ κράτος. ius iubendi atque vetandi plebis esse, auctoritatemque ratum quid irritumue reddendi.

172. 3. suspiceris Plutarchum existimasse, Spartanos vocabulo ἀπελλάζειν (pro ἐκκλησιάζειν) ideo esse vsos, quod Apollo ipsis coeundi in concionem auctor fuisset. Laconicae dialecti peritiores, quam ego sum, disceptabunt, num verbo illi cognationis aliquid sit cum κελλάζειν aut ἀγελάζειν. Nam hic loci significat, id quod loci ratio docet, non, coire in concionem, sed conuocare, conciere.

7. οὐθὲν γὰρ] Iuntina vitiose dat ὅθεν καὶ.

14. ἠφεῖτο de meo dedi, siue ab ἀφιέναι, siue ab ἐφιέναι. pro vulgari ὑφεῖτο.

penult. αἱροῖτο dedi de meo, pro vulgari ἔροιτο. *populus pravum si sciscat scitum.*

vlt. ἀποστατῆρας] siue *libratores*, ἀπὸ τοῦ ἱστάνειν, a librando, vnde *statera*, et *statica*, siue *rectificatores*, qui curuum ἀποστήσωσι, rursus stans, rectum, rigidum reddant. non videtur Plutarchus in veram etymologiam incidisse.

173. 1. ἀφιστάναι in actiuo, lege. dimittere, discessum imperare. nam ἀφίστασθαι est discedere.

3. f. ἔπεισαν δὲ καὶ αὐτοῖς ἐπιτρέπειν τὴν πόλιν. ciues oratione permouerunt, vt sibi remp. permitterent gerendam.

4. Τυρταῖος] Sic recte Aldina. vitiose Iuntina τριταῖος.

8. βασιλεῖας dant Iuntina et Aldina. accentus satis indicat a βασιλεὺς id esse repetendum, non a βασιλεία.

13. post ἰσχυρὰν videtur οὖσαν deesse. Constructio haec est, ὁρῶντες σπαργῶσαν, οὖσαν ἄκρατον, id est διὰ τὸ εἶναι ἄκρατον. videntes ferocientem, vtpote quae esset haud contemperata.

vlt. πρώτων de meo dedi, pro vulgari πρῶτον.

174. 9. ὁ abest a Iuntina et Ald.

12. οἳ] ad quosnam redit, populosne, Messenios et Argiuos, an ad eorum reges? Ad reges procul dubio. Verum iam dubitandi locus venit, si regibus agrorum portiones fuere ampliores, quam popularibus, ecquaenam illa fuerint supra, quae Plutarchus ait cum ciuibus paria atque aequalia regibus fuisse.

13. ἐκείνων] scil. τῶν ὄχλων.

15. οὐκ-εὐπείθια] sic exarandum curaui, cum interiecta lineola, ambo vocabula quasi copulatura in vnum corpus. vt si dicas *obediendi non-facilitas*, pro *difficultas*. Idem est ac si dixisset. διότι αὐτοὶ μὲν, οἱ βασιλεῖς δηλονότι, ὕβρισαν, οἱ δ' ὄχλοι οὐκ εὐπειθεῖς παρεῖχον ἑαυτούς.

175. 6. ἐπιφερβομένων de meo dedi, pro vulgari ἐπιφερομ. Dicitur aliquis ἐπιφέρβεσθαί τινι, seu, quod idem est, φέρβεσθαι ἐπί τινι, alicuius carnibus pasci, in eius damnum et detrimentum pasci, alimentis, non marte suo quaesitis, sed alteri detractis. vt quod vni accedat, id alteri decedat. pauperes h. l. dicuntur ἐπιφέρβεσθαι τῇ πόλει remp. depasci, vires, succos et sanguinem eius exhaurire, exinanire. *am Staate zehren, ihn abnagen, ausmergeln.*

11. ἐξ ἀρχῆς] quasi nullos antea fundos habuissent homines olim locupletissimi.

pen. κλήρους abest a Iuntina, sed dedit Aldina.

176. 5. nimis enormis est discrepantia numero 70. cum numero 12. quam vt videri possit h. l. in numeris aberratum non esse.

9. ἱκανὴν de meo dedi, pro vulgari ἱκανῆς. redit enim, non ad τροφῆς, sed ad εὐεξίαν et ὑγίειαν.

13. Laconicam similem videri patrimonio amplissimo, cuius hereditatem fratres numero quamplurimi, recens, seu paulo ante modo, inter se creuissent. *darein eine zahlreiche Brüderschaft sich so eben getheilt hätte, so daß die gemachten Haufen noch so da stünden, und zu sehen wären.*

177. 3. προσῆλθεν de meo dedi, pro vulgari προῆλθεν.

178. 2. κοινῷ bene habet. moneta communis est ea, qua nulli non

non vtuntur populi, aurea, argentea, aenea; ἴδιον autem νόμισμα, moneta propria erat ferrea, Spartae propria, qua nullus alius populus vtebatur. E coniectura Bryani καινῷ exſiſteret abſurda illa ſententia, nouum monetae genus, ferreum, Sparta expulſum a Lycurgo eſſe, et vna cum eius expulſione artes quoque reliquas neceſſario fuiſſe expulſas. qua ſententia nulla alia magis et a veritate rei et a mente Plutarchi abhorret.

178. 6. ſi φορτηγὸς probetur, neceſſe quoque ſit ἐμπορικὴ in foeminino genere legi. verum bene habet vulgata.

pen. in vulgatis eſt ἐγκατῳκοδομȣμένης. quod cum plane nihili eſſet, atque aut ἐγκατοικοδομȣμένης inde efficiendum in praeſenti, aut ἐγκατῳκοδομημένης, in perfecto, praetuli poſterius.

179. 4. malim ſic legi δυσωπȣ̃ντα τῇ χρόᾳ ἀπεκρύπτετο τὴν ὄψιν. et colore ſuo terrentia taediumque creantia occultabant adſpectum ſui. aut ſic δυσωπȣ̃ντα τῇ ὄψει [id eſt τῇ προσόψει,] ἀπεκρύπτετο τὴν χρόαν adſpectu ſui terrentia celabant colorem ſuum. ἄμβων vrcei eſt illa ora, vbi venter amplior, velut in ſemet recurrens ex ambagibus, incipit ſeſe in anguſtius orificium colligere.

180. 1. Iuntina δὲ omiſit, ſed exhibuit Aldina.

2. poſt ἢ deeſſe videtur θαυμάζειν.

3. malim ὑπὸ σκότȣς, vt ſolentius, in genitiuo.

5. malim καὶ τὰ σώματα.

pen. δεομένην de meo dedi, vt ad πλησμονὴν referatur, pro vulgari δεομένων.

181. 15. quia de v. γενέσθαι ſubire poterat dubitatio, num Plutarchus potius compoſitum παραγενέσθαι dediſſet, ideo reliqui χαλεπῶς. praeſertim cum non liquidiſſime approbata ſit auctoritas illius paris codicum, quorum alter ſigno A. ſeu Anonymi, alter ſigno V. ſeu Vulcob. citari ſolet. χαλεπῶς παραγίνεσθαι πρός τι eſt difficulter, aegre accedere ad aliquid, h. e. cedere, aſſentiri, victas manus dare, ei ſe accommodare et obſecundare.

182. antep. prius ȣ̃τε deeſt Iuntinae atque Aldinae.

183. 3. βάθος de meo dedi, pro vulgari πάθος.

5. περὶ] malim πρὸς. vehementi amore atque admiratione viri exardeſcebat.

7. ἐκεῖνος deeſt Iuntinae quoque. prima dedit Aldina.

184. 5. ὑπαρχόντων] ſcil. αὐτῶν, τῶν συσσιτίων δηλονότι.

7. Foret ad hunc modum φ natum e digammate Aeolico.

pen. κυνηγῶν] imo vero κυνηγήσας, non in praeſenti tempore, ſed praeterito.

vlt. ὀψήσειε in Iuntina quoque eſt, vnde permultae lectiones in codicem Vulcobianum ſunt translataae, quo fit vt pro lectionibus Mſti habeantur, quae non ſunt, niſi merae lectiones editionis principis.

186. 1. φασὶ prima dedit Aldina, φησὶ dederat Iuntina, quod

referri possit ad Dioscoridem, auctorem reip. Laconicae, commemoratum p. 183. 14. Idem teneri velim ad p. 199. 4 vbi Iuntina dubie dat φκσὶ. quod tamen propius ad φησὶ, quam ad φασὶ accedit.

186. 4. ὁ δ' ἐκκρίνων de meo dedi, pro vulgari ὁ δὲ κρίνων. si quis candidatum excludendum censeret.

antepen. μηδὲ de meo dedi, pro vulgari μήτε.

vlt. κάρτα δεομένες, admodum, impense cupientes, a me profectum est, effectum e καταχεομένες, quod in Iuntina aliisque libris legitur. Aldina prima dedit κατατεταγμένες, quod ex ea in omnes insecutas dimanauit. κάρτα δεῖσθαί τινος idem est h. l. atque ἰσχυρῶς ἐπιθυμεῖν τινος, καὶ σφόδρα ἥδεσθαι αὐτῷ. In Aldina lectione veri si quid sit, efficiendum ex eo sit κατατεταμένες. sine γ. (a v. τείνειν) id est μετὰ κατατάσεως καὶ σπεδῆς.

187. 8. ἔχει] malim εἶχε.

10. post αὕτη deesse νόμοις ἐγγράφοις μὴ χρῆσθαι docent insequentia. quod si probatur, versu 11. pro ἐν leg. erit γὰρ.

13 βέβαια in neutro plurali dedi de meo, pro vulgari βεβαίαν. immobilia, firma manere, vtpote quae voluntatem propensionemque animi atque contentionem habeant loco vinculi longe robustioris atque stringentioris, quam est necessitas, vel coactio.

pen. ἣν ἡ παίδευσις ἐμποιεῖ τοῖς νέοις] reliqua e libris restitui, hoc vnum a me profectum est, quod καὶ omissum est, quod vulgatae ante ἣν collocant, in quibus sic legitur: ἰσχυρότατον τῆς ἀνάγκης, καὶ ἣν ἡ παίδευσις ἐποιεῖτο τοῖς νέοις. ἣν redit, non ad ἀνάγκης, sed ad προαίρεσιν. quam propensionem et quod studium animis iuuenum iniicit disciplina puerilis, in eorum quoque internum quendam et domesticum veluti legislatorem creans.

188. 1. fort. χρηματιστικά. contractus, quales condunt quaerendis facultatibus dediti. συμμεταπίπτοντα de meo dedi, pro vulgari μεταπ. (sine prima syllaba)

2. ἦν] id est ἡγεῖτο εἶναι. satius erat, penes eum puta. praestare autumabat.

5. γὰρ deest Iuntinae, sed soli.

9. ὀροφὴ h. l. non est tectum domus vniuersae, tegulis constratum aduersus imbres munimentum, sed laquear, tabulata oecos et triclinia desuper inumbrantia, et a puluere aliisue ponderosioribus, ne illabantur, defendentia. *nicht das Dach am Hause, sondern die Stubendecken, das Tafelwerk an den Decken der Zimmer.* Paulo post p. 189. 5. appellat στέγην τε οἴκε.

13. videtur πρῶτον gradum tueri posse, ob praemissum ὕστερον. aduerbiale h. l. est. primum, h. e. primo loco, ante omnes alios.

15. ὅτως abest a Iuntina, sed habet Aldina.

pen. malim χρυσᾶς. in masculino. nam κύλιξ masc. generis est.

189. 1. ἀνάγκη συναρμόζεσθαι de meo dedi, pro vulgari ἀνάγκη ἴσην ἁρμόζ.

9. f. πολεμίοις πολλάκις στρατεύειν, ἵνα μὴ ἀμύνεσθαι συνεθιζόμενοι.

11. fortaſſis bene habet vulgata. ſolent tamen potius ſic dicere τοῦ βασιλεύσαντος ὕστερον.

15. f. καλά γ' ἔφη.

190. 12. γινομένων etiam in Iunt. et Ald. legitur.

vlt. κόρων eſt a nominatiuo οἱ κόροι. id quod ipſe prodit accentus. cum pueris pariter puellas quoque adſuefecit. Pro πολιτεύειν nullus dubito πομπεύειν a Plutarcho relictum eſſe, vt ſagaciter odoratus eſt Bryanus.

191. 7. ἀνδραγαθία etiam in Iuntina legitur, cum qua SGermanenſi ſaepiſſime conuenit. vulgatam prima dedit Aldina.

pen. f. ἐθισμὸν ἀφελείας aſſuetudinem ſimplicitatis, omnem affectationem aſpernantis.

192. 1. μηδὲν ἧττον] ſubaudi ἢ τοῖς ἀνδράσιν.

15. γυμνοὺς περιιέναι] imo vero γ. περιεστῆναι. nudos [h. e. ſolis in tunicis] circum forum in orbem ſtare, coelibes puta. οἱ δὲ] ſcil. maritati.

193. 2. prius αὐτῷ, quod in vulgatis pone ἐπιόντι γὰρ legitur, expunxi, relinquens poſterius, contra quam in annotatione ad h. l. praecipitur. ὑπείξαντα (in aor. 1.) etiam in Iuntina et Aldina eſt. In illis τῆς ἕδρας articulum de meo addidi.

10. ὥσπερ ἀεὶ] ſcilicet νήφειν εἰώθει. ſobrius et mente conſtans, vt ſemper alias erat et eſſe debebat.

11. δεδειπνηκώς] id eſt ἀπὸ τοῦ ἐν φειδ. δείπνου, vel μετὰ τὸ ἐκεῖ δειπνῆσαι.

194. 4. ἐς ἡμέραν idem eſt atque ἐν ἡμέρᾳ λαμπρᾷ, φανερῶς. claro de die, ad ſolis lucem.

6. ἀλλὰ τοῖς] malim καὶ interponi.

195. 2. κοινωνεῖν de meo dedi, pro vulgari κοινωνίαν. ſanciendo, vt in numero rerum laudabilium et praeclararum haberetur, cum cura cauendi, ne quid proteruiae contumeliaeque et luxuriae atque intemperantiae in rem matrimonialem irreperet, tum benignitas et facilitas coniugum, qua et mariti ſinerent alios in communionem ſecum venire liberorum ſuis ex vxoribus quaerendorum, et vxores aliorum honeſtorum amplexus haud aſpernarentur, cum pace et conſcientia virorum. κοινωνία τεκνώσεως eſt, cum duo ex eadem foemina liberos vna quaerunt, παίδων autem κοινωνία eſt, cum tu pater es pueri, quem alterius vxor in domo mariti peperit, ex hoc appellatum, ex te ſuſceptum.

3. ταῦτα] negotium hoc liberorum procreandorum atque alendorum vna cum vxoribus.

5. ἀσπάσαιτο] ſcil. vxor eius amore ſtrenui adoleſcentis capta. poteſt tamen etiam de marito accipi.

195. 6. εἰσαγαγεῖν] hunc robuſtum et bene peculiatum iuuenem ad vxorem ſuam adducere. πλήσαντα videtur quidem prima ſpecie ad hunc iuuenem fortem et formoſum redire, ne tamen conſtructio nimis dura atque conturbata exſiſtat, ſatius ſit ita accipere, vt deſignetur maritus, qui Cicisbeo ſuo veniam det, aut mandet, vt vxorem ſuam generoſo ſemine impleat.

7. αὐτοῖς] marito, qui negotium prolis ex vxore ſua procreandae alii permittit, et vxori, ex alio grauidae factae, et alii parienti. verumtamen vt fateor, quod ſentio, dura nimis haec dictio, vt in vulgatis iacet, ad aures meas accidit; vt ſuſpicer leg. eſſe καὶ τὸν [id eſt τοῦτον] πλήσαντα. et hunc, iuuenem puta — αὐτοῖς εἰσποιήσασθαι. nam vt πιμπλάναι σπέρματος γενναίου de vetulo effoeto marcido corpore dicatur, abhorret.

10. poſt ἄνδρα videtur deeſſe ἐὰν αὐτῇ. oratione maritum adducere, vt ſe ſinat cum eius vxore coire.

196. 1. malim verba ſic ſtructa legi ἵππους τοῖς κρατίστοις τῶν ὀχέων [a nominat. ſing. ὀχεὺς] ὑποβιβάζουσι. Mas foemellam ſui generis impraegnans eſt ὁ ὀχεύς. τὸ ὀχεῖον eſt vehiculum. quod ſi tamen ὀχείων bene habeat, erit ad ὀχεῖον ſubaudiendum θρέμμα. vt ſit animal τῇ ὀχείᾳ deſtinatum, ſeu foecundationi.

13. εἰπεῖν eſt in Iunt. et Ald.

pen. ἐκλίνει] imo vero κλείνει. taurum occidit illum ingentem, qui capite colloque ſuper Taygetum traiecto Eurotam exhaurit, et ſic ſiti nos enecat.

197. 11. τὸν videtur delendum, vt perperam e fine nominis proprii Ταΰγετον iteratum.

198. 6. Ἀμύκλαν dant Iunt. et Ald.

10. οὐδ᾽ ἐμμισθίοις de meo dedi, pro vulgari οὐδὲ μισθίοις.

vlt. παρίσατο [antepenacute] dedi pro vulg. παριστᾶτο. v. p. 200. pen.

199. antepen. In Iuntina, ſed ſola, legitur τῆς τοιαύτης φωνῆς καὶ φιλανθρωπίας. quo quid efficiendum ſit, aut num plane eliminanda ſint illa duo vocabula, vt Aldinae curator etiam eliminauit, exiſtimandum et ſuſpicandum cuique relinquo. Num pertinet hoc φωνῆς ad inſequens controuerſum et dubium vocabulum λυκόφονας.

200. 7. καὶ μᾶλλον reſtitui e Iuntina. vulgares, Aldinam ſecutae, particulam καὶ omiſerant. atqui Plutarchea eſt dictio καὶ μᾶλλον, pro *in primis*, *maiorem in modum*. v. T. III. p. 382. pen. edit. Londin.

201. 13. fort. πρὸς ταῖς πληγαῖς καὶ τὸ πεινῆν. In Iuntina et Aldina legitur πεινεῖν. alia quaecunque furans, ſolummodo ſcutica caſtigatur, alimenta vero furans, praeter ſcuticam, etiam fame luit.

pen. poſt πανουργεῖν deeſſe videtur εἰσὶ δ᾽ αὐτῶν οἱ πλεῖστοι ἰσχνοί. plurimi eorum ſunt macilenti.

202. 5.

202. 5. τὸ αὐτὸ] scil. τὸ ὀλιγοσιτεῖν. paucitas alimentorum reddit corpora 1) macilenta. 2) procera. 3) agilia. 4) formosa.

10. idem est ac si dixisset, διότι ἡ ὕλη, διὰ τὴν ἑαυτῆς ἐλαφρότητα, μᾶλλον κρατεῖται [id est δαμάζεται, καὶ μορφοῦται] ὑπὸ τοῦ τυποῦντος αὐτήν.

pen. ἀλώπεκος abest a Iuntina, sed habet Aldina.

204. 4. ἀποκρινόμενος videtur H. Stephani coniectura esse. In Iuntina et Ald. est ἐπιμελόμενος. quae lectio non aspernandam hanc ferre videtur sententiam: secordem se tardumque et peruersum gerens in curanda re, quae ipsi mandata esset, eum puniebat — Quare nullus dubitaui lectionem hanc vetustorum et probatorum librorum reuocare.

10. Iuntina et Aldina vitiose dant ἀπετίμ.

antep. ἐγκεχριμένου dat Iuntina, sed Aldina recte ἐγκεκριμ. quod est vocabulum agonisticum. ἐγκρίνεσθαι dicebatur is, qui probatus ad certamen gymnicum admitteretur. hinc verbum vsurpabatur vniuerse de iis, qui aut quae probarentur.

pen. ἀντερᾶν h. l. non id significat, quod vulgo solet, amantem amore mutuo remunerari, sed in puero puellaue amanda cum alio quopiam certare, aemulari, riualis esse. quod si ita est, videtur post οὐκ ἦν deesse ἔριδος καὶ ζηλοτυπίας πρόφασις. illa duorum pluriumue in amore eiusdem formosi corporis communio non erat apud Spartanos, vt est apud alios populos, materia contentionis et aemulationis.

205. pen. μόλις ego equidem haud repudiem, dummodo cum τούτοις copuletur. vtrouis modo, siue seruetur, siue omittatur et cum τούτοις mutetur, semper exsistit sententia, non tolerabilis modo, sed venusta quoque; scilicet haec, si μόλις cum τούτοις permutatur. Atqui tamen his ensiculis ad hostes vsque pertingimus. vel, atqui tamen hi ensiculi ad hostes vsque pertinent. Sin autem μόλις seruas, eique τούτοις adiungis, (nam pronomen abesse nullo pacto potest) exsistit haec sententia. Atqui tamen hostes nostri hos ensiculos tam reformidant, et tam procul refugiunt, vt aegre possimus ad eos peruenire, quo eos his ensiculis feriamus.

206. 4. καὶ γὰρ ὁ Λυκοῦργος αὐτὸς] hunc verborum, qui in Iuntina est, ordinem, praetuli ordini, quem vulgares ex Aldina praeferunt καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Λυκ.

6. tria illa vocabula περὶ τὰς πολιτείας mallem abesse, aut saltim περὶ τῶν πολιτειῶν legi, vt in continenti sequitur περὶ τῶν θυσιῶν, et τὸ περὶ τῶν ἀθλημάτων.

pen. κωλῦσαι de meo dedi pro vulgari κωλύσαντα. In Iuntina et Ald. est κωλύσαντος. quorum neque genitiuus, neque accusatiuus habet, quo referatur. Ad infinitiuum vero potest e proximo ἔφη subaudiri. Vlterius progredi in emendando ausus ideo non sum, quia quae sint certamina, in quibus manus attollitur, et cur

 Lycurgo

Lycurgo displicuerint, haud teneo. alias nullus dubito sic esse legendum ταῦτα μόνα κωλῦσαι μὴ ἀγωνίζεσθαι. Lycurgus ciuibus aiebat eo solo interdixisse certaminum genere, in quo manus sursum tollitur. Num ad Atheniensium χειροτονίας et turbulentias fori atque concionis respexerit, an solummodo ad Pancratium, haud liquet.

207. 5. ἄντις restitui e Iuntina, pro ἄτις, quod ex Aldina in vulgares dimanauit. deinde leg. esse suspicor ἀνδρείοις τείχεσι, καὶ οὐ πλινθίνοις, ἐστεφάνωται. si quod oppidum virilibus moeniis [h. e. corporibus fortium virorum] non latericiis, septum sit.

6. περὶ μὲν οὖν] addidi οὖν e Iunt. et Ald.

208. 14. ποιοῦντι] sic Aldina. ποιοῦντες dedit Iuntina.

209. 10. εἶχε de meo dedi, pro vulgari ἔχει.

210. 1. Mirarer iudicium Plutarchi, dictum infrunitum, sale et sensu communi carens, in scite acuteque dictis referentis, nisi aliunde constaret, non acerrimum, neque subtilissimum id ei fuisse. Eiusmodi facetiae calendariis popello rusticano consecratis digniora sunt, quam posteritate, famaque auctoris scriptis egregiis nobilitati.

6. cum vidisset quosdam, aluum exonerantes, insidere sedilibus. Spartani ergo latrinis nil vtebantur, sed suris ipsi suis insidebant, necessario hoc officio fungentes, prorsus vt Arabes scenitae.

pen. vtrum praeferam, vulgatum εὐζηλίας, an quod e Vulcobiano refertur, ἀζηλίας, ambigo; quorum illud significat studium dictionis imitatione dignae, aut ad bonum et probabile exemplum conformatae; hoc fugam affectationis in dicendo. cui posteriori sententiae fere melius cum insequenti καθαριότητος munditie dictionis conuenit.

211. 5. f. ὡς εὐδαιμονιζομένων. ob insequentia.

6. f. ἐπαγγελία τε πρὸς ἀρετὴν adhortatio ad virtutem, καὶ μεγαλαυχία πρέπουσα τ. ἡ. aut sic ἐπαγγελία καὶ μεγ. πρὸς ἀρετὴν προτρέπουσα, πρεπόντως ταῖς ἡλικίαις.

7. προσενέγκασθαι restitui e Iuntina, conuenienter mori Plutarchi loquendi, de quo ex indicibus constabit, pro vulgari προενεγκ. quod ex Aldina promanauit.

11. ποτ' ἦμες dant Iunt. et Ald.

pen. πολλῶν dant eaedem. sed κρείσσονες e Iuntina Vulcobianus retulit.

212. 13. ἕρπει bene habet. *ars fidicina it obuiam ferro.* h. e. poëtica cum laude militari contendit de paritate (vel et de praestantia) gloriae. ἄντα componi cum ἕρπει potest, cum ῥέπει nequit.

penult. f. ἀναμιμνήσκειν εὐχόμενος, ὡς ἔοικε — supplicans Musis, vt iuuentuti Spartanae in memoriam reuocare velint disciplinam,

ciplinam, qua pueri fuissent imbuti, καὶ τῶν ῥήσεων (nam ita leg. videtur, non κρίσεων) et gnomas poëtarum; quo ad manum, et in promtu ipsis sint artes illae pueriles, et illae gnomae tenellis eorum animis olim instillatae. huc enim redeunt illa ὦσι πρόχειροι et παρέχωσι, non ad Musas.

213. 8. ante λιπαρὰν potest ὥστε vel ἐπὶ τῷ subaudiri. malo tamen suspicari post λιπαράν τε desiderari σπουδάζοντες.

pen. ἅμα hic loci redundans vitiose, mox recursurum versu vltimo, loco oportuno, vncis inclusi, quibus delenda soleo indicare. Sic satis crebro h. l. et paene ad taedium iteratur hoc voc. quater.

214. 2. f. αὐτὸς δ' ἐξῆρχεν.

antep. γέγονεν ἀπὸ τῆς νίκης] Iuntina et Aldina dant γέγονε διὰ τῆς ν. a qua lectione quae magna fuerit Stephano ratio discedendi, haud video.

vlt. ἐκβεβαιώσασθαι] sic dedi de meo, morem loquendi suum, de quo indices docebunt, Plutarcho reddens. vulgatae dant ἐμβεβ.

215. 9. πολλῶν στρατειῶν ἔμπειρος non videtur significare posse πολλαῖς παραγεγονὼς στρατείαις. quare vulgatae στρατιῶν sufficiendum existimaui marte meo στρατηγιῶν. sunt autem στρατηγίαι artes imperatoriae, strategemata, astutiae bellicae.

11. νομὴν simplex dant Iunt. et Ald. item ἔστησεν simplex. eaedem carent copula καὶ versu 15. et versu vltimo dant vitiose ambae πρὸς, pro περὶ.

216. 15. τούτων sola dat Iuntina, quod ferri possit.

217. 1. post πραγματείαν videtur πολλὴν deesse.

9. ἐλευθερίαν, quod vulgatae dant, vitiosum, aut cum ἐλευθερίας erat mutandum, vt feci, auctore Bryano, aut cum ἐλευθερίων. ergo e moribus Spartanis, cessare, nil agere, hominum erat ingenuorum, liberaliter educatorum. Nae multos vereor eiusmodi hodie superesse nobiles Spartanos, egregie ad ignauiam eruditos, tametsi tam sint imbelles et pauidi, atque bellicosi et fortes olim erant Spartani. De ἀδολεσχίαν a Stephano dissentio.

218. 7. restitui μὲν e Iuntina, pro vulgari μὴ, quod in reliquas ex Aldina promanauit. respondet huic μὲν insequens δὲ in istis τὸ δ' ὅλον p. 219. 20.

8. ante ἀναστρέφεσθαι deest ἔδει aut ἐχρῆν.

219. 7. τὴν διάνοιαν] subaudi ταύτην.

9. malim φαιδρὸς. in adiectiuo.

12. αἶκα bis dant Iunt. et Ald.

220. 4. lectio e Vulcobiano relata, e Iuntina hausta est.

pen. τὴν ὄψιν] scil. et cooptantium in numerum sic dictorum senum, et cooptandorum.

221. 7. ποσοσοῦν dat Iuntina. quod etiam probari poterat.

13. post ταύτῃ aut σε, aut αὐτὸν deest.

221. 14. περιελθὼν] fcil. fana deorum.

pen. τυγχάνει (in indicat.) dant Iuntina et Ald.

222. 3. τὰ deeft ambabus.

4. αὐτὸς dederunt I. et A.

14. ἱερῶς] f. ἐν ἱερωσύνῃ, aut ἱερωμένης. ante ἱερῶς praepofui τῶν ex Iunt. et Ald. earum mulierum, quae vxores fuiffent virorum in facerdotio vita defunctorum.

ibid. malim προώρισεν. fine ς in praepofitione.

vlt. malim in actiuo κατεμίγνυε. Lycurgus puta.

223. 4. ἰόντας fufpectum mihi eft. num redundat, vt faepe videmus ἰὼν et φέρων et ἔχων redundare? an leg. eft πάντας? an λαθόντας?

7. διαφορὰς (in plur.) de meo dedi, pro vulgari διαφορὰν (in fing.) ciuilium inftitutorum diuerfitates. h. e. diuerfa, inter fe difcrepantia inftituta ciuilia.

12. ἀνάγκη καὶ λόγους] addidi de meo καὶ. λόγοι h. l. funt artes, ftudia.

pen. ὅπως] Iunt. et Ald. dant ὡς.

224. 7. ἐνειργασμένη de meo dedi, pro vulgari ἀνειργ. videtur ipfi adeo Platoni hanc de Lycurgo, formaque reip. ab eo inftituta, iniecifſe opinationem, vt illumque et hanc iniuftitiae, vel iniquitatis argueret.

9. ἄλλως] temere, praetextu aut nullo, aut quocunque tandem vano et commenticio.

225. 7. ἀναγκάσαντες (in aor.) dedi de meo, pro vulgari ἀναγκάζοντες (in praef.).

226. 1. Iuntina loco fecundi ἐλεύθερον dat ἐλευθέριον.

2. malim συντεθεωρηκέναι.

3. Iuntina et Aldina dant fimplex γενέσθαι. χαλεπότητας appellat exempla immanitatis erga Helotas.

4. malim μάλιστα δὲ μετά.

5. recte dicit Plutarchus Helotas vna cum terrae motu fortunis Spartanorum fuiffe infidiatos. hoc eft, oportunitate a terrae motu oblata Spartanis nocendi abufos, eamque celeriter arripuiffe.

8. τὸ de meo addidi.

227. 2. ἐκτεθραμμένης (per θ) dedi de meo, pro vulgari ἐκτετραμμ. non enim a τρέπω, fed a τρέφω eft repetendum. quod in praeter. perf. paff. θ adfcifcit, vnde θρέμμα.

6. poft οὕτως addi velim ὁ Λυκοῦργος, et verfu 7. pro ἐν ἔργῳ legi vno vocabulo ἐνέργου.

vlt. ἐμμενεῖν καὶ χρήσεσθαι (vtrumque in futuro) dedi de meo pro vulgaribus ἐμμένειν (in praef.) et χρήσασθαι (aor. 1.)

228. 16. πράξεως] Sententia eft, operam effe viro bono dandam, vt exitus e vita fuus non mera fit paffio, πάθος, fed actionum

actionum quoque in numero poſſit haberi, h. e. vt morte obeunda videatur facinus patraſſe nobile, reique publicae ſalutare.

229. 4. χρωμένη e Iunt. et Ald. reuocaui pro vulgari χρησαμένη.

230. vlt. κατέλυσε dant Iunt. et Ald.

231. 9. οὐκ ἐπαινούντων] particulam infitiantem, qua vulgatae carent, de meo addidi. miror eſſe, qui laudare Theopompi dictum cunctentur. Plutarchus ex ipſa Spartanorum docilitate parendi efficit, eos imperare noſſe; cum nemo imperare ſciat, qui parere neſciat.

12. ὑπομένουσι] ſubaudi homines, humanum genus.

14. μὲν] imo vero μέγιστον. Artium a viro principe diſcendarum ea eſt praecipua, vt inferiores habeat obſequioſos.

232. 8. τὴν deeſt Iuntinae, ſed habet Aldina.

10. poſt Stratonici nomen videtur ἀποβλέπων deeſſe, aut ſic leg. ἀποβλέποντες, ἴσα [aduerbialiter, pro ὡς] καὶ Στρατόνικος, ὃς ἐπισκῶψαι —

13. δέρεσθαι] vapulare, quippe qui, paedagogi Graeciae cum eſſent, et potuiſſent et debuiſſent adeo reliquorum peccata cauere atque cohibere.

233. 3. pone βίῳ, aut addendum, aut certe ſubaudiendum eſt οὕτω.

11. γράμμασι καὶ λόγοις (in datiuo) de meo dedi, pro vulgari γράμματα καὶ λόγους. ciuitatem, non ſcriptis literis, non verbis ore prolatis adumbratam, ſed reapſe repraeſentatam a ſe reliquit.

12. προενεγκάμενος item a me profectum eſt, pro vulgari προσενεγκ.

14. lectio e Vulcobiano relata, in illum translata fuerat ex edit. Iuntina.

234. 6. τοῖς ἀγαπῶσι] articulum addidi e Iunt. et Ald.

7. fort. μετὰ τὴν τελευτὴν, ἃ καὶ Λυκούργῳ, τῷ πάντων θεοφιλεστάτῳ —

12. ξένην eſt in Iuntina et Aldina. ξενικὴ ὁδὸς eſt via communis, regia, qua peregrini venientes ad vrbem, aut ex ea proficiſcentes commeant.

antep. διαδοχὴ h. l. non eſt generis, ſed nominis ſucceſſio, vel inſtituti, vt factum nouimus in ſcholis vel diſciplinis veterum philoſophorum, cum grex in locum defuncti magiſtri alium ſibi principem delegit, et huic rurſus alium, et ſic porro. Horum magiſtrorum vita defunctorum memoriis conſecrabant dies feſtos, annuos menſtruoſue, quibus gregales inter ſe congreſſi epulabantur, et carminibus cantandis laudes magiſtri praedicabant. Conuentus hi σύνοδοι appellabantur. Eiuſmodi ſodalitia medio aeuo in Germanica erant *die Calenderbrüderſchaften.*

235. 1. rurſus e Iuntina hauſta eſt lectio Vulcob.

AD

AD NVMAM POMPILIVM.

235. 1. καὶ περὶ τῦ Νυμᾶ] Nam de Lycurgi quoque aetate quaeritur et contenditur.

3. τῶν στεμμάτων] f. τινῶν σ. aut τῶν λαμπροτάτων στεμμ. tametsi familiae quaedam Romanarum nobilissimae stirpis suae processum vsque ad hunc Numam continua serie producunt.

antep. post ἀνδρῶν videtur εὐχέρειαν, aut ῥᾳδιουργίαν, aut ἀναίδειαν, aut βδελυρίαν, aut simile quid deesse.

236. 2. post δυνατὸν videtur οἰόμενοι aut simile quid deesse, et versu 4. post ἀποδοῦναι aut in hac regione, προσῆκον. aut quasi conveniat, institutionem Numae barbaro nescio cui tribuere, Pythagoram superanti.

5. καὶ, quod a Iuntina abest, ego equidem facile carebo, non item vocabulo πέντε. quod item ab eadem ed. abest. eadem dat γενεάς.

237. 5. Λακώνων est in Iuntina et Aldina. Ad Πυθαγόρυ subaudi τῦτυ aut τυδὶ. quamquam vtique satius foret id additum esse.

9. malim ἀναγραφομένυς. descriptos per vel secundum victores Olympicos, vel victorias Olympicas. nam perinde est ὀλυμπιονικῶν vtrum a masculino ὀλυμπιονίκης victor Olympicus repetas, an a foeminino ὀλυμπιονίκη victoria Olympica. Iudices huiusmodi victorum seu victoriarum appellabantur ἀναγραφαί. de quo Plutarchus ipse in continenti testatur.

antep. Ηλεῖον bene habet. Nam cum Olympia oppidum Elidis esset, multo magis est consentaneum, indicem victorum Olympicorum editum esse ab Eleo homine, quam a Delio. cui cum Olympia neque patriae necessitudo, neque vlla alia esset, et qui a documentis rerum longius abesset. Fac Hippiam Delium ab aliquo eorum commemorari auctorum, qui hodie supersunt. Num ideo silentium eorum statim arguet, Hippiam Eleum nullum fuisse? Et Hippiae nomen quid in se habet, cur Delio magis, quam Eleo, conueniat?

238. 3. post μηνὸς videtur nomen mensis Quintilis deesse.

11. χαλεπὴν δέ τιν' ὑπόνοιαν] sic dedi de meo. pro pronomine τινα, vulgatae dant τὴν articulum.

240. 1. ἀξιύντων potest probari, vt sit genitiuus absolutus. ipsis postulantibus, h. e. quippe qui postularent, aequum censerent. planior tamen foret oratio, si genitiuo datiuus ἀξιῦσι sufficeretur, qui datiuus aptus foret e Σαβίνοις praemisso.

241. 7. ἀπονοίαις est in Iunt. et Ald. et paulo post πρὸς ἀμφοτέροις. in datiuo, qui si praeferatur, praepositio πρὸς sit delenda.

10. malim ἐθέλοντες.

242. 2. παρασχεῖν] num πάσχειν. quam pati regem, ortu Romanum, ab illis, Sabinis, delectum. In Iuntina legitur Ῥωμαίοις in datiuo plurali. ῥωμαῖον ab Aldina profectum est.

242. 4. Iuntina dat ἀποικισάμενον, vitiose. vulgatam dat Ald.
pen. ἀνακηρυχθεῖσι] num ἀνακληρουχηθεῖσι. cum iis Sabinis, quibus portiones agri cum ciuibus Romanis aequae in ditione Romana fuerunt distributae vel assignatae.

243. 9. κάθειρξιν ex Aldina prouenit.

13. οὐδὲν de meo dedi, pro vulgari οὐδὲ.

244. 13. aut Νουμᾶς aut ἐκεῖνος est tollendum. nam alterutrum est superfluum. ego prius malui vncis includere.

245. 3. f. ἄλλων τε πολλοὶ πολλῶν.

246. 7. ὃς de meo dedi, pro vulgari οὐ. redit ille nominatiuus ad τύχοι. qui Hippolytus quotiescunque fretum traiiceret.

9. comma, quod in vulgatis pone χαίροντος cernitur, tollendo locum planum feci. cohaeret hic genitiuus cum infinitiuo ἀποθεσπίζειν. quasi numine sentiente atque gaudente oraculum fundere.

11. καὶ δ' αὖθ'] idem est atque καὶ δὴ αὖθις. ecce iterum.

12. aut καὶ delendum est, aut ante nomen Pindari ponendum. Pindari quoque carmina dicitur Pan adamasse.

247. 6. f. εἰκὸς οὐκ ἔστι. an tu negabis consentaneum esse, deos, etiamsi seria agentes, cum his esse versatos.

8. χρῆσθαι] subaudi εἰκός ἐστι. contra vero aies consentaneum esse, deos, ludicri ergo, poëtis, et lyricis quidem, nescio quae minurientibus, adfuisse? Si credibile est, vnquam hoc euenisse.

248. 6. malim in genit. plur. δεήσεων.

7. aut cum Stephano leg. est ἐν ἡσυχίᾳ, aut alias συμβεβιωκότος.

11. μήτ' ἄπεστι de meo dedi, pro vulg. μηδ' ἄπεστι.

12. ἔστι τι] addidi τι de meo.

14. f. τῷ γε βεβαιοτέρῳ.

vlt. quod Vulcobius e Iuntina et Aldina retulit ἐπιβουλεῦσθαι, aliud nihil est, quam mendum typographicum satis crebrum, pro vulgata.

249. 6. πόῤῥω βασιλεύειν] sic collocaui haec duo vocabula in vulgatis inuersa. sunt laudes viri a regnando multum distantis.

8. καὶ ὁ δεινὸς] rursus a me profectum est, pro vulgari ὁ δὲ δεινός. facile potuit καὶ in concursu cum ς elidi, et rursus potuit δὲ in concursu cum δεινὸς perperam iterari.

antep. συνήθεια] scil. bellorum, vel bellandi. quod idem quoque ad προθυμία subauditur. dicuntur haec e contrario istorum modo praemissorum, πολέμους ἀβουλήτους.

ibid. ἐγγέγονε de meo dedi, pro vulgari simplici γέγονε.

vlt. τἀμὰ dedi de meo, pro vulgari τἄλλα. studia mea nescio an deridiculo sint, qui profitear docere reuerentiam deorum, studiumque iuris aequi. τἀμὰ idem est atque ἐμοῦ τὰ ἐπιτηδεύματα. Et sic bene quadrat διδάσκοντος.

250. 5. Ῥωμαῖοι] legati duo Romanorum.

11. δόξαν ἀπ' ἀρχῆς] praepositionem de meo addidi.

250. 15.

250. 15. f. τὴν Ῥώμης ἀρχήν.

251. 3. malim ἔτι in praeſenti, ob inſequens ποθῦσι.

252. 5. προσφερομένων de meo dedi, pro vulg. προφερ.

vlt. προσφέρων item, pro vulg. προφέρων.

253. 3. f. οἳ ἐπέτρεψαν.

14. περὶ] f. ἐπὶ.

vlt. λεαίνας dant Iunt. et Ald. item articulus ante nomen Iobae deeſt.

254. 8. συςᾶσα dedi de meo, nam verſu vltimo δοκῦσα Vulc. et χρησαμένη verſu antep. Iuntinae debeo pro vulgaribus συςάντων et χρησαμένην et δοκῦσαν. Poſſent alias accuſatiui συςᾶσαν, χρησαμένην et δοκῦσαν referri ad πόλιν ποιῆσαι.

255. 3. ἐπηγάγετο alliciebat, de meo dedi, pro vulgari ἠγάγετο ſimplici. poterat quoque de προσηγάγ. cogitari.

14. πρὸς de meo dedi, pro vulg. περὶ. vocab. ἀγχιςεία ſervandum cenſeo. neceſſitudo, cognatio quaſi quaedam cum diis.

256. 2. f. ἄλλας σιωπῶ καὶ πολλὰς τερατώδεις — καὶ πράξεις, ἃς ἀναγγέλλυσι.

5. δόξα γόης idem eſt atque γοητείας μεςὴ, ἀπατηλή.

258. 3. δὲ arbitratu meo expunxi, vt καὶ e Iuntina addidi. vulgatae ſic dant. τὸ πρῶτον, ὗτος δὲ διεκώλυσεν.

pen. vulgatae dant οἰκοδομῦμενοι διετέλυν, καὶ καλιάδας. verum Iuntina et Aldina omittunt διετέλυν hoc loco, mox recurſurum loco conueniente.

259. 4. γε arbitratu meo ſuffeci in locum vulgaris τε.

5. malim ἀλφίτων: in plurali.

260. 2. τῦ ἀνδρὸς] Pythagorae puta.

8. fort. primum καὶ et poſterius τὸ ſunt delenda, et πιςῦσθαι legendum, cum latino interprete.

pen. ſententia haec eſt. nomen pontificum ſacerdotibus ideo eſſe datum, quo ſignificaretur exceptio rerum factu expeditarum, ſeu poſſibilium; quaſi pontifices hi ſint, qui faciunt ea, quae fieri poſſint. ὑπεξαιρεῖται excipiuntur ea, quae nominatim indicantur; caetera non nominatim expreſſa, excluduntur. ergo δυνατῶν recte habet.

261. 2. f. οἱ δὲ πλεῖςοι τὸ μάλιςα καταγελώμενον τῶν ὂν.

262. 4. nemo facile intelligat, quid lectio ſibi velit e Vulcobiano relata, qui neſciat in Iuntina legi ἐπιμελόμενος, per omicron, et in Aldina per omega, ἐπιμελώμενος.

9. τὸ πῦρ] haec duo vocabula deſunt Iuntinae.

12. παρατιθεμένυς et τὸν ἄκαρπον et συνοικειῦντες legitur in Iunt. et Ald.

263. 5. τὸ πῦρ] articulum de meo addidi. deinde aut ὃ delendum eſſe videtur, aut ſic legendum — ἠφανίσθη, ὃ φασὶ δεῖν. negant fas eſſe.

263. pen.

263. pen. ἀνακοπτομένας de meo dedi, pro vulgari ἀναπτομένας.
vlt. πρὸς τὸ κέντρον ſiue cum ἀνακοπτομ. ſiue cum ἀθροίζεσθαι poteſt copulari. Pro διακρίνει malim διακαίει perurit, excalefacit.

268. 8. f. αἱ προέμεναι τῶν ἱερειῶν τὴν παρθενίαν.

pen. et vlt. οὔτε τῶν τιμιωτάτων οὐδὲν, οὔτε τῶν πρώτων μοιρῶν] haec verba deſunt Iuntinae. οὐδὲν, οὔτε a me profectum eſt. nam vulgatae ſic dant οὔτε τῶν τιμιωτάτων, οὐδὲ τῶν πρώτων etc.

269. 2. ἑτέρᾳ] f. δευτέρᾳ. in ſecundario gradu. vel ἐν ἐνδεεστέρᾳ. quamquam prius malo.

13. μιᾶς dedi de meo pro vulg. μίαν.

270. antep. οἱ in maſculino dedi, pro αἱ vulgari, foemin. redit enim ad Feciales, non ad ἱερωσύνας. non de duobus ſacerdotiis loquitur Plutarchus, Saliorum atque Fecialium, ſed de ſolo Fecialium, quos inprimis ait de Numae pietate teſtari, non item Salios.

vlt. τοὔνομα] Ergone Plutarchus feciales a *pace* dictos autumabat. quaſi *peciales* eſſent. vt *depeciſci* dicitur. Inſequens autem ratiocinium viri non intelligo.

271. 6. μαρτυράμενοι in aor. 1. de meo dedi, pro vulgari μαρτυρόμενοι in praeſ. ob inſequens κατευξάμενοι.

12. δικαίαν in foeminino dedi de meo, redit enim ad ἀρχὴν principium belli. pro vulgari δίκαιον in neutro.

272. 6. ἄσπειστον de meo dedi, pro vulgari ἄπιστον.

274. 8. ἡ δ' ἀκμὴ] ſic de meo dedi, pro vulgari ἡ δὲ ἄλλη. ſaltationis vigor et ſumma vis, id quod eſt in hac ſaltatione praecipuum et incitatiſſimum, a pedibus peragitur, eſt pedum miniſterium. *das rechte, eigentliche Weſen dieſes Tanzes beſtehet in der hurtigen, munteren und künſtlichen Bewegung der Füſſe.*

pen. τῇ πυκνότητι non intelligo, niſi ſi ſtatuatur huic vocabulo hanc ineſſe ſignificationem, (quae vt ei inſit, vehementer dubito) propinquitatis, vel appropinquationis, acceſſus inter ſe. Foret ad hunc modum h. l. haec ſententia. lineae hae curuae ibi loci, vbi inter ſe propemodum ex aduerſo coeunt, inclinatae vel vergentes ad ſeſe mutuo. *da wo die Auſſchweiffungen von beyden Seiten eines Schildes am allernächſten zuſammenrücken.* ἀγῶνα (pro ἀγκῶνα) reperitur in Iuntina et Aldina. pro compoſito περιφέρονται malim ſimplex φέρονται.

275. 2. malim τὸ πρῶτον. aduerbialiter. primitus. a principio ſtatim, illa Ancilia ſic eſſe appellata ideo, quod ἀνέκαθεν h. e. coelitus eſſent demiſſa.

9. οἱ δὲ] imo vero ὃν δὲ. quem vero alii aiunt cantari Veturium Mamurium, alii aiunt eſſe veterem memoriam.

antep. ἐννοίᾳ, quod e Vulcobiano recitatur, e Iuntina in Aldinam a Vulcobio translatum eſt, id quod in ſexcentis aliis quoque euenit. vitioſum εὐνοίᾳ prima dedit Aldina. meditationi loci alicuius

alicuius e doctrina diuina repetiti apud eos vacans. h. e. cum ipsis locum eiusmodi aliquem disputatione agitans, excutiens, enucleans.

276. 1. malim ἐν δὲ ταῖς Σαλίων, καὶ ὅλως τῶν ἱερέων πομπαῖς. in processionibus Saliorum, et, vt rectius dicam, sacerdotum omnino omnium.

6. malim οὕτως ᾤετο καὶ ὁ Νουμᾶς.

10. τῇ] f. τοῖς. rebus ad religiones pertinentibus.

pen. προσυγχάνοντας] sic dedit Aldina. Iuntina dederat, ἐντυγχ. quod cur mutaretur, causae nil video fuisse.

277. 5. τοὺς πολλοὺς] articulo carent Iunt. et Ald.

12. in Iuntina et Ald. est δόξει. quod suspicionem de δόξειε subiicit. Loci huius perobscuram sententiam haud perspicio, nisi si haec fuerit. simulacra deorum vultu stant ad solem orientem conuerso. quae adorans facere nequit, quin vultu stet ad occasum solis conuerso, quo ergo solem quoque orientem, qui vocabulo τὸν θεὸν significari videtur, salutet, ab occasu sese versus orientem intorquet, et sic saepius in orbem sese circumrotat. Mihi vero, si licet in huiusmodi nugis argutari, et credibile si est, primos harum coeremoniarum magistros non solummodo ineptire et pueriliter ludere, sed rem sacram hoc mimo adumbrare voluisse, probabilior videtur haec causa circumrotationis in adorando. Nescientes, quanam in parte coeli, orientali, an occidentali, australi, an boreali, tum ageret id numen, quod quisque adoraret, ideo instituerunt sese adorantes circumagere, vt numen suum certissime reperirent, neque id posset, vbiubi esset, vultum suum effugere.

vlt. δι᾽ ἀμφοῖν] per salutationem illam geminam, tam numinis, numinumue, quod aut quae quisque identidem adorat, quam solis.

278. 11. fort. ὁμολογοῦν εἶναι ταῦτα λέγειν ἐθίζοντος. licet hoc quoque, cum iam dictis consentiens, affirmare, instituta haec esse profecta ab eo legislatore, qui nos voluisset assuefacere attentioni in congressibus cum diis seruandae.

280. vlt. malim ἱλήκιον. a verbo ἱλήκω *placo*.

281. vlt. sententia loci est, Terminum seruatum, seu termini conseruationem et tuitionem, esse repagulum opum, quod intra certos fines contineat illas opes Terminum seruantis. Motum autem terminum, seu termini migrationem, prodere atque arguere mouentis cupidinem atque rapacitatem.

282. 6. οὐδὲ γὰρ dant Iuntina et Aldina; quod equidem ne ipsum quidem sim reprobaturus, si sic legatur οὐδὲ γὰρ ἄλλο τι τῶν ἐπιτηδ.

7. ἐργάζεται dant iidem auctores, quod ipsum quoque ferri atque defendi queat.

282. 8.

282. 8. ὑπερμαχικὸν dant iidem, cui ſi non vſus, analogia certe fauet. nam vt a συμμάχεσθαι formatur σύμμαχος, et ab hoc συμμαχικὸς, e. c. πόλεμος, ita ab ὑπερμάχεσθαι formari poteſt ὑπέρμαχος, et ab hoc ὑπερμαχικὸς.

283. 1. πίστεις ſunt eiusmodi munia, vel functiones, quae cum adminiſtratione pecuniarum aliarumue rerum alienae fidei credendarum, et in quibus fides adminiſtrantis ſpectari poteſt, coniunctae ſunt, vt orborum tutelae e. c. vel aerarii publici, aut tabularii cuſtodia.

8. μηδὲ οἷον] interponendum videtur voc. ἐᾶν. μηδ' ἐᾶν οἷον ἐξαλεῖψαι — ad μηδὲ ſubauditur a communi ἐᾶν. neque volente permittere, vel pati, quemquam quaſi extergere, vel expungere, diuerſitatem naturarum, atque diſſenſum animorum inter iſtos duos populos, Romanum atque Sabinum.

13. εἰς τομὰς] praepoſitionem de meo addidi.

vlt. aut pro αὐτὸ leg. videtur αὐτῶν, aut ſic leg. ἐν καὶ ταὐτό.

285. 6. ἐν φυλάττοντες] ſic de meo dedi, demens μὲν, quod in vulgatis interpoſitum vitioſe redundat.

14. αὐτῷ reuocaui e Iunt. et Ald. pro vulgari αὐτοῦ. elegans hic eſt graeciſmus. medicina haec ei volebat aliquando medicina indigere. h. e. tempus erat aliquando venturum, quo exſiſteret, qui neceſſarium factu ſibi duceret, vt huic a Numa profectae correctioni ſuccurreret ipſe noua quapiam correctione a ſe excogitanda.

vlt. ἐπὶ] ὑπὸ dant Iunt. et Ald. e quibus etiam δὲ addidi pone voc. δωδέκατος. verum in Iuntina καὶ non cernitur, quod Aldina addidit.

286. 4. δέκα μησὶν] haec eſt lectio ab Aldina prodita, quam ego ſuſpicor Muſuri conatum corrigendi eſſe, ſed improſperum. In Iuntina eſt δεκάμηνον. quod cum δέκα μόνον fuerat mutandum. Nemo enim eſt qui non facile cernat e praemiſſis ad δέκα ſubaudiri oportere μησὶ. Et ſic marte meo correxi.

9. ſi Muſurus καταφέρουσιν e mſtis in Aldinam intulit, haud improbabo. Sin ſuo hic abuſus eſt ingenio, licebat ei in lectione Iuntinae διαφέρουσιν acquieſcere, ſignificante *iactant.*

13. ὅτι δὲ τὸν Μάρτιον πρῶτον, ἡ τάξις] ſic reſtitui h. l. e Iuntina atque Aldina. ad πρῶτον ſubauditur e praemiſſis, ἔταττον οἱ Ῥωμαῖοι. vulgatae ſic dant. τὸν δὲ Μάρτιον πρῶτον ἡ τάξις — ſine ὅτι, et ſine commate, et traiectis vocabulis.

14. ἐκδηλοῖ] ſic dedi de meo, ambigens, vtrum ei ἐκκαλεῖ praeferrem. vulgatae dant ἐκάλει.

287. 1. Iuntina et Aldina dant ἑξῆς ſimplex.

ibid. tria vocabula καὶ τὸν Φεβρουάριον vt delenda, vncis incluſi. nam de ſolo Ianuario hic agi, non item de Februario, docent inſequentia τὸν εἰρημένον μῆνα (non τοὺς εἰρημένους μῆνας) cum

admonitione de numero opinato V. et vero VII. nam si Februarii quoque hic habita esset ratio, de numero VI. et VIII. illo opinato, hoc vero, debuisset item admoneri.

287. 11. ἀνοίγοντα videtur a Stephano profectum esse. in Iuntina et Aldina legitur ἀνοίγουσα. ab iisdem absunt duo vocc. καὶ ἀνακαλύπτοντα. Mihi videtur locus hic ita esse legendus, amputatis praue scriptis et assutis, τῆς ἐαρινῆς ὥρας ἀνοιγούσης τοὺς βλαστοὺς τ. φ.

288. 6. ὁ ἔκτος] articulum de meo addidi.

8. δύο non legitur in Iunt. et Ald. vel, vt rectius dicam, in editionum superiorum omnium nulla.

290. 1. aut ἢ plane delendum, aut cum ἦν est mutandum.

291. 6. seruari posse videtur διαδεχομένης. vt tranquillitas maris procellam excipit, ita turbidos foedosque bellis Romuli dies alma pax regnante Numa excipiebat. aut si quid mutandum sit, malim siue in praesenti διαδιδομένης, aut in perfecto διαδεδομένης.

8. bene si habet λέγουσιν, necesse, est vt aliquid deficiat.

vlt. duo vocabula οὔτε στάσις e Iuntina et Ald. addidi.

292. 8. f. ἀφεῖναι, ἐν τοῖς περὶ Πολιτείας.

293. 3. f. βίον, ᾧ (sine ἐν) τὸ κάλλιστον ἅπασι βοηθεῖν τέλος ἐστί. cui propositus est finis praeclarissimus, omnibus auxiliari.

296. 1. οἱ πυρὶ] articulum de meo addidi.

297. 4. καὶ τάς γε περιττὰς καὶ ἀπόρους] sic partim arbitratu meo, emendaui h. l. qui in vulgatis sic prostat καὶ τάς τε περὶ τὰς ἀπόρους. praeterea in Iuntina legitur καὶ τοὺς ἀῤῥήτους.

7. κοινῷ reuocaui e Iuntina. nam in vulgatis, auctore libro Aldino, est καινῷ. recte contra dat Aldi exemplum ἀναξίων, pro vitioso Iuntinae ἀξίων. rursus versu penult. ambo libri, tam Aldi, quam Iuntae, vitiose dant simplex γενομένων, pro διαγεν.

298. 5. f. πρὸς δὲ τὴν σύγκλητον ἔνορκον φῆσαι cum iureiurando affirmasse, vel auctorem esse factum senatui.

penult. f. μείζων ὢν ὁ κατόπιν ἔπαινος. vt vocabula ὁ μετὰ τὴν τελευτὴν omittantur, velut scholium, adscriptum explicandi ergo ad vocem κατόπιν. aut sic erit leg. μείζων ὢν παρὰ τοῖς κατόπιν ὁ μετὰ τὴν τελευτὴν ἔπαινος.

299. 7. καὶ μάλιστα] non improbo. quod si tamen mutari necesse sit, malim καὶ καλλίστοις.

300. 8. μὲν abest a Iuntina.

301. 4. ἁρμονικοὶ reuocaui e Iuntina et Aldina. vt λύρας, non genitiuus in singulari, sed accusat. in plurali sit.

5. ἐπέτεινε τὴν περὶ Σπάρτην] sic arbitratu meo collocaui verba, quae vulgo sic posita leguntur ἐπέτ. περὶ τὴν Σπ. in τὴν subauditur λύραν. deinde in istis ὁ δὲ τῆς Ῥώμης reuocaui articulum e Iuntina et Aldina. vbi probe tenendum est, τῆς non cum proximo Ῥώμης debere copulari, sed ad id subaudiri voc. λύρας e praemissis. idemque esse ac si dixisset τῆς λύρας τῆς περὶ Ῥώμην, aut τῆς κατὰ Ῥώμην.

Ῥώμην. Romanae; lyrae melos impetuosum et contentum. nam alias, si articulus τῆς omittatur, conueniat magis τὴν σφοδρὰν legi, quam τὸ σφοδρόν.

301. 6. γὰρ vt inutile vncis inclusi.

302. 8. φήσαμεν est in Iunt. et Ald. vnde possit effici φήσαιμεν. quamquam vulgatum φήσομεν non improbo.

9. τιμῆς, ἐλευθέρους ἐν τοῖς Κρ.] sic de meo interpunxi et correxi. vulgo legitur τιμῆς ἐλευθέρας, ἐν τοῖς Κρ. non enim intelligo, qui sit *honor liber*, quasi honor alius *seruus* sit. pro ὅςγε proximo, quod ex Aldina caeterae recte receperunt, vitiose est in Iunt. ὅς τε.

303. 5. ὁμοίας dedi de meo, pro vulgari ἀνομοίας. sed vt sententia illud flagitat, ita facile perspicuum est vel leuiter attendenti, primam syllabam in ἀνομοίας, perperam iteratam esse e fine vocabuli οὖσαν. sententia haec est. nisi velimus statuere (id quod est adsurdum) ad finem consequendum vtrinque dissimilem, adminiculis vtrique opus fuisse paribus atque similibus.

8. aut ὥστε τὰς ὑπερβολὰς leg. videtur, aut τὰς οὖν ὑπ.

11. post ἡ τοῦ Νουμᾶ addendum est ἰδέα. nam alias genitiuus in numero singulari τῆς διατάξεως et τῆς διαιρέσεως stare non posset, sed dicendum fuisset τῶν διατάξεων καὶ τῶν διαιρέσεων — ἡ μὲν — ἡ δὲ —

14. si ἀποφαίνοντος accommodari debet (id quod faciendum videtur) insequentibus ἀποκαθαίρουσα et συνάγουσα, melius h. l. conveniat ἀποφαίνουσα.

304. 4. Iuntina dat ἐλευθερίοις, sed sola. Eadem versu 9. οὐκ omittit.

6. δεδομένη restitui e Iunt. et Ald. pro vulgari διδομένη, item versu 12. ἠμέλησε, pro vitioso vulg. ἐμέλησε.

7. διακονία] subaudi παραδέδοται παρ' ἡμῖν τοῖς δούλοις.

13. μηδέπω] Iuntina et Aldina vitiose dant μηδὲ, sine postremo syllaba.

14. οὔσης cur improbem causa sat grauis nulla est. malim tamen προσούσης. vt varietur oratio, insequente ὄντων.

305. 3. παρέσχε (in actiuo) dedi de meo, pro vulgari παρέσχετο (in medio.) facile paret postremam syllabam τὸ e vocabulo proximo τὸν adhaesisse vitiose. quod hoc luculentius apparet recogitanti, in Iuntina et Aldina sic legi. παρέσχετο. ἡ δὲ προσφάτου. Effice ex illo ἡ literam ν, et το e παρέσχετο ei adiunge, habebis veram lectionem παρέσχε. τὸν δὲ προσφ.

8. ἐμποιοῦντες ἀμφότεροι de meo dedi, pro vulgari ἐμποιούσης ἀμφοτέροις. iniicientes ambo [Lycurgus puta et Numa] viris, h. e. suis quique ciuibus, Spartanus Spartanis, Romanus Romanis, aequitatem illam, et quasi lentorem animi, in re vxoria, et in negotio quaerendorum atque alendorum liberorum, ab aemulatione abhorrentem.

305. 12. ἐκδόσθαι ἢ μετεκδόσθαι] non intelligo h. l. nisi si ἐκδόσθαι de alicuius sorore, filiaue, μετεκδόσθαι de propria ipsius vxore accipiendum est. An delenda sunt verba καὶ μετεκδόσθαι. An μετεκδόσθαι significat, quam tu prius vxorem habuisses, eam vbi alteri elocasses, rursus ab eodem eandem tibi pati denuo elocari et quasi reddi. Quod si probatur, significabit ἐκδόσθαι, non elocare, sed elocatam sibi in matrimonium accipere, domum ducere.

306. 3. ἢ] annon haec est ratio discernendi, vt dicatur, ταῦτα μὲν, hos posteriore loco dictos mores Spartanorum, esse acrem, fortem, indomitam, et meram, haud temeratam insensilitatem, perturbationum prorsus omnium nesciam, erga vxores, eaque omnia, quae plerosque solent exsternare, et incendiis veluti zelotypiae exurere.

4. f. πρὸς γαμετὰς καὶ πάντα τὰ ἐκταράττοντα.

5. ζῆν λύπαις καὶ] haec tria vocabula vncis inclusi, quae tollenda aio esse, vt vitiosam scriptionem, verioris ζηλοτυπίαις imitatricem.

ib. ἐκεῖνα redit ad mores Romanorum, qui solebant, quo amicis honeste gratificarentur, vxores dimittere et aliis in matrimonium elocare. Hanc appellat ἀτυφίαν, sobrietatem mentis, a levitate et stoliditate errorum vulgarium, temere susceptorum, vacantis; quae sobrietas, veluti pudibunda tamen, cum despondenda alteri vxore velum quasi quoddam ipsa sibi inducit, sub quo lateat, tum confitetur tamen, communionem eiusdem vxoris cum altero haud sibi tolerabilem esse: vel impetrare se a semet non posse, vt eandem vxorem pari iure cum alio quopiam participet.

307. 2. ἱστορεῦσιν restitui. testantur esse in sexum virilem lymphatas. *Kuttentoll.* nam vulgata lectio a Stephano inuecta, ἀνδρομανεῖς λοιδορεῦσιν, vereor ne minus graeca sit. pro εἰς ἀνδρομανίαν λοιδ. Plutarcho familiarem esse dictionem ἱστορεῖν, pro λέγειν, φάσκειν, μαρτυρεῖν, παραδιδόναι, docebunt indices.

6. συνανεγύμνου bene habet. idem est ac si dixisset σὺν τῷ βαδίζειν, vel σύναμα ἐν τῷ βαδ.

pen. νέοργος puella est, ἡ νέον ὀργῶσα iam primum incipiens prurire quasi et turgere, atque aestuare libidine, catullire. v. p. 309. 12. vbi virgines appellantur πέπειροι καὶ ὀργῶσαι.

309. 8. Iuntina et Aldina dant γεταvίαν.

vlt. φόβων (in plur.) de meo dedi pro vulgari φόβου.

310. 1. ἐπιφέρειν in Iunt. et Ald. est.

6. τὰ μὲν] subaudi γίγνεται, vel ἐπιτετήδευται. haec ita factitari, vel instituta esse.

7. ἐπιστασίαις] id est ἐν ἐπισ. quamquam praepositionem additam esse mallem.

311. 2. μόνον ἐκ φόβου του [enclitice, pro τινος] ἰδίου) ita dedi, partim de meo ἐκ addens, partim φόβου e Iuntina et Aldina restituens.

311. 7.

311. 7. aut ad πρῶτον addendum eſt tacita cogitatione μᾶλλον, aut eius loco leg. eſt πρότερον.

12. malim καὶ πρὸς σωτηρίαν et ad conſeruationem legum.

antep. malim ἐνέδευσε. ab ἐνδεύειν. nam alias dicendum fuiſſet inuerſe ἀνέδευσε τὰ ἤθη τῶν παίδων τοῖς νόμοις.

312. 2. καθαψαμένης] ſcil. τῶν πολιτῶν, οἱονεὶ ἐρίων τινῶν. quaſi haec Lycurgea legislatio Spartanorum animis ita inſediſſet, in eosque tam alte penetraſſet, vt tinctura quaedam meraca tenaxque ſolet in lanas deſcendere.

313. 5. malim ἐκγενέσθαι, licuiſſe.

9. πάντας οὕτω καλῶς συναγαγόμενον] ita de meo dedi. vulgatae dant πάντας, οὐκ ἄλλως, προσαγαγόμ. niſi quod pro poſtremo vocabulo in Iuntina et Aldina legitur συναγόμενον.

AD SOLONEM.

315. 9. νόμου, ὃν ἔγραψε] ſic dedi de meo. aptus eſt hic genitiuus νόμου e praemiſſa praepoſitione ἐκ. vulgatae dant, νόμον ἔγραψε. (ſine articulo poſtpoſitiuo.)

12. bene ſi habet vulgata, debet accipi pro ἐπὶ ταῦτα προκαλούμενος. quamquam vtique vellem ſic legi. nam vulgata admodum eſt dura.

317. ὡς καὶ ὁ Μασσαλίας] ſubaudi οἰκιστὴς e proximo. articulum de meo addidi. quemadmodum etiam Protus, Maſſiliae conditor, ob mercaturae ſtudium a Gallis adamatus fuit.

318. vlt. παίζων πως ἔοικε προσχρ.] ſic de meo dedi, pro vulgari παίζων, ὡς ἔοικε, προσχρ.

319. 11. Rectene habeat vulgata, et hoc ſignificet ἐκ τοῦ ἠθικοῦ τῆς φιλοσοφίας μέρους μάλιστα τὸ πολιτικὸν μέρος, an ſic potius leg. ſit φιλοσοφίας δὲ τὸ ἠθικὸν μάλιστα, καὶ τούτου δὲ μάλιστα τὸ πολιτικὸν, in dubio relinquam, an denique φιλοσοφίας δὲ τῆς ἠθικῆς μάλιστα τὴν πολιτικὴν aut τὸ πολιτικὸν [ſcil. μόριον.]

12. τότε deeſt etiam Iuntinae Aldinaeque.

321. 3. ἑκουσίων reuocaui e Iuntina et Aldina, pro vulgari ἑκουσίως. non quo hoc damnem, ſed quod iſtud quoque probari debeat. Nam profecto ἑκούσιος δωρούμενος idem eſt atque ἑκουσίως δ.

11. Iunt. et Ald. dant δεύτερον δ' ἐπὶ Μίλητον. eaedem verſu 16. εἶναι omittunt, vncis a me incluſum.

pen. malim in plurali συνουσίας τινάς.

323. 11. εἰ ἴδῃ τι] ſic dedi de meo, pro vulgari εἰ δή τι.

324. 3. προσαγόμενον] id eſt πρόσω ἀγόμενον. vlterius protractum, quam vellet, aut opinaretur. num deinde μᾶλλον καὶ μᾶλλον, vel etiam ἐπὶ μᾶλλον deſit, in dubio relinquam.

4. ὑποβαλεῖν (in aor. 2.) de meo dedi, pro vulgari ὑποβάλλειν.

6. Φήσαντος δὲ τἀνθρώπου] poſtremum hoc articulo auctum a me fuit, quem vulgatae omittentes merum dant ἀνθρώπου. φήσαντος ſufficit.

ſufficit. φάναι eſt affirmare. καὶ additum non ſolummodo neque augeret elegantiam, neque vim intenderet, ſed ne graecum quidem foret.

325. 3. conſilione Stephani, an operarum errore verba ſic collocata ſint, mihi haud conſtat. nulla quidem erat cauſa ab ordine, qui in Iuntina atque Aldina hic eſt ἐξισαμένην ὁρῶμεν ὑπὸ νόσων καὶ φαρμάκων, diſcedendi.

13. ἢ θεράποντες] ſic dedi, partim ipſe commentus, nam ἢ de meo penu addidi, partim e Iuntina reſtaurans, in qua recte θεράποντες legitur. Caeterae, Aldinam h. l. vitioſam ſecutae, dederunt θεραπεύοντες. tres nominat claſſes hominum. 1) ingenuos alienos. 2) tuos, ſed ſpurios. 3) ſeruos de familia tua.

vlt. τῇ φύσει] num τῇ φράσει. durioribus, atrocioribus verbis.

326. pen. poterant adhuc alia, praeter illa a Bryano propoſita, in medium afferri, vt e. c. γεγυμνάσθαι et πεπωρῶσθαι. quaſi calloſus, aut ad inſtar ſaxi durus fieri. ſed ſimpliciſſimum et certiſſimum id eſt, quod praetuli.

327. 1. vocabula ἐκ τῆς οἰκίας, hinc ablata, collocanda ſunt pone v. ἐξεπήδησεν, p. 328. 1.

328. 1. ἄφνω πιλίον περιθέμενος] Lectio haec eſt Aldina. Iuntina dat ἄφνω καὶ πιλίυ περ. vitioſe illa quidem ſine dubio, at poterat tamen ex ea ſaltim καὶ ſeruari.

329. 1. κελεύσοντα de meo dedi, in futuro, pro vulgari κελεύοντα in praeſ. neque officere, aut ſcrupulum iniicere debet hoc, quod προσποιούμενον praeceſſit. num hoc tantundem valet, atque ἐν τῷ vel ἅμα τῷ, vel διὰ τῦ προσποιεῖσθαι.

331. 5. τὰ δρώμενα] id eſt τὰ νῦν ἔτι δρώμενα κατὰ ῥητὴν ἡμέραν ἐν Σαλαμῖνι, κατ' ἐνιαυτῦς.

12. ἐπιμενόντων] ſubaudi aut τῇ νήσῳ, aut potius ex inſequentibus τῷ πολέμῳ.

332. 5. τῆς Ἀθήνησι πολ.] articulum de meo addidi, nec non paulo poſt τὸν verſu 8. in iſtis τὸν τῶν Φιλαϊδῶν.

11. ἐκεῖνοι] Megarenſes. αὐτοὶ] Athenienſes.

vlt. μεῖζον ἔτι τῦτυ] ſcil. λέγοντα, vel προφέροντα τὸν Σόλωνα ἐλέγξαι τῦς Μεγαρεῖς, vel ἰσχυρίσασθαι. quae tacite ſunt e praemiſſis ſubaudienda.

334. antep. malim ἐπεσφάγησαν. ſubaudi τοῖς βωμοῖς. aut τοῖς καταλευσθεῖσι. ſuper, vel poſt illos priores ſaxorum coniectu peremtos.

pen. αὐτῶν] Megaclis et ſi qui alii eius in rep. gerenda conſortes eſſent.

335. 1. ἀπὸ] malim μετὰ.

336. 4. vocabula περὶ τὰ θεῖα vt e ſcholio perperam ingeſta eoque amputanda vncis incluſi.

8. προϋπειργάσατο [ſcil. πρὸ τῆς αὐτῦ νομοθεσίας] de meo dedi, pro

pro vulgari προσυπειργ. quod hactenus ferri queat, si subaudiatur, πρὸς τὴν ἐκείνου νομοθεσίαν.

11. εὐθὺς suspectum mihi est. num εὐτελεῖς leg.?

337. 14. quamquam vulgata reprehensione caret, malim tamen πεπαυμένοι.

pen. f. στάσιν τὴν ὑπὲρ τ. π.

338. 5. f. τότε δὲ καὶ τῆς — ad illam vetustam de forma reip. gerendae concertationem accedebat tum adhuc alia de debitorum aere alieno.

8. In Iuntina legitur τυραννίδος καὶ γενομένης. vnde num licebit efficere τυραννίδος καινοτομουμένης?

11. melius conueniret λαβόντες in aor. 2.

pen. δουλεύσοντες (in futuro) dedi de meo, pro vulgari δουλεύοντες in praesenti. ἐπὶ τῇ ξένῃ seruo. subauditur δουλεύσοντες. seruituri. aut ibi, h. e. domi, in Attica, aut in solo peregrino. Sed tum πεπραμένοι sit leg. pro πιπρασκόμενοι. quamquam vel sine hoc vocabulo plena et rotunda est oratio, et mallem id voc. prorsus abesse.

339. 1. τὴν, quod pone διὰ in vulgatis legitur, expunxi, auctoritate Iuntinae atque Aldinae motus.

340. 3. δὲ abest a Iunt. et Ald.

5. ἀρέσκει (in indicatiuo) de meo dedi, pro vulgari ἀρέσκειν in infinitiuo.

8. οἱ προϊστάμενοι] subaudi a communi ἑκατέρων.

9. ἅψασθαι] scil. τοῦ πράγματος, vel τῆς ἐλπίδος.

11. τὴν ὑπὸ λόγου] subaudi γιγνομένην, aut γενησομένην. conuersionem rerum ab oratione atque lege efficiendam, vel exspectandam.

341. 1. γενομένην bene habet. ἂν additum aoristo secundo vim futuri induit. γενομένην ἂν idem valet atque γενησομένην.

3. τούτων δ' οὐδὲν] particulam aduersantem de meo addidi.

9. Versus hi vt nunc leguntur, sic in Aldina prostant. in Iuntina deest δὲ post τυραννίδος. tum versu 10. μιᾶναι legitur, quod verum esse arbitror. Quod si est, paret μιᾶναι et καταισχῦναι (nam hoc quoque tum infinitiuus erit pro participio) apta esse ex ἐφεισάμην. peperci patrii soli decus polluere et dedecorare: Sumto hoc age versus ad hunc modum constituamus.

> Εἰ δὲ γῆς ἐφεισάμην
> Πατρίδος (τυραννίδος γὰρ καὶ βίης ἀμειλίχου
> Οὐ καθηψάμην) μιᾶναι καὶ καταισχῦναι κλέος,
> Οὐδὲν αἰδοῦμαι ———

et sic de meo reformaui.

342. 2. malim ἀτυσθεὶς. mente perturbatus, consternatus. ab ἀτύζειν. vel ἀτασθεὶς. ab ἀτᾶν. ictus, percitus, corruptus, deprauatus mente. Pro ἔστασε dat Iuntina ἔπαυσε. vnde possit effici οὐκ ἐπῆρε.

ἐπῆρε. non ſurſum extulit rete. Sed μέγα, ſiue hoc, ſiue aliud praeferas, ſemper eſt omittendum, vt officiens metro.

343. 1. ſic lege θυμῷ δ' οὐχ ὅλως ἁμαρτῶν — Ἤθελεν ἂν ῥᾷστα κρατήσας. Mente autem ſi non prorſus coecutiſſet, neque a recta ratione aberraſſet, nullus dubitaſſet, victoria facillima potitus opibuſque ampliſſimis, atque tyrannide gauiſus apud Athenienſes, vel breuiſſima, et in vnum modo diem, et ipſe excoriari, et prolem omnem ſuam habere funditus eradicatam. καὶ φρενῶν h. l. idem valet atque καὶ οὐ φρενῶν. nam particula infitians a communi tacite repetenda eſt e praemiſſo οὐχ ἁμαρτὼν, quod ſi tamen malis κοὐ φρενῶν legi, haud intercedam. Poſſit quoque ſic legi Θυμῷ δ' ἄλλος οὐχ ἁμαρτὼν. Alius aliquis, homo non plane demens, nil interceſſiſſet, quo minus vel excoriaretur — Num etiam τυραννεύειν dicatur, vt τυραννεῖν, eo pacto, quo a δοῦλος fit δουλεύειν, h. e. num τυραννεύσας rectum ſit, an τυραννήσας ſit leg. quorum hoc vtique vſitatius eſt, in medio relinquam.

4. αὐτὸς e Iuntina reuocaui. Paret enim hominem ipſum, tyrannum, ſeu tyrannidis cupidum, opponi ipſius proſapiae. vitioſum ἀσκὸς, ſpecie tamen praeclara blandiens, Muſurus inuexit.

9. ἄριστον bene ſe habere, docent inſequentia. qua medicina conſultiſſimum atque ſaluberrimum fuerat hoc malum ſanari, ea cunctatus eſt, vel veritus vti; praeuidens negatum ſibi fore eam applicare, vel in vſum vocare. Aliis verbis, medicinam omnium maxime neceſſariam, quia praeuidebat Athenienſes aſpernaturos, ideo ne auſus quidem fuit tentare.

10. poſt καινοτομίαν videtur ἀπεκινδύνευσε vel tale quid deeſſe. neque nouationem rerum vllam auſus eſt.

344. pen. καὶ τοῦ νομίσματος [ſubaudi ἐπαύξησιν] ἐς τιμήν. et monetae exaggerationem, ratione valoris. Augetur enim moneta alias valore, manente eadem mole atque pondere eodem; alias mole et pondere manente eodem valore.

345. 1. E. c. ſi quis 10 minas olim debuiſſet iam reddendas, reddebat numero quidem totidem, at reapſe 270 drachmas, hoc eſt quatuor propemodum minas lucrabatur, hoc minus reddens, poſteaquam valor minae a 73 ad 100 ſublatus eſſet.

347. 10. εἶχε] malim ἔχων.

348. 4. δήιοι in nominatiuo plur. dedi de meo. tuentur torvum, velut hoſtes. λοξὸν aequipollet aduerbio λοξῶς. Non ſubauditur με. ſed πρός με. quaſi dixiſſet ὁρῶσι πρὸς ἐμὲ λοξόν τι, καθάπερ οἱ πολέμιοι λοξὰ ὁρῶσι πρὸς τοὺς πολεμίους.

6. δῆμον] malim θυμὸν. impetum animi ſui non repreſſiſſet.

7. πῖον e Iuntina reuocaui, pro vulgari πῖαρ, quod ex Aldina promanauit. πῖον eſt neutrum, a maſculino et foeminino πίων. *pinguis.*

9. idem eſt ac ſi dixiſſet ἔθυσαν θυσίαν κοινὴν, σεισάχθειαν αὐτὴν ὀνομά-

ἐνομάσαντες. Sed difcedunt h. l. Iuntina atque Aldina a vulgatis, exhibentes σεισάχθειαν αὐτὴν θυσίαν. vnde colligo Plutarchum dediffe σεισάχθειαν καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν θυσίαν. ipfum quoque hoc facrificium appellabant σεισάχθειαν, eodem ipfo nomine, quo Solon hanc fuam tabularum renouationem appellarat.

349. 6. ἔλαβε] fcil. ὅρῳ, vel μέτρῳ. modo, vel terminis certis concepit, conclufit, definiuit.

vlt. malim τετρακόσια.

350. I. f. τούτους ἱππεῖς, ὡς εἰς ἱππάδα τελοῦντας, ἐκάλουν. hos appellabant equites, vt ordini equeftri accenfos.

351. 4. ἀεικὲς fi pro aduerbio ἀεικῶς hic eft vfurpatum, et ἔχειν pro εἶναι, tum bene habebit τοῖς in datiuo. caui, his quoque ne quid fecius eueniret; ne male effet. Sin autem ἔχειν folito modo *habere* fignificat, et ἀεικὲς adiectiuum eft, *infuaue, aduerfum, moleftum*, leg. erit τοὺς in accufatiuo. profpexi, ne quid mali hi haberent.

8. λαχεῖν δίκην, quod Salmafius, aliud agens, re non fatis penfitata, feftinans in chartas proiecerat, ab hoc loco alieniffimum eft, et cum Plutarchi fententia pugnat aduerfa fronte. λαχεῖν τινι δίκην eft cum aliquo iure contendere. Ergone ad rem facit, Solonem vnicuique veniam feciffe cum vnoquoque litigandi? Voluit enim vero Plutarchus aequitatem et fapientiam Solonis hoc documento teftatam facere, quod Solo cuique liberum feciffet, tuendi et vindicandi oppreffum quemque, et ius ei ereptum aut denegatum recuperandi. id quod eft λαβεῖν τῷ ἀδικουμένῳ δίκην. contendere, vt vim paffo ab eo fatisfiat, qui vim obtuliffet. Salmafii fcripta qui triuerunt, hi auctores funt, magnum virum haud raro fic effe halucinatum. quae fuo loco fita quieta relinquere, et tacita praeterire decebat aequum et cautum editorem.

12. probo rationem Anonymi. poffit tamen haec quoque lectio haud aliena videri. ὥσπερ ἑνὸς μέρους [vel μέλους] ἀλγοῦντος τὸ πᾶν [vel τὸ ὅλον] σῶμα συναισθάνεσθαι.

352. 10. φυλακὴν dant Iunt. et Ald. vnde nefcio an effici oporteat φύλακα εἶναι.

353. 5. ὑπὸ τῶν βασιλέων] imo vero ἢ τοῦ βασιλέως. aut a rege facrorum condemnati. φόνοι funt caedes hominum fingularium. σφαγαὶ cum in tumultu plures occiduntur. φεύγειν ἐπὶ σφαγαῖσι fignificat exfulare ob concitatum tumultum, per quem ciuium complures perierunt. Argumentatio Plutarchi hoc e loco legis nulla videtur effe, quae cum iis, quae Plutarchus paulo ante tradidit de fenatu Areopagitarum et Prytanum a Solone primo inftituto, bene conftare poteft. Diligenter difcernere par eft annum eum, quo Solon Archon fuit, ab eo tempore, quo lex haec fcripta et in Axonas infculpta fuit, in iifque publice fixa. Tempus hoc fixarum legum ab initio eius anni, quo Solon Ar-

 chontis

chontis honorem geſſit, haud paulo videtur eſſe poſterius. Interea temporis, hoc eſt anno Solonis ipſo, aut alio quopiam, qui archonatu Solonis poſterior, verumtamen fixione legum antiquior fuit, inſtituti ſunt iſti duo ſenatus. Aut alias etiam Prytanes aetate Draconis iam fuiſſent, quos Plutarchus paulo ante dixit a Solone conſtitutos.

353. 7. πάλιν hic non ſignificat αὖθις, *iterum, denuo*, ſed *contra*, ἔμπαλιν, ἐναντίως τοῖς ἄρτι ὑφ' ἡμῶν εἰρημένοις.

pen. forte τινες γὰρ ἦσαν ἂν οἱ — quamquam ἂν ſaepe omittitur.

354. 3. κρίνουσιν] aut ἔκρινον eſt leg. quas tum iudicabant — cum haec lex ferretur, aut ſi ſaluum illud eſt, addendum eſt καὶ τότε ἔκρινον poſt vocabulum πρυτάνεις, vt ſententia ſit: et hodie iudicant, et tum iudicabant, cum lex illa ferretur.

6. malim ταῦτα μὲν οὖν ἕκαστος αὐτὸς ἐπισκοπείτω. haec vnusquiſque ipſe ſecum contemplator.

356. 6. ταῖς διαφοραῖς] id eſt διὰ τῶν διαφορῶν. ad ἀπογραφῆναι ſubauditur ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς τὴν γυναῖκα.

pen. οὐ δοτέον] num οὐδ' ἰστέον, vel οὐδ' ἀκουστέον. in ciuitatibus liberis par eſt ne audiri quidem nomen talis morum perturbationis. colligit ſic. Rerum haec peruerſio naturae repugnans, ſi Dionyſio adeo viſa fuit tam foeda, vt eam improbaret, qui tyrannus fuit, nihil non iuris in leges ſibi arrogans; quanto magis conuenit tantam foeditatem a liberis ciuitatibus exſulare. Aut ſi ſeruandum videtur δοτέον, et profecto ſolet Plutarchus verbum διδόναι pro ἐᾷν, συγχωρεῖν vſurpare, vt Tom. IV. p. 6. 1. δοτέον ἡμῖν, pro συγχωρητέον, erit tum addendus aliquis infinitiuus deficiens, e. c. ἐννεοσσεύειν, aut ἐμπεριστρέφεσθαι, aut ἐνεπιπολάζειν, aut talis aliquis alius. committendum non eſt, vt niduletur, aut inualeſcat, increbeſcat haec perturbatio in liberis ciuitatibus.

3. f. ὑπ' ἀσυνουσίας a denegata coëundi copia; quod negatum ei eſſet vires in congreſſibus nocturnis exhaurire, e quiete Veneris.

8. περὶ τούτων] ſcil. ἱκανὰ ἔστω. aut νῦν ἐμοὶ εἰρήσθω.

vlt. τῶν οὐχ ὑπαρχόντων] ſcil. τῶν λοιδοριῶν, aut τῶν ἀδικιῶν. ſeſe abſtinere ab inſectatione eorum, qui laedendi, aut conuitiandi principes non fuerunt. initium iurgii non fecerunt.

358. 9. poſt οὐκ ἐξῆν deeſt διαθέσθαι.

15. εἰ μὴ] ſcil. τις διέθετο καὶ ἄλλῳ τινὶ τὰ ἑαυτοῦ ἐδωρήσατο. De verbis legis ad Demoſthenem plura dicam. Interim auctor ero ſic legi εἰ μὴ νοσῶν, ἢ φαρμακῶν, (ambo ſunt participia) ἢ δεσμῶν. ἢ ἄλλῃ ἀνάγκῃ etc. aeger, aut a pharmacis furioſus factus, aut cuſtodiae neceſſitate, aliaue quapiam, conſtrictus.

359. 1. δυναμένην de meo dedi, pro vulgari δυναμένων, referens ad ἀπάτην et ἡδονήν.

359. 5. πλείονος, ἢ ὀβολῦ] ſubaudi ἄξιον. Bene ſi habet φερομένην, vſurpauit h. l. Plutarchus pro ἐπιφερομ. ſecum ferentem.

10. συντιθέναι] vna cum defuncto deponere in ſarcophago vel in monumento.

pen. reuocaui e vetuſtis cdd. probam lectionem et exquiſitam dictionem. cui H. Stephanus, tacito auctore, ſed neſcio an ipſe ſit, π. τ. πένθη ſuffecerat. τὰ γένη idem eſt atque οἱ συγγενεῖς. vt ſi latine dicas *neceſſitudines* pro *neceſſariis*.

360 8. ad leges ſenarii ſi redigere verſum velis Euripideum, poſſis ita legere πολλοῖς τε πολλὴν, δὶς τόσοις τε πλείονα.

11. περικεχυμένῳ e Iunt. et Ald. reſtitui pro vulgari περικεχυμένον. Conſtruebat nempe Stephanus, qui lectionis huius autor eſſe videtur, hunc accuſatiuum cum Λυκούργῳ κεκλημένῳ. non male hactenus; at oblitus fuerat idem, huic mutationi etiam εἱλωτικῦ πλήθυς accommodare, et εἱλωτικὸν πλῆθος reſcribere, id quod factu ei erat neceſſarium.

361. 6. ὁ γὰρ] particula γὰρ prodit, aliquid deeſſe. *Eſt illud paulo ſeuerius,* — paulo ante dixerat. Iam debebat ſubiungere ὁ μέντοι ἀπεικὸς vel ſimile quid. *non tamen abhorret.* Iam recte ſequetur. *Nam contemtor honeſti in re vxoria* —

7. durum eſt, cum ſcorto victitantem dici ἄγεσθαι γυναῖκα, domum ducere matremfamilias. neque tamen emendatione mollienda haec durities aliterue ſcripſiſſe videtur Plutarchus, quam vulgo legimus. facile poſſis ita comminiſci legendum eſſe ᾧ οὐ τέκνων ἕνεκα δῆλός ἐςιν, ἀλλ᾽ ὑφ᾽ ἡδονῆς, ἀγόμενος πρὸς γυναῖκα. quo prodit, ſe non ſtudio liberorum quaerendorum, ſed ſuae oblectationis ergo, ad conſuetudinem cum muliere duci. Satius tamen videtur eſſe, vt dictio ἄγεσθαι γυναῖκα, quae alias, quod ſciam, nunquam aliter vſurpatur, quam pro domum ducendo matrem familias legitimo coniugii modo, hic vniuerſe ſignificet, cum muliere quacunque, vulgari adeo et meretrice, conſueſcere.

antepen. λέγων (in participio) dedi de meo, pro vulgari λέγω (in indicatiuo) redit enim ad ἐπέταξε Σόλων. Plutarchus v. πωλῦνται aliter interpretatur atque Demoſthenes.

vlt. λάβῃ] pater puta. niſi ſi pater cognorit, certior factus fuerit a marito ſuae filiae, eam in primo congreſſu virginem non eſſe deprehenſam.

362. 3. πρόςιμος ζημία ea poena vel mulcta eſt, quae non toleratur corpore, ſed luitur aere. ἡ γίγνεται πρὸς τιμὴν ἀργυρίυ.

13. πολλαπλασίας] ſubaudi τῶν εὐτελῶν ἱερείων. nam tametſi credibile eſt, quae Solon pretia praeſcribit victimarum eximiarum, ea pretia multis modis luculentiora fuiſſe pretiis victimarum vilium; tamen illa ipſa tum ingentia pretia ſordeſcunt et vileſcunt ad pretia rebus hodie ſtatuta.

363. 2. pro lectione vulgari τελέοντας, a Stephano ſubiecta, reuo-

reuocaui lectionem Iuntinae atque Aldinae γεδέοντας, in qua inessent vestigia vocabulorum γῆν δαίοντας. quod si est, γεδέοντες in vetusta lingua prorsus idem significauit, atque γεωμόροι in recentiore.

363. 4. πρὸς ὕδωρ] id est πρὸς ὑδρείαν, πρὸς χρείαν ὑδάτων. quoniam neque riui perennes, neque lacus, neque fontes, aquarum vitae degendae necessariarum copias praebent satis vberes.

364. 4. ἐντὸς ἱππικȣ] subaudi δρόμȣ. nisi potius ςαδίȣ subaudiendum est, quia in continenti dicit τὸ ἱππικόν. Vtuntur Arabes quoque hoc cursus modo, saepe apud Ibn Arabschah in vita Timuri vsurpatur شوط الفرس.

antepen. idem est ac si sic dixisset, aliquanto planius. ἀφιςάμενος ἀπὸ τȣ̃ ἀλλοτρίȣ μῆκος τοσȣ̃τον, ὅσον ᾖ τὸ βάθος, ὃ ἐμβάλλῃ [hoc est ἐμποιῇ] τῷ ὀρύγματι.

365. 13. ἐπ' ἀειφυγίᾳ dedi de meo. vulgatae carent praepositione.

366. 1. proposita spe de communicanda vel participanda certa et perpetua ciuitate. quo possint securi esse, neminem vnquam fore, qui datam semel ciuitatem rursus adimat.

10. f. ἐν πλαισίοις tabulis ligneis formae quadratae, περὶ ἥλȣς ςρεφομένȣς. qui conuerti, in orbem circumagi possent circa clauos item ligneos.

pen. οἷσι νῦν] fort. ἂν τανῦν. vt ὧν construatur cum τοῖς κύρβεσι. quorum cyrbibus nunc milium torrent.

367. 1. f. περιείχοντο. verumtamen quia leges Solonis, si non in tabulis illis primigeniis, attamen in collectionibus calamo exaratis aetate Plutarchi adhuc supererant, potest fieri, vt Plutarchus hos scriptos codices in mente habens, praesenti tempore vsus, dixerit περιέχονται.

5. ἀνδριάντα] subaudi ἑαυτȣ̃. ni fallor. et sic quoque ad ἰσομέτρητον, subaudi ἑαυτῷ. verum impossibilia flagitare si perinde stultum est atque condicere, quis non rideat et exigentis et pollicentis stultitiam, tanta auri pondera, ista aetate, cuius penuriam aeris modo notarat Plutarchus?

vlt. τὰς δ' ἀπ' εἰκάδος] scil. ἡμέρας μέχρι τέλȣς τȣ̃ μηνός. cohaeret hic accusatiuus, non cum προσιθεὶς, sed cum ἠρίθμησεν. Ad προσιθεὶς subaudi ἀριθμὸν μείζονα, vel idem est προσιθεὶς atque αὔξων τὸν ἀριθμόν.

368. 2. ἑώρα] scilicet ȣ̓ προσιθέντα τι πρὸς τὸ ἑαυτῶν μέγεθος, ἀλλ' ἀφαιρȣ̃ντα τȣ̃ μεγέθȣς, καὶ ἀναλύοντα αὐτό.

9. num καὶ τὸ πράττειν ἄτοπον, καὶ τὸ μὴ πράττειν ἐπίφθονον. Ipsum suimet agere interpretem Solonem, erat ἄτοπον abhorrens, negatum, ob enormitatem laboris infiniti et inexantlabilis. Stultus vtique sit vel conans modo atque inchoans facta negata. contra denegare hanc ciuibus operam, necessariam quidem illam, rogan.

rogantibus aequa et debita, erat ἐπίφθονον inuidiam contrahebat, malam famam, odia.

369. 2. ſi πρότερον ſeruandum cenſebimus, leg. erit, ὡς καὶ πρότερον Λυκοῦργος, ᾗ αὐτός φησι. quemadmodum Lycurgus quoque ante eum fecerat, vt eius verbis vtar, Nili apud oſtia. Aut verba ſic erunt ordinanda. καὶ διέτριψε πρότερον, ὡς καὶ αὐτός φησι. venit in Aegyptum, et commoratus eſt prius, (vt eius verbis vtar —) Prius nempe in Aegypto infima, quam altius adſcenderet, ad Heliopolin et Sain, quae ſunt Aegypti ſuperioris oppida.

5. ἱερῶν vitioſe dant Iunt. et Ald.

370. 5. Σόλοι eſt nomen oppidi, et recte habet h. l. Σόλιοι autem, paulo poſt verſu 8. dicti, ſunt incolae huius oppidi.

9. καὶ γένος ὑμέτερον] ſubaudi a communi ναίοι πολὺν χρόνον ἀνάσσον Σολίοισι. Verum attentius conſideranti conſtructionem, paret, τε, quod in vulgatis pone τὴν legitur, non ſuo loco ſtare. Nam ſi ſtet, haec exiſtat ſententia ναίοις τήν τε πόλιν καὶ τὸ γένος. et tum γένος ſit, non nominatiuus, ſed accuſatiuus. Ecquae autem haec ſit ſententia. Habites tu vrbemque prolemque tuam! τε neceſſario copulandum erat cum σύ. σύ τε ναίοις, et tum καὶ τὸ σὸν γένος ναίοι. Praeterea tenendum, hoc τε in vetuſtis editionibus non legi, ſed a Stephano, clam, tacito auctore, ingeſtum eſſe, ad fulciendam credo metri ruinam. verum non ſentiebat ille, hoc facto conſtructionem omnem perturbari. quare leg. τὴν πόλιν εὖ ναίοις.

371. 13. ἔχειν bene ſi habet, addendum erit, aut ἡ Ἀσία, aut ἡ τρυφή. mihi vero potius in eo latere videtur ἐκείνοις. quicquid illis, Lydis puta, viſum eſſet, ad mundum et ſplendorem eſſe eximium.

372. 2. ἤρκει γὰρ αὐτὸς] Croeſus puta. Sententia haec eſt. Soloni, qui mores et ingenium Croeſi ſpectatum veniſſet, nil opus fuiſſet ad eam rem, Croeſi theſauros referari atque demonſtrari. Croeſus vel ſolus poterat animi ſui documentum Soloni praebere, callenti animorum ſpectatori.

5. ἑαυτοῦ μακαριώτερον dant Iunt. et Ald.

9. duo vocabula τῶν ἀναγκαίων deſunt iiſdem.

12. malim δημοτικὸν ἰδιώτου βίον. plebeium viuendique atque moriendi modum hominis priuati.

373. 8. ὤφθησαν bene habet. id eſt εὑρέθησαν.

12. ἔχειν ἃ ὁ θεὸς vitioſe dant Iunt. et Ald. Ego legi malim ἔδωκε, καὶ δὴ καὶ σοφίας.

antep. παντοπαῖς legitur in I. et Ald. vnde poterat etiam παντοίαις effici.

374. 1. poſt εἰς τέλος videtur παραμένουσαν deeſſe.

375. 14. num pro τἀγαθὸν leg. eſt τἀγαθὰ in plurali, an ſic leg. δόξα τις ἀγαθῶν.

375. vlt.

375. vlt. ἐκέλευε in imperfecto reuocaui e Iunt. et Ald. pro vulgari ἐκέλευσε. in aoristo.

377. 3. εἶχεν] Pisistratus nempe.

378. 1. f. ἔτι δὲ μᾶλλον.

382. 9. f. ὃν δὴ ἤκουσε.

383. 11. f. ἐν πολλοῖς καὶ καλοῖς. subaudi ἔργοις.

AD POPLICOLAM.

385. 10. aut delendum est καὶ, nam hic incipit apodosis sententiae ab ἐπεὶ versu 5. inchoatae, aut, si seruatur, non pro *et*, sed pro *etiam* accipiendum erit. *ita Brutus quoque.*

11. aut delenda videntur ista vocabula τῆς μεταβολῆς. nam sufficere possunt τῶν πραγμάτων. tum ἅπτεσθαι τῆς μεταβολῆς non dicitur, sed ἔχεσθαι. aut, si seruantur, leg. erit ἁπτόμενος τῶν πραγμάτων, κοινωνήσοντα τῆς μεταβολῆς ἐπὶ πρῶτον. vt verba modo sint traiecta, pro ἐπὶ πρῶτον τῆς μεταβολῆς κοινωνήσοντα ἦλθεν.

386. 4. Iam dubito, sitne lectio Iuntinae μετὰ τὸν Βροῦτον vitiosa; videtur potius vulgatae etiam praestare. *secundum Brutum*, cui primae partes sine dubio debebantur.

387. 9. malim διαφθερεῖν in futuro.

389. 5. τὸν Ἀκυλίων etc.] sic dedi de meo, pro vulgari τῶν Ακ. τρ. ἔχοντας β. κ. δ. τῶν Οὐιτ. Vocabulum βουλευτὰς h. l. non pro senatoribus habeo, sed pro factionis sociis. ob insequens οὗτοι πάντες ἦσαν. βουλεύειν facinus, pro consiliis id agitare, satis vsitatum est.

390. 3. post πρὸς τοὺς πονηροὺς videtur deesse μῖσος.

vlt. videtur ὑπέστη defendi posse, substitit, restitit, remansit; ποιησάμενος πρὸ ἑαυτοῦ λάρνακα κειμένην [subaudi ἐκεῖ] cum sibi praetendisset arcam ibi sitam, h. e. postquam pone eam se abscondisset. Vel etiam potest sic construi λάρνακα ὑπέστη stabat, collocabat sese pone arcam, ποιησάμενος αὐτὴν πρὸ ἑαυτοῦ, pro tegumento vel propugnaculo sibi obductam.

391. pen. post τοῦ ἀνδρὸς videtur τρόποις deesse.

392. 9. literas designat a Tarquinio ad coniuratos missos. v. p. 393. 2. sed cur eae literae ad palatium regium delatae fuerint, cum legati Tarquinii hospitio Aquiliorum vterentur, id quod p. 391. 5. affirmatum est, non intelligo.

13. προσδοκήσαντες] illum affuturum ad literas aufferendum a coniuratis ad Tarquinium scriptas.

16. περὶ τὰς θύρας] domus Aquiliorum puta.

393. 6. τῆς οἰκίας] Valerii Poplicolae puta.

13. τοῖν υἱοῖν de meo dedi, pro vulgari τὸν υἱόν.

395. 12. malim ἐγκαταμεμιγμένον.

antepen. προστριψαμένους de meo dedi, vt ad τοὺς προδότας redeat. nam hi, Aquilii, Bruto necessitatem in capita liberorum saeuiendi admouerant, non Collatinus; cui iniuriam facit vulgata, προστριψάμενος dans.

397. 9.

397. 9. f. πεδίῳ, ὃ τὸ ἥδιστον. campi Martii quam partem Tarquinius possederat iucundissimam, vel eam quoque diis consecrabant.

vlt. ἀλλ' ὅπου] perfectio sententiae hic occoeptae habetur in illis versu 10. p. 398. τοῦτο νῦν νῆσός ἐστι. Pro συνενεχθέντα si quid aliud sufficiendum sit, quod nego esse, conueniat συνενσχεθέντα.

398. 8. αὐτῷ bene si habet, referendum erit ad modo praemissum εἰς ταυτό. Hoc ταυτὸ conspissatum, haec moles conglobata, ipsa sibi nouam molem adsciscebat, acquirebat.

vlt. Cur autem Romani fruges et arbores eius fundi in Tiberim coniecissent, qui fundus ei dono datus esset a virgine Vestali, quam Populus Romanus ob hoc donum tam inusitatis honoribus prosecutus dicitur esse?

400. 5. ἐπαιρομένους] scil. ad leuitatem et temeritatem questuum de Valerio, ad praecipitationem iudicii de magnitudine cladis suae, et mediocritate cladis hostibus illatae.

6. num καὶ ἀπαραμίλλητος. id est ὁ παρ' αὐτοῖς γενόμενος φόνος [id est ὁ ἀριθμὸς τῶν παρ' αὐτοῖς φονευθέντων] οὕτως ἦν μέγας, ὥστε μὴ δύνασθαι ἁμιλλᾶσθαι, id est παραβάλλειν πρὸς τὸ πλῆθος τῶν παρὰ τοῖς πολεμίοις νεκρῶν.

15. malim ἀπ' αὐτοῦ. id est μετὰ τὸ φθέγξασθαι τοῦτο τὸ θεῖον. statim ab illa voce audita.

401. 12. malim καὶ λόγον, [scil. ἀπεδέξαντο] orationem probabant Valerii, ὃν ἐπ' αὐτῷ διεξῆλθεν — quam super eo [Bruto puta] habuit [Valerius] funebrem; quae oratio ita placuit, vt —

antep. τοῦτο] scil. τὸ ἐγκωμιάζεσθαι τοὺς ἀγαθοὺς τελευτήσαντας.

402. 10. fuit ergo Valerii domus amplior domo regia Tarquinii. Quam putas amplam fuisse istam regiam, si Valerius domum suam vna nocte solo aequauit.

11. ὑπὲρ de meo dedi, pro vulgari ὑπό.

403. 7. f. ἄχθεσθαι δὲ τῇ ἀπωλείᾳ τῆς οἰκίας.

9. f. τοῦ δ' ἄρχοντος οἶκον ἔχειν, ὥσπερ —

404. 3. μέγα ποιῶν de meo dedi, pro vulgari μεταποιῶν.

antep. τὸν γενησόμενον [scil. collegam consulatus] in masculino, dedi de meo, pro vulgari τὸ γεν.

405. 10. ᾧ] malim ὧν. quibus a pauperibus abstulit vectigalia reliquis a ciuibus praestanda.

406. 6. f. ἐν ἑνὶ τὸ μέτριον τῆς τιμωρίας ὑπερέβαινε. in vno crimine modum poenae excessit.

7. κτεῖναι τὸν βουλόμενον] lectionem hanc e Iunt. et Ald. reuocaui, exterminato διδόντα, quod vulgares pone κτεῖναι ingerunt, natum e scholio. subauditur ad illum infinitiuum, vt saepissime alias, δεῖν, vel ἐξεῖναι. Etiam talia, διδόντα, λέγοντα, κελεύοντα in similibus locis omitti solent.

11. rursus τὸν de meo dedi pro vulgari τό.

407. 5.

407. 5. μυριάδες in nominatiuo de meo dedi, pro vulg. μυριάδας (in accuſ.) ἀπογράφομαι eſt cenſum meum apud cenſorem edo. *es lieſſen ſich aufſchreiben* —

antep. ἄλλως eſt temere, fortuito, neſcio qui, haud conſtat quo pacto, vel qua de cauſa.

408. 1. ex ἐμβαλλόντων, quod eſt in vulgatis, detraxi alterum λ arbitratu meo.

10. τοσῦτον reuocaui e Iunt. et Ald. vulgatae ſic dant. ἀπεκρίναντο· τῦτο Ταρκ.

11. προσήκει, in indicatiuo, e Iuntina praetuli lectioni Aldinae et vulgatarum προσήκειν.

12. malim σπυδὴν τὴν εἰωθυῖαν cum articulo.

pen. f. ἀλλ' ἥρπαστο, ἀπήγαγον αὐτὸν ἐνδόντα τῇ ῥύμῃ auferebant equi aurigam neceſſario parentem atque cedentem rapiditati equorum.

410. 5. poſt κλήρῳ videtur ἐπιτρεψάντων deeſſe.

411. 5. malim ἐν καιρῷ ὕτω βραχεῖ.

14. f. τὸν τρίτον τῇ αὐτῇ πρός τε τἆλλα καὶ τῦτον [ſcil. τὸν τρίτον ναὸν] χρησ. qua vſus eſt proſperitate aliis in rebus, eadem in hoc quoque tertio templo vſus.

pen. ἐκεῖνον redit ad Sullam, vt τῦτον ad Veſpaſianum.

vlt. f. καθιερώσεως.

412. 5. τῦτυ —] ſic, vt nunc iacet, de meo dedi, pro vulgari πλῦτον ἐκλογισθέντας τὸ τῆς χρ. Conſtructio paullo conturbatiorum verborum haec eſt λέγεται τὸν μέγιςον πλῦτον τῶν ἰδιωτικῶν πλύτων ἐν Ῥώμῃ εἰ λογίζοιτο, μὴ τελέσαι [id eſt ἀρκέσαι ἂν συντελεῖν] εἰς μόνον ἀνάλωμα τὸ τῆς χρυσώσεως τῦ νῦν ὄντος ναῦ Καπιτωλίνυ. ſi ad computum vel calculum reuocentur opes vel maximae priuati cuiusquam hominis, eorum vnius, qui Romae ſint, non videri ſuffecturas vel ad ſolam inaurationem huius templi Capitolini, quod nunc ſupereſt, numero quartum. ἐκλογισθέντα in ſingulari e Iuntina et Ald. reuocaui.

11. ἀναξυσθέντες videtur canaliculati, vel cannulati. *ausgekehlet.*

413. 1. βασιλικὴν] videtur eſſe eiuſmodi genus aedificii, quod nominare ſolemus *Pavillon*, vt in hortis.

2. aut τὸ λεγόμενον ὑπ' Ἐπιχάρμυ, aut τὸ λ. παρ' Ἐπιχάρμῳ, aut denique τὸ λ. πρὸς τὸν Ἐπιχάρμυ ἄσωτον.

6. κατοικοδομῶν] ſcil. τὰ Ῥώμης καὶ τὰ τῆς οἰκυμένης χρήματα. gaudes in aedificiorum incredibili ſumtuoſitate Romae atque orbis terrarum opes prodigere.

414. 5. in Bodleiano dicitur ἀπὸ fuiſſe, loco ἀπών. vnde colligo libros Plutarchi nonnullos olim exhibuiſſe ἀποδημῶν. quae lectio mihi non videtur contemnenda. *verſans extra Vrbem.*

414. 7.

414. 7. πρῶτον] et tum copiis quoque, et artibus atque forte belli.

11. τὸ Κόκλιος] subaudi ὄνομα. Pro aduerbiali habeo ἐπωνυμίαν. loco cognominis. vt δωρεάν.

vlt. ἐκράτησαν, in plurali, tenendum esse docent praemissi nominatiui huius numeri οἱ πολλοὶ βουλόμενοι. homines vulgares obtinuerunt, peruicerunt, vt pro Cyclope Cocles appellaretur, in crebritate vsus delabente lingua ad hanc deprauationem.

416. antep. ὑπεξῆλθε bene si habet, erit sic accipiendum: clam Porsennam, eo inscio, furtim quasi exiit Vrbe aduersus Tyrrhenos. malim tamen ἐπεξῆλθε.

418. 2. τὸν φόβον τοῦ Πορσέννα] id est τὸν ἀπὸ τοῦ Π. terrorem et metum atrocissimorum cruciatuum, quos praeuidisset ab eo, aut eius caussa, sibi fore tolerandos. Sententia est. quamquam antea terrorem maiestatis Porsennae, poenarum ab eo exspectandarum, mortis atque tormentorum contemsisset --

6. καὶ ex more dicendi Plutarcheo non redundat, quamquam alius probatae Graecitatis studiosus id omisisset. λαχὼν προεπιχειρήσας idem est, atque προεπ. διὰ τὸ λαχεῖν κλήρῳ. qui primus omnium hoc facinus ideo sum ausus, quia primus a sorte sum ei peragendo deputatus.

419. 8. idem est ac si dixisset, pinguius, at aliquanto planius. ἐξισαμένοις τῆς χώρας, ἣν ἀπετέμοντο ἀπὸ τῆς Τυῤῥηνίδος.

12. καὶ ἡ] prius horum duum vocc. e Iuntina et Aldina addidi, posterius de meo.

420. 13. pro ὅμως malim aut προθύμως aut συντόνως aut tale quod aliud aduerbium.

421. 14. πωλ. τὰ δημ.] cum vectigalia publica, aut bona confiscata, hastae subiiciuntur, plus licentibus addicuntur.

422. 12. προσεπιλαμβανομένου bene si habet, passiue est accipiendum. quasi de publico [spatio puta] identidem nonnihil decerperetur. quia tamen verbum hoc in medio fere solet vsurpari, malim προσεπιλαμβανομένην. vt ad τὴν αὔλειον, scil. θύραν, referatur. ianuam extimam, in publicum educentem, quasi identidem de publico aliquid decerpentem.

18. ἔχειν] satis diligens in discrimine temporum obseruando si Plutarchus esset, praeferrem vtique σχεῖν, sententia tempus praeteritum requirente.

antep. προσεστῶσι] scil. ταῖς θύραις. sic de meo dedi, pro vulgari προεστῶσι.

pen. καταλαμβάνοιντο] occuparentur, praeuenirentur a valuis in publicum reiectis, inscii et incauti, antequam effugere aut deuitare possent praetereuntes.

423. 1. ὑπάτευεν ὁ Ποπλ.] sic de meo dedi, secutus Iuntinae vestigia, sic exhibentis ὑπατεύετο Ποπλικ. vulgatae dant ὑπάτευε Ποπλικ.

423. 6. ἱλασάμενος τῷ Ἄιδῃ bene ſi habet, tametſi haud memini ἱλάσκεσθαί τινι in datiuo vſurpari, (ni fallor ἱλ. τινα in accuſ. dicitur) ſignificabit idem atque ἱερὰ τῷ ἄδῃ προσενέγκας ἱλαστήρια. dictio ἀγῶνας πυθοχρήστους ἀναλαβεῖν latiniſmum ſapit *ludos ſuſcipere*, pro vouere ludos edendos, ab oraculo delphico imperatos. Eiuſmodi ludorum editio quoddam eſt quaſi onus, quod tu in humeros tuos ſuſcipis, eos ludos vouens.

vlt. malim καὶ καταδουλώσει. ſimplex enim voc. δούλωσις neſcio an minus frequentetur.

424. 15. τῶν ἀναγκαίων] inter ea, quae Clauſo neceſſario erant ſeu facienda, ſeu toleranda, hoc ipſi videbatur factu optimum atque imprimis optabile eſſe.

425. 4. malim τοὺς γὰρ ἐποίκους. nouos accolas.

14. καταστῆναι conquieſcere, ad ſedationem et pacem reuerti. ſic de meo dedi, pro vulgari καταστῆσαι. quod eſt ſedare, pacare.

427. 4. duo vocabula ἐνταῦθα μὴ deſunt Iuntinae. aduerbium ἐνταῦθα h. l. non loci, ſed temporis eſt. opponuntur inter ſe ἐνταῦθα, *iam*, *nunc ſtatim*, et αὖθις (nam ita leg. eſſe arbitror, non εὐθὺς) *poſtmodum*. Qui *nunc* auffugerant, ne conati quidem repugnare, hos *paullo poſt* occidebant Romani.

428. 3. poſt αὐτοῖς videtur παρασχὼν deeſſe.

5. χρῆσθαι τοῖς ξίφεσι] ſcil. τοῖς ἑαυτῶν ἐπὶ τὰ ἐκείνων σώματα, quo gladiis in eos pro lubitu ſaeuirent.

8. f. εὐθηνοῦσαν παραδοὺς τὴν πόλιν.

429. 3. (in comparatione) prius τὸν ἕτερον] Poplicolam. τοῦ ἑτέρου] Solonis. τὸν ἕτερον δὲ] Solonem. μάρτυν] ſcil. τοῦ ἑτέρου Poplicolae. Mirum in hac comparatione, eique proprium hoc eſt, quod Poplicola exemplum a Solone propoſitum factis expreſſerit, Solon contra praeconio ſuo Poplicolam ornauit, teſtatus eum eſſe, in quem beatae ſortis definitio quadret.

9. malim οὔτε παιδός. neque filiorum quemquam nominatim commemorauit. redit enim hic genitiuus ad λόγον ἔσχεν. deinde οὔτ' ἀρετή τις (non ἀρχή) neque praeclarum quoddam eius, Telli puta, et inſigne facinus in famam abiit.

430. 8. μακαριουμένης bene ſi habet, non eſt fut. verbi μακαρίζειν, ſed ab illo altero, minus vſitato, et neſcio an, praeter Plutarchum, nemini vſurpato, μακαριοῦν repetendum. quod ita fit a μακάριος, vt ἐλευθεροῦν, ab ἐλεύθερος.

pen. ποιεῖ] ſubaudi ἐν τούτοις, vel ταῦτα εἰπών.

431. 5. et 7. ἱμείρω et ἐθέλω dant Iunt. et Ald. quibus a lectionibus diſcedendi quae magna cauſa ſit, haud equidem intelligo.

432. 5. malim ταμιῶν. quaeſtorum, theſaurariorum, a nominat. ταμίας. ecquis enim ταμεῖον ἐπὶ χρήμασι dixit vnquam. at ταμίαι quidem poſſunt dici inſtituti eſſe, quo adminiſtrarent opes publicas.

432. 7.

432. 7. ἀσχολίαν πρὸς τὰ μείζω] diſtractiones, quae eum rebus maioribus vacare haud ſinant. πρὸς eſt *ratione, reſpectu* rerum maiorum.

433. 6. ſubimportunum et haud optime conueniens videatur ἀλλὰ, et melius conueniens ἂν ſi. ferri tamen poterit, ſi comminiſcare ſic ſcriptum a Plutarcho fuiſſe ἧς ἀπολαύειν ἐκ ἐᾷ τὰ χρέα τὰς πένητας.

434. 3. in Iuntina eſt τελευτήσαντος. quod ſi reſingatur in futurum τελευτήσοντος, poſſit pro vera lectione haberi. deſertos ab exſecutore, qui effectum iis afferat, eas effectui det. τέλος καὶ ἔργον ἐπιθήσοντος. nam τελευτᾷν ſaepe idem eſt atque τελεῖν, perficere.

7. προκιϛθομένῳ aut eſt εἰ προήσθετο, aut διότι προήσθετο. ἡτ]ήθη redit ad Solonem

11. πρὸς τῇ ἀρετῇ de meo dedi, pro vulgari πρὸς τὴν ἀρετήν.

435. 2. προσῆλθεν de meo dedi, pro vulgari προῆλθεν. cohaeret enim cum πρὸς τὰς πολιτικὰς πράξεις.

vlt. ἀφέσει reuocaui e Iunt. et Aldina, pro vulgari ἀφαιρέσει. ante μεταχειρίσασθαι adde tacita cogitatione τούτῳ. pronomen hoc ſolet Plutarchus ibi omittere, vbi alius quicunque poſuiſſet. dictio ποικίλος ὢν μεταχειρίζεσθαι idem valet atque οἷός τ' ὢν (vel ἐπιςάμενος) ποικίλως μεταχ. qua res quaeque ratione capi optime tenerique poteſt, ea nouit illam capere atque tractare, pro varietate, flexilitate atque verſatilitate ſuae calliditatis.

436. 3. οἷς] quibus, hominibus puta, in datiuo, non ablatiuo. μέγα idem eſt atque χαλεπὸν ἔργον. quibus Romanis vrbem ſaluam conſeruare fuerat perarduum, illis inſuper peperit caſtra hoſtium, a quibus obſeſſi fuerant.

5. Hoſtis, a Poplicola dictus litis arbiter, cum ſecundum eum litem dediſſet, praeter victoriam cauſae, ea quoque adeptus eſt Poplicola, quae ſi dediſſet vltro, optabile ipſi fuerat magnique faciendum, ea mercede victoriam redemiſſe. ad περιγενόμενος ſubauditur τῇ δίκῃ. quam νίκην appellat, ea non armorum eſt, ſed forenſis victoria.

7. διέλυσε] malim in medio διελύσατο. redit hoc iam ad Porſennam, non ad Poplicolam, ad quem praemiſſa redibant.

AD THEMISTOCLEM.

440. 1. λεγομένων] Sententia poſtulat, aut γινομένων, aut τεταγμένων, aut συμβαλλομένων.

2. f. ſic eſt diſtinguendum et exarandum h. l. ὑπερορῶν, παρ' ἡλικίαν πως (enclitice) τῇ φ. π.

10. f. καὶ τῶν περὶ Μέλισσον.

441. 3. pro μίξαντες, quod ex Aldina in poſteriores omnes permanauit, dat Iuntina μίσαντες. vnde ſuſpicor Aldinae lectionem non eſſe veram, primigeniam, ſed aut σμήσαντες (a σμᾶν, *abſtergere, defricare, perpolire*) aut κοσμήσαντες.

441. 11. ὡμολόγηκε, τοὺς τρ.] ſic de meo dedi, pro vulgari ὡμολόγει, καὶ τοὺς τρ.

pen. τοῦ de meo addidi.

444. 7. f. ἐπὶ πολλὰ κενὰ [vel ἐπισφαλῆ] κινοῦντι.

447. 11. f. πόλιν κατακαυθεῖσαν ἀνέστησαν. e cineribus reſuſcitarunt.

14. τὴν τῶν νεῶν] ita reſtitui e Iuntina et Aldina. vulgatis deeſt τῶν.

448. 14. malim φοιτᾶν παρ' αὐτόν. (in accuſatiuo.) cum quod ipſa res id poſtulet, tum ad vitandam iterationis inſuauitatem.

449. 10. loco particulae καὶ dat Iuntina τό.

11. pro εἰπεῖν vulgari dedi de meo εἶπεν.

450. 6. 'Επιαύδην] Sic Iuntina quoque h. l. dat; paulo poſt autem 'Επικήδους. veruntamen tenendum eſt, illam editionem perſaepe locorum errare in duabus iſtis literis η et υ permutandis; quod genus erroris perquam crebrum eſt in codicibus graecis calamo exaratis.

11. ἐκπεσούσης de meo dedi, pro vulg. ἐμπ. de rebus ſecius euenientibus, aut alio, quam quo par erat, et tu voluiſſes, delatis, vt de nauibus ad oram a tempeſtate adactis, aut de hiſtrionibus cum ſibilis e ſcena eiectis, vſurpatur hoc verbum ἐκπίπτειν.

vlt. ἔγραψαν ſimplex dant Iuntina et Aldina.

453. 3. aut ſimplicius compoſitum περιβαλέσθαι malim, aut ſi decompoſitum praeferatur, ſaltim litera minus malim προπεριβαλ. h. e. περιβαλέσθαι οἱονεὶ πρόβλημά τι. circumiicere claſſi tanquam propugnaculum quoddam.

10. τῆς addidi e Iuntina et Aldina.

455. 4. παρ' αὐτῷ malim, aut περὶ αὐτόν.

14. τοὺς νεκροὺς] articulum de meo addidi.

456. 6. malim cum articulo διὰ τῶν γραμμάτων. illarum inſcriptionum miniſterio.

457. 5. aut deeſſe nonnulla prodit ὅπερ, quod ſeruatum conſtructionem reddit inexplanabilem, aut tollendum prorſus eſt. Quapropter vncis id admonitionis ergo incluſi.

7. προϊεμένων non cum θεῶν, neque cum πατέρων cohaeret, ſed cum σωτηρίαν. idem eſt ac ſi dixiſſet, οὐκ ἐπιστάμενοι ὅπως σώζεσθαι δύναιντο ἄνθρωποι θεῶν ἱερὰ καὶ πατέρων ἠρία προϊέμενοι. neſcientes, quo pacto ſalui poſſint euadere hi, qui deorum fana maiorumque monumenta hoſtibus proderent.

11. δράκοντος] ſeruabatur in arce ſerpens quidam vetuſta religione conſecratus, in cuius ſalute, aut exitio, praeſentia abſentiaue, hilaritate et comitate, fugaue et feritate ſuas librari fortunas opinabantur Athenienſes. Hunc ſerpentem, colludens cum ſacerdotibus Themiſtocles, e conſpectu tantiſper ſubducebat. quo plebem haberet hoc obſequentiorem et ad credendum proniorem.

De

De verbo ἐπῆγεν ambigo, ſeruandumne ſit, an cum ἐπῆδεν commutandum, *occinebat*, leniendi et ſopiendi ergo, et delectandi, vt puerulos canticulis delectant mulierculae.

457. antepen. f. διαδόντος.

458. 5. malim Ἀθηνῶν. reginae Athenarum.

12. διδόντες] ſcil. in diem.

459. 2. τὸ γοργόνειον] ſubaudi πρόσωπον. Sin autem vulgata τὸν γοργ. ſeruetur, ſubaudiendum erit ὀμφαλόν. vmbonem in ſcuto.

460. 7. f. καὶ [ſcil. μέγα τοῦ Θεμ. ἐστὶν] ὅτι τοὺς πολ.

antepen. περὶ] malim aut πρὸς, aut παρά. Etiam loco ſimplicis αἴρειν malim ἀπαίρειν.

461. 8. f. ἐπὶ τὸν σύλλογον. reduxit Themiſtocles Eurybiadem ad conuentum principum Graeciae.

463. 6. στενῶν de meo dedi, pro vulgari στενωπῶν.

464. 2. f. καὶ γελάσας εὐθύς. ſtatimque cum gaudio rem ad magnates extulit, vel retulit.

3. poſt νεῶν videtur deeſſe, ὧν ἐδόκει — redit ὧν ad νεῶν quarum nauium reliquas quidem viſum fuit —

pen. πίστιν ἔχοντα μᾶλλον] ſubaudi ἑαυτοῦ παρὰ τοῖς ἕλλησι. vt qui maiore polleret auctoritate fideque penes graecos, quam ipſemet, Themiſtocles puta.

465. 3. in μία latet νία exitus vocabuli τηνία. quare delendum eſt, vt mera correctio vocabuli τενεδία.

4. malim θυμὸν in accuſatiuo. adeo vt ira, vna cum neceſſitate, Graecos moueret.

vlt. Εὐφραντίδης non memini nomen graecum fuiſſe. ni fallor, hunc alii Ἐκφαντίδην appellant.

467. 9. τὸ] imo vero τήν. nam ſi τὸ ſeruetur, non ſolum καὶ τὸ κῦμα, ſed etiam κατάγειν ſit leg. qui infinitiuus aptus foret ex εἰωθυῖαν. *ſolitam deducere.*

vlt. καὶ ὅτι] id eſt καὶ τοῦτο δὲ τοὺς Πέρσας ἔβλαπτεν, ὅτι — etiam hoc Perſis obfuit, quod —

468. 1. κατ' ἐκεῖνον] ſcil. τὸν καιρόν. ſub idem tempus. v. p. 467. 6.

pen. poſt ἀπ' Αἰγίνης videtur ἀναχθέντα, aut προσφερόμενα, aut ſimile quid deeſſe.

469. 5. προσφερομένοις in datiuo dat Iuntina, quod equidem probarem, ſi proximum καὶ abeſſet.

antep. λόγῳ γνώμην ἐποιεῖτο] auctor fiebat conſilii, conſilium in medio ponebat, ſed verbotenus tantum, non bona fide, non quo ſerio id ageret, ſed ſolummodo, quo ſententiam Ariſtidis exploraret.

pen. ἐπιπλεύσαντας] ſubaudi αὐτῷ. Zeugmati puta. malim tamen ἀποπλεύσαντας.

470. 2. malim προσπεπολεμήκαμεν.

470. 13. ἀπαλλαγήσεται (in indicatiuo futuri primi) dedi arbitratu meo, pro vulgari ἀπαλλαγήσηται in coniunct. aor. 1.

471. 6. πεῖραν] ſubaudi ἑαυτῆς. documentum ſui dedit Themiſtoclis atque Ariſtidis prudentia in Mardonio.

pen. ἀπὸ τοῦ βωμοῦ] ab ea nempe ara, quae ibi fuit. At quaenam ibi erat? Neptuni nempe. Quamquam ergo Neptuni nulla facta eſt expreſſo nomine mentio, per ſe tamen paret, vel leuiter rerum graecarum notitia imbuto, de ara Neptuni hic agi.

475. 16. ὃ καὶ συνέβη reſtitui e Iunt. et Ald. pro vulgari ὃ δὲ συνέβη.

477. 8. malim διανενοῆσθαι. in mentem ſibi veniſſe.

478. 8. aut προῆγον in actiuo malim, altius atque altius provehebant, aut in medio προσήγοντο ad ſe propius adducebant, admouebant, applicabant, ſibi arctius deuinciebant.

479. 3. num δι' ἀναργυρίαν. propterea quod numis careret, quod pauper eſſet, beneficium hoc parato aere redimere nequiret. aut δι' ἀπορίαν. niſi ſi vulgatam ſic interpretemur, propterea quod Themiſtocles ab inimicis Timocreontis corruptus largitionibus, reditum eius in patriam impediuerit. Conf. verſu penult. huius paginae.

480. 3. poſterius τοὺς δὲ malim abeſſe, et tum ſublato poſt καίνων commate, mutatoque accentu legi ſic τοὺς δ' ἐκδιώκων, καινῶν ἀργυρίων ὑπόπλεως. recentibus, recens cuſis, adhuc aſperis et nitentibus numis argenteis onuſtus. *beladen mit neuen, friſch aus der Münze gekommenen harten Thalern.*

481. 10. δυσχεραίνοντας] ſubaudi αὐτὸν τοῦτο ποιοῦντα.

ibid. ὑπὸ [an ἀπὸ mauis] τῶν αὐτῶν [ſcil. ἀκουσμάτων vel ἀκροαμάτων] πολλάκις εὖ πάσχοντες [id eſt ἡδυπαθοῦντες.] Quid [vel cur] grauamini, fatigamini ab auditione earundem narrationum ſaepius identidem ſuauiter paſti?

483. 2. καὶ de meo addidi. etiam aduerſus eum, Themiſtoclem puta.

13. καὶ τὴν κοινωνίαν] Iuntina omittit articulum.

484. 6. malim πρὸς τὰς προτέρας κατηγορίας.

10. poſt ἀποδόσθαι videtur τολμῶν deeſſe. non facile ſe a ſemet fuiſſe impetraturum, vt vna cum Graecia ſemet in ſeruitutem barbaris venderet, iiſque hoſtibus.

486. 2. fort. ἐκεῖ δ' ὄντι αὐτῷ, vbi cum eſſet Themiſtocles. vxorem liberoſque eius ad eum miſit, furtim vrbe extractos, Epicrates.

6. τούτων] quae modo dicta ſunt de odio Themiſtoclis erga tyrannos, ſtudioque, quo is arſiſſet, libertatis graecae tuendae.

9. Iuntina dat ἀποτρεψαμένου. quod ſuſpicionem ad ἀποτριψ. (ab ἀποτρίβεσθαι) inclinat. Nego tamen a vulgata, cuius auctor eſt Aldina, diſcedendum eſſe.

486. pen.

486. pen. ἑτέραν] non illud mare, de quo modo egerat, Siculum, vel Ionium, ſed ab altera parte Graeciam alluens, Aegaeum puta, ad Aſiam verſus ſpectans.

488. 8. ἀνεφώνησεν ἐν μέτρῳ] ſic dedi de meo, pro vulgari ἀνεφώνησε μέτρῳ. poteram quoque ἀνεφώνησεν ἔμμετρα ταυτὶ dare.

9. enthuſiaſtica hominis lymphati verba ſi ſapientia eſt ad ſanitatem humanae ſententiae interpretando reuocare, videntur hoc dicere velle. Caue vocem tuam ne quis audiat. cela conſilia tua homines omnes. caue ne te victorem eſſe Perſarum emanet.

12. γενόμενον] ergo, ſecundum hanc lectionem, e dracone ſubito factus eſt aquila. In ſomniis quidem talia euenire poſſunt. Quod ſi tamen παραγενόμενον legas, haud paulo erit illud inſomnium humanius atque tolerabilius. Draco ad guttur iam cum arrepſiſſet, ſubito aquilam aduolaſſe, qui draconis nexibus diuulſis, ipſaque bellua depulſa, Themiſtoclem ſublimem ſublatum per auras procul auexiſſet. ἥψατο redit ad draconem.

489. 14. χρονικοῖς] ſubaudi κανόσι.

15. αὐτὸς de meo dedi, pro vulgari αὐτοῖς. ne hic ipſe quidem Thucydides. pro ἀτρέμα videtur ἀτρεκῆ legendum eſſe (id eſt ἀτρεκέα) vel ἀτρεκῶς: niſi malimus opinari, vulgatam idem ſignificare, certo, indubitanter, excluſa omni trepidatione atque titubatione. Datiuus συντατΊομένοις ſi ſeruatur, redibit ad κανόσι. quamquam ne hic ipſe quidem Thucydides cum canonibus concordat, certo, et ad fiduciam ſufficienter compoſitis. Malim tamen in nominatiuo ſingularis numeri legi συντατΊόμενος. vt ſit medii verbi, et ad Θουκυδίδης referatur. quamquam ne Thucydides ipſe quidem auctor eſt ſatis certae et ſpectatae fidei, componens, h. e. tradens liquido explorata, et dubio vacantia.

490. 8. ἔστι καὶ σοὶ] licet tibi quoque. ſic collocaui verba. vulgatae ita collocant ἔστι σοι καί.

491. 7. πρὸς αὐτὸν] Artabanum puta.

493. 5. παρόντος αὐτοῦ] ex eius, Themiſtoclis, ipſius coram ſe ſtantis ore. θύραις (in datiuo) de meo dedi, pro vulgari θύρας.

10. non me fugit adamata graecis vſurpatio genitiuorum abſolutorum. videtur tamen nihilominus hic loci Plutarchus accuſatiuos illis praetuliſſe, et ſic eſſe exarandum ἐλθόντα (nam αὐτοῦ ad Xerxen redit) et προσκυνήσαντα.

494. 10. fort. αἱ αὐτοῦ τιμαί. honores, quos Xerxes ei habebat, aut haberi volebat ab aliis.

495. 7. malim γράφειν πρὸς ἕκαστον. in ſuis ad eorum vnumquemque literis hac vti formula.

8. ὄντα e Iuntina et Aldina reuocaui.

497. 6. ἐν δὲ duobus vocabulis, de meo dedi, pro vulgari εἶδε vno vocabulo. ἐν δέ, ſubaudi τούτοις τοῖς ἀναθήμασι. in his ſimulacris dedicatis. καὶ etiam, ſc. ἐθεάσατο ſpectabat in fano Matris Deum.

497. 8. ἔτι de meo dedi, pro vulgari ὅτε.

antep. f. γράψειν φήσαντος, τὴν ἀπειλὴν φοβηθεὶς.

vlt. ἐκεῖνόν τε κατεπράϋνε τῆς ὀργῆς] pro ἐκείνῳ τε κατεπράϋνε τὴν ὀργὴν. quae eſt ſolennis loquendi ratio.

498. 1. καὶ τὸν φθόνον] id eſt οὐ μόνον τὴν ἔχθραν, ὡς πρὸ τοῦ ἐν ἀρχῇ, ἀλλὰ καὶ νῦν ἤδη τὸν φθόνον.

10. reuocaui ἐπέτρεψεν e Iuntina, pro vulgari ἐπέστρεψεν. quod ex Aldina manauit. Iam Plutarchi aetate coeperat verbum ἐπιτρέπειν eo ſenſu vſurpari, quo poſtmodum creberrime fuit vſurpatum a ſcriptoribus declinantis graecitatis. E. c. Theophanis paene nulla eſt pagina, qua non hoc verbum legatur, eo ſenſu, quem hic obtinet, ſcil. adhortandi, impellendi, inſtigandi. v. Indices Plutarchi.

12. δυνάμεις et στρατηγοὶ] Perſarum puta.

15. f. — ὑποσχέσεις. ὁ δὲ [is vero, Themiſtocles puta] οὔτε δι' ὀργὴν — ab hoc ὁ δὲ incipit apodoſis periodi verſu 8. coeptae in illis ὡς δὲ —

vlt. malim ἄλλως τε, καὶ. cum aliis de cauſis, tum quod excellentes tum eſſent imperatores.

499. 2. ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς] in rebus, et praecipue bellis, pro ſalute gloriaque Graecorum aduerſus Perſas gerendis.

500. 11. ἔθρεψε] tum aluit, id eſt domi ſuae adhuc habuit Themiſtocles, nondum elocatam.

12. ἐν e Iuntina et Aldina reuocaui. ad ἐν τῷ ſubaudi λόγῳ.

501. 11. malim ἅμιλλαι in plurali. ſcil. ὦσι, vel γίγνωνται.

AD CAMILLVM.

503. 2. πολλαῖς e Iuntina et Aldina reuocaui.

8. τῶν deeſt Iuntinae. In Aldina rurſus eſt Φρυγίων.

9. Ex iiſdem ambabus reſtitui ἐφ' ἑαυτοῦ, pro vulgari ἀφ' ἑ.

504. pen. πρόσχημα] maieſtas, decus, ornamentum, velut apex quidam, aut frontiſpicium.

vlt. malim ὅπλων μὲν πλήθει, καὶ ἀριθμῷ τῶν στρατ.

505. 3. f. καὶ πρότερον μὲν πολλοὺς κ. κ.

10. ἔξω cum ἐξιόντες eſt mutandum, aut alias ſic leg. οὐ πολὺν χρόνον, ἀλλὰ μόνον ὥρα θέρους, στρατεύειν.

507. 2. προσίστατο ταῖς ὑπωρείαις] haec non intelligo.

vlt. παῤῥησία] fiducia congreſſuum familiarium et libertas in loquendo, ſecretiores quaſque cogitationes haud cunctanter expromens.

508. 1. λογίων de meo dedi, pro vulgari λόγων. hic enim, non de memoriis vetuſta fama proditis, ſed de vaticiniis agitur.

4. poſt τῆς πολιορκίας deeſt ἐθαύμαζεν. ὁ δὲ — aut ſimile quidpiam. Romanus videns Veientanum exſultantem, mirabatur. h. e. haud celabat eum, ſe mirari Veientani hac de re gaudium. Ille vero, Veientanus puta, non hoc ſolum, inquit —

508. 9.

508. 9. τῦ ἀνθρώπυ] Romano puta.

11. διαλεγόμενος] Romanus cum Veientano. αὐτὸν ad Veientanum redit. καὶ abeſt a Bodleiano, non male. quod ſi probatur, erit διαλεγόμενος ὑπάγων idem atque διὰ τῦ διαλέγεσθαι, vel μεταξὺ τῦ διαλ. ὑπάγων inter colloquendum ſeducens Romanus Veientanum.

pen. τῦ ςρατοπέδυ] e caſtris Romanis.

509. 6. num περισχάσαντες. obicibus, repagulis obiectis.

14. τὸ τῆς Ἀλβανίδος] ſcil. λίμνης. poſteriorem articulum e Iuntina et Aldina addidi.

15. ἀνωσθὲν de meo dedi, a v. ἀνωθεῖν retrudere, retro agere, *zurückſchieben*. pro vulgari ἄνωθεν.

510. 4. ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς] ſic dedi, partim de meo, praepoſitionem addens, partim e Iunt. et Ald. vbi eſt ἐποιήσατο τῆς ἀρχῆς. vota pro imperio Rom. faciebat. in vulgatis legitur ἐποιήσατο τοῖς θεοῖς.

511. 9. ἐν e Iuntina et Aldina addidi, de meo autem τοῖς verſu proximo 16.

512. 12. Simile quid Liuius de Marcello narrat, Syracuſas paene iam captas tenente.

513. 7. τῶν τεχνιτῶν] articulum e Iunt. et Ald. reuocaui.

10. φησὶν dant eaedem ambae.

514. 3. δεικνύντες] oſtendentes, h. e. proferentes ad docendum et refellendum aduerſarios.

antep. ἐκφερυμένην dant I. Ald.

pen. τύφος h. l. eſt ſtupiditas mentis, vecordia, qua mens plane obbruteſcit, et occoecatur, belluae, quam homini fit ſimilior. idem eſt, atque ſi dixiſſet τυφώδη δεισιδαιμονίαν brutam, belluinam ſuperſtitionem.

515. 11. malim νόμῳ τῷ διοικίζοντι.

vlt. dedi de meo καὶ ἀχρήματος, ἄσμενος ἐδέξατο. plebs, numeroſa iam facta, ſed inops, percupide et grataanter acceptabat. vulgatae dant καὶ χρηματισάμενος ἐδέξ.

516. 12. τύτῳ] num πάντων. rerum bello captarum omnium.

518. 3. malim τιμὴν τὴν πρέπυσαν.

10. pro ὡς malim ὅτε. Iſta verba ἦν δ' ἄρα καὶ χειμὼν καὶ γαλήνη θαλάσσης ἀργαλέον ſunt gnomica. Placuit nempe fatali rerum neceſſitati iubere, vt ipſa adeo maris tranquillitas et coeli ſerenitas, non minus eſſet moleſta atque exitioſa, quam tempeſtates ſaeuiſſimae, vbi [h. e. cum] illis, Romanis tum Delphos miſſis, ita eueniret, vt —

11. ἐλθόντας] poterat quoque ἐλθῦσιν dicere. Sed nil intererat.

penult. ἐμβολῆς] quominus iſti Liparaei nauem Romanam infeſto roſtro perforatam vndis demergerent.

519. 1. ἀπεκήρυττον voce praeconis vendebant. niſi malumus

opinari, ἐπικηρύττειν idem esse, atque ἐπὶ κήρυκι ποιεῖσθαι potestati praeconis permittere.

519. 10. ἀπέδειξε reuocaui e Iunt. et Ald. pro vulg. ἐπέδ. bellum aduersus Faliscos declarauit Camillum tribunum militum, h. e. in caussa fuit, vt declararetur.

pen. sententia est, de capienda vrbe desperans quidem.

520. 9. quamquam vno communi magistro vtebantur, διδασκαλεῖα tamen, in numero plur. recte videtur vsurpare, quia plures artes, aliae aliis horis, aetatibusque diuersis tradebantur. *Schulstunden*, *Lectionen*.

pen. pone ὑπάγων videtur ποῤῥωτέρω deesse.

521. 12. malim στρατηγεῖν. oportere imperatorem muniis imperatoriis fungi.

523. 2. malim φθονήσαντος τοῦ ὠφεληθῆναι.

525. 3. ἀργυρίου] cuiusmodi nempe graecis in vsu est.

4. quantum colligere licet e ruderibus verborum, sic ferme reliquit Plutarchus scriptum. ἀσσάριον γὰρ ἦν δραχμῆς τὸ δέκατον, νόμισμα χαλκοῦν, οὐκ ἀργυροῦν, καὶ τὸ δεκάχαλκον οὕτως ἐκαλεῖτο δηνάριον.

8. οὐχ ἡδεῖαν, ἀλλ' ἀνιαρὰν] subaudi αὐτῷ. quae vt Camillo satisfecerit, atque arriserit, tantum abest, vt potius animum eius grauiter sauciarit; interim tamen fuit haec poena fama latissime fusa concelebrata. Suspicor tamen post ἀνιαρὰν deesse εἰς τὰ μάλιστα. inprimis luctuosam et peracerbam.

10. φόβον de meo dedi, pro φθόνον, quod e Iuntina in vulgares promanauit, item pro perinde vitioso φθόρον, quod in Aldina legitur. alii denique libri quod dant, φόνον, nihilo melius est.

pen. errorem in vulgaribus libris hic versantem, virorum doctorum sagacitas iam dudum sustulit. quos de vitii origine literula ἢ poterat admonere. Percrebrum in libris graecis hoc est genus erroris, cum librarii oscitantes, admissa menda, sese reprehendentes, neque tamen audentes rasura membranas foedare, ad mendam adscribunt emendationem, praemissa admonitoria particula ἤ. Quod idem hic quoque loci factum esse suspicor. Festinatione lapsus librarius cum exarasset Ἰουλίου μηνὸς, mature sentiebat, non de mense Iulio hic agi, sed de viro, censore. Cauens itaque litura munditiem membranarum commaculare, relinquebat quidem μηνὸς vitiosum, veruntamen, veluti quoddam antipharmacum ei subiiciebat ἢ τοῦ τιμητοῦ.

antep. γενόμενοι (in mascul.) dedi de meo, pro vulg. γενόμεναι, non enim ad μυριάδες redit, sed ad Γαλάται. vt mox ἄγοντες cum reliquis numero compluribus nominatiuis plur. generis mascul.

525. pen.

525. pen. πλείυς] μυριάδας puta.

527. 2. videtur Plutarchus Santonas (Santogne) in Galliis et Cantabros deſignare.

8. τὺς γονέας] articulum de meo addidi.

530. 4. malim ἀπὸ τῦ θείυ.

5. διά, quod Iuntina ſuppeditat, ſuſpicionem mouet a Plutarcho relictum eſſe ἔνεϛι, διὰ παντὸς ζητεῖν.

531. 3. αὐτῦ reſtitui e Iunt. et Aldina, ob inſequentes genitiuos, πρεσβευτῦ μὲν ἥκοντος etc. idem eſt atque ſi κατ' αὐτῦ dixiſſet. Vulgatae dant αὐτόν.

8. αὐτοῖς] ſibi caeteriſque ſuis Gallis, vel Celtis.

14. malim τὸ τῶν πεπραγμένων.

532. 1. ὅμοια] fecialibus etiam coram plebe Fabium ſimilibus de criminibus accuſantibus, atque coram ſenatu accuſauerant.

2. αὐτῶν] ſubaudi τῶν δημοτῶν. de plebeiis multi.

533. 8. aut vnice vera eſt lectio vulgaris κολακεύοντας, aut ſi diſcedendum ab ea ſit, quod cur fiat, cauſam nullam video, malim κολακευόντως, aduerbialiter.

534. 2. ὑ πολλοὶ de meo dedi, pro vulgari οἱ πολλοί.

pen. εἴτ' ὀρθῶς Ἡράκλειτος] ſic dedi de meo. an Heraclitus recte Heſiodum, ſic meritum, reprehenderit — vulgatae dant εἴτε μή, ὀρθῶς Ἡρ.

536. 1. μὲν Μαραθ. reuocaui e Iunt. et Ald. a quibus abeſt ἐν, quod vulgatae interponunt.

538. 4. αὖθις aut *poſtmodum*, aut *contrariam in partem* poteſt h. l. ſignificare; vtrumque recte. Inſignis illa atque a Graecorum vanitate nobilitata Xerxis ad Salamina clades incidit in tempus Myſteriorum, ſeu ſacrorum Eleuſiniorum. At rurſus, vel contra, ſub idem tempus menſis, ſeculis aliquot poſt, magnum vulnus acceperunt graeci in Thebarum exſcidio.

5. μετὰ ταῦτα] annis ferme quindecim poſt.

9. μετὰ vncis incluſi, quod a Iuntina Aldinaque abeſt, et ſalua ſententia poteſt abeſſe.

539. 7. καταληφθέντας de meo dedi, (a καταλαμβάνειν) pro vulgari καταλειφθ. (a καταλείπειν.)

vlt. βέλεσι valde ſuſpectum habeo. Sententia poſtulat χάραξι aut σκόλοψι, ſudibus, vallis.

540. 4. malim ἄφθιτον abeſſe.

6. σέβεσθαι] ſubaudi τὸ πῦρ.

10. προσελθύσης] ſcil. αὐτῆς πρὸς τὴν ὕλην. ſic dedi de meo, pro vulg. προελθ.

540. 13.

13. f. καὶ κελεῦσαι φρουρεῖν.

antep. f. ἄλλα δὲ ἄπ]α ἐντός. alia autem nefcio quae intus haberi occulta, extra confpectum vulgi.

541. 3. ἐξενεγκάμενον] e Samothracia puta. ad τὰ Σαμοθρᾴκια fubauditur ἱερὰ ἀποκεῖσθαι. Sed tum tamen deeft fiue λέγουσι, fiue διισχυρίζονται, fiue fimile quid. ἀποκεῖσθαι recte habere docent alii fimiles Plutarchi loci, quos reperies in indicibus, et in his in proximo fitus, verfu 7. fubauditur ἐν τῷ τῆς Ἑστίας ναῷ.

8. ὧν τὸν μὲν —] fcil. εἶναι. quod ex infequentibus huc erit tacita cogitatione reuocandum. malim tamen ὧν prorfus abeffe.

542. 4. πορευομένας] id eft βαδιζούσας. ambulantes fuis pedibus.

543. 5. aut plane delendum eft βραχὺν, aut fcrib. πρὸς βραχὺ. vel παρὰ βραχὺ. tempus paulo productius, quam funt anni 360.

545. vlt. τῷ λαθεῖν] fic dedi de meo, pro vulg. τὸ λ. Nam ἀγαπᾷν conftruitur cum datiuo. contentus effe aliqua re, in ea acquiefcere, eamque congratulari fibi, gaudere, quod ea fibi frui liceat, quamuis macra ieiunaque.

546. 1. τοῦ, quod in vulgatis ante ἀνδρὸς legitur, expunxi, non ea ductus ratione, quae Stephanum mouebat, vt τοῦ magis transponeret, quam expungeret.

11. διαφθαρῆναι] idem eft ac fi dixiffet ἐν τῷ διαφθ.

12. ἐν καιρῷ] id eft vbi tempus afferat oportunitatem victoriae difcrimine vacantis.

vlt. malim καθιππασάμενοι. agros cum perfultaffent in equis.

547. 9. aut pone κακῶς, aut pone μέθης deeft ἔχοντας.

13. malim cum articulo οἱ καταλαμβάνοντες. plerofque autem qui opprimebant fomno vinoque adhuc graues, hi eos inermes contrucidabant.

pen. malim in infinitiuo συνίστασθαι. impulit ad coeundum atque confiftendum in globos vel agmina.

548. 6. περιβαλόμενοι in aor. fecundo, de meo dedi, alterum λ detrahens.

549. 12. συνεπικουφίζων τῷ περαιοῦσθαι] id eft πρὸς τῇ ἀπὸ τῶν φελλῶν ἐπικουφίσει τοῦ σώματος, καὶ ταύτῃ ἐπικουφίζων τὸ σῶμα τῇ διανοίᾳ, ὅτι περαιοῦται πρὸς τὴν πόλιν. praeter illam corporis fubleuationem, quam fuberibus debebat, etiam hac fubleuans corpus fuum cogitatione, quod ad Vrbem tenderet flumen traiicere. Super vndis tenebat fefe, non ope fuberum folummode, fed etiam fpe in patriam redeundi.

14. αὐτοῖς τοῖς φέγγεσι] ipfis ignibus. h. e. dormientes a vigilantibus dignofcere fi nulla potuiffet alia re, hac vna certe facile

cile dignoſcens, quod ignes alias cerneret ardentes, alias nullos. αὐτοῖς de meo dedi, leniter emendata lectione Iuntinae, quae αὐτοὺς dat, ab Aldina, et ad eius exemplum a reliquis inſecutis omnibus omiſſum.

550. 16. f. οὕτω μὲν οὖν ᾑρέθη, vel potius totam hanc ſententiam ab οὕτω ad τοῖς πολεμίοις dele, quae ſupereſt e lituris Plutarchi. Eadem quippe dicit, et minus etiam, quam praemiſſa. Vnum hoc in poſteriore metaphraſi poſſit videri plenius atque explicatius, quod pro ἀφικόμενος in ſuperiore ſententia, hic iam dictum ſit a metaphraſta πορευθεὶς εἰς Οὐηίους. atqui nemo non videt, qui non ſit tardiſſimus, ad ἀφικόμενος ſubaudiri aut ad Veios, aut in caſtra Romana, quae erant apud Veios.

551. 3. f. ὡς ἂν εἴ τις ἀντελαμβ. vt ſi quis apprehendiſſet quid, quo ſuſpenſus ſe teneret, ſurſumue libraret

14. καθ' ἕνα] ſubaudi προσβαίνουσι προσβῆναι. ne multis quidem difficile eſt accedere, ſi ſigillatim accedant.

552. 7. οἱ de meo addidi. ſine quo conſtructio labat.

553. 10. μεγάλα de meo dedi, pro vulgari μεγάλην.

554. 3. ἐν, quod Bryanus in Flor. et Aldina legi negat, in ambabus reperi. et ſeruandum cenſeo, ſed locum ſic diſtinguendum et emendandum ἐν νεκρῶν πλήθει, καὶ οἰκιῶν χύδην καταβεβλημένων, σκηνοῦντας. in cateruis mortuorum habitantes, atque domiciliorum fuſim, mixtim, ſtratorum, vel proiectorum. ὧν ἐν ἐρειπίοις τὸ μὲν βάθος τῆς τέφρας — quorum in ruderibus vel ſtragibus corpora partim profundi acerui cinerum abſumſerunt — partim, ſed in primis, haud aſſuetum vitae genus —

6. ὑπὸ πνευμάτων] quomodo poteſt aer dici exhalare a ventis? Sine dubio leg. eſt ἀπὸ πτωμάτων. a cadaueribus. Cur aura corrupta labefactarit corpora, cauſam edit, eamque geminam. 1) τὴν δριμύτητα ἀπὸ τῶν πτωμάτων. acrimoniam odoris putridi a cadaueribus tabeſcentibus. 2) τὴν ἀπὸ τῶν καυμάτων ξηρότητα pulmones amburentem et exſiccantem aurae ariditatem a ruderibus vſtrinarum, ſeu domiciliorum incendiis abſumtorum.

10. πρὸς μετόπωρον reuocaui e Iunt. et Ald. articulum omittens, quem vulgatae intergerunt.

12. malim compoſitum ἐνοικοῦρου.

555. 12. aut ἀνθελκόντων, partem in contrariam trahentibus, vt nempe lanx, aurum tenens, alleuaretur. aut καθελκόντων, deorſum trahentibus, lancem puta onera tenentem, quo lanx oppoſita, aurum tenens, altius ſurgeret.

13. ἢ τοῖς νενικημένοις] ſic reſtitui e Iunt. et Ald. pro vulgari ἤδη τοῖς ν.

555. 14.

555. 14. f. μὲν νῦν ἤδη. iam nunc. ab illo ſtatim tempore inde.

antep. καὶ μὴ τῶ πλείω] id eſt, paulo plenius ſi dicas, καὶ μὴ μόνον τῶ πλ. neque acceſſionem ſolam, ſeu id, quod vltra poſtulatam et condictam auri ſummam exigatur mantiſſae loco, ignominioſam exiſtimare eſſe; ſed ipſum adeo conſenſum ad dandum quicquam, a barbaris imperatum.

15. poſſit νόμῳ ſeruandum videri, ferens interpretationem, quamuis coactam. Ego vero nullus dubito ſic leg. eſſe atque diſtinguendum μηδενὸς ἄρχοντος ἑτέρου, cum nemo alius imperio gaudeat praeter ſe, ἀνόμως πρὸς — pacta illa Gallis eſſe inita praeter ius et fas cum illis, qui paciſcendi iure atque poteſtate carerent.

557. 1. neſcio qui fit, vt abſonum mihi quidem ſonet ἄπτεσθαι ἀψιμαχίας. quid ſi legamus ἤρξατο.

penult. τότε] nam antea deiecti fuerant animis pauidique.

558. 3. malim cum articulo οἱ ἐπεξελθόντες.

559. 14. malim στρατείαν (per diphthongum) vel potius ἐπιστρατείαν.

16. οὐδ' ἡσυχῇ reuocaui e Iuntina. neque modeſte, lente, clam, remiſſe, pudenter, ad Veios reuertentes, ſed cum impetu, ferocia, palam et cum vociferatione.

penult. ἀρχὰς] ſcil. τοῦ δημαγωγεῖν, vel τῆς ἔριδος καὶ στάσεως. cauſas, praetextus, oportunitates, plebem ſeditioſis orationibus exagitandi, praebebant oratorum iis, ſi quos iuuaret, blanda et ad ſtudia plebis compoſita oratione auram popularem captare. idem eſt ac ſi dixiſſet τῶν δημαγωγῶν τούτοις, οἳ ἦσαν εἰθισμένοι.

561. 1. ἠρία de meo dedi, pro vulgari ἡρῷα.

3. ἐπιθειάσας] cum inuocatione atque obteſtatione numinis, proſperitatem rerum omnium iis largituri, ſacra illa ſalua et inviolata ſeruantibus, contra vero ſaeuam vltionem in eos exſecuturi, ſi qui ſacra illa culpa ſua violari aut perire ſinant.

10. ἐσομένην de meo dedi, pro vulgari ἐσόμενον. neque enim ad πῦρ redit, neque ad ὄνειδος, ſed ad πόλιν. tum Veſtae proferebant, [h. e. allegabant, in mentemque ipſis reuocabant] quem ignem rurſus aboleri atque extingui aiebant ab iis, Vrbem relinquentibus; quam Vrbem ipſis futuram eſſe dedecori, ſiue ab alienigenis et peregrinis aduentitiis reſtauratam videant, ſiue a nemine reſtauratam, ſed deſertam et paſturae pecudum permiſſam.

15. ἐκ ναυαγίας de meo dedi, pro vulgari ἐκ ναυαγίου. ναυαγία in foemin. et 1. declin. eſt naufragium, quaſſatio, et laceratio nauis

nauis, aut claffis. ναυάγιον in 2. decl. et genere neutro, eft rudes, tabula fuperftes e naui confracta.

561. antep. προβιάζεσθαι dant Iunt. et Ald.

562. 8. malim vocabulis tranfpofitis legi τὸν φέροντα τὸ πρῶτον σημεῖον. baiulantem lignum primum.

11. ἐννοίᾳ] imo vero ἀγνοίᾳ. infcitiae fuae rerum futurarum. deinde poft ἀδηλότητι deeft tale quodpiam vocabulum συμφώνου, aut προσηκούσης, aut ἁρμοζούσης. voce hac edita, quae effet vna temporique illi, et fuae rerum futurarum infcitiae atque incertitudini mirifice confentanea.

15. προτρεπομένων de meo dedi, pro vulgari fimplici τρεπομ.

16. poft πρὸς τὸ ἔργον, videtur deeffe ἀνώμαλον γενόμενον. — ad opus adhortantibus; quod opus factum eft inaequale ideo, quod loca a quoque occuparentur, non e praefcripta diftributione, — fed —

563. 5. e vulgari καλλιάδα alterum λ detraxi.

12. ἐπ' ὄρνισι] ab obferuandos auium volatus, infeffus, cantus. διαμαντευόμενοι] diuinantes, h. e. ifta omina hac illac interpretantes, prout quaeque identidem in alteram partem magis, quam in alteram ferrent.

antep. ᾧ] malim aut ὧς, aut ἐφ' ᾧ. quam ad rem Romulus quoque —

564. 7. geminaui, iudicio meo, λ vocabuli ἐμβαλ. quod in vulgatis fimplex eft, ob infequens πολιορκούντων.

565. 2. virgines liberas, h. e. conditionis ingenuae, non feruili loco natas, quae fibi, Latinis, loco matrumfamilias forent.

566. pen. τοῦς abeft a Iunt. et Ald. vt contra p. 567. 5. in Aldina legitur ἐπὶ τῷ τοῦ Ῥωμύλου.

ibid. συνεπιλαμβανομέναις de meo dedi, in datiuo, vt referatur ad αὐταῖς. et fubauditur ἐγίγνετο. vulgatae dant accufatiuum, συνεπιλαμβανομένας.

567. 5. κατὰ ταύτην de meo dedi, pro vulgari κατ' αὐτήν.

568. antep. f. βέλεσι καὶ κραυγῇ καθ' ἕτερον μέρος.

570. 13. ὑπολελοιπότας reuocaui e Iuntina et Ald. pro vulgari ἀπολελ.

571. 8. ἀπολαβεῖν ftare poteft, aut nequit, prout ἀφῃρημένους aut in fignificatione paffiua, qua vulgariter non vfurpatur, accipis, aut in actiua, qua paene fola frequentatur. videtur tamen vulgata recte habere, et Plutarchus ftudio ludicri captus, h. e. alliterationis in ἀπολαβεῖν et ἀποβαλεῖν, vocabulum ἀφῃρημένους in fenfu

ſenſu infrequentiore priuatos, exutos, vſurpare maluiſſe, quam alliteratione nil vti, et ἀφῃρημ. ſenſu vulgari vſurpare, qui eſt, eos, qui abſtulerunt, priuauerunt.

571. antep. διὰ νυκτὸς] reuocaui e Iunt. et Ald. praepoſitionem, quae a vulgatis abeſt.

572. 11. γινόμενον in praeſenti, quae res fieri, ſolet, de meo dedi, pro vulgari γενόμ. (in aor. 2.)

573. 2. Sequendam h. l. auctoritatem Dacerii mihi duxi, recta docentis. Perquam conturbatus enim in vulgatis ordo verborum ſic habet. ἔβλαπτεν ἡ ὄψις. ὁ γὰρ τόπος — πρὸς τοὺς Κελτοὺς ὑπεφαίνετο τῆς ἀγορᾶς ἀπὸ τοῦ Καπιτωλίου, καὶ παρεῖχεν —

6. aut prorſus amputanda ſunt iſta duo vocabula τὸ ἀδίκημα, nam homo dicitur ἀφίεσθαι abſolui, non crimen, aut ſic leg. eſt φανερῶς ἐλέγχουσι τὸ ἀδίκημα.

11. f. ὅ τε διώκων ἐλευθέρα [aut ἀνέδην] ἐχρήσατο τῇ κ.

12. f. παρεχώρησεν ἀποῦσα ἡ μνήμη τ. γ. mens rerum geſtarum memoria vacans permittebat — Ludit in vocabulis ἀποῦσα et παροῦσιν.

574. 16. τοῦ συνάρχοντος] articulum e Iunt. et Ald. addidi.

575. 7. τοὺς μὲν] partem illam copiarum Rom. quae in fugam coniecta iam in caſtra Camilli peruenerat. 8. τοὺς δὲ] partem, quae adhuc fugiens verſus illa caſtra ruebat, ſed nondum in ea ſe receperat.

15. Σουτρίαν dant Iunt. et Ald. et profecto, res vniuerſa ſatis luculenter prodit, de Satria Sutriaue et hic et paulo ante narrata prorſus eadem eſſe, quibuſdam aduentitiis, rem non mutantibus, non nihil inter ſe diſcrepantibus.

577. 8. pone συνειδότες vereor ne ἑαυτοῖς deſit.

14. αἱ ἐπιφανέσταται] articulum de meo addidi. Etiam poſt ἔκπης ſi addatur αὐτῷ, fiat oratio haud paulo planior.

578. 7. διαπεπραγμένον in accuſatiuo, de meo dedi, cohaeret enim cum αὐτὸν, pro vulgari διαπεπραγμένος in nominatiuo. nolens repugnare hominibus, quibus fiducia loquendi eſſet ad ſe, Camillum, qui, Camillus puta, ſecum, plebeiis nempe, peregiſſet foris, in bellis, imperatorem agens, res praeclaras, et numero plures, et illuſtriores, quam domi, in pace peregiſſet cum patriciis.

8. διὰ φθόνον ἐκείνων] propterea quod patricii ipſis, plebeiis puta, inuiderent, atque infeſti eſſent.

9. ὑπ᾽ αὐτῶν] a patriciis, a ſenatoribus.

ibid. malim compoſitum κατισχύσας. vbi ei, Camillo, licuiſſet ſuae potentiae praepollentia plebem opprimere.

578. 10.

578. 10. post καταλυθείη videtur αὐτὸς deesse.

15. ἀντανισταμένων] aut medium h. l. actiui locum implet, aut potius leg. videtur ἀντανιστάντων. iubentibus plebem e Comitio surgere atque decedere.

antep. ζημιώσειν] subaudi αὐτὸν, ipsum, Camillum puta.

579. 1. num deest καὶ λαμπρὰ, pone v. πολλά.

2. δυσεκνίκητον de meo dedi, pro vulgari δυσκίνητον. aegre expugnabilem et aegre domandam.

15. ὃ δὴ aut latinismus est, *id quod* — (nam graeca constructio postulabat ἣ δὴ, scil. φιλονεικία, —) aut sic est exponendum: ὃ μέρος τῆς στάσεως ἣν τὸ χαλεπώτατον μέρος αὐτῆς.

580. 6. καὶ ἡ βουλὴ τῷ δημοτικῷ de meo dedi, pro vulg. καὶ τῇ βουλῇ τῶν δημοτικῶν. quamquam ista prorsus abesse mallem, haud videns, quid aliud illa vocabula ἡ βουλὴ τῷ δημοτικῷ possint esse, quam verba τοῖς πολλοῖς οἱ κράτιστοι.

10. ὑποτίμησιν] nisi additum esset ὡς πρότερον, suspicarer locum hunc sic leg. esse οὔτε τὴν ἀπὸ τῆς ἡλικίας ἀπόλυσιν εἰπὼν οὔτε τῇ νόσῳ προφάσει χρησάμενος. neque aetatis veniam, neque morbum excusans. Verum iam necesse mihi video esse, vt fatear, me rationem non inuenire, qua me hoc e loco expediam. ὑποτίμησις non est mulcta, neque mulcta Camillo fuit irrogata, sed terror eius tantum fuit ostensus. deinde si vocabulum ὑποτίμ. mulctam h. l. significaret, abesse non posset articulus τήν. Possit ὑποτίμησις esse causatio, vel praetensio insufficientiae, cum tu excusas, te honore oblato indignum, eique gerendo te imparem esse. Foret tum ὑποτίμησις quasi *suppreciatio*, depressio suimet infra verum et iustum pretium. Verum haud praecessit in superioribus, quod equidem meminerim, Camillum hac excusatione vsum, defugisse honorem, vt ei se inhabilem ferret. αὐτόθεν est protinus, in continenti, vltro, sine mora, sine tergiuersatione.

17. κατάγνυσθαι significare potest, non solum confringi, sed etiam crenas accipere, *schärtig werden.*

antep. κύκλῳ] non tota scuta laminis aeneis obducebat, sed eas tantum extremis oris scutorum in orbem circumducebat. vtpote quas in oras gladiorum ictus primi et violentissimi infligerentur. Er fassete die äusersten Ränder der Schilder mit ehernen Blechen ein, die wie Krippen gestaltet waren. Er fütterte sie gleichsam damit von aussen, von innen, und von oben, *rund um.*

vlt. ad μακροῖς videtur οὖσι addendum esse.

581. 2. καταφορᾶς] ſubaudi αὐτῶν. enſium puta.

8. malim aut ἀνειλεῖσθαι, aut συνειλεῖσθαι. nam κατὰ in hac compoſitione cum natura locorum arduorum non conſentit. niſi ſi pro προσάντη leg. cenſeas κατάντη. verum loca depreſſa, ad quae facilis hoſti ſit acceſſus, haud oportuna ſunt copiis pauidis; magis ſunt loca ardua, ad quae negatum eſt hoſtibus accedere.

9. προσήμυνε dant Iunt. et Ald. quam lectionem mutandi cauſa, grauis quidem, erat nulla. cum τῶν ὑ. π. πορθουμένων accipi ſic poſſint, quaſi dixiſſet, ὅτε τὰ ὑπὸ πόδας ἐπορθεῖτο. non ſuccurrebat defendendi ergo, cum agri proximi deuaſtarentur.

pen. κατεβίβασεν] ſcil. e caſtris ſuis, quae in colle poſuerat.

582. 3. παρ' ἀξίαν] funditores enim cum omni reliqua armatura genus militiae ſunt ignobile et contemnendum.

13. τὰς μαχαίρας] id eſt ταῖς μαχαίραις τὰς αἰχμάς. die Schärfen, die Schneiden an den Schwertern.

15. συστρέφεσθαι] accipio pro συμπεριφέρεσθαι ſeſe accommodare, vertere, intorquere illam in partem, vnde Romanorum arma in ſe infligerentur.

583. 3. ἁλωσόμενον] id eſt ὅτι ἁλώσεται. futurum eſſe vt caperetur. propterea anguſtiis caſtrorum ſuorum ſe includere nolebant, ſed in amplitudinem campi patentis potius ſe coniiciebant.

antep. ἐν παρέργῳ] ſic dedi de meo, articulum omittens, quem vulgatae interponunt.

vlt. ὑπελείπετο καὶ χαλεπώτατος, ὁ πρὸς τὸν δῆμον] ſic de meo dedi. vulgatae dant ὑπελείπετο χαλεπώτερος πρὸς τὸν δ.

584. 2. aut in actiuo malim ἀντιπρατΊούσης, aut ἀντιπαρατατΊομένης.

4. μαχησομένων poteſt hactenus defendi, quod βουλὴ ſit nomen multitudinis. nam recte conſtructio poſtulat μαχησομένης, vt ἐώσης. et videri poſſit Plutarchus ab ea, quae eſt directiſſima et planiſſima loquendi ratio, ideo diſceſſiſſe, quo caueret, ne quis μαχησομένης cum ἐξουσίας copularet. videtur tamen potius Plutarchus μαχησόμενον in accuſ. ſing. dediſſe, vt ad Camillum redeat, et ἐκείνου tantundem valeat atque αὐτοῦ. quomodo a Noſtro ſaepe vſurpatur. Senatus non ſinebat Camillum deponere imperium, vt qui cum illa ſua poteſtate, vtpote ampliſſima et validiſſima, pro partibus optimatum hoc eſſet efficacius pugnaturus.

584. 14. εἰς τὸ Κατ.] malim pro praepoſitione ſiue ὡς, ſiue πρὸς.

antepen. neſcio an infinitiuus καταςήσειν ſit delendus.

585. 5. malim σὺν κρότῳ.

8. poſt ἐπὶ τοῖς γεγεννημένοις videtur χαριστήριον deeſſe, teſtimonium quo eſſet monumentumque memoris animi gratique.

14. τοῦτο τὸ πέρας] articulum de meo addidi.

586. 2. ἧλ. μὲν ἕνεκα] ſic de meo dedi, expuncto οὖν quod inter ambas illas particulas medium in vulgatis legitur, natum, ni fallor, ex eo, quod alii libri ἕνεκα, alii οὕνεκα ſcriptum exhiberent.

AD PERICLEM.

586. pen. poſt nomen Caeſaris ἐπιτιμήσεως χάριν increpandi ergo, aut ſimilis quaepiam ſententia deeſſe videtur. Nam cur alias addidiſſet ὡς ἔοικεν? dici poſſit hanc dictionem redire ad ξένους τινὰς, aut ad πλουσίους. non minus enim eſſe probabile, vt ciues Romani, in vrbe nati et educati, ſic inſanierint. et conditionem pauperum eiuſmodi ineptias non ferre. verum nimis diiuncta a ſemet et conuulſa ſunt, quam vt facile lector in ſuſpicionem incidat, iſta tam disiecta membra inter ſe copulanda eſſe.

587. 3. ἄρ' οὖν affirmatiue ſi accipis *Ergo* — bene habet. ſin interrogatiue, leg. erit ἆρ' οὖν οὐκ, ἐπεὶ — nonne igitur — conſentaneum eſt? Poſt ἐπεὶ vulgares editiones addunt κυνῶν τε καὶ πιθήκων ἔκγονα. quae vocabula periculo meo expunxi, illuc ab importunitate aut ſupinitate librariorum, aut neſcio quo caſu, lectorumue errore, perperam ingeſta. Sunt enim aliud nihil, quam varians lectio vocabulorum illorum, quae primo ſtatim verſu huius vitae leguntur, κυνῶν τέκνα καὶ πιθήκων.

8. τῆς πληγῆς de meo dedi, pro vulgari τὴν πληγήν. conſtrui enim ſolet ἀντιλαμβάνεσθαι cum genitiuo, non cum accuſatiuo.

antep. τῷ χαρίεντι] venuſtate, amoenitate ſua. ſic dedi de meo, pro vulgari τῷ χαίρειν.

588. 1. τοῖς ἱστορήσασιν] iis, qui eiuſmodi ſpectacula noſcitarunt. ſic, in aor. 1. participio, de meo dedi, pro vulgari ἱστορήμασι.

2. τῶν ἄλλων] quae non ſunt ex illorum genere, ad imitandum illicientium.

11. κατατέχνως de meo dedi, *Kunſtmäſſig*, artificioſe, ſecundum regulas et modulationes artis, pro vulgari κατατεχνικῶς. non

enim in adiectiuo, vnde aduerbia formantur, κατατέχνικος dicitur, sed κατάτεχνος. forte nata est lectio vulgaris, e scholio τεχνικῶς, superscripto.

588. pen. νέμῃ reuocaui, pro νέμει, aptus est ille coniunctiuus ex ἄν. sufficit regem Musis honorem habere, qui honos magnus est, in eo, vt alios spectet, musicorum certaminum documenta edentes. Verum tamen nunc mallem, vetustati tantum a me delatum non fuisse, vt nouam lectionem, νέμει, quae vtique praestat, ei cedere cogerem.

589. 1. εἰς τὰ καλὰ bene si habet, erit accipiendum pro ἐν τοῖς καλοῖς. malim tamen πρὸς τὰ καλά.

8. εἶναι καὶ τὸν] interposui καὶ de meo.

10. ὁρμὴν de meo dedi pro vulgari ἀφορμήν. quod sententiae repugnabat. vsurpat enim h. l. Plutarchus dictiones Stoicorum, quibus ἀφορμὴ est repugnantia, auersatio, fuga ab aliqua re; ἐφορμὴ contra inclinatio, propensio, incitatio et impetus animi versus aliquid. Licebat ergo ἐφορμὴν quoque sufficere; praeferendum tamen videbatur simplicius atque vsitatius.

590. 2. ante τὴν videtur σύμφωνον vel simile quid deesse. honestum iniicit animo impetum aliquem et conatum agendi, conformans spectatorem ad moratum quasi quendam mentis habitum non per ipsam imitationem, sed per meram honesti facinoris noscitationem (contemplationem, vel auditionem,) procreans voluntatem agendi, illi facinoris honestati consentaneam.

7. non video, cur hi tres accusatiui minus possint a κατὰ praemisso regi.

antep. sic de meo dedi. vulgares sic dant. τῶν μὲν φυλῶν Ἀκαμαντίδης, τῶν δὲ δήμων.

vlt. κατ' ἀμφοτέρους] scil. τοὺς γονέας.

591. 2. τοὺς Πεισιστρατίδας] articulum de meo addidi.

593. 3. Iuntina dat τοῖς ἐν δήμοις. quae lectio si probatur, leg. erit πυνθανομένοις, in datiuo plur. iis, qui in fabula Demi dicta percontantur. vulgatam peperit Aldina.

vlt. τὴν προτέραν] articulum e Iuntina et Aldina reuocaui. Plutarchus admonens, Damonis primam syllabam esse corripiendam, docet, hoc nomen proprium, non a δῆμος, sed a δαμᾶν vel δαμάζειν esse repetendum.

594. 1. τὴν μουσικὴν] articulum de meo addidi; αὖ item suffeci arbitratu meo in locum particulae ἄν, quae legitur in vulgatis.

594. 5.

594. 5. συνῆν] malim συνεῖναι. vt aptum ſit ex ἔοικε.

pen. f. πραγματευομένου μὲν καὶ αὐτοῦ περὶ φ. qui ipſe quoque, pariter atque Parmenides, phyſicis verſatus eſt in quaeſtionibus atque ſtudiis.

595. 2. οὐκ ἀπατηλὸν] non iocoſum, non ludicrum, non nugax, ſed graue, compoſitum, ſerium, atque ſeuerum.

pen. ἐν μεμιγμένοις] ſic, duobus vocabulis, de meo dedi, pro vulgari, ἐμμεμιγμ. vno vocabulo. reliquis in rebus omnibus commixtis et inter ſe perturbatis.

597. vlt. φοβερᾶς] id eſt περιδεοῦς, φόβου μεστῆς. quae ſignificatio huius vocabuli eſt inuentu paulo rarior. vulgo enim ſignificat, non pauidum atque trepidantem ipſum, ſed eum, qui alii terrorem iniicit.

598. pen. γέγονε de meo dedi. vt in verſu proximo vltimo pro vulgari γεγονέναι.

599. 2. τεχνητὰ σύμβολα ſunt indicia rerum ab aliis rebus effecta vel exiſtentia, non a natura procreatis, ſed ab arte humana elaboratis. vt taeda ardens, et gnomon vmbra tempus ſignificans, ſunt res hominum manibus comparatae. per quas nonnulla indicantur, quae videntes intelligunt, vel coniectant. ſunt σύμβολα, δι᾽ ὧν συμβάλλεταί τι ὑπὸ τῶν ὁρώντων. vt e. c. obſeſſi in vrbe, videntes eminus ſublatam facem, intelligunt, copias adeſſe ab amicis conſcriptas, a quibus eripiendi faucibus hoſtium atque obſidione liberandi ſint. Paraſitus vmbram in gnomone decimam cernens, intelligit eundi tempus ad coenam eſſe. Colligit Plutarchus ſic. ſi diuinis indiciis, (ſunt autem diuina, quaecunque a natura ipſa, ſine induſtria et voluntate hominum eueniunt, et e quibus diuinatio documenta capit) his ſi fidem derogamus, vna humanorum quoque fidem tollimus indiciorum. His autem ſi non licet fidem derogare, relinquenda etiam divinis eſt.

5. οὖν deeſt quibuſdam libris, quo fit vt ſuſpicer Plutarchum pro more ſuo loquendi, etiam hic dediſſe καὶ ταῦτα μὲν ἴσως.

601. 1. ὥστ᾽ ἐν de meo dedi, pro vulg. ὡς ἐν.

7. μάλιστα φαινόμενα] maxime in oculos incurrentia, cuiusmodi ſunt, vultus, vox, veſtitus, inceſſus, domicilium, victus, familia.

9. aut delenda videntur vocabula duo τοῖς συνοῦσιν, aut addendum φαῦλος vel ἐκφαυλιστέος. vt ſententia ſit ſiue iſtaec. extraneis nihil perinde mirandum videtur virorum bonorum, quam vita domeſtica. ſiue haec. cum vita virorum fortium domeſtica

 familia-

familiaribus contemnenda videtur, tum eadem extraneis videtur in primis venerabilis.

601. 11. ἐπλησίαζεν] in concione puta. verum, aut vehementer fallor, aut Plutarchus dedit ἐκκλησίαζεν concionatus eſt.

602. 2. παρατείνειν ſignificare videtur h. l. torquere veluti atque exagitare, h. e. crebro citare et vſurpare. vult dicere, ni fallor, Periclem in concionando ſaepiſſime artes ab Anaxagora acceptas ad vſum vocaſſe.

11. βαφὴν] tinctura, qua ferrum ſolidatur, et in chalybem vertitur, firmum tenaxque, ſed et flexile atque elaſticum, et acutum ſecanſque redditur, h. l. βαφὴ appellatur. Rhetorica, ſeu exercitatio allocutionum in concione populi habendarum, comparatur cum ferro, nobilitando atque perficiendo per βαφὴν hanc, h. e. per diſputationes e phyſica depromtas. Sic appellabant tum vniuerſum philoſophiae ambitum, quatenus euentus naturales in coelo terriſque, naturas diuinamque humanamque, mores, iura, ciuileque atque natura cum populis omnibus communicatum amplectitur. vt nos loquimur, Phyſicam, Theologiam, Pſychologiam, Ethicam, Ius Naturale, Ius Ciuile. Loci ex his diſciplinis arma ſunt ab oratore rotanda et intorquenda. ὑποχεῖν vel ὑποχεῖσθαι eſt clam, paulatim, ſine ſenſu inſtillare, infundere.

vlt. τὴν ἐπίκλησιν] cognomen, quod omnes nimirum norunt Pericli fuiſſe additum. Nihil hic deeſſe videtur.

603. 5. vulgatae dant τῷ ἀνδρὶ αὐτῷ τὴν δόξαν. ego periculo meo αὐτῷ expunxi, quod aut e varia lectione, aut e ſcholio natum eſſe videtur, h. e. aut aliis in codd. fuit αὐτῷ, in aliis τῷ ἀνδρὶ, aut iſtud aliquis ſuper hoc pro interpretamento adſcripſit.

9. ἐν τῇ γλώσσῃ] articulum de meo addidi.

vlt. ἐρῶντας] ſcil. αὐτὸν πίπτοντα, ὑπ᾽ ἐμοῦ καταβληθέντα.

604. 7. προσφερόμενον] accedentem, inuectam, velut nubem nimboſam, aut procellam ventoſam, aut vndam turritam.

605. 2. ταῦτ᾽] honores puta, qui ſic defunctis a poſteris habentur, et bona, quibus poſteri perpetuis fruuntur, poſtquam ſemel iſtorum defunctorum contentione ſpiritụque parta ſunt, libertas puta et maieſtas imperii, quae bona maiores tribuunt et relinquunt poſteris, ea ſunt immortalia. Ergo ſic defuncti ſunt perinde immortales, atque dii ipſi ſunt. Enthymema eſt, vltimo membro, h. e. concluſione, detruncatum.

609. 6. ἀπελθὼν bene habet. profectus, Spartam puta.

610. 1.

610. 1. non difplicet poft γραῦς εἶ, vocabulum γραῦς, fed folum, fine εἶ iterari.

2. δράσειν fufpectum eft. num θράσσειν? hoc eft ταράσσειν. nimis es vetula anus, quam vt te deceat tantas res conturbare. an δρασείειν leg. eft. geftire facere, ligurrire veluti reip. tractationem. verba in είω exeuntia, notum eft indicare ftudium, cupiditatem, ardorem aliquem.

9. προσβέβληκε] id eft quafi προσεμέμηκε vomitu in os eius reiecit. fic dedi de meo, pro vulgari προβέβληκε.

11. ἧς οὐδὲν ἐκφύεται] fic rurfus de meo dedi, pro vulgari οἷς οὐδὲν ἐμφύεται.

612. 3. εἰς τἀντίπαλον] id eft εἰς τὸ ἀντίπ. fic de meo dedi. vulgatae omittunt articulum. pari modo τοῦ verfu vltimo de meo addidi.

613. 3. f. διαπλοκὴ ἀμυδρά τις ἦν, ὕπουλον [in accufatiuo] deeffe vocabulum ἀμυδρὰ vel fimile quodpiam infequentia, his oppofita, docent.

6. ἐκείνων] Thucydidis atque Periclis.

14. μῆνας bene habet. octo menfes tantundem valet, atque fi dixiffet, potiffimam anni partem. Attinebat vtique hoc commemorari. De minis cogitari h. l. nullo modo poteft. Octonas minas ais gregario militi datas effe? Menftruafne? immanis fumma. an annuas? atqui nunquam datae tot funt, neque in menfem, neque in annum.

614. 9. καταψεύδεσθαι [compofitum] de meo dedi, pro fimplici ψεύδεσθαι, quod eft in vulgatis. Quo facto neceffe quoque fuit, vt in voc. αὐτῆς qui in vulgatis lenis eft, afpero mutarem, et ἐκείνης genit. cum ἐκείνην accufatiuo. Vidit quidem iam Bryanus quoque dudum, hoc fieri debere. verum interpretatio ipfius prodit, veram loci fententiam ipfum fugiffe. Exiftimat enim ἐκείνην ad δύναμιν referri oportere. Atqui redit ad Ἑλλάδα. fententia haec eft. id quod Graeciae vel folum teftatur atque documento eft, illam, ἐκείνην, Graeciam puta, non falfo de fe praedicare iftam vulgo iactatam famaque celebratam potentiam. καταψεύδεσθαι ἑαυτοῦ τι eft aliquid ipfe de fe gloriofius, quam verius, praedicare.

616. 6. vifum fuit interpretibus ordinem vocabulorum γιγνομένων et γενομένων effe inuertendum. Mihi fecus videtur. vulgatus ordo probandus eft atque feruandus. Mallem equidem noluiffe Plutarchum h. l. ineptire. Verbis enim ludere, nulla neceffitate, et ita vt frigida fiat atque coacta oratio, quid eft

 aliud,

aliud, quam pueriliter ingenium iactare. Verum hanc quidem ipſe culpam praeſtet. Nos ſententiam eius veſtigemus. Athenienſium ea tum ait fuiſſe inſtituta, vt ab iis, dum fierent, gloria exſiſteret immortalis, et a iam factis opulentia. Fiebant ergo ſeu agebantur, exercebantur, ἐγίγνετο Athenis bella terreſtriaque atque maritima, et negotiationes, h. e. mercium per naues vecturae et permutationes, ex omnibus orbis terrarum partibus, vndecunque et quaquaverſum. Artes has, bellicaſque et mercantiles, adde literarum et philoſophiae ſtudia, quibus Athenae inprimis florebant, nemo dubitauit vrbi gloriam aeternam ex eo peperiſſe, non quod ibi olim exercitatae fuiſſent, ſed quod tum adhuc exercerentur, aetate puta, non Plutarchi, multo minus noſtra, ſed Periclis. Opera autem artis, ab opificum manibus atque induſtria perfecta, quae Plutarchi ſunt τὰ γενόμενα, pariunt vrbi contrahuntque opes e venditione. Prius enim quam ſunt γενόμενα, perfecta, elaborata, abſoluta, vendi et aera merere nequeunt. Verum vt dixi luſus hic verborum obſcurus, difficilis captu, ingratus, et affectatus eſt.

616. 10. κοσμουμένην] artibus belli. τρεφομένην] artibus pacis.

12. ἀσύντακτον] in codicillos ordineſque militares non relatam. h. e. ſtipendia non merentem. vel etiam συντάξεις. nullas praebentem, neque ferentem. h. e. certa et condicta ſtipendia, aut contributiones pecuniarias ad aerarium militare.

617. 5. χρυσοῦ μαλακτῆρες, ἐλέφαντος, ζωγράφοι] loci huius haec diſtinctio non a me inuenta, ſed ex editione Bryani ſeruata eſt. Mihi videtur leg. eſſe χρυσουργοὶ [vel potius χρυσοχόοι. id quod illo altero eſt vſitatius] aurifabri, μαλακτῆρες ἐλέφαντος, qui ebur molle et ductile reddunt. ζωγράφοι. pictores. Verum qui ſint mollitores eboris eſt paulo obſcurius. Si ſunt qui ebur tenues in lamellas diſſecant, age, χρυσοῦ μαλακτῆρες καὶ ἐλέφαντος ſcribamus. qui aurum tenuiſſimas in bracteolas contundunt, et in ſubtiliſſima fila extrahunt, item qui ebur pellucidas in tabellas concidunt; Poteſt quoque ſic diſtingui χρυσοῦ μαλακτῆρες, *Goldſchläger, und Golddratzieher.* ἐλέφαντος ζωγράφοι, qui in ebore pingunt encauſto. Verum non video qua de cauſa ſolum hoc genus pictorum maluerit appellare, encauſtiarios, reliquas omnes gentes pictorum, quae ſunt plurimae numero, tranſmittere ſilentio. ποικιλταὶ ſunt ſutores phrygionici, qui filis aureis ſericeisue florum aliaſue imagines veſtibus inſuunt. *Gold- und Silber-Sticker.*

7. duo vocabula καὶ κυβερνῆται e Iuntina et Aldina addidi.

10. ληκυθουργοὶ de meo dedi, pro vulgari λιθουργοὶ. qui lecythos faciunt et vendunt, h. e. ampullas ſcorteas oleo ſeruando,

ad

ad vſum balnearem, et in itineribus. Nemo veterum iter faciebat, qui non aut ipſe lecythum gereret, aut ſeruum ſecum haberet, lecythum baiulantem. vt nos hodie panaria, ciſtulaſque lagenis vini refertas (*Felleiſen, und Flaſchenfutter*) nobiſcum gerimus peregrinantes.

618. pen. ἀρχαῖον] ob operis praeſtantiam vel vetuſtiſſimis quibuſque comparabile.

619. 4. ἐχόντων τῶν ἔργων] exit haec quoque ſententia eadem in verba, in quae proxima ſuperior exibat, quam ſimilitudinem in tanta vicinitate miror vtique.

620. 3. προάγει producit, extrahit, de meo dedi, pro vulg. προσάγει.

vlt. malim πρῶτον aduerbialiter. tum primum.

622. 2. ἐπεστάτει (in imperfecto) reſtitui e Iuntina et Aldina. vulgatae dant ἐπιστάτει. in imperatiuo.

623. 2. ἐπίπροσθεν εἶναί τί τινι, dicitur res, e. c. turris, aut murus fluuiuſue, intercedens, obſtans, officiens, quominus tu, quod videre vis, id videas; quo accedere vis, eo peruenias. Egit, niſi memoria me fallit, hac de dictione Gronouius ad librum primum Polybii.

623. 10. ἐμοὶ δεδαπανήσθω] leuis admodum et friuola atque nugatoria oratio. Quaſi tu, Pericle, tuo de patrimonio refundere potuiſſes aerario illos tam enormes atque incredibiles ſumtus in opera tot numero atque tam ſumtuoſa. Idemne eſt titulum ſui nominis inſcribere monumento, et ſumtus in id erogare? Iocari hoc quidem eſt, et facilitati plebeculae illudere. Verum tota haec facetiola Taubmannianis digna, non attico e foro, neque ore Periclis, ſed e ſchola neſcio cuius vmbratici et fatui Sophiſtae exiſſe videtur. Plutarchi iudicium nil moror.

624. 3. haud liquet, vtrum rectius ſit, vulgatum Ἀθηναίων, an Ἀθηνῶν, genitiuus ab Ἀθῆναι.

12. ἔνια] id eſt κατ' ἔνια, vel εἰς ἔνια, vel πρὸς ἔνια. quamquam addi ſiue εἰς, ſiue πρὸς, vtique malim. ὑποθρύπτεσθαι eſt cum tu gratia, reuerentia, caritate, commiſeratione alicuius ei conniues, indulges, gratificaris, quae ſponte tua non ſis auſurus.

vlt. ἡδονὰς εὐλαβεῖς] oblectationes cum cautione coniunctas, quas et medicus cautus et parca manu indulget, et aeger ſeuera cum diligentia atque circumſpectione percipit. Quid de coniectura ſit arbitrandum, quae primum legenti hunc locum mihi occurrebat ἡδ. ἀβλαβεῖς, voluptates noxia vacantes, in medio poſitum eſto.

625. 1. προσφέροντα ἐπὶ σωτηρίᾳ] ſic dedi de meo, pro vulg. πρ. τῇ σωτηρίᾳ.

626. 10. αὐτὰ malim, ſi metrum ſinat, cum αὐτὸν permutari. ipſum ſuis manibus.

15. ἐφ' ὥραν de meo dedi, pro vulg. ἐφ' ὥρᾳ.

627. 1. Sententia eſt, quamuis tot eſſent ſingulares eius ϛρατηγίαι ſeu praeturae, quot anni, quorum in ſingulos quoſque identidem praetor legeretur, verum tamen quod quotannis praetor nuncuparetur, hae particulares ſtrategiae in vnam ſummam collectae, pro vna continua poſſunt haberi praetura, vtpote nullis priuatae vitae ceſſationibus interpolata.

vlt. ἅπαντα] ſententia poſtulat ἀπάρτητα. Sunt quidem iſtaec [nam ἐϛὶ ſubauditur] diſcrepantia et diuerſa ab Anaxagorae ſapientia. ἀπάρτητος idem eſt atque ἀπηρτημένος. disiunctus, ſeparatus.

632. 8. reuocaui e Iuntina et Aldina τῆς παραλίας πόλεις. ſubaudi τινάς. oppida quaedam regionis in Peloponneſo mari aſſitae.

633. 14. οἰκίαν in ſing. dat Iuntina. Tyranni ſunt Timeſileos, cum liberis atque neceſſariis et familiaribus.

635. vlt. χρήμασιν] decem talentis. v. p. 636. 13. vbi commemorata x. talenta, quae Pericles, a ſe in rationem expenſorum relata, cum reticuiſſet cui eſſent data, quamue in rem impenſa, populus Athen. nil vltra inquirens, rationem probauit, haec ipſa ſunt Cleandridae data χρήματα.

637. 5. Ἀθηναίους κατῴκισε, μόνοις τούτοις —] Sic ordinaui verba, meo arbitratu, in vulgatis ſic iacentia. Ἀθηναίους μόνους κατῴκισε, τούτοις — Pericles ſolos in illos [Heſtiaeenſes] hac vſus eſt acerbitate, quod —

638. 10. ὡς ſuffeci in locum εἰς. idem valet atque πρός.

640. 10. καὶ ταῦτα] copulatiuam de meo addidi.

641. vlt. ὧν εἴκοσι ϛρατιώτιδες ἦσαν] de ſeptuaginta nauibus ſi ſolae viginti militibus armatis inſtructae fuerunt, 1) primum magnum non eſt facinus claſſe 44 nauium vincere aliam, viginti tantum naues habentem. 2) quid vexerunt caeterae 50 naues? num ſolos nautas? multo magis eſt conſentaneum, illarum 70 nauium vnamquamque cum nautis etiam claſſiarios vexiſſe. Ergo non ſatis intelligimus, quae ſint naues ϛρατιώτιδες.

642. 15. alius ſic locutus eſſet πολλὰς μὲν αὐτάνδρους ἑλόντες ναῦς, πολλὰς δὲ διαφθείραντες.

642. 16.

642. 16. ἐχρῶντο τῇ θαλάσσῃ] ſcil. ἐλευθέρᾳ.

643. 3. f. ὑπόσιμος μὲν εἰς τὸ πρώρωμα. Subſima, h. e. nonnihil obtuſa, et introrſum repreſſa, quoad partes anteriores. nam aliae naues circa proram ſunt acutae, roſtratae. *Vorne am Schnabel etwas platt, wenig gekrümmet, und wenig zugeſpitzet.*

5. non video quomodo nauis circa proram ſima poſſit celeriter et cum impetu vndas findere.

pen. εἰς ὀκτὼ μ.] praepoſitionem de meo addidi.

644. 4. id eſt τῇ καινότητι αὐτῶν θελχθέντα vel κηληθέντα.

5. malim πορόντες. (per tria ο.) praebitas, praeſtitas, ſuppeditatas ab Artemone.

645. 8. ἡμέρας (in accuſat.) de meo dedi, pro vulg. ἡμέραις.

646. 2. aut pro ὃς leg. eſt ὅθ' [id eſt ὅτι, *quod*] aut illo ὃς ſeruato, leg. eſt ταῦτ', ἔφη, σοῦ τὰ θαυμαστά.

8. σὺ κἂν μύροισι] Sic de meo dedi, pro vulgari οὐκ ἂν μ. Conſtructio haec eſt. σὺ, κἂν γραῦς οὖσα, ὅμως ἠλείφου ἂν μύροις. tam es expudoratae et perfrictae frontis, vt, quamuis ſis anus, tamen nil te pudeat vnguentis vti. In iſta oris tui foeditate, et in iſto aetatis marcore, tamen affectas mores proſtibulorum.

650. 2. προβαλομένου de meo dedi, detrahens alterum λ e vulgata.

4. στρέψον εἴσω τὸ πινάκιον] tabulae, cui plebiſcitum hoc inſcriptum eſt, partem anteriorem, h. e. literis exaratam, nunc omnium conſpectui patentem, inuerte, vt pars iam auerſa, literis vacua, fiat aduerſa, vt eam ſpectantes tabulam quidem videant, ſed nihil in ea literarum. Nam lex nil definit de parte plebiſciti ſpectatum exponenda, vtrum ea ſit conſcripta, an vacua.

5. κομψοῦ] ſcitum, egregium, callidiſſimum et expeditiſſimum inuentum, quod difficultates omnes diſſolueret et expediret.

14. αἰτίᾳ bene ſi habet, Latiniſmus eſt. culpa Megarenſium. Alius ἀνοίᾳ vel ἀπονοίᾳ dixiſſet.

vlt. malim πάτριον.

651. 2. num θριασίας.

652. 1. ἔσχε] ſcil. plebiſcitum contra Megarenſes.

4. poſt γνώμης videtur ὀρθῆς deeſſe. ad κατὰ τὸ βέλτιστον poteſt πέρας ſubaudiri. excelſi animi cum pertinacia, et conſilio recto, ad finem ſaluberrimum, obſtitiſſe atque eluiſſe impetus aduerſariorum.

653. 1. τῷ ἀγάλματι] articulum de meo addidi.

653. vlt. malim καὶ Ἀσπασία. etiam Aſpaſia.

655. 1. malim τῷ ἐν τῇ πόλει. id eſt τῷ ἐν τῇ ἀκροπόλει. nam τὴν πόλιν ſaepe ſic nude appellari pro acropoli, notum eſt. iudices arbitrarentur iurati, teſtulis ex ara depromtis, illa nempe ara, quae in aede Mineruae in arce religioſiſſime colitur.

4. ἀδικίας] in vetuſtioribus edd. legitur ἀδίκου. vnde ſuſpicor, olim hic verſatum in libris fuiſſe ἀδικίου. malae fraudis admiſſae, peculatus, opum interuerſarum, quo laeſa et imminuta eſſent P. A. commoda a Pericle. Crebra occurrunt nomina actionum in foro attico, in ιου exeunte, vt ἀγραφίου, λειποταξίου.

658. 3. ὡς τἀνάπαιςα] id eſt ὡς τὰ ἀνάπαιςα. ſic correxi vitium vulgatarum ὥς' ἀνάπαιςα.

660. 7. vulgatae dant καθάπερ πρὸς ἰατρὸν. Ego arbitratu meo πρὸς deleui. Conſtructio eſt καὶ ἐπεχείρησαν ἀδικεῖν [ſubaudi αὐτὸν] καθάπερ ἀδικοῦσιν οἱ νοσοῦντες παραφρονήσαντες τὸν ἰατρὸν. et conabantur eum vexare, vt faciunt aegri, mentis de ſtatu a vi morbi deiecti, in medicum inſurgentes.

14. malim καταδεξάμενος. verſu proximo ſuperiori videtur ante τῷ πολέμῳ deeſſe πτοηθέντα, aut ἐκτιναχθέντα, aut ſimile quid aliud.

661. 4. e lectione Iuntinae atque Aldinae ἔλαττον, potuiſſet etiam ἐλάττονα effici.

11. δεινὸν] ſcil. τὸ μηδὲν ὁρᾶν παρακαλυφθέντα, καὶ ἀποκεκλεῖσθαι τῆς ὄψεως.

662. 4. κυρίους] ſcil. earum duarum rerum, quae in continenti commemorantur, abrogationis imperii, et irrogationis mulctae. poteſt quoque αὐτῆς ſubaudiri. ſcil. τῆς ψήφου. cum facti eſſent compotes teſtulae, vtram ferre mallent, damnantem, an abſoluentem.

11. παύσεσθαι de meo dedi, pro vulgari παύσασθαι.

antep. διατεταραγμένῳ (in datiuo ſing.) dedi de meo, pro vulg. διατεταραγμένων. redit enim ad αὐτῷ, vt ἔχοντι.

pen. vulgatae poſt πρεσβύτατος addunt αὐτῷ, quod expunxi, fretus auctoritate Iuntinae Aldinaeque.

vlt. δαπανηρὸς] Eaedem editiones principes dant πονηρὸς, vnde reuocaui.

663. 1. num Ἰσχάνδρου.

664. 3. idem eſt ac ſi dixiſſet. οὐ μόνον οὐδὲν αὐτῷ ἀπέδωκεν, ἀλλὰ καὶ προσέλαχε δίκην. non tantum nihil ei reddidit, ſed praeterea quoque in foro perſecutus eum eſt, quod aere mutuo ſuppeditando filii degeneris atque prodigi nutriret luxuriam.

665. 7.

665. 7. περὶ τῆς γυναικὸς] Stefimbroti puta. v. p.

667. 3. Locus hic fanus non videtur. Alius dixiffet ἐρημία [in nominatiuo] διαδοχῆς καταλάβῃ τὸν οἶκον, ἐπιλίποι τε τοὔνομα.

668. 1. τοῦ reuocaui e Iuntina et Aldina. nam vulgatae dant τόν. deinde de meo dedi τοσούτων, fubaudi ἀνθρώπων. Conftructio haec eft. ὄντος δεινοῦ τοῦ διαλυθῆναι τὸν νόμον, τὸν κατὰ τοσούτων ἰσχύσαντα, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ γράψαντος αὐτόν. Res nefanda cum videretur effe, quae lex adverfus tot numero miferos et infontes homines valuiffet, fi ea lex ab ipfo eius latore rurfus refcinderetur.

6. Iuntina et Aldina dant αὐτόν τε νεμεσητά τε παθεῖν. vnde colligi poffit Plutarchum dediffe αὐτόν τε νεμεσητὰ πεπονθέναι. Sed quid funt νεμεσητά? exprobranda, cenfuris, notis, exagitationibus digna. Vocabuli vtique formatio fignificatum hunc fecum fert; fed illum ab huius loci fententia alienum. Num ergo ἀνεμέσητα. non digna cuiufquam infectatione, non eiufmodi, vt par fit quemquam ideo probris confcindi, aut flagello laetitiae de cladibus alienis exfultantis vri. *wo Tadelfucht und fchadenfrohe Bitterkeit hämifcher Vorwürfe keinen Platz hat.* quia non flagitia, fed infortunia ifta funt, quae nulli non homini nato contingunt, ipfifque adeo criminantibus.

11. f. τότε δὲ καὶ τοῦ Π.

670. 6. vocabula duo Ὀλύμπιον προσαγορεύεσθαι vt amputanda vncis inclufi, quae conftat e fcholio nata, ad illa vocabula τὴν μειρακιώδη καὶ σοβαρὰν ἐκείνην προσωνυμίαν adfcripta.

13. χρώμενον] melius conueniret τεθολωμένον.

671. 7. ἀνωμολογοῦντο] fic, in medio, dedi, contractis duobus in vnum vocabulis. vulgatae enim fic dant ἀνωμολόγουν τό. quafi actiuum fit.

AD FABIVM MAXIMVM.

675. 12. ἐπεὶ —] apodofis huius periodi incipit a verbis τὸν μὲν ὕπατον p. 676. 10.

676. 8. f. πολλὰ πολλαχῆ γραμματεῖα.

10. f. τὸν μὲν ἕτερον ὕπατον. Apodofis eft in verbis Φάβιον δὲ verfu 15. nam idem eft ac fi dixiffet τὸν δ' ἕτερον ὕπατον. Nam Fabius Flaminii erat collega.

677. 1. ἐπ' αὐτὸ τοῦτο] ad pugnandum puta in aperto campo, collatis fignis. fic de meo dedi, pro vulgari ἐπ' αὐτῷ τούτῳ.

4. αὐτῇ (in datiuo) rurfus de meo dedi, pro vulgari αὐτήν (in accufatiuo.)

677. 5. num ἐκλάμψασαν.

13. ἐξέπεσε] scil. τοῦ ἵππου, vel τῆς ἕδρας. raro modo vsurpauit h. l. Plutarchus hoc verbum, quod de histrionibus ferme vsurpatur scena eiectis.

678. I. βιαίου τοῦ πάθους] articulum de meo addidi.

9. ἠγνοεῖτο τὸ παράπαν] sic de meo dedi. vulgatae dant ἠγνόει (in imperf. actiui) [quasi Hannibal ignorasset] τὸ παρ. Iuntina et Aldina dant ἠγνοεῖτο (in imperf. passiui) παράπαν sine articulo.

14. aut deest aliquid, aut leg. οὐ περιπλέκων, οὐδὲ παράγων.

679. II. post ἔτι deest, aut subaudiri certe debet ἀντίπαλον.

681. I. malim χρησμίων. Libri χρήσμιοι sunt χρησμῶν γέμοντες. oraculorum pleni. αὐτοῖς idem est atque παρ' αὐτοῖς. aut τῶν παρ' αὐτοῖς ἐν τοῖς χρησμῳδέσιν ἀριθμουμένων.

vlt. προελθὼν] e curia puta. sic de meo dedi pro vulgari προσελθὼν, quod si probetur, sit quoque εἰς cum πρὸς mutandum.

683. vlt. f. τοῦτο τὸ πλῆθος. (in accusat.)

684. 3. f. πλήθους ὢν, ἐν αὐτῷ τάς τε πρ. aut sic καὶ πρῶτος τῶν περιττῶν ὢν, ἀρχήν (in accusatiuo) τε πλήθους ἐν αὐτῷ, τάς τε πρ.

4. διαφορὰς] omnis numeri puta.

6. malim ἀναρτήσας.

14. ἀπὸ] num ἄποθεν *procul.*

16. παραφαινόμενος de meo dedi, pro vulg. περιφ.

pen. μαχησομένου (in genit.) de meo dedi, pro vulg. μαχησόμενος (in nominat.) metum perpetuum, quasi mox pugnaturi.

vlt. αὐτῆς ex Aldina reuocaui. In reliquis, et ipsa adeo Iuntina, est αὐτοῖς. quod miror, cum rarissime Iuntinam sequantur, paene in vna Aldina conquiescentes.

685. 14. quid si sic legatur. τῷ δ' ἡ μὲν κρίσις, πίστιν ἔχουσα τοῦ συμφέροντος ἐν ἑαυτῇ, βέβαιος — At ei iudicium, seu consilium, quod ceperat, de praeliis defugiendis, vtpote in semet habens fidem vtilitatis, h. e. de eo, quod expediret reip., alii nemini, praeterquam sibi soli fidens, firmum perstabat.

687. 8. ἔνθα τὰ ἕλη —] vitium loci cerno, quod tollere nescio.

9. ἔχει] scil. ὁ αὐλών. vallis.

13. τῶν ἄλλων bene videtur habere. vnico tantum in loco pate-

patebat oſtium, h. e. introitus et exitus, in hanc vallem, per hiatum inter par montium oppoſitorum. reliqua iuga, inter ſe continuata, imperuia erant. Oſtium illud oppilabat Fabius.

688. 8. f. τοιάδε in foemin. ſcil. ἀπάτη.

689. pen. δὲ bene habet. Idem eſt ac ſi dixiſſet. ου μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ οἱ ψιλοὶ τοῦ Α. —

691. 5. ὃς de meo addidi, quod ſine eo conſtructio ſit hiatura.

7. ἐκείνῳ redit ad Minucium, τούτου ad Fabium.

10. ὡμολογήκεισαν de meo dedi, ob inſequens αὐτοῖς, quod e Iuntina reuocaui atque Aldina. nam vulgatae dant αὐτῷ. et omnes ὡμολογήκει. in ſingulari. Sententia haec eſt. conuenerat ipſis inter ſe, Hannibali puta cum Fabio.

12. τὸν κομιζόμενον (in accuſat. ſing.) de meo dedi, pro vulg. τῶν κομιζομένων. vt qui referret capita, quae non potuiſſent aliis paribus capitibus relui, ideoque aere relui deberent, pro capite quoque penderet tantum —

692. antep. προσβαλὼν τῷ ὑπολιπομένῳ, κατέῤῥαξεν] ſic correxi ſcriptionem cum diſtinctione, de meo ſenſu. vulgatae dant προσβαλὼν, τῶν ὑπολειπομένων κατ. Ad τῷ ὑπολιπομένῳ ſubauditur τῆς ϛρατιᾶς. adortus copiarum eam partem, quae in caſtris remanſerat. ὑπολιπέσθαι ſolet pro ὑπολειφθῆναι vſurpari.

693. 15. χρόνον de meo dedi, in accuſ. pro vulg. χρόνῳ — certas Hannibali ſtabileſque det in Italia ſedes, otiique ſatis, quo nouae ex Africa copiae accedere poſſint.

pen. aut οὐδ᾽ ἐμέλλησε leg. eſt, aut οὐδὲν οὐδ᾽ ἐμέλλησε. (nam verbum μέλλειν, cum litera geminata, bene hic habet.) ne conatus quidem eſt oratione ſe defendere, ne in mentem quidem id ſibi venire paſſus eſt.

vlt. ὡς᾽] ſententia poſtulat εἶτ᾽ (id eſt εἶτα.)

694. 1. βαδιεῖσθαι] ſcil. ἔφη. aiebat ſe iturum. prius ἔφη p. 693. pen. accipiendum eſt pro imperabat, edicebat.

3. poſt κινδυνεύσαντος videtur ἂν deeſſe, aut certe ſubaudiri debet. nam aoriſtum tempus h. l. recte habet.

695. 7. προῆλθε vt redundans vncis incluſi. aut alias, ſi ſeruatur, comma poſt βουλὴν puncto erit mutandum verſu 8. et ad αὐθημερὸν addendum δέ.

9. προαγαγόντας in aor. ſec. de meo dedi, pro vulg. προάγοντας. a quibus in forum deductus fuiſſet ad honorem iſtum capeſſendum.

696. 3.

696. 2. malim ὅτω καὶ Φάβιος.

6. διὰ vtique delendum videtur, vt e calce vocabuli proximi ἀβελία natum. Sententia haec fubiicit ἀβελία, λυμαίνεσθαι τὰ κοινὰ δεδ. vecordia plebeianorum, qui remp. peffumdandi oportunitates hominis leuis et vani ambitioni male fanae dediffent. Nam poft ἀνδρὸς videtur κούφε aut tale quid deeffe.

14. τι videtur redundare.

698. 4. τῇ vncis inclufi, quod in hac dictione ἅμα ἡμέρᾳ folet omitti.

9. ἐπὶ τῦ λόφε] articulum de meo addidi.

10. ἐπὶ] malim ἀπό.

699. 6. ἐπὶ τῶν ὅπλων vna vtrumque fignificat, tam *in armis*, quam *in caftris*. tenebat copias intra vallem, ftantes in acie, et armatas, vt ii confeftim dimicandum fit. Ideo p. 700. 3. ἐκφέρειν ait figna extra vallum efferre.

700. 4. νῦν τις] id eft ὁ βελόμενος. iam mihi quis, h. e. quicunque vir fortis haberi vult, incitatus eat, feftinet, id eft velim vos omnes acerrime contendere. Dictio in omnibus linguis vfitatiffima. τις refpondet noftrati *man*. *Nun fey man mir muthig und wacker, und fchreite frifch zum Wercke.* id eft. *Cameraten, haltet euch brav.*

8. quaerant velim num πρῶτος ἐπιφανεὶς idem fit, atque ἅμα τῷ πρῶτον ἐπιφανῆναι. vt primum in confpectum venit.

701. vlt. fort. μὴ καλῶς φιλοτιμ. cognoui me contendere, fed parum honefte, parumque decenter contendere de gloriae victoria cum iis, a quibus vinci multo fit honeftius atque gloriofius.

704. pen. fic, vt vides, lector aeque, locum hunc conftitui, tranfpofitione vocabuli πολλῶν, quod ad veram fedem fuam reduxi, a qua in vulgatis aberrat, quae fic dant ἄνδρα πολέμων ἔμπειρον. et tum καὶ καταπλῆγα πολλῶν ἔκ τινος.

705. 1. ἀνίςη, in imperfecto, de meo dedi, pro vulg. ἀνέςη, in aor. fec. excitabat perculfum, animi deiectum.

5. f. τῆς αὑτῦ δυνάμεως. Varronem haud intelligentem, quae fint et quantae vires, qui nerui fuarum copiarum, ideo bellum effe flagitaturum, et in id tota vi incubiturum. Hannibalem contra bellum effe defugiturum, vtpote fuae infirmitatis probe intelligentem.

13. Sententia haec videtur effe. Vtrouis pacto video mihi pereundum eft, fiue a telis hoftium, fiue a condemnatione ciuium. illud, fi furiofae libidini, qua Varro cum plebe ad dimicandum

candum fertur, cedo, hoc ſi tibi morem gero, Fabi, ſalutaria ſuadenti. Hac in neceſſitate mortem a telis hoſtium praehabebo morti a ſuffragiis ciuium. Quod ſi ergo reſp. eum in locum eſt adducta, vt pugnandum neceſſario ſit, ſtudebo boni partes imperatoris potius fungi, quam —

706. 6. quod in libris eſt Ἀμφίδιον non ita prorſus eſt improbandum, modo teneatur, illud μ, more graecorum illud multis literis inutiliter praeponentium, redundare. vt πέμπερι aliud nihil eſt, neque aliter ab ipſis pronuntiatur, quam a nobis πέπερι. Ita Ἀμφίδιος non aliter pronunciatur, quam Ἀφίδιος. et ſic pronunciabant Aufidus, quaſi ſine *u* eſſet exaratum. Omnia nomina ab *au* incipientia, illi per longum *a* pronunciabant, ita vt *u* nullum audiretur. *Auguſtus*, ſemper vt *Aguſtus*.

707. 4. f. διὰ πολλȣ̃ (in ſingul.) ſcil. χρόνȣ. admodum diu.

10. ἐπιτάκτων, in ſubſidiis, in poſtrema acie locatorum. ſic dedi de meo pro vulg. ἐπιλέκτων.

12. ὑπεκκλίναντες de meo dedi, pro vulg. ἐπεκκλ.

709. 6. ἔτι item pro vulg. ἐπὶ.

710. pen. neſcio an nuſquam locorum ſimplex voc. δειλίασις reperiatur. videtur ἀποδειλ. compoſitum vſitatius eſſe.

712. 2. num καθάπερ τὴν Καμίλλȣ ἐν τοῖς Κ. π.

4 δύσελπις de meo dedi, pro vulgari δυσέλπιστος. illud actiuum eſt, qui male et aegre ſperat, id quod ſententiae conuenit, hoc paſſiuum, de quo male ſperatur, deſperatur. id quod a ſententia abhorret.

9. κοινοῖς poſſit ferri. ad complorandum et lamentandum communiter clades publicas. Suſpicatus tamen aliquando ſum de κενοῖς vanis, irritis, infructuoſis.

714. 10. τῷ τρόπῳ] vncis incluſi articulum, vt delendum. praeceſſit enim verſu 8.

antep. ἀθλητικὰ σώματα] ſubaudi ποιεῖ, vel εἴωθε ποιεῖν, vel κατατρίβεται αὐτὰ περὶ ἑαυτοῖς. ſuffeci meo arbitratu nominatiuum, pro vulgari ἀθλητικȣ̃ σώματος.

pen. forte καὶ κατακόρȣ. plus quam par eſt ſaturata. h. e. in nimium adaucta. Saturatus, ni fallor, vt de coloribus vſurpatur, ita de re quaque, quam augere atque intendere licet, nil impedit quo minus dicatur.

715. 3. συνηθείᾳ] ſic Aldina prima dedit. In Iuntina eſt συνυθείᾳ. vtrumque vitioſe. vera lectio non vult nunc ſtatim mihi ſuccurrere meditanti.

715. 5. ὑπεσείετο de meo dedi, pro vulgari ἀπεσ. conuellebatur, labefactabatur, concutiebatur. ἀποσείεσθαι onus abiicere, amoliri, hinc alienum est.

717. vlt. vulgata possit idem dicere videri, atque ἀνδραγαθίας καὶ πράξεις ἐπιφανεῖς. suspicor tamen post πράξεις deesse aliquod epithetum, e. c. μεγάλας. vt p. 726. antepen.

719. 3. ἐφ' ἡγεμονίᾳ, in datiuo, quo dux, praeses oppidi esset, als Commendant, de meo dedi, pro vulgari ἐφ' ἡγεμονίας.

6. post τῶν ἡμερῶν deesse videtur ἀσυνουσίαστοι αὐτοῖς. per primos quidem dies, qnibus frater Tarenti agebat, soror ei soli vacabat, nullis eius cum Bruttio congressibus, solo tum cubante, seorsim sine amica; quippe quae nulla dubitaret, de suis cum Bruttio furtiuis amoribus fratri nil constare.

8. καὶ μὴν] atqui. reuocaui hoc e Iuntina et Aldina, pro vulg. καὶ μὲν. ἐκεῖ] ibi, in castris Romanis, vnde aufugi.

vlt. f. τοσοῦτον ἔσχε πίστεως. tantam fidem inuenit apud Bruttium.

720. 7. τῶν Βρεττίων] aut τῶν Ταραντίνων est leg. aut τῶν ἐν Τάραντι Βρεττίων.

antep. malim περιστρατοπεδεύσαντας.

vlt. designat illos milites, qui ob rem ad Cannas male gestam a senatu Rom. infamia notati et in Siciliam missi, deinde vero a Marcello rursus illinc in Italiam reportati fuerant. Res nota e Liuio.

721. 1. ἀπολλυμένους] subaudi ἄν. perituros, si pereant.

9. τοῖς προσβάλλουσι redit ad solum ἐνδώσειν. Nam παρήσειν non fert datiuum, sed postulat accusatiuum τοὺς προσβάλλοντας. id quod etiam mallem hic legi.

722. 5. καὶ] malim καίτοι ταύτης —

16. Marcellus enim Siculis deos reliquerat, nihilque simulacrorum illinc mouerat, templa nulla violauerat.

723. 5. f. ἰδίᾳ δὲ τότε πρῶτον. priuatim autem ad amicos tum primum libere coepisse profiteri, quod adhuc dissimulasset.

9. f. ἀγαθὸς ἀγαθῷ ἐπαγωνιζ. strenuus athleta aduersus alium, non minus strenuum athletam, Hannibalem puta.

727. 5. malim πᾶν δέους (in genitiuo) nullam non formidinem.

11. ἀνελόντος e Iunt. et Aldina reuocaui, pro vulgari ἀνελθόντος.

728. 7. ἤγειρε] ab ἀγείρειν corrogare, mendici ad modum, ostiatim eundo. quod tironibus dictum esto. nam doctiores his nil indigent.

729. 8.

729. 8. ἐπεὶ δὲ] apodoſis ſententiae hic coeptae eſt in verbis ὕτω προσέκρυσε p. 730.

730. 11. θεῦση τὸν] ſic de meo dedi, praepoſitionem παρὰ omittens, quae in vulgatis intergeſta cernitur.

732. 1. προσεπαρκῦντος de meo dedi, pro vulgari προσαρκύντων, redit ille genitiuus ſingularis ſiue ad ἑκάςυ praemiſſum, ſiue ad inſequens δήμυ. quam poſteriorem rationem priori ſi praeſers, ad πατέρα ſubaudiendum erit ἑαυτῦ. E Iuntina reuocaui θάπ͡οντος (in genit. ſing.) Ex Aldina manauit in reliquas vulgares θάπ͡οντες.

733. 3. num ἢ ἀνακ͡ήσασθαι ἐκ πολέμων. recuperare, releuare, recreare e bellis. φυλάξαι (in actiuo) de meo dedi, pro vulgari φυλάξασθαι. ſubaudi σῶαν ἐν πολέμοις.

8. f. ἐῤῥωμένῳ καὶ βεβηκότι.

9. τὴν πόλιν] accuſatiuus hic non eſt copulandus cum ἀντιλαμβανόμενος, quod verbum genitiuum ſibi adſciſcit, ſed cum ὐκ εἴασεν ἐκχυθῆναι.

vlt. ἰσχυρὸν τὴν γνώμην] id eſt κατὰ τὴν γνώμην. Sic de meo dedi, pro vulgari ἰσχυρόν τινα γνώμην.

735. 16. καὶ θάρσος ἀφαιρεῖται] Sic reſtitui e Iuntina et Aldina. vulgatae etiam hic θράσος inculcant, perperam. nam vt initio verſus bene conuenit hoc vocabulum, ita huic loco peſſime. θράσος eſt audacia, temeritas furioſa. θάρσος fiducia cum ratione bene ſperans. illud eſt vitium, haec virtus.

vlt. τῦ] imo vero τῆς Περικλέυς. redit enim ad πολιτείας.

736. 6. f. τὸν Περικλέυς πρὸς Κίμωνα. ob inſequens ὑπ' αὐτῦ. quod ab incauto lectore ad Fabium referri poſſit, niſi ab expreſſo Periclis nomine rectam in viam reuocetur.

12. f. μετεκοσμῦντο.

737. 1. malim τύτων. ſcil. captiuorum redimendorum.

2. ἓξ τάλαντα] videtur ἀπώλεσε aut ἀπέβαλλε deeſſe.

10. ἀλλ' ὁ μόνος] ſic de meo dedi, pro vulgari ἀλλ' ἢ μόνος.

EX OFFICINA SAALBACHIA.